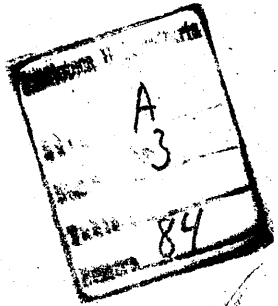

C. 36
C. 7

1
4-34

C. 36
C. 7

1
28-1-1 4-34

R. 2255

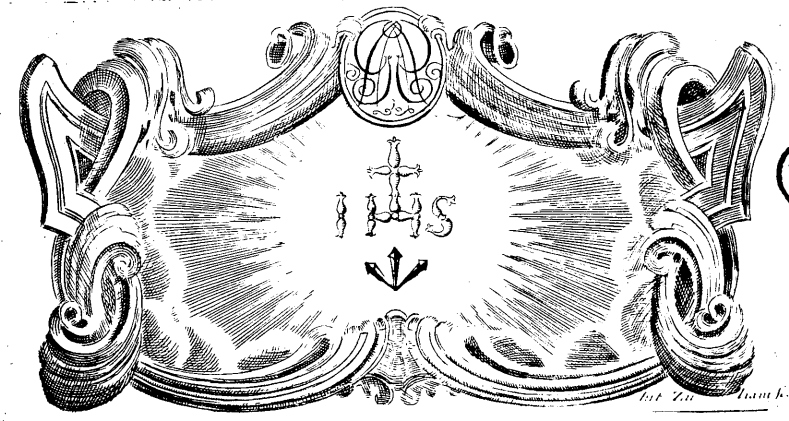
Q. FLORENTIS SEPTIMII
TERTULLIANI,
PRESBYTERI
CARTHAGINIENSIS,
LIBER

DE PRÆSCRIPTIONIBUS
CONTRA HÆRETICOS,
SCHOLIIS, ET NOTIS
ILLUSTRATUS

PER F. CHRISTIANUM LUPUM,
*Ipse, Ordinis Heremitarum Sancti Augustini, Sacræ Theologiæ in Lovaniens
Academia Doctorem, & Professore.*

EJUS OPERUM TOMUS NONUS.
STUDIO, AC LABORE
F. THOMÆ PHILIPPINI RAVENNATENSIS EJUSDEM ORDINIS.

VENETIIS MDCCLXXVII.

Prostant APUD JO: BAPTISTAM ALBRITUM & HIBRON.
ET SEBASTIANUM COLETI.
CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

EMINENTISSIMO AC REVERENDISSIMO DOMINO,
D. PALUTIO DE ALTERIIS,
 AD SANCTOS DUODECIM APOSTOLOS PRESBYTERO CARDINALI,
 S. ROMANÆ ECCLESIAE CAMERARIO,
 Ordinis Eremitarum SANCTI AUGUSTINI Protectori, &c.

MINENTISSIME, AC REVERENDISSIME DOMINE,

Quintum Florentem Septimium Tertullianum, ex Pro-Consularis in Africa Centurionis filio Presbyterum Carthaginiensis Ecclesiae, omnium Ecclesiarum sermone celebrari, testatur in Chronico Eusebius Caesariensis. Lactantius Firmianus omnium litterarum genere peritum, Presbyter Ruffinus affirmat fuisse virum & legum & institutionum Romanarum peritissimum, inter nostros Scriptores nobilissimum.

Et in litteris ad Magnum Sanctus Hieronymus: *Quid Tertulliano eruditius? Quid acutius? Quod ipsum Sanctus Cyprianus per Antonomasiam appellaverit Magistrum, & quotidie lectitarit, scribit idem Hieronymus in illustrium Virorum catalogo. Ejus opuscula esse eloquentissime scripta, in libro de hæresibus asserit Sanctus Augustinus. Et Vincentius Lerinensis: Quid hoc viro doctius? Quid in humanis atque Divinis rebus exercitatus? Nempe omnem Philosophiam, & cunctas Philosophorum Sectas, Authores Adversoresque Sectarum, omnesque earum disciplinas, omnem historiarum & suorum varietatem mira quadam mentis capacitate complexus est. Ingenio verò nonne tam gravi ac vehementi excelluit, ut nihil sibi penè ad expugnandum proposuerit, quòd non aut acumine intruperit, aut pondere eliserit? Jam porro orationis suae laudes quis exequi valeat? Quae tanta nescio qua rationum necessitate conferta est, ut ad consensum sui, quos suadere non potuerit, impellat. Cujus quot penè verba sunt, tot sententiae: Quot sensus, tot victoriae. Sciunt hoc Marciones, Apelles, Praxeæ, Hermogenes, Judæi, Gentiles, Gnostici, ceterique, quorum ille blasphemias multis ac magnis voluminum suorum molibus, velut quibusdam fulminibus, everit. Addit Origenem apud Græcos, Septimium apud Latinos esse omnium nostrorum facile Principem. Est omnino verum. Etiam verè scribit Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: Consequens Tertulliani error detraxit Scriptis probatissimis auctoritatem. Nihilominus & ista ipsa erroris Scripta hodiernis ac novissimis Ecclesiae temporibus sunt adeò utilia, ut Martini Lutheri ac Joannis Calvini commenta possimus ex ipsis solis potentissime contundere. Uti ejus de Oratione librum laudatus Hilarius, ita ego ejusdem Præscriptiones appello volumen aprissimum, ad eosdem Errones, si suadentem audire nolint, opprimendos. In ipsos militant & vivunt omnia, quæ istud volumen præscribit in Gnosticos & Marcionitas. Sunt firma & generalia arma adversum omnes hæreses: præteritas, præsentis, futuras. Est libellus non solum aureis litteris, sed & verbotentis scribi dignus in omnium memoria. Scio illum à Gabriele Albaspinæo, Jacobo Pamelio, Nicolao Rigaltio, aliisque Eruditissimis esse elucidatum. Verum novi & Sancti Hieronymi verba: Numquid aut Tertullianus Beatum Cyprianum, aut Cyprianus Lactantium, aut Lactantius Hilarium deterruit à scribendo? Nisi & parva fuerint, magna eminere non possunt.*

Lactantius, ubi Septimium scribit omnium litterarum genere peritum, adjungit: *Sed in eloquendo parum facilis, & minus comptus, & multum obscurus fuit.* In hoc doctissimo libello habes plura non dumtaxat vocum, sed & rerum Obscura. Arcana primitivæ nostræ disciplinae, variæque alterius Ecclesiasticæ Antiquitatis. Quidam rogarunt hæc plenè edisseri. Et fructum sponderunt, etiam à nostris Sectariis, quos sanè jam videmus fieri molliores, & paulatim redire ad Matrem Catholicam. Pleno animo servire ipsis ambio: Hinc fui persuasus. Et Eminentiae Vestrae spero non displicere. Eminentia Vestra totius Christianæ Religionis immensum pondus, & omnium sub Sole Ecclesiarum Apostolicam sollicitudinem sub Sanctissimo Patre ac Domino nostro Clemente decimo sustinet: Et palmare vestrum studium est sacrosanctum istud Domini nostri JESU Christi Corpus servare integrum ab omni erroris macula, & per Maculatorum expurgationem ac reditum augere. Adversum levissima etiam, quæ appropinquante sæculorum exitu non possunt non ebullire, zizaniorum, exordia statim imitaris Ephefi Angelum, cui dictum est: *non potes sustinere malos, & tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt.* Hinc non dumtaxat litteratos per omnem Ecclesiam viros, sed & studiosam, quæ in Missiones paratur, Juventutem foves & animas munifica beneficentia: Etiam in hoc nostro Belgio. Christo Domino paras validos Exercitus. Inter horum arma omnino esse debent præsentis Tertulliani Præscriptiones, ideoque ipsarum hæc Scholia probari & firmari supplicat ab Apostolico Judicio Vestrae Eminentiae, quam Deus Opt. Max. suæ Ecclesiae diu custos diat.

Dabam Lovanii, in festivitate S. P. AUGUSTINI 1675.

Eminentiae vestrae minimus famulus,
 FR. CHRISTIANUS LUPUS.

DEsueta dudum carmina & mihi longo,
 Situ sepultam, veterem cogis in busto
 Animare Musam, *magne Vir!* Mihi muto
 Non esse licet, esto, haud siem Poetafter.
 Lentusque Cultor audiat Camænarum.
 Tamen renidens splendida in Polum luce
 Tuum hoc Camænam cogit in metrum *Sidus*,
 Quo Europa grande lumen hauriet. Sed quæ
 Laudum tuarum exordia recitabuntur?
 Videre videor hæc te reclamantem:
Latere peto, peto & morarier mecum.
 Beatus ille, loquace qui procul turba,
 Et usquæ querulam nesciens egestatem,
 Modicis agellis lætus, & brevi mensa,
 Arctoque lare, securus explicat frontem
 Inter micantes flosculos *Sacri Textus*,
 Interque bene-olentia *Patrum* vireta, inter
 Arcana folia *Antiquitatis* & jura.
 Hæc laus tua est, *Vir magne*, nec cupis altram,
Qui notus Astris, & tibi, & Scholæ, & Templo,
 Cunctis Sequester pacis: ô Dei donum!
 Speculumque Grudiæ lucidum es juventutis.
 Tu jure ducis innocentis filium,
 Nusquam pudoris naufragus, & adhuc fama
 (Certare docta fragilitate crystallo,
 Et dum perit redire nescia) constans,
 Longè stetit à crimine, integer vitæ.
 In te quod atro dente morsicaretur,
 Vix somniaret Momus unus aut alter,
 Turpi è cloaca fordidi cerebelli,
 Oleumque & operam dissipans, canis sicut
 Qui nil timentis stultus oblatrat Lunæ.
 Sudoris aliquot amphoras scio impensas,
 Et de liquore plurimum Minervæ,
 Quo jugis ardet Pallados vigil lampas,
 Priusquam eo, quo stas loco, resulgeret.

Sudoris aliquot amphoras scio impensas,
 Cum mentis oculorumque dente jejuno,
 Nunquamque Saturo, *Antiquitatis abstrusa*
Tota Helluari, Codicemque, Legesque, &
Præscripta Canonum memore ventre completi,
 Suoque tempore parturire *Romanæ*
Sedi (quibus sub sole Mundus accrescet
 In veritate & æquitate non ficta)
 Saliaris esse cæna tibi videretur.
 Non nare odora, ventre nec cato exploras,
 Quid in culinis Perficis dapum fumer;
 Quid in Polono strideat veru aprorum;
 Quas Mexicanus instruat focus cænas:
 Non diffitarum carduus Moluccarum,
 Sinense lolium haud Indiæ peris lappas,
 Similesque larvas nauseantis orexis;
 Prædes sed obolo: *Promi-condus* escarum,
 Ipse meliorum *Ecclesie* penum curas.
 Ad vesperam ampla spolia præparans *Matri*,
 Ejusque *Gnatis* manè dividens prædam.
 Testatur hæc præfens tuus Liber, quocum
 Agmen refutas Vulturum Togatorum,
 Hypocritarum Præsides, Palæstritas,
 Quis unco & hamo constat integrum corpus:
 Ineptiarum barbaros Magistellos,
 Momos, vel alios Satrapas afellorum,
 Abominandi qui domi, foris Sancti.
 Lupos forenses: Nam & suos Forum nutrit.
 Et sic eodem, quo solet in aquis, jure
 Major minores devorat Lupus pisces.
 Et Pædagogos criminis Gomorrhæi.
 Præscribis his sententia hac tua facis.
 Et triste stabulis Hæresum LUPUS vivis:
 Lætumque *Matri Ecclesie* LUPUS vives,
 Quamdiu diurnam Phœbus adferet lucem,
 Fratrique tollet æmulam facem Phœbe.

Quod corde & voce precatur FR. GUILIELMUS WYNANTS,
 Collegii litterarii M. P. August. Lovanii Præfectus.

NOI REFORMATORI DELLO STUDIO DI PADOVA.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed approvazione del P. F. Tomaso Maria Gennari Inquisitore nel Libro Intitolato: *Q. Florentis Septimii Tertulliani, Presbyteri Carthaginiensis, Liber de Præscriptionibus contra Hereticos, &c. Fr. Christianum Lupum, &c.* non v'esser cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Secretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concedemo Licenza a Sebastian Coleti Stampatore, che possi esser stampato, osservando gli Ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. 28. Marzo 1727.

- (Carlo Ruzini Cav. Proc. Ref.
- (Alvise Pisani Cav. Proc. Ref.
- (Z. Pietro Pasqualigo Ref.

Agostino Gadaldini Segr.

22. Aprile 1727.

Registrato nel Magistrato Eccellentiss. degli Esecutori Contro la Bestemmia.

Antonio Canal Notaro.

Q. FLO-

Q. FLORENTIS SEPTIMII
 TERTULLIANI,
 CARTHAGINIENSIS ECCLESIAE
 PRESBYTERI,
 LIBER
 PRÆSCRIPTIONUM
 CONTRA
 HÆRETICOS.

Non solum eminens Theologus, sed & Romani Juris eximie peritus fuit Septimius Tertullianus, ideoque ejusdem Juris vocabula frequens usurpat. Et ex istis omnino est vocabulum, *Præscriptio*. Habet significationes varias, Prima edicit usucapionis effectum, id est, Juris, quod prior dominus habuerat, extincti translationem. Hoc sensu loquitur Apostolus: *O insensati Galatae, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos JESUS CHRISTUS præscriptus est, in vobis crucifixus?* Hoc est, suo in vos per Crucis scandalum acquisito jure exclusus. Hinc enim sequitur: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.* Hoc est, definitis ad Christi Domini jus & regnum pertinere. Altera hujus vocis acceptio significat legalem exceptionem. Ita in lege ad Acilium Severum, Romanæ urbis Præfectum, existente in codice Theodosiano, Imperator Constantinus distinguit, *præscriptiones* mortatorias ac peremptorias: Quibus scilicet litis ingressus aut progressus perimitur, vel solummodo tardatur. Has in lege ad Secundinum Orientalis Prætorii Præfectum Imperator Julianus vocat *artificiosa judicij obstacula*. Quod examini occurrere & obstrepere consuerint, in lege ad Ruffinum ejusdem Prætorii Præfectum affirmat Theodosius Augustus, ideoque sancit adulterii accusationem nulla deinceps *civili præscriptione* suspendi.

Lib. r. tit. 2. leg. 3.
 Lib. 2. tit. 5. leg. 1.

Christi. Lupi Opera T. IX.

B

di.

di . In lege ad Thalassium Aphricæ Proconsulem Augusti Valens & Gratianus præ-
 Lib. 1. tit. 39. leg. 37. scrip-
 2. leg. 2. tionem peremptoriæ asserunt inesse vim definitivæ sententiæ . Quod nempe hæc
 absumat causam , illa faciat non admitti . Et hinc tertia nostræ vocis acceptio im-
 portat definitivam sententiam , Ita in lege ad Catullinum Byzacenæ Provinciæ Re-
 ctorem lucidè accipit Augustus Constantinus . Eodem modo apud Cornelii Taciti
 Annales accipit Cheruscorum intercessio , quæ adversus datum sibi à Romanis Regem
 L. 11. c. allegat *adimi veterem Germaniæ libertatem* , & violentum Regni affectatorem *Arminium*
 16. *frustrà præscribi* . Quarta acceptio significat Imperialia Rescripta . Hæc enim sunt
 Lib. 8. tit. 4. leg. 26. *Cælestes præscriptiones* , laudatæ ab Honorio & Theodosio Augustis in lege ad Anthe-
 mium Orientalis Prætorii Præfectum . Ita & nos passim dicimus hoc vel istud præ-
 scribi à lege Divina aut humana .

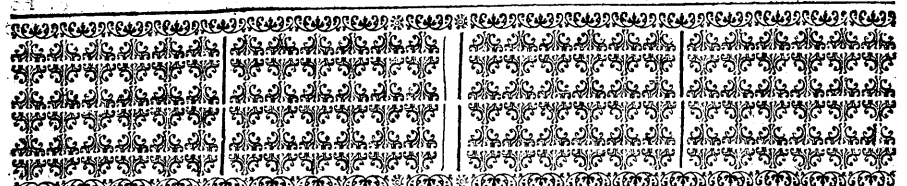
Et in omnibus hisce acceptionibus vocem hic usurpat noster Septimius . Non fo-
 lum per Gentilium persecuciones , sed & per hæreticorum sordes afflictissima tunc erat
 Ecclesia . Grassabantur enim Montanistæ , Ebionitæ , factio Artemonis , ac præ-
 fertim in plurima frustra dissectus grex Gnosticorum , qui è Simone Mago successivè
 eruperant , tamquam fungi è terra . Hi apud Romanum ubique Imperium pessimè
 olere fecerant omne Christianum nomen , & ipsum graviter lacerarant . Hinc &
 domi & foris opus erat medicina . Hanc per librum Apologeticum , istam per edi-
 tos adversus scabiei Principes Marcionem & Valentinum libros Septimius confecerat :
 Verum cum stultis quis litigandi finis ? Omnem quippè hæreticum esse stultum , in
 libro de Palæstinæ Synodi Gestis palàm asseverat Sanctus Augustinus , Hinc ergò
 ex Divinis Scripturis , Ecclesiasticis traditionibus , ac etiam firmis rationum princi-
 piis , lucida quedam fundamenta seu Theologicos locos collegit Septimius , quibus
 quicumque Hæreticus , & præsens & futurus , non esse Christianus , non spectare ad
 Ecclesiam , ideoque hanc istius dictis aut factis gravari aut maculari non posse osten-
 deretur . Quibus ostenderetur ab omni Christianæ communionis jure exclusus , ac
 Divina censura peremptoriè præscriptus ,

Et hinc quæstio est , An præsens libellus titulandus sit *Liber Præscriptionum ad-*
versum hæreticos , an verò *Liber de Præscriptionibus hæreticorum* ? Respondeo utrumque
 titulum esse congruum , & neutri suos deesse patronos . Posterior tamen est con-
 gruentior , & videtur datus ab ipso auctore . Etenim in primo adversus Marcio-
 nem libro Septimius asseverat omne novum dogma esse hæresim , & adjungit : *Sed*
alius libellus hunc gradum sustinebit adversus Hæreticos , etiam sine retractatu doctrinarum
revincendos , quòd hoc sint de præscriptione novitatis . Lucidè dicit in hoc libello Hæ-
 reticos de sola novitatis præscriptione revinci , adeoque huic libello datum titulum de
 Præscriptionibus . Exceptio & præscriptio non penitus sunt idem : Hæc est illius
 effectus . Exceptio proponitur adversus aliquem : Hinc parta præscriptio illum ab
 agendo moratur aut excludit . Et hinc Apostolus non dixit præscriptum adversus
 JESUM CHRISTUM apud Galatas , sed ipsum fuisse præscriptum . Nam &
 Apostolus fuit non imperitus Romani Juris .

Præscriptio ex vario capite desumitur . Hinc Romanum Jus laudat præscriptionem
 doli , fori , temporis , rei judicatæ . Novitatis præscriptione præsertim se hic usu-
 rum pollicetur Septimius , qua cuncta hæreticorum dogmata demonstrat esse nova ,
 ideoque tamquam à Christo Domino ac ejus Evangelio palàm aliena , evincat ne au-
 dienda quidem , nec ad disputationem , aut Ecclesiasticum examen admittenda .
 Hinc addit : *Sine retractatu doctrinarum* . Nam peremptoria præscriptio nullum
 admittit causæ ingressum , ideoque ipsi esse vim definitivæ sententiæ , nobis jam dixit
 Imperator Gratianus . Et hinc in Carthaginensi Collatione Donatista , quòd per-
 emptoriam adversum Catholicos præscriptionem sibi existimarent competere , questi
 sunt se ab illis asturè contra juris ordinem circumscribi , ac induci in causam . Qua-
 re libellum hunc Septimius nobis dedit adhuc Catholicus , posteriorem libris adversus
 Marcionem .

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

*Ad hoc hæresis , ut fides habendo tentationem
 habeat & probationem.*

Onditio præsentium temporum etiam hanc admo-
 nationem provocat nostram , non oportere nos
 mirari super Hæreses istas : Sive quia sunt , futu-
 ræ enim prænuntiabantur ; sive quia fidem quo-
 rundam subvertunt , ad hoc enim sunt , ut fides
 habendo tentationem haberet etiam probationem .
 Vanè ergò & inconsideratè plerique hoc ipso scan-
 dalizantur , quòd tantum hæreses valeant , quan-
 tum sunt . Cum quid sortitum est , ut omnimodò sit , sicut cau-
 sam accipit ob quam sit , sic vim consequitur per quam sit , ne
 esse non possit .

SCHOLIION.

Conditio præsentium Temporum.

Vangelicam Prædicationem
 mox , vivis adhuc Aposto-
 lis , sedare cœperunt è Si-
 mone Mago nati duplicis
 Divinitatis fabulones Hæ-
 retici , magicis artibus , a-
 nilibus & plusquam Idolo-
 latriæ de Domino Deo
 nugamentis , effreni ac vaga libidine , & plena
 omnis sceleris licentia infames ; atque hinc
 natum est commune Romani Imperii ac om-
 nium Gentilium in Christianos odium , de
 quo Sanctus Irenæus : *Ad detractionem Divini*
Nominis & Ecclesiæ , quemadmodum & gentes ,
à Satana præmissi sunt , ut secundum alium & a-
lium modum quæ sunt illorum audientes homines ,
& putantes nos omnes tales esse , avertant aures
 suas à præconio veritatis , aut ut videntes quæ
 sunt illorum , omnes nos blasphemant , in nullo eis
 communicantes , neque in doctrina neque in mori-
 bus , neque in quotidiana conversatione . Quod
 ipsum conqueruntur in Ecclesiastica Historia
 Eusebius Cæsariensis , in libro de Hæresibus
 Sanctus Epiphanius , & in Dialogo cum Try-
 phone Judæo Sanctus Martyr Justinus . Ab hi-
 sce nebulonibus prodiit de nostro vago ad de-
 jectum à cælo scabellum ac extinctum lum-
 men concubitu atque incestu calumnia , de
 qua in primo Hæreticarum fabularum Libro
 Theodoretus Episcopus Cyrensis : *Prodigus A-*
damitarum hæresim constituit . Hic ad Decreta Car-
pocratis adjecit palam & publicè scortari . Uxores
enim sanxit esse communes . Quare non solum in
publicis conviviis , lucernæ lumine remoto , in
quam quisque inciderat cum ea coibat , sed & hanc
incontinentiam dicebant esse ritum mysticum Initia-
tionis . Loquitur ex Sancto Clemente Alexan-
drino in tertio libro Stromatum : Sunt qui pu-
blicam venerem vocent mysticam communionem ,
vel ipso nomine contumeliosi . Infelicissimi homines
carnalem concubitus communionem præstant ad Chri-
sti regnum perducere . Quod ipsum docuisse Mar-
cum Ægyptium , atque ita plures Asiaticas ac
Rhodanenses , & quidem opulentas ac nobiles ,
mulieres seduxisse , & corrupisse testantur San-
ctus Irenæus , ac ex ipso in Sancti Isaiæ com-
 B 2 men-

Lib. 1. cap. 24.

Lib. 4. cap. 7.

Lib. 1. mentario Sanctus Hieronymus . Fœdissimam
 Cap. 9. ejusdem etiam Marci Eucharistiam prodit lau-
 datus Irenæus, & adjungit de Carpocrate: *Car-*
 Cap. 35. *pocrates dixit in unoquoque peccatorum, & tur-*
pium operationum assistere Angelum, qui operan-
ti, ut in re divina solet, adderet solemni pre-
ce præpostulatos animos & vires. Sceleratæ pre-
cis formulam adducunt Sanctus Epiphanius,
ac idem Irenæus, detestanda dogmata merito
 Lib. 3. appellans *Portentilium ac Insaniam totius mun-*
 Cap. 4. *di Helleboro non curandam*. Hircos & Sues vo-
 Lib. 2. cat Theodoretus. Præcipuum insaniam funda-
 Cap. 55. mentum erat, quòd nulla opera, sed sola in
 Deum fides & charitas ad justitiam & salutem
 requirerentur. Martinus Lutherus & Joannes
 Calvinus tales habuerunt Antifites ac Magi-
 stros. Nihilominus illi sese Gnosticos, spiri-
 tuales, perfectos, ab omni lege exemptos, plea-
 na per Christum libertate donatos, omnium
 Altitudinum comprehensores, doctiores ipsis
 Apostolis, solos veraciter Christianos ubique
 jactabant superbissimè, & credulis in nos Gen-
 tilibus facillè persuadebant. Hinc omnes fui-
 mus existimati tales, & tamquam publicæ ge-
 neris humani pestes ad ignes, cruces, gladios,
 bestias sine commiseratione proscripti. Hinc
 item nata paroemia: *Pluvia defecit, aut quod-*
nis aliud malum accidit, causa Christiani. Erat
 dura tentatio. Etenim quod ante Domini adven-
 tum *Satanas nunquam probra in Deum & contu-*
melias jacere fuisset ausus, in libris adversus
 Marcionem rectè advertit apud Eusebium Cæ-
 sariensem Martyr Justinus, ideoque præsentium
 temporum condicio quosdam super istas hære-
 ses faciebat admirari. Admirabantur in ipso
 Evangelicæ, quæ Diabolum à Christo Domi-
 no ligatum assererat, prædicationis exordio
 tot in Divinam Majestatem ebullire blasphemias,
 & adversus veritatem quodammodo præ-
 valere. Quin & multi scandalizabantur istis
 ipsis moti argumentis, è quibus quidam apud
 Sanctum Augustinum in libro de Divinatione
 Dæmonum crediderunt impia atque injusta à ju-
 sto & omnipotente Deo non posse permitti.
 Etiam Sanctum Polycarpum, Smyrnenfem Ec-
 clesie ab ipsis Apostolis ordinatum Episcopum,
 dum istas audiret blasphemias, aures obturare
 consuetum, & exclamare, *O bone Deus, in*
 Lib. 5. *que tempora me reservasti ut ista patiar*, scribit
 Cap. 19. in epistola ad Florinum, per dictum Eusebium
 adducta, Sanctus Irenæus. Eodem modo ad
 Arianam Wandalorum in Africa barbari ex-
 clamasse Sanctum Eugenium Carthaginensem
 Archi-Episcopum scribit Sanctus Victor Ep-
 scopus Vitenfis. Istos infirmos admonet, in-
 consideratè scandalizatos offendit, & in Evan-
 gelii fide firmat hoc quasi exordio Tertul-
 lianus.

Sive quia sunt, &c.

Affirmat non mirandum, quod sint & à
 Deo permittantur adeò monstroræ hæreses:

Futura enim prænuntiabantur. Quod argumen-
 tum extendit in quarto hujus libri capite. Eo-
 dem frequenter utitur Sanctus Augustinus: ac
 in libro de unitate Ecclesie Sanctus Cypria-
 nus. Eodem illos, qui de Gentilium persecu-
 tionibus & aliis Ecclesie aut mundi calamita-
 tibus turbabantur, solatur in libro de mortali-
 tate. Fœdissimos porrò Gnosticos non solum
 generatim cum aliis Pseudo-Prophetis & Anti-
 Christis, sed & speciatim à Domino, Aposto-
 lis, ac ipsis etiam Prophetis fuisse prænuntia-
 tos affirmat ac demonstrat Sanctus Irenæus.
 Hinc ergo Septimius noster ait illos non for-
 tuitò aut temerè, sed per altam Dei providen-
 tiam emeruisse, quam admiratur in libro de
 Ecclesie Catholice moribus, adversum Gnosti-
 corum filios Manichæos scripto, Sanctus et-
 iam Augustinus: *Cur Divina mirifica dispositio-*
nis Providentia vos sinat, longum est disputare,
& non vestrum ista intelligere.

Rectè Augustinus addit in populari sermone
 de tempore: *Quòd gestum est in Paradiso, nos*
geritur in Ecclesia. Antiquus Serpens in tritici
 medio zizania ferere nunquam desit, & infe-
 lices Adæ posteros assiduè circumscribere in no-
 vos quotidie errores, ex quibus nata est tan-
 dem totius ferè mundi Apostasia atque Idolo-
 latria. Hic fuerat scopus Serpentis. Et hinc
 lucet ratio, cur prima Evangelicæ prædicationis
 exordia per usque tunc sub sole inauditas
 Gnosticorum blasphemias sit conatus maculare.
 Nempe ante Domini in carne adventum, inquit
 Martyr Justinus apud Eusebium, *nondum suam*
condemnationem pro certo noverat. Elucidat in
 libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus: *Vi-*
dens Diabolus templa Dæmonum deserere, & in
nomen liberantis Mediatoris currere genus huma-
num, hæreticos movit, qui sub Christiano voca-
bulo doctrinæ resisterent Christianæ. Quod ipsum
 in Ecclesiastica Historie exordio Theodoretus,
 in libro de Regibus Apostolicis Lucifer
 Calaritanus Episcopus, in libro de unitate Ec-
 clesie tradit Sanctus Cyprianus. Ista rerum mu-
 tatio diabolus egit in rabiem, ideoque erro-
 res adinvenit, quæ Divinam Majestatem pejus
 quam infernali more blasphemarent, & cum
 scœnore repararent læsam Idololatriam. Hinc
 etiam post extinctas Gentilium persecutiones,
 datamque Ecclesiis ab Augusto Constantino
 pacem induxit triplicis Divinitatis fabulatricem
 hæresim Arianorum. Etenim omnem de Deo
 errorem esse veram, & quidem externa insigni-
 ter pejorem, Idololatriam clamat ipsa veritas,
 & suo loco demonstrabitur. Porrò Gnostici
 omnes sola duplicis Divinitatis fabula non fue-
 re contenti: Simoniani & Carpocratiani et-
 iam prophanas imagines gentilem in morem
 adorare. Ita Diaboli invidia studuit se de
 nostro per Evangelium Salvatore Deo vindic-
 care. Neque hæc obsunt Divinæ Apocalypsi,
 asserenti Diabolum à Christo Domino liga-
 tum, ut non seducat Gentes, sicut faciebat
 prius. Ligatus quippe fuit intra impiorum
 mentes, vetitus invadere Electos, quos Evan-
 gelii tempore Deus numerosissimos produxit:
 In

Lib. 1.
 Cap. 19.
 Lib. 3.
 Cap. 11.

Cap. 17.

Serm. 40.
 Cap. 5.

Lib. 4.
 Cap. 15.

Lib. 18.
 Cap. 52.

In isto carcere clausus, est adhuc permittus ad
 horum probationem & purgationem insanire.

Ad hoc enim sunt, &c.

Hæc Tertulliani verba edicunt causam, cur
 Divina providentia statim in sui Evangelii
 exordio hæreses permiserit, & usque ad sæcu-
 li finem sit, quod ad Timotheum scribit A-
 postolus, longè abundantius permittura. Lo-
 quitur ex laudato Apostolo: *Oportet hæreses*
 Epist. 148. *esse, ut hi, qui probati sunt, manifesti fiant in*
vobis. Exponit in litteris ad Dei famulam
 Maximam Sanctus Augustinus: *Si nullus Hæ-*
reticorum bonus usus esset Deo ad utilitatem Ec-
clesiarum suarum, poterat eos aut nasci non per-
mittere, aut in ipso malignitatis eorum initio ex-
tinguere. Sed & tantum eos permittit esse, quan-
tum novit expedire atque sufficere admonenda at-
que exercenda sanctæ Domui sue. Ab ipsis no-
 stram excitari desidiæ, fidem manifestari,
 patientiam & benevolentiam exerceri, ac dili-

gentiam proficere, frequenter affirmat, mo-
 dumque exponit in decimo sexto libro de Dei
 Civitate: *Multa ad Fidem Catholicam pertinen-*
 Cap. 8. *tia, dum hæreticorum callida inquietudine agitan-*
tur, ut adversum eos defendi possint, & conside-
rantur diligentius, & intelliguntur clarius, &
instantius prædicantur. Ab Adversario mota quæ-
sitio discendi existit occasio. Consonat in Aposto-
 licæ ad Corinthios Epistolæ commentariis ejus
 discipulus Primastus Episcopus Uticensis: *Fide-*
les per hæreses exercitati, sicut Deo noti sunt,
ita etiam manifestantur hominibus, & clarius in-
notescunt. Nam undè Advocati peritia apparebit,
si causam nullam dicat, ut probeatur? Undè Nau-
clerus vel Gubernator laudabitur, si navis semper
in portu vel in tranquillitate consistat? Hæ sunt
piè vivere volentibus numquam defutura per-
secutiones, inter quas oportet justitiam, in
Paradisi deliciis non custoditam, constanter
custodire, & futura Patriæ quietem ardentius
desiderare. Hinc ex hæresibus, sive quòd sint,
sive quòd aliquid in malum valeant, neminem
oportet scandalizari.

C A P U T SECUNDUM.

Hæresis ad instar Febris abominanda est;
non miranda.

Febrem denique inter cæteros mortiferos & cruciarios exitus
 erogando homini deputatam, neque quia est miramur, est
 enim; neque quia erogat hominem, ad hoc enim est. Pro-
 indè hæreses ad languorem & interitum fidei productas, si
 expavescimus hoc eas posse, prius est, ut expavescamus hoc eas esse;
 quæ dum sunt, habent posse, & dum possunt, habent esse.
 Sed enim febrem ut malum, & de causa, & de potentia sua, ut
 notum est, abominamur potius, quàm miramur; & quantum in no-
 bis est, præcavimus, non habentes abolitionem ejus in nostra pote-
 state: Hæreses verò mortem æternam, & majoris ignis ardorem in-
 ferentes, malunt quidam mirari quòd hoc possint, quam devitare,
 ne possint, cum habeant devitandi potestatem. Cæterum, nihil va-
 leant, si illas tantum valere non mirentur. Aut enim dum mi-
 rantur, in scandalum subministrantur; aut quia scandalizantur, ideo
 mirantur, quasi quòd tantum valeant, ex aliqua veniat veritate.
 Mirum scilicet, ut malum vires suas habeat: Nisi quòd hæreses
 apud eos multum valeant, qui in fide non valent. In pugna pug-
 lum & gladiatorum, plerumque non quia fortis est, vincit quis,
 aut quia non potest vinci; sed quoniam ille qui victus est, nullis
 viribus fuit: Adeò idem ille victor benè valenti postea comparatus;

Christ. Lupi Opera T. IX.

etiam superatus recedit. Non aliter hæreses de quorundam infirmitatibus habent quod valent, nihil valentes, si in benè valentem fidem incurrant.

S C H O L I O N.

Erogando homini, &c.

VOx, Erogatio, elegantem continet metaphoram. Etenim uti erogatio pecuniam, ita febris cruciatio exhaurit humanam substantiam. Porro hæresis rectè febrì comparatur. Est enim cruciarius & mortifer pravæ mentis ardor, languere faciens ad interitum, ac tandem plenè erogans vitam illam, de qua scriptum est: *Iustus ex fide vivit.*

Ad languorem & interitum fidei.

Exponit hæc in libro de Unitate Ecclesiæ Sanctus Augustinus. Post detectas Secundi Tigiltani Episcopi & reliquorum Donatistarum in Cecilianum Carthaginensem Episcopum insidias atque calumnias affirmat multos illis adherentes cum Clericis & populis Episcopos reddidisse ad Catholicam pacem, atque subjungit: *Nonnulli etiam bonæ voluntatis per carnalem caliginem, etiam post confirmatum contra Ecclesiam Dei malignum furorem, in illa dissensione diutius erraverunt, tamquam si adhuc mollia conculerentur frumenta, & radice viva herbæ vigor attereretur. Etiam ipsa sua tum frumenta novebat Deus, quamvis ut reviviscerent, arguenda & increpanda. Non enim eo modo dictum est Petro, Redi post me Satana, quomodo dictum est de Cap. 25. Juda, Unus ex vobis Diabolus est. Quidam quoque & aperitissima veritati malo studio contradixerunt. Illi verò eradicati vel præcisæ erant, sed non permanentes in infidelitate, sicut de quibusdam ramis fractis Apostolus dicit, manu divina replantati, aut iterum inserti sunt. Tunc enim quisque infructuosus, & nondum à radice præcisus est, cum mala cupiditate agit quidem illa opera, de quibus dictum est, Qui talia agunt Regnum Dei non possidebunt, sed cum pro ipsis operibus etiam veritati aperitissimæ, qua redarguitur, resistere cœperit, tunc præciditur.* Affirmat quempiam in aperto schismate aut hæresi posse errare, esse illic mortuum, alienum à Dei Regno, ramum infructuosum, & herbam conculatam, quæ interim adhuc, licet non justificantis gratiæ, tamen fidei & imperfectæ dilectionis quampiam radicem habeat, atque ita possit reviviscere. Languet in illis ista radix, necdum est evulsa. Quia nempe necdum per aperitissimæ veritatis contumacem impugnationem, sed per carnalem dumtaxat caliginem vagantur apud aliena Altaria, atque ita necdum sunt plenè rebelles orthodoxæ unitati aut veri-

tati. Et ita contigit in cujusvis hæresis exordio. Et hinc ad quosdam Donatistarum Episcopos scribit idem Augustinus: *Qui sententiam suam, quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis pepererunt, sed à seductis ac in errorem lapsis parentibus acceperunt, querunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.* Etiam ipsos hæreticorum Episcopos affirmat posse esse hujusmodi. Ergo & in ipsis fides est dumtaxat læsa, necdum excisa. Hinc dicit Tertullianus hæreses ad languorem ac interitum fidei produci: Quibusdam ad interitum, quibusdam ad solum languorem.

Nihil valebunt, &c.

Rectè notantur illi, qui hujus febris in corruptendis hominibus virtutem admirantur scandalizati, dubitantes quasi illa veniat ex aliqua veritate. Omnem enim in fide dubium esse jam corruptum, ac ab hæresi prostratum, docet constanter Sanctus Augustinus. Et hæreses adversus solam parvam ac infirmam fidem valere tradit etiam in sequenti capite noster Tertullianus, dicens: *Neque prudentes, neque fideles, neque usitatos estimandos, quos hæreses potuerint pervertere.* Et ipsum demonstrat ex Evangelica parabola: *Avolent, quantum volent, paleæ levis fidei quocumque afflatu tentationum, eo purior massa frumenti in horrea Domini reponetur.* Consonat in libro de Unitate Ecclesiæ Sanctus Cyprianus: *Nemo existimet bonos de Ecclesia posse recedere. Triticum non rapit ventus, nec arborem solida radice fundatam procella subvertit. Inanes paleæ tempestate jactantur, invalidæ arbores turbinis incurfione everuntur.* Ita & ad Petilianum Constantinensem Donatistarum Episcopum scribit Sanctus Augustinus: *A frumentis dominicis numquam recessisses, nisi levis palea vento tentationis ante adventum ventilatoris avolasset.*

Affidue docet Ecclesiam, è malis & bonis, è carnalibus & spiritalibus mixtam, esse similem aræ, habenti frumentis adjunctas paleas, quas non solum ventilabrum ejicit suo tempore, sed & quasi irruens ventus facit ante tempus avolare. Grana suo pondere in area firmantur. Ita & spiritalis intra Ecclesiam ventilari, tentari, moveri, & cum Sancto Cypriano errare possint, nequaquam in schismata aut hæreses abire. Abeunt soli illi, quos verfacilis carnalium bonorum cupiditas tenet in Ecclesia, ac in quapiam infirma charitate. Hi sunt domus ædificata supra arenam; supra pe-

tras jacta, ideoque radices non habentia semina, leve scœnum & palea adversus venti, infirma. Perfectam ac robustam charitatem Cap. 8. nulla vi separari a Christo, scribit Apostolus ad Romanos. solis, aquæ, & cujusvis tentationis imperum

C A P U T T E R T I U M.

Scandalum ex quorundam lapsu improvidè desumptum.

Solent quidem isti Miriones, etiam de quibusdam personis ab hæresi captis, ædificari in ruinam. Quare ille vel ille, fidelissimi, prudentissimi, & usitatissimi in Ecclesia, in illam partem transierunt? Quis hoc dicens non ipse sibi respondet, neque prudentes, neque fideles, neque usitatos æstimandos, quos hæreses potuerint demutare? Et hoc mirum (opinor) ut probatus aliquis retrò, postea excidat? Saul bonus præ cæteris, livore postea evertitur. David vir bonus secundum cor Domini, postea cædis & stupri reus est. Salomon omni gratia & sapientia donatus à Domino, ad idololatriam à mulieribus inducitur. Soli enim Dei filio servabatur sine delicto permanere. Quid ergo si Episcopus, si Diaconus, si Vidua, si Virgo, si Doctor, si etiam Martyr lapsus à regula fuerit, ideo hæreses veritatem videbuntur obtinere? Ex personis probamus fidem, an ex fide personas? Nemo sapiens est, nisi fidelis: Nemo major, nisi Christianus. Nemo autem Christianus, nisi qui ad finem usque perseveraverit. Tu, ut homo, extrinsecus unumquemque nosti: Putas quod vides. Vides autem quousque oculos habes. Sed oculi, inquit, Domini, alti. Homo in faciem, Deus in præcordia contemplatur. Et ideo cognoscit Dominus qui sunt ejus, & plantam quam non plantavit Pater, eradicat: Et de primis novissimos ostendit, & ventilabrum in manu portat ad purgandam aream suam. Avolent, quantum volent, paleæ levis fidei quocumque afflatu tentationum, eo purior massa frumenti in horrea Domini reponetur. Nonne ab ipso Domino quidam discentium scandalizati diverterunt? Nec tamen propterea cæteri quoque discedendum à vestigiis ejus putaverunt. Sed qui scierunt illum vitæ esse Verbum, & à Deo venisse, perseveraverunt in comitatu ejus usque ad finem: Cum illis, si vellent & ipsi discedere, placidè obtulisset. Minus est si & Apostolum ejus aliqui, Phigellus, & Hermogenes, Philetus, & Hymeneus reliquerunt: Ipse traditor Christi de Apostolis fuit. Miramur de Ecclesiis ejus, si à quibusdam deferuntur, cum ea nos ostendant Christianos, quæ patimur ad exemplum ipsius Christi: Ex nobis, inquit, prodierunt, sed non fuerunt ex nobis. Si fuissent ex nobis, permanissent utique nobiscum.

S C H O L I O N

Miriones,

Miriones, inquit Beatus Rhenanus, *appellavit Antiquitas, qui ob oris distorti deformitatem admirationi forent.* Doctor noster vocat eos, qui ob nimiam ac deformem admirandi & scandalii patientiam essent firmis suis fratribus dolori ac admirationi.

Ædificari in Ruinam.

— Est catechesis: Destruimur enim, non ædificamur in ruinam. Doctor loquitur ex vetusta definitione scandalii: Est dictum aut factum præbens alteri occasionem ruinæ. Et revera magnorum in Ecclesia virosum ad hæreses dilapsus est infirmis animis scandalum pessimum, de quo etiam Vincentius Lerinensis: *In Ecclesia tentatio est populi, error Magistri: Et tanto major tentatio, quanto est ipse doctior qui errat.* Tertullianus nostri atque Origenis lapsum fuisse omni Ecclesiæ tentationem violentam merito affirmat. Et hinc Donatistæ non plebem, sed solos cum majori Clero. Episcopos fuerunt persecuti & conati seducere: Ut caput Pastorem sequerentur & oves. Eadem arte sunt usi Ariani, Hæretici plerique, & quidam etiam Paganorum Imperatores. Et certè ad solius Episcopi lapsum labi in eandem Idololatriam aut hæresim frequenter vidimus Ecclesias totas aut civitates. Hinc in reducendis à Novatiani schismate ad Ecclesiæ unitatem quibusdam Confessoribus Romanis nullas sibi ferias fecit Sanctus Cyprianus. Ab ipsi istis permanentibus noverat à plebe plurimos non posse non ædificari in ruinam.

In illam partem transferunt.

Est vox schisma aut hæresim significans. Hinc apud Sanctum Augustinum frequentissime leges: *Pars Donati.* Et apud Sanctum Optatum Milevitanum Episcopum ipse Donatus magnus: *Quid agitur apud vos de parte mea?* Nempè sola Ecclesia est, nulla hæresis, nulla schismatica factio possit esse Catholica, ideoque illa totum mundum habet, illa habere non possint nisi partem.

Saul bonus evertitur.

Doctor admittit etiam olim probatos, spirituales, in charitate robustos, quandoque abri-

pi in hæreses: Quorum nempè robur est iusto Dei iudicio temporale, ideoque suo tempore declinat, evertitur, ac tandem exsufflatur. Quis enim inficietur Septimum nostrum, Origenem, Luciferum Calaritanum, aliosque id genus lapsos nostros fuisse olim probatos, firmasque nostri dogmatis & disciplinæ columnas? Saulis, Davidis, ac Salomonis exemplo Doctor insigniter ostendit veram iustitiam posse esse temporalem, ac etiam in Christi Sacramenti acceptam posse per subsequens delictum excuti ac perdi. Quod ipsum ex Salomonis exemplo affirmat in libro de Unitate Ecclesiæ Sanctus Cyprianus. Oppositum garrere primus in Ecclesia cepit Jovinianus, adversus quem scribit Sanctus Hieronymus: *Secunda Joviniani propositio est, eos qui fuerunt baptizati, à Diabolo non posse tentari. Et ne hoc stultè dicere videretur, adjecit: Quicumque autem tentati fuerint, ostendi eos aqua, & non spiritu baptizatos.* Fundamentum ejus erat Sanctus Johannes Apostolus: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius manet in eo. Et peccare non potest, quia ex Deo natus est.* Quem errorem Joviniano adscribit in libro de hæresibus etiam Sanctus Augustinus. Eadem laborasse videtur apud Augustinum Author incognitus libri de salutaribus documentis: *Charitas que deseri potest, numquam fuit vera.* Quin & Sancto Augustino ipsam adficere conati sunt Semi-Pelagiani & calumniosi Galli, quorum secundus est apud Sanctum Prosperum articulus: *Quod ab eis, qui non sunt prædestinati ad vitam, non auferat percepta Baptismi gratia originale peccatum.* Hinc mari Remensis Archi-Episcopi erronea factio adscripsit etiam Godescalco, Monaco miserabili, ad quem ex vulgari rumore scripsit Sanctus Amulo Archi-Episcopus Lugdunensis: *Displicet nobis valde, quia verissima & sacratissima Ecclesiæ Sacramenta, videlicet Exorcismi, & Baptismi, Christum, & Eucharistiæ, ac Manus-impotionis, perfunctorie & frustratorie omnibus, qui post perceptionem eorum peccant, dari confirmas, dum eos sanguine Christi, sine quo ipsa mysteria jam non mysteria, sed quedam velut vacua & inania ludibria sunt habenda, redemptos negas.* Semi-Pelagiana, quæ Prædestinatianæ hæreseos fabulam intrusit in mundum, factio ita prius de Augustino, ac postea de ejus discipulis perrexit diu mentiri. Haud dubiè verò repotuerit miserabilis Monachus cum Sancto Prospero: *Relapsus post Baptisma ad infidelitatem & impios mores qui negat originali peccato fuisse mundatum, tam falsa opinatur, quam qui eundem asserti non æterna morte esse damnandum.* Nihilominus error postmodò rursus vivere cœpit per nescio quos Errores, adversum quos in litteris ad Henricum Senonensem Archi-Episcopum scribit Sanctus Bernardus: *Interroga eos, qui dicunt charitatem, à quo semel accipitur, non posse recedere.* Errorem nervosè refutat, distinguitque triplicem fidem: Mortuam, fictam, probatam. Mortuam definit cum Apostolo: *Que sine operibus est, id est, quæ non operatur ex dilectione, quasi non habens animam ipsam dilectionem, quæ vegetetur & moveatur ad opera.* Probatam dicit illam, quæ & operatur per dilectionem, & in istis

L. 2. c. 8.

C. 7.

Epist. 14.

Coll. 3.

cap. 7.

Coll. 11.

cap. 16.

Coll. 8.

cap. 25.

Cap. 2.

L. 2. P. 13.

C. 11. 12.

Epist. 45.

istis operibus usque ad finem perseverat. Pergit de ficta: *Fictam ego arbitror illam vocari fidem, quæ suscepta quidem ex charitate, vita moveri incubat ad operandum, sed non perseverans deficit & moritur, tanquam abortiva. Eo utique sensu fictam dixerim nominatam, quo vasa figuli vocamus fictilia, non quia utilia non sint, quamdiu durant, sed quia fragilia cum sint, diu minimè durant. De hac fidei fisione puto illos notari, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* Et hoc sensu loquitur hic noster Tertullianus: *Nemo Christianus, utique probatus & perfectus, nisi qui ad finem usque perseveraverit.* Quotquot excidunt, sunt ficti, seu fragiles. Joviniani errorem refoverunt, ac in infelices Europæ populos nostris temporibus evomuerunt Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus. Primi qui Prædestinatianam hæresim, Sancto Augustino & discipulis ejus ad instar sædissimi probris objectam à Semi-Pelagianis, constantissimeque ab illis retusam, in dogma assumere non erubuerunt.

At inquis non esse errorem. Etenim incognitus ille apud Sanctum Augustinum Author, istudque ejus dictum adeò non deviant, ut de hoc ad nescio quam sacram Virginem scripserit beatus Alcuinus Flaccus: *Proverbiali sententia ab antiquis dictum esse scio, Charitas que deseri potest, numquam vera fuit.* Et in litteris ad Ediledum Anglorum Regem: *Amicitia que deseri potest, numquam vera fuit.* Et apud Joannem Cassianum Abbas Paphnutius cunctis in prima ad Corinthios Epistola adductis Encomiis exornat charitatem, & concludit: *Postremò sectatore suam numquam cadere sinit supplantatione peccati.* Abbas Chæremmon laudat locum Joannis Apostoli, *Qui natus est ex Deo, non peccat,* & adjungit: *Quod intelligendum est non de omni genere peccatorum, sed de capitalibus tantum criminibus dicit.* Charitatem ac Dei timorem prædicat etiam Særenus Abbas, & subjungit: *His custodiendis impossibile est quemquam laqueos mortis incurere.* Et apud Sanctum Joannem Chryostomum imperfecti in Matthæum operis Autor: *Qui relicto Christo vadunt ad Herodem, frequenter convertuntur ad Christum; qui autem relicto Herode veniunt ad Christum toto corde, numquam revertuntur ad Herodem.* Seu non recidunt in peccatum. Eandem, de perfecta præsertim charitate, sententiam quibusdam suo tempore placuisse Doctoribus, in opere de Sacramentis testatur Hugo Victorinus.

Respondeo sententiam illam à laudato Hugone gravissimè notari, utpotè quæ authores suos tandem seduxerit in hanc stultitiam: *Tanta erroris caligine involvuntur, ut dum pertinaciter continent charitatem semel habitam non posse amitti, asserere incipiant eam à quibusdam, non solum minora peccata, sed criminalia quoque & damnabilia perpetrantibus, retineri. David, adulterum & homicidam, charitatem Dei habuisse dicunt, quando libidini serviens, ad uxorem proximi sui violandam turpitudinis suæ fræna laxavit.* Hugo videtur notare Gilbertum Porretanum Episcopum Pistaviansem, inter cujus devios articulos Otto Frisingensis Episcopus ponit & hunc: *Gilbertus Ecclesiæ Sacramenta evacuando dicit nullum baptizari, nisi*

salvandum. Et Sacramentum & Sacramenti rem à solis salvandis, à reliquis garriebat percipi nudum ac informe Sacramentum. Docuit solum errorem, quem Sancto Augustino Semi-Pelagiana, miserabili Monacho impedit factio Hincmariana. Et ex hoc fonte tandem prodiit Amalrici ac Beggardorum stultitia, garrigentium perfectæ charitatis hominem esse impeccabilem, ac plenum libidinis dominum, ideoque carni suæ posse quævis sine peccati incurrendi aut ipsius charitatis amittendæ periculo indulgere. De sola perfecta charitate loquitur etiam Abbas Særenus, ac seipsum exponit: *Inter perfectos ac imperfectos ista distantia est, quod in illis quidem fixa & maturior charitas tenacius perseverans firmius eos custodit, ac facilius facit in sanctitate durare; in his verò velut infirmius collata, & facilius refrigerans, citius compellit eos peccatorum laqueis ac scapulis implicari.* Eodem modo se exponit istius imperfecti operis Auctor: *Qui relicto Diabolo venit, utique ex toto corde, ad Christum, difficile revertitur ad Diabolum.* Perfecta enim charitas est firma petra, quam neque mors, neque vita, seu nullus creaturæ amor, aut timor valeant à Christo Domino separare. Paphnutium Abbatem exponit Chæremmon: *Solum enim mortale peccatum supplantat hominem, & è stante facit lapsum. Adducti ergò Auctores non quamvis, sed solam perfectam charitatem volunt esse à quavis tentatione invincibilem.* Eodem sensu Sanctus Augustinus efficacissimam, quæ aliud non est quam perfecta Dei & proximi charitas, gratiam scripsit esse inseparabilem atque indeclinabilem. Qui Augustinum de quavis vitrice Christi gratia censent loqui, insigniter hallucinantur. Laudat illam solam, quam & ad Romanos laudat Apostolus. Et tamen etiam hæc, licet insuperabilis atque indeclinabilis, potest perdi. Falsa est etiam hæc propositio: Charitas, quæ perdi potest, non fuit perfecta.

Perdi potest duobus modis. Primò per ingressum superbiam. Etenim perfecta etiam charitas libidinem non evacuat aut sanat, sed nostras animas adversum ejus insultus solummodo armat ac firmat. Nec firmat omnes animæ recessus, sinus, anfractus, aut partes; aperta semper manet porta, qua Proto-Plastorum devastatrix superbia irrepere, immò & intrare possit, atque ita perfectæ etiam justitiæ ædificium arietare, ac pedetentim diruere. Ista charitas secundò perdi potest per violentiam fortioris cupiditatis. Victoris gratiæ efficaciam exponit Sanctus Joannes Apostolus: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet. Et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* Hoc Dei semen, quousque cum Diaboli semine, ad quod vincendum datur, manet in fortiori mensura, vincit assidue, & non potest non vincere. Hinc & homo in ista suæ animæ parte non peccat, & peccare non potest. At per Diabolum nobis infeminate cupiditatis imperus potest fieri robustior, atque ita diffusam in isto etiam nostri cordis sinu charitatem suppressere, vincere, ac etiam expellere. Ita de lapsò in negationis crim-

Cap. 3.

men, & ipsum amarè statim deplorante Sancto Petro Apostolo scribit in nono Sermone de Domini Passione Magnus Papa Leo: *Petre, vidit in te Dominus non fidem factam, non dilectionem averfam, sed constantiam fuisse turbatam.* Vidit priorem charitatem, licet non everfam, à supervenienti tamen validioris concupiscentiæ motu superatam atque suppressam. Ita & illos fideles, quos in thuris aut libelli erimen Deciana tormentorum violentia dejecerat, Sanctus Cyprianus frequenter affirmat non fuisse mortuos, sed dumtaxat ægros, fauciatos, ac Semineces: Quia nempe solam habitualement gratiam amiserant, non fidem, non spem, non omnem actualem charitatem. Attamen Sanctus Petrus tunc necdum erat in charitate perfectus: Immo nec robustus. Quod tunc parvam ac infirmam dumtaxat charitatem habuerit, disertè affirmat. Sanctus Augustinus in libro de Gratia ac Libero Arbitrio, & variis aliis in locis. An omnes isti lapsi Confessores fuerint etiam infirmi, est res multæ quæstionis. Quidquid sit, Sanctus Petrus, dum in Judaicam simulationem lapsus est, omnino erat in charitate perfectus. Et tamen quod istuc graviter deliquerit, idem Augustinus disertè affirmat in libro de Agone Christiano. Hunc lapsum æquiparat trina ejus negationi. Nempe & perfecta ipsius charitatis tunc fuit passa hostem se validiorem. Et per illas potuisset non solummodo vinci, sed & erui. Proinde hic Articulus, *Gratiæ interiori nunquam restituitur*: licet per gratiam intelligatur efficacissima victrix gratia, est legitime per Apostolicam Sedem circumscriptus. Nam & hæc gratia non solummodo potest resisti, sed etiam superari atque everti. Et hic Articulus, *Deus non deserit nisi desertus*, intelligi debet de Divina non tantummodo per habitualement, sed & per actualem gratiam desertione: Quia etiam actualis gratia est Dei donum sine penitentia. Hæc omnia abundant nodis, suo tempore dissolvendis.

Si Vidua.

Nescio quis ad decimum Christi Domini sæculum Presbyter Ambrosius venerabili Vercellensis Ecclesiæ Episcopo Attoni proposuit hæc quæstionem: *Quid in Canonibus Presbyteram, quid Diaconam intelligere debemus?* Et Atto respondit esse varias sententias: Quod aliqui tam Presbyteram quam Diaconam vellent esse Sanctimonialium Abbatissam, quidam per illas intelligerent relictam à Presbytero aut Diacono viduam. Prior sententia est inepta, ac ignota apud antiquos Canones; posterior autem istarum vocum acceptio est his notissima. Nam & Episcopi viduam illi appellant Episcopam. Earum tamen neutra, sed sola tertia Attonis acceptio facit ad nostrum hic Propositum: *Videtur nobis, quoniam in primitiva Ecclesia, quia secundum Dominicam vocem messis multa, operarii pauci videbantur, ad adiumentum virorum etiam religio-*

sa mulieres in sancta Ecclesia cultrices ordinabantur. Quod offendit beatus Paulus in Epistola ad Romanos, cum ait: *Commendo vobis Phœbem fororem meam quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris. Ubi intelligitur, quia tunc non solum viri, sed etiam fœminæ præerant Ecclesiis, magnæ scilicet utilitatis causa.* Nam mulieres diu Paganorum ritibus assuetæ, Philosophicis etiam dogmatibus instructæ, bene per has familiariter convertebantur, & de religionis cultu liberius edocebantur. Quod postmodo Laodicense prohibuit Concilium: Quod non oportet eas, quæ dicuntur Presbyteræ vel Prædices, in Ecclesiis ordinari. Diaconas verò credimus fuisse talium ministras. Nam Diaconum dicimus Ministrum, à quo derivatum perspicimus Diaconam. Demonstrat Diaconas olim fuisse Episcopi in mulierum Baptismo Ministras, ac prosequitur: *Sicut hæc quæ Presbyteræ dicebantur, prædicandi, jubendi, vel edocendi, ita sanè Diaconæ ministrandi vel baptizandi officium sumpserunt, quod nunc minime expedit.* Hoc Attonis Rescriptum est insigniter eruditum.

Proinde uti Presbyteri cum Diaconis, ita cum Diaconissis Presbyteræ nullo modo possunt confundi. Sanctus Paulus Apostolus, sacri Canonis, ac antiqui Ecclesiæ Patres per sacras viduas quandoque intelligunt tam Diaconissas quam Presbyteras, hic tamen noster Septimius solas has intelligit. Et de ipsis est multa mentio apud Sanctum Joannem Chrysostomum. In homilia super Apostoli verbo, *Vidua eligatur non minor sexaginta annorum*, hæc habes: *Operæ pretium fuerit ut attentè consideremus, de qua tandem vidua hoc loco Apostolus verba faciat. Nam & illæ viduæ dicuntur, quæ cum in summam incidere egestatem, & in matriculam relatæ fuerint, ex Ecclesiasticis pecuniis aluntur, prout Apostolicis temporibus fiebat. Neque verò solum illæ dicuntur viduæ, sed & illæ, quæ facultatibus abundantes, cum domui præsent, maritum dumtaxat amiserunt, Videamus ergo, de quamam vidua hoc loco verba faciat, dum ait: Vidua eligatur non minor annis sexaginta. An de ea quæ auxilio indigeat, & quam opus sit ex Ecclesiasticis pecuniis alere, an de ea, quæ minime sit indiga, & opibus circumfluat. Haud dubium, quin de ista. Nam de illa quidem cum loquitur quæ fame conficitur, non tempus assignat, non probitatem morum requirit, sed absolute inquit: Si quis fidelis, aut qua fidelis viduas habet, subministrat illis, & non gravetur Ecclesia. Non dixit, Cum sexaginta annorum fuerit; non dixit, Si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lavit. Ac merito sanè. Ubi enim inopia fuerit adhibendum auxilium, tempus non expectat. Quid enim sicum annorum sit quinquaginta, fame conficiatur? Quid si in juvenili ætate sit mutilato corpore? Num dormiet expectans, donec sexagesimus annus appetat? At hoc foret extrema immanitatis. Quam ob causam cum sedanda famæ fuerit, non anxie in tempora & animæ virtutes inquirat; cum verò non inopia succurrendum, sed honor est pro dignitate deferendus, merito hæc de moribus inquisitionem instruit. Nam quemadmodum chori sunt virginum, sic olim erant & viduarum. Neque passim illis licebat in viduarum numerum referri. Hanc Apostolicam viduarum discretionem insi-*

gnanter exponit, ac tandem concludit: *Viduitas est duplex quædam res. Quid hoc est tandem duplex? Bonorum operum specimen, & honoris summi fastigium. Ut igitur Magistratus est res quædam duplex: Habet enim opera & dignitatem. Magistratus dignitas est potestas, & cultus qui à vulgo exhibetur, & ipsum esse Magistratum; opera verò Magistratus sunt injuria affectis succurrere, injuriam inferentes compefcere, urbibus præesse, in communibus Reipublicæ curis animo excubando pernoctare, & reliqua innumera. Sic & viduitas est & dignitas & opus. Maxima dignitas est esse viduam. Opus est secundum maritum non adsciscere, sed priori esse contentum, filios procreare, hospitio suscipere, Sanctorum lavare pedes, tribulationem patientibus subministrare, omne opus bonum sectari. Itaque Paulus de junioribus loquens opera quidem viduæ sinit illas perficere, ad viduæ aut dignitatem & cætum, ac ordinem provehi non sinit, donec sexagesimus annus præterierit, quasi dicat: Opera quidem viduæ faciat, dignitatem verò tum obtineat, cum his omnibus perfectis securitatem temporis beneficio fuerit affecta, & ex operibus demonstrationem ac externum testimonium. Lucidè affirmat viduitatem, quam non à quavis assumi, sed ad quam solas moribus ac ætate dignas eligi mandat Apostolus, suo tempore fuisse non solum continentis professionem, sed Ecclesiasticum officium, Magistratum, grandem varii operis dignitatem, summi honoris fastigium, cætum, protectionis Ordinem: Ordinem in solemni Ecclesiæ conventu solemniter sedendi ac præsidendi. Et ad hunc gradum nequaquam admittit solas opulentas viduas. Ipsas solummodo non excludit. Quod nempe Imperatoris Constantini lex omnes idoneas personas excludens à Clero, & ad ipsum admittens solos pauperes, in viduarum ordine locum non habuerit. Quod plures etiam Diaconissæ fuerint olim opulentæ, est Eruditus exploratum, Nam & Augusta Pulcheria fuit Diaconissa.*

A Sancto Joanne Chrysostomo laudatus, uti virginum, ita & viduarum cætus est elucidandus. In trigesima super primam ad Corinthios Epistolam homilia affirmat pauperes passim jacere & mendicare ante Ecclesiarum portas, demonstrat consuetudinem esse laudabilem atque Apostolicam, & prosequitur: *Quod quidem cum ab initio perspexissent Apostoli, lege sanxerunt, sicut & alia omnia, etiam ut essent viduæ. Et in ea re tantum posuerunt studium, ut eis etiam septem Diaconos præficerent. Quomodo enim Episcopos, & Presbyteros, & Diaconos, & Virgines, & continentes in Ecclesiæ membrorum numerum referunt, ita etiam viduas. Neque enim hæc levi & abjecto funguntur munere. Nam tu quidem, quando vis, ades, ipse autem noctu & interdum psallunt & adsumunt. Nec solum hoc faciunt propter eleemosynam. Nam si hoc vellent, liceret eis per forum ingredi, & in angiportis mendicare. Sed habent etiam non parum pietatis in Deo colendo ac reverentiæ. Vide in quanta sint paupertatis fornace, & tamen ipsarum nullas videris blasphemantes, neque indignantes, & egrè ferentes, quod quidem faciunt multa ex divitiis. Et earum quidem alie esurientes sæpè dor-*

miunt, alie, etiam à frigore sunt perpetuo concretæ, & tamen degunt in gratiarum actione & glorificatione. Et si obulum dederit, gratias agunt, & mille bona precantur. Et si nihil dederit, non egrè ferunt, sed sic quoque benedicunt, ac bonis verbis prosequuntur. Satis habent, si fruuntur alimento quotidiano. In libris de Sacerdotio idem venerandus Doctor Episcopalis Officii onus insigniter exponit atque exaggerat, & prosequitur: *Primum ab eo, quod inter alia levissimum quidam esse putant, exordiamur. Viduarum quidem cultus videtur haud aliam, quam pecuniæ insumenda sollicitudinem eis præbere, qui illarum tractandatum & curandarum provinciam susceperunt. Id autem longè aliter se habet. Nam quoties illæ deligendæ, ac tamquam in Catalogum referendæ sunt, & hic quoque est opus magno examine. Id enim ipsum, quod temerè, & ut casus tulit, in album referantur, innumera olim mala peperit. Nam & familias pessum dedit, & nuptias direllit. Præterea hæc una de causa compertum est viduas aliquot tum furando, tum cauponando, atque alia id genus committendo, multa præter dignitatem & ordinem gessisse. Hujusmodi verò viduas Ecclesiastica pecunia alere, præterquam quod Dei vindictam paratam habet, facit etiam ut apud homines ea res maxime improbetur ac damnetur, & multorum quoque remoretur beneficentiam. Quis enim unquam velit eas, quas quis Christo offerri mandavit, facultates eis sustentandis insumi, quæ Christi nomen calumniari non cessant? Quo nomine multam hic ac diligentem discussionem adferre convenit. Idque ne quæ sibi ad vitam sufficere possunt, ne dum illæ de quibus locutus sum, indigentium mensam absument. Porro discussionis hujus diligentiam sequitur cura non mediocri: Videlicet ut relatis in album viduis alimenta, quæ præstanda sunt, assatim tamquam ex fonte adfluant, nec unquam desint. Hanc difficultatem exaggerat, & concludit: *Nam viduarum genus, tum paupertatis, tum ætatis, tum sexus nomine, immodicam sibi libertatem usurpat. Vociferatur importunè semper, & abs re conqueritur ac lamentatur, ubi gratia habenda, & incusat quod laudandum. Qua in parte Antistitem oportet omnia generosè ac fortiter pati, neque irritari, si quando illæ aut intemperatè obtundant, aut immeritè expostulent. Illarum enim infelicitas misericordiam potius, quam contumeliam meretur. Hoc utroque in loco manifestè agit de pauperibus Ecclesiasticæ matriculæ viduis. Etiam ipsis affirmat esse suum cætum seu corpus, Episcopalem electionem, ac magnum officium. Nempè dies & noctes psallere, ac divinis adesse. Hoc officium ipsis dedere Apostoli, ad exemplum Evangelicæ viduæ, quæ nec nocte nec die discendebat à templo. Quod ad hujus sacri cætus regimen Apostoli instruxerint septem primos Diaconos, etiam in superius laudata ad Apostolicum de eligendis viduis verbum homilia Sanctus Joannes affirmat. Iste cætus ob nimiam multitudinem passim laborabat inopia, ideoque ex ipso aliqui videntur inter vulgares pauperes stetit ad Ecclesiarum portas, & istuc mendicasse. Nam quod Ecclesiarum matricularii, inter quos erant & pauperes viduæ, confueverint ita mendicare, docet apud Hiero-**

nymum Brignonium undecima vetus formula secundum legem Romanam. Eundem morem laudat in suo testamento Sanctus Remensium Antistes Remigius. Laudat item quadraginta viduas in Ecclesie porticu expectantes alimoniam. Hæc sunt alterius loci.

Proinde viduarum duplicem cœtum, duplicem ab Episcopo faciendam electionem, & duplex officium ac statum laudat manifestè, ac suo tempore in Ecclesiis viguisse Sanctus Joannes affirmat. Et manifestè loquitur ex Apostoli prima ad Timotheum epistola: *Viduas honora, quæ verè viduæ sunt*. Apostolus agit de honore alimentationis. Hinc adjungit. *Quæ verè viduæ sunt*. Hoc est, quæ nec filios, nec nepotes, nec alios habent idoneos consanguineos, à quibus possint ac debeant alimentari. Hinc pergit: *Quæ verè vidua est & desolata, speret in Deum. Et inflet obsecrationibus & orationibus nocte & die*. Ex his verbis Sanctus Joannes affirmat pauperum ad Ecclesie matriculam assumptarum viduarum munus esse, ut die & nocte psallant, ac Divinis adsint officiis. Quare & hoc munus est Institutum Apostolicum. Et in eligendis istis viduis Sanctus Paulus nullam requirit ætatem, nulla prævia honorum operum merita: Dumtaxat jubet, ut deinceps jam dicto perfungantur officio, non quærant delicias, sint irreprehensibiles, careant vitiis per Sanctum Joannem in libris de Sacerdotio enumeratis, atque ita ex Ecclesie gazophylacio alimenta mereantur. Quin & inter istas, quas sub uno Præposito alebat in Alexandrina Ecclesia magnus disciplinæ vindex Sanctus Athanasius, fuisse plures verbosas, rixosas, vinolentas, & aliis vitiis adhuc sedas, in octava decima Collatione scribit Joannes Cassianus.

Cap. 14. Nempè vitia, cum quibus vidualem matriculam intrarant, necdum correxerant. Et ejusmodi erant in omnibus passim Ecclesiis. Hinc de factis in Constantinopolitana Ecclesia per Sanctum Joannem Chrysostrum reformationibus scribit in Dialogo de ejus vita Palladius Episcopus Helenopolitanus: *Joannes viduarum advocat agmen, solerter explorans, quæ non redè conversarentur inter illas, inveniensque carni deditas, admonebat ut aut jejuniis studerent, balneisque & exquisitis abstinerent vestimentis, aut repeteret maturatè conjugia, ne Divina lex & Dominum nomen per illarum intemperantiam blasphemaretur*. Juniores matriculæ viduas, imitatus Apostolum, jussit nubere. Ex quo lucet eas nec vovisse castitatem. De hisce viduis sanxit etiam quarta Carthaginensis Synodus: *Viduæ adolescentæ, quæ corpore sunt debiles, sumptu Ecclesie, cujus viduæ sunt, sustententur*. Ab his viduis Apostolus pergit ad secundum ac altiorum ordinem: *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unus viri uxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus ministravit, si omne opus bonum subsequuta est*. Carentes his virtutibus viduas sanxit ad hunc vidualem gradum esse ineptas ac irregulares. Quia nempè agit de

longè eminentiori gradu. Eiusdem gradus viduas laudat in prima ad Timotheum epistola, post expositas, quæ Episcopo ac Diacono sunt necessariae, virtutes subjungens: *Mulieres simpliciter oportet esse pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus*. Ad quæ verba denuò scribit in decima super istam epistolam homilia Sanctus Joannes Chrysostrum: *Plerique volunt Apostolum hoc de mulieribus simpliciter præcepisse. Verum non ita est. Quid enim consequentiæ haberet inter ea, quæ de Episcopis ac Diaconis mox ait, ullam facere mentionem mulierum? Sed de his profectò ait, quæ Ministerii dignitate sunt præditæ. Et de Presbyteribus, & de Diaconis. Utitur non speciali Viduæ, sed generali Mulieris nomine, quod etiam virgines semper potuerint esse Diaconissæ. Quin ad hoc Ministerium Ecclesia semper maluit virgines, quam viduas. Quare illos, qui per laudatas ab Apostolo viduas intelligi volunt solas Diaconissas, certum est labi*.

Fuit olim & tertium sacrarum viduarum genus, quæ ad vidualem castitatem profectam non eligebantur ab Episcopo, sed accedebant sua sponte, istudque spontaneum votum assumptis velo & nigra veste sigillabant, ac omnibus palam demonstrabant. Et hujusmodi vidua fuit Sancti Joannis Chrysostrum mater, cujus longam in juvenili etiam ætate castitatem admiratus gentilis Sophista Libanius exclamavit: *Dii immortales, quales viduas habent Christiani? Etiam de his, uti nec de pauperum viduarum cœtu, non agit hic noster Septimius. Agit de solis habentibus Ecclesiasticam dignitatem, Ecclesiasticam Præfecturam, summi honoris fastigium, & solemnem in publica Ecclesie ante Divinam Majestatem Apparitura confessum ac Præfidentiam. Earumdem meminit etiam in aliis suorum operum locis. In libro de Monogamia: Ut igitur in Domino nubas secundum legem & Apostolum, qualis es id matrimonium postulans, quod ab eis, à quibus postulas, non licet haberi? Ab Episcopo Monogamo, à Presbyteris, à Diaconis ejusdem Sacramenti, à Viduis, quarum Sectam tu recusasti. Et illi planè sic dabunt viros & uxores, quomodo buccellas? Hoc enim est apud illos: Omni petenti te dabis. Et conjungent vos in Ecclesia virgine, unius Christi unica sponsa? Et in libro de Velandis Virginibus insigniter exponit hujus velaminis necessitatem, ac pergit. Planè scio alicubi virginem in viduatu ab annis nondum viginti collocatam. Cui si quid refrigerii debuerat Episcopus, aliter utique salvo respectu discipline præstare potuisset, ne tale nunc miraculum, ne dicam monstrum, in Ecclesia denotaretur. Virgo vidua. Hoc quidem portentosum, quod nec qua vidua caput texit, utrumque se negans. Et virginem, quæ vidua deputetur; & viduam, quæ virgo dicatur. Sed ea auctoritate illic sedet incerta, quæ & Virgo. Ad quam sedem præter annos sexaginta non tantum univira, id est, nuptiæ aliquando eliguntur, sed & matres, & quidem educatrices filiorum. Scilicet ut experimentis omnium adfectuum structa faciliè norint cæteras & consilio & auxilio juvare.*

Cap. 11.

Cap. 9.

juvare. Ut & nihilominus ea decurrerint, per quæ femina probari potest. Adeò nihil virgini de loco permissum est. Et in libro de Pudicitia: *Et tu quidem penitentiam mæchi ad exorandam fraternitatem in Ecclesiam inducens, conciliatum & concineratum, cum dedecore & horrore compositum, profernis in medium ante Viduas, ante Presbyteros, omnium lacrymas suadentem, omnium lacrimas invadentem, omnium vestigia lambentem, omnium genua detinentem. Et in libro de Patientia Patientia sanctitati quoque procurat continentiam carnis. Et Vidua tenet, & virginem assignat, & voluntarium spadonem ad regna cæli levat. Et in primo ad uxorem libro: Quantum detrahant fidei, quantum sanctitati obstrepat secunda nuptiæ, disciplina Ecclesie & præscriptio Apostoli declarat, cum Digamos non sinit presidere, cum Viduam adlegi in ordinem, nisi univira*.

Cap. 7. ram, non concedit.

Ex quibus omnibus testimoniis discimus varia. Primò varias condiciones ad hunc sacrarum Viduarum Magistratum prærequiritas. Tale in statum eligenda primò debebat esse post consummatas nuptias vidua, non virgo. Hinc illam à nescio quo Africano Episcopo intrusam huic gradui virginem Tertullianus vocat non solummodo portentum, sed & monstrum. Et ita lucet has Viduas fuisse toto cœlo diversas à Diaconissis. De his enim scribit antiquus Apostolicarum Constitutionum Auctor: *Diaconissa eligatur virgo; si autem non fuerit virgo, sit saltem vidua, quæ uni nupsit*. Quæ in Diaconissis forma viguit apud omnes Ecclesias. Quinimò quædam Ecclesie videntur elegisse solas virgines. Hinc enim Regiæ civitatis Antistes Sanctus Joannes Chrysostrum nobilem viduam Olympiadem retulit in cœtum sacrarum Virginum. Utique non alio fine, quam ut posset in Diaconissam consecrari. Singularis, quod Tertullianus etiam appellasset portentum & monstrum, facti stabiliter rationes ipse exponit in secunda ad laudatam viduam epistola. Secundò, istiusmodi vidua debebat fuisse secunda uxor, & non tantum genuisse, sed & filios bene educasse. Hanc conditionem disertè exquirat Apostolus. Et allegatæ per Tertullianum rationes in eodem habent lucidum fundamentum. Hinc enim & de eligendo Episcopo Apostolus scripsit: *Qui domi suæ præesse nescit, quomodo Ecclesia Dei diligentiam habebit? Tertio, eligenda vidua debebat esse ornata cunctis per Apostolum exquisitis virtutibus. Quarto, emittere debebat solemne votum perpetuæ castitatis. Et hinc quintò esse debebat sexaginta annorum. Antè ipsi etiam Apostoli elegerant juniores. Verum quædam ad Sathanam conversæ hanc fidem fecerunt irritam: Hinc similibus deinceps periculis Ecclesiam subjacere nolentes Apostoli sanxerunt nullam eligi, nisi post expletum sexagesimum ætatis annum. Sanctus Paulus videtur ex communi totius Collegii Canone docuisse Timotheum.*

Ex adductis Tertulliani testimoniis secundò addidimus varia Magistratum seu Præfidentium Christi Lupi Opera T. IX.

Viduarum officia. Primum est in his verbis: *Matrimonium postulas ab Episcopo, Presbyteris, Diaconis, Viduis*. Nemo olim fidelis inire matrimonium poterat sine consilio & consensu Cleri, in quo erant & Viduæ. Hunc morem Doctor laudat etiam in libro de Pudicitia: *Penes nos, quæcunque quoque conjunctiones, id est, apud Ecclesiam non professæ, juxta mæchiam & fornicationem judicari periclitantur*. Et in secundo ad uxorem libro: *Cum quædam istis diebus nuptias suas de Ecclesia tolleret, ac Genili conjungeretur, idque ab aliis, retrò factum recorderer, miratus sum aut ipsarum petulantiam, aut Consiliariorum prævaricationem*. Hæc est una causarum, ex quibus fidelium matrimonia voluit Ecclesia sibi referri, examinari, ac disponere: Nec scilicet quis fidelis duceret infidelem. Et qui taliter volebant nubere, suas nuptias abscondebant Ecclesie. Notandæ sunt voces: *Consiliariorum prævaricationem*. Romanorum nuptiæ non fiebant sine maturissimo omnium in familia Primatum consilio: Hoc in consilio Ecclesia suffragii Prærogativam voluit esse suo Clero. Eodem in libro pergit Tertullianus: *Quantò dives aliqua est matrona nomine ipsata, tantò capaciorem domum oneribus suis requirit, ut campum in quo civiliter decurrat. Sordent talibus Ecclesie. Quid ergo faciant? Undè nisi à Diabolo maritum petant? Affirmat disparis cultus conjugia passim inter opulentos ac nobiles fuisse gratata, atque ita ipsa, quoniam ab Ecclesia peti non poterant, à Diabolo fuisse petita. Et adjungit: *Undè sufficimus ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & consummat oblatio, & obsequat benedictio? Ecclesia igitur circa fidelium conjugia agebat duo: Ipsa conciliabat, & obsequat solemni sigillo Sacerdotalis benedictionis. Quis non videat & sponsaliorum & nuptiarum benedictionem laudari? Hinc Doctor pergit in libro de Monogamia: *Et illi planè sic dabunt viros & uxores. Et conjungent vos in Ecclesia*. Utique per mutui consensus obsequatricem, & utriusque contrahentis sanctificatricem benedictionem. Proinde sacra Viduæ non tantum modò ad consilianda & concilianda sponsalia concurrebant, sed etiam ad ipsam matrimonii sigillatricem benedictionem. Etenim dabant & viros & uxores, ipsosque in Ecclesia conjungebant. Et hoc sacrarum Viduarum munus laudat quoque in libro de Viduis Sanctus Ambrosius. Emeriti militis ac agricolæ officia enumerat, ac prosequitur: *Similis huic Vidua velut emeritis veterana stipendii castitatis, est conjugii arma deponat, domus tamen totius pacem gubernat; est vebendis oneribus otiosa, maritandis sumptibus uberior sit, ubi cultus utilior, ubi fructus uberior sit, quarum copulam aptiorem senili gravitate disponit*.**

Secundum sacrarum Viduarum officium est in his Tertulliani verbis: *Profernis in medium ante viduas, ante Presbyteros*. Publicè olim penitentia exordium & primus quasi gradus, erat solemnis ac publicus Fletus, de quo Doctor in libro de Penitentia: *Exhomologestis proferendi*.

humilificandi hominis disciplina est, conversationem injungens misericordiae illicem, de ipso quoque habitu atque vidu mandat, sacco & cineri incubare, corpus sordibus obcurare, jejuniis preces alere, in gemiscere, lacrymari, mugire dies nosseque ad Dominum Deum suum, Presbyteris aduolui, caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suae injungere. Flentes agebant hæc omnia, ut sua tandem poenitentia ad operis operati virtutem, ac ipsi ad Reconciliationis gratiam per Sacerdotales claves admitterentur. Fiebant hæc ad Cleri examen atque iudicium. Et hoc in Clero sacræ Viduæ, licet nihil Ecclesiasticæ jurisdictionis, habuerunt tamen suum locum atque suffragium.

Earundem tertium munus exponit quarta Carthaginensis Synodus: Viduæ vel Sanctimoniales, quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructæ sint ad officium, ut possint apto & sano sermone docere imperitas & rusticas mulieres, tempore quo baptizandæ sunt, qualiter Baptizatori interrogatæ respondeant, & qualiter accepto Baptismate vivant: Hoc officium laudat in Apostolicis

Cap. 12. Actis Sanctus Lucas, de Apollo Alexandrino, homine sæculariter erudito, sed in Christiana fide necdum satis instructo, scribens: Quem cum

Cap. 18. audissent Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, & diligentius exposuerunt ei viam Domini. Non solus Aquila, sed & ejus uxor Priscilla istum docuit. Et in epistola ad Romanos scribit Sanctus Paulus Apostolus: Salutate Mariam, quæ multum laboravit in nobis. Salutate Triphænam & Tryphosam,

Cap. 16. quæ laborant in Domino. Quod eas non ob quævis bona opera, nec ob quævis Evangelio collata adjutoria, sed ob generosam in docendo & prædicando constantiam laudet ac salutari jubeat, disertè affirmat in singulari super epistolam homilia Sanctus Joannes Chrysothomus. Idem affirmat in trigesima prima homilia super epistolam ad Romanos, & adjungit: Mulieres illæ erant leonibus ferventiores, cum Apostolis participantes & ingratas subeandis laboribus prædicationis. Unde & simul peregrinabantur cum illis, & reliqua administrabant. Et Christum quoque sequebantur mulieres, quæ ex sua substantia ministrabant, ac Præceptorum erant adjumento. Priscilla, quod conjugata esset, palam non fuit Ecclesiastica Vidua, seu Presbyterissa. An Maria, Tryphæna, Tryphosa, ac aliæ Apostolos aut Dominum secutæ mulieres fuerint in isto gradu, ignoro. Quidquid sit, ex utili ipsarum ministerio Apostoli sumpserunt occasionem instituendi istius gradus, & illi aliqualem doctrinam inter cætera committendi. Dico, Aliquam. Nec enim plenum catechismum aut quamvis aliam doctrinam ei crederunt. Hinc solas imperitas ac rusticas mulieres, nullos viros per istas Viduas doceri permittit etiam Africana Ecclesia. Et Apostolicarum Constitutionum Auctor scribit: Si quis aliquid interroget, Vidua ne facillè respondeat, præterquam de fide in Dominum, de justitia, ac de spe in Deum. Eos qui in dogmatibus Christianæ Religionis erudiri voluerint, ad Ecclesiæ Præpositos

L. 3. c. 16. quid interroget, Vidua ne facillè respondeat, præterquam de fide in Dominum, de justitia, ac de spe in Deum. Eos qui in dogmatibus Christianæ Religionis erudiri voluerint, ad Ecclesiæ Præpositos

remittat: Tantum respondeat quæ ad eversonem falsæ opinionis de Deorum multitudine pertinent, demonstrans rationem de uno Deo ac Domino; de iis verò quæ deinceps sequuntur, utique de Dominicæ Incarnationis Sacramento, nihil temerè respondeat. Prima dumtaxat fidei rudimenta, nequaquam arcaniora mysteria permittit à Viduis doceri. Permittit tamen doceri & viros. Scio Presbyteras tunc fuisse extinctas, ideoque non laudari ab hoc Scriptore. Omnino tamen laudat has istius vidualis officii reliquias, eum aliis ejusdem functionibus tunc transmissas Ordinem Diaconissarum, aut certè restantes in Viduis sua consecratione per Laodicensem Canonem spoliatis. Istiusmodi viduas videtur laudare. Et hæc omnia in suo Rescripto respexit Venerabilis Acto Vercellensis Episcopus. Hoc viduale docendi munus videtur Apostolus laudare etiam in epistola ad Titum: Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, benè docentes, ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant, domus curam habentes.

Cap. 2. Fateor hæc spectare ad omnes Anus: Singulariter tamen omnino spectabant tunc ad Anus Ecclesiasticas. Hæ enim adolescentularum disponebant & concillabant matrimonia, & ipsas dabant maritos. Hinc uti Baptizator suos Neophytos de Christiana vita, ita hæc Viduæ maritatas à se Adolescentulas debebant de matrimoniali prudentia ac disciplina instruere & docere. Ex eodem principio Apostolus ipsas cogit ad habitum sanctum. Nempe in quo possent Episcopo ac majori Clero in publico Ecclesiæ conventu solemniter affidere. Et quod eximie honorificum illis habitum Ecclesiæ postmodò dederit, infra audiemus à magno Papa Gregorio.

Neque his obstant, quæ in prioribus ad Corinthios, ac in prioribus ad Timotheum litteris scribit idem Apostolus: Mulieres in Ecclesiis taceant. Non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut & lex dicit. Si quid autem volumus discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia. Docere mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio.

Cap. 14. Ad hæc enim rectè respondet Sanctus Joannes Chrysothomus in laudata superius homilia: Cum dicit Apostolus, Mulierem docere non permitto, de instructione, quæ fit à suggestu, loquitur, de sermone qui habetur ad populum, & ut Sacerdotibus incumbit ex officio. Privatim autem exhortari, & consilium dare non prohibuit. Neque enim, si hoc prohibitum fuisset Priscillam, quæ hoc præstiterat, collaudasset.

Cap. 2. Addit quod domi possit & proprium virum docere: Nempe fidelis infidelem adversum Apostoli mandatum affirmat dirigi ad solas fidelium virorum conjuges. Etiam in adducta super Epistolam ad Romanos homilia scribit: Quomodo Apostolus dicit, Mulieri docere non permitto? Præsentiam, quæ fit in medio Ecclesiæ, illi prohibet, sedemque in pulpito, non doctrinæ verbum. Non eam disputationem doctrinæ, quæ ad privatum usum pertinet, amputando hoc dicit, sed eam quæ in medio

dia fit, & in communi Theatro, quæ ipsi congruit Doctoribus. Et hinc de Imperatore Licinio rectè scribit in Magni Constantini vita Eusebius Cæsariensis: Licinius legem tulit, ne viri simul cum mulieribus intercessent precibus ad Deum in Ecclesia fuis-
L. 1. c. 17. set, & ne mulieribus sexus augustas virtutis scholas adiret. Et ne Episcopi mulieribus sacra Dei eloquia explicarent, sed mulieres ipsæ alias mulieres, à quibus erudirentur, sibi deligerent. Verum ista omnium irrisione sunt illusa. An stulta lex nostras Presbyterissas respexerit, ac ab ipsis doceri voluerit alias mulieres, ignoro. Quidquid sit, fuit dignissima derideri. Rectè quarta Carthaginensis Synodus sanxit: Mulier quamvis docta & sancta, viros in Conventu docere non præsumat. Omnino existimo Canonem dirigi ad Presbyterissas. Quid enim laicis mulieribus sit opus tali regula? Presbyterissis non quamcumque interdicit doctrinam, sed solam virorum, & quidem in solo Ecclesiæ publico Conventu. De eodem Conventu palam loquitur etiam Apostolus in epistola ad Corinthios. Et illic non solum docere, sed & loqui ac interrogare interdicit feminis. Nempe solis conjugatis, quas vult domi per maritum, familiæ suæ Doctorem ac Episcopum, instrui ac erudiri. Quin Presbyterissas in publico Ecclesiæ Conventu, non docere, sed loqui potuerint, non est dubitandum. Illic enim Episcopo ac majori Clero addebant, Flentes admittebant ad Poenitentiam, juvenibus dabant maritos & uxores, & ad aliâ cooperabantur graviora Ecclesiæ negotia, adeoque illic omnino habebant suum, saltem consultativum, suffragium.

Cap. 99. Quartum harum Presbyterarum munus fuit in Ecclesia solemnem cum Clero psalmodiam agere. Scio Chrysothomum loqui de pauperibus Ecclesiasticæ matriculæ Viduis: Quod nempe etiam hæc simul cum viris psallerent in Ecclesia. Olim forsitan psallerunt omnes etiam mulieres. Et hinc istarum Viduarum non Prærogativam aliquam, sed solam in ista pietate diligentiam videtur laudare Sanctus Joannes. Hinc item in facta ad Sanctum Dionysium Pontificem relatione Synodus Antiochena Paulum Samosatensem, à se degradatum Antiochiæ Patriarcham, accusat quod antiquos Ecclesiæ Hymnos & Psalmos proseripsisset, & vanos in sui ipsius laudem rythmos cantari in ipso etiam Paschali festo curasset per obnoxias sibi mulieres. Eum accusat, non quod mulieres cantare in Ecclesia, sed quod vana per ipsas cantari jussisset. Et omnino loquitur de laicis mulieribus. Relatio extat in Ecclesiastica Historia Eusebii Cæsariensis. Et hæc omnia in litteris ad nescio quem Isidorum Episcopum confirmat Sanctus Isidorus Pelusiotes Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyter: Importunas in Ecclesiis loquacitates Domini Apostoli coercere & comprimere studentes, ut mulieres in ipsis canerent sapienti consilio permiserunt. Verum ut omnia Divina documenta in contrarium sunt versa, hoc quoque quam plurimis esse in dissolutionem & occasionem peccati. Siquidem ex Divinis Hymnis non ingenti compunctione

Christi. Lupi Opera Tom. IX.

afficiuntur, verum cantus suavitate ad irritandas & exstimulandas libidines abutentes, nihil eum scenicis cantilenis præstantiorem esse existimant. Opere pretium est igitur, si quod Deo gratum est querere, atque id quod ex utilitate publica est facere volumus, iis ut Christo cauponum instar ad quæstum abutentibus, & Divinam gratiam in exitii mercedem convertentibus, ne deinceps in Ecclesia canant, atque in civitate maneant, interdicerem. Affirmat varia. Primò, quòd Apostoli istum in Ecclesia concentum mulieribus permiserint. Secundò, quòd permiserint ad compescendas loquacis sexus in Ecclesia fabulas, ac ipsis conciliandam modestiam. Tertiò, quòd illæ licentia pedetentim abufæ per vocis suavitate studuerint placere hominibus, atque ita sacram Psalmodiam æquaverint scenicis cantilenis. Et quòd exinde sint cauponatæ ac venatæ quæstum. Hinc Isidorus suadet istum concentum circumscribi ac aboleri. Proinde tunc vigeat adhuc in Ægyptiaca Ecclesia. Nec enim iste mos fuit universalis. Etenim adversum Pelagianos asserentes variam virorum virtutem esse etiam feminis necessariam, scribit in primo libro Sanctus Hieronymus: Nec sufficit tibi dedisse tuo Amazonum agmini scientiam Scripturarum, nisi earum voce & canticis delegeris. Junges enim & ponis in titulo, quòd & femine Deo psallere debeant. Quis enim ignorat feminis esse psallendum in cubiculis suis, & absque virorum frequentia & congregatione turbatum? Per Amazonas intelligit facras Viduas & Virgines, quarum fragilem sexum Pelagiani suis adulationibus admodum inflarant. Proinde in Ecclesiis, apud quas hæc scripsit Sanctus Hieronymus, aut nunquam psallerunt etiam sacræ Virgines ac Viduæ, aut certè mos iste erat tunc abrogatus. Quidquid sit, quin Episcopo ac sacro Presbyterio intra sacrum tribunal adidentes Presbyterissas olim etiam concinuerint, videtur non dubitandum.

Cap. 99. Quintum harum Presbyterarum officium exponit in Dialogo, Peregrinus, impius Apostata Lucianus. Fictum illum peregrinum, utique Christianum, affirmat à Syriæ Præfide coniectum in carceres, & adjungit: Mane illic videre erat juxta carcerem pressolantes anus, Viduas quasdam. His facris vetulis & Viduis incumbat carceratorum Confessorum alimonia & omnis cura, ideoque illæ prima statim luce aderant carceri, & Sanctorum Martyrum negotia peragebant. Eadem cura tangebant Diaconos, ac præsertim Archidiaconum: Ut potè Ecclesiasticæ pecuniæ rectorem & custodem. Illis adjunctæ erant hæc Viduæ. Et quidem hujus officii nullam apud antiquos Scriptores reperio aliam memoriam. Quare Divinæ Providentiæ magnas debemus gratias, qui illam nobis in istius Apostatæ sceleratis Scriptis dignatus est custodire. Diabolus, dum per sua membra nocere studet, etiam prodest Ecclesiæ.

Sextum ac postremum istarum Presbyterarum officium edicit in Panario Sanctus Epiphanius: Quamquam Diaconissarum Ordo sit in Ecclesia, non tamen ad Sacerdotum functionem, aut ullam

ejusmodi administrationem institutus est, sed ut mulieris sexus honestati consulatur, sive ut Baptismi tempore adsit, sive ut inspicat si quid sit passa aut molestia pertulerit. Sive ut cum nudandum est mulieris corpus, interveniat, ne virorum, qui Sacris operantur, aspectui sit expositum, sed à sola Diaconissa videatur, quæ Sacerdotis mandato gerit curam mulieris, quo tempore exiit vestibus. Hoc ipsum officium laudat, & largius exponit Auctor Apostolicarum Constitutionum: Ad multa indigemus Diaconissa. Ac primum quidem cum mulieres baptizantur, unget quidem eis Diaconus frontem tantum Oleo sancto, post eum verò liniet illas Diaconissa. Non enim opus est, ut viri inspiciantur. Verum solus Episcopus in Baptismo caput earum unget. Et infra: Virum, è sacro Fonte egredientem suscipiat Diaconus, mulierem verò Diaconissa, ut honestè, & à quibus decet, fiat signum infrastrum. Baptizandi olim sacrum Fontem intrabant naturaliter nudi: Et apud Græcos non in quibusdam partibus ad nostrum Latinum morem, sed ungebantur toto corpore. Spoliationem ac unctionem incipiebat baptizans Episcopus, adstantes Diaconi excipiebant & complebant. In mulieribus erat res obnoxia periculis & suspicionibus: Hinc Patres ipsam delegarunt Diaconissis. Nempè Patres posteriores Laodiceni Synodo. Anteriores delegaverant Presbyteris. Lucet ex Sancto Epiphanio. Etenim post expositum hoc suo tempore consuetum Diaconissarum officium profequitur: Illud verò diligenter observandum est solum Diaconissarum officium ad Ecclesiasticum Ordinem fuisse necessarium, ac Viduas quidem nominatim expressus, & inter illas, quæ Anus essent, Presbyteridas vocatas, nunquam Presbyteridas aut Sacerdotissas esse factas. Cur dicto, quòd solarum Diaconissarum officium fuerit judicatum Ecclesiæ necessarium, statim transit ad Presbyterissas, asseritque & ipsas, uti Diaconissæ tunc non erant Diaconæ, olim non fuisse Sacerdotes? quia Presbyterissæ per Laodicensem Synodum fuerant judicatæ superfluas, ideoque & extinctæ, & ipsarum officium fuerat transcriptum in Diaconissas, atque ita harum solarum officium ex tunc cœperat esse Ecclesiæ necessarium. Utiq; jam laudatum officium exuendi catechumenas mulieres, ungeri, deducendi ad sacrum Fontem, & ex hoc in fabanum excipiendi. Usque ad Laodicensem Synodum hæc omnia non Diaconissæ fecerant, sed Presbyterissæ. Et jure merito. Etenim Diaconissæ erant subindè & Virgines & Jvenes, at verò Presbyterissæ erant sexagesimo anno majores viduæ: Quare his longè potiùs quàm istis quadrabat istud officium. Præsertim officium suspectas Virgines inspiciendi. Nam & hoc Diaconissis adferibit S. Epiphanius. Et hæc est ratio, cur posterior ætas etiam Diaconissas voluerit esse Viduas sexagenarias. Attamen & Presbyterissæ & Diaconissæ omnia hæc officia non expleverunt in omnibus ubique Ecclesiis. Quòd baptizandas mulieres non per Diaconissam, sed per se-met-ipsam unxerit Canon Hierosolymitanæ Ec-

L. 79. c. 3.

L. 3. c. 15. Cap. 16.

Cap. 4.

clesiæ Presbyter, lucet ex spiritali Prato Sancti Sophronii.

Occurrunt aliquot Quæstiones. Prima est, quos titulos olim habuerint hæ sacræ Viduæ? Respondeo habuisse varios. Primus & omnium antiquissimus est Presbytida seu Presbyteria. Hunc enim laudant in Panario Sanctus Epiphanius, ac Synodus Laodicensis. Est desumptus ex Apostolica ad Titum epistola; Anus similiter in habitu sancto sint, benè docentes, ut prudentiam doceant adolescentulas. Ad istum Apostoli locum scribit Theophylactus; Quidam Diaconissas in Ecclesia hic intelligunt, quas & ipso etiam vestitu vult sanè ornatas conspici, hoc est, sacris ministris insignes. In Græco Apostoli textu habetur, Presbytida. Debent intelligi antiquæ Presbyterissæ. Qui has, utpote à Laodicense Synodo tunc pridem extinctas, Theophylacti tempore non viderant, errarunt Diaconissas intelligi. Quo errore plures, qui scripserunt post istam Synodum, laborarunt. Errare videtur etiam Theodoretus: Presbyteridas Apostolus appellavit anus senio consecratis, non quæ aliquod munus susceperint. Certè voces, Benè docentes, suadent istas anus fuisse in Ecclesiastico munere. Quidquid sit, secundus ipsarum titulus fuit: Præsidentes. Quod nempè in sollempni totius Ecclesiæ ante Divinam Majestatem Apparitura haberent suam. Sedem in sacro tribunali, atque ita cum Episcopo & Presbyteris omni populo præsiderent. Hunc titulum eis dat etiam Laodicensis Canon. Eas Carthagiensis Synodus appellat Sanctimoniales. Et hic est tertius titulus.

Cap. 2.

L. 8. cap. 25.

Cap. 13.

Secunda quæstio est, Nùm hæ Presbyteræ fuerint per Episcopum non tantum electæ, sed & consecratæ? Partem negativam suadet Auctor Apostolicarum Constitutionum: Vidua non ordinatur, sed si jam diu virum amisit, & castè ac laudatè vixit, & Domesticorum diligentem curam habuit, cooptatur in gradum vidualem. Hujus Decreti Auctorem affirmat fuisse Sanctum Labbeum seu Thaddæum Apostolum. Partem verò affirmativam sequitur antiquus Laodiceni Canonis Latinus Interpretis: Mulieres, quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos autem Viduæ, Seniores, Univiræ, & matriculariæ nominantur, in Ecclesia, tamquam ordinatas, constitui non debere. Agit Paraphrastem potiùs quàm Interpretem. Videtur censere, quòd Laodicensis Synodus harum Viduarum non statum, sed Tolam ordinationem aboleverit, adeoque quòd ante Synodum omnino consueverint ordinari. Ipse Canon huic sententiæ non favet. Etenim istarum Presbyterarum non manus impositionem aut consecrationem circumscribit, sed constitutionem. Respondeo tamen olim fuisse consecratas; Ita quidam colligunt ex nostri Doctoris exhortatorio ad castitatem libro: Quanti & quantæ in Ecclesiasticis ordinibus de continentia censentur, qui Deo nubere maluerunt? Censent laudari utriusque sexus Clerum, ideoque & Viduas fuisse ordinatas seu consecratas. Alii tamen per Ecclesiasticos ordines intelligi illic volunt omnem Ecclesiæ

gra-

Cap. 7.

gradum. Quidquid sit, harum Presbyterarum ordinationem Doctor omnino laudat in primo libro ad uxorem: Disciplina Ecclesiæ & Apostoli præscriptio Viduam adlegi in ordinem, nisi univiram, non concedit. Per ordinem manifestè intelligit Clerum. Et notandà sunt verba: Adlegi in ordinem. Edicuntur in masculinum, ita & in femineum Clerum tunc non sola adlectione, sed etiam ordinatione fuisse adsumum. Et hanc esse Ecclesiæ disciplinam ex præscriptione Apostolica. Et sanè Diaconissarum, quæ multis sæculis duravit apud Ecclesias, consecratio altè clamat etiam Presbyterissas, utpote altioris gradus, olim fuisse consecratas. Hoc ipsum clamat varia ipsarum audacia, ob quam Laodicensis Synodus censuit abolendas. Et hinc lucet Apostolicarum Constitutionum Auctorem, qui Diaconissarum probat ac laudat, Presbyterarum verò consecrationem improbat ac negat, esse Laodicensi Canone posteriorem. Priorem ipso disciplinam videtur vel ignorasse, vel potius voluisse obscurare. Quidquid sit, uti Diaconissæ, ita & Presbyterissæ consecratio privatè semper spectavit ad solum Episcopum. Electionem existimo spectasse ad Episcopum simul & Clerum. Nam & masculinus, etiam inferior, Clerus sic debuit eligi.

Cap. 3.

Affertionem nostram insigniter confirmat in suo super primam ad Timotheum Epistolam commentario Ambrosiaster, seu Hilarus Romanus Ecclesiæ Diaconus: Cataphryges erroris occasum captantes, propter quod post Diaconos Sanctus Paulus mulieres alloquitur, etiam ipsas debere ordinari Diaconas vana præsumptione defendunt. Ab Apostolis, aut certè ab ipsorum proximis successoribus Episcopis institutum Diaconissalis consecrationis ritum censuerunt ac voluerunt esse verum novi testamenti à Christo Domino institutum Sacramentum. Et ipsum crediderunt ab Apostolo in prima ad Timotheum epistola prædicari. Ex simili fundamento prodians tunc Zephyrini Pontificis Edictum, quod Mœchis penitentia fundtis iussit Sacramentalis Reconcilianis Pacem deinceps donari, censuerunt prævaricatorium Divinæ Regulæ, & horrendè blasphemiarum non humanam sanctorum Patrum disciplinam, sed Divinum Evangelii dogma. Qui error & nostrum Terullianum circa eisdem Mœchos, & circa Lapsos postmodò circumscriptis ac seduxit Novatianum. Istum Montanistarum errorem posterioribus sæculis resumserunt Bogomili. Etenim inter errores, ob quos Clementem Zazymorum & Leontium Balbissæ in secunda Cappadocia Episcopo damnavit Michael Anchiolus Patriarcha Constantinopolitanus, fuerunt & hi: Quod mulieres ordinassent Diaconissas, quòd eis sanctorum Evangeliorum lectionem & consueta Ecclesiæ preces facere permisissent, & quòd illa cum Clemente sacrificium Missæ celebrassent. Antiqua Diaconissarum ordinatio erat tunc extincta apud Orientales etiam Ecclesias: Eam restituit ista scelerata factio, & tentavit exaltare in verum novi Testamenti Sacramentum. Hinc Christi Lupi Opera T. IX.

Cap. 12.

L. 49. Cap. 2.

Cap. 16.

L. 10. Epist. 317.

L. 16. Tit. 2. lege 27.

istas mulierculas admittit in omnes sacras Diaconorum functiones. Dicta Michaelis Patriarchæ Synodus existit apud Leonem Allatum in quarto libro de Concordia Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis. Porrò de Montanistis, aut certè de Pepuziana ipsorum factione scribit Sanctus Epiphanius: Apud Pepuzianos mulieres sunt Episcopi, & Presbyteri, & ad ceteros gradus adleguntur, nullum ut sexus discrimen servetur. Quod nempè viderent in Ecclesia Catholica non solas consecrari Diaconissas, sed & Presbyterissas. Harum benedictionem voluerunt à Presbyterorum consecratione non distingui: Et suam audaciam ampliarunt usque ad consecrationem Episcopalem. Quòd nempè Apostolus sacras mulieres non solis Diaconis ac Presbyteris, sed & Episcopis subjungat atque annectat. Collyridianos, qui & ipsi sœminis imposuere Sacerdotium, fuisse cum Pepuzianis nixos eidem fundamento affirmat idem Epiphanius, & profequitur: Illud diligenter observandum est, solum Diaconissarum Officium ad Ecclesiasticum Ordinem fuisse necessarium, ac Viduas quidem nominatim expressas, & inter illas, quæ anus essent, Presbyteridas vocatas, nunquam esse factas Presbyteras aut Sacerdotissas. Ipsarum à Laodiceni Canone abolitam benedictionem affirmat nullatenus fuisse Sacramentalem consecrationem. Quæ omnia palam supponunt & altè clamant istas Presbyteridas fuisse olim benedictas ab Episcopo ac ordinatas. Benedictionis forma & modus suo loco exponetur.

Quarta quæstio est, An certum sit olim præter Diaconissas fuisse etiam Presbyterissas? Certè Sanctus Paulus solas Diaconissas laudat, nullibi Presbyterissas. Etenim sanctam Phœben, quàm suæ epistolæ portatricem commendat fidelibus Romanis disertè scribit fuisse Diaconam. Et ad istum Apostoli locum scribit Theodoretus: Tanta erat Cœnensis Ecclesiæ congregatio, ut mulierum quoque Diaconam haberet, eamque inclitam & celebrem. Et Sanctus Joannes Chrysolomus: Vide quantum Apostolus Phœben honoret. Nam illam, & ante reliquos omnes commemorat, & sororem vocat. Dignitatem quoque adjicit, Diaconam vocans. Videtur asserere Diaconatum fuisse supremum mulieris Cleri gradum. Et Bithyniæ Proconsul Plinius secundus, Imperatori Trajano Christianorum res ac suam de ipsis notitiam referens, adjecit: Quo magis necessarium credidi ex duabus ancillis, quæ Ministra dicebantur, quid esset veri & Epist. 317. per tormenta querere. Per Ministras omnino intelligit Diaconissas. Eas subjecit quæstionibus, quod ipsas noscet ex sui ministerii officio esse totius secreti peritissimas. Quia nempè inter sacras Christianorum mulieres non erat gradus superior. Et in data ad Orientales Prætorii Præfectum Tavianum lege scribit Magnus Imperator Theodosius: Nulla, nisi emensis sexaginta annis, cui proles votiva domi sit, secundum Præceptum Apostoli, ad Diaconissarum officium transferatur. Et alias plures ad istum gradum exquiri conditiones. Omnes conditiones, quas in eligendis Viduis scripsit

C 3

man-

mandat Apostolus, disertè affirmat intelligi de Diaconissis. Exstat lex in codice Theodosiano. Et in eodem, uti & in Justiniano codice, habemus plures ejusmodi leges. Etiam decimus novus Canon Nicænus in fœmineo Paulianistarum, qui haud dubiè hac in re non discordarunt ab Ecclesia, Clero numerat solas Diaconissas. Eadem in suæ Ecclesiæ Clero solas reperiri lucidè supponit septuagesimus quartus Canon Arabicus. Et in eruditis ad laudatam Theodosii legem schoiis Jacobus Gothofredus multis affirmat adducta Plinii secundi, Tertulliani, ac Sancti Pauli Apostoli loca agere de solis Diaconissis. De eisdem solis etiam Laodicenum agere Canonem affirmat in ejus commentario Christophorus Justellus. Quod ipsum in Notis ad Græcorum Euchologium docet, & firmare nititur Jacobus Goar.

Respondeo tamen olim præter Diaconissas fuisse etiam Presbyterissas, & ipsarum dignitatem ac ordinationem fuisse diversissimas, ac Sanctum Paulum Apostolum in epistola ad Timotheum, aut certè Laodicenum Canonem agere de solis Presbyterissis. Dico, Aut certè Laodicensem Canonem. Quod Sanctus Paulus videatur etiam de Diaconissis agere, sed non de cunctis. Agit de solis in Presbyteras aut Diaconissas eligendis Viduis. Et quidem Presbyteria debuit esse Vidua, Diaconissa autem semper potuit esse & Virgo. Et hujusmodi Diaconissa non debuit esse sexaginta annorum. Nam Chalcedonensis Canon in ipsa requirit solos quadraginta annos. Quod de solis Virginibus statuat, ideoque Apostolico Canon non adverteretur, affirmat in ejus commentario Joannes Zonaras. An sancta Phœbe, ac illæ item, quas torturæ subjecit Proconsul Plinius, fuerint Presbyteræ, an Diaconissæ, non possum affirmare. Nec obest, quòd illam Sanctus Paulus Diaconam, has Plinius appellet Ministras. Utraque enim vox est ambigua, & ad utramque muliebrem dignitatem significandam indifferens. Vox, *Diacona*, apud Apostolum & antiquam Ecclesiam significavit omne sacrum Ministerium, etiam Episcopatum ac Apostolatam. Etenim ubi Sanctus Paulus ad Timotheum Episcopum scribit, *Ministerium tuum imple*, in textu Græco habetur: *Diaconiam*. Et ubi ad Romanos scribit Christum Dominum fuisse Circumcisionis Ministrum seu Apostolum, in Græco habetur, *Diaconum*. Igitur vox, *Diacona*, & vox, *Ministra*, non solum Diaconissæ important officium, sed etiam Presbyteræ. Et hinc sacras mulieres, quas torturæ imposuit Plinius, omninò existimo fuisse Presbyterissas. Quod nempe apud nos essent altioris gradus, ideoque & secreti nostri peritiores. Quòd Presbyteria ac Diaconissa fuerint olim distinctæ, est abundè jam ostensum. Etenim Presbyteria cum Episcopo & Presbyteris sedebat intacta in sacro Tribunali, Diaconissa illic sedere non poterat, sed dumtaxat inservire. Nec Diaconi illic poterant sedere. Et Presbyterissa debebat esse vidua; Diaconissa poterat esse & virgo. Et in hac electione virgo præferbatur viduæ. Et certè baptizandas denudare, nudatas ungere aut

tergere, ac suspectas de vitio mulieres inspicere non erat Virginum opus. Præterea non Diaconissas, nec ipsarum ordinationem, sed solas Presbyterissas abolevit Laodicense Concilium, ideoque plurimum inter eas distinxit. Solas viduas, & quidem anus, istius dignitatis fuisse capaces, supra dixit nostrarum rerum etiam conficius Apostata Lucianus. Gentilis item Sophista Libanius eas alicubi vocat *Matres Vetularum*. Et certè carceratorum Confessorum negotia dirigere, & horum causa per civitates circumcurrere, nequam quadrabat virginibus Diaconissis. Præsertim in Oriente, Italia, aut Hispania. An Paulianistæ Laodicensem Canonem admiserint, atque ita Presbyterissas aboleverint, ignoro. Est difficile creditum. Quidquid sit, ob istius Canonis auctoritatem Nicæna Synodus memoravit, & convertis Paulianistis permisit solas Diaconissas. Nempe Episcopi, qui apud Laodicæam ediderant istum Canonem, ferè omnes fuerunt in Nicæno Concilio, ideoque ipsum voluere confirmatum ac perpetuum. Eadem ratio permovit auctores Canonum Arabicorum. Etiam Magni Theodosii ac aliorum Imperatorum leges sanciunt juxta Nicænos Canones, & sui temporis disciplinam; atque ita Apostolicas Sancti Pauli constitutiones contraxerunt ad solas Diaconissas. Et hæc est ratio, cur laudatus Theodosius sanxerit solas deinceps Viduas, quæ proles haberint ac benè educaverint, & alias ab Apostolo requisitas virtutes habeant, nullam Virginem eligi & consecrari in Diaconissas. Quòd nempe omnia Presbyterarum officia essent in Diaconissas translata, & eorum quædam non deceret fieri per Virgines suo loco hæc elucidabuntur. Notanda sunt Apostoli verba de Sancta Phœbe: *Ipsa adstitit multis, & mihi ipsi*. Edicunt Phæben non fuisse pauperem matriculam, sed insigniter opulentam, Ex quo vides Apostolica de alendis, seu in gazophylacii matriculam adscribendis Viduis Decreta non tangere adsumendas ad dignitatem Diaconissæ aut Presbyterissæ, Edicunt hos Viduarum Ordines tunc fuisse penitus discretos.

Quinta quæstio est, Quis has Presbyterissas & ipsarum consecrationem abrogaverit? Respondeo Synodum Laodicensem. Nulla prior reperitur abrogatio. Hæc autem Laodicæa non est Syriæ, sed Asiatica Phrygiæ. Hic tamen ejus Canon videtur etiam à Syris fuisse admittus. Etenim & in Panario, & in Christianæ vitæ expositorio libello Sanctus Epiphanius, in Orientali Diocesi Metropolitanus Episcopus, ipsum laudat, affirmatque vigere. Interim ubique non fuit statim admittus. Etenim in laudata super Apostolicum de eligendis Viduis verbum homilia Sanctus Joannes Chrysostomus laudat illas Presbyteras, ipsarum dignitatem & munia exponit, palamque affirmat adhuc vigere. Quia nempe non Antiochiæ Presbyter, sed Constantinopoli in Thracica Diocesi Episcopus ista scripsit & dixit. Eisdem eodem tempore viguisse in Africa docet supra adductus Canon Carthagen-

Lib. 79.
cap. 4.
cap. 21.

ginensis. Etiam Romanæ Ecclesiæ antiquus Ordo, ubi de Presbyteri consecratione agit, laudat Diaconissas ac Presbyterissas. Notandum ramen est, quod non dicat *Diaconissas ac Presbyterissas*, sed *Diaconissas Presbyterissas*. Videtur ambas in unum confundere, & unicum gradum conferre. Quòd nempe verè Presbyterissæ essent illic extinctæ. Interim & Gregorius secundus Pontifex, & ejus successor Zacharias laudant ac distinguunt Presbyteram, Diaconam, Nonnam, & Monacham, omnibusque æqualiter, ut sacro voto ligatis, nuptias interdicit. Quin & insignem Presbyterissarum memoriam habet in litteris ad Januarium Calaritanum Episcopum ac Sardinia Metropolitam Magnus Papa Gregorius: *Communis filius Epiphanius, Archiepiscopus vesler, respondit Siricam*, nuperimè defunctam *Abbatissam, usque ad diem obitus induisse Monachicam vestem noluisse, sed in vestibus, quibus loci illius utuntur Presbyteræ, permansisse. Ad hæc replicabat Gravina, Siricæ in locum Præfecta, hoc penè ex consuetudine licuisse, adèd ut Abbatissam, quæ ante Siricam fuerat, talibus usam fuisse vestibus allegaret. Discimus hinc plura. Primò, quòd Sardinia usque tunc Presbyterissas habuerit. Secundò, quòd hæc habuerint distinctam ab aliis vestem. Tertiò, quòd earum vestis fuerit honoratior veste Abbatissarum. Quartò, quòd & earum status fuerit altior. Nam vestium dignitas sequitur dignitatem gradus.*

L. 7. io. d. 2. Epist. 7.

L. 79. c. 4.

Quæstio sexta est, Quibus de causis Ecclesia has Presbyteras abrogaverit? Respondeo abrogatas ob duas præsertim causas. Ob earum superfluitatem, ac inutilitatem. Primam causam adducit in Panario Sanctus Epiphanius: *Illud diligenter observandum est solum Diaconissarum officium ad Ecclesiasticum Ordinem fuisse necessarium*, Enumerat pleraque Presbyterarum antiqua officia, & ipsa assignat Diaconissis. Quod ipsum facit in Catholice fidei ac disciplinæ expositorio libello. Nempe omnia sacrarum feminarum munia posse per unicum Ordinem fieri advertit Laodicensis Synodus, ideoque duos Ordines contraxit in unum. Et non Diaconissas extinxit, sed Presbyterissas. Hinc omnia harum antiqua munia in istas transcribit etiam Apostolicarum Constitutionum auctor, atque adjungit:

L. 3. c. 19.

Utique, & Diaconi & Diaconissæ, obeunt munus nuntiandi, peregrinandi, ministrandi, serviendi. Unusquisque suas partes agnoscat, & eas studiose agat, & concordati animo, & cum charitate, ut qui ministerii mercedem non ignoretis. Mandat circa feminas omnia Ecclesiastica ministeria, quæ circa viros à Diaconis fiunt, fieri à Diaconissis. Utique ob dictam Presbyteralium officiorum in Diaconissas factam à Laodicensi Synodo translationem.

Alteri hujus translationis ac abrogationis causa fuit istarum Presbyterarum inutilitas, immò & perniciositas, orta ex variis ipsarum excessibus, de quibus in Laodicensis Canonis Commentario Theodorus Balsamon: *Antiquitus quædam vetulæ mulieres, in Catholicis Ecclesiis seden-*

tes, reliquas fortè mulieres ad bonum & honestum Ordinem servandum deducebant. Quia autem ex earum consuetudine, eo quod honestum est non recitarent, vel propter arrogantiam, vel propter turpem quæstum quidam offendebantur, prohibuerunt Patres, ne deinceps omninò essent in Ecclesiis Presbyteræ vel Præsentibus. Primus igitur earum excessus fuit arrogantia. Utique nata ex glorioso cum Presbyteris intra sacrum Tribunal confectu, ex varia Præfectura & Magistratu, ac ex summi honoris fastigio. Nec mireris hoc in fœmina. Nam & Diaconos ex suarum functionum dignitate fuisse olim arrogantissimos, ac per varios Canones debuisse poni in capistro, est omnibus exploratum. Et hinc fortasè Apostolicarum Constitutionum Auctor mandat, ut Diaconissæ cum Diaconis fervent concordiam, & suo munere cum pace fungantur. Nempe ne propter translata in se Presbyterarum officia insentur, & nolint Diaconis obedire. Et quidem Diaconorum arrogatio olim adèd excrevit, ut & humana & Divina mandata prævaricati non erubuerint attentare oblationem nostri sacrificii, ac Sacramentalem etiam Reconciliationem. Ita & Presbyterissarum tumor fuit lapsus in sacrilegos ac Hæreticos ausus, de quibus Doctor in hoc ipso libro: *Ipsæ mulieres hæreticæ quàm procaces, quæ audeant docere, contendere, Exorcismos agere, curationes promittere, forsitan & tingere*. Omninò & tingere. Etiam sacrificare, reconciliare, attentare Sacerdotalia omnia. Ea attentarunt Marcionitarum, Montanistarum, & Collyridianorum mulieres. Immò & quædam Viduæ Orthodoxarum Ecclesiarum. Quod solemniter ab Episcopis essent benedictæ, censuerunt se consecratas. Et Montanistæ atque Collyridiani ipsas etiam attentarunt consecrare. Et hic Orthodoxarum Viduarum excessus videtur etiam nostri Doctoris Africam infecisse. Ita suadent ejus verba in libro de velandis Virginibus: *Non permittitur mulieri in Ecclesia lo-*

Cap. 9.

L. 3. c. 6.

quæ, sed nec docere, nec tingere, nec offerre, nec ullius virilis muneris, nedum Sacerdotalis officii, sortem vindicare. Palam agit de Præsentibus Viduis. Quorsum tanto impetu? Quod quædam præsumerent similia, aut etiam attentarent. Etiam Apostolicarum Constitutionum Auctor Christum Dominum laudat, quod nec commendatis in Evangelio mulieribus, immò nec propriae suæ matri permisit publicè docendi facultatem, & adjungit: *Vidua igitur sciat esse Al-*

lam

Jam Viduis, ita tamen ut agat etiam de Præfidentibus. Nam & quædam Præfidentes spectabant ad istam matriculam. Sanctus Joannes eas arguit de variis. Primò, quòd quædam divortia sibi procurarent, sese facerent viventium viorum viduas, atque ita suas familias devastarent. Utique ex ambitu consequendæ Vidualis Præfaturæ. Secundò easdem arguit, quòd furarentur, utique Ecclesiasticam substantiam. Tertiò, quòd cauponarentur, utique ex suæ Præfaturæ ministeriis. Quæ omnia crimina committi non potuerunt, nisi per Præfidentes Viduas. Earum avaritiam, & ex hac natas pessimas artes notat ac damnat etiam Auctor Apostolicarum Constitutionum. Radicale istius avaritiæ causam exponit in libro de bono Viduitatis Sanctus Augustinus. Propter hos igitur excessus, quos anteriores Episcopi haud dubie frequenter corripuerant, & non potuerant corrigere, Laodicensis Synodus omnem harum Viduarum consecrationem, Præfidentiam, & omnem gradum extinxit atque abolevit. Earum ministeria transcripta in Diaconissas.

Redeamus ad Tertullianum. Ex adductis ejus testimoniis tertiò addiscimus Præfidentium Viduarum variam dignitatem, Prærogativas, privilegia. Prima dignitas est in his verbis: *Velaminis venia illi fit*. Edicunt has Viduas non fuisse facie velatas in Ecclesiæ conventu, sed virili more apertas ac intactas. Quòd nempe essent adeò probatæ castitatis, ut nec allici periclitarentur, nec allicere. Hinc subditur: *Ut honorem sanctitatis in libertate capitis ostendat*. Per sanctitatem intelligitur castitatis. Est Apostolo consueta phrasia. Secunda dignitas est in his verbis: *Ut in Ecclesiam notabilis & insignis introeat*. Hoc est, tamquam eximia & eminens persona. Tertia dignitas est in his verbis: *Ea auctoritate illic sedet*. Ad quam sedem eliguntur. Hujus sedis excellentiam exponit Doctor in exhortatorio ad castitatem libro: *Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per Ordinis confessum sanctificatus*. Inter Clerum & populum ponit duplicem distinctionem ac Prærogativam: Auctoritatem seu Præfaturam, & hujus indicem eminentiorem in Ecclesiæ conventu sedem. Nempe cum Episcopo Clerus in eminentiori circa Altare loco, quem sacrum Tribunal appellavit antiquitas, sedebat ac præsidebat. Sedebant soli Presbyteri. Hinc eos Sanctus Martyr Ignatius in epistola ad Trallenses appellat Episcopi Consiliarios & Confessores. Diaconi illic stabant ac ministrabant, & sedere non poterant, nisi in Diaconico. At verò Presbyterisæ sedebant cum Presbyteris. Earum ergò erat eminentis gradus, spectabilis dignitas. Hinc & ipsarum ad hæreses declinationem fuisse gravissimum infirmis fidelibus scandalum rectè affirmat noster Septimius.

Si Virgo.

Etiam professæ virginitatis status fuit semper in Ecclesia eximius ac frequentissimus, inchoatus à sacrosancta Virgine MARIA. Quod hæc virginitatem suam Domino Deo voverit & consecrarit, disertè tradunt in Oratione de Dominica Nativitate Sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus, in epistola ad sacram Virginem Eustochium Sanctus Hieronymus, in libro de Sancta Virginitate Sanctus Augustinus, & alii passim antiqui Patres. Et rectè probant ex ejus ad Archangelum Responso: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco*? Hoc est, quia voti causa non possum virum admittere. Affirmant illam adhuc infantem fuisse Deo oblatam, atque ita statim in rationis ingressu seipsam consecrasse. Quare Hugo de Sancto Victore, qui in septimo Theologicæ Eruditionis Tractatu asserit ipsam non nisi post virgineum partum vovisse, insigniter hallucinatur. Et istum errorem frustra nititur firmare ex Sancti Augustini libris de nuptiis & concupiscentia. Et hanc consecrationis speciem Christus Dominus noster instantissimè & constantissimè prædicavit. Eodem zelo prædicarunt & ejus Apostoli, ac insuper in executionem miserunt. Etenim Sanctam Theclam Sanctus Paulus, Regiam filiam Iphigeniam Sanctus Matthæus, proprias filias sanctus è septem primis Diaconis Philippus ita consecrarunt.

Eandem prædicationem omnes eorum in Episcopatus successores sunt zelosissimè profecuti. Etenim in exhortatorio ad castitatem libro scribit Tertullianus: *Quantum & quanta in Ecclesiasticis ordinibus de continentia censentur, qui Deo habere maluerunt, qui carnis suæ honorem infutuerunt, qui se jam illius ævi filios dicaverunt, occidentes in se concupiscentiam libidinis, & totum illud, quod intra paradisum non potuit admitti*? Et adversum tria Christianis olim per Gentiles admissa famosa crimina exponit impostam nobis ab Evangelio castitatem in libro Apologetico, & adjungit: *Quidam multò securiores totam vim hujus erroris virgine continentia depellunt, senes, pueri*. Et in libro de cultu foeminarum: *Multi se spadonatus obsignant propter Regnum Dei, tam fortem, & utique permissam voluptatem spontè ponentes*. Et in primo ad uxorem libro: *Sorores nostræ, quarum nomina sunt penes Dominum, nulla formæ vel ætatis occasione pressæ, maritis sanctitatem anteponunt. Malunt enim Deo nubere. Deo sponsæ, Deo sunt puellæ. Cum illo vivunt. Et infra: Quot sunt qui statim à Lavacro carnis suam obsignant? Voluntariè spadones pro cupiditate Regni Cœlestis. Christianorum castitatem adversus dictas Gentilium calumnias prædicat insigniter in suo Apologetico libro & Sanctus Athenagoras, & adjungit: *Invenias autem multos ex nostris in utroque sexu, qui in celibatu consensuerunt, quòd in hoc statu se sperent Deo futuros conjunctiores*. Et in secunda sua*

sua Apologia Sanctus Martyr Justinus: *Quin omnino vel matrimonium non aliter contrahimus, nisi liberorum creandorum & educandorum gratia, vel conjugum detrectantes perpetuò nos continemus*. Et ad suam Antiochenam Ecclesiam scripsit Sanctus Martyr Ignatius: *Saluto susceptrices Christi Virgines, quas ego nutrivì in Domino JESU. Saluto pudicissimas Virgines*. In quibusdam tunc, licet adhuc novellis, Ecclesiis fuisse numerosos Virginum choros, lucet ex aliis ejusdem epistolæ. Et gloriosum Martyrem Cyprianum, quòd ad mortem properans singularem sacrarum Virginum custodiam suo Clero demandavit, laudat Sanctus Augustinus. Quòd Africana Ecclesia semper habuerit amplissimum istarum Virginum numerum, lucet ex variis eorundem Patrum scriptis, ac item ex Sancto Optato Episcopo Milevitano. Alexandrina Ecclesia habuit adeò numerosos, ut ipsarum septingentas unus Arius seduxerit. Ita testatur in ejus hæresi Sanctus Epiphanius. Nec dubium, quin longè major numerus in orthodoxa fide constans permanferit. Nec mireris hoc. Etenim de Sancto Antonio, qui nec Episcopus nec Clericus fuit, scribit Magnus Athanasius: *Quot Virgines, etiam jam desponsatæ, solo Antonii aspectu eminus morte, Virginitatem Christo servaverunt*? Et in tertia decima super Apostolicam ad Romanos epistolam Homilia Sanctus Joannes Chryostomus affirmat Virginitatem, quæ olim videbatur impossibilis, jam florere apud omnes Gentes: *Neque apud nos solum, sed apud Scythas, apud Thracas, apud Indos, apud Persas, reliquosque quamplurimos Barbaros*. Affirmat istic esse & Virginum choros, & Monachorum sodalitates, atque adjungit: *Qui omnes jam plures iis esse cœperunt qui uxores habent*. Nempe quicumque in toto orbe Evangelium prædicarunt, prædicarunt & Virginitatem, & utrique plantationi admiranda Crucifixi Domini potentia dedit amplissimum incrementum. Apud fideles Persas viguisse, & pro suo flore usque ad crudelissimam mortem certasse & vicisse sacras Virgines, testatur etiam Herimias Zozomenus. Potentia verè admiranda. Etenim de Afris verè scribit in libris de Providentia Sanctus Salvianus Presbyter Massiliensis Ecclesiæ: *Tam impossibile est Afrum esse casum, quàm Afrum non esse Afrum*. Hinc post laudatam, quæ pro ulciscenda castitatis injuria seipsam peremit, Romanam ac gentilem Lucretiam adjungit in exhortatorio ad castitatem libro Tertullianus: *Majus est vivere in castitate, quàm pro ea mori*. Loquitur juxta impetus Africanæ libidinis. Et quis nesciat Perfarum salacitatem fuisse multò stœdiorum? Et tamen sacram Virginum plenos exercitus plantavit istic illa potentia in omnibus sub cœlo Christianis regionibus.

Et non qualicumque, sed obsignata fuit hæc Virginitas, Domino Deo per solemne votum consecrata. Nec solam voventis Virginitatem, sed & ejus omne corpus ac animam ista professio obsignabat & consecrabat. Hinc in exhorta-

tatorio ad castitatem libro Tertullianus omnem castitatem appellat nostram *sanctificationem*, & nostræ carnis honorem. Et omnino loquitur ex Apostolo. Quare votiva castitas longè magis consecrat. Et hinc professas Virgines omnis Christianitas semper appellavit sacras. Dedit & alios sublimes titulos. Primum edicit in vigesimo tertio sermone de verbis Domini Sanctus Augustinus: *Illæ, quæ propria & excellentiori sanctitate Virgines in Ecclesia nominantur, quas etiam vstatori vocabulo Sanctimonialis appellare consuevimus*. Nequaquam de solis Cœnobitis, sed & de castitatem professis in paterna aut alia privata domo Virginitas agit. Etenim usque ad Sancti Augustini Episcopatum Africana Ecclesia & virorum & Virginum Cœnobita penitus ignoravit. Nam & ipse Augustinus, dum in Italia doceret Rhetoricam, ignoravit vocem, *Monasterium*, ista tamen Ecclesia sacris semper abundavit Virginitas: Et ipsas semper fuisse appellatas Sanctimonialis habemus item ex aliis Scriptoribus. Idem titulus viguit apud antiquos Longobardos. Etenim apud eorum leges septimus & trigessimus secundi libri titulus est de *Sanctimonialibus*. Et illic contentæ leges istum titulum assidue donant etiam privatarum domorum Virginitas. Secundum titulum habet prima Toletana Synodus: *Puella Dei*. Eundem habet noster Doctor in primo libro ad uxorem. Tertium titulum adducit in prima sua Apologia Sanctus Athanasius: *Certe Puellas Virginitatis virtute præditas Catholica Ecclesia solita est appellare Sponsas Christi*. Causam dat in libro de velandis Virginitas noster Doctor, sacras Virgines alloquentis: *Non mentis nuptiam. Nupisti enim Christo, Illi tradidisti carnem tuam. Illi sponsasti maturitatem tuam*. Diligenti antiquorum Patrum lectori occurrent & alii tituli.

Integer Sancti Athanasii locus est audiendus: *Dei Filius Dominus ac Salvator noster JESUS CHRISTUS, homo propter nos factus, profligata morte, & adsero à servitute & corruptione humano genere, inter cætera dona sua largitus est nobis in Virginitate exemplar Angelicæ sanctitatis. Certe Puellas ea virtute præditas Catholica Ecclesia solita est appellare Sponsas Christi. Quas Etenim conspicias ut Verbi templum admiratione prosequantur. Nusquam enim alibi sanctum illud & cœleste æternæ Virginitatis mandatum feliciter adimpletur, nisi dumtaxat apud nos Christianos. Atque in eo magnum documentum est planè apud nos esse veram Religionem. Has præ reliquis omnibus beate memorie religiosissimus Pater tuus Constantinus Augustus in pretio habuit. Et tua Religiositas in scriptis suis eas pretiosas & sanctas nominavit. Quòd sit Angelicum vitæ genus, confirmat in litteris ad omnes sub cœlo orthodoxos Episcopos Sanctus Petrus, Magni Athanasii in Alexandrino Patriarchatu proximi successor: *Sanctarum Christi Virginitatis vitæ cultus exemplar vivendi Sanctorum Angelorum expressit. Sancti enim Angeli neque nubunt, neque nubuntur. Exstat epistola apud Ecclesiasticam Historiam Theodoretus*. L. 4. c. 20. Quod*

Quod ipsum affirmant & alii passim Patres. Nam & hinc professorum utriusque sexus Virginum sacram vestem Orientalis Ecclesia postmodum appellavit *Angelicum habitum*.

Quod Magnus Constantinus sacras Virgines fuerit summè veneratus, testatur etiam in ejus vita Eusebius Cæsariensis: *Constantinus maximus eos honoribus prosequabatur, qui vitam suam Cælesti Philosophiæ dedicassent. Sanctissimum ergo perpetuarum Virginum cæcum constanter colebat, quod in earum mentibus Deum ipsum, cui se consecraverant, inhabitare crederet.* Diabolus, licet carnem ac ejus libidinem non habeat, nullo tamen vitio magis delectatur, quàm humani corporis corruptionibus. Nostra quippè corpora ac præsertim in ipsis habitantes animæ sunt Divinæ Majestatis habitacula ac templa, quæ nullo quàm isto vitio magis polluuntur, profanantur, ac evertuntur. Hinc ille per Paganos Imperatores promulgavit durissimas leges in quovis cælibes. De his scribit in Libro de Viduis Sanctus Ambrosius: *Unde & illi, qui Deorum suorum adulteria & probra venerantur, Cælibatus & Viduitatis statuere pœnas, ut æmuli criminum muldarent studia virtutum. Specie quidem qua fecunditatem quærent, sed studio quo Propositum castitatis abolerent.* Quod hæc leges in Sacrarum nostrarum Virginum gratiam Constantinus circumduxerit, testatur idem Eusebius. Ejusdem mentis ac pietatis fuisse Sanctam Constantini matrem Helenam scribit

Socrætes: *Helenam Virgines, quæ Ecclesiastica vitæ regula se consecraverant, ad epulas invitabat, ipsa illis ministrabat, obsonia mensæ apponebat.* Devotissima Princeps ita egit ex antiqua Christianitatis regula, quam in libro de velandis Virgines laudat noster Septimius: *Fraternitas Virgines faciliè suscipit.* Addit quod omni honore & charitatis operatione cumulare à fratribus, omnium oculis attendi, omnium digitis demonstrari, amari nimium, ac omnium amplexibus & osculis excipi consueverint, & quòd horum ambitu circumscriptæ quædam non ex religione, sed ex æmulatione fusciperent istud Propositum, atque ita sub isto fucò colerent Deum ventrem.

Addit Sanctus Athanasius, quòd etiam Gentiles istud vitæ genus censerent verè Divinum, ideoque & summè venerarentur. Etiam Judæi. Nam quòd Philo Judæus, quem non fuisse Christianum affirmat in illustrium virorum catalogo Sanctus Hieronymus, nostras sacras Virgines summè prædicaverit, ostendit ex ejus verbis præfatæ Eusebius. Quin & ipsi Christianæ Religionis jurati hostes, Paganique & Barbari Turcæ eandem virtutem in nobis admirantur & colunt. Sanctimonialium Monasteria sunt apud istos impudicissimos, non minùs quàm apud nos, in omnibus securissima. Nescio quem Turcam, quòd ebrius in istiusmodi Cœnobii portam fecisset violentias, fuisse à suis damnatum scribit in Orientalis ac Occidentalis Ecclesiæ concordia Leo Allatius: *Addit Sanctimonialiales, dum suas texturas Turcis vendunt, etiam apud militarem petulantiam esse in summa reverentia. Virginalis*

integritas apud Gentiles Romanos fuit tanti, ut capitalis etiam criminis ream Virginem, nisi priùs stupratam, tortor tangere non posset, longè minùs occidere. Salaci cuidam Juveni tradebatur priùs stupranda. Hunc fuisse avitum Romanæ Reipublicæ morem testantur Svetonius Tranquillus, Dio Cassius, & Cornelius Tacitus. Quam legem servarunt etiam in nostras Virgines. Hinc plures, antequam Martyrio coronarent, curarunt & tentarunt stuprandas. Verùm Angelica custodia ipsas passim protegit. Insignia exempla habemus in Sancta Agnete, Sancta Serapia, ac Sancta Lucia. Et ista Sanctorum Angelorum protectio compulsi Tyrannos à sua lege & flagitiosa pietate discedere. Ex eodem virginalis integritatis amore suas Vestales habuerunt in autoritate ac reverentia. In tanta reverentia, ut earum violatio meruerit capitale vivæ defossionis supplicium, & hujus exequendi locus singulari elogio diceretur campus sceleratus. Verùm ista Virginitas fuit temporalis. Quòd post emerita castitatis stipendia habuerit nubendi licentiam & consuetudinem, testatur in primo de Virginitate libro Sanctus Ambrosius. Hinc nostras Virgines, quæ perpetuam integritatem voto firmarent atque servarent, quicumque Gentiles fuerunt & admirati ac venerati. Eandem ex voto perpetuitatem Magno Constantino fuisse venerationis causam dixit statim Eusebius.

Et hinc Magnus Athanasius non quancumque, sed solam perpetuam Virginitatem dixit reperiri apud solos Christianos. Quod ipsum in variis locis tradit Sanctus Joannes Chrysostomus. In famosa adversum Agapetas homilia: *Inter Græcos quidam, licet pauci, ita philosophabatur fuerunt, ut opum essent contemptores, & iram vicerunt; Virginitatis autem flos nullo modo apud illos floruit, in qua semper nobis concesserunt primam dignitatem, ingenuè fassi rem esse supra naturam, & non humanam. Et capropter omnibus genibus fuimus summæ admirationi.* Et in Homilia de jejunio & temperantia: *Ejusmodi est Virginitas, tantoque opus habet labore, ut cum è celo Christus ex hominibus Angelos facturus venisset, ut hic supernam civitatem plantaret, ne tunc quidem eam præcipere sit ausus, aut inter leges referre. Et mortem quidem, qua nihil est gravius, pro se oppetere, crucem quoque continuo ferre, & inimicis bene facere jussit, Virginitatem autem servare nequaquam lege sancivit, sed in libera Auditorum voluntate reliquit. Enimvero magna est hujus rei dignitas, & admodum occultus virtutis ager. Atque hoc etiam illi manifestum faciunt, qui in veteri testamento multa alioquin præclara gesserunt. Magnus enim ille Moyses, caput illud Prophetarum, familiaris Deo amicus. Prophetæ Moysis miracula & certamina exponit ac extollit, atque prosequitur: *Ad hæc verò Virginitatis certamina ne oculos quidem intendere potuit, sed conjugio ac ejus præsidio habuit opus, nec ausus est in Virginitatis pelagus se dare, ejusdem fluctus reverentis. Et Patriarcha ille fuit Sacerdos crudelissimum illum in naturam affectum superare**

perare valuit, filiumque occidere, sed ad Virginitatis certamen se accingere non est ausus. Quod ipsum censet de eleemosyna ac jejunio, & in secunda ad Olympiadem epistola, atque extendit etiam ad Isaac, aliosque Patriarchas. Qua in recertum est ipsum graviter labi. Etenim laudatos Patriarchas & Prophetas, licet uxores habuerint, fuisse tamen Sancto Joanni Baptistæ, aut Sancto Joanni Evangelistæ, aliisque novi Testamenti purissimis animabus pares in castitate, demonstrat in variis locis Sanctus Augustinus, præsertim in vigesimo secundo libro contra Faustum Manichæum. Uti Sanctus Timotheus, licet ex Apostoli mandato vinum biberit, fuit nihilominus in temperantia perfectus, validusque semper aquam bibere; ita & isti se habuerunt ad castitatem. In matrimonium non fuerunt ex libidine lapsi, neque ex hac in istud ascenderunt, sed Divinæ legis compellente præcepto ex plena castitatis virtute in conjugale commercium descenderunt. Uti ex plena temperantia Timotheus in vinum. Quia nempe erat tunc tempus spargendi lapides, seu filios generandi. Interim est longè certissimum, quod perpetua, præsertim per votum Deo professa, Virginitas in antiquo Testamento nec prædicata fuerit, nec observata. Et observari non poterat. Et per Gentiles servari non valuit. Eis enim erat nudum, inerme, & sub libidine captivum abstritum. Hæc splendidissima ac eminentissima virtus est gratia novi Testamenti, inchoata per sacratissimam Virginem, quæ omnium hominum prima dixit: *Quoniam virum non cognosco.* Quòd omnium in toto humano genere prima perpetuam virginitatem voverit, est constans traditio Ecclesiæ.

Et hinc amplissima ac plurima virginitatis encomia habemus apud antiquos Patres. Etiam in Apostolo ac ipso Evangelio. Et in Sancti Joannis Apocalypsi sacre Virgines coram Divina Majestate cantant canticum novum, quod nemo alius novit. Est novum novi Testamenti canticum, in futuro Christi Domini regno insigniendum singulari laureola. Rationem dat in libro de Pudicitia noster Doctor: *Pudicitia est flos morum, honor corporum, decus sexuum, integritas sanguinis, fides generis, fundamentum sanctitatis, præjudicium omnis bonæ mentis.* Et in Tractatu de Virginum habitu Sanctus Cyprianus: *Nunc nobis ad Virgines sermo est, quarum quòd sublimior gloria, major & cura est. Flos est ille Ecclesiastici generis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum atque incorruptum, Dei imago respondens ad Sanctitatem Domini, illustrior portio gregis Christi. Gaudet per illas, atque in illis largiter floret Ecclesiæ Matris gloriosa fecunditas: Quantòque plus copiosa Virginitas numero suo addit, tantò plus gaudium Matris auget. Et in Catholica fidei expositio libello Sanctus Epiphanius: *Fundamentum & velut crepido quædam in Ecclesia Virginitas est, quæ à plerisque colitur & observatur, & in**

illustri quadam gloria & prædicatione versatur. Quòd enim Sacras Virgines, dum proferant, omnes cum admiratione & profunda veneratione spectarent, suprâ à nostro Doctore audivimus. Est virtus adeò eminens, ut ipsam in nobis non veram, sed mendacioso simulatam crediderit Imperator Licinius. Omnes ex sua infirmitate metiens censebat impossibilem. Ita in Magni Constantini vita testatur Cæsariensis Eusebius. Ex eadem causa sceleratus ac Arianus Wandalorum in Africa Rex Hunnericus nostras Sacras Virgines, quòd cum Episcopis & Clericis crederet clandestinè scortari, iussit per suos inspicere. Ita in libris de Wandalica persecutione testatur Victor Episcopus Ulicensis. Idem est hodie Lutherorum & Calvinistarum sensus. Castitatem, uti sibi, ita & nobis opinantur impossibilem, ideoque nos omnes suspicantur esse clanculo scortatores aut scortatrices.

Et hinc Sacre Virgines dignum & altum in Ecclesia semper habere locum. Eum edicit in Catholica fidei ac disciplinæ expositio libello Sanctus Epiphanius: *Virginitatem solitaria vita proximè sequitur, quam in plerisque sexus utriusque Monachis videmus.* Hisce subjungit Continentes, Viduas, castos conjuges. Virginalium gradum statuit Monastica utriusque sexus professione altiore. Alium ordinem statuit Apostolicarum Constitutionum Auctor, mandans ut publicis Ecclesiæ Conventus Eucharistiam sumat hoc ordine: Episcopus, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Lectores, Cantores, Monachi, Diaconissæ, Virgines, Viduæ, Pueri, omnis populus. Monachos præponit etiam Diaconissis. Ecclesiasticæ Hierarchiæ Auctor, quem aliqui credunt Sanctum Dionysium Areopagitam, in epistola ad Demophilum affirmat Monachos excludi à Sacris adytis, seu à Clericorum choro, communicare tamen ad illorum speciosas portas ante omnem populum. Monachos Sacris Virginitibus anteponit, postponit Diaconissis. Hæc namque cum masculino Clero serviebant in Sacris adytis, adeoque & istis communicabant. Quapropter variæ Ecclesiæ habuerunt varium ordinem. Existimo Monachos Sancti Epiphani tempore necdum fuisse in Antiocheno Patriarchatu consecratos, consecratos autem Virgines, ac ideo hæc istis à dicto Patre præponi. Hodie Monasticus status est longè dignior. Ex firmissimis fundamentis. Proinde Sacre Virgines olim locum non habuerunt in Sacro: Longè minùs sedem in Sacro Tribunali. Hinc enim nescio quis apud Tertullianum Africanus Episcopus Sacram Virginem, ut sede honoraret, retulit inter Presbyterissas. Hinc item fuerunt inferiores Diaconissis. Hæc enim non in solo Sacro serviebant, sed & in sacro Tribunali.

Et hinc oritur prima quæstio. An Sacre Virgines fuerint olim consecratæ? Rationem dubitandi facit Apostolicarum Constitutionum Auctor inducens Sanctum Jacobum Apostolum pronunciantem de Virginitate: *Virgo non fit ordinatione. Mandatum enim à Domino non habemus.* Certare

*Certare pro Virginitatis premio est voluntatis, non ad criminationem conjugii, sed ad otium cultus Dei. Videur afferere Sacras Virgines non consecrandas. Respondeo tamen semper fuisse consecratas. Et quidem in litteris ad Gostredum Vindocinensis Monasterii Abbatem Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus affirmat esse Institutum Apostolicum: Consecratio Virginum ad Apostolica auctoritate Episcoporum privilegio reservatur. Et rectè. Etenim quòd Sanctus Clemens, Sancti Petri Apostoli Discipulus, ac in Romano Pontificatu successor, Sanctam Flavianam Domitillam, Virginem & Martyrem sacro velamine consecravit, ad septimam Maii diem testatur Romanum Martyrologium. Quod ipsum ad vigesimam tertiam Novembris diem adfirmat Martyrologion Sancti Adonis, Archi-Episcopi Viennensis. Et quidem Domitilla erat Flavii Clementis, Romanorum Consulis, ex forore neptis. Hæc consecratio ex tunc erat tanti ponderis. Eandem laudat in libris adversus Parmenianum Donatistarum Carthaginensem Episcopum Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus, de antiquo Idicrensi in Numidia apud eandem factionem Episcopo Felice scibens: *Felix comprehensam puellam, cui mitram ipse imposuerat, à qua paulò ante Pater vocabatur, nefariè incestare nequaquam dubitavit.* Mitra apud Aftros erat sacri veli species, per solemnes preces consueta ab Episcopo imponi, ideoque ejus impositio erat Virginis consecratio. Hinc in litteris ad nescio quem Episcopum Theodororum Sanctus Augustinus inter Sacramenta, quæ Donatistæ semper habuerunt, & quæ in ipsis ad Catholicam unitatem redeuntibus nunquam violavit Mater Ecclesia, ponit etiam continentis professionem, & Virginitatis consignationem. Utique fieri consuevit per impositionem mitræ. Eodem ritu Virgines olim consecravit Romana Ecclesia. Lucet ex epistola Sancti Hieronymi ad Sacram Virginem Demetriadem: *Scio quod ad imprecationem Pontificis Flammeum virginale sanctum operuerit caput.* Etiam illam Virginem, quam è Hierosolymitano Monasterio rapuit ac seduxit nefarius Sabinianus Diaconus affirmat Romæ in Sancti Petri Basilica fuisse Flammeo consecratam. Quòd nempè Flammeum, & sacrarum & secularium nuptiarum velum, sacris Virginibus in consecratione per Episcopum imponeretur. Africanæ mitræ meminit in libro de Velandis Virginibus etiam noster Doctor, ideoque vetustissimus est hujus consecrationis ritus, omninò ducens originem ab Apostolis.*

Mitræ qualitatem exponit in sexto libro Sanctus Optatus: *Jam illud quàm stultum, quàm vanum, quod ad voluntatem & quasi dignitatem vestram revocare voluistis, ut Virgines Dei agerent poenitentiam, dicentes ut jam diu professæ signa voluntatis capitibus, postea vobis lubentibus, immutarent. Ut mitrellas aureas projicerent, alias acciperent. Primò dicite, ubi vobis aliquid de Mitrella mandatum est? Virginitas enim voluntatis res est, non necessitatis. Virginitatem esse voluntariam*

ac liberam ostendit multis, atque prosequitur: *Nec ulla sunt præcepta conjuncta, vel de qua lana Mitrella feret, vel de qua purpura pingeretur. Non enim panno hoc potest virginitas adjuvari. Non enim inde compefcuntur æstus animi, quos interdum ætas accendit. Non inde sublevaritur mens, quæ nonnumquam desideriorum ponderibus premitur. Nam si ita esset, non una, sed plurimæ Virginis capiti imponerentur, ut quotiescumque animum desideria carnis pungerent contra impugnationem mentis mitrellarum numerus dimicaret. Res inventa est ad signum capitis, non ad remedium castitatis. Denique talis panus & deturbari, & rodi, & perire potest: Et tamen Virginitas, si inlesa sit, sine mitrella esse tuta potest. Spirituale nubendi hoc genus est. In nuptias Sponsi jam venerant voluntate & professione sua, & ut secularibus nuptiis se renunciassent, spiritali Sponso solverunt crinem, jam caelestes celebraverunt nuptias. Quid per vos ab ipsis exacta est professio secunda? Quis est alter spiritalis Sponsus, cui iterum nubere? Quando moriurus est cui nupserunt, ut iterum nubant? Nudaßis denud capita jam velata, de quibus professionis detraxistis indicia, quæ contra raptos aut petitores videntur inventa. In mitrella indicium est voluntatis: non castitatis auxilium: Ut rem jam Deo devotam ne quis sponßabat, jam perseveret petere: aut ne raptor atque deat violare. Signum est ergo, non Sacramentum. Invenistis igitur hujusmodi virgines, quæ jam spiritaliter nupserant, quasi secundas coegistis ad nuptias. Ut crinem iterum solverent, imperastis. Detraxistis non capitis ornamenta, sed bonæ voluntatis indicia. Jam consecratas adpersistis immundis cineribus: Crines jussistis etiam salsa aqua perfundi.*

Ex quibus verbis addiscimus varia. Primò, quòd mitra seu mitrella fuerit virginalis veli species. Secundò, quòd ipsa in virginis consecratione imponeretur per consecrantem Episcopum. Tertio, quòd istud velum non esset ullum novi Testamenti Sacramentum, sed purum putum signum. Etenim luctanti castitati non erat adversum libidinis imperus ullum remedium, levamen, vel auxilium. Hoc est, ex opere operato non dabat auxiliantem gratiam. Adeò antiquum & firmum est nostrum dogma de virtute operati operis. Quarto discimus, quòd mitra esset signum capitis, & spirituale nubendi genus. Erat spiritalis matrimonii flammeum. Flammeum, inquit in libris de re Vestiarum Octavius Ferrarius, apud Romanos erat velum, quæ novæ nuptiæ caput nubebant. Unde & nuptiæ appellata. Et in secunda ejusdem operis parte: *Flammeum velum fuit amictivo capiti, quod perpetuò à Flamminia gestatum, boni omni causa ad nuptias translatum est.* Non à colore, sed à Flamminia videtur nomen duxisse. Et hinc Romana Ecclesia velum, quod sacris Virginibus in consecratione imponebatur, appellavit etiam Flamium. Hinc item Africanam mitram Sanctus Optatus scribit fuisse spirituale nubendi genus. Quintò discimus, quòd illa fuerit professæ & consecratæ Virginitatis signum contra sponßos, petitores, atque raptos: Ut Virgo se secularibus nuptiis renunciat

se monstraret, & ne qui sponßabat, perseveraret petere. Sextò, quòd sacre Virgines gestarent mitrellas purpureas & aureas: Ex lana purpurea, auro intertexta. Erat ornamentum & laureola tantæ professionis & consecrationis. Septimò, quòd facinorosa Donatistarum audacia professis Virginibus datam à Catholicis Episcopis consecrationem ac impositam mitram exufflarit cum aliis Sacramentis, atque iterarit. Quòd exufflarit ipsam etiam professionem. Et hac de causa Sanctus Optatus multis demonstravit istam mitram non esse gratiæ donativum Sacramentum, sed merum signum spontaneæ voluntatis. Quo scilicet evinceret nullum fundamentum, immò nullum fuisse fucum, ex quo iteraretur ista cæremonia, ac ipsæ sacre Virgines adspargerentur immundis cineribus, & ipsarum crines aqua falsa lavarentur. Octavo discimus, quòd eadem audacia etiam mitrarum materiam mutaverit. Etenim jussit capitem signa immutari, projici mitrellas aureas, & alias accipi. Hæc verba: *De qua lana mitrella feret, aut de qua purpura pingeretur*, inveniunt, quòd non tantummodo aurum, sed & purpuram jusserint auferri mitrellis, ac ipsas fieri de vili lana.

Elucidari hæc debent ex nostri Septimii libro de velandis Virginibus. Affirmat non quascumque dumtaxat Virgines, sed & maritatas mulieres, dum procedunt aut apparent in publico, oportere velari, atque prosequitur: *Mitris enim & hanc quædam non velant caput, sed circumligant: A fronte quidem protectæ, quæ propriè aurem caput est, nude.* Affirmat mitras conjugatis etiam feminis fuisse communes. Est antiquissimum earum ornatus. Etenim de Sancta Judith habet sacer Textus: *Discriminavit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum.* Et inter ornamenta, quorum luxum in Judaicis feminis damnavit Isaïas Propheta, erant & mitræ. Quin & viris, & quidem militibus fuisse communes, ostendit hic Virgilius verus: *Et tunice manicas, & habent redimicula mitræ.* At viris incongruus, & ignominiosus erat iste habitus. Quale capitis operimentum fuerit mitra, non est hic disquirendi locus. Adduco tamen Jacobi Pamelii ad nostri Doctoris verba commentarium: *Mitra erat corona muliebris, atque adeò non velabat, sed circumligabat caput, ex qua pendebant fasciæ, quæ pbylla dicebantur.* Erat potiùs ornamentum, quàm plenum velum. Hinc enim mulieres, quæ in sola mitra procedebant, Doctor arguit. Quòd sacre Virgines in solemnibus Ecclesiæ conventu nequeant habere sedem, seu quòd illis ad honorem nihil de loco permittum sit, docet in nono ejusdem libri capite, ac in decimo pergit: *Sic nec de aliquibus insignibus. Cæterum satis inhumanum, si feminæ quidem, per omnia viris subditæ, honorigeram notam virginitatis suæ præferant, quasi suspiciantur, & circumspiciantur, & magnificentur à fratribus, viri autem tot Virgines, tot spadones voluntarii, cæco bono suo incedant, nihil gestantes quod & ipsos faciat illustres.* Sacre igitur Virgines tunc gestabant aliqua insignia, per quæ suspiciebantur, circumspiciebantur, ac magnificentur à fratribus. Ea gestabant solæ femine, non masculini sexus Virgines. Et ipsa Tertullianus voluit abrogata. Audi causam: *Certi sumus Spiritum Sanctum magis masculis talis aliquid subscribere potuisse, si feminis subscripsisset.* Prædicat spiritum, qui istis diebus fuerat in Hæresiarcho Montano locutus, atque inter alias Ecclesiasticæ disciplinæ reformationes volebat ista etiam femineæ virginitatis insignia profcribi & aboleri. Erat spiritus Pythonicus. Et hunc librum Doctor omninò scripsit post suum lapsum. Verum quæ ista insignia? Certè non alia, quàm purpureæ & aureæ ac purpureæ sacrarum Virginum mitræ permanserunt. Porrò Donatistæ Tertullianum habuerunt in pretio. Utopet primum auctorem iterandi Baptismatis. Creditur enim ille Agrippini Carthaginensis Archi-Episcopi, qui primus attentavit istud facinus, fuisse Presbyter: Et ipsum forsitan in istam audaciam circumscriptum. Eam sanè constanter tueri in libro de Baptismo. Ex ejus ergo principiis etiam Donatistæ mutarunt sacrarum Virginum mitras, ac ipsas auro & purpura spoliarunt.

Notandum est, quòd Sanctus Optatus multis demonstrat virginalem professionem à mitrella non dependere, nec adjuvari per ipsam, aut roborari, sed esse spontaneæ electionis ac voluntatis. Eodem sensu accipiendus est Apostolicarum Constitutionum Auctor, dicens sacram Virginem non fieri ordinatione, seu impositione manu. Quia nempe illam facit spontaneæ professio, cujus ista ordinario est dumtaxat ob signatio & ornamentum. Et adducta Tertulliani verba fortiter innuunt, quòd sacre Astorum isto tempore Virgines solis mitris, ideoque non plene, velarentur. Quòd mitras apertas gestarent. Si fuissent superimposito velo testæ, Virgo per eas non poterat suspici, circumspici, & magnificentari. Et hinc prodiit Doctoris liber de velandis Virginibus. Non voluit ablatas mitras, sed dumtaxat spoliatas purpura ac auro, & velo testas. Et istud voluit contra priorem consuetudinem. Lucet ex primo libri capite, ubi arguit Christum Dominum dixisse in Evangelio, *Ego sum veritas*, nullibi autem, *Ego sum consuetudo.* Hinc concludit omnem consuetudinem veritati postponendam. Etiam omne privilegium regionum. Et addit solum Dogma apud Ecclesiam esse immutabile, non disciplinam. Hinc infert antiquam disciplinam à novo Montani Praelato potuisse mutari. Nempè disciplinam, quæ sacras Virgines permisit in sola mitra procedere. Horum plena elucidatio est alterius loci.

Secunda questio est, An omnes professæ Virgines olim fuerint consecratæ? Respondeo non fuisse. Etenim in litteris ad Sanctum Victricium Rothomagensem Archi-Episcopum Sanctus Papa Innocentius primus distinguit duplicis ordinis

nis sacras Virgines: Alias quæ Christo spiritaliter nupsunt, & velari à Sacerdote, seu ab Episcopo consecrati meruerunt; alias quæ necdum sacro velamine reclusæ, tamen in proposito Virginali semper se permanere promiserunt. Notanda sunt verba: *Velari meruerunt*. Demonstrant consecrationem dari non consuevisse sine meritis & examine, sed in ipsa servandum fuisse hunc Apostolicum Canonem: *Nemini citò manus imposueris, ne communices peccatis alienis*. Canones quos olim ad Gallorum Episcopos misit Romana Synodus, Jacobus Sirmoudus rectè adscribit eidem Sancto Innocentio. Et laudatæ ad Sanctum Victoricium epistolæ penitus concordant. Dictas sacrarum Virginum classes ita distinguunt: *Virgo velata jam Christo, quæ integritatem publico testimonio professæ à Sacerdote prece effusa benedictionis velamen accepit. Puella quæ necdum velata est, sed proposuit sic manere*. Et ad Rusticum Archiepiscopum Narbonensem rescripsit Sanctus Leo Magnus: *Puellæ quæ non coactæ parentum imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis Propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur, etiamsi consecratio non accesserit. Cuius utique non fraudarentur munere, si in Proposito permanerent. Ambigi verò non potest, crimen magnum admitti, ubi & Propositum deseritur*.

Cap. 15. *Consecratio violatur. Nam si humana pacta non possunt impunè calcari, quid eos corrumpunt fœdera Divini Sacramenti?* Et hæc est forsitan epistola, ex qua Hermannus Contractus scripsit magnum hunc Papam sanxisse, ut nulla sacra Virgo sacrum capitis velamen ac Episcopi benedictionem acciperet, nisi prius bonis vitæ argumentis probasset se stabilem & firmam in custodia Virginitatis. Et Venetica Synodus affirmat esse quosdam professas Virgines, quæ benedictionem per manus impositionem sub hujus Propositi contestatione consequuntur. Etiam tertia Aureliensis Synodus affirmat sacrarum Virginum aliquas esse consecratas, aliquas in Proposito sub devotione vivere. Tertia Parisiensis Synodus elucidat, dicens alias Virgines esse sacratas, alias quæ sola vestium commutatione Virginitatem fuerant publicæ declaratione professæ. Et prima Matiscensis habet: *Virgo religionem professæ, vel benedictionem consecuta*. Eandem Virginum distinctionem firmant alia plura testimonia. Omnia altè clamant hanc consecrationem fuisse per aliquot annos professæ ac ex integro servatæ virginitatis magnum præmium. Et professam virginitatem accipiunt ad sensum tertiæ Parisiensis Synodi: *Intelligent professionem factam cum mutatione vestium*.

Eadem testimonia affirmant virginitatis professionem fuisse in consecratione iteratam ac renovatam: Consecrationem fuisse illius signaculum solemnè, ac publicum ab Ecclesia infixum sigillum.

Et hinc oritur tertia quæstio, Quod & quale vinculum consecratio professioni addiderit? Quod addiderit aliquod vinculum, manifestè affirmant adducta Sancti Leonis verba: *Nam si*

humana pacta non possunt impunè calcari, quid manebit eos, qui corrumpunt fœdera Divini Sacramenti? Loquitur ex Sancto Innocentio, qui in laudata ad Sanctum Victoricium epistola scribit simplicem professionem esse dumtaxat bonæ fidei contractum: Quia nempe per consecrationem sigillatam professio est contractus novo vinculo vestitus. Quod ipsum aut edicunt, aut palam supponunt & alii Canones. In antiquo Longobardorum Codice habemus hæc de re legem Luitprandi Regis: *De his feminis, quæ velamen Religionis in se recipiunt, aut à parentibus suis Deo vorantur, aut ipsæ elegerunt Religionis habitum, aut vestem Monasticam induere videntur, quamquam à Sacerdote consecratæ non sint, sic nobis justum apparuit esse pro Dei amore, ut in ipso habitu in omnibus perseverent, nec sit excusatio malis hominibus, dicendo quod consecratæ non sint, & ideo si copulerentur, culpam non habeant*. Nigrum, quem tunc sacræ in privatis ædibus Virgines assumebant, habitum Longobardi appellabant habitum Divæ Virginis. Emissum perpetuæ castitatis votum quidam per ejus assumptionem censebant non fieri solemnè, nec firmari in dirimens matrimonii impedimentum, sed opus esse accessu Episcopalis consecrationis. Censebant à tali voto matrimonium impediri, non dirimi. Et istum errorem Regiæ Luitprandi lex evertit ac damnat. Damnavit antiquo Ecclesiæ sensu, Magno Leone; aliisque jam adductis Canonibus. Quod tamen istiusmodi matrimonium non dirimeretur, videatur olim sensitisse, ac Sanctus Victoricio rescriptisse Sanctus Innocentius. Eiusmodi enim attentatum conjugium nec ad dissolutionem damnavit, nec ad perpetuam, sed solummodo ad temporalem coegit poenitentiam: *His agenda aliquanto tempore poenitentia est, quia sponsio earum à Deo tenebatur*. At hoc Responsum movit Gallicanam Ecclesiam ad denuò referendum, & consultandum de velatis, & de mutato Proposito, seu solo voto & mutata veste ligatis virginibus: *Quid exinde iudicatum sit?* Postulavit Innocentii Rescriptum elucidari. Hinc suam Synodum adunavit Pontifex, & Gallis remisit supra laudatos Canones. Et videtur ista Synodus ejus iudicium firmasse. Ita fortiter suadet secundus Canon. Et in ipso Doctores aut Episcopi, qui apud Longobardos istud ipsum voluerunt, forsitan se fundaverint. Quidquid sit, oppositum sentire constanter perrexit Gallicana Ecclesia, & ipsi in litteris ad Rusticum Narbonæ Metropolitanam adjunxit se Leo Magnus. Haud dubiè eandem quæstionem à Rustico rogatus. Et merito se adjunxit. Etenim apud antiquos non sola Monastica professio, aut sacer Ordo, sed & quodvis, etiam propria voluntate assumptum, sigillum reddebat votum solemnè, & futuras nuptias dirimebat. Latius hæc ostendi in Dissertatione de antiqua Latini Cleri continentia. Nihilominus Episcopalis consecratio addebat voto singulare obligationis vinculum. Lucet ex adductis testimoniis. Magnus Leo Pontifex ipsum appellat

Lib. 2. tit. 39. 37. cap. 1.

lat fœdus Divini Sacramenti. Elucidat in Rescripto ad Gallicanos Episcopos laudata Innocentii Synodus: *In ejusmodi muliere quot sunt causæ, et reatus. Integritatis Propositum mutatum, Velamen amissum, fides prima depravata, atque in irritum devocata*.

Et hinc nascitur quarta quæstio, An hæc consecratio fuerit, aut sit verum novi Testamenti Sacramentum? Etenim ita censere videtur Magnus Leo, & ipsi adtipulatur Author Apostolicarum Constitutionum, istam consecrationem appellans Cheirotoniam, seu impositionem manuum. Hæc vox apud Græcos importat Sacramentum Ordinationis. Eodem modo appellat Synodus Venetica. Et in litteris ad Siagrium Veronensem Episcopum Sanctus Ambrosius nescio quam sacram Virginem affirmat fuisse Sancti Zenonis, qui Siagrium proximè præcesserat in eadem Cathedrala, iudicio probatam, & benedictione sanctificatam. Quæ verba omninò videntur asserere virtutem operati operis. Et in Decretali ad Lucianæ Antistites epistola Sanctus Gelasius sancit sacras Virgines in certis dumtaxat temporibus consecrandas, excipit mortis articulum, & adjungit exceptionis causam: *Ne sine hoc munere de sæculo exeant*. Et sacras Viduas statuit non velandas ab Episcopo, & addit: *Eis sic Ecclesiastica sunt ferenda subsidia, ut nihil committatur illicitum*. Etiam voces, *Ferenda subsidia*, videntur laudare operis operati virtutem. Et munus, sine quo sacra Virgo non potest ab Episcopo transmitti ad aliud sæculum, omninò videtur esse effectus alicujus Sacramenti.

Respondeo tamen esse ac semper fuisse ritum dumtaxat Ecclesiasticum, non Divinum Sacramentum. Ita nobis lucidè jam dixit Sanctus Optatus. Etiam Tertullianus à se impugnata virginalis mitræ insignia palam supponit non esse Sacramentum. Ac istud ipsum censuerunt & Donatistæ. Nam ex hac communi doctrina Sanctus Optatus concludit nullum illis fuisse fundamentum aut fucum mutandi mitras, aut ipsarum impositionem, hoc est, sacrum Virginum consecrationem exsufflandi & iterandi. Nec enim de sola mitra, sed & de ejus impositione, & tunc dari consueta consecratione omninò loquitur. Misset tamen aliqua, quæ de sola mitra oportet accipi. Nempe dum dicit in mitra nullum esse Sacramentum, nullum levamen tentationum, nullum castitatis remedium aut auxilium. Etenim Episcopalis mitram imponens benedictio est omninò aliquid latè dictum Ecclesiæ Sacramentum, aliquid humanæ infirmitatis remedium, levamen, auxilium, non ex operato opere, sed ex communione Sanctorum, cujus merita solemnibus suorum Sacerdotum benedictionibus Ecclesia adjungit, ac facit cooperari. Et hæc etiam preces à sanctis Patribus & Synodis frequenter appellantur Cheirotonia, seu manus impositio. Et Sanctus Gelasius etiam viduæ velamen, quod ab Episcopo non imponebatur, ideoque nullam habebat Sacramenti um-

Cap. 1.

Cap. 4.

Epist. 46.

Epist. 9.

Christi Lupi Opera T. IX.

bram, appellat Ecclesiastica subsidia.

Quinta quæstio est, Quis sit hujus consecrationis Minister? Ex Theodori Cantuariensis Archiepiscopi, per Dominum Lucam Dacherium nuperrimè vulgatis, Capitulis respondeo: *Secundum Græcos Presbytero licet Virginem sancto velamine consecrare, & reconciliare poenitentem & facere oleum exorcizatum, & infirmis Chrisma, si necesse sit; secundum Romanos non nisi Episcopis solis*. Et suprâ: *Presbyter potest Abbatissam consecrare*. Utique secundum Græcos. Quod apud Latinos solus Episcopus possit consecrare Virgines, est antiquissima consuetudo, ipsamque Sanctus Ivo suprâ dixit esse Institutum Apostolicum. Et hinc de Felice Idicrensi Episcopo, quod sacris Virginibus mitras imposuisset, suprâ audivimus à Sancto Optato. Et in secunda Carthaginensi Synodo nescio cujus Civitatis Episcopus Fortunatus dixit: *Si jubet Sanctitas vestra, suggero. Nam memini præterito Concilio fuisse statutum, ut Chrisma, vel Reconciliatio poenitentium, necnon & puellarum Consecratio à Presbyteris non fiat. Si quis autem emerferit hoc faciens, quid de eo statuendum sit?* Et Aurelius Carthaginensis Episcopus, ac totius Dioceseos Primas, Synodo retulit: *Auduit Dignatio vestra suggestionem fratris & Coepiscopi nostri Fortunati. Quid ad hæc dicitis?* Et omnes Episcopi responderunt: *Chrismatis consecratio, & puellarum Consecratio à Presbyteris non fiat. Vel reconciliare quemquam in publica Missa non licere Presbytero, hoc omnibus placet: Canon palam statuit, & à priori Synodo statutum asserit adversus nescio quorum Presbyterorum anteriora Attentata. Eundem morem constanter viguisse in Gallicana Ecclesia, evincit per Rejensem Synodum facta Armentario Ebedunensium degradato Episcopo gratia. Nicæna Synodus omnibus Novatianentibus Episcopis, quos exiit omni Episcopali dignitate ac functione, fecit tamen gratiam, ut non tantummodo possent manere Presbyteri, sed & per quemvis Catholicum Episcopum assumi in Chorepiscopos. Eandem gratiam Rejenis Synodus fecit dejecto Armentario, & adiecit: *Armentarius in Ecclesia quoque, in qua ordinatus fuerit Corepiscopus consecrandi Virginem, sicut confirmandi Neophytum, jus habebit*. Et permittit hæc duas Episcopales functiones. Quod ambæ in Gallicana Ecclesia privativè, spectarent ad Episcopos. Et apud Sanctum Hieronymum exstat, ficta quidem & spuria, antiqua tamen ac erudita nescio cujus Gallicani Doctoris ad Rusticum Narbonensem Metropolitanam epistola, ac dicit *Sola propter auctoritatem summo Sacerdoti Clericorum ordinatio, & Virginum consecratio reservata est, cum Basilicæ, Altaris & Chrismatis dedicatione vel sanctificatione, ne à multis disciplina Ecclesiæ benedicata concordiam Sacerdotum solveret, scandala generaret*. Et antiquus, qui in Gallicana Ecclesia plenissimè viguit, Romanorum Ordo habet: *Presbyteris licet viduas velare, Episcopis solis Virgines*. Et sexta Parisiensis Synodus statuit: *Quorundam relatu didicimus, quosdam Presbyteros sua**

Cap. 20.

Ep. 2.

Cap. 3.

Ep. 96.

100

Ep. 13.

Epist. 13.

Fol. 167.

Lib. 1. cap. 41.

menſuræ immemores, imò Canonica authoritati reſultantes, in tantam audaciam prorupiſſe ut ſacramentum Virginum conſecratores exiſterent. Et hoc ad negligentiam Episcoporum pertinere dubium non eſt, quòd quia Canonica authoritati minimè concordat, ne ulterius quicquam Presbyterorum id facere præſumat, prorsus inhibemus. Quòd ſi forte, quòd non optamus, aliquis Presbyterorum id facere præſuſerit, utpotè Canonicae authoritatis tranſgreſſor, irremediabiliter ſeriatur. Et quòd hoc ex Apoſtolica traditione deſcendat, ſuprà audivimus à Sancto Ivone. Idem Ivo in ſui Decreti ſeptima parte

Cap. 52. poplit hunc Rothomagenſem Canonem: De puellis Virginibus à Presbyteris non velandis ſtatutum eſt, ut ſi quis hoc facere tentarit, tanquam tranſgreſſor Canonum damnetur. Vetus eſt iſta Synodus. Nam plures ejus Canones ſuo Codici inferuit etiam Regino Abbas Prumiensis. Eundem Canonem ſuo Capitulari inferuit Odo Pariſienſis Episcopus. Proindè magni ſemper ponderis fuit hæc conſecratio. Res enim mediocres non ſolent Episcopis reſervari. Equatur conſecrationi Chriſtianiſmi, Chriſtiane Confirmationi, publicæ poenitentium Reconciliationi, ac dedicationi Baſilicarum atque Altarium.

Sunt tamen caſus, in quibus Presbyter Latinus olim potuit conſecrare Virgines. Eos habemus in tertia Carthagenſi Synodo: Presbyter inconſulto Episcopo Virgines non conſecret, Chriſtina verò nunquam conſecret. Virginum conſecrationem canon permittit Presbyteris ab Episcopo delegari. Utiq; ex gravibus cauſis, quæ etiam ſolemne poenitentium Reconciliationem, Baſilicarum dedicationem, & Chriſtiane Confirmationis collationem permittant illis delegari. Quòd enim & hæc Latini etiam Episcopi Presbyteris olim delegaverint, poſſit lucidè demonſtrari. Et quidem iſta Episcopi delegatio debet eſſe ſingularis, & ad ſingulos actus. Et dari poſſe à ſolo Episcopo. Hinc vacante ſede fieri non poſſe Virginum conſecrationes, rectè affirmat antiquum Chronicon Moguntinæ Eccleſiæ. Quòd etiam per generale Episcopi Vicarium delegari non poſſit, docet in opere de poteſtate Episcopi

Col. 7. Auguſtinus Barboſa. Quidquid ſit, ſuis ad Goffredum Vindocinenſem Abbatem litteris addit Sanctus Ivo: Conſecratio Virginum, quæ ex authoritate Apoſtolica Episcoporum authoritati reſervatur, ſi aliquando à Presbyteris uſurpetur, propter Sacramentum Chriſti, & Eccleſiæ, quòd ibi continetur, nullatenus ab Episcopis iteratur. Proindè

Alleg. 27. Auguſtinus Barboſa. Quidquid ſit, ſuis ad Goffredum Vindocinenſem Abbatem litteris addit Sanctus Ivo: Conſecratio Virginum, quæ ex authoritate Apoſtolica Episcoporum authoritati reſervatur, ſi aliquando à Presbyteris uſurpetur, propter Sacramentum Chriſti, & Eccleſiæ, quòd ibi continetur, nullatenus ab Episcopis iteratur. Proindè iſta reſervatio actum, ſi à Presbytero attentetur, eſſe facit dumtaxat illicitum, non invalidum. Et nota hæc in conſecratione contineri Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum. Eſt enim ſpirituale conjugium inter conſecratam Virginem & Chriſtum Dominum. Unde & huic imponitur annulus, ac nuptiale Flammeum. Hinc item antiqui Canonem perpetuæ caſtitaſis ſine conſecratione profeſſionem dicunt eſſe dumtaxat ſponſalia. Et iſtud matrimonium, uti & carnale, ſignificat matrimonium Chriſti Domini cum Eccleſia. Et ideo eſt etiam Sacramentum: At non pari ratio

ne. Quocirca in adducto loco Auguſtinus Barboſa, affirmans hæc conſecrationem ab Episcopo delegari non poſſe, niſi alteri Episcopo, ſecundum hodiernos Romani Pontificalis Canones loquitur, non ſecundum antiquos. Quidam tamen hodie Abbates habent privilegium conſecrandi Moniales ſui ordinis, & ſuæ ſubjectionis. Et ut omnes Episcopales ritus tunc adhibeant, ſanxit Sacra congregatio Dominorum Cardinalium.

Et quidem olim non ſoli Presbyteri, ſed & quædam Abbatiſſæ attentarunt conſecrationem ſuarum Monialium. Lucet ex Capitulari, quòd ad Episcopos & Abbates olim ſcripſit Carolus Magnus: Audium eſt aliquas Abbatiſſas contra morem Sanctæ Dei Eccleſiæ velare Virgines cum benedictione ſacerdotali. Quòd omnino à vobis, ſanctiſſimi Patres, illis eſſe in veſtris Parochiis interdendum ſcitote. Eundem abuſum damnat ſexta Pariſienſis Synodus: Inter cætera, quæ contra Religionem Chriſtianam in Eccleſia Chriſti fieri cognovimus, non minus emendatione & congrua correptione dignum invenimus, quòd quædam Abbatiſſæ & cæteræ Sanctimoniales non ſolum viduas, ſed etiam virgines puellas velare ſolite ſint. Quòd quantum ſexu ſamineo illicitum, & à Religione Chriſtiana ſit alienum, omnis qui ſanum ſapientia facile advertit. Pendit igitur in omnibus Monasteriis puellaribus, hujusmodi velatas invenimus. Adcirco etenim hujusmodi hoc modo potius, quam à Sacerdotibus velari volunt, quia dum clanculo ſe conſecrant, nihil ſibi obſeſſe ad peccandum tale velamentum putant. Ita ergo idem illicitum & temerarium factum habetur in uſu, ut vix aut viduæ velari à Presbyteris, aut puellæ virgines conſecrari expectant à Pontificibus. Nulli quippe dubium eſt, quin hoc factum ex toto à Divina abhorreat authoritate, & ad negligentiam quorundam pertineat Sacerdotum. Verum ne deinceps fieri præſumatur, omnes in commune inhibendum decrevimus. Ac ſi forte ut Abbatiſſa, aut alia quælibet Sanctimonialis poſt hæc deſinitionem in tantam audaciam proruperit, ut viduam aut puellam virginem velare præſumat, congrua ab Episcopo ſuo correptione coerceatur, & poenitentia Canonica uſque ad ſatisfactionem ſubdatur.

Fæminea audacia occaſionem & originem ſumpſit ex Caroli Martelli in Eccleſiaſticas facultates violenta rapina. Hæc omnes Francici Regni per Galliam ac Germaniam Eccleſias redegit ad extremam inopiam, atque ita plures tandem orbavit Episcopis & Clericis. Et miſeria manſit uſque ad Apoſtolum Sancti Bonifacii. Hinc iſto medio tempore quædam Abbatiſſæ, quòd Episcopos non haberent, cœperunt ſuas Moniales velare & conſecrare. Et abuſus tranſiit in firmam adeò conſuetudinem, ut non ſolummodo per Magnum Carolum, ſed & per ejus filium ac ſucceſſorem pium Ludovicum, & varias ſub iſtis Synodos debuerit impugnari & aboleri. Simile Decretum Iſidori Mercatoris Collectio adſcribit Sancto Pontifici Eutychieano. At certum eſt, quòd ſit alicujus Gallicanæ Synodi. An ſit ſexta Pariſienſi antèrius, vel poſterius,

ferius, ignoro. Quin etiam poſterioribus ſæculis ad Palentinum & Burgenſem Hiſpaniarum Episcopos ſcripſit Innocentius III. Nova quædam nuper noſtris ſunt auribus intimata, quòd Abbatiſſæ Moniales proprias benedictione, ipſarumque conſeſſiones criminalium audiunt, & legentes Evangelium præſumunt publice prædicare. Et hæc epistolam ſuo Decretalium codici inferuit Gregorius IX. Quòd nempe abuſus necdum eſſet plene evulſus. Quòd etiam quædam Græcorum Abbatiſſæ voluerint ſuarum Monialium conſeſſiones audire, lucet ex Theodori Baſiamonis Antiocheni Patriarchæ Reſponſis ad quaſtiones Marci Patriarchæ Alexandrini. Virginum conſecrandarum audacia non legitur fuiſſe apud Græcorum Abbatiſſas. Et eam Latina ſemper Eccleſia conſtantiſſimè damnavit.

An Græci iſtam conſecrationem permiferint Presbyteris, & an adductus à Sancto Theodoro Cantuarienſi Canon ſit legitimus ac authenticus, non poſſum affirmare. Certè alium ſimilem Canonem huſc uſque non vidi. Et ad ſuprà laudatum ſecundæ Carthagenſis Synodi tertium Canonem ſcribit Sacrorum Canonum ſummus apud Græcos Doctor Theodorus Baſiamon: Puellarum conſecratio non eſt Diaconiſarum per manuum impoſitionem ordinatio, ſed mos erat puellas ad Eccleſiam adduci virginitate profeſſentes, & eas Episcopis per preces conſecrabant ut Deo dedicatas, & illi earum cuſtodiam curam gerebant. Hæc ergo à Presbyteris fieri prohibuit Synodus, quemadmodum & templorum conſecrationem, & dedit eorum facultatem Antiltitibus. Et inſi: His ita habentibus, dicunt aliqui, quòd quoniam ab Antiltitibus ſit puellarum conſecratio, non licebit monaſterii Praefecto, qui eſt ſacratum, quemvis Monachum tondere ſine Episcopali permiſſione. Idem enim eſt puellarum conſecratio & Monachorum tonſura. Mibi autem videtur Sacerdotes Praefectos poſſe citra ullum impedimentum tondere, etiam ſine Episcopali permiſſione. Videtur palam affirmare, quòd apud Græcos, ut & olim apud Afros, Virginum conſecratio fuerit reſervata Episcopis. Et ad hunc morem firmandum Trullana Græcorum Synodus iſtum etiam Carthagenſem Canonem inferuit ſuo Codici. Quin imò hæc inſertio videtur eſſe longè antiquior. Eam enim iſta Synodus non induxit, ſed dumtaxat eſt proſecuta. Interim Sanctus Theodorus fuit vir Græcus, ſummusque Sacrorum Canonum Doctor, ac ideo de ejus fide non poſſit dubitari. Exiſtimo variis Græcorum locis aut temporibus fuiſſe varias conſuetudines. Eorum Eccleſiæ, quæ Presbyteris permiferunt collationem Chriſtiane Confirmationis, etiam Virginum conſecrationem poſſint credidiſſe. Hæc enim ſunt connexa. Et ambas degradato Episcopo Armentario permiſit etiam Rejenſis Synodus.

Sexta quaſtio eſt, Quæ ætas requiratur in conſecranda Virgine? Reſpondeo requiri ætatem plene adultam. Hinc licet olim impubes, etiam infantes, puellæ potuerint per parentes Domino Deo ac Monasteriis donari, & per iſtam Chriſti. Lupi Opera T. IX.

donationem profiteri & ligari, attamen nonniſi in adulta ætate potuerunt conſecrari. Ita apud Gregorii noni Decretalia teſtatur Papa Clemens tertius. Loquitur cum novella lege Imperatorum Leonis & Majorani ad Baſilium Prætorium Praefectum, inferius laudanda & adducenda. Eccleſiæ variæ olim exquiſerunt variam ætatem. Antiquum Africanæ Eccleſiæ morem edidit vigefimus ſextus Canon ſecundæ Milevitanæ Synodi: Placuit ut quicumque Episcoporum, neceſſitate periclitantis pudicitia virginis, cum vel petitor potens vel raptor aliquis formidat, vel ſi aliquo etiam mortis ſcrupulo periculoſo compunſa fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, ſeu velavit intra viginti quinque annos, non ei obſit Concilium, quòd de iſto annorum numero conſtitutum eſt. Hic poſterior Canon perit aut latet. Ex adducto interim diſcimus plura. Primò, quòd apud Afros Sacra Virgo velari ſeu conſecrari non potuerit, niſi expleto ætatis anno vigefimo quinto. Secundò, quòd Episcopus in aliquo annis potuerit ob cauſas diſpenſare. Et cauſæ exprimentur. Et inter ipſas eſt parentum devotio, anhelantium videre conſecratam filiam. Et hinc diſcimus tertio, quòd Romana Eccleſia, hodie ex ſimili cauſa diſpenſans in ætate requiſita ad Presbyteratus ordinem, nitatur antiquo fundamento.

Longè majorem ætatem olim exquiſivit Gallicana Eccleſia. Lucet ex Agathenſi Canone: Sanctimoniales, quantumlibet vita earum & mores probati ſint, ante annum ætatis ſuæ quadrageſimum non velentur. Verum hæc diſciplinam diſſipavit vel Merovingiorum Regum ignavia vel Caroli Martelli in Eccleſiaſticas facultates violentia. Etenim avitam diſciplinam reparans magnus Rex Carolus ſtatuit in ſuis Capitularibus: Ut Virgines non velentur ante viginti quinque annos, niſi rationabili neceſſitate cogente. Et ſuam ſanctionem firmat ex adducto Milevitano Canone. Ipſum producit integrum. Proindè avita Gallicanæ Eccleſiæ diſciplina erat tunc circa hoc punctum adeò proſtrata, ut ipſam plenam reducere auſus non fuerit tantus Rex, ſed ejus in locum poſuerit diſciplinam Africanam, longè laxiorem. Et hæc ejus moderationem probavit ac firmavit Francofordienſis Synodus: De Virginibus, quo tempore velandæ ſint, vel quibus occupationibus ante annos viginti quinque detinendæ, ſi neceſſitas compellit, ea querantur quæ in Canone ſcripta ſunt, Utiq; Africano Canone. Eundem Canonem laudat, ac ſuum facit tertia Turonenſis Synodus: Virginibus ſacrum velamen accipiendum. De creta Patrum interdicitur ante viginti quinque annos, niſi forte aliqua cogente neceſſitate, pro qua licitum eſt hæc Statuta mutare, ut in Canonibus, ſequitur, inveniri poſſet. Laudat non Canonem, ſed Canones. Exponit Capitulare Imperatoris Ludovici Pii, laudans duos Africanos Canones: Decimum ſextum, & nonageſimum tertium. Hunc adducit integrum: Et eſt jam à nobis adductus Milevitanus. Sexti-decimi ad-

Lib. 3. Tit. 31. c. 12. Cap. 19. Lib. c. 46. Cap. 46. Cap. 38. D 3 ducit

L. 1. c. 107. ducit solum compendium: De tempore velandarum Puellarum in Africano Concilio, Capitulo decimo-sexto continetur, ut non ante viginti quinque annos consecrentur. Usus fuit ea collectione, quam hodie passim appellant Concilium Africanum sub Pontificatu Bonifacii primi. Hac enim in collectione iste Canon, qui in Africano apud Græcos usitato codice est centesimus trigessimus sextus, est nonagesimus tertius. Utraque autem in collectione alter Canon deest. Proinde videtur perditus medio inter nos & istas Francorum sanctiones tempore. Alterum Canonem laudat in litteris ad Sanctum Nicolaum primum Pontificem, exstantibus in tertia Suefionensi Synodo, etiam Hincmarus Metropolitæ Remensis. Porro hic Canon toties tunc per Francorum Reges ac Synodos innovari debuit, quod inveterata Sacramentum Virginum ante vigesimum quintum annum consecrandarum consuetudo vix posset eliminari.

Aliarum Ecclesiarum antiquos mores ignoro. Etenim Chalcedonensis Canon, consecrandam Diaconissam mandans esse quadraginta annorum, huc non pertinet. Quod enim alia sit Diaconissa, alia sacra Virginis apud Græcos ratio & consecratio, nobis supradixit magnus eorum Doctor Theodorus Balsamon. Et Chalcedonenses Canones multo tempore non fuerunt probati Romanæ ac omni Latina Ecclesiæ, ideoque ligantur solos Orientales. Pro Romana & Latina Ecclesiâ quidam Sancto Pio primo Pontifici adscribunt hoc Decretum: *Virgines non veniunt ante viginti quinque ætatis, nisi fortè necessitate periclitantis pudicitie Virginalis*. At est spurium; Est fragmentum, alteratum tamen, desumptum ex Milevitano Canone. Quod ipsum in suo Capitulari advertit Regino Abbas Prumiensis. Crediderim tamen istum morem olim viguisse in Romana Ecclesiâ. Nam qui istud Decretum Sancto Pio affinxit, est antiquus Scriptor, non ignarus Romanæ disciplinæ. Et nobis supra dixit Clemens tertius Pontifex sacras Virgines non consecrandas ante ætatem adultam. Et vigesimus quintus annus est ætas plenè adulta. Sub Magni Leonis Pontificatu grassabatur abusus, de quo in novella ad Palladium Italiæ Prætorio Præfectum lege Imperatores Leo & Majoranus: *Quis ferat parentes filias, quas oderunt, his non tam dicere, quam damnare consiliis, ut eas in annis adhuc minoribus constitutas necessitati continuæ virginitatis addicant, ac ne adolescentibus animis aliud velle sit liberum, capitibus invitarum sacrum velamen imponat? Grassabatur tunc in Italia abusus, qui postmodò ex Merovingiorum Regum desidia aut Caroli Martelli violentia ortus est etiam in Galliis. Grassabatur præsertim apud illustres familias. Et adversus illum laudati Imperatores sanxerunt: *Edictâ lege sancimus filias, quas pater matrem à seculari permissione translata Christianæ fidei servare præcepta continuata Virginitate censuerint; in beata vitæ Proposito permanentes, non ante suscepto honorato capitis velamine consecrari, quam**

quadraginta annos emensæ talibus infulis inoffensa meruerint observatione decorari. Et in prævaricantes adiaciunt graves pœnas. Et de Magno Papa Leone, qui istis Imperatoribus convixit, scribit liber Pontificalis: *Leo constituit, ut Monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, nisi probata fuerit in Virginitate sexaginta annos*. Legendum est: *Quadraginta annos*. Etenim aut lex Apostolicum Decretum, aut hoc illam confirmavit, ideoque debent concordare. Licet ista lex præferat non solum Majorani, sed & Leonis nomen, data tamen est pro sola Latina Ecclesiâ. Est solius Majorani. Est enim data Ravennæ. Data est Leone & Majorano Augusti Consulibus: Eorum imperantium secundo, fidentis Leonis Papæ decimo nono, Christi Domini anno post quadringentesimum quinquagesimo octavo. Data videtur ad Sancti Pontificis preces, ideoque ejus Decretum confirmasse. Quibus moribus antea vixerit Latina Ecclesiâ, ignoro. Certum est juxta istam legem & Decretum postmodò vixisse. Et ex hoc fonte produisse videtur supra adductus Canon Agathensis. Quod nempe Romana Ecclesiâ suam disciplinam traduxerit in Galliam. Existimo quod Francorum ad Occidentale Imperium promotio Gallicanam ex Africana disciplina mutuam mitigationem portarit ac traduxerit per omnem Latinum orbem, etiam in Romanam Ecclesiâ. Nam & illam in Francofordiensi Synodo probavit Legatio Apostolica. Eandem hodiè probat Romanum Pontificale, mandans à consecranda Virgine esse expletos viginti quinque annos. Haud dubiè hæc disciplina apud istud Pontificale est antiqua.

Ostava quæstio est, An in Virginem consecranda debeat esse corpore integra? Respondeo semper debuisse, ac etiamnum debere. Etenim Romanæ Ecclesiæ laudatum Pontificale mandat, ut consecrandas Virgines consecraturus Episcopus secretò singulas de hac re examinet. Quomodo Magnus olim Gregorius, etiam examinabat consecrandos Episcopos; Quia tunc omnis carnis, etiam occultissimus, lapsus faciebat ex vigente adhuc Apostolico Canone irregularem. Nescio quis olim Stabulensis Cœnobia Monachus à venerabili Ruperto Abbate Tuitiensi quæsit: *Si in virginitatis Proposito corrupta consecrari debeat vel possit?* Notanda sunt verba: *In virginitatis Proposito*. Hoc est, post emissam virginitatis solemnem professionem. Mediorum sæculorum disciplina, uti in sacro Ordine factum, & factum in laicali vita carnis lapsum distinxit in viris, & istos solos ex illo censuit fieri irregulares; ita iste Monachus distinxit in sacra possessione lapsum, ac lapsum in sæculo Virginem, & videtur supposuisse istam solam esse consecrationis incapacem. Hinc de ipsa sola retulit ad venerabilem Rupertum. Et opinatus est à se referri difficilem quæstionem. Et Rupertus suo Responsio in fundamentum præfixit hunc locum Sancti Jeremiæ Prophetæ: *Vulgò dicitur, Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum,*

Cap. 31

terum, nunquid revertetur ad eam ultra? Numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te. Et tunc respondet: *Cum hoc Dominus dicat, non audeo dicere, quod consecrari non debeat vel possit, quæ modo præscripto à sponso suo Christo recessit. Differt tamen non nihil ipse ordo consecrationis. Quæ virginitatis sigillum custodivit, dum sacrum velamen suscipit, nudato capite, & revelata facie ad speculandum Domini gloriam adfluit, signumque primæ fidei annulum accipit, & voce publica dicit: Annulo suo subarrhavit me Dominus meus JESUS Christus, & tamquam sponsam decoravit me corona. Item: Posuit signum in faciem meam, ut nullum præter eum amatorem admittam. Ejusmodi insignia non aguntur illi, quæ postquam in sæculo conversata est, virum cognovit. Veniens ad conversionem sacrum velamen accipit, sed opero capite, & absque annulo sacrum velamen superinduit, gratiam sortita seculi, id est, viduas ordinis. Quæ in sancto Proposito corrupta est, non parum consequitur, si revertens ad virum suum Christum taliter suscipitur. Respondet violatas in laicali vita Virgines, dum postmodò Moniales fiunt, non plena virginum consecratione donari, sed dimidiata dumtaxat aliqua benedictione benedici in Viduas, ideoque lapsas in Monasterio Virgines esse eodem modo tractandas. Plenam verarum Virginum consecrationem demonstrat illis non convenire.*

Agit de istis, quarum lapsus est publicus, aut certè non est occultus. Hinc profertur: *Veneruntamen si corruptionem ejus nemo scit præter eum, cui secretam & spontaneam fortè confessionem obrulerit, fateor tibi, quia definire non audeo, quod integra consecratione consecrari non debeat vel non possit. Nam virili sexui est magnus non solum veniæ, sed etiam gratiæ locus ex Sanctorum Decretis reservatus, ubi peccatum non taliter admissum est, ut vulgus sciat, & persona infamis habeatur. Ecclesiastica disciplina sanctitas pedetentim decrevit. Primitiva habuit & custodivit hunc Apostolicum Canonem: Oportet Episcopum & Diaconum sine crimine esse. Hinc quisquis novum suum hominem vel unica, licet secretissima, non dumtaxat fornicatione, sed etiam immunditia macularat, erat perpetuò irregularis. Media Christi Domini sæcula rigorem mitigarunt, & contraxerunt ad maculationem hominis per majorem Ordinem consecrati. Posterior ætas etiam hanc maculationem admittit non tantum ad recipiendum, sed etiam ad suscipiendum gradum, dummodò tamen non sit publica, aut publicè infamis. Nostra nimia licentia vult esse plenè probatam. Quin nec probatæ infligit irregularitatem. Nam & nuper Pius quintus Pontifex non quovis, sed solos consuetudinarios nefandi etiam flagitii reos proscriptit à sacris Ordinibus. O Antiqui Canones cur demittatis? Rupertus juxta istam sui temporis de Clericis disciplinam scripsit, ipsamque extendit ad sacras Virgines. Uti istos à Clericali, ita has à Virginali consecratione censuit ob solum in*

externo foro notum flagitium esse excludendas. Et suam assertionem confirmat: *Sed rursus & ratio sentit, & lex sacra decernit puellam nihil debere pati, quæ corrupta est per vim. Sic enim scriptum est in libro Deuteronomii. Si in agro repererit vir puellam, quæ desponsata est, & apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus, puella nihil patietur, nec est rea mortis. Quoniam sicut latro confurgit contra fratrem suum, ita & puella perpeffa est. Sola erat in agro, clamavit, & nullus adfuit qui liberaret eam. Virgo quoque fidelis, utique Sancta Lucia, in sua passione & Christi confessione dicit: Numquam inquinatur corpus, nisi de consensu mentis. Nam si me invitam feceris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Nam sic patitur violatorem castitas, sicut serpentem, sicut latronem, sicut barbarum. Igitur saltem de ejusmodi, id est, de illa quæ vim passa est & corrupta, concedendum est, quod coronari possit, & ideo liceat illam sicut incorruptam consecrari. Licet Beatus Hieronymus nullam exceptionem vel determinationem fecerit de modo superiori, id est, de lapsa secretò, quæ nullum Ecclesiæ Dei scandalum fecit, & quæ passim non est facta infamis, Sapientes viderint. Mibi videtur inæqualitas esse misericordiæ, ut non ita infirmiori fœmineo sexui, sicut fortiori, id est, virili concedatur, in eo videlicet, ut Clericus secretò lapsus ex concessione Canonum etiam ad Sacerdotium suscipiatur, & puella secretò lapsa ad consecrationem, suo Proposito uscatam, non admittatur. Habes hæc in Ruperti libello de læsione Virginitatis.*

C. 15. 16. 17.

Sancti Hieronymi à Ruperto laudatus locus est hic: *Audenter loquar, cum omnia possit Deus, Virginem non potest consecrari post ruinam. Vult quidem liberare de pœna, sed non valet coronare corruptam. Non de danda per Episcopum consecratione agit, sed de danda per Dominum Deum laureola. Et tamen Rupertus fatetur locum hunc sibi adversari. Et jure merito. Etenim Episcopalis consecratio est cœlestis laureolæ & divinæ coronationis prænuntia imago & imitatrix promissio. Quomodo igitur illam, quam Deus coronare non potest, possit Episcopus consecrare? Rupertus adversatur etiam Sanctus Leo Magnus, sanciens Sanctimonialem deinceps non velandam, nisi per quadraginta annos esset probata in Virginitate. Hujus sanctionis confirmatrix Imperatoris Majorani lex vult illi adesse inoffensam Virginitatis per tot annos observationem. Hanc solam esse dignam istis infulis. Sanctionem ita intellexit etiam Hermanus Contractus. Eodem modo loquitur, ac intelligenda est Synodus Agathensis. Longè potentius Ruperto adversatur in libro de bono conjugali Sanctus Augustinus. Successivam bigamiam docet non damnari ab Evangelio, & tamen ex ipse non posse creari Episcopum ob defectum Sacramenti, seu sacrae significationis, Quia nempe Episcopus in suo corpore debet habere characteres, quibus spirituale ac perpetuum unius Christi cum una omnium gentium Ecclesiâ conjugium representetur, aut certè per quos ista representatio non evenit.*

Cap. 18.

evertatur. Et adjungit: *Quod acutius intellexerunt, qui nec eum, qui Catechumenus vel Paganus habuerit alteram uxorem, ordinandum esse censuerunt. De Sacramento enim agitur, non de peccato. Propter Sacramenti autem sanctitatem, sicut femina, etiamsi catechumena fuerit vitata, non potest post Baptismum inter virgines consecrari, ita non absurdè visum est eum, qui excessit uxorum numerum singularem, non peccatum aliquod commisisse, sed normam quamdam Sacramenti amisisse, non ad bonæ vitæ meritum, sed necessariam ad Ordinationis Ecclesiasticæ signaculum.* Non ergo delicti gravitas, sed Sacramenti defectus quodvis vitium feminae corpus reddidit incapax hujus consecrationis. Uti idem defectus quodvis virile in plures uxores divisum corpus excludit à Sacerdotali aut Diaconali Ordinatione. Utrumque haud dubiè provenit ex Instituto Apostolico. Et quidem primus defectus est secundo lucidior ac firmior: Nam hunc ex illo Sanctus Augustinus firmat atque elucidat. At verò licet Apostolicus circa Clericalem castitatem rigor sit jam miserandum in modum laxatus, Apostolicus tamen circa bigamiam Canon vivit adhuc integer. Hinc etiam vivit, ac vivere debet idem Canon circa integrum corpus consecrandæ Virginis. Hæc enim consecratio repræsentat virgineum Virginis Christi cum Virgine Ecclesia conjugium: Quæ representatio hæere non potest in corpore vitato. Et hinc ut Episcopus hanc integritatem secretò inquirat à consecranda Virgine, ac se de ipsa certificet, mandat etiam hodiernum Pontificale. Quare venerabilis Ruperti argumentum non facit ad Propositum.

Cap. 3.

Et hæc quidem est avita, immò Apostolica disciplina Latinæ Ecclesiæ. Etenim de Græcis habent superius laudata Sancti Theodori Cantuariensis Archi-Episcopi Capitula: *Græci simul benedicunt Viduam & Virginem. Et utramque Abbatissam eligunt. Romani non velant Viduam, sed Virginem tantum.* Græci non fornicatione corruptam consecrant in Abbatissam aut Virginem, sed solam viduam. Et ista illorum disciplina est antiquissima. Etenim ad Sanctam Viduam Olympiadem scripsit olim Sanctus Joannes Chrysostomus: *Nec sermones meos propterea carpe, quod te in Virginum chororum & classem adscripserim, quæ in Sanctarum illarum chorea vixisti. Sæpè enim me, tum privatim, tum publicè audisti, cum explicarem, quæ esset Virginitatis definitio, illudque contenderem, nihil unquam impedimento fore, quò minus ea in Virginum numerum & ordinem referretur, immò etiam eas longo intervallo superaret, quæ in cæteris rebus ingentis Philosophiæ specimen edisset. Eaque de causa Paulus etiam, cum Virginem discuteret, non eam dumtaxat, quæ matrimonio & virilis commercii experta esset, Virginem appellavit; verum & illam, cui ea quæ ad Dei cultum pertinent, curæ essent. Quin ipse quoque Christus, ostendens quantum elemosina Virginitatem antecellat, ex Virginum choro dimidiam partem ejecit, quoniam absque hac virtute ingressæ fuerant. Contra eos qui sine Virginitate accesserant, quod miseris*

Epl. 2.

81

cordia ornati essent, perhumanissimè excepit. Olympiadem, quod licet non corpore, esset tamen Virgo mente, Sanctus Joannes inter Virgines posuit & consecravit. Attendit virtutem, non actum. Quod Sanctus Timotheus, & dum aquam bibit, & dum bibit vinum, fuerit in temperantia virtute æqualis: Quod item Abraham, & alii antiqui conjugati Patriarchæ, Sancto Joanni Baptistæ, Sancto Joanni Evangelistæ, ac aliis id genus novi Testamenti Virgibus fuerint in castitate pares, supra audivimus à Sancto Augustino. Istis enim conjugium non fuit infirmitatis remedium, sed meritum obedientiæ, ideoque ipsorum castitatem non minuit, sed locupletavit nova corona. Hanc regulam fecerunt etiam Sanctus Joannes Chrysostomus, ideoque Olympiadem viduam, multis professis Virgibus in ipsa etiam castitate majorem, plena consecratione donavit.

Et videtur egisse ex communi Orientalis Ecclesiæ regula. Etenim hoc ejus factum nullum in Synodo ad Quercum accusator notavit aut adduxit. Proinde Græci nullum in ista consecratione Sacramentum videntur agnovisse, sed solam exquisivisse virtutem & dignitatem personæ. Nam & ipsorum multi nullum agnovere Sacramentum etiam in ordinandorum Clericorum bigamia. Hinc omnes constanter docent, & semper docuerunt ex uno ante, & altero post Baptismum conjugio nullam oriri irregularitatem. Et super primæ Apostolicæ ad Timotheum epistolæ verba, *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum*, scribit Theodoretus Cyrensis in Ephraetia Provincia Episcopus, ac summus in Antiocheno Patriarchatu Doctor: *Mibi videntur quidam rectè dixisse. Olim enim consueverant & Græci & Judæi cum duabus, & tribus, & pluribus etiam uxoribus simul jungi lege matrimonii. Dixerunt ergo Divinum Apostolum dixisse eum, qui cum una sola uxore pudicè cohabitavit, dignum esse qui ordinetur Episcopus. Quidam Græcorum Episcopi & Doctores volebant non successivè, sed solum simultaneè bigamum esse ex isto Apostolico Canone irregularem. Horum sententiam pluribus confirmat Theodoretus, atque adjungit: *Hæc & alia id genus considerans admitto eorum interpretationem, qui se intellexerunt.* Et hinc cum aliis dicti Patriarchatus Episcopi ipse, Irenæum, successivè bigamum, consecravit in Metropolitam Tyriorum. Et quoniam Latina, Ecclesia fortissimè se movit, ac Irenæum degradari jussit, factum ille suum generosè defendit. in variis epistolis, ostendens se egisse ex vulgato more ac sensu totius Orientis. Censuit quòd bigamia non ob Sacramentum, sed ob solam turpitudinem proferberet à Sacro Ordine. Istud ergò ipsum Græci sentiunt de Virginali consecratione. Attamen solas Viduas, nequaquam è fornicatione corruptas consecrant. Quivis expletus carnis lapsus, uti ad Sacrum Ordinem, ita & ad hanc consecrationem fecit & facit etiam apud ipsos irregularem. Et hinc in Canonicis ad Sanctum Amphilochem litteris*

Cap. 24.

ris scribit magnus Basilius: *Viduam, quæ in viduarum numerum relata est, hoc est, quæ ab Ecclesia ad Diaconatum suscepta est, censuit Apostolus nubentem esse despiciendam.* Hoc est, degradandam, ideoque & antea lapsam non eligendam, nec consecrandam. Reverà enim Apostolus non tantum Diaconum ac Episcopum, sed etiam sacras mulieres jussit esse sine crimine. An Presbyterissas abrogans Laodicensis Canon fuerit tunc admissus à Pontica Ecclesia, adeoque an de illis, an verò de propriis Diaconissis loquatur Basilius, non possum asseverare. Opinor tamen de Diaconissis loqui. Scribit enim ad Iconiensem Lycaoniæ Metropolitam, in cujus Astatica Dicecesi Canon iste omnino vigeat, *Quidquid sit, uti carnis lapsus ad sacram feminarum Ordinationem, ita & ad Virginalem benedictionem reddebat irregularem.* Et quidem Sanctus Joannes Chrysostomus suæ Ecclesiæ morem probat non tantum ex Apostolo, sed etiam fundare studet in ipso Evangelio. Quod ipsum nos Latini facimus de nostra disciplina. Nempè hic locum habet quod de aliis item diversis diversarum gentium ritibus scribit ad Licinianum Sanctus Hieronymus: *Unaquæque Provincia abundet in suo sensu, & Præcepta Majorum leges Apostolicas arbitretur.*

Ep. 28.

Nona quæstio est, An in Virginem consecranda deberet esse vitam Cœnobicam solemniter professâ Sanctimonialis? Respondeo hodie sic oportere. Sic enim jubet Romanæ Ecclesiæ hodiernum Pontificale. *Quin in Apostolicarum Decisionum Collectaneis ad verbum, Consecratio, scribit Augustinus Barbosa: Consecratio non conceditur Monialibus Ordinum Mendicantium.* Ita decisum affirmat à Sacra Congregatione Rituum. Nempè hæc consecratio est quædam Ecclesiastica dignitas, quas cunctas professi mendicantes debent contemnere. Porrò Antiqua Ecclesia etiam in privatis ædibus professas Virgines consecravit. Etenim Cœnobiticas Virgines usque ad quartum sæculi exordium ignoraverunt multæ Ecclesiæ, interim habentes copiosum numerum Virginum degentium in propriis ædibus. Cœnobiticas. Africana Ecclesia non vidit, nisi sub Episcopatu & per operam Sancti Augustini. Et tamen suas Virgines, semper consecravit. Et post inducta etiam hæc Cœnobia adhuc statuit quarta Carthaginensis Synodus: *Sanctimonialis Virgo, dum ad consecrationem suo Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, quibus semper usura est, professioni & sanctimoniali aptis.* Nempè non in vili ac pulla veste, sed in pompatico ornato solebant istæ Virgines ad consecrationem accedere. Quidam existimant non tantum professas, ac antea probatas, sed etiam tunc prius profectas fuisse, ab Africana Ecclesia consecratas; Simul professas & consecratas. Has in laicali ornato accessisse ad manus Episcopi. Quo more etiam Græcæ Virgines olim intrasse in Monasteria testatur Trullanus Canon, & abolet ac damnat. Quidquid sit, etiam ad Sanctum Hieronymum. Rochomagensem Episco-

Can. 11.

pum scripsit Sanctus Papa Innocentius primus: *Hæc verò, quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in sacro Proposito semper manere promiserunt.* Lucidè supponit non tantum monasteriales, sed & alias professas Virgines consueisse Christo nubere, velari, & consecrari. Verùm solas antea professas. Ita palam supponit etiam in suis Synodalibus Responis ad Episcopos Gallorum. Et ex ista antiqua Romanæ Ecclesiæ disciplina Magnus Papa Leo sanxit nullam deinceps consecrandam, nisi quæ quadraginta annis, seu usque ad quadragesimum ætatis annum demonstrasset se in sua professione integram & fortem. Quod ipsum statuit Synodus Agathensis. Et omnino loquitur de probatione etiam extra Monasterium. Quæ omnia agnoscunt etiam Synodus Venetica, tertia Aurelianensis, tertia Parisiensis, ac prima Maticensis. Et antiquum, quem etiam omnis servavit Gallia, Romanæ Ecclesiæ Ordo, laudat quatuor Virginum consecrationes, ipsique præscribit suos diversos ritus: Sanctimonialis, Diaconæ, Abbatissæ, & Virginum, quæ à seculo converse, in domibus suis susceptum castitatis habitum privatim observare voluerunt. Hanc Virginum consecrationem probant etiam antiquæ leges Longobardorum. At verò nunc ab aliquot sæculis solæ solemniter professæ Sanctimoniales consecrantur. Ex-

istimo sic cœptum ad duodecimi finem, aut ad tertii-decimi sæculi exordium: Dum sola monastica Virginum professio cœpit esse solemnis, & omnis in privatis ædibus servanda numerari inter vota simplicia. Et hinc hæc etiam apud Latinos Sacræ Virginis consecrationem semper fuisse diversam à consecratione Diaconissæ.

Decima quæstio est, Quibus ritibus olim fieri consueverit Sacrarum Virginum consecratio? Respondeo quòd variis. Etenim ad Sacram Virginem Demetriadem scribit Sanctus Hieronymus: *Scio quòd ad imprecationem Pontificis Flammæ meum Virginalis sanctum operuit caput. Et illud Apostolica vocis insigne celebratum sit: Volo autem vos omnes Virginem castam exhibere Christo. Quando adstitit Regina à dextris ejus, in vestitu deaurato, circumdata varietate. Qua veste polymita, & multarum virtutum diversitate contenta, indutus fuit & Joseph, & Regum quondam utebantur filia. Undè & ipsa sponsa lætatur ac dicit: Introduxit me Rex in cubiculum suum. Sodaliumque respondit chorus: Omnis gloria filie Regis ab intrinsecus.* Hi sunt haud dubiè compendiosè descripti ritus, quibus tunc utebatur Romana Ecclesia. Erant varii. Primò, Episcopus per certas preces imponebat Virginalis Flammæ. Non Presbyter, sed Episcopus. Deinde, legebantur quædam ex Apostolo, quædam ex Psalmo quadragesimo quarto, quædam ex Cantico Canticorum. Et ad singula fiebant congrui actus. Tertiò, Sacra Virgo comparèbatur in veste polymita, significante diversitatem virtutum, quibus Regiam Christi Regis sponsam oportet esse ornatam. Et hunc ritum usitasse olim videtur etiam Africana Ecclesia. At postmodò impro-

F. 166.

Lib. 2. tit.

37.

Epist. 2.

improbavit, mandans consecrandam Virginem Episcopo tradi in humilibus & suæ professioni congruis vestibus, quas deinceps oportet ipsam semper gestare. Et hunc Canonem postmodò probavit ac suum fecit etiam Romana Ecclesia. Item Gallicana. Eum enim habes integrè insertum in antiquum Romanum Ordinem. Eum habes & in Sanctimonialis, & in Sacræ extra Monasterium Virginis consecratione. Quod nempè antea etiam Sanctimonialia in polymita veste consecrarentur. Et hinc lucet sententiam illorum, qui Africanas Virgines autumant in ipsa sua prima professione fuisse quandoque consecratas, non esse certam & firmam. Videtur iste, postea improbatas, habitus non laicalis fuisse, sed jam dictus sacer ornatus. Et certè consecratio ex sua natura exigit præviam probationem.

Mediolanensis Ecclesiæ in consecrandis Virginibus ritum exponit in libro de Sacræ Virginis institutione Sanctus Ambrosius. Longam, quæ super Virginem recitari solebat, orationem adducit, & hæc post varias Deiparæ Dominæ laudes adjungit: *Quibus hæc quoque sanula tua ad hujusmodi Virginis gratiam accessit, tuis assistit altaribus, non rutilanti cæsario favum deferens crinem, Flammeo nuptiali dicatum, sed illum crinem, quo Evangelica illa mulier Maria Christi pedes sedula pietate deterse, & domum totam effuso implevit unguento, sacro offerens velamine consecrandum. Adest puella, quam non nuptiarum festa, non præmia, non onerati pondus uteri, votivo nupturis dolore sollicitent, sed quæ immaculatos sibi fidei partus & pietatis exposcat, ut in utero concipiat de Spiritu Sancto, & Spiritum salutis Deo facta parvuriat.* Ex quibus verbis discimus duo. Primò, quòd sacra Virgo consecraretur ante Altare. Quod etiamnum hodie servatur. Huic consecrandam Virginem duci ex claustro in anteriorem Ecclesiam mandat hodiernum Pontificale. Secundò discimus, quòd consecranda Virgo in vili pœnitentiæ habitu consecraretur. Veniebat enim ad Episcopum, uti Maria Magdalena venit ad Christum Dominum. Et ex hoc fonte istum morem forsan didicit Africana Ecclesia. Huic enim Clericorum inopia laboranti subsidia submitit Sancti Ambrosii Successor Venerus Hi illic plantasse possint mores suæ Mediolanensis Ecclesiæ, ac synodaliter firmasse.

Alios istius consecrationis ritus discimus ex libello, quem Sancto Ambrosio adscribit in suo Decreto Sanctus Ivo Carnutenfis Episcopus, ad Part. 7. Virginem lapsam: *Non es memorata diem sancti cap. 134. dum, diem Dominicæ Resurrectionis, in quo Domino Altari te obrulisti velandam? In tanto, tamque solemnæ Ecclesiæ Dei conveni inter lumina illa splendida Regni Cœlestis quasi Regi nuptura processeras. Non es memorata, qualis ad te illo die facta sit allocutio: Adspice filia, intuere Virgo, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum, quia ipse est Dominus Deus tuus? Reminiscere ergò, quantus ad sponsi tui & Domini nuptias convenit populus.*

Cap. 17.

Cap. 17.

Cap. 17.

Part. 7.

cap. 134.

& 135.

Cap. 5.

*Servare te oportuit fidem, quam sub tantis testibus pollicita es: Semper cogitare cui virginitatem sponderis. Facilius te oportuit sanguinem cum spiritu fundere, quam perdere tuam castitatem. His in illo tunc die consecrationis tuæ dicitis, & multis super castitate tua præconiis, sacro velamine teclat es. Omnis populus, dotem tuam subscribens non atramento, sed spiritu, pariter clamavit, Amen: Vincor lachrymis, cum hæc recorder: Compungor simulis, cum hæc exempla considero. Nam si inter decem testes confectis sponsaliis, nuptiis consummatis, quævis femina viro convincta mortali, non sine magno periculo perpetrat adulterium, quid putas fore, si inter innumerabiles testes Ecclesiæ coram Angelis & exercitibus cœli facta copula spiritalis per adulterium solvitur? Sacra Virgo solemniter ad Ecclesiam, uti Regia sponsa, consecranda procedebat, concurrebat omnis populus, assistebat consecrationi, & ipsi tamquam magno Sacramento, publica voce, Amen, subscribebat, & eam confirmabat. Et de nobilissimæ apud Romanos Virginis Demetriadis consecratæ festo scripsit ad illustres Matronas, ejus confanguineas, Probam ac Julianam Sanctus Augustinus: *Velationis apophoretum gratissimè accepimus.* Virginis consecratio erat tantum festum, ut ex ipso eminentissimis etiam ultra mare personis mitterentur apophoreta, nuptialia ex amicitia officio munera.*

Quæ omnia fuerunt acta ad imitationem Regiarum nuptiarum. Quòd enim Regia filia aut sponsa splenderet polymita veste, jam audivimus à Sancto Hieronymo. Et Regius Propheta affirmat ipsam suo etiam tempore fuisse circumamictam varietatibus. Et ad istum Ecclesiæ ritum forsan alludit gloriosa Virgo Agnes, de Christo suo sponso dicens ad Tyrannum: *Induit me Dominus cyclade auro texta, & immensis Monilibus ornavit me.* Quod si verum sit, & antiques est hic ritus, & Romana tunc Ecclesia duodennes Virgines consecravit. Et hinc gloriosa Martyr quibusdam videtur potius ad sui Baptismi ritum alluisse. Quòd Regia filia aut sponsa solemniter procederet, docet Imperator Joannes Cantacuzenus, de filia sua Theodora, Orhani Turcorum Principi desponsata scribens: *Sponsa Theodora tabulatum conscendit, solo Imperatore equo insidente, cæteris ad unum adsstantibus. Tum peripetasmatis in circuitu ablatis, sponsa conspecta est, dextera levæque accensis lampadibus, quas eunuchi in genua subsidentes tenebant. Factum id fuit ex avita Imperii consuetudine.* Quòd etiam apophoremata mitterentur, apud Eusebium Cæsariensem probat exemplum Magni Constantini in sororis nuptiis. Et adduci possint plura alia.

In opere de Sacris Ordinatioibus Joannes Morinus ex Parisiensis Senatoris Petavii Bibliotheca producit antiquum & venerandum undecim seculorum Pontificale, in quo post sacrarum Ordinum ritus sequitur ritus consecrandæ Virginis, & huic in fine datur pallium per hæc Episcopi verba: *Accipe puella pallium, quod perferes sine macula*

Epist. 179.

Ep. 44.

Lib. 3.

cap. 95.

Lib. 4.

cap. 46.

macula ante Tribunal Domini nostri JESU Christi, cui flebitur omne genu cœlestium, & terrestrium & infernorum. Ipsum forsan fuit auro texta cyclas, significans texturam virtutum, in quibus omnes Christiani supremo Judici debemus ac speramus presentari. Eadem ex Bibliotheca idem Scriptor adducit Gelasianum nongentorum annorum Sacramentarium, in quo hæc habentur: *Sanctimonialis Virgo, cum ad consecrationem suo Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper usura est, professioni & Sanctimoniali aptis.* Est Gelasianum, sed apratum ad mores Gallicos. Interim nos docet, quòd Africana modestia, quæ consecrandam Virginem in humili veste iussit offerri, videatur per Sanctum Gelasium inducta in Romanam Ecclesiam. Et certè hic erat gente Afer.

Laudatus Morinus etiam ex Fuxiani apud Tholosates Collegii Bibliotheca producit Pontificalis officii antiquum librum, in quo hæc habentur: *Omnes qui ad sacros Ordines debent promoveri, ante pronunciationem Evangelii debent ab Episcopo consecrari. Quia prædicatio sancti Evangelii debet per totum mundum diffundi. Virgines autem & Viduæ post lectum Evangelium debent velari. Quia decet eas & per Evangelium prædicari. Virginem parentes Episcopo cum oblatione offerant: Et ille involutam manum ejus in palla Altaris recipiat, cum adsstantibus dicendo Antiphonam: Ecce Verbis: Debet per totum mundum diffundi. Videatur addendum: Ab ipsis. Et in consecrationis sine adjungitur: Deinde publica voce bannum Episcopalem imponat, ne quis eas à Divino servitio sub vexilla castitatis impediatur, & ut bona sua cum pace & quiete possideant. Post hæc relinquentes puellæ cœcos, sicut inclinatas, usque dum communicent, & Missa finitur suo ordine. Postquam communicaverunt, reservent de ipsa communione usque in diem octavam, & tunc communicent. Hæc consecrandi forma est desumpta partim ex Romanis ritibus, partim ex Sancti Benedicti Regula. Hæc enim mandat, ut Domino Deo per monasticam professionem dicanda proles offeratur à parentibus, ac ejus involuta manus recipiatur in pallam Altaris. Porrò Eucharistia per aliquot dies post consecrationem servandæ, & quotidie tunc sumendæ ritus olim apud plures Ecclesias concessus solis Episcopis ac Presbyters. Hic conceditur etiam consecratæ Virgini. Est grande argumentum dignitatis. Et hinc vides domesticam communionem tunc in Gallicana Ecclesia adhuc viguisse. In Romano item Ordine Virginis consecratio habet suum locum, ac elegantem ritum. Et quidem alium monasticæ, alium manentis in privata domo Virginis consecratio. Locum & elegantem ritum habet item in hodierno Romanorum Pontificali. Ast consecratio solius Sanctimonialis. Et hinc lucet professam virginitatem apud omnes semper Ecclesias fuisse in summo pretio. Qui istos, quorum sola fragmenta nobis communicavit Joannes Morinus, rituales libros meruerit videre integros, plura poterit & discere & docere.*

Ad hanc consecrationis dignitatem etiam spectat, quòd fieri semper debuerit intra Missarum solemnia. Ita disertè affirmat productum Pontificale ex Fuxiana Bibliotheca. Confirmant superius laudata Sancti Theodori Cantuariensis Archi-Episcopi Capitula: *Sanctimonialis & Basilicæ semper cum Missa debent consecrari.* Basilicarum nostrarum & sacrarum Virginum consecratio optimo jure æquiparantur. Quodenim quodvis Christianum corpus in verum Divinæ Majestatis templum per Baptisma consecratur, & quòd ideò nulla magis quam carnalia flagitia isti consecrationi adverteatur, testatur Apostolus in prima epistola ad Corinthios. Affirmat hoc vivam & verum Dei templum: per illa prophanari atque everti. Quare virgineum corpus est nobilissima Divinitatis Basilica. Hinc enim ad Paschasium tyrannum dixit gloriosa Martyr Lucia: *Caste & pie viventes templum sunt Spiritus Sancti.* Et in Virginis consecratione fit ejus nobilissima dedicatio. Ex ejus odio Diabolus nostras Virgines passim studuit stuprari ante Martyrium, & ita istud cum sua consecratione templum fodari. Et uti in lapideis nostris, ita & in istis vivis Basilicis virgineum Christi Domini corpus, licet aliud & aliud, ac alio & alio modo, Deo Patri offertur ac sacrificatur. Hinc ergò Mater Ecclesiæ & lapideas, & vivas hæc Basilicæ voluit nonnisi cum Missæ Sacrificio consecrari. Cur has post Evangelium, est supra nobis dictum.

Undecima questio est, Quibus temporibus faciendæ sit hæc consecratio? Productus è Fuxiana Bibliotheca ritualis liber habet: *Consecratio sacrarum Virginum in Epiphania, vel in secunda feria Paschæ, aut in Apostolorum Natalitii celebratur.* Quod ipsum habet posterior Codex Petavianæ Bibliothecæ. Et Reginonis, Prumiensis Abbatis Capitulare habet hunc Canonem: *Virgines, ut Gelasius Papa dicit, nisi in Epiphania, & in Albis Paschalibus, & in Apostolorum Natalitiis non sunt consecrandæ, nisi causa mortis urgentis.* Et antiquus Romanorum Ordo habet: *Consecratio sacræ Virginis in Epiphania Domini, vel in Albis Paschalibus, aut in Apostolorum Natalitiis celebratur.* Sancti Papæ Gelasii Decretum est in litteris ad Lucianæ Episcopos: *Devotis Deo Virginibus, nisi aut in Epiphania, aut in Albis Paschalibus, aut in Apostolorum Natalitiis sacrum velamen Episcopi minime imponant, nisi forsitan, sicut de Baptismo dictum est, gravi languore correptis, ne sine hoc munere de seculo exeant, implorantibus non negetur.* Vides hic aliquam differentiam. Aliquæ enim Ecclesiæ in secunda Paschatis feria, aliquæ id fieri jubeat in clauso Paschatè. Varietas originem ignoro. Horum verò temporum Author videtur esse Sanctus Papa Gelasius. Uti sacris Clericorum Ordinibus, ita & huic consecrationi sua tempora assignavit. Et quidem tanto rigore, ut nonnisi ob urgentis mortis periculum permiserit dispensari. Est lucidus character altæ dignitatis. Posterior ætas adjecit etiam omnes Dominicas. Ita habet hodiernum Romanorum Pontificale.

Lib. 2.

cap. 117.

Fol. 158.

Epist. 9.

Lib. 1. tit. 1. cap. 3. ficale. Est antiqua accessio. Etenim ex ipsa scriptura patet ad Bathoniensem in Anglia Episcopum Alexandrum tertium, quod quivis Episcopus possit in quavis Dominica sacras Virgines consecrare. Et istud Rescriptum suis Decretalibus inseruit Gregorius nonus.

Porrò quòd hæc temporum necessitas sit per Sanctum Gelasium inducta, lucidè jam dixit Abbas Regino. Hoc ipsum discimus ex Sancti Ambrosii tertio de Virginitate libro, hunc in modum alloquentis forem suam Marcellinam: *Tempus est, Soror sancta, ea quæ necum conferre soles, beate memoriae Liberii Præcepta revolvere, ut quòd vir sanctior, eò sermo accedat gratior. Namque is, cum in Salvatoris Natali ad Apostolum Petrum Virginitatis professionem vestis quoque mutatione signares, atque adstantibus etiam puellis Dei compluribus, quæ certarent invicem de societate, Bonas, inquit, filia nuptias desiderasti. Vides quantus ad natales sponsi tui populus convenerit, & nemo impastus recedat?* Sacras Virgines affirmat Dei puellas, forem suam consecratam in festo Dominicæ Nativitatis. Et Liberium Pontificem non fuisse Ariarium, sed virum insigniter Sanctum. Et lapsam illam Virginem, cujus superius est facta mentio, fuisse in ipso Dominicæ Resurrectionis festo consecratam dixit ille antiquus quicumque Scriptor. Est nempe antiquior Sancto Gelasio. Et tunc quovis ad Episcopi beneplacitum tempore fiebat ista consecratio. Nam & sacre Clericorum ordinationes olim apud nos Latinos fiebant in quavis Dominica. Et hinc etiam nunc hodie Græci, uti harum Ordinationum, ita istius consecrationis nulla habeat tempora.

Rationem, quæ suam forem Marcellinam in Dominico Natali consecrandam suavit, edicit Sanctus Ambrosius: *Quo melius die, quam quo Virgo posteritatem acquisivit?* Est optima ratio. Cur in Apostolorum Natali ista fieri sanxerit Sanctus Gelasius, aperit in animæ Gemma Honorius Augustodunensis: *Virgines idè in Apostolorum Natali velantur, quia per Apostolicos viros, quasi per paranympbos sponsæ Christo consecrantur. Et quia morem Virginitatis primum Apostoli Ecclesie servandum tradiderunt, quem à perpetua Virgine Maria acceperunt.* Etiam aliis diebus sua non deest ratio. Porrò Sanctus Ambrosius forem suam Marcellinam affirmat simul professam, consecratam, & vestium mutatione signatam. Qui mos an tunc vigerit in Romana Ecclesia, non possum affirmare. Si vigerit, vixit usque ad supra laudatum Decretum Magni Papæ Leonis. Possit tamen ista simul facta fuisse præter morem indulta Marcellinæ virtutibus ac illustrissimis natalibus. Habebat enim virtutes omni probatione majores. Et erat filia Ambrosii Galliarum Prætorio Præfecti, quam dignitatem fuisse Imperium, cui sola deerat purpura, rectè scripsit Euanapius. Eorum sanè, dum Romana Respublica floruit, dignitati nostri hodie Reges non sunt vel à longè comparandi. Porrò in ipsa patris Præfectura, cujus sedes erat Treviris, na-

tus est Sanctus Ambrosius. Hinc quidam rectè existimant ipsum fuisse Trevirensis ac Belgam. Etiam consecratam Virginem Demetriadem fuisse ex eminentissima Aniciorum familia scribit Sanctus Augustinus. Et Regiam Virginem Albofledin fuisse à se consecratam testatur in litteris ad ejus fratrem Clodovæum Regem Sanctus Remigius. Plurima sunt istiusmodi exempla. Evincunt hanc consecrationem fuisse statum eminentis dignitatis.

Et hinc sacre Virgines, licet neque sacrum Tribunal, neque Clericorum Sacrum ascendere, nec gloriosam illic sedem habere potuerint, in publico tamen Ecclesie conventu habuerunt singularem & honoratum locum. Hinc enim Ecclesiasticæ Apparituræ ordinem assignans Episcopularum Constitutionum Author scribit: *Virgines, & vidue, & anus sunt primæ, aut sedent.* Et antiquus apud Sanctum Ambrosium Author scribit ad lapsam Virginem: *Nonne vel illum locum tabulis separatam, in quo in Ecclesia stabas, recordari debuisti, ad quem religiosa matrona & nobiles certatim currebant, tua oscula petentes, quasi sanctioris & dignioris?* Proindè & sacrarum Virginum locus erat dignior loco illustrium Matronarum. Et hinc in loca ista dividente pariete memoratus Author addit fuisse inscripta hæc Sancti Pauli Apostoli verba: *Divisa est mulier. Et Virgo quæ non est nupta, cogitat quæ Domini sunt, quomodo sit sancta corpore & spiritu.* Hæc inscriptio non solas sacras Virgines, sed & ipsarum locum prædicabat, & mandabat venerandum. Fuisse sacro Tribunali vicinissimum demonstrat patratà ab Ariana apud Syrmientem Sanctimoniali in Sanctum Ambrosium audacia. Hæc enim è suo loco proximè adscendit in sacrum Tribunal, & ex ipso tentavit optimum Episcopum trahere in partem mulierum; Ariarum mulierum, quæ ipsum trucidarent. Ample hæc in ejus vita refert Sanctus Presbyter Paulinus. Eadem audacia evincit sacrarum Virginum auctoritatem fuisse non modicam. Quocirca noster Septimius ex firmo fundamento dicit sacre Virginitatis ad hæresim aut schisma lapsam semper fuisse gravissimum in Ecclesia scandalum.

Si Doctor.

Generalia gentium studia, & solemnes in ipsis ad Doctoratum promotiones, esse in omni humano genere antiquissima, docet Themana Idumæorum schola, de qua Sanctus Prophetæ Jeremias: *Nunquid non ultra est sapientia in Theman?* Inutilis facta est sapientia eorum. Vicinarum gentium minima erat Idumæa, & habebat scholam famosissimam. Hinc enim Eliphaz Themanites in Sanctum Prophetam Job disputare ausus de profundissimis mysteriis, creditur illic non tantum fuisse Rex, sed & Doctor. Morem istum fuisse etiam apud Barbaros gentes, possit lucidè demonstrari. Apud Judæos fuisse receptissimum,

num, edicunt in antiquis Dei litteris laudati Prophetarum filii, ipsorumque in quietis ac secretis locis habitacula sive gymnasia, nec non & segis Doctores in Evangelio laudati. Morem probavit, & ad nos transtulit Christus Dominus noster, atque ita in Ecclesia sua posuit non tantum Apostolos, Prophetas, ac Pastores seu Episcopos, sed etiam Doctores. Quod omnis Episcopus seu Pastor debeat esse & Doctor, & quòd Pastores ac Doctores confundat in litteris ad Ephesios Sanctus Paulus Apostolus, asserit in epistola ad Sanctum Paulinum Beatus Augustinus. Nec malè. Quòd tamen Christus Dominus Doctores à Pastoribus etiam distinxerit, & Doctoratum ac Episcopatum sanxerit esse discretos Ecclesie suæ gradus, in Apostolicis Actis lucidè affirmat Sanctus Evangelista Lucas: *Erant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, Prophetæ & Doctores.* Ab Episcopis omnino distincti. Et enim inter eos erant Saulus & Barnabas, quos ex Doctoribus dicit postmodum Spiritus Sancti jussu segregatos ac electos fuisse in Episcopos, & ab Apostolis consecratos. Paulum Apostolum fuisse, & quidem ob anteriora merita, in Antiochena Ecclesia primò Doctorem, ac postea creatum Episcopum, disertè affirmat in homilia de nominum mutatione Sanctus Joannes Chrysostomus. Etiam Simonem Nigrum, Lucium Cyrenensem, & Manahen Herodis Regis collataneum adfirmat ibidem promotos ad Doctoratum. Certè gradus, quem propria in terra, ac in nova religione non dedignabatur Regius colataneus, esse debuit insigniter nobilis & honoratus. Hinc & Septimius noster Doctores hic distinguit ab Episcopis, & ipsorum in Africana Ecclesia gradum ostendit fuisse eminentem. Hinc & ad suum Clerum scripti Sanctus

Ep. 24. Cyprianus: *Optatum constituimus Doctorem Audientium.* Et scholam Alexandrinam fuisse à Sancto Marco erectam, & magnis semper abundasse Doctoribus, testatur in Illustrium virorum Catalogo Sanctus Hieronymus. In litteris ad Rusticum Monachum scribit etiam Romæ, haud dubiè ex Sancti Petri Instituto, fuisse scholam florentissimam. Nec tantummodò scholam, sed & sacram è duodecim Doctoribus facultatem Sanctus Petrus, aut quis proximus ejus Successor, non sine fundamento creditur istuc instituisse. Lucet ex Magni Imperatoris Constantini Instituto apud Constantinopolim. Quod ille hic duodecim sacre Theologiæ Doctores in splendidissimo palatio cum opulentissima Bibliotheca posuerit, testantur Sanctus Martyr Theophanes, Georgius Cedrenus, Michael Glycas, ac in originibus Constantinopolitanis Georgius Codinus. Et ipsorum Primatem posterior ætas appellavit Doctorem œcumenicum, seu universalem. Quæ omnia Constantinus induxit ex forma Romana. Etenim Constantinopolim esse almæ urbi per omnia similem voluit, ideoque dici secundam & novam Romam. Et certè quod Sanctus Clemens Pontifex Sanctum Dionysium, dum Apostolum misit in Gallias, Doctorem

creaverit, asseverat in hujus vita venerabilis Methodius. Simile è pluribus sub uno Rectore Doctoribus Collegium fuisse apud Cappadociæ Cæsariam testatur in Magni Basilii encomio Sanctus Gregorius Nazianzenus. Et ipse Magnus Basilii scripsit litteras ad Doctores Ecclesie Neocæsariensis. Quòd etiam Hierosolyma, Ephesus, Cæsariæ Palæstinæ, Edeffa, aliæque per Orientem & Occidentem nobiliores Metropoles habuerint similia gymnasia, est eruditus exploratum.

Horum gymnasiorum utilitas atque dignitas sunt luce meridiana clariore. Sunt secundissima Christianitatis seminaria. Ex sola unius Origenis schola quidam affirmant prodidisse ultra quingentos Episcopos. Hinc ista gymnasia, tamquam prima nostræ Religionis fundamenta, gentiles nostri persecutores primo ac pleno semper impetu arietarunt. Quòd Imperator Severus Pertinax, verè pertinax & severus hostis Christiani nominis, omnem Alexandrinam scholam destruxerit, queritur in Ecclesiastica historia Eusebius Episcopus Cæsariensis. Imperator Diocletianus non solum scholas, sed & omnes ubique Bibliothecas exussit, quo nullus Christianus aut docere posset aut studere. Julianus Imperator Apostata omnes nostras scholas transcriptis in suos Doctores Paganos. Imperator Leo Isaurus, quod fuit iconoclasticam impietatem aliter non posset stabilire, duodecim laudatos scholæ Constantinopolitanæ Doctores cum suo Constantiniano Collegio vivos exussit. Quòd per alias totius imperii civitates clauserit omnes scholas, testatur in Ecclesiastica historia Cardinalis Anastasius, Bibliothecarius Romanæ Ecclesie. Sceleratus Princeps istud didicerat à juratis Christianæ vitæ hostibus Saracenis. Et elapso sæculo Martinus Lutherus nihil majori egit impetu, quam Parisiensis ac Lovaniensis gymnasiorum, quæ evertere non poterat, auctoritatem circumscribere.

Ex adverso principio non solum Pontifices, & aliarum civitatum Episcopi, sed & cuncti verè Christiani Principes in erigendis, conservandis, ac reparandis publicis gymnasiis omne semper adhibere studium, omnes vires. Magnus Constantinus, ac plerique ejus usque ad Justinianum Successores, bonarum litterarum in publicis gymnasiis Professores ac studiosos amplissimis stipendiis, honoribus, privilegiis cumulaverunt. Detulerunt etiam Palatinæ Comitivæ dignitatem. Plures hac de re non tantum leges, sed & titulos habemus in Theodosiano Codice ac Justiniano. Et inter vitia, ex quibus Imperatorem Justinianum publico odio exponere studeo, in arcana historia Procopius Cæsariensis numerat quarundam scientiarum Professoribus substructa stipendia. Et reverè per Petrum Pithagoræ vulgata Justiniani pragmatica sanctio illis stipendia reddidit. Quòd nempe istud Principe indignum facinus erubescens Justinianus postea correxit. Et Sanctum Agapetum Pontificem, quòd sub barbarica Erulorum & Gothorum captivitate defloratam Romanam scholam reduxerit in pristinum

vigorem, amplè prædicat Aurelius Cassiodorus. Et ab Imperatore Carolo Magno, qui per Merovingiorum Regum desidiam destructa reparavit studia, factum esse mundum quasi novum, laudat Monachus Sancti Galli. Bardam Michaelis tertii Augusti Cæsarem, multi criminis virum, quod tamen à Michaele Balbo relegatas scientias revocavit ac recreavit, altè prædicat Georgius Cedrenus. Etiam Constantinus, Leonis Sapientis filius Porphyro-genitus, varia morum labe laboravit: Quia tamen publica studia dilexit & promovit, multa laude dignum censuit Michael Glycas. Et ab Imperatore Michaele Palæologo, & Patriarcha Germano tertio, qui reparatas à se, & amplissimis stipendiis firmatas scholas quandoque intrare, audire lectiones, & ita Doctores honorare atque animare non sunt dedignati, Constantinopolitanæ civitatis dignitatem fuisse restitutam asseverat Georgius Pachymeres. Plurima sunt hujusmodi exempla ac testimonia. Et certè publica gymnasia sunt Ecclesiæ ac Reipublicæ ossa, per similes nervos stabilienda.

Et Theologorum præsertim Doctorum auctoritas, licet semper summa, posterioribus tamen Ecclesiæ sæculis cœpit esse longè amplior, quando Regiæ nominationis violentia multis Ecclesiis intrusit Episcopos, de quibus diceret Sanctus Hieronymus: *Facilius est Episcopatum adipisci, quam promereri*. Exindè Provinciarum Synodi aut definire cœperunt, aut non per Episcopos, sed dirigi potius per Doctores. Omnes ad istas Synodos consuetæ referri quæstiones cœperunt decidi per sacras Facultates. Quin & in Generalibus Synodis sacræ Facultates jam dudum egerunt plurima. Etiam in sacro-sancta Tridentina. Plures jam etiam Latinæ gentes parùm distant à more Armeniorum, de quibus in opere de ipsorum cum Latinis Ecclesiastica concordia scribit Clemens Galanus: *Magisterium aded suprema apud Armenios est dignitatis, ut ipsi quoque præferantur Episcopatus, nec aliis nisi paucissimis de sapientioribus Monachis, ac tanto ceremoniarum & Divinarum precum ritu confertur, ut ab incauto populo verè Sacramentalis Ordo, quin aliorum omnium supremus credatur, utpotè qui, ut ipsi dicunt, Christi Domini personam, qui Rabbi, hoc est, Magister appellatur, præ se fert. Magistris istis dumtaxat licet fidei Dogmata approbare, concionari in Ecclesiis, in populi causas judicium exercere, lites dirimere. Quare suos Episcopos, qui sunt ut plurimum indoctissimi, penè non nisi ad solos sacros Ordines conferendos adhibent. Nempè Doctorum fida vigilantia Episcopos nimium fecuros reddidit, fecitque dormire. Addit Galanus ipsis admodum numerosis propè Armenii Patriarchæ Palatium fuisse proprias ac amplissimas sedes, à Nierese vigesimo nono Patriarcha extructas, quas eorum vetustus Historicus vocat magnificientissimum Gregis rationalis ovile. Factum hæc haud dubiè fuit ad imitationem Doctoralis Palatii, quod à Constantino habuit Constantinopolis.*

Et ista Theologici Doctoratus dignitas ha-

bet antiquissima fundamenta. Etenim Sanctus Heraclas, ac Sanctus Dionysius fuerunt ex isto gradu proximè assumpti ad Patriarchatum Alexandrinum. Quod ipsum factum est olim in cunctis passim Ecclesiis. Ita nobis infra dicit Georgius Codinus. Nam eligendum Episcopum Apostolicum Canon mandat esse Doctorem. Et hunc novissimè innovavit Sacrosancta Tridentina Synodus. Et iste Canon non qualemcumque exigit Doctoratum, sed qui omni circa Evangelicum Dogma poscenti possit plenam rationem reddere, & quoscumque contradicentes arguere, in omni patientia & doctrina. Competentium professiones consuevisse in Ecclesia coram omnibus Sacerdotibus ac Doctoribus fieri, scribit in quadragesimi primi Psalmi Commentario Sanctus Joannes Chrysostomus. Essè sublimissimum ac verè Apostolicum gradum demonstrat in Homilia de Christo Pastore. In trigesima tertia super primam ad Corinthios epistolam Homilia ostendit esse virtutum & curationum Charismate, ipsoque etiam Prophetiæ dono superiorem. Doctorem posse ac debere in Ecclesia cum auctoritate loqui scribit ad nescio quem Petrum Isidorus Pelusios, & addit causam: *Quia Doctor est administrator sapientiæ*. Eiusdem Lib. 3. gradus auctoritatem prædicat magnus Basiliius Ep. 300. in epistola ad Doctores Ecclesiæ Neo-Cæsariensis. Suprema Ecclesiæ dignitas est Martirii Corona: Huic Doctor noster Doctores facit proximos. Uti Romana eminentissimos Dominos Cardinales, ita Constantinopolitana Ecclesia habet septem Principes Diaconos, auream Crucem gestantes in suo galero, ideoque dictos Crucigeros, totius Cleri Primates. Primum post hos in solemnibus Ecclesiæ Conventu locum Doctoribus dedit Imperator Alexius Comnenus: *Sit hic quoque Doctoribus honor tributus, ut in Ecclesia statim post Officiales proximi sanctissimo Patriarchæ adsideant, tanquam ejus personam representantes. Audimus enim eum, qui Pontificis locum tenet, maximum semper gerere honorem. Et nemo poterit ad hoc contradicere*. Hoc novellæ legis fragmentum exstat in secundo libro juris Græco-Romani. Notanda sunt verba: *Nemo potest contradicere*. Edicunt quosdam tantæ Doctorum dignitati invidisse, obsticisse, & nihil obtinuisse. Qua in re illi sint Patriarchæ Vicarii, exponit in decimi noni Trullani Canonis Commentario Theodorus Balsamon: *Docere populum est solis Episcopis datum. Et magnæ Ecclesiæ Doctores Patriarchæ jure docent*. Uti Dominus Patriarcha, ita Doctores hi ex ejus delegatione docere poterant non solum Constantinopolitanam, sed & omnes huic subiectas Ecclesias. Poterant cum omnibus Episcopis in docendo concurrere. Et hinc idem Imperator eis è publico dedit amplissima etiam stipendia. Suorum Antecessorum de hac re leges & facta revocavit ac innovavit. Magna Constantinopolitana Ecclesia in quarto sui Cleri quinario ordine habet etiam Doctorem Evangelii, Doctorem Apostoli, & Doctorem Pfalterii. Quam formam

sem-

semper habuit etiam Latina Ecclesia, & novissimè reparavit Tridentina Synodus, mandans in quavis Ecclesia unum Canonicum esse sacræ Theologiæ Professorem.

Porrò æcumenicæ Doctoris auctoritas fuit apud Græcos singularis. Erat Præfectus duodecim Doctorum, quos exussit sceleratus Imperator Leo Isaurus. De ipso scribit in suis annalibus Constantinopolitanis Georgius Cedrenus: *Apud Regiam cisternam erat Palatium venerabile, in quo juxta antiquam formam æcumenicus Magister sedebat, duodecim habens discipulos, eruditione & vita graves. Hi cum omnem dicendi scientiam celeritate & amplitudine ingenii perciperent, Ecclesiasticam Divinarum rerum sapientiam acris studio tractabant. Absque eorum consilio quidquam agi, ipsi quoque Imperatoribus nefas putabatur. Consonat in originibus Constantinopolitanis Georgius Codinus: Erant omnium scientiarum Doctores, quos semper Imperatores in consilium adhibebant, neque fiebat quidquam absque eorum consensu. Multi etiam ex illis creabantur Patriarchæ & Archi-Episcopi. Addit omnes fuisse Monachos, & non duodecim tantum, sed sedecim. Etiam Michael Glycas scribit: *Haud procul à templo sanctæ Dei Sapientiæ splendida domus erat extructa, qua librorum thesaurus continebatur, numero triginta sex millium & quingentorum. Hæc domus custodem & Præfectum quemdam habebat, virum omnino venerabilem & doctum. Sub quo alii duodecim erant, admirabili virtute & rerum cognitione præstantes, qui quovis absque mercede & premio disciplinæ optimis erudiebant. Atque horum ob virtutem tanta erat celebritas, ut ne ipsi quidem Imperatores aliquid nisi non consultis agerent. Notanda sunt Georgii Cedreni verba: Juxta formam antiquam. Ostendunt Œcumenicæ Doctoris officium & dignitatem esse antiqua. In Christianissimi Regis Bibliotheca millesimus trecentessimus octogesimus quintus codex habet hunc titulum: *Prolegomena in Theodosii regulas, dictante Georgio Diacono, Œcumenico Magistro*. Leo Alatius in Diatriba de claris Georgiis existimat illum floruisse sub imperio Anastasii. Quin istud officium & tunc & dudum antea fuerit, existimo non dubitandum. At credo titulum tunc non fuisse. Haud dubiè exortus est post natam superbiam, qua Constantinopolitani Episcopi cœperunt se scribere Patriarchas Œcumenicos. Profanus titulus ab his transivit ad istum Doctoratum. Quare non per ipsum Georgium Diaconum, sed per posteriores descriptores est Codici appositus. Istam scholam, haud dubiè cum omni sua forma, à magni Constantini tempore fuisse scribit Sanctus Martyr Theophanes. Nec adversantur hæc Georgii Codini verba: *Duravit ista Doctorum successio centum & quatuordecim annos, usque ad decimum annum Imperii Leonis*. Existimo ipsa non de ipsis Doctoribus, nec de ipsa schola, sed accipienda de Palatio, in quo illos Leo vivos exussit. Porrò Leonis decimus fuit Christi Domini annus post septingentesimum vigesimus sextus. His detrahe an-**

Christi Lupi Opera T. IX.

nos centum quatuordecim; & habes tertium Heraclii annum, Christi Domini sexcentessimum decimum tertium. At verò Heraclius, utpotè durissimo Persarum bello & miseranda exhausti per Phocam Imperii inopia undique circumscriptus, nec Doctorale Collegium instituit, nec Palatia ædificavit. Hinc certum est Codinum deviare.

His de causis mater Ecclesia in creandis sacræ Theologiæ Doctoribus semper custodivit hunc Apostolicum Canonem: *Nemini citò manus imponeris, ne communices peccatis alienis*. Ex ipso enim statuit Cæsar-Augustana Synodus: *Nemo quis Doctoris sibi nomen imponat præter personam, quibus concessum est*. Concessum utique ex auctoritate Episcopali. Nam & Oprato Doctoratum contulit Sanctus Cyprianus. Et quia eras res magni ponderis, factum suo Clero retulit, utique ratificandum. Fecerat id absens in exilio. Ex quo discimus, quod Episcopi, uti Clericos, ita & Doctores creare non poterint soli sine sui Cleri suffragio. Et ex hoc Apostolico fonte Imperator Julianus Apostata hausit suam legem, quam tertio decimo sui Codicis libro inseruit Imperator Theodosius junior: *Magistros studiorum, Doctoresque excellere oportet Tit. 3. moribus primum, deinde facultia. Sed quia singulis Civitatibus adesse ipse non possum, jubeo: Quisquis docere vult, non repente nec temerè proficiat ad hoc munus, sed judicio Ordinis probatus, Decretum Curialium mereatur, Optimorum conspirante consensu. Hoc enim Decretum ad me tractandum referetur, ut altiore quodam honore, nostris judicio studii Civitatum accedat*. Creandi Doctoris virtutes non solo Optimatum, Curialium, atque torius Ordinis, sed etiam suo judicio vult examinari Julianus, atque probari. Doctoris creationem suæ Majestati reservat. Est lex dolosa. Hac enim via studuit Christianos ab omni Doctoratu & publica literarum professione excludere. Attamen, si quædam demas, est Apostolico Canonis per omnia conformis. Dolosus enim Imperator nostros Canones studuit transferre in suum Paganismum, atque ita illum purgare & illustrare. Et hinc istam legem Christianissimus Princeps Theodosius probavit, & fecit suam: Doctoris creationem suo etiam judicio reservavit. Tanti ponderis est ista promotio. Et ex hoc exemplo Romana Ecclesia, quod Episcopi Theologicum præsertim Doctoratum nimis faciliè effunderent, eandem promotionem à multis sæculis sibi reservavit. Citra ejus auctoritatem, uti hodie nullus Episcopus, ita nullus potest Doctor creari. Et hinc Bonifacius octavus Pontifex, dum cum Philippo Pulchro Francorum Rege & omni Galliana Ecclesia habuit quæstiones, Universitatis Parisiensis Cancellarium suspendit ab ista Vicarij potestate, & omnis in Gallia Doctoris creationem voluit immediatè à sua sede postulari. Et Cancellarius à creando abstinuit, quousque Bonifacii successor Benedictus undecimus vinculum relaxasset. Ita testatur in suo Chronico Gui-

E 2 liel-

lielmus Nangiaccensis. Et hæc pauca sufficiunt, ut noster Doctor demonstraret Doctores recte fecisse proximos Martyribus. Et universalis Ecclesia solis Martyribus, Doctoribus, ac Virginitibus credit esse singularem laureolam.

Si Martyr.

Martyrum seu Confessorum summam olim fuisse in Ecclesia dignitatem, Doctor tradit etiam in libro de Corona militis, ubi omnem Christianitatis gradum paucis his syllabis circumscribit: *A Catechumenis usque ad Confessores & Martyres*. Itos infimos, hos ponit esse supremos. Hinc in libro ad Martyres ita ipsos allocuitur: *Benedicti Martyres designati. Vox, Benedictus*, erat olim titulus adeo eminens, ut etiam Romanus Pontifex non haberet eminentiorem. Romani Imperatores suis Divilibus, ac aliis solemnibus litteris passim in primo loco apposuerunt titulum Victoris: *Victor Constantinus*. Et qui quampiam barbaram gentem vicebant, exprimebant ejus nomen: *Victor Germanicus, Britannicus, Francicus*. Quia nempe publicorum hostium, præsertim barbarorum, victoria est prima gloria Principis. Ita apud nos primus gloriæ titulus est *Martyr*. Hinc in famosa Sancti Cypriani Synodo habemus: *Confessor Jambus à Germaniciana. Confessor & Martyr Jader à Midila. Martyr Secundianus à Thambais. Confessor & Martyr Cyprianus à Carthagine*. Plures istic Episcopi ita semetipsos ad majorem sui suffragii autoritatem intulunt. Et usque hodie præcipuus Sancti Cypriani apud omnes Ecclesias titulus est *Martyr*. Eum omnes passim titulamus *Martyrem Cyprianum*. Quod nempe inter Carthaginenses Episcopos primus suam Ecclesiam illustraverit Martyrio. Et in Nicæna Synodo Magnus Constantinus omnes quidem Episcopos eximie, Martyres tamen est singulariter veneratus. Osculatus est eorum cicatrices. Quia Martyr est prima nobis dignitas.

In memorata Sancti Cypriani Synodo quidam Confessores, quidam Martyres, quidam Episcopi appellantur Confessores & Martyres. Etiam inter Sancti Cypriani epistolas quædam ad Confessores, quædam ad Martyres, quædam inscribuntur ad Confessores & Martyres. Quare aliud apud Antiquos Confessor, aliud erat Martyr. In Ecclesiastica Eusebii Cæsariensis Historia exstat veneranda Lugdunensis ac Viennensis Ecclesiæ ad Asiæ ac Phrygiæ Ecclesias epistola, exponens gloriosa illic à variis tolerata sub Antonini Veri Imperio martyria, & de ipsis adjungens: *Isti vero ipsius Christi, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, tam verè æmuli ac imitatores erant, ut quamvis in tali gloria & splendore locarentur, & non semel & iterum, sed sæpius, ut Martyres decerent, pro fidei confessione acerba tormenta perpessi,*

bestiæ obiecti, ab isdem deinde ablati, igne ferro onusti, vibicibus lucidi, vulneribus undique inflatis excruciatii, non tamen se ipsi Martyres prædicarent, nec cuiquam nostrum copiam facerent illos eo nomine appellandi, sed si quisquam nostrum eos, vel per litteras, vel per sermonem, ut Martyres fortè salutasset, graviter reprehenderent. Libenter enim Martyris appellationem Christo, fidei & vero Martyri, concesserunt. Martyrum etiam, qui jam ad Christum ex hac Corporis custodia migravissent, nos non gravatè in memoriam redegerunt, ac dixerunt: Illi jam verè sunt Martyres, quos Christus propter fidei confessionem ad se recipere dignatus est, & quorum Martyrium ipso præclaro vitæ exitu, tanquam sigillo certissimo, obsignavit; nos autem, ut tennes solum & abjecti Confessores Christi nominis atque fratres, obsecrabant cum lacrymis, ut preces pro illis ardentè & obnixè Deo funderemus, quò ipso discessu è vita opus, quod Deus tam benignè in illis incepisset, cumulatè expleretur. Hos inter Martyres erant viri doctissimi: Sanctus Photinus, primus Lugdunensium Episcopus, beatus Sanctus Diaconus, gloriosus Attalus, & nobilis Vetius Epagathus, à paganis passim vocitatus Advocatus Christianorum. Hi omnes Martyris titulum soli Christo Domino, & jam per mortem consummatis Confessoribus affirmabant competere, esse suis meritis longè sublimiorem, ideoque se, licet sæpius per horrenda tormenta probatos, non Martyres esse, sed tennes & abjectos Christi Domini Confessores. Censebant eminentissimum Ecclesiæ titulum nulli viventium competere.

Verùm laudata Lugdunensium & Viennensium Christianorum epistola affirmat hanc fuisse ipsorum humilitatem. Eos, licet necdum defunctos, demonstrat assidue à cunctis fuisse appellatos Martyres. Notanda sunt verba: *Licet non semel & iterum, sed sæpius, ut Martyres decerent, acerba tormenta perpessi*. Edicunt non quibuscumque apprehensis & carceratis, sed solis per tormenta probatis competere Martyris titulum, alios esse dumtaxat Confessores. Hinc de Themizone, hæretico Montanista, apud memoratum Eusebium scribit etiam antiquus Ecclesiæ Doctor Apollonius: *Themizon totus re-* Lib. 5. *vera avaritiæ sordibus involutus, qui non toleranter crucem afflictionis, quæ est propria veri Confessoris nota, gestabat, sed pecuniarum multitudine se è vinculis eripiebat, cum oportuisset illum ob istud peccatum humili & submisso animo sese gestisse, Martyrem & vestem Christi se esse gloriatus. Eum culpabat de duobus. Primò, quòd ob solam carcerationem se crediderit Martyrem. Hæc enim tolerantia est solius Confessoris opus, & non facit nisi Confessorem. Secundò illum culpabat, quòd carcerem redemisset grandi pecunia, ideoque & Confessoris nomine esset indignus. De ejusdem hæreseos sectatore, ob publica crimina carceratò, ac ad mortem damnato Alexandro pergit laudatus Apollonius: *Ephesti ab Emilio Frontino Proconsule, non propter nomen Christi, sed propter latrocinia Alexander in judicio condemnatus** cap. 17.

natus est. Verùm postea cum se ob nomen Christi persecutionem passum fuisse apud fideles falsò prætexisset; illis Proconsulem rogantibus pro eo, dimissus est. Eum arguit, quòd se jactaret Martyrem. Et si pro Christo Domino accepisset istam capitalem sententiam, fatetur quòd gloriæ titulus illi competisset. Proinde ex Apollonii sententia nec ipsa tormentorum perpessio requiritur ad Martyrium, sed sufficit capitalis, licet postmodò remissa, damnatio. Quia nempe similis Christianus est Dominum gloriosè confessus, ei dixit extremum testimonium, ad ipsum suo sanguine sigillandum fuit paratus, ideoque nihil ipsi deest ad Martyrium.

Ejusdem sententiæ fuit in litteris ad Sanctum Lucium Pontificem gloriosus Martyr Cyprianus: *Et nuper quidem tibi, Frater charissime, gratulati sumus, cum te honore geminato in Ecclesia sue administratione Confessorem pariter & Sacerdotem constituit Divina dignatio. Sed & nunc non minus tibi & comitibus tuis, atque universæ Fraternitati gratulamur, quod cum eadem gloria & laudibus vestris reduces vos demò ad suos fecerit benigna Domini & larga protectio, ut pacendo gregi Pastor, & gubernanda navi Gubernator, & plebi regenda Rector redderetur: Et apparet relegationem vestram sic Divinitus esse dispositam, non ut Episcopus relegatus & pulsus Ecclesiæ deesset, sed ut ad Ecclesiam major rediret. Neque enim in tribus pueris minor fuit Martyri dignitas, quia morte frustrata de camino ignis incolumes exierunt, aut non consummatus Daniel existit in suis laudibus, quia qui leonibus missus fuerat ad prædam, protectus à Domino vixit ad gloriam. In Confessoribus Christi dilata Martyria non meritum Confessionis minuunt, sed magna Divina protectionis ostendunt. Representatum videmus in vobis, quòd apud Regem fortes atque illustres pueri prædicaverunt: Ipsos quidem paratos esse ardere flammis, ne Diis ejus seruirent, aut imaginem quam fecerat adorarent; Deum tamen quem colebant, potentem esse ut eos de camino ignis eximeret, & de Regis manibus, ac de pœnis presentibus liberaret. Quod invenimus in Confessionis vestre fide, & in Domini circa vos protectione nunc gestum, ut cum vos parati fueritis & prompti omne subire supplicium, Dominus tamen vos pœnæ subtraheret, & Ecclesiæ reservaret. Regredientibus vobis breviate non est in Episcopo Confessionis sue dignitas, sed magis crevit Sacerdotalis autoritas, ut Alari Dei assistat Antistes, qui ad Confessionis arma sumenda & faciendam martyria, non verbis plebem, sed factis cohortetur, & virtutis exemplo. Cur Lucium dicat simul constitutum & Sacerdotem & Confessorem exponit liber Pontificalis: *Luctus in exilio fuit relegatus, postea nutu Dei incolumis ad Ecclesiam reverfus. Evenit Lucio istud ipsum, quod evenerat ejus Antecessori Cornelio: Uti ob hujus consecrationem Imperator Decius, ita ob illius eversionem acti in rabiem Augusti Gallus & Volusianus ipsum capitaliter proscripterunt. Et ei in sedem reducto Sanctus Cyprianus fuit gratulatus. Et ex hac epistola addiscimus va-* Christ. Lupi Opera T. IX.*

ria. Primò, quòd ad Martyrium non requiratur mors, nec item tormentorum perpessio, sed sufficiat capitalis sententia. Secundò, quòd istud Cyprianus probet ex tribus Hebræis juvenibus, quos ad ignes damnavit Rex Nabuchodonosor. Et probatio est firma. Etenim licet sententia fuerit missa in executionem, isti tamen juvenes nec fuerunt mortui, nec ab ignibus passi quidquam molestiæ. Tertiò discimus, quòd perpetui exilii sententia sit capitali æqualis, ideoque non dumtaxat Confessorem faciat, sed & Martyrem. Quartò, quòd istum titulum donet etiam gratiosè remissa sententia, seu quòd per gratiosam sententiæ remissionem titulus non aboleatur. Et quidem quòd perpetui exilii sententia sit capitali æqualis, est fundamentum in Romanis legibus.

Hinc etiam de suo Sancto Antecessore Dionysio, quem cum Sancto Eusebio Vercellenfi Episcopo relegavit Imperator Constantius, quòd in exilio locis, viciniori Martyribus titulo, vitam finiret, scribit ad Vercellensem Ecclesiam Sanctus Ambrosius. Affirmat Sanctum Dionysium esse potiori jure Martyrem, quam Sanctum Eusebium. Quia nempe Eusebium in sua Ecclesia, Dionysius sit in exilio mortuus, ideoque hujus solius exilium fuerit ipsa re perpetuum & capitale. Et tamen etiam Eusebium Romana ac omnis sub cælo Ecclesiæ venerat ut Martyrem. Etiam Sanctum Joannem Evangelistam. Sanctus Hieronymus in primo contra Jovinianum libro dat duas causas. Prima est: *Joannes in Patmos insula fuit à Domitiano Principe ob Domini Martyrium relegatus. Secunda est: Tertullianus refert, quòd Joannes Romæ missus in ferventis olei dolium, purior & vegetior exiverit, quam intraverit. Proinde & ipse nihil istic fuit passus. Et utraque causa est per se ad Martyrii titulum sufficiens. Etiam Sanctum Eustatium Patriarcham Antiochenum, quem in perpetuum exilium proscripterat Eusebiana Arianorum factio, esse verum Martyrem affirmat in homiliis ad populum Antiochenum Sanctus Joannes Chrysostomus. Et addit causam: *Neque mirum vobis videatur, quòd ipse in orationis limine sanctum Martyrem appellem. Si quidem sua morte è vobis sublatus est. Quomodo potest igitur Martyr esse? Sæpe numero dixi vobis Martyrem facere non mortem tantum, sed animi quoque propositum. Non enim eventus solo, sed etiam voluntate Martyrii corona comparatur. Non quavis, sed per insigne Christi testimonium sigillata voluntate. Istud ipsum repetit in homilia super decimum capitulum Sancti Prophete Jeremie, & in homilia super Psalium nonagesimum quintum. Et nervo sæ demonstrat. Etiam ad metalla damnatos Sanctus Cyprianus passim inscribit Martyres. Et certè ista etiam damnatio apud Romanos leges æquivalet supplicio capitali. Proinde vos omnes qui pro Christo dumtaxat erant comprehensi & carcerati, antiqua Ecclesia appellavit non gloriosos Martyres, sed simpliciter Confessores. Nondum enim solemnè Christo Domino dixerant testimonium, necdum istud sua passione**

aut damnatione sigillaverant, adhuc extra & ante iudicium confitebantur. Martyr debet esse solemniter ante Regia Tribunalia in publico iudicio Confessor & testis; Debet hoc testimonium aut toleratis tormentis, aut accepta sententia sigillasse.

Quid porro & quos Septimius noster intelligat per designatos Martyres, non planè constar. Eadem interim phrasi utitur in litteris ad Sanctos Episcopos, Dionysium Mediolanensem, Luciferum Calaritanum, ac Eusebium Vercellensem, quos Imperator Constantinus proscripserat, Liberii Pontifex: Vos acceptissimos Deo Sacerdotes egregia & singularis fides, & hic probabiles Deo ostendit, etiam ad futuram gloriam Martyres designavit. Exstat epistola inter fragmenta Sancti Hilarii Pictaviensis Episcopi. Vocem, Designatos, quidam putant esse restringentem, ac aliquantum diminuentem: Distinguentem contra Martyres consummatos. Alii censent à Septimio intelligi simplices Confessores. Et rectè. Istam enim vocem direxit ad carceratos dumtaxat, necdum damnatos, necdum castigatos, necdum in tormentis aut iudicio solemniter confessos ac restatos. Eos appellat Designatos atque à Domino Deo electos ad Martyrium, seu ad istud solemne testimonium. Nec refert, quòd istum suum librum inscribat, Ad Martyres. Etenim seipsum exponit, dum statim in exordio adiungit: Designati. Deinde, quis ignoret in Romanorum Praefectorum carceribus fuisse Confessores designatos? Sanctus tamen Liberius videtur, alio sensu loqui. Videtur intelligere Designatos ad mortem, Martyrium consummatum. Videtur Designatos Martyres distinguere contra Consummatos. Porro inter ipsos est multa differentia, longa distantia. Earum una est, quòd Designatus sit adhuc in carne & sanguine filius huius sæculi, ideoque extolli possit in superbiam, labi in luxuriam, schisma, hæresim, apostasiam, quodcumque peccatum, Et ita multa exempla nos docuerunt, & coggerunt ad amaras lachrymas.

In Tertulliani circa vocem, Designati, sensu exponendo, consonat nobis Beatus Rhenanus: Designati, id est, futuri Martyres, metaphora ab electis Magistratibus sumpta, qui designati dicuntur cum eliguntur. Porro quos hic alloquitur Tertullianus, nondum Martyrium tulerant sive fecerant, sed expectabant. Per Martyrium Rhenanus vult intelligi mortem. Et hinc oritur quæstio, An Tertullianus solos morte consummatos Martyres censeat honorandos isto titulo? Quidam affirmant. Probant ex libro apologetico, qui inter illos, quibus solemnes Fidelium Collectæ seu elemosynæ solebant tunc distribui, ponit & hos: Et si qui in metallis, si qui in insulis, vel in custodia, dumtaxat: ex causa Dei Sedes, alumni confessionis suæ sunt. Per suæ confessionis alumnos intelligit, Confessores, quos alebat pia Mater Ecclesia. Intelligit non solos apprehensos & carceratos, sed & per definitivam sententiam deppratos in insulam, aut ad metalla

damnatos. Hos omnes, quòd nempe necdum essent morte consummati, appellat non Martyres, sed Confessores. Et in libro de Pudicitia scribit: Quem in prælio confessionis tormentis consummatum servitia deiecit. Tormentorum perfectionem vocat non Martyrium, sed confessionem. Solos consummatos passim appellat Martyres.

Respondeo tamen ipsum loqui etiam alio modo. Etenim in libro contra Valentinianos scribit: Speraverat Episcopatum Valentinus, quia ingenio poterat & eloquio. Sed alium ex Martyrii Prærogativa loci potius indignatus, de Ecclesiæ aubentica Regula abruptit. Valentini Corvalem affirmat fuisse Martyrem: Quòd nempe aut tormenta, aut capitalem sententiam sustinuisset, vel aliud simile Christo Domino reddidisset testimonium. Et de hæresiarcha Praxeas scribit: Praxeas de jactatione Martyrii inflatus, ob solum, & simplex, & breve carceris tedium. Notanda sunt verba: Solum, & simplex, & breve carceris tedium. Nempe dumtaxat apprehensus, ac sine tormentis & sententia dimissus fuerat Praxeas: Hinc Doctor affirmat ipsum non fuisse Martyrem. Omnino futurum, si vel alterum sustinuisset. Proinde Septimius, licet quandoque solos morte consummatos inscribat Martyres, quandoque tamen & aliis adscribit istum titulum. Hinc & in libro de corona militis palam distinguit Confessores & Martyres. Et hæc phrasis erat tunc omnino vulgatio. Lucet ex Sancti Cypriani litteris ad Presbyteros suos ac Diaconos: Honorem quem nobis Martyres cum Confessoribus servant. Martyres & Confessores. Antequam penè Martyrum excessum. Ad Martyres, & Confessores, & Plebem. Honorem Martyrum & Confessorum pudorem, & Plebis tranquillitatem turbare. Inter Martyres & Confessores aperte distinguit. Agit de Indulgentiarum libellis, quos tunc carcerati Confessores & Martyres propè tentibus dirigebant ad Episcopos. Quod & à Confessoribus & à Martyribus mitterentur, frequenter affirmat etiam in aliis epistolis. Et ex ipsis patet, quòd Romani tunc carceres non solos Confessores seu Designatos Martyres, sed etiam plenos Martyres continerent. Et in litteris ad Antonianum Episcopum scribit de Moyse Presbytero Romanæ Ecclesiæ: Moyse tunc adhuc Confessore, nunc autem & Martyre. Hic locus altissime clamat non solum mortuos, sed & vivos fuisse Martyres, eosque distinctos à Confessoribus, & ipsis eminentiores. Confessio erat gradus ad Martyrium. Et in alia ad Martyres & Confessores epistola scribit: Ex quibus quosdam jam comperi coronatos, quosdam ad coronam gloria proximos, universos autem, quos glorioso agmine carcer inclusit, pari ac simili calore virtutis ad gerendum certamen animatos. Hinc vides tria. Primò, quòd alii Martyres, alii essent Confessores. Secundò, quòd Martyrum alii essent coronati, alii coronæ proximi, utique plusquam Designati. Tertiò, quòd carcer & Confessores & Martyres includeret. Sunt tamen & loca in quibus

quibus vocem, Confessor, etiam pro Martyribus Cyprianus accipit. Quia nempe omnis Martyr est etiam Confessor.

Dominus Cardinalis Cæsar Baronius hac de re scribit in Notis Romani Martyrologii: Justa Sancti Cypriani sententiam, qui non interpellatus se Martyrio ingererat, hic dicebatur Professor, si adhuc autem quis timore correptus, ne fidem proderet, sua suosque relinquens, exilio spontaneo procul à patria vitam ageret, hic appellabatur Extorris. Cujus non erat despicienda conditio. Nam & numero Martyrum recensendus erat, sicut de causa mortem oppetiisset. Præter Confessores ac Martyris solemnes titulos affirmat fuisse olim & duos alios: Professoris & Extorris. At vocem, Professor, nec in Sancto Cypriano inveni hætenus, in nec Tertulliano, nisi me fallat memoria. Titulus tamen fundamentum habet in Sancti Cypriani ad suum Clerum & populum ultima epistola, quæ mandat, ut post ejus mortem cuncti se rectè gerant, omnis apprehensus sit constans, & nemo se offerat. Et addit causam: Dominus nos confiteri magis voluit, quàm profiteri. Confiteri ad apprehensos, ad se offerentes refert profiteri. Et in sermone de Lapsis memorat Proconsularia Edicta, quæ omnes Christianos mandabant intra certum diem accedere ad Curiam, & Deos profiteri, atque adiungit: Quisquis professus intra diem non est, Christianum se esse confessus est. Professionem, licet rei pravæ, adscribit ultro id agentii. Proinde laudatus à Domino Cardinali titulus habet fundamentum.

Extorris titulum habes apud Sanctum Cyprianum in litteris, quibus Episcopi, Caldonius, Herculanus, & Victor Rogatiano, ac Numidico Presbyteris denuntiant quosdam à se excommunicatos Felicissimi Diaconi schismaticos. Sedatores: Repostum de Extorrisibus. Sopronium, & ipsum de Extorrisibus. Verùm hic titulus non solis spontaneis, sed & proscriptis ob fidem exulibus olim omnino competit. Lucet ex Sancti Cypriani ad Rogatianum Presbyterum & alios Confessores litteris, quæ inter ceteros quorundam Confessorum excessus ponit & hunc: Alius in eam patriam, undè Extorris factus est, regressus est, ut deprehensus non jam quasi Christianus, sed quasi nocens pereat. Utique nocens ob violatam exilii sententiam. Quam violationem esse crimen Sanctus Cyprianus affirmat in aliis etiam epistolis. Et in litteris ad Martyres & Confessores: Suscepta poena est, quæ Confessores Christi fecit Extortes. Quare in litteris ad Sanctum Papam Lucium, ac in litteris ad Florentium Pupianum, Extortes vocat Relegatos. Eosdem in sermone de Lapsis appellat Proscriptos. Attamen & voluntarios exules in hoc sermone laudat. Etiam in libro exhortatorio ad Martyrium. Quare hi omnes olim habebant titulum Extorris. Erant igitur quatuor tituli: Martyr, Confessor, Professor, Extorris. Sanctus Cyprianus de ipsorum non tantum in hæreses aut schismata, sed & in fraudes, stupra, atque adulteria lapsu scribit zelosè ac elegantèr in libro de Unitate Ec-

clesiæ: Confessio immunem non facit ab insidiis Diaboli, aut contra tentationes & pericula, & incurtus atque impetus sæculares, adhuc in sæculo positum perpetua securitate defendit. Quidquid ante finem fuerit, gradus est quo ad salutis fastigium ascenditur; non terminus quo iam culminis Summa teneatur. Confessor est, sed post confessionem periculum majus est, quia plus adversarius provocatus est. Hoc magis stare debet cum Evangelio Domini, per Evangelium gloriam consecutus à Domino. Addit de ista gloria non oportere extolli, sed omni disciplina, humilitati præsertim, esse insistendum studiosissime, atque prosequitur: Non idcirco Apostolorum fides & firmitas cecidit, quia proditor Judas ab eorum societate defectit; sic & hic non statim Confessorum sanctitas & dignitas comminuta est, quia quorundam fides fracta est. Quæ omnia tradit etiam in sermone de Lapsis, ac in variis epistolis: Præsertim in epistola ad Rogatianum Presbyterum.

Et istos Confessorum aut Martyrum lapsus fuisse semper gravissimum in Ecclesia scandalum, rectè affirmat Septimius. Etenim de Maximo Romanæ Ecclesiæ Presbytero, Nicofrato Archidiacono, & quibusdam aliis ad Novatianum schisma & hæresim delapsis Confessoribus scripsit ad Sanctum Cornelium Pontificem Martyr Cyprianus: Hic quosdam fratres nostros error induxerat, quòd sibi communionem Confessorum saguiderentur. Confessores sunt Ecclesiastici corporis ossa, ideoque illis confractis aut concussis non possunt non quævis alia infirmiora membra aut frangi aut laxari, & quævis firma non quadrari ac mœrore turbari. Sunt Ecclesiastica communionis radix, cui quis adhærens semper credidit se non posse deviare. Quòd insuper essent infallibiles Nota verè Ecclesiæ, crediderunt Montanistæ.

Etenim de ipsis scribit apud Cæsareensem Eusebium laudatus Apollonius: Cum jam omnia illorum argumenta, quæ supra posuimus, sint penitus confutata, & nihil habeant quod dicant amplius, ad Martyres confugiunt, & se affirmant complures habere Martyres, atque hoc esse certum argumentum veritatis & potentia, quæ est in Prophetico illorum spiritu abdita. Addit etiam Marcionitas, ac alios hæreticos in eodem argumento se fundasse. In ipsum adeò sperarunt Donatistæ, ut se jactarent ac appellarent Ecclesiam Martyrum. Et apud gregariam Christi Dominii multitudinem argumentum non caret fucò. Hinc enim quidam Africani fideles maluerunt Apostatis Romanorum Confessoribus adhærere & communicare, quàm suis Episcopis, quæ gloriose Martyri & Primati Cypriano. Et hinc idem Cyprianus, quousque Romanos istos Confessores reduxisset ad Catholicam unitatem, sibi ipsi nullas fecit cogitandi & laborandi scias, & post reductos perrexit in eadem ad Cornelium epistola: Merito illos revertentes summi, ut scribitis, gaudio & Clerus, & Plebs, & Fratritas omnis excepit, quoniam in Confessoribus gloriam suam conservantibus, & ad unitatem revertentibus, nemo non socium seu participem eorum gloriæ compu-

Cap. 22.

Cap. 4.

Cap. 1.

Ep. 83.

Epist. 9.

Ep. 39.

Ep. 7.

Epist. 52.

Epist. 7.

Ep. 47.

Lib. 5.

cap. 15.

computat. Hujus diei letitiam de nostris possumus sensibus estimare. Nam cum istic ad litteras vestras, quas de eorum confessione misisti, letatus sit omnis Fratrum numerus, & summa alacritate hunc nuntium communis gratulationis exceperit, quid illis, ubi res ipsa & presens letitia sub oculis omnium gerebatur? Epistola, qua istorum Confessorum reditum significavit Sancto Cypriano Cornelius, est omnino legenda. Etiam alia littera Sancti Cypriani de eadem materia. Ex ipsis videbis ex Confessorum aut Martyrum lapsu summum scandalum ac moerorem, ex eorumdem reditu summum Ecclesie fuisse gaudium, ac publicum festum. Etiam in Transmarinis Ecclesiis.

Ex personis probamus fidem, &c.

Plures Romani Imperii illustres personas esse adhuc Paganas, ac Evangelio potenter adversari, queritur in quinquagesimo quarti Psalmi Commentario Sanctus Augustinus, atque adjungit: *Ille Nobilis si Christianus esset, nemo remaneret Paganus. Plerumque dicunt homines: Nemo remaneret paganus, si ille esset Christianus. Plerumque dicunt homines: Et ille si fieret Christianus, qui remaneret paganus? Quod ergo nondum sunt Christiani, quasi muri sunt civitatis illius non credentis, & contradicentis. Quamdiu isti muri stabunt? Non semper stabunt. Fidelis plebs terræ civitatis muros optat converti in muros Civitatis cælestis. Etenim Christiani Nobiles sunt revera munimen ac tutela Ecclesie. Et hinc sibi ad illustres præsertim personas è Donati parte ad Catholicam Matrem reducendas fuisse singulare studium, in litteris ad Emeritum istius partis Cæsareensem in Mauritania Episcopum præfiteretur Sanctus Augustinus. Est Apostolicum studium. Etenim ad Philipenses scripsit è Romana sua captivitate Sanctus Paulus Apostolus: *Scire vos volo, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii, ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo, in omni Prætorio. Et infra: Salutant vos omnes Sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt. Erat revera magnus Evangelii profectus, natus è singulari Sancti Apostoli erga illustres personas studio. Ex studio erga Evangelium, cui talium personarum accessio non potest non plurimum professe. Hinc etiam Romanum Clerum in Consulari viro Prætextato convertendo plurimum laborasse scribit Sanctus Hieronymus. Et jure merito. Etenim tales à Christo Domino comprehensæ personæ tandem ad illum ducunt ipsam etiam supremum Principem, de cujus communione Palatinus Valentis Præfectus, & magnus noster Basilus dixerunt ad invicem: *Ne tu nibili factus, quod magnus Imperator tuo populo inseri cupiat. Hæc Præfectus. Et Basilus: Imperatorem in Ecclesiam recipi est res omnium gravissima. Et Præfectus dedit rationem: Patiaris ipsius quoque***

Magister nominari. Ita habes apud Sanctum Gregorium Nyssenum Episcopum in primo libro contra Eunomium. Et certe quod unius iniqui hominis conversio sit cæli & terræ creatione majus Divinæ Majestatis opus, est communis Patrum doctrina. Quantum ergo miraculum est conversio ipsius Imperatoris? Hinc inter Christi Domini summa miracula Sancti Patres numerant & hoc: Quod Piscatores subegerint Imperatores. Quod Romæ ad Piscatoris & Pellificis tumultum Imperatores adorent. Quod illic Piscator habeat Basilicam omni Augusto Palatio superbior. Quod etiam in Regum frontibus fixa splendeat ista crux, cui antea totus mundus insultavit. Hinc ob conversum Constantium publicas festivitates egit omnis Ecclesia, & solemnissimas egit Deo gratias. Enata exinde animarum lucra quis ignoret? Ab Ario conversum Richaredum omnis Hispania veneratur non dumtaxat ut Regem, sed etiam ut Apostolum. Et certe similibus Regum Apostolatus fuit potentissimus. E contrario dum Imperator, Rex, aut quæ eminent mundi Potestas cadit à fide, concutiuntur omnia Reipublice elementa, omnium Ecclesiarum cythara vertitur in luctum. Et jure merito. Istiusmodi namque Potestates sic fiunt serpentes, qui sua cauda quandoque tertiam, quandoque longè majorem è cæli stellis partem trahunt secum ac dejiciunt in terram, in abyssum æternæ damnationis. Ita factum Majores nostri viderunt in Apostasia Juliani, Valentis, Zenonis, Anastasii, Leonis Isauri, ac aliorum Imperatorum. Et nos videmus in Anglia, Dania, Suecia, ac aliis Europæ Regnis. Similes Dracones per Apostasiam fiunt etiam Episcopi, Doctores, Martyres, aliæque spectabiles in Ecclesia personæ. Quamvis non seducant, scandalizant, ac infirmorum conscientias percutiunt. Quod Himeneus ac Philetus, magni utique Doctores, dum à fide exciderunt, quorumdam infirmorum fidem non solummodo concusserint, sed etiam subverterint, scribit Apostolus in secunda epistola ad Timotheum. Ad similibus erectionem & consolationem hic scribit Septimius, non fidem ex personis, sed personas ex fide pendere ac oportere probari. Eodem modo scribit in libro de Velandis Virginibus: *Virgines Ecclesiam, an Ecclesia Virgines ornat Deo sive commendat? Est solatium mutuatum ex Apostolo, qui ad infirmos fideles de Phileti & Hymenæi lapsu animandos & solandos scripsit Sancto Timotheo: Fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc. Cognovit Dominus qui sunt ejus. Et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini. Istud Dei fundamentum est Catholica Mater Ecclesia, magna domus supra petram fundata, adversus quam nulla inferorum porta, nullus infidelium impetus, nullus Apostatarum livor possit prævalere. Est à Deo sacratu & signatus fons, cui bibentes non profuant, sed ipsæ prodest bibentibus. Omnes nos etiam illi debemus dicere: *Bonorum meorum non eges.**

Quod Magnatum ac Sapientum conversio plurimum

rimùm proficit Ecclesie, ideoque studiosius procuranda sit ac optanda, variis in locis docet, ac ex Apostolo demonstrat Hilarus Romanæ Ecclesie Diaconus. Hæc Sancti Pauli ad Romanos verba, *Fides vestra annuntiat in universo mundo, commentatur: Aut gaudebant robusti, qui crederant ceteri, quia videbant Principes suos fratres sibi factos in fide; aut certe qui non crederant, poterant credere horum exemplo. Facile enim facit inferior, quod feri viderit à Potiori. Et ad verba, quibus Apostolus sibi optat occasionem veniendi Romam, scribit: *Majus gaudium est, si Potentes mundi convertuntur ad Deum. Quia quanto inimici graves sunt, tanto magis reconciliari necessarii. Et ad verba, quibus Apostolus profitemur se promptum Romanis etiam evangelizare: Quamvis missum se predicare omnibus dicat Gentibus, promptum tamen se Romanis asserit tradere Evangelium Gratia Dei, apud quos Regni caput & sedes est. Ad membrorum enim utilitatem vel requiem pertinet, si caput inquietum non fuerit. Idè Romanorum pacem optat, ut non multum se jactet Satanas, & uberius fructus habeat operis sui. Eadem in epistola scribit Sanctus Paulus: *Salutate Epænetum, dilectum mihi, qui est primitivus Asia in Christo. Et Hilarus dat causam: Hujus Epæneti etiam presentem dignitatem non tacet, ut ostendat & dignitatem credere. Etiam ad hæc Apostoli verba, *Gaudeo de vobis, scribit: Gaudet quia Romani, qui Regnum habere videntur, subjecerunt se Fidei Christianæ. Pergit Apostolus: *Salutate vos Erastus dispensator Civitatis. Et Hilarus: *Dispensator Civitatis est quasi curator, qui discente justitia gubernabat Civitatem, maxime in pretis vendendis. Hos omnes idè nominatim enumerat in salutatione Romanorum, ut scirent quales & quanti congaudent bono capto illorum. Et Pontium suum Diaconum, qui Imperatorem Philippos convertit ad fidem, Romana Ecclesia singulari encomio ornavit in suo Martyrologio.******

Nemo Sapiens, nisi Fidelis, &c.

Quod omnes hæretici lucidam scientiam ac sapientiam jactent atque promittant, scribit in octavi Psalmi Commentario Sanctus Augustinus. Et in quadragesimo quinto super Sancti Joannis Evangelium Tractatu adjungit: *Se videntes non solum jactant, sed & à Christo illuminatos videri volunt. Quin immò de Gnosticis, quos hoc in libro præsertim impugnat Septimius, scribit Sanctus Irenæus: *Dicunt se non solum Presbyteris, seu Episcopis, sed etiam Apostolis existentes sapientiores sinceram invenisse veritatem. Immo & supra ipsum Christum Dominum sapere: *Se indubitate, & incontaminatè, & sincerè absconditum scire mysterium. Se cum Sancto Paulo posse dicere: *Sapientiam loquimur inter perfectos. Hinc se non qualescumque Doctores appellari voluerunt, sed Gnosticos. Porro Episcopi, Doctores, Martyres, Presbyteri, Diaconi, Viduæ,****

ac Virgines habent plenum sapientiæ testimonium & auctoritatem, ideoque eorum lapsus infirmam plebem pessimè percutit & scandalizat. Creduntur non posse cadere in tenebras, ideoque in ignoratum antea, & tunc repertum lumen ascendisse. Et istud de sese jactant. Ipse noster Tertullianus, dum ad Montani antea à se nervosè impugnati sordes fuit delapsus, tamquam novo perfusus lumine scribere non erubuit in libro de Pudicitia: *Erit igitur & hic adversus pschicos titulus, adversus meæ quoque sententiæ retrò penes illos societatem, quo magis hoc mihi in notam levitatis obiectent. Nunquam societatis repudium delicti præjudicium est: Quasi non facilius sit errare cum pluribus, quando veritas cum paucis ametur. An enim me non magis dedecorabit utilis levitas, quam ornari nocens. Non suffundor errore quo carui, qui caruisse delector. Quia meliorem me & pudicitorem recognosco. Nemo proficiens erubescit. Habet & in Christo scientia ætates suas, per quas devolutus est Apostolus. Cum parvulus, inquit, essem, tamquam parvulus loquebar, tamquam parvulus sapiebam. At ubi vir sum factus, ea quæ parvuli fuerant evacuavi. Adè diverit à sententiis pristinis, nec idcirco deliquit quod æmulator factus est, non Paternarum traditionum, sed Christianarum: Optans etiam ut præciderentur, qui circumcissionem detinendam suadebant. Atque utinam & isti, qui meram & veram integritatem carnis obruncant. Suam perversionem Sancti Pauli Apostoli conversioni æquiparare, ac eidem principio adscribere non erubuit. Hinc ejus de oratione librum laudat in S. Matthæi commentariis S. Hilarius Pictaviensis Episcopus, & adjungit: *Sed consequens error hominis detraxit Scriptis probabilibus auctoritatem. Eius contra Gnosticos eruditissima opera prædicat etiam Vincentius Lirinensis, & addit: *Et fuit ipse quoque in Ecclesia magna tentatio. Nam de suo nomine abortivit Tertullianista. Presentem librum scripsit adhuc sanus, ideoque adversum similes tentationes rectè dedit hoc antidotum: *Nemo sapiens nisi fidelis; nemo autem Christianus, nisi qui ad finem usque perseveraverit. Est firmum antidotum. Etenim omnis hæreticus tantis parasangis distat à veræ sapientiæ gratia & lumine, ut si cæcus & stultus. Stultitia & hæresis sunt genus & species. Ita affirmat in libro de Pelagii apud Diospolitana Synodum Actis Sanctus Augustinus: *Omnis hæreticus consequenter & stultus est, non autem omnis stultus continuè est appellandus hæreticus. Et infra: *Si hæresis est procul dubio & stultiloquium est. Quod præsertim verum est de Gnosticis, & cunctis ipsorum surculis. Eorum dogma omnis Ecclesia semper appellavit duplicis Divinitatis fabulam. Esse fabulatricem stultitiam frequenter in libris contra Manichæos, & contra legis Prophetarum Adversarium affirmat ac demonstrat S. Augustinus. Et quænam stultitia posse esse Helleboro dignior? Etiam de Arianis, Eusebianis, Eunomianis, ac Macedonianis scribit in vigesima sexta Oratione Sanctus Gregorius Nazianzenus: *Ingenta magna & ferocia tumultus istos, in quibus ver.*******

Epist. 164.

Cap. 2.

Cap. 14.

lib.

cap. 3.

Cap. 1.

lib.

Cap. 5.

Cap. 6.

versamur, excitantur. Non illa quidem simpliciter magna & ferventia, sed quæ cum generositate imprudentiam & insipientiam, & qui malus ipsius factus est, temeritatem conjunctam habeant. Siquidem insipientia deiecit in stultitiam. Et de Eunomianorum Congerronibus Ætiani habet Sanctus Epiphanius: *Hæresis ex pessimo consilio profecta est. Sive illos gloria cupiditas aut arrogantia, sive voluptatum libido, sive aliorum emulatio, sive commotio quedam animi aut temeritas impulerit. A Diabolo porrò omnis illa est inflicta cæcitas. Cunctos de Divina veritate dumtaxat dubitantes esse & cæcos & stultos affirmat in quarti Psalmi commentario etiam Sanctus Augustinus. Et quid opus multis testibus? Ad lapsos, aut fortè dumtaxat cespitantes Galatas scripsit Apostolus: O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati? Et ad dubitantes de sua Resurrectione Discipulos ipse Christus: O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophete! De vera enim sapientia dicit Spiritus Sanctus: Initium sapientiæ est timor Domini. Est unum è septem ejus donis, ideoque in cordibus nostris diffusa Dei charitas, per cuius lumen deducimur in omnem veritatem. Hinc igitur dicit Doctor: Nemo sapiens nisi fidelis. Dicit nos, dum quis Episcopus aut Doctor in hæresim aut schisma labitur, non plus oportere turbari, quam si eorum quis moto cerebro stultus, aut læsis oculis fiat cæcus.*

Fidelis.

Vox Fidelis, & vox Christianus, apud Antiquos passim fuerunt distinctæ significationis. Hinc septimus Constantinopolitanus Canon dicit Gentiles primùm Christianos fieri, deinde Catechumenos, ac tandem post varii gradus transitum baptizari, atque ita fieri fideles. Et hinc olim prima Gentilium ad fidem nostram aspirantium vox apud Episcopum aut Presbyterum fuit: Domine, volo Christianus fieri. Et de primo Episcopi aut Presbyteri in ejusmodi petentis actu ajunt frequenter Gestæ Martyrum: *Fecit illum Christianum.* Utique impresso signo Crucis. Solus ergò baptizatus est Fidelis. Christianus autem necdum est Catechumenus, sed dumtaxat ad Catechumenatum designatus seu admissus. Quo sensu etiam Canones Trullani loquuntur, eandemque phrasim quandoque securus est Sanctus Augustinus. Hic tamen Tertullianus utramque vocem pro eodem accipit. Ita in libro secundo contra Jovinianum, & in epistola ad Oceanum accipit & Sanctus Hieronymus. Quin immò eadem significatione utuntur in lege ad Posthumanum Prætorio Præfectum Imperatores Gratianus & Valentinianus secundus, ac magnus Theodosius: Christianum cum fidei confundunt. Eadem tamen in lege confundunt Christianum & Catechumenum. Exstat lex in sexto-decimo libro Codicis Theodosiani.

Nemo major nisi Christianus.

Simplicem Christi plebem, ex Episcoporum, Doctorum, aut Martyrum lapsuram & cespitantem, Doctor confirmat alio argumento: Quòd sub sole nihil sit vero Christiano majus. Quòd firma Christianitas seu justitia sit non tantum Virginum, Viduarum, Diaconorum, ac Presbyterorum, sed etiam Doctorum, Martyrum, ac Episcoporum gradu & dignitate eminentior, ideoque firmus Christianus plus ponderis & autoritatis habeat ad nos in Catholica Ecclesia firmandos, quam quivis alius ad nos suo lapsu circumscribendos ac deiciendos. Veram ex Christi Domini Fide justitiam esse omnibus bonis majorem demonstrat in litteris ad nobilem viduam Probatam Sanctus Augustinus. Est enim Regnum, Sacerdotium, Divinæ naturæ confortium, ejus in nobis habitatio; incomparabilis in fictili vase thesaurus, aliorum omnium Divinorum donorum fundamentum. Et Virgo, Vidua, Diaconus, Presbyter, Doctor, Martyr, Episcopus, quid sunt sine justitia? Vasa signata, sed vacua. Æsonans, ac cymbalum, tinniens. Antiquus ille & venerabilis Scriptor, quem passim credunt Sanctum Dionysium Areopagitam, in Ecclesiastica Hierarchia justificationem humanam definit hoc modo: *Est ineffabilissima Divini nostri status fabricatio. Esse opus mortuorum resuscitatione majus docet in noni Psalmi Commentario Sanctus Augustinus: Terreni homines, & oculis dediti, magis mirantur resurrexisse in corpore mortuum Lazarum, quam resurrexisse in anima persecutorem Paulum. Eos graviter arguit. Istud ipsum docet in prima Concione supra Psalmum octogesimum octavum. Consonat in quadagesima super piam ad Corinthios epistolam homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: Est longè majus peccata delere, quam corpus suscitare. Et in quarta homilia super epistolam ad Ephesios: Majus est morte affecte mederi animæ, quam suscitare mortuos. Et in homilia de Christi Domini precibus: Quid majus est, peccata dimittere, an panes creare? Nonne manifestum est hoc esse majus? Et in homilia de Chanana muliere scribit: Numquid potes modum exponere, quo creatus es? Sic neque potes effari modum, quo peccata tolluntur. Neque mireris. Etenim in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium scribit Sanctus Augustinus: Prorsus majus hoc, utique ex impio facere pium, esse dixerim, quam est cælum & terra, & quæcumque cernuntur in cælo & in terra. Et cælum enim & terra transibit, prædestinatorum autem salus & justificatio permanet. In illis tantum opera Dei, in his autem est etiam imago Dei. Hocce miraculum esse illud, de quo dixit in Evangelium Dominus: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet. Addit istud miraculum esse in Ecclesia quotidianum ac perpetuum. Quotidie*

fidie fieri à veris Christianis. Hi enim operanti in se Deo cooperantur, ideoque semetipsos faciunt ex impiis pios, ex ebriosis sobrios, ex impudicis castos. Adjungit Augustinus & hanc quaestionem: *In cælis Sedes, Dominationes, Principatus, Potestates, Archangeli, Angeli sunt opera Christi. Numquid etiam his operibus majora facit, qui operanti in se Christo cooperatur salutem æternam ac justificationem suam? Et responderet: Non hic audeo præcipitare sententiam. Intelligat qui potest, judicet qui potest, utrum majus sit justos creare, quam impios justificare. Certè enim si æqualis sit utrumque potentia, hoc majoris est misericordiae. Hoc est enim magnum pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne. Ex adeò firmis fundamentis Tertullianus hic scribit nihil in mundo esse Christiano majus: Christianum esse Episcopum, Martyrem, Doctorem, omni Ecclesiæ gradu eminentiorem. Utique integrum Christianum lapsu Martyre, Doctore, Episcopo. Integer enim Episcopus est non tantum Episcopus, sed etiam Christianus. Septimii ergò argumentum est omninò firmum.*

Nemo Christianus, nisi qui ad finem, &c.

Quòd verus Episcopus, verus Doctor, verus Martyr, ac quivis verus Christianus possit à vera sua justitia labi, palàm & hic & in aliis locis docet Septimius. Proindè ab errore, qui solos ad perseverantiam electos garriit fieri veraciter justos, est omninò alienus. Qui aliud existimant, insigniter hallucinantur. Vult non quemvis, sed solum ad perseverantiam ac sempiternam salutem electum Christianum esse eminentissimum totius mundi thesaurum: Et nihil esse ipso majus. Ejus exemplum debere nobis esse majoris autoritatis, quam lapsum cujuscumque Episcopi aut Doctoris. Loquitur de Christiano, non cuius nos faciem, seu externam professionem videmus, sed cuius intima intuetur Deus. Qui spectat ad Dei fundamentum, de quo scripsit Timotheo Apostolus: *Cognovit Dominus qui sunt ejus. Qui sit numquam eradicanda Dei Patris plantatio: Non excutienda per ventilabrum, aut rapiente vento avolutura palea, sed firmum triticum. Eodem modò jam audivimus loquentem Sanctum Augustinum: Cælum & terra transibit, Prædestinatorum autem salus & justificatio permanet. Temporalis Christiano non tantum stabilis in perpetuum Christianus, sed etiam Episcopus, Doctor, Presbyter, ac Martyr temporales sunt multo majores. Omnes sunt leves paleæ, attamen variae. De folis electis dictum est: Ecce omnia vestra sunt, vos Christi, Christus autem Dei.*

Proindè hic per Christianum non quemvis Christi Domini charactere signatum, nec quemvis Christiana vita fulgentem Septimius intelligit, sed solos illos, qui in Christi corpore sunt

firma membra, ac ipsa ossa, quibus Sanctus Augustinus applicat hæc trigesimali tertii Psalmi verba; *Custodit Dominus omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur.* Et commentatur: *Ossa sunt firmamenta fidelium. Quomodo enim in carne nostra ossa faciunt firmamentum, sic in corde Christiano fides facit firmamentum. Patientia ergò, quæ in fide est, ossa sunt interiora. Ipsa sunt quæ frangi non possunt. Quod ipsum docet, & largiùs elucidat etiam in aliis locis. Et ad centesimi primi Psalmi hæc verba, Ossa mea sicut cremium aruerunt, scribit Sanctus Prosper: Ossa dicuntur hi, qui sunt in Christi corpore fortiores, quorum firmitate omnium compago membrorum munitur, dicente ipso fortissimo Paulo, Quis scandalizatur, & ego non uror! Sunt non dumtaxat in Christi corpore, sed ipsum Christi corpus, quòd nulla creatura, nulla libido, nulla violentia possit à suo capite in perpetuum separare. Audi causam: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum Proposium vocati sunt Sancti. Hoc totum corpus est omni ossæ firmius. Singula ipsum componentia ossa sunt immobiles per omnem æternitatem Christiani. Eos hic laudat attendendos & imitandos mandat Septimius.*

Avolent paleæ levis fidei, &c.

Doctor pergit in suo argumento. Affirmat omnes temporales, etiam Episcopos & quosvis alios Ecclesiæ gradus, qui ad schismata aut hæreses sine reditu deficiunt, esse levis fidei paleas, ideoque ex eorum lapsu & avolatione nullum hæresi aut schismati accedere momentum autoritatis, nullum stabilem Christianum oportere ex hinc turbari. Porrò quosvis temporales justos non tantum antiqui Prophetæ, sed etiam in Evangelio Sanctus Joannes Baptista appellavit paleas, apud Sanctum Matthæum dicens de Christo Domino: *Cujus ventilabrum in manu sua. Et permundabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili, Paleas in sola area ponit, non in horreo. Horreum enim est futurum Christi Regnum, area verò est præsentis temporis Ecclesia, locus trituræ. Et omnes temporales justis rectè appellantur paleæ levis fidei. Quid enim palea levius? Et Septimius addit ipsam tentationum flatu avolare. Utique ex Ecclesiæ area ad hæreses ac schismata, ad mundum vanitatis. Ei Sanctus Augustinus in secunda Concione super Psalmum trigesimalum quartum opponit gravem Dei populum, grave firmamentum. Quod per paleam & triticum, quæ simul miscuntur in area, significantur in eadem Catholica communione permixti electi ac reprobi, est vulgatissimum apud omnes Patres. Et in sexti Psalmi commentario scribit Sanctus Augustinus: *Vel nunc, quia est pariter atque isdem conventiculis continentur, tamen in area nuda jam grana separata sunt à paleis, quamvis inter paleas lateant.**

*lateant. Simul itaque versari possunt, simul vero auferri vento non possunt. Paleæ cum solido tritico jacent in eadem area, verum per firmæ charitatis ac fidei, ac præsertim per Divinæ electionis fibulam illi non uniantur, ideoque tentationis vento auferri possunt, ac avolare. Hocse ventos supra nobis edixit Sanctus Epiphanius: Gloria cap. 1. cupiditas aut arrogantia, voluptatum libido, aliorum emulatio, commotio animi, temeritas. Extremus judicii dies erit dies generalis ventilationis: Dominus tunc accepto Divinæ potestatis ventilabro purgabit aream, separans triticum à paleis. Istud tempus nolunt, aut non permittuntur expectare nostri Apostatæ, sed alto Dei judicio eligunt moveri & abripi aliquo tentationis vento, & ad schisma aut hæresim avolare. Et hanc avolationem non solummodò Paulus Apostolus, sed etiam è sua area passus est ipse Dominus. Ex Apostolica Phigellus, Hermogenes, Hymeneus, Philetus, ac Alexander, ex Dominica area avolarunt cuncti præter Apostolos discipuli, ac ex ipsis item Apostolis traditor Judas. Neophytæ tunc modica, adultæ nunc Ecclesiæ area est amplissima. Hinc Septimius rectè affirmat non esse admirandum, si etiam ex hac non desinat levis fidei palea avolare. Ejus mentem elucidat in litteris ad Romanos, qui è Novatiani schismate ad Catholicam Matrem redierant, Confessores Sanctus Cyprianus: *Et si videntur in Ecclesia esse Zizania, non tamen impeditur debet aut Fides aut Charitas nostra, ut quoniam Zizania in Ecclesia cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Nobis tantummodò laborandum est, ut frumentum esse possimus: Ut cum cæperit frumentum Dominicum horreis condidi, fructum pro opere nostro & labore capiamus.* Septimius mandat, ut nec ob reperta in Dominico agro zizania, nec cum ipsis, quæ sunt istud ipsum quòd avolantes paleæ, quandoque semet eradicanibus, avolemus & nos eradicemus. Mandat ut imitemur Christi Domini Apostolos & Sancti Pauli Apostoli Discipulos, quos neque Judæ, neque Phileti, aut aliorum tunc in Evangelio gigantum lapsus commoverunt.*

Quæstio est, An omnes ad hæreses aut schismata declinantes Episcopi, Doctores, Martyres, aliique Ecclesiæ gradus sint levis fidei palea? Ratio dubitandi est: Quia quis nostrum Septimium Tertullianum, Origenem, Luciferum Calaritanum Episcopum, Hilarum Romanæ Ecclesiæ Diaconum, aliosque similes summæ scientiæ ac justitiæ viros, quos labi vidimus, dicat fuisse levis fidei? Fuerunt palea, sed nequaquam levis fidei. Sanè exilia & alia tormenta, quæ Lucifer & Hilarus ab Arianorum Augusto Satellite Constantio sustinuerunt & vicerunt cum gaudio, sustineri & vinci non potuerunt sine fide & charitate robusta ac perfecta. Etiam Romanæ Ecclesiæ Presbyteri & Confessores, quos extra Catholicam communionem traxit schismatica Novatiani versutia, nullo modo fuerunt levis fidei. Eos enim reduxit Divina gratia, & ipsorum quosdam per nova postmodum certamina posonavit in Martyres. Gravem & fortem ipso-

rum fidem prædicarunt Sanctus Papa Cornelius & gloriosus Martyr Cyprianus. Respondeo militantem Ecclesiam esse tritice aream: Et omnem in ipsa justum posse labi, immò & ex ipsa avolare. Etiam ipsos justitiæ gigantes. Non tantummodò levem paleam, sed & gravissimum frumentum. Hujusmodi fuerunt laudati Confessores Romanæ Ecclesiæ. At frumentum, licèt quandoque levetur à valido typhone & avolet, redit suo tempore. Et hinc quicumque non reditur avolant, sunt palea levis fidei. Verùm fidei levitas est duplex. Alia ob levem in humana mente radicem, alia ob defectum gravis per immobile Divinæ electionis Propositum unionis cum Christo Capite. Ad priorem fidem Sanctus Augustinus in libris de Baptismo contra Donatistas accommodat versum Psalmi: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.* Et commentatur: *In Sacramento novi Testamenti plerique vivunt animales, qui si proficiant, & antequam capiant, ipso profectu & accessu ad novum pertinent. Et si priusquam spirituales fiant, ex hac vita rapiuntur, custodit per Sacramenti sanctitatem in terra viventium computantur.* Hanc fidem alibi appellat natam, nutritam, aut adultam, necdum perfectam aut robustam. De posteriori fide dixit apud Sanctum Matthæum Dominus: *Qui super petrosa seminatus est, hic est qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud, non autem habet in se radicem, sed est temporalis. Facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuo scandalizatur.* Ejus fides non tantummodò robusta esse possit, sed & perfecta. Verùm quia in immobili Divinæ electionis Proposito non est radicata, est temporalis ac levis palea. Gravis simul & levis. Alia & alia gravitatis ac levitatis specie.

Nonne ab ipso Domino, &c.

Quòd Dominus duodecim Apostolos, & plures alios inferioris gradus Discipulos habuerit, quòd item hi omnes Dominum ob Eucharistiæ prædicationem, tanquam barbarum & humanas carnes vorari & sanguinem bibi mandantem, dereliquerint, lucet ex Evangelio. Eos omnes perdurasse in Apostasia, asserere apud Sanctum Augustinum videtur Petilianus Constantinensis Donatistarum Episcopus. At certum est errare. Etenim inter eos fuit Sanctus Marcus Evangelista, de quo scribit in Panario Sanctus Epiphanius: *Marcus erat unus è septuaginta duobus Discipulis, qui ob sermonem illum dispersi sunt, quem Dominus locutus fuerat, Nisi quis manducaverit carnem meam & biberit sanguinem, non est me dignus, ut sciunt qui Evangelium legerint. Verùm ille Petri opera reversus, ac Spiritu Sancto repletus, conscribendi Evangelii munus accepit.* Erat & Sanctus Lucas, de quo idem Epiphanius: *Lucas è septuaginta duobus Discipulis, quos Christi ille sermo dissiparat, quem deinde Paulus Apostolus*

Lib. 1. cap. 15.

Cap. 13.

revocavit. Quod an plenè verum sit, ignoro. Multi enim affirmant Sanctum Lucam fuisse Sancti Cleophæ in Emmauntis itinere socium, ideoque fuisse reverentem diu ante Pauli conversionem. Inter eosdem Discipulos creduntur fuisse Barnabas, Matthias, Lucius Niger, aliique plures, quos certum est rediisse. Sub Sancti Dorothei Tyriorum Episcopi nomine extat libellus edicens singulorum nomina: Sed Sanctus Joannes Chrysostomus asserit ipsa singulatim ignorari. Uti interim Sancti Apostoli Thomæ incredulitas Dominicam Resurrectionem, ita horum Apostasia Eucharisticam veritatem insigniter confirmavit.

Cum nos ostendant Christianos, &c.

Vocem, *Christianos*, denuò Tertullianus accipit pro solo Christi Domini frumento, pro solo ejus firmo ac aeterno corpore. Et ad ipsum rectè applicat locum è prima epistola Sancti Joannis Apostoli: *Prodicent ex nobis, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum, sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis.* Etiam in tertio super Sancti Joannis epistolam Tractatu Sanctus Augustinus quosdam Christianos esse Christi Domini Cor-

pus, quosdam affirmat esse solummodò in ejus corpore, atque adjungit: *Concordia membrorum non habet Anti-Christum. Et sunt qui intus sic sunt in corpore Domini, quomodo mali humores. Quando evomuntur, tunc relevatur corpus. Sic & mali quando exeunt, tunc Ecclesia relevatur. Et dicit, quando eos evomit atque projicit corpus: Ex me exierunt humores isti, sed non erant ex me. Quid est, Non erant ex me? Non de carne mea præcisæ sunt, sed peccatus mihi premebant, cum inessent. Ex nobis exierunt: Sed nolite tristes esse: Non erant ex nobis. Undè probas? Quod si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Hinc ergò videat Charitas vestra, quia multi, qui non sunt ex nobis, accipiunt nobiscum Sacramenta, accipiunt nobiscum Baptismum, accipiunt nobiscum, quod norunt fideles se accipere benedictionem, Eucharistiam, & quidquid est in Sacramentis sanctis. Ipsius Altaris communicationem accipiunt nobiscum, & non sunt ex nobis. Tentatio probas, quia non sunt ex nobis. Quando illis tentatio venerit, velut occasione venti volant foras: Quia grana non erant. Omnes autem tunc volabunt, cum area Dominica cæperit ventilari in die Judicii. Notanda sunt verba: *Mali quando exeunt, tunc relevatur Ecclesia. Confirmant hanc Tertulliani assertionem: Avolent quantum volent paleæ levis fidei, eò purior massa frumenti in horrea Domini reponetur.**

C A P U T I V.

Tantò esse debet minor hæreseum miratio quantò clarior prædictio.

Quin potius memores simus tam Dominicarum prænuntiationum, quàm Apostolicarum litterarum, quæ nobis & futuras hæreses prænuntiarunt, & fugiendas præfinierunt. Et sicut esse illas non expavescimus, ita posse id propter quod fugiendæ sunt, non miremur. Instruit Dominus multos esse venturos, sub pellibus ovium rapaces Lupos. Quanam istæ sunt pelles ovium, nisi nominis Christiani extrinsecus superficies? Qui Lupi rapaces, nisi sensus & spiritus subdoli, ad infestandum gregem Christi intrinsecus delitescentes? Qui Pseudo-Prophætæ sunt, nisi falsi Prædicatores? Qui Pseudo-Apostoli, nisi adulteri Evangelizatores? Qui Anti-Christi interim & semper, nisi Christi rebelles?

Criff. Lupi Opera Tom. IX.

F

Nunc

Nunc sunt hæreses, non minùs doctrinarum perversitate Ecclesiam laceßentes, quàm tunc Anti-Christus persecutionum atrocitate persequetur: Nisi quod persecutio & Martyres facit, hæresis Apostatas tantùm. Et idèd hæreses quoque oportebat esse, ut probabiles quique manifestarentur, tam qui in persecutionibus steterint, quàm qui ad hæreses non exorbitaverint. Neque enim eos probabiles intelligi jubet qui in hæresim fidem demutant; sicut ex diverso sibi interpretantur, quia dixit alibi: *Omnia examinate, quod bonum est, tenere. Quasi non liceat omnibus malè examinatis in electionem alicujus mali impingere per errorem.*

SCHOLIION.

Memores sumus Dominicarum prænuntiationum, &c.

Sancti Augustini tempora fuerunt nostris similia; Turbatissima & afflictissima. Gothi, Wandali, Hunni, alique Barbari raserunt omne Occidentis Imperium, adeo ut panem habens tunc esset dives. Hinc plurimorum, non tantùm Paganorum blasphemiarum, sed etiam Catholicorum lamentationes ad Dominum Deum & querimoniarum. Horum querulorum uni Victoriano Presbytero laudatus Augustinus respondit: *Plangenda sunt hæc, non miranda. Et exclamandum ad Deum, ut non secundùm merita nostra, sed secundùm misericordiam suam à tantis malis nos liberet. Nam quid utique sperandum fuit generi humano, cum hæc & in Prophetis & in Evangelio sint tantò antè prædicta? Non itaque debemus tam nobis esse contrarii, ut credamus quando leguntur & queramur quando complentur. Quæ consolandi forma fuit Sancto Augustino frequentissima, Et est fundatissima. Quare eandem hic impendit Tertullianus illis, qui ad hæreses, & ab Apostolis & ab ipso Domino prædicarum, exortum & graffationem mirabantur, immò & cespitabant. Eos cespitare faciebat præsertim lapsus magnorum in Ecclesia gigantum, de quibus scribit in fœda Demeritarum hæresi Sanctus Epiphanius: Causam cur ita contigerit, cur hæc emergerit hæresis, non satis intelligo, nisi quod id unum naturæ humanæ perturbator & hostis Diabolus sudet, numquam ut ab infestandis hominibus cesset, qui amarissimo suo veneno exquisitos cibos insuit, & mellifel admiscet, idque possimilium illorum opera molitur, qui admirabili vitæ Instituto celebrantur, & propter sinceram fidei studium atque ardorem commendantur. Hoc enim unicum illius opus est, qui & adversus parentem nostrum Adamum invidia primùm, & adversus omne humanum genus odii efferebat. Quam ad sententiam præclarè Sapiens quidam dixit: Invidiam magnis perpetuò successibus adversari. Sic igitur per magnos quosque viros introduxit errores, ut nos atque Dei Ecclesia perpetuis mole-*

Ep. 122.

Lib. 77. cap. 1.

stis, tumultibus, ac bellis confunderentur. Et de hujus hæreseos authore subjungit: *Egregius ille ac venerabilis senex, quem nos & beatæ memoriæ Papa Athanasius; immò verò Catholicis omnes unicè dileximus, Apollinarius Laodicensis, hujus Dogmatis auctor & propagator existit. Omnes passim Hæresiarchæ fuerunt sublimes in Ecclesia montes. Quod ipsum nobis, ne ex improviso videntes turbaremur, est prædictum. Nam Dominus prædixit tales ac tantos Pseudo-Prophetas & Anti-Christos esse nobis surrecturos, ut per ipsos etiam Electi, si fieri possent, essent seducendi. Et in Miletina Synodo ad Axiæ Episcopos dixit Sanctus Paulus Apostolus: Ex vobis ipsis exurgunt viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. Hinc nec ad tales eventus oportet nos mirari aut turbari.*

Cap. 2.

Act. 20.

Sub pellibus ovium Lupos rapaces.

Hæresiarchas esse rapacissimos Lupos & omnis scriptura clamat, & ipsorum Acta demonstraverunt. Fuerunt ac semper erunt Lupi, quibus unicum studium sit Christi Domini ovile invadere, raptasque cum Pastoribus oves occidere & mactare. Hinc circumscriptos ac seductos populos appellant non ampliùs Christianos, sed Simonianos, Marcionitas, Valentinianos, Sabellianos Arianos, Apollinaristas, Nestorianos, Euty-chianistas, Lutheranos, Calvinistas. Et cum Donatistarum gigante Donato semper interrogant: *Quid agitur de mea parte? Quia nempe humanum genus studet cum Christo Domino dividere, immò totum illi auferre. Et uti Lupi fidos canes, ita Hæresiarchæ orthodoxos Episcopos oderunt singulariter, & omnibus nervis student circumscribere aut tollere. Ita de Novatiano, quod novos statim Apostolos, qui Provincias omnes & urbes singulas suis antiquis spoliarent, & novis donarent Episcopis per omnem orbem miserit, scribit ad Antonianum Episcopum Sanctus Cyprianus. Et de Donatistarum crudeli Goliath, Donato in Casis nigris Episcopo, quod per omnem discurrens Africam plurimis Episcopis ac aliis orthodoxis Hierarchis poenitentialem manum-*

manum violentus imposuerit, Pastoralis dignitatis honorem in ipsis hac via occiderit, atque ita percussis Pastoribus totos greges Christo Domino rapuerit ac abduxerit, multis exponit Sanctus Opratus Episcopus Milevitanus. Quod ipsum fecerunt Arianis, Euty-chiani, cunctique alii, quibus Divina Providentia permisit: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Nam & hodie Lutheranis & Calvinistis prima cura est orthodoxos Hierarchas ejicere, & quandoque mactare. Dum enim non possunt animas, mactant corpora.*

At sunt Lupi in vestimentis ovium. Rationem dat in oratione, quam in suæ consecrationis anniversario die habuit Sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus: *Macedoniani, tamquam confinium inter nos & hostes facti, & utraque sunt & neutrum. Neque rectum sermonem consuetur, & hæretici appellari recusant. O rem inauditam! Et veritati simul & mendacio pariter bellum indixerunt. Et in homiliis ad Antiochenum populum declamavit Sanctus Joannes Chrysothomus: Age, denuò adversum infideles Anomæo certamen ingrediamur. Qui si ægrè ferant quòd infideles appellantur fugiant ipsam rem, ut ego vocabulum fugiam: Discedant ipsi à mente impia, & ego ab hac probrosa appellatione discedam. Omnis Hæreticus, præsertim Hæresiarcha, est infidelis, impius, Divinæ Majestati rebellis, variè criminofus ac probrofus. Hinc omnes, licet facinus diligant, nomen oderunt ac detestantur. Ipsorum nemo audire vult Hæreticus, sed germanè, & quidem solus, orthodoxus. Hinc eos in adducto loco laudatus Gregorius rectè comparat etiam meretricibus. Nulla namque Lupa vult appellari Lupa, sed pudica filia, immò & Virgo. Rectè item addit, quod & veritati & mendacio advertebantur, nec tantùm nobis, sed & nostris inimicis sint inimici. Etenim Arianus, Nestorianus, Euty-chianista, ac Lutheranus non tantùm nos orthodoxos invadunt, sed etiam Sabellianos, Euty-chianistas, Nestorianos, & Calvinistas. Hinc ne à fidei populo, uti Lupi ab ovibus, pleno cursu statim fugiantur, ac lapidibus impetantur, fingunt se oves & Pastores, ovinas lanas sibi circumponunt, ita miscentur ovibus, insidiantur, mordent, rapiunt, ac mactant.*

Christiani nominis superficies.

Ovina lana, quam isti dolo Lupi sibi superinduunt, est varia. Prima est Christiani nominis superficies, seu Christiana professio, de qua scribit in libro de Unitate Ecclesie gloriosus Martyr Cyprianus: *Cavenda sunt, Fratres dilectissimi, non solùm quæ sunt aperta atque manifesta, sed & astuta fraudis subtilitate fallentia. Quid verò astutius, quidque subtilius, quam ut Christi adventu detectus ac prostratus inimicus, videns idola derelicta, & per nimium credentium populum sedes suas ac templa deserta, excogitaverit novam fraudem, & sub ipso Christiani nominis titulo Lupi Opera T. IX.*

tulo fallat incautos? Hæreses invenit & scismata, quibus subverteret fidem, veritatem corrumpere, scinderet unitatem. Quos detinere non potest in via veteris cæcitate, circumscribit & decipit novi itineris errore. Rapit de ipsa Ecclesia homines, & dum sibi appropinquasse jam lumini, atque evasisse sæculi noctem videntur, alias nescientibus tenebras rursus infundit, ut cum Evangelio Christi, & cum observatione ejus & lege non stantes, Christianos se vocent, & ambulantes in tenebris habere se lumen existiment, blandiente adversario atque fallente, qui secundùm Apostoli vocem transfiguratur se velut Angelum lucis, & ministros subornat suos velut ministros justitiæ, asserentes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem sub obtentu spei, perfidiam sub prætextu fidei, Anti-Christum sub vocabulo Christi, ut dum verisimilia mentiuntur, veritatem subtilitate frustrant. Quam Diaboli artem notant etiam Sanctus Augustinus ac alii Patres. Aliqui eam nonnisi à magni Constantini, qui omnia Idolorum fana clausit, Imperio existimant fuisse exorsam. Ast illos errare convincit isto Imperatore multùm antiquior Sanctus Cyprianus. Noranda sunt ejus de Diabolo verba: *Videns idola desolata, & templa deserta. Hæc enim everfio statim coepit ad prædicatum gentibus Evangelium, adeoque tunc ille statim fuit actus in rabiem, ipsis etiam Apostolis suscitavit adversarios hæreticos, & lætam idololatriam tentavit per hosce reparare. Novam idololatriam inducere. Nam quod omnis, Gnosticus præsertim, circa Divinam Majestatem error sit nequissima idololatria, suus locus demonstrabit. Nec hanc dumtaxat induxerunt Gnostici, sed & Gentilium antiquam repararunt. Quod enim non tantùm Christi Domini effigiem, quam garriebant factam à Pontio Pilato, sed etiam Pythagoræ, Platonis, Aristotelis, ac aliorum gentilium Philosophorum imagines habuerint, coronaverint pagano ritu, & adoraverint, testatur Sanctus Irenæus.*

Lib. 1. cap. 24.

Insignem Diaboli in usurpando Christiano nomine audaciam refert in septimo super beati Joannis Evangelium Tractatu Sanctus Augustinus: *Spiritus mali fingunt umbras quasdam honoris sibi met ipsis, ut decipiant eos qui sequuntur Christum. Usque adeò Fratres mei, ut suis præcantationibus misceant nomen Christi. Quia jam non possunt seducere Christianos, ut dent venenum, addunt mellis aliquantum, ut per id quod dulce est, lateat quod amarum est, & bibatur ad perniciem. Usque adeò ut ego noverim aliquo tempore illius Pileati Sacerdotem solere dicere: Et ipse Pileatus Christianus est: Ut quid hoc Fratres, nisi quia aliter non possunt seducti Christiani? Nec mireris hoc. Etenim etiam septem Scevæ Judaici Sacerdotis filii, & Christi Domini osores Exorcistæ in ipso Evangelicæ prædicationis exordio dolo se invocabant nomen Domini Jesu, & per ipsum tentabant demonia ejicere. Et ejecerunt: Sed in semet-ipsos. Ita testatur Sanctus Lucas in Actis: Quod adhuc nobiscum degente Christo Domino quos infidelis Judæus istud ipsum fecerit, habes in Evangelio*

Cap. 19.

lio Sancti Marci. Proinde Christi Domini nomen statim à sui prædicatione exordio fuit apud omnes tantæ gloriæ & authoritatis, ut non nisi sub ejus furo Diabolus potuerit homines seducere. Hinc ipso, uti ovina lana lupos, circumvestitos hæreticos elegit in suæ pravitatis ministerium, & per ipsos conatus est Christi Domini oves circumscribere, auferre & maculare.

Verùm varia est Diaboli vastities. Quibusdam ad veros Christianos circumveniendos, quibusdam hæreticos istud gloriosum nomen circumposuit ad ipsum infamandum, & gentiles ab eo hostilissimè alienandos. Etenim de Gnosticis re-

Lib. 27. cap. 3. *stè scribit Sanctus Epiphanius: Quod hominum genus ad Ecclesie Dei probum & offendiculum adornasse & submisisse Satanas videtur. Quippe qui Christianum nomen sibi indiderint, ut propter illos offensæ nationes à sanctæ Dei Ecclesie utilitate abhorrent, annuntiatamque veritatem ob immania illorum facinora & incredibilem nequitiam repudient: Ut, inquam, frequentibus illorum sceleribus animadvertis, eos quoque qui à sancta Dei Ecclesia sunt, tales esse sibi persuadeant, atque ita à verissima Dei doctrina aures averteant, aut certe paucorum improbitate conspecta in universos eadem maledicta conjiciant. Atque ea demùm causa est, cur plerique Gentilium, ubicumque istius Sectæ homines deprehenderint, nullam nobiscum velint, neque dati & accepti, neque consilii, neque audiendi Divini verbi societatem conjugere, ac ne aures quidem præbere sustineant. Usque adeò nefarii eorum flagitiis consternati & deteriti sunt. Eorum horrenda ac nefanda, & quidem in dogma ac solemnem professionem admissa, crimina erant præsertim tria: Eucharisticum infanticidium, epulæ Thyestæ, ac promiscuus incestus. Quidam omnibus tribus, quidam aliquibus, quidam aliis æquè detestandis sceleribus fuerunt palàm frædati. Hæc monstra Diabolus circumvestivit Christiano nomine, gentilibus hac arte persuasit omnem Christianam professionem esse istiusmodi, & hinc gentilis Romanorum Respublica omnes Christianos detestata est ut pestes & probra humani generis, & innumeros trucidavit. Justinus Martyr, Sanctus Athenagoras, Septimius Tertullianus, aliique primitivæ Ecclesie Doctores eruditè apologiis studuerunt & Christum Dominum & semet-ipsos defendere ac expurgare, verùm multo tempore non potuerunt. Prima Romanorum Præfectorum in nostros Martyres quæstio erat de istis criminibus. Lucet ex Plinii secundi apud Bithynos Pro-Consulis de nobis relatione ad Imperatorem Trajanum. Etiam Lugdunensis Gallie sub Antonino Vero Præses primam suam in gloriosos Lugdunensis ac Viennensis Ecclesie Martyres quæstionem exorsus est à Thyestis cenis, & incestibus Oedypi. Et licet isti assidue clamarent, Nil apud nos admittitur sceleris, nos neque voramus homines, neque aliud quidquam sceleris patramus, non fuerunt exauditi. Quin immò illos, qui tormentis fracti Christum Dominum abnegaverant, Præses retinuit in carcere, tanquam adhuc reos publicorum*

criminum. Ita habes apud Ecclesiasticam Cæsariensis Eusebii historiam in Lugdunensis ac Viennensis Ecclesie litteris ad Ecclesias Asiæ & Phrygiæ. Hoc stratagemate Diabolus fuit præsertim usus, dum paganum esset Imperium, apud quod nostræ apologiæ essent parvi ponderis. Præsertim apud cæcæ omnis speciei idololatria plebem. Hæc enim tenacissimè sequebatur hanc præcæmiam: *Pluvia defecit, Tyberis exundavit, fames grassatur, causa sunt Christiani.* Et hinc passim ex amphitheatro clamabat ad Augustum Principem aut Provincie Rectorem: *Christianos ad Leonem.* Verùm Dei Patris Veritas Christus Dominus noster pedetentim defendit ac expurgavit suam sponfam, & mendaces demonstravit eos, qui ipsam per calumnias maculaverant. Nam Sanctus Cyprianus & alii posteriores Patres, item Decius, Gallus, Volusianus, ac ipse nostri pessimus osor Augustus Diocletianus nullam amplius fecerunt istorum criminum in nos memoriam. Eramus plenè purgati. Omni Imperio demonstratum erat aliud esse Gnosticos, aliud vero Christianos. Et tunc sua vela vertit etiam Diabolus. Non palàm facinorosis ac flagitiosis nebulonibus, sed hypocriticis Christianæ justitiæ histronibus imposuit Christianum nomen, ipsos in dealbata sepulchra ac in dolosos sub ovina pelle lupos formavit, per ipsos feminavit errores varios, atque ita studuit non amplius Paganos, sed potius Christianos à nostra fide & Christo Domino seducere.

At Christiani nominis pallium ad hunc scopum quandoque non sufficit. Verorum Christianorum menti altè nimium insculpta est hæc Apostoli regula, *Vocum novitates devota.* Et firmissima apud nos semper fuit adversus omnem hæreticum hæc præscriptio: *Quidquid novum est in Dogmate, est falsum.* Et ita fidelis populus ad quamvis novam prædicationem statim horret ac infremit, agnoscit Hæresiarchas, & istos lupos non tantùm clamoribus, sed etiam fustibus ac lapidibus incipit impetere ac fugare. Hinc alia insuper ovinarum lanarum speciem illos Diabolus censuit induendos. Ipsorum in ore ponit orthodoxas, verùm ambidextras, ex Sacris passim litteris desumptas syllabas, his indit hæreticos sensus, atque ita ex ipsis per istos, uti per lupos ex ovinis lanis, incipit circumiens insidiari atque venari. De his lanis dicit hic Septimius: *Qui lupi rapaces, nisi sensus & spiritus subdoli, ad instandam Gregem Christi intrinsecus delitescerent? Subdoli spiritus sunt ipsi hæretici: Hi suos nequam sensus abscondunt sub orthodoxis vocibus, & dolose faciunt delitescere.* Et hac in arte excelluisse Valentinianos affirmat Sanctus Irenæus. Affirmat Christi Domini Apostolos alia in aperto, alia in abscondito non docuisse, ac pergit: *Hoc enim fictorum, & pravè seducentium, & hypocritarum est molimen, quemadmodum faciunt hi, qui à Valentino sunt. Hi enim ad multitudinem propter eos, qui sunt ab Ecclesia, quos communes Ecclesiasticos ipsi dicunt, inserunt sermones, per quos capiunt simpliciores, & illicunt eos simulat-*

Lib. 5. cap. 1.

Lib. 3. cap. 15.

nos nostrum Tractatum, ut sepius audiant, qui & quibantur de nobis, quod cum similia nobiscum sentiant, sine causa abstinemus nos à communicatione eorum, & cum eadem dicant, & eandem habeant doctrinam, vocemur illos hæreticos. Quia nempe eisdem, quias dolose & æquivocè assumunt, nobiscum habent dogmaticas voces. Pessimam varietatem elucida, ad ejus fundamentum exponit in singulari contra ipsos libro noster Septimius: *Valentiniani, frequentissimum planè collegium inter hæreticos, quia plurimum ex Apostatis veritatis, & ad fabulas facile est, & disciplina non terretur, nihil magis curant, quàm occultare quod prædicant. Si tamen prædicant, qui occultant. Affirmat eos imitari Atticæ circa Veneris Sacra superstitionis secreta silentia, ac prosequitur: Valentiniani sanctis nominibus & ritibus, & argumentis veræ Religionis, vanissima atque turpissima signenta configurantes, Elucifera fecerunt Lenocinia, sancta silentio magno, sola tacurnitate coelestia. Si bona fide quæras, concreto vultu, suspenso supercilio, Alum est, ajunt. Si subtiliter tentes, per ambiguitates bilingues communitatem fidem affirmant. Si scire te subostendas, negant quidquid agnoscunt. Si cominus certes, fatuam simplicitatem sua cæde dispergunt. Nec discipulis quidem propriis antè committunt, quam suas fecerint. Habent artificium, quo prius persuadeant, quàm edoceant. Eos asserit esse dolosissimos serpentes. Et dolosæ artis fundamentum fuit: Quia plurimi erant ex nostris Apostatis. Ita nostrum dogma noverant: Et sub ejus vocibus suas sceleratas sordes occultare.*

Cap. 1.

Cap. 19.

Epist. 61. cap. 14.

Gaudens animus statim intulit. Confessio enim sumus, & consurreximus cum Christo per Baptismum. Ita propositio est adeò dolosa, ut tantum Christianæ doctrinæ Argum fecerit hæretos. Seductionis modum exponit laudatus Irenæus Lib. 3. Cum dejecerint aliquos à fide per quæstiones, quæ sunt ab eis, nec non contradicentes fecerint audientes suos, bis separatim memorabile Peritiam suam enarrant mysterium. Decipiuntur autem omnes, quia quod est in verbis verisimile, se putant posse discernere à veritate. Suavior enim & verisimilis est exquirere fucos error, sine fucis autem veritas, & propter hoc pueris fidei credita. Et si aliqui quidem verum, qui audiant eos, quæras solutiones, vel non tradicat eis, hunc quasi non capientem veritatem, & non habentem de Superioribus à Matre sua semina affirmantes, in totum nihil dicunt ei; intermediarum partium dicentes esse illum, hoc est, Psychicorum: Ut à nostra plebe audirentur, & statim velut hæretici non projicerentur, communes nobis Romanas voces usitabant: Audiendi namque magis to verborum fucos exponebant sua sensa, atque ita quosdam circumscribebant. Et quos quæstiones circumscribere non poterant, appellabant Psychicos, seu animales. Manichæi de his dicebant: Lumen in isto habitare non potuit, sed fecit transitum. Ita scelerati Gnostici diabolo servierunt ad duo: Per Christianum nomen ad gentes alienandas ab isto ipso nomine; per orthodoxas voces ad fideles circumscribendos. Fuerunt diabolo gladius ex utraque parte acutus. Ex his insuper disce, quod noster ad Montanum postea lapsus Septimius Psychicorum calumniam nobis imponere didicerit à Valentinianis.

Eandem obtegendi lupi artem insigniter calaverunt Ariani. Etenim in prima adversum ipsos disputatione scribit Sanctus Athanasius: *Ne sustineritis eos, qui contra Nicænorum Patrum fidem novis rebus student, etiam si ditiones ex sacris litteris scribant. Ne sustineritis hoc genus Scripturum, etiam si voces orthodoxæ fidei loquantur. Ne ita quidem loquentibus attendite. Non enim rectè animo loquantur, sed veluti indumentum ortum profuerunt hæc verba: Intus verò sapiunt, quæ sunt Arii. Quemadmodum hæresion Princeps diabolus: Nam & ille loquebatur de Sacris litteris. Sed tamen æquè illi obturatum est os à Salvatore. Eusebiana præsertim Ariarum factio fuit dolosissima. Deum Verbum profitebatur esse genitum ex Patre, Deum ex Deo, Lumen ex Lumine, æternum ante omnia tempora, aliaque id genus omnia præter unicum vocem, Consubstantiale. Et tantis his adduxere fucos, ut solam vocem, non ejus substantiam viderentur proscribere. Et hinc Sanctus Athanasius pergit: Si igitur Scripta ista: ab orthodoxis proficerentur, qualia sunt magni illius & Confessoris Osi, Maximi Galliæ, & aliorum successoris, aut Philogoni aut Eustathii Orontis Episcoporum, aut Julii & Liberii Romanorum Pontificum, aut Cyriaci Mysiæ, aut Pisci & Aristii Græcæ Episcoporum, aut Simeonis & Protogenis Dardaniæ, aut Leontii & Eusebii Cappadocæ Episcoporum, vel*

Christi Lupi Opera T. IX.

Cętiliani Africę, vel Euforgii Italia, vel Capito-
nis Sicilia, & ejusmodi plurium, nihil esset quod
in his Scriptis suspicareris. Syncera enim & simpli-
cia sunt Apostolorum Virorum ingenia. Nunc autem
quia ab illis scripta sunt, qui pro patricio here-
sectę gratiam mercatis receperunt, secundum prover-
bia, Sermones impiorum dolosi, & os impio-
rum mala responderit, & impij dolos gubernant,
vigilandum est; & sobrię agendum, ne qua ex ma-
gnificentię verborum & veteraria calliditate fiat im-
postura. Ne quis veniat cum his verbis, Ego quo-
que Christum annuntio, & paulo post reperitur
esse Anti-Christum. Assumpta & predicata per
seclatam factionem verba erant adeo sancta
ac orthodoxa, ut per Sanctissimos Nicęni Con-
cilii Primates, ac alios similes Ecclesię Patres
mererentur assumi & predicari. Nempę erant
ovinę lana. Attamen ambigę & ambidextrę.
Hinc non tantum ab ovibus per naturam, sed
etiam a Lupis per artem poterant haberi & cir-
cumferri. Pergit Sanctus Athanasius: Quapro-
pter est sublimis ac magnificus se faciant, etsi ma-
jores quęm Pharisei sibi alligent, dilatent
que se verborum sonitu, & vim vocis ac terrorem
probę meditatum habeant, nullam ob id fidem me-
suarint. Non enim dictio, sed mens que religiose
agitur, reddit aliquem fidelem. Eadem de causa Sad-
ducei & Herodiani, licet legem in labris retineant,
pudescit sicut in Salvatore audientes; Erratis, non
scientes Scripturas, & vires Dei. Et apud om-
nes innotuit eos, qui videbantur legem sonare, anti-
mo Hęreticos esse, ac Dei perduelles. Illi quidem
alios hujusmodi verborum lenociniis seduxerunt,
Dominum autem seducere nequaquam potuerunt.
Affirmat hanc artem esse antiquissimam: Vi-
guisse etiam apud Sadduceos atque Herodia-
nos. Et illos hac tantum valuisse, & tantum
in ea fuisse confisos, ut non dumtaxat pluri-
mos seduxerint, sed & ipsum etiam Dominum
speraverint ac tentaverint seducere. Affirmat
hanc artem esse a diabolo non solummodo in-
ventam, sed insuper fuisse usitatam. Nam &
hic solet sacras & orthodoxas voces assumere,
sub ipsis occultare venenum, & lucis angelum
simulare. Admodum multa habemus magni A-
thanasii similia de Ariani testimonija.

Epist. 53

Eundem Ariatorum dolum notat in litteris ad
Sanctum Meletium Patriarcham Antiochenum
Magus Basilius: Visum est advenere Occidentales
Episcopos, ne sine discrimine quorumvis ex Oriente
venientium communionem accipiant, sed una semel
electa parte, reliquos ex consentientium testimonio
admittant, & non cuiusvis, sub pretextu orthodoxę
doctrinę, fidei formulę scribendę adspiciantur.
Nam isto pacto deprehendentur cum Adversariis fa-
cientes, qui eadem sepe numero verba pretextunt
quidem, inter se verę pugnant, ut qui plurimum
divisi ac diffidentes fuerunt. Ariana hęresis Orienta-
lem præsertim corruptit Ecclesię. Et dissecta
fuit in plurimas factiones. Et hæc omnes fuerunt
degradantes, & rejicientes de Ecclesiis. Hinc de-
gradati & egressi, non penitentię aut ortho-

xę fidei dilectione, sed recuperandi Episcopatus
libidine accedebant Apostolicam Sedem, ipsam
per orthodoxas & æquivocas professiones circum-
scribebant, agebant varium justitię histriona-
tum, per ipsum eliciebant reddentes Episcopa-
tum litteras, sic redibant in Orientem, atque
illic omnia turbabant. Circumscripserunt Roma-
na simplicitas dolosos lupos, dum ex pellibus oves
crederet, remisit in Cathedras, & fecit Pastores.
Ita huper Eustatius Sebastensis in prima Armenia
Metropolitanus Episcopus, ac ejusdem commu-
nis plures, redierant a Papa Liberio ad Synodum
Thyanensem. Hinc Basilius suadet ut nequissi-
ma ars aperiat omni Latine Ecclesię, atque
ita adversus similitum luporum obreptiones illa
præmuniat. Quod iste cum affectu Eustatius
& coram Liberio, & coram Thyanensi Synodo
fuerit professus Nicęnum Symbolum, affirmat
Basilius in litteris ad suos Monachos, & profes-
quitur: Sed habent astutum quoddam Dogma, ad
ejusmodi suas mutationes paratum. Nam verbis
fidei more medicorum utuntur, pro commoditate ali-
ter sese ad affectionum rationem & varietatem accom-
modantes. Habebant artem, qua ipsum etiam
Nicęnum Symbolum, tanquam lupum ovinas lan-
nas, norant suo Dogmati circumponere. Et
hinc eidem Eustatio, scdissimo fidei vertumno
ac histrioni, dum iterum ad Matrem Catholi-
cam rediit, Basilius præscripsit hanc regulam:
Convenit ut suscipiantur, si se juxta verba, quę a
Patribus nostris Nicęe sunt exposita, & juxta in-
tellectum, qui sanę per verba illa significatur, cre-
dere consueverunt. Mandat, ut non sola Nicęna
Synodi verba, sed & sanum ipsorum sensum cog-
antur proficere. Et adjungit rationem: Sunt
enim quidam, qui in hac fide sermonem veritatis
dolo invertant, & ad suam ipsorum sententiam tor-
queant intellectum & verborum mentem. Quod ipsa
etiam voce, *Consubstantialia*, sciverint abuti,
demonstrat per exemplum Marcelli Episcopi An-
cyrani. Quod eandem vocem ad suas scdissimas
blasphemias circumponere noverit Apollinari-
stę; ostendit ac infectatur Sanctus Athanasius
in epistola ad Epictetum Episcopum Corinthio-
rum.

Epist. 69.

Epist. 78.

Istam Ariatorum vastitatem notat in primo de
Sacrosancta Trinitate libro etiam Sanctus Hila-
rius Episcopus Pictaviensis: Ariani, ut dictis suis
fidem facerent, damnantes dicta & vitia Hęretico-
rum, Valentini scilicet, & Sabellii, & Manichęi,
& Hieracę, plures Ecclesię prædicationes velamento
professionis impie furati sunt, ut corruptis in ma-
liis verbis irreligiosorum, & ambigua significatione
moderatis, sub impietatis damnatione doctrinam pie-
tatis exstinguere. Sed nos singulorum dictis & pro-
fessionibus demonstratis, sanctas Ecclesię prædica-
tiones absolvimus, neque quidquam cum damnatis
Hęreticis commune eis esse permittimus, ut damnanda
damnantes, sola venerabiliter sectanda sequeremur.
Agit de Seleuciensi Synodo. Eam accusat, quod
non dumtaxat pię Ecclesię prædicationes ad
impię professionis velamentum sit furata, sed
insuper irreligiosorum Valentianorum ac Ma-

Epist. 78.

nichęorum sceleratas voces in melius corruerunt,
sed in orthodoxam ambigę significationis for-
mam transfiguravit: Ut suam verę pietatis dam-
nationem deprimere sibi possent & occultare.
Istę nempę Caiphayca Synodus per desumpta ex
Valentinianis ac Manichęis argumenta Nicę-
nam vocem, *Consubstantialia*, infamare studuit,
ac facere Manichęam ac Valentinianam. Ean-
dem rem memorat idem Hilarius in libro adver-
sus Imperatorem Constantium. Affirmat quod
ista Synodus ex Constantii mandato laudatam
Nicęnam vocem proscripserit, & ejus loco sub-
stituerit voces, *Patris similes secundum Scripturas*,
& adjungit: *Paleis aquas tegis, foveas cęspitibus
ocultas, & esicis laqueos supponis. Callida est Re-
ligionis tuę professio.* Etiam in vigesima prima
oratione Sanctus Gregorius Nazianzenus ean-
dem Synodum arguit, quod multis machinis
impulsa ac labefacta voce *Consubstantialis* avi-
tam de Sancta Trinitate fidem sustulerit, ac
Arianę impietati fenestram per scripti Dogmatis am-
biguitatem aperuerit. Et de capitalibus istius
Dogmatis seu Symboli verbis, *Similis Patri se-
cundum Scripturas*, adjungit: *Erant simplicioribus
hominibus illecebra impietatis hanc circumjecta,
statua, ad omnes pertransientes se obvertens, com-
munis utrique pedi coburnus, cribratio ad omnem
ventum, ex recens sumpta fraude, consilioque ad-
versus veritatem excogitato licentiam atque aubori-
tatem asscuta. Sapientes enim erant ad malę agen-
dum. Ad Arianum lupum sub ista orthodoxa-
rum syllabarum lana occultandum, ac ita
multos è Christi plebe simpliciores decipien-
dos & capiendos. Et de Acacio Lusco, Cę-
sariensi apud Palestinos Archiepiscopo, ac istius
Synodi Primate, scribit Sanctus Epiphanius:
Acacius & sui, cum a Sancto Basilio & ejus affectis
se disjunctissent, verę confessionis vinculum ac ne-
xum dissolvere cupientes, adulterinam nescio quam,
& ad refellendum facilem, & in omnes partes ver-
satilem fidei professionem ediderunt, ut ex concepta
verborum formula, si quibus imponere vellent, ju-
stam ac legitimam confessionem præ se ferre videri pos-
sent; si perfidię sine virus patefacere cuperent,
ejusmodi illis ad manum esset fidei professio, quę
utrumque spectans ad quamlibet illorum simulationem
aptum quiddam exprimeret. Versatilis illa profes-
sio est Seleuciense Symbolum, utrique pedi aptus
coburnus, ovina lana capax circumponi & lu-
pis.*

Lib. 73. cap. 27.

Epist. 65. cap. 1.

Epist. 61. cap. 1.

Hujus lanę sibi circumponendę artem insigni-
ter calluerunt etiam Origenistę, adeo ut eos
mendaciorum ac perjuriarum orgiis fuisse colliga-
tos scribat ad Pammachium & Oceanum Sanctus
Hieronymus. Et de ipsorum Coryphęo Joanne
Hierosolymę Episcopo scribit in alia ad Pama-
chium epistola: *Obscuramus ut Joannes aut simi-
liter nostra fateatur, aut aperte defendat aliena. Nolo
verborum ambiguitates. Nolo mihi dici quod
& aliter possit intelligi. Revelata factis gloriam Domini
contempnimur. Istas ambidextras locutiones as-
sumat, cum Baal Sacerdotibus claudicare in
utrumque latas, & adjungit: Certę si Hęresos nul-*

la suspicio est, uti cupio & credo, cur non verbis me-
um sensum loquitur? Quam ille simplicitatem vo-
cat, ego malitiam interpretor. Persuadere mihi vult
quod purę credat: Purę ergo loquitur. Et si quis
dem unum verbum, vel unus sensus esset ambiguis,
si duo si tres ignorantia veniam tribuerem, nec ea
quę aut obscura vel dubia sunt, de certis & perspi-
cuis æstimarem. Nunc verę quę est ista simplicitas,
quasi super ova & aristas inter theatralis præstigijs
pendenti gradu incedere, ubique dubium, ubique
suspectum? Et post quędam perguit ad ipsum Jo-
annem: *Do consilium, ut aperte aut fidem Ecclesię
predicas, aut loquaris ut credis. Dispensatio enim
ac libratio ista prudens verborum indoctos decipere
potest, cautus auditor aut lector citę deprehendit
insidias, & cuniculos, quibus veritas subvertitur,
aperte in luce demonstrabit.* Legenda est hæc inter-
gra epistola. Etiam epistola sequens ad Theo-
philum Alexandrię Patriarcham. Et epistola
ad Pammachium & Oceanum. Hęc te docebunt
hunc Joannem fuisse verosissimum vulpem, quę
nequissimum Origenis lupum optime calluit sub
ovinis orthodoxarum vocum lanis occultare.
Eandem artem caluerunt omnes Origenistę.

Et ex his nati sunt Pelagiani, suis magistri-
bus in hac arte nullatenus inferiores. Quarumvis in
mente restrictionum fuerunt peritissimi. Nam
quod non suum sceleratum Dogma, sed suas
ambidextras voces Apostolicę Sedi persuadere
tentarint, & circumscriptę propemodum persuas-
erint, testatur in Sancti Augustini vita Sanctus
Possidius Episcopus Calamensis. Nec mireris
hoc. Etenim de scelerata Montani factione scri-
bit in libro adversus Praxeam Montanista Ter-
tullianus: *Praxeam Episcopum Romanum, agno-
scentem jam prophetias Montani, & ex ea agnitio-
ne pacem Ecclesiis Asia & Pbyrgiã inferentem, fal-
sa de ipsis Prophetis & Ecclesiis eorum asseveran-
do, & Præcessorum ejus auboritates defenden-
do, coegit & litteras pacis revocare jam emissas,
& a Proposito recipiendorum Charismatum con-
cessare.* Sanctum Anicetum Pontificem ista
dolosa factio non dumtaxat tentavit circum-
scribere, sed & circumscripsit. Etiam Ariano-
rum famosi Principes Ursacius & Valens om-
nem ferę Ariminensem Synodum ita noverunt
circumducere, ut ingemiscens postea terrarum
orbis fuerit miratus se Arianium. Utrique non
sensu, sed voce. Et de Vitali, quem suis apud
Antiochiam consecravit Episcopum Hęresiarcha
Apollinarius, scribit in secunda ad Cledonium
Iconiensis in Lycaonia Ecclesię Presbyterum
Sanctus Gregorius Nazianzenus: *Ne nos hoc no-
mine accusent, quod Vitalis viri nobis charissimi
fidem, quam, ita postulante Beato Damaso Romę
Episcopo, litteris consignatam edidit, prius qui-
dem probaverimus, nunc verę repudiamus, de hac
re pauca differemus. Isti enim, cum apud fidos suos
condiscipulos & arcanorum conscios, quemadmodum
Manichęi apud eos quos Electos vocant, de Divi-
tate disputant, totum morbum ipsi detegentes, ip-
si etiam carnes Salvatori tribuunt. Cum autem commu-
nibus de Humanitatis assumptione sententiis, quas*

Cap. 1.

Scrit-

Scriptura exhibet, *convincti ac premi se vident, pias quidem ditiones consuevit, verum circa mentem fruunt dolos, non quidem anime, nec rationis ac mentis experient, nec imperfectum hominem consentes, ceptum anime & rationis, ac mentis loco Divinitatem inducentes, perinde atque ipsa sola cum carne temperata & copulata fuerit, ac non etiam humane temperata & proprietates. Dolosus Vitalis non solum Nazianzenum Gregorium, sed etiam Sanctum Damasum Pontificem ac Romanam Ecclesiam circumscriptis, & ab ipsis impetravit non suum blasphemum dogma, sed ejus dolosus voces probari & fumari. Nempè professus fuerat Christum Dominum esse plenum ac perfectum hominem, compositum ex nostra carne, anima, & mente. Et istam professionem quis fuisse suspicatus non esse orthodoxam? Verum dolosa vulpes per animam & mentem intellexit Deum verbum. Et hinc de dolum edocto Damaso pergit laudatus Gregorius: *Ipsa quoque Damaso, tam postea rectius fuisse edoctus, simulque in pristinis expositionibus Vitalem perscrutare audisset, cum ab Ecclesie catu abdicavit, fideique libellum cum anathematismo deleuit. Quod ipsum fecit & Gregorius. Per similes strophas etiam Marcellus Ancyrae Episcopus diu circumduxit Sanctam Athanasium, Sanctum Julium Pontificem, Sardicensem Synodum, ac omnem Ecclesiam Occidentalem. Ita & scelerati Monothelita seduxerunt optimum Imperatorem Heraclium. Per dolose adducta Sanctorum Patrum testimonia. Et hinc de istis dixit ad suam Lateranensem Synodum Sanctus Papa Martinus: *Hi sunt similes sepulchris dealbatis, quae foris apparent hominibus speciosa, sicut & Haeretici Patris velati doctrinis; intus vero pleni sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia, id est, mortalibus & foetidis dogmatibus. Rapaces lupi in vestimentis ovium. Ita solent omnes haeretici.***

Notanda sunt Sancti Gregorii Nazianzeni de Sancto Papa Damaso verba: *Fidei libellum cum anathematismo deleuit. Erat libellus specie orthodoxus, compositus ex orthodoxis vocibus. Quomodo ergo illum Damaso damnavit anathematice? Respondeo damnatum optimo jure. Quod nempè ejus orthodoxas voces subintrusum Apollinarii virus fecisset leprosas, adeoque dignas anathemate. Nam & lanas, quas sibi lupus circumposuit, ovis deinceps non induet. Nimium factent. Etiam mundas ac pretiosas vestes, quas quispiam peste infectus induit, cuncti fugiunt ut pestilentem. Et mel, quod occultando ac propinando felli servivit, omnes projecimus ut scabiosum. Et ista est constantissima Ecclesiastica disciplina providentia. Etenim hae propositiones: *Tres Divinae Personae sunt tres hypostases; Gloria Patri per Filium in Spiritu Sancto, Christus est homo Dominicus, Sacra Virgo est Christi mater. Unus est Sancta Trinitate est Crucifixus. Haec inquam, omnes & plures id genus propositiones sunt omnino orthodoxae, ac traditae acque laudatae per Sanctissimos Ecclesiae Doctores & Patres. Et tamen ipsas omnis Ecclesia**

quandoque circumscriptis ac abolevit sub anathemate. Non avitum & orthodoxum Sanctorum Patrum sensum, sed ipsas voces. Quod nempè varii Haeretici sub ipsis, uti sub ovinis lanis lupum, sua scelerata Dogmata occultassent, atque ita eas per istius scabiei affricationem infecissent. Hanc propositionem, *Sacra Virgo est Christi mater*, infecerat Nestorius, nolens ipsam predicari Deiparam: Hinc illam proferens quinta Synodus. Similes ob causas aliae Synodi etiam alias damnaverunt. Sanctus Augustinus adversum humanam libertatis inflatores ac praecipitantes Pelagianos quandoque utitur hac propositione: *Homo per peccatum amisit liberum arbitrium. Et in Sancti istius Doctoris sensu est orthodoxa propositio. Ipsam tamen, quod & Lutherus & Calvinus sub-intruso suo veneno horrendè sedassent, optimo jure damnavit Tridentina Synodus. Catholica Ecclesia facit de istis vocibus, quod prudens Respublica consuevit de infectis per latrones sylvis: Has illa, dum purgare non potest, excindit. Mavult carere bonis lignis, quam omnem suum populum vexari latronum insidiis. Ex eodem principio orthodoxi Ecclesiae Patres aliquando habuerunt dogmaticas lites, pravè de sese mutuò suspicati sunt, immò & de haeresi accusaverunt. Ita contigit Sancto Cyrillo Patriarchae Alexandrino, ac Theodoro Cyrensi Episcopo. Hic illum de Apollinario, ille hunc accusavit de Nestorio. Nempè Sanctus Cyrillus famosa sua adversus Nestorium Capitula formaverat ex rigidis adversus omnem Christi Domini divisionem verbis, ideoque Theodoro fuit visus impigisse in Apollinarianum. Hoc ipsum Sanctus Gennadius Constantinopolitanus Episcopus censuit, immò & omnis Patriarchatus Antiochenus. Nempè Sancti Cyrilli voces erant ambidextrae. Hinc multi suspicati sunt sub illis non Christi Domini Evangelium habitare, sed sordes Apollinarii. Plurima habemus hujusmodi exempla. Haec materia est ampla, largius suo loco elucidanda. Ex dictis interim abundè patet, quod Christus Dominus rectè dixerit Haereticos esse rapaces lupos in vestimentis ovium. Et hinc quod de Pelagianis dixit in epistola ad Ctesiphontem Sanctus Hieronymus, possit dici de omnibus: *Cap. 4. Eorum sententias detexisse, superasse est.**

Horum vestimentorum est & tertia species, de qua in quadragesima septima super Sancti Matthaei Evangelium homilia scribit Sanctus Joannes Chrysostomus: *Id certe moris est apud Haereticos, ut obumbrant seipsos, atque occultent in principis, quod usque majorem fiduciam capiunt, & quodam multitudinis favore juvenitur: Tunc enim contagiosa venena intrepidè effundunt. Assumunt ovinas lanas, seu externam speciem Sanctae vitae. Quis ignoret Gnosticorum vitam fuisse nondumtaxat flagitiosissimam, sed & horrendè facinorosam? Sceleratum enim Dogma, quod ad justitiam ac vitam aeternam nulla requirit bona opera, sed solam fidem, est ab ipsis evocatum ex inferis, & intrusum in orbem Romanum.*

Ex

Ex ipso in monstrifissima humani generis probra prouerunt. Et quod adversum ipsos quatuor Apostoli scripserint suas Catholicas epistolas, testatur Sanctus Augustinus in libro de Fide & Operibus. Qui ipsorum scelerata arcana non novit, in intelligendis istorum Apostolorum epistolis non potest non gravissimè hallucinari. Et tamen quod ex his saeculentissimis nebulonibus plures perpetuae castitatis professionem, omnem à carne & vino abstinentiam, ac multam aliam sanctimoniam summa cum hypocrisis simulaverint, testatur non tantummodò Sanctus Irenaeus, sed etiam in litteris ad Timotheum Sanctus Apostolus Paulus. Explebant parcemiam: *Curios simulant, & Bacchanalia vivunt. Fabulantur plures Deos, at nullum diligebant magis, aut sanctius venerantur, quam Deum ventrem. Eorum furculus fuerunt Manichaei, quorum dolosam hypocrisim eleganter depingit in secunda ad Timotheum epistola commentario Hilarius Romanus Ecclesiae Diaconus: *Nulli tam importuni, tam fallaces, tam captiosi sunt, quam Manichaei, quos constat aliud colere, & aliud profiteri; aliud inuis agere, & foris aliud vendicare. Nam sanctimoniam defendunt, & lege sua favente turpiter vivunt. Misericordiam laudant, cum inter se injusti deprehendantur. Mundum spernendum asserunt, & semper accurati procedunt. Jejunium insistere se jactanter praedicant, cum omnes saginati videantur. Tantum quod arte quadam pallidi cernuntur, ut fallant. Eandem formam habuit vita omnium Gnosticorum.**

Externis hominum oculis quid unquam apparuit sanctius vita Montanistarum? Quam casti, quam usque ad Xerophagiam abstemii, quantumcunque disciplina zelatores apparuerint, lucet ex variis libris lapsi ad ipsos Tertulliani. Eandem nobiscum profitebantur fidei regulam. Hinc inde lapsum, aut non satis firmatam disciplinam credebantur & reparaturi & perfecturi. Et hanc suam hypocrisim persuaserunt Sancto Aniceto Pontifici: *Ovinas lanas adeò dextrè circumposuerunt suo lupo. Et quod non dumtaxat rapaces, sed etiam spurcissimi lupi fuerint, in Ecclesiastica Eusebii Caesariensis historia demonstrat antiquus & authenticus noster Scriptor Apollonius. Ipsum sceleratè hypocrisis auctorem Montanum fuisse in adulterio deprehensum, ac inde, dum damnari timeret ab Ecclesia, ad haereticum sceleratè sanctimoniae histrionatum fuisse transversum scribit ad Herminum Comitem Sanctus Ildorus Pelusiotes. Et haec possit esse una rationum, ex quibus Apostolicum, quo perfunctos poenitentia mæchos ad Sacramentalis Reconciliationis pacem admittit Zephyrinus Pontifex, Edictum pertinacissimè refutavit ac impugnavit omnis ista factio: Quo scilicet sui Patriarchae natale flagitium penitus abolerent.*

Novatianenses fuerunt tanti sanctimoniae affectatores, ut semetipsos appellarent Catharos, seu mundos, dicentes non dumtaxat futuri, sed & praesentis saeculi Ecclesiam esse sine macula & ruga. Et sic oportere. Hinc omnem lapsum,

utpotè veram in Ecclesia rugam ac maculam, adeò averfati sunt, ut & ipsum poenitentiae Sacramentum fuerint averfati & ablegarint. Licet enim Novatianus, dum primò adversus Sanctum Papam Cornelium rebellionis erexit cornua, solos idololatrias blaterari non posse per Sacramentalis Reconciliationis janua recipi in Ecclesiam, postmodò tamen aut ipse, aut ejus Sectatores crudelitatem extenderunt ad omne crimen, & sic secundam naufragii tabulam voluerunt penitus laceratam atque excusam. Et adversum ipsos Sanctus Cyprianus scripsit ad Romanos ex isto schismate reductos Confessores: *Epist. 51. in Ecclesia esse zizania, non tamen impediri debet fides aut Charitas nostra, ut quoniam zizania in Ecclesia cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Nobis tantummodò laborandum est, ut frumentum esse possimus. Novatianus Romanam, ac omnem illi communicantem Ecclesiam, quod poenitentia sanctos idololatrias coepisset admittere ad communionis pacem, dixit non esse amplius sanctam & immaculatam Christi Domini sponsam, sed foetissimis zizaniis maculosam & rugosam meretricem. Hinc ne ipse macularetur, exivit ab ipsa, & instituit novam Catharorum Ecclesiam, novam Sanctorum communionem. Quod eorum Constantinopolitanus Episcopus, ac totius factionis Primas Agellius semper incesferit nudis pedibus, fueritque unica & vili tunica contentus, testantur Socrates & Hermias Zozomenus. Et de ejus successore Sisinio adjungunt, quod in alba semper veste processerit, allegans Christum Dominum in eadem fuisse transfiguratum. Sux Sectae sanctimoniam ita voluit praedicare. Quin & memorati Scriptores testantur Novatianensium quosdam coruscasse miraculis. Et possit esse. Nam montium translatrix fides & Charisma, quod sine charitate, ac Divina justificante gratia inveniri posse scribit Apostolus in prioribus litteris ad Corinthios. Quidquid sit, fucatae sanctimoniam in aliquo pretio habuerunt Imperatores, Magnus Constantinus & Magnus Theodosius, Atticus Constantinopolitanus Episcopus, ac alii plures. Praesertim tamen eorum constantiam in tuenda fide Nicæna. Ob hanc & istius Synodi octavus Canon illis fecit singularem gratiam. Per sanctimoniam fucum multos Ecclesiae simpliciores seduxerunt.*

Ex Sancti Cypriani epistola adductum locum Sanctus Augustinus frequenter reficit Donatistis in faciem. Eorum barbarica & monstrifosa facinora sunt omnibus exploratissima. Nec defuerunt flagitia. Quod enim semetipsas è rupibus praecipitantium Sanctimonialium dissecti utri casta nescio quorum cum ipsis contubernia quandoque proderent, testatur in primo contra Gaudentium Thamugadensem Episcopum libro Sanctus Augustinus. Et quaedam talia Episcoporum exempla refert Sanctus Optatus. Undè Hunnerici Wandalorum Ariani Regis, qui etiam nostras sanctissimas Moniales de Episcopis & Clericis suspectas habuit, ideoque jussit inspicere, barbaricum facinus possit non caruisse fundame-

Secretario 2.

1.

Epist. 51.

Cap. 3.

Cap. 4.

Lib. 1. Ep. 243.

Cap. 36.

damento. Uti enim Gnostici Catholicos Christianos de Thyestis epulis apud Gentiles, ita forsitan Donatistarum lascivia possit etiam nos apud istos barbaros fecisse suspectos. Et tamen de iisdem Donatistis scribit in sexto super Sancti Joannis Evangelium Tractatu Sanctus Augustinus: *Donatistæ jactant se aliquando, quia elemosinas multas faciunt.* Et in secunda ad Januarium epistola scribit variis gentibus esse in cantandis Divinis Officiis varium morem, atque adjungit: *Pleraque in Africa Ecclesie membra hic pigrora sunt, ita ut Donatistæ nos reprehendant, quod sobriè psallimus in Ecclesia Divina Cantica Prophetarum.* Ambiebant ac præ se ferebant singularem in Divinis officiis zelum ac sanctimoniam. Quòd & ipsi eorum sceleratissimi Circumcelliones sub continentium professione ambularint, atque ita videri vellent Sancti, testatur in Sancti Augustini vita beatus Possidius, Etiam hæc scelerata Secta blateravit se esse sine macula & ruga: Ecclesiam vel esse unius criminis confortio pati contagium, maculari, ac perire. Se esse immaculatam Ecclesiam Martyrum.

Ep. 199. cap. 18.

Lib. 2. cap. 13.

Cap. 8.

Ep. 64.

Sanctus Augustinus in libris de Symbolo feribit etiam de Arianis: *Servus malus non insultet Dominæ, Hæreticus Arianus non insultet Ecclesiæ. Lupus est: Agnoscite: Serpens est: Ejus capita congnassate. Blanditur, sed fallit. Multa promittit, sed decipit. Venite, inquit, defendam; si necessitas est, pascam; si nuditas, vestiam; dabo pecuniam. statuat quid per singulos dies quisque accipiat. O lupo male, o serpens inique, o serve nequissime. Artis tuæ potentia alios premis ut perdas, alios pecunia comparas, quò occidas. Ergone Hæretico ad hæc vestis nudum, ut exspolies intus Christo vestitam? Ad hoc pascis esurientem, ut animæ auferas cibum cælestem? Ad hoc das pecuniam, ut sic tibi isti vendant Christianum rebaptizandum, quemadmodum Judas Judæis Christum crucifigendum? Pecunia tua tecum sit in perditionem. Quod ipsum repetit in Tractatu de tempore barbarico. Et in litteris ad Italicæ Gallicæ Episcopos scribit Magnus Basilus: *Ariani deducunt peregrè quavis progredientes, invisunt infirmos, solantur mæstos, & adjuvant laborantes, & pressis omnis generis opem adferunt, mysterionem communionem administrant.* Lamentatur quòd per istos pietatis fucos & seducerent plebem, & seductam sibi devincirent. Et quanta constantia Christianam fidem sub Apostata Juliano Imperio defenderint adversum paganos, docent per Sanctum Gregorium Nazianzenum laudata Marci Arethusensis in Syria Episcopi horrenda tormenta, Georgii Patriarchæ Alexandrini barbarica mors, & Maris Chalcedonenis Episcopi libera pro Christo Domino lingua adversus ipsum Julianum. Hæc eorum externa virtus circumscriptis plurimos.*

Longè sanctiores apparuerunt Macedoniani. Eorum errore & ab Ecclesia separatione se admodum torqueri affirmat in quadagesima quarta oratione Sanctus Gregorius Nazianzenus, & adjungit causam: *Vitam vestram mirificè probamus. Ejs ex pleno pectore optat ac precatur re-*

ctam de Spiritu Sancto fidem, & addit: *Hoc vobis morum & vitæ premium detur. Et profequitur: Adcò vos amplexor atque excoler, adcò concinnam hanc vestram & compostam vestem revereor, & contractum ex continentia colorem, & sacros hos catus, & venerandam virginitatem ac purgationem, & noctes quas in Psalmorum cantu insomnes transgitis, & propensum in pauperes, & fratres, & hospites, studium atque amorem, ut anathema etiam à Christo esse, ac nonnihil uti damnatus perpeti non recusem, modò nobiscum adjungamini, communibusque animis Trinitatem celebremus.* Hanc licet fucatam, sanctimoniam tantus Doctor ac Episcopus adcò dilexit. Ejus testimonium confirmat Hermias Zozomenus: *Macedoniani vitam, cui populus maximè solet animum attendere, non malè instituebant. Nam illis incensus gravis, & vivendi ratio similis Monachorum fuit. Oratio non indiferta, indoles ad persuadendum apta. Eorum Principes, Eleusium Cyzicenum Episcopum, Hellepontii Metropolitanum, Eustatium Sebastensem Episcopum, Metropolitanam primæ Armeniæ, Marathonium ex opulento Quæstore pauperem Monachum, aliosque id-*

Lib. 4. cap. 26.

genus fulsisse magnis sanctimonie radiis, est omnibus notum. At fuisse hypocrisim & fucum monstrarunt Eustatii excessus, damnati à Gangrensi Synodo. Et hæc quidem fuerunt sceleratiores ac scediores in Ecclesia hæereses. Aliæ omnes ambularunt iisdem vestigiis. Etiam Pelagiana usque ad hodiernam Lutheranam & Calvinianam. Hæc enim suos seductos ex sanctimonie ambitu jussit vocari Ecclesiam Reformata. Et quis nesciat profundissimam hypocrisim hodiernorum Anabaptistarum? Quocirca hæc jam dictæ tres dolosorum fucorum species sunt ovine lænæ, quibus cuncti semper Hæretici studuerunt ac studebunt suam lupinam formam ac rabiem occultare. Et huc respicit in litteris ad Antonianum Episcopum Sanctus Cyprianus: *Novatianus nescit Schismaticos semper inter initia fervere, incrementa verò habere non posse, nec augere quod illicitè cæperint, sed statim cum prava sua emulatione desicere.* Nempè in exordio jam dicta vestimenta simplici populo persuadent illos esse oves, sed tempus & experientia demonstrant intus latere rapaces ac dolosos lupos. *Ex fructibus enim cognoscetis eos: Hæc Domini verba insigniter elucidat in libro contra Imperatorem Constantium Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: Est aliquid in corde quod dissimulatur in vultu. Et velatum mente. Et ovem putantes, lupum senserunt. Si quæ ovium sunt agunt, credantur & oves esse; si autem rapacia luporum oves peragunt, lupi esse per opus suum intelliguntur. Ex gestorum fructu vestimentorum species arguitur. Vestem ovium tuam, Lupo rapax, cornimus. Auro Reipublicæ Sanctum Dei honoras, & vel detracta templis, vel publicata Edictis, vel exacta pennis Deo ingeris. Osculo Sacerdotes excipis, caput benedictioni submittis, convivio dignaris, censum capitulum remittis; vestigalia Cæsar idonas, ut ad negationem Christianos invites: Quæ*

Epist. 52.

tua

tua sunt relaxat, ut quæ Dei sunt amittantur. Hæc tua falsa ovis indumenta sunt. At nunc fructus operum tuorum, Lupo rapax, audi. Exinde enumerat Imperatoris Constantii in Ecclesiam Arianam facinora, ex quibus ejus, tot bonorum operum ovinis lanis circumducta & occultata, lupina feritas ac rapacitas fuit Christiano populo manifestata.

Qui Pseudo-Prophetæ sunt, &c.

Quosvis hæreticos esse Pseudo-Prophetas, Pseudo-Apostolos, ac Anti-Christos, tradit ipse in Evangelio Dominus, ac in prima sua epistola Sanctus Joannes Apostolus. Et dat rationem: *Filioli, novissima hora est. Et sicut audistis, quia Anti-Christus jam venit: Et nunc Anti-Christi multi facti sunt. Quis est mendax, nisi qui negat quoniam Jesus est Christus? Hic est Anti-Christus.* Exponit in libro contra Auxentium Mediolanensem Arianum Episcopum Sanctus Hilarius Pictaviensis: *Ne maledictis verborum in eos, utique Arianorum Episcopos, uti convitiis arguamur, causam proditoris publicæ, ne cuiquam ignorata sit, non tacemus. Anti-Christos plures esse, etiam Apostolo Joanne predicante, cognovimus. Quisquis enim Christum, qualis ab Apostolis est predicatus, negavit, Anti-Christus est: Nominis Anti-Christi proprietas est Christo esse contrarium. Hoc nunc sub opinione falsæ pietatis efficiunt, hoc sub specie prædicationis Evangelicæ laborant, ut Dominus JESUS Christus, dum prædicari creditur, denegetur. Notanda sunt verba: Sub opinione falsæ pietatis, sub specie prædicationis Evangelicæ. Edicunt Arianos omnibus tribus ovine lænæ speciebus ad suam belluam occultandam fuisse abufos. Et sanè Imperatorem Constantium, ipsorum Advocatum & Satellitem, fuisse magnis morum ornamentis circumtectum, lucet ex supra adductis ejusdem Hilarii verbis. Etiam Sanctus Athanasius in litteris ad suos Monachos, ac variis in locis Lucifer Calaritanus Episcopus cum ipso affirmant eundem Constantium esse verum Anti-Christum, & inter allegatas ab ipsis causas hæc est una: *Constantius loquitur sermones contra Altissimum, dum propugnat sacrilegam hæresim Arianam. Quod Sanctus Stephanus Pontifex etiam Sanctum Cyprianum, quod suo Apostolico circa datum ab hæreticis Baptismum Decreto parere nollet, appellaverit Pseudo-Christum, Pseudo-Apostolum, ac dolosum Operarium, affirmat in famosa sua epistola Sanctus Firmilianus Cæsarensis in Cappadocia Archi-Episcopus. De cujus tamen veritate hæsit. Etenim pacificus Cyprianus orthodoxæ communionis ac fraternitatis fibulam non distrupit, ideoque nec dignus fuit istis elogiis. Et de ipsis nullibi queritur. Et illum Stephanus nequaquam ejecit aut suspendit ab Ecclesia. Eum semper pro venerabili fratre habuit, ideoque non possit talibus eum onerasse. Et Sanctus Firmilianus, dum ob mentis duritiem fuit à Romana**

Cap. 2.

communione suspensus, fuit in dicendo & Cypriano incendendo liberior. Quidquid sit, cuncti Patres omnem hæreticum, Doctorem præferunt, constantiter appellant Anti-Christum.

Notanda sunt nostri Doctoris verba: *Qui Anti-Christi interim & semper, &c.* Affirmant hæreticos non esse principalem Anti-Christum, sed Anti-Christos dumtaxat per interim ac semper. Nempè medio inter primum ac secundum Domini adventum tempore, quod Sanctus Joannes Apostolus appellat horam novissimam, agunt isti Anti-Christum. Et isti temporis semper adfuerunt, ac semper aderunt. Et hinc in laudatis libris Sanctus Hilarius Arianos Episcopos, ac ipsum Imperatorem Constantium dicit esse non ipsum Anti-Christum, sed ejus Vicarios, Sacerdotes, ac Præcursores. In laudatis litteris Sanctus Athanasius, ac variis in locis memoratus Lucifer eadem confirmant. Athanasius addit Constantium esse Anti-Christi imaginem. Eodem modo loquuntur & alii Patres. Et hinc lucet Tertullianum censere, quòd principalis Anti-Christus futurus sit non aliquod iniquorum hominum corpus, sed homo singularis.

Cap. 13.

Ad Romanos scribit Apostolus Paulus: *Omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit. Mandat paganos etiam Imperatores venerandos. Hinc oritur quæstio, Qua ratione tanti Patres Imperatorem Constantium appellent Anti-Christum? Certè qui nunc tam scedo elogio non dumtaxat Regiam Majestatem, sed vel quempiam Provinciæ Præsidem invaderet, conferebatur palam maledicus ac turbulentus. Respondet Hilarius: *Sed temerarium me fortè quisquam putabit, quia dicam Constantium esse Anti-Christum. Quisquis petulantiam istud magis quàm constantiam judicabit, relegat primum Joannem dixisse ad Herodem: Non tibi licet illud facere. Demonstrat Sanctum Joannem Baptistam, aliosque plures antiqui Testamenti Sanctos pravis Regibus restitisse etiam in faciem, & adjungit: *Non est istud temeritas, sed fides; neque inconsideratio, sed ratio; neque furor, sed fiducia. Proclamo tibi, Constanti, quod Neroni locuturus fuisset, quod ex me Decius & Maximianus audirent: Contra Deum pugnas, contra Ecclesiam sævis, Sanctos persequeris, Christi Prædicatores odis, Religionem tollis, tyrannus non jam humanorum, sed Divinorum. Hæc tibi à me atque illis socia & communia sunt. At nunc propria tua accipe: Christianum te mentiris, Christi novus baptis es, Anti-Christum prævenis, & arcanorum mysteria jam operaris.* Denud enumerat Constantii facinora. Affirmat majorem à se reverentiam ac patientiam non deberi Christiano aut Catechumeno Constantio, quam deberet Neroni, Decio, Maximiniano, aut cuivis gentili tyranno. Et rectè affirmat. Ob duas causas. Primò, quòd Christianus Imperator Episcopo non tantummodo præstet, sed etiam substat, ideoque sibi invicem debeant mutuum honorem ac reverentiam. Secundò, quòd ille orthodoxam fidem ac omnia ejus jura obligetur ex officio tueri, ideoque ejus in hanc crimina sint multò graviora. At verò di-**

nos gentiles tyrannos, quod Anti-Christi opus agerent, nostri olim Patres ac Martyres dixerunt Anti-Christos. Eorum testimonia sunt passim obvia. Quin & aliqui Augustum Neronem dixerunt & scripserunt esse ipsum principalem Anti-Christum, ideoque non esse occisum, sed vivum reservari in finem sæculi, ut inchoatam olim in Ecclesiam facinora tunc compleat. Et in litteris ad Celerinum, apud Sanctum Cyprianum exstantibus, gloriosus Martyr Lucianus Imperatorem Decium appellat *Anti-Christi metatorem*. Quod ipsum, si tunc viveret, poterat & dicere & sentire Sanctus Hilarius. Et hinc infert eodem elogio insigniri posse patrantem similia Imperatorem Constantium. Nec à se impingit in regulam: *Principi populi tui non maledices*. Audi causam: *Non aliquo vitio humane perturbationis ad hæc scribenda sum incitatus*. Non retaliandi cupiditate, sed corrigendi ac revocandi charitate, de qua rectè Sanctus Augustinus: *Dilige, & fac quod vis*. Quia nempe charitas non agit perperam. Et utinam etiam nobis hodie esset idem animus. Experiremur verum esse, quod ad Imperatorem Justinianum scripsit Facundus Episcopus Hermianensis: *Credendum est, quia si nunc Deus aliquem Ambrosium suscitaret, etiam Theodosius non desset. Sed cum minor est exigendi fiducia, minor est & reddendi devotio*. Et rectè Hilarius subdit: *Si falsa dicimus, infamis sit sermo maledicus, si verò universa hæc manifesta esse ostendimus, non sumus extra Apostolicam libertatem & modestiam*. Sui oris libertatem, quod ex causa fiat, affirmat esse Apostolicam, non deviare ab Episcopali modestia, esse non petulantiam, sed constantiam.

Nunc sunt hæreses non minus doctrinarum perveritate,
etc.

Quod hæreticorum nequitia sit vera Ecclesie persecutio, & quidem non dumtaxat gentilium Tyrannorum, sed & ipsius principalis Anti-Christi in nos persecutionibus non inferior, docet in libro de Unitate Ecclesie Sanctus Cyprianus: *Non sola persecutio metuenda est, & ea quæ subruendis ac dejiciendis Dei servis aperta impugnatione grassantur. Facilitior cautio est, ubi manifestior formido: Et ad certamen animus ante præstruitur, quando se adversarius proficitur. Plus metuendus est & cavendus inimicus, cum latenter obrepit, cum per pacis imaginem fallens occultis accessibus serpit. Unde & nomen Serpentis accepit*. Et hinc de Juliano Imperatore Apostata scribit Ammianus Marcellinus, quod Christianos evertere, & persecutor audire nolens, cunctis hæresibus libertatem fecerit, sciens horum in istos odium esse plusquam bellinum, potentiusque omni sua potestate ac persecutione. Et ad hunc Apostolicum locum, *Omnes qui volunt pie vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur*, scribit in litteris ad

Epist. 12.

Lib. 12. cap. 5.

Lib. 7. cap. 22.

Rusticum Narbonensem Archi-Episcopum Sanctus Leo Magnus: *Quæ persecutio non in eo tantum computanda est, quod contra Christianam pietatem aut ferro aut ignibus agitur, aut quibuscumque suppliciis, cum persecutionum severitatem suppleant, & dissimilitudines morum, & contumaciæ inobedientium, & malignarum tela linguarum. Quibus confustationibus cum omnia semper Ecclesie membra pulsentur, & nulla piorum portio hic à tentatione sit libera, ita ut periculis nec otia careant nec labores, quis inter fluctus maris navem diriget, si Gubernator abscedat? Quis ab insidiis luporum oves custodiet, si Pastoris cura non vigilet? Quis denique latronibus obstat & furibus, si Speculatorem in prospectu explorationis locatum ab intentione sollicitudinis amor quietis abducatur. Per lupos, fures ac latrones palam intelligit hæreticos, qui per suarum malignarum tela linguarum intendunt trucidare non corpora, sed animas. Earum linguæ sunt doctrinarum perveritas.*

Quæ omnia præsertim vera sunt, dum hæresis, licet nulla persecutione aut publica violentia adjuvetur, tamen Principis aut alicujus Patriarchæ autoritate fulcitur. Ariarum Satelles potius, quam Romanorum Imperator Constantius egit lupum, & propria pelle apertum, & occultum in lana ovina. Et tanquam blandus hæreticus, & tanquam crudelis tyrannus est Ecclesiam persecutus. Priore ejus persecutionem in scripto adversus ipsum libro exponit Sanctus Hilarius: *At nunc pugnamus contra persecutorem fallentem, contra hostem blandientem, contra Constantium Anti-Christum, qui non dorja cedit, sed ventrem palpat; non proscribit ad vitam, sed ditat ad mortem; non tradit carceri ad libertatem, sed intra palatium honorat ad servitutem; non latera vexat, sed cor occupat; non caput gladio desecat, sed animam auro occidit; non ignes publicè minatur, sed gehennam privatim accendit; non contendit ne vincatur, sed adulatur ut dominetur. Christum conficitur ut neget. Unitatem procurat, ne pax sit. Hæreses comprimit, ne Christiani sint. Sacerdotes honorat, ne Episcopi sint. Ecclesie tecta fruat, ut fidem destruat. Te in verbis, te in ore circumfert, & omnia omnino agit, ne tu, ut Deus, ita Pater esse credaris. Quas omnes Constantii dolosas artes latius in variis locis exponit Lucifer Episcopus Calaritanus. Et adversum ipsas exclamat ad Dominum Deum laudatus Hilarius: *Utinam illud potius ætati meæ & tempori præstitisses, ut hoc confessionis meæ in te ministerium Neronianis Decianisque temporibus explesem. Nec ergo per misericordiam Domini & Dei Filii tui JESU Christi calens equuleum metuissem, nec ignes timuissem, nec crucem & fragmenta crurum vitassem. Adversus enim absolutos hostes mihi illud certamen fuisset, quia nec dubium relinqueretur, quin persecutores essent, qui ad negandum te pennis, ferro, igne compellerent. Neque ad testificandum plus tibi nos, quam mortes nostras liceret impendere. Pugnaremus enim in palam, & cum fiducia contra negantes, contra torquentes, contra jugulantes. Et nos populi tui, tamquam Duces suos, ad confessionis Religionem intelligen-**

Ep. 92.

intelligentia persecutionis publicæ comitarentur. Et post quædam pergit ad ipsum Augustum Constantium: *Novo inauditique ingenti triumpho de Diabolo vincis, & sine Martyrio persequeris. Plus crudelitatis vestra, Nero, Deci, Maximiane, debemus. Diabolum enim per vos vicimus. Sanctus ubique Beatorum Martyrum sanguis exceptus est. At tu, omnium crudelitatum crudelissime, damno majori in nos & venia minori deservis. Subrepsis, nomine blandientis occidis, specie religionis impietatem peragis. Christi fidem mendax Christi Prædicator extinguis. Non relinquis saltem miseris excusationes, ut æterno Judicij suo pœnas & aliquas lanimatorum corporum præferant cicatrices, ut infirmitas defendat necessitatem. Sceleratissime mortalium, omnia persecutionis mala ita temperas, ut excludas & in peccato veniam, & in confessione Martyrium. Sed hæc illa patet tuur artifex humanarum mortium docuit, vincere sine contumacia, jugulare sine gladio, persequi sine infamia, odire sine suspitione, mentiri sine intelligentia, profiteri sine fide, blandiri sine bonitate, agere quod velis, nec manifestare que velis. Palam affirmat blandam Constantii hæresim fuisse pessimam, Neroniana ac Deciana longè pejorem, Ecclesie persecutionem. Ob tres præsertim causas. Primò, quod cujuscumque pagani Principis persecutio sit nobis non tantummodo apud Dominum Deum, sed etiam apud homines gloriosa. Omnes enim tunc nobis acclamant: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Omnes vincula nostra omni honore & officio prosequuntur. Secundò, quia tolerata tunc mors consecrat in gloriosum Martyrem. Tertiò, quia licet tunc lapsi graviter offendant Dominum Deum, habent tamen & aliquid excusationis: *Inflictorum tormentorum violentia excusat infirmitatem, & crimen dimittit*. Quæ omnia desunt, dum Christianus Princeps agit hæreses dolosum ac blandum Satellitem. Adsumt omnia contraria. Ille enim Christiani nominis pallium circumfert, seductus aut circumscriptus censet se Christo Domino præstare Regale officium, ejus autoritati adulantur plurimi, atque ita orthodoxæ fidei pugiles sine gloria, immò & cum infamia in ipsum depugnant. Habent labores Martyrum sine solatio adjunctæ gloriæ. Porrò carnificina, quam in nos Nero, alique id genus exercuerunt, & quam exercebit Anti-Christus, sunt ejusdem formæ: Hinc lucet persecutionem, quam per Principis autoritatem facit blandiendo dolosa hæresis, esse ipsa Anti-Christiana persecutione periculiosam, nequiosam, ac duriosam.*

Quæ omnia insigniter confirmavit in Chalcedonensi Synodo Basilius Seleuciensis Episcopus, Metropoli Isauriæ. Etenim à gloriosissimis Judicibus rogatus, quomodo qui in Sancti Flaviani Constantinopolitani Episcopi Synodo Catholicam Fidem adversus Eutychetam tam generosè firmarat, Dioscuro Patriarchæ Alexandrino, tyrannidem exercenti in Ephesino Latrocinio, ad laudatum Flavianum damnandum tam infeliciter succubisset, respondit: *Quoniam in judicium centum & viginti aut triginta Episcoporum traditus, Christi Lupi Opera T. IX.*

*necessitatem habuit parere his, quæ ab illis ordinabantur. Et dicto Dioscoro replicanti fuisse potius toleranda qualibet, quam iniquis Decretis parendum, reposuit: Si apud Judices habuissem, Martyrium sustinuissem. Etenim apud Constantinopolim offendi fiduciam meam. A Patre autem qui iudicatur, justis non utitur. Filius enim Patri etiam iudicatus moriatur. Iniquo Synodalis Præsidis dogmati aut Decreto factam resistentiam affirmat non constantiam & perisique estimari, ideoque generosum Episcopum & facilius & gloriosius profiteri coram gentili tyranno, quam coram hæretico Patriarcha. Consonat Hermias Zozomenus. Etenim Eudoxii Constantinopolitani Episcopi, & Acacii Lucei Cæsariensis apud Palesinos Metropolitæ Arianam adversus Nicænam Synodum, & orthodoxos, ac quosvis non suæ Factionis Episcopos grassationem exponens adjungit: *Perturbatio per totum Imperium pervasit, itemque persecutio par fere illis, quas gentiles Imperatores jam olim exercuerant, omnes omnium Ecclesias occupavit. Nam licet quibusdam, quantum ad cruciatum corporis attinebat remissior videretur, prudentibus tamen propter dedecus multo reverè acerbior. Nam ubique, & qui persecutionem ciebant, & qui erant eadem afflicti, de Ecclesia fuerunt. Idcirco eò turpior clades erat, quod quæ hostes facere solent, eadem in Tribules facta sunt. Atqui sacra Lex vetat nos tales offendere etiam adversum externos & peregrinos.**

Notanda sunt verba: *Quod quæ hostes facere solent, &c.* Exponit in famosa ad Marim Persidis Antistitem epistola Ibas Edessenus Episcopus Metropoli Osrhoenæ Provinciæ. Exponit agitatitas inter Sanctum Cyrillum Alexandrinum, & Joannem Antiochenum Patriarcham in Ephesino Concilio quæstiones, ac inde natam inter utriusque Patriarchatus Episcopos ac populos dogmaticam discordiam, atque adjungit: *Ob hoc multa tristitia in eos facta est. Et in contentione erant Episcopi adversum Episcopos, & populi adversum populos. Et completum est opere quod scriptum est: Quia erunt inimici hominis, domestici ejus. Ex hoc detractiones multe adversum nos factæ sunt paganorum & hereticorum. Non enim audebat aliquis de civitate ac civitate, aut ad Provinciam de Provincia proficisci, sed tanquam inimicum suum unusquisque suum proximum persequebatur. Multi autem ante oculos non habentes Dei timorem, occasione Ecclesiasticæ zeli, inimicitiam quam occultam in cordibus suis habuerant ad effectum perducere festinabant. Ephesina in Synodo Cyrillus & Joannes sese mutuò damnaverant, atque ita utriusque Diocesis per ista spiritualia, longè pejus quam per bellica aut tyrannica, armâ perrexit in invicem scandalosissimè ac perniciosissimè præliari. Quod post natam è Sardicensi Synodo & Philippopolitano Concilio discordiam etiam Occidentalis & Orientalis Ecclesia omnia fraternam communionem discesserant, & inciperint hostiliter agere in invicem, est omnibus notum. Quin & de Ariana hæresi, antequam*

Lib. 4. cap. 25.

G ulla

illa haberet publica adminicula, ad Nicenam Synodum dixit magnus Imperator Constantinus: *Nolite pati ut ulla invidiæ tempestas, nostris rebus prosperis inimica, istud bonum labefaciat. Neque cum Tyrannorum dimigatio contra Deum suscepta, iam Dei servatoris virtute sit profligata, ut perditus Dæmon Droviam Christi disciplinam & religionem malevolorum obtreffationibus denud. lacerandam objiciat. Quandoquidem inestina seditio in Ecclesia Dei constata multo plus molestiarum & acerbitatis, quam quodvis bellum aut pugna mihi videtur in se complecti. Atque istæ res ad animum spectantes longè plus, quam quæ ad corpus pertinent doloris adferre videntur. Et tales tragedias nobis excitantur non solummodo Ariana ac Nestoriana hæresis, sed etiam Eutychniana, Iconoclastica, alique plures. Eisdem hodie adhuc videmus & patimur à Lutheranis & Calvinistis. Omnis hæresis animas acerbissimè lacerat: Facit gentem contra gentem amarissimè per diversum dogma, quam per hostilia tela digladiari. Quare Apostata Julianus, dum ex data omnibus hæresibus licentia speravit Christianam Religionem penitus casuram ac evertendam, non penitus vanam, aut suis cogitationibus inutilem spem fovit.*

Nisi quod persecutio & Martyres facit, &c.

Anti-Christi nos persequentis verbum erit bitoppe: *Aut nega Christum, aut morere.* Hinc illud non tantum facit Apostatas, sed etiam Martyres. At verò Hæresiarcharum verbum est unioporne: *Abnega hunc, aut istum orthodoxæ fidei articulum.* Hinc dum admittitur, non facit nisi Apostatas. Nempè Septimius loquitur juxta rationes sui temporis, in quo paganum erat imperium, ideoque hæreses adhuc erant inermes. At ubi hæ postmodò cæperunt Christiano seducti aut circumscripti Principis gladio, Reipublicæ autoritate, aut invasa violentia armari, fuerunt omnibus gentilibus Tyrannis, ac ipso Anti-Christo in nos barbariores & crudeliores. Et hinc de Imperatore Constantio, qui potius Arianae blasphemæ Satellitem, quam Romanæ Reipublicæ Principem egit, scribit ad suos Monachos Sanctus Athanasius: *Quis cum ista fiant, & cum impietas tantam impudentiam sibi vendicat, ausu jam Constantium hominem Christianum appellare? An non potius esse Anti-Christi imaginem? Quid enim ex Notis Anti-Christi huic deest? Aut quid est cur non omnibus modis Constantius Anti-Christus, & vicissim Anti-Christus Constantius habeatur? Notanda sunt verba: Cur non omnibus modis? Edicunt Constantium esse plenum Anti-Christum, plenam principalem Anti-Christi imaginem. Principali Anti-Christo Athanasius affirmat ab Evangelio ac Prophetis adscribi duos characteres; Blasphemum dogma, & Tyrannicam potestatem. Quod futurus sit & blasphemus Prædicator, & barbarus tyrannus. Hinc ejus per interim*

Vicarius est Anti-Christus duplex: Alius truncus, ac dimidiatus per solum dogma, alius plenus per dogma simul & gladium. Undè tales hæretici faciunt non dumtaxat Apostatas, sed etiam Martyres. Et tales omnino fuerunt Imperatores, Constantius, Valens, Zeno, Anastasius, Constantius secundus, Leo Ilaurus, Constantius Copronymus, alique plures, Sceleratas enim hæreses & verbo, & gladio propagarunt. Nec ipsi soli, sed & eorum Episcopi fuerunt omnino pleni Anti-Christi. Hi enim crudelem in nos gladium, licet non manu propria, exeruerunt tamen manu aliena seducti Principis. Exempla sunt plurima. Quiddam istud egerunt etiam propria manu. Lucet in Donatistis, Eutychnianis, Iconoclastis, & nostris etiam Calvinistis.

Septimii verba, *Hæresis Apostatas tantum,* possunt generaliter accipi, ac extendi etiam ad plenos istiusmodi Anti-Christos. Etenim uti Donatistæ voluerunt vivere ut latrones, & ut Martyres honorari, ita isti in nos studuerunt omnem suum furorem effundere, & tamen solos nobis Apostatas, nullos Martyres creare. Ita de Imperatore Constantio dixit nobis Sanctus Hilarius: *Novo ingenii triumpho sine Martyrio persequeris. Excludis in confessione Martyrium.* Hoc obtinere studuit etiam in illa persecutione, qua crudelissimè sævit in nostra corpora. Etenim in libro, qui nobis pro Dei Filio moriendum demonstrat, Lucifer Calaritanus Episcopus affirmat plurimos orthodoxos fuisse à Constantio occisos, & ad ipsum pergit: *Hi omnes, quod tu audire minime vis, Martyres sunt.* Et infra: *In hoc sceleratissimo iudicariis, quod sub specie dilectionis, & consulere cupientis, ad nos blandiaris dejiciendos, tamquam utile sit vobis à te gradu pulsos reservari, & à Deo damnari. Novimus quod sis metuens, ne in omnibus his penis, tua detestabilitate inventis, in hac Fidei perseverantia moriamur, & tamen admoves varios duosque cruciatus. Sic nos, quos tam infestè persequeris, varè excarnificari cupis, & quidem momentis omnibus, interficiendos verò non esse statuisti, tanquam mors tantummodo beatos milites Christi faciat, ac non etiam tormenta, quantum fuerint graviora, tantò majorem virtutis gloriam partant.* Et in Apologeticis pro Sancto Athanasio libris: *Impingi fecisti crimina, non solum Athanasio, sed & nobis, quod Christiani noluerimus: effeci Ariani. Non defuerunt singula, quæ possent objici crimina singulis, quò nullus videretur è nobis propter Deum missus ad exilia, sed quasi pro criminibus nostris. Quod ipsum fecerunt Nero, Domitianus, Diocletianus, ac alii Gentiles tyranni. Non solas Thyestæas epulas, sed & alia in ipsam Reipublicam facinora de nobis confixerunt: Nero Romanæ urbis, Diocletianus in cædium Palatii Nicomedienfis. Et in habita ad Constantinopolitanam Synodum oratione scribit etiam de Ariano Imperatore Valente Sanctus Gregorius Nazianzenus: *Valens Juliano nihil humanior fuit, immò etiam acerbior, quod Christi nomen præferens esset Pseudo-Christus, Christianisque opprobrium ac dedecus, quibus & facere impium, & pa-**

Lib. 2.

Orat. 32.

& pa-

*& pattinglorum erat, quod ne injuriam quidem accipere viderentur, nec illustre Martyrii nomen cruciatibus accederet, verum hic quoque fucus veritatis foret, ut qui tanquam Christiani patiebantur, tanquam impij cruciati afficerentur. Dicit varia. Primò, quod etiam Imperator Valens fuerit Anti-Christus. Secundò, quod nobis inviderit nomen & gloriam Martyrii: Tertiò, quod hunc in finem nos non ob Catholicæ Fidei professionem, sed ob alia nobis afficta elogia cruciaverit. Quartò, quod ista nostra Martyria essent ingloria, ideoque fuisset fatius & facilius pati sub Nerone, Domitiano, aut Diocletiano. Et ad Theodoricum, Geizerici Wandalorum in Africa Ariani Regis filium, qui Armogasten ob fidei constantiam jusserat gladio feriri, dixit Arianus Presbyter Jucundus: *Poteris eum diversis afflictiombus interficere. Nam si gladio peremeris, incipient Romani Martyrem predicare.* Ita testatur in primo suæ historiæ libro Sanctus Victor Vitenfis Episcopus, & adjungit: *Tunc Theodoricus in Byzacenam Provinciam ad fodendas eum condemnavit Scrobas. Etiam de Geizerico, qui generosum Masculam damnaverat ad gladium, adjungit: Callidus Geizericus occultè præcepit, ut si Masculas in illa hora vibrantis gladii pertimesceret idem, magis eum occideret, ne Martyrem gloriosum fecisset; sin fortem in confessione conspiceret, à gladio temperaret. Sed ille, ut columna immobilis Christo solidante effectus, Confessor revertitur gloriosus. Et si Martyrem invidiosus hostis noluit facere, Confessorem tamen nostrum non potuit violare.* Et de Geizerico Successore Hunnerico scribit Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. *Hunnericus Beatum Eugenium Carthaginensem Episcopum decollari jussit sub ea specie, ut si in ea hora, qua ensis super cervicem ejus incumbbat, non revertetur ad hæreticam Sclam, non occideretur, ne eum pro Martyre extollerent Christiani, sed exilio damnaretur.* Et quidem sub ipso gladii ictu Eugenius mansit constantissimus, ideoque de ipso liberatus, est relegatus ad Albigensem Gallia civitatem, ac ibi defunctus. Quod etiam sceleratus Ebroinus Sancto Leodegario Augustodunensi Episcopo inviderit Martyrii gloriam, ideoque ipsum non gladio, sed ærumnis abfundendum duxerit, testatur hujus authentica vita. Eandem in nos invidiam exercuerunt Imperator Leo Ilaurus, Constantinus Copronymus, ac alii Iconoclastæ. Et super omnes Julianus Apostata. Item quidam Imperatores Pagani. Quare de cunctis istiusmodi hæresibus omnino verum est, quod solos Apostatas faciunt, nullos Martyres. Cuncti enim nos eo persequuntur animo, quo persecuti sunt Theodoricus, Geizericus, & Hunnericus: Non ut occidant, sed ut concutiant, faciant trepidare sub gladio, atque ita dejiciant in Apostasiam.*

Lib. 2. cap. 3.

Quæstio prima est, An Tertullianus rectè dicat quod publicæ potestatis aut arreptæ violentiæ satellitio non armatæ hæreses nullas faciant Martyres? Ratio dubitandi est varia. Etenim ad Nestorium, Ecclesiæ Constantinopolitanæ

Episcopum Hæresiarcham, qui sibi refragantes Clericos non ad Principis gladium deduxerat, sed sola communione, gradu, & civitate eiecerat, scripsit Sanctus Papa Cælestinus: *Lætamus eos Clericos præmii confessionis acquirere, sed dolemus quod Episcopo persequente. Beatus Apostolus Paulus persecutorem in prædicatorem mutavit; nefas est maximum prædicatorem in persecutorem mutatum.* Et in epistola ad istos ipsos Clericos affirmat hanc esse gloriosissimam Passionem, & confirmat exemplo Sancti Athanasii. Extant epistolæ in prima parte Ephesini Concilii. Et ad Alexandrinam Ecclesiam, quæ necdum corporalia tormenta ab Imperatore Constantio, sed solas Ecclesiasticas vexationes sustinuerat ab intruso Pseudo-Episcopo Gregorio, scripsit Sardicensis Synodus: *Istiusmodi passiones parè aliquibus Martyrii haberi debent, & istiusmodi vestra: Confessiones & tormenta non carebunt mercede, cum præmia à Deo recepturi sitis. Quòd injustæ excommunicationis patiens tolerantia sit summi præmii meritum, docet in primo libro de Baptismo contra Donatistas, & in libro de vera Religione Sanctus Augustinus, & adjungit: *Hos coronat in occulto Pater, in occulto videns.* Sanctus Edmundus Cantuariensis Archi-Episcopus istam patientiam docuit esse verum Martyrium. Etenim in Oxoniensi Universitate Doctor Sacræ Theologiæ ac Professor dilecto suo discipulo Sevallo passim dixit: *O Sevvale, Sevvale, Martyr ab hoc sæculo transmigrabis, ferro, vel saltem gravibus & insuperabilibus in mundo tribulationibus impetitus & trucidatus. Hæ tribulationes fuerunt iniqua excommunicatio, qua postmodò Sevvalem Eboracensem Archi-Episcopum, inconditis Ecclesiasticorum beneficiorum reservationibus adversantem, Alexander IV. Pontifex percussit, & permisit in ipsa mori. Ita testatur Matthæus Parisiensis. Et addit Sevvalem in mortis lecto coruscasse miraculis. Quidquid sit, venerabiles quosdam Episcopos & Monachos, quos iniquè damnaverat Theophilus Alexandriæ Patriarcha, miraculis post mortem coruscasse affirmat in dialogo, quem de Actis Sancti Joannis Chrysofomi habuit cum Theodoro Romano Ecclesiæ Diacono, Palladius Episcopus Helenopolitanus. Ecce iniqua damnatio est telum adeo crudele, ut magnas etiam animas non solummodo concutiat, sed quandoque præcipitet in lapsum. Quis enim nesciat Thalassium Cæsarsensem Episcopum, primæ Cappadociæ Metropolitanum, nec non totius Ponticæ Dioceseos Primatem, ad alios plures ipsi similes Orientalis Ecclesiæ Episcopos fuisse grandes animas? Et tamen in Chalcedonensi Synodo rogati, cur Dioscoro Alexandrino Patriarchæ ad Sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum in Ephesino Latrocinio damnandum succubissent, gloriosissimis Judicibus responderunt: *Unusquisque verè reprobatur, ne ut hæreticus de seipso perderet quos baptizaverat. Et non solum è se periculum, sed baptizatis, & his qui in Christo crediderant, quid essemus facturi? In sanguine nostro ludebant. Una***

Epist. 18. & 19.

Cap. 17.

Cap. 6.

Anno 1258.

Actione 1.

voce dicebant omnes. Nos terruerunt, hereticos nos dixerunt, & eieci sumus ut heretici. Eos uti Nestorianos damnare minabatur ac parabat Diocorus. Hinc illi concussi paruerunt iniquis Decretis, & in Sancti Flaviani damnationem subscriperunt. Quid iniquius damnationem, quam Sancto Cyrillo infixit in Ephesina Synodo Johannes Patriarcha Antiochenus? Eam Acacius Melitenensis Episcopus, secundæ Armeniæ Metropolitæ, dixit esse non Episcopale iudicium, sed hostile convitium, ideoque spernendam & suffragandam. Et rectè dixit. Ipsam tamen magnus Cyrillus adeo timuit, ut non dumtaxat à Synodi Præsentia, sed & ab omni Synodali actu abstineret, quò usque per Romanæ Ecclesiæ Legatos illa solveretur aut cassaretur. Proinde isto relo percuti est omnino lethale vulnus. Est spiritualis gladius Novi Testamenti, Judaicis lapidibus longè durior. Quod per ipsum scelerati Donatistæ in omni hominum genere non corpora, sed honores occiderint, frequenter testatur ac lamentatur Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Et ita omnes, quibus suppetit potestas, passim consueverunt heretici. Proinde & hi faciunt veros Martyres. Licet enim non occidant, infligunt tamen capitalem sententiam. At spirituale Oppositum hic tradens Septimius, loquitur de cruentis Martyriis.

Altera quaestio est, An Ecclesia usque ad Septimii tempora nullos viderit hereticos, qui facerent etiam cruenta Martyria? Respondeo non vidisse. Hanc enim violentiam prima cepit Felicissimi Archidiaconi Carthaginensis, & quinque cum illo Presbyterorum Sancto Cypriano rebellium scelerata factio. Sanctus Cyprianus fuit contra Apostolicum Canonem à Neophyto promotus in Episcopum. Et in ejus vita Pontius Diaconus affirmat istud esse primum similis promotionis exemplum. Utique in Africana Ecclesia. Nec ambigendum est, quin fuerit Spiritus Sancti opus. Ipsum ista facinorosa conjuratio impugnavit, secrevit se à tanti Episcopi communione, ejus in locum intravit è suis unum Fortunatum, & ad faciendum numerum adjunxit sibi omnes lapsos, cunctis immaturam & fallam Pacem dedit, eandem ab omnibus Episcopis dari voluit, refragantes vi adegit. Quin & causam suam deduxit Romam, & de ipsorum istic audacia rescribit ad Sanctum Papam Cornelium gloriosum Martyr Cyprianus:

Ep. 55. *Lectæ tua epistola satis miratus sum, cum animadvertissent te minis atque terroribus eorum, qui venerant, aliquantum esse commotum, cum te, secundum quod scripsisti, aggressi essent cum summa desperatione comminantes, quod si litteras, quas attulerant, non accepisses, publicè eas recitarent, & multa turpia ac probrosa, & ore suo digna proferrent. Et infra: Quæ autem sui elatio est, quæ comminantium tumens & inflata, & vana jactatio, illic absenti minari, cum hic me habeant in potestate presentem? Convitia eorum, quibus se & vitam suam quotidie lacerant, non timemus. Fustes, &*

lapides, & gladios, quos verbis parricidalibus jactant, non perhorrescimus. Quod in illis est, homicidæ sunt apud Deum tales: Necare tamen non possunt, nisi Dominus eis necare permiserit. Et cum nobis semel moriendum sit, illi tamen & odio, & verbis, & delictis suis quotidie perimunt. Litteræ, quas secum ex Africa delatas minabantur recitare, erant Synodica epistola, qua sceleratus Fortunatus suam intrusionem postulabat à Romana Ecclesia confirmari. Primatum Episcoporum per Romanam Ecclesiam confirmatio est adeo antiqua. Et Africanæ Ecclesiæ ad Romanam dependentia est adeo lucida. Has litteras, nisi recitari faceret & recitatas probaret Cornelius Pontifex, factio minata est ipsa recitare: Et nisi Cyprianum Fortunato cessurum extruderet, minata est ipsum sustibus, lapidibus, & gladiis trucidare. Sacramentalis Reconciliationis januam nulli poenitenti claudi à se affirmat ac demonstrat Cyprianus, atque pergit: *Si qui autem sunt, qui putant se ad Ecclesiam non precibus, sed minis regredi posse, aut existimant aditum se sibi non lamentationibus & satisfactionibus, sed terroribus facere, pro certo habeant contra tales clausam stare Ecclesiam Domini, nec castra Christi invicta & fortia, & Domino tuente munia, minis cedere. Sacerdos Dei Evangelium tenens, & Christi præcepta custodiens, occidi potest, non potest vinci. An quis à Paganis, an à Judæis, an à falsis fratribus occidatur propter justitiam, demonstrat parùm aut nihil ad Martyrii gloriam refert. Et in litteris ad suam plebem de eadem re rescribit: Persecutio est hæc alia, & nova tentatio. Quæ eadem verba repetit in sermone de Lapsis. Affirmat duo. Primò, quòd ista hæretica violentia sit vera persecutio. Secundò, quòd sit persecutio nova. Eam enim Sol nondum tunc viderat. Et hinc suo tempore Septimius rectè dixit, quòd hæresis faceret solos Apostatas, nullos Martyres. An ista scelerata factio aliquos orthodoxos Episcopos aut Clericos occiderit, non possum affirmare. Quidquid sit, ex ipsa postmodum prodiit, & turbulentia exempla sumpsit furor Donatistarum. Nam uti hi apud Romam, ita isti apud Carthaginem fuerunt Schismatici Montenses seu Rupitani. Lucet ex litteris Sancti Cypriani ad Episcopos Caldonium & Herculanum.*

Et ideo hæreses quoque oportebat esse, &c.

Doctör affirmat hæreses non dumtaxat nocere plurimùm, sed & multùm prodesse. Hinc non esse mirandum, quòd à Divina Providentia permittantur. Nam & venena habent suas utilitates. Notanda sunt verba: *Hæreses quoque.* Edicunt non solas gentilium persecutiones, sed & internas Ecclesiæ hæreses oportere esse. Lucet ex verbis: *Tam qui in persecutionibus steterint.* Doctör hæreses comparat persecutionibus, &

Epist. 40.

nostra ex ambabus mala edixit: Edicit nunc & nostra ex ambabus commoda. Quomodo autem ipfas esse oporteat, exponit in primæ ad Corinthios epistolæ commentario Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus: Apostolus sciendo non nullos mente corruptos versutia Diaboli, dicit: Oportet hæreses esse. Non utique voluit, nec optavit, sed quia sunt, futurum prædixit. Sicut & Dominus inquit: Oportet venire scandala. Et oportet Filium hominis pati. Præsciens, quia Judas proditor erat futurus. Proinde quàm maxime locum hic habet Sancti Augustini regula: Maluit bonus Deus de malis bene facere, quàm mala nulla esse permittere.

Et primò quòd Gentilium persecutiones multùm profuerint Ecclesiis, est constans pars Christiani Dogmatis. Primum ipsarum fructum edicit hic Tertullianus: *Ut probabiles quique manifestarentur, qui in persecutionibus steterint.* Eundem fructum laudat in libro de Fuga in persecutione: *Persecutionem dixerim Deo necessariam, ad probationem scilicet servorum ejus, sive probationem. Quis est enim exitus persecutionis, quis effectus alius, nisi probatio & reprobatio fidei, qua suos utique Dominus examinat? Hoc omne iudicium est persecutio, per quam quis aut probatus aut reprobatus judicatur. Hæc pala illa, quæ nunc Dominicam aream purgat, Ecclesiam scilicet, confusum aceruum fidelium eventilans, frumentum Martyrum & paleas Negatorum. Hæc enim scala, quas somniat Jacob, aliis ad ascensum in superiora, aliis descendum ad inferiora demonstrantes.* Et in libro Scorpia scribit fidem per persecutiones esuare, & Ecclesiam exuri de figura rubi. Quia nempe rubus ardebat, & non exurebatur. Ita per persecutionum flammam sola Ecclesiæ palea exurit, non aurum. Persecutio ergò est scala Jacob, est Divinæ discretionis iudicium, est aræ ventilabrum, est purgatrix Ecclesiæ fornax, de qua possit dici: *Avolent, quantum volent, palea levis fidei, ut purior massa frumenti in borrea Domini reponatur.*

Secundum persecutionis fructum edicit in sermone de Lapsis Sanctus Cyprianus: *Si cladis causa cognoscitur, & medela vulneris invenitur, Dominus probari familiam suam voluit. Et quia traditam nobis Divinitus disciplinam pax longa corruerat, jacentem fidem, & penitus dixerim dormientem, censura celestis exivit. Cumque nos peccatis nostris amplius pati mereremur, clementissimus Dominus sic omnia moderatus est, ut hoc omne, quod gestum est, exploratio potius, quàm persecutio videretur. Grassata ante persecutionem peccata enumerat, atque concludit: Quid non perpetrati tales pro peccatis ejusmodi mereremur? Habes hic tres persecutionis effectus. Primus est, quòd persecutio sit Divina nostrorum peccatorum castigatio. Secundus est, quòd sit castigatum ad meliorem frugem erectio. Quòd sit paterna castigatio & disciplina. Tertius est, quod sit probandæ Ecclesiæ exploratio potius quàm persecutio. Per persecutionem Dominus Deus explorat atque demonstrat, quinam sint electum au-*

Christi. Lupi Opera Tom. IX.

rum, ac grave frumentum justitiæ, quinam sint scoria ac palea Negatorum. Hunc effectum amplè exponi jam audivimus à Tertulliano. Sancto Cypriano consonat in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsariensis, scribens persecutiones esse castigationem, disciplinam, ac probationem, quibus Divina Providentia suis temporibus Ecclesiam judicat exercendam atque purgandam. Felicem ac floridum, quem ante Diocletiani Imperium Ecclesia habuit, plenè libertatis statum describit inferiùs, enumerat nata exinde & per Ecclesias grassata peccata, & affirmat ad ipsa punienda & corrigenda fuisse immisissam horrendam istam persecutionem. Ad ventilandam Ecclesiam, & purgandam.

Tertium persecutionis effectum edicit Tertullianus in libro Apologetico: *Nec quidquam proficit exquisitor quæque crudelitas vestra. Illecebra est magis Sectæ. Plures efficitur, quoties metimur à vobis. Semen est sanguis Christianorum.* Et in libro ad Scapulum Africa Proconsulem: *Nec tamen deficiet hæc Secta, quam tunc magis edificari scias, cum cædi videtur. Quisque enim tantam tolerantiæ spectans, ut aliquo scrupulo percussus, & inquirere accenditur, quid sit in causa, & ubi cognoverit veritatem, & ipse statim sequitur. Ita de semetipso scribit in prima Apologia Sanctus Martyr Justinus: Nam & ego ipse, Platoni disciplina sectator, cum calumniose audirem Christianos deservi, intrepidè autem ad mortem, & alia quæ terribilia esse censentur omnia, adire conspicerem, statui ipse mecum fieri haudquaquam posse, ut illi in vitiorum pravitate & voluptatum amore viverent. Per vitiorum pravitatem intelligit tria famosa tunc Christianis passim afflicta crimina, quorum reos rectè affirmat ac demonstrat semper fuisse præsentis vitæ cupidissimos, & alienos à morte. Nam & istis sordibus infecti Gnostici fuerunt adeo averfati Martyria, ut & damnarent. Criminosa enim conscientia nihil magis horret, quàm mortem. Et similibus conversionum exempla habemus longè plurima. Persecutio itaque nos ita demetit, ut simul seminet. Et hinc orta est antiquissima parœmia: *Sanguis Martyrum est semen Christianorum.* Eandem laudant Sanctus Joannes Chrysothomus, Sanctus Augustinus, magnus Papa Leo, ac alii Patres.*

Laudatus Justinus in epistola ad Diognetum exponit modum: *Non vides, quòd plures qui supplicii afficiunt, tantò majorem aliorum esse numerum? Hæc non videntur ab homine fieri. Hæc sunt Dei potentia. Hæc adventus ejus sunt indicia.* Sunt quædam imitamenta istius grani, de quo Dominus in Sancti Joannis Evangelio: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert.* Etiam Martyres sunt seminata Dei grana. Attamen in fructificandi virtute plurimùm distat à principali grano, Christo Domino nostro. Distantiam exponit in duodecimo sermone de Dominica Passione Sanctus Leo Magnus: *Quamvis in conspectu Domini multorum San-*

Lib. 7. cap. 24.

L. 3. c. 1.

Cap. 50.

Tom. 7. fol. 486. & 795.

Cap. 12.

Cap. 3.

Horum prestosa mors fuerit, nullius tamen infantis occiso propitiatio fuit mundi. Acceperunt iusti, non dederunt coronas. Et de fidelium fortitudine nata sunt exempla patientiæ, non dona iustitiæ singulares quippè in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam arbitrium suo funere solvit, cum inter filios hominum solus Dominus noster JESUS exsisterit, in quo omnes crucifixi, omnes sunt suscitati. Quod ipsum repetit & confirmat in litteris ad Episcopos Palæstinos. Et consonat adductus Tertulliani

Ep. 83. locus ex libro ad Scapulam Proconsulem. Et liber Apologeticus; Multi apud vos ad tolerantiam doloris,

Cap. 5c. & mortis hortantur, ut Cicero in Tusculanis, ut Seneca in foruitis, ut Diogenes, ut Pyrrhon, ut Callinicus nec tamen tantos inveniunt verba discipulos, quantos Christi factis docendo. Ipsa enim obstinatio, quam exprobat, magistra est. Quis enim non contemplatione ejus concutitur ad requirendum, quid intus in se sit? Quis non, ubi requisivit, accedit? Ubi accesserit, pati exoptat? Ut Dei totam gratiam redimat, ut omnem veniam ab eo compensatione sanguinis sui expediat: Omnia enim huic operi delicta donantur. Inde est quod ibidem sententiis vestris gratias agimus. Ut est æmulatione Divinæ rei & humanæ, cum damnatur à vobis, à Deo absolvimur. Quod ista exempla sint potentissima semina, insigniter demonstrat laudatus Leo in primo sermone de Sanctis Apostolis Petro ac Paulo: Prestosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur. Et semper Dominicus ager segete ditiori vestitur, dum grana, que singula cadunt, multiplicata nascuntur. Unde duo ista præclara Divini seminis germina, utique Apostolorum Principes, in quantam sobolem germinarint, beatorum milia Martyrum protestantur, qui Apostolicorum æmuli triumphorum, urbem nostram purpuratis & longè lateque rutilantibus populis ambierunt, & quasi ex multorum honore gemmarum conserto uno diademate coronarunt.

Quartum persecutionis effectum adducit Tertullianus in lib. de fuga persecutionis: Sed quando Deus magis creditur, nisi cum magis timetur? Nisi in tempore persecutionis. Tunc Ecclesia in attonito est. Tunc & fides in expeditione sollicitior, & disciplinatio in jejuniis, & stationibus, & orationibus, & humilitate, in alterutra diligentia & dilectione, in sanctitate & sobrietate. Non enim vacuatur nisi timori & spei. Eadem de re scribit ad Honoratum Tabennensem Episcopum Sanctus Augustinus: An non cogitamus, cum ad istorum periculorum pervenitur extrema, nec est potestas ulla fugiendi, quantum in Ecclesia fieri solet ab utroque sexu, atque ab omni ætate concursus, aliis Baptisimum flagitantibus, aliis Reconciliatorem, aliis etiam Penitentiam ipsius actionem, omnibus consolationem, & Sacramentorum consecutionem ac erogationem? Hujusmodi bona opera respexit Sanctus Cyprianus in sermone de Lapis: Dominus probari familiam suam voluit. Et quia traditam nobis Divinitus disciplinam pax longa corruperat, jacentem fidem, & penè dixerim dormientem, censura celestis erexit. Rectè dicit: Jacentem fidem, & penè dormientem. Etenim suæ justitiæ viribus quisque iustus non semper utitur: Illæ

Ep. 180 aliquando in anima occultæ jacent sine opère, & quasi dormiunt. Opus habent solo extrinseco excitatore. Sanctus Cyprianus rectè affirmat excitari per perfectionem. Rectè adjungit: Hoc omne quod gestum est, exploratio potius quam persecutio videtur. Quia nempe exploravit ac demonstravit multorum fidelium varias & infirmitates & vires. Per eam Divina Gratia Ecclesiam suam ita non solummodo probat, sed & purgat. Utique per ista, quæ persecutio excitat, bona opera.

Et hinc olim fuit famosissima quæstio, An persecutio esset Dei, an Diaboli opus? An à Deo permetteretur dumtaxat, an verò & immitteretur? An esset ab ipso dumtaxat prævisæ, an etiam prædestinata ac præparata? Quod Divina voluntas & idololatriam vetet, & nobis adversus illam Martyria mandat, demonstrat in libro Scorpiaco noster Doctor, atque prosequitur: Nunc de Dei voluntate compungimur, & ingeminat

Cap. 45. Scorpius plagam, hanc negans, hanc accusans voluntatem, ut aut alium Deum insinuet, cujus hæc non sit voluntas, aut nostrum nihilominus destruat, cujus talis sit voluntas aut omnino neget voluntatem Dei si ipsam negare non poterit. Per Scorpium intelligit omnem Gnofticam factionem, fabularicè duplicis Divinitatis. Et reverà fuit pestilentissimus Scorpius. Etenim Divinam, quæ idololatriam vetet ac Martyria jubeat, voluntatem affirmavit esse mali principii, ideoque ab hoc, non autem à bono Deo immitti persecutiones. Et contra hoc sceleratum Dogma Tertullianus constanter docet ipsas esse à Deo Opt. Max. Ab ipso non tantum permitti, sed & immitti. Esse non solum prævisas sed & prædestinatas. Ad nescio quem Fabium qui rogaverat, an in persecutione liceret fugere, respondet: Consultationi tuæ ordinem quoque induimus, animadvertentes antè determinari oportere de statu ipsius persecutionis, utrum à Deo hoc veniat, an à Diabolo, quod facilius de obitu ejus constare possit. Omnis enim rei inspectio, auctore cognito, planior. Satis est, si quidem præscriberem, nihil fieri sine Dei voluntate, sed non statim hac sententia cæteris tractatibus locum dabimus, ne à præsentis articulo avocemur, si quis responderit: Ergo & malum à Deo, & delictum à Deo, nihil jam in Diabolo, nihil etiam in nobis ipsis. De persecutione nunc quaeritur. Circa hanc interim dixerim nihil fieri sine Dei voluntate, respiciens eam imprimis dignam Deo esse, & ut ita dixerim, necessariam, ad probationem scilicet servorum ejus, sive reprobationem. Affirmat duo. Primò, quod Dominus Deus nullius mali, nullius peccati sit auctor. Secundò, quod sit auctor persecutionis. Et dat causam: Quod illa sit Deo non tantum digna, sed & necessaria. Utique ad factus huc usque expositos. Profitetur in persecutione omnino involvi aliquid iniquitatis, immò persecutionem esse summam iniquitatem, ac adjungit: Scire debemus, quatenus nec persecutio est sine iniquitate Diaboli, nec probatio fidei sine persecutione, propter probationem fidei necessariam iniquitatem non patrocinium præstare persecutioni, sed ministerium. Præcedere enim Dei voluntatem circa fidei probationem, quæ est ratio

ratio persecutionis; sequi autem Diaboli iniquitatem ad instrumentum persecutionis, quæ ratio est probationis. Hæc illustrat exemplo Prophetæ Job, Saul Regis, Sancti Petri Apostoli, Phigelli, Hermogenis, & aliorum, quos Divina Providentia probare aut punire voluit, ac ab æterno prædestinavit, & per Diaboli iniquitatem est in tempore executæ. Et prosequitur: Cum ergo hæc exempla magis in persecutionibus eveniant, si quidem tunc magis vel probamur vel reprobandamur, & magis humiliamur vel emendamur, ab eo permittatur vel imperetur necesse est Catholicè fieri hæc, à quo & ex parte, scilicet ab illo qui dicit, Ego sum qui facio pacem & condo mala. Id est, bellum. Hoc est enim paci contrarium. Nostræ autem paci quid est bellum nisi persecutio? Non tantum gratiæ dona, sed & pœnæ mala affirmat esse à Domino Deo, immitti, prædestinari, præparari. Et rectè. Hæc enim est duplicis prædestinationis quæstio, quam sæculo nono adversus miserabilem Monachum Godescalcum agitavit usque ad ravim Hincmarus Metropolitæ Rhemensis, & tandem pro Monacho definivit Sanctus Pontifex Nicolaus. Et rectè. Definivit enim ex Sancti Fulgentii libris ad Monimum, & ex lucida doctrina Sancti Augustini. Notanda sunt Tertulliani verba: A quo & ex parte. Edicunt perfectionem, aliaque id genus pœnæ mala non esse plenè ex Deo, sed pro sola parte. Sunt enim res mixtæ ex humana aut diabolica iniquitate, ac ex Divina justitia. Hæc sola eorum pars est à Domino Deo. Alia ab ipso dumtaxat permittitur. Et bonæ partis, licet à se prædestinatæ ac immittæ, Dominus Deus non est auctor. Ipse enim non fecit mortem. Immo & fecit. Fecit, non ut primus auctor, sed ut peccati ultor. Longa est hæc res discenda ex Sancto Augustino.

Tertullianus jam à Persecutionibus cruentis transit ad hæreses, incruentas persecutiones. Affirmat & has necessarias. Esse non tantummodo noxias variè, sed & utiles. Etiam ex ipsis, vel potius ex ipsarum occasione per Divinam Providentiam elici, ac nobis provideri optimos effectus. Primus est: Ut probabiles quisque manifestarentur, qui ad hæreses non exorbitaverint. Notandum est verbum: Exorbitaverint. Edicunt Catholicam fidem esse unicam salutis orbitam, extra quam quisquis animæ suæ rotas exire permiserit, non potest non deviare in sempiternam damnationem. Doctor loquitur ex prima Sancti Pauli ad Corinthios epistola: Oportet & hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Apostolus loquitur ex Prophetâ Moysè, qui in sua novissima ad Dei populum concione dixit de exorturis Pseudo-Prophetis: Tentat vos Dominus Deus vester, et palam fiat, utrum diligatis eum, an non. Quem locum insigniter exponit Vincentius Lerinensis: Luce clariùs aperta causa est cur interdum Divina Providentia quosdam Ecclesiarum Magistros nova quædam Dogmata prædicare patitur. Ut tentet vos Dominus Deus vester. Est profectò magna tentatio, cum ille, quem tu Prophetam, quem Prophetarum discipulum, quem Doctorem & assertorem veritatis putes, quem summa ve-

Cap. 11. Deut. 13.

nerationem & amore complexus sis, is subito latenter noxios subintroducatur errores, quos nec citò deprehendere valeas, dum antiqui magisteri duceris præjudicio, nec facillè damnare fas ducas, dum Magister veteris præpediri affectu. Quod Diabolus per magnos viros introducat qualvis hæreses, rectè affirmat in vigesima sexta oratione Sanctus Gregorius Nazianzenus. Quod ipsum confirmat in Panario Sanctus Epiphanius. Et certè Tertullianus, Origenes, Sabellius, Arius, Apollinarius, Marcellus, Macedonius, Julianus, Nestorius, & cuncti usque ad Martinum Lutherum ac Joannem Calvinum Hæresiarum fuerunt hujusmodi. Quantus anelapsus vir fuerit Martinus Lutherus, videre possis apud Paulum Langium in Chronico Zuiticenis Ecclesiæ. Et magna Joannis Calvini talenta quis ignoret? Hinc ipsum exortus fuit simplici populo omnino magna tentatio.

Idem Vincentius etiam laudatum Sancti Pauli locum insigniter exponit. Hunc dicit esse ejus sensum: Ob hoc hæreses non statim Divinitus eradicantur auctores, ut probati manifesti fiant, id est, unusquisque quàm tenax & fidelis, & fixus Catholicæ Fidei sit amator, appareat. Et reverà cum quæque novitas ebullit, statim cernitur frumentorum gravitas, & levitas palearum. Tunc sine magno malimine excutitur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Namque alii illic prorsus avolant, alii verò tantummodo excussi, & perire metuant, & redire erubescunt, saucii, seminices, semivivi. Quippè qui tantam veneni hauserint quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur: Nec mori rogat, nec vivere sinat. Animæ & conscientiaæ torturam, quam taliter percussu patiuntur, eleganter depingit. Loquitur ex Sancti Augustini libro de Unitate Ecclesiæ contra Donatistas, qui ad primum Donatistarum exortum affirmat quosdam fideles penitus apostatasse, quosdam mansisse constantissimos, quosdam fuisse medios. Et de his scribit: Nonnulli etiam bonæ voluntatis per carnalem caliginem, etiam post confirmatum contra Ecclesiam Dei malignorum furorem, in illa dissensione diutius erraverunt, tamquam si adhuc mollia conculerentur frumenta, & radice viva herbæ vigor attereretur. Etiam ipsa tamen frumenta sua noverant Deus, quomodo ut reviviscerent, arguenda & increpanda. Non enim eo modo dictum est Petro, Redi post me Satana, quomodo dictum est de Juda, Unus ex vobis Diabolus est. Affirmat quosdam etiam electos à tentantis novæ hæresis vento abripi, ejici extra Ecclesiæ aream, illic diu fluctuare, ac tandem reduci. Hos esse non plenè mortuos, sed dumtaxat saucios, seminices ac semivivos affirmat in simili Lapforum specie etiam Sanctus Cyprianus. Proinde exurgens hæresis omnes tentat & cribrat, electum Dei frumentum partim probat ac manifestat, partim exercet & punit, in probam paleam ab isto discernit, & facit in perpetuum avolare. Discernit inter grave fidei frumentum ac levem paleam Apostatarum. Quod Divinæ Providentiæ per hæreses opus & Sanctus Augustinus & alii Patres frequenter laudant.

Lib. 77. cap. 1.

Aliud

Lib. 16. cap. 2.

Cap. 20.

Aliud ejusdem providentiæ per hæreses opus adducit Sanctus Augustinus in libris de Dei Civitate. Affirmat hæreticos per scelus Patriarchæ Noe filium Cham fuisse nobis premonstratos, adjungit ipsos esse genus callidum, non spiritus sapientiæ, sed impatientiæ, quo solent ipsorum ferere præcordia, & pacem perturbare Sanctorum, ac pergit: Sed hæc in usum cedunt proficentium, juxta illud Apostoli, Oportet & hæreses esse, ut probati manifesti fiant in vobis: Unde etiam scriptum est: Eruditus filius sapiens erit imprudente autem ministro utetur. Multa quippe ad Fidem Catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine agitantur, ut adversum eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius prædicantur: Et ab Adversario mota quæstio existit discendi occasio. Et in libro de Dono perseverantiæ: Hæc est prædestinatio manifesta & certa Sanctorum, quam postea diligentius & operosius, cum jam contra Pelagianos disputarem, defendere necessitas compulsi. Didicimus enim singulas quasque hæreses intulisti Ecclesiæ proprias quæstiones, contra quas diligentius defenderetur Scriptura Divina, quam si nulla talis necessitas cogeret. Quid autem coegit loca Scripturarum, quibus prædestinatio commendata est, copiosius & enucleatius isto nostro labore defendi, nisi quod Pelagianum dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari? Et ad quinquagesimi quarti Psalmi versum, Divisi sunt ab ira vultus ejus, & appropinquavit cor illius, hæc scribit: Cujus cor intelligimus, nisi cuius ira divisi sunt? Quomodo appropinquavit cor illius? Ut intelligamus voluntatem illius. Etenim hæreticis exerta est Catholica, & ex his qui male sentiunt, probati sunt qui bene sentiunt. Multa enim latebant in Scripturis, & cum præcis essent hæretici, quæstionibus agitaverunt Ecclesiam Dei: Aperta sunt quæ latebant, & intellecta est voluntas Dei. Inde dicitur in alio Psalmo: Congregatio taurorum inter vacas populorum, ut excludantur hi, qui probati sunt argento. Excludantur enim dicit, Eminant, eant, appareant. Unde dicuntur & in arte argentaria Exclutores, id est, ex quadam confusione masse, suæ formæ expressores. Ergo multi qui optimè poterant Scripturas dignoscere & pertrahere, latebant in populo Dei, nec afferebant solutionem quæstionum difficilium, cum calumniator nullus instaret. Numquid enim perfectè de Trinitate tractatum est, antequam oblatravent Ariani? Numquid perfectè de Pœnitentiâ tractatum est, antequam obfisterent Novatiani? Sic non perfectè de Baptismate tractatum est, antequam contradicerent foris positi Rebaptizatores. Nec de ipsa Unitate Christi enucleatè dicta erant quæ dicta sunt, nisi postquam separatio illa urgere cepit fratres infirmos, ut jam illi qui noverant hæc tractare atque dissolvere, ne perirent infirmi sollicitati quæstionibus impiorum, sermonibus & disputationibus suis obscura legis in publicum deduxerunt. Ergo illi divisi sunt præ ira vultus ejus, & nobis ad intelligendum appropinquavit cor illius. Itaque intelligit illud quod in Psalmo alio commemoravit: Congregatio taurorum, id est, superborum cornupearum, inter

vaccas populorum. Quas dixit vacas? Animas seductibiles. Ut quid hoc? Ut excludantur hi, id est, appareant qui latebant, qui probati sunt argento. Quid est argento? Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probabile terræ, purgatum septies tantum. Hunc sensum obscurum videte quomodo in lucem excludat Apostolus: Oportet hæreses esse, ut probati fiant manifesti inter vos. Quid est probati argento, probati eloquio. Quid est, Manifesti fiant? Excludantur. Quare hoc? Propter hæreticos. Quid est, Propter hæreticos? Propter congregationem taurorum inter vacas populorum. Sic ergo & hi divisi sunt ab ira vultus ejus & appropinquavit cor illius. Hæreses ergo Divina Providentiâ ita ordinat, ut Ecclesiæ sint occasio varii boni. Primo per ipsas ac ipsarum illecebrosam tentationem nostra levis fidei palea avolat extra aream: Pravi humores extrahuntur & separantur à sano corpore. Deinde, probati Ecclesiæ Doctores ac Episcopi, quos securi Dogmatis quies quasi dormire permiserat, excitantur, scientiæ ac eloquentiæ suæ vires exerunt, & ipsas faciunt omnibus manifestas. Tertio, alios docendo & ipsi discunt. Coguntur enim diligentius querere veritatem, ac studiis incumbere. Ex Pelagianæ hæresis occasione se multa didicisse, ac proficentius scripsisse testatur & ipse Magnus Augustinus. Quarto, ipsam etiam Catholicam Dogma illustratur, & adversum suos hostes roboratur. Quinto, non tantummodò probatorum Episcoporum ac Doctorum scientia ac pietas, sed etiam quorumvis verorum fidelium constantia fit manifesta. Manifestatur quod ipsorum fides non sit supra arenam ædificata, sed supra firmam petram. Videatur & octavus decimus Sancti Augustini liber de Dei Civitate, demonstrans non solam Ecclesiæ sapientiam, sed insuper patientiam, benevolentiam, ac beneficentiam per hæreses exerceri atque probari.

Alium Divinæ Providentiæ per hæreses effectum adducit Sanctus Augustinus in commentario septimi Psalmi. Ad versum, Arcum suum tendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis, sic scribit: Quia non sagittas tantum, sed etiam vasa mortis dixit in arcu Dominum parasse, quævi potest, quæ sint vasa mortis. An fortè hæretici? Nam & ipsi ex eodem arcu, id est, ex ipsa Scripturis in animas, non charitate inflammandas, sed venenis peccatas insiliunt, quod non contingit nisi pro meritis. Propter hæc Divinæ Providentiæ etiam ista dispositio tribuenda erat: Non quia ipsa peccatores facit, sed quia ipsa ordinat, cum peccaverint. Malo enim voto per peccatum legentes, male coguntur intelligere, ut sit ipsa pœna peccati. Hæresis enim est aperta à Divina Majestate per contumacem cœcitatem Apostasia: Quam certum est non posse esse primum peccatum. Et uti in quovis singulari homine, ita quoque est in Regno, Provincia, aut Civitate. Divina justitia non permittit illic grassari aut prædicari hæresim, nisi ob demerita ac vindictam præcedentium criminum. Lucidè hoc docet idem Augustinus in decimo

Epist. 2. cap. 2.

Cap. 19.

decimo Psalmi commentario, ad hunc versum, Pluet super peccatores laqueos. Scribens: Si nubes generaliter Prophetæ intelligantur, sive boni, sive mali, qui etiam Pseudo-Propheta appellantur, sic ordinantur Pseudo-Propheta à Domino, ut de his laqueos super peccatores pluat: Non enim quisquam in eos sectandos incidit nisi peccator, sive ad præparationem extremi supplicii, si perseverare in peccando maluerit, sive ad desudandam superbiam, si aliquando Deum cura sincerior quæserit. Quis inficitur aut abigatur Donatistas, Arianos, Eutythianos, Iconoclastas, aliosque similes hæreticos fuisse populis Divina flagella, pœnas peccatorum? Exstat insignis epistola, qua Dominus Julianus Cardinalis Cæsarius Concilii Basileensis, cujus erat Apostolicus Præses, dissolutionem ex pleno pectore dissuadet Eugenio quarto Pontifici, & adjungit: Incitavit etiam me huc venire deformitas & dissolutio Cleri Allemanniæ, ex qua Laici supra modum irritantur adversus statum Ecclesiasticum, propter quod valde timendum est, nisi se emendent, ne Laici more Hussitarum in totum Clerum irruant, ut publicè dicunt. Et quidem burjusmodi deformatio magnam audaciam præbet Bobemis, multumque colorat errores eorum, qui præcipuè invehunt contra turpitudinem Cleri. Qua de re, etiamsi hic non fuisset Generale Concilium institutum, necessarium fuisset facere unum Provinciale, ratione Legationis per Germaniam, pro Clero reformando. Quia reverà timendum est, nisi iste Clerus se corrigat, quod etiam extincta hæresis Bohemica suscitaretur alia. Utique ad istius Cleri & populi scelera castiganda, atque ita ipsum compellendum ad meliorem frugem. Eruditissimi ac pientissimi Cardinalis prophetia habuit effectum. Etenim Hussiticæ hæresis successit Lutherana, quæ non solam Bohemiam, sed omnem Germaniam invasit, quod etiam calamitatis, ac propemodum destruxit. Amplissima plurimarum Ecclesiarum ac Monasteriorum bona Lutheranis invaserunt. Et de superstate Clero dici hinc inde possit, quod de quibusdam Romanis, sese post Gothicam captivitatem non corrigentibus, scripsit in libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus: Perdidistis utilitatem calamitatis. Miserrimi facti estis, & pessimi permansistis. Sacro-Sancta Tridentina Synodus fuit præsertim facta ob nationem Germanicam: Ad ejus mores reformandos. Et ecce ipsam jam admisit omnis Latina Ecclesia, soli ferè Germani nolunt admittere. Quò usque non admiserint, miserrimi permanebunt & pessimi. Divina Justitia addet flagellis flagella, immò & scorpiones. De scelerata Anti-Christi prædicatione scribit Sanctus Paulus ad Thessalonicenses: Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Et de Ægypto propheta Sanctus Isaias: Dominus misit in medio ejus spiritum vertiginis. Sanctus Hieronymus in hujus loci commentario affirmat Apostolum ex Propheta loqui: Et utrumque insigniter elucidat: Quomodo hos pœnales errores & cœcitates Divina justitia mittit in peccatores ac misceat,

Cap. 19. 20. & 21.

Lib. 6. cap. 36.

Lib. 4. cap. 27.

Lib. 1. cap. 11.

exponit Sanctus Augustinus in libro de Gratia ac Libero Arbitrio: Absit ut sit eorum author aut infusor. Eadem est ratio cujuscumque hæreseos.

Aliam, quam nobis ex hæresibus elicit Divina Providentiâ, utilitatem adducit Hermias Zozenus: Imperator Valens, homo Arianus, majori odio in dies in suæ opinionis Adversarios, Catholicos præsertim, exardescere, acerbè eos affigere, & exagitare cepit. Cùm verò Themistius Philosophus librum ei dedicaret, hortabatur ac docebat non oportere mirari dissonem, quæ in Ecclesiasticis opinionibus versabatur, cùm multò inferior, multoque minor sit, quam quæ existat apud Gentiles. Nam permulta apud ipsos sunt opiniones, & dissonem susceptam ob multitudinem Dogmatum complures contentiones de ejusmodi rebus & disceptationes excitare necessum est. Siquidem Deo forsasse visum sit, ut ipse non faciliè nosceretur, & variæ de eo existerent opiniones, quò singuli eò magis venerentur, cùm exquisitam ejus cognitionem comprehendere non possent, secum reputantes, quantus sit, & cujusmodi ille quidem, ad cujus cognitionem venire cogitant: Quod ipsum scribit Socrates. Affirmat apud Gentiles esse plus quam trecentas Sectas, & adjungit: Deus vult tam diversa ac dispari opinionum ratione suam gloriam illustrare, quò singuli ejus Majestatem propterea magis reverentur, quòd non sit cuiquam in promptu eam accuratè cognoscere. Magnus vir fuit iste Themistius. Ipsum Imperator Constantius Prætura, Successor Julianus honoravit Præfectura Urbis Constantinopolitanæ. Licet gentilis, fuit nobis amicus: Et à nostris sub vario Imperio fidem mutantibus, quos Vertumnos appellabat, dixit non Dominum Deum coli, sed purpuram. Et crudelem Valentem à nobis persequendis deduxit. Attamen ut paganos est locutus. Nullam agnovit fixam regulam. Censuit uti apud paganos, ita & apud Christianos, quilibet posse de Deo sentiri. Quemvis posse in suo sensu abundare.

Et hinc Evagrius Epiphaniensis rectè affirmat inter Gentiles Philosophos ac nostros hæreticos esse duas differentias: Hos istis esse quoad duo meliores, seu minus pravos. Hæc est prima differentia: Ea quæ sunt fidei fundamenta, quæque rata esse debent, communi omnium consensu concordantur. Nam Numen, quod adoramus, Trinitas judicatur, & personæ, quibus laudes decantamus, unitas, Deique Verbum ante secula genitum, & ob creaturæ suæ commiserationem secunda generatione incarnatum creditur. Respicit isto tempore graffantes Nestorii ac Eutythetiæ hæreses, quæ omnes de Divina Majestate rectum, aut ferè rectum senserunt. Quidam enim Eutythianistæ circa Divinam Naturam delirant cum Apollinariis ac Valentino. Hæc est altera differentia: Quod si in aliis rebus quædam novantur, sunt: ea quidem Deo liberæ hominum voluntati permittentur potestatem de illis pro arbitratu sentiendi, quò sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia, ea quæ in utramque partem dicuntur coercent, ad sacram doctrinam ac veram pietatem traducat, & ipsa ad planam ac re-

Et ubi videtur sanctorum scriptura. Et ubi hanc causam dicitur esse. ubi Apostolo plenissime. Oportet & hæreses in vobis esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Atque in hoc etiam arcanam Dei sapientiam licet admittant, ad Divinum Paulum se loquentis: Virtus mea in infirmitate perficitur. Ex quibus namque verbis Ecclesie discreta sunt membra, ex iisdem rebus Dogmata, quæ in nullam reprehensionem possunt incurreræ: accuratius limantur, & reponuntur integrius. & Ecclesia Catholica in dies crescit, & in cælum quodammodo extollitur. Affirmat Ecclesie esse certam regulam, ad quam quæcumque evascentes hæreses debent corrigi ac reduci: Adesse & Divinam custodiam, quæ has ad illam reducat: ex lingua penitus, ac ita Christianam etiam veritatem faciat in infirmitate perfici, & inter quosvis afflatus de cunctis hostibus triumphat. Limari accuratius, reponi integrius, crescere per totum mundum. Hæc omnia ostendit deesse Philosophorum diffidjis.

Omnia examinate, quod bonum est tenere.

Quod non tantum Gnostici, sed & Montanistæ essent novatores, erat adeo lucidum, ut scitari non posset, ideoque & ipsimet id ostentarent & profiterentur. Gnostici se Apostolis doctores, Montanistæ gartiebant à Christo Domino promissum, qui nos omnem, incapacibus adhuc Apostolis non traditam, veritatem doceret. Spiritum Sanctum venisse in Montanum, & istud Promissum tunc prius expletum. At tamen non novum Dogma, sed novum dumtaxat Charisma ac novam disciplinam ostentabant. Infamiam suo tempore expænemus. Hinc Apostoli ad Corinthios verba, *Oportet & hæreses esse, ut hi qui probati sunt, manifesti fiant in vobis*, ipsorum aliqui detorserunt in laudem hæresium: Per probabiles seu probatos intellexerunt non in antiqua doctrina persistentes Catholicos, sed declinantes ad nova Dogmata Apostatas. Quasdam declinationes censuere profectum. Ita de semetipso, de suo ad Montanum infelici lapsu scribit in libro de Pudicitia noster Doctor: *Erit & hic adversum Psychicos titulus, adversus meæ quoque sententiæ retrò penes illos societatem, quod magis hoc mihi in notam levitatis objectent. Numquam societatis repudium delicti præjudicium est, quasi non facilius sit errare cum pluribus; quando veritas cum paucis ametur. At enim me non magis dedecoravit utilis levitas, quam ornavit nocens. Non suffundat errore, quo carui, quia sgruisse delictor. Nemo proficiens erubescit.* Hanc infamiam quidam Errones purgare & firmare nitentur ex prima ad Thessalonicenses epistola: *Omnia probate, quod bonum est tenere.* Gartiebant quævis novarum hæreseon dogmata non esse negligenda aut spernenda, sed audienda, legenda, examinanda, & euncta quæ in carnalis visa fuerint bona, amplectenda ac retinenda. Ex ipsis conficiendum men-

Cap. 1.
Cap. 5.

dicum centonem, qualem fuisse Eutychnam hæresim demonstrat insigniter in suis adversus ipsam dialogis Theodoretus Episcopus Cyrensis. Eiusmodi confuturæ sunt quævis hæreses. Etiam Lutherana & Calviniana. Quare Calvinistæ non malè se appellarunt Geusios, qua Gallica vox significat Mendicos. Nescio cui Tranquillino roganti, an Origenis libros posset legere, Sanctus Hieronymus rescripsit varios variè sentire, & adjunxit: *Ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatianum, Arnobium, Apollinarianum, & nonnullos Ecclesiasticos Scriptores, Græcos pariter & Latinos, ut bona eorum eligamus, vitemusque contraria, juxta Apostolum dicentem, Omnia probate, quod bonum est tenete.* Quod Hieronymi iudicium an sit probandum, est alta quæstio. Certè hæreticorum librorum lectionem viris etiam magnis semper interdixit Ecclesia. Quantus vir, quantus Doctor fuit Sanctus Dionysius Alexandria Patriarcha? Quod tamen similes libros liberius voveret, fuisse à multis reprehensum, & compulsum ad Apologiam, testatur in Ecclesiastica historia Eusebius Episcopus Cæsariensis. Etiam Julianus Halicarnassi in Caria Episcopus fuit grandis Doctor atque Antistes. Et tamen ipsum ex Valentini ac Manichæi lectis libris fuisse corruptum ac perversum testatur in erudito contra Acephalos opere Sanctus Anastasius Sinaita. Item Archimandrita Eutychemet testatur à simili lectione fuisse demuratum in hæresiarcham. Hoc idem de se ipso profiteretur in suorum operum præfatione Marcus Antonius de Dominicis Archiepiscopus Spalatenfis. Quare qui scelerata Caroli Molinæ opera contra terribilem Romanæ Ecclesie interdictionem licentiosè legunt, & aliis legenda permittunt, grande peccatum habent. Hæc res est alterius loci.

Epist. 76.
Lib. 7. cap. 6.
Cap. 14. cap. 6.

Integer Sancti Pauli ad Thessalonicenses locus est hic: *Spiritum nolite extinguere, Propbetias nolite spernere, omnia probate, quod bonum est tenere.* Eum insigniter exponit Hilarus Romanæ Ecclesie Diaconus: *Hoc dicit Apostolus, ut non facile alicui per Spiritum loquenti interdicitur. Extinguit enim, si incipientis loqui fervor contradictione sopitur. Ne forte non intelligentes dicit ab eo spiritalia, injuriam faciant Spiritui Sancto, & peccent per ignorantiam. Neque aliquem, qui quasi Scripturas revelet, non audiri patienter debere. Sed omnia dicta examinari, & sic judicari, ne forte gratiam datam fratri dum respiciunt, Authori repugnent. Omnia ergo quæ dicuntur, probanda monet: Et quicquid sobriè & benè dictum fuerit retinendum. Quæcumque enim Apostolorum & ipsius Domini dictis congruunt, ea benè dicta habenda sunt, & retinenda; ab his autem quæ inimica fidei videntur, abstinendum. Solent enim Spiritus mundi fallaciter quasi per imitationem dicere bona, & inter hæc subinducere prava, ut per hæc quæ bona sunt, accepto serantur & mala: Ut quia unius Spiritus dicta putantur, non discernantur ab invicem, sed per id quod licitum est, commendetur illicitum, autoritate nominis non ratione virtutis. Solent enim sub Apostolorum nominibus &*

ne & ipsius Domini nefanda docere & adversa, ideoque omnia probanda monet, quia non possunt eloquia Domini esse diversa. Nequaquam de novis hæreticorum Dogmatibus aut libris, sed de Novi Testamenti Prophetis ac Interpretibus, aliisque primitivæ Ecclesie Charismaticis sanxit Apostolus: Affirmat non quemvis Spiritum mox admittendum ut Charisma, sed omnem Spiritum probandum an ex Deo sit, utique per Charisma discernendorum Spirituum. Spiritus Spiritui tunc erat subditus: Discretionis spiritus faciebat spiritalem hominem, qui iudicat omnia, & à nemine iudicatur. Et Hilarus Diaconus rectè exposuit discernendi regulam: Quæcumque Apostolorum & ipsius Domini dictis congruunt, ea benè dicta habenda sunt, & retinenda; ab his autem quæ inimica fidei videntur abstinendum. Et hinc dice causam, cur sceleratus Montanus non novum Dogma, sed novum Charisma præ se in principio tulerit. Ad occultandum, quod suo tempore parabat prodere, sceleratum Dogma simulavit novum Charisma. Nempè novum Dogma norat fugiendum ac detestandum ab omnibus, novum Charisma audiendum & examinandum. Norat hoc utrumque mandari ab Apostolo, sperabat per Charisma aperiri portam Dogmati. At verò Praxeas Romano Pontifici detexit occultatum Dogma, atque ita fecit & mendax pravi Spiritus Charisma proficere. Sic intellige nostri ad Montanum lapsi Doctoris querimoniam de Praxeas. Et hinc licet Sanctum Hieronymum, dum laudatum Apostoli

locum ad legendos quorundam hæreticorum libros, & ad sumendam istius lectionis licentiam applicavit, fuisse loco abufum. Quisquis istiusmodi libros, ex curiositate aut quovis humano die examinat, examinat grandi periculo, & confuevit in errorem impingere. Hesychius Hierosolymitanæ Ecclesie Presbyter, Cyriaco Presbytero, ac in Calomonis Laura prope Jordanem Abbati olim commodavit nescio quem orthodoxum librum, cui tamen adjuncti erant duo libri Hæresiarchæ Nestorii. Hos Cyriacus adeo non legit, ut nesciret illic esse. Et tamen à Sancto Joanne Baptista ac Sancto Joanne Evangelista comitata Virgo Deipara, licet instantissimè rogata, illius cellam noluit ingredi, ac severè respondit: *Habes intra cellam tuam inimicum meum, & vis ut ingrediar?* Hunc inimicum facta multa inquisitione tandem invenit Cyriacus, totum librum reddidit Hesychio, ac dixit: *Accipe librum tuum frater, neque enim ex eo tantum utilitatis accipi, quantum detrimenti.* Et cognita detrimenti causa Hesychius duos Nestorii libros abscidit è codice, atque exussit, Ne quid sit sceleratos libros vel ignoranter habere. Romana Ecclesia, quæ ipsorum non dumtaxat lectionem, sed & detentionem vetat, adeo firmis nititur fundamentis. Habes ista in Prælo spirituali Sancti Sophronii Patriarchæ Hierosolymitani. Suo tempore adducam plura istiusmodi exempla.

C A P U T V.

Hæresis malum est Schismate pejus & reprehensibilis.

Porrò si dissensiones & Schismata increpat, quæ sine dubio mala sunt, & in continenti hæreses subjungit, quod malis adjungat, malum utique proficetur, & quidem majus: Cum ideo credidisse se dicat de schismatibus & dissensionibus, quia sciret etiam hæreses oportere esse. Ostendit enim gravioris mali prospectu de levioribus se facile credidisse. Certè non ut ideo de malis crediderit, quia hæreses bonæ essent, sed uti de peioris quoque notæ tentationibus præmoneret non esse mirandum, quas diceret tendere ad probabiles quosque manifestandos, scilicet quos non potuerint depravare. Denique si totum Capitulum ad unitatem continendam, & separationes coercendas sapit; Hæreses verò non minus ab unitate divellunt, quam schismata & dissensiones, sine dubio & hæreses in ea conditione reprehensionis constituit, in qua schis-

Schismata & diffensiones : Ac per hoc non eos probabiles facit , qui in hæreses diverterint , cum maximè diverti ab ejusmodi objurget , edocens unum omnes loqui , & id ipsum sapere , quod etiam hæreses non sinunt .

SCHOLIION .

Si diffensiones & schismata increpet , &c.

Quæstio est, Quis unquam hæreticus garriverit hæreses esse bonas, esse necessarias? Quis dixit uti tales laudari ipsas in priori Apostolica ad Corinthios epistola? Quis blateravit de ipsis scripsisse Apostolum ad Thesalonicensis: Omnia probate, quod bonum est tenete? Quis fuit primus author tantæ insanæ? Fuisse aliquem, & quidem Gnosticum, disertè & in hoc & in præcedenti capite affirmat Septimius, testis irrefragabilis. Et ante omnia videndum est, an Apostolus in priori ad Corinthios epistola agat de genuinis hæresibus: De erroribus circa Dogma? Sanctus Joannes Chrysostomus super istud Apostoli verbum scripsit singularem hominiam, & in ipsa habet hæc verba: Dic, quæ illæ hæreses? Hic attendite, quod non de articulis Fidei dictum est, Oportet hæreses esse, sed de discordia & Sectis circa mensam. Corinthiorum circa sacram ac prophanam in Ecclesia mensam abusus amplè exponit, atque concludit: Habetis nunc, ut veor, quid & de quo dicat, Oportet & hæreses esse. Nempe de discordia, quæ fit circa mensas, cum unus esurit, alius autem ebrius est. Etiam in vigesima septima super hanc Apostolicam epistolam homilia scribit: Hæreses hic vocat, non eas quæ sunt Dogmatum, sed horum schismatum seu Sectarum. Quod si diceret Dogmatum, non daret ansam. Nam Christus quoque dicit, Necessè est ut veniant scandala, non liberum arbitrium perimens, neque necessitatem & vim aliquam visæ inferens, sed futurum omnino prædicens ex mala mente hominum, id quod erat futurum, non propter suam prædicationem, sed propter eorum mentem, qui erant incurabiles. Quod enim dixit de his hæresibus, quæ sunt circa mensas, & de hac contentione ac dissidio, planum fecit per ea, quæ deinceps sequuntur. Quod de his dicit, est perspicuum. Si autem ea appellat schismata & scissuras, ne mireris. Nam vult eos dictione acriter pun gere. Si autem essent schismata ac Secta Dogmatum, non tam placidè cum eis differuisset. Demonstrat Sanctum Paulum, ubi in Dogmaticas agit hæreses, invehi multò vehementiùs. Et sanè hic videtur esse sensus Apostolicæ litteræ. Circa hæc nulli oportet nos magis fidere, quàm Sancto Joanni Chrysostomo. Fuit hic Sancto Paulo quasi Secretarius. Quod Sanctus Proclus, ejus tunc Diaconus, post in Regiæ civitatis Episcopatum successor, Sanctum Paulum Apo-

stolum frequenter viderit suo Sancto Episcopo dictantem commentaria in suas epistolas, est antiqua & firma traditio. Interim hoc istius Affer tum ad Dogmaticas etiam hæreses passim extendunt Sancti Patres. Et rectè. Et istud ipsum hic facit Tertullianus.

Laudatus Chrysostomus etiam affirmat fuisse hæreticos, qui omnem fidem, omnem de Domino Deo ac electo ejus Christo prædicationem, omne Dogma laudarent ac probarent, omnes Dogmaticas hæreses asseverarent bonas. Et hanc insaniam firmare nitebantur ex Apostolica ad Philipenses epistola: Quid enim? Dum omnimodo, sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntietur. Et in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Christum per occasionem prædicari censebant esse ipsum prædicari per quodvis Dogma, per quamvis de ipso opinionem. Errorem hunc multis exponit laudatus Pater in homilia de Evangelii profectu, multis revincit, atque concludit: Atque ita frustra & vanè verbum hoc pro hæresibus assumitur. Nam qui tunc prædicabant, non Dogma corruptum prædicabant, sed fidem sanam & rectam. Quod recta, sed non recto fine prædicarent isti Pseudo-Apostoli, lucidè demonstrat. Quod ipsum, licet non ita apertè, scribit in homilia de laudibus Sancti Pauli.

Quæstio est, Qui & quales fuerint isti hæretici? Sanctus Philastrius Brixienfis Episcopus in hæreticorum Catalogo scribit de nescio quo Rhetorio: Alii hæretici sunt in Ægypto & Alexandria à Rhetorio quodam, qui omnes laudat hæreses, dicens omnes benè sentire, & neminem errare ex eis, sed ambulare benè omnes illos, & malè non credere sentiebat. In libro de hæresibus addit Sanctus Augustinus: Philastrius à Rhetoreo quodam exortam hæresim dicit nimium mirabilis vanitatis, qui omnes hæreticos rectè ambulare, & vera discere affirmat. Quod ita absurdum est, ut mihi incredibile videatur. Quis qualis, quo tempore, an Gnosticus fuerit Rhetorius, Philastrius non dicit. Et ejus aliam non invenio memoriam. At tamen non dixit omnes vera sentire, sed omnes rectè ambulare: Quæ duo multum differunt. Quiquid sit de Rhetorio, certum est istiusmodi insanos omnino fuisse. Et fuisse Gnosticos. De his scribit Sanctus Irenæus: Gnostici dicunt tria hominum genera, spirituales, psychicum, choicum. Tres diversas hominum naturas. Et choicum quidem in corruptelam abire; animale verò, si meliora elegerit, in loco medietatis refrigeraturum, si verò pejora, transire & ipsum ad similia. Spiritalem autem nec peccare posse, nec pervire. Ei licere omnia: Et facinora & flagitia. Posse etiam Paganis sacrificiis sine macula communicare, abnegare Christum, à nulla communione subire contagium.

Lib. 1. cap. 1.

gium. Quis non videat etiam his omnem fidem fuisse probabilem? Apud ipsos erant tot Dogmata, quot hominum capita: Et omnes erant una Ecclesia Gnosticorum, Ecclesia Vesparum. Quid miramur Gnosticos? Quod quidam etiam Donatistæ crediderint ac docuerint Deum rectè coli, & hominem posse salvari in quavis fide, disertè in libro de Pastoribus docet Sanctus Augustinus. Quod ipsum hodie docent plures Calvinistæ. Etiam hi, adinstar Gnosticorum, tot habent diversa Dogmata, quot hominum capita: Et tamen omnes esse volunt una Sancta Ecclesia Calvinistarum.

Quod hæreses omnes arbitrari indifferentes, ideoque ipsas non numerare inter prava opera, sit Gnosticum Dogma, etiam alibi tradit Sanctus Irenæus. Etenim inter Saturnini Dogmata ponit hos articulos: Contemnere & idololatra, & nihil arbitrari, & sine aliqua trepidatione eis uti. Habere autem & reliquarum operationum usum indifferentem, & universæ libidinis. Et de Carpocrate ac ejus Sectarioribus scribit: Sed & vitam quidem luxuriosam, sententiam autem impiam ad velamen malitiæ ipsorum nomine abutuntur. Et in tantum insania effrenati sunt, ut & omnia quæcumque sunt irreligiosa & impia, potestatem habere operandi se dicant. Sola enim humana opinione negotia mala & bona dicunt. Apud Divinum judicium omnia esse indifferentia. Adversus eundem errorem Irenæus etiam in alio libro demonstrat non solummodò prava opera, sed & cogitata vetari ac damnari à Domino Deo, atque adjungit: Et si quidem nihil essent mala, aut rursus bona, opinione autem sola humana quædam quidem injusta, quædam autem justa putarentur, non utique dogmatizans, id est, docens Dominus dixisset, Justis autem fulgebunt sicut Sol in Regno Patris eorum, injustos autem, & qui non faciunt opera justitia, mittet in ignem æternum. Hæc scelerata principia non solummodò in facinoribus, flagitiis, ac aliis voluntatis operibus, sed etiam in intellectus judicium omnino habent locum, atque ita omnem opinionem, omne Dogma, omnem hæresim garriverunt esse indifferentem.

Lib. 1. cap. 23.

Cap. 24.

Lib. 2. cap. 56.

Fol. 365.

Alia scelerati erroris fundamenta prodit in secundo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus: Valentiniani cum nobis quidem simplicibus fidem tribuerint, sibi qui natura salvi sunt, volunt esse cognitionem ab excellentis abundantia seminis dicentes eam esse longè magis à fide separatam, quàm spiritale ab animali. Præterea Basilidiani dicunt fidem simul & electionem esse propriam in unoquoque spatio. Rursus autem ex consequentia supermundanæ electionis consequi mundanam torius naturæ fidem, & pro modo spei uniuscujusque convenientis quoque esse donum Fidei. Voluntariæ ergo & liberæ electionis non est fides utique officium, si est naturæ Prærogativa. Neque justam mundanam torius retributionem, nec qui non credidit, quia ejus culpa id non evenit, nec is qui credidit, quia causa non fuit. Omnis autem fidei & incredulitatis proprietas & differentia nec laudi nec vituperationi fuerit obnoxia, restia considerantibus, cum habeat præcedentem naturalem necessitatem, quæ orta est ab eo, qui potest Christi Opera T. IX.

omnia. Quod si nos, tamquam inanima, naturalibus operationibus, veluti funibus, trahamur, supervacuum & involuntarium est & appetitio quæ ea præcedit. Nec ergo illud utique animal quale sit intelligo, cujus vim appetendi, quæ ab externa causa movetur, sortita est necessitas. Basilides cum Martino Lutero tradidit liberum arbitrium esse rem folius tituli, seu titulum sine re. Esse merè passivum Divinæ influentiæ instrumentum, & per naturalem necessitatem pati omnia. Hinc ipsi nullum esse laudis aut vituperii locum: Omnes opiniones, omnes hæreses, omnia facinora, omnia flagitia esse ipsi indifferentia.

Pergit Sanctus Clemens in tertio libro ejusdem operis: Basilidiani non rectè vivunt, at qui vel peccandi potestatem non habeant propter perfectionem, vel omnino quidem natura salvi futuri sint, & si peccent, propter innatam electionem. Etiam infra scribit sceleratos homines fuisse abusus Apostoli verbis: Omnia mihi licent. In libertatem vocati estis. Docuerunt & impiam & piam voluntatem neque prodesse neque obesse, ideoque sibi placere vitam indifferentem. Et in quinto libro Clemens scribit: Si quis Deum scit natura, ut existimat Basilides, intelligentiam eximiam vocans simul fidem & Regnum, & Creaturam essentia dignam, propè eum, qui fecit ipsam, esse interpretans essentiam, sed non potestatem, & naturam, & substantiam, & creaturæ, quæ superari non poterit, indefinitam pulchritudinem, non autem animæ libero arbitrio utentis rationalem assensionem dicit fidem. Sunt ergo supervacanea præcepta tam in veteri, quàm in novo Testamento, cum natura salvi fiat aliquis, ut vult Valentinus, & sit natura fidelis ac electus, ut putat Basilides. Fieri autem poterat, ut absque Adventu Servatoris aliquo tandem tempore posset natura resplendere. Sin autem necessarium duxerint Adventum Domini, evanescent eis naturæ proprietates, cum doctrina, & purgatione, & honorum operum effectione, non autem natura servetur electio. Basilides & Valentinus ex diversis utrumque principii docuerunt eandem blasphemiam. Valentinus docuit homines natura fieri salvos. Suos Sectaros esse istud electum ac spiritale hominum genus, cui Deus in conditione admiscuit virtutis aurum, ideoque quod nullo errorum aut vitiorum luto possit sedari. Basilides censuit suos non libera electione, sed Divina per necessitatem immiissione fieri fideles & justos, ideoque omnem immiissionem esse sine laude aut vitio, esse nobis indifferentem. Martinus Lutherus agnoscit suum Magistrum. Sanctus Clemens rectè affirmat per ista scelerata Dogmata everti omnem necessitatem Dominicæ Incarnationis.

Fol. 427.

Fol. 442.

Fol. 545.

Tertullianus ex laudato Apostoli loco affirmat tria. Primò, hæreses esse malas: Esse scelus. Secundò, aliud esse hæresim, aliud schisma. Tertio, hæresim esse crimen schismate gravius. Prima assertio est adeò lucida, ut Sanctus Augustinus censuerit Rhetorii insaniam non potuisse cadere in hominem integri cerebri. Circa schisma dum erravit Parmenianus, Donatistarum Carthaginensis Episcopus, adversus quem scripsit

H San.

Lib. 1. Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus : Cum fol. 38. Schismaticis hereticos haereticos. Et non attendisti inter schismaticos & hereticos quam sit magna distantia. Unde est quod ignoras, & quae sit sancta Ecclesia. Et sic omnia miscuisti. Catholicam facit simplex & verus intellectus, intelligere singulare ac verissimum Sacramentum, & unitas animorum, schisma vero, sponso coagulo pacis, dissipatis sensibus generatur, livore nutritur, emulacione & litibus roboratur, ut deserta Matre Catholica impii filii, dum foras exeunt, & se separant à radice Matris Ecclesiae, invidiae falcibus amputati, errando rebelles abscedunt. Nec possunt novum aliquod aut aliud agere, nisi quod jam dudum apud suam didicerant Matrem. Heretici vero, veritatis exules, sani & verissimi Symboli desertores, de sinu Ecclesiae sanctae sensibus depravati, contempto quod bene fuerant geniti, ut ignorantes & rudes deciperent, de se nasci voluerunt. Et qui jam dudum vitalibus passis fuerant cibis, corruptela male digestionis, in pernicie miserorum disputationibus impiis venena mortifera vomerunt. Haeresim & Schisma insigniter distinguit.

Dicit varia. Primò, quòd Ecclesiam Catholicam constituent duos: Simplex & verus intellectus, & unitas animorum. Intellectus verissimi ac singularis Sacramenti. Hæc enim verba, Intelligere singulare ac verissimum Sacramentum, debent claudi in parenthesi. Est Sacramentum Apostolici Symboli. Ita & statim supra dixit duplicitis Divinitatis fabulones, aliosque Apostolici Symboli per scelerata circa Divinam substantiam Dogmata falsatores esse à Sacramentis Catholicis alienos. In libris de Symbolo scribit etiam Sanctus Augustinus: Sacramentum Symboli quod accepisti. Et in hoc nostro libro noster Doctor laudat appellationem fraternitatis, & hospitalitatis contestationem, atque adjungit: Quæ jura non alia ratio regit, quam ejusdem Sacramenti una traditio. Hoc est, ejusdem Symboli. Et in quinto contra Marcionem libro affirmat quædam Sancti Pauli de Deo Creatore verba competere nostro Sacramento. Id est, Symbolo. Apud antiquos Patres frequens est istud Symboli elogium. Et est Sacramentum singulare. Hoc est, principale. Ita Nicænum, adeoque & Apostolicum Symbolum appellat etiam Chalcedonensis Synodus in sermone exclamatorio ad Imperatorem Martianum. Est verissimum. Etenim quòd in omnibus Ecclesiis obtinet Dei, seu Divini Verbi auctoritatem, disertè affirmat in Nicæni Symboli expositione Sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus. Est enim verum Dei verbum: Apostolis omninò dictatum à Spiritu Sancto.

Sanctus Optatus secundò laudat Sponsum coagulum pacis. Per Sponsum intelligit Episcopum: Ecclesiasticæ pacis reverà coagulum. Ipsum esse Sponsum demonstrat Ephesinæ Synodi de Eustatio Pamphylæ Metropolitæ Decretum, vacante Ecclesiam appellans viduam. Eodem modo loquitur Canon vigesimus quartus Chalcedonensis. Et de vacante per Sancti Petri Martyris mortem Alexandria Ecclesia scribit Gelasius Cys-

zenus: Vidua remansit Ecclesia ita annum unum. Lib. 2. Et in vigesima septima oratione Sanctus Gregorius Nazianzenus scribit de quibusdam suoribus in Constantinopolitana Ecclesia laborum calumniatoribus: Aiunt nos alienam uxorem expetiisse, cum ne propriam quidem habere voluerimus. Per alienam intelligit Constantinopolitanam, per propriam uxorem significat Cathedralam & Ecclesiam Zazimorum. Et de Eusebio Nicomediensi Episcopo, quòd ex Berytensi Cathedra ad istam Metropolim transiens fuisset prævaricatus Apostolicum Canonem, Alligatus est uxori, noli quæ- rere solutionem, & verum adulterium perpetrasset, ad omnes sub cælo orthodoxos Episcopos scripsit olim Ægyptiaca Synodus: Argumentata fuit à carnali matrimonio ad Spirituale. In Mis- sis ad Gallicanam Ecclesiam Capitulis etiam Romana Innocentii primi Synodus Episcopi translationem vocat adulterium. Quæ appellatio apud antiquos Canones & Patres est famosissima. Et hinc Latina Ecclesia suis Episcopis in consecra- tionis ritu semper dedit anulum: Eos sic demonstavit cum sua Ecclesia desponsari.

Est Sponsus coagulus pacis. Est enim totius Ecclesie Caput, & quasi centrum, in quo omnia ejus membra uniantur, adunantur, & in unum corpus componuntur. In litteris ad Florentium Pupianum Sanctus Cyprianus insigniter definit Ecclesiam: Ecclesia est plebs Sacerdoti adu- nata, & Pastori suo grex adhaerens. Et adjungit: Unde scire debes Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo. Et si quis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esse. Et frustra sibi blandiri eos, qui pacem cum Dei Sacerdotibus non habentes obrepunt, & latenter apud quosdam communicare se credunt, quando Ecclesia, quæ Catholica una est, scissa non sit, neque divisa, sed sit ubique connexa, & cohaerentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata. Affirmat Episcopos non folis suæ Ecclesie membris, sed etiam cunctis aliis Catholicis Ecclesiis esse unitatis glutinum seu coagulum: Esse fibulam, qua cunctæ sub cælo singulares Ecclesie in unam Catholicam Ecclesiam compaginantur. Esse suæ Ecclesie non dumtaxat caput, sed & quasi centrum, in quod concurrunt membra omnia, & in unum corpus coordinantur. Et in epistola ad Lapfos scribit: Ecclesia est in Episcopo & Epist. 40. Clevo, & omnibus stantibus constituta. Ecclesia super Episcopum constituitur, id est, fundatur ac ædificatur, & omnis actus Ecclesie per eisdem Præpositos gubernatur. Etiam Martyr Ignatius affirmat Ecclesiam esse populum Episcopo adunatum.

Audienda sunt quædam Sancti Cypriani de Romano Episcopo testimonia. In litteris ad plebem, scriptis adversus factionem Felicissimi Archidiaconi, & quinque Presbyterorum illi adhaerentium: Deus unus est, & Christus unus, & una Ecclesia, & Cathedra una super Petrum Domini voce fundata. Aliud Altare constitui, aut Sacerdotium novum fieri præter unum Altare & unum Sacerdotium non potest. Quisquis alibi collegerit, spargit: Adulterium est, impium est, sacrilegum est, quod-

quodcumque humano furore instituitur, ut Divina dispositio voleat. In litteris ad Antonianum Episcopum: A Christo una est Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa, item Episcopatus unus, Episcoporum multorum concordia numeroseate diffusus. Et in litteris ad Sanctum Cornelium Pontificem: Petri Cathedra, atque Ecclesia principalis, unde unitas Sacerdotalis exorta est. In litteris ad Januarii per Numidiam Primatis Synodum: Una est Ecclesia à Christo Domino super Petrum origine unitatis & ratione fundata. In litteris ad Quintum: Petrus, super quem Dominus edificavit Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam tribuat parem potestatem, tamen ut unitatem manifestaret, unam Cathedram constituit, & unitatis ejusdem originem, ab uno incipientem, sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consorcio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, & Cathedra una monstraretur. Et Pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus unanimi consensione pascatur. Hanc Ecclesie unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesie renititur & resistit, qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit? Ecclesie unitatem confirmat variè, & concludit: Quam unitatem firmiter tenere & vindicare debemus, maxime Episcopi qui in Ecclesia præsidemus, ut Episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus. Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quoque una est, quæ in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur. Quomodo solis multi radii, sed lumen unum; Et rami arboris multi, sed robur anum, tenaci radice fundatum. Et qui de fonte uno vivi plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copie largitate, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium solis à corpore, divisionem lucis unitas non capit. Ab arbore ramum frange, fractus germinare non poterit. A fonte præcide rivum, præcisus arefcet. Ostendit sic item esse in Ecclesia, & in Episcopatu. Episcopus coagulat & unit varia. Primò, omnia Ecclesie suæ membra. Deinde semetipsum per Catholicam communionem unit omnibus aliis sub cælo Episcopis, atque ita suam Ecclesiam omnibus istorum Ecclesiis. Tertio, omnes Episcopi per eandem communionem ac debitam Primatui obedientiam sese uniant Romano Episcopo, à quo habent Episcopatus originem, & traducem, atque ita cum illo conficiunt unum Episcopatum, unam Cathedram, unam Ecclesiam. Ei uniuntur uti radius cum sole, uti ramus cum radice, uti rivus cum fonte, uti subditi cum Primate. Uti omnis Ecclesia Christo Domino, ita omnis vera hic militans Christianitas est Romano Episcopo populus circumsubstantialis. Etiam quævis singularis Ecclesia suo singulari Episcopo. Et omnes singulares Episcopi Episcopo Romano. Ecclesia, teste Sancto Irenæo, est una familia eandem inhabitans domum, habens eandem animam, idem cor, idem os, eandem linguam. Ejus cor & anima sunt fides, os est Episcopus. Per ipsum omnis Ecclesia loquitur. Et, omnis Episcopus loquitur ac loqui debet ex ore Romani Episcopi: Loqui Romanam linguam, seu fidem. Hoc unicum os habet omnis sub cælo Ecclesia. Antiquus ille Scriptor, quem vulgò Sanctum Dionysium Areopagitam dicimus, in libro de Ecclesiastica Hierarchia Episcopum appellat Ecclesie Aptatorem. Exponit Sanctus Maximus: Id est, Concinnatorem. Lacædemonii subjectarum civitatum Gubernatorem nominabant Aptatorem: Quod subditos aptaret, ut ex lege viverent. Unde etiam Athenienses eos appellabant Aptatores, qui alios ad bene vivendum dirigebant, uti Plato Comicus in Dramate Legatis declarat. Unde etiam Dionysius Ecclesie Episcopum proprie dixit Aptatorem. Omnia ille membra suo loco & ordini coaptat, ac facit unum. Idem Dionysius Episcopo adscribit tria officia: Purgare, illuminare, perficere, seu unire; utique Ecclesie membra, & cum sese mutuo, & cum Domino Deo, per castam & ordinatam Dei ac proximi charitatem. Merito igitur ac rectè Episcopus appellatur Sponsus coagulus pacis.

Sanctus Optatus tertio dicit schisma per diffipatos sensus generari Sponso coagulo pacis. Exponit in litteris ad Rogatianum Novensem Episcopum Sanctus Cyprianus, post exaggeratam nescio cujus Diaconi in suum Episcopum contumaciam subjungens: Hæc sunt initia hæreticorum, & ortus atque conatus Schismaticorum, male cogitantium ut sibi placeant. Ut Præpositum superbo tumore contemnant. Sic de Ecclesia receditur, sic altare proprium foris collocatur, sic contra pacem Christi, & ordinationem atque unitatem Dei rebellatur. Et in litteris ad Florentium Pupianum: Indè schismata & hæreses abortiæ sunt, & oriuntur, dum Episcopus, qui unus est, & Ecclesie præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & bano dignatione Dei honoratus, indignus hominibus judicatur. Et in tractatu de zelo & livore: Ambitionem zelus excitat, dum cernit quis alium in honoribus auctiorem. Hinc Dominicæ pacis vinculum rumpitur, hinc charitas fraterna violatur, hinc adulteratur veritas, unitas scinditur, ad hæreses atque ad schismata profilitur, dum obrectatur Sacerdotibus, dum Episcopis invidetur, dum quis aut queritur non se potius ordinatum, aut dedignatur alterum ferre Præpositum. Schisma est contumax adversus Episcopum rebellio, qua quis ejus communionem deserit, ei in Divinis non sustinet communicare. Hæc contumacia ex livore & zelo nascitur, quo quis aut dolet se non potius promotum, au

Ep. 52. quodcumque humano furore instituitur, ut Divina dispositio voleat. In litteris ad Antonianum Episcopum: A Christo una est Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa, item Episcopatus unus, Episcoporum multorum concordia numeroseate diffusus. Et in litteris ad Sanctum Cornelium Ep. 55. Pontificem: Petri Cathedra, atque Ecclesia principalis, unde unitas Sacerdotalis exorta est. In litteris ad Januarii per Numidiam Primatis Synodum: Una est Ecclesia à Christo Domino super Petrum origine unitatis & ratione fundata. In litteris Ep. 70. ad Quintum: Petrus, super quem Dominus edificavit Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam tribuat parem potestatem, tamen ut unitatem manifestaret, unam Cathedram constituit, & unitatis ejusdem originem, ab uno incipientem, sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consorcio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, & Cathedra una monstraretur. Et Pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus unanimi consensione pascatur. Hanc Ecclesie unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesie renititur & resistit, qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit? Ecclesie unitatem confirmat variè, & concludit: Quam unitatem firmiter tenere & vindicare debemus, maxime Episcopi qui in Ecclesia præsidemus, ut Episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus. Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quoque una est, quæ in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur. Quomodo solis multi radii, sed lumen unum; Et rami arboris multi, sed robur anum, tenaci radice fundatum. Et qui de fonte uno vivi plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copie largitate, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium solis à corpore, divisionem lucis unitas non capit. Ab arbore ramum frange, fractus germinare non poterit. A fonte præcide rivum, præcisus arefcet. Ostendit sic item esse in Ecclesia, & in Episcopatu. Episcopus coagulat & unit varia. Primò, omnia Ecclesie suæ membra. Deinde semetipsum per Catholicam communionem unit omnibus aliis sub cælo Episcopis, atque ita suam Ecclesiam omnibus istorum Ecclesiis. Tertio, omnes Episcopi per eandem communionem ac debitam Primatui obedientiam sese uniant Romano Episcopo, à quo habent Episcopatus originem, & traducem, atque ita cum illo conficiunt unum Episcopatum, unam Cathedram, unam Ecclesiam. Ei uniuntur uti radius cum sole, uti ramus cum radice, uti rivus cum fonte, uti subditi cum Primate. Uti omnis Ecclesia Christo Domino, ita omnis vera hic militans Christianitas est Romano Episcopo populus circumsubstantialis. Etiam quævis singularis Ecclesia suo singulari Episcopo. Et omnes singulares Episcopi Episcopo Romano. Ecclesia, teste Sancto Irenæo, est una familia eandem inhabitans domum, habens eandem animam, idem cor, idem os, eandem linguam. Ejus cor & anima sunt fides, os est Episcopus. Per ipsum omnis Ecclesia loquitur. Et, omnis Episcopus loquitur ac loqui debet ex ore Romani Episcopi: Loqui Romanam linguam, seu fidem. Hoc unicum os habet omnis sub cælo Ecclesia. Antiquus ille Scriptor, quem vulgò Sanctum Dionysium Areopagitam dicimus, in libro de Ecclesiastica Hierarchia Episcopum appellat Ecclesie Aptatorem. Exponit Sanctus Maximus: Id est, Concinnatorem. Lacædemonii subjectarum civitatum Gubernatorem nominabant Aptatorem: Quod subditos aptaret, ut ex lege viverent. Unde etiam Athenienses eos appellabant Aptatores, qui alios ad bene vivendum dirigebant, uti Plato Comicus in Dramate Legatis declarat. Unde etiam Dionysius Ecclesie Episcopum proprie dixit Aptatorem. Omnia ille membra suo loco & ordini coaptat, ac facit unum. Idem Dionysius Episcopo adscribit tria officia: Purgare, illuminare, perficere, seu unire; utique Ecclesie membra, & cum sese mutuo, & cum Domino Deo, per castam & ordinatam Dei ac proximi charitatem. Merito igitur ac rectè Episcopus appellatur Sponsus coagulus pacis.

Sanctus Optatus tertio dicit schisma per diffipatos sensus generari Sponso coagulo pacis. Exponit in litteris ad Rogatianum Novensem Episcopum Sanctus Cyprianus, post exaggeratam nescio cujus Diaconi in suum Episcopum contumaciam subjungens: Hæc sunt initia hæreticorum, & ortus atque conatus Schismaticorum, male cogitantium ut sibi placeant. Ut Præpositum superbo tumore contemnant. Sic de Ecclesia receditur, sic altare proprium foris collocatur, sic contra pacem Christi, & ordinationem atque unitatem Dei rebellatur. Et in litteris ad Florentium Pupianum: Indè schismata & hæreses abortiæ sunt, & oriuntur, dum Episcopus, qui unus est, & Ecclesie præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & bano dignatione Dei honoratus, indignus hominibus judicatur. Et in tractatu de zelo & livore: Ambitionem zelus excitat, dum cernit quis alium in honoribus auctiorem. Hinc Dominicæ pacis vinculum rumpitur, hinc charitas fraterna violatur, hinc adulteratur veritas, unitas scinditur, ad hæreses atque ad schismata profilitur, dum obrectatur Sacerdotibus, dum Episcopis invidetur, dum quis aut queritur non se potius ordinatum, aut dedignatur alterum ferre Præpositum. Schisma est contumax adversus Episcopum rebellio, qua quis ejus communionem deserit, ei in Divinis non sustinet communicare. Hæc contumacia ex livore & zelo nascitur, quo quis aut dolet se non potius promotum, au

quo alium dedignatur habere Prælatum. Hinc Sanctus Opratus dixit schisma generari per dissipatos pacis sensus, livore nutriti, amulatione & libibus roborari: Ejus auctores invidiæ falcibus à Catholicæ Matris compage amputari.

Est non adversus Cathedralam, sed adversus Coagulum Sponsum Episcopum contumacia atque discessio. Qui enim non adversus Episcopum, sed adversus Apostolicam Romanæ Ecclesiæ Cathedralam rebellat, errat in Evangelico dogmate, & est non tantum schismaticus, sed etiam hæreticus. Dico, *Adversus Apostolicam Romanæ Ecclesiæ Cathedralam*. Quia potest quis adversum alias, etiam Patriarchales, Cathedras contumacissimè citra hæresim rebellare. Etenim omnes Cypriorum Episcopi, dum à sua Metropoli invasam Autocephalam firmarunt in Ephesina Synodo, & contumaciter defenderunt, palam rebellant adversus Apostolicam Antiocheni Patriarchatus Cathedralam, & cerum est non fuisse hæreticos. Etiam Juvenalis Hierosolymæ Episcopus, dum per aliquot ejusdem Patriarchatus invasas Provincias ostentavit se novum Patriarcham, adversus eandem Cathedralam omnino rebellavit. Et quidem adeo fœda fuit hæc rebellio ut celeberrimi apud Constantinopolim Monasterii Archimandrita ac Presbyter Gennadius suo Patriarchæ Sancto Proclo, Juvenalis communionem non deferenti, noluerit communicare. Et tamen Juvenalis adeo non fuit hæreticus, ut ejus rebellionem purgaverit, & pro parte admiserit Synodus Chalcedonenfis. Plura sunt ejusmodi exempla.

Quin immò & Ravennatum Ecclesia, dum Autocephalam invasit atque retinuit, contumaciter rebellavit non solummodo adversum Romanos Pontifices, sed etiam adversus Apostolicam Sancti Petri Cathedralam. Et tamen non incurrit hæresim. Hæc nempe Cathedra habet varias dignitates. Est Diocesana, Metropolitana, Primatialis, Patriarchalis, ac insuper Papalis. Ravenna rebellavit adversus Primatiale, simul ac Patriarchalem. Adversus solam Patriarchalem rebellant Atticus Constantinopolitanus Episcopus, ejus successor Epiphanius, Imperator Theodosius, Justinianus, ac præsertim Leo Isaurus, qui Illyricianam Diocesim attentarunt transcribere in Patriarchatum Regiæ civitatis. Et quidem Imperator Leo Isaurus, qui etiam Siciliam & plures Italicæ Provincias Romanæ Cathedræ abstulit, non dumtaxat in ejus Patriarchalem ac Primatiale potestatem rebellavit, sed etiam in Metropolitanam. Hæ enim omnes Ecclesiarum tunc non habebant Metropolitanam, nisi Dominum Papam. Et tamen ex ista rebellionem non fuit hæreticus. Omnis quorumvis Episcoporum, etiam Romani Pontificis, Metropolitana, Primatialis, ac Patriarchalis potestas est ab Apostolis, generalibus Synodis, aut Romanis Pontificibus instituta, sola Papalis Majestas est Divinum institutum Christi Domini. Hinc adversus hanc solam non potest citra hæresim rebellari. Ex di-

ctis insuper vides, quòd adversum alias dictas potestates rebellari possit etiam sine schismate. Etenim nec Cypriorum Episcopi, nec Juvenalis Hierosolymæ Antistes, nec Atticus Constantinopolitanus, nec ejus successor Epiphanius, nec Imperator Theodosius, nec Successor Justinianus fuerunt schismatici. Quia Patriarchalibus Cathedralis citra Christianæ communionis prævaricationem rebellant. Proinde hæc prævaricationem est penitus necessaria ad schisma. Est discessio ab ipso Episcopo, & per ipsum ab omni Ecclesia. Rebellio adversus Cathedralam potest esse origo schismatis, sed ad ipsum non est necessaria.

Hanc doctrinam in prima ad Sanctum Amphilo- chium Iconiensem in Lycæonia Episcopum Canonica epistola confirmat Sanctus Basilius. Hæreses, Schismata, & Parafynagogas, seu illegitimos conventus distinguit, atque singula definiens pergit: *Hæreses sunt qui omnino abrupti sunt, & in ipsa fide abalienati. Schismata sunt qui propter aliquas Ecclesiasticas causas, & medicabiles quæstiones inter se dissident. Parafynagogæ sunt congregationes, quæ sunt à rebellibus Presbyteris, vel Episcopis, & à populis minime doctis. Ut si quis peccavisse convictus sit à sacra obeundi ministerio prohibitus, & Canonibus se non submitit, sed sui Præsulatum & sacrum ministerium attribuit, & quidem unâ cum eo recesserunt, relicta Ecclesia Catholica: Hæc est Parafynagoga. Schisma autem est de penitentia dissentire ab eis, qui sunt ex Ecclesia. Hæresis autem est, ut Manicheorum, & Valentianorum, & Marcionistarum, & horum ipsorum Pepuzenorum. Statim enim de ipsa in Deum fide est dissentio. Pepuzeni in Sanctum Spiritum blasphemarunt. Videtur aliquod discrimen. Magnus Basilius videtur eos solos, qui circa ipsam Divinæ Majestatis substantiam contumaciter errant, deputare hæreticos. Hinc Novatianenses, qui de ista sacrosancta substantia rectum senserunt, deputat solummodo inter schismaticos. Videtur distinguere hæresim, schisma, parafynagogam.*

Respondeo illum à nobis non dissentire. Nequaquam solos circa supremam substantiam Errores deputat hæreticos. Solummodo affirmat eos omnes esse hæreticos, ideoque etiam de Montanistis, quin hæretici sint, non esse ambigendum. Loquitur adversus Magnum Alexandriæ Patriarcham Dionysium, qui ea de re videtur cespitasse: etiam Encratitas, ac Hydroparastatas, seu Aquarios, licet de Divina substantia rectum senserint, censet hæreticos. Circa Novatianenses censuit cum suo Antecessore Sancto Firmiliano. Hic circa datum aut acceptum in hæresi Baptisma censuit cum Sancto Cypriano. Censuit rem istam non esse dogmaticam, sed quæstionis, disciplinæ & consuetudinis: Unamquamque Ecclesiam posse in suo sensu abundare. Idem censuit de dando Lapis extremæ Pacis Viatico. Hinc Novatianenses censuit non hæreticos sed dumtaxat schismaticos. Quòd nempe salubri Ecclesiæ Decreto obedire recusantes deserunt sent communionem Catholicam, & proprium sibi Altare erexissent. Et has devias opiniones

Cap. 1.

constantè sectatus est Sanctus Basilius. Adversus ipsum Constantinopolitana Synodus Nicæno Symbolo adjunxit: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum*. Proinde Basilius distinxit duplex schisma: Aliud propter personam Episcopi, aliud propter Ecclesiæ disciplinam. Et hujusmodi omnino datur. Etenim de clementi Zephyrini Pontificis præpenitentibus Mæchis Decreto scribit ad Antonianum Episcopum Sanctus Cyprianus: *Et quidem apud Antecessores nostros quidam de Episcopis isti in Provincia nostra dandam Pacem non putaverunt, & in totum penitentia locum contra adulteria clauferunt, non tamen à Coepiscoporum suorum Collegio recesserunt, aut Catholicæ Ecclesiæ unitatem vel duritiam vel censuram suam oblatione ruperunt, ut quia apud alios adulteris passim dabatur, qui non dabat, de Ecclesia separarentur*. Episcopi isti faciebant istud ipsum, quod Montanistæ: Et tamen hi hæretici fuerunt, isti Catholici. Quia nempe agebant idem alio animo & sensu. Montanus Ecclesiæ potestatem negabat, isti Episcopi dumtaxat censentur Decretum suis populis non expedire. Utebantur laudata isthic per Sanctum Cyprianum regula: *Manente concordia vinculo, & perseverante Catholica Ecclesia in divitiis Sacramento, alium suum disponit & dirigit quisque Episcopus rationem Propositi sui Domino redditurus*. Notanda sunt laudata verba: *Vel duritia vel censura sua oblatione*. Censuræ oblatio est hæresis: Est illa, qua quis Ecclesiam damnat & censet ipsam excessisse potestatis suæ limites: Et in hoc barathrum lapsi fuerunt Montanus ac Tertullianus. Duritia oblatio est, qua quis istius clementis Decreti potestatem agnoscit in Ecclesia, sed utilitate inficiatur adeo pertinaciter, ut ipsum probantibus communicare nolit, ideoque erigat novum Altare. An Zephyrini Decretum habuerit istiusmodi adversarios, ignoro. Si habuerit, fuerunt schismatici, non hæretici. Et tales adversarios habuit Romanæ Ecclesiæ Decretum, quod lapsos in Aviminensi Synodo Episcopos admisit ad gradum. Adversariorum author & dux fuit Lucifer Calaritanus Episcopus, Sardorum Metropolitæ, quem constat non fuisse hæreticum, sed dumtaxat schismaticum. Hujusmodi schisma Sanctus Basilius distinxit à Parafynagoga. Et rectè. Sunt tamen species ejusdem generis, ac fermè ejusdem naturæ.

Et hinc passim dicimus schisma esse altare contra altare. Hoc est genus commune schismati & parafynagoga. Ita adversus Felicissimi Diaconi schisma loquitur Sanctus Cyprianus in litteris ad suam plebem: *Aliud altare constitui, aut Sacerdotium novum fieri non potest. Quisquis alibi collegerit, spargit. Adulterum est, impium est, sacrilegum est, quodcumque humano furore instituitur, ut disposito Divina violetur*. Divina enim dispositio mandat, ut simus unus Grex & unus Pastor: Populus Episcopo adunatus. Etiam in epistola ad Rogatianum Novensem Episcopum Cyprianus scribit: *Sic de Ecclesia receditur, sic altare prophanum foris collocatur, sic contra pacem Christi, & ordinatio-*

Ep. 65.

Christi. Lupi Opera T. IX.

nem, atque unitatem Dei rebellatur. Et in litteris ad Sanctum Stephanum Pontificem: *Novatianus Episcopo Cornelio prophanum altare erigere, & adulteram Cathedralam collocare, & sacrilega contra verum Sacerdotem sacrificia offerre tentavit*. Et in alia ad eundem Pontificem epistola: *Contra altare unum atque Divinum sacrificia foris falsa & sacrilega offerre conati sunt*. Quæ phrasit etiam Sancto Oprato, ac aliis Latinis & Græcis Ecclesiæ Patribus est familiaris. Proinde ad plenum schisma non quevis contra Episcopum discordia, rebellio, aut communionis discretio sufficit. Eri- gi debet novum altare, & congregari parafynagoga, & hinc adversus Diaconum, qui Episcopo suo Rogatiano contumax communicare volebat, Clericalem obedientiam nervosè exaggerat Sanctus Cyprianus, & adjungit: *Sic de Ecclesia receditur, sic altare proprium foris collocatur*. Affirmat istam rebellionem necdum esse schisma, sed dumtaxat schismatis exordium. Etiam Felicissimum Diaconum, & ipsi adherentes quinque Presbyteros, licet ipsi contumaciter recalitrarint, & communicare averfarentur, non statim dixit schismaticos, sed dumtaxat factiosos atque rebelles. Schismaticos dicere primum cœpit, postquam in nescio quo prope Carthaginem monte erexerunt sceleratum altare, collegerunt prophanam parafynagogam, & de suæ factionis gremio Fortunatum Presbyterum transfururunt in Episcopi idolum. Dicit tunc cœperunt schisma Montense. Quare Montenses seu Ruptani sunt duplices: Alii prope Romam Donatistæ, alii prope Carthaginem Anti-Cyprianistæ: Hi dumtaxat schismatici, isti fuerunt insuper hæretici. Hinc item intelliges Sanctum Opratum, qui Africæ illatas per Donatistarum schisma calamitates commemorans scribit: *Ea imputate illis, qui populum Dei diviserunt, & Basilicas fecerunt non necessarias*. Et infra: *In Africa cum sufficerent templa Dei quæ fuerant, alia facere voluerunt Principes vestri*. Hi scelerati Principes omnibus ubique Episcopis & Clericis non potuerunt penitentiales manus imponere, seu caput de penitentia quassare, ideoque nec ipsos dejicere, nec eorum plebes capere, nec Basilicas invadere: Plures demonstrarunt se esse Episcopos, & Christo Domino constantes adhæserunt. Hinc Donatistæ: ut etiam isthic haberent Synagogam ac Episcopi Idolum, novas ædificaverunt Basilicas. Quod nempe sine Basilica & altari schisma non possit esse completum. Non igitur quasvis novas Basilicas, sed istud sceleratum facinus damnat Sanctus Opratus. Istiusmodi Basilicas novellæ Imperatoris Justiniani leges appellant illicitas spoluncas. Et adversum ipsas ac earum extructores Mater Ecclesia olim decrevit, ut ædificandæ novæ Basilicæ Episcopus locum designet & benedicat, atque in ipso figat signum crucis: Aliter ædificari non permittit. Nempe ne ædificentur Parafynagogæ. Et hæc antiquissimis Canonibus Justinianus adjunxit auctoritatem legis.

Attamen secessio & novum altare, ut sint schisma aut Parafynagoga, requirunt plures con-

H 3 di-

Ep. 67.

Ep. 70.

L. 3.

Lex 67.

ditiones. Et ante omnia fieri debent sine legitima causa. Deinde fieri debent contra Matrem Catholicam, non contra schisma, hæresim, aut similem factionem. Etenim Sancto Eustatio, Patriarchæ Antiocheno, per Eusebianam Arianorum factionem iniquissimè degradato, constanter adhærens fidelium turba intrusus in ejus thronum maculosos atque hæreticos Episcopos agnoscere noluit, nec illis communicare, erexit novum Altare, ipsum rexit per Presbyteros, & se appellavit communionem Eustatianam. Romanæ & omni Occidentali Ecclesiæ constanter adhæsit, ideoque nec schisma, nec Parafynagoga fuit, sed vera Ecclesia. Unde illi per Eustatii mortem viduatæ Lucifer Calaritanus Episcopus, ac Sancti Liberij Pontificis per Orientem Legatus, tandem dedit Episcopum, venerabilem Paulinum. Sedebat tunc illic Orthodoxus ac Sanctus Meletius. Verùm quod ex Arianis & per Arianos intrusus haberet infirma sui Episcopatus exordia, Eustatiana communio etiam jam conversum averfata est, atque ita postulavit ac impetravit Antifitem Paulinum. Etiam Meletiana communio invocabat Romanam Ecclesiam, ac ejus ambiebat communionem, Verùm ista, & omnis Occidentalis, nec non & Ægyptiaca soli Paulino, reliqua Orientalis Ecclesia communicabat soli Meletio. Et ita mansit etiam post Meletii ac Paulini mortem sub solo Episcopo per Constantinopolitanam Synodum confirmato Flaviano, Eustatiana communio permansit sub Presbyteris, Flaviano uti intrusus, atque perjurum averfata. Erat miseranda discordia: Altare contra altare. Et tamen neutra pars fuit schisma aut Parafynagoga. Utraque fuit orthodoxa Communio. Unde & Romana Ecclesia in suis Sanctorum tabulis venerat, ac præclaro encomio honorat Beatum Meletium. Discordiam tandem composuit, ac utramque partem univit in unicam communionem Patriarcha Alexander. Similem discordiam in Sancti Joannis Chryostomi degradatione vidit ac passa fuit Constantinopolitana Ecclesia. Innocenti Joanni fidelis Clerus & populus nec in locum intruso Arsacio, nec ejus successori Attico, nec Theophilo Alexandrino, nec ejus successori Sancto Cyrillo, nec omni isti factioni communicare sustinuerunt, exerunt sibi distinctum altare, & appellati sunt Joannitæ. Attici & Cyrilli communionem etiam post Joannis mortem sunt averfati, quousque Joannis, uti Canonici Episcopi, nomen illi inscripserunt Ecclesiasticis tabulis, & ipsi per omnia communicarunt. Neutra tamen pars fuit schismatica, nec item Parafynagoga. Utraque enim permansit in Communione Romanæ Ecclesiæ. Theophili & Attici factio cum Romana Ecclesia quidem litigarunt, calcitrarunt, & foverunt discordiam, non tamen usque ad schisma. Lucet ex hoc Africani Canone: *Ut de dissensione Romanæ atque Alexandrinæ Ecclesiæ ad Sanctum Papam Innocentium scribatur, quo utraque Ecclesia pacem, quam præcepit Dominus, inter se teneat.* Affirmat simplicem dissensionem fuisse, non schisma: Fuisse repa-

randam non unitatem, sed pacem. Quod pacem hanc laudatus Patriarcha Alexander etiam composuerit, affirmat præfatus Atticus in scriptis de hac re litteris ad Sanctum Cyrillum. Eadem est ratio dissensionis, quæ inter eundem Sanctum Cyrillum, ac inter Joannem Antiochiæ Patriarcham, nec non inter eorum Diocesces fuit ob gesta in Ephesino Concilio. Quod fuerit hostilissima discordia, lucet ex famosa epistola Iba Edesteni Archi-Episcopi ad Marim Persidis Episcopum. Etiam durissima dissensio fuit inter Sanctum Cyprianum & Sanctum Stephanum Pontificem, ac inter Romanam Ecclesiam & Africanam. Quod per illam nec Catholica unitas dilacerata fuerit, frequenter testatur Sanctus Augustinus. Nec item fuit aliud & aliud altare. Eadem est ratio discordiæ, quæ inter eandem Ecclesiam fuit propter appellationem inferioris Cleri ad Sedem Apostolicam. Et hinc famosa epistola, qua Bonifacius secundus Pontifex ad Eulalium Alexandriæ Patriarcham scribit Carthaginensem Ecclesiam rediisse tandem ad Romanæ obedientiam ac unitatem, est manifestè straminea, ficta, plena erroribus. Horrendus error est, quod Carthaginensium Primas Aurelius se ac suam Diocesim à Romanæ Ecclesiæ communionem segregavit. Et tales Ecclesiarum sine schismate duras discordias Catholica Mater frequenter vidit ac doluit.

Sanctus Basilius rectè distinguit Schisma & Parafynagoga. Inter ipsa est grande discrimen. Omne schisma est parafynagoga, non vice versa. Ad parafynagoga requiruntur tria: Iniqua discessio, prophanum altare, & illegitima populi ad ipsum congregatio. Lucifer Calaritanus Episcopus, dum apud Eleutheropolim in Palestina exulavit sub Imperatore Constantio, in suo hospitio privatim celebrabat. Et quod istius Ecclesiæ Arianus Diaconus Turbo altare dejecerit, & omnia sacra vasa diripuerit, testantur in exhibitis Imperatori Theodosio precibus Romani Presbyteri Faustinus ac Marcellinus. Catholicæ Matris jure utebatur Lucifer. Interim istud ipsum in nostris terris frequenter fecerunt hæretici. Et talia ipsorum sacrificia meritò proscribuntur atque impediuntur. Attamen quia citra populi Collectam sunt privata, non sunt parafynagoga. Impingunt non in quintum, sed in quartum Antiochenum Canonem. Quintus Canon ita habet: *Si quis Presbyter aut Diaconus, Episcopum proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestravit, & seorsim colligans altare constituit, & commoneat Episcopum non acquieverit, nec consentire vel obedire voluerit semel & iterum convocanti, hic damnatur omni modo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quod si Ecclesiam conturbare & sollicitare persistat, tanquam seditionis per Potestates exteras opprimatur.* Accuratè describit parafynagoga. Ad ipsam requiritur tria: Rebellionem, altare contra altare, & sacrilegam fidelis populi Collectam. Et ejus causam dicit esse contemptum proprii Episcopi. Et Canon nequam, dolosus, & Arianus. Agit in orthodoxos Orientalis Ecclesiæ Presbyteros ac Dia-

conos,

conos, qui Arianis in orthodoxorum Cathedras per Imperatorem Constantium intrusus Episcopis communicare volebant, ideoque cum fidei populo agebant clandestinas & separatas Collectas. Canon est nequam ex solo suorum authorum pravo animo. Est ambidexter, & ab hæreticis in Catholicos, & ab his potest contorqueri in istos. Et hinc omnes istos Canones, licet dudum refutaverit, Catholica Ecclesia tandem admisit. Illi enim firmant, licet ex Ariano scopo, avitam atque Apostolicam disciplinam. Et hunc quintum probavit in secunda Carthaginensi Synodo, ac suum fecit Africana Ecclesia. Sanctus Alipius Tagastensis Episcopus, ac Numidicæ Provincie Legatus, illic ita retulit: *Nec illud prætermittendum est, ut si quis fortè Presbyter ab Episcopo suo correptus aut excommunicatus, timore vel superbia inflatus putaverit separatim Deo sacrificia offerenda, vel aliud erigendum altare contra Ecclesiasticam fidem ac disciplinam crediderit, non exeat impunitus.* Relationem probavit & firmavit Valentinus Summenis Episcopus, suæ tunc Provincie Primas, & omnes Episcopi responderunt: *Si quis Presbyter à Præposito suo excommunicatus vel fuerit correptus, sed superbia inflatus secerndum se ab Episcopi sui communionem duxerit ac separatim cum aliquibus schisma faciens sacrificium Deo obtulerit, Anathema habeatur, & locum amittat.* An ex Antiocheno Canone loquatur, ignoro. Interim loquitur eandem disciplinam. Ad Parafynagoga etiam requiritur tria: Secessio nem à communionem Episcopi, erectionem prophanum altaris, & seductorem populi Collectam. Et pro causa assignat Episcopalis damnationis aut correctionis contemptum. Eandem causam supra adduxit Magnus Basilius. Eandem formam Parafynagoga.

Ista omnino est ordinaria Parafynagoga causa. Etenim ab Episcopo Metropolitana, Primatè, Patriarcha, Romano Pontifice, aut etiam à quavis Synodo datam damnationis sententiam contumaciter arguere iniquitatis & contempnere, dignitatem ac ministerium non deponere, atque in ipso se per seducti populi aut Cleri violentiam firmare, atque ita Parafynagoga facere, fuit damnatis Episcopis & Clericis olim admodum familiare. Hinc Antiochena Synodus sanxit illos, dum bis moniti nolunt acquiescere, opprimendos per Potestates exteras, per auxilium secularis brachii. Et ad Sancti Damasi Pontificis preces Imperator Gratianus sanxit relegandos ad centum millia de loco suæ dignitatis aut ministerii. Attamen ista non fuit unica Parafynagoga causa. Aliam supra audivimus à Sancti Cypriani Tractatu de zelo & livore: *Dum obtrectatur Sacerdotibus, dum Episcopis invidetur, dum quis aut queritur se non potius ordinatum, aut designatur alterum ferre præpositum.* Respicit suscitatum adversus se à Felicissimo Diacono & quinque Presbyteris Parafynagoga. Cyprianus ex Neophyto fuerat promotus Episcopus. Hinc ista factio agnoscere ipsum noluit, erexit novum altare in suburbano monte, Fortunatum Presbyterum

transfiguravit in Episcopi idolum, & omnia sua tentavit per Romanam Ecclesiam confirmari. Et quousque lis ista pendit, non fuit Schisma, sed dumtaxat Parafynagoga. Aliam causam adducit in litteris ad illustres Dominas, Eustatiam, Ambrosiam, ac Basilissam Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Grassabatur tunc Apollinari dogma, ideoque & multa circa Dominicæ Incarnationis Sacramentum quæstio. Hinc Gregorius nescio quid quibusdam displicens permiserat labi ex ore, atque ita multi discreverant se ab ejus communionem, ac insuper novum altare exerant, & collegerant Parafynagoga. Exponit ille suam fidem in laudata Epistola, ac pergit: *Si igitur hæc alta voce prædicamus, & testificamur, id est, authenticos nostræ prædicationis testes producimus, quæ nostra injuria est? Quam ob causam odio habemur? Aut quid sibi volunt nova hæc adversum nos erecta altaria? Cur fugiendi judicamur? Et cur adversum nos altare quidam exstruunt, quasi nos ipsi sancta pollueremus?* Similem ex simili causa, licet non Parafynagoga, tamen communionis dissociationem isto tempore passus fuit etiam Gregorius Nazianzenus Episcopus, pater Sancti Gregorii Nazianzeni. Etiam Magnus Basilius. Et plures Magni Antifites atque Doctores. Periculosissima ob varias hæreses erant ista tempora: Hinc & istam populi ac Cleri ab Episcopis secessionem fuisse tunc frequentissimam affirmat idem Basilius ad Patrophilum Episcopum. Eam ex varia causa tunc non tantummodo permittebant, sed & jubebant sacri Canones. His factiosi subditi fuerunt frequenter abusi, secesserunt sine causa, & quandoque addiderunt Parafynagoga. Hanc Arcadius Imperator in lege ad Anthemium officiorum Magistrum appellat *tumultuosa conventicula*. Hæc omnia statim post Constantii ac Juliani mortem extinguere non potuit Imperator Valentinianus. Quin per omnem Orientem ipsa fovit, & publica fecit ejus Collega & frater Valens. Hinc ipsis Imperator Theodosius in lege ad Eufignium Prætorio Præfectum severissimè interdixit omnem turbulentiæ. Exstant leges in sexto decimo libro Codicis Theodosiani. Etiam in illa variarum Synodorum collectione, quam appellamus Mennæ Patriarchæ Constantinopolitanam Synodum, est varia mentio de Parafynagoga.

Simplex igitur Parafynagoga necdum est Schisma. Utraque enim pars, licet altera iniquissimas turbas agat, adhuc adhæret Romanæ ac universali Ecclesiæ, ac ejus Pontifici. Pars discedens se scindit ab aliqua dumtaxat singulari Ecclesia, ab aliquo dumtaxat Episcopo, Metropolitana, Primatè, aut Patriarcha. Est tamen exordium Schismatis, ac frequenter proficit in plenum Schisma. Insigniter hæc lucent in scelerato Photio, qui seipsum in Constantinopolitanam Sancti Patriarchæ Ignatii Cathedram violenter intrusit, ac inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam suscitavit horrendum illud Schisma, quod Divina Justitia tandem vindicavit, ac etiamnum vindicat per Turcicam captivitatem. Anastasius

Ep. 82. 85.

Tit. 4. C. 1. 4.

flatus Romanæ Ecclesiæ ad Sanctum Marcellum Cardinalis Presbyter & Bibliothecarius in præfatione, quam octavæ Synodi præfixit, exponit laudati Ignatii Patriarchalem promotionem, & Gregorii Syracusani Archi-Episcopi & quorundam aliorum Episcoporum ab ipso factam, aut potius confirmatam damnationem, atque profequitur: *Favebat autem his Episcopis quidam Senator secularis administrationis, fungens officio à Secretis, nomine Photius, qui ad Patriarchale conscendere fastigium affectans cum eis seorsum colligatione avergens, Divinis interesse officiis, dum à Patriarcha Ignatio celebrarentur, penitus recusabat. Palam supponit Photium, licet prophanum Gregorii Syracusani altare ac Parafynagogam sequeretur, tunc necdum fuisse schismaticum. Ob duas rationes. Primò, quòd allegaret quempiam discretæ suæ communionis fucum: Suspicabatur Ignatium sui Decessoris, id est, sanctæ memoriæ Methodii vitam accusare. Deinde, Gregorii & illi adhærentium Episcoporum causa erat appellata ad Sedem Apostolicam, & ad eandem etiam Photius postmodò appellavit. Pendebant hæc omnia, & utraq; pars Sanctum Petrum ac ejus Cathedralam invocabat. Hinc ista Parafynagoga, licet sceleratissima, necdum erat Schisma. Ast verò post temporis intervallum Leo quartus, Benedictus tertius, Nicolaus primus, ac Adrianus secundus Pontifex Ignatii de Gregorii persona ac factione iudicium confirmarunt: Et duo posteriores damnarunt etiam Photium. Et de ipso ad suam Romanam, in qua octavam generalem decrevit, Synodum dixit laudatus Adrianus. *Aurora Photio nova presumpcio, & inaudita est orta temeritas. Ille siquidem Photius, cum adhuc mundanus Minister esset, genuinam quodammodo semper invidiam adversus Fratrem & Co-Episcopum nostrum Ignatium, Constantinopolitanum Patriarcham, in pectore gestans, semetipsum ab eisdem beatissimi Præsulis communionem fecit extraneum, & per hoc ab universali Ecclesia, quæ ipsi beatissimo Patriarchæ communicabat, se reddit prorsus exortem, atque inter schismaticos procul dubio est computatus.* Utrique post confirmatum à Romana Ecclesia in Patriarchatu Ignatium: Et præsertim post ejus probatum ac stabilitum de Gregorii persona ac factione iudicium. Tunc enim Photius non dumtaxat Constantinopolitanam, sed & Romanam deseruit Ecclesiam, atque ita semetipsum laceravit à radice Christianæ unitatis, factusque est plenè schismaticus.*

Schisma igitur supra Parafynagogam addit secessionem à Romana & universali Ecclesia. Ita disserit affirmat in litteris ad Thuscæ Episcopos Pelagius primus Pontifex, ac rectè probat ex Sancto Augustino: *Beatissimus Augustinus, Dominicæ sententiæ memor, quæ fundamentum Ecclesiæ in Apostolicis Sedibus collocavit, in schismate esse dixit, quicumque se à Præsulis earundem Sedium auctoritate, & communionem suspenderit, nec aliam manifestat esse Ecclesiam, nisi quæ in Pontificibus Apostolicarum Sedium est solidata radicibus.* Affir-

Epist. 13.

mat Apostolicarum Sedium Episcopos esse radices Christianæ Communionis. Et omnium istarum radicum radix est Romana Ecclesia, ac ejus Episcopus, de quibus idem Augustinus scribit ad quosdam Donatistas: *In Romana Ecclesia semper Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus.* Pelagius Pontifex agit de tribus Capitulis Synodi Chalcedonenis, damnatis per quintum Concilium. Ipse cum Theodoro Cæsarænsi apud Cappadoces Archi-Episcopo fuerat damnationis auctor: Et hanc omnis Occidentalis Ecclesia censebat fuisse Chalcedonenis Synodi prævaricatoriam. Hinc Pelagio communicare adeò detrectavit, ut in Pontificem electus tres, à quibus consecraretur, Episcopos reperire non potuerit, sed debuerit à duobus Episcopis ac tertio Presbytero consecrari. Et contumacia stetit firma etiam adversus consecratum. Censebat non contumaciam, sed constantiam: Censebat non se à Pelagio, sed Pelagium à se per prævaricationem discessisse. Istam opinionem impugnat Pontifex. Affirmat ac demonstrat non suam dumtaxat personam, sed Apostolicam suam Cathedralam, omnemque Romanam Ecclesiam sentire cum quinto Concilio, ideoque omnes sibi adversantes esse ramos sine radice, rivos sine fonte, radios sine sole. Esse plenè schismaticos. Et istam veritatem, quam Pelagius non potuit, toti Occidenti tandem persuasit Magnus Papa Gregorius.

Epist. 162.

Quòd Apostolicæ Ecclesiæ & Cathedræ sint Christianæ unitatis radices, Pelagius rectè probavit ex Sancto Augustino. Augustinus enim id scribit in epistola ad Paganos Madaurensis: *Videtis multos præcisos à radice Christianæ societatis, quæ per Sedes Apostolorum certa per orbem propagatione diffunditur. Præcisos dicit esse arefcentia sarmenta, quas hæreses & schismata nominamus.* In litteris ad Dioscorum: *Clementissimus Imperator, Christus Dominus, per Apostolorum Sedes arce auctoritatis munivit Ecclesiam.* In epistola ad Honoratum nescio cujus civitatis Episcopum Donatistam, omnes Apostolicarum Sedium, atque epistolarum Ecclesias enumerat, atque adjungit: *Quibus omnibus Ecclesiis nos hodie communicare manifestum est, sicut manifestum est vos istis Ecclesiis non communicare.* Hinc concludit Donatistas esse schismaticos. Eodem argumento utitur in litteris ad alios quosdam Donatistas, in litteris ad Generosum, ac in litteris ad suum in Donati schismate confanguineum Severinum. Etiam in libris de Baptismo clamat ad Donatistas: *Quare contra orbem terrarum altare erexistis? Quare non communicatis Ecclesiis, quibus epistolas Apostolicas missas tenetis & legitis, & secundum ipsas vos vivere dicitis?* Et in libris adversus Petilianum Cirthensem Donatistarum Episcopum: *Obiicio schismatis crimen, & probò. Neque enim communicas Ecclesiis Apostolico labore fundatis.* Et in libris adversus Cresconium Grammaticum: *Ego in Ecclesia sum, cujus membra sunt omnes illæ Ecclesiæ, quas ex laboribus Apostolorum natas atque firmatas novimus. Earum Communionem non deseram. Apostolicas Ecclesias Augustinus latè accipit: Non dum-*

Epist. 42.

Epist. 56.

Epist. 161.

Epist. 165.

Lib. 2. cap. 6.

Lib. 2. cap. 16.

Lib. 3. cap. 35.

dumtaxat pro illis, quæ habent Apostolicas Cathedras, sed pro cunctis per Apostolos fundatis. Priores, quòd Patriarchales sint, singulari auctoritate sunt nostræ Communionis radices. Hinc etiam Venerabilis Patriarcha Isaac, in sua secunda Invektiva præbat, suos Armenios esse schismaticos, quoniam à Sanctis & Apostolicis Thronis partiter desecissent. Quinque Patriarchales Thronos Græci passim dicunt esse quinque sensus Catholici corporis. Sanctus Agobardus Lugdunenſis Archi-Episcopus in opusculo de Ecclesiasticis ac Politici Regiminis comparatione probat hæc omnia & firmat ex adducto Pelagii Pontificis testimonio. Et ejus textum insigniter corrigit, hoc modo legens: *Nec aliam manifestat esse Ecclesiam, nisi quæ in Pontificibus Apostolicarum Sedium est solidata radicibus.* Istas Ecclesias ac ipsarum sedes esse Christo capiti viciniores, ideoque nullum Christianum posse ab ipsis separari; etiam affirmat ac demonstrat in litteris ad Francorum Episcopos Gregorius Papa quartus.

Lib. 3. cap. 3.

Cap. 36.

Omnes sunt communionis radices: Nempè sibi subditis Ecclesiæ ac populis. Hinc & ipsa habent altiore radice: Apostolicam Sedem, Romanam Ecclesiam. Hæc est omnium & radicatum & radicem radix. Quòd ipsam Dominus super unum Sanctum Petrum fundaverit, atque ita in ipsa Catholice unitatis originem & rationem posuerit, ejusque Episcopatum omnibus Episcopatibus atque Ecclesiis fecerit esse ut solem radiis, ut rivis fontem, ut radicem ramis, supra nobis dixit Sanctus Cyprianus. Hinc quisquis isti Ecclesiæ ac ejus Episcopali Cathedræ non communicat, est præcisus & aridum sarmentum, plenus schismaticus. Ita tradit Sanctus Irenæus: *Ad Romanam Ecclesiam, propter potentioris Principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt ubique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostoli traditio.* Ad istam Ecclesiam convenire est ipsi communicare. Gnosticos, quòd illi non communicent, concludit schismaticos. Et infra in hoc ipso libro dicit noster Doctor: *Habes Romam, undè nobis quoque auctoritas præstet est.* Per auctoritatem intelligit originem atque communionem. Ex ipsa probat Africanam Ecclesiam esse veram atque Catholicam. Ibidem prædicat auctoritatem Apostolicarum Ecclesiarum atque Sedium. Et per Apostolicas Ecclesias intelligit eas omnes, quæ vel Episcopales Sedes, vel solas epistolas ab Apostolis accipere meruerunt. Hanc locutionis speciem ab ipso didicit Sanctus Augustinus. Et in libris adversus Parmenianum Sanctus Optatus primam Ecclesiæ dotem affirmat esse Episcopalem Cathedralam, atque adjungit: *Negare non potes scire te in urbe Roma Petro primo Cathedralam Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, unde & Cephas appellatus est, in qua una Cathedra unitas ab omnibus servaretur, ne ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, ut jam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem Cathedralam, alteram collocaret.* Rectè dicit: *Negare non potes scire te: Hoc enim Donatistæ adeò noverant, ut paucis suis Romæ ob negotia morantibus Afris creari Episcopum, ipsumque illic in nescio quo monte aut rupe latitantem appellarint Pontificem Romanum. Sciebant sine Romani Pontificis communionem esse non posse veram Ecclesiam. At istud Pontificis spectrum fideles Romani per jocum appellabant Episcopum Montensem aut Rupitanum. Hinc & omnes Donatistæ ab eadem fideli urbe appellati fuerunt Montenses ac Rupitani. Eandem artem alia via tentarunt Ariani, de quibus scribit Sanctus Athanasius in litteris ad suos Monachos: *Ariani nec Liberio quidem Romano Episcopo pepercerunt, nulla reverentia ducti. Nam cum Liberium vidissent orthodoxum, & osorem Ariane sectæ, studiosum verò in hoc, ut cunctos ab ea hæresi retraheret, ista secum impij cogitarunt: Si Liberium in nostram sententiam traxerimus, omnes brevis superabimus.* Sine Romanæ Ecclesiæ communionem schismaticos, sine ejus doctrina noverant se esse hæreticos: Et tales ab omnibus veris Christianis judicandos. Hinc Liberium sibi studuerunt adjungere, per ipsum extorquere communionem istius principalis Ecclesiæ, atque ita Catholici apparere. Et certè Ariani, licet Sanctum Julium Pontificem in suo Philippo-Politano Conventiculo degradare tentaverint, tetigerunt tamen solam personam, non Cathedralam. Istud ipsum circa Sanctum Leonem Pontificem in suo Nicæno Conventiculo fecit Dioscorus Patriarcha Alexandrinus. Etiam Sanctus Cyprianus ac Sanctus Firmilianus, & quotquot cum ipsis circa Baptismum errarunt, culparunt solam Stephani Pontificis personam, Romanam Cathedralam plenissimè reveriti. Quin & nos in Montani Secta contumacissimus Tertullianus, quem ob nescio quas ab istius Cathedralæ Clericis injurias apostata teste testatur Sanctus Hieronymus, numquam de ipsa est malè locutus. Antiquorum hæreticorum nemo in ipsam speire sinit ausus, nisi unus è Donatistis Petilianus, ipsam blaterans esse Cathedralam pestilentis. At nullum habuit blasphemis congerronem. Quod omnes olim hæretici ejus Communionem studiosissimè ac dolosissimè ambiverint, suo loco ostensum est in Scholiis. Quare hodie Lutherani & Calvinistæ, dum isti Ecclesiæ non communicant, & veram sperant habere Ecclesiam, sperant vana. De ipsis dici potest ac debet, quod olim Septimius dixit de Marcionitis: *Sunt Ecclesie apud Lutheranos & Calvinistas, uti favi apud Vespas.**

36.

Lib. 3.

Lib. 4.

Sanctus Optatus pergit ad Donatistas: *Unitatem cum toto orbe terrarum, & cum memoriis Apostolorum, quæ Deo placita est, habere noluitis. Et iterum: Concordasti cum una Ecclesia, quæ est in toto orbe terrarum. Communicasti septem Ecclesiis, ad quas scribit Apocalypsis Sancti Joannis Apostoli, & memoriis Apostolorum: Amplexus es unitatem. Et in alio loco: Denique si Macrobio dicatur, ubi Romæ sedeat, numquid potest dicere, in Cathedra Petri? Quam nescio si vel oculis novit, & ad cujus memoriam non accedit, quasi Schismaticus contra Apostolum faciens, qui ait: Memoriis Sanctorum*

florum communicantes. *Ecce presentes sunt ibi duorum memoria Apostolorum. Dicitur si ad has ingredi potuit, ita ut obtulerit illic, ubi Sanctorum memorias esse constat.* Macrobius iste erat tunc Romæ Ruricius aut Montensis Donatistarum Episcopus, à Sancti Petri Cathedra adeo alienus, ut in ejus memoria seu Altari non tantum nunquam obtulisset, sed nec ipsam fortè vidisset. Hinc Sanctus Optatus concludit ipsum esse Donatistici erroris rami, de mendacio pretentum, non de radice veritatis. Esse manifestum schismaticum. Exponit Gabriel Albaspinæus, eruditus Aurelianensium. Antistes: *Nota modum illum loquendi, Cum toto orbe terrarum, & cum memoriis Apostolorum. Communio ab antiquis perfecta non habebatur, quamvis eam cum toto orbe haberet, nisi cum memoriis Apostolorum, hoc est, cum Beato Petro communicaret. Perfectio communionis Christianæ pendet ex communione, quam habemus cum Divo Petro, & cum ejus Successoribus. Alioquin Deo non potest esse grata.* Insigniter hoc demonstrat epistola, qua grassantes in Orientali, Antiochena præsertim, Ecclesia hæreses & schismata: deplorat Sanctus Hieronymus, ac pergit ad Sanctum Damasum Pontificem: *Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudinem tuam, id est, Cathedram Petri, communionem confocior. Super illam Petram scio edificatam Ecclesiam. Quicumque extra hanc domum Agnum comederit, prophanus est. Si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. Non novi Vitalem, Meletium respicio, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit. Hoc est, qui Christi non est, Anti-Christus est. Cui apud Antiochiam communicare debeam, significes.* In tres Episcopos & factiones lacerata tunc erat Antiochensis Ecclesia. In Vitalem promotum ab Apollinario, in ordinatum ab Arianis, sed jam orthodoxum Meletium, ac in Paulinum ordinatum à Lucifero Calaritano. Et omnes tres invocabant Romanam Ecclesiam: Jactabant se de ejus communione. Præsertim Paulinus, utpotè ordinatus à Legato Apostolicæ Sedis. Attamen uti ejus ordinatio, ita & communio erat obnoxia quæstionibus. Hinc ipsorum nulli communicare voluit istuc advena Hieronymus. Primum nosse voluit, cui ipsorum communicaret Damasus, sciens illius, cui Romana non communicaret Ecclesia, communionem esse contagium. Sciens omnem illum, qui isti Ecclesiæ non communicat, esse extra Paschalis Agni domum, extra Arcam; esse prophanum, schismaticum, atque Anti-Christum. Sciens supra istam Cathedram esse à Christo Domino fundatam omnem Ecclesiam. Hinc pergit ad eundem Damasum in sequenti epistola: *Scissa in tres partes Antiochena Ecclesia ad se rapere me festinat. Ego interim clamito: Si quis Cathedram Petri jungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi habere se dicunt. Possent credere, si unus hoc assereret. Nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obtestor Beatitudinem tuam, ut mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes. Obtestatur per Dominicam Crucem, per omnia San-*

sta. Quòd nempe in alienam à Romana Ecclesia communionem incidere sit decidere extra universalem Ecclesiam, in gehennam. Et quidem ex istis tribus Antiochenis Episcopis mentiebatur solus Vitalis. Quòd enim Romana Ecclesia & Paulino tunc communicaret, & non refutaret communionem Meletii, est & supra dictum. Et luceat ex rerum eventu. Damasi ad iteratas Sancti Hieronymi litteras ac preces Responsum peritit aut later. Interim certum est ipsum pro Paulino respondisse. Nam Sanctus Hieronymus postmodò permisit se ab ipso consecrari in Presbyterum. Nec Meletium exclusit Damasus. *Luceat ex concepta inter ipsum ac Paulinum concordia de pari apud solemnem Ecclesiæ Apparitum throno & confessu.* Et Aquilejensis Synodus in litteris adversus Ursinici schisma scriptis affirmat Romanam Ecclesiam esse caput totius Romani orbis, atque adjungit: *Indè in omnes veneranda communionis jura dimanant.* Epistola est scripta per Sanctum Ambrosium. Hic etiam ex proprio nomine fratrem suum Satyrum in ejus funebri encomio laudat, quòd nullam crederet veram Ecclesiam, nisi quæ cum Catholicis Episcopis, id est, cum Romana conveniret Ecclesia. Agit adversus Sardonum Ecclesiam, quæ fuit olim Metropolitanæ Luciferi duritiam sequebatur: excusserat communionem Romanam. Romanam Ecclesiam toti mundo esse Catholicæ communionis radicem, item affirmat atque demonstrat Sanctus Papa Gelasius in litteris ad Imperatorem Anastasium. Addit omni studio cautum semper fuisse, ac esse cavendum, ut nullo penitus hæreticæ aut schismaticæ communionis contagio macularetur ista Ecclesia: Et protegente Deo maculari non posse. Ex his, atque aliis suo loco adductis, fundamentis Sanctus Gregorius septimus suo Dictatui indidit hoc Capitulum: *Catholicus non habebatur, qui non concordat Romanæ Ecclesiæ.* Est desumptum: ex adducto funebri sermone Sancti Ambrosii.

Hujus veritatis fundamentalem rationem adducit in famosa ad Sanctum Cyprianum epistola Sanctus Firmilianus, Cæsariensis in Cappadocia Episcopus, Primas Ponticæ Diocæses: *Atque ego in hac parte justè indignor ad hanc tam apertam & manifestam Stephani stultitiam, quod qui sic de Episcopatus sui loco gloriatur, & se successionem Petri tenere contendit, super quem fundamenta Ecclesiæ collocata sunt, multas alias Petras inducat, & Ecclesiarum multarum nova edificia constituat, dum esse istic Baptisma sua auctoritate defendit. Nec intelligit obfuscarì a se, & quodammodo aboleri Christianæ Petreæ veritatem, qui sic prodit ac deserit unitatem.* Pro Sancti Cypriani famoso errore declamat adversus Sanctum Stephanum Pontificem: Hinc omnia non sunt probanda. Probanda tamen & nobis discenda sunt plura. Primum, quòd Stephanus de sui Episcopatus loco, seu super omnem sub cælo Ecclesiam Primatu gloriaretur. Secundò, quòd iste Primatus fundaretur in Sancto Petro, ac in successione in ejus Episcopatum. Tertio, quòd Christus Dominus super Petrum collocasset fundamenta Ecclesiæ, adeoque iste Primatus

Primatus esset Divinum Institutum. Quarto, quòd hujus Christianæ Petreæ veritas per neminem queat obfuscarì, longè minus aboleri. Quintò, quòd ejusdem unitas nequeat prodi aut deseri. Sextò, quòd hæretici atque schismatici multas Petras, & multarum Ecclesiarum nova edificia moliantur constituere, atque in hoc molimine sit sita nequitia schismatici. Quia nempe per Schisma homo decedit à Romana Ecclesia, unica atque immobili Petra, supra quam Dominus collocavit totius veræ Christianitatis fundamenta. Notanda sunt & adjuncta verba: *Nam qui baptizantur, complent sine dubio Ecclesiæ numerum. Qui autem Baptisma eorum probat, de Baptizatis & Ecclesiæ illic esse confirmat.* Cum Sancto Cypriano censuit Baptisma non posse esse simplex ac informe, sed omne validum esse & formatum, ideoque per ipsum semper nasci integros Christianos, viva membra Ecclesiæ. Hinc concludit à Stephano, qui istud validum volebat apud Schismaticos & hæreses, everti Christianæ Petreæ, ac supra ipsam fundatæ domus unitatem. Et ex suis principiis rectè concludit. Enim si extra fundatam à Christo Domino domum sint integri Christiani, non possunt non esse plures legitimæ domus, plures fundamentales Petreæ, plures adversariæ Ecclesiæ. Hæc omnia lucidè concludunt omnem, qui Romanæ Ecclesiæ non communicat, esse plenè schismaticum, nullatenus verum Christianum. Non enim spectat ad populum uni Episcopo, & uni Episcopali Cathedræ adunatum.

Porro Firmilianus ipsum Sanctum Pontificem Stephanum arguit, quòd Christianæ Petreæ unitatem proderet atque desereret. Pessimè. Quia sine fundamento. Rectè tamen supponit id per Pontificem posse fieri. Hinc & in epistola ad Generosum Sanctus Augustinus enumerat omnes Romanos Pontifices à Sancto Petro usque ad tunc sedentem Anastasium, affirmat inter ipsos nullum fuisse Donatistam atque prosequitur: *In illum ordinem Episcoporum etiam si quisquam Traditor per illa tempora subrepsisset, nihil præjudicaret Ecclesiæ, & innocentibus Christianis, quibus Dominus providens ait de Præpositis malis, Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite, dicunt enim, & non faciunt. Ut sit certa spes fidelibus, quæ non in homine, sed in Deo collocata nunquam tempestate sacrilegi Schismatis decipietur.* Constantè affirmat inter Romanos Pontifices nullum unquam fuisse traditorem. Et inter ipsos numerat Sanctum Marcellinum. Quare certum est ejus prætextum sub Diocletiano tyranno lapsum esse manifestam Donatistarum calumniam. Pluribus id suo loco demonstravi. Augustinus tamen addit etiam Romanis Pontificibus traditionem, adeoque & quemvis lapsum esse possibilem. Et indè nec Romanæ, nec universali Ecclesiæ nasci præjudicium. Rationem dat in litteris ad Maximum Antiochiæ Patriarcham Magnus Epist. 62. *Papa Leo: Aliud sunt merita Præfulum, aliud Julia Sedium.* Et hinc omnes adducti Patres Christianæ unitatis radicem non tam in Romano Epi-

scopo ponunt, quàm potius in ejus Apostolica Cathedra, atque Romana Ecclesia. Et triumphe Capitulum pertinaces defensores, non quod Pelagii Pontificis recitare nomen detrectarent, sed potius quòd Romanæ Ecclesiæ communicare nolent, fuerunt schismatici. Quòd enim ipsa etiam Romana Ecclesia suo Pontifici restiterit, ac se ab ejus communione legitimè retraxerit, docent plura exempla. Et circa grassans ex Papali electione schisma Sanctus Anselmus in litteris ad Walterum Cardinalem Episcopum Albanensem tradit insignem regulam. Sancto Gregorio septimo ac Victori tertio recenter tunc successerat Urbanus secundus, & ipsum gravissimè infestabat schisma Guiberti Ravennatis. Anglicana Ecclesia adhuc ambebat, neutri adherens. Hinc per ita ambigentes Episcopos in Cantuariensem Primatem consecrato Anselmo Walterus improperebat, quòd esset initiatus à schismaticis, ideoque haberet caput, non consecratum, sed maledictum & execratum. Et Anselmus respondit: *Certè nesciebam, nec scio eos schismaticos, Lib. 3. aut sic divisos ab Ecclesia fuisse, ut dicunt. Et si aliquis eorum, qui hoc vobis dicunt, me præsentem hoc diceret, rationabiliter ostenderem non sic esse. Illi enim non abnegabant Canonicum Romanum Pontificem, quicumque esset, nec Urbanum negabant esse Pontificem, sed dubitabant propter illam, qua mundo nata est, dissensionem, & propter dubitationem illam suscipere quasi certum differabant. Nec ullum judicium eos ab Ecclesia segregaverat, & omnino obedientiam Romanæ Sedis tenere se fatebantur, & sub Professione obedientiæ Romani Pontificis me consecraverunt. Denique Dominus Papa sciebat me esse consecratum, & à quibus, & tamen Pallium mihi non ut schismatico, sed ut accepto misit, & sic quod de me factum erat confirmavit.* Proindè & ipse Urbanus censuit eos, qui in tali dubio non circa Romanæ Ecclesiæ obedientiam, sed circa solam veri Pontificis personam hæsitaverant, non esse schismaticos. Et idem quoque sensit Cardinalis Walterus. Ei enim relatum fuerat, quòd isti Episcopi, & quidem præsentem Anselmum, negassent Urbanum esse legitimum Papam, atque ita Guiberti factionem comprobassent. Hoc purgat Anselmus. Et certè quòd ista hæsitatio fiat citra schisma, exemplo & verbo docuerunt Sanctus Cyprianus, Antonianus, alique plures Africani Episcopi, qui in primo Novatianensis contra Sanctum Cornelium Schismatis exordio aliquamdiu ita cespitarunt. Et plura sunt istiusmodi authentica exempla. Evincunt esse certos casus, qui permittant Romano Pontifici citra schisma non communicari, sed soli ejus Cathedræ atque Romanæ Ecclesiæ. Verùm isti sunt rari, & opus habent exquisto judicio, immò & generalis Synodi auctoritate. Ita adversum Phocianæ factionis excessus sanxit octava Synodus. Horum omnium discussio est longa, nec spectat ad præsentem materiam.

Notandum est, quòd supra laudatus secundæ Carthaginensis Synodi octavus Canon rebellium Presbyterorum Para-Synagogam appeller. Schisma.

ma. Non ideo tamen hoc cum illa confundit, sed vocem, *Schisma*, accipit latius. Hæc etiam ab aliis Scripturis quandoque accipitur pro quavis discordia. Ita in Chalcedonensi Synodo Apostolica Sedis Legati adversus vigesimum octavum; sine sua præsentia & auctoritate ab Orientalibus Episcopis editum, Canonem intercedentes dixerunt: *Augustorum Principum Tranquillitati cura est, ne qua rursus contentio inter Sacerdotes Dei, aut Schisma aliquod nascatur.* Et Tullensis apud Saponarias Synodus de orta inter Ludovicum & Carolum, fratres Reges Francorum, discordia dicit in sua præfatione: *Schisma nuper ortum est in Ecclesia*, Et Sanctus Ivo Carnutenſis Episcopus in litteris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesie Primatem scribit: *Si aliquod Schisma inde fuerit exortum.* Vox, *Schisma*, latè hic semper accipitur pro quavis graviore discordia. Ita & contentionem, que propter laicas Antistitum Investituras fuit olim inter Romanos Pontifices ac varios Reges, mediolorum sæculorum Scriptores passim appellant Schisma inter Sacerdotium ac Regnum. Proprium Schisma est illis cum ipsa Sancti Petri Romana Cathedra. Et non qualicumquæ, sed illis atque rebellio, que ejus communionem deserit, & confugit ad alienum Altare. Et de istis Schismaticis Sanctus Optatus pergit: *Nec possunt novum aliquid aut aliud agere, nisi quod jam dudum apud suos didicerunt Matrem.* Affirmat ipsos non esse verissimi Symboli desertores, ideoque circa orthodoxam fidem non errare. Esse à Catholica Matre non quoad veterem intellectum, sed quoad solam animorum unitatem separatos. Hinc etiam in alio loco affirmat Dominicam tunicam, seu Ecclesiam lacerari à Schismaticis, & pergit ad Donatistas: *Quod scissum est, ex parte divisum est, non ex toto concisum. Et meritò: Quia vobis & nobis Ecclesiastica una conversatio est. Et si hominum litigant mentes, non litigant sacramenta.* Loquitur de primo Donatistarum exordio, in quo dumtaxat fuerunt Schismatici, nondum hæretici. Aut certe sermonem suum dispensatorie accommodat ipsorum sensui, se quo Imperatores Arcadius & Honorius in vulgata per Jacobum Sirmundum in Theodosiani codicis appendice, & ad Adrianum Prætorio Præfectum scripta lege: *Nova Donatistarum Secta, ne hæresis vocaretur, appellationem Schismaticis præferrebat.* Hæretici omnes esse hæretici volunt, & non dici. Sic & Donatistæ volebant esse dumtaxat Schismatici. Quod ipsum lucet ex Sancto Augustino in libris contra Cresconium. Sanctus Optatus videtur hanc questionem dissimulare ac declinare. Quidquid sit, palam affirmat Schismaticos esse ab Ecclesia dumtaxat laceratos in parte, non plene abscissos. Quia nempe Catholicæ Matri adhuc per orthodoxam fidem conjuncti sunt, divisi quoad solam unitatem Altaris & animi.

Quod ipsum tradit in Commentario super Sancti Pauli epistolam ad Titum Sanctus Hieronymus: *Inter hæresim & Schisma hoc interesse arbitramur, quòd hæresis perverſum dogma habeat,*

*Schisma propter Episcopalem dissonem ab Ecclesia pariter separet. Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest diversum. Cæterum nullum Schisma non sibi aliquam confingit hæresim, ut rectè ab Ecclesia recessisse videatur. Quod est plene ac universaliter verum. Hinc & de Donatistis scribit præfata lex: In tantum sceleris progressi dicuntur, quos Donatistas vocant, ut Baptisma sacrosanctum, semel apud Catholicos traditum, mysteriis recalcatis temeritate noxia iterarint, & homines semel, ut traditum est, munere Divinitatis ablutos contagione prophanæ repetitionis infecerint. Ita contigit, ut hæresis ex Schismate nasceretur. Quòd Donatistæ ab exordio non rebaptizaverint, est omnibus Eruditis exploratum, & disertè affirmat atque demonstrat Sanctus Augustinus in litteris ad Vincentium Rogatistam, Episcopum Cartennensem. Circa Macariana tempora ad firmandum ac purgandum suum Schisma excogitarunt Rebaptismum, atque ita Schismati hæresim addiderunt. Eorum Doctor & Grammaticus Cresconius, dolens Perilianum Constantinensem Episcopum, suæ factionis Goliath, à Sancto Augustino contusum usque ad metam non loqui, resumpsit desperatam causam, & invasit hæc Augustini de Donatistis verba: *Hæreticorum sacrilegum errorem. Dixit Donatistas nequaquam hæreticos, sed esse dumtaxat Schismaticos, & adjunxit causam: Siquidem hæresis est diversa sequentium Secta, Schisma verò eadem sequentium separatio.* Et perrexit ad Augustinum: *Quare studio criminandi, quem tu incurris, non vitas errorem, cum quod Schisma est, hæresim vocas?* Cresconianas hæresis & Schismatis definitiones Sanctus Augustinus versat, elucidat, tandem probat, atque adjungit: *Inter Schisma & hæresim magis eam distinctionem approbo, qua dicitur Schisma esse recens congregationis ex aliqua sententiarum diversitate dissenſo, hæresis autem Schisma inveterarum.* Quia nempe Catholicæ Ecclesiæ laceratio per Schisma incipit, completur per hæresim, & istud est hujus origo & mater. Hinc idem Augustinus scribit ad Emeritum, Donatistarum in Mauritania Episcopum Cæsarensem: *Vobis obijcimus Schismatis crimen, quam etiam hæresim malè perseverando fecistis.* Etiam Novatianus in primo sui Schismatis exordio nequaquam fuit hæreticus. Quòd enim adhuc Presbyter factam Lapsis à vacantis Romanæ Ecclesiæ Clero clementiam probaverit, & propriæ manus subscriptione firmavit, atque in hac fide sit factus Anti-Papa, testatur Sanctus Cyprianus in litteris ad Antonianum. Ut Schisma stabiliret, postmodò cepit Decretum infamare de prævaricatione Evangelii, atque ita semetipsum facere ex Anti-Papa etiam Hæresiarcham. Quòd Para-Synagoga ad Schisma, & Schisma sit recta via ad hæresim, insinuat in litteris ad Rogatianum Novensem Episcopum idem Cyprianus. Et in libris ad Quirinum scribit: *Schisma non est faciendum, etiam si in una fide, & in eadem traditione permaneat, qui recedit.* Et quòd Schisma solvat unitatem dumtaxat animæ nostræ cum Matre Ecclesia & Deo*

& Deo Patre vinculum, disertè affirmat in Canonicis ad Sanctum Amphiloichium litteris etiam Magnus Basilius: *Hæreses dicimus eos, qui omnino abrupti sunt, & in ipsa fide abalienati; Schismata autem eos, qui propter aliquas Ecclesiasticas causas, & medicabiles questiones inter se dissident.* Verùm his obtinere videtur ipse Sanctus Optatus, dicens de Schismaticis: *Errando rebelles abstradunt. Utique errando circa fidem.* Et in fratris sui apud Sardos defuncti funebri encomio scribit Sanctus Ambrosius: *Quamquam Lucifer pro fide exulasset, & fidei suæ reliquisset hæredes, Satyrus tamen non putavit fidem esse in Schismate. Nam est fidem erga Deum tenerent, tamen erga Dei Ecclesiam non tenebant, cujus patiebantur velut quoddam artus dividi, & membra lacerari. Etenim cum propter Ecclesiam Christus passus sit, & Christi corpus Ecclesia sit, non videtur ab his exhiberi Christo fides, à quibus evacuat eorum Passio, corpusque distrabitur. Eodem modo loquitur Sanctus Cyprianus. Etenim nescio quis Magnus rogaverat, cur datum per Novatianenses Baptisma non foret validum? Videtur admisisse datum per hæreticos non tenere, sed dubitasse de dato per Novatianenses, quòd hi essent dumtaxat Schismatici, ideoque circa fidem non errarent: Quòd eundem Deum crederent, quòd observarent eandem baptizandi legem, quòd idem Symbolum profiterentur. Et Cyprianus respondit: *Sciat, quisquis hoc opponendum putat, primum non esse unam nobis & Schismaticis Symboli legem, neque eandem interrogationem. Nam cum dicunt, Credis remissionem peccatorum & vitam æternam per Sanctam Ecclesiam, mentiuntur in interrogatione, quando non habeant Ecclesiam.* Etiam Antoniano Episcopo roganti, quam hæresim Novatianus induceret, respondit quòd humanam & novam contra Divinum Institutum atque Dogma tentaret fabricare Ecclesiam. Et certè quòd Schismatici de Catholica Ecclesia errant, frequenter docet etiam Sanctus Augustinus. Errant plura. Primò, quòd circa motam ab ipsis litem tota Ecclesia errare possit, atque erret. Secundo, quòd tota Ecclesia possit labi in prævaricationem, atque ita perire. Tertio, quòd extra universalem Ecclesiam possit esse justitia ac salus.*

Respondeo hoc argumentum non carere nodis. Attamen nullus est in testimonio Sancti Optati. Etenim loquitur de errore non dogmatis sed vitæ, qui committitur vagando extra gregem: *Qui omnino esse potest per solam sine hæresi Apostasiam. Sanctus Ambrosius rectè affirmat apud Schismaticos non esse fidem. Nec actualem, nec habitualement. Etenim vera fides debet per charitatis exordia operari seu effici: Et in Schismaticis nihil remanet charitatis. Si namque ipsius aliquid haberent, non lacerarent corpus Christi, quod est Ecclesia. Eorum igitur fides est dumtaxat humana credulitas: Dæmoniorum fides, non Christianorum. Sanctus Ambrosius item loquitur de solo schismate Luciferi. Et ejus frater Satyrus rectè censuit apud ipsum non dumtaxat deesse fidem, sed insuper grassari*

Christ. Lupi Opera T. IX.

perfidiam & hæresim. Etenim Lucifer Romanæ Ecclesiæ Decretum, quod lapsis apud Arimium Episcopis sanxit reddendum gradum atque Episcopale officium, damnavit iniquum, perverſum, ac Apostolicæ disciplinæ prævaricatorium. Licet Ecclesiæ potestatem non negaverit, negavit tamen Decreti æquitatem, atque ita censuit universam Ecclesiam, licet non circa dogma, tamen circa universalem ac Apostolicam disciplinam posse falli ac prævaricari, adeoque & perire. Quæ est manifesta hæresis.

Porro ratio, qua sui fratris judicium firmat Sanctus Ambrosius, est generalis, ac extenditur ad omnes Schismaticos. Etiam adducta per Sanctum Cyprianum ratio. Quare distinguendum est duplex genus schismatici. Aliud propter Ecclesiæ disciplinam, aliud propter criminales causas, aut questiones circa Episcopalem promotionem. Primum supponit ac involvit universalem, aut certè Romanam Ecclesiam ex prævaricatione errasse ac periisse, ideoque semper includit & hæresim. Et tale fuit schisma Eusebianum in Philippopolitano conventu, Luciferi, Photii, Michaelis Cerularii, ac etiam Firmiliani Cæsariensis Archi-Episcopi, qui postmodò per penitentiam rediit ad pacem, ac eximie Sanctus evangelit. Hi enim omnes Latinam, ipsamque Romanam Ecclesiam de vario circa disciplinam lapsu sunt calumpniati. Eusebiana factio laboravit & Ariana hæresi: Verùm non hæc sola, sed insuper in supremam Romanæ Cathedræ Monarchiam pervicacia fuit schismatici causa, ac hæresim hæresi accumulavit. Etiam Photius in primo Schismatis exordio Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam de nulla hæresi, sed de solo circa disciplinam lapsu accusavit, præsertim de Symboli additamento, ac prævaricatione Ephesini Canonis. Quinimò videtur prima pleni schismatis exordia habuisse citra omnem hæresim, citra omnem Latinæ Ecclesiæ calumpniam de hæresi aut everſione disciplinæ. Dum nempe ex odio & contumacia in Sanctum Ignatium sectatus est damnatum à Romana Ecclesia altare Gregorii Syracusani, atque ita semetipsum excludit ab omni Catholica communione. Et hæc est secunda schismatici species. Et tale etiam fuit Schisma Novatiani. Item Schisma Majorini contra Sanctum Cæcilianum Carthaginensem Episcopum. Et omne Schisma ex Para-Synagoga ducens originem. Nam ab Ecclesia damnatus ob crimen, vel ob electionis vitium extrusus Episcopus omnino potest suam damnationem prætereundum iniquum, nolle obtemperare, sibi novum Altare præsumere, & tamen non damnare Ecclesiam, nec cum Donato aut Lucifero garrere, quòd Christi Domini hæreditas perierit de toto terrarum orbe, atque contracta sit ad solos Afros, aut ad solam Mastrucam Sardonum. Quicumque novum Altare erigens ista garrat, est non dumtaxat Schismaticus, sed & hæreticus. Et ita passim omnino fit etiam in ipso exordio.

Omne Schisma, licet sine hæresi sit, est detestabile facinus, horrendum peccatum. In quatuor

Actioe 16.

Ep. 69.

Ep. 48.

Lib. 2. cap. 3.

Cap. 7.

Ep. 164.

Lib. 3. cap. 86.

Cap. 21.

Cap. 3.

to adversus Cresconium Donatistam libro Sanctus Augustinus affirmat ipsum, licet non finalis impenitentiae crimen, esse tamen crimen in Spiritu Sanctum. Quia nempe, teste ad Ephesios Apostolo, fraternae pacis & unitatis vinculum servatur in Spiritu Sancto: *Et ipsum profecto violat, qui schisma committit.* Et quosdam Donatistas, affirmantes per ipsum non in Deum, sed in hominem peccari, idem Augustinus affirmat desipere. Et quidem est peccatum in hominem. Est enim fraternum odium. Hinc in libris de Baptismo pergit Augustinus: *Nulli schismata facerent, si fraterno odio non excocarentur.* Est igitur non qualecumque odium, sed mentem excocans. Notandum est signum distributum, *Nulli*: Evincit fraternum odium esse adaequatam causam schismatis. Hujus odii causas idem Augustinus exponit in vigesimo quinti Psalmi enarratione, haec verba, *Et in Domino sperans non infirmabor*, commentans: *Quid est in Domino sperans? Ille enim titubet inter malos, qui non in Domino sperat. Hinc factum est, ut schismata fierent. Trepidaverunt inter malos, cum ipsi peiores essent, & quasi nolent esse boni inter malos. O si frumenta essent, usque ad tempus ventilationis paleam in area tolerarent. Sed quia palea erant, flavit ventus ante ventilationem, & rapuit de area paleam, & projecit in spinas.* Agit de Donatistis, qui Caecilianum Carthaginensem Episcopum esse traditorem, idem omnem illi communione Ecclesiam dixerunt infectam ejus contagio & omnes nos uti scabiosos oderunt, ac ex isto odio recesserunt a nostro Altari, atque novum sibi erexerunt. Restet Augustinus dicit: *Cum ipsi peiores essent. Hoc enim egregie lucet ex Secundi Tigitiani Episcopi, tunc per Numidiam Primatis, scelerata Synodo, cujus Acta exponit in primo libro Sanctus Optatus. Eandem isti odio causam assignat in litteris ad reverfos ex Novatiani schismate Romanos Confessores Sanctus Cyprianus: Esi videntur in Ecclesia esse zizaniam, non tamen impediri debet fides aut charitas nostra, ut quoniam zizaniam esse in Ecclesia cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Demonstrat Dominicum agrum sine zizaniis, Dominicam Aream esse non posse sine paleis, & horum eradicationem aut ventilationem non ad nos spectare, sed solum Dominum Deum. Affirmat hoc Divinae Majestati reservatum officium ab illis, qui ex isto praetextu deserunt Ecclesiam, praesumi atque invadi, & prosequitur: Superba est ista obstinatio, & sacrilega presumptio, quam sibi pravus furor assumit. Et dum dominium sibi semper quidam, plusquam mitis justitia deposcit, assumunt, de Ecclesia pereunt: Et dum se insolenter extollunt, ipso suo tumore coccati veritatis lumen amittunt. Affirmat schisma esse superbam obstinationem, sacrilegam praesumptionem, pravum furorem, sacri Domini assumptionem, insolentem extollentiam, mentis coccativum tumorem. Agit in Novatianensis contra Pœnitentes lapsos duritiae fegatores. Uti Donatistae ob non ejectos e communione aut gradu Traditores, ita ob receptos*

Lib. 1. cap. 11.

Concilio ne 2.

Ep. 51.

in Ecclesiam Idololâtras Novatianenses dixerunt Catholicam Ecclesiam esse maculatam, è virgine demutatam in meretricem, ideoque & extinctam: Hinc de ipsa exiverunt, & quasi novam sibi fabricarunt. Quae ex clementi Zephyrini Pontificis in pœnitentes Mœchos Decreto concepta ratio permovit etiam plures Montanistas, nostrum Tertullianum, ac omnes Tertullianistas. Attamen hæc non est adaequata schismatici in fratres odii causa. Etenim ipsam Novatiani personam in istud perduxit Romani Episcopatus ambitio: Hæc illi creavit invidiam in Sanctum Pontificem Cornelium, odium in omnem illi communicantem Ecclesiam. Sic etiam incœpit Photius, ac plures alii. Alii coeperunt ab impatientia suae damnationis. Ex ipsa invidiam in istius auctorem, hinc conceperunt odium in omnem ejus communionem. Sic tandem ex Para-Synagoga schisma fecerunt. Proinde frater odii causa est varia, istud verò odium est adaequata causa schismatis.

Schismatis iniquitatem insigniter demonstrat in libro de Unitate Ecclesiae Sanctus Cyprianus. Exaggerat cujusvis discordiae malum, ac pergit: *Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? Quae sacrificia celebrare se credunt amuli Sacerdotum? An secum esse Christum, cum collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi Ecclesiam colliguntur? Tales etiam si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiabilis & gravis culpa est discordia, nec passione purgatur. Esse Martyr non potest, qui in Ecclesia non est. Ad Regnum pervenire non poterit, qui eam, quae regnatura est, derelinquit. Occidi talis potest, coronari non potest. Sic se Christianum profectur, quomodo & Christum Diabolus sæpe mentitur. Aversandus est talis, atque fugiendus, quisquis fuerit ab Ecclesia separatus. Perversus est hujusmodi, & peccat, & est à semetipso damnatus. An esse sibi cum Christo videtur, qui adversus Dei Sacerdotes facit? Qui se à Cleri ejus & plebis societate secerat? Arma ille contra Ecclesiam portat, contra Dei dispositionem repugnat: Hostis Altaris, adversus sacrificium Christi rebellis, pro fide perfidus, pro Religione sacrilegus, inobsequens servus, filius impius, frater inimicus, contemptis Episcopis & Dei Sacerdotibus derelictis constituere audeat aliud Altare, precem alteram illicitis vocibus facere, Dominicæ hostiæ veritatem per falsa sacrificia prophanare. Nec dignatur scire, quoniam qui contra ordinationem Dei nititur, ob temeritatis audaciam divina animadversione puniatur. Declamat in schisma Felicissimi Diaconi, & ipsi adherentium quinque Presbyterorum. Hinc urget derelictum Clerum & plebem, contemptos Episcopos, spreto Sacerdotes. Et hujusmodi ex Para-Synagoga ortum schisma est inter omnia levissimum. Quantum tamen sit facinus, demonstrat ex horribili in Chore, Dathan, & Abiton Divina vindicta, quæ non solos auctores invasit, sed & omnes sequaces. Ita terret seductam à Felicissimo plebem. Et quoniam etiam Schismatum sequaces Christiani tunc ob commune nomen rapiebantur ad Martyria, operose demon-*

demonstrat illa non prodesse: Ejusmodi homines occidi, non coronari.

Agit etiam in Novatiani Schisma, garrientis Ecclesiam è Lapsorum contagio periisse. Hinc adjungit Schisma esse crimen quovis lapsu atque idololatria longè gravius. Et probat: *Hic, utique apud Pœnitentes lapsos, Ecclesia quaeritur; illic, apud istius pœnitentiae Schismaticos refutatores, Ecclesia repugnatur. Hic potest necessitas fuisse, illic voluntas tenetur in scelere. Hic qui lapsus est, sibi tantum nocuit; illic qui hæresim aut schisma facere conatus est, multos secum trabendo deceptit. Hic anima unius est damnata, illic periculum plurimorum. Certè peccasse se hic & intelligit, & lamentatur, & plangit; ille tumens in peccato suo, & in ipsis sibi delictis placens, à Matre filios segregat, oves à Pastore sollicitat, Dei Sacramenta distulit. Et cum Lapsus semel peccaverit, ille quotidie peccat. Postremò, Lapsus, Martyrium postmodo consecutus, potest regni Promissa percipere; ille si extra Ecclesiam fuerit occisus, ad Ecclesiam non potest gratia pervenire.* Hoc merito urget adversus Novatianum. Hic enim ipse lapsus adversum nos de Martyrio singulariter gloriabatur. Esse crimen idololatria gravius affirmat etiam in litteris ad quosdam Donatistas Sanctus Augustinus, & probat ex dispari in idololâtras ac in Schismaticos Divina vindicta: *Qui, Judæi in Deserto, fecerunt idolum, usitata gladii morte perempti sunt; qui verò schisma facere voluerunt, biatu terræ Principes devorati, & turba consentiens igne consumpta est. Diversitate poenarum diversitas agnoscitur meritorum. Quod ipsum scribit in litteris ad Emeritum, Donatistarum Cæsarensem in Mauritania Episcopum, ac in primo libro de Baptismo. In secundo ejusdem operis libro repetit istud ipsum, atque adjungit Schisma esse crimen gravius etiam traditione sacrorum Codicum aut Vatorum. Eadem docet Sanctus Optatus, addens Schisma etiam homicidio esse sceleratius. Quæ omnia firmari possint plurimis testimoniis aliorum Patrum.*

In laudato superius loco Sanctus Optatus à Schismate procedit ad hæresim: *Hæretici, veritatis exules, sani & verissimi Symboli desertores, de sinu Ecclesiae sanctæ impiis sensibus depravati, contempto quod bene fuerant geniti, ut ignorantes & rudes deciperent de se nasci voluerunt. Et qui jam dudum vitalibus passis fuerant cibis, corruptela male digestionis, in pernicie miserorum, disputationibus impiis venena pestifera vomuerunt. Per sanum ac verissimum Symbolum intelligit Apostolicum. Hoc enim Latina Ecclesia, etiam post Nicænam Synodum, constanter perrexit tradere suis Competentibus. Et reverà est inter omnia verissimum: Etiam respectu Nicæni. Sanctus item Optatus loquitur non de natis in hæresi, sed de solis Apostatis. Verba, *De se nasci voluerunt*, evincunt hic agi de solis Hæresiarchois. Et ipsa exponit*

Sanctus Irenæus: *Ante Valentinum non fuerunt qui sunt à Valentino, neque ante Marcionem erant qui sunt à Marcione, neque omnino erant aliqui sensus maligni, quos supra enumeravimus, antequam in-*

Ep. 162.

Ep. 164. cap. 8. cap. 6.

I. ib. 3. cap. 4.

tiatores & inventores perversitatis eorum fuerent. Quia nempe Valentinus & Marcion, item Martinus Luterus ac Joannes Calvinus, & generatim omnes Hæresiarchoe, legitimum ac sacrum Catholicæ Matris uterum seu fontem, & authenticum Evangelicæ Scripturæ aut Traditionis semen, ex quo fuerant ritè geniti, contemnent voluerunt ad circumscribendum simplicem plebem nasci de femetipsis, femetipsos erigere in novum novi Dogmatis caput, & ex pestifero suorum phantasmatum spermate deinceps abortiri non Christianos, sed Valentinianos, Marcionitas, Lutheranos, aut Calvinistas.

Porrò de generali hæreseos definitione scribit in Præfatione libri de Hæresibus Sanctus Augustinus: *Non omnis error hæresis est, quamvis omnis hæresis, quæ in vitio ponitur, nisi errore aliquo hæresis esse non possit. Quid ergo faciat hæreticum, regulari quadam definitione comprehendit, sicut ego existimo, aut omnino non potest, aut difficillimè potest.* Et in libro de Gestis Synodi Diospolitanae: *Quatenus definiendus sit Hæreticus, est non levis quaestio. Quod ipsum in duodecimo ad Imperatorem Justinianum libro tradit Facundus Hermianensis Episcopus: Non autem me quisquam illud in presenti libro putet aggressum, ut definiam quid sit, quod Hæreticum faciat, quia hoc tantum monstrare proposui neminem pro talium quaestione ignorantia in Ecclesia viventem sine defunctum, qui se docilem Christianæ doctrinæ præbet aut præbuit, hæreticum debere judicari. Nam si nunc Ecclesia quadam Christi schola est, omnesque fideles ejus Christi dicuntur esse discipuli, nec quisquam potest verè dicitur dici discipulus, qui non aliquid discit, neque dicitur nisi quod ignoratur, procul dubio aut docilis ignorantia non facit hæreticum, aut omnis Christi Discipulus erit hæreticus. Et quis jam Catholicus esse dicitur, si omnis qui de Christiana Religione aliquid discit, hæreticus est dicendus? Quod si etiam credantur aliqui sic omnia didicisse, ut nihil jam possint habere quod discant, quia tamen aliquid ignorabant antequam discerent, ex hæreticis videbuntur facti Catholici, atque ita colligitur, ut nullus inventatur in Ecclesia Christi, qui non aut esse aut fuisse perhibeatur hæreticus. At hoc dicere vel putare, cum impiissimum, tum etiam nimis absurdum. Scire igitur debemus, quod Hæreticum non faciat ignorantia, quæ doctrinæ veritatis contumax non est, sed potius obstinata defensione falsitatis. Ad hanc obstinationem pertinere dicimus, immò principatum in ea tenere firmamus, illas etiam doctrinas, quas quidam non quasi minus intelligendum Scripturas Divinas, sed eis aperitè resplendo, sola præsumptione spiritus condiderunt, sicut Manichæus, atque Origenes, & ceteri, qui non ut alii sequentes eorum intentionem in abstrusis quaestionibus erraverunt, sed super illas elati melius se crediderunt vel sapere vel dicere. Nam si obstinatus ille dicendus est, qui non credit Ecclesiae Constitutis earundem Scripturarum auctoritate firmatis, quantò deterioris obstinationis dicendus est, qui ipsi Divinis Scripturis dedignans acquiescere, inviolabilis earum plenitudinem aut abrogat veritatem, aut aliquid deesse putat, quod propria debeat adinven-*

Cap 6.

tione supplere? Quibus autem in rebus hæc obstinatio hæresis habenda sit, majoris est questionis.

Affirmat varia. Primò, quòd simplex alicujus Evangelici Dogmatis ignorantia, aut simplex error non faciat Hæreticum. Alioqui Ecclesia esset hæreticis plenissima. Immo omnes Christiani essent hæretici. Etiam ipsi Apostoli. Nam ante acceptum in Pentecoste lumen multa ignoraverunt. Quæ omnia Facundus facundissimè demonstrat. Et ex his concludit Theodorum Mopsuestiensem Episcopum, licet in quibusdam errasset, non posse damnari hæreseos. Secundò dicit ad Hæresim requiri contumaciam & obstinationem: Hæresim esse obstinatam defensionem falsitatis. Requirit contumacem obstinationem, aut adversum ipsas Sacras Litteras, aut adversum contenta in ipsi dogmata. Tertiò dicit hanc obstinationem posse esse variam, ideoque quibus in rebus sita sit Hæresis, esse majoris questionis.

Hæc lucem accipere possint ex Sancti Hieronymi Commentario super caput quintum epistolæ ad Galatas: *Quicumque alter Scripturam intelligit, quam sensus Spiritus Sancti flagitat, quo conscripta est, licet de Ecclesia non recesserit, tamen hereticus appellari potest, & de carnis operibus est, eligens que prava sunt.* Agit de obstinato sui devii intellectus defensore. Verùm quid si iste intellectus non deviat à recto dogmate? Sanctus Augustinus & alii Africani Doctores hunc Sapientis locum, *Qui baptizatur à mortuo, quid proficit lavatio ejus, constant intellexerunt de accepto apud Hæresim Baptismate:* Et à littera deviarunt. Apostolica ad Romanos epistola habet: *Necessitatibus Sanctorum communicantes.* At verò Sanctus Optatus constanter legit, *Memoriis Sanctorum*, utique Principum Apostolorum, *communicantes*, & ex hujus communionis defectu concludit Donatistas esse Schismaticos. Palàm deviauit ab Apostoli littera, & literali sensu. Plura sunt similia sanctorum Patrum Scripta. Fuerunt orthodoxa, sed devia à scopo sacri Scriptoris. Quid si sua Scripta obstinatè defendissent, fuissent hæretici? Præsertim si non recessissent ab Ecclesia ac ejus Altari. Sanè existimo, quòd hæretici non fuissent. Alioquin etiam adversus Stephanum Pontificem litigans Sanctus Cyprianus fuisset hæreticus. Proinde ista Sancti Hieronymi censura est justo durior. Nec tantum quibus in rebus, sed etiam quanta & qualis obstinatio requiratur ad hæresim, est involuta questio. Hinc & Sanctus Augustinus & Hermianensis Facundus rectè dixerunt istius questionis, adeoque & Hæreseos definitionem esse difficilem.

Epist. 162. Quòd non quævis obstinatio faciat hæreticum, lucidè docet in epistola ad quosdam Donatistarum Episcopos Sanctus Augustinus: *Qui sententiam suam, quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia presumptionis sue pepererunt, sed à seductis atque in errorem lapsis Parentibus acceperunt, querunt autem cauta sollicitudine veritatem, parati corrigi cum invenerint, nequaquam sunt inter hereticos deputandi. Tales ergò nisi vos esse crede-*

rem, nullas fortasse vobis litteras mitterem. Quæ verba, præsertim quòd non ad simplices Idiotas, sed ad Donatistarum Episcopos scribantur, sunt benè notanda. Quis enim dubitet in istis, licet orthodoxam veritatem ac unitatem qualitercumque dilexerint, fuisse aliquid obstinationis? Quomodo aliter mansissent Schismaticorum atque Hæreticorum, & quidem Donatistarum, Episcopi atque Doctores? Etiam in libro de Unitate Ecclesiæ idem Augustinus affirmat quosdam in schismate aut hæresi posse vagari, & tamen nondum esse schismaticos & hæreticos. Ad schisma & hæresim requirit *sacrilegam dissensionem, furiosam pertinaciam, contentionem obstinatissimam, confirmatum contra Ecclesiam furorem, apertissimè veritati malo studio contradictionem.* Addit hominem, licet non ab omni peccato, tamen ab hæresi & schismate purgari etiam per carnalem caliginem. Hodierna Schola diceret: Per crassam ignorantiam.

Cap. 15. Etiam in quarto libro de Baptismo contra Donatistas idem Augustinus scribit: *Si aliquis hoc idem sentiat de Christo, quod Photinus opinatus est, & hoc credat esse Fidem Catholicam, nondum eum dico esse hereticum, nisi manifestata doctrina Catholicæ Fidei resplere maluerit, & illud quod tenebat, elegerit.* Et in libris de Dei Civitate: *Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquod pravumque sapient, si correpti ut sanum rectumque sapiant, resstunt contumaciter, suaque pestifera ac mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare perstunt, heretici sunt.* Alludit ad Apostoli verba in epistola ad Titum: *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devota.* Per correptionem intelligit non hæresi posteriorem, quæ sit ad hæreticum revocandum aut dammandum, sed correptionem hæresi priorem, ex cuius contemptu quis deviant fit hæreticus. Docet neminem censendum hæreticum, nec uti talem devitandum, nisi qui duplicem correptionem contempserit. Eiusdem sententiæ est in Commentario ad præfatam Apostoli locum etiam Sanctus Hieronymus. Duplicis ab Apostolo requisitæ correptionis dat hanc causam: *Quòd scilicet non sufficiat tantum semel eum corrigi vel commoneri, qui aliquo sit depravatus errore, sed & secunda sit ei adhibenda doctrina, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Qui semel bisque correptus audito errore suo non vult corrigi, errare existimat corrigentem, & è contrario se ad pugnas & jurgia verborum parans, eum vult lucrifacere, à quo docetur.* Obstinatio igitur, quæ facit hæreticum, omninò est difficilis definitum. Et omnis ab hæresi excusans causa non semper excusat ab omni peccato. Sanctus Augustinus in libris contra Cresconium tandem comprobat hanc ab illo datam definitionem: *Hæresis est diversa sequentium Secta.* Sequentium diversa Christiana dogmata, Secta pertinax & obstinata. Et hæc definitio comprehendit omnem hæreticum, & Apostatam, & natum. Et in laudato superius loco Sanctus Optatus licet de solis Hæresiarum loquatur, nihilominus affirmat omnem hæresim schismate, & omnem hæreticum esse Schismatico

matico longè nequiores. Et jure merito. Omnis enim hæresis includit Schisma. Et Schismaticus est tantum quoad partem laceratus ab Ecclesia, hæreticus est plenè descissus. Quod ipsum multis hic confirmat noster Septimius. In illustrium virorum Catalogo habet Sanctus Isidorus Episcopus Hispalensis: *Primasius Africanus Episcopus composuit sermone Scholastico de hæresibus tres libros, directos ad Fortunatum Episcopum, expli-*

cans in eis quod olim Beatissimus Augustinus in libro hæreseos, morte interveniente, imperfectum reliquerat. In primo namque ostendens, quid hæreticum faciat, in secundo & tertio digerens quid hæreticum demonstrat. Istos tres perditos aut latentes libros utinam Divina Bonitas reddat suæ Ecclesiæ. Ex ipsis firmè discemus, quanta & qualis pertinacia requiratur ad hæresim.

C A P U T S E X T U M.

Quid censeat Paulus de hæresi, & unde illa nomen habeat.

NEc diutius de isto, si idem est Paulus, qui & alibi hæreses inter carnalia crimina numerat, scribens ad Galatas, & qui Tito suggerit hominem hæreticum post primam correptionem recusandum, quòd perverfus sit ejusmodi, & delinquat, ut à semetipso damnatus. Sed & in omni penè epistola de adulterinis doctrinis fugiendis inculcans, Hæreses taxat, quarum opera sunt adulteræ doctrinæ: Hæreses dictæ Græca voce ex interpretatione electionis, qua quis sive ad instituendas, sive ad suscipiendas eas utitur. Idè & sibi damnatum dixit hæreticum, quia & in quo damnatur, sibi elegit. Nobis verò nihil ex nostro arbitrio inducere licet, sed nec eligere quòd aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos Domini habemus auctores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt; sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus assignaverunt. Itaque etiamsi Angelus de cœlis aliter evangelizaret, anathema diceretur à nobis. Providerat jam tunc Spiritus Sanctus futurum in Virgine quadam Philumene Angelum seductionis, transfigurantem se in Angelum lucis, cujus signis & præstigiis Apelles inductus, novam hæresim induxit.

S C H O L I O N.

Nec diutius de isto, &c.

IN priori ad Corinthios epistola Sanctus Paulus ex professio non scripsit contra hæreses, sed contra schismata: Et ex his sumpsit occasionem dicendi aliquid etiam de hæresibus. Et præsertim hoc: *Nam oportet & hæreses esse.* Palam insinuat atque affirmat hæreses esse schismatico nequiores. Ducit affirmativum argumentum à genere ad speciem. Et ipsum Septimius multis explicat. *Lupi Opera T. IX.*

posuit in præcedenti capite. Nunc pergit: *Nec diutius de isto.* Utiq; argumento, quòd Apostolus per solam consequentiam docet hæreses esse pravas. *Si idem est Apostolus.* Sensus est: Apostolus in variis locis disertè ac directè damnat hæreses, ideoque locum illum, in quo id facit per solam consequentiam, dimittamus. Dubitandum non est, quin etiam in isto loco istud ipsum doceat: Est enim idem Apostolus. Hoc igitur capite quædam ex istis disertis ac directis locis Septimius adducit. Et primus est ex quinto capite epistolæ ad Galatas, ubi inter scelerata ac ad æternas gehennas damnanda carnis opera ponit & Sectas, sive hæreses.

Hominem hereticum post primam correptionem recusandum, &c.

Hic est secundus Apostoli locus, ex quo Se-
pimus confirmat suam adtertionem. Nos hodie
constanter legimus hoc modo: *Hereticum homi-
nem post unam aut alteram correptionem devota.*
Olim plures codices omiserunt voces: *Aut alte-
ram.* Et ita habuit etiam Codex Septimii. Eo-
dem modo legit Sanctus Cyprianus in litteris ad
Sanctum Pontificem Cornelium, ac in tertio li-
bro ad Quirinum. Erasmus laudat epistolam ad-
didit: *Et alteram.* Verum quod omnia antiqua
Sancti Cypriani exemplaria omittant ista verba,
adeoque quod Erasmus temerarias ac violentas
manus tanto Doctore injecerit, recte affirmat in
suis scholiis Jacobus Pamelius. Etiam in secundo
libro de Patriarcha Abraham habet Sanctus Am-
brosius: *Hereticum hominem post primam correptionem devota.* Eandem lectionem sequitur in com-
mentario ad decimum septimum caput Sancti Lu-
cae, ac in secundo Sermone super Prophetiam
Sancti Danielis. Eodem modo ipsum Apostoli
contextum legit Hilarus Romanae Ecclesiae Dia-
conus, atque commentatur: *Hujusmodi homines,
ut sint inexcusabiles, semel corripere oportere docet
Apostolus. Frequentius enim correpti sunt exercita-
tiones in malo. Cogere autem illos videtur, qui saepe
corripiti, ut sollicitiores sint ad perditionem mul-
torum. Ideo dimittendos, ut negligentiores effici
vel sollicitiores deperant.* Hic Commentarius evincit
illam lectionem tunc fuisse famosam atque com-
muniem, Sanctus Hieronymus legit nobiscum,
Post unam & alteram, & adjungit: *Legitur in La-
tinis Codicibus, quod verum Papa quoque Arbana-
sus approbavit.* Post unam & alteram correptionem.
*Quod scilicet non sufficiat tantum semel eum
corripere, qui aliquo sit depravatus errore, sed & se-
cunda sit adhibenda doctrina.* Affirmat in Grae-
cis, *Post unam,* in Latinis Codicibus passim ha-
berit, *Post unam & alteram:* Et hanc lectionem
placuisse etiam Sancto Athanasio. Attamen
Theodoretus, Sanctus Joannes Chrysostomus,
Theophylactus, aliique Graeci legunt, *Post
unam & alteram:* Quare olim etiam apud ipsos
fuit varietas. Verum haec omnis nec obest nec pro-
dest praesenti scopo nostri Doctore. Apostolus
agit de correptione, qua jam contumax emen-
detur, aut damnetur hereticus. Quare in supe-
rius adducto loco Sanctus Augustinus, haec ejus
verba applicans ad correptionem, cuius contem-
ptus facit haereticum, quibusdam videtur esse ip-
sis abusus. Sacrae Scripturae litteram detorquere
fuit Afrorum Doctorebus semper familiare.

Sed & in omni penes epistola, &c.

Quod Apostolica ad Titum epistola pluribus
infectetur haereticos, est omnibus manifestum.

Et hinc notandum est, quod in Ecclesiastica
Eusebii Caesariensis historia scribit de Augusti
Trajani Imperio ac Sancti Simeonis secundi Hiero-
solymitani Episcopi Martyrio antiquus Hege-
lippus. *Ad illa usque tempora quandoquidem si qui Lib. 3.
erant, qui salutem & sinceram salutaris praedicationis Cap. 26.
regulam depravare & corrumpere studebant, in
obscuris tenebrarum latebris delituerunt, Ecclesia in-
tegra & incorrupta permanferat. Ceterum post-
quam Sacer Apostolorum Chorus varium vitam exitum,
& diversa mortis genera pertulerat, praeterieratque il-
lorum aetas, quibus a Christo donatumerat, ut au-
ribus Divinam ipsius sapientiam coram acciperent,
tunc certis falsa & veteratoria impii erroris conspi-
ratio exordium cepit, idque illarum fraude & astu-
tia, qui doctrinam a veritate penitus alienam dis-
seminare laborarunt, & qui, cum nemini Apostolorum
amplius vita suppeteret, deinceps jam nudo ca-
pite, ut ajunt, sincero veritatis sermone falsam &
commentitiam doctrinam ex adverso opponere pro vi-
ribus niterentur. Haec, inquam, verba videntur
non per omnia subsistere. Et quidem quod post
Apostolorum mortem sceleratae haereson factio-
nes ceperint liberius ebullire ac vomere, est in-
genere verissimum. At quod sub Apostolis latuerint
in antris, & aperte nec spuerint, est devium a
vero. Etenim quod Simon Magus, omnium
haereticorum fons & Princeps, sacrilega sua dog-
mata plene aperto capite spuerit in ipsa Romana
urbe, docent & ipsi per Imperatorem Claudium
erecta statua, & Sancti Petri Apostoli in ipsum
gloriosa pugna. Quod ob haereticam ac magi-
cam istius praedicationem fuerit donatus solemnii
statua, testantur Justinus Martyr, Sanctus Ire-
naeus, Tertullianus, Caesariensis Eusebius, San-
ctus Cyrillus Hierosolymae Episcopus, ac Theo-
doretus. Et Sanctus Irenaeus addit de sceleratis
Gnosticis: *Habent vocabula a Principe impiissima Lib. 1.
sententiae, a Simone dicti Simoniani, a quibus falsi Cap. 20.
nominis scientia accepit initia.* Et iterum: *Omnes
qui adulterant veritatem, & praeconium Ecclesiae ha-
dunt, Simonis Samaritani Magi, discipuli & suc-
cessores sunt.* Et de Barbelitis scribit: *Ex Simo-
niani multitudo Gnosticorum Babelo exurrexit, &
velut a terra fungi manifestati sunt.* Et in secundi
libri Praefatione affirmat Simonem esse omnium
generatim Gnosticorum, etiam flagitiosissimi Mar-
ci Aegyptii, progenitorem. Sceleratum ex eo-
dem Simone natum errorem, quo nulla bona
opera, sed solam fidem requirit ad salutem, nul-
laque flagitia aut facinora ipsi obesse asseruere
Gnostici, exponit in libro de Fide ac Operibus
Sanctus Augustinus, ac pergit: *Quoniam haec Cap. 14.
opinio tunc, Apostolorum tempore, fuerat exor-
ta, Apostolica Epistola Petri, Joannis, Jacobi,
Jude, contra eam maxime dirigunt intentionem,
ut vehementer adstruant fidem sine operibus nihil
prodesse. Qui non cognita Gnosticorum haeresi
sperat Catholicas quatuor Apostolorum, ac item
quasdam Sancti Pauli epistolas intelligere, in-
signiter circumferibitur. Istam haesim enervare
est palmaris istarum litterarum scopus. Nam qui
Dei nostri gratiam transferebant in luxuriam,
qui**

Epist. 1.
cap. 1.

Cap. 4.

Lib. 1.
cap. 20.

Cap. 30.

Cap. 33.

Cap. 14.

qui Christum negabant Dominorem, qui cum
Sodoma & Gomorra exornicati abibat post
carnem alteram, qui blasphemabant omnia Di-
vina, qui ambulabant secundum sua desideria?
Certè Gnostici. Eisdem notat Sanctus Joannes
Apostolus: *Deus lux est, & tenebrae in eo non sunt
ulla.* Ista enim sceleratissima blasphemia garrie-
bat in ipsa Divina substantia esse tenebras & va-
cium.

Eisdem frequenter impetit etiam Sanctus Pau-
lus. In prima ad Corinthios epistola probat ac
firmat castum matrimonium. Rationem dat in
suorum Commentariorum Proemio Hilarus Ro-
manae Ecclesiae Diaconus: *Perturbari enim Corin-
thii ceperant ab haereticis de Matrimonio.* Et ad
septimum istius epistolae caput scribit: *Pravis
sensibus Pseudo-Apostolorum exagitati, qui nuptias
per hypocrisim, ut puriores ceteris viderentur, sper-
nandas docebant, haec per epistolam ab Apostolo re-
quirebant. Nempè exagitati à Gnosticis, dam-
nantibus Matrimonia ut opus mali Principii.*
Eadem epistola frequenter laudat Deum & Chri-
stum. Audi causam ab eodem Hilaro: *Multa
enim Sectae emerferant, quae Evangelium Christi
pro sensu sui arbitrio asserabant. Nempè Gnosti-
ci, de Deo & Christo portentosa fabulantes.
Pseudo-Apostoli nomen Christi per prudentiam mundi
praedicabant, id est, admixta Philosophia, veterem
legem & Prophetas reprobabant. Negabant
Christum verè crucifixum, sed tantum vi-
sum crucifigi, sicut nunc Marcion & Manicheus.*

Hi enim sunt istud docti à Simone Mago. Eo-
dem taxat Apostolus his verbis: *Sapientia hujus
mundi est stultitia apud Deum.* Exponit Hilarus:
*Pseudo-Apostoli, prudentes videri volentes in mun-
do, neque Deum Filium habere, neque Incarnatio-
nem veram esse, neque carnem posse resurgere praedi-
cabant.* Quae omnia sunt Simoniana Gnosticorum
dogmata. Quod in pluribus suis epistolis
haec invadat Sanctus Paulus, variis in locis Hi-
larus eleganter demonstrat. Etiam falsi nominis
scientiam aliquoties taxat idem Paulus. Quod
Gnosticos, eminentissimam suam supra Aposto-
los ac ipsum etiam Deum Creatorem scientiam
jaectantes, taxet ac damnet, constanter ac verè
affirmat Sanctus Irenaeus. Nec tantum Gnosticos,
sed etiam Cerinthum ac Ebionem notat & dam-
nant Apostolicae litterae. Etenim de Sancto Joanne
Evangelista scribit in virorum Illustrium Cata-
logo Sanctus Hieronymus: *Joannes novissimus
omnium scripsit Evangelium, rogatus ab Asiae Epi-
scopis, adversus Cerinthum, aliosque haereticos,
& maxime tunc Ebionitarum dogma consurgens,
qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse. Fuisse
purum hominem, natum ex Maria & Jose-
pho. Quod adversus Cerinthum convenerit prima,
in Actis per Sanctum Lucam laudata, Apostolica
Synodus, affirmat in Panario Sanctus Epiphanius.
Adversum eisdem laudatus Evangelista in priori
sua epistola eos qui Jesum solvant, frequenter
assererat esse Anti-Christos. Adversum eisdem
etiam Sanctus Paulus ac Sanctus Petrus frequenter
laudant & inculcant*

Christum esse passum in carne. Ista propositio
per Apollinaristas, Nestorianos, ac Eutychni-
stas fuit horrendo arietata: Ob ipsam Eccle-
sia sustinuit horrendos motus. Apollinaristas ac
Eutychniani ex ipsa intulerunt & haec: *Deus est
mortuus.* Et ex ipsa suas blasphemias sunt cona-
ti firmare. At verò Nestoriani sunt istam hosti-
lissimè averfati, & Catholicam voluerunt tollam
hanc: *Christus est mortuus.* Quod ipsum in opere
contra Eutychnianos, cujus compendium habes
in Photii Bibliotheca, pertinaciter sustinuit
orthodoxus Cyrensius Episcopus Theodoretus.
Sanctorum Apostolorum scopum insigniter ex-
ponit Sanctus Irenaeus: *Cerintus subjecit Jesum Lib. 1.
non ex Virgine natum, fuisse autem Joseph & Mariae Cap. 25.
Filium, similiter ut reliqui omnes homines, & plus
potuisse justitia, & prudentia, & sapientia pra om-
nibus. Et post Baptismum descendisse Christum in
eum ab ea Principatate, quae est super omnia, fi-
gura columbae, & tunc annuntiasse incognitum Pa-
trem, & virtutes perfectissimas, in fine autem revolasse
iterum Christum de JESU, & JESUM passum
esse, & resurrexisse, Christum autem impassibilem
perseverasse, existentem spiritalem. Idem Doctore
in variis locis demonstrat eandem blasphemiam
placuisse Valentinianis. Est stulta & scelerata,
quae JESUM judaice scindit, blasphemiam, ideo-
que ipsam horrendè impugnant ac deridentur
laudari Apostoli. Eadem Apostolica praedicatione
invadit Simonem Magum, ac natum ex ipso
fungum Basilidem, garrientes nec ipsum JE-
SUM, sed ejus loco Simonem Cyrenensem,
aut quem alium fuisse à Judaeis crucifixum. Et
quidem Basilides Glauciam, Sancti Petri Apo-
stoli Scribam atque Interpretem, iactitabat suum
Magistrum. Ita scribit in septimo Stromatum li-
bro Sanctus Clemens Alexandrinus: *Quod si
verum sit, potest ipse Glaucias Apostolica tem-
pora maculasse. Quidquid sit, clarum est ipso-
rum etiam tempora non dumtaxat per tenebri-
ones, sed insuper per manifestos sine fronte pu-
gnantes haereticos fuisse graviter infestata.**

De primis haereson exordiis, de primitivis à
Protoplastorum lapsu ad diluvium, & à diluvio
ad linguarum divisionem temporibus scribit in
Panario Sanctus Epiphanius: *Nulla per id tem- Lib. 1.
pus in terris haeresis, opinionum nulla dissensio, cum Cap. 5.
universi sola hominis appellatione censerentur labio
uno, unaque lingua praediti. Pietas porro atque
impietas sola erat naturae lege, aut uniuscujusque
ad naturam accommodata voluntate definita, necdum
error emerferat, sive disciplina comparatus, sive
Scriptorum monumentis traditus. Neque igitur Jus-
daismus, neque ulla alia Secta prodierat; sed, ut
ita dicam, illa eadem obtinebat, quae hodie in san-
cta Dei Ecclesia ac Catholica perseverat Fides, quae
cum ab ipsis rerum primordis viguisset, rursus est
postmodo patefacta. Etenim si quis ista sola verita-
tis studio impulsus velit expendere, non dubitavit
sanctam atque Catholicam Ecclesiam omnium primam
existisse, dummodo scopum ipsum consideret. Et de
nostri generis usque ad Abraham decursu subjun-
git: *Hucusque Sebtyca, quaedam successio, & appella-
tio**

Cap. 7.

tio mansit. Nulla verò adhuc hæresis erat, nec ul-
lum aliud commentum præter Idololatriam irrepse-
rat. Quæ omnia videntur nec vera esse, nec sibi
ipsis coherere. Etenim quòd Pelagiana hæresis
fit nata in ipso cælo, in Paradiso prædicata per
serpentem, Evæ persuasa, atque ita Cainum &
ejus stirpem longa successione corruerit, amplè
demonstrat in epistola ad sacram virginem Deme-
tridem Sanctus Prosper. Supremi inter prævari-
catores Angeli, quem passim Luciferum appel-
lamus, primum peccatum fuisse superbiam de-
monstrat in duodecimo Monasticarum Institutio-
num libro Joannes Cassianus, ac insigniter ex-
ponit: *Lucifer indutus divina charitate, & inter
ceteras supernas virtutes Conditoris largitate præ-
fulgens, splendorem sapientiæ, & virtutum pul-
chritudinem, qua ornabatur gratia Creatoris, natu-
ræ suæ potentia, non munificentia illius beneficio
se credidit obtinere. Et ob hoc elatus, tanquam qui
ad perseverantiam puritatis hujus Divino non egeret
auxilio. Deo se similem judicavit, utpotè qui nullius
indigeret, quemadmodum Deus, liberi scilicet arbi-
trii facultate confusus, per illam credens affluenter
omnia sibi imitari suppeditari, quæ ad consummationem
virtutum, vel perennitatem summæ beatitudinis
pertinerent. Non naturæ ac essentia, sed istam
liberi arbitrii Divinam similitudinem Lucifer am-
bivit: In ista independentia voluit esse Deo simi-
lis. Istam superbiam & suis in cælo collegis, &
nostris in Paradiso Protoplastis persuasit, atque
ita omnes sua cauda dejecit in terram. Quod
ipsum trudent alii passim Patres, præsertim San-
ctus Augustinus. Et quis non videt istam esse
puram putam hæresim Pelagianam? Proinde hæc
non dumtaxat priora diluvio sæcula sædavit, sed
etiam Paradisum, ipsumque cælum.*

Inter Sancti Ambrosii opera existat eruditus li-
ber de Pœnitentia, quem in Illustrium virorum
Catalogo Gennadius Massiliensis rectè adscribit
Victori Carthaginiensi Episcopo in Mauritania Cæ-
sarænsi, additque vixisse sub Geizerico, Arria-
no Rege Wandalorum. Hic lucidè demonstrat
in Cain non solum homicidium, sed plura fuisse
facinora, præsertim hæc: *Sextam est, quod
cùm homicidii scelus perficeret, insuper & negavit,
& putavit Deum alicujus facti ignarum, quem con-
scientiæ suæ secretum multasse pensaverit, cùm com-
petens retulisset in oblationis suæ reprobatone repu-
dium. Septimum crimen est, quod post mortem se
non credidit perditus parricidio puniri, cùm ob infamiam
criminis publicati ad presens tempus se postu-
lavit occidi. Quòd veniam desperans, ac despera-
tione cæcatus Cain Divinam circa humana ope-
ra providentiam excusserit, ac negaverit, ideo-
que se per omnis luxuriæ flagitia sit solari cona-
tus, est constans doctrina Patrum. Hinc ipse
ædificata Enochia exaltavit suum nomen in ter-
ris, ejus posteri invenerunt cantus, saltus, fu-
cos, quævis corporis delectamenta ac orna-
menta, atque ita per sua flagitia corruerunt
omnem terram, & Divinam justitiam coegerunt
ad Cataclysmum. Et hinc de Gnosticis dicit San-
ctus Judas Apostolus: *Vt illis, qui in via Cain**

abierunt. Reverà enim Gnostici duxerunt Cai-
nam vitam. Et inter varia ipsorum frustra fuit &
Caina hæresis, longè fœdissima. Cain est omni-
nò ipsorum primus fons & Patriarcha. Proinde
certum est ante diluvium fuisse hæreses. Et et-
iam Idololatria fuerit, est obscura quæstio. In-
terim quomodo Sanctus Epiphanius affirmat Ido-
latriam fuisse ante hæresim, ac sine hæresi? Li-
cèt enim nunc Christianis temporibus possit, tunc
tamen illa sine hæresi esse non potuit. Omnino
adultera de Deo aut ejus cultu doctrina tunc erat
hæresis. Hæc sunt alterius loci. Attamen juvat
insinuasse.

Hæreses dictæ Græca voce, &c.

Hæc verba, paucis mutatis, S. Isidorus Hispa-
lensis Episcopus inseruit suis libris Originum. Et
quædam adjecit: *Hæresis Græcè ab electione vocatur, Lib. 8.
quòd scilicet unusquisque id sibi eligit, quod melius sibi
esse videtur, ut Philosophi, Peripatetici, Academici,
Epicurei & Stoici, vel sicut alii, qui perversum
dogma cogitantes arbitrio suo de Ecclesia recesserunt.
Et in alio ejusdem operis libro affirmat esse tres
Medicorum hæreses: Methodicam ab Apolline,
Empyricam ab Æsculapio, ac Logicam indu-
ctam ab Hippocrate. Proinde vox, *Hæresis*, Lib. 4.
quandoque indifferentem significationem habet, Cap. 4.
quandoque pravam. Quandoque enim quamvis
etiam à Divina lege permissam, opinionem si-
gnificat, quandoque damnatam, quia traditæ
per Divinam Majestatem doctrinæ adversam.
Consonat in Commentario super epistolam ad
Galatas Sanctus Hieronymus: *Hæresis Græcè ab
electione dicitur, quòd scilicet eam sibi unusquisque
eligit disciplinam, quam putat esse meliorem. Et in
Commentario super epistolam ad Titum: Nunc
ipsum Hæresis nomen videtur plene ventilandum.
Hæresis Græcè ab electione dicitur, quòd scilicet
unusquisque id sibi eligit, quòd ei melius esse videat-
ur. Philosophi quoque Stoici, Peripatetici, Aca-
demici, Epicurei, illius vel illius Hæreseos appel-
lantur. Et Sanctus Epiphanius suo Panario inse-
ruit etiam Stoicos, Pythagoreos, Platonicos,
Epicureos, aliosque Philosophos, tanquam
hæreses gentium, id est, varias opiniones. San-
ctus Augustinus suo Hæreseon catalogo inseruit
solas hæreses adversas Evangelio. Hæ enim so-
læ sunt propriæ novo Testamento. In libro Apo-
logetico Tertullianus Christianam Religionem
aliquoties appellat *Sectam*, ideoque hanc vocem
accipit in bonum. An quis authenticus Scriptor
ita accipiat & vocem, *Hæresis*, non facile di-
xerim. Hodie apud omnes hæc pessimè sonat.**

Ideo & sibi damnatum dixit, &c.

Utique Apostolus Paulus in epistola ad Ti-
tum: *Sciens quia subversus est qui ejusmodi est, &
delin-*

*delinquit, cùm sit proprio judicio condemnatus. Ex-
ponit in adducto Commentario laudatus Hiero-
nymus: Hæreticus propterea à semetipso dicitur es-
se damnatus. Formicator, Adulter, Homicida, &
cetera vitia per Sacerdotes de Ecclesia propelluntur;
Hæretici autem in semetipsos sententiam ferunt, suo
arbitrio de Ecclesia recedentes. Quæ recessio propriæ
conscientiæ videtur esse damnatio. Ita & Sanctus
Judas Apostolus scribit de Hæreticis: *Hi sunt qui
segregant semetipsos. Et consonat Dominicum in
Evangelio verbum: Qui non credit, jam judica-
tus est. Et hæc quidem omnia testimonia sunt
aptissima Doctoris nostri scopo. Etenim demon-
strant hæresim esse facinus adeò enorme, ut pro-
pter ipsum homo damnetur, ac extra Ecclesiam
projiciatur, non Episcopali aut quovis alieno,
sed proprio sui ipsius judicio. Sequentia Docto-
ris verba commendant hanc fundamentalem, di-
gnam scribi aureis litteris, infra adducendam in
hoc ipso libro, & ibi latius elucidandam regu-
lam: Tenendum est, quod Ecclesia ab Apostolis,
Apostoli à Christo, Christus accepit à Deo. Ex ipsa
concludit nihil circa Christianum dogma posse
novari aut mutari, ac omnem novationis aut
mutationis non dumtaxat auctorem aut inducto-
rem, sed etiam susceptorem aut electorem esse
plenè damnatum à semetipso hæreticum.**

Itaque etiam si Angelus de Cælis aliter evangelizet, &c.

Hic est tertius Apostoli locus, ex quo Doctor
rectè demonstrat Hæresim esse crimen & facinus.
Et hunc ipsius locum laudat ac elucidat in istius
Apostolici loci Commentario Sanctus Hierony-
mus: *Vir doctissimus Tertullianus adversus Apel-
lem, & ejus virginem Philumenam, quam Angelus
quidam Diaboli spiritus & perversus impleverat,
hunc esse scribit Angelum, cui multò antè quàm Apel-
les nasceretur, Spiritus Sancti vaticinio sit anathema
per Apostolum prophetatum. Sed quidquid sit de
Tertulliano, iste non est Apostoli sensus. Apo-
stolus per Angelum non prævaricatorem intelle-
xit, sed sanctum ac in cælis gloriosum. Affir-
mat suam Evangelicam prædicationem esse adeò
firmam, ut quivis, licet Sanctus & cælestis An-
gelus, ipsam alterare attentans sit constantissimè
anathematizandus. Est hypothesis impossibilis:
Inducta ad assertionem reddendam irrefragabilem,
nulli concussioni obnoxiam. Apellis & Philu-
menæ Attentata suo loco exponentur.*

CAPUT SEPTIMUM.

Hæreses ipsæ à Philosophia subornatæ.

HÆ sunt doctrinæ hominum & Dæmoniorum, prurientibus
auribus natæ de ingenio sapientiæ sæcularis, quam Domi-
nus stultitiam vocans stulta mundi in confusionem etiam
Philosophiæ ipsius elegit. Ea est enim materia sapientiæ
sæcularis, temeraria interpret Divinæ naturæ & dispositionis.
Ipsæ denique hæreses à Philosophia subornantur. Indè Æones, & formæ
nescio quæ, & trinitas hominis apud Valentinum: Platonius fuerat.
Indè Marcionis Deus melior de tranquillitate: A Stoicis venerat.
Et ut anima interire dicatur, ab Epicureis observatur. Et ut car-
nis restitutio negetur, de una omnium Philosophorum schola sumitur.
Et ubi materia cum Deo æquatur, Zenonis disciplina est. Et ubi
aliquid de igneo Deo allegatur, Heraclitus intervenit. Eadem ma-
teriæ apud hæreticos & Philosophos voluntur, iidem retractatus im-
plicantur. Undè malum, & quare? Et undè homo, & quomodo?
Et quod proximè Valentinus proposuit, Undè Deus? Scilicet de
Enthymesi, & Ectromate. Miserum Aristotelem! Qui illis Dia-
lecticam instituit, artificem struendi & destruendi, versipellem in-
sententiis, coactam in conjecturis, duram in argumentis, operariam

contentionum, molestam etiam sibi ipsi, omnia retractantem, ne quid omnino tractaverit. Hinc illæ fabulæ & genealogiæ interminabiles, & quæstiones infructuosæ, & sermones serpentes velut cancer; à quibus nos Apostolus refrenans, nominatim Philosophiam contestatur caveri oportere, scribens ad Colossenses: *Videte ne quis vos circumveniat per Philosophiam & inanem seductionem, secundum traditionem hominum, præter providentiam Spiritus Sancti.* Fuerat Athenis, & istam sapientiam humanam, affectatricem, & interpolatricem veritatis, de congressibus noverat: Ipsam quoque in suas hæreses multipartitam varietate Sectarum invicem repugnantium. Quid ergo Athenis & Hierosolymis? Quid Academiæ & Ecclesiæ? Quid hæreticis & Christianis? Nostra institutio de porticu Salomonis est, qui & ipse tradiderat Dominum in simplicitate cordis esse quærendum. Viderint qui Stoicum, & Platicum, & Dialecticum Christianismum protulerunt.

S C H O L I O N.

*Hæ sunt doctrinæ hominum
& demoniorum.*

Tertullianus pergit in Proposito: Ex aliis insuper argumentis demonstrat hæreses esse damnata facinora. Et probat, licet non per verba, ramen per sensum Apostoli in prima epistola ad Timotheum: *Discedent quidam à fide, attendentes Spiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorum.* Affirmat hæreses esse hominum ac Dæmoniorum commenta, ideoque & damnanda facinora. Et quidem quod ob everfam Idololatriam, ac præsertim ob clausa Idolorum templa exacerbati Dæmones invenerint hæreses, & sub Christiani nominis fuce sint istam, licet non in fanis, tamen in seductorum hominum mentibus reparare conati, adeoque quod hæreses sint ipsorum commenta & artes, est abundè demonstratum in superioribus. Addit Septimius esse etiam doctrinas hominum. Utique à Diabolo inflatorum. Quos Apostolus dicit attendere Spiritibus erroris; seu Spiritibus impostoribus, ac seminariis errorum. Quare qui per erroris Spiritus existimant ab Apostolo intelligi ipsos Hæresiarchas, aut Hæreseon Doctores, omnino hallucinantur. Notanda sunt Apostoli verba: *Spiritus autem manifestè dicit.* Huic Spiritui opponit Spiritus erroris. Hilari Diaconi Codex habuit: *Spiritus fallaces.* Etiam in secunda ad Thessalonicenses epistola scribit idem Sanctus Paulus: *Non citò moveamini à vestro sensu, neque terreamini, neque per Spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam, tanquam per nos missam.* Et Sanctus Joannes Apostolus in prima epistola: *Nolite omni Spiritui credere, sed probate Spiritus, si ex Deo sint.* Quoniam multi Pseudo-Propheta exierunt in mundum. In hoc cognoscitur Spiritus Dei: Omnis Spiritus, qui confitetur JESUM Christum in carne ve-

nisse, ex Deo est; & omnis Spiritus qui solvit JESUM, ex Deo non est. Primitiva Ecclesia habebat plurima charismata, gratias gratis datas. Et hæc uterque Apostolus passim appellat Spiritus: Quia sunt Sancti Spiritus dona. Et istum titulum dant etiam hominibus ista gratia donatis. Hinc scribit prima ad Corinthios epistola: *Spiritus Prophetarum Prophetis subiecti sunt.* Hoc est, veri Prophetæ obediunt veris Prophetis. Non contendunt de faciendo verbo, sed sibi mutuò cedunt vices prophetandi. Etiamnum hodie in Divinis Officiis Sacerdoti precanti, *Dominus vobiscum*, populus respondet: *Et cum Spiritu tuo.* Hoc est, Dominus sit potius tecum, habente officium, ad quod spectat habere Spiritum, seu charisma orationis. Inter ista charismata erant etiam dona scientiæ, sapientiæ, interpretationis, ac doctrinæ. Et ista, uti & plura alia, Divinæ clementiæ munera Diabolus fuit æmulatus. Nam & nunc quædam fingit ac mentitur in nostris Anabaptistis. De istiusmodi per Diabolum illusionibus scribit Sanctus Paulus ad Thessalonicenses, ut circa extremi diei adventum non citò moveantur *per Spiritum*, id est, per quemvis fidelem qui se existimat, aut ab aliis existimatur habere charisma Prophetiæ. Simili de re scribit ad Colossenses: *Nemo vos seducat, volens in humilitate & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ.* Carnales, vagos, ac humani diei amore inflatos homines Diabolus circumscribit in omnem ventum, ac facit ambulare in adeò magnis, ut se credant Divino Spiritu duci, & in omnibus dirigi per ejus charismata. Etiam epistola ad Timotheum adjungit: *In hypocrisis loquentium mendacium.* Nempe ut aliis persuadeant sua sacrilega sensa, requiritur hypocrisis, ovina lana, pallium Christiani nominis. Sic ipsos Diabolus facit & seductores. Istiusmodi fuerunt, qui Apostolica fœderunt tempora, Simoniani Gnostici, ac postmodò hæretici omnes, præsertim Montanistæ. Et enim Montanus non sola Sancti Spiritus charis-

ma sibi adscriptit, sed & ipsam ejus Divinam personam. Hinc dicit Sanctus Joannes Apostolus: *Nolite omni Spiritui credere. Probate Spiritus, si ex Deo sint.* Et in prima ad Thessalonicenses epistola Sanctus Paulus: *Spiritus nolite extinguere, Prophetias nolite spernere. Omnia probate: Quod bonum est tenete. Quidam Thessalonicenses, dictos charismatum fucos & simulatores pertæsi, omnem Spiritum, etiam Prophetiam, ducebant refutandum ac spernendum. Et hos illic Apostolus reprimit. Quia & hic locum habet regula: Utile non vitatur per inutile. Et notandum est integer locus in prima ad Timotheum epistola: *Spiritus autem manifestè dicit, Quia in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes Spiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorum.* Palam affirmat dari duplicem Spiritum, duplex charisma: Verum à Spiritu Sancto, & fucatum à Dæmonis. Hinc item scripsit Sanctus Joannes Apostolus Spiritus esse probandos. Proinde hic per Spiritum intelligitur fucatum & mendax Diaboli charisma. Spiritus erroris & Dæmoniorum doctrina sunt penitus idem. Diversa sumtaxat vocabula. Et ista quidem via Diabolus procreavit hæreticos primitivæ Ecclesiæ. At verò tandem aliquando oportuit cessare linguas, scientiam destrui, aboleri pleraque charismata, atque ita adimpleri hanc Apostoli prophetiam: *Nunc autem manent, Fides, Spes, Charitas, tria hæc.* Exindè Diabolus non per charismatis fucum, sed per Christianæ doctrinæ affectationem, viasque similes cepit Emisarios parere. Et ita erat Tertulliani tempore. Hinc ille dicit hæreses esse non Spiritus erroris, sed doctrinas hominum ac Dæmoniorum, prurientibus auribus natas de ingenio sapientiæ secularis. In libro quidem apologetico scribit de hæresibus: *Omnia adversus veritatem de ipsa veritate constructa sunt, operantibus emulationem istam Spiritibus erroris. Ab his adulteria hujusmodi salutaris doctrinæ subornata.* At per erroris Spiritus palam intelligit non æmulum charismatis fucum, sed ipsum hæreticorum incentorem Diabolum.*

Et hoc est aliud argumentum, ex quo Tertullianus probat hæreses esse pravas, damnatas apud Divinam justitiam. Quia nempe sunt fructus ac fœtus sæcularis sapientiæ, humanæ Philosophiæ. Argumentum supponit hanc Philosophiam esse pravam. Dico, *Hanc Philosophiam.* Etenim Philosophia generatim sumpta, ut ipsum nomen altissimè clamat, est res sanctissima, ac ipsam in Admonitione ad gentes rectè definit Sanctus Clemens Alexandrinus: *Philosophia, ut dicunt veteres, est diuturnum sapientiæ consilium, quod æternum ambit amorem.* Et in dialogo contra Tryphonem Judæum Sanctus Justinus Martyr ac Philosophus: *Philosophia est revera maximum bonum & Deo gratissimum. Quippè quæ sola nos ad ipsum adducit, eique commendat. Atque idem sunt verè felices, qui mentem Philosophia excolunt. Quid autem sit Philosophia, & qua de causa sit ad homines dimissa, permultos latet. Demonstret verum Philosophiæ finem fuisse etiam*

Platonis ignotum, ideoque & ipsos, licet omnium meliores, fuisse Philosophi nomine indignos. Exponit in oratione de charitate Theodoretus Cyrensis Episcopus: *Virtus ac Philosophia est stabile bonum ac permanens. Vincit enim & prædonum manus, & calumniatorum linguas, & hostilium telorum ac bastarum tempestates. Hujus porò materia est Dei dilectio. Fieri enim nequit, ut Philosophiam perfectè assequatur, qui non sit fervens Dei amator. Quia hoc ipsum Philosophia, id est, studium sapientiæ vocatur. Sapientia enim & est Deus, & vocatur. Qui igitur verè est Philosophus, is & Philotheus jure appellatur. Dei autem amator, cætera omnia contemnens, & solum quem amat intuens, ejus cultum omnibus omnino rebus antepōnit, illa dumtaxat & dicens, & agens, & cogitans, quæ placent dilectio, eique sunt grata, & cuncta detestans quæ ille vetat. Quare vera Philosophia non est aliud, quàm vera Creatoris & creaturarum cognitio, ac indè nata vera Religio.*

Et hinc antiqui Patres Christianam Religionem frequenter appellant Philosophiam. Rationem dat in libro apologetico Tertullianus: *Incredulitas, dum de bono Sectæ hujus, Religionis Christianæ, obducitur, non utique Divinum negotium existimat, sed magis Philosophiæ genus. Eadem, inquit, & Philosophi monent atque profitentur: Innocentiam, patientiam, pudicitiam. Gentiles Christianam Religionem, quam non ex propriis principiis, sed ex solo vulgi rumore noverant, censebant esse non Divinum Institutum, sed humanum vulgaris Philosophiæ genus: Quod eadem virtutum officia cum Philosophis doceat, suadeat; ac profiteatur. Verùm Christiani non ista dumtaxat officia, sed & germanum ipsum finem docebant, ideoque erant veri ac pleni Philosophi. Docebant enim & verbo & exemplo. Et hinc istum titulum nobis convenire Tertullianus illic probat & firmat. Et rectè. Et dum in Ecclesia compleri cepit prophetia, *Multiplicasti gentem, sed non magnificasti lætitiæ, dum nimia Christiani populi multitudo nequit præter stellas cœli non habere etiam arenam maris, seu præter spiritalia non habere etiam carnales, dum omnis illa turba nequit ad exactam Christianæ vitæ regulam compelli, nec in ipsa contineri, atque ita cœperunt multiplicari Monasteria, & plenè disciplinæ vigor ad ista contrahi, tunc nostra professio appellari cepit Christiana Philosophia, & Monachi haberi Christianorum Philosophi. Ita in libris de Magni Constantini vita scribit Eusebius Cæsariensis Episcopus: *Constantinus maximis eos honoribus prosequèbatur, qui vitam suam cœlesti Philosophiæ dedicassent.* Et de Theodoro Monacho Apostata scribit Hermias Zozomenus: *Theodorus ad Philosophicam vitam regressus est.* Hoc est, ad Monasterium. Hic est ille famosus Theodorus, qui postea Mopsuestiensis in secunda Cilicia Episcopus, defunctus omnem Ecclesiam turbis implevit. Et in quinta sua novella lege Imperator Justinianus Monachos appellat *Monasticæ Philosophiæ certatores.* Eundem**

Cap. 46.

Cap. 14.

Cap. 2.

Cap. 4.

Cap. 47.

Colum. na. 70.

Lib. 4. cap. 28.

Lib. 8. cap. 2.

Cap. 3. dem

dem titulum etiam posterioribus sæculis tribuit illis Guilielmus Neubrigensis. Et istam Philosophiam hic non damnat Septimius. Quin & ipsam suo modo professus est, dum suscepto spodanatu transiit à Toga ad Pallium.

Damnat ergo solam Philosophiam, quæ est sapientia secularis. Solam gentilem Philosophiam. Rationem dat in laudato loco libri Apologetici: *Philosophi affectant veritatem, & affectando corrumpunt, ut qui gloriam captant. Christiani & necessariò appetunt, & integrè præstant, ut qui salutis suæ curant. Aded neque de scientia, neque de disciplina, ut putatis, æquamur.* Affirmat Christianam Religionem nullatenus esse gentilis Philosophiæ genus: eo quòd & circa dogma, & circa disciplinam inter nos ac gentiles Philosophos sit immensum chaos. Circa dogma discrimen est, quòd gentiles Philosophi veritatem solummodo affectent, adeoque & affectando corrumpant; Christiani autem ipsam & appetant, & consequantur ac præstant integram ac incorruptam. Circa disciplinam discrimen est, quòd gentiles Philosophi humanam capent gloriam, ideoque affectatam & quæsitam veritatem nequeant invenire. Hæc enim inveniri non potest, nisi à mundo corde; à mundo mundæ mentis oculo: At verò humanæ gloriæ cupiditas est tenebrosissima animæ caligo. Hinc ad carnales isto vitio scabiosos Judæos dixit et ipse Dominus: *Quomodo potestis credere, qui gloriam ab hominibus queritis? Quod gentiles Philosophi non solum mundi gloriam, sed & nefandissimas libidines captaverint, adeoque omni tenebrarum genere fuerint circumfusi, & hic & alibi pluribus demonstrat Septimius.* Et ipse in suæ ad Romanos epistolæ exordio affirmat Apostolus. Et attestantur ipsi gentilium Scriptores. At verò Christiani suæ salutis curant: Eorum omne studium est, ut sint mundi animo & corpore, ideoque expediti ad intuentiam lumen omnis veritatis.

Quòd Philosophi veritatem affectando corrumpant, Septimius demonstrat exemplis: *Quid enim Thales, ille Princeps Physicorum, sciscitanti Cræso de Divinitate eorum renuntiavit, commectus deliberandi sepe frustratus? Deum quilibet opifex Christianus & invenit, & ostendit, & exinde totum quod in Deo queritur, re quoque ostendit. Licet Plato affirmet saltitorem universitatis neque inveniri facile, & inventum enarrari in omni difficultem.* Et quidem Thales circa Divinæ essentia expositionem non solummodo cunctatus & frustratus est, sed & sædissimè deviauit. Alii etiam plerique Philosophi. Ita novit, quibus ipsorum novit dogmata. Et breviter ostendit Apostolus in laudato epistolæ exordio. Pluribus demonstrat liber Sapientia. Hinc in præsentis nostro capite dicit Septimius: *Ea est enim materia sapientia secularis, temeraria interpret Divina natura.* Insigniter hæc exponit in libro apologetico. Demonstrat quod Divinæ Majestatis existentiam invenerint Philosophi, ac pergit: *Inventum solummodo Deum, non ut invenirent, disputaverunt. Ut & de qualitate, & de*

natura ejus, & de sede disceptent. Alii incorporalem asseverant, alii corporalem, qua Platonici & Stoici. Alii ex atomis, alii ex numeris. Qua Epicurus, & Pythagoras. Alii ex igne: Qua Heraclito visum est. Et Platonici quidem curantem verum, contra Epicurei otiosum, & inexercitum, & ut ita dixerim, neminem humanis rebus. Postum verò extra mundum Stoici, qui figuli modo extrinsecus torqueat molem hanc; intra mundum Platonici, qui gubernatoris exemplo intra illud maneat, quod regat. Quæ omnia repetit, ac largiùs exponit in primo libro contra Marcionem.

Et Dispositionis.

Per Divinam dispositionem Doctor intelligit creationem hujus mundi. Qua phrasi frequenter utitur Sanctus etiam Irenæus. Inter Theologi Doctoris officium ponit, ut enarret Dei dispositionem, factam in humano genere. Et in sequenti capite: *Reliquam dispositionem fecisse. Et in alio ejusdem operis libro: Causa querenda est hujusmodi dispositionis Dei.* Et hic est secundus gentilium Philosophorum circa dogma lapsus, quem Doctor elucidat in libro Apologetico, post enumeratos Philosophorum circa Divinam substantiam errores pergens: *Sic & de ipso mundo, natus innatusve sit, decessurus mansurusve sit, Philosophi variant. Sic & de anima statu, quam alii Divinam & eternam, alii dissolubilem contendunt. Ut quis sensit, ita & intulit, aut reformavit.* Eorum de animæ nostræ natura diversos ac adversos errores exponit in libro de anima, & adjungit: *Siquidem & ab Apostolo jam tunc Philosophia, concussio veritatis, providebatur.* Affirmat Philosophos esse sapientia atque facultate cauponas, qui per philosophatas hominum doctrinas veritatis vino admisceant aquam multieroris. Et qui *Philosophia nidoribus candidum & purum aerem veritatis insuscant.* Et in libro de Patientia scribit: *Philosophi alicujus sapientia animalia deputantur.* Et infra in hoc ipso capite dicit Philosophiam esse humanam sapientiam, affectatricem & interpolatricem veritatis. Quia nempe eam hinc inde attingunt, nec ipsius vinum penitus abolent, sed solummodo miscent, interpolant, ac fœdant. Rationem dat in laudato libro de anima: *Planè non negabimus aliquando Philosophos juxta nostra sensisse. Testimonium est veritatis etiam eventus ipsius. Nonnumquam & in procella, confusus vestigiis cæli & freti, aliquis portus offenditur prospero errore. Nonnumquam & in tenebris aditus quidam & exitus deprehenduntur cæca felicitate. Et à natura pleraque suggeruntur, quasi de publico sensu, quo animam Deus dotare dignatus est.* Quia nempe naturale intellectus nostri lumen per primum peccatum non est extinctum penitus, sed dumtaxat læsum & obductum. Restant magnæ ipsius reliquiæ. Istius prosperi erroris, & cæcæ felicitatis, quæ Philosophos quandoque duxerunt in aliquid veritatis, Septimius addit

addit fuisse & aliam causam: Quòd nempe nostras sacras Prophetarum litteras legerint. Quod ipsum affirmant & alii Patres. His ergò de causis Septimius rectè dicit gentilem Philosophiam esse sæcularem sapientiam, jure merito à Christo Domino appellatam stultitiam, & mundi stulta ab ipso in istius confusionem electa. Nempe viles opifices ac rusticanae mulieres sunt stulta ac ignobilis mundi: Et tamen ipsi Divinæ Majestatis naturam, qualitates, ac sedem, circa quæ Philosophi miserimè hallucinantur, sine errore noverunt. A Christo Domino edocti in confusionem Philosophiæ.

Ex hoc turbido ac fœdo fonte Tertullianus affirmat nasci ac subornari hæreses, adeoque & ipsas esse turbidas ac fœdas. Ita & in libro de Anima scribit: *Philosophi, Patriarchæ, ut ita dixerim, hæreticorum.* Et in libro contra Hermogenem: *Hæreticorum Patriarchæ Philosophi.* Et iterum: *Hermogenes à Christianis conversus ad Philosophos, de Ecclesia in Academiam & Porticum, inde sumpsit materiam cum Domino ponere, quæ ipsa semper fuerit, neque nata, neque facta.* Et in primo libro adversus Marcionem scribit Philosophos esse sapientia Professores, & adjungit: *De quorum ingeniis omnis hæresis armatur.* Et in libro de carnis Resurrectione declamat ad Gnosticos: *Discede ab Ethnico hæretice, & si unum estis omnes, qui Deum fugitis, dum hoc tamen in Christo nostro facis, dum Christianus tibi videris, alius ab ethnico es. Redde illi suos sensus, quia nec ille de tuis instruitur. Quid cæco duci inniteris, si vides? Quid vestiris à nudo, si Christum induisti? Quid alieno uteris clypeo, si ab Apostolo armatus es?* Et in libro Apologetico: *Ex borum gentilium Philosophorum, semine etiam nostram hanc novitiam Paraturam viri quidam suis opinionibus ad philosophicas sententias adulteraverunt, & de una via obliquos multos & inexplicabiles trames sciderunt. Quòd idè digesserim, ne cui nota varietas Sectæ hujus, in hoc quoque nos Philosophis adæquare videatur, & ex varietate defensorum judicet veritatem. Expedire autem præscribimus adulteris nostris, illam esse regulam veritatis, quæ veniat à Christo, transmissa per comites ipsius, quibus aliquantò posteriores diversi isti Commentatores probabuntur. Agit adversum gentiles, qui Christianam Religionem censèbant non Divinum Institutum, sed esse humanum Philosophiæ genus. Et ipsorum argumentum erat, quòd uti inter Philosophos, ita & inter Christianos essent diversæ classes opinionum ac Sectarum. Doctor respondet has omnes classes non esse authenticum Christianismum, sed posteriores hæreticas, ac damnatas illius corruptelas, quæ ex deviiis gentilium Philosophorum principiis sint haustæ, ac per erroris Spiritus intrusæ ad verum Christianismum turbandum atque infamandum. Et revera hæreses ex humanæ Philosophiæ Sectis non dumtaxat desumptæ sunt, sed & ipsas per omnia imitantur. Etenim & illæ veritatem affectant, & affectando corrumpunt. Etiam hæretici sunt alicujus sapientia animalia, & cauponas. Veritate.*

Christi. Lupi Opera T. IX.

tem non penitus evertunt, sed solummodo percutiunt ac mutilant. Aquam vino miscent, & purum veritatis aerem sparsis hinc inde errorum nebulis obducunt. Hinc & in Evangelio Dominus noster hæreses atque hæreticos significavit per lepram atque leproso. Et rectè. Etenim uti lepra in cute, ita hæresis in Christiano dogmate est sparsa hinc inde macula.

Indè Aones, & formæ nescio quæ.

Septimius demonstrare pergit, quòd omnes hæretici ducant originem ex gentili Philosophia. Et incipit à Valentino, cujus scelerata Secta tunc præsertim grassabatur. Ecclesiastica glorificationis hymnus, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, sicut erat in principio, & nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen,* est omnino Apostolicum Institutum. Ita in libro de Spiritu Sancto tradit ac supponit magnus Basilius. Eundem Hymnum, uti antiquissimum, laudat Doctor noster in libro de Spectaculis. Et Sanctus Irenæus scribit: *Nos in gratiarum actionibus dicimus, Aones Aonum.* Videtur olim Latina etiam Ecclesia istas Græcas voces usitasse. Nam & ipsas in Africana Ecclesia dici consuetas affirmat in adducto loco Tertullianus. Erat Hymnus summæ auctoritatis. Nam ex ipso suam, quæ malè apud quosdam sonuerat, de gloriosa Trinitate loquendi formulam purgavit in memorato libro magnus Basilius. Quin ejus laudem suo Symbolo imposuit, ac ex ipso Spiritu Sancti consubstantiali Divinitate firmavit Constantinopolitana Synodus: *Qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur.* Ex ipso suum triginta Aonum Pleroma firmare studuit etiam Valentinus. Primum Aonem describit Sanctus Irenæus: *Valentiniani dicunt esse quemdam in invisibilibus & inenarrabilibus Altitudinibus perfectum Aonem, qui antè fuit. Hunc autem & Proarchen, & Propator, & Bython vocant. Esse autem illum invisibilem, & quem nulla res capere possit. Cum autem à nullo caperetur, & esset invisibilis, sempiternus, & ingenuus, in silentio & in quiete multa fuisse in immensis Aonibus. Cum ipso autem fuisse & Ennoeam, quam etiam Charin & Sigen vocant, & aliquando voluisse à semetipso emittere hunc Bython, initium omnium, & velut semen. Itum perfectum ac sempiternum Aonem appellant etiam Autogenitorem. Ennoeam affirmant fuisse ejus uxorem, & ex isto conjugio processisse triginta Aonas. Quidam garrunt processisse infinitos. Sceleratam Sectam, licet suos Sectatores jactaret Gnosticos seu Sapientes, ac non tantum Sanctis Apostolis, sed ipso Creatore Deo doctiores, fuisse ineptissimam stultitiam affirmat ac demonstrat laudatus Irenæus: *Fuisse stupidissimos pepones. Quod ipsum de Marcione scripsit noster Septimius. Et omnis Ecclesia merito ipsos appellat duplicis Divinitatis fabulones. Hinc ipsorum stultum ac delirum, quod & longum**

K ac

ac sibi ipsi contrarium est, dogma exponere est inutile. Ipsum videndum est apud Sanctum Irenæum, Doctorem nostri librum contra Valentinianos, Sanctum Epiphanium, Theodoretum, ac alios. Eiusdem meminit in Commentario super tertium caput Amos Prophetæ Sanctus Hieronymus. Valentini interim Æonas Septimius rectè hic appellat formas. Etenim fuisse figuras seu virtutes, quæ Divinitatis Pleroma experient, affirmat etiam Sanctus Irenæus. Erant Valentino quid simile Idæis Platonis. Insuper hic adverte voces, *Incapabilis, Ingenitus, Innominabilis*, aliasque similes, quas postmodò Arius assumpsit, esse à Valentino. Etiam Arianum dogma, quod garric Patrem esse & Filio invisibilem. Nam & Valentinus garrivit supremum Æonem à nullo etiam intra Pleroma alio posse videri aut agnosci.

Trinitas hominis,

Hæc Trinitas sunt homo Hylicus seu Choicus, id est, materialis aut terrenus; homo Psychicus seu animalis; & homo spiritalis. Apud Valentinum trigessimus Æon ex nimia curiositate errans, ideoque extra Pleroma lapsus, aut potius errantis & lapsi tabida Enthymesis creavit mundum, & ab ipsa factam hominis creationem sic exponit Sanctus Irenæus: *Cum Enthymesis fabricasset mundum, fecit & hominem Choicum, non autem ab hac arida terra, sed ab invisibili substantia, & ab effusibili, & fluida materia accipientem. Et in hunc insufflavit Psychicum designavit Valentinianum. Et hunc esse secundum imaginem & similitudinem factum. Secundum imaginem quidem Hylicum esse, proximum quidem, sed non eiusdem substantiæ esse Deo. Secundum similitudinem verò Psychicum, undè & spiritum vitæ substantiam ejus dicitur, cum sit ex spiritali defluxione. Post deinde circumdatam dicitur ei adamantinam tunicam. Hanc autem sensibilem carnem esse volunt. Et inferius in eodem eiusdem libri capite: *Tria genera hominum ostendisse Christum docent. Hylicum quidem in eo, quod responderit dicenti, Sequar te, Non habet Filius hominis ubi caput reclinet. Animale autem in eo, quod dixerit dicenti, Sequar te, permittit autem mihi ire, & renuntiare domesticis. Nemo super aratrum manum imponens, & in posteriora respiciens aptus est regno cælorum. Hunc autem dicunt esse de mediis. Et illum autem similiter, qui multas partes justitiæ confitebatur se fecisse, post deinde noluisse sequi, sed à divitiis vitium, ut ne fieret perfectus, & hunc de Psychico genere fuisse volunt. Spiritale verò in eo, quod dicit, Remitte mortuos sepelire mortuos suos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei. Et Zachæo Publicano dicens: Properans descende, quoniam hodie in domo tua oportet me manere. Et in fermenti parabola, quod mulier abscondisse dicitur in farinae sata tria, tria genera hominum, Spiritale, Animale, Choicum dicunt. Et**

iterum: *Hominum tria genera dicunt, Spiritalem, Psychicum, Choicum, quemadmodum sunt Cain, Abel, Seth, ut ostendant & ex his tres naturas, jam non secundum unumquemque, sed secundum genus. Ista tres hominum formas non dumtaxat secundum unumquemque, seu individuales proprietates differre dicunt, sed secundum genus, seu substantialem speciem. Distinctionis fundamenta sunt stulta ac fabulosa, ideoque usque ad radicem non exponenda. Non expendamus tempus, cujus nemo potest reparare jacturam.*

Scelerati tamen dogmatis scopus est exponendus. In JESU Salvatore affirmat fuisse & Spiritalis & Psychici hominis substantiam: Hanc à Demiurgo, illam ab Enthymesi. Et adjungit: *Et Hylicum autem nihil suscepit. Non enim esse Hylicum capacem salutis dicunt. Consummationem verò futuram, cum formatum & perfectum fuerit scientia omne spiritale, hoc est, homines qui perfectam agnitionem habent de Deo, & hi qui ab Achamot initiati sunt mysteria. Esse autem hos semetipsos. Erudiuntur autem Psychica, id est, animalia, Psychici, id est, animales homines, qui per operationem & fidem nudam formantur, & non perfectam agnitionem habent. Esse autem hos nos, qui sumus ab Ecclesia, dicunt. Quapropter & nobis quidem necessariam esse bonam conversationem respondent: Aliter autem impossibile esse salvari. Semetipsos autem non per operationem, sed eo quod sunt naturaliter spiritales, omnino salvari dicunt. Quemadmodum enim Choicum impossibile est salutem percipere, non enim esse illum capacem salutis dicunt; sic iterum, quod spiritale, quod semetipsos esse volunt, impossibile esse corruptelam percipere, licet in quibuscumque fuerint factis. Quemadmodum enim aurum in cæno depositum non amittit decorem suum, sed suam naturam custodit, cum cænum nihil nocere auro possit; sic & semetipsos dicunt, licet in quibuscumque materialibus operibus sint, nihil semetipsos nocere, neque amittere spiritalem substantiam. Quapropter & intemperate omnia quæ vetantur, hi qui sunt ipsorum perfecti, operantur. Etenim Idolitryta indifferenter manducant, nihil inquinari ab iis putantes. Et in omnem diem festum Ethnicorum pro voluntate in honore eorum factum primi conveniunt, ut in nibilo quidem abstinere, quod est apud Deum & homines otiosum, muneris homicidiale spectaculum. Quidam autem & carnis voluptatibus insatiabiliter inservientes, carnalia carnalibus, spiritalia spiritalibus reddi dicunt. Eorum flagitia exponit, atque prosequitur: *Nos quidem, qui per timorem Dei timemus etiam in mentibus nostris & sermonibus peccare, arguunt quasi idiotas, & nihil scientes; semetipsos extollunt, perfectos vocantes, & semina electionis. Nos enim in usu gratiam accipere dicunt, quapropter & auferri à nobis; semetipsos autem propriè possidere, de sursum ab incenarrabili & innominabili Syzygia descendente habere gratiam, & propterea adjici eis. Quapropter ex omni modo oportere eos semper Syzygia meditari mysterium. Et hoc suadent insensibilibus eis sermonibus, dicentes sic: Quicumque in sæculo est, & uxorem non amat, ut ei jungatur, non est de veritate, & non transtet**

in veritatem; qui autem de sæculo est mixtus muliere, non transtet in veritatem. Quoniam in concupiscentia est mixtus mulieri. Quapropter nobis quidem, quos Psychicos vocant, & de sæculo esse dicunt, necessariam continentiam & bonam operationem, uti per eam veniamus in medietatis locum; sibi autem, spiritalibus & perfectis vocatis, nullo modo. Non enim operatio in Pleroma inducit, sed semen, quod est inde quidem pusillum demissum, hic autem perfectum factum. Etiam infra pergit Sanctus Irenæus: *Et Choicum quidem dicunt in corruptelam abire; animale verò, si meliora elegerit, in loco medietatis refrigeraturum, si verò pejora, transire & ipsum ad similia. Spiritalia verò in semine Achamot, ex illo tempore usque nunc, propter quod & anima erudiantur quidem hic, & semina enutrita, quia pusilla emittuntur, post deinde perfectione digna habita, sponas reddi Salvatoris Angelis respondent, animabus eorum ex necessitate in medietate cum Demiurgo refrigeraturis in æternum. Et ipsas autem animas rursùm subdividentes, dicunt quosdam quidem natura bonas, quasdam autem natura malas. Et bonas quidem has esse, quæ capaces seminis sunt; alias verò natura nequam nunquam capere illud semen. Quod quidam Valentiniani Choicum sexto, Psychicum octavo mundi die dixerint creatum, spiritalem hominem esse masculum simul & feminam, testatur idem Irenæus.*

Spiritalis ergo ac fabulosus scelerati Valentini homo habet animam natura bonam, est naturaliter spiritalis ac justus, & licet sit in sæculo, non tamen est de sæculo. Est per omnia perfectus. Habet naturalem ac inamissibilem justitiam, & nulla via potest maculari. Hinc omnia judicat, & à nemine judicatur. Ei licent omnia: Et facinora, & flagitia. Etiam idololatria. Præsertim tamen flagitia. Nam quicumque in sæculo est, & non miscetur mulieribus, apud ipsos nec de veritate est, nec transtet in veritatem. Uti aurum nullo luto, ita talis anima nullo flagitio maculatur. Omnia munda mundis. Quia nempe perfectus ac spiritalis est iste homo, ideoque omnia, etiam flagitia, patrat sine concupiscentia. Hanc monstruosam Sectam notat ac damnat Sanctus Judas Apostolus: *Homines impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam. Impuro ore & corde blaterant luxuriam non dumtaxat sibi licitam, sed & esse ipsam Dei gratiam, opus Divinæ benedictionis imperatorium, & quidem quasi ex opere operato. Esse & sempiternam beatitudinem, in qua bonæ animæ concumbent cum Angelis Salvatoris. Valentinus est è Simone Mago natus fungus, ideoque quod ejus femina fuerint Apostolicis temporibus, rectè affirmat Septimius in libro contra Valentinianos. Alterum hominis genus est Psychicum, seu animale. Imperfectum, attamen perfectibile. At suo modo. Nempe usque ad quamdam medietatem. Hinc illi non licere flagitia aut facinora, sed esse necessaria bona opera: Et sine ipsis perire. Et nos Catholicos esse istud hominum genus, ideoque bonorum operum necessari-*

Cap. 3.

Christi. Lupi Opera T. IX.

tatem à nobis merito prædicari. Tertium hominis genus est Hylicum & Choicum, seu materiale & terrenum. Et hoc est natura malum, & habet naturaliter malam animam. Hinc incipit in corruptelam seu damnationem vadit, incopax salutis, ideoque & ejus substantia non fuit in Salvatore. Proinde hujus monstruosa & fabulosa Trinitatis scopus est, ut spurcus Valentini grex liberè vivat Hircum, & non tantum possit, sed insuper quasi obligetur per omnia flagitia volutari.

Has insulas fabulas latius ac lucidius exponunt Theodoretus, ac præsertim Sanctus Epiphanius, ac ipse noster in libro contra Valentinianos Tertullianus. Nolim omittere hoc ejus compendium: *Colligam nunc ex disperso, ad concludendum, quæ de totius generis humani dispositione differant. Triformem naturam primordio professi, & tamen in unitam in Adam, inde jam dividunt per singulares generum proprietates, nasci occasione distinctionis hujusmodi ex posteritate ipsius Adæ, moralibus quoque differentiis tripartitæ, Cain, Abel, & Seth, fontes quodammodo generis humani in terribidem derivant argumenta naturæ atque essentiæ. Choicum, salutis degeneratum, ad Cain redigunt, Animale, mediæ spei deliberatum, ad Abel componunt. Spiritale, certæ spei præjudicatum, in Seth recondunt. Sic & animas ipsas duplici proprietate discernunt, bonas & malas: Secundum Choicum statum ex Cain, & animale ex Abel, spiritalem ex Seth. De obvenientia superducunt jam non naturam, sed indulgentiam, ut quos Achamot in superioribus in animas bonas depluat, id est, animalis censui inscriptas; Choicum enim genus, id est, malas animas, nunquam capere salutaria. Immutabilem enim & irreformabilem naturam pronuntiantur.*

Et ex istis sordibus quædam addiscimus. Primum, quod fœdus Amalricus, Beggardi ac Begginæ, similesque alii suam blasphemam scabiem à Valentino hauserint. Nam & hi garriverunt sese perfectos, & puros à libidine, ideoque suam immobili charitati licere quævis flagitia. Secundò discimus, quod ex eadem radice prodeant Calvinistæ. Etenim uti Valentinus hos, quibus spiritale Enthymesios semen immixtum est, ita Calvinus affirmat eos, qui sunt de Divinæ electionis fœdere, esse immobiles in justitia ac Divina gratia, & hanc ipsis nullo facinore, nullo flagitio posse exfuffari. Et quidem Valentinus fuit Calvino æquior. Etenim docuit saltem animali hominum generi esse necessaria bona opera, Divinam gratiam posse ab illo & acquiri & perdi, & per ipsa pertingi ad æternam salutem: Licet non ad supremam, tamen ad mediam beatitudinem. Tertio discimus, quod noster ad Montanum lapsus Septimius contumeliam, qua nos appellavit Psychicos, desumpsit ex Valentino. Ita à maximis etiam viris proficitur per hæresim. Quarto discimus, quod hæc Apostolica regula, *Quidquid Verbum non assumpsit, non salvavit*, sit adeò firma & vera, ut & fœdus Valentinus ipsam non præsumpsit inficari. Et

K a enim

enim Hylici seu materialis hominis substantiam, quoniam censebatur salutis incapax, etiam dixit non fuisse in Salvatore.

Platonicus fuerat.

Etiam infra in hoc libro scribit Doctor: Ubi Valentinus Platonice Sectator? Et in libro de Carne Christi: Hereticus, & Apostata, & Platonicus Valentinus. Et in libro de Anima: Plato vult esse quasdam substantias invisibiles, incorporales, supermundiales, Divinas, & eternas, quas appellat Ideas, id est, formas, exempla, & causas naturalium istorum manifestorum, & subjacentium corporalibus sensibus. Et illas quidem esse veritates, haec autem imagines earum. Relucetne jam haeretica semina Gnosticorum & Valentinianorum? Hinc enim arripiunt differentiam corporalium sensuum & intellectualium virium, quam etiam parabola decem virginum attemperant, ut quinque stultae sensus corporales figuraverint, stultos videlicet, quia decepti faciles; sapientes autem intellectualium virium notam expresserint, sapientium scilicet, quia contingenti veritatem illam arcanam & supernam, & apud Pleroma constitutam, haeticarum Idearum Sacramenta. Hoc enim sunt & Aones, & genealogiae eorum. Et infra in eodem libro: Examen Valentinii semen Sophiae infulsit animae, per quod historiae atque milesiae Aeonum suorum ex imaginibus visibilibus recognoscunt. Doleo, bona fide, Platonem omnium haeticorum condimentarium factum. Et in libro Apologetico: Plerique gentiles sic disponunt Divinitatem, ut imperium summæ dominationis esse penes unum, officia ejus penes multos velint. Ut Plato Jovem magnum in caelo comitatum describit exercitum Deorum pariter & Demoniorum. Variæ apud Platonem, ex supremo Protopatre procedentes, Ideæ seu formæ non sunt aliud, quam varii intra Pleroma Dii, quos Valentinus appellavit sæcula, seu Aones.

Quintinus insigniter exponit: Valentinus Timæum Platonis, & ejus Epinomidem totam voluit in salutis nostræ negotium, Religionemque transferre, numeris atque proportionibus omnia definiens, & horum cognitioni tribuens hominis absolutam felicitatem. Ex unitate nescio qua conmixuit quindecim dualitates. Ex his quemdam tricenarium deduxit. Quem rursus trifarium partitius est: In octonarum, in denarium, & in duodenarium. Numeros illos appellavit Aonas, id est, etates aut sæcula: Quæ triginta dicebat esse. Cur autem suos numeros appellavit Aonas aut sæcula, non recordor me legisse rationem, nisi quod astratum nebulationem putem, cum nusquam videret in Ecclesiæ Christianæ mysteriis haberi numerorum rationem, sæculorum verò sæcula, Aeonum Aonas, subinde memorari cernebat, istos nobis Aonas pro numeris suppositi: De quibus intelligi volebat ubicumque Sæculum vel Sæcula nominantur in Sacris. Insuper & integrum Parmenidem, qui de uno omnium Principio, sive de Ideis agit, ad nostræ quoque salutis instrumentum, seu necessarium quid proferebat. Rerum dumtaxat intellectualium

species quasdam seu formas Acatargetas, indefinenter operantes, & inabolibiles exponens. Dicitur formarum seu Aeonum tricenarium erat Valentiniano integrum Divinitatis Pleroma, de quo Sanctus Irenæus: Horum omnium unitas, quæ vocatur Triacostas.

Sanctus Irenæus has sceleratas Valentini blasphemias affirmat non tantummodo ex Platone, omnium gentilium Philosophorum minus impuro, sed etiam ex Thalete, Anaxagora, Democrito, ac Epicuro, immò & ex Poetarum fabulis esse depromptas, ac lucide demonstrat: Multò verisimilius & gratius de universorum genesi dixit unus de veteribus Comicis Antiphanes in Theogonia. Ille enim de nocte & silentio chaos emissum dicit, dehinc de chaos & nocte cupidinem, & ex hoc lumen, dehinc reliquam secundum eum primam Deorum genesim. Post quod rursus secundam Deorum generationem induxit, & mundi fabricationem, dehinc de secundis Diis narrat hominum plasmatationem. Undè ipsi assumentes sibi fabulam quasi naturali disputatione commentati sunt, solummodo demutantes eorum nomina, id ipsum autem universorum generationis initium, & emissivam ostendentes, pro nocte & silentio Bython & Sigen nominantes, pro chaos autem Nun, & pro Cupidine, per quem ait Comicus reliqua omnia disposita, hi Verbum attraxerunt, & pro primis ac maximis Diis Aonas formaverunt, & pro secundis Diis eam quæ est extra Pleroma matris ipsorum enarrant dispositionem, secundam Ogdoadem vocantes eam, ex qua mundi fabricationem & plasmatationem hominum similiter atque illi annuntiant inenarrabilia & incognita mysteria solus se dicentes scire, quæ ubique in theatris comædizantur, transferentes in suum argumentum, immò verò illdem argumentis docentes, tantum immutantes nomina. Demonstrare pergit, quod etiam ex memoratis Philosophis, ac item ex Pythagoræ per Quintinum expositis numeris Valentinus sit suum dogma mutuatus.

Consentit Sanctus Epiphanius. Affirmat Valentini Patriam apud multos esse ignotam, & Hæresi 51. adjungit: Nos quidquid accepimus ea de re, profereamus. Sunt qui Phrebonitem illum faciunt ex Aegypti quadam ora, undè Alexandriam profectus sit, ibique Græcorum artibus institutus. A quibus & Hesiodi Theogonia, ac triginta illorum Deorum, quos ibidem ille recensuit, ac gentilium fabularum in animo suo exemplum informavit. Tum ab his, qui vel suo tempore, vel ante se à veritate recesserunt, mutuatus errorem, eadem cum Hesiodo, mutatis dumtaxat nominibus, excogitata ad circumveniendum humanum genus innoxit. Etenim Deos ille triginta & Aonas, totidemque caelestes orbes constituit, quorum primus est Bythus, ut huic insano videtur: Quemadmodum etiam auctor ejus opinionis & conditor Hesiodus prius omnibus Diis chaos esse dixit. Atqui chaos & Bython idem omnino significare, nemo est qui nesciat. Triginta Valentini Aones esse idem cum triginta Hesiodi Diis demonstrat, & adjungit: Quæ si quis cum Hesiodi, Stesicbori, aliorumque Græcorum Poetarum fabulis conferat, eadem cum illis penitus esse, neque

Lib. 1. cap. 15.

Lib. 2. cap. 19.

Cap. 2.

que ulla in re discrepare comperiet, indidemque cognosceat nihil aliud esse admiratione dignum, quod isti mirificam hæresin conditores, velut arcana quaedam ac mysteria penes se esse profitentur. Et istud ipsum deinde demonstrat.

Quod Valentinus suum triplex hominum genus ex Platone hauserit, affirmat etiam Sanctus Irenæus: Hoc autem quod ex subjecta materia Valentiniani dicunt fabricatorem fecisse mundum, & Anaxagoras, & Empedocles, & Plato primi ante eos dixerunt, ut videlicet datur intelligi, & ipsi à matre sua inspirati. Quod autem ex necessitate unumquodque in illa secedit, ex quibus & factum esse dicunt, & hujus necessitatis severum esse Deum, ita ut non possit mortali immortalitatem adde, vel corruptibili incorruptelam donare, sed secedere unumquodque in similem naturæ suæ substantiam, & hi qui ex Porticu Stoici appellantur, & universi, quotquot Deum ignorant, Poetæ & scriptores affirmant. Qui eandem habentes infidelitatem, spiritualibus quidem suam regionem attribuerunt, eam quæ est intra Pleroma, animalibus autem mediatis, corporalibus autem quod Choicum. Et præter hæc nihil posse Deum. Sed unumquemque prædicatorum ad ea, quæ sunt ejusdem substantiæ, secedere affirmant. Porro Platonis de hac re sententiam habes in his ejus verbis: Estis quidem omnino, qui estis in civitate, Fratres, ut iis dicentibus narrantes fabulas. Sed Deus, dum fingeret quicumque ex vobis apti erant ad imperandum, aurum eis commisit in generatione: Et ideo sunt præstantissimi, ac maximi pretii. Quicumque autem erant auxiliatores, argentum: Ferrum autem & æs agricolis & aliis opificibus. Hæc verba adducit in quinto Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus, atque commentatur: Undè Plato dicit fuisse necesse, ut amplecterentur & amarent, ii quidem ea propter quæ est cognitio, illi verò ea propter quæ est gloria. Fortasse autem divinas celestium hanc naturam, quæ desiderat cognitionem. Nisi forte tres aliquas ponens naturas describit tres formas Reipublicæ, ut quidam existimarunt: Judæorum quidem argenteam, Græcorum autem tertiam, Christianorum verò, quibus aurum Regale est admixtum, nempe Spiritus Sanctus. Plato atque alii plures Philosophi fuerunt usi symbolico docendi genere: Arcanas suas assertiones multo verborum involucre apud cœcæ plebem obtulerunt & velarunt. Hinc an per istam à Conditor factam metallorum mixturam voluerit ille triplicem hominum naturam, an triplicem ejusdem naturæ in varia Religione ac Professione statum significare, Sanctus Clemens & alii merito dubitarunt. Clementis verba, Fuisse necesse ut amplecterentur & amarent, possint & naturæ, & legis necessitatem importare. De Marcione scribit idem Clemens in quinto libro: Externorum & alienorum Dogmatum occasiones Marcion ingratis & invidis accepit à Platone. Quia nempe Platonem præve intellectum detorlit ac pervertit. Istud ipsum fecit Valentinus. Adducta, & alia ipsis similia Platonis verba non symbolice, sed ad litteram accepit, & ex ipsis procedit spiritus Christi. Lupi Opera Tom. IX.

Fol. 595.

Fol. 434.

lem, animale, ac terrenam naturam hominum. Et hic in Septimio nota vocabulum, Trinitas. Ipsum tamen non applicat ad Divinæ Majestatis substantiam. Eodem modo ipsum usurpat in quarto Stromatum libro laudatus Clemens, scribens Fidem, Spem & Charitatem esse Christianæ justitiæ fundamentalem Trinitatem. At verò in quinto libro demonstrat tria prima Principia doceri à Platone, atque adjungit: Non aliter ego intelligo, quam Sanctam significari Trinitatem. Quocirca qui istud vocabulum existimant à Divinæ Majestatis substantia non fuisse applicatum ante Arianos motus, palam hallucinantur.

Fol. 495.

Fol. 598.

Indè Marcionis Deus, &c.

Cerdonis exordia & errores compendio exponit Sanctus Irenæus: Cerdon ab iis, qui sunt erga Simonem, occasione accipiens, cum venisset Romam sub Higno, qui novum locum Episcopatus per successionem ab Apostolis habuit, docuit eum quæ à lege & Prophetis annuntiatas sit Deus, non esse Patrem Domini nostri Christi JESU. Hunc enim cognosci, illum autem ignorari: Et alterum quidem justum, alterum autem bonum esse. Cerdon Valentinianos Aonas, & ipsorum interminabiles Genealogias & Pleroma deseruit: Garrivit duos dumtaxat Deos. Alium veteris, alium novi Testamenti. Hunc esse JESU Christi Patrem, ad ejus usque prædicationem fuisse ignotum, per istam prædicationem innotuisse humano generi, esse dumtaxat bonum & clementem, non justum, aut severum. Istum verò esse Creatorem mundi, ex creationis opere notum omnibus, antiquæ legis ac Prophetarum Deum, malorum omnium auctorem, justum dumtaxat & severum, non clementem aut bonum, ideoque à Christo Domino improbatum. Ejus discipulus fuit Marcion, de quo idem Irenæus: Succedens Cerdoni Marcion Ponticus ampliatum doctrinam, impudenter blasphemans eum, qui à lege & Prophetis annuntiatas sit Deus, malorum factorem, & bellorum, concupiscentem, & inconstantem quoque sententia, & contrarium sibi ipsi dicens; JESUM autem ab eo Patre, qui est supra mundi fabricatorem Deum, venientem in Judæam temporibus Pontii Pilati Præsidis, qui fuit Procurator Tiberii Caesaris, in hominis forma manifestatum bis, qui in Judæa erant, dissolvit Prophetas & legem, & omnia opera ejus Dei, qui mundum fecit, quem & Cosmocratorem dicit. Licet Marcion sceleratæ blasphemias non primus auctor fuerit, sed dumtaxat sectator, omnes tamen ejus confectores non à Cerdone Cerdonistæ, sed à Marcione appellatur Marcionitæ. Quia nempe Marcion strenuissimè firmavit ac propagavit blasphemiam. Eadem de causa Donatistæ non à primo sui schismatis capite Majorino, sed ab ejus Goliath Donato habent nomen. Cunctos Marcionitæ impietatis, sinus ac latebras explicarunt, ac resutarunt.

Lib. 1. cap. 28.

Cap. 29.

varii: Præsertim noster Septimius, ac Sanctus Epiphanius. Hic addit quod Marcion ad duos Cerdonis Deos seu Principia adjecerit tertium: *Hæresi 42. cap. 3.* *Cerdon duo Principia constituit; at Marcion tertium ad illius dogma Principium adjecit, ut omnino tria sint, quorum unum est supremum, quod neque nomine comprehendit, neque visu percipi possit. Quem & bonum Deum appellat, à quo nihil eorum, quæ sunt in mundo, sit conditum. Alterum verò Deum esse dicit adspicibilem & Creatorem. Tertium denique Diabolum, inter ambos illos, adspicibilem scilicet, & eum qui adspici nequit, interjectum. Ex his, qui Creator est & opifex, ac videri potest, Judæorum esse Deum, eundemque Judicem. Attamen apud Eusebii Cæsariensis Ecclesiasticam historiam antiquus Ecclesiæ Scriptor Rhodon affirmat tria Principia non à Marcione fuisse inducta, sed à Synero. Ex his vides, cur Marcionis Deus appelleretur melior de tranquillitate. Quia nempe est semper tranquillæ ac benignæ mentis, numquam irascitur, nunquam exercet vindictivam justitiam. Palmare blasphemiam erroris fundamentum fuit pravus intellectus sacrarum litterarum, quæ Domino Deo adscribunt iram, pœnitentiam, zelum, aliasque nostri infirmi animi passiones.*

A Stoicis venerat.

Marcionem fuisse Stoicum Philosophum Doctor etiam infra affirmat: *Marcion Stoicæ studiosus. Porro Stoicorum de Divina Majestate opinionem exponit in libro de testimonio animæ: Sunt Philosophi, qui est Deum non negent, dispectorem planè, & arbitrum; & judicem non putant, in quo utique nos maxime rejiciunt, quæ ad istam Christianitatis disciplinam meum prædicati judicii transvolamus, sic Deum honorantes, dum curis observationis, & molestiis animadversio- nis absolvunt, sui ne iram quidem adscribunt. Nam si Deus, inquit, irascitur, corruptibilis & passionalis est. Porro quod patitur, quodque corrumpitur, etiam interitum potest capere, quem Deus non capit. Et in secundo ad Antolicum libro Sanctus Theophilus Patriarcha Antiochenus: Stoici Deum esse in universum abnegant; aut si sit, asserunt eum nullius, quam sui, curam gerere. Antiquus & venerabilis est ille Theophilus. Est ipse, cui Sanctus Lucas inscripsit suum Evangelium, & Acta Apostolorum. Stoici ergò Dominum Deum censuerunt esse hominis sapientis, cui Apathejam adscripserunt, exemplar supremum ac ideam. Hinc eum, ne in peccatores irasci, & vindicare cogeretur, garriverunt nec dispectorem esse, nec arbitrum aut judicem, sed sibi soli attendere, ac in propria sui solius pace semper gaudere. Hoc dogma dilexit, sed quoniam Christianum nomen prætendebat, ex integro probare non potuit Marcion. Nequie negare Divinam Providentiam, quæ & justis & injustis distribuat justa stipendia. Hinc ne aut Stoicos desereret aut Christianos, finxit duos Deos: Alium solummodo clementem & bonum, alium solummodo justum ac severum. Quintinus elucidat:*

Cum Marcion didicisset homines à Stoicis in duo genera distingui, quorum dicerentur alii sapientes, & insipientes alii, sapientes autem nemini unquam nocere, vel inferre malum, sed qui summa vivunt in Euthymia, id est, animi tranquillitate, quiete, pace, & utiles omnibus, insipientes verò se vobesse, nihil quam noxia cogitantes, ille protinus se ulcisci volens adversus Ecclesiam, cujus Communionem privatus fuerat ob supratam virginem quamdam, commentus est etiam duos esse Deos, alterum bonum & sapientem Deum, tranquillum, quietum, sedatum, qui nemini per indecibilem naturæ suæ bonitatem nocere velit, sed neque possit. Is est Christi Pater. Alterum verò Deum finxit esse malum, qui mundum creaverit & omnium sit auctor malorum, quæ sunt & perpetrantur in mundo.

Et ut anima interire dicatur.

Quidam hæc verba existimant dirigi in Valentinum, aut nescio quem Valentinianum. Errant. Diriguntur illa in Marcionis discipulum Lucanum, de quo Doctor in libro de Carnis Resurrectione: *Cap. 2.* *Animæ salutem omnes ferè hæretici, quoquo modo volunt, tamen non negant. Viderit unus aliquis Lucanus, nec huic quidem substantiæ parcens, quam secundum Aristotelem dissolvens, aliud quid pro ea subjicit, tertium quiddam resurrecturus, neque anima, neque caro, id est, non homo, sed ursus forsitan, qua Lucanus. Eiusdem Lucani meminit præsentis libri appendix: Extitit Lucanus quidam nomine, Marcionis sectator atque discipulus, per eadem vadens blasphemiam genera, quæ Marcion & Cerdon docuerant. Sanctus Philastrius ac Sanctus Epiphanius appellant Lucianum. Eandem insaniam respicere videtur Sanctus Irenæus: *Quidam Gnostici neque animam, neque corpus recipere posse dicunt eternam vitam, sed tantum hominem inferiorem. Esse autem hunc eum, qui in eis sit sensus, volunt, quem & solum ascendere ad perfectum decernunt. Dico, videtur. Quia etiam videtur hæc esse alia insania. Lucanus enim neque corpus, neque animam, sed ex ambobus aliquid tertium, hæc verò stulticia solam hominis tertiam partem admisit ad salutem. Nempè Gnosticum Dogma habuit tot collégia, quot hominum capita. Similem hæresim Origene tempore resumpserunt quidam Arabes, de quibus Ecclesiastica historia Eusebii Cæsariensis: *Per idem tempus quidam in Arabia dogmatis cuiusdam à veritate prorsus alieni auctores nascuntur, asserentes hominum animos unà cum corporibus, uno eodemque temporis articulo, morte occumbere, & penitus extingui, ac demum tempore Resurrectionis universè carnis cum eisdem vitam denuò recuperaturos. Addit errorem ab Origene, quem istius Provinciæ Episcopi ad istum finem invitaverant, fuisse revictum, & ab eorundem Episcoporum Synodo damnatum. Attamen inter Lucanum & Arabes fuit aliquid differentie. Hi eandem animam cum eodem corpore, ille neque idem corpus,***

pūs, neque eandem animam, sed aliquid ex ambobus tertium garrivit resurrectorum.

Ab Epicureis observatur.

Non solus Epicurus deliravit animam nostram esse mortalem, sed & nescio qui alii gentilium philosophastri, de quibus Doctor in libro de Anima: *Cap. 51.* *Sed nec modicum quid animæ subsidere in mortuo corpore est, decessurum quandoque & ipsum, cum totam corporis scenam aboleverit. Et hoc enim in opinione quorundam est. Propterea nec ignibus funerandum ajunt, parcentes super suo animæ. Quam stultitiam sectatus fuisse videtur non dumtaxat Democritus, sed & ipse immortalium animarum defensor Plato. Pergit enim Doctor: Ita argumentationes emendicant, ut velint credi etiam post mortem quasdam animas adherere corporibus. Ad hoc enim & Plato, etsi quas vult animas ad cælum statim expediat, in Politica tamen cuiusdam insepultæ cadaver opponit, longo tempore sine ulla labe, præ animæ scilicet indivisitate, servatum. Ad hoc & Democritus incrementa unguium & comarum insepulcris aliquanti temporis denotat. Garrivunt animas non tantummodò mortales, sed & divisibiles, ideoque pedetentim solvi cum cadavere. Et in ipso comas adhuc & ungues produci ab ejus reliquiis. Nec mireris istam Platonis vanitatem. Etenim duplex animarum genus ab ipso didicerunt Gnostici. Hinc pergit Septimius: *Omnes ferè Philosophi, qui immortalitatem animæ, qualiter volunt, tamen vindicant, ut Pythagoras, ut Empedocles, ut Plato; quique aliquod illi tempus indulgent, ab excessu usque ad conflagrationem universitatis, ut Stoici, suas solas, id est, Sapientum animas in superis mansionibus collocant. Plato quidem non temerè Philosophorum animabus hoc præstat, sed eorum, qui Philosophiam scilicet ornaverint amore puerorum. Adeò etiam inter Philosophos magnam habet privilegium impunitas. Itaque apud illum in ætherem sublimantur animæ sapientes. Apud Arium in aerem; apud Stoicos sub Lunam. Imprudentes animas sub terram prosternunt. Illic cum corporibus pedetentim dissolvendas, aut certè in generali conflagratione absumendas. Ita & Gnostici suas solas, licet omni flagitiorum luto scabiosissimas, sapientum ac spiritualium animas expediunt in cælum, animalium animas in medietate ponunt, Choicorum verò infelices mentes dixerunt redire in terram, ac perire. Marcionita Lucanus videtur omnium animas censuisse mortales. Nec mireris istam Stoicorum stultitiam. Stultiora enim de ipsis scribit in secunda Apologia Sanctus Martyr Justinus: *Qui appellantur Stoici Philosophi, ipsum etiam Deum in ignem dissolutum iri opinantur, ac novum per mutationem mundum fore dicunt. Divinam Majestatem garriverunt esse mundi animam, ideoque etiam novum ex vetere Deum, quasi è Phœnice Phœnicem, esse conflagratione generandum. Ita desipuit ista sapientia.***

De una omnium Philosophorum schola sumitur.

Quod omnes Philosophi carnis resurrectionem non solummodò abnegaverint, sed etiam abominati sint, insigniter lucet ex Areopagitarum Judicium circa Sancti Pauli prædicationem judicio: *Cap. 17.* *Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum. Quod Apostolum dumtaxat riserint, erat grandis istorum Heroum moderatio. Etenim Pythagoræ de animarum nostrarum etiam in bestias revolutione sententiam exponit in libro Apologetico Tertullianus, & adjungit: *At enim Christianus, si de homine hominem, ipsumque de Cajo Cajum, reducem repromittat, lapidibus magis, ne saltem castibus, à populo exigeretur. Cuncti tunc gentiles resurrectionem sunt adeo averfati. Hinc in libro de Resurrectione dicit ipsam esse Dei veritatem, & Christianorum fiduciam, atque adjungit: *Cap. 1.* *Sed vulgus irridet, existimans nihil superesse post mortem. Planè enim vulgo interdum & Sapientes sententiam suam jungunt. Nihil esse post mortem, Epicuri schola est. At & Seneca omnia post mortem finiri, etiam ipsam. Satis est autem, si non minor Philosophia Pythagoræ & Empedocli. Sed Platonici immortalem animam è contrario reclamant: Imò ad hoc proxime etiam in corpora remeabilem affirmant. Assumit apud quosdam & corpora & animas, apud Platonicos sola perire corpora; at corporum resurrectionem ab omnibus concorditer abnegari. In secunda super octogesimum octavum Psalmum Concione Sanctus etiam Augustinus nostræ resurrectionis fidem amplè exponit, & prosequitur: *In nulla re sic contradicitur fidei Christianæ, quam in resurrectione carnis. Denique ille qui natus est in signum, cui contradicitur, & ipse carnem suam resuscitavit, ut obviam iret contradicitori. Et qui posset membra sua sic sanare, ut ea vulnerata fuisse non apparet, cicatrices servavit in corpore, ut dubitationis vulnus sanaret in corde. In nulla ergo re tam vehementer, tam pertinaciter, tam obnixè & contentiosè contradicitur fidei Christianæ, sicut de carnis resurrectione. Nam de animi immortalitate multi etiam gentium Philosophi multa disputaverunt, & immortalem esse animum humanum, pluribus & multiplicibus libris conscriptum memoriæ reliquerunt. Cum ventum fuerit ad resurrectionem carnis, non titubant, sed apertissimè contradicunt. Et contradictio eorum talis est, ut dicant fieri non posse, ut caro ista terrena possit in cælum ascendere. Quotquot docuerunt immortalitatem animæ, etiam docuerunt sapientes animas suo tempore liberandas ab hujus vitæ miseris, levandas in cælum, & istic beatificandas. Originale peccatum non intellexerunt. Hinc sordes & infirmitates corporis crediderunt illi naturales, ac ab ipso inseparabiles, ideoque & censuerunt animam in corpore nec posse beatam esse, nec quietam. Corpus****

pus non posse liberari à suo pondere, ideoque nec levati in cœlum. Eò quòd naturæ lex non patiatur graviora ac densiora corpora superponi rarioribus ac levioribus: Cuncta istius cœca sapientia argumenta adducit ac largissimè solvit Sanctus Augustinus in libris de Dei Civitate.

Porro Simon Magus, uti omnium hæreticorum primus est ac Primas, ita & primus, licet animarum in varia corpora revolutionem docuerit, negavit Carnis Resurrectionem. Etenim Christum Dominum, quem semetipsum esse garrivit, garrivit non verè, sed imaginariè crucifixum, ideoque nec resurrexisse. Resurrectionem negarunt etiam Hymenæus, & Phileus. Rationem dat in commentario secundæ ad Timotheum epistolæ Hilarius Romanæ Ecclesiæ Diaconus:

Cap. 2. *Hymeneus & Philetus erant ex radice Sadaecorum.*

Ejusdem erroris magnam portionem prædicavit tunc Cerinthus, de quo Sanctus Epiphanius:

Hæresi 28. *Cerintus homo solidus, ac solidorum Magister, dicere nihil est veritus passum quidem ac crucifixum esse Christum, nondum tamen à mortuis excitatum, ac tum demum, cum mortui resurgent omnes, excitandum.*

Blateravit esse communem ex carnis & viri voluntate natum hominem, ideoque etiam non nisi communiter resurrectorum. Et hunc Errorem atque errorem in prima ad Corinthios epistola impugnari à Sancto Paulo Apostolo, rectè ibidem affirmat Epiphanius. Impugnari & alios Gnosticos; rectè affirmat Hilarius Diaconus. At tamen in primâ super istam epistolam Homilia Sanctus Joannes Chrysofostomus nullam Cerinthi aut cujusvis hæretici mentionem facit: Affirmat istius illic erroris fontem fuisse gentilem Philosophiam. Quidquid sit, generatim omnes hi errarunt cum gentilibus Philosophis. Verùm ex alio, ac longè scèdiori principio. Etenim Philosophi humanam carnem, licet animæ incommodam ac refractariam, professi tamen sunt natura bonam, ac boni Dei bonum opus; at verò ista scelerata falsi nominis scientia garrivit carnem substantiam, & pravi principii pravum opus, ideoque bonas animas ab ipsa oportere liberatas. Legi oportet nostri Doctoris libros de Carne Christi, de Resurrectione Carnis, contra Valentinianos, & contra Marcionem.

Circa Carnis Resurrectionem postmodò errarunt etiam Origenes, in Photii Bibliotheca memoratus Theodorus Aegæorum Episcopus, Sanctus Eutychius Patriarcha Constantinopolitanus, Almericus, & quidam alii. Quin & de Sancto Augustino scribit in illustri virorum catalogo Gennadius Massiliensis: *Augustinus de resurrectione mortuorum summi cucurrit sinceritate, licet minus capacibus dubitationem de abortivis fecerit. Error tamen illius, sermone multo contractus, lucra hostium exaggeratus necdum hæresis questionem dedit. Affirmat Augustino evenisse quod scribit Sapiens; Ex multiloquio non effugies peccatum.* Fuit homo Semipelagianus, ideoque studuit Augustinum ex omni latere fugillare. Hinc & Tichonium Donatistam laudat, quòd docuerit etiam deformatos abortus fore resurrecturos. Est antiqua apud

Lib. 23.

Ecclesiæ quæstio, ad quam sibi propositam affirmativè respondit etiam antiquus Scriptor, à quibusdam putatus Sanctus Martyr Iulianus. Et quòd Sanctus Augustinus istud ipsum fenserit, ideoque à Gennadio morderi non meruerit, possit facile demonstrari. Attamen Gennadii verba, *Error illius, &c.* videntur non hunc articulum respicere, sed doctrinam de Dei gratia. Hanc enim Gennadius singulariter odit. Ex iisdem verbis lucet nullam unquam fuisse hæresim prædestinatianam.

Quæst. 13.

Zenonis disciplina est.

Hermogenes, dum Divinam Omnipotentiam non capit, posuit coeternam Deo materiam, ex qua infecta ille fecerit omnia, impotens creare ex nihilo: Quia ex nihilo nihil fit. Quòd ille error materiam Deo æquet, ac secundum Deum sibi fingat, multis demonstrat Septimius in singulari libro contra Hermogenem. Addit hunc Hermogenem ab illo, quem in suis epistolis notat Apostolus, esse diversum, utrumque fuisse vario errore scabiosum Apostatam, ac prosequitur de hoc posteriori: *Hermogenes Christum Dominum non alium videtur aliter cognoscere, alium tamen facit, quem aliter cognoscit. Imò totum quod Deus est aufert, nolens cum ex nihilo omnia fecisse.*

Cap. 1.

A Christianis enim conversus ad Philosophos, de Ecclesia ad Academiam & Porticum, inde sumpsit à Stoicis materiam cum Domino ponere, quæ ipsa semper fuerit, neque nata, neque facta, neque initium habens omnino nec finem, ex qua Dominus omnia posita fecerit. Ejus sequaces appellat hæreticos *Materianos*. Etiam hanc hæresim esse à Philosophis Stoicis, quorum Princeps fuit Zeno, item in secundo ad Nationes libro affirmat Septimius. Etenim apud Stobæum in Physicis Zeno dicit *essentiam omnium rerum primam esse materiam, atque eam totam æternam.* Et in Præfatione ad primum naturalium quæstionum librum præfixa Stoicus Seneca proponit hanc quæstionem: *Quantum Deus possit? Materiam ipse sibi formet, an data utatur?* Et in octavo epistolarum libro resolvit: *Dicunt, ut scis, Stoici nostri duo esse in rerum natura, ex quibus omnia sunt, causam & materiam.*

Cap. 25.

Epist. 65.

Materia jacet iners, res ad omnia parata, cessatura, si nemo moverit. Causa autem, id est, ratio materiam firmat, & quocumque vult, versat, ex illa varia opera producit. Esse ergo debet, unde aliquid fiat, deinde à quo fiat. Hoc causa est, illud materia. Consonat in libro de natura Deorum Marcus Tullius Cicero: *Non est probabile eam materiam rerum, unde orta sunt omnia, esse Divina providentia effectam, sed habere & habuisse vim & naturam suam. Ut igitur faber, cum quid ædificaturus est, non ipse facit materiam, sed utitur ea, quæ sit parata, sic quoque item cetera; sic isti providentia Divina materiam præsto esse oportuit, non quam ipse faceret, sed quam haberet paratam.* Cicero fuit homo Academicus. Hinc dicit: *Non est probabile.*

Eundem

Enndem errorem Sanctus Antiochiæ Patriarcha Theophilus adscribit Platoni: *Plato cum suis affectis Deum quidem confiteatur ingenitum, Patrem præterea & Conditorum omnium, at deinde subjicit sive supponit Deo materiam quoque ingenitam, quæ simul cum Deo prodierit, sive exstiterit.* Et in libro ad Gentes Sanctus Martyr Iulianus: *Plato modò tria principia dicit omnium, Deum, materiam, speciem; modò quatuor, addendo universalem animam. Rursus cum prius materiam dixisset ingenitam, postea genitam ipsam asserit.* Elucidat in Panario Sanctus Epiphanius: *Plato de materia non omnino cum Zenone & Stoicis sentit. Etenim Deum ille cognovit, ab eoque cuncta producta, tum mentes quasdam agendi facultate præditas, à vero Deo propagatas asseruit. Præterea primum esse principium, ac secundum, & tertium. Quorum primum Deum esse pronuntiat, alterum procreatas à Deo mentes: Ab utrisque demum materiam productam. Sic enim definit cœlum cum tempore factum esse, unaque cum eo dissolutum iri: Quibus verbis priorem suam sententiam evertit. Aliàs enim materiam Deo esse tempore æqualem statuerat. Quam opinandi inconstantiam in ipso notat etiam Sanctus Patriarcha Theophilus: *Verùm si Deus censetur ingenitus, & materia perhibetur ingenita, jam nec amplius Deus Conditor & Creator est omnium etiam secundum Platonicos. Nec quod unus & solus sit, ab eis verè demonstrabitur.* Quia nempe materia, si ingenita sit, non potest non esse Deus. Hoc Theophilus insigniter demonstrat. Hinc Septimius affirmat Hermogenem non tantummodò ad Stoam, sed & ad Academiam apostatasse. Ob duas causas. Primo, quia Plato fuit Princeps Academiæ veteris, quæ desit in Crantore & Cratete. Deinde, quia Stoæ istius Academiæ furculus. Etenim Zeno fuit Cratetis discipulus, ad Stoam successit novæ Sectæ Princeps, ac interim Academicus mansit, atque ita quis ad Stoam declinans declinat etiam ad Academiam. Habes hæc apud Clementem Alexandrinum in primo libro Stromatum. Idem error placuit Aristoteli, & aliis passim Philosophis. Eorum fundamentum fuit hoc Democriti principium: *Ex nihilo nihil gigni, nihil in nihilum reverti.**

Porro Septimius frequenter meminit Zenonis. In libro de anima: *Platonis honor, Zenonis vigor, Aristotelis tenor, Epicuri furor.* Quidam legunt: *Zenonis rigor.* Vigor ingenii acrimoniam commendat, rigor severos mores. Et in libro apologetico: *Zeno Eleates, consultus à Dionysio, quidnam Philosophia præstaret, cum respondisset, Contemptum mortis, flagellis Tyranni subiectus sententiam suam ad mortem usque signabat.* Quod ipsum scribit in libro de anima. Elea est Peloponnesi regio, inter Arcadium & mare Jonium ad occasum. Est & Lucaniæ apud Italos urbs. Et hæc fuit patria Zenonis. Verùm hic est alius Zeno, de quo ad Olympium scribit etiam Magnus Basilus: *Zeno, cum in naufragio omnia abiceret, nihil non vitæ loquebatur, sed dicebat, Eugè, ò fortuna, conjicias nos in vestem veterem & laceram.* Quod ipsum in tertia oratione scribit Sanctus Gre-

Cap. 56.

Cap. 58.

Epist. 169.

gorius Nazianzenus. Eiusdem constantiam laudat Sanctus Clemens Alexandrinus. Stoici Zenonis constantiam laudat Ammianus Marcellinus: *Zenon ille vetus Stoicus, ut mentiretur quædam, laceratus diutius, avulsam sedibus linguam suam cum cruento sputamine in oculos interrogantis Cypri Regis impegit.* Fuit enim Stoicus. De eodem scribit Sanctus Epiphanius: *Porticus Princeps, seu Stoicæ Sectæ Zeno fuit, de quo varus est sermo. Nam alii Cleantibus cujusdam Tyrri filium fuisse putant, alii Cittiensem faciunt ex insula Cypro, quem & Roma aliquamdiu vixisse narrant, ac inde Athenas profectum in Stoa, hoc est, Porticu dogmata illa publice proposuisse. Non desunt qui duos Zenones distinguunt: Eleatem, & illum de quo proximè dictum est. Utrumque sit, eadem ab utrisque dogmata proflexerunt. Laertius & Svidas affirmant fuisse Cittiensem, Mnastæ seu Demæ filium. Elucidat in primo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus: *Cratetis discipulus fuit Cittiensis Stoicorum Sectæ Princeps. Huic successit Cleantes, post quem Chrysippus, & alii deinceps. Eleaticæ autem discipline Princeps Xenophanes Colophoniensis.* Et inter ejus successores ponit Zenonem. Videatur hunc non à nativitate, sed à disciplinæ loco appellare Eleatem. Quidquid sit, Svidas adjungit de Stoa seu Pisanactea Porticu: *Quamvis sub triginta tyrannis eo in loco mille quadringenti civis interfecti essent, tamen ad Zenonem audiendum homines ibi conveniebant, proptereaque Stoici dicuntur ejus sectatores, cum Zenoni antea dicerentur.* Istorum Zenonum fuisse diversa dogmata affirmant Diogenes, & Plutarchus in opere de Placitis Philosophorum. Quod ipsum affirmat Sanctus Clemens. Et addit Cleantem Stoici Zenonis non patrem fuisse, sed discipulum & successorem. Quod sine causa appelletur rigidus, demonstrat in Sancti Babylæ Antiocheni Patriarchæ adversum gentiles encomio Sanctus Joannes Chrysofostomus: *Quale commodum cum matribus & sororibus misceri? Quod quidam Philosophus Stoæ Præfatus lege sanxit.**

Lib. 14. cap. 29.

Fol. 301.

De igneo Deo.

Doctor notat Apellem, de quo & infra scribit: *Si & Apellis stemma retractandum est, tam non vetus & ipse quam Marcion institutor & reformator ejus. Et iterum: Apelles creatorem Angelum, nescio quem gloriosum superioris Dei, facit Deum legi & prophetarum, illum igneum affirmans.* Quod nempe in igne apparuerit in monte Sinai, Et in libro de anima: *Apelles sollicitatus referens animas terrenis scis de super celestibus sedibus ab igneo Angelo, Deo Israel & nostro, qui deinde illis peccatricem circumfuxerit carnem.* Et in libro de carne Christi: *Apelliciani carnis ignominiam præterunt maxime, quam volunt ab igneo illo Preside mali sollicitatis animabus admixtam, & ided indignam Christo, & idcirco de sideribus illi substantiam competisse. Angelum quemdam Inclitum nominant qui*

Cap. 23.

Cap. 8.

qui mundum hunc instituerit, & instituto eo poenitentiam admiscuerit. Poenitentiae causam edicit in libro de haeresibus Sanctus Augustinus: Cum malignus esset Angelus, seu Deus ille, inventus est in sua malignitate mundum fecisse. Hinc illum esse ovem errantem, cujus quaerendae causa Salvator advenit, Apellitae interpretantur. Singulas ejus fabulas erudito, qui magno Ecclesiasticae eruditionis damno peritit aut latet, libro refutavit Tertullianus. Item a Justino Martyre, Theophilo Patriarcha Antiocheno, Philippo Gortynensium Episcopo, Irenaeo Lugdunensi, Modesto, Origene, Rhodone, Adamantio, Hypopolito, ac Eusebio Emiseno Episcopo optime & doctissime refutari affirmat Theodoretus in primo libro haereticarum fabularum. Sanctus Epiphanius affirmat Apellem sub Marcione fuisse Luciani seu Luciani condiscipulum, ab utroque conditam novam haesim, atque adjungit: *Apelles ac omnis ejus factio ita sentit. Non esse Principia tria, neque duo, ut Luciano ac Marcioni videtur, sed unum esse bonum Deum, unumque Principium, ac Virtutem unam nominis expertem. Qui quidem Deus unus, unumque Principium, nullam eorum, quae in hoc mundo geruntur, curam suscipit. Ceterum idem ille sanctus bonusque Deus, qui a principio Deus est ac bonus, alium produxit Deum. Ab hoc universa condita sunt, caelum videlicet ac terra, ceteraque, quae in hoc mundo cernimus. Sed hic minimum bonus evasit, ejusque opera omnia non bene facta, ac pro mala illius mente sunt ab illo fabricata. Videatur & Sanctus Philastrius.*

Heraclitus intervenit.

De Heraclito scribit Doctor in libro de Anima: **Cap. 2.** *Heraclitus ille tenebrosus. Et infra: Platonis honor, Zenonis vigor, Heracliti moror.* Et in libro Apologetico refert varias gentiliū Philosophorum de Divina natura sententias, & harum una est: **Cap. 47.** *Alii ex igne asseverant esse, qua Heraclito visum est.* Fuisse appellatum tenebrosum seu obscurum, testatur etiam Sanctus Clemens Alexandrinus, & in quinto Stromatum libro adducit rationem, affirmans ac demonstrans & Philosophos & Poetas sua dogmata occultasse sub aenigmatibus, atque adjungens: *Innumerabilia invenias, tam apud Philosophos, quam apud Poetas, dicta aenigmatibus, cum etiam toti libri indicent abditam scriptoris voluntatem, cujusmodi est liber Heracliti de natura, qui etiam propterea appellatus est obscurus & tenebrosus.* Ei moestitiam adscribit in tertia oratione etiam Sanctus Gregorius Nazianzenus. Quod nempe humani generis in hac poenali vita calamitates, uti Democritus semper risit, ita ille semper flevit. Quod tamen eodem tempore non vixerit, ad istum Gregorii locum recte advertit Elias Cretensis. Quod Deum esse igneum, aut potius ignem esse primum Principium ac Deum docuerit, tradit in cohortatione ad gentes etiam Sanctus Martyr Justinus: *Heraclitus, sicut Hippa-*

*sus Metapontinus, causam omnium rerum esse ignem asseverat. Quod ipsum affirmat laudatus Clemens in admonitione ad gentes: Parmenides Eleates induxit Deos, ignem & terram. Ex his autem alterum solum Deum existimarunt ignem Hippasus Metapontinus, & Ephesus Heraclitus. Et infra: Hoc etiam usu venit Heraclito, & ejus sectatoribus, qui ignem tamquam ortus rerum principium colunt. Ex eodem errore propagatam dicit Perficam idololatricam, nec non & cultum Vulcani. Heraclitum fuisse Ephesium scribit etiam Svidas. At vero Elias Cretensis Democritum affirmat Ephesium, Heraclitum fuisse Abderitem. Quod ipsum affirmat antiquus Ecclesiae Scriptor Athenagoras: Democritus ab Ephesus pulsus est, Heraclitum Abderitae tanquam insanum exilio, Socratem Athenienses morte affecerunt. Cives concivem. Ejus natales & aevum exponit laudatus Clemens in primo Stromatum libro: Heraclitus Beusontis filius persuasit Melancomae tyranno, ut deponeret tyrannidem. Hic despexit Regem Darium, adhortantem ut veniret ad Persas. Evocationis radix fuisse potest Heracliti dogma de igneo Deo: Nam & Persae ignem adorabant. Istum Darium fuisse Hytapsis filium, adeoque Heraclitum sexagesima nona Olympiade viguisse affirmat Svidas. Et adjungit de ejus morte: Heraclitus aqua intercute laborans, Medicorum curationem aspernatus, se totum sibi bubulo perunxit, quem ad solem siccari sivit. Sic ergo jacentem canes lacerarunt. Alii arena obrutum perisse dicunt. Consonat & dissonat Tertullianus in libro ad Martyres: Heraclitus se bubulo stercore oblitum exussit. Svidas addit nullius Philosophi fuisse discipulum, sed solo ingenii ac diligentiae usum magisterio, & pergit: *Quidam tamen auctores sunt cum Xenophanis & Hippasii Pythagorici fuisse assiduum auditorem. Quod etiam insinuant Sanctus Clemens & Sanctus Justinus, asserentes de igneo Deo dogma fuisse illi commune cum Hippaso. Sanctus Justinus addit in prima Apologia: Quicumque cum ratione ac verbo vixerunt, Christiani sunt, quamvis Athei & nullius Numinis cultores habiti sint. Quales inter Graecos fuerunt Socrates, Heraclitus, atque is similes. Haec sunt cum multo moderamine intelligenda. In cohortatione ad gentes scribit etiam de Platone: Plato summum Deum in ignea essentia esse dicit. Non esse ignem, sed in ipso, uti throno, habitare.**

Unde malum? Et Quare?

Doctor agit in Gnosticos, de quibus & Sanctus Irenaeus: *Abalienati a veritate, digni in omni voluntantur errore, fluctuati ab eo, aliter atque aliter per tempora de isdem sentientes, & nunquam scientiam stabilem habentes, Sophista verborum magis esse volentes, quam discipuli veritatis. Non enim sunt fundati supra vivam peram, sed supra arenam, habentem in semetipsis lapides multos. Propter hoc & multos Deos fingunt. Et quaerere quidem sem-*

semper in excusatione habent. Caequant enim. Invenire autem nunquam possunt. Affirmat ipsos esse ex numero illorum, de quibus scripsit Apollolus: Semper discentes, sive quaerentes, & ad veritatis agnitionem nunquam pervenientes. Hinc quod non dumtaxat semetipsos, sed & nostros, dum in seductionem circumscribere student, vixerint assiduis quaestionibus, affirmat idem Irenaeus in alio ejusdem libri capite, & adjungit: Et si aliquis ex his, qui audiunt eos, quaerit solutiones, vel contradicat eis, hunc quasi non capientem veritatem, & non habentem de superioribus a matre sua semen affirmant.

Cap. 15. Porro apud gentiles Philosophos famosissima fuit quaestio: *Unde, & quare malum?* Originalis ignorantia & carnalis concupiscentia, per quas genus humanum in stendas ac horrendas pravitates & calamitates quotidie praecipitatur, omnibus patent ad oculum, at earum origo est secretissima. Hinc alii animas peccasse ante corpora, & istorum peccatorum hic luere poenas, alii dixerunt ipsas editas a natura noverca. Alii alia caecutierunt. Cerdon & Marcion fixerunt duo Principia, duos Deos, bonum & malum; Et Deum malum esse omnium malorum auctorem & conditorem, Hinc Platonem, licet gentilem, istis fuisse meliorem ac sapienterem recte affirmat laudatus Irenaeus. Sceleratum Valentinii collegium fuit longè stultius. Etenim Demiurgum, seu Deum creatorem blasphemavit esse erroris & labis fructum, atque ita ex ipso mala omnia processisse. Hinc item apud illos quaestio, *Unde Deus?* uti Hesiodus ac alii gentiles Poetae Deorum, ita Valentiniani Aeonum originem quaerunt, & stultissima fabulantur. Ejus blasphemias fabulas ample exponit laudatus Irenaeus. Omnes ignorarunt veram malorum originem, liberum rationalis creaturae arbitrium, & ex ipso nobis natum originale peccatum. Hinc enim a primis nascentium vagitibus usque ad extremos morientium gemitus est grave jugum super filios Adae. Etiam rectum docendi & discendi ordinem ignorarunt. Nec enim mentem inferre oportuit, sed unum Dominum Deum ante omnia agnoscere, & tunc malorum originem investigare. Ita recte advertit Septimius in libro de Resurrectione.

De Enthymesi & Ectromate.

Tertia Valentinianorum Aeonum classis est duodenaria, & ejus postremus Aeon est Sophia. Haec dum invisibilem Patrem illicita curiositate quaerit intueri & noscere, cecidit extra Pleroma, facta est ovis errans, incurrit multas calamitates, ac tandem ejus Enthymesis abortivit Demiurgum, Deum creatorem. Audiamus fabulam a Sancto Irenaeo: *Ea quae extra Pleroma dicuntur a Valentinianis, sunt talia. Enthymesis illius superioris Sophiae, quam & Achamot vocant, separ-*

vatam a superiori Pleromate cum passione dicuntur. Umbratae vanitatis locis deseruisse per necessitatem. Extra enim lumen facta est, & extra Pleroma, informis & sine specie, quasi abortus, idè quia nihil apprehendit. Extra Pleroma errans & ob errorem consternata Sophia abortivit Enthymesin, Enthymesis Demiurgum, Demiurgus mundum. Notanda sunt verba: Extra lumen & extra Pleroma. Quisque enim Valentinii Aeon est lumen & quasi accensa fax: Et quomodo plures faces, dum conjunguntur, uniuersum in unam flammam; ita & triginta Aeonnes, dum unus procedit ab altero, sunt lumen de lumine, & omnes sunt unum magnum lumen. Hoc est ipsorum Pleroma. Non expendamus tempus in inutilis & sceleratas fabulas. Eas esse risu, quam refutatu digniores, recte affirmat laudatus Irenaeus. Interim hinc lucet, quod Valentinus non primi & supremi Protopatoris, sed aliorum dumtaxat Aeonum, ac praeterit Demiurgi, originem inquisivit. Protopatorem est professus esse a semetipso.

Qui illis Dialecticam instituit.

Quod Aristotelis Dialectica Gnosticorum blasphemias adjuverit, testatur etiam Sanctus Irenaeus: *Minutiloquium & sublimitatem circa quaestiones, cum sit Aristotelicum, inferre fidei conantur. Quidam codices legunt: Multiloquium & subtilitatem. Nostra lectio est melior. Etenim Dialecticarum subtilitatum venatores consueverunt non dumtaxat in voce aut syllaba, sed etiam in uno apice vim facere & emphasim, atque ita sectari minutiloquium. Quod Aristotelis Dialectica cunctis haeresibus adjutoria & fomenta subministrare soleat, affirmat etiam in Sancti Amos Prophetae commentariis, haec ejus verba, *Conteram vestes Damasci*, exponens beatus Hieronymus: *Vestes Damasci, quasi serae robustissimae atque fortissimae, hi intelliguntur, qui instructi sunt arte dialectica, & argumentis Philosophorum. Verbi gratia ostium vocatur, qui falsum dogma concepit & peperit, ut Arius in Alexandria. Vestes ejus & serae fortissimae, Euthychius & Eunomius, qui syllogismis & enthymematis, & sophismatibus, quae ab aliis male inventa sunt, roborare conantur. De Ario scribit etiam Socrates: Arius erat dialecticarum argutiarum minime ignarus. Et Hermias Zozomenus: Arius dissimulandi subtilitate erat cum primis excellens. Et de cunctis generatim Arianis scribit ad Imperatorem Gratianum in libris de fide Sanctus Ambrosius: *Omnem vim venenorum suorum in dialectica disputatione constituunt, quae Philosophorum sententia definitur, non adstruendi vim habere, sed studium destruendi. Eisdem Arianos Sanctus Epiphanius appellat novos Aristotelicos, & adjungit causam: Nam hujus Philosophi virus omne in seipsis expresserunt, & innocentem Spiritum Sancti simplicitatem ac benignitatem reliquerunt. Evangelica***

gelica mansuetudine relicta, calliditatem potius amplecti sunt, ac se ad Aristotelem & ceteros hujus mundi Dialecticos accommodaverunt. Et adversus Arii resuscitatorum Aetium scribit: Tua illa, ex Dialecticorum & disputandi artificum officina profecta, vana & insolens oratio. Addit ipsum hujus fastu & arrogantia fuisse dissentum.

Lib. 2. Et Socrates: Aetius eos, qui forte in ejus venero colloquium, suis obstupescit argutiis. Istud autem effecit frenus elenchis sophisticis Aristotelis. Quarum subsidio cum disseret, captiosas ratiocinationes, quas ipse non poterat dissolvere, imprudens contexit. Et Herimias Zozomenus: Aetius magnopere ab illis, qui fidei Catholicae adversabantur, laudatus est. Vir Dialecticae peritus, valdeque ad ratiocinandum idoneus. In pugnis verborum satis exercitatus, istique uni rei operam revera navans. Et de ejus sectatore Eunomio scribit: Eunomius erat magnus verborum artifex, certantique & ratiocinandi studio vehementer delectabatur. Quales esse complures istius sectatores licet animadvertere. Nam neque piam alicujus vitam, neque mores, neque benignitatem in egentes tantum laudant, nisi ipsorum favcat opinioni, quantum si litigiosus in disputando, atque adeo ratiocinationibus videatur superiores ferre. Socrates affirmat Eunomium fuisse Aetii scribam & contubernalem, atque adjungit: Eunomius cum Aetio vitam idem fallaces ratiocinandi & concludendi modos, qui sunt Sophistarum proprii, ab illo didicit, eosque sedulo est imitatus. Quin etiam inanis & ineptis vocibus operam dare, atque sophisticata, quibus irretiretur, contexere imprudens aggressus est, illisque arrogantem inflatus ad blasphemiam precepsit. Et de cunctis generatim Aetianis seu Eunomianis scribit in homilia super exordium Evangelii secundum Joannem Sanctus Joannes Chryostomus: Unde ignominiosa Eunomii appellatio? Unde haeretica illa semina? Veritatis doctrina apud impios illos tota subversa est, invaluitque & recepta est doctrina Aristotelica. Quod ipsum scribunt Sanctus Basilius, Gregorius Nyssenus, Gregorius Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, & in dialogo contra Luciferianos Sanctus Hieronymus: Ariana haeresis magis cum sapientia saculi facit, & argumentationum rivos de fontibus Aristotelis mutuatur.

Eadem Dialectica inflavit & armavit Pelagianos. Hinc in primo adversum ipsos libro scribit idem Hieronymus: Haec argumentatio tortuosa est, Ecclesiasticam simplicitatem inter Philosophorum spina concludens. Quid Aristoteli & Paulo? Quid Platoni & Petro? Et in tertio libro: Disputatio tua non ex fontibus veritatis & Christiana simplicitate, sed ex Philosophorum minutis & arte descendit. Loquitur ex Sancto Irenaeo, qui nobis jam dixit: Aristotelis minutiloquium. Et ad istius haereseos Principem, ac Sanctorum Patrum contemptorem Julianum declamat Sanctus Augustinus: Rogo, fili Juliano, quid respondetis? Quibus eos, utique Sanctos Patres, oculis intruere? Quae tibi argumenta succurrent? Quae Aristotelis categoriae, quibus ut in nos velut ar-

Haeresi 76. c. 1.

Lib. 2. cap. 28.

Lib. 3. cap. 14.

Lib. 6. cap. 26.

Lib. 4. cap. 7.

Tom. 6. fol. 142.

Lib. 1. cap. 4.

tifex disputator insulas, videri appetit elumatus? Quae tuorum argumentorum vel acies vitrea, vel plumbei pugiones in illorum conspectu exerci audent? Quod etiam Pelagius & Celestius fuerint istius artis peritissimi, ideoque & tumidissimi adversus Catholicam simplicitatem, luceat ex plurimis locis ejusdem Augustini. Hauserunt id ex suis magistris Origenistis, ad quorum acrem patrum Joannem Hierosolyma Episcopum scribit Sanctus Hieronymus: Fides pura & aperta confessio non quaerit strophas & argumenta verborum. Quod simpliciter creditur, simpliciter confitendum est. Licet Haeresiarcha Eutycheus fuerit senex imperitus & delirus, Dialectica tamen verborum potentia promovit ejus deliria. Etenim adversus Severum Pseudo-Patriarcham Antiochenum scribit ejusdem Ecclesiae orthodoxus Presbyter Theodorus: Quando Severus nudis vocibus acquiescit, utique pietatem supponit consistere in solis verbis & sonis, reclamante Apostolo, qui dicit, Non in sermone est regnum Dei, sed in virtute, & veritate. E regione is demum ab ipso Severo praestantissimus agnoscitur Theologus, qui scite se exercuit in Aristotelis categoriis, & reliqua supellectile externorum à Christo Philosophorum. Adversus eundem Sanctus, per Jacobum Gretserum vulgatus, Anastasius Sinaita profiteretur se cum sacris Litteris loqui, non juxta Aristotelis aut Homeri disciplinam. Et adjungit: Catholica Dei Ecclesia doctrinam de Christo non Aristotelis aut Graecorum more tradit, sed Evangelicè & Apostolicè. Loquitur cum Evippio Neo-Caesarensi Episcopo, Polemoniaco Ponti Metropolitano, qui post expositionem suae Provincialis & oecumenicae Chalcedonensis Synodi adversum Eutycheianitas fidem subdit in Synodalibus ad Imperatorem Leonem litteris: Haec breviter Piscatoris, non Aristotelis suggestimus. Etiam adversum Monothelitas scripsit ad Imperatorem Constantinum quartum Mansuetus Archi-Episcopus Mediolanensis: Non cum Dialecticis, sed cum rusticis & piscatoribus Dominus posuit rationem, & his tradidit sui secreta consilii. Extat epistola in sexto Concilio. In ejusdem undecima Actione magnus istius dolosae factionis patronus Macarius Antiochia Patriarcha arguitur, quod in scriptis ad Lucam Africæ Monachum litteris docuerit non cum Sanctis Ecclesiae Synodis & Patribus, sed secundum Aristotelis syllogismos.

Quod etiam Berengarius, Roscelinus, Petrus Abaelardus, Gilbertus Porretanus, Almaricus, alique magni viri fuerint ab Aristoteli Dialectica circumscripti in haeresis testimoniiis, Almerici lapsus occasionem praebuit, ex qua Parisiensis Universitas Aristotelis Philosophiam doceri vetuit in suis scholis, & damnavit ad ignem. Rei seriem exponit Rigordus in vita Philippi Augusti. Et profecto Aristotelicae Dialecticae in Parisiensi schola traditio non est admodum antiqua. Quod Sancti Augustini Dialectica fuerit olim istice pralecta, docet vita Sancti Odonis Abbatis Cluniacensis: Odo hic dicitur.

Epist. 62.

Cap. 8.

Epist. 52.

diebus adit Parisum, ibique Dialecticam Sancti Augustini, Deodato filio suo missam, perlegit. Praecipuum habuit Remigium. Odo floruit saeculo decimo. Et istam Dialecticam resumi in scholas, sane expediret. Licet enim ipsa sit desumpta ex Aristotele, correctata tamen est, & facta Christiana. Praeterit per librum de Magistro. Et certe correctione fuit opus. Nam & ipse Aristoteles dixit Sophisticam esse furam sapientiae. Ita in primo Stromatum libro testatur Sanctus Clemens Alexandrinus. Ex eodem principio graves Scriptores notant non dumtaxat Petrum Pithavensem ac ejus discipulum Petrum Lombardum, sed & Doctorem Anglicum, quod Aristotelis Dialecticæ inimum tribuerit. Adversum illos, qui multas Philosophicas quaestiones proponunt in materia Eudbaristica, recte scripsit Robertus Corcaon: Stultus, quilibet potest in his secretis & occultis mysteriis plura inquirere, quam totus mundus possit solvere. Adversus istam Dialecticam plura sunt Sanctorum Patrum testimonia.

Rationem hic edicit Septimius: Quia nempe ista Dialectica est artifex fruendi & destruendi. Est versipellis in sententiis, coacta in conjecturis, dura in argumentis, operaria contentionum, molesta etiam sibi ipsi, omnia retrahat. Atque ita & semetipsam evertit. Hinc supra dixit & Sanctus Ambrosius, quod habeat non vim adstruendi, sed studium destruendi. Et Sanctus Epiphanius ipsam dixit virus Aristotelis. Quod per ipsam sceleratus Aetius Sophismata, quae ipsemet enodare non noverat, invenerit, atque ita semetipsam in atheam impietatem conclusit, supra affirmavit Socrates. Et dat rationem: Aristoteles propter Sophistas, qui tum Philosophiam intriserunt, hanc differendi rationem, pro adolescentibus conscripsit, & ita Sophisticis & fallacibus quibusdam Sophistarum argutiis restitit. Loquitur de libris Elenchorum. Hi docent duo. Primum quempiam per rationum fucos in errorem circumvolvere. Deinde, istos nodosos dolos evolvere. Et hanc artem ipse Aristoteles dixit furam sapientiae. Eam in prima ad Timotheum Epistola videtur notasse Sanctus Paulus: Superbus est, nihil sciens, sed languens circa quaestiones & pugnas verborum. Et hinc Sanctus Cantuariensis Antistes, ac Elenchorum peritissimus artifex Lanfrancus, dum adhuc Monachus cum ejusdem artis perito haeresiarcha Berengario dialecticè disputare cogeretur, sub Divini nominis invocatione protestatus est se invitum in istas tricas descendere & addidit causam: Ne videretur magis arte, quam veritate, sanctorumque Patrum auctoritate confidere. Quae ratio est bene notanda.

Interim Tertullianus non sine causa scribit: Miserum Aristotelem, qui illis dialecticam instituit. Utique Gnosticis, adeoque & cunctis haeticis. Dicit istum instituta ab illo artis sceleratissimum abusum ab ipso non fuisse praecogitatum aut praevisum. Est revera abusus. Ipsa ars non est mala, sed virtus & Dei donum. Etenim Dialecticam in demonstrationibus, oppositionibus, & concertationibus consistere affirmat Sanctus Gregorius Nazianzenus, & adjungit de Sancto Basilio: Basilius in ea adeo excellit, ut iis, qui cum ipso disputabant, facilis esset labyrinthis se extricare, quam argumentorum ejus laqueos effugere, si quando res ita postulesset. Quare alio in loco, dum Pyrrhonicas assensus ac retentiones, Chrysippus syllogismos, & Aristotelicae artis pravum artificium lamentatur, tamquam Aegyptiacas plagas irrepsisse in Ecclesiam, loquitur de abusu. Etiam in quarto Ecclesiasticae historiae libro Theodoretus laudat Didimum Alexandrinum, quod Aristotelis Syllogismos calluerit, & addit laudis causam: Non quasi veritatem ista doceant, sed quod arma sint veritatis contra mendacium. Et adversus Berengarium scribit laudatus Lanfrancus: Beatus Augustinus in quibusdam suis scriptis, & maxime in libro de doctrina Christiana, hanc disciplinam amplissime laudat, & ad omnia, quae in sacris Litteris vestigantur, plurimum valere confirmat. Denique contra Felicianum haeticum Arianum contendens, ita hac arte cum conclusit, ut ipse haeticus non valens ferre locorum & syllogismorum implicitas & implicantes connexiones, publica voce exclamaret, Aristotelica mecum subtilitate contendit. Eandem peritiam Sancto Augustino etiam Donatistae adeo improperarunt, ut ipsorum Grammaticus Cresconius suos laudat Episcopos, quod cum illo, uti cum Dialectico, nolent habere sermonem. At verò Augustinus affirmat, ac nervosè demonstrat Dialecticam esse veram animae virtutem, & non dumtaxat Sanctum Paulum, sed & ipsum Christum Dominum fuisse ipsa usum. Addit non solum apud gentiles Aristotelem, sed & Stoicos ejus fuisse peritissimos: Stoici non solum Dialectici fuerunt, sed etiam ceteras Philosophorum Sectas in hac vel arte, vel facultate vicerunt. Stoicus quippe ut mecum recolis, fuit ille Chrysippus, de quo Academicus Carneades hanc habebat sententiam, ut quando cum illo sibi esset disputandum, belleboro purgandum cor esse censeret, ceteros autem vel pransus facile superaret. De quo exemplo vide Scholia nostrorum in hac schola Antecessorum. Dialectica est instar gladii, quo quis & malè possit uti, & benè.

Orat. 20.

Orat. 26.

Cap. 26.

Lib. 1. cap. 14.

Lib. 1. cap. 19.

Genealogie interminabiles.

Adversum Marcionitas, qui duos sibi fingunt Deos, recte scribit Sanctus Irenaeus: Præter eum, qui ab initio annuntiat, & rursus præter eum, qui putatur secundò inventus esse, alterum tertium advenire, & ejusdem erit, postea etus & tertio in quartum, & ab hoc rursum alterum & alterum, & sic semper putans gnoscere talis sensus nunquam in uno habet Deum. Proceat in infinitum. Quod ipsum in carnine adversum Marcionitas scribit Peudegenius: Si duo sunt igitur, cur non sunt multa, Deorum millia? Cur numquam Deitas contenta gemellorum? An non in populo dispersa.

Lib. 4. cap. 22.

numina Divina fuisse erat melius, mundumque implere eapacem Semi-Dei passim nullo discrimine monstris? Gentilem errorem, qui cunctis elementis, & cunctis mundi portionibus proprium finxit nomen, affirmat esse Marcionitica fabula mitiorem. Et hinc de glorioso Martyre Justino scribit idem Irenæus: *Bene Justinus in eo libro, qui est ad Marcionem, ait, Quoniam ipsi quoque Domino non credidissent alterum Deum annuntianti præter fabricatorem, & factorem, & nutritorem nostrum. Divinæ Majestatis unitas est adeo manifesta, Quæ omnia firmiori pede ambulant adversum Valentinianos Æones. Rursus enim Sanctus Irenæus: Aliquando quidem triginta, aliquando verò innumerabiles multitudines Æonum mentiuntur. Saturnius juxta dierum in anno numerum ponit Æones trecentos sexaginta quinque, & unicuique in dominatum dat proprium cœlum. Hujus mundi, & præsertim per Dominum Deum in Hebraico populo instituta, Republica est quædam imago ac figura cœlestis Hierarchiæ: Ita Valentinus dixit inferiores Æonum ordines esse typos superiorum. Hinc ipsum Irenæus appellat hebetem & stultum, & adjungit: Coguntur enim hi tales, quemadmodum sæpenumerò ostendimus, semper typos typorum, & imagines imaginum adinvicem, & nunquam fingere animum suum in uno & vero Deo. Suprà enim Deum factæ sunt cogitationes ipsorum. Hinc Valentinianus Æonum generationes etiam Septimius rectè appellat Genealogias interminabiles.*

Per Philosophiam.

Hodierna Apostoli translatio sic habet: *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, & non secundum Christum. Per inanem fallaciam aut seductionem Apostolus videtur intelligere artem sophisticam Aristotelis. Per Philosophiam intelligit Physicam. Non quamlibet, sed illam quæ est juxta hominum traditionem, & elementa hujus mundi. Hanc exponit in libro de moribus Ecclesiæ Catholicæ Sanctus Augustinus: Etiam curiosi esse prohibemur, quod magnum temperantiæ munus est. Hinc illud est: Cavete ne quis vos seducat per Philosophiam: Et quia ipsum nomen Philosophiæ si consideretur, rem magnam, totoque animo appetendam significat. Siquidem Philosophia est amor studiumque sapientiæ. Cautissimè Apostolus, ne ab amore sapientiæ detertere videretur, subjicit: Et elementa hujus mundi. Sunt enim qui desertis virtutibus, & nescientes quid sit Deus, & quanta Majestas semper eodem modo manentis naturæ, magnum aliquid se egere putant, si universam istam corporis molem, quam mundum nuncupamus, curiosissimè intentissimeque perquirant. Unde etiam tanta superbia gignitur, ut in ipso cælo, de quo sæpè disputant, sibi vix habitare videantur. Reprimat igitur se anima ab hujusmodi vana cognitioni cupiditate, si se co-*

stam Deo servare disposuit. Talenim amore plerumque decipitur, ut aut nihil putet esse nisi corpus, aut etiam si auctoritate commota fateatur aliquid esse incorporeum, de illo tamen nisi per imagines corporales cogitare non possit, & tale aliquid esse credere, quale fallax corporis sensus insigit. Sancti Primasii Uticensis Episcopi commentarius est amplior: Contra Philosophos agit Apostolus, quorum omnis disputatio de elementis est, de visibilibus creaturis, & qui ex naturalibus æstimant virtutem Dei, dicentes ex nihilo nihil fieri posse, & animam aut initium non habere, aut esse mortalem, aut virginem parere non posse, & Deum ex homine nasci, mori atque resurgere, sultum esse credere. Et adversum similes opiniones dixit in libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus Dominum Deum esse omnipotentem, non solummodo quousque Platonici volunt, sed quousque Christiani credunt.

Apostolus addidit: *Et non secundum Christum. Exponit in magni Basilii encomio Sanctus Gregorius Nazianzenus: Illud autem inter omnes sanæ mentis homines constare arbitror, eruditionem inter humana bona principem locum tenere. Non de hæc nostra solum ac nobiliori loquor, quæ contemptio omnium sermonis lepore atque ornatu, uni salutem, atque earum rerum, quæ ratione atque animo intelliguntur, pulchritudini arctissimè inhaeret, sed etiam de externa, quam plerique Christiani, pravo quodam judicio, ut insidiosam & periculosam, ac procul à Deo avertentem, adspernantur. Quemadmodum enim cœlum, terram, aerem, quæque eorum complexu coercentur, non ideo contemnere debemus, quia nonnulli sceleratè accipiunt, pro Deo ea quæ Dei sunt venerantes; eodem nos quoque modo ex litteris illis & disciplinis id sanè, quod in inquirenda rerum natura & contemplatione versatur, suscipimus, quidquid autem ad Demones, & errorem, & exitiæ voraginem ducit, respicimus. Imò etiam ab eo ad Dei cultum adjuvi sumus, nimium ex deteriori id quod præstantius est cognoscetes, atque illorum imbecillitate doctrinam nostram fulcientes. Quamobrem non idcirco eruditio contemnenda est, quod ita quibusdam videatur, quin potius stulti atque imperiti habendi sunt, qui hoc existimant: Qui omnes esse sui similes cupiunt, ut privata eorum inscitia sub communi deliteat, nec quisquam ipsorum imperitiam prodat & coarguat. Affirmat gentilem Physicam non damnandam esse, sed purgandam ab erroribus, & formandam ad Evangelicam veritatem. Sic erit secundum Christum. Quod ipsum scribit in libro Apologetico Septimius: Philosophi affectant veritatem, & affectando corrumpunt, ut qui gloriam captant. Christiani & necessariò appetunt, & integrè præstant, ut qui salutem suam curant. Interpolatam à gentili Philosophia veritatem affirmat à Christianis integrè. Quod præsertim verum est de Philosophia Platónica. Hanc esse è sacris nostris litteris haustam, & paucis correctis fieri Christianam, Sancti Patres passim affirmant. Hinc & ipsam constantè laudant, sequuntur in suis Scriptis, & commendant. Præsertim Sanctus Augustinus, affectans*

Cap. 49

rens ipsam à Divinæ providentiæ proximè ante Evangelium fuisse missam gentilibus, tamquam ejus præcursores præparationem. Et hinc Origenes, nostræ apud Alexandriam scholæ Doctor, Sanctum Gregorium Thaumaturgum & alios plures, à nostrâ fidè contumaciter aversos, primùm Platonicos fecit, ac deindè paucis tantis ac emendatis optimos Christianos. At verò quidam è Philosophis Christiani nescierunt sua Philosophiæ istam medelam impendere, atque ita hæserunt in elementis, & facti sunt hæretici. Quod maxime verum est de Gnosticis.

CAPUT OCTAVUM.

Quid curiositas prætendat aut scrupulositas.

Nobis curiositate opus non est post CHRISTUM JESUM, nec inquisitione post Evangelium. Cum credimus, nihil desideramus ultrà credere. Hoc enim prius credimus, non esse quòd ultrà credere debeamus. Venio itaque ad illum articulum, quem & nostri prætendunt ad ineundam curiositatem, & hæretici inculcant ad importandam scrupulositatem. Scriptum est, inquit; *Querite, & invenietis.* Quando hanc vocem Dominus emittit, recordemur. Puto in primitiis ipsis doctrinæ suæ, cum adhuc dubitaretur apud omnes, an Christus esset: Et cum adhuc nec Petrus illum Dei Filium pronunciaffet. Cum etiam Joannes de illo certus esse desisset. Meritò ergo tunc dictum est, *Querite & invenietis*, quando quærendus adhuc erat, qui adhuc agnitus non erat. Et hoc quantum ad Judæos. Ad illos enim pertinet totus sermo fuggillationis istius, qui habebant ubi quærerent Christum. Habent, inquit, Moysen & Heliam, id est, Legem & Prophetas Christum prædicantes. Secundum quod & alibi apertè: *Scrutamini*, inquit, *Scripturas, in quibus salutem speratis. Illæ enim de me loquuntur.* Hoc erit: *Querite & invenietis.* Nam & sequentia in Judæos competere manifestum est: *Pulsate & aperietur vobis.* Judæi retrò penes Deum fuerant, dehinc ejecti ob delicta extra Deum esse cœperunt. Nationes verò nunquam penes Deum, nisi stillicidium de situla, & pulvis ex area, & foris semper. Itaque qui foris semper, quomodo pulsabit eò ubi nunquam fuit? Quam januam novit in quam nec receptus, nec ejectus aliquando? An qui scit se intus fuisse, & foras actum, is potius pulsabit, & ostium novit? Etiam, *Petite & accipietis*, ei competit, qui sciebat à quo esset petendum, à quo & erat aliquid repromissum: à Deo scilicet Abraham, Isaac & Jacob, quem nationes non magis noverant quam ullam repromissionem ejus. Et ideo ad Israel loquebatur: *Non sum*, inquit, *missus, nisi ad oves perditas domus Israel.* Nondum canibus jactabat panem filiorum, nondum in viam nationum ire mandabat. Si quidem in fine præcepit, ut vaderent ad docendas & tingendas nationes, consecuturi mox Spiritum Sanctum Paraclerum, qui illos deducturus esset in

omnem veritatem. Et hoc erga illos facit. Quid si nationibus destinati Doctores Apostoli, ipsi quoque Doctorem consecuturi erant Paracletum; multo magis vacat erga nos, *Quærite & invenietis*, quibus ultro erat obventura doctrina per Apostolos, & ipsis Apostolis per Spiritum Sanctum. Omnia quidem dicta Domini omnibus posita sunt, quæ per aures Judæorum ad nos transferunt; sed pleraque in personas directa, non proprietatem admonitionis nobis constituerunt, sed exemplum.

SCHOLIION.

Nobis curiositate opus non est, &c.

Eodem modo pro Synodi Chalcedonenſis auctoritate loquitur in ejus executorio Edicto Imperator Marcianus: *Cesset prophana contentio. Nam verè impius atque sacrilegus est, qui post tot Chalcedone congregatorum Sacerdotum sententiam aliquid suæ opinioni tractandum relinquit. Extrema quippè dementia est in medio & perspicuo die commentitium lumen inquirere. Quisquis enim post veritatem repertam aliquid ulterius discutit, mendaciam quærit.* Exstat Edictum post Chalcedonenſem Synodum, ipsumque meritò prædicat Facundus Episcopus Hermetensis. Porro ista omnia Septimius dirigit in Gnosticos. Hi post CHRISTUM JESUM fuerunt curiosi, & post Evangelium inquisierunt. Etenim quòd CHRISTUS JESUS in Evangelio unum, cæli & terre Creatorem, clementem simul & justum, antea à Patriarchis & Prophetis annuntiatum, ac ab universo humano genere cultum & adoratum Deum prædicaverit, est adeò manifestum, ut supra dixerit nobis Augustinus Justinus se Christo Domino, si plures prædicasset Deos, nec fuisse nec fore crediturum. At verò de Valentinianis scribit Sanctus Irenæus: *Valentiniani se non solum Presbyteris, hoc est, primitivis Ecclesiarum Episcopis, sed etiam Apostolis dicunt sapientiores. Et non solum Apostolos, sed etiam ipsum Dominum modo quidem à Demiurgo, modo à Medietate, interdum à Summitate fecisse sermones; se verò indubitato, & incunctantè, & sincerè absconditum scire mysterium. Demiurgum blaterant Psychicum & animale, ideoque alium supra ipsum quærunt superiorem Deum, qui usque ad Evangelium fuerit ignotus, nihil creavit aut administraret in hoc mundo, ideoque quem laudatus Irenæus rectè affirmat esse Deum Epicuri. Quod quam maxime quadrat etiam bono Deo Cerdonis & Marcionis. Hinc semper quærunt, & nunquam inveniunt. Nos acquiescimus Christo Domino, & ejus Evangelio. Nam prima Religionis regula mandat ipsi personam obedire. Ex hoc loco Centuriatores Magdeburgenses malè concludunt solum scriptum, non verò traditum Dei verbum esse authenticum. Etenim plenum Evangelium constat*

Cap. 3.
Lib. 12.
Cap. 3.
Lib. 3.
Cap. 41.

utroque isto Christi verbo. Et quod utrumque apud Septimium ac omnem Ecclesiam sit ac semper fuerit ejuſdem auctoritatis, suo loco demonstrabitur.

Quærite, & invenietis

Isto Evangelii loco pessimè abusus fuisse Gnosticos testatur etiam Sanctus Irenæus: *Alia & à Lib. 2. nullo alio cogitata dicunt se docere, de quibus & dicitur. Cap. 18. xerit Dominus, Quærite, & invenietis, ut quærant scilicet, qui Bysto & Sige processerint. Et in alio ejusdem libri capite: Illud quod scriptum est, Quærite & invenietis, ad hoc dictum esse interpretantur, ut super Demiurgum semetipsos inveniant majores. Et in vigesimo sexto capite demonstrat istas blasphemias fabulas esse instabiles, laudato Domini verbo palam adversas. Supra omnibus naturaliter notum Creatorem isti fabulantur alium Deum incognitum, ideoque arcano studio quærendum. Istam pessimam curiositatem etiam nostris hinc inde infirmis persuaserant, atque ita fecerant pendere præcipites in ruinam. Septimius respondet adductum Evangelii locum nequaquam ad Ecclesiam dirigi à Christo Domino, sed ad solos sibi coævovos Judæos, partim recutantes, partim dubitantes credere, quòd JESUS Nazarenus esset Christus Dei Electus. Esse vult Synonimum huic: *Scrutamini antiquas legis & Prophetarum scripturas, in quibus salutem speratis, seu vitam æternam.* Et huic: *Si Moysi crederetis, crederetis & mihi, quia ille de me scripsit.* Verùm alii passim Patres locum, uti palam omni nostris ad Deum legitimæ orationi promittentem, dirigit ad omnem Ecclesiam, dirigitque etiam ipse Septimius & in sequenti capite, & in libro de oratione.*

Et in hoc ipso contextu affirmat locum etiam à nostris prætendi ad inveniendam curiositatem. Laudabilem. Hinc & infra scribit: *Agè jam qui vobis curiositatem melius exercere in negotio salutis suæ, percurrite Ecclesias Apostolicas.* Etenim Evangelici dogmatis articulos, quorum noticia est ad salutem necessaria, paucissimos, ac verò Christianas circa ipsum quæstiones esse plurimas, rectè affirmat Sanctus Augustinus. Et ipsam curiosa inquisitio, & provida decisio

Lib. 2. cap. 18.
Cap. 33.
Cap. 10.
Lib. 5. c. 9.
Cap. 18.
Cap. 36.

Christiani Doctores. Hanc curiositatem etiam laudat, & ipsi limites figit Sanctus Irenæus, affirmans plures quæstiones esse nobis impetrabiles, ideoque Divinæ sapientiæ reservandas. Et Gnosticos, dum reservare nolunt, lapsos in stultissimas blasphemias. Proinde alium Gnostica, alium scopum habet orthodoxa curiositas. Hæc Evangelici dogmatis fidelem intelligentiam, ista ejus serupulositatem, seu per quærentium & audientium serupulos inquietationem. Non penitus malè scribit in libro de Pudicitia etiam Montanista Septimius: *Hujusmodi curiositates & suspecta faciunt quædam, & coactarum expositionum subtilitate plerumque deducunt à veritate.* Notat curiosas nimium, coactas, & subriles Dominicarum parabolarum expositiones. Eas quas ibi versat, utpotè orthodoxas, sceleratè invadit, certum tamen est, quædam frequenter deviare. Gnosticorum expositiones suis se sceleratissimè devias, variis in locis demonstrat Sanctus Irenæus. Eadem in re quandoque excedunt hodierni Concionatores. Proinde nostra curiositas, ut laudabilis sit, esse debet moderata: ligata ad Sanctorum Patrum terminos.

Lib. 2. cap. 47.
Cap. 9

Certus esse desisset.

Hunc locum exponit Doctor in libro de Baptismo: *Ipsam quod coeleste in Joanne fuerat, Spiritus Prophetie post totius Spiritus in Dominum translationem usque adeò defecit, ut quem prædicaverat, quem advenientem designaverat, postmodò an ipse esset, miserit sciscitatum.* De Joannis Baptismo scribit in libris de Baptismo adversum Donatistas Sanctus Augustinus: *Acceptit hoc Joannes certæ dispensationis gratia non diu mansurum, sed quantum satis esset ad parandam viam Domini, cujus eum esse Præcursorem oportebat.* Tertullianus non tantummodò Baptisma, sed etiam Prophetiæ donum vult in Sancto Joanne fuisse temporale, ideoque præcursorix prædicationis expleto officio extinctum. Quod ipsum scribit in quarto libro adversus Marcionem: *Ipsa jam Domino, virtutum sermone & Patris Spiritu, operante in terris & prædicante, necesse erat portionem Sancti Spiritus jam abscedere à Joanne.* Nicolaus Rigaltius præsentem locum commentatur: *Etiã post excessum Joannis.* Non est affectus mentem Septimii. Verùm alii passim Patres huic adversantur. Affirmant ab incarceratione per Herodem Joanne discipulos non pro suo, sed pro ipsorum dumtaxat levando dubio fuisse ad Dominum ablegatos.

Stillicidium de fitula.

Alluditur ad quadragesimum caput Sancti Prophetæ Isaia: *Ecce gentes quasi stilla fitule, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt. Ecce insula quasi Chrisi. Lupi Opera T. IX.*

pulvis exiguus. Videtur Propheta gentes à Dei gratia in perpetuum proscindere, atque ita non solum Judæis duri & pertinacis in nos odii fomenta præbere, sed & hæsitandi causam quibusdam fidelibus, de quibus in primi Psalmi enarratione Sanctus Ambrosius: *Nunc illud superesse arbitramur, quod in multorum ore versatur, quæ ratione Deus dixerit per Isajam, Sic omnes gentes ut stillicidium de urceo, & sicut momentum stateræ æstimatæ sunt, & ut sputum æstimabuntur. Ita ergo peribunt omnes sicut stillicidium de urceo, & ut sputum perit, & ad nullos usus proficit?* Gentes ad Dei Evangelium & gratiam omnino spectare ostendit eleganter, ac pergit: *Debes hoc loco vim Divinæ sententiæ considerare. Contemplatione etenim Creaturarum caelestium, quæ multæ sunt, nempe Angelorum, Archangelorum, Principatum, Thronorum, Dominationum, millium & decem millium, & innumerabilium millium, gentes ut stillicidium de urceo æstimatæ sunt. Nam sicut cælum adeò majus est quam terra, ut à plerisque comparatione cæli terra ut punctum æstimata sit, ita & ejus plenitudo. Ex illa igitur plenitudine caelesti tamquam gutta cadens æstimatæ sunt gentes.* Eodem modo Sanctus Hieronymus Prophetam exponit, atque adjungit: *Si omnes gentes sic sunt in conspectu Dei quasi non sint, & quasi nihil & inane reputantur, in omnibus autem gentibus & Israel est, ergo & ipse sic est, quasi non sit, & in nihil atque inane reputatur. Hoc dicimus, ut frangatur ejus superbia, & ceterarum gentium similes esse se noverint.*

Sancti Irenæi interpretatio, licet diversa, est elegantissima ac verissima. Demonstrat omnia hujus mundi à Divina providentia dirigi ad Electos, & propter ipsos fieri, atque profequitur: *Gentes autem, quæ & ipse non alleverunt oculos in cælum, neque gratias egerunt faciori suo, neque lumen veritatis videre voluerunt, sed sicut mures cæci, absconditi in profundo insipientiæ, justè sermo ut stillicidium de cado, & sicut momentum stateræ, & sicut nihil deputavit, in tantum utiles & aptabiles justis, quantum utilitatis præstat stipula ad triticum augmentum, & palea ejus in usionem ad operationem auri.* Quam doctrinam adversus Pelagianum errorem amplissimè elucidavit & confirmavit Sanctus Augustinus. Intelligi id docet de omnibus reprobis. Et rectè. Ante Dei Verbi in carne adventum omnes gentes erant reprobae, alienæ à Deo: Solus Israel, & quidem ob paucissimos spectabat ad Dominum. Exceptis ergo his omnes homines apud illum erant ut stilla aquæ. Merum ministerium Electorum. Et hic etiam sensus est nostri hic Doctores. Porro quòd Christus Dominus quædam sua dicta in solas Discipulorum personas, non in ipsorum successores aut omnem Ecclesiam direxerit, est omnino verum. Attamen discretione hic opus est. Ex isto enim principio fædas conclusiones elicit lapsus ad Montanum Tertullianus in libro de fuga in persecutione, ac in libro de Pudicitia Lutherani & Calvinisti præbuit fomenta.

Lib. 5. cap. 29.

Deducturus in omnem veritatem.

Omniem Evangelici dogmatis veritatem, de qua in Actis adversus Felicem Manichæum, omnia per sui Manetis Paracletum revelata blaterantem, Sanctus Augustinus: *Non dixit Dominus, Lib. 1. cap. 10. Mitto vobis Paracletum, qui doceat vos de cursu*

Solis & Luna. Christianos enim volebat facere, non Mathematicos. Sufficit autem, ut homines de illis rebus, quantum in schola didicerunt, noverint propter humanos usus. Aut si quas hanc doctrinam ad illam veritatem pertinere, quam per Spiritum Sanctum Christus promisi, interrogo te, Quos sunt stellæ? Quare de solis ad laudatum dogma spectantibus quæstionibus Ecclesia est docta à Spiritu Sancto, adeoque & de ipsis solis potest definire,

CAPUT NONUM.

Præfigendi sunt inquisitionis termini.

Cedo nunc spontè de gradu isto. Omnibus dictum sit, *Quærite & invenietis*, tamen & hic expetit sensus certæ interpretationis gubernaculum. Nulla vox Divina ita dissoluta est & diffusa, ut verba tantum defendantur, & ratio verborum non constituatur. Sed in primis hoc propono: Unum utique & certum aliquid institutum esse à Christo, quod credere omnino debeant nationes, & idcirco quærere, ut possint, cum invenerint, credere. Unius porro & certi Instituti infinita inquisitio non potest esse. Quærendum est donec invenias, & credendum ubi inveneris: Nihil amplius, nisi custodiendum quod credidisti. Dum hoc insuper credas, aliud non esse credendum, ideoque nec requirendum, cum id inveneris & credideris quod ab eo institutum est, qui non aliud tibi mandat inquirendum, quam quod instituit. De hoc quidem si quis dubitat, constabit penes nos esse id quod à Christo institutum est. Interim ex fiducia probationis prævenio, admonens quosdam nihil esse quærendum ultra quod crediderunt, id esse quod quærere debuerunt: Ne, *Quærite & invenietis*, sine disciplina rationis interpretentur.

S C H O L I O N.

Certæ interpretationis gubernaculum.

A Valentianis dilectum, & pessimè exceptum Evangelii locum, *Quærite & invenietis*, Doctor gratis admittit posse sic accipi, ut à Domino sit dictus ad omnem Ecclesiam. Adjungit esse rectè intelligendum. Generatim enim omnis sacrarum litterarum sensus seu expositio requirit certæ interpretationis gubernaculum. Est ipsa Divina Majestatis ad humanum genus vox, quæ esse nequit adeo diffusa & dissoluta, ut à

quovis detorqueri possit ad proprii phantasmatis beneplacitum. Non satis est ipsas voces honorare, sed Divina veritatis, quæ est istarum rector ratio, mens est investiganda, & constanter tenenda. Hæc est per Patriarchas ac Prophetas prædicata, & per ipsum Christum Dominum in juncta rectæ interpretationis regula: *Scrutamini Scripturas*. Hoc est, quærite rectum ejus intellectum; Per ipsas à Domino intentam veritatem. Et hinc discipulis suis ille aperuit sensum, ut intelligerent Scripturas. Et quod hujus rectæ interpretationis donum fuerit primitivæ Ecclesiæ charisma, palam docet in priori ad Corinthios epistola Sanctus Paulus Apostolus, & variis in locis insigniter demonstrat Sanctus Joannes Chry-

solto.

solto. Et licet istud charisma jam pridem cesseret in Ecclesiis, facta tamen per ipsum interpretationi permanet in istarum thesauro. Est istud pretiosissimum Depositorium, quod Timotheus tradidit idem Paulus, & adjunxit: *Custodi*. Hoc ipsum mandatum dedit & aliis se consecratis Episcopis. Etiam Sanctus Petrus, aliique omnes Apostoli. Sic venit ad horum Episcoporum successores, & ab his tandem ad nos. Proinde & hæc interpretatio est unum istorum, quæ Episcoporum legitima successio accepit ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo. Et hinc ritum, qui consecrandis Episcopis Divini verbi codicem ponit super caput, esse Apostolicum Institutum, rectè affirmat antiquus ille ac eruditus Scriptor, qui passim creditur esse Sanctus Dionysius Areopagita. Edicit per Episcopalem consecrationem in ipsos traduci legitimum rectæ interpretationis donum. Quod ad istud etiam per sacrosanctum Regenerationis Sacramentum paremur ac imbuamur, affirmat apud Sanctum Joannem Chrysostomum auctor operis imperfecti in Sanctum Mattheum. Baptisma enim est unctio, à qua nos doceri scribit Sanctus Joannes Apostolus. Et ex hoc fonte venit perpetua Ecclesiæ regula, rigidissime mandans sacras litteras ab omnibus intelligi atque exponi juxta traditionem Patrum.

Fol. 20.

Lib. 4. cap. 64.

Cap. 9.

Ep. 33. cap. 38.

Lib. 1. quart. 6.

Hinc Sanctus Irenæus inter varias veræ fidei notas ac Ecclesiæ fundamenta ponit & hoc: *Secundum Scripturas expositio legitima & diligens*. Et quidem expositio, quæ sit Apostolica doctrina, bene custodita ab Ecclesiis, & ad nos traducta per legitimam successionem Episcoporum. Et in libro de pudicitia Tertullianus: *Malum in scripturis minus, si forte, sapere, quam contra. Proinde sensum Domini custodire debemus, atque præceptum. Non est levior transgressio in interpretatione, quam in conversatione*. Et in Apostolicæ ad Galatas epistolæ commentariis Sanctus Hieronymus: *Quicumque aliter Scripturam intelligit, quam sensus Spiritus Sancti flagitat, quo conscripta est, licet de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest, & de carnis operibus est, eligens quæ pejora sunt*. Hincmarus Metropolitæ Remensis in epistola ad Hincmarum Laudunensem Episcopum exponit: *Qui sacra legis verba non rectè intelligunt, saluberrimum vitæ potum in veneni sibi poculum vertunt, ac per medicinale ferrum vulnere se mortali ferunt, dum per hoc in se sana perimunt, per quod salubriter abscondere sauciata debuerunt*. Affirmat id procedere ex petulanti superbia ac proprii sensus philautia, & concludit: *Nam Catholicæ Doctores, & Ecclesiæ sanctæ Patres, qui de hæreticis scripserunt, eos qui verba Divini eloquii non rectè intelligunt, vel non rectè interpretantur, sed ad suos sensus illa allegorizant, in catalogo prævè sententiarum, hæreticis connumerantes, adscribunt*. Non dicit esse hæreticos, sed ipsi adnumerari. Eis esse vicinos. Et in libris de Lotharii Regis divortio affirmat sacras litteras esse margaritam ex omni parte lucere aptum, ideoque illos, qui eas ad fidelium instructionem exponunt in or-

thodoxum, licet à Spiritu Sancto non intentum sensum, non esse mendacii fabricatores, ideoque multò minus hæreticos. Rigidum Sancti Hieronymi dictum interpretatur ac moderatur.

Consonat in secundo libro de Sacro-Sancta Trinitate Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus: *Extiterunt plures, qui celestium verborum simplicitatem pro voluntatis suæ sensu, non pro veritatis ipsius absolutione suscipere, aliter interpretantes, quam Didorum virtus postulet, De intelligentia enim hæresis, non de scriptura est. Et sensus, non sermo fit crimen*. Affirmat omnes patrum hæreses ex prava sacrarum litterarum interpretatione fuisse enatas, ac istam esse etiam fontem Arianæ perfidiæ. Non ipsas litteras, sed pravi sensus licentiam. Hinc de Arianis scribit & in quarto libro: *Videntur sibi de singulis, quæ asserunt, præstare rationem, quia singulis assertionibus suis quædam ex Divinis voluminibus testimonia subdiderunt, quæ corrupto intelligentiæ sensu solis tantum ignorantibus blandiantur, speciem veritatis secundum pravitatem interpretantium præstitura*. Et in libro ad Imperatorem Constantium: *Memento neminem hæreticorum esse, qui se nunc non secundum scripturas prædicare ea, quibus blasphematur, mentiatur*. Hinc enim Marcellus Verbum Dei, cum legit, nescit. Hinc Photinus, hominem JESUM CHRISTUM cum loquitur, ignorat. Hinc & Sabellius, dum quod Ego & Pater unum sumus, non intelligit, sine Deo Patre & sine Deo Filio est. Hinc & Montanus per insanas feminas suas Paracletum alium defendit. Hinc & Manichæus & Marcion legem odit, quia littera occidit, & princeps mundi diabolus est. Omnes Scripturas sine sensu loquuntur, fidem sine fide prætendunt. Scripturæ enim non in legendo sunt, sed in intelligendo. Neque in prævaricatione sunt, sed in charitate. Plurimis Patrum testimoniis hæc possint confirmari. Et hinc Martinus Lutherus, licet blasphemio animo, tamen non penitus sine fundamento dixit sacras litteras esse librum hæreticorum. Nempè quod ex ipso omnes hæretici hauriant suum venenum. Non ex ipso, sed ex sua audaci, temeraria, & distorta interpretatione. Quia non manent in Apostolico rectæ interpretationis gubernaculo. Quia sola Spiritus Sancti verba sibi defendunt, non verborum rationem. Septimius hic præsertim agit in Gnosticos, à quibus sacras litteras fuisse perversissimè interpretatas, variis in locis demonstrat Sanctus Irenæus.

Vox Divina.

Doctor affirmat sacras litteras esse authenticam, propriam, ac irrefragabilem Divina Majestatis vocem. Loquitur adversum Gnosticos, de quibus Sanctus Irenæus: *Cum ex scripturis arguuntur, in accusationem convertuntur ipsarum scripturarum, quasi non rectè habeant, neque sint ex auctoritate, & quia variè sint dictæ, & quia non possit*

Lib. 3. cap. 2.

possit ex his inveniri veritas ab his, qui nesciunt traditionem. Non enim per litteras traditam illam, sed per vivam vocem, ob quam causam & Paulum dixisse, Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam autem non hujus mundi. Et hanc sapientiam unusquisque eorum esse dicit, quam à semetipso adinvenit, fictionem videlicet, ut dignè secundum eos sit veritas aliquando quidem in Valentino, aliquando autem in Marcione, aliquando in Cerintho, deinde in Basilde. Fuit autem & in illo, qui contra disputat, qui nihil salutare potuit loqui. Irenæus non adversus solum Marcionem, qui ex cunctis utriusque testamenti paginis nihil admittit, nisi solum Sancti Lucæ, & quidem horrendè accisum & mutilatum, cum Sancti Pauli eadem audacia truncatis epistolis Evangelium, sed agit adversum omnes generatim Gnosticos, etiam Valentinianos, sacrum textum, dum per ipsum convicti confunderentur, ausos contemnere, arguere de vario vitio & authenticum Dei verbum pernegare. Garrientes authenticum Dei verbum fuisse non scriptum, sed folis Apostolis clandestinè traditum à Domino, & ab istis ad sese solos per clandestinum istum traducem pervenisse. Lutherani & Calvinistæ solum scriptum, Valentiniani solum traditum verbum volunt esse authenticum: Ita diabolus Catholicam Matrem non cessat in omne latus arietare. Et uti Calvinistæ ac Lutherani etiam scriptum, ita Valentiniani etiam traditum Dei verbum, dum ex ipso convincuntur, excutunt & spernunt. Ita de his in hoc laudato loco demonstrat Sanctus Irenæus. Nempe ambo sunt vulpes odientes & mordentes invicem, ac in diversa trahentes, sed à Diabolo colligatæ per caudas. Unius per quatuor Discipulos scripti Evangelii auctoritatem insigniter demonstrat alio in loco idem Doctor atque adjungit:

Lib. 3. Tanta est autem circa hæc Evangelia firmitas, ut ipsi
cap. 11. heretici testimonium reddant ei, & ex ipsis egrediens unusquisque eorum conatur suam confirmare doctrinam. Ebionitæ solo Matthæi, Marcionitæ solo Lucæ, alii solo Marci utuntur Evangelio, Valentinus diligit Evangelium S. Joannis. Et omnes ex illis sua figmenta conantur stabilire. Admittunt ac rejiciunt, prout illis est placitum. Quod ipsum hodie agunt Calvinistæ & Lutherani. Proinde de omnibus istis verum est, quod adversum Manichæos scribit Sanctus Augustinus: Manichæi, qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, non Evangelio, sed vobis creditis. Nam & Manichæi cum Marcionitis sacras litteras & circumcidebant & prescribebant. Et adversum omnes hos verum est Septimii dictum: Vox Divina.

Circa hujus vocis qualitatem multa olim fuit quæstio inter Fredegisum Turonensis ad Sanctum Martinum cœnobii Abbatem & Sanctum Agobardum Archi-Episcopum Lugdunensem. Et sese invicem scriptis arietarunt. Quæstio erat, An non soli sensus, sed & ipsa verba, omnia & singula, essent dictata à Spiritu Sancto? Ratio dubitandi nascebatur ex quibusdam hinc inde in facto textu occurrentibus solocismis, barbaris

mis, aut aliis Grammaticæ vitiis. Occurrentibus etiam in quorundam librorum textu originali. Etenim Sanctus Paulus suas epistolas scripsit Græcè: Et tamen quod in Græco etiam textu hinc inde occurrant similia vitia, est omnibus notum. Hinc enim & ipse Apostolus profiteatur se imperitum sermone. Agobardus hæc vitia credidit esse ab ipso Apostolo, ideoque censuit sola Sacra Sensa, non autem verba esse dictatum Spiritu Sancti. Interim ambiguit, & cœpitando loquitur. Audiamus ejus verba in libro ad Fredegisum: Exiguitati nostræ videtur, quod neque vos, neque nos de hac re aliquid sentire aut dicere debemus, nisi ea quæ orthodoxos Magistros sensisse aut dixisse legimus. Ista tamen inconcussa & firma illorum auctoritas est, per quos Spiritus Sanctus novi & veteris testamenti volumina confecit, de quibus nulli unquam homini licuit aut licet cogitare, vel unam litteram aliter eos dicere debuisse, quam dixerunt, quoniam eorum auctoritas firmior est celo & terra. Videtur non sola Sensa, sed & singula verba Spiritui Sancto adscribere. Et in alio ejusdem libri capite scribit: Quis de nobis calumniatus est unquam Editorum aut Interpretum aliquem Divinarum Scripturarum? Dicitis reprehendisse nos Apostolos & Interpretem, quos tantum putabamus unquam reprehendendos, quantum nunc putamus veritatis vituperatores laudandos. Diximus namque, quia Interpretes Divinorum voluminum vel Expositores non curarunt omnino tenere indeclinabiliter regulam Grammaticæ artis. Quod utique neque imperitia, neque malitia fecerunt, sed ratione condescensionis: Ut sicut usus Sanctæ Scripturæ est verbis condescendere humanis, quatenus vim ineffabilis rei humano more loquens, ad notitiam hominum deduceret, & mysteria insolita solitis ostenderet rebus; ita & Interpretes ejus, eam sequendo, illud studuerint summo per se transferre, unde manifestiorem sensum legentibus præberent, etiam si contra Grammaticam esset eatenus, ut Sacramento rei concordaret. Et ita hoc ad nostram scripsimus defensionem, ut sicut illos, qui potuerant, si voluissent, omnia secundum disciplinam Grammaticam proferre, sed ut nobis condescenderent, & simplicitatem veritatis non desererent, non sunt veriti aliqua contra eandem disciplinam loqui, reprehendere nullus debet, ita nobis omnino debet parcere, qui etiam si velimus, omnia secundum Grammaticam loqui, non possumus, si tamen fidem rectam & sensum Catholicum teneamus. Afferere videtur plura. Primum, quod Grammaticalia vitia non sint à sacro Auctore, sed dumtaxat ab ejus Interprete. Et præsertim agere quibusdam videtur de septuaginta Interpretibus. Secundò dicit, quod ista vitia neque per imperitiam, neque per malitiam obvenerint, sed per prudentem dispensationem. Videtur asserere, quod singula ipsius sacri Scriptoris verba sint à Spiritu Sancto; ideoque & vitiis carere.

Et istam sententiam constantissimè sustinuit Abbas Fredegisus: Ita igitur hoc uno modo Apostoli & Evangelistæ, & totius Divinæ Scripturæ Interpretes, cum Catholicis ejus Expositoribus, ab imperitiæ calumnia rationabiliter defendi queunt. Nihil

hil enim omnino contra regulam Grammaticæ dixerunt, quod non ita aut ratio aliqua, aut causa mysticè dici exigere. Proficetur sacros etiam Scriptores quandoque in Grammaticam impegisse, verum non per imperitiam, sed deliberato consilio, & ob causas, & adjungit suæ assertionis fundamentum: Turpe est enim credere Spiritum Sanctum, qui omnium gentium linguas mentibus Apostolorum infudit, rusticitatem potius per eos, quam nobilitatem antuscujusque lingue locutum esse. Et Agobardus ad hæc respondit: Hæc qua intentione dixeritis, nullus eorum, qui otiosa loqui timent, intelliget, nisi forte hoc etiam nobis crimen superadditis, quasi rusticitatis arguamus Spiritum Sanctum. Acriter protestatur contra hæc calumniam; & proficitur: Quod tale sacrilegium nobis impingere videmini, apparet etiam in his verbis vestris, quod ita sentitis de Prophetis & Apostolis, ut non solum sensum prædicantem, & modis vel argumentationum dictionum Spiritus Sanctus eis inspiraverit, sed etiam ipsa corporalia verba in ore illorum ipse formaverit. Quod si ita sentitis, quanta absurditas sequatur, quis dinumerare poterit? Et in primis quidem; ut caute loquamur Scientiæ vestræ, recordamini quid Moyses Domino dicit, cum se excusaret, ne ad Pharaonem mitteretur, asserens se gracilis esse vocis, & impeditioris lingue. Cui Dominus nequam respondit, Mentiris; sed annuens obsecranti ait: Ecce Aaron frater tuus, scio quiddam eloquens sit. Ipse erit Propbeta tuus. Tu loqueris ad eum, & ille loquetur ad Pharaonem. Attendite quia si secundum vos ipsa verba corporalia, in ore Moysi sonantia, ejus erant, & vox que sonabat, quare ergo gracilis vox? Quare impeditior sermo? Aaron erat Propbeta Moysi, Moyses Propbeta Dei: Numquid & hoc vitium; gracilitatem scilicet vocis & lingue impeditioem, Spiritui Sancto tribuente? Restat ergo, ut sicut ministerio Angelico vox articulata est formata in ore ejus, ita dicatis formari in ore Prophetarum. Et tunc talis etiam absurditas sequetur, ut si tali modo verba & voces acceperint, sensum ignoraverint. Sed absit talia deliramenta cogitare.

Agobardus clarissimè semetipsum exponit. Palam edicit per Divini verbi Interpretes ac Expositores à se intelligi non translatores, sed ipsos sacros Auctores. Nam reverè hi sunt Interpretes Divinæ sententiæ. Proficetur his Scriptoribus sola Sensa, non autem singula verba fuisse Divinitus inspirata. Verba fuisse permissa ipsorum arti ac industria. Hinc Prophetam Propbeta, & Apostolum Apostolo esse elegantiorum. Immo & quosdam esse eloquio ac sermone imperitos. Et hanc non Spiritus Sancti, sed esse imperitiam hominum, quam ille duxit non sanandam. Uti enim vocis gracilitatem ac impeditioem duxit non sanandam in Moysè, ita nec Græcæ lingue imperitiam in Sancto Apostolo Paulo. Neque refert linguarum charisma fuisse ei Divinitus infusum. Reponit enim Agobardus: Vos Divinam sapientiam sic laudatis, ut laude vestra magis minoretur, quam augeatur. Quoniam in his, quæ extrinsecus sunt, dicitis nobilitatem linguarum ministrasse Apostoli Spiritum Sanctum, ut confusè & indifferenter omnes

cum Apostolis Interpretes & quoscumque Expositores laudatis & defendatis. Nam si secundum vos, omnibus Auctoribus Divinorum librorum exteriorum nobilitatem equaliter ministraverit Spiritus Sanctus, quare unus Apostolus, id est, Paulus disertior invenitur in Hebraica lingua, quam in Græca? Divina interioris nostræ justitiæ beneficia in omnibus nec perfecta sunt, nec æqualia. Aliis perfectam, aliis robustam, aliis adulam, aliis nurritam, aliis dumtaxat natam justitiam ac charitatem distribuit Divina providentia. Eodem modo linguarum donum & alia primitivæ Ecclesiæ charismata fuisse distributa affirmat Agobardus, ideoque Apostolos & alios sacre pagine Scriptores fuisse in stylo inæquales. Et eundem sacrum Scriptorem fuisse peritiorum unius lingue, quam alterius. Et hoc de Sancto Paulo Apostolo probat ex præfatione Sancti Hieronymi in epistolam ad Hebræos. Non est sanè mirum, si Paulus eloquentior videatur in proprio, id est Hebræo, quam in peregrino, id est, Græco sermone, quo ceteræ epistolæ sunt scriptæ. Verum Sanctus Hieronymus epistolam ad Hebræos non est scripto commentatus. Interim istorum verborum substantiam habes etiam in catalogo Virorum illustrium.

Sanctus Agobardus Fredegiso Abbati opponit & alia duo. Primum, quod ex ejus sententia sequatur error Montani, de quo in præfatione commentariorum super Isaiam Prophetam Sanctus Hieronymus: Neque verò, ut Montanus cum infans feminis somniat, Propbeta in existis locuti, ut nescirent quid loquerentur; & cum alios audirent, ipsi ignorarent quid dicerent. Secundò, quod sequatur Spiritum Sanctum fuisse locutum per Prophetas & Apostolos, quomodo locutus fuit per asinam Balaam. Nam & hoc insensavit Montanus. Ex his Agobardus concludit singula sacrarum litterarum verba non esse à Spiritu Sancto, sed ex humana sacri Scriptoris industria. Et ab ejus imperitia esse vitia constructionis.

Et quidem Sanctum Paulum fuisse Græci sermone imperitum probat ex aliis insuper locis Sancti Hieronymi: Qui putant Paulum, juxta humilitatem, & non verè dixisse: Et si imperitus sum sermone, non tamen scientia, defendunt hujus loci consequentiam. Et iterum: Si verò qui potest etiam juxta sermonis eloquio contextum docere Apostolum fuisse perfectum, & in artis Grammaticæ vitiis non incurrisse, ille potius auscultandus est. Non quotiescumque solocismos aut tale aliquid adnotamus, non Apostolum pulsamus, ut malevoli criminantur, sed magis Apostoli assertores sumus, quod Hebræus ex Hebræis absque Rebetorici sermonis Auctore, verborum compositione & eloqui venustate, quam ad Christianorum fidem transducere mandatum valuisset, nisi evangelizasset eam non in sapientia verbi, sed in virtute Dei. Quod ipsum Sanctus Hieronymus tradit & in aliis locis. In commentario epistolæ ad Ephesios notat quædam ejus inconcinnam locutionem; ipsam purgare studet, & adjungit: Nisi forte ignoscere ei, quod & ipse confessus est dicens: Et si imperitus sermone, non tamen

tamen solentia, sensum magis in ea locutione qua...

Ep. 151. Alguisiam scribit: Illud quod crebro diximus, Et...

Ep. 150. quod. 11. Quod ipsum Hieronymus repetit, & alio in...

opinatur Sancti Pauli etiam characteres fuisse in-

Sanctus Hieronymus affert hic varia. Primo,...

Epist. 11.

trahon habuisse. Quo firmo testimonio id de-

Ep. 117. Quod ipsum confirmari potest ex aliis ejusdem...

Ep. 118. Sancto Hieremia: Hieremias Propbeta sermone...

Ep. 119. Et de Sancto Propheta Ezechiele: Ser-

Ep. 67. Cap. 4.

Erant enim Idiota, & rudes, & illitterati. Quo-

ritia. Quod Græcæ linguæ ex humana disciplina haberet, non ex Divino charismate. Proinde semper agit de signorum, non de rerum imperitia. Et ex his luatur, quod sola Senfa, non autem singula verba fuerint Sancto Paulo, & aliis sacris Scriptoribus Divinitus inspirata.

Quæ omnia non tantum stabiluntur, sed etiam ampliuntur per eisdem Doctoris commentaria in epistolam secundam ad Corinthios. Scribit illic Sanctus Paulus: *Volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis, & per vos transire in Macedoniam, & iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Judæam.* Cum ergo hoc voluissim, numquid levitate usus sum? Aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me Est & Non? Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo Est & Non. Dei enim Filius JESUS Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, non fuit Est & Non, sed Est in illo fuit. Et Sanctus Joannes Chrysoströmus in tertia homilia commentatur: *Quid igitur dicit aliquis, An non ex Spiritu pollicitus fuerat? Minime vero. Etenim jam etiam à me dictum est, non omnia ea Paulo cognita fuisse, quæ futura erant, & condidit. Ea de causa in superiori epistola his utitur verbis: Ut vos me deducatis, quocumque proficiscar. Hoc videlicet metuens, ne cum in Judæam dixisset, alio quopiam abire cogeretur. Hic autem, quoniam hac spe delusus fuerat, istud ait: Et à vobis deduci in Judæam. Nam quod charitatis erat, hoc ponit, id est, ad eos venire, quod autem eorum nihil intererat, nempe ut in Judæam abiret, hoc non expresse & discrete jam addit. Postquam autem convictus est, hic jam fidenter dicit: In Judæam. Atque hoc utiliter contingebat. Ne quis ipsorum majorem, quam par esset, opinionem de eo haberet. Adducit Apostolica ad Romanos verba: *Quid oremus, sicut oportet, nescimus.* Ex ipsis affirmat orandi charisma non semper adfuisse Apostolo. Et confirmat ex secunda ad Corinthios epistola, quæ ejus etiam tertio repetitam orationem affirmat non fuisse exauditam. Hinc pergit ad jam adducta verba ex eadem epistola: *Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non fuit Est & Non.* Et commentatur: *Paulus exorientem objectionem præclare discutit. Dicere enim potuissent: Si cum ipse te ad nos venturum receperis, id tamen facere distulisti, atque ita non est apud te Est est, Non non, verum quæ nunc dicis, postea subvertis, quemadmodum in tua ad nos professione fecisti, & nos miseros; si hoc quoque in Evangelii predicatione contingit. Quod circa hæc illi cum animis suis cogitarent, atque in perturbatione versarentur, ait: Fidelis Deus, &c. Hoc enim, inquit, in predicatione non contigit, sed in viis ac peregrinationibus dumtaxat. Nam in predicatione manent firma, atque immota, quæ dixi. Per sermonem enim hoc loco predicationem significat. Sanctus Joannes distinguit gloriosi Pauli predicationem ab ejus epistolis. Singula, quæ sunt dogma aut vitæ disciplinam continent, ejus predicationis verba affirmat fuisse ex Divino charismate, non ita autem sin-**

gula verba epistolarum. Hæ enim non solum dogma & disciplinam præscribent, sed interseriebant quædam de itineribus, peregrinationibus, vestimentis, aliisque terrenis necessitatibus. Et hæc interserita Sanctus Joannes videtur affirmare non semper fuisse ex lumine charismatis.

Quam sententiam etiam aliis placuisse testatur in Commentariorum epistolæ ad Philemonem præfatione Sanctus Hieronymus: *Qui nolunt inter epistolas Pauli eam recipere, quæ ad Philemonem scribitur, ajunt non semper Apostolorum, nec omnia Christo in se loquente dixisse. Quia nec humana imbecillitas unum renorem Sancti Spiritus ferre potuisset, nec hujus corpusculi necessitates sub præsentia Domini semper compleverunt: Velut dispoere prandium, cibum capere, esurire, saturari, ingesta digerere, exhausta complere. Taceo de cæteris, quæ exquisitè & coactè replicant, ut affirmant fuisse aliquod tempus, in quo Paulus dicere non auderet: Vivo jam non ego, vivit verò in me Christus. Et illud: An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur Christus? Quale, inquit, experimentum Christi est audire: Penulam, quam reliqui Troadæ apud Carpum, veniens tecum affer? Et illud ad Galatas: Utinam & excindantur, qui vos conturbant. Et in hac ipsa epistola: Simul autem & præpara mihi hospitium. Hoc autem non solum Apostoli, sed & Prophetis quoque similiter accidisse. Undè sæpius scriptum feratur: Factum est verbum Domini ad Ezechiel, sive ad quemlibet alium Prophetarum. Quia post expletum vaticinium rursus in semetipsum revertentur, bono communis feret Prophetæ. Et exceptio Domino nostro JESU CHRISTO, in nullo Sanctum Spiritum permansisse. Quod signum & Joannes Baptista acciperat, ut super quem vidisset Spiritum Sanctum descendentem, & manentem in eo, ipsum esse cognosceret. Ex quo ostendit super multos descendere Spiritum Sanctum, sed proprium hoc esse Salvatoris insigne, quia permanet in eo. His & cæteris ejusmodi volunt aut epistolam non esse Pauli, quæ ad Philemonem scribitur, aut etiam si Pauli sit, nihil habere, quod adificare nos possit. Et à plerisque veteribus repudiata: Dum commendandi tantum scribatur officio, non docendi. Isti nescio qui Doctores dixerunt esse non dogmaticam, sed dumtaxat familiarē epistolam, ideoque non canonicæ auctoritatis. Quod non processisset ex charismate. Et addiderunt quædam similia etiam aliis epistolis, esse intertexta. Hæc nec quoad Senfæ: nec quoad verba dixerunt inspirata Divinitus, sed fuisse partum humanæ mentis, directæ per communionem Dei gratiam. Hinc inferri possit cunctis sacris Scriptoribus inspiratam fuisse solam sententiam.*

Et hinc queritur, An hæc sint vera? An Sanctus Joannes Chrysoströmus ista docuerit? Respondeo non docuisse. Etenim in tertia super secundam ad Thessalonicenses epistolam homilia scribit de cunctis generatim Canonicis Scriptoribus: *Nos, dum sacras Litteras legimus ad populum, non nostra dicimus, sed quæ Dei sunt &*

E celo

Est Divina gratia ducamur, & Spiritu Sancto illustrati eloquia Divina adæmum. Neque Divina Scriptura opus habet hominum sapientia, ut intelligatur, sed revelatione Spiritus, ut hausto inde vero sensu, magnum nobis hinc lucrum accrescat. Nam si in Scripturis, quæ de secularibus negotiis conscribuntur ab hominibus, & tempore frequenter corrumpuntur, vel unam proemii syllabam deesse, nullum momenti habet, multo magis hoc, in Scripturis Divinis, à Spiritu Sancto compositis, invenitur, modò sobrii sumus, & non temerè progrediamur. Quædam sacrarum litterarum capita vix aliud continent quam seriem generationum, varias salutationes, & varia hominum nomina. Hæc capita quidam ducebant parvi ponderis. Adversum illos agit Sanctus Joannes Chrysoströmus: Affirmat in istis etiam capitibus nullum esse vocabulum, immò nec jota aut apicem, qui non sit à Spiritu Sancto, ideoque & plenus Sacramentis.

Istud ipsum scribit in homilia trigesima prima super epistolam ad Romanos. Etenim ad ultimum epistolæ caput, quod ferè constat folis nominibus ac salutationibus, hæc habet: *Multos putamus etiam eorum, qui de vehementer diligentibus esse videntur, hanc epistolam partem uti superfluum, nihilque magni momenti habentem, prætercurrere. Atque hoc ipsum in Genealogia, quæ in Evangelio continetur, ipsis evenire arbitror. Quoniam enim nominum quorundam est catalogus, nihil arbitratur se magni ex hoc loco lucrifacuros. Et aurifusorum quidem pueri minuta etiam fragmenta curiosè conquirunt; isti verò tantas auri massas negligunt. Et post quædam pergit: Tentabimus hunc locum, utique postremum ad Romanos caput, diligenter scrutando rimari. Est enim & in nudis his nominibus magnum invenire thesaurum. Demonstrat nomina ex fundatis rationibus imponi, quibusdam fuisse per ipsam Divinam Majestatem imposita aut mutata, atque concludit: Ostendamus nihil in scripturis superfluum esse, nihil frustra prolatum. Si quis Philosophiæ amator, & spiritualis auscultationis amicus sit, audiet quam non sint frustra & inaniter posita, quæ in Scripturis videntur esse minuta. In sextum Isaie Prophetæ caput, præsertim ad hæc ejus verba, *Vidi Dominum sedentem in throno excelso*, quinque homilias scripsit idem Sanctus Joannes, in ipsarum secundam affirmat sacras litteras esse thesaurum mysteriis plenissimum, ac prosequitur: *Hæc mihi non temerè dicta sunt, neque fortuito produxi sermonem, sed ob id quod sint homines quidam opifices, qui postquam sacras litteras in manus sumpserint, deinde repererint vel annorum numerum possum, vel nominum recensionem, illic prætermittunt, & mones facientibus respondent; Nomina tantum sunt, neque quidquam habent utilitatis. Quid ais? Deus loquitur, & tu audes dicere, Nulla est Distorum utilitas? Etenim si ad nudam inscriptionem adspexeris tantum, dic mihi, nonne reperas cum omni studio, repositasque scrutaberis operes? Sed quid loquor de temporibus, & nominibus, & titulis? Disce quantum valeat unus tantum litterula adjectio, & desine tota contemnere nomina. Patriarcha noster**

Audiamus & alia ejusdem homiliæ verba: Dicit nequit, quam multiplex thesaurus in verbis modo, ex secundo Geneleos capite, lectis reconditus sit. Et scio quidem, quod opinantur aliqui nihil amplius dici, quam illorum nominum enumerationem & appellacionem. Spectant enim tales ad solam superficiali. Ego autem omnes vos obsecro, ne simpliciter ea, quæ in Scripturis sacris contenta sunt, transatis. Nihil enim hic scriptum est, quod non habeat multas sensuum divitias. Quandoquidem Divino Spiritu afflatus Prophetæ locuti sunt, ideo uti à Spiritu scriptæ ingentem in se continent thesaurum. Et ne mireris, quod in hac nominum enumeratione multas & latentes sententiarum divitias vobis me ostensurum polliceor. Neque enim vel syllaba, vel apiculus est in sacris Litteris, in cujus profundo non sit grandis quispiam thesaurus. Proinde nobis opus Christi. Lupi Opera T. IX.

M

Abraham primo dicitur est Abram, quod interpretatum sonat transforem. Post hæc nomine commutato dicitur Abraham, Pater factus est omnium gentium. Unicum elementum adjectum vindicavit iusto tantum principatum. Quomodo enim Reges Præfatis suis aureas porrigunt tabellas, Magistratus signum, sic Deus iusto illi honoris signum dedit litteram. Affirmat non solummodo dogmaticis sacræ scripturæ contextibus, sed etiam nominibus, imò & nominum litteris inesse magnos thesauros. Et dat causam: Quia Deus loquitur. Hoc est, non sola Sensa inspirat, sed & singula verba.

Et in tertia super Apostolicos Actus homilia hoc confirmat ex verbis Sancti Petri Apostoli: Oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus Sanctus per os David de Juda. Audi Sancti Joannis commentarium. Petrus non ait, David dixit, sed Spiritus Sanctus per eum. Et adjungit de ipso Actorum libro: Non abs re dicebam hunc librum arbitrio Spiritus Sancti esse conscriptum. Quod ipsum de omnibus generatim scripturis confirmat Sanctus Epiphanius, Hæresiarum Aetium durissime increpans, quod eff eni ore blaterare non erubesceret: *Ista Apostolus tanquam homo dixit.* Et in secundo de Divina Trinitate libro Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus laudat Cælestium verborum simplicitatem. Simplicem sacrarum litterarum stylium affirmat esse cælestia verba. Inter antiquas & varias Gentilium contra Evangelium calumnias erat quod ejus auctor Christus Dominus nihil scripsisset. Hinc illis hic visus suo Platoni ne vel comparatus. Respondet verò in primo libro de Evangelistarum consensu Sanctus Augustinus: *Itaque cum illi, utique Christi Domini Apostoli ac discipuli, scripserunt quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est, quod ipse non scripserit, quandoquidem membra ejus id operata sunt, quod dicente capite cognoverunt. Quidquid enim ille de suis Factis & Dictis nos legere voluit, hoc illis scribendum tanquam suis manibus imperavit.* Hoc unitatis consortium, & in diversis officiis concordium membrorum sub uno capite ministerium quisquis intellexerit, non aliter accipiet, quod narrantis Christi Discipulis in Evangelio legerit, quam si ipsam manum Domini, quam in proprio corpore gestabat, scibentem conspexerit. Lucidissima verba non possunt elucidari. Etiam in Admonitione ad Gentes Sanctus Clemens Alexandrinus adducit quædam Sancti Hieremias verba, & adjungit: *Hieremias Propheta sapientissimus, vel potius in Hieremia Spiritus Sanctus.* Et infra: *Os Domini, & Spiritus Sanctus ea est elocutus.* Et rursum: *Ex quibus litteris & sacris Syllabis compositas Scripturas Apostolus appellat Divinitus inspiratas.* Respicit Apostolica ad Timotheum verba: *Omnis scriptura Divinitus inspirata.* Omnem inspiratam dicit etiam quoad syllabas ac litteras: Plurima sunt similia Patrum testimonia. Et ex ipsis Constantinopolitana Synodus suo symbolo imposuit hunc articulum: *Locutus est per Prophetas. Ejus substantiam frequentissime laudat Sanctus Irenæus.*

Et in contrarium adductæ autoritates ac rationes sunt faciles. Etenim Apostolos omnes, etiam ipsorum Principes Petrum ac Paulum, nec non & varios Prophetas fateor fuisse imperitos sermone, & in ipsorum litteris reperiri barbarissimos ac solæcismos. Factum id fuit ex alta dispensatione Divinæ Providentiæ: Ex variis & magnis causis. Ex iisdem causis, ob quas Divina Omnipotentia apostatam mundum domare, ac suæ obedientiæ voluit reddere, non ferro, sed ligno: Non per armatum Regem, sed per humilem crucifixum. Sic etiam per mundi infirma ac ignobilia voluit confundere ejus fortia ac sublimia: Per imperitum Picatorum, Schemonegum, aut Telonarium capere non dumtaxat infatum Philosophum ac Oratorem, sed & ipsum Romanorum Imperatorem. Et hoc ut non evacuaretur crux Christi. Hoc est, ut totius mundi conversio non humanæ eloquentiæ adscriberetur, sed Divinæ potentiæ. Præterea sacræ litteræ esse debuerunt omni Christiano communis liber: Communis fons vitæ æternæ. Ad ipsum non solum Doctores, sed & infima ac rustica plebs debuit familiariter accedere, familiariter legere. Hinc habere debuit stylium omnibus communem, humilem & obvium. Quæ omnia amplè tradunt Sancti Patres, præsertim Sanctus Augustinus, ac Sanctus Isidorus Pelusiotus. Vide libri quarti epistolam vigesimam octavam & sexagesimam septimam, ac quinti libri epistolam ducentesimam octogesimam primam.

Et ex hac Patrum sententia non sequitur, quod sacri Scriptores tanquam asina Balaam sint locuti; Impiissimè id blasphemavit Hæresiarum Montanus. Et Sanctus Agobardus perperam conjecit in Fredegisum Abbatem. Etenim dum ex efficaci Divinæ gratiæ impulsu operamur bona, non agimus ut bellæ aut faxa: Ita & dum ex Divini charismatis beneficio vera loquimur aut scribimus, omnino agimus opera libera & humana. Et nostri tunc sermone barbaries non est à Domino Deo. Divina Majestas tunc utitur nostra imperita anima, ut claudicante tibia: Rectum est à Domino Deo, claudum ex nobis. Et quid si quis dixerit etiam sacri Scriptoris solæcismos ac barbarissimos esse à Domino Deo? Profecò ille non adstringitur legibus ac elegantis Grammaticorum? Ex causis possit istas phrasas inspirare. Interim de Sanctorum Prophetarum litteris rectè scribit ad Pammachium Sanctus Hieronymus: *Interpretum vitio, quæ apud suos purissimo cursu orationis labuntur, apud nos scætant vitiiis.* Hinc addit eas esse intellectu difficiles. Originalis textus est passim humilis, non vitiosus.

Quare longè verius est, quod omnia & singula Sensa ac verba sint à Spiritu Sancto. Adversam quorundam opinionem meritò damnat, & damnari dignam demonstrat laudatus Hieronymus in præfatione suorum commentariorum super epistolam ad Philemonem. Nec ipsam in commentariis secundæ ad Corinthios epistolæ probat aut sequitur Sanctus Joannes Chrysostomus. Solummodo affirmat in Sancti Pauli litteris

ris contineri duo: Quædam ad Evangelicam doctrinam, quædam spectantia ad ejus actiones. Et in his quandoque esse *Est & Non*, non in istis. Hæc esse immobilia, illa licet Divinitus instillata, posse moveri. Quia nempe Divina Providentia facit nos multa velle quæ non donat posse aut facere. Sic dedit Apostolo velle venire Corinthum, ac inde transire in Macedoniam, & non dedit ire. Secreta est Divinæ Majestatis de nobis dispositio. Hic est sensus Sancti Joannis Chrysostomi, ac ipsius etiam Apostoli Pauli.

Quæstio est, Quomodo Sanctus Paulus ac Sanctus Petrus sint usi Interpretibus seu Scribis? Quodnam horum fuerit Ministerium? An & ipsi habuerint charisma Divinæ inspirationis? Respondeo illa, quæ ad Hedibiam scribit Sanctus Hieronymus, esse obnoxia difficultatibus. Etenim si Apostolorum Principes suis epistolis dederint sola Sensa, & verba sint ab Interpretibus, palàm sequitur, quod Interpretes debuerint esse pariter afflati, aut quod istæ epistolæ non sint Divinum Verbum primæ classis, Res est obscura. Et nobis desunt antiqua ad quid affirmandum testimonia. Et quidem ipsi etiam Interpretes possint fuisse donati charismate. Etenim Sancti Matthæi Evangelium fuisse Hebraicè scriptum affirmat in sua ad ipsum præfatione Theophylactus, atque adjungit: *Porrò Joannes Evangelista hoc ex Hebraica lingua in Græcam, ut ferunt, transtulit.* Cur dicat *ut ferunt*, edicit in Illustrium virorum catalogo Sanctus Hieronymus: *Matthæus Evangelium Hebraicis litteris, verbisque composuit. Quod quis postea in Græcum transtulerit, non satis certum est.* Esse à Sancto Joanne translatum, constant affirmat in suo Chronico Eutyrius Patriarcha Alexandrinus. Robertus Abbas Montensis in suo Chronico laudat Lateranensem Alexandri tertii Pontificis Synodum, atque adjungit: *Ad Synodum venit quidam Civis Pisanus, nomine Burgundia, peritus tam Græcæ quam Latine eloquentie. Hic attulit Evangelium Sancti Joannis, translatum ab ipso de Græco in Latinum, quod Joannes Chrysostomus sermone homilistico exposuerat.* Et quod aut Sanctus Lucas, aut Sanctus Barnabas, aut certè Sanctus Clemens Romanus Apostolicam ad Hebræos epistolam ex Hebræa fecerit Græcam, est constans antiquorum traditio. Et certè Sanctum Barnabam fuisse virum Spiritu Sancto plenum restatur Lucas in Apostolorum Actis. Quare tales Interpretes omnino sunt interpretati ex charismate. Quod etiam septuaginta Interpretes habuerint eandem gratiam, affirmant plures à Sanctis Patribus. Cur igitur ipsam negemus aut Glaciæ, aut Tertio? Certè illi per Apostolorum manus fuerunt baptizati & confirmati, ideoque etiam acceperunt charismata. An Glaciæ postmodò apostataverit, iterum fateor me ignorare. Si apostatavit, amittit charismata. Nam & Sanctus Martinus ex Ithaciana communione ad tempus amittit gratiam miraculorum. Et istorum Confessorum, qui post excisas à Wandalis linguas perrexerunt perfectè loqui, unus in fornicationem lapsus statim ob-

Anno 1182.

Christ. Lupi Opera T. IX.

mutuit. Deinde an Sanctus Petrus Marco & Glaciæ sola suarum epistolarum Sensa dicitur, illi autem stylium dederint, est ignotum. Petrus possit, uti Paulus epistolam ad Hebræos, scripsisse Hebraicè, & illi transtulisse in Græcum. Et hinc vides nostrum Latinum textum, nisi translator etiam habuerit charisma, non esse Divinum primæ classis verbum. Sunt tamen authentica Divini verbi Sensa. Et quod iste translator non habuerit charisma, est communis omnium sensus. An omnes & singuli in nostro Canone libri sint quoad litteras etiam ac syllabas Divini, item an id ad verum Dei verbum sit penitus necessarium, sunt alibi discutiendæ quæstiones.

Sed in primis hoc propono: Unum utique & certum aliquid institutum esse à Christo, &c.

Quidam existimant aliud hic non agi à Septimio, quàm inculcari verbum Apostoli: *Una fides.* Simpliciter prædicari Christianæ fidei unitatem. Falluntur. Illius scopus est amplior. Agit adversum sceleratos Gnosticos, de quibus Sanctus Irenæus: *Quia de cogitatione eorum, qui contraria opinantur de Patre, nihil aperit, neque in ipsa dictione, neque sine controversa in ulla omnino dictum sit Scriptura, & ipsi restantur, dicentes in abscondito hæc eadem Salvatorem docuisse, non omnes, sed aliquos Discipulorum, qui possint capere, & per argumenta, & enigmata, & parabolas ab eo significata intelligentibus.* In alio sui operis libro affirmat, quod Gnostici scriptum Dei verbum spernerent, ac Evangelicam veritatem garrirant viva dumtaxat voce traditam, atque adjungit: *Ob quam causam & Paulus dixit, Sapientiam loquitur inter perfectos.* Et in alio hujus libri capite: *Si recondita Mystra scissent Apostoli, quæ seorsim & latenter à reliquis perfectos docebant, &c.* Alio in loco affirmat, quodam Gnostico garrivisse, quod solus ex Apostolis Sanctus Paulus agnovisset, utique in secreto paradiso traditam ei, authenticam veritatem. Et ipsos insigniter refutat. Affirmat quod Sanctus Paulus suam aliis etiam Apostolis communem scientiam suis in Episcopatu Successoribus plenè ac fideliter tradiderit, & probat ex ejus apud Sanctum Lucam verbis: *Nihil subtraxi utilium, quod minus annuntiares vobis, & docerem vos publicè, & per domos.* Et pergit: *Sic Apostoli simpliciter, & nemini invidentes, quæ didicerant ipsi à Domino, hæc omnibus tradebant.* Et iterum: *Doctrina Apostolorum fuit manifesta & firma, nihil subtrahens, neque alia quidem in abscondito, alia verò in manifesto docentium. Hoc enim fidorum, & prave seducentium, & hypocritarum est molimen, quemadmodum factus hi, qui sunt à Valentino.* Sceleratum Gnosticorum Dogma in sacris utriusque Testamenti litteris nullum habebat fundamentum: Ab ambabus lucidissimè destruebatur. Hinc illi istas litteras blaterarunt

lib. 2. cap. 46.

lib. 3. cap. 6.

cap. 9.

cap. 13.

act. 20.

cap. 14.

Hæres. 76. cap. 6.

Fol. 51.

Fol. 58.

Fol. 56.

Epist. 2. cap. 3.

Epist. 51.

non esse sinceram, sed dispensatorias Dei voces: Christum Dominum, dum ad populum concionabatur, sermones suos dispensasse in iudicio ad eius capum; veritatem autem in secreto tradidisse solis fidei Apostolis, sapientiam inter perfectos. Et Apostolos fuisse usos eadem œconomia, ideoque authenticam veritatem per secretum traducem devenisse ad solos spiritales Gnosticos.

De his sceleratis nebulonibus pergit Sanctus

Lib. 3. *Irenæus: Cùm à scripto Dei verbo ad eam traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successiones*

cap. 2. *Presbyterorum in Ecclesiis custoditur, provocamus eos, adversantur traditioni, dicentes se non solum Presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, sinceram invenisse veritatem, Apostolos autem admiscuisse ea, quæ sunt legalia, Salvatoris verbi, & non solum Apostolos, sed etiam ipsum Dominum modò quidem à Demiurgo, modò autem à Mediate, interdum autem à Summitate fecisse sermones, se verò indubitè, & incontaminatè, & sincerè absconditum scire mysterium.* Et rursùm: *Vanissimi*

Cap. 5. *Sophistæ dicunt, quoniam Apostoli cum hypocritis fecerint doctrinam, secundum audientium capacitatem, & responsiones secundum interrogantium suspensiones, cæcis cœca confabulantes, secundum cœcitate ipsorum, languentibus autem secundum languores ipsorum, & errantibus secundum errorem ipsorum, & putantibus Demiurgum solum esse Deum, hunc annuntiasse. His verò qui innominabilem Patrem capiunt, per parabolas & ænigmata inenarrabile fecisse mysterium, uti non quemadmodum habet ipsa veritas, sed & in hypocritis, & quemadmodum capiebat unusquisque, Dominum & Apostolos edidisse magisterium.* Et iterùm: *Quidam impudentes eorum dicunt, apud Judeos præconantes Apostoli non poterant alterum eis Deum annuntiare præter eum, qui creditus fuerat ab eis. Scelerata Secta garrivit & Dominum & Apostolos docuisse ad verum & varia variè: Alia apud plebem & animales, alia apud spiritales ac dilectos. Docuisse in hypocritis & mendacio. Horrendam ac nefandam blasphemiam laudatus Irenæus frequenter ac potenter expugnat. Adversus eandem hic dicit Tertullianus: Sed imprimis hoc propono, &c. Affirmat hoc esse, ac esse debere primum ac palmare fidei Christianæ fundamentum, quod Christus Dominus ac ejus Apostoli tradiderint unam omnibus fidem, unicam doctrinæ regulam, unicam æternæ vitæ viam; de qua ille dixerit: *Quærite & invenietis.* Et rectè dicit Septimius. Etenim hanc fidem, regulam, & viam debemus ab ipsa Divina Majestate, quam videre & alloqui non possumus, addicere: Addicere debemus ab Incarnato, atque ita visibili Verbo, quod illa à Patre accepta debuit tradere Apostolis, atque ita per continuatam Episcoporum & Doctorum successione traducere ad finem usque mundi. Sic exhibet suum promissum: *Eic ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Si ergo aut ipse Apostolos, aut Apostoli nos in hypocritis & dispensatione mendacio docuerint, frustra dictum est: *Quærite & invenietis.**

Cap. 12. *Notanda sunt verba: Quod credere omnino de-*

beant nationes. Affirmant authenticam Evangelii veritatem non huic aut isti homini, vico, oppido, Civitati, Provinciæ, aut Diocesi, sed cunctis totius mundi nationibus esse à Deo missam, ac earum saluti necessariam, ideoque à Domino aut Apostolis non potuisse tradi variè apud varios, sed unicam originem ac unicam traducem fuisse illi necessaria. Quomodo iste thesaurus possit aliter quæri, aut inveniri? Christi Domini Dogma non fuisse Est est, Non non, sed Est & Non, atque ita verum fuisse sceleratum Gnosticorum Dogma, quod garrit omnem hæresim aut veritatem esse, aut certè Domino Deo non displicere. Vera fuisse & quorundam hodiè Calvinistarum insania, quæ garrit unumquemque justificari & salvari in qualibet fide, seu opinione. Hæc verba, *Unius porrò & certi Instituti infinita inquisitio non potest esse.* Diriguntur etiam in Gnosticos, qui Christi Domini Evangelio, & per ipsum prædicato Demiurgo non contenti, semper novos & altiores quæserunt Æones ac Deos, atque ita simplicem supremæ Divinitatis Majestatem infinitis circumvolvère mendaciis sunt machinati. Et omnibus ipsam reddere inaccessibleem. Hinc pergit Septimius: *Quærendum est donec invenias.* Utique primum Principium. *Et credendum, ubi inveneris. Et nihil ampliùs, nisi custodiendum quod credidisti. Dum hoc insuper credas aliud non esse credendum, ideoque nec requirendum, cùm id inveneris & credideris, quod ab eo institutum est, qui non aliud tibi mandat inquirendum, quàm quod instituit.* Ejus porrò fundamentale Institutum est primum Symboli articulus: *Credo in unum Deum.* Est adeò fundamentale, ut gloriosus Martyr Justinus rectè dixerit se Christo Domino, si plures Deos prædicasset, non fuisse crediturum. Proinde unica in Verbo Incarnato Divinitas est absconditus in hujus mundi agro thesaurus, de quo possit accipi Dominicum dictum: *Quærite & invenietis.*

De hoc quidem si qui dubitat, &c.

Hujus mundi ager est admodum vastus. Hinc quæstio est, in qua ejus parte thesaurus iste lateat? Quam in regionem sit ad ipsum invenendum instituenda profectio? An in abyssum, an in cælum? Et Doctor respondet: *Constabit penes nos esse id quod à Christo est institutum.* Respondet esse in toto terrarum orbe: Verum non apud Marcionitas, nec apud Valentinianos, nec apud Gnosticos alios, nec apud ullos hæreticos; sed apud Catholicam Ecclesiam, quæ institutam à Christo Domino veritatem fida & immobili successione custodit, prædicat sine mutatione, & omnibus sine invidia palam communicat. Hunc thesaurum ipsa per suos Episcopos & Doctores accepit à suis Majoribus, hi à suis Antecessoribus, hi ab Apostolis; Apostoli à Christo; Christus à Deo. Et Tertullianus adjungit: *Invenietis*

in fiducia probationis prævenio. Hoc est, istud jam suppono, suo loco demonstraturus. Et hujus meæ promissionis habeo firmam fiduciam. Et pergit: *Admonens quosdam, nihil esse quærendum ultra quod crediderunt. Id esse quod quærere debuerunt. Ne, Quærite & invenietis, sine disciplina rationis interpretentur.* Admonet à sceleratis Gnosticis in cespitationem circumscriptos Catholicos. Affirmat supra Deum cæli & terre

Creatorem, quem illis in Baptismo tradidit orthodoxa Mater, non esse alium Deum. Hunc esse non quærendum ampliùs & inveniendum, sed jam quæsitum ac inventum thesaurum, ideoque & firmè contra sceleratos istius blasphemiam missitatores custodiendum. Eos qui altius, aut quodvis aliud quærent Principium, Dominica verba sine rationis disciplina interpretari. Ità cespitantes revocat ac firmat.

CAPUT DECIMUM.

Forma etiam quærentibus præstruenda.

Ratio autem Dicti hujus in his tribus articulis consistit. In re, in tempore, in modo. In re, quid sit quærendum consideres. In tempore, ut quando. In modo, ut quousque. Igitur quærendum est quod Christus instituit. Utique quando non inveneris. Utique donec invenias. Invenisti autem, cùm credidisti. Nam non credidisses si non invenisses; sicut nec quæsisset, nisi ut invenires. Ad hoc ergo quæris ut invenias, & ad hoc invenis ut credas. Omnem prolationem quærendi & invenendi credendo fixisti. Hunc tibi modum statuit fructus ipse quærendi. Hanc tibi fossam determinavit ipse qui te non vult aliud credere, quàm quod instituit, ideoque nec quærere. Cæterùm, si quia & alia tanta ab aliis sunt instituta, propterea in tantum quærere debemus, in quantum possumus invenire, semper quæremus, & nunquam omnino credemus. Ubi enim erit finis quærendi? Ubi statio credendi? Ubi expunctio invenendi? Apud Marcionem? Sed & Valentinus proponit, *Quærite & invenietis.* Apud Valentinum? Sed & Apelles hac me pronuntiatione pulsabit, & Hebion, & Simon, & omnes ordine non habent aliud, quo se mihi influantes, me sibi addicant. Ero itaque nusquam, dum ubique convenior, *Quærite & invenietis;* & velint me sic esse nusquam, quasi nunquam apprehenderim illud quod Christus instituit, quod quæri oportet, quod credi necesse est.

SCHOLION.

Ratio autem Dicti hujus, &c.

Quod Domini verbum, *Quærite & invenietis,* possit de Domino Deo ac nostra in ipsum religione intelligi, admittere pergit Septimius, ac ipsum in hac acceptione exponit. Affirmat ejus rationem in tribus consistere: In re quærendum, in quærendi modo, ac in tempore. *Igitur quærendum est quod Christus instituit.* *Christi. Lupi Opera T. IX.*

Hoc est, res quærenda est illa religio, quam Christus Dominus, Deus Verbum, ab æterno cum Patre & Spiritu Sancto nobis præsinivit, & quam in tempore factus homo prædicavit. Eadem religio & fides, quam Apostoli acceperunt à Christo, Christus à Deo. At verò quærendi tempus est, *quando non inveneris. Quando necdum es Ecclesia. Quando adhuc es in paganismo aut Judaismo: Quando adhuc vagaris & erras inter hæreses aut schismata. Invenisti dum credidisti.* Utique in Ecclesia Catholica, quæ Divinum thesaurum ab Apostolis per Christum accepit à Deo. Hic est quærendi limes. *Hanc tibi fossam*

Sam determinavit ipse, qui te non vult aliud credere, quam quod instituit, ideoque nec querere. Certaminis locus olim erat fossa circumscriptus, quam pugil non poterat excedere. Excedere erat fugere & vinci. Christiani certaminis fossam Doctor affirmat esse Matrem Catholicam, extra cujus fidem quisquis vel dumtaxat quaesiverit, transilivit & cecidit.

Ceterum si quia & alia tanta, &c.

Doctor affirmat ac demonstrat authenticam Christi Domini veritatem apud haereses non esse, ideoque nec posse inveniri, ac proinde nec querendam, Quia nempe haereticorum Instituta sunt varia; Nec tantum diversa, sed & adversa. Aliud enim Simon, aliud Ebion, aliud Valentianus, aliud Marcion, aliud Apelles instituit, & apud se jubet querendum. Istud ipsum promittunt & mandant omnes alii haeretici. Etiam Martinus Lutherus, Joannes Calvinus, Andreas Servetus, Martinus Bucerus. Omnes clamant: *Quaerite apud me & invenietis.* Est res stulta. Et enim aut omnes audiendi sunt, aut nullus. Aut querendum est apud omnes, aut apud nullum. Et si apud omnes quaeritis, ubi erit querendi finis? Ubi credendi status? Ubi invenietis expunctio? Expunctio Doctori est idem quod expletio. Familiare illi vocabulum. Emphasim habent haec verba: *Et velim me sic esse nusquam, quasi nunquam apprehenderim illud quod Christus instituit.* Edicunt & damnant avitam omnium haereticorum impudentiam, quam etiam in Donatistis videt Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: *Jam illud quale est, quod dominibus Christianis, etiam Clericis, dicitis, Estote Christiani? Et cum*

*admiraculo quodam unicuique dicere: Cai, Set, Caja, Seja, adhuc paganus es, aut pagana? Eum qui ad Deum se conversum esse professus est, paganus vocas? Eum qui a nobis vel a vobis, non in nomine nostro vel vestro, sed in nomine Christi situs est, paganum vocas? Quod ipsum in eisdem Donatistis frequenter noxat ac damnat Sanctus Augustinus. Ita semper garriverunt, garrunt, ac garriunt omnes haeretici. Nam & minutissima Luciferi Calaritani Episcopi factio garrivit Christi Domini haereditatem, rasam de toto terrarum orbe, esse contractam ad solam mastrucam Sardonum. Hinc recte concludit noster Doctor: *Ero itaque nusquam, dum ubique convenior.* Hoc est, nulla, cui me addicam, erit stabilis fides, sed assidue erit de Secta in Sectam vagandum atque errandum. Quare stabiliter permanendum est in Catholica Ecclesia, ac in ejus per Christum Dominum instituto ac praedicto Dogmate.*

Beatus Rhenanus, *Ero itaque nusquam, dum ubique convenior*, legendum existimat: *Et erit utique nusquam, dum ubique convenio, Quaerite & invenietis, & velint sic nusquam, quasi qui nusquam apprehenderint illud, quod Christus instituit.* Et istam lectionem probandam ac restituendam censet eruditus Aurelianensium Episcopus Gabriel Albaspineus. Et dicit esse hunc sensum: *Dum tot ac tantis assentior querendum esse, querendi finem non faciam. Quod maxime optant haeretici, uti semper quaeram cum eis, quasi nondum repererim quod Christus instituit, quod quaeri, quod credi necesse est.* Verum quomodo dicat de Christi Instituto Septimius, *Erit sic nusquam?* Et quomodo haeretici affirmant ipsum esse nusquam? Omnes enim clamant esse apud se. Sic clamasse praesertim Gnosticos, frequenter affirmat Sanctus Irenaeus. Quapropter nostra lectio est legitima, ac retinenda.

apertum est ei, & accepit, pulsare cessavit. Vidua à judice petebat audiri, quia non admittebatur: Sed ubi audita est, haecenus institit. Adeo finis est & querendi, & pulsandi, & petendi. Petenti enim dabitur, inquit, & pulsanti aperietur, & querenti invenietur. Viderit qui querit semper, quia non invenit. Illic enim querit ubi non invenietur. Viderit qui semper pulsat, quia nunquam aperietur. Illic enim pulsat, ubi nemo est. Viderit qui semper petit, quia nunquam audietur. Ab eo enim petit, qui non audit.

S C H O L I O N.

Impunè erratur, nisi delinquatur.

E St Gnosticorum, aut potius ab ipsis in cepitacionem circumscriptorum fidelium objectio, ajens ex repenti, quam sedulo quis querit, veritatis studio ac difficultate incursum errorem esse innoxium, ideoque illum, qui ita per omnium haereson Sectas vagatur, apud Divinam misericordiam esse impunem. Respondet Septimius istud utcumque verum esse, nisi delinquatur. Et exponit: *Impunè vagatur, qui nihil deserit.* Respondet istam ex inquirenda Religioni studio per varias Sectas vagationem esse coram Divina Justitia utcumque impunem in homine Pagano, Judaeo, Apostata, aut Haeretico, qui veritatem aut nunquam habuit, aut perdidit, ideoque ipsam querendo non deserit. At verò in fideli Christiano esse manifestam praevicationem. Quia ita fidem meam deserens, negator invenior. Hoc est; Deserens per cepitacionem. Quia nempe omnis in Fide dubius est haeticus, ideoque & deserit ac negator. Ita de his dubitantibus etiam supra dixit Septimius: *Ero itaque nusquam, dum ubique convenior.* Sic & de seductis per Marcum Gnosticum Rhodanensibus mulieribus scripsit Sanctus Irenaeus: *Quaedam in totum abscesserunt, quaedam autem inter utrumque dubitantes, & quod est proverbii, passae sunt, neque intus neque foris existentes.* Dixi: *Septimius respondet utcumque verum esse.* Hinc enim adjungit: *Quamvis errare delinquere est.* Affirmat quemvis in Religione errorem esse delictum. Non dumtaxat in Orthodoxo Christiano, sed etiam in Pagano. Etenim Paganus qui per igno-

rantiam in haeresim incidit, ab ipsa accipit leprosam fidem ac leprosum Baptisma, ideoque licet non praevicetur, omnino delinquit. Hinc illi, dum ad Catholicam Matrem venit, poenitentiae manus imponitur, & cogitur degere inter Substratos.

Perdiderat unam de decem drachmis, &c.

Quod orthodoxus fidelis de sua fide nec cepitare, nec querere possit, ideoque omnis cepitans sit perfidus ac desertor, Tertullianus demonstrat insignibus ex Evangelio desumptis exemplis, parabolis, ac testimoniis. Et certe perdita per mulierem drachma significat originalem, quae per Christianam Fidem reperiri ac reparari debet, ab humano genere amissam pietatem ac veritatem. Panis, quem nocturnus pulsator ambiebat, quid aliud significat, attramen & docet rem habitam non esse de cetero querendam. Hoc ipsum docet Judici importuna vidua. Quare qui Evangelicam veritatem semper querit, nunquam invenit, nec potest invenire. Quia qui ipsam semper querit, semper de ipsa haeret & dubitat, ideoque non habet, nec nisi firmata mente est habiturus, aut inventurus. Audi causam: *Illic enim querit ubi non invenitur.* Quia querit apud devias Sectas. Iste enim thesaurus est apud solam Catholicam Ecclesiam, quae ipsum fideliter custodiendum accepit ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo. Sanctus JESU Christi Spiritus habitat in sola ista Ecclesia, ideoque extra ipsam pulsans pulsat ubi nemo est, & petit ab eo qui non audit. Quia nempe non audit in isto loco.

lib. 1. cap. 9. *dam in totum abscesserunt, quaedam autem inter utrumque dubitantes, & quod est proverbii, passae sunt, neque intus neque foris existentes.* Dixi: *Septimius respondet utcumque verum esse.* Hinc enim adjungit: *Quamvis errare delinquere est.* Affirmat quemvis in Religione errorem esse delictum. Non dumtaxat in Orthodoxo Christiano, sed etiam in Pagano. Etenim Paganus qui per igno-

CAPUT UNDECIMUM.

Nemo querit, nisi qui non habuit, aut perdidit.

Impunè erratur, nisi delinquatur; quamvis errare delinquere est. Impunè, inquam, vagatur, qui nihil deserit. At enim si quod debui credere, credidi, & aliud denuò puto requirendum, spero utique & aliud esse invenendum, nullo modo speraturus istud, nisi quia aut non credideram qui videbar credidisse, aut desii credidisse. Ita fidem meam deserens, negator invenior. Semel dixerim. Nemo querit, nisi qui aut non habuit, aut perdidit. Perdiderat unam ex decem drachmis anus illa, & ideo quaerebat: Ubi tamen invenit, querere desit. Panem vicinus non habebat, & ideo pulsabat: Ubi tamen

apertum

CAPUT DUODECIMUM.

Si querendum, à nostris querendum est; non ab extraneis.

Nobis etsi querendum esset, adhuc est semper, ubi tamen queri oportet? Apud hæreticos? Ubi omnia extranea & adversaria nostræ veritati; ad quos vetamur accedere. Quis servus cibaria ab extraneo, ne dicam ab inimico Domini sui sperat? Quis miles ab infœderatis, ne dicam ab hostibus Regibus, donativum & stipendium captat? Nisi planè desertor, & transfuga, & rebellis. Etiam anus illa intra tectum suum drachmam requirebat, etiam pulsator ille vicini januam tundeat; etiam vidua illa non inimicum illum, licet durum, judicem interpellabat. Nemo inde instrui potest, unde destruitur. Nemo ab eo illuminatur, à quo contenebratur. Queramus ergo in nostro, & à nostris, & de nostro: Idque dumtaxat quod salva Regula fidei potest in quæstionem devenire.

S C H O L I O N.

Nobis etsi querendum esset, &c.

Est locus difficilis: Ob variam ejus lectionem. Etenim Frater Georgius Cappucinus Ambianensis legit: *Nobis etsi querendum esset, adhuc est semper, ubi tamen queri oportet?* At verò Jacobus Pamelius, Nicolaus Rigaltius, & alii passim legunt: *Nobis etsi querendum esset adhuc est semper, ubi tamen queri oportet?* Laudati Georgii lectio videtur melior. Sensus est: Nobis per jam inventam ac professam veritatem Catholicis licet querendum adhuc esset, est autem semper, ubi tamen queri oportet? Verba, *Adhuc est semper*, est parenthesis. Affirmat etiam Catholicis semper querendum. Quia nempe necessarii Evangelicæ veritatis articuli sunt paucissimi, at Theologicæ circa illas quæstiones sunt innumera, & ex una semper generatur alia; ideoque semper restant plures querendæ, quam sint inventæ. Verum earum investigatio habere debet tres conditiones. Primò, fieri nequit apud hæreticos. Et hoc multis rationibus ac testimoniis rectè confirmat Septimius. Et exemplo demonstravit Sanctus Cyprianus. Etenim sua circa Baptismum dubia non extra Catholicam Matrem venatus est, sed retulit ad plenas suæ Diocæsis Synodos, ad Alexandriæ & Antiochiæ Patriarchas, ad Primatem Ponticæ Diocæseos, ad majores Christianitatis Episcopos & Doctores, & præsertim ad Ecclesiam Romanam. Quæsit

in nostro, à nostris, & de nostro. Verba, *Et de nostro*, continent secundam conditionem. Quia nempe non adversus nostrum Dogma possumus querere, sed de ipso, utique ad ipsum non revertendum aut circumscribendum, sed elucidandum ac roborandum. Hinc sequitur tertia conditio: *Idque dumtaxat, quod salva regula fidei potest in quæstionem devenire.* Per fidei regulam Doctor palàm intelligit Symbolum Apostolicum. Lucet ex sequenti capite. Et ex capite tertio: *Si Martyr lapsus à regula fuerit.* Eundem titulum Symbolo attribuit in libro de velandis virginibus: *Regula Fidei una omninò est.* Utique regula, quæ credit in unum Deum Patrem omnipotentem. Et in primo libro adversus Marcionem affirmat duos Deos à nobis non posse credi, quod obstat *regula unum Deum sistens.* Eodem in libro appellat *Dei regulam.* Circa quam veritas non possit pati adulterium. Et in libro de Monogamia: *Regulam adulterans fidei.* Et in libro de Jejunii: *Aliquam fidei aut spei regulam everterunt.* Hoc est, aliquem symboli articulum. Eodem modo loquitur Sanctus Irenæus: *Qui regulam veritatis immobilem apud se habet, quam per Baptismum accepit.* Et infra in eodem libro: *Cum teneamus nos regulam veritatis, id est, qua sit unus Deus omnipotens.* In secundo ejusdem libri capite enumerat omnes & singulos istius regulæ articulos. Et in quinto Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus: *Quæ à Fidei regula permissum est facere.* Et in epistola ad Diognetum Sanctus Martyr Justinus: *Omnia quæ Fidei sunt, recta & certa agamus regula.* Et infra: *Extra rectam regulam consistens est suo ipsius judicio condemnatus.* Utique à Symbolo

lo Apostolico lapsus in hæresim. Plura aliorum Patrum testimonia adduxi in prævis Dissertationibus ad Nicænum Symbolum. Apostolicum Symbolum, utpotè veritatis ac Dei regulam, in libro de Velandis Virginibus Doctor affirmat esse

immobile ac irreformabile. Et ad suos Montanistas ab hæresi purgandos nescivit aliud, quam quòd illi non læderent regulam. Hinc & in præfenti loco rectè scribit nihil nobis posse in quæstionem devenire, nisi salva regula Fidei.

CAPUT XIII.

Regula Fidei à nullo movenda.

Regula est autem Fidei, ut jam hinc quid defendamus, profiteamur; illa scilicet qua creditur, Unum omninò Deum esse; nec alium præter mundi Conditorum; Qui universa de nihilo produxerit, per Verbum suum primò omnium emissum. Id Verbum Filium ejus appellatum, in nomine Dei variè visum à Patriarchis, in Prophetis semper auditum, postremò delatum ex Spiritu Patris Dei & virtute in Virginem Mariam, carnem factum in utero ejus, & ex ea natum egisse JESUM Christum. Exindè prædicasse novam legem, & novam promissionem Regni Cælorum, virtutes fecisse. Fixum cruci, Tertia die resurrexisset. In cælos ereptum sedisse ad dextram Patris. Mississe Vicariam vim Spiritus Sancti, qui credentes agat. Venturum cum claritate, ad sumendos Sanctos in vitæ æternæ & promissorum cælestium fructum, & ad profanos judicandos igni perpetuo, facta utriusque partis resuscitatione, cum carnis restitutione.

S C H O L I O N.

Regula est autem Fidei, &c.

Doctor exponit, quid intelligat per Fidei regulam. Affirmat esse illam, quæ credit unum omninò Deum esse, nec alium præter mundi Conditorum, qui universa de nihilo produxerit per Verbum suum. Esse Apostolicum Symbolum, cujus primus articulus est: *Credo in Deum Patrem omnipotentem Creatorem cæli & terræ.* Eundem articulum eodem modo formât Doctor in libro de Velandis Virginibus: *Regula credendi in unicum Deum omnipotentem, mundi Conditorum.* Et in primo adversus Marcionem libro: *Regula unum Deum sistens.* Originale Apostolorum Symbolum habet: *Credo in Deum.* Apostoli non posuerunt: *In unum.* Quòd nempe scelerata duplicis Divinitatis fabula necdum erupisset. Adversus illam Orientalis Ecclesia adjecit: *In unum.* Ita in Symboli expositionem testatur Presbyter Ruffinus. Et pluribus testimoniis istud ipsum ostendi in Scholiis ad Nicænum Symbolum. Istud ipsum fecerunt etiam quedam Latine Ecclesiæ. Et inter has fuisse omnem Africanam, do-

cent adducta loca Tertulliani. Istud ipsum fecisse Lugdunensem ac omnem Rhodanensem in Gallia Ecclesiam, persuadent plura loca Sancti Irenæi. Etenim habet in primi libri primo capite: *Firmam fidem in unum Deum Patrem omnipotentem.* Et in secundo capite: *Ecclesia ab Apostolis accepit eam fidem, quæ est in unum Deum Patrem omnipotentem.* Et in capite decimono: *Teneamus regulam veritatis, id est, quia sit unus Deus omnipotens.* Et in secundi libri capite quadragesimo tertio: *Fides quæ est in unum Deum, qui fecit omnia.* Et in tertii libri tertio capite: *Traditio annuntians unum Deum omnipotentem, factorem cæli & terræ.* Et in quarti libri capite quadragesimo quinto: *Fides quæ est in unum Deum, qui fecit omnia.* Et in capite sexagesimo secundo: *Fides integra quæ est in unum Deum omnipotentem, ex quo omnia.* Hæc omnia loca manifestè laudant formulam Lugdunensis Symboli. Et sanè Rhodanensis Ecclesia fuit admodum corrupta per Gnosticos. Hinc ad ipsam corrigendam, & pestem penitus eliminandam, aut ipse Irenæus, aut ejus Antecessor Sanctus Phorinus apposuit vocem, *Unum.* Insigniter id confirmatur ex Vaurensi Synodo, quam quattordicimi sæculi anno sexagesimo octavo celebraverunt ex Urbani quinti Pontificis jussu Petrus Narbonensis Archi-

Episcopus, Gaffredus Tholosanus, & Philippus Sorcinii Abbas, Legatus & Vicarius Arnaldi Archi-Episcopi Auxitani. Primus Canon adducit ac exponit Apostolicum Symbolum, & ipsi assignat hunc primum articulum: *Credo in unum Deum*. Nempè à Sancto Photino inductum additamentum ad ista usque tempora permanit apud Rhodanenses ac vicinas Ecclesias. Res digna admiratione.

Lib. 3. cap. 3.

Additanti primum authorem ac radicem videtur edicere laudatus Irenæus: *Sub hoc igitur Romanorum Episcopo Clemente, dissensione non modica inter eos, qui Corinthi essent, fratres facta, scripsit quæ est Romæ Ecclesia potentissimas litteras Corinthiis, ad pacem eos congregans, & reparans fidem eorum, & annuntians quàm in recenti ab Apostolis acceperant traditionem, annuntiantem unum Deum omnipotentem, factorem cæli & terræ. Scelerata Gnosticorum factio scelerat ac lacerat Corinthiorum Ecclesiam. Hanc enim ad contentiones, schismata, & hæreses fuisse proclivem, demonstrant ad ipsam litteram Sancti Pauli Apostoli. Quæ hic in priori epistola disputat pro carnis resurrectione, omnino disputat adversum Gnosticos. Resuscitaram sub Clemente quæstionem fuisse duram ac sceleratam, demonstrat laudata Sancti Clementis ac Romanæ Ecclesiæ epistola. Et hæc illic reparavit Fidem, quæ recentior ab Apostolis accepta annuntiabat unum Deum omnipotentem, factorem cæli & terræ. Palam reparavit adversum Gnosticos, duplicis Divinitatis fabulatores, blasphemantes mundum hunc non à Deo summo, & vero creatum, sed ab alio Principio. Adversum eos non solummodo reparavit traditum ab Apostolis Symbolum, sed & munivit addendo vocem, *Unum*. Sic omnino videtur. Et quia scelerata Gnosticorum factio per omnem Orientem præsertim ebullit, cuncta ejus etiam Ecclesia admisit istud additamentum. Eadem de causa apud nos Latinos admiserunt Ecclesia Africana ac Rhodanensis. Forstian & quadam aliæ. Et hinc discimus duo alia, Primò, quòd Achaïæ Ecclesia ex isto tempore spectaverit ad Romanum Patriarchatum. Secundò, quòd mota circa fidem quæstiones, ac definitivum de ipsis iudicium semper spectarint ad Cathedram Sancti Petri. Ex Apostolico Canone.*

Non sine fundamento addidi: *Forstian & quadam aliæ*. Etenim in libro de vitanda hæreticorum communionem Lucifer Calaritanus Episcopus, Sardorum Metropoli, scribit ad Imperatorem Constantium: *Quomodo tibi Arii discipulo acquisceremus Christiani, deserentes Apostolicam traditionem, cum te inveniamus dicere Patrem non esse verum Patrem, sed appellari Patrem? Cum dicas illum non habere verum Filium, sed factum esse ex nihilo? Sanctum Paracletum Spiritum cum dicas totidem constare ex nihilo? Et contra videamus Apostolos credi disse in unum Deum Patrem omnipotentem, & unicum Filium ejus JESUM CHRISTUM, & in sanctum Paracletum Spiritum. Ariam Constanti hæresim manifestè revincit ex Apostolico Symbolo, & primum ei assignat articulum: *Cre-**

do in unum Deum. Existimo additamentum ex Africa devenisse in vicinam Sardiniam. Hujus Ecclesia, licet ad Italicam spectaret Diocesim, semper plurimum communicavit Africæ. Attamen vox, *Unum*, possit à Lucifero adduci non ex ipsa Symboli formula, sed gratia explanationis.

Et hinc lucet Apostolicum Symbolum apud omnes Ecclesias non esse ex integro Apostolicum, sed quædam hinc inde verba, imò & quorundam articulos esse ipsi postmodo adjectos. Rationem dat in istius Symboli expositione Rufinus Presbyter Ecclesiæ Aquilejensis: *Priusquam incipiam de ipsis sermonum virtutibus disputare, illud non importunè commonendum puto, quod in diversis Ecclesiis aliqua in his verbis inveniantur adjecta. In Ecclesia tamen urbis Romæ hoc non deprebanditur factum. Quod ego propterea esse arbitror, quod neque hæresis ulla illic sumpsit exordium: Et mos ibi servatur antiquus, eos qui gratiam Baptismi suscipiunt, publicè, id est, fidelium populo audiente, Symbolum reddere. Et utique additionem unius saltem sermonis, eorum qui præcesserunt in fide, non admittit auditus. In cæteris autem locis, quantum intelligi datur, propter nonnullos hæreticos adjecta quædam videntur, per quæ novellæ doctrinæ sensus crederetur excludi. Nos tamen illum ordinem sequemur, quem in Aquilejensi Ecclesia per Lavacri gratiam suscipimus. Proficitur Aquilejensis Ecclesiæ Symbolum quoad quædam differre à Symbolo aliarum Ecclesiarum. Etiam in Catholica Fidei epistola qua tria Chalcedonenis Concilii famosa Capitula studeat firmare, Facundus Herimianensis Episcopus affirmat quædam Apostolici Symboli voces, ac etiam articulos esse originales ac fundamentales, utique traditos ab ipsis Apostolis; alios esse adjectivos. Et inter fundamentales ponit hunc: *Venturus est judicare vivos & mortuos*.*

Quæstio est, An & hæc verba, *Creatorem cæli & terræ*, sint ab Apostolis, an posterius additamentum? Esse additamentum affirmat in libello de tribus Symbolis Gerardus Joannes Vossius, licet hæreticus, aut certe inter hæreticos viciatans, eruditus tamen ac modestus. Et fundat se in duobus. Primò, quòd Presbyter Rufinus ista verba in Aquilejensi Symbolo nec habeat, nec explicet, nec moneat ipsa addi in Romano. Secundò, quia Novatianus, Romanæ Ecclesiæ Presbyter, suum de sancta Trinitate librum inchoet his verbis: *Regula exigit veritatis, ut primò omnium credamus in Deum Patrem, & Dominum omnipotentem, id est, rerum omnium perfectissimum Conditorum*. Per veritatis regulam manifestè intelligitur Apostolicum Symbolum. Liber iste prodiit ad ipsum elucidandum. Et ista regula jubet non in unum Deum, sed credi in Deum. Quòd nempè Romana Ecclesia, utpotè purissima ab erroribus, nullum olim admiserit Symboli additamentum. Porro dictus Gerardus pergit: *Non eam Omnipotentis interpretationem addidisset Novatianus, si in regula fidei, sive Symbolo tum omnino subjecti hæc verba solerent. Utique verba: *Creatorem cæli & terræ*, Addit & tertium fundamentum.*

Dissert. 1. cap. 31.

Epist. 10. cap. 2.

Lib. 4.

Hæres. 72. cap. 3.

mentum: *Non habentur etiam in Symbolo Nicæno*. Proinde Vossius affirmat duo. Primò, quòd ista verba non sint ab Apostolis. Deinde, quòd Romana Ecclesia olim ipsa non habuerit in suo Symbolo. Et sanè posterior assertio, si vera sit, valde roborat primam. Et istam tradere videtur in dogmatica, qua Chalcedonensem Synodum instruxit, epistolam etiam Sanctus Papa Leo Magnus: *Eutyche illam saltem communem & indiscretam confessionem sollicito apprehendisset auditu, qua Fidelium universitas profiteri se credere in Deum Patrem omnipotentem, & in JESUM Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu Sancto ex Virgine Maria*. Hæc omnino videtur esse formalia verba Romani Symboli. Divina ista epistola fuit passa horrendas contradictiones & calumnias: Ab Eutychanis arietata in singulis verbis. Prima calumnia fuit in jam adducta verba: *Hinc Capitulo ob id iste, utique nescio quis Eutychanus, calumniatur, cur non dixerit, In unum Deum Patrem, & In unum JESUM Christum Filium, juxta Nicæni Decreta Concilii*. Et eruditus & antiquus, quem aliqui fuisse Tridentinum Episcopum malè censent, Scriptor Vigilius respondet: *Sed Romæ, & antequam Nicæna Synodus conveniret, à temporibus Apostolorum usque nunc ita Fidelibus Symbolum traditur. Nec præjudicant verba, ubi sensus incolumis permanet*. Affirmat tria. Primò, quòd Romanæ Ecclesiæ Symbolum sit verè Apostolicum. Secundò, quòd ista Ecclesia ad ista usque tempora nullum sustinuerit admittere additamentum. Nec unius voculæ. Licet Nicæna. Ob rationem adductam à Rufino. Tertio dicit, quòd ista Leonis verba sint ipsissima Romani Symboli formula. Quæ ejus assertio magis lucet ex his verbis: *Cur non simili dementia reprehendit quod Leo ait, Qui natus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, quomodo hoc verbum Nicæna Synodus non posuit, & ut illi placet, hoc verbum profiteri debemus, quòd ibi scriptum invenerimus?* Ille calumniator fuit homo Græcus. Porro Græca Ecclesia post Nicænam Synodum deseruit Apostolicum Symbolum, & introduxit Nicænum, aut certe per ejus additamenta auxit Apostolicum. Ille loquax hoc factum voluit etiam in Romana Ecclesia: Hinc Magnum Leonem arguit de prævaricato Nicæni Concilii. Et Vigilius respondit Romanam Ecclesiam permanere in Apostolicis verbis, ac inter ipsa esse non tantum hæc, *Natus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine*, sed & omnia adducta per laudatam Leonis epistolam. Accedit & aliud fortissimum argumentum. Marcellus Anceyræ Episcopus, primæ Galatiæ Metropoli, dum ab Arianis damnatus appellavit Sedem Apostolicam, coram Sancto Papa Julio fecit ex more professionem Fidei. Professus est Apostolicum Symbolum. Et ipsum de verbo ad verbum suo Panario inseruit Sanctus Epiphanius. Et hic est primus articulus: *Credo in unum omnipotentem Deum cæli & terræ Creatorem nulla sit mentio*. Respondeo hæc esse intricata. Et sanè adducta argumenta potenter suadent ista verba olim

non fuisse in Romano Symbolo, ideoque non esse Apostolica. At verò esse Apostolica, & semper fuisse in isto Symbolo, fortissimè suadet Sanctus Irenæus. Etenim disertè affirmat, quòd Sanctus Clemens apud Corinthios reparavit Apostolicam traditionem, seu ab Apostolis traditam regulam, quæ annuntiat unum Deum omnipotentem, *Factorem Cæli & terræ*. Etiam in alio loco scribit: *Veritatis predicatores, & Apostoli libertatis nominaverunt solum Deum Patrem, Factorem Cæli & terræ*. Et iterum: *Gentes catechizabat Apostolus Paulus discedere ab idolorum superstitione, & unum Deum colere, factorem Cæli & terræ*. Catechizabat tradendo Symbolum. Et hæc verba nos docent rationem, ex qua Apostoli ista verba symbolo indiderunt. Nempè ut gentes docerent non amplius in idolis, defunctis hominibus, Dæmoniis, aut ulla creatura hæere per servitutem, sed credere & sperare in Deum vivum ac verum, Creatorem Cæli & terræ. Vocem, *Omnipotentem*, direxerunt in gentium Philosophos, etiam Platonicos. Nam & hi, licet veram Dei Majestatem agnovissent, affirmant tamen operari non posse nisi ex infecta & coæterna materia, nec aliquid posse ultra terminos & vires naturæ. Adversum hos errores voluerunt Apostoli à gentibus fieri professionem Divinæ omnipotentis. Quòd verba, *Creatorem Cæli & terræ*, sint verè Apostolica valde confirmat Constantinopolitana Synodus, quæ illa à Nicæno Concilio prætermissa reposuit in suum symbolum. Haud dubiè ex Apostolico. Eadem verba habet Ecclesia Mediolanensis, quam fundavit & docuit Sanctus Barnabas Apostolus. Omne enim ejus symbolum ita recitat ac explanat Sanctus Ambrosius. Et Barnabas omnino docuit ad ritum Sancti Petri. Et quòd omnes Italicæ Ecclesiæ olim habuerint eundem ritum, adeoque & idem symbolum, disertè affirmat Sanctus Innocentius primus Pontifex in litteris ad Decentium Episcopum Eugubinum. Et certè in suis litteris Sanctus Leo possit compendii ergo ista verba prætermisisse. Et hoc strenuè insinuat adductus Novatiani locus. Certum est, quòd Novatianus per veritatis regulam intelligat Apostolicum Symbolum. Nam & infra scribit: *Eadem regula veritatis docet nos credere post Patrem etiam in Filium Dei CHRISTUM JESUM, Dominum Deum nostrum*. Et iterum: *Ordo rationis & fidei auctoritas admonet nos credere etiam in Spiritum Sanctum*. Apostolicum Symbolum, quod dixit veritatis regulam, jam dicit fidei auctoritatem. Grandes tituli. Porro ejus formalia verba non recitat, sed & addit & variat. Proinde hæc verba, id est, *Rerum omnium perfectissimum conditorem*, videntur non commentarius esse, sed textus paraphrasis. Quod ipsum suadent & hæc verba: *Credere in Dei Filium, hujus Dei, qui & unus & solus est, Conditor scilicet omnium rerum*. Videntur textum respicere. Est res usque nunc mihi incerta. Quidquid sit, ista verba non habuit Aquilejense symbolum. Etenim integrum de verbo ad verbum Rufinus suo libro indit.

Lib. 3. cap. 16.

Lib. 4. cap. 41.

Cap. 9.

dit. Et istuc non apparent ista verba. Hinc & ipsa ille non exposuit.

Atera quæstio est, An ista verba habuerit Africani symbolum? Et videtur non habuisse. Etenim Ecclesia hæc non ab ipsis Apostolis fidem accepit, sed à Romana Cathedra. Ita variis in locis affirmat Sanctus Augustinus. Proinde hæc Cathedra illi symbolum tradidit sine istis verbis. Et certè Sanctus Augustinus quinque libris exposuit Apostolicum Symbolum, & nullibi habet ista verba. Habet hæc sola: Credo in Deum Patrem omnipotentem. Eadem sola habet sermo septuagesimus quintus de Diversis, qui verè ac manifestè est Augustinianus. Et adjungit pro commentario: Invisibilem, immortalem, Regem Sanctorum, visibilem & invisibilem Creatorem. Etiam symbolum, quod in superius memorata fidei Catholicæ epistola adducit Facundus Herimianensis Episcopus, habet hæc sola verba: Credo in unum Deum Patrem omnipotentem. Respondeo tamen illa verba omninò fuisse in Africano olim symbolo. Lucet ex Sancto Cypriano, qui ad Jubajanum Episcopum scribit apud Marcionitas non esse verum Baptisma, & addit causam: Numquid Marcion eundem asserit, quem & nos, Patrem Creatorem? Et infra: Qua potestate consequi in Baptismo remissionem peccatorum potest, negans Deum Creatorem Patrem Christi? Palàm alludit ad symbolum, quod suis Competentibus tunc tradebat Africana Ecclesia. Et in præsentis loco Tertullianus disertè affirmat à regula prædicari unum Deum, nec alium præter mundi Conditorem. Et in libro de velandis virginibus scribit ex regula credi in unum Deum omnipotentem, mundi Conditorem. At verò & hujus rei autoritas Africanis omninò fuit à Romana Ecclesia. Atque ita hæc testimonia fortiter suadent ista verba olim non defuisse Romano symbolo. Accedit & Sancti Augustini autoritas. Etenim in Enchiridio affirmat Fidei symbolum, quia cunctis necessarium ad salutem, esse ac debere esse brevissimum, ac statim adjungit: Quæritur quid credendum sit, quod ad religionem pertineat? Hoc est, qui sint articuli contenti in symbolo? Et respondet: Satis est Christiano rerum creaturam causam, sive celestium, sive terrestrium, sive visibilibus, sive invisibilibus, non nisi bonitatem credere Creatoris, qui unus & verus est Deus. Videretur asserere, quòd hæc omnia sint expressa in primo articulo. Et in tertio libro de symbolo ad Catechumenos sic format primum articulum: Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, &c. Quæ vox non respicit sequentem articulum, sed primi articuli supplementum. Lucet ex alia ejusdem articuli relatione: Credamus in Deum Patrem omnipotentem, universorum Creatorem. Quæ posteriora verba non esse commentarium, sed rextum, censuerunt olim nostri Majores Lovanienses. Quare ea verba videtur Augustinus compendii gratia alibi prætermisisse. Et an ista, non autem hæc verba, Creatorem Cæli & terræ, fuerint in Africano symbolo, ignoro. Quidquid sit, aliæ etiam præter Aquilejensem Eccle-

Epist. 73

Cap. 7

sia ista verba non habuerunt. Etenim apud Sanctum Augustinum centesimus decimus nonus de tempore Sermo recitat totum Symbolum, & illa verba omninò prætermittit. At istum Sermonem, licet eruditum & antiquum, non esse verè Augustinianum, statim patebit. Quædam istum articulum habentes Ecclesiæ, Creatorem Cæli & terræ, quædam olim legerunt, Factorem Cæli & terræ. Eum assumpserunt contra blasphemias Gnosticorum.

Hic articulus accepit & aliud additamentum, de quo Presbyter Ruffinus: His additur, Invisibilem & impassibilem. Sciendum quòd duo isti sermones in Ecclesiæ Romane Symbolo non habentur. Constat autem apud nos additis hæreseos causa Sabellii, illius profectò quæ & Patris Palsana appellatur, id est, quæ Patrem ipsum vel ex Virgine natum dicit, & visibilem factum, vel passum affirmat in carne. Ut ergo excluderetur talis impietas à Patre, videntur hæc addidisse Majores, & invisibilem Patrem atque impassibilem dixisse. Eiusdem additionis meminit Erasmus in Responsione ad censuram Theologorum Parisiensium: In priori articulo Orientales Ecclesiæ non solum legunt, In Deo Patre omnipotente, sed addunt, Invisibilem & impassibilem. Aquilejensis Ecclesiæ additamentum adscribit Ecclesiæ Orientali. Nullo nixus fundamento. Ita solet iste Litterio circa Ecclesiasticam Antiquitatem deviare. Alter ejus error est, quòd dicat Ecclesiam Orientalem etiam dicere: Credo in Deo Patre omnipotente. Etenim & Nicænum & Constantinopolitanum, & varia Ariarum factionum symbola constantissimè habent: In Deum. Et quis nesciat primum omnium istorum fontem esse Apostolicum symbolum? Quiddam Ruffini Presbyteri Codices olim omninò habuerunt, In Deo Patre omnipotente. Et hinc scribit Gerardus Joannes Vossius: Quod non gravi satis causa Pamelius in accusandi casum immutavit. Verùm quòd meliores antiqui Codices constantiter habeant, Credo in Deum, demonstrant idem Jacobus Pamelius, ac Nicolaus Rigaltius.

Secundus Symboli articulus est: Et in JESUM CHRISTUM, Filium ejus unicum, Dominum nostrum. Præfatus Vossius scribit: Alterum Symboli caput vulgò sic habet, Et in JESUM CHRISTUM Filium ejus unigenitum, Dominum nostrum. Et eadem mente Aquilejense. Et in CHRISTUM JESUM unicum Filium ejus, Dominum nostrum. Verùm quæ editio ita vulgò legat, ignoro. Nam & Mediolanensis Ecclesia legit eodem modo, quo Romana. Lucet ex Symbolo, quod commentatus fuit Sanctus Ambrosius. Ruffinus Presbyter adjungit: Orientis Ecclesiæ omnes ita tradunt; Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem. Et rursum in sequenti sermone, ubi nos dicimus. Et in JESUM CHRISTUM, unicum Filium ejus, Dominum nostrum, illi tradunt: Et in unum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, Filium ejus. Unum scilicet Deum, & unum Dominum, secundum auctoritatem Pauli Apostoli, proficentes. Quod additamentum multis in locis laudat etiam Sanctus Irenæus. In primi libri

Lib. 5. cap. 19

Lib. 1. cap. 25

Lib. 3. c. 8. & 15. c. 18.

Lib. 3. cap. 3.

Cap. 4.

libri primo capite: Qui firmam fidem in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum JESUM CHRISTUM Filium Dei conservant. Et in secundo capite: Ecclesia ab Apostolis accepit eam fidem, quæ est in unum Deum Patrem omnipotentem, qui fecit Cælum & terram, & in unum JESUM CRISTUM Filium Dei. Et in tertii libri decimo octavo capite affirmat à Sancto Paulo Apostolo prædicari Unum JESUM CHRISTUM, Dominum nostrum. Quare & Rhodanensis Ecclesia videtur istud additamentum habuisse. Neque mireris. Etenim & Sanctus Irenæus, & ejus Antecessor Sanctus Photinus fuerunt viri Græci, & ex Orientali Ecclesia venerunt in Galliam. Et Irenæum Sancto Polycarpo, qui Smyrnenis Episcopus luxit toti Asiæ Ecclesiæ, fuisse familiarem affirmat in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsariensis. Et hinc inter Rhodanensem ac Asiaticam Ecclesiam summa olim fuit amicitia, & per litteras ac relationes communicatio. Possit Photinus istud symboli additamentum ex Asia secum detulisse in Galliam.

Additamenti originem edicit in prima sua epistola Sanctus Joannes Apostolus, scribens illos, qui solvunt JESUM, esse Anti-Christos. Anti-Christianæ solutionis authores fuerunt Cerinthus ac Ebion, de quibus laudatus Irenæus: Cerinthus quidam ex Asia docuit JESUM fuisse Joseph & Mariæ Filium, similiter ut reliqui omnes homines, & plus potuisse justitia, & prudentia, & sapientia præ omnibus, & post Baptismum in eum descendisse Christum ab ea Principalitate, quæ est super omnia, figura columbæ, & tunc annuntiasse incognitum Patrem, & virtutes perfecisse, in fine autem revolasse iterum Christum de Jesu, & Jesum passum esse, & resurrexisse, Christum autem impassibilem perseverasse, existentem spiritalem. Eandem blasphemiam placuisse Gnosticis, & ab ipso frum variis fuisse variè variatam, idem Irenæus frequenter demonstrat. Porrò adversus grassantem in Asia Cerinthum Sanctus Joannes Apostolus, qui cunctas Asiæ fundavit & rexit Ecclesias, scripsit suum Evangelium, eundemque manifestè invadit in prima sua epistola. Quod primum Evangelii caput in Cerinthum tendat, ac ejus de Divini Verbi & æterna & temporali generatione blasphemias excidat, demonstrat idem Irenæus. Et adjungit quòd Apostolus cum illo nec lavari, aut eodem uti balneo sustinerit. Et adversus illum ac ejus sectatores omninò scripsit etiam in secunda epistola: Nec Ave ei dixeritis. Quare adversus eundem possit apposuisse symbolo: Et in unum Jesum Christum. Omnem Fidelem quotidie profiteri voluit, quòd Jesus & Christus sint unus & idem. Et quia scelestum Dogma per numerosos Gnosticis serpsit per omnem Orientem, cuncta hujus Ecclesia probavit additamentum, atque admisit. Etiam per eosdem scorpiones infecta fuit Rhodanensis Ecclesia. Eundem errorem notat & damnat in prima sua epistola Sanctus Petrus Apostolus: Christi igitur passo in carne. Affirmat non solum Jesum fuisse passum; sed & Christum, ideoque Christi. Lupi Opera Tom. IX.

hunc à passuro Jesu non avolasse. Per Christum intelligitur Deus Verbum, qui assumpto homini Jesu fuit Christus, seu Divina Unctio. Et hinc Theodoretus Cyrensis Episcopus in libris adversum hæreticos, quos in sua Bibliotheca Photius redegit in compendium, inter has propositiones, Deus est passus, Christus est passus, distinguens, & solam posteriorem admittens ut veram, fuit insigniter hallucinatus. Sanctus namque Petrus Apostolus per Christum omninò intellexit Deum Verbum. Adversus istam Cerinthi, Ebionis, ac Gnosticorum blasphemiam scribit de Deo Verbo hic etiam Tertullianus: Carnem factum in utero ejus. Affirmat ac proficitur Christum fuisse Deum Verbum non dumtaxat in Baptismo, sed in ipso Virginis utero descendisse in Jesum, ac semper mansisse. Hinc adjungit: Fixum Crucis, tertia die resurrexisse. Utrique verbum, per quod Deus Pater universa de nibilo produxit, quod appellatum fuit ejus Filius, quod in ejus nomine fuit variè visum à Patriarchis, in Prophetis semper auditum. Quæ professio palàm evertit etiam errorem Theodreti.

Tertium hujus symboli additamentum laudat iterum Ruffinus Presbyter, veram veræ Carnis resurrectionem multis prædicans, atque adjungens: Et ideo satis cauta & provida adjectione fidem symboli Ecclesia nostra docet, quæ in eo, quod à cæteris traditur, Carnis resurrectionem, uno addito pronomine tradit, Hujus carnis resurrectionem. Hujus sine dubio, quam is, qui proficitur, signaculo Crucis fronti imposto contingit, quòd sciat unusquisque Fidelium carnem suam, si mundam servaverit à peccato, futuram esse vas honoris, utile Domino ad omne opus bonum paratum, si verò contaminata fuerit in peccatis, futuram esse vas iræ ad interitum. An Aquilejensis Ecclesia istud additamentum ipsa fecerit, an verò acceperit ab Orientali Ecclesia, ignoro. Etiam ignoro additamenti causam. Possit fuisse factum & contra Gnosticis, & contra Origenistas.

Notanda sunt Ruffini verba: Quam is, qui proficitur, signaculo Crucis fronti imposto contingit. Elucidat in sua adversus Sanctum Hieronymum Invektiva ipse Ruffinus, Carnis resurrectionem operosè prædicans, sese expurgans ab Origenis erroribus, atque adjungens: Ad majorem rei fidem addo aliquid amplius, & calumniosorum necessitate compulsus singulare & præcipuum Ecclesiæ nostræ mysterium pando. Etenim cum omnes Ecclesiæ Sacramentum Symboli tradant, ut postquam dixerint, Peccatorum remissionem, addant, Carnis resurrectionem, sancta Aquilejensis Ecclesia, Dei Spiritu futuras adversum nos calumnias prævidente, ubi tradit Carnis resurrectionem, addit unius pronominis syllabam, & pro eo quod cæteri dicunt, Carnis resurrectionem, nos dicimus: Hujus carnis resurrectionem. Quòd scilicet frontem, ut mos est, in fine Symboli signaculo contingentes, & ore carnis hujus, scilicet quam contingimus, resurrectionem fatentes, omnem venenatè adversum nos linguæ calumniandi aditum præstruamus. Dicimus hinc tria. Primò, quòd istud additamentum

Lib. 46.

tum videatur fuisse proprium soli Aquilejensi Ecclesie. Ita suadent adversariorum voces: *Singulare & precipuum Ecclesie nostrae mysterium. Cum omnes Ecclesie.* An tamen per omnes Ecclesias intelligantur etiam Orientales, non est manifestum. Secundò discimus, quòd ad recitati Symboli finem fideles tunc solent se cruce signare. Tertiò, quòd istud fieret ad articulum de carnis resurrectione, adeoque quòd is esset postremus symboli articulus. Proinde articulus de vita aeterna est postmodò adjectus. Nam & in præsentì loco, ac etiam in libro de velandis virginibus Tertullianus lucidè affirmat carnis resurrectionem esse ultimum articulum. Et apud Aquilejenses ita adhuc permanebat tempore Ruffini. Sic etiam fuisse in Hierosolymitana Ecclesia affirmare videtur in litteris ad Pammachium Sanctus Hieronymus: *In symbolo Fidei, & spei nostrae, quòd ab Apostolis traditum non scribitur in charta & atramento, sed in tabulis cordis carnalibus, post confessionem Trinitatis, & unitatem Ecclesie omne Christiani Dogmatis Sacramentum carnis resurrectione concluditur.* Etiam apud Sanctum Augustinum sermo centesimus decimus nonus de tempore manifestè affirmat ultimum Apostolici symboli articulum fuisse de resurrectione Carnis. Et hinc in Ruffini opusculo, ubi hodie legimus, *Sed & ulterius iste sermo, qui resurrectionem præannuntiat, summam totius perfectionis succincta brevitate concludit, olim legebatur, Ultimus sermo.* Quæ lectio videtur fuisse authentica.

Quæstio est, Quis articulum de vita aeterna apposuerit? Et ex qua occasione? Respondeo additamentum esse antiquissimum. Etenim ipsum in symbolo, quòd Catechumenis exposuerunt ac tradiderunt, palàm habent Sanctus Ambrosius ac Sanctus Augustinus. Etiam symbolum, quòd coram Sancto Papa Julio professus fuit Marcellus Ancyrae Episcopus. Et in epistola ad Magnum scribit Sanctus Cyprianus: *Quid si aliquis illud opponat, ut dicat Novatianum eandem legem tenere, quam Catholica Ecclesia teneat, eodem symbolo, quo & nos baptizare. Eundem nosse Deum Patrem, eundem Filium Christum, eundem Spiritum Sanctum, ac propter hoc eum usurpare potestatem baptizandi posse, quòd videatur in interrogatione Baptismi à nobis non discrepare. Sciat quisquis hoc opponendum putat, primum non esse unam nobis & Schismaticis symboli legem, neque eandem interrogationem. Nam cum dicunt, Credis remissionem peccatorum, & vitam aeternam per sanctam Ecclesiam, mentiuntur in interrogatione, quando non habeant Ecclesiam.* Clariùs loquitur in Synodali epistola ad Numidiae Episcopos: *Sed & ipsa interrogatio, quæ fit in Baptismo, testis est veritatis. Nam cum dicimus, Credis in vitam aeternam, & remissionem peccatorum per sanctam Ecclesiam, intelligimus remissionem peccatorum non nisi in Ecclesia dari.* Manifestè laudat Apostolicum symbolum. Manifestè affirmat in ipso contineri articulum de vita aeterna. Proinde hic articulus apud Afros adjectus fuit medio tempore inter Tertullianum ac Sanctum Cyprianum. Adjectionis oc-

casione ignoro. Forsitan fuerit Platoniorum grassatus error, garriones etiam iustorum animas ex cœlesti vita in terrenam, ex terrena in cœlestem semper redire ac esse redituras, ideoque versari in sempiterna miseria. Hujusmodi nugas medio isto tempore Origenes studuit intrudere in Ecclesiam, blaterans omnium damnatorum, & Angelorum & hominum, pœnas suo tempore finiendas, ac istos omnes in Domini Dei gratiam ac Regnum admittendos. Adversus hanc tanti Doctoris, ne simplicem plebem circumscriberet, pravam prædicationem posuit iste articulus fuisse adjectus. Hoc non obscurè indicat in primo libro de symbolo ad Catechumenos Sanctus Augustinus: *Credimus etiam resurrectionem Carnis.* Quomodo? *Ne forte putet aliquis, quomodo Lazari, ut scias non sic esse, additum est: In vitam aeternam.* Non dicit, *Et vitam aeternam*, sed, *In vitam aeternam.* Hoc est: *Credo carnis resurrectionem in vitam aeternam.* Manifestè contra Platonios ac Origenistas. Alibi tamen legit: *Et vitam aeternam.* Et sic est omninò legendum. Deinde, per carnis resurrectionem, non sola gloriosa, sed quævis, etiam pœnalis, resurrectio intelligitur. Disertè id docet in libris symbolum exponentibus Sanctus Augustinus. Et in præsentì capite Septimius dat articulo hanc Paraphrasin: *Facta utriusque partis resuscitatione, cum carnis restitutione.* Utriusque partis, id est, iustorum ac iniquorum. Hinc Constantinopolitanum symbolum, & alii Patres addiderunt: *Vitam aeternam.* Quo iustorum Christianorum spem singulariter exprimerent, & ab omnibus facerent disertè agnosci & credi.

Tertullianus nullam hic facit memoriam articuli de descensu ad Inferos. Et Nicolaus Rigaltius commentatur: *Notandum, mentionem non fieri sepulturae, neque descensus ad inferos, uti nec in regula, quam Septimius edidit in initio libri de velandis virginibus. Neque item apud Irenaeum. Quasi mentio Crucis, hoc est, mortis, & sepulturae & descensus ad inferos includat. Ceterum in libro adversus Praxeam inter eisdem regule articulos legitur: Hunc passum, hunc mortuum, hunc sepultum.* Integer hic Tertulliani locus est audiendus: *Nos unicum quidem Deum credimus, sub hac tamen dispensatione, quam economiam dicimus, ut unici Dei sit & Filius Sermo ipse. Hunc missum à Patre in Virginem, & ex ea natum hominem & Deum, Filium hominis & Filium Dei, & cognominatum JESUM Christum. Hunc passum, hunc mortuum, hunc sepultum secundum Scripturas, & resuscitatum à Patre, & in Cœlos resumptum, sedere ad dexteram Patris, venturum judicare vivos & mortuos. Qui exinde miserit à Patre Spiritum Sanctum Paracletum. Hanc regulam ab initio Evangelii decurrisse, etiam ante priores quosque hæreticos, nedum ante Praxeam bēsternum.* Hinc discimus varia. Primò, quòd ista credendi regula statim ab ipso Evangelii exordio decurrerit. Deinde, quòd sit prior omnibus hæreticis, ideoque & Simone Mago. Ex hac enim prava radice omnes alii Errores, uti fungi è terra, proruperunt. At verò

verò Simon ante Apostolorum divisionem fuit à Philippo Diacono baptizatus, & à Sancto Petro damnatus, ideoque Presbyter Ruffinus rectè scribit istud Symbolum ante divisionem fuisse ab Apostolis compositum. Tertiò videmus, quòd Tertullianus denuò hic dicat: *Credimus in unum Deum.* Ita confirmat supra laudatum Africanæ Ecclesie additamentum. Attamen Sanctus Augustinus constanter & semper profitetur: *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Additamentum videtur postmodò ab Afris expunctum. Tertullianus item possit vocem *Unum* non quasi ipsius symboli, sed explicationis gratia, suis Scriptis apposuisse. Verùm constans adeò insertio suadet aliud.

Quartò discimus, quòd Africanum Symbolum omninò habuerit articulum: *Et sepultus est.* Attamen non habuit articulum: *Descendit ad inferos.* Licet hoc ex adductis Tertulliani locis non firmetur, firmatur tamen ac lucet ex S. Augustini libro de Fide & Operibus, ubi quibusdam afferentibus Candacis Reginae Eunuchum dumtaxat dixisse, *Credo Filium Dei esse JESUM Christum, & statim à Philippo Diacono fuisse baptizatum, respondet: Num ergò placet, ut hoc solum homines respondeant, & continuo baptizentur, nihil de Spiritu Sancto, nihil de sancta Ecclesia, nihil de remissione peccatorum, nihil de resurrectione mortuorum, postremò de ipso JESU Christo nihil, nisi quia Filius Dei est, non de incarnatione ejus ex Virgine, de passione, de morte Crucis, de sepultura, de tertiæ diei resurrectione, de ascensione ac sede ad dexteram Patris aliquid dicendum est catechizanti, ac profitendum credenti.* Affirmat Eunuchum fuisse ista omnia interrogatum à Philippo, ac ad singula respondisse. Enumerat singulos Apostolici Symboli articulos, & omittit articulum: *Descendit ad inferos.* Eundem omittit in sermonibus duobus de tempore, & in sermone de Diversis, ubi tamen edicit atque exponit plenum Symbolum, singulos ejus articulos, singula verba. Fateor duos priores sermones non esse Sancti Augustini. Quare ex ipsis lucet istum articulum etiam apud alias Ecclesias fuisse prætermisum. Sanctus Augustinus etiam in quatuor ad Catechumenos de Symbolo libris post articulum, *Sepultus est*, proximè semper ponit: *Tertia die resurrexit.* Et in secundo libro habet: *Quòd natus sit de Virgine Maria, Crucifixus sub Pontio Pilato, & sepultus, Tertia die à mortuis resurrexit.* Hos dumtaxat articulos laudat etiam in libro, quo adhuc Presbyter exponit Symbolum. Articulum, *Descendit ad inferos*, nullibi exponit, nullibi memorat. Nempè Africana Ecclesia fidem & symbolum accepit à Romana, in cujus symbolo Ruffinus affirmat olim expressum non fuisse istum articulum. Et adjungit: *Sed neque in Orientis Ecclesia habetur hic sermo. Vis tamen verbi eadem videtur esse in eo, quòd sepultus dicitur.*

Attamen circa adducta ex Sancto Augustino testimonia oportet quædam animadverti. Primò, quòd in libro de Fide & operibus affirmet singulos symboli articulos Eunuchum fuisse interrogatum

à Philippo, & ad singulos respondisse. Et hanc esse traditionem Apostolicam. Affirmat symbolum esse isto Baptismo antiquius. Secundò notanda est ratio, ex qua isti de tempore sermones non sint Augustini. Posterior & quoad sententiam & quoad stylum est ab ipso alienus. Prior pro extremo articulo habet *Carnis resurrectionem.* Lucet ex ejus ad hunc articulum commentario: *Iste jam finis est.* At verò Africanum Sancti Augustini tempore symbolum manifestè habuit adjectitium articulum: *Et vitam aeternam.* Interim istius sermonis author est antiquus ac eruditus. Et hinc non mireris, quòd Aquilejensis Ecclesia isto item tempore necdum haberet hunc articulum. Hinc item vides, cur & Nicæna & Constantinopolitana Synodus articulum de descensu ad inferos prætermiserint. Et cur tam primo, quàm secundo articulo adjecerint vocem, *Unum.* Quia nempè se accommodarunt moribus Orientalis Ecclesie, apud quas & damnandæ tunc hæreses præsertim grassabantur.

Interim articulus, *Descendit ad inferos*, est admodum antiquus, immò esse possit Apostolicus. Eum enim semper in suo symbolo habuit Aquilejensis Ecclesia fundata per Sanctum Evangelistam Marcum. Illa ab hoc haud dubiè accepit istum articulum. Inter Sancti Augustini sermones de tempore sermo centesimus trigessimus primus refert integrum Apostolicum symbolum, & omninò habet istum articulum. Et hinc claret sermonem istum non esse Sancti Augustini. Certè decimus Sancti Augustini tomus indiget magna revisione atque correctione. Iste interim sermo est antiquus ac eruditus. Et nota quòd istum articulum, *Descendit ad inferos*, in suo symbolo habeat & tamen non exponat. Hinc fieri potest, ut & aliæ Ecclesie ipsum habuerint, & tamen earum Episcopi illum non exposuerint: Eundem articulum habent in Sancti Augustini appendice sermo quadragesimus secundus & quinquagesimus nonus. Sunt antiqui & docti. Et sapiunt Gallicanam Ecclesiam. Eundem articulum in symbolo, quòd Sanctus Ambrosius exposuit, olim habuit, ac etiamnum habet Ecclesia Mediolanensis.

Prætermittere nolim Apostolicum Africanæ Ecclesie symbolum, quod in sua Catholica Fidei epistola, tria Chalcedonenis Concilii famosa Capitula conatus stabilire, adducit Facundus Episcopus Hermianensis: *Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem. Et in unum Dominum JESUM Christum, Filium ejus. Natum ex Spiritu Sancto, & Maria. Qui sub Pontio Pilato crucifixus est. Et sepultus. Tertia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad cœlum. Sedet ad dexteram Patris. Unde venturus est judicare vivos & mortuos. Et reliqua.* Etiam hinc discimus varia. Primò, quòd usque tunc Africana Ecclesia non habuerit articulum, *Descendit ad inferos.* Nam & diu post illum non habuit etiam Romana Ecclesia. Etenim dogmatica, qua sextam Synodum instruxit & direxit Sanctus Papa Agathon, epistola sic habet: *Confitemur eundem Deum verum,*

eundemque hominem verum, crucifixum pro nobis sub Pontio Pilato, passum, sepultum, & resurgentem, ascendentem in celos, sedentem ad dexteram Patris, iterumque venturum judicare vivos & mortuos. Hæc palam desumpta sunt ex symbolo Apostolico. Et alii clamant istum articulum tunc illic non fuisse. Secundo discimus à Facundo, quòd Africana Ecclesia non soli primo, sed etiam secundo articulo adjecerit vocem, *Unum*. Tertio, quòd utrumque hoc additamentum istic permanferit usque ad tempora dicti Facundi. Et quòd in adductis suprà locis Tertullianus omninò agat de additamento symboli. At cur Sanctus Augustinus utrumque istud additamentum constanter expungit? Hæreo, nesciens quid certi affirmare. Sanctus Augustinus fuit Numidiæ Episcopus: Et Numidia expunxisse possit additamentum, Byzacium retinuisse. Item Mediolanensis Ecclesiæ, quæ istud additamentum nunquam habuit, symbolum in Catechismo ac Baptismo accepit & reddidit Sanctus Augustinus; Et possit ipsum retinuisse etiam Episcopus, ac suis tradidisse. Firma istius varietatis radix ignoratur.

Adversum hæc zelosè intercedit in opusculo de JESU Christi descensu ad inferos Nobilis Vir Henricus Vicus Oosthovii Toparcha: *Quod Ruffinus memoria prodidit eam de Domini ad inferos descensu particulam non fuisse habitam in symbolo Romanæ Ecclesiæ, neque verò etiam in Ecclesiis Orientis, in eo magnopere hallucinatus est. Neque ipsi fides habenda est scribenti adversus manifestè contraria documenta.* Et adducit documenta. Epistolam Sancti Leonis Magni ad Sanctum Thurbium Asturicensem Episcopum: *Miror cuiusdam Catholici intelligentiam laborare, tamquam incertum sit, an descendente ad inferna Christo, caro ejus requieverit in sepulchro, quæ sicut verè & mortua & sepulta, ita & verè est die tertio resuscitata.* Errorem Pontifex refutat è sacris litteris, atque concludit: *Nulla ratione tolerandum est, ut qui prædicandæ Fidei suscepit officium, is contra Evangelium Christi, contra Apostolicam doctrinam, contra universalis Ecclesiæ symbolum audeat disputare.* Hinc præfatus Henricus concludit istum articulum fuisse in Romano symbolo. Aliud documentum est Sancti Martyris Ignatii autoritas, qui in epistola ad Trallenses scribit Christum Dominum fuisse verè crucifixum, verè mortuum, descendisse ad inferna, fuisse veraciter suscitatum. Videtur alludere ad symbolum. Tertium documentum est autoritas Sancti Cyrilli Episcopi Hierosolymitani, qui in quarta Catechesi hunc articulum adjungit Dominicæ sepulture. Dominicum descensum exponit in articulo de sepultura. Quartum documentum est autoritas Sancti Epiphani, qui in septuagesima septima hæresi enumerat ac exponit omnes de Christo Domino articulos, ac inter ipsos etiam Dominicum descensum. Quintum documentum est autoritas Sancti Joannis Chrysoctomi, qui in secundo sermone de Apostolico symbolo habet atque exponit hunc articulum. Sextum

tandem documentum est Sancti Athanasii symbolum, quod omninò habet istum articulum. Ex his dictus Oosthovii Toparcha concludit: *Oportuerat Ruffinum, qui eam particulam existimavit adjectam, & hæreticis petra offensionis fuit, exponere, à quo, vel quibus, & quo tempore addita fuisset symbolo Apostolorum, saltem in Aquilejensi, id est, sua Ecclesia.*

Respondeo hic tangi & confundi duas quæstiones. Prima est, An Domini ad inferna descensus sit articulus Fidei? Secunda est, An istum articulum Apostoli inseruerint suo symbolo? Ad primam quæstionem omnes orthodoxi semper responderunt affirmativè. Et hodierni hæretici, qui ipsum negant, aut vocant in dubium, Evangelicam veritatem horrendè prævaricantur. Nempè student sibi viam sternere ad expugnandum Purgatorium. Oosthovii Dominus istas quæstiones confudit, ideoque est lapsus. Ad secundam enim quæstionem est omninò negativè respondendum. Et huic responsioni non solus Ruffinus suffragatur, sed & plures jam adducti Patres Ecclesiæ. Et quomodo Ruffinus præsumpsisset scribere tantum mendacium? Et hoc de Romana Ecclesia. Certè Sanctus Hieronymus in ipso increpando non dormitasset. Et adducta Patrum testimonia ad rem non faciunt. Etenim Magnus Leo scribit adversus nescio quem Catholicum, qui non de Domini ad inferos descensu dubitabat, sed de ejus sepultura. Erroris intima ignoramus: Videtur voluisse, quòd Dominus etiam cum corpore descendisset ad inferos. Aut certè negasse veritatem Dominicæ carnis. Et utrumque hunc errorem Pontifex rectè edixit impegisse in Apostolicum symbolum. Quòd Sanctus Cyrillus hunc articulum comprehenderit sub verbis, *Et sepultus est*, est omnino verum. Quòd omnes Orientales Ecclesiæ istud fecerint, etiam Ruffinus affirmat. Adducti in Apostolicum symbolum sermones non sunt Sancti Joannis Chrysoctomi, sed nescio cuius Latini. Olent Gallicanum stylum ac ritum. Etenim Antiochena, quam Sanctus Joannes adhuc Presbyter docuit, Ecclesia suis Catechumenis tradidit non Apostolicum apud Sanctum Augustinum habet sermo centesimus decimus nonus de tempore. Ex quo lucet ipsum non esse Sancti Augustini. Est interim admodum antiquus. Etenim ejus author necdum admiserat articulum: *Et vitam æternam*. Hinc item vides præfens additamentum esse satis antiquum. Ipsum habent & alii jam adducti apud Sanctum Augustinum sermones. Quin & ipsum in suæ Ecclesiæ symbolo habet Sanctus Ambrosius. At verò Sancti Augustini septuagesimus quintus de Diversis sermo habet: *Natus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine.* Et hic est verus sermo Sancti Augustini. Gerardus Joannes Vossius vult hocce additamentum apud Gallicanam Ecclesiam necdum fuisse temporibus Caroli Magni. Et probat ex Beati Alouini Flacci libris de Sanctissima Trinitate: *Dicitur in symbolo Catholice Fidei, quod Christus de Spiritu Sancto, & ex Maria Virgine sit natus.* Lupi Opera T. IX.

Cap. 38.

ne Romana aut Africana Ecclesia istum articulum inseruerit suo symbolo, utinam Ruffinus aperuisset. Aquilejensis Ecclesia videtur illum semper habuisse.

Apostolicum symbolum olim habuit insuper quasdam alias varietates. Etenim hodie habemus, *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine*; at verò Aquilejensis olim Ecclesia habuit: *Qui natus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine*, Etiam Romana Ecclesia. Lucet ex supra adductis testimoniis Leonis Magni ac Sancti Vigillii. Etiam ex Apostolico symbolo, quod coram Sancto Papa Julio professus fuit Marcellus Ancyrae Episcopus, primæ Galatiæ Metropolitæ. Ita habet: *Natum de Spiritu Sancto & Maria Virgine*, Quod ipsum tunc habuit & Africana Ecclesia. Nam & Facundus Hermianensis Episcopus legit: *Natus de Spiritu Sancto & Maria Virgine*. Lucet ex libris de symbolo. Et posteriorem lectionem constanter tenet in Enchiridio. Et hinc ibi movet hanc quæstionem: *Nunquid tamen ideo dicturi sumus Patrem hominis Christi esse Spiritum Sanctum, ut Deus Pater Verbum genuerit, Spiritus Sanctus hominem, ex qua utraque substantia Christus unus esset, & Dei Patris Filius secundum Verbum, & Spiritus Sancti Filius secundum hominem, quod quasi cum Spiritu Sancto, tamquam Pater ejus, de Matre Virgine genuisset? Quis hoc dicere audebit? Nec opus est ostendere disputando, quanta alta sequantur absurda, cum hoc ipsum tam sit absurdum, ut nulle fideles aures id valeant sustinere.* Profectò iste loquendi modus imperitis & carnalibus, ac præsertim Fidei nostræ inimicis hominibus præbebat quamdam anam similis absurda quæstionis. Etiam Tertullianus in præfenti loco, ac etiam in libro de velandis virginibus, ac in libro contra Praxeam, habet solummodò, *Natum*, nullibi *Conceptum*. Attamen semper habet: *Ex Maria Virgine*. Africana Ecclesia ad absurdæ quæstioni præcludendam omnem rimam videtur addidisse: *Et conceptus est de Spiritu Sancto*. Etiam aliæ Ecclesiæ. Et istud additamentum apud Sanctum Augustinum habet sermo centesimus decimus nonus de tempore. Ex quo lucet ipsum non esse Sancti Augustini. Est interim admodum antiquus. Etenim ejus author necdum admiserat articulum: *Et vitam æternam*. Hinc item vides præfens additamentum esse satis antiquum. Ipsum habent & alii jam adducti apud Sanctum Augustinum sermones. Quin & ipsum in suæ Ecclesiæ symbolo habet Sanctus Ambrosius. At verò Sancti Augustini septuagesimus quintus de Diversis sermo habet: *Natus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine.* Et hic est verus sermo Sancti Augustini. Gerardus Joannes Vossius vult hocce additamentum apud Gallicanam Ecclesiam necdum fuisse temporibus Caroli Magni. Et probat ex Beati Alouini Flacci libris de Sanctissima Trinitate: *Dicitur in symbolo Catholice Fidei, quod Christus de Spiritu Sancto, & ex Maria Virgine sit natus.* Lupi Opera T. IX.

Lib. 3. Cap. 1.

natus. Fallitur. Etenim hæc sunt Alcuini verba: *Dicitur in symbolo Catholice Fidei, quod Christus de Spiritu Sancto conceptus, & ex Virgine Maria sit natus.*

Articulum, *Venturus est judicare vivos & mortuos*, in præfata epistola Facundus Hermianensis rectè affirmat non ab aliqua Synodo contra aliquam hæresim esse adjectum, sed originale ac fundamentalem. Palam supponit non omnes & singulos Apostolici symboli articulos esse istiusmodi. Attamen quædam Ecclesiæ olim legerunt, *Indè, quædam, Undè Venturus est*. Et ita legit etiam Facundus. Etiam quædam olim dixerunt, *Et in Spiritum Sanctum*; quædam, *Credo in Spiritum Sanctum*. Quidam Ruffini Codices olim habebant: *Et in Spiritu Sancto*. Nempè qui legebant: *Credo in Deo Patre*. Erant vitiosi, ideoque meritò sunt correcti. Sequentem articulum Ruffinus legit: *Sanctam Ecclesiam Catholicam*. Omitit *Communione Sanctorum*. Etiam Orientalis Ecclesia videtur ista verba non habuisse. Etenim Constantinopolitana Synodus, quæ Nicænum symbolum non dumtaxat per nova contra Macedonianos & Apollinaristas additamenta, sed etiam ex Apostolico symbolo supplevit, ista verba prætermisit. Eadem semper prætermittit Sanctus Augustinus. Etiam symbolum, quod Romæ professus fuit Marcellus Ancyrae Episcopus.

Quin & antiqua Ruffini exemplaria non habent vocem, *Catholicam*. Hinc ipsam esse nimis liberaliter adjectam à Jacobo Pamelio affirmat præfatus Vossius. Et quidem Pamelius fatetur à se adjectam, atque adjungit: *Miror non explicari eam vocem ab auctore*. Utique à Ruffino. Quod ipsum miratur Nicolaus Rigaltius. Sanè istud Ruffini silentium alitè clamat istam vocem non fuisse in symbolo Aquilejensi. Etiam non fuit in Africano. Lucet ex libro, quem de symbolo Sanctus Augustinus adhuc Presbyter scripsit: *Credimus & Sanctam Ecclesiam. Utique Catholicam*. Hic commentarius affirmat vocem non fuisse in textu. Quòd olim nec in Romano symbolo fuerit, fortiter suadet symbolum, quod Romæ coram Sancto Julio Pontifice professus fuit Marcellus Ancyrae Episcopus. Attamen & hanc vocem, & voces *Communione Sanctorum*, habet in suæ Ecclesiæ symbolo Sanctus Ambrosius.

Istam vocem cuncti semper oderunt hæretici. Audiamus præfatum Vossium: *Apostolorum ætate necdum obtinebat consuetudo, ut Christiani dicerentur Catholici, quemadmodum in prima epistola ad Symphorianum scribit Pacianus, qui tempore vixit beati Hieronymi. Undè Whitakerus in opere de Ecclesiæ colligebat nec Ecclesiæ Catholice nomen obtinuisse temporibus Apostolicis. Immo & Franciscus Pichus credidit sententiam de Ecclesiæ Catholice post Synodum Nicenam accessisse. Nempè contra hæreticos & schismaticos. Nec ignarum mihi putare multos Catholicam dictam, ut distingueretur à Judæorum Synagogis, terræ Chanaan limitibus circumscriptam. Sed parùm id verisimile sit, cum Apostolorum ætate non in Palestina modò, sed etiam extra illam regione*

Cap. 10.

gione fuerint Judæi. Quin plures quam in Palæstina. Eoque magis sit verisimile, Catholicæ nomen apponi cepisse, ut Ecclesiæ, quæ toto orbe obtineret, distingueretur à conventiculis hæreticorum & schismaticorum; Quales Novatianorum, & postea Donatistarum. Hinc ille concludit vocem, Catholicam, non esse ab Apostolis inditam Symbolo.

Hæc sunt Sancti Paciani Barchinonensis Episcopi ad Symphorianum Novatianensem verba: Sed sub Apostolis, inquit, nemo Catholicus vocabatur. Ego, sic fuerit. Vel illud indulge, cum post Apostolos hæreses existissent, diversisque nominibus Columbam Dei atque Reginam lacerare per partes & scindere niterentur, nonne cognomen suum plebs Apostolica postulabat, quo incorrupti populi distingueret unitatem, ne intemeratam Dei Virginem error aliquorum per membra laceraret? Nonne appellatio-ne propria decuit caput principale signari? Istud nomen fuisse nobis necessarium demonstrat multis, atque prosequitur: Multa nos Spiritus Sanctus edocuit, quem Paracletum Apostolis & Magistrum Deus misit à cælis. Multa ratio, & honestas, & ipsa natura. Quid? Parva nobis de Apostolicis viris, parva de primis Sacerdotibus, parva de beatissimo Cypriano Martyre atque Doctore currit autoritas? An volumus docere Doctorem? An sapientiores illo sumus? Et Spiritu carnis inflamur adversus eum, quem æterni Dei testem nobilis cruor & clarissima passionis corona produxit? Quid tot eorum parvum Sacerdotes, quos per totum orbem cum eodem Cypriano pax una solidavit? Quid tot annos Episcopi, tot Martyres, tot Confessores? Age, si illi usurpando nomini huic auctores idonei non fuerint, nos idonei erimus negando? Et nostram autoritatem potius Patres sequentur, & emendanda Sanctorum cedit antiquitas, & jam putrescentia vitium tempora Canones Apostolicæ antiquitatis eradent? Videtur legendum, Canos, non Canones. Affirmat varia. Primum, quod epitheton, Catholica, non sit Apostolicum Institutum, permittit transire. Secundò affirmat esse tamen vocem Apostolicæ antiquitatis. Quod nempè instituta sit vel ab Apostolis, vel à proximis ipsorum successoribus. Tertio affirmat inter hos antiquos Patres esse Sanctum Martyrem Cyprianum. Quarto affirmat vocem hanc fuisse probatam ab omnibus illi coævus Episcopis. Quintò, fuisse necessariam ad universalem Ecclesiam à localibus hæresibus ac schismatibus distinguendam. Ideoque rectè institutam, & à nemine contemnendam, longè minùs proscribendam aut abolendam.

Quod ipsum in libro de Unitate Ecclesiæ scribit Sanctus Augustinus: Ecclesiam Majores nostri Catholicam nominarunt, ut ex ipso nomine ostendunt, quia per totum est. Etiam ipse in libris contra Gaudentium Thamugadensem Donatistarum Episcopum affirmat inter istos Majores fuisse Sanctum Cyprianum: Quoniam vos potius esse Catholicos, testimonio beati Cypriani affirmare conatus es, attende paululum, quam Ecclesiam dixerit esse Catholicam. Adducit verba ex libro de Unitate Ecclesiæ, quibus Sanctus Cyprianus demonstrat Ecclesiam diffundi toto terrarum orbe, adeo-

que esse Catholicam. Attamen ipsum vocabulum, Catholica, istic non habetur. Habetur in litteris ad Polycarpum Adrumei Episcopum: Hortati sumus, ut Ecclesiæ Catholicæ radicem & matricem agnoscerent ac tenerent. Et in litteris ad Sanctum Papam Cornelium: Ecclesiæ Catholicæ una est, nec scindi nec dividi potest. Et in litteris Sancti Cornelii ad Sanctum Cyprianum reversi è Novatiani schismate Confessores profitentur Cornelium Episcopum Sanctissimæ Catholicæ Ecclesiæ. Et addunt unum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere. Profitentur Romanum Pontificem esse Episcopum Catholicæ Ecclesiæ, seu Episcopum universalem. Adeo antiquus est iste titulus. Nec tantum apud Latinos, sed & apud Græcos tunc viguit istud nomen. Est Græcum, & à Græcis ad nos venit. In Actis Sancti Pionii Smyrnenfis Presbyteri, qui cum fociis passus est sub Decii Imperio, Linus appellatur Presbyter Catholicæ Ecclesiæ. Et Polemoni Aedituo roganti Pionium, cujus Ecclesiæ esset Christianus, ille respondit: Catholica. Nulla est enim alia apud Christum. Acta extant in Annalibus Domini Cardinalis Baronii. Ex ipsis lucet distinctionem Catholicæ Ecclesiæ ab hæreticorum conventiculis fuisse tunc adeò vulgarem, ut ipsam nosset & Pagani. Hinc ista vox est longè antiquior. Est enim etiam apud nostrum Septimium frequentissima. In præsentis libro scribit: Marcion in Catholica doctrinam credidit apud Romanensem Ecclesiam. Et iterum: Regula Fidei quam Catholicæ in modum proferebant. Utique Ecclesiæ. Et in quarto contra Marcionem libro Christum Dominum appellat Catholicum Patris Sacerdotem, id est, Universalem Episcopum. Nec istam vocem Tertullianus induxit in Ecclesiæ, sed invenit inductam à Majoribus. Ita & in quarto Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus Synodales Apostolici de legalibus concilii litteras appellat Catholicam epistolam. Non quod esset scripta ad omnes, sed ab omnibus. Et quasdam Apostolorum litteras, quod sint scriptæ ad omnes fideles, omnis Christianitas semper appellavit Catholicas. Ignoramus tituli originem. Proinde ista vox omnino videtur esse ab ipsis Apostolis. Nam & ipsorum tempora cœperunt fœdari per hæreses. Hinc ad veram Christianitatem à fucis & fungis distinguendam videntur illi ipsi induxisse titulum: Ecclesiæ Catholica. Possint & Symbolo inseruisse. Est res incerta. Interim ista insertio est antiquissima.

Expediuntur aliquot quæstiones.

Prima quæstio est, An hoc Symbolum sit reverà Apostolicum, conditum ab ipsis Apostolis? Hodierni Sectarii passim negant. Joannes Rudolphus Lavaterus in primo libro de Descensu Christi ad inferos censet ipsum extractum ex Constantinopolitano: Hanc, Constantinopolitanæ Synodi, confessionem ego postmodum, paucis immu-

inmutatis, pro Symbolo Apostolico venditam firmissimè credo. Joannes Calvinus in secundo Institutionum libro est mitior: Apostolicum Symbolum nuncupo, de auctore minimè sollicitus. Et rursùm: Neque verò mihi dubium est, quin à prima statim Ecclesiæ origine, adeoque ab ipso Apostolorum sæculo, instar publicæ & omnium calculi receptæ confessionis obtinuerit, undecumque tandem initio fuerit profectum. Quo intellecto, de auctore vel anxie laborare, vel cum aliquo digladiari, nihil attinet. Consonat in opere de Religionis Controversiis Daniel Chamierus: Esse ab Apostolis Symbolum sic compositum, si non est falsum, certè, quod falsò proximum esse nemo negat, incertum est. Et in præfatione ad Sancti Mathæi paraphrasim Erasmus: Librum hunc concinnare cupio, non ex humanis lacunis, sed ex fontibus Evangelicis, & Apostolicis litteris, & ex Symbolo, quod an ab Apostolis sit proditum, nescio. Gerardus Joannes Vossius est durior: Abundè igitur ex tam multis dilucet Symbolum, quod Apostolorum vocatur, non esse ab Apostolis constitutum. Et in alio loco: Deinceps ostendam, qui sint veri auctores. Eos statuiamus non alios, quam Episcopum & Clerum Romanum. Atque ita ut credamus, hoc compellimur argumento. Quod Symbolum nec ab Apostolis, nec à Synodo ulla generali factum est. Adhuc nec in Græcis, nec in Orientis ullis Ecclesiis obtinuit. Sed in Ecclesiâ Romana. Inque ea tam diu anno jam quadringentesimo personuerat, ut tunc traditio haberetur Apostolica. Quod item ab Ecclesiâ Romana ad alias Occidentis Ecclesias derivatum constat, Orientis Ecclesiis alia interim Symbola usurpantibus. Id Symbolum ii composuerunt, qui Romanæ Ecclesiæ præessent. Atque nihil non horum convenit Symbolo, quo Apostolicum vocatur. Romana igitur Ecclesiæ Episcopus, aut Presbyteri illud condiderunt.

Respondeo istud Symbolum omnino esse ab Apostolis. Abundè id demonstratum est in præviis dissertationibus ad Nicænum Concilium. Per numerosa atque authentica sanctorum Patrum testimonia. Et in hisce scholiis adduxi varia lucidissima Tertulliani, Sancti Irenæi, Novatiani, ac Sancti Cypriani. Post illa dubitare est maligni animi. Et quia isti omnes non dumtaxat Constantinopolitanum, sed & Nicænum Concilium multis annis antecesserunt, Joannes Rudolphus Lavaterus venim exponit nugas adeò ridiculas, ut ejus Symmista de ipsis erubescant. Certè Romanam Apostolici Symboli formulam, quam Marcellus Ancyræ Episcopus est dudum ante Constantinopolitanam Synodum professus apud Sanctum Julium Pontificem, integram suo Panario imposuit Sanctus Epiphanius. Et hinc ipse Joannes Calvinus meritò non dubitat, quin ista publica & omnium calculis accepta confessio obtinuerit à prima statim origine Ecclesiæ, ab ipso Apostolorum sæculo. Et Gerardus Joannes Vossius profiteretur esse adeò antiquam, ut à nulla sit Generali Synodo: Et quod quadringentesimo Domini anno tamdiu personuisset apud omnes Latinas Ecclesias, ut tunc haberetur traditio Apostolica. Ambo semetipsos confodiunt. Etenim

in semetipsos intorquent hanc Sancti Augustini irrefragabilem regulam: Illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis commendata atque statuta retineri. Et hanc in libris de Baptismo adversum Donatistas: Quod universa tenet Ecclesiâ, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica auctoritate traditum, rectissimè creditur.

Verùm Gerardus Joannes Vossius affirmat Apostolicum ab omni ubique Ecclesiâ non semper fuisse custoditum. Distinguit varia symbola: Vetus, Nicænum, Athanasianum, & Constantinopolitanum. Affirmat vetus apud varias olim Ecclesias fuisse variatum: Apud Latinos Apostolicum, aliud viguisse apud Græcos. Et probat ex symbolo Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Etenim hujus exordium fuit: Credo in Deum Patrem omnipotentem, factorem Cæli & terræ, visibilibus omnium & invisibilibus. Secundus articulus fuit hic: Et in unum Dominum nostrum JESUM Christum, Filium Dei unigenitum, ex Patre genitum, Deum verum ante omnia secula, per quem omnia facta sunt. Eius alii articuli sunt de incarnato & inhumanato Christo. De crucifixo & sepulto. De resurgente à mortuis tertia die. De ascendente in cælos & sedente ad dexteram Patris. Erat & hic articulus: Qui venturus est judicare vivos & mortuos, cujus Regni non erit finis. Hæc fuerunt formalia verba: Et ascendit in cælos, sedet ad dexteram Patris. Et venturus est in gloria judicare vivos & mortuos. Cujus Regni non erit finis. Sequebatur: Et in Spiritum Sanctum Paracletum, qui locutus est per Prophetas. Extremi articuli erant hi: Et in unum Baptismum penitentiae. In remissionem peccatorum. Et in unam, sanctam, Catholicam Ecclesiam. Et in Carnis resurrectionem. Et in vitam æternam. Lucent hæc omnia ex Sancto Ecclesiæ istius Episcopo Cyrillo, qui in suis Catechesibus refert omnia hæc verba, affirmat contineri in suæ Ecclesiæ symbolo, ac amplè exponit. Incipit à sexta Catechesi, ac finit in decima octava. At verò istud symbolum neque fuit Apostolicum, neque Nicænum, neque Constantinopolitanum. Quoad Apostolicum & Nicænum est res clarissima. Æquè clara est quoad Constantinopolitanum. Etenim licet Cyrillus Constantinopolitanæ Synodo adfuerit, de ipso tamen scribit in illustrium virorum catalogo Sanctus Hieronymus: Exstant ejus Catecheses, quas in adolescentia composuit. Nempè nondum istius Ecclesiæ Episcopus, sed Clericus & Catechista. Et ipse de semetipso scribit in quarta Catechesi: Ante septuaginta annos Manetis error inchoavit. At verò Magnus Leo in sermone secundo de Pentecoste affirmat errorem Romano Imperio apparuisse sub Consulatu Probi ac Paulini, qui fuit Christi Domini annus ducentessimus septuagesimus nonus. Quare Cyrillus istam Catechesim scripsit & dixit quarti sæculi anno quadragésimo nono. Dudum ante Synodum Constantinopolitanam. Hinc ergo Gerardus Joan-

Ep. 118. cap. 1.

Lib. 4. cap. 23.

Cap. 16. n. 13.

Lib. 9. cap. 10.

Cap. 44.

Cap. 24.

Fol. 512.

Hæres. 72. cap. 3.

Part. 3. cap. 15.

Joannes Vossius concludit Hierosolymæ Ecclesiam nec Apostolico, nec Nicæno, nec Constantinopolitano symbolo tunc fuisse usam, sed alio sibi proprio. Eo fuisse semper usam, à temporibus Apostolorum.

Quod ipsum de Antiochena Ecclesia docere videtur in libris contra Nestorium Joannes Cassianus. Affirmat ex sacris litteris Nestorium jam abunde esse à se revictum, ex Antiocheno etiam symbolo revinci posse, & adjungit causam: Quod ipse in illa Ecclesia baptizatus fuerit ac renatus, ideoque professiones, quas in Baptismo fecit, non possit negare. Et adducit symboli contextum: *Credo in unum & solum verum Deum, Patrem omnipotentem, Creatorem omnium visibilium & invisibilium Creaturarum. Et in Dominum unigenitum JESUM Christum, Filium ejus unigenitum, & primogenitum totius Creaturæ, Ex eo natum ante omnia secula, & non factum, Deum verum ex Deo vero. Homousion Patri. Per quem & secula compaginata sunt: Et omnia facta. Qui propter nos venit. Et natus est ex Maria Virgine. Et crucifixus sub Pontio Pilato. Et sepultus. Et tertia die resurrexit, secundum Scripturas. Et in Cælos ascendit. Et iterum veniet judicare vivos & mortuos. Et reliqua.* Etiam hoc symbolum neque est Apostolicum, neque Nicænum, neque Constantinopolitanum, arque ita Antiochena etiam Ecclesia videtur semper habuisse aliud sibi singulare proprium. Forsitan & aliæ Ecclesiæ suam habuerint.

Respondet certum esse, quod Orientales Ecclesiæ olim usurarunt usque Apostolico symbolo. Et enim disertè id affirmat Ruffinus, & addit quod quasdam illæ voces ipsi adjecerint. Et videtur omnino asserere, quod suo adhuc tempore ipsum usitarent. Forsitan quædam adhuc tradebant in Baptismo. Forsitan in solis priyatis precibus utebantur. Quod Montanistæ, quos constat in Asiatica Diocesi fuisse exortos & grassatos, Apostolico symbolo fuerint usi, & ante & post hæresim, Tertullianus palam affirmat in libro de Velandis Virginibus. Affirmat enim, quod Regulam, cujus ibi enumerat singulos articulos, non alteraverint; Manifestè autem est Regula Apostolici symboli. Etiam Sanctus Irenæus non adversum solos Occidentales; sed etiam, & quidem principaliter, adversum Orientales Gnosticos scripsit suos libros. Latinus eorum textus est durus, & laborat multis barbarismis. Nempè putatur ipse scripsisse Græcos, & postmodò fecisse Latinos: Vir Græcus, Latinæ linguæ non satis peritus. Et tamen adversum istos fabulones assidue urget symbolum Apostolicum. Et quidem actum in primo ac secundo articulo. Nempè istud augmentum aut ipse, aut ejus in Episcopatu Antecessor Sanctus Photinus, ex Asia detulerat in Galliam. Et in præsentis libro Septimius inter varias totius sub Cælo Christianitatis communionem ponit *hæresitatis confessionem*. Utrique per tesseram, de qua Sanctus Joannes Apostolus: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite accipere eum in domum.*

Ista toti Christianitati communis tesseræ fuit symbolum Apostolicum.

Porro symbolum, quo sub Sancti Cyrilli Episcopatu usa fuit Hierosolymitana Ecclesia, fautor nec Apostolicum fuisse, nec Constantinopolitanum, nec purum Nicænum. Fuit Nicænum auctum ac suppletum. Additamentorum, quæ ad Nicænum symbolum fecit, Constantinopolitana Synodus non fuit auctrix, sed dumtaxat discretrix & confirmatrix. Nicænum symbolum continet sola sanctissimæ Trinitatis ac sacratissimæ Incarnationis mysteria: Nihil habet de sancta Ecclesia, de remissione peccatorum, de carnis resurrectione. Hinc Orientalis, quæ ipsum in Baptismo tradere statim cœpit, Ecclesiæ variis & magnis Episcopis visum fuit non completi plenum Catechismum, ideoque esse suppletum. Insuper post Arium surrexerunt Apollinarius, Marcellus, Macedonius: Etiam adversum hos convenit fidelem populum quibusdam symboli additamentis muniri. Hinc varii Episcopi addiderunt varia. Et ipsa durarunt usque ad Constantinopolitanam Synodum. Hæc discussit omnia, elegit meliora, & sanxit toti Orienti esse communia. Sancto Cyrillo summam debemus gratias, qui nobis transmisit additamenta suæ Ecclesiæ. Ea ipse nequaquam instituit. Dum enim ipsa exposuit, erat juvenis Clericus. Quæ omnia latè demonstrare spero in augmentis Scholiorum ad Synodum Constantinopolitanam.

Adductum à Joanne Cassiano Antiochenum symbolum est omnino symbolum Constantinopolitanum. Nam quod omnis Antiochena Diocesis in ipso tunc baptizaret, clarè lucet ex Actis Chalcedonenis Concilii. Etiam ex litteris Sancti Papæ Felicis tertii ad Petrum Fullonem Pseudo-Patriarcham Antiochenum. Admisit tamen aliquam varietatem. Lucet ex contestatorio libello, quem adversus suum Episcopum ac Hæresiarcham Nestorium publicè exposuit Clerus Constantinopolitanus. Cum Joanne Cassiano Episcopum impugnat ex Antiocheno symbolo, & affirmat ipsum inter cætera ita concionari: *Deum verum de Deo vero, consubstantialem Patri, per quem secula constituta, & omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & natus est ex Maria Virgine. Et sub Pontio Pilato crucifixus est. Et reliqua.* Existat hæc contestatio in Actis Ephesini Concilii. Est istud ipsum symbolum, quod adduxit Joannes Cassianus. Et est Constantinopolitanum. Ita in Florentino Concilio affirmat in datis Marco Ephesio Responsis Julianus Cardinalis Cæsarius: *Nos differentiam quamdam habemus inter libros nostros & vestros. Nam in Constantinopolitano symbolo, quod postea Ephesi & Chalcedone recitatum est, non habetur vox illa, De cælis. Nec illa, Deum de Deo. Præterea in Constantinopolitano sunt nonnulla, quæ adjecta sunt in eo symbolo, quod & vos canitis.* In alia Florentina sessione idem doctissimus Cardinalis protulit tres antiquissimos Constantinopolitani symboli Codices, qui omnes ad vocem, *Descendit*, non addebant, *De cælis.* Nec ad

ad vocem, *Resurrexit*, addebant, *Secundum Scripturas.* Proinde Antiochena Ecclesia Constantinopolitano, quod nos hodie habemus, symbolo quædam addidit, quædam detraxit. Detraxit voces: *Cæli & terra. Deum de Deo. De cælis.* Addidit voces: *Et solum verum. Primogenitum omnis Creaturæ. Per quem secula compaginata, seu constituta sunt.* Et Joannes Cassianus non legit, *Propter nos descendit*, sed *Venit.* Et nunc legit, *In unum & solum verum Deum; nunc, In unum verum solum Deum.* Suo tempore exponant rationes illarum varietatum. Ex his interim lucet, quod omnes Orientales Ecclesiæ in Baptismo tradiderint primò Apostolicum symbolum, exindè Nicænum, ac tandem Constantinopolitanum.

Secunda quæstio est, Undè symbolo Apostolico fuerint tot varietates, tot additamenta? Ex ipsis Gerardus Joannes Vossius concludit istud non esse Apostolicum. Et videtur non carere fundamento. Etenim si symbolum sit ab Apostolis, omnino est ex charismate, ex Divino afflatu, est verum Dei verbum, ideoque in ipso locum habet regula, quam suæ Apocalypsi subjungit Sanctus Joannes Apostolus: *Si quis appoverit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ.* Respondeo symbolum esse Dei verbum: At traditum, non scriptum. Est unum ex illis, quæ nec scripto mandari, nec extraneis enuntiarum permittit antiqua disciplina, ideoque de ipso etiam sancti tunc Patres in suis ad populum sermonibus dicebant: *Novum Fideles.* Etiam à Catechumenis aut Fidelibus describi non poterat ad juvenam memoriam, sed debebat ex auditu addisci. Etiam stupidissimis ac tardissimis non potuit tradi in charta. Hic Canon fuit olim rigidissimus. Proinde non ejus verba, sed solæ sententiæ sunt à charismate. Hinc verba per Ecclesiæ autoritatem potuerunt ex causis variari, minui, ampliari. Hæc est natura verbi traditi. Insigniter hæc firmat Facundus Heremitanensis Episcopus: *Nec generali symbolo Fidei Christianæ, quo initiamur, quidquam est fortius, quamvis scripto non tradatur. Verumtamen adversum corruptores intelligentiæ & virtutis ejus utimur etiam privatis testimonii Patrum, quæ continentur in scripto, cum & omnia illa uni generali symbolo serviant, nec præfixos terminos ejus excedant.* Affirmat plura. Primò, quod symbolum sit generale. Quia nempè datum sit toti Ecclesiæ. Secundò dicit, quod ipso inter sacras etiam litteras nihil sit fortius. Quin immò quod illi omnes scripturæ serviant. Est ergo verum Dei verbum. Tertio dicit, quod sit traditum, non scriptum. Quarto, quod hæretici ejus dumtaxat virtutem & intelligentiam contentur depravare. Quia nempè verba sunt ex arbitrio Ecclesiæ. Apostoli fuerunt secuti regulam, quam & à Domino fuisse servatam scribit in primo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus: *Arcana verbo creduntur, non scripto.*

Et quidem omnia & singula Apostolici sym-

boli verba jam pridem sunt sacrosancta ac immobilia. Quisquis illi vel unum jota addiderit, detraxerit, aut variaverit, anathema sit. Hanc reverentiam Nicæno seu Constantinopolitano symbolo rigidissimè sanxit Ephesina Synodus. Et ipsam adeo observavit Chalcedonenis Concilium, ut vocem, *Deipara*, licet gravissimæ rationes suaderent, noluerit ipsi inferere. Et hoc in cardine pendet pertinacia Photiani schismatis. Hujus Sæctatores contumacissimè asserunt voculam, *Filioque*, non potuisse addi per Latinam Ecclesiam, ideoque hanc esse manifestam Ephesinam Canonis prævaricatricem, & se non ab hac, sed hanc à sese exiisse & apostatasse. Cardinalis Bessarion in Florentina Synodo rectè dixit istud symbolum esse scripto Dei verbo proximum, ideoque nec ampliari posse citra legitimam auctoritatem, nec truncari, nec quovis modo alterari. Eandem reverentiam jam dudum apud nos habet hodierna formula Apostolici symboli. Et hinc inter errores Joannis de Wesalia rectè damnatus fuit & hic articulus: *In symbolo Fidei circa illum articulum, Sanctam Ecclesiam, ego non pono, Catholicam. Neque Hieronymus ponit. Quia Catholica, id est universalis. Sed universalis congregatio omnium Baptizatorum non est sancta, sed major pars est reprobata. Sed fortè quidam apposuit, & postea venit in consuetudinem totius multitudinis.* Articulus est justissimè damnatus. Ob duo. Primò, quod dicat universalem Ecclesiam, licet multos sceleratos ac reprobos contineat, non rectè dici sanctam. Deindè, quod dicat istam vocem, quoniam adjecta fuit post Sancti Hieronymi tempora, esse è symbolo expungendam. Hæc nostra in hodiernam Apostolici symboli formulam reverentia est admodum antiqua.

Quæstio tertia est, Quisnam symbolum composuerit? An solus Sanctus Petrus, an omnes Apostoli, an omnes primitivi Christiani? Antonius Nebriffensis in Quinquagena ad titulum de Symbolo censet compositum ab omnibus Apostolis, aut certè à centum viginti Discipulis, qui in die Pentecostes acceperunt Spiritum Sanctum. Presbyter Ruffinus constanter affirmat compositum à solis Apostolis. Et adjungit: *Tradunt Majores nostri.* Quæ verba Erasmus in Responsò ad censuram Parisiensium rapit pro se. Et præsertim hæc verba ejusdem Ruffini: *Qui Symbolum tradiderunt.* Ex ipsis concludit Ruffinus de auctore non fuisse certum. Respondeo Ruffino ad stipulari plurimos Patres, quorum testimonia adduco in præviis Dissertationibus ad Nicænum Concilium. Hic addo auctoritatem Photini Sirmiensis in Illyrico Metropolitæ, apud quem tanta fuit hujus symboli auctoritas, ut ipsum primum commentario illustraverit, conatus ex ipso stabilire suos errores. Ità disertè testatur idem Ruffinus. Ex quo constat neminem tunc de Apostolicis hujus symboli natalibus dubitasse. Ad do & auctoritatem Beati & Eutherii, scribentium contra errores Elipandi Archi-Episcopi Tolletani: *Qualiter crederet Ecclesia, non unus Apostolus composuit symbolum Fidei, sed omnes singula verba*

verba posuerunt. Et iterum: *Ut Fides firma dave-
tur Ecclesie, duodecim Apostoli sunt à Christo electi;*
quorum Petrus, cum esset eorum primus, solus non
est ausus componere symbolum, sed à duodenario nu-
mero Apostolorum cum magna est cautela collectum, &
credentibus assignatum. Duodecim fuerunt Christi
Discipuli, Prædicatores Fidei & Doctores gentium.
Qui cum omnes unum essent, unum etiam communi-
ter exposuerunt symbolum: *Qui singuli singula verba
dixerunt unius Fidei, invicem concordantia sibi, qua
tantum duodecim sunt verba.* Eam, quæ in Baptif-
mo traditur, ac in Deum Patrem omnipotentem
ac alios solemnes articulos credit, Regulam esse
ab Apostolis, utique omnibus ac solis, scribit
etiam Sanctus Irenæus. Apostolicum symbolum
est Synodale Decretum. At verò soli Apostoli
erant Ecclesie Rectores ac Episcopi: Hinc illis
solis erat jus suffragii.

Lib. 1.
cap. 2.

Quæstio quarta est. Quot sint symbolo articu-
li? Communis hodiè sensus adseribit duodecim.
Respondeo rem esse incertam. Etenim in quarta
Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episco-
pus adseribit solos decem: *De Deo, de Christo,
de Generatione ex Virgine, de Cruce, de Sepulchro,
de Resurrectione, de Ascensione, de futuro Judi-
cio, de Spiritu Sancto, de Resurrectione.* Uti-
que nostra in extremo die. Omitit articulum de De-
scensu ad inferos, & de Vita æterna. Quòd hunc
articulum omnino tunc expresserit, est supra
ostensum. Verùm uti articulum de Christi de-
scensu sub articulo sepulchuræ, ita hunc compre-
hendit sub resurrectionis articulo, & habuit pro
uno. Ita semper fecit Orientalis Ecclesia. Et
etiam hunc dudum non expressit. Quòd ipsum
fecerunt & quædam Latinorum Ecclesie. Super-
ius laudata Vaurenfis Synodus ita scribit: *Apo-
stoli symbolum distinxerunt in quatuordecim articulos
Fidei, quorum septem sunt pertinentes ad Divinita-
tem, alii septem ad Christi Humanitatem.* Eandem
sententiam laudat in suis sermonibus Albertus
Patavinus, Ægidii Romani discipulus, qui flo-
ruit circa tempora istius Synodi: *Per duodecim
cophinos duodecim regulas, seu sententias Catholica
Fidei intelligimus, qui cophini contextuntur ex duo-
decim vel quatuordecim articulis Fidei, qui conti-
nentur in symbolo Apostolorum.* Alii alio modo di-
stinxerunt articulos, & computarunt. Verùm
duodenarius numerus est omnino probandus ac
retinendus. Eandem ibi comprobat Sanctus Cy-
rillus. Prætermittit enim articulos de Ecclesia,
ac de Remissione peccatorum.

Quæstio quinta est, An quisque Apostolos di-
xerit & contulerit suum articulum? Ita statim
nobis asseruerunt Beatus ac Eucherius. Istud ipsum
affirmat in litteris ad Imperatricem Pulcheriam
Ep. 13, Magnus Papa Leo: *Catholici Symboli brevis &
perfecta confessio duodecim Apostolorum totidem est si-
gnata sententiis.* Ex quo insuper vides, quòd
Romana Ecclesia etiam tunc nec decem nec qua-
tuordecim numeraret articulos, sed duodecim.
Et authoritas istius Pontificis est summa ac irre-
fragabilis. Quare non ausim de ista collatione
dubitare. Et consentit in præfatione ad Exege-

sim Apostolici symboli Venantius Fortunatus,
Pictaviensis Episcopus, Scriptor antiquus ac eru-
ditus: *Collata Apostolis scientia linguarum, adhuc
in uno positi symbolum, unusquisque quod sensit di-
cendo, condiderunt.* Plura sanctorum Patrum te-
stimonia adduco in præviis dissertationibus ad Ni-
cænum Concilium. Quem tamen articulum quif-
que Apostolus contulerit, non constat. Alium
collationis modum & ordinem Jacobus Cardina-
lis de Vitriaco in Occidentalis Ecclesie Histò-
ria, alium habet in Sancti Augustini appendice
sermo quadragesimus secundus. Qui quatuorde-
cim articulos numerant, huic Apostolicæ Syno-
do affirmant adfuisse etiam Sanctum Paulum, &
Sanctum Barnabam. Sine fundamento.

Quæstio sexta est, Quo tempore, aut quo
Christi Domini anno sit conditum symbolum?
Presbyter Ruffinus scribit: *Discessuri ab invicem
Apostoli normam prius futuræ prædicationis in com-
mune constituunt.* Affirmat ita traditum à Majori-
bus. Porro de sancto & antiquo Ecclesie scri-
ptore Apollonio scribit in Ecclesiastica Historia
Eusebius Cæsariensis: *Apollonius ait se traditione Lib. 5.
accepisse, Servatorem mandatum suis dedisse Apo- cap. 17.
stolis, ne ante duodecim annos Hierosolymis discede-
rent.* Proinde intra hos annos est omnino con-
ditum symbolum. Et ad Sanctum Cyrillum Ale-
xandriæ Patriarcham scripsit Sixtus tertius Pon-
tifex: *Congregati in unum Apostoli de Fide sepè
tractarunt.* Exstat epistola inter epistolas lauda-
ti Cyrilli. Quot & quales Synodos Apostoli fe-
cerint, non est præsentis loci. Et in qua Syno-
do condiderint symbolum, fateor me ignorare.
In libro adversus Praxeam Tertullianus dat ali-
quid luminis, affirmans *hanc Regulam ab initio* Cap. 2.
*Evangelii decucurrisse, etiam ante priores quosque
hereticos, nedum ante Praxeam besternum.* Affir-
mat symbolum esse prius etiam Simone Mago,
primo fonte omnium hereticorum. Porro Simon
primo post Christi Domini Passionem anno &
baptizatus est, & conatus Spiritum Sanctum eme-
re, atque ita etiam lapsus in hæresim. Nec vi-
detur dubitandum, quin in nostrum symbolum
fuerit baptizatus. Quòd Simonis Baptizator Phi-
lippus Diaconus etiam Regina Candacis Eunu-
chum baptizaverit in istud symbolum, immò
quod cuncti Apostoli ac Discipuli cunctos à se
baptizatos baptizarint in ipsum, affirmat in libro
de Fide & operibus Sanctus Augustinus. Et
certè ut in Patris, & Filii, & Spiritus Sancti
nomen baptizarent, disertè imperavit Dominus. Cap. 9.
Uti-que in nomen Filii nati de Virgine, crucifi-
xi, mortui, sepulti, resuscitati. Addidit enim
ut docerent eos servare omnia, quæ prædicave-
rat. Quare Apostoli videntur in ipso Penteco-
stes die, antequam prædicaturi ac baptizaturi
prodirent, symbolum condidisse. Ejus natales
Ruffinus, quem & Dominus Cardinalis Baro-
nius sequitur, videtur perperam differre in arti-
culum Apostolicæ divisionis.

Et ista quidem dubia sunt fundamenta, ex
quibus Gerardus Joannes Vossius gloriose con-
cludit istud symbolum non esse ab Apostolis,
sed

sed ab aliquo Romano Pontifice. Item urget
Ruffini verba: *Tradunt Majores nostri.* Verbum,
Tradunt, cenet esse dubitativum. Et cum Eras-
mo id firmat ex aliis Ruffini verbis: *Sed qui sym-
bolum tradiderunt.* Et insuper quærit: Si sit ab
Apostolis, quare nullus sacrarum litterarum,
aut certè nemo Ecclesiasticæ historię antiquus
Scriptor istius institutionis meminit? Respon-
deo meminisse Sanctum Irenæum, Tertullia-
num, Novatianum, & plurimos Patres. San-
ctus Irenæus, quem Sancti Joannis Apostoli di-
scipulus Sanctus Polycarpus docuit, disertè af-

Lib. 1.
cap. 2.

firmat ipsum Ecclesie esse traditum ab Apo-
stolis. Quare licet de quibusdam circumstantiis
hæreamus, certi sumus de substantia. Porro cur
nullus Ecclesiasticæ Historię Scriptor, cur nul-
lus Sanctus Pater, cur nullus Orthodoxus un-
quam scripsit aut dixit istud symbolum esse con-
statum ab aliquo Romano Episcopo aut ejus Cle-
ro? Cur istud hesternò die dixit solus Gerardus
Joannes Vossius? Quia est hesternum, non Cal-
vini, qui ita nugari non fuit ausus, sed quorun-
dam Calvinistarum somnium. Quia adducta
Vossii argumenta sunt frivola.

C A P U T X I V.

*Melius est simpliciter credere, quàm semper
querere.*

HÆc regula à Christo, ut probabitur instituta, nullas habet
apud nos quæstiones, nisi quas hæreses inferunt, & quæ
hæreticos faciunt. Cæterum manente forma ejus in ordi-
ne suo, quantumlibet quæras & tractes, & omnem libidi-
nem curiositatis effundas, si quid tibi videtur vel ambiguitate pende-
re, vel obscuritate obumbrari, est utique frater aliquis doctor gratia
scientiæ donatus: Est aliquis inter exercitatos conversatus; aliquis tecum
curiosus, tecum tamen quærens. Novissimè ignorare melius est,
ne quòd non debeas noris, quia quòd debeas nosti. *Fides*, inquit,
tua te salvum fecit: Non exercitatio Scripturarum. Fides in regula
posita est: Habes legem, & salutem de observatione legis; exercita-
tio autem in curiositate consistit, habens gloriam solam de peritiæ
studio. Cedat curiositas fidei, cedat gloria saluti. Certè aut non
obstrepant, aut quiescant adversus regulam: Nihil ultrà scire, om-
nia scire est. Ut non inimici essent veritatis hæretici, ut de refu-
giendis eis non præmoneremur; quale est conferre cum hominibus,
qui & ipsi adhuc se quærare profiteantur? Si enim adhuc verè quæ-
runt, nihil adhuc certi reppererunt: Et ideò quæcumque videntur in-
terim tenere, dubitationem suam ostendunt quamdiu quærent. Ita-
que tu perindè quæris, spectans ad eos qui & ipsi quærent, dubius
à dubiis, incertus ab incertis, cæcus à cæcis in foveam deducaris
neceffe est. Sed quum decipiendi gratia prætendunt se adhuc quæ-
rere, ut nobis per sollicitudinis injectionem Tractatus suos insinuent,
denique ubi adierint ad nos, statim, quæ dicebant quærenda esse,
defendunt: Jam illos sic debemus refutare, ut sciant nos non Chri-
sto, sed sibi negatores esse. Cùm enim quærent adhuc, nondum
tenent: Cùm autem non tenent, nondum crediderunt. Cùm autem
nondum

nondum crediderunt, non sunt Christiani. At cum tenent quidem & credunt, quærendum tamen dicunt ut defendant, antequam defendant, negant quod credunt; confitentes se nondum credidisse, dum quærunt. Qui ergo nec sibi sunt Christiani, quantum magis nobis? Qui per fallaciam veniunt, qualem fidem disputant? Cui veritati patrocinantur, qui eam à mendacio inducunt?

S C H O L I O N,

Hæc Regula à Christo instituta.

Doct̃or affirmat Apostolicum symbolum esse non tantummodo institutum ab Apostolis, sed & ab ipso Christo Domino. Perfitit affirmare, quod istam regulam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus acceperit à Deo. Omnes enim ejus articuli sunt à Christo Domino prædicati, ac prædicari jussi, sed per Apostolos redacti in formulam. Haud dubie ex Domini mandato; Et ex Charismate. Quod Dominus aliter orationem nostram, aliter symbolum instituerit, alitè clamant & testantur eorum perpetui tituli: *Oratio Dominica, symbolum Apostolicum*. Dominus utrique materiam præfixit, ac soli orationi & formam. Doct̃or agit adversum Gnosticos garrientes alia Dominum docuisse, alia Apostolos. Ab his Deum Creatorem, aliaque Judaica esse regulæ intrusa. Hinc ille asseverat omnem regulam esse institutam à Christo. Et spondet probare. Et adjungit: *Nullas habet quæstiones, nisi quas hereses inserunt & quæ hereticos faciunt*. Confirmatum in libro de velandis virginibus assertum: *Regula Fidei una omnino est, sola immobilis, & irreformabilis*. Hinc omnis circa ipsam dubitatio est hæresis, & facit hæreticos.

Hinc item hæreticos ex simbolo revincere est perpetua Orthodoxæ Ecclesiæ consuetudo. Ita noster Doct̃or in adducto de velandis virginibus libro conatur demonstrare, quod loquens in Montano Paracletus non regulam alteraret, sed solam melioraret disciplinam, ideoque foret Sanctus, non Pythonicus. Ex ipso revincit Præxam in singulari adversus ipsum libro, & in præsentis libro omnes generatim hæreticos, præsertim Gnosticos. Quod ipsum in variis locis præstat Sanctus Irenæus. Ex eodem Novatianum revincit in litteris ad Numidiam Synodum, ac in litteris ad Magnum Sanctus Cyprianus. Ipse Novatianus ex eadem veritatis regula, ac Dei auctoritate evertit Sabellium. Et adversus hæresiarcham Jovinianum scripsit ad Siricium Pontificem Mediolanensis Provinciæ Synodus: *Credatur Symbolo Apostolorum, quod Romana Ecclesia intermentum semper custodit & servat*. Rectè dicit: *Intermentum*. Quia nempe istud usque tempus Romana Ecclesia nullum istius symboli additamentum admittit, nullam avitæ formulæ varietatem. Istam epistolam aliqui non Ambrosianæ Synodi

ad Siricium existimant, sed hujus ad illam. Est digna quæstio. Non facit ad rem præsentem. Hæresiarcham item Nestorium ad Nicænum, seu Constantinopolitanum symbolum provocarunt Sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, Joannes Cassianus, & Ecclesiæ Constantinopolitanæ Clerici. Horum contestatorius libellus existit in prima parte Ephesini Concilii. Hæresiarcham Eutychem in Apostolicum impingere symbolum, urfit in variis locis Sanctus Leo Pontifex, nominatim in dogmatica epistola ad Synodum Chalcedonensem. Et hac ipsa Synodo ipsum, quod ad solum Nicænum provocaret, atque ita Constantinopolitani symboli additamenta sperneret, convicit, ac ideo ad damnationem postulavit Diogenes Cyzicenus Episcopus, Hellepontici Metropolitæ. Beatus ac Etherius etiam Elipandus Toleti Archi-Episcopum provocarunt ad symbolum Apostolicum. Plura sunt istiusmodi exempla. Porro & Nicænum & Constantinopolitanum habent radicem, ac vigorem ex simbolo Apostolico. Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus in sexta Catechesi affirmat symbolum esse totius sacri textus compendium, atque adjungit: *Habete hanc doctrinam tanquam viaticum omni tempore vitæ. Et præter hanc suscipi aliam non decet. Nec si nos ipsi mutati contrarium his, quæ docemus nunc adstruamus. Neque si Angelus contrarius in lucis Angelum transmutatus, seducere te voluerit*. Erat tunc non dumtaxat futuræ, sed præsentis vitæ viaticum. Nam sine ipso nullus, cum ipso quivis peregrinus fidelis apud quemvis ubicumque fidelem inveniebat fratrem hospitium. Ipso nihil esse fortius, & omnium Patrum, seu sacrorum Authorum scripta illi servire, supra dividimus à Facundo Episcopo Heimianensi. Et hoc altissimè clamat ipsum Regulæ nomen. Et enim ex regula omnes agere, ac judicare debent, nemo possit extra fallere, aut de ipsa judicare. Hinc ipsam noster Doct̃or optimè opponit Gnosticæ blasphemix, atque superbix. Nam quisquis extra, aut supra Demiurgum quærit alium Deum, manifestè salit ultra fossam, ultra regulam.

Cæterum manente forma ejus, &c.

Doct̃or denuò fatetur Theologicæ curiositates seu quæstiones non esse damnandas, dummodo fiant manente forma regulæ. Dummodo fiant ad regulæ elucidationem. Hinc adjungit: *Si quid tibi*

tibi videtur vel ambiguitate pendere, vel obscuritate obumbrari. Utique circa intellectum regulæ. Et denuò adjungit: *Et omnem libidinem curiositatis effundas*. Affirmat in his etiam quæstionibus servandam paræmiam: *Ne quid nimis. Modus optimus. Omnem excessum esse curiositatis libidinem*. Quod ipsum scribit Sanctus Irenæus. Et addit istiusmodi quæstiones esse has: *Quid Dominus Deus egerit ante creationem mundi? Quo modo Deus Pater genuerit suum Filium? Eas esse affirmat aurium pruritus, ex quo de Gnosticis & cunctis hæreticis scribit Sanctus Paulus: Ad fabulas autem convertentur. Et de Paulino Edessenz Ecclesiæ Presbytero, ac Sancti Ephrem Syri discipulo scribit in illustrium virorum catalogo Genadii Massiliensis: Paulinus Presbyter, discipulus beati Ephrem Diaconi, homo acris valdè ingenii, & in Divinis doctus scripturis, sed vivente Magistro clarus in Doct̃oribus Ecclesiasticis fuit. Et maximè ex tempore declamator. Post illum autem obitum amore Primatus & nominis separans se ab Ecclesia scriptis contraria Fidei multa. Huic obituro Beatus Ephrem adstanti sibi dixisse fertur: Vide Pauline, ne te submittas cogitationibus tuis, & eleveris. Sed cum te ad purum comprehendisse putaveris Deum, crede nec intellexisse. Præsenferat enim illum ex studiis vel sermonibus nova investigare, & in immensum intellectum hæreses tendere. Unde eum frequenter Bardesaneum novellum vocabat. Eadem forma adstantem discipulum Berengarium admonuit moriens Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutenis. Ex simili aurium, imò intellectus libidinoso pruritu in fabulas fuisse lapsos Sabellium, Origenem, Arium, Apollinarium, Aetium, Eunomium, Pelagium, Nestorium, aliosque plurimos, est suo loco demonstratum. Nescio quem Simonem, Parisiensis Scholæ Magistrum, ob nimiam circa istiusmodi quæstiones libidinem ac fiduciam fuisse subita fatuitate, ac dementia percussum à Divina Justitia, refert Mattheus Parisiensis.*

Est aliquis frater Doct̃or, &c.

Septimius distinguit duplicem Doct̃oratum, duplices Ecclesiæ Doct̃ores. Alium gratia scientiæ donatum, seu creatum ex Charismate; alium factum ex conversatione inter exercitatos, ex humano labore, ac studio. Quod Doct̃oratus fuerit inter primitivæ Ecclesiæ Charismata, diserte affirmat Sanctus Paulus in epistola ad Ephesios. Inter eadem in prima ad Corinthios epistola numerat donum scientiæ. Et Christus Dominus suis discipulis aperuit sensum, ut Scripturas intelligerent. Nempe Apostolatus requirit, ac includit Pastoratum, prophetiam, curationum gratiam, donum linguarum, Charismata omnia, ideoque & Doct̃oratum. Ita affirmant in quinto suorum operum tomo Sanctus Joannes Chrysofomus, in libro de Pelagii apud Diospolitanam Synodum Gestis Sanctus Augustinus, ac

L. 2. c. 47.
48. & 49.Fol. 679.
680.

Cap. 14.

Christ. Lupi Opera T. IX.

in commentariis super primam ad Corinthios epistolam Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus. In ista epistola scribit Sanctus Paulus: *Scientia destruetur*. Affirmat etiam scientiæ, seu Doct̃oratus Charisma non fore in Ecclesia perpetuum, ideoque ipsam sola fide, Spe & Charitate contentam fore suo tempore redigendam ad solos ex studio inter exercitatos conversatione Doct̃ores. Et istam formam Ecclesia passim habebat Tertulliani tempore. Passim, non ubique. Etenim Tertullianus lucidè hic affirmat tunc adhuc superfuisset Doct̃ores *donatos gratia scientiæ*. Quod ipsum de suo tempore testatur Sanctus Irenæus. Sanctus Paulus scribit: *Sapientiam loquimur inter perfectos*. Et Sanctus Irenæus commentatur: *L. 5. c. 6. Perfectos dicit eos, qui perceperunt Spiritum Dei, & omnibus linguis loquuntur per Spiritum Dei, quem admodum & ipse loquebatur. Quemadmodum & multos audivimus in Ecclesia fratres prophetica habentes Charismata, & per Spiritum universis linguis loquentes, & absconsa hominum in manifestum producentes ad utilitatem, & mysteria Dei enarrantes, quos & spirituales Apostolus vocat*. Laudat Charisma linguarum, prophetiæ, ac discernendorum spirituum. Quod etiam precum, curationum, & suscitandorum mortuorum Charismata suo adhuc tempore peristerent, testatur in alio loco. Haud dubie peristerebant etiam scientia, & Doct̃oratus. Proindè ista Charismata non unico actu, sed paulatim deseruerunt Ecclesiam. Et hinc Tertullianus in præsentis loco mandat dubias fidelium circa regulam, aut aliud quodvis Dogma quæstiones & curiositates non ad Gnosticos, aut alios quosvis hæreticos, sed ad Ecclesiæ orthodoxos Doct̃ores esse referendas. Præsertim ad Doct̃ores *donatos gratia scientiæ*.

Rationem dat in priori ad Corinthios epistola Sanctus Paulus: *Tentato vos non apprehendat, nisi humana*. Et inter humanas tentationes in epistola ad Philippenfes numerat etiam hanc: *Quicumque perfecti sumus, hoc sentiamus. Et si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit*. Utique per Charisma intellectus, aperti sensus, & scientiæ. Et quia istud Charisma ad quosdam hinc indè Doct̃ores erat contractum, cunctas quæstiones & curiositates ad ipsos præsertim referri mandat Septimius. Et confirmat in libris de Baptismo contra Donatistas Sanctus Augustinus: *Quibus autem Deus revelat, nisi ambulantes in via pacis, & in nullam præcisionem deviantibus? Diserte affirmat omnes fidelium ambiguitates, quæstiones, & curiositates, quas & ipse numerat inter humanas tentationes, non ad hæreticos, aut schismaticos, sed referendas esse ad pacificos & probatos in Ecclesia Doct̃ores*.

Novissimè ignorare melius est, &c.

Doct̃or pergit asserere, ac demonstrare, quod præfatæ, licet salva regula fiant, quæstiones sint quandoque curiositatis libidines, passim inveniuntur.

Cap. 14.

Lib. 2. c. 6.
16. 19.

Cap. 10.

L. 2. c. 5.

les, aliquando etiam pernicioſæ. Quia nempe qui quod debeas noſti per fidem, per eas quod non debeas noſti. Hoc eſt, accipias occaſionem ſcandalii, & à Divina juſtitia labi permittaris in errore. Rationem dat in libris de Baptiſmo Sanctus Auguſtinus: Ideo plerumque doctioribus minis aliquid revelatur, ut eorum patiens & humilis charitas, in qua fructus major eſt; comprobetur, vel quomodo igneant unitatem, cum in rebus obſcurioribus diverſa ſentiunt, vel quomodo accipiant veritatem, cum contra id, quod ſentiebant, declaratum eſſe cognoscunt. Non tantummodo prophanus Donatus, ſed etiam Sanctus Cyprianus per Theologicæ curioſitatis libidinem novit quod non debuit. Etiam Sanctus Firmilianus Cappadocum Metropolitanus, ac Primas Ponticorum. Et licet hi nec Firmilianus, nec Cyprianus fecerint, inſeliciter tamen ceſpitarunt, Quia & Firmilianus Catholicæ Communionis foſſam aliquanto tempore tranſiſſit. Expertus eſt, ac demonſtravit iſtas curioſitates eſſe periculoſas & noxias. Satiùs illa ignoraret.

Fides tua te ſalvum fecit, non exercitatio Scripturarum.

Doctor exponit ſua ſuperiora verba: Inter exercitatos converſatus. Affirmat per ea intelligi exercitacionem, inquisitionem, & curioſitatem in intelligendis ſacris litteris. Harum intellectus eſt unicuique Chriſtiani Doctoris officium, ideoque ſacræ Theologiæ alias intrudere quaſtiones eſt vino aquam admixcere. Et Doctor adjungit iſtam exercitacionem, licet ſobriam & ſuis limitibus contentam, tamen non eſſe neceſſariam ad ſalutem ſolam, ſimplicem fidem ſufficere. Quod ipſum clamat omne Evangelium. Et omnes Patres. Inſignis in carmine de ſua vita eſt locus Sancti Gregorii Nazianzeni: Nam ſermo fidei ſimplicis tibi ſufficit, cum qua ſalutem magna pars hominum capit. In eruditioſis nam fides ſolum viros ſi caderet, eſſet nil Deo dives minus. Et in libro contra Manichæam fundamenti epistolam Sanctus Auguſtinus affirmat ſinceriffimæ ſapientix cognitionem eſſe rariffimum paucis in Eccleſia ſpiritualibus impertiri à Domino Deo conſuetum donum; atque adjungit: Ceteram turbam non intelligendi vivacitas, ſed credendi ſimplicitas tuiffimam facit. Et in decimo de Sanctiffima Trinitate libro Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: In ſimplicitate fides eſt, in fide juſtitia, in conſeſſione pietas. Non per difficiles nos Deus ad beatam vitam quaſtiones vocat, nec multiplices eloquentis facundia genere ſollicitat. In abſoluto nobis, & facili eſt æternitas. JESUM ſuſcitatum à mortuis per Deum credere, & ipſum eſſe Dominum conſiteri. Per iſtud abſolutum & facile palam intelligit Apoſtolicum ſymbolum.

Quæſtio eſt, An Septimius iſtam veritatem rectè probet ex adductis Domini apud Sanctum Mathæum verbis? An iſtic Dominus laudet, ac

præcipiat fidem Theologicam? Reſpondeo negativè. Etenim & iſta, & alia ſimilia verba Dominus ad ſanatos à ſe infirmos dixit, ac de ipſis ſcribit in libro contra Luciferianos Sanctus Hieronymus: Neque enim Centurio, aut illa muliercula, quæ per duodecim annos fluxu ſanguinis tabeſcebat, in Trinitatis Sacramenta crediderunt, quæ poſt Reſurrectionem Chriſti Apoſtoliſis manifeſtata ſunt, ut meritò fides horum, quæ in myſterio eſt, laudaretur, ſed ſimplicitas mentis, & devota Deo ſuo anima approbata eſt. Dicebat enim illa mulier in corde ſuo. Si tetigero veſtimentum ejus tantum, ſalva ſiam. Hæc eſt fides, quam raro inveniri Dominus pronuntiavit. Hæc eſt fides, quæ etiam apud eos, qui bene credunt, difficile perfecta invenitur. Fiat tibi, inquit Deus, ſecundum fidem tuam. Hanc ego vocem audire nolo. Si enim ſecundum fidem meam fiat mihi, peribo. Et certè credo in Deum Patrem, credo in Deum Filium, credo in Deum Spiritum Sanctum, credo in unum Deum, & tamen ſecundum meam fidem nolo mihi fieri. Sæpè quippe venit inimicus homo, & inter Dominicam meſſem Zizania interſerit. Neque hoc dico, quod majus quidam ſit, quam Sacramenti fides, quam puritas animæ, ſed indubitata ad Deum fides arduè reperitur. Verbi gratia dictum ſit, ut quod volumus perſpicuum fiat, ad orationem aſſiſto: Non orarem, ſi non crederem. Sed ſi verè crederem, illud cor, quo Deus videtur, mundarem, manibus tunderem peccus, genas labrymis rigarem, corpore inhorreſcerem, ego pallerem, jacerem ad Domini mei pedes, coſque fetu perſunderem, crine tergerem, haberem certè trunco Crucis, nec priùs omitterem quam miſericordiam impetrarem. Nunc verò creberrimè in oratione mea aut per porticus deambulo, aut de ſenore compute, aut abductus turpi cogitatione, etiam quæ dictu erubeſcenda ſunt, gero. Ubi eſ fides? Siccine putamus oraffe Jonam? Si tres pueros? Sic Daniele inter leones? Sic certè latronem in Cruce? Et hæc ego exempli cauſa ad intelligentiam ſenſus protuli. Cæterum conveniat unusquisque cor ſuum, & in omni vita inveniet, quam rarum ſit fidelem animam inveniri, ut nihil ob gloriæ cupiditatem, nihil ob rumuſculos hominum factat. Eadem de re ſcribit in præfatione ad ſecundum librum commentariorum ſuper epistolam ad Galatas: Romana plebs laudatur fides. Non quòd aliam habeant Romani fidem, niſi hanc quam omnes Chriſti Eccleſiæ, ſed quòd devotio in eis major ſit, & ſimplicitas ad credendum. Et Evangelium, & Sanctus Paulus, & omnes ſacri Scriptores prædicant duplicem fidem. Aliam qua credimus in Dominum Deum, & revelatas ab ipſo veritates. Ex hac fide juſtus vivit; ipſa in nobis per charitatem operatur ſeu efficitur, per ipſam facimus bona opera & juſtificamur; ipſa manet cum ſpe & charitate, numquam deſtuetur in hoc mundo, invenietur etiam dum Filius hominis venerit judicare vivos & mortuos. Alia eſt fides, de qua prior ad Corinthios epistola: Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Apoſtoliſis reſpicit ad Domini verba, quæ firmæ fidei promiſerunt translationem montium.

tium, Et ex qua Sanctus Gregorius Thaumaturgus, & alii quidam Sancti ipſos tranſtulerunt. Prior fides eſt gratum faciens Theologica virtus; poſterior eſt gratis datum Charisma. Diſertè id docet in iſdem litteris Apoſtoliſis: Alii datur fides in eodem Spiritu. Ita Sanctus Barnabas, Sanctus Stephanus, & quidam alii dicuntur fuiſſe pleni fide & Spiritu Sancto. Notanda ſunt Apoſtoliſis verba: Omnem fidem. Eſt locutio ſimilis huic in epistola Sancti Jacobi: Omne gaudium exſtimate. Hoc eſt, plenum gaudium, plenam fidem. Proinde hæc fides eſt potiùs in voluntate, quam in intellectu: Eſt firma, ac plena in Dominum Deum fiducia, qua cuncta noſtra ab ipſo poſtulata non hæſitamus adimplenda. De ea dixit Dominus apud Sanctum Marcum: Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti. Et infimi juvenis parens rectè reſpondit: Credo Domine, adjuva incredulitatem meam. Sentiebat enim ſibi necdum eſſe iſtam plenam fiduciam, de qua Dominus apud eundem Evangeliftam: Qui non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit, quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei. Et iterum: Omnia, quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis. Et nequaquam hæc fiducialis, & gratis data, ſed ſola Theologica, & gratum faciens fides eſt ad juſtitiam, ac ſalutem neceſſaria. Quare Dominicis verbis Tertullianus non eſt utus ad litteram. Eſt mos Africanus. Porro in laudatis locis Sanctus Hieronymus quædam admixcet ſpectantia potiùs ad Theologicæ fidei perfectionem, quam ad gratis datum Charisma. Eſt cum diſcretionis ſale legendus. Iſtud Charisma ſuo loco elucidabitur.

Fides in Regula poſita eſt.

Hodierna multorum quaſtio eſt, Quorum articuloſum expreſſa fides ſit neceſſaria ad juſtitiam, ac ſalutem? Doctor nervoſo compendio reſpondet eſſe neceſſariam fidem in regula poſitam: Omnes, & ſingulos articulos Symboli Apoſtoliſis. Hos enim omnes, tamquam ſubſtantiales regulæ partes, enumerat in hoc libro, in libro de velandis virginibus, ac in libro contra Praxeam. Et in libro de Spectaculis ſcribit: A quam ingreſſi Chriſtianam fidem in legis ſua verba proſitemur. Hoc eſt, memoriter reddimus formulam Apoſtoliſis Symboli, ſingulos ejus articulos, ſingula verba. Affirmat neminem poſſe aliter baptizari. Eſt perpetua, & conſtantiffima totius ſub cælo Eccleſiæ conſuetudo atque doctina. Patentiffimè lucet ex Apoſtoliſis Canone, qui neminem baptizari permiſit, niſi poſt fide ac memoria perceptum iſtud ſymbolum: Et omne ſine illo datum Baptiſma habuit pro ſimplici ac informi. Ipſum cum ſuis additamentis tradi poſtmodò juſſit Nicæna Synodus. Verum uti quædam addiderat, ita & quædam detraxerat: Nempè articulos de Sancta Eccleſia, de remiſſione peccatorum, ac de carnis Reſurrectione Chriſti. Lupi Opera T. IX.

ne. Hinc omnes, quæ ſolæ ſuis Catechumenis illud tradere fuerant juſſæ, orientales Eccleſiæ ipſos mox ſuppleverunt: Et iſta ſupplementa poſtmodò diſcuſſit Conſtantinopolitana Synodus, ex ipſis meliora elegit, ac inferuit ſuo ſymbolo. Et ipſum integrum tradi juſſit cunctis baptizandis. Quod baptizandi non dumtaxat de Divinæ Majeltatis Eſſentia, nec dumtaxat de Dominica Incarnatione, ſed etiam articulos de Sancta Eccleſia, de remiſſione peccatorum, ac de vita æterna interrogarentur olim, ac reſponderent, affirmat etiam in litteris ad Numidiæ Synodum, ac in litteris ad Magnum Sanctus Cyprianus. Et iſta erant neceſſaria ad Sacramenti effectum diſpoſitio. Neceſſarium ſalutis medium.

Inſigniter hoc docet in ſuarum Catecheſeon præfatione Sanctus Cyrillus Episcopus Hieroſolymitanus: Accipe hanc admonitionem, ut ea quæ in Catecheſibus traduntur, ſic diſcas, quæ poſſis ea in perpetuum cuſtodire. Non exiſtumes institutiones iſtas eſſe ſimiles homeliis. Quamvis & ille bona ſint, & fide dignæ. Si quid in illis hodie neglexerimus, cras diſcere poterimus. Hæc verò, quæ de Lavacro Regenerationis per ordinem tradimus documenta, ſi hodie neglexeris, quando tandem corrigentur? Exiſtima tempus id eſſe plantationis arborum: Quo niſi fodiamus & inferamus, quando tandem poterit rectius plantari, quod ſemel & malè plantatum eſt? Edificium quoddam eſſe intelligas Catecheſim: Ac niſi ordine vinculis conſtringamus ſtructuram, debile fiet edificium. Sed & operæ pretium eſt, lapidem lapidi apponi, & angulum angulo conjungi, atque ſuperfluis abſciſſis perfectas eades efficere. Adeundem modum aſſerimus tibi tamquam lapides cognitionis. Audire oportet de Deo vivente, audire opus eſt de Chriſto, audire neceſſè eſt de Reſurrectione, & alia per multa ex ordine dicenda ſunt, quæ nunc tantum ſummam recensentur, deinceps verò ſatis ſuo ordine explicabuntur. Si vel unum ex his non perceperis, etiamſi primorum, aut ſecundorum memineris, edificator quidem bene edificat, tu verò fluxum & debile habebis edificium. Palam affirmat omnes & ſingulos Symboli articulos eſſe ſcitu neceſſarios, & ſine vel unius peritiam eſſe caducum Baptiſmi edificium. Edificium, in quo lapis non coheret lapidi, ideoque non poſſit non eſſe ruinoſum. Affirmat eſſe ſimplex ac informe Sacramentum.

Magno teſtimonio atque exemplo hæc confirmat in ſpirituſali Prato Sanctus Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus: Interrogatus eſt aliquando Sanctus Athanaſius, poſtquam Alexandria Episcopus conſtitutus fuſſet, an poſſet quiſpiam ſine Fide baptizari ſecundum ritum & prædicationem Chriſtianorum? Quid de illo ſentiendum ſit? Aut quomodo ſuſcipiat illum Deus? Et reſpondit dicens: Audiſi aliquando à ſenioribus noſtris, quòd Beato Petro Episcopo & Martyri, cum facta eſſet mortalitas, & plerique ad Baptiſma mortis timore conſugerent, appareret Angelus humana ſpecie, dicens: Quamdiu hic mittiſti maſſupia iſta, ſignata quidem, inania autem proſus, & vacua, & nihil

nihil in se habentia? Imminens mors multos non permiserat plene catechizari: nec doceri omne Symbolum. Et Sanctus Patriarcha Petrus ex paterna commiseratione permiserat baptizari. Et hos omnes esse signata quidem, verum vacua mansuetudo, seu datum illis Lavacrum, licet validum, esse tamen informe, edixit celestis Angelus. Quod ipsum confirmat in libro de Fide & operibus Sanctus Augustinus. Etenim quibusdam dicentibus, Prius baptizetur, deinde docatur quid ad bonam vitam morisque pertineat, respondet: Fit hoc ubi quemquam forte dies urgeat extremus, ut ad verba paucissima, quibus tamen omnia continentur, credat, Sacramentumque percipiat, ut si ex hac vita migraverit, liberatus exeat a reatu omnium peccatorum. Paucissima ista verba sunt omnino Apostolicum Symbolum. Et exterminis etiam Clinicis debent sic tradi ut comprehendant omnia: Omnes articulos. Nullus hic locus est dispensationi aut moderationi. Est necessitas medii. Sancto Augustino consonat in epistola ad Magnum Sanctus Cyprianus, affirmans Clinicos, licet dumtaxat adspargantur aut perfundantur, & veraciter & fructuose baptizari, dummodo tamen tota & plena Fide sumatur Sacramentum. Repetitis aliquoties verbis istius Baptismi fructum fundat in plena Fide. Utique omnium articulo. Etiam nescio quem medicum Dioscorum: qui Symbolum non tenebat, aut fortasse tenere recusaverat, & se non potuisse excusaverat, atque ita fuerat baptizatus, fuisse repentina cœcitate & omnium membrorum paralyti percussus ab irato Domino Deo, testatur Sanctus Augustinus. Etenim hic non sufficit: Numeros memini, si verba tenerem. Omnem Symboli formulam & consequentiam oportet à nobis teneri memoria tenacissima ac promptissima. Nec aliter quis unquam potuit aut poterit baptizari. Hæc verba, quæ pauca numero, sed magna sunt pondere, ex more omnium Ecclesiarum baptizandis intimantur: Ita Augustinus in libro de Gestis Pelagii in Synodo Diospolitana. Quod ipsum affirmat in pluribus aliis locis.

Quam doctrinam constanter tenuerunt etiam media Christi Domini sæcula. Etenim ad Sancti Apostoli nostri Bonifacii, quondam à sacrilegis Francorum Episcopis esse sine Symboli interrogatione baptizatos referentis, ac circa istius Baptismatis valorem hæsitantis, quæstionem respondit Sanctus Papa Gregorius secundus: In his tua dilectio tenet antiquum morem Ecclesie. Quia quisquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizatus est, rebaptizari eum minime licet. Doctrinam verò spirituale talibus ut studiosius imperitis, demandamus. Istorum Episcoporum sacrilegum facinus elucidat in suis ad eundem Apostolum litteris Sanctus Papa Zacharias: Sed nec ipsa verba solemnia, quæ debet unusquisque Catechumenus, si talis ætatis est, ut jam intellectum habeat, sensu cordis sui percipere ac intelligere, nec docent, nec querunt ab eis, quos baptizare debent. Bonifacius istud Baptisma fuit adeo averfatus, ut hæsitaret de ipso exsufflando. At esse firmum,

simplex tamen, respondit uterque Pontifex. Et hinc lapsam apud nos Christianitatem reparans Carolus Magnus, per sua Capitularia seriò in-junxit omnibus Episcopis ac Presbyteris, ut omnes & singulos Apostolici Symboli articulos ubique prædicarent ac docerent. Et Francofordien-sis Synodus statuit: Symbolum Fidei omnibus præ-dicetur ac tradatur. Et Forojulienfis, sub Adria-ni primi Papatu celebrata, Synodus habet: Sym-bolum & Orationem Dominicam omnis Christianus memoriter sciat. Omnis ætas, omnis sexus, omnis conditio, masculi, feminae, juvenes, senes, ser-vi, liberi, pueri, conjugati, innuptæ puellæ. Quia sine hac benedictione nullus poterit in Cælorum Regno percipere portionem. Et in suo Capitulari statuit Sanctus Theodulphus Episcopus Aurelianensis: Commonendi sunt Fideles, ut generaliter omnes, à minimo usque ad maximum, Orationem Dominicam & Symbolum discant. Et dicendum eis, quod in his duabus sententiis omne Fidei Christianæ fundamen-tum incumbit. Et nisi quis has duas sententias & memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sepe frequenter, Catholicus esse non poterit. Addit sine his neminem, qui qui-dem per ætatem possit loqui, posse baptizari aut confirmari.

Regino Abbas Prumiensis suo Capitulari in-se-ruit hunc Canonem Rhenensis Concilii: Ut om-nis Presbyter omnibus Parochianis suis Symbolum & orationem Dominicam insinuet. Et cum ad Confessio-nem tempore Quadragesimali veniunt, hæc ab uno-quoque memoriter sibi decantari faciat, nec ante sanctam Communionem alicui tradat, nisi hæc ex corde pronuntiare noverit. Siquidem sine horum scientia nullus salvens esse poterit. Nullus autem de stoliditate sensus, vel tenuitate ingenii casuetur. Quia hæc tam parva sunt, ut nemo tam hebes & barbarus sit, qui hoc discere, & verbis communibus pronun-tiare non possit. Et Anglicanæ Ecclesie sub Ed-garo Rege Canones statuunt: Quisque discat, Pater noster & Credo, priusquam in consecrato sepeliatur cimiterio, vel idoneus censeatur Euchari-stiæ percipiendæ. Propterea non est Christiano dig-nus nomine, qui hæc noluerit ediscere. Adjungit eum, qui hæc ignoraverit, non admitti ad Pa-trini officium. Istud ipsum habet lex Canuti Regis: Et quidem qui hæc condiscere noluerit, nec ullam morte deletus cum Christianis capiet tranquillæ quietis partem, nec viris & superstes ad Euchari-stiam admittetur, nec ipso denique viri Christiani nomine dignus putabitur. Et Symboli & Domini-cæ Orationis necessitatem exaggerat etiam in ani-mæ Gemma Honorius Augustodunensis, atque adjungit: Quæ duo omnes Christiani scire debent, aut Patria aut Latina lingua. Quia qui hoc igno-rat, ab hoc Christianus non esse convincitur. Quod ob ignoratos Fidei articulos plurimi pereant, edixit in sua Albigensi Synodo etiam Zoenus Avenionensis Episcopus, ac Innocentii quarti per Galliam Legatus, atque adjungit: Pueri à septennio & supra ad Ecclesiam à Parentibus addu-cantur diebus Dominicis & Festivis, ut in Fide Ca-tholica instruantur, atque addiscant, Credo in Cap. 6. Deum,

Deum, & Pater noster, & salutationem Beatæ Virginis. Exstat Synodus in Spicilegio Domini Lucae Dacherii.

Notanda sunt Honorii Augustodunensis verba: Aut Patria, aut Latina lingua. Qui mos etiamnum permanet in quibusdam Gallia Regionibus. Plures Rusticani Symbolum & orationem Dominicam norunt Latinè, non Gallicè. Est pessimus mos, & obnoxius æternæ ruinæ. Et hinc in suo Capitulari rectè sanxit venerabilis Aytho Episcopus Basileensis: Jubendum, ut Oratio Dominica, in qua omnia necessaria humanæ vitæ comprehenduntur, & Symbolum Apostolorum, in quo Fides Catholica ex integro comprehenditur, ab omnibus discatur tam Latinè quàm Barbaricè. Ut quod ore profertur, corde credant & intelligant. Dominus Lucas Dacherius voci, Barbaricè, de-dit hoc marginale Scholion: Germanicè seu Fran-cicè. Nativa enim Francorum lingua est Theo-tisca, seu Germanica. Et Sanctus Cudbertus, qui fuit Sancti Zachariæ Papatu rex Cantuarien-sis Ecclesie, statuit in sua totius Angliæ Syno-do: Dominicam Orationem & Symbolum Presby-teri Anglicè discant & doceant. Exstat Synodus apud Guillelmum Malmesberienfis Monasterii Bibliothecarium in primo libro de Gestis Pontifi-cum Anglorum. Requirivic solam Anglicanam linguam, non Latinam. Et rectè. Est Decre-tum omnibus Gentibus necessarium.

Quædam videntur obistere. Etenim quod Regiæ Candacis Eunucho Philippus Diaconus, & pluribus millibus à se in die Pentecostes baptizatis Sanctus Petrus Apostolus non plenum Symbolum, sed unicum Dominicæ œconomiae arti-culum tradiderit, disertè affirmat Sanctus Ire-næus. Quod ipsum de Philippo Diacono asseruerunt & alii apud Sanctum Augustinum de Fide & operibus. Et istud ipsum docet in decima nona homilia super Apostolicos Actus Sanctus Joannes Chrysostomus. Et de Clinicis sanxit Synodus Laodicensis: Oportet eos, qui in morbo Bap-tisimum accipiunt, deinde resurgunt, Fidem edi-scere, & nosse quod Divino munere digni habiti sunt. Gentianus Hervetus transtulit: Fidei Sym-bolum edoceantur. Synodus omnino agit de fru-ctuose Baptismate, atque ita supponit ipsum in isto casu posse obtineri sine Symboli noticia. Præterea, naturaliter mutos & surdos Ecclesia semper baptizavit: & credidit fructuose baptiza-ri. Eisdem enim impartit Confirmationem, Eu-charistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctio-nem, ac Ecclesiasticam sepulturam. At verò isti non possunt nosse aut doceri Symbolum.

Ad primum responsurus in laudato libro San-ctus Augustinus præmittit etiam varios, quos Apostoli omnino servandos sanxerunt, adeoque & à Philippo Diacono fuisse servatos non est dubitandum, ritus non esse memoratos à Sancto Luca, atque adjungit: Si autem Scriptura tacuit, atque intelligenda admittit cætera, quæ cum illo Spado-ne baptizando Philippus egit, atque in eo quod ait, Baptizavit eum Philippus, intelligi voluit impleta omnia, quæ licet taceantur in Scripturis Cris. Lupi Opera Tom. IX.

gratia brevitatis, tamen serie traditionis scimus im-plenda; pari modo etiam in eo, quod scriptum est Philippum evangelizasse Spadoni Dominum, nullo modo dubitandum est, & illa in Catechismo dicta esse, quæ ad vitam morisque pertinent. Hoc est enim evangelizare Christum: Non tantum dicere quæ sunt credenda de Christo, sed etiam quæ obser-vanda ei, qui accedit ad compagem Corporis Chri-sti. Imò verò cuncta dicere, quæ sunt credenda de Christo: Non solum cuius sit Filius, undè secun-dum Divinitatem, undè secundum Carnem genitus, quæ perpeffus, & quare, quæ sit virtus Resurre-ctionis ejus, quod donum Spiritus promiserit, dede-ritque Fidelibus; sed etiam qualia membra, quibus sit caput, querat, insinuat, diligit, liberet, atque ad æternam vitam honoremque perducatur. Pal-lam asseverat, quod Philippus Eunucho tradide-rit, ac sibi reddi iusserit plenum Symbolum: Omnes & singulos ejus articulos. Imò non solum Symbolum, sed & cunctos Canones Chri-stianæ vitæ ac disciplinæ. Nec sine fundamento. Etenim istorum omnium traditio comprehendit-ur in Dominico Præcepto: Docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis.

Sanctus Iræneus ingreditur aliam viam. Af-firmat Eunucho à lecto Isaiæ Propheta didicisse omnia venturi Mediatoris mysteria & adjungit: Philippus facile iussit ei credere eum esse Christum JESUM, qui sub Pontio Pilato crucifixus, & pas-sus quæcumque prædixit Propbeta, eumque esse Fi-lium Dei, qui æternam vitam hominibus dat. Et statim ut baptizavit eum, discessit ab eo. Nihil enim aliud deerat ei, qui à Prophetis fuerat præcatechi-zatus. Non Deum Patrem, non conversationis dis-positionem, sed solum adventum ignorabat Filii Dei. Quem cum breviter cognovisset, agebat iter gaudens, præco futurus in Æthiopia Christi Adventus. Qua-propter non multum laboravit circa eum Philippus, qui erat in timore Dei præceptatus à Prophetis. Pro-pter hoc autem & Apostoli oves colligentes, quæ perierant domus Israel, de Scripturis alloquentes eos, ostendebant JESUM crucifixum hunc esse Christum Filium Dei vivi & magnam multitudine suadebant, quæ tamen habebat timorem ad Deum. Et una die baptizati sunt hominum tria millia, & quatuor, & quinque. Plenam Apostolici Symboli fidem ac notitiam esse justitiæ ac salutis necessarium me-dium docet constantissimè Sanctus Iræneus. Verùm addit ejus expositionem Eunucho non fuisse necessariam. Eunucho enim erat Judæorum profelytus, ideoque omnes circa Divinæ Majestatis Essentiam, mundi creationem, ac promissi Mediatoris œconomiam articulos, necnon & ro-tundæ vitæ regulas ex Lege & Prophetis noverat. Ei nihil deerat, nisi credere & nosse quod JESUS MARIÆ Filius, nuperrimè à Judæis cruci-fixus, & à Deo Patre resurrectus à mortuis, esset promissus Mediator. Hoc ipsi persuasit Phi-lippus: Et ita profertentem, Credo JESUM esse Filium Dei, statim baptizavit.

Eadem est ratio Judæorum, quorum aliquot millia uno die Sanctus Petrus baptizavit. Ipsos aut spirituales, aut certè spiritualibus proximos

fuisse, adeoque etiam jam dicta omnia ex Lege & Prophetis novisse, affirmat in libris de Doctrina Christiana Sanctus Augustinus. Et rectè affirmat. Quare illis nihil deerat, nisi credere, quod JESUS nuperimè crucifixus esset promissus Messias. Hoc eis Petrus impressit, & ita statim baptizavit. Hinc in epistola ad Hebræos etiam Sanctus Paulus Apostolus aliud non studet, quam istam Fidem persuadere. Quod ipsum & ipse & cuncti Apostoli in cunctis suis ad Judæos & Scriptis & sermonibus studuerunt. Et etiam nos hodie omnes aliud non curamus apud reliquias istius populi. Et hic est unicus articulus, per quem in fine salvi fiunt. Istud ipsum docet Sanctus Joannes Chryostomus. Eadem de causa Philippus baptizatum Eunuchum statim dereliquit. Sine causa id nec ille fecit, nec Sanctus Lucas scribendum censuit. Nempè Neophytos non statim dimittit, sed per aliquod tempus detinuit semper apud se Ecclesia. Uti nunc disciplina Cœnobita suos recter Professo, per aliquod tempus custodiunt in Professario, Est Canon Apostolicus. At verò per Legem & Prophetas præcatechizatus Eunuchus non indigebat ista custodia. Hinc à Philippo fuit statim sibi permissus ac dimissus: Qui quidem futurus Christi Domini Præco apud suos Æthiopes.

Eadem de causa scribit de semetipso Sanctus Paulus Apostolus in priori ad Corinthios epistola: *Plus omnibus laboravi.* Quod nempe non Circumcisionis, sed Gentium esset Apostolus, ideoque suis baptizandis non istud unicum punctum, sed omnes & singulos totius Symboli articulos debuisse persuadere atque imprimere. Ita istud ejus verbum exponit Sanctus Irenæus. Et rectè. Istud tamen habet & alia fundamenta. Porro an Eunuchus Philippus, ac Judæorum millibus Sanctus Petrus non tradiderit, nec sibi reddi jufferit Symboli formulam, est digna quæstio. Ego existimo affirmandum. Et ita suadeor ex Apostolica ad Hebræos epistola: *Cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis, ut vos doceamini, quæ sint elementa exordii sermonum Dei.* Et iterum: *Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem ad perfectionem feramur, non rursum jacientes fundamentum penitentia ab operibus mortuis, & Fidei ad Deum Baptismum doctrine, impositionis quoque manuum, ac Resurrectionis mortuorum, & Judicii æterni.* Hæc epistola scripta est ad Fideles Judæos, quorum Primitivi ac Primores erant baptizati à Sancto Petro. Et ab alijs Apostolis. Et elementa exordii sermonum Dei omnino sunt Apostolicum Symbolum. Hoc item est sermo inchoationis Christi. Et Baptismatum doctrina. Et fundamentum penitentia. Nam in ipso credimus in Deum, profitemur futurum Christi Domini æternum Judicium, & generalem Carnis resurrectionem. Et notanda sunt verba: *Rursum indigetis ut vos doceamini.* Edicunt fideles Judæos istud Symbolum fuisse edocuit: Quod nempe ipsum suis baptizandis Sanctus Petrus, ideoque & Philippus, tradidissent, ut sibi iustitiam reddi. Et ita in laudato libro de

Fide & operibus omnino affirmat Sanctus Augustinus. Nec Sanctus Irenæus inficiatur. Interim ex his habemus duo. Primò, quòd Sanctus etiam Irenæus doceat omnes & singulos Symboli articulos esse necessarium justitiæ ac salutis medium. Deinde, quòd Sanctus Paulus in epistola ad Hebræos palam laudet Apostolicum Symbolum, ac affirmet ipsum debere tradi in Baptismo.

Ad secundum respondeo, Laodicensem Canonem non velle aliud, quàm quòd de vita periclitantes Clinici non sint cogendi ad Symboli formulam descendam memoriter, & ipsam verbotenus reddendam. Differri hoc posse in tempus redditæ sanitatis. Loquitur de Clinicis, qualem apud Comanenenses fuisse nobilem, ac in bello à barbaris lethaliter læsum juvenem Archiam refert in oratione adversum illos, qui Baptisma differunt, Sanctus Gregorius Nyssenus. Quòd illis, licet non memorialis, tamen plena totius Symboli notitia sit necessarium medium, jam dixi ex Sancto Cypriano ac Sancto Augustino.

Audiamus hujus alia verba: *Cur non id sequimur, atque auferimus cætera, quæ necesse habemus, etiam cum ad baptizandum temporis urget angustia, exprimeve interrogando, ut baptizatus ad cuncta respondeat, etiamsi ea memorie mandare non valuit?* Disertè affirmat Clinicum esse interrogandum singulos articulos, & oportere ut ipse ad singulos respondeat. Et non excusari, nisi ab illis memorie imprimendis. Quare si Clinicus ante perceptos omnes articulos obmutescat inops mentis, atque ita baptizetur, erit marsupium signatum, ac vacuum. Rectè de istis Clinicis statuit in suo Capitulari venerabilis Atto Vercellensis Episcopus: *Si imminenti periculo obmutuerint, per Christianissimos testes eorum Fides examinetur, qui illis antequam obmutuerint, adfuerint. Et si eorum testimonio digni fuerint inventi, baptizentur.* Si ex tali testimonio doceantur calluisse Symbolum. Scio illum Clinicum Manichæum, quem mutum ac mentis impotem fuisse baptizatum testatur in Confessionum libris Sanctus Augustinus, fuisse & justificatum. Ast etiam scio atque addo istud fuisse singulare beneficium, quo Divina Misericordia per Sacramentum operata fuit & ipsius fructum & dispositionem. Eadem extra regulam misericordia fuit operata in istis Mimis, qui in theatro Sacramentum irridentes fuerunt subito mutati, & fructuosè baptizati. Fuerunt catechizati per Charisma ab ipso Spiritu Sancto. Verum ista misericordia non est facilè præsumenda.

Circa tertium respondet in suo Capitulari laudatus Atto: *Hi qui ab infantia muti fuerunt, si aliquibus nutibus aut indicijs Christianos se esse vellet, vel Baptismum petere videantur, non est illis verendum.* Et in animæ Gemma Honorius Augustodunensis: *Parvuli, vel muti, vel surdi, vel sicut per petitionem fidelium catechizantur, baptizantur, & per fidem illorum salvantur.* De infantibus ac fatuis, imò de dumtaxat mutis non est difficultas. Circa surdos & mutos est magna. Quia fides est ex auditu. Rem insignem refert in Chronico Marcellinus Comes, exponens Heretici

nerici Wandalorum in Africa Regis Arianas persecutiones in Catholicos: *Nempè tunc idem Rex Hunericus unius Catholicis adolescentis, vitam à nativitate sua sine ullo sermone ducentis, linguam præcepit excidi, idemque mutus, quòd sine humano auditu Christo credens Fide didicerat, mox præcisa sibi lingua locutus est, gloriamque Deo in primo vocis sue exordio dedit.* Post excisam linguam mox cepit loqui. Et prima ejus vox fuit invisum Arianis Canticum: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.* Nempè omnem Christianam Fidem sine auditu noverat. Ex Charismate, simile fatuissimi Morionis Charisma laudat in libris de peccatorum meritis ac remissionibus Sanctus Augustinus: *Quidam ita excordes sunt, ut etiam circum ad movendum risum exhibeant cordatis delicias fatuitatis, quorum nomen ex Græco derivatum Moriones vulgus appellat. Talium tamen quidam fuit Christianus, ut cum esset omnium injuriarum suarum mira fatuitate patientissimus, injuriam tamen Christi nominis, vel in se ipso religionis, qua imbutus erat, sic ferre non posset, ut blasphemantes, videlicet cordatos, à quibus hæc, ut provocaretur, audiebat, insectari lapidibus non desisteret, nec in ea causa vel dominis parceret. Tales ergo prædestinari & vocari arbitror, ut qui possunt, intelligant Dei gratiam, & Spiritum qui ubi vult spirat, ob hoc omne ingenii genus in filiis misericordie non præterire, itemque omne ingenii genus in gebennæ filijs præterire, ut qui gloriatur, in Domino gloriatur. Existimat istiusmodi miserabiles homines doceri ab unctione. Et est omnino credendum. Nam & nostris diebus novimus à nativitate hominem surdum & mutum, qui omnia Christianitatis Arcana, etiam Sacro-Sanctæ Eucharistiæ mysterium, optime noverat. Grande igitur est hoc Tertulliani compendium: *Fides in regula posita est.**

Lib. 1. cap. 22.

Habes legem, & salutem de observatione legis.

Doctor affirmat non solam regulæ notitiam ac fidem sufficere ad justitiam & salutem, sed insuper requiri legem, ac legis per bona opera observantiam. Respicit Domini Verbum: *Docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis.* At verò Dominus mandavit sobriè, justè, ac piè vivere in hoc sæculo. Sobriè in semetipsum, justè in proximum, piè in Dominum Deum. Doctor agit in Gnosticos, qui nos Catholicos esse Psychicos seu animales, sese garriabant spirituales, incontaminabiles, ac immaculabiles: Se nullo facinore, aut flagitio posse maculari, ideoque sibi licere omnia. In eosdem agunt sequentia verba: *Exercitatio autem in curiositate consistit, habens gloriam solam de peritiæ studio. Cedat curiositas fidei, cedat gloria salutis.* Nequaquam damnant Orthodoxa Scripturarum studia. Abist. Damnant sola Gnostica studia, quæ damnat & Sanctus Jacobus Apostolus: *Nolite plures Magi-*

Cap. 3.

stri fieri, fratres mei. Gnosticorum quippè studia non veritatem diligebant, sed captabant humanam gloriam. Quisq; volebat sapere suprà alterum: Etiam suprà Apostolos, imò & suprà Christum Dominum, ac ejus Patrem Demiurgum. Hinc Sanctus Jacobus addit eorum sapientiam carere mansuetudine, scateze zelo & contentionibus, esse mendacem adversus ipsam incommutabilem veritatem, esse terrenam, animalem, Diabolicam. Scelerata ista sapientia distinguebat triplex hominum genus, terrenum, animale, spiritale. Huc respicit Apostolus, & affirmat ipsam esse terrenam, animalem, & non spiritalem, sed Diabolicam. Hinc & Tertullianus dicit: *Certe aut non obstrepan, aut quiescant adversus Regulam.* Est paraphrasis Sancti Jacobi Apostoli: *Quòd si zelum amarum habetis, & contentiones in cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse adversus veritatem.* Etenim zelo & contentionibus infectum cor est humana, quæ possit sperare veniam, infirmitas; at verò Gnostica adversus ipsam incommutabilem veritatem gloriatio, atque mendacium sunt blasphemia, & contumax rebellio in Spiritum Sanctum. Et certè nostra Fidei & morum regula est ipse Deus. Hinc nihil ultra scire est scire omnia. Et hæc diriguntur in Gnosticos, qui supra Deum Creatorem semper quarebant alium, & alium superiorem.

Ut non inimici essent veritatis hæretici, &c.

Quod Christianæ quæstiones nequeant solvendæ referri ad hæreticos, generatim jam demonstravit Septimius. Nunc addit, quòd singularis insuper ratio vetet istam relationem fieri ad Gnosticos. Et quidem ratio tanta, quæ plene lineat, licet illi, utique per impossibile, non forent hæretici aut veritatis inimici. Audirationem: *Quale est conferre cum hominibus, qui & ipsi adhuc se querere profiteantur? Si enim adhuc verè quærent, nihil adhuc certi repererunt: Et ideo quæcumque videntur interim tenere, dubitationem suam ostendunt, quamdiu quærent.* At verò uti nudus nequit operire nudum, ita nec incertus docere incertum, nec dubius potest firmare dubium, sed cæcus cum cæco debet in foveam deviare. Eodem argumento utitur Sanctus Irenæus: *Gnostici alienati à veritate, dignè in omni voluntantur errore. Fluctuant ab eo, aliter atque aliter per tempora de istem sentientes, & nunquam scientiam stabilem habentes, Sophistæ verborum magis esse volentes, quam discipuli veritatis. Non enim sunt fundati suprà unam petram, sed super arenam, habentem in seipsa lapides multos. Propter hoc & multos Deos fingunt. Et querere quidem semper in excusatione habent. Cæcutiunt enim, invente verè nunquam possunt.* Hinc neque docere. Franciscus Fevardentius pro vocibus, *Suprà unam petram*, posuit. *Suprà unam petram.* Malè. Lucet ex antithesi: *Habentem in seipsa lapides multos.*

Lib. 3. cap. 40.

tos. Est insigne testimonium pro unitate Ecclesie.

Sed cum decipiendi gratia prætendunt se adhuc querere, &c.

Sanctus Irenæus jam statim dixit: *Querere semper in excusatione habent.* Et hæc brevia verba Lib. 3. alibi latius exponit: *Valentiniani ad multitudinem cap. 15. propier eos, qui sunt ab Ecclesia, quos communes Ecclesiasticos ipsi dicunt, inferunt sermones, per quos capiunt simpliciores, & illicium eos, simulantes nostrum Tractatum, ut sæpius audiant. Qui & queruntur de nobis, quod cum similia nobiscum sentiant, sine causa abstineamus nos à communicatione eorum: Et cum eadem dicant, & eandem habeant doctrinam, vocemus illos hæreticos. Et cum de sece- rint aliquos per quæstiones, quæ sunt ab eis, nec non contradicentes fecerint auditores suos, his separatim inenarrabile Plenitudinis suæ enarrant mysterium. Decipiuntur autem omnes, quia quod est in verbis verisimile, putant se posse discere à veritate. Suasorius enim & verisimilis est, & exquirens fucos error. Sine fucis autem est veritas. Et propter hoc peris credita est. Et si aliquis quidem ex his qui audiunt eos, querat solutiones, vel contradicat eis, hunc quasi non capientem veritatem, & non habentem de Superioribus à Matre sua semen affirmantes, in totum nihil dicunt ei, mediarum partium dicentes esse illum, hoc est, Pſychicorum, si autem aliquis, quasi parvam ovem, deditum semetipsum ipsis præbeat imitationi illorum, & redemptionem illam consecutus est, inflatus est talis, neque in Cælo, neque in terra putat se esse, sed intra Pleroma introisse, & complexum jam Angelum suum, cum infistorio & supercilio incedit, gallinacii elationem habens.*

Prodit varios Valentinianorum mores, & dolos. Valentiniani primò nostrum fidelem populum appellabant communes Ecclesiasticos: Pſychicos, seu animales. Per contemptum. Secundò; ipsos venabantur in sua erroris retia: Præsertim simpliciores. Etenim omnes hæretici semper studuerunt, ac studebunt non ex paganis Christianos facere, sed ex Christianis Catholicis hæreticos. Tertio illi apud nostram plebem simulabant nostrum Tractatum: Nostrum Dogma nostro more docebant & prædicabant. Quò ita sæpius ab ista accederantur, & audirentur. Quarto de nostris Episcopis & Doctoribus querebantur: Querebantur sibi eadem sententiis & tradentibus non communicari. Se devitari, & contemni ut hæreticos. Quintò, nostris varias Dogmaticas quæstiones proponebant: Ita deiecere conabantur, & quandoque deiciebant. Deiciebant, & suos auditores faciebant etiam illos, qui ipsi antea constanter contradixerant. Eorum quippe sermo erat fucatus, ideoque verisimilis & suasorius. Sextò, scelerata sapientia non patiebatur constantem contradictionem, præsertim quæ quæstionum solutiones exquireret. Norat

enim se non in veritatis petra stare, sed in arena fabularum. Septimò, istiusmodi contradictores asserbat esse mediæ naturæ, Pſychicos seu animales incapaces luminis & sapientiæ. Hinc istos sibi ipsis relinquebat. Octavò, ab ista falsa sapientia seducti erant subito inflatissimi: Existimabant se ipso Creatore Deo sapientiores: Hæc respicit Septimius, & scribit: *Sed cum decipiendi gratia prætendunt se adhuc querere, ut nobis per sollicitudinis inſjectionem Tractatus suos insinuent.* Denique ubi adierint ad nos, utique per sibi datam à nobis fidem, dum nos ad sibi præstandam audientiam circumseripserint, quæ dicebant credenda esse defendunt. Hinc concludit: *Jam illos debemus sic refutare, ut sciant nos non Christo, sed sibi negatores esse.* Affirmat illis esse constanti & revelata facie refragandum.

Gnosticorum filii ac discipuli Manichæi & Priscillianistæ utebantur iisdem fraudibus. Constantissimè se negabant hæreticos, pertinaciter asserabant Catholicos. Eorum regula erat: *Jura, perjura, Secretum prodere noli.* Ita in libro contra mendacium testatur Sanctus Augustinus. Quod etiam nostræ Ecclesiasticæ Apparituræ adessent, & sacro-sancta nobiscum etiam Eucharistiæ Sacramenta sumerent, affirmat Magnus Leo. Et adversum ipsos sacro-sanctam Eucharistiæ, cuius antea vel sub altera tantum, vel sub utraque specie etiam in solemnè conventu fumenda erat populo libertas, sumi deinceps non permisit nisi sub utraque. Ita Manichæos, qui vini creatura avertabantur ut sanguinem mali Principis, duxit detegendos. Et in libris Retractionum scribit Sanctus Augustinus: *Ad Priscillianistas hæreticos investigandos, qui hæresim suam non solum negando atque mentiendo, verum etiam pejerando existimant occultandum, visum est quibusdam Catholicis Priscillianistas se debere simulare, ut eorum latebras penetrarent.* Et istud licere docet exemplum Sancti Eusebii Vercellensis Episcopi, de quo Sanctus Ambrosius: *Illud tacendum omnino non arbitror, quòd cum Arianorum detestanda perfidia totam cum universo mundo Italiam perurbasset, atque ejusdem pestilentie Sacerdotes simplicitatem Sancti Dionysii Martyris captivassent, ita ut subscriptionis ejus vinculum retinerent, qua illum è manibus eorum sapientia liberavit. Sicut enim ait. S. Paulus, Factus sum Judæis tamquam Judæis, ut Judæos lucrificerem; ita Eusebius hæreticis hæreticum se esse mentitus est, ut de hæresi filium liberaret. Dixit enim se eorum consentire perfidie, hoc sibi placere quòd illis. Sed quòd sibi filium Dionysium in subscribendo præponeret, graviter se moveri. Vos enim, inquit qui dicitis filium Dei Patri Deo æqualem esse non posse, cur mihi filium prætulistis? Qua illi ratione permoti, statim Sancti Dionysii chyrographum deleverunt; priorem locum subscribendi Beato Eusebio deferentes. Quos ille increpans & irridens ait: Neque ego me vestris sceleribus polluo, neque filium meum vobiscum participare permitto. Sanctus Dionysius Mediolanensis Episcopus, Arianorum dolo ac metu circumventus, subscripserat in damnationem Sancti Athanasii. Et ipsum*

sum ista arte expedit Eusebius. Quidam censent eandem artem hic probari & doceri à Septimio verbis: *Ut seiant nos non Christo, sed sibi esse negatores.*

Respondeo istam artem esse facinorosam, & in libro contra mendacium pessimè damnari, ac nervose confutari à Sancto Augustino. Et memoratus de Sancto Eusebio sermo à quibusdam eidem Augustino adscribitur, à quibusdam Sancto Ambrosio. Est neutrius: Est recentior, ac nullius ponderis. Ars ista abist à Sancto Eusebio. Et fabula sibi ipsi non coheret. Etenim Sanctus Dionysius Metropolita, Sanctus Eusebius erat ejus Suffraganeus: Qua igitur fronte, quo fucos potuisset prætereundem subscriptionem ante illum? Quis enim Canon permittit Magistru Provinciali Episcopum subscribere ante proprium, licet olim discipulum, Metropolitam? Et quòd Dionysius fuerit Eusebii discipulus, est difficile demonstratù: Et in Apologeticis pro Sancto Athanasio libris Lucifer Calaritanus Episcopus, omnium testis oculatus, refert istum Sancti Dionysii lapsum, ejusdemque ab illo resurrectionem, & istius artis nullam facit memoriam. Proinde est fabula, injuriosa in tantum Episcopum. Etiam noster Tertullianus semper fuit constantissimus osor mendacii. Quare à jam data presentium verborum expositione non est recedendum.

Istiusmodi simulationis habemus quædam alia magna exempla, admiranda potius, quàm imitanda. Etenim de Sancto Ephrem Edeſſenæ Ecclesiæ Diacono, sceleratos & apud nescio quam sceminam depositos Apollinarii hæresiarchæ libros venante, scribit in ejus vita Sanctus Gregorius Nyſſenus Episcopus: *Quæ cum magno innovissent Ephrem, ipse ejusdem se opinionis esse confingens, sceminam quæ libros istos prophanos custodiebat, adiit, & de se, quis sit, & quàm fausta ei ex eremo adferat, patefecit, nonnullaque forsant id genus alia adjiciens tandem rogat, ut Præceptoris sibi Scripta, publicæ utilitatis causa exhibeat, ut nobis scilicet, quos tunc hæreticos vocabat, repugnare commodius posset. Quibus verbis capta sceminam, eumque unum ex illis, qui Apollinarii sustinerent partes, reputans, libros præbuit, eos tamen sibi celeriter restitui deprecans. Tunc ille singula folia glutino compegit in unam massam, librum fecit inutilem, ac ita reddidit. Et de tempore, quo Cyzicenam Ecclesiam sædabat leprosus Eunomius, scribit in quarto hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Tunc Divino quidam zelo accensi, zelum occultantes, hæresis personam induunt, & Eunomii domum venientes rogabant, ut Dogmatis veritatem apertè doceret. Inductus ille, eosque sibi consentientes ratus, venenum, quòd hætenus**

celabat, evomit. Illi rursùm obnixius orarunt, ut doctrinam toti populo exhiberet, & Imperatoris, à quo fuerat docere prohibitus, ubi servantia gregem suam, qui veritatem scire desiderabat, præferret. Ita rursùm deceptus Eunomius blasphemiam publicè depromit. At illi statim ad Comitatum properarunt. Et accusarunt Eunomium. Et in erudito adversum Acephalos opere Anastasius Sinaita scribit de semetipso: *Cum venissem Alexandriam, vidissemque vanitatem, quam Eutycianis sibi propositam habent, Deo penitus adversam, & tendentem ad solam Ecclesiæ oppugnationem & everſionem, memor Prophetæ cujusdam, qui monet, ut cum obliquo & perverso pervertamur, hoc est, ut vulgè dicitur, cum vulpe vulpinemus, & cum Crete Cretemus, simulatione sanctæ cujusdam, pieque veritatis, privatim hunc in modum, veritate teste, hæreticos sum allocutus.* Amplè exponit suam hæresios simulationem. Verùm hæc nullo modo sunt probanda. Fuerunt inconditus zelus.

Cum enim querunt adhuc, &c.

Doctor supra dixerat: *Ut non inimici veritatis essent hæretici.* Hoc est, per impossibile supponamus Valentinianos & quosvis Gnosticos non esse hæreticos. Nunc abscondit, ac evertit istam suppositionem, & ipsos esse, licet dolosissimos, tamen manifestos hæreticos demonstrat insigni dilemmate: Aut reverà veritatem adhuc querunt, & necdum tenent, aut jam tenent ipsam & credunt. Si primum, necdum crediderunt, adeoque necdum sunt Christiani. Si secundum, recidunt in idem. Etenim dicunt querendum, ut defendant. Hoc est, profitentur se necdum calere rationes suæ fidei, seu motiva credibilitatis. Et sic antequam defendant, seu defendere noriant, negant quòd credunt. Profitentur se necdum credere, quòd querunt. Nam qui credibilitatis fundamenta ignorat, necdum habet fidem Divinam. Ita omni modo profitentur se necdum Christianos. Hinc & tales sunt à nobis habendi. Pergit Doctor: *Qui per fallaciam veniunt, qualem fidem disputant? Est aliud principium demonstrans Gnosticos esse per omnia detestabiles. Quia nempe ad nostram fidelem plebem veniunt per fallaciam: Utrique qua dicunt se querere, & invenisse. Qua dicunt se credere, & necdum habere fundamenta credendi. Quia fingunt se idem credere nobiscum, & unicè student à nostra Fide seducere. Cui veritati possint tales patrocinari?*

C A P U T XV.

Hæretici ad disputationem de Scripturis non sunt admittendi.

Sed ipsi de Scripturis agunt, & de Scripturis suadent. Aliunde scilicet loqui possent de rebus fidei, nisi ex litteris fidei? Venimus igitur ad Propositum: Hoc enim dirigebamur, & hoc præstruebamus adlocutionis præfatione, ut jam hinc de eo congrederiamur, de quo Adversarii provocant. Scripturas obtendunt, & hac sua audacia statim quosdam movent: In ipso verò congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt. Hunc igitur potissimum gradum obstruimus, non admittendos eos ad ullam de Scripturis disputationem. Sic sunt illæ vires eorum, uti ne eas habere possint. Dispici debet cui competat possessio Scripturarum, ne is admittatur ad eam, cui nullo modo competit.

S C H O L I O N.

Sed ipsi de Scripturis agunt, &c.

Hæc verba sunt objectio adversum anteriorem Valentianios esse hæreticos ac veritatis hostes. Etenim hi differebant à Marcionitis. Hi antiquum omne Testamentum damnabant ac proferebant, Novum verò truncabant & lacerabant; isti verò utrumque plenè profitebantur, & specie tenus honorabant. Hinc quidam Catholici hæsitabant: *Sed ipsi de Scripturis agunt, & de Scripturis suadent.* Quomodo igitur possint non esse Catholici? Respondet atque exponit in litteris ad Joannem Hierosolymam Episcopum Sanctus Epiphanius: *Divinam scripturam Originès in hæresim suam maligna interpretatione detorquet. Quod faciunt & Manichei & Gnostici, & Ebionitæ, & Marcionis sectatores, & aliæ hæreses octoginta, quæ de purissimo Scripturarum fonte assumptas testimonia, non ita interpretantur ut scripta sunt, sed simplicitatem sermonis Ecclesiastici id volunt significare quod ipsi sentiunt.* Cur dicat, *Et aliæ hæreses octoginta*, exponit in Scholiis Marianus Victorius Episcopus Reatinus: *Propterea octoginta nominat Epiphanius, quod contra octoginta hæreses scripserit. Tot enim usque ad sua tempora pullulaverunt.* Ex quo lucet hanc epistolam esse Panario posteriorem. Affirmat istud esse ingenium omnium hæreticorum. Confirmat in Dialogo adversum Luciferianos Sanctus Hieronymus: *Nec sibi blandiantur hæretici, si de Scriptura-*

rum Capitulis videntur sibi affirmare quod dicunt, cum & Diabolus de Scripturis sit aliqua locutus, & Scripturæ non in legendo consistat, sed in intelligendo. Divinæ Scripturæ summum apud omnes ubique Christianos habent auctoritatis apicem, sunt primum Evangelici Dogmatis fundamentum, ideoque ut suis erroribus fucum addant hæretici, non nisi ex fidei litteris possint loqui. Et hinc sacram Scripturam Martinus Lutherus quandoque appellavit librum hæreticorum: Quod nempe ex ipso hæretici omnes sua phantasmata confueverint venari & stabilire.

Neque mireris hoc. Etenim istum omnium hæreticorum morem memorat, atque insigniter elucidat etiam Vincentius Lerinensis, & adjungit: *Ergo secundum Apostoli Pauli magisterium, quotiescumque vel Pseudo-Apostoli vel Pseudo-Prophetæ, vel Pseudo-Doctores Divinæ legis sententias profecerunt, quibus malè interpretatis errores suos adstruere conentur, non dubium est, quin auctoris sui callida machinationa seculentur, quæ ille nunquam profecto commisisseretur, nisi sciret omnino nullam ad fallendum esse faciliorem viam, quam ut ubi adversarii erroris subinducitur fraudulentia, ibi Divinorum verborum prætentatur auctoritas.* Ex Evangelio demonstrat Diabolum ad Christum Dominum tentandum & fallendum fuisse usam Divinis testimoniis. Etenim dixit ille: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Scriptum est enim, quod Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Hinc nobis non esse solis sacrarum litterarum syllabis fidendum, sed insuper Ecclesiasticam Sanctorum Patrum intelligentiam idem Vincentius affirmat jungendam, atque profertur: *Hic forsitan requirat aliquis, cum sit per-*

*fectus Scripturarum Canon, sibi que ad omnia satis superque sufficiat, quid opus est, ut ei Ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur auctoritas? Quia videlicet Scripturam sacram pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt, sed ejusdem eloquia aliter atque aliter alius atque alius interpretantur; Ut pene quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Photinus, aliter Sabellius, aliter Dominatus exponit; aliter Arius, Eunomius, Macedonius; aliter Apollinaris, Priscillianus; aliter Jovinianus, Pelagius, Cælestius; aliter postremò Nestorius. Atque idcirco multum necesse est, propter tantos tam varii erroris anfractus, ut Prophetice & Apostolice interpretationis linea secundum Ecclesiasticæ & Catholici sensus normam dirigatur. Quæ omnia latè tradit ac demonstrat etiam Sanctus Irenæus. Demonstrat quod istud Diaboli in sacras litteras facinus Valentianiani imitentur. Quod se non sacris litteris subdant, sed sacras litteras ad suas blasphemias fabulas detorqueant & accommodent. Breviter, at nervosè Septimius: *Aliunde scilicet loqui possint de rebus fidei, nisi ex litteris fides.**

Lib. 5.
cap. 21.
Lib. 1.
cap. 1.

Venimus igitur ad Propositum, &c.

Omnia hucusque dicta non sunt nisi adlocutionis præfatio. Doctor nunc aggreditur fundamenta causæ. Et primum ac palmare ab utraque parte adductum fundamentum sunt sacræ litteræ, quas Sanctus Irenæus rectè affirmat esse Ecclesiæ regulam, firmamentum, columnas. Et hoc fundamentum discutere fuit plenè necessarium. Quod nempe Valentianiani ipsas pro se stare obtenderent, atque hac sua audacia statim quosdam moverent, & ex ipsis assidue disputarent. Quod disputando & Scripturas allegando firmos

Ecclesiæ filios fatigarent, infirmos caperent, medios cum scrupulo dimitterent. Quod Scripturæ sint & nobis & hæreticis communis arcus, affirmat in septimi Psalmi commentario etiam Sanctus Augustinus, & adjungit: *Et ipsi hæretici ex eodem arcu in animas, non charitate inflammandas, sed venenis perimendas insiliunt.* Quod nostros infirmos è Scripturis disputando non tantum caperent, sed & occiderent, scribit in commentario decimi Psalmi. Quod ipsum & nos à nostris Lutheranis & Calvinistis experimur. Hinc primum ad istas infirmorum ruinas gradus est obstruendus: Ante omnia demonstrandum est hæreticos non admittendos ad ullam de Scripturis disputationem. Scripturas ab ipsis allegari non posse, ideoque allegantibus non esse attendendum, longè minùs credendum. Quod ista arma sint ipsis furiva & aliena, ideoque & auferenda. *Dispici debet cui competat possessio Scripturarum: Ne is admittatur ad eam, cui nullo modo competit.* Dum duo ejusdem pronominis & cognominis producunt eandem Testamenti tabulas, & sepe eas affirmant institutos, ante omnia est de vera persona inquirendum ac decidendum. Sacræ litteræ sunt Divinæ Majestatis datum Christianis Testamentum: Et tam hæretici, quam Catholici, quibus solis debetur, utuntur isto nomine. Porro Abraham Patriarcha duos filios, de libera unum, alium de ancilla habuit: Et solum istum sibi scripsit hæredem. Ita & Dominus Deus. Hinc ante omnia disquirendum est, quinam sint veri Christiani. His enim solis per Apostolum est dictum à Christo Domino: *Depositum custodi.* Utrique Depositorum sacrarum litterarum, & veræ de ipsis intelligentiæ. Cunctis aliis, non ex libera, sed ex quavis ancilla genitis, aut ad ipsam apostatantibus Pseudo-Christianis istæ testamentales tabulæ sunt auferendæ. Et quidquid ex ipsis blaterarint, nulla est præstanda audientia.

C A P U T XVI.

Correptionem in hæreticos Apostolus mandat, non disputationem.

Hoc de consilio diffidentia, aut de studio aliter ineunda constitutionis induxerim, nisi ratio constiterit. In primis illa, quod fides nostra obsequium Apostolo debeat, prohibenti quæstiones inire, novis vocibus aures accommodare, hæreticum post unam correptionem convenire, non post disputationem. Adèd interdixit disputationem, correptionem designans causam hæretici conveniendi. Et hoc unum scilicet, quia non est Christianus.

Ne

Ne more Christiani, semel & iterum, & sub duobus aut tribus testibus castigandus videretur; cum ob hoc sit castigandus, propter quod non sit cum illo disputandum. Deinde quoniam nihil proficiat congressio scripturarum, nisi planè aut stomachi quà inear everfionem, aut cerebri.

SCHOLIION.

Hoc de consilio diffidentia, &c.

A Dductam de scripturarum possidendarum jure præscriptionem Valentiniani reponere esse astutum diffidentia consilium, aut certè studium aliter incedendæ constitutionis. Utrique Divinæ Constitutionis, quæ sacras litteras sanxit omnibus Christianis esse communes. Et Septimius responderet suæ præscriptioni constare rationem, ideoque esse firmam. Alienam ab istis vitiis. Et istam rationem affirmat fundari in Apostolo, cui nostra fides debet obsequium. Etenim Apostolus scripsit ad Titum: *Hereticum hominem post unam & secundam correptionem devota, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, & deliquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Affirmat hæreticum conveniendum non per disputationem, sed per solam correptionem.

Notanda sunt Septimii verba: *Et hoc unam. Scilicet quia non est Christianus. Ne more Christiani semel & iterum, & sub duobus aut tribus testibus castigandus videretur.* Nos hodiè Apostolum legimus: *Post unam & secundam correptionem devota.* Est lectio legitima, communis, & antiqua. Quidam tamen antiqui etiam Codices habuerunt: *Post unam correptionem devota.* Et ita quoque habuit Tertulliani Codex. Hinc ille affirmat hæreticum non nisi unica correptione conveniendum. Et addit causam: Quod non sit Christianus, ideoque nec gaudeat Evangelico jure ac ordine fraternæ correptionis. Affirmat cum illo non disputandum, sed ipsum dumtaxat corripiendum, & tunc devotandum & castigandum, utpotè qui per istam contumaciam sit damnatus & excommunicatus à semetipso. Quinimò castigari posse sine correptione, ideoque hanc unicam esse singularem gratiam. Et adjungit omnem hic disputationem seu de Scripturis congressionem esse inutilem, imò & noxiam. Unicum ejus fructum fore tui, qui disputabis, stomachi, imò forsàn & cerebri everfionem.

Quæ omnia in trigesima tertia super Apostolicam ad Romanos epistola homilia confirmat, & ex variis Sancti Pauli locis demonstrat Sanctus Joannes Chrysothomus. Ex epistola ad Romanos: *Rogo vos, Fratres, ut observetis eos, qui dissensiones & offensacula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.* Ex epistola secunda ad Theffalonicenses: *Denuntiamus vobis, Fratres, in nomine Domini nostri JESU Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre*

ambulante inordinatè, & non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis. Et ex secunda ad Timotheum epistola: *Alexander Erarius multa mala mihi ostendit. Reddet illi Dominus secundum opera ejus. Quem & tu devota.* Apostolus constanter docet non disputandum cum hæreticis, nec ulla ratione communicandum, sed ipsos observandos ac devotandos. Audiamus Joannem Chrysothomum: *Quid faciemus illis, qui ista, Apostolica Dogmata, depravant? Apostolus non dixit, Aggredimini, & manus conferentes pugnis decertate, sed declinate ab illis. Si enim ex stultitia quidem aut errore hoc facerent, oportebat corrigere. Quoniam verò scientes peccant, resistite aliis. Affirmat Apostolicum præceptum non de Erionibus, licèt per crassam errent ignorantiam aut desidiam, sed de solis, qui semetipfos jam condemnaverint, pertinacibus hæreticis esse intelligendum. Ita & Sanctus Irenæus scribit: *Eos hæreticos, qui sunt mitiores eorum & humaniores, avertes & confundes, ut non blasphement suum Conditorum; feroces autem, & horribiles, & irracionales effugabis à te longè, ne amplius sustineas verborum eorum.* Et Sanctus Epiphanius: *Hic qui vitæ desiderio tenentur, saluti est expedita ratio, & infidelissimi erroris confutatio facilis. Eis verò, qui salutis disciplinam & magistrum repudiant, ne integrum quidem seculum poterit ad disputandum sufficere. Cum illorum aures perpetuè, aspicias instat, obsurdescant.**

Verum his quædam obstitunt. Etenim Sanctus Apollinarius, Hierapolitanus Episcopus ac Phrygiæ Metropoli, in suis contra Montanum libris scribit: *Cum nuper essem Ancyra, Galatiæ urbe, & Ecclesiam, quæ in Ponto est, contentionum procellis ab ista nova & iniustata Pseudo-Prophetia concitatis jactatam offenderem, quantum poteram de his ipsis eorum erroribus, qui jam passim vagantur, multis diebus assidue disputabam in Ecclesia, adeò ut illa non solum permagna afficeretur lætitia, sed ad veritatem vehementer roboraretur. Et qui contrarias partes tuebantur, eodem temporis momento à me refutati animos deicerent, & omnes veritatis adversarii summo dolore angerentur.* Affirmat sibi cum Montanistis disputanti nec stomachum, nec cerebrum fuisse eversum, nec firmos fatigatos, nec infirmos captos, nec medios cum scrupulo dimissos, sed roboratam ac lætificatam omnem Ecclesiam, adversarios autem fuisse refutatos, dejectos, confusos. Ista ejus verba exstant in Ecclesiastica Historia Eusebii Cæsariensis. Eadem in Historia Sanctus Dionysius Alexandriæ Patriarcha affirmat se publicè coram omni populo disputasse cum Nepotis Episcopi sequacibus Chyliaistis, ædificatum fuisse omne Auditorium, & fa-

& factionis principem non dumtaxat convictum, sed & conversum. Et Sanctum Archelaum Mesopotamiæ Episcopum adversus hæresiarcham Manetem disputasse scribit in sexta Catechesi Sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus. Et adjungit Gentiles Philosophos fuisse electos in Judices: *Ne si Christiani Judices essent, viderentur favisse. Quod ipsum testatur Socrates.* Et quis ignoret solemnissimam Collationem Carthaginensem, in qua coram viro laico, Comite Marcellino, disputarunt Catholici Episcopi cum Donatistis? Similem Catholicorum cum Eutychnianistis Episcopis collationem fieri jussit Imperator Justinianus. Et Sanctus Augustinus solemnissimè solus disputavit cum Fortunato Manichæorum Presbytero, cum Felice Manichæo, cum Ariano Comite Pascentio, & cum Ariano Episcopo Maximino. Exstant plura istiusmodi exempla.

Respondeo cum Sancto Joanne Chrysothomo, qui in duodecima super secundam ad Theffalonicenses homilia improbat istiusmodi disputationes, & adjungit: *Neque enim fieri potest, ut qui contra perversee sententia homines pugnat, aliquid unquam lucratur. Cæterum si quando damnum aliquid ex nostra taciturnitate metumimus, tanquam propter infirmitatem & defectum rationis meventibus nobis adversum eos habere conflictum, tum necessariò retinenda est illorum improbitas. Affirmat non propter ipsos hæreticos, nec propter speratum ex ipsis convertendis fructum, sed ad stabilendum nostrum infirmum, ab ipsis in serupulos circumscriptum populum, esse cum ipsis quandoque disputandum. Et ita cum Montanistis disputavit laudatus Metropoli Apollinarius. Verum istiusmodi disputator nequit esse imperitus nescio quis ac temerarius Domitius, ad quem scripsit Sanctus Isidorus Pelusiotes: *Non cujusvis est, deus tu, Dogmatisten agere, quandoquidem nec omnium purpuram gestare. Quocirca cum non omnes purpura utantur, præsertim pauperes, abstineas velim ab Ecclesiæ nequaquam congruentibus disputationibus, quæ nullam auditoribus utilitatem adferunt, sed Religionem nostram in contumeliam trahunt, insensosque ac insectos nobis hæreticos non adversum te, atque ad te accusandum & insectandum stectunt, sed ad pietatem convitiis & maledictis incessendam excitulant. Non enim inscitiam tuam perspiciunt, sed piæ doctrinæ imbecillitatem visum ac ludibrio habent. Cum hæreticis disputaturum debere esse probum, eruditum, ac eloquentem affirmat etiam in litteris ad Herminum Gomitem, & denuò adjungit causam:**

Quia cum eum in disputationibus vinci conspiciunt auditores, gravissimis plerumque detrimentis afficiuntur, ut qui adulteris Dogmatibus surripiantur, atque in fraudem inducantur. Non enim id docentis imperitiæ, sed Dogmatis imbecillitati assignant. Et certè hæc disputatio instituitur non tam ad convertendos, quam potius ad confundendos hæreticos; atque ita infirmos Fideles divellendos ab ipsis, & Christo Domino roborandos. Hunc solum fructum habuit etiam disputationis Sancti Chrysi. Lupi Opera T. IX.

Apollinarii. Etiam Collationes Carthagenensis & Constantinopolitana. Et hinc publicas de fide disputationes severissimè interdixerunt Imperatores, Valentinianus, Marcianus, Justinianus. Quod nempe etiam imperiti disputare auderent, atque ita fidem nostram ludibrio exponerent. Imperator Constantinus IV. doctiores etiam Episcopus cum Monothelitis conferre volentes cohibuit, & addidit causam: *Quod ex particulari contentione non salum unitas fieri non possit, sed magis malum accrescat.* Interim eruditus & facundis disputationem esse permittendam censuit Sanctus Gregorius Nazianzenus. Et ejus judicium comprobavit Trullana Synodus. An Sanctus Archelaus suæ disputationi gentiles Judices rectè adhibuerit, est magna quaestio. Certè Sanctus Ambrosius coram laicis iudicibus disputare noluit, asserens non Imperatores de Sacerdotibus, sed Sacerdotes in fidei causa debere de Imperatoribus judicare. Et ita esse lege sancitum à Magno Imperatore Valentiniano. Quod ipsum censuit Aquilejense Concilium. Et Seleuciensem Synodum, quod mysticas de Dei Verbi Divinitate quaestiones coram omni fidei populo agitaverit, graviter arguit Sanctus Gregorius Nazianzenus. Quidquid sit, ineunda cum hæreticis disputatione non est per se mala. Ex rationibus possit permitti, imò & juberi. Interim ab ipsa sperari vix possit hæreticorum conversio. Et timeri possint alia mala. Hoc vult noster Tertullianus.

Quæ omnia locum obtinent etiam in generalibus Synodis. Etiam illic hæretici non sunt ad disputationem admittendi. Hic est perpetuus sensus Ecclesiæ. Disputantes agunt ut par in partem: Quod hæreticis permitti non possit, nec unquam à legitima Synodo fuit permissum. Qui Sanctum Athanasium in Nicæna Synodo contra Arianos Episcopos disputasse existimant, plurimum falluntur. Etenim tunc non erat nisi Diaconus. Et quis nesciat Synodum non Clericorum esse, sed solorum Episcoporum, ideoque Clericos illic nec interloqui posse, longè minus disputare. Rectè Socrates: *Alexander Episcopus Athanasium Diaconum secum duxit Nicæam, ut cum Concilio in unum coereretur, subsidio sibi esset in disputando.* Effet adjutor studii. Nec Nicæa Arius, nec Sardicæ aut Constantinopoli quis Arius, nec Ephesi Nestorius, nec Chalcedone Eutyches aut Dioscorus, nec in sexta Synodo Macarius Antiochenus, nec in septima Iconoclastæ, nec in octava Photius sunt ad disputandum admissi, ac permitti sedere; sed jussi sunt stare inter reos, rationes reddere suorum Dogmatum, audire Synodale judicium, & obedire. Quibus obedire non placuit, fuerunt deportati. In Oasim passim migraverunt. Magnus Imperator Theodosius Orientalem Ecclesiam invenit laceratissimam. Grassabantur Ariani, Macedoniani, Novatianenses, Apollinaristæ: Omnes secti in plurima & sibi mutuo adversantissima stulta. Etenim à Sardicensi Synodo Orientale Imperium tenuerant Constantius, Julianus, & Valens, atque ita omnes illic portæ patuerant Diabolo. Hinc opti-

Lib. 1. cap. 17.

Cap. 4.

Lib. 2. cap. 16.

Her. 64. cap. 66.

Lib. 1. Ep. 214.

Orat. 26.

Ep. 13.

Orat. 21.

Lib. 1. cap. 11.

Lib. 2. Ep. 235.

Lib. 5. cap. 15.

Lib. 7. cap. 19.

mus ille Princeps censuit incidendam novæ species Synodum: Synodum omnium Sectarum, quæ mutua disputatione finiret omnes lites, & pacem induceret ac stabiliret. Verùm à Sisinio, Novatianensium erudito Diacono, instructus Nestarius Constantinopolitanus Episcopus potenter intercessit, affirmans atque demonstrans istiusmodi disputationes esse nova rixarum fomenta, atque ita per ipsas non sanari discordias, sed incrudescere ac augeri. Et optimus Princeps acquievit. Et hinc nata est Constantinopolitana Synodus. Ita referunt Socrates, & Hermias Zozomenus. Et hinc Carthaginensis cum Donatistis, & Constantinopolitana cum Eutychiianis collatio, nec rem habuerunt Synodi, nec nomen. Quia nec veram formam. Et hinc Basilienensis Synodus, quod Bohemos, in Constantiensi Concilio damnatos, Hussitas sub salvo

Lib. 5. cap. 15.
Lib. 7. cap. 12.

conductu ad disputandum invitaverat, graviter & merito arguit Papa Eugenius quartus. Et quidem illa purgare suum factum per multa studuit. At per pleraque apocrypha & fabulosa. Audi unam insignem fabulam: In Synodo Chalcedonensi Orthodoxi disputarunt cum Nestorianis, dudum in Concilio Ephesino damnatis. Et post multa inter eos fuit convenum, ut nostri orarent secundum nostram, & illi secundum suam fidem. Et charta quedam, in qua & nostra fides & errores illorum describerentur super corpus beatæ Euphemie poneretur, ut Deus veram fidem manifestaret. Quod & factum est. Plures istiusmodi fabulas adducit illa purgatio. Et hinc lucet non solum Spiritum Sanctum, sed etiam per humanam industriam acquisitæ editionis donum isti Concilio defuisse. Calvinistas & Lutheranos ad disputandum admittere noluit etiam Tridentinum Concilium.

Epist. 3.

C A P U T X V I I.

Nihil ex congressione Scripturarum, nisi stomachi everasio aut cerebri.

Ista hæresis non recipit quasdam Scripturas: Et si quas recipit, non recipit integras. Adjectionibus & detractionibus ad dispositionem Instituti sui intervertit. Et si aliquatenus integras præstat, nihilominus diversas expositiones commentata convertit. Tantùm veritati obstreperit ad alter sensus, quantum & corruptor stylus. Variæ præsumptiones necessariò nolunt agnoscere ea, per quæ revincuntur. His nituntur, quæ ex falso composuerunt, & quæ de ambiguitate ceperunt. Quid promovebis, Exercitissime scripturarum, cum si quid defenderis, negetur: Ex diverso, si quid negaveris, defendatur? Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione: Nihil consequeris, nisi bilem de blasphematione.

S C H O L I O N.

Ista hæresis non recipit quasdam Scripturas, &c.

Doctor pergit adducere rationes, ob quas non expedit hæreticos admittere ad nobiscum disputandum ex Sacris litteris. Et prima ratio est, quòd ipsorum aliqui sacrum Ecclesiæ Canonem non plenè admittant, repudient aliquos centò Divinos libros, atque ita è Sacris Litteris non possint convinci. Marcion, quem postmodo imitati sunt Manichæi ac Priscilliani-

stæ, damnat, proscrit, ac blasphematur anti-quum Testamentum. Etenim ejus authorem ac mundi Creatorem Deum impudoratè blasphematur esse malum principium, ideoque omnes ab ipso dictatos libros oportere projici & damnari. Ad ipsas abolendas venisse Christum Dominum, Filium boni Dei. Præterea ex Novo Testamento nihil admittit, nisi Sancti Lucæ Evangelium, & epistolas Sancti Pauli. Ita testatur Sanctus Irenæus. Attamen non omnes istas admittit epistolas, sed solas decem: Epistolam ad Romanos, duas ad Corinthios, duas ad Theffalonicenses, epistolam ad Ephesios, epistolam ad Philippen-ses, epistolam ad Colossenses, & epistolam ad Philemonem. Quòd epistolam ad Titum non admi-

Lib. 3. cap. 12.

Lib. 4. cap. 28.

admiserit, testatur in sui super ipsam Commentarii præfatione Sanctus Hieronymus. Nicephorus Calixtus, scribens solas novem ab ipso admittas epistolas, labitur. Quod duas ad Timotheum epistolas non admiserit Marcion, testatur in secundo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus. Et rejectionis causam affirmat fuisse hæc Apostoli verba: O Timothee, Depositu custodi, devitans prophanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ. Per falsi nominis scientiam Apostolus omninò intelligit Gnosticos. Hinc laudatus Clemens: Cum ab hac voce convincantur hæretici, epistolas ad Timotheum abrogant. Eiusdem vocis substantiam habet Apostolus in epistola ad Titum. Quare non solum Marcionitæ, sed omnes generatim Gnostici videntur istas epistolas abrogasse.

Lib. 1. cap. 26.

Cerinthus & Ebion sunt præsertim averfati Evangelium Sancti Joannis. Rationem dat in illustrium virorum Catalogo Sanctus Hieronymus: Joannes novissimus omnium scriptis Evangelium, rogatus ab Asiæ Episcopis, adversus Cerinthum, aliosque hæreticos, & maximè tunc Ebionitarum Dogma conjurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse. Undè & compulsus est Divinam ejus Nativitatem edicere. Addit Sanctus Irenæus: Solo, quod est secundum Matthæum, Evangelio utuntur Ebionitæ, & Apostolum Paulum recusant, Apostatam eum legis dicentes. Consonat in Commentario super Sancti Matthæi Evangelium Sanctus Hieronymus: Ebionitæ, cum ceteros recipientes Apostolos, Paulum quasi transgressorem Legis repudiant. Et infra: Evangelium, quo utuntur Nazareni & Ebionitæ, quod nuper in Græcum de Hebræo sermone translultum, & quod à plerisque vocatur Matthæi Authenticum. Elucidat in secundo hæreticarum fabularum libro Theodoretus: Ebionitæ docent Dominum JESUM Christum ex Joseph & Maria esse natum. Et solum Evangelium secundum Hebræos recipiunt. Apostolum verò apostatam vocant. Ex his erat Symmachus, qui vetus Testamentum in linguam Græcam translulit. Alia præter hanc classis fuit ejusdem nominis: Nam & Ebionæ quoque vocantur. Qui in ceteris quidem omnibus cum prioribus conveniunt, Servatorem verò & Dominum ex Virgine natum dicunt. Evangelio autem secundum Matthæum solo utuntur. Etenim Sanctus Matthæus perpetuam Deiparæ Virginitatem lucidissimè prædicat: Hinc illius inficiatores duxerunt abiciendum hocce Evangelium, & istud aliud apocryphum assumpserunt.

Cap. 1.

Sanctus Irenæus etiam in alio sui operis libro scribit de Sancti Joannis Evangelio, & aliis hæreticis: Alii, ut donum Spiritus frustrentur, quod in novissimis temporibus secundum Placitum Patris effusum est in humanum genus, istam speciem non admittunt, quæ est secundum Joannis Evangelium, in qua Paraclitum se missurum Dominus promissit. Simul & Evangelium & Propheticum repellunt Spiritum. Et adjungit: Datur intelligi, quòd hujusmodi neque Apostolum Paulum recipient. In ea enim Epistola, quæ est ad Corinthios, de Prophetiis Chavismatibus diligenter locutus est. Et scit viros Christi. Lupi Opera T. IX.

Lib. 3. cap. 11.

Sanctus Irenæus etiam in alio sui operis libro scribit de Sancti Joannis Evangelio, & aliis hæreticis: Alii, ut donum Spiritus frustrentur, quod in novissimis temporibus secundum Placitum Patris effusum est in humanum genus, istam speciem non admittunt, quæ est secundum Joannis Evangelium, in qua Paraclitum se missurum Dominus promissit. Simul & Evangelium & Propheticum repellunt Spiritum. Et adjungit: Datur intelligi, quòd hujusmodi neque Apostolum Paulum recipient. In ea enim Epistola, quæ est ad Corinthios, de Prophetiis Chavismatibus diligenter locutus est. Et scit viros Christi. Lupi Opera T. IX.

ac mulieres in Ecclesia prophetantes. Ex simili causa Marcionitæ abjecerunt librum Apostolicorum Actuum. Etiam Manichæi. Promissum à Christo Domino Spiritum Sanctum garriabant non die Pentecostes in Apostolos, sed dudum postmodò in suum Manetem fuisse venturum, ac venisse. Sanctus Irenæus scribit in Tatianum, qui ex Sancti Martyris Justinis discipulo defecit ad Gnosticos, & de quo ac ejus sectatore Severo scribit Eusebius Cæsariensis: Hi lege, Prophetis, & Evangelis utuntur. De Paulo autem Apostolo malè loquuntur: Ejus Epistolis fidem abrogant. Ita quoque Apostolorum minime recipiunt. Idem scribit in præfatione Commentarii super epistolam ad Titum Sanctus Hieronymus, verum cum moderamine. Tatianus, Encratitarum Patriarches, qui & ipse nonnullas Pauli Epistolas repudiavit, hanc vel maximè, hoc est, ad Titum, Apostoli pronuntiantiam credit, parvipendens Marcionis & aliorum, qui cum eo in hac parte consensum, assertionem. In primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus istam audaciam non Tatiano adscribit, sed soli Severo: Severiani & Divini Pauli Epistolas, & Actuum historiam rejiciunt. Et quo capite Charisma prophetiæ & Sancti Spiritus in Pentecoste adventus ipsis displicuerunt, ignoro. Pergit Irenæus de alia Gnosticorum specie: Qui JESUM separant à Christo, & impassibilem per se verasse Christum, passum verò JESUM dicunt, id quod secundum Marcum est, preferunt Evangelium. An Cerinthianos, quibus ista placuit blasphemiam, respiciat, ignoro. Nec enim isti solis illa placuit. Etenim de Elcesæis, qui se factabant Prognosticos, scribit Theodoretus: Apostolum penitus repudiant.

Lib. 4. cap. 27.

cap. 20.

Lib. 2. cap. 11.

Lib. 3. cap. 7.

Et hæc audacia non fuit solorum Gnosticorum. Transivit etiam ad Arianos, de quibus in præfatione suorum super epistolam ad Hebræos commentariorum scribit idem Theodoretus: Ariani nobis argumentis, ob quæ laudatam epistolam esse verè Apostolicam semper credit Orientalis Ecclesia, valere jussit, adversus veritatem impudenter decertant, Apostolicæ Theologiæ, qua proæmium exornavit, splendorem non ferentes. Cum enim non possent resistere iis, quæ de Unigeniti Divinitate aperitè dicta fuerant, ausi sunt totam epistolam rejicere, cum tamen & Decreta & aliæ sententiæ magnam habeant cognationem cum aliis epistolis. Primum epistolæ caput, quod Divini Verbi substantialem Divinitatem lucidissimè prædicat, obfiscare Ariani non potuerunt, nec in suas pravitates detorquere. Hinc omnem epistolam, lacerationis infamiam erubescens, proscrisperunt. Etiam de Theodoro Mopsuestiensis Episcopo dicit quinta Synodus: Theodorus reprobat & librum Job, & contra conscriptorum ejus, id est, sanctum Spiritum, dicit quòd paganus sapiens hunc librum conscripsit. Et iterùm: Per omnia reprobat Scripturam Job, & conscriptori maledicit. Idem autem est dicere Spiritui Sancto. Et hæc demonstrat ex Theodori libris. Et pergit: Ad hæc demonstrat idem Theodorus & Canticum Canticorum, & sicut ad amatam sibi hæc Salomonem scripsisse dicit, infans.

Collat. 4.

da Christianorum auribus de hoc exponens. Nota verba; Conscriptorem ejus, id est, Spiritum Sanctum, Affirmant non sola Senfa, sed & verba istius libri esse à Spiritu Sancto & dictata & conscripta. Hinc eundem Theodorum graviter ac merito culpam eadem Synodus, quod Proverbia ac Ecclesiasten dixisset à Salomone conscripta, non per Prophetiæ Charisma, sed per gratiam humanæ prudentiæ, Ita enim & istos libros impius Theodorus expunxit à Canone. Quod etiam libros Esdræ, libros Paralipomenon, Psalmorum titulos ac inscriptiones, necnon & Catholicas, præsertim Sancti Jacobi, epistolas proscripterit, in tertio contra Nestorianos ac Eutyrianos libro testatur Leontius Scholasticus Byzantinus. Et quidem Theodori in Scribit Prophetiam odium fuit tantum, ut propter ipsam abjecerit etiam epistolam Sancti Jacobi. Quia nempe hæc epistola laudat istam prophetiam. Et nota quod Leontius Catholicas epistolas appellerat Canonicas. Quod ipsum in suo Martyrologio facit Sanctus Ado Archi-Episcopus Vienneſis, Quare nequaquam novellus, sed insigniter antiquus esse iste titulus. Porro Theodorus non ad sua stabilienda dogmata prorupit in istam audaciam, sed ex mera petulantia ingenii. Est petulantia adeo infamis, ut omnes passim hæretici ab ipsa abhorreant. Timent lapides fidelis populi. Et tamen in ipsam proflire non timuerunt Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus. Ipsa sola sufficit ad eos nec audiendos. Primum petulantia ac audacia auctorem fuisse Dositheum, Saducæ apud Judæos hæresis Principem, affirmat in dialogo contra Luciferianos Sanctus Hieronymus. Hic Prophetarum libros proscribere præsumpsit, & solum Pentateuchum admittere.

Et si quas recipit, non recipit integras, &c.

Doct̃or agit in Marcionem, de quo Sanctus Irenæus: Marcion id, quod est secundum Lucam, Evangelium circumcidit, & alia que sunt de generatione Domini conscripta, aufert. Et de doctrina sermonum Domini multa aufert, in quibus manifestissime conditorem hujus universitatis suum Patrem confitens Dominus conscriptus est. Semetipsum esse veraciorem, quam sunt hi, qui Evangelium tradiderunt Apostoli, suasit discipulis suis, non Evangelium, sed Evangelii particulam tradens eis. Similiter autem & Apostoli Pauli epistolas abscidit, auferens quæcumque manifestè dicta sunt ab Apostolo de eo Deo, qui mundum fecit, quoniam hic Pater Domini nostri JESU Christi est, & quæcumque ex Prophetis memoratus Apostolus docuit prænantiantibus adventum Dei. Quod ipsum scribit & in aliis locis, atque adjungit: Sed Marcionem quidem, quoniam & solus manifestè ausus est circumcidere Scripturas, & impudenter super omnes obtrudere Deum, seorsum contradicemus, ex ejus Scriptis arguentes

cum, & ex iis sermonibus, qui apud eum observati sunt, Domini & Apostoli, quibus ipse utitur, everſionem ejus faciemus, præstante Deo. Affirmat duo. Primò, quod primus istius sceleratæ truncationis temerarius attentator fuerit Marcion. Secundò, quod non providè truncaverit. Etenim ista, quæ ex Sancti Lucæ Evangelio ac ex Sancti Pauli decem epistolis permixta integra, plenissimè sufficiunt ad ejus omnimodam everſionem. Quod istud facinus primus attentavit Marcion, in sexta Catechesi testatur etiam Sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus: Marcion, cum testimoniis Veteris Testamenti in Novo recitatis coargueretur ac reselleretur, primus est ausus ea excindere testimonia, & fidei sermonem, qui annuntietur, nullo confirmatum dimittere. Idem scribit in secundo contra Celsum libro Origenes. Antiquum Testamentum ac ejus auctorem Deum impudenter blasphemavit Marcion: Hinc & ex Evangelio, & ex Sancti Pauli epistolis abscit omnia ex illo citata, & ad Novi Testamenti doctrinam confirmandam laudata testimonia. Et hæc est ratio, cur epistolam ad Hebræos omnino abjecerit. Quia nempe istis testimoniis ipsa est refertissima. Quia istis tota innititur. Hinc dicit non corrigendam, sed plenè abjiciendam. Est à perfidis Judæis inchoatum facinus. Quod illi ex septuaginta Interpretum translatione multos ac integros de Incarnandi, & pro nobis crucifigendi Divini Verbi Sacramento locos abstulerint, testatur in dialogo cum Tryphone Judæo Sanctus Martyr Justinus. Marcion fuit primus attentator apud Christianos.

Ejus in Sancti Lucæ Evangelium audacia fuit varia. Ipsam accuratè exponere non spectat ad præsens Propositum. Eam videt apud Tertulliani in ipsum libros, ac apud Sanctum Epiphanium, cujus hæc sunt notanda verba: Et quidem Marcionis ille liber Evangelium secundum Lucam stylo ipso referre videtur, ut autem ab eo mutilatus est initio, medio ac fine decurtatus, & corrosi à tineis undique vestimenti simillimus est. Et adjungit quod abundantissima ad sui everſionem fundamenta in ipso reliquerit Marcion, adeoque stultissime correxerit. Nec solummodò truncavit, sed & illa, quæ reliquit, vitiavit. Audiamus Sanctum Isidorum Pelusiotem in litteris ad Panophium. Affirmat omne de humana Domini generatione exordium esse ablatum in Sancto Luca, & subjungit: Paulò longius progressus aliam rursum improbitatem conspicies. Commutatis enim his Domini verbis, Non veni destruere legem aut Prophetas, sic effecerunt: Quid putatis? Quod venerim ut legem ac Prophetas adimplerem? Veni ut everterem, non ut explerem: Hinc autem intelliges, quoniam pacto inimicitiam inter duo Testamenta moliantur, Christum à lege alienum esse consingentes. Etiam Sancti Pauli epistolas non solummodò truncavit Marcion, sed & ipsarum ordinem transposuit. Epistola ad Galatas est ipsi prima. Ita epistolam ad Romanos, quæ apud omnes semper prima fuit, affectit injuria. Confictum ab ipso ordinem habes apud Sanctum Epiphanium. Epistolam

istolam ad Ephesios appellat ad Laodicenses. At tamen non vitiavit omnes, sed epistolam ad Philemonem dimisit intactam. Ita testantur laudatæ Epiphanius, ac in suorum super istam epistolam Commentariorum præfatione Sanctus Hieronymus. Et ex hac forsitan causa Nicephorus Calixtus dixit novem solummodò Sancti Pauli epistolas fuisse à Marcione admixtas. Utique cum vitiacione. Ratio, cur istam Marcion non vitiarit, videtur lucida: Quia nempe nullum habet testimonium antiqui Testamenti, nullum singulare Evangelii Dogma.

Et istæ Sacrarum Litterarum vitiatio non est modicum facinus. Ad Sancti Prophetæ Aggæi verba, Meum est argentum, & meum est aurum, dicit Dominus Exercuum, quisquam olim addiderat: Et cui volo, dabo illud. Existimo fuisse marginalem Paraphrasim, quæ tandem irrepsit in textum. Ante inventam Typographiam frequens fuit ista miseria. Cui tunc accessit & nimia licentia interpretandi. Audaciam graviter damnat in trigesima quarta super primam ad Corinthios epistolam homilia Sanctus Joannes Chrysoſtomus, affirmat à vulgi facibus inductam, atque prosequitur: Ne vestimento Regio aranearum telam inducamus. Nam si quis fuerit deprehensus in Purpura deforme subtegmen contexens, ultimum dabit supplicium. Multo magis spiritualibus. Neque enim leve vinc oritur peccatum. Et quid dico ex additione vel ablatione? Ex puncto solo, & ex sola lectionis simulata lectione absurdè sæpè orti sunt sensus. Hæc tantus Doctor declamat in factum ex simplicitate additamentum. Qui talia ad transformandum Evangelicæ prædicationis Dogma attentant, fe præcipitant in poenas, quas suæ Apocalypsi apposuit Sanctus Joannes Apostolus: Confessor omni audientibus verba Prophetiæ libri hujus, si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de Civitate sancta, & de his que scripta sunt in libro isto. Nam & Divalibus Romanorum Imperatorum litteris injecta falsi manus est crimen læsæ Majestatis. Et hinc Sancto Justino, Prophetica de Christo Domino testimonia asserenti à perfidis Judæis falsata: non penitus malè respondit Tryphon Judæus: An pro eo atque ais, in Scripturis aliquid detraxerint aut depravaverint Principes populi, Deus scire potest, videtur autem hoc incredibile. Incredibile profecto, ego dixi, videtur. Magis enim est horrendum, quam vituli consecratio, quam in terris fecerunt, qui manna ad saturitatem fuerunt impleti. Et quam Liberorum Dæmonis mactatorum sacrificium, aut Prophetarum ipsorum occiso. Hinc item omnem sanctorum dumtaxat Patrum vitiacionem Ecclesia semper punivit plena ac irreparabili degradatione. Hinc item Sanctus Anastasius Sinaita erudito suo operi præfixit hanc precem: Obtestamur eos, qui librum hunc transcripturi sunt, ut Scholia adiciant, accentusque accuratè observent, & puncta ac semi-puncta, & ipsa etiam solæca, seu solæcismi speciem præseferentia. Quia aliàs quoque

imperiti quidam nostrum dogmaticum totum blasphemis in descriptione oppleverunt. Quod eandem, & quidem sub anathemate, obtestationem suis libris subjunxerit Sanctus etiam Irenæus, testatur Eusebius Cæsarensis. Nos hic agimus de sola vitiacione Sacrarum Litterarum.

Et in hoc horrendo facinore sceleratus Marcion habuit plures successores. Quod suo tempore esset hæreticis familiare, testantur in libro de unitate Ecclesiæ Sanctus Cyprianus, ac Sanctus Dionysius Episcopus Corinthiorum. Hic apud Ecclesiasticam memorati Eusebii historiam queritur suas litteras fuisse ab hæreticis vitiatas, ac pergit: Nec mirum certè, si quidam Dominicas Scripturas dedita opera depravare aggressi sint, cum has meas, que certè non sunt ejus generis, adulterare studuerint. Et adjungit de ambobus: Quibus planè vix in extremum judicium est repositum. Omnino notat Marcionitas. Etiam de Tatiano, Encratitarum Principe, ac Marcionis furculo, scribit ipse Eusebius: Hunc ajunt nonnullas Pauli Apostoli voces, utpotè qui dictionis ac loquendi compositionem in illis corrigere moliretur, audacter ac temerè commutasse. Sanctus Paulus profutur se Græco sermone fuisse imperium. Hac confessione abusus Tatianus, quasdam ejus epistolas projecit, quasdam corrigere attentavit, id est, sceleratè depravavit. Et de cunctis generatim Gnosticis scribit in Panario Sanctus Epiphanius: Tam veteri quam novo utuntur instrumento. Licet eum, qui in veteri locutus est, abdicent. Et quidem quoties vocem aliquam reperiant, que Dogmati suo contrariam sententiam habere videtur, ab hujus mundi Principe profectam esse prædicant. Et dum suo phantasmati non possunt accomodare, abscindunt. Epiphanius addit de Ebionitis: Quod penes illos est Matthei Evangelium, ne integrum quidem habent, sed adulteratum ac mutatum. Idque ipsum Hebraicum vocant. Demonstrat quod ipsum in multis & truncaverit & alteraverit. En unum utroque facinore læsum locum. Discipuli illic interrogant: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha. Et Dominus respondet: Num desideravi hoc Pascha carnem manducare vobiscum? Quò carnis natura malas, ideoque à Domino non fuisse comestas evinceret, Ebion prorupit in istud sacrilegium. Etiam de Cerintho scribit Epiphanius: Cerinthiani Evangelio Matthei non integro, sed ex parte dumtaxat utuntur. Nimirum propter genealogiam, quæ est carnis propria. Utique ob genealogiam ex Virgine. Epiphanius adjungit, quod uterque Apostolum Paulum, uti legis apostatam abiciat. Quin & Ebion ipsum, quod Tharsensis esset, dixit fuisse gentilem, & profelytum, ac tandem apostatam. Quod istud truncandi & vitiandi facinus fuerit etiam Manichæis familiarissimum, est omnibus notum. Et de Priscillianistis scribit ad Sanctum Thuribium Asturicensem Episcopum magnus Leo: Et si vetus Testamentum, quod Priscillianistæ se suscipere simulant, Manichæi refutant, ad unum tamen finem utrorumque tendit intentio, cum quod isti recipiendo corrumpunt, illi abdicando impugnant.

Lib. 5. cap. 19.

Lib. 4. cap. 22.

Cap. 27.

Hæref. 26. cap. 6.

Hæref. 30. cap. 13.

Hæref. 2. cap. 5.

Epist. 92. cap. 16.

Priscillianus eadem audacia manus omnino iniecit in novum Testamentum. Hinc adulegina ejus emendatione correctos libros idem Pontifex damnat sub anathemate. Et rectè affirmat, quod vetus ille Testamentum fuscipere simulaverit. Quod nempè timeret lapides fidelis populi, duxit ita mentiendum. Proinde istud truncationis & alterationis facinus fuit commune omnibus passim Gnosticis.

Transiit etiam ad alios hæreticos. Etenim de Theodoto Byzantino, Artemone, ac ipso-
 Lib. 5. reensem antiquus Ecclesiæ Pater: *Sacras audacter cap. 27. depravant Scripturas. Veteris fidei Canonem abrogant.* Et statim infrà: *Quod à fide longissimè ab sint, quid attinet commemorare? Ob banc causam in Sacras etiam Litteras confidenter & temerè manus violentas injiciunt, easque se emendare & corrigere prædicant. Quod nihil falsi in eos ementitus loquar, nemini verum scire cupienti poterit esse obscurum. Nam si quis cujusquam illorum exemplaria in manus sumere, accuratè peruestigare, & inter ipsa conferre voluerit, reperiet profecto illa quàm maximè inter se dissidere. Nam Asclepiodori exemplaria cum illis, quæ sunt Theodoti admodum discrepant. Ac multa sanè suppetunt. Propterea quod illorum discipuli exemplaria ab utrisque, ut illi appellant, correctæ, ut nos, corrupta, studiosè & sedulò descripterint. Rursus quæ sunt Hermophili, cum illis minimè consentiunt. Quæ Apollonii dicuntur ipsa sibi non constant. Licet enim quæ priùs ab illo exscripta fuerunt & composita, posterioribus denud in versis ac innovatis comparare, sic invenire illa inter se valdè dissentientia, erit per facile. Quantum inscitia & temeritatis habeat perditus iste conatus, ne illos ipsos quidem ignorare suspicor. Aut enim Sacras & Divinas Scripturas à Spiritu Sancto dictatas non credunt, & ita sunt infideles, aut seipso Spiritu Sancto sapientiores esse dicunt, quod planè quid aliud est, quàm quasi Dæmone exagitatò insannire? Neque enim hanc inconsultam & imprudentem molitionem esse suam inficiari poterunt: Quandoquidem ista exemplaria esse sua ipsorum manu transscripta, perspicuè deprehenduntur. A quibus autem erant ipsi instituti, ab illis sanè ejusmodi Scripturas numquam acceperunt: Et exemplaria, undè ista transcripserunt, demonstrare non possunt. Quidam illorum eas quidem depravare non adè operæ pretium duxerunt: Sed tum legem, tum Prophetas, lepida simulatione, perindè ac si nefariam & impiam omnino doctrinam complecterentur, prorsus pernegantes, in vastissimum exitii gurgitem præcipites deciderunt. Hæc non ipsius Eusebii, sed antiquissimi & authentici Patris sunt verba, cujus nomen dolemus non esse ab illo designatum. Attendant hæc Lutherani & Calvinistæ: Et videant suam audaciam à tot sæculis, & à tantis Patribus esse in Theodoto ac Artemone damnatam. Ex eodem autore scribit in secundo hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Prædictus Scripser etiam adiecit, quod qui hanc hæresim constarunt, Divinam Scripturam interpolare ausi sunt, & quedam amputare, quedam adjicere,**

emendasse se dicentes, quæ non bene habebant, & sapientiores se Spiritu Sancto pronuntiantes. Neque in hoc ipso illos convenisse docet, sed alio modo id fecisse Theodotum, alio Asclepiadem, & Hermophilum aliter, aliter Apollonidem. Quia & horum singulos sua ipsorum in super correxisse, ita ut exemplarium magna sit discrepantia. Adit de isto Scriptore: Nonnulli Origenis opus esse putant. At putant sine fundamento. Etenim Eusebius laudat Heraclitum, Maximum, Candidum, Apionem, Sextum, ac Arabianum: Et affirmat Scriptorem illum esse unum ex ipsis. Et Theodoretus non est ipsi pienè conformis.

Theodorus & Artemon fuerunt Pauli Samosatensis, Photini ac Nestorii duces & præcursores. Et ista per icsos facta sacrarum litterarum vitiatio videtur Nestorium ac ejus Presbyterum Anastasium circumscriptisse. Audiamus Socratem: *Nestorius ignoravit, quod scriptum sit in vetustis exemplaribus epistolæ Catholicæ Divi Joannis, Omnis spiritus qui solvit JESUM, ex Deo non est. Quippè hanc sententiam omnes, qui Divinitatem ab humanitate Christi sejungere studebant, ex vetustis exemplaribus delere ac tollere non dubitarunt. Quapropter veteres Interpretes idem ipsum significarunt, quosdam videlicet esse, qui illam epistolam depravassent, quò in Christo hominem à Deo separarent. Epistola est manifestè scripta contra Cerinthum, Ebionem, & tunc grassantes, qui JESUM solvebant, Gnosticos. Quare ab hisce videtur non esse corrupta, sed penitus contempta & abjecta. Proinde ejus corruptio videtur esse facinus Theodoti, Artemonis, aut cujuspiam de ista sæce. Hanc vitiacionem memorat in epistola ad suum nepotem etiam Hincmarus Rhenensis, & affirmat ex ejus ignorantia deceptum fuisse Nestorium. Eandem audaciam in trigesima octava super Sancti Joannis Evangelium homilia Sanctus Joannes Chrysostomus notat ac damnat in Paulo Samosatensi. Ipsum arguit de prava interpunctione. Paulus legit hoc modo: *Potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est.* Joannes vult legendum: *Quia Filius hominis est, nolite mirari hoc.* An rectè censet, est alia quæstio. Interim lucet etiam Paulum fuisse reum istius facinoris. Facinus ergo à Theodoto ad Paulum, à Paulo serpsit ad Nestorianos. Etenim Macedonium secundum Episcopum Constantinopolitanum fuisse ab Imperatore Anastasio ejectum scribit in Breviario Liberatus Ecclesiæ Cartaginensis Archidiaconus, & addit causam: *Quod tamquam Nestorianus Evangelia & Apostolicam ad Timotheum epistolam alterasset. Quia nempè Nestoriani ita consueverant. Quod etiam varios Patres falsaverint, est omnibus notum. Et quidem Macedonius fuit falsò accusatus. Quare Hincmarus in præfata epistola censens Macedonium fuisse reum, ideoque & justè expulsum, aut Liberatum non bene attendit, aut fuit memoria lapsus.**

Et certè de isto scelerato Imperatore scribit ad Messalæ Consulatum Victor Episcopus Tonnontensis: *Constantinopoli, jubente Anastasio Imperatore,*

*torè, sancta Evangelia, tamquam ab idiotis Evangelistis, composita, reprehenduntur & emendantur. Quod ipsum in Chronico scribit Sanctus Isidorus Episcopus Hispalensis. Quod idem Imperator etiam Chalcedonenis Synodi Acta falsaverit, testatur Sanctus Theophanes ac Anastasius Bibliothecarius. Est crimen Eutychnianis, quorum princeps fuit Anastasius, familiare. De ipsis enim scribit Sanctus Anastasius Sinaita: *Quidam ex Sancti Lucæ Evangelio locum illum de guttis sanguinis & sudoris excindere tentarunt. Raterunt hæc Sancti Marci verba: Cæpit JESUS pavere & tædere. Et hæc Sancti Lucæ: Et factus in agonia, prolixius orabat. Et factus est sudor ejus, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram. Hoc ab Armeniis attentatum testatur eorum Sanctus Monachus Nicon, Patriarcha Isaac, & antiqua atque authentica apud Franciscum Combesis narratio de rebus Armeniorum. Blaterarunt ista non esse Sancti Lucæ aut Sancti Marci verba, sed additamenta Gnostici Saturnini. Ita testatur ista narratio. Hinc de illis pergit laudatus Anastasius: *Excindere tentarunt, nec potuerunt. Nam codices, qui his carent, falsitatis convincuntur ex plurimis aliis, qui omnia illa representant, Codicibus, qui tam Græcæ, quàm aliarum Nationum linguis sunt exarati. Ita demonstrat ista verba esse non à Saturnino, sed omnino ab Evangelistis.***

Eandem audaciam fuisse Arianis testatur in libris de Fide Sanctus Ambrosius: *Ariani quod forsitan Diabolus non faceret, Scripturas falsavere Divinas. Et in præfata epistola scribit Hincmarus: Constat Arianos de Evangelio rasisse, quod Salvator ait, Quia Dominus spiritus est. Quia credere volebant, quod Spiritus Sanctus esset Deus Omnipotens. Per interpunctionem corruerunt etiam primum caput in Sancti Joannis Evangelio: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso vita erat. Legendum est: Sine ipso factum est nihil, quod factum est. Aliam interpunctionem esse ab Arianis inductam testatur in quarta super istud Evangelium homilia Sanctus Joannes Chrysostomus. Quod ipsum & in Panario, & in libro Anchorato testatur ac detestatur Sanctus Epiphanius. Et in tertio apud Sanctum Athanasium Dialogo Orthodoxus dicit ad hæreticum Macedonianum: *Vos estis qui Sancti Pauli ad Hebræos epistolæ inscriptionem, & epistolæ ad Romanos contextum depravastis, cum dicitis scriptum non esse, Per spiritum ejus inhabitantem in vobis, sed, Propter spiritum ejus inhabitantem in vobis. Quin etiam eccè Propetæ quoque verba conaris depravare. Macedoniani fuerunt Arianis in Apostolicam ad Hebræos epistolam mitiores: Isti projecerunt integram, hi nescio quas ejus partes. Quod nempè isti & pro Deo Filio, & pro Deo Spiritu Sancto, hi autem sola pro Deo Spiritu Sancto testimonia averfarentur. Dominus Lucas Holtstenius Sancti Athanasii operibus adjunxit antiquam & eruditam istius Patris vitam, & ejus Author constanter asserit istos Dialogos esse Sancti Athanasii. Verum labitur. Etenim ipsos esse Sancti Maxi-***

mi Abbatis & Martyris, disertè affirmat in Responsis ad Marci Ephesini Archiepiscopi adversus Florentinam Synodum calumnias vir eruditissimus ac sanctissimus, Gregorius Proto-Syn-cellus, qui postmodò fuit Patriarcha Constantinopolitanus. Arianorum præcursores fuerunt Alogi, seu Alogiani. Etiam ab his omnia Sancti Joannis Apostoli Scripta fuisse repudiata testatur Sanctus Epiphanius; Evangelium, Epistolas, Apocalypsum. Ipsum dilectum Domini discipulum non fuerunt ausi proscindere. Hinc illa dixerunt non esse ipsius, sed opera Hæresiarum Cerinthi. Tremenda impudentia. Quod enim & Evangelium & primam præsertim epistolam Sanctus Joannes contra Cerinthum scripserit, testatur Sanctus Irenæus, ac Sanctus Hieronymus. Attamen Apocalypsum proscriptit etiam Marcion. Ita testatur in quarto contra ipsum libro Tertullianus. Quod eandem etiam quidam Catholicis, uti Cerinthi opus, proscripterint olim, testatur Eusebius Cæsariensis.

Eandem scripturarum lacerandarum audaciam in Sabbatio, Novatianensis factionis Presbytero ac apostata damnat, ac divinitus fuisse vindictam demonstrat Socrates. Eandem Diabolus impressit Albigenibus. Etenim in erudita ad omnes sub cælo fideles epistola venerabilis Claræ Vallis Abbas Henricus describit miserandum Tolosanæ civitatis statum, atque adjungit: *In tantum prævaluerat pestis in terra, quod illi sibi non solum Sacerdotes & Pontifices fecerant, sed etiam Evangelistas habebant, qui corrupta & cancellata Evangelica veritate, nova illis Evangelia cuderent, & de corde suo nequam recentia Dogmata seducto populo prædicarent. Mentior, si non erat inter eos homo quidam etate grandævus, rebus locuples, ornatus fratribus & amicis, & magnus homo inter maximos civitatis, quem ita peccatis exigentibus Diabolus excæcarat, ut seipsum Joannem Evangelistam diceret, & Verbum quod erat in principio apud Deum, ab alio quodam rerum principio, tamquam à Deo altero, segregaret. Exstat epistola apud Rogerum Hovedensem. Et tandem ab his eadem audacia, tamquam pretiosa hæreditas, devenit ad Lutheranos & Calvinistas. Septimius rectè adjungit istas adjectiones & detractiones à quovis hæretico semper fieri ad dispositionem sui Instituti: etiam unici puncti vel accentus, aut folius pronuntiationis alterationem. Eleganter in tertio Stromatum libro scribit Sanctus Clemens Alexandrinus: *Hi sunt qui in legendo vocis sono pervertunt Scripturas ad proprias voluptates, & aliquorum accentuum & punctorum transpositione, quæ moderatè & utiliter præcepta sunt, ad suas trahunt delicias. Et certè facinus, quod Macedonio Constantinopolitano Episcopo imposuit Imperator Anastasius, erat sola parvi ò in magnum mutatio. Et istud facinus fuit habitum dignum perpetua tanti Episcopi degradatione.**

Et si aliquatenus integras præstat, &c.

Doctor agit in Valentinianos, qui sacras litteras plenè à se admitti simulabant, & monstruissimè interpretabantur. Ita ipsas intorquebant, ut suas fabulas possent ipsis vestire. Eorum nugacissimas & sceleratissimas intorsiones adducit variis in locis Sanctus Irenæus. Et omnes hæretici, qui sacras litteras venerari simulabant, semper in istud facinus toti intenderunt. Quod per istas diversarum expositionum commentationes ipsa Scriptura convertatur seu pervertatur, rectè affirmat Septimius. Et adjungit firmam causam: Tantum veritati obstrepi adulter sensus, quantum & corruptor stylus. Imò longè magis, longè sceleratius. Etenim corruptor stylus invadit ac insanit in sola verba, at verò adulter sensus etiam in Divinæ Majestatis Sensa. Ille in solum sacrarum litterarum corpus, hic in animam. Insigniter hæc illustrat Doctor alio ejusdem libri capite: Alius manu Scripturas, alius sensus expositione intervenerit. Neque enim si Valentinus integrè instrumento uti videtur, non callidiori ingenio quàm Marcion manus intulit veritati. Marcion enim exercè & palàm machera, non stylo usus est: Quoniam ad materiam suam cadem Scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit, quoniam non ad materiam Scripturas, sed materiam ad Scripturas excogitavit. Et tamen plus absulit, & plus adjecit, auferens proprietatem singulorum quoque verborum, & adjiciens dispositiones non comparentium rerum. Sacrosanctis Spiritus Sancti verbis extraxit Divinas veritates, & subintravit suas sceleratissimæ blasphemix fabulas. Ejecit Divinam ovem, & ejus lanis suam lupum subintravit.

Cap. 38.

Quod sacras litteras in alienos sensus detorqueere sit Diaboli commentum & ars, atque ab isto magistro didicerint omnes hæretici, insigniter demonstrat Sanctus Irenæus. Et in decimo octavo super Sancti Joannis Evangelium Tractatu scribit Sanctus Augustinus: Neque enim natæ sunt hæreses, & quedam Dogmata illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, nisi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non benè. Et quod in eis non benè intelligitur, etiam temerè & audacter afferitur. Utique cum pertinaciâ. Et est poena antecedentium peccatorum. Sanctus Anastasius Sinaita omnibus Christianis rectè commendat sobriam, justam, ac piam vitam, atque adjungit: Siquidem ut cognoscas licet ex æqualibus Ecclesiasticorum Historicorum, pleræque omnes hæreses ex vana regnandi libidine, avaritiâ, hominibus placendi studio, superbia fluxerunt. Non tam is futuris cæcis, si otium atque exercitationem secuti, & affectibus defuncti, Spiritum Sanctum sibi domesticum fecissent. Nam si orare, ut par est, nescimus, nisi Divinum Spiritum teneamus, quantum magis Dei arcana scrutari? Inter hæreseon causas addi debet & luxuria. Proinde prava vita expellit Spiritum Sanctum, ab illo deserta humana mens Scriptu-

Lib. 5. cap. 21.

Cap. 3.

ras pravè intelligit, prava sua Sensa contumaciter defendit, atque ita parit hæreses.

Varie præsumptiones necessariò nolunt agnoscere, &c.

Doctor affirmat è tribus jam dictis unum esse necessarium omni hæresi: Ut sacras litteras projiciat, aut ut vitiet, aut ut pravè interpretetur. Et adjungit causam: Necessariò nolunt agnoscere ea per quæ revincuntur. Etenim qui sacras litteras neque abjicit, neque vitiat, neque pravè interpretatur, nequit esse hæreticus, sed non potest non esse integer orthodoxus. Insigniter hæc Doctor illustrat in alio ejusdem libri capite: Quibus fuit Propositum aliter docendi, eos necessitas cogit aliter disponendi instrumenta doctrinæ. Alias enim non potuissent aliter docere, nisi aliter haberent, per quæ docerent. Sicut illis non potuissent succedere corruptela doctrinæ sine corruptela instrumentorum ejus, ita & nobis integritas doctrinæ non competisset sine integritate eorum, per quæ doctrina tractatur. Porro doctrinæ instrumenta sunt sacrarum litterarum Sensa & verba.

Cap. 38.

His nituntur, quæ ex falso composuerunt, &c.

Doctor addit & quartam, licet non omnibus, pluribus tamen tunc hæreticis familiarem præsumptionem. Præsumptionem fingendi aut admitteendi Scripturas apocryphas, ac sui erroris ex ipsis defendendi. Doctor agit in Valentinianos, Marcionitas, Gnosticos omnes, imò & cunctos antiquos hæreticos, quibus istud facinus fuit familiarissimum. Etenim quod Valentinus magna impudentia, quasi idoneus aliquis Auctor, interseruerit sacro Scripturarum Canonis nescio quos à se compositos Psalmos, testatur Septimius in libro de Carne Christi. Per idoneum Authorem intelligi Scriptorem Canonicum. In sacrarum litterarum locis, quæ Christum Dominum affirmant ex Virgine nasciturum, aut natum, Valentinus pro præpositione, Ex, posuit præpositionem, Per. Hanc audaciam acriter insectatur Doctor, demonstrat præpositionem, Ex, omninò retinendam, & adjungit: Nobis quoque ad hanc speciem Psalmi patrocinabuntur, non quidem apostata, & hæretici, & Platonici Valentini, sed sanctissimi & receptissimi Prophetæ David. Ridet apocryphos & sceleratos Valentini Psalmos. Eandem in Gnosticis audaciam notat Sanctus Irenæus: Super hæc autem inenarrabilem multitudinem apocryphorum, & perperam Scripturarum, quasi ipsi finxerunt, adferunt in stuporem insensatorum, & quæ sint veritatis non scientium litteras.

Cap. 17.

Cap. 20.

Lib. 1. cap. 17.

Habuerunt librum de infantia Christi Domini, cujus unum caput prodit laudatus Irenæus: Assumunt in hoc & illam falsationem, quasi Domi-

cus, cum puer esset, & disceret litteras, cum dixisset magister ejus, quemadmodum in consuetudine est, Dic A., respondit A. Rursus cum Magister jusset eum dicere, B. respondisse Dominum, Tu prior dic mihi quid est A. tunc ego dicam tibi quid est B. Et hoc exponunt, quasi ipse solus incognitum sciverit, quod manifestavit in typum A. Garriebant quòd Dominus per A. intellexisset suum Patrem incognitum humano generi, cœli ac terræ Creatore superiorem. Eiusdem libri meminit Sanctus Anastasius Sinaita: Observa falsa & supposititia esse, quæ vocantur puerilia Christi miracula. Neque enim apertè, luce palam, miraculum edidit in terra, ut dicit Evangelium, antè miraculum illud in Cana Galilææ, ubi aquam in vinum mutavit, sed totos illos triginta annos exemplo & more nostro transegit, excepto solo peccato, quamquam verus Deus esset & ante & post assumptam veram Carnem. Hinc more nostro, quoniam ignorantia est nostræ naturæ vitium, non frequentavit scholas, nec alphabetum didicit. Lucet ex Judæorum admirabunda interrogatione: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? Eucyrianista fuerunt Valentiniani scholæ. Hinc ista fabula ambobus placuit. Eiusdem libri meminit in suo super Sancti Joannis Evangelium commentario Theophylactus. Demonstrat Christum Dominum usque ad susceptum à Joanne Baptista fuisse populis ignotum, & profectur: Hoc loco discimus, quòd miracula pueritix Christi sint conficta & mendacia. Composita ab his, qui desiderare volebant mysterium. Nam si fuissent vera, quomodo ignotus fuisset Dominus, qui hæc faciebat? Neutiquam enim verisimile fuerit non fuisse celebrem, qui talia faciebat. Verum non ita est. Non enim antequam baptizaretur, signa fecit, neque cognitus erat. Eundem librum damnavit in sua Synodo Sanctus Papa Gelasius.

Cap. 11.

Lib. 3. cap. 11.

Her. 26. cap. 2.

Sanctus Irenæus pergit de Valentinianis: Hi qui sunt à Valentino, iterum existentes extra omnem timorem, suas conscriptiones proferentes, plura habere gloriantur, quàm sint ipsa Evangelia. Siquidem in tantum processerunt audaciæ, ut quod ab his non olim conscriptum est, veritatis Evangelium titulent, in nullo convenientes Apostolorum Evangelis, ut nec Evangelium quidem sit apud eos sine blasphemia. Affirmat istud Evangelium aliis quatuor, quæ & ipsi venerari simulabant, Evangelis non concordare in Dogmate, ideoque non esse veritatis Evangelium, sed commentum mendacii. Eiusdem commenti videtur meminisse Sanctus Epiphanius: Sunt ex Gnosticis nonnulli, qui adulterinum quoddam, & adscititium Poema venditant, quod opus inscribunt, Perfectionis Evangelium, cum reverè non Evangelium, sed doloris sit ac luctus perfectio. Universa quippè & consummata mortis acerbitas in eo Diaboli factu continetur. Perfectionis Evangelium videtur fuisse idem cum Evangelio veritatis. Epiphanius adjungit: Alii Evangelium Evæ sine ullo pudore jactitant, sub hujus enim nomine, utpote quæ cognitionis nomen à serpente, quocum collocata fuit, didicerit, perfectiæ suæ semina sparserunt. Quòd Julius Cassianus, è Valentini schola cum Encratarum Prin-

cipe Tatiano docens homo, ad plura usus fuerit Evangelio secundum Ægyptios, testatur in tertio Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus. Istud Evangelium fuisse à Pseudo-Apostolis conscriptum, & à Sancto Luca reprobatum, testatur in suorum Commentariorum præfatione Theophylactus.

Sanctus Epiphanius adducit integrum catalogum istiusmodi apocryphorum. Pergit enim de memoratis Gnosticis: Libri penes illos quamplurimi sunt. Nam interrogationes quasdam Mariæ venditant. Alii sub Seth nomine complures libros supposititios obtrudunt. Sed & Adami revelationes alias. Et alia item Evangelia discipulorum nomine sunt ausi conscribere. Addit Mariæ revelationes esse duplices: Majores ac minores. Ambas plenas impuditiis. Et infra: Infinita penes illos sunt supposititia atque impudenter conficta monumenta. Cujusmodi est liber, qui de progenie Mariæ inscribitur. In quo horribilia quaedam ac detestanda illorum Diæta continentur. Et rursùm: Præterea Evangelium quoddam sub Philippi, sanctissimi Christi discipuli, nomine circumferunt. Pergit de Ebionitis: Ebionitæ Apostolicos alios actus profertur, in quibus plurima sunt impietatis illorum vestigia, ejusque potissimum libri auctoritate ad oppugnandam veritatem armantur. Ex ipso probant Sanctum Paulum fuisse non natura Judæum, sed gentilem ac profelytum. Et infra: Ebionitæ Apostolorum nomina, quòd facilius Seditores suos pelliciant, per simulationem admittunt, quibus etiam confictos quosdam à se libros inscribunt, velut à Jacobo, Mattheo, ac reliquis discipulis editos. Inter quos Joannis etiam Apostoli nomen admiscunt: Quòd eorum recordia possit ex omni parte deprehendi. Etenim Sanctus Joannes contra ipso scriptis & epistolas suas, ac præsertim Evangelium. Adeo ipsis non favit. Et cum Ebione noluit intrare commune balneum. Etiam de Cajanis scribit Sanctus Epiphanius: Cajani Judam traditorem esse affinem suum jactitant, eidemque excellentem quandam vim cognitionis attribuunt. Quod usque adeò defendunt, ut ejus nomine inscriptum opusculum circumferant, quod Judæ Evangelium appellant. Cui similia quaedam alia volumina confinxerunt. Et iterùm: Quin alium insuper Pauli Apostoli nomine libellum excogitant, præpostera libidine resertum, quem & ii, quos Gnosticos vocant, adhibere solent, quod Pauli Anabaticum vocant. Addit illis esse & alium librum, plenum sceleratissimis nominibus. Quòd non solum Judam, sed etiam Cain, Elau, Core, & Sodomitas dixerint suos cognatos, & quòd item Judæ Evangelio, & aliis sceleratis conscriptionibus fuerint usi, testatur etiam Sanctus Irenæus. Istud Pauli Anabaticum, revelationem, seu Apocalypsim, fuisse fabulis ac stultissima præsumptione plenissimum figmentum testatur in nonagesimo octavo super Sancti Joannis Evangelium Tractatu Sanctus Augustinus. Et Sancti Pauli authenticis epistolis palàm adversari demonstrant in suis Annalibus Michael Glycas, & in commentario super priorem ad Corinthios epistolam Theophylactus.

Cap. 12.

Her. 30. cap. 16.

Cap. 23.

Her. 38. cap. 1.

Lib. 7. cap. 35.

Cap. 12.

Sanctus Epiphanius etiam de Sethianis scribit: *Sethiani certos libros clarissimorum virorum nominibus inscriptos circumferunt. Ex quibus septem omnino Seth attribuunt, alios vero alterius generis nuncupant. Est et alius liber falso Abrahami nomine, quem pro Apocalypsi venditant, omni nequitia refertus. Præter quem à Moyse alterum, reliquos ab aliis editos esse mentiuntur, Et ipsorum nugæ Epiphanius evertit ex nescio qua parva Genesi, quæ Adami filias appellat Savem & Azuram, hanc affirmans Sethi, illam fuisse Caini uxorem. Qui & ipse manifestè fuit liber Apocryphus. Epiphanius scribit etiam de Archonticis: Isti apocryphos quosdam libros confinxerunt. E quibus duo sunt Sympboniæ nomine: Major videlicet ac minor. Nonnullos insuper alios itis, quibuscum agunt, perscensere solent, ut errorem suum multis auctoritatibus affirmare & probare videantur. Habent & quos Alienigenas vocant, sic inscriptos libellos. Item Anabaticon seu Apocalypsim Isaie. Addit hunc etiam Hieracitis placuisse. Pergit de Eneaticis: Eneaticæ inter primarias Scripturas habent Andree ac Joannis Acta, necnon Thomæ, & alios apocryphos libros. Andree ac Thomæ Acta asserit etiam Apostolicis placuisse. Etiam de Sabellianis scribit: Sabelliani errorem suum ac ejus firmamentum ex apocryphis quibusdam baserunt. Præsertim ab Ægyptiorum Evangelio. Hoc enim illi nomen indiderunt.*

Hæret. 39. cap. 1.
Hæret. 40. cap. 2.
Hæret. 67. cap. 3.
Hæret. 47. cap. 1.
Hæret. 62. cap. 2.

Plurimas istiusmodi sceleratas variorum hæreticum sutelas & fabulas reperies etiam apud alios Ecclesiæ Patres. Quod Priscillianistæ habuerint varias istiusmodi nugæ, testatur Sanctus Augustinus. Primitum tenuit Hymnus Domini. Et Secreta Moyſis. In epistola ad Sanctum Augustinum Presbyter Oroſius addit Memoriam Apostolorum. Eisdem abundarunt etiam Manichæi. Primum locum habuit Evangelium Sancti Thomæ, quod ipsi jactabant incorruptissimum. Ita Sanctus Augustinus testatur in libro contra Adimantum. Omnem eorum faciem enumerat in hæreticorum catalogo Timotheus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Presbyter: *Evangelium vivum, Tbesaurus vite. Apostolorum universitas. Mysteriorum. Heptalogus Alogii. Precationum. Capitularum. Res gesta Gigantium. Thomæ Evangelium. Acta Andree Apostoli. Quinta decima epistola ad Laodicenses. Qui appellatur liber de infantia Domini: Quem idem composuerunt, quo Christi Incarnationem inani specie, non veritate exhibitam probarent.* Exstat hic catalogus in secundo tomo Francisci Combefis. Si iste postremus liber sit idem cum illo, quem Sanctus Irenæus memorat, non potest esse opus Manichæum. Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in suo Capitulari damnat etiam Apocalypsin Eſdræ & Zoſimæ. Et nescio quem librum Sancti Marci. Etiam revelationem Sancti Pauli. In Sacrarum Litterarum Synopsi Sanctus Athanasius enumerat ex veteri Testamento hos sequentes: *Prophetia Enoch Patriarchæ. Oratio Joseph. Testamentum Moyſis. Assumptio Moyſis, Abraham, Eldad & Medad, Eliæ Prophetæ, Sophonie Prophetæ, Za-*

Ep. 253. 259.

*chariæ patris Joannis, Baruch, Habacuc, Ezechielis, & Danielis. Ex novo Testamento assignat hos: Circuitus Petri, Circuitus Joannis, Circuitus Thomæ, Doctrina Apostolorum. Circumferunt etiam Evangelium duodecim Apostolorum. Et alia plura. Ad omnia adducenda ac elucidanda esset opus grandi ac erudito volumine. Omittere tamen nolim Montanistas. Etenim de antiquissimo ac eruditissimo Scriptore nostro Cajo scribit Eusebius Cæsarensis: *Disputatio Caji, viri eloquentissimi, Romæ Zephyrino Ecclesiæ regente, contra Proclum, Phrygum erroris propugnatorem, habita ad nos pervenit, in qua Adversariorum temeritatem & audaciam in novis Scripturis contemendis reprimit ac refutat.* Erant Scripta Montani, Priscillæ, ac Maximillæ. Eorum meminit in libro de fuga in persecutione, ac ex ipsis istam fugam damnat noster Septimius: *Spiritus verò si consulas, quid magis sermone illo Spiritus probat? Namque omnes penè ad Martyrium erroris propugnatorem, habita ad nos pervenit, in qua Adversariorum temeritatem & audaciam in novis Scripturis contemendis reprimit ac refutat.* Erant Scripta Montani, Priscillæ, ac Maximillæ. Eorum meminit in libro de fuga in persecutione, ac ex ipsis istam fugam damnat noster Septimius: *Spiritus verò si consulas, quid magis sermone illo Spiritus probat? Namque omnes penè ad Martyrium erroris propugnatorem, habita ad nos pervenit, in qua Adversariorum temeritatem & audaciam in novis Scripturis contemendis reprimit ac refutat.**

Lib. 6. cap. 14.
Cap. 9.
Cap. 11.

Hæreticorum apocryphorum originem prodit in sui Evangelii exordio Sanctus Lucas: *Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem quæ in nobis completa sunt rerum, visum est & mihi asssecuto omnia à principio diligenter ex ordine scribere.* Inter istos nonnullos Sanctus Epiphanius affirmat fuisse Cerinthum ac Merinthus. Ipsos asserit à Sancto Luca notari, & adversus ipsorum ficta mendacia esse ab illo scriptum Evangelium. Hoc ipsum in præfatione sui super Sanctum Mattheum commentarii testatur Sanctus Hieronymus: *Plures fuisse qui Evangelia scripserint, & Sanctus Evangelista Lucas testatur, & perseverantia usque in præsens tempus monumenta declarant, quæ à diversis auctoribus edita, diversarum hæreseon fuere principia. Ut est illud juxta Ægyptios, & Thomam, & Mattheum, Bartholomæum, duodecimque Apostolorum, & Basilidis, atque Apellis, ac reliquorum, quos enumerare longissimum est. Cum tantum in præsentiarum hæc necesse sit dicere, extitisse quosdam, qui sine spiritu & gratia Dei conati sint magis ordinare narrationem, quam historia texere veritatem.* Affirmat ipsos prophetasse de suo corde, ambulasse post suum spiritum, venisse à semetipsis, ideoque fuisse fures ac latrones. Et quidem istud secundum Ægyptios Evangelium seduxit Sabellium. An istud Sancti Matthei Evangelium sit idem cum ejus memoratis apud Sanctum Clementem traditionibus, ignoro. Quod etiam quidam sub Sancti Pauli nomine scripserint epistolas, affirmat ipse Apostolus in litteris ad Theſsalonicenses. Antiqui Testamenti Pseudo-Prophetas fuisse nostrorum hæreticorum præcursores, rectè scribit in secunda epistola Sanctus Petrus. Et ipso-

Hæret. 51. cap. 7.

rum quidam omnino fuerunt hæretici. Ab ipsis ergo ista audacia devenit ad nostros Sectarios. Testem adduco nostrum Tertullianum, qui in libro de Anima scribit de Gentilium Philosophis: *Quid autem si Philosophi etiam illa incurſaverint, quæ penes nos apocryphorum confessione damnantur, certos nihil recipiendum, quod non conspiret germanæ, & ipso jam ævo prognata Prophetica Paratura, quando & Pseudo-Prophetarum meminimus, & multò priùs apostatarum Spirituum, qui hujusmodi quoque ingeniorum calliditate omnem faciem seculi instruxerunt? Gentilium Philosophorum Dogma fuit scoria obductum aurum, mixtum aqua vinum: Ex vero & falso textura. Veri istius radicem Patres assignant variam. Et una est, quod nostros Prophetas illi legissent. Horum enim, licet ipsi appellent barbaram, est verissima & antiquissima Philosophia. Mixturæ causam Tertullianus affirmat inter alias fuisse incurſionem apocryphorum, seu Pseudo-Prophetarum, quibus istiusmodi lepra est naturalis. Supponit apocrypha Scripta esse adeò antiqua. Et rectè supponit.*

Cap. 2.

Quæ ex falso composuerunt, &c.

Doctor distinguit duplices apocryphorum librorum usitatores: Alios qui ipsos composuerunt, alios qui ipsos ex ambiguitate ceperunt. Ad primam classem spectant Cerinthus, Merinthus, Valentinus, & plures alii, à quibus jam audivimus attentatam fuisse istam audaciam. Est audacia adeò sacrilega, ut ipsam in sui Evangelii exordio Sanctus Lucas duxerit damnandam. Est enim plena Pseudo-Prophetia, mendacissimè blaterans & clamans, *Dicit Dominus*, ubi Dominus non est locutus. Est falsè crimen in ipsam Divinam Majestatem. Et hinc in illustrium virorum catalogo scribit Sanctus Hieronymus de nescio quo Asiatico Presbytero, qui fabulosum de Sancti Pauli & Sanctæ Theclæ periculis librum confinxerat: *Tertullianus vicinus eorum temporum refert Presbyterum convictum à Joanne Apostolo, quod auctor esset libri, & confessum se hoc amore Pauli fecisse, & ob id loco excidisse.* Testatur id Tertullianus in libro de Baptismo. Aliorum, qui ejusmodi libros de ambiguitate ceperunt, delictum non est adeò grave. Et inter istos fuit Sabellius, ab Evangelio secundum Ægyptios circumscriptus ac seductus. Erat in Pentapolitana Ægyptiacæ Dioceseos Provincia Episcopos. Hinc ambiguo isti Evangelio nimium detulit. Istiusmodi porrò Scripturas Septimius appellat de ambiguitate, quod habeant ambiguos & clandestinos, atque ita damnatos, aut certè suspectos natales, adeoque sine delicto à nemine possint admitti.

Quæstio est, *Quid sit Scriptura apocrypha?* Respondeo ipsam in libris adversus Faustum Manichæum insigniter definiti à Sancto Augustino: *Libri appellantur apocryphi, non quod habendi sint*

Lib. 11. cap. 2.

in aliqua auctoritate secreta, sed quia nulla testificationis luce declarati, de nescio quo secreta, nescio quorum præsumptione prolati sunt. Consonat in festivo epistola S. Athanasius. S. Lucæ in suum Evangelium præfationi dat hanc paraphrasim: *Quandoquidem conati sint nonnulli ea sibi, quæ dicuntur apocrypha, contexere, eademque Divinitus inspiratæ Scripturæ immiscere, quam & ipsi tamen exploratam idè, certamque habemus, quod à Patribus nostris, qui ab initio Verbum ipsum suis oculis viderunt, eique ministrarunt, eam accepimus, visum etiam nobis est, hortantibus ad id germanis fratribus, qui ab initio omnia didicimus, libros qui auctore canone pro Divinis recepti & crediti sunt, idè recensere, ut qui in fraudem adii sunt, eadem relicta respiciant, reliqui autem constanti suæ memoria lætentur.* Affirmat & dolet fideles quosdam fuisse ab apocryphis circumventos. Et ad hos à laqueo eruendos distinguit triplices libros: Canonicos, authenticos, & apocryphos. Canonicos seu regulares libros affirmat esse illos, quos certò constat esse nobis à Divina Majestate dictatos, ideoque nobis etiam sunt regula credendi ac vivendi. Et singulos enumerat. Et adjungit de authenticis: *Ceterum majoris & exactioris discipline causa addo, & illud scribens necessariò, præter superiores esse libros alios non in Canone quidem probatos, sed veterum auctoritate illis, qui pietatis elementis imbuendi essent, propositos. Sapientiam nempe Salomonis, sapientiam Syrach, Esther, Judith, & Tobiam. Constitutiones quæ vocantur Apostolorum. Doctrinam etiam Apostolorum nomine nuncupatam. Ipsum denique Pastorem.* Isto enim tempore memoratos Antiqui Testamenti libros quædam hinc indè Ecclesiæ necdum admiserant in regulam. Cunctæ tamen ipsos habebant pro authenticis. Ut potè quorum pia doctrina, ac indè nata autoritas esset explorata. Sanctus Athanasius pergit de Apocryphis: *Ceterum hoc unum, Dilecti, vos decet advertere, neque illos qui Canone, neque illos qui permissa lectione distinguuntur, apocryphorum nomine intelligendos esse; sed apocryphos esse hæreticorum commentum, quos dum complectuntur, eisdem pro libidine tempora largiuntur, ut tanquam veteribus ad simpliciorum fraudem abutantur.* Itaque Canonici sunt necessariæ, authentici sunt permissæ, apocryphi libri sunt damnatæ Scripturæ. Sunt commenta hæreticorum. Et hi illis pro sua libidine largiuntur tempora, ut tanquam veteribus ad simpliciorum fraudem abutantur. Etenim Canonici libri debent esse veteres: Scripti à Divinis in nos Clementiæ Prophetis aut Apostolis. Hinc hæretici suis commentis istorum antiqua tempora affinxerunt.

Notanda sunt Sancti Augustini verba: *Non quod habendi sint in aliqua auctoritate secreta.* Agit in Manichæos, qui ex Valentini ac aliorum Gnosticorum fabulis garriebant Christum Dominum alia ad populum in aperto, alia coram folis Apostolis docuisse in occulto. His locutum secretam sapientiam inter perfectos. Garriebant etiam Apostolos cum eadem discretionè docuif

docuisse. Hinc & alias litteras animali populo & communibus Ecclesiasticis, alias tradidisse suis spiritualibus ac electis. Et has esse Scripturas apocryphas, id est, secretæ autoritatis. Apocryphum enim est idem quod secretum & clandestinum. Et Sanctus Augustinus rectè affirmat nullam verè Prophetiam aut Apostolicam Scripturam esse istiusmodi. Quod ipsum frequenter inculcat atque demonstrat Sanctus Irenæus. Augustinus pergit: *Sed quia nulla testificationis luce declarati, de nescio quo secreto, nescio quorum presumptione, prolati sunt.* Libris, quos certò constat esse Platonis aut Aristotelis, attestatur continua per nunquam interpolatam bonorum testimonium successione testificatione. Eos Plato & Aristoteles tradiderunt suis discipulis, hi suis successoribus: Et ista continuata series ipsos integros atque illæfos deduxit usque ad nos. Quibus deest istiusmodi testimonium, censetur supposititii, & ab aliis sub istorum nomine conficti. Aut sanè de spuris natalibus sunt graviter suspecti. Hinc sunt apocryphi, & clandestinæ originis. Vacui autoritate. Eadem testimonii forma nostros Dogmaticos libros demonstrat Canonicos aut apocryphos. Etenim etiam Sancti Prophetæ, ac Apostoli scriptos à se libros dederunt suis discipulis, hi suis successoribus, hi tandem nobis. Quibus non attestatur ista successio, de nescio quo secreto, nescio quorum presumptione sunt prolati. Quidam à Cerintho, quidam ab Ebione, quidam à Valentino, quidam ab aliis. Sunt clandestinæ originis, ideoque habere non possunt auctoritatem regulæ. Eodem modo Sanctus Augustinus loquitur in libris contra Prophetarum ac legis Adversarium. Affirmat prolata ab isto tenebrione secundum Joannem & Andream Evangelia esse apocrypha, ideoque & nullius ponderis, & adjicit causam: *Quæ Evangelia si illorum Apostolorum essent, recepta essent ab Ecclesia, quæ ab illorum temporibus per Episcoporum successiones certissimas usque ad nostra & deinceps tempora perseverat.* Hoc argumentum frequenter ulitat & amplificat in libris adversus Faustum.

Lib. 1.
cap. 20.

Sancto Athanasio, qui Canonicas, authenticas seu permissas, & apocryphas Scripturas distinguit, & omnes apocryphas affirmat esse hæreticorum commenta, in Apostolici symboli expositione consonat Rufinus Presbyter. Enumerat omnem sui temporis Canonem, atque adjungit: *Sciendum tamen est, quod & alii libri sunt, qui non Canonici, sed Ecclesiastici à Majoribus appellati sunt. Ut est sapientia Salomonis, & alia sapientia quæ dicitur Syrach, qui liber apud Latinos hoc ipso generali vocabulo Ecclesiasticus appellatur. Quo vocabulo non auctor libelli, sed Scripturæ qualitas cognominata est. Eiusdem ordinis est libellus Tobie, & Judith, & Machabeorum libri. In Novo verò Testamento libellus qui dicitur Pastoris, sive Hermetis, qui appellatur duæ viæ, vel iudicium Petri, quæ omnia legi quidem in Ecclesiis voluerunt, non tamen profertur ad auctoritatem ex his fidei confirmandam. Cæteras verò Scripturas apocryphas no-*

minarunt, quas in Ecclesiis legi noluerunt. Nota vocem, *Liber Ecclesiasticus.* Est liber permissus legi in Ecclesia.

Alio modo locutus fuit in sua historia Eusebius Cæsarensis, scribens de Sancto Clemente Alexandrino: *Clemens in octo Stromatum libris utitur testimoniis Scripturarum, quibus solet à multis contradici. Nimirum sapientia, quæ dicitur Salomonis, & Ecclesiastici Jesu Syrach, & epistolæ ad Hebræos, & Barnabæ, & Clementis, & Judæ.* Quin imò Clemens utitur etiam Evangelio secundum Hebræos, Evangelio secundum Ægyptios, traditionibus Sancti Matthiæ Apostoli, libro Pastoris, ac prædicatione seu circuitu Sancti Petri. Et hos omnes Eusebius dixit apocryphos. Etiam epistolam ad Laodicenses. Proinde Eusebius sacros nostros libros divisit in duo dumtaxat membra: In Canonicos & apocryphos. Romana Sancti Gelasii Pontificis Synodus habet tertium loquendi modum: Distinguit libros Canonicos, libros sanctorum Patrum ab Ecclesia probatos, & variorum libros damnatos ab Ecclesia. Et in secunda classe ponit etiam Decreta & Acta Generalium Synodorum. Nos hodiè passim loquimur cum Cæsarensi Eusebio. Etenim epistolam Sancti Barnabæ, epistolam ad Laodicenses, librum Pastoris, à Sancto Epiphanio laudatam parvam Genesim, aliaque id genus appellamus apocrypha. Apocrypha sunt nobis duplicia: Damnata per Ecclesiam, & permissa. Nam quis dubitet Evangelium secundum Hebræos esse apocryphum? Et tamen illud adeò dilexit Sanctus Hieronymus, ut transulerit in linguam Latinam. Quòd nempe ipsum Ecclesia non damnaverit. Proinde liber hodiè apocryphus est liber sacri Scriptoris nomen præ se ferens, & à tanta auctoritate alienus. Et ista phrafi utitur in libris adversus Faustum etiam Sanctus Augustinus. Proprios hæreticorum libros distinguit ab apocryphis: Quòd nempe non solum istos, sed etiam alios censet apocryphos.

Lib. 11.
cap. 2.

Altera quæstio est, An numquam liceat uti libris apocryphis? Doctor hoc loco videtur omnem illum usum damnare. Ipsum numerat inter presumptiones hæreticorum. Ast aliud exemplo docuerunt Sanctus Clemens Alexandrinus, ac Sanctus Epiphanius. Hic ex parva Genesi, ille ex variis apocryphis suas assertiones confirmant. Respondeo alia esse damnata, alia permissa apocrypha. Et horum usus non est damnatus. Quin nec omnis usus damnatorum. Etenim hæreticorum libri sunt corpus leprosum, in quo est & munda & maculosa caro: Sunt agrestis campus, in quo sunt & medicinales herbæ, & venenosa. Orthodoxus Doctor debet esse argumentosa apis, docta pravum à bono discernere. Præsertim iste usus adjuvat ad hæreticos ex propriis Scriptis revincendos. Ita Evangelio secundum Ægyptios usus fuit laudatus Clemens, ad revincendum fulium Cassianum. Ita & noster Doctor ex Marcionitico secundum Lucam Evangelio revicit Marcionem. Etiam Sanctus Irenæus. Sunt imitati Sanctum Paulum

Apo-

Apostolum, qui Gentiles quandoque revicit ac docuit ex testimoniis Gentilium Philosophorum ac Prophetarum.

Quid promovebis, Exercitatissime Scripturarum, &c.

Doctor ex adductis concludit hæreticos ad disputandum ex Sacris Litteris esse ineptos, ideoque nec admittendos. Nequidem à sacrarum Litterarum peritissimo, & exercitatissimo istius disputationis. Affirmat omnem huiusmodi disputationem esse inuilem, ac nihil tibi ex ipsa obtenturum, nisi perditionem vocis ex clamosa contentione, & acrem bilem ex auditis blasphemii. Et ratio est: *Cum si quid defenderis, negetur; è diverso si quid negaveris, defendatur.* Quia non habemus communia principia. Hoc ipsum insigniter tradit atque elucidat in libris adversus Faustum Manichæum Sanctus Augustinus: *Ubi sic manifesta veritate Manichæi profocantur, ut obsesti dilucidis verbis sanctarum Scripturarum, exitum in eis fallaciæ suæ reperire non possint, id testimonium, quod prolaturum est, falsum esse respondent. O vocem à veritate fugacem, in amentia pernicantem! Usque adeò invicta sunt, quæ adversum vos de Divinis Codicibus profervunt, ut non sit aliud quod dicatis, nisi eos esse falsatos. Quæ jam auctoritas litterarum aperiri, quis Sacer Liber evolvi, quod documentum cujuslibet Scripturæ ad convincendos errores vestros exeri potest, si hæc vox admittitur? Si alicujus ponderis aestimatur? Aliud est ipsos libros non accipere, & nullo eorum vinculo detineri: Quod Pagani de omnibus nostris, & Judæi de novo Testamento faciunt. Quod denique nos*

Lib. 11.
cap. 2.

*ipsi de vestris, & aliorum hæreticorum, si quos suos proprios habent, vel de iis qui appellantur apocryphi. Aliud est ergo auctoritate aliquorum vel librorum vel hominum non teneri, & aliud est dicere, Iste quidem vir sanctus est, & omnia vera scripsit, & ista epistola ipsius est, sed in ea ipsa hoc ejus est, hoc non est ejus. Ubi cum ex adverso audieris, Proba, non confugas ad exemplaria veriora, vel plurimum codicum, vel antiquorum, vel linguæ præcedentis, unde hoc in aliam linguam interpretatum est, sed dicas, inde proba hoc illius esse, illud non esse, quia hoc pro me sonat, illud contra me. Tu ergo regula veritatis? Quidquid contra te fuerit, non est verum? Quod si alius simili insania, sed tamen qua tua duritia confringatur, existat & dicat, imò illud, quod pro te sonat, falsum est, hoc autem, quod contra te, verum est? Quid acturus es, nisi fortè alium librum prolaturus, ubi quidquid legeris, secundum sententiam tuam possit intelligi? Agit in solos Sacrarum Litterarum truncatores ac vitiatos. Istud enim erat Manichæorum in sacras novi Testamenti litteras palmare facinus. Et in ipsum scribit etiam alio loco: *Si in istis litteris quod vultis Paracletico credimus, & quod non vultis, ei non credimus, jam non illi, sed vobis credimus.* Quæ regula omninò locum habet etiam in integrorum librorum abjectoribus. Nam qui in sacro Canone hunc vel istum relinquit, hunc vel istum librum pro arbitrio expungit, non isti Canoni credit, sed sibi metipsi. Regula locum habet etiam in pravis sacrarum Litterarum Interpretibus. Qui spreto Ecclesiæ sensu omnia ex suo placito interpretatur ac torquet, non Spiritum Sanctum attendit, aut matrem Ecclesiam, sed proprium beneplacitum. Proinde omnis hæreticus est ineptus ad disputandum ex sacris Litteris.*

Lib. 32.
cap. 16.

CAPUT XVIII.

Nulla è Scripturis, aut anceps victoria.

Ille verò si quis est, cujus causa in congressum descendis Scripturarum, ut eum dubitantem confirmes, ad veritatem, an magis ad hæreses deverget? Hoc ipso motus, quòd te videat nihil promovisse, æquo gradu negandi & defendendi diversa parte statutum. Certè de pari altercatione incertior discedet, nesciens quam hærefin judicet. Hæc utique & ipsi habent in nos retorquere. Necessariè est enim & illos dicere à nobis potiùs adulteria Scripturarum & expositionum mendacia inferri, qui proinde sibi defendant veritatem.

S C H O L I O N .

Ille verò , si quis est , &c.

SANCTUS Apollinarius Hierapolitanus in Phrygia Episcopus , & alii plures supra laudati Patres disputarunt cum hæreticis , non tam ad ipsos convertendos , quàm potius ad Fideles , ab ipsis in scrupulum circumscriptos , liberandos ac firmandos . Doctor quærit , An saltem istiusmodi ex sacris litteris disputatio sit utilis , probanda , faciendâ ? Et respondet negativè . Quia nempe fieri natum est , ut ille cespitans magis exinde devertat ad hæresim , quàm ad veritatem confirmetur . Audi causam ; *Hoc ipso motu , quòd te videat nihil promovisse , æquo gradu negandi & defendendi diversa parte statutum . Certè de pari altercatione incertior discedet , nesciens quam hæresim judicet . Sanctus Anastasius Sinaita insigniter hæc illustrat , contra hæreticos disputaturo figens hanc regulam : Sciat disputationis modos duos esse . Alterum per Scripturæ testimonia , alterum per probationes ex ipsis rebus petitas . Qui modus firmior est & verior . Nam verba Scripturæ depravari possunt . Quocirca videre licet , simul atque Adversario Scripturæ testimonia objicitur , ab ipso vicissim è vestigio aliud testimonium producti , sive sit hæreticus , sive Judæus . Quapropter is , cui vires hoc concedunt , magis se armet contra Adversarios demonstrationibus ex ipsa verum natura desumptis . Etiam Tertullianus hoc loco agit non de quavis , sed de sola disputatione ex sacris litteris .*

Cap. 1.

Hæc utique & ipsi habent in nos retorquere .

Utique tres in superiori capite expositas præsumptiones : Legitimæ scripturæ abjectionem , vitiationem , pravam interpretationem . Hæc sunt Scripturarum adulteria , & expositionum mendacia . Et necesse est ut ista sua facinora in nos retorqueant . Quia aliter non valeant suas fabulas stabilire . Et hæc audiens medius & cespitans fidelis in diversa parte statuitur . Nunc illi , nunc isti favor , atque ita incertus discedit . Isti namque medii sunt passim similes Auditoribus , quos sua adversus Fortunium Tuburicensem Donatistarum Episcopum disputationi adfuisse scribit in litteris ad alios istius factionis Antistes Sanctus Augustinus : *Cùm apud Fortunium consedissemus , rumore disperso non parva turba conflavit . Sed in tota illa multitudine perpauci apparebant , qui utiliter ac salubriter agi causam illam , & tantam , reique tantæ questionem prudenter & pie discuti cuperent . Ceteri magis ad spectaculum quasi altercationis nostræ , prope theatrica consuetudine , quàm ad instructionem salutis Christiana devotione convenerant .* Adjungit disputationis nullum fuisse fructum . Præsertim quod Philippopolitani Conventiculi autoritatem ipse constanter vacuam & nullam , Fortunius pertinaciter vellet irrefragabilem , atque ita uterque æquo negandi ac defendendi gradu nihil penitus promoveret . Hinc deinceps non publicè , sed dumtaxat privatim , & quidem post ultrò citròque fixam de authenticis argumentorum locis regulam conferri suadet . Censet nullibi disputandum .

Ep. 169

C A P U T X I X .

Primò quærendum , à quo tradita sit Christianorum disciplina .

ERGO non ad Scripturas provocandum est ; Nec in his constituendum certamen , in quibus aut nulla , aut incerta victoria est , aut parum certa . Nam etsi non ita evaderet conclusio Scripturarum , ut utramque partem parem sisteret , ordo rerum desiderabat illud prius proponi , quod nunc solum disputandum est : Quibus competat fides ipsa ? Cujus sint Scripturæ ? A quo , & per quos , & quando , & quibus sit tradita disciplina , qua fiunt Christiani ? Ubi enim apparuerit esse veritatem & disciplinæ & fidei Christianæ , illic erit veritas Scripturarum , & expositionum , & omnium traditionum Christianorum .

SCHO-

S C H O L I O N .

Ergo non ad Scripturas provocandum est , &c.

DOCTOR compendio repetit & confirmat in eundam cum hæreticis ex sacris litteris disputationem esse interminabilem , ideoque & parum utilem : Nosram exinde victoriam dicit passim esse aut nullam aut incertam , aut saltem parum certam . Hinc hæreticos à nobis non provocandos , imò nec provocantes esse ad istud certamen admittendos . Anteriora sua Dicta , quibus isti disputationi nullum , nisi bilem de blasphematione , fructum adscriperat , non nihil moderatur . Affirmat victoriæ fructum esse incertum , aut modicè certum . Quod isthæc disputatio sit quandoque vario fructu locuples , superius adducta exempla docuerunt . Non semper ita evasit , ut utramque partem sisteret parem .

Ordo rerum desiderabat illud prius proponi , &c.

Est aliud Doctoris adversus istas disputationes

argumentum . Affirmat eas , licet forent fructuosæ , non inchoandas , nisi prius proposita ac decisa hac quæstione : *Quibus competat Fides ? Cujus sint Scripturæ ? A quo , & per quos , & quando , & quibus sit tradita disciplina , qua fiunt Christiani ?* Quæ sit illa Congregatio , cui Dominus Deus credidit sacros libros , & tradidit veram Christianitatem ? An sint Valentiniani , Basilidiani , Marcionitæ , an illi appellantur & sunt Catholici ? Apud quos sit vera Dei Ecclesia ? Etenim soli veræ Ecclesiæ Dominus Deus commisit & credidit sacras suorum Factorum ac Testamentorum tabulas , & isti uni dixit . *Depositum custodi .* Et rursum : *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi .* Hinc ubi apparuerit reperiri veritatem & disciplinæ & fidei Christianæ , illic etiam erit veritas Scripturarum , & expositionum , & omnium traditionum Christianarum . Hæc enim omnia tria sunt istud Depositum , istæ Sacro Sanctæ tabulæ . Et ut ad istius quæstionis fundum penetremus , quærendum est : A quo , & per quos , & quando , & quibus sit tradita vera Christianitas ? Sic enim lucebit , apud quos sit illa legitima successio , quæ veritatem per Christum Dominum accepit à Deo . Lucebit & sacrarum Scripturarum , & verarum expositionum , & omnium Christianarum traditionum thesaurum non spectare ad hæreticos , ideoque ipsos ex illis disputare non posse , sed esse ubique habendos & tractandos , uti à semetipsis damnatos .

C A P U T X X .

Ecclesiæ ab Apostolis Christi institutæ .

CHRISTUS Jesus Dominus noster , permittat dicere interim , quis est , cujuscumque Dei filius , cujuscumque materiæ homo & Deus , cujuscumque fidei præceptor , cujuscumque mercedis repromissor ; quid esset , quid fuisset , quam Patris voluntatem administraret , quid homini agendum determinaret , quamdiu in terris agebat , ipse pronuntiabat , sive populo palam , sive discentibus seorsum : Ex quibus duodecim præcipuos lateri suo adlegerat , destinatos Nationibus magistros . Itaque uno eorum decusso , reliquos undecim , digrediens ad Patrem post resurrectionem , jussit ire & docere Nationes , intinguendas in Patrem , & in Filium , & in Spiritum Sanctum . Statim igitur Apostoli (quos hæc appellatio Missos interpretatur) assumpto per sortem duodecimo Matthia in locum Judæ , ex auctoritate prophetiæ , quæ est in Psalmo David , consecuti promissam vim Spiritus Sancti ad virtutes & eloquium , primò per Judæam contestata fide in Jesum Christum , & Ecclesiis institutis ; dehinc in orbem profecti , eandem doctrinam ejusdem fidei Nationibus promulgaverunt , & proinde

Christ. Lupi Opera T. IX

Q 2

Eccle-

Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, à quibus tradicem fidei & semina doctrinæ, cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatae sunt, & quotidie mutantur ut Ecclesiæ fiant; Ac per hoc & ipsæ Apostolicae deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam recensatur necesse est. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes primæ, et Apostolicæ, dum unâ omnes probant unitatem: Dum est illis communicatio pacis, et appellatio fraternitatis, et contesseratio hospitalitatis. Quæ jura non alia ratio regit, quàm ejusdem Sacramenti una traditio.

S C H O L I O N,

Christus Jesus Dominus noster, &c.

EX memoratis quæstionibus prima fuit: A quo sit tradita disciplina, qua fiunt Christiani? Et Doctor respondet esse traditam à Christo JESU. Hunc esse primum & unicum istius disciplinæ autorem. Hoc apud omnes esse certum ac immobile. Nam ab ipso cuncti sese appellant Christianos. Attamen Gnostici diversissimè & adversissimè de ipso errabant & blasphemabant; De ejus æterna Divinitate ac Generatione, de ejus Carne & humana substantia, de tradita per ipsum Fide, de præcepta per ipsum disciplina, de promissa per ipsum mercede. Diabolus quia Sacro-sanctum nostræ salutis Sacramentum auferre non poterat, ita studuit vitare in hominum cordibus, atque ista via omnem ejus fructum evertere. Hinc Doctor dicit: *Permittat dicere interrim. Petit à Domino Deo veniam ad hæc quasi dubitantis verba liberius proferenda. Affirmat Christum Dominum, qualicumque tandem ille sit aut fuerit, esse nobis primum & unicum autorem atque Doctorem disciplinæ, qua fiunt Christiani. Quod in terra nobiscum ipse degens nobis tradiderit & exposuerit, quid esset, quid fuisset, quam Patris voluntatem administraret, quid homini agendum determinaret.*

Sive populo palam, sive discipulis seorsim.

Hunc locum exponit Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus. Apostolus scribit in priori ad Corinthios epistola: *Et ego Fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam parvulus in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Necdum enim poteratis. Sed nec nunc quidem potestis. Adhuc enim estis carnales.* Et Hilarus commentatur: *Apostolus valde arguit temeritatem illorum, qui querebantur dudum se non audisse spiritualia, cum adhuc indigni essent audire. Pseudo-Apostoli enim promiscuè omnibus uno atque eodem genere tradebant, nullius personam discernentes, ut*

*acceptabiles ferent per hypocrisim commendati, cum constet Dominum & Authorem nostrum Christum aliter populis, aliter discipulis interfatum, & inter ipsos Apostolos fuisse distinctionem. Tribus enim discipulis gloriam suam in monte ostendit, dicens illis ut tacerent visum, quamdiu à mortuis resurgeret. Et in sermone de Judæ traditoris facinoribus Sanctus Joannes Chrysostronus adducit Evangelistæ verba, Tunc abiit unus de duodecim, & commentatur: Et hoc auget delictum detestabile proditoris. Nam & alii discipuli erant, qui fuerunt numero septuaginta, sed illi non tam manifestè, nec tanta confidentia sociati, nec illis interiora Divinitatis commissa sunt. Isti duodecim fuerunt probati. Hæc erat cetera Regalis. De hoc choro Judas egressus est, de hac conversatione proditor malignus exivit. Et in tertia adversus Celsum libro Origenes affirmat Dominicas parabolas fuisse arcanæ sapientiæ plenissimas, & adjungit: *Parabolas JESUS apud prophanos est usus, servans earum intellectum discipulis, aures non vulgares habentibus, & ipsum domi privatim de hoc appellantis.* Et infra: *Quod si te veritas ad scripta post JESU adventum volumina, inveniēs turbas credentium audire tantum externas similitudines, quibus solis digna sint; Discipulos verò seorsim enarrationis earum discere. Jesus enim privatim suis explicabat omnia, quos præ vulgo reliquo digniores judicabat celesti sapientia. Quod Dominus alia discipulis, alia tradiderit populis, clamat omne Evangelium; Quin & vetuit omnia populis aperiri. Attamen dumtaxat diversa, non adversa tradidit. Hinc Gnosticos, qui etiam adversa tradita garriebant, graviter ac meritò damnat Sanctus Irenæus. Etiam noster Septimius.**

Ex quibus duodecim præcipuos, &c.

Duodenarii numeri perfectionem vide apud Sanctum Augustinum in undecimo & vigesimo libris de civitate Dei, ac apud autorem decimi noni sermonis in appendice. Hinc non tantum Apostoli, sed etiam Prophetæ ac Patriarchæ fuerunt duodecim. Duodecim item portas habet celestis Hierusalem, duodecim lapides Josue in Jordane posuit, & sexta filiorum Israel in deserto mansio fuit ad duodecim fontes, productores septua-

septuaginta palmarum, de quibus Sanctus Hieronymus: *Non dubium, quin de duodecim Apostolis sermo sit, de quorum fontibus derivata aqua totius mundi fecunditatem rigant.* Addit à septuaginta palmis septuaginta Discipulos fuisse præsignatos. Quomodo tertius decimus Paulus duodenarii Sacramentum non everterit, ostendit in adductis locis, & in octogesimi sexti Psalmi commentario Sanctus Augustinus.

Longè plures quàm septuaginta fuisse Domini discipulos rectè advertit Eusebius Cæsarensis Episcopus. Etenim apud Joannem Evangelistam audierunt Pharisei quòd JESUS plures discipulos faceret, quàm Joannes Baptista. Et apud Sanctum Lucam stetit in loco campestri turba Dominicanorum discipulorum. Et apud Sanctum Paulum resuscitatus à mortuis Dominus apparuit pluraquam quingentis fratribus simul. Divisi fuerunt in tres, uti in laudata epistola loquitur Sanctus Hieronymus, gradus, ordines, seu classes: In discipulos communes, in septuaginta electos, ac in duodecim præcipuos Apostolos. Istam præcipuitatem Doctor noster in exhortatorio ad castitatem libro appellat *Apostoli fastigium*, atque exponit: *Spiritus Dei etiam Fideles habent, sed non omnes Fideles, Apostoli. Propriè enim Apostoli Spiritum Sanctum habent, qui plene habent in operibus Prophetiæ, in efficacia virtutum, documentisque linguarum, non ex parte, quod ceteri.* Consonat in libro de Gestis Pelagii Sanctus Augustinus, dicens in Apostolo Paulo omnino fuisse etiam Prophetiam, Doctrinam, Gratiam virtutum, Donationem sanitarum, Adjutoria, Gubernationes, Charisma linguarum, atque ista omnia includi in gradu seu Dignitate Apostolatus. Apostolatus est Spiritus Sancti plenitudo. Et quidem non quævis. Etenim etiam septem primos Diaconos, Sanctum Barnabam, & alios quosdam fuisse viros Spiritu Sancto plenos scribit Sanctus Lucas in Actis. Et tamen non habuerunt plenitudinem Apostolicam. Etenim in quarto adversus Marcionem libro noster Doctor distinguit Apostolos ab Apostolicis. Affirmat Sanctum Lucam non Apostolum fuisse, sed dumtaxat Apostolicum; non magistrum, sed discipulum: Magistro & Apostolo Paulo longè inferioriorem. Eadem ratione in laudata epistola Sanctus Hieronymus distinguit majoris & minoris gradus, seu primi ac secundi ordinis Præceptores, seu Apostolos. Scribit etiam in Commentariis epistolæ ad Galatas: *Dederunt Petrus & Jacobus, & Joannes dexteram Paulo & Barnabæ societatis, sed Tito, qui cum eis erat, dexteram non dederunt. Necdum quippe ad eam mensuram pervenerat, ut possent ei Christi mercioniam ex æquo cum Majoribus credi, ut eundem teneret negotiationis locum, quem Barnabas tenebat & Paulus. Erat dumtaxat Apostolicus, Apostoli præcipuitatem necdum consecutus.*

Apostolatus dignitatem insigniter illustrat in homilia, qua demonstrat sacrarum litterarum lectionem esse utilem, Sanctus Joannes Chrysostronus: *Hodie operæ pretium est, ut ostendamus, Christi Lupi Opera T. IX.*

quid significet nomen Apostoli. Neque enim nudum est nomen hoc, sed est appellatio Magistratus, maximi Magistratus, Magistratus maxime spiritualis, Magistratus celestis. Sed attendite diligenter. Nam quemadmodum in rebus secularibus Magistratus sunt multi: non tamen ejusdem omnes dignitatis, sed alii majores, alii minores. Exempli causa, ut ab inferiori enumerationem ordiamur, est defensor civitatis, est illo sublimior gentis Præses. Est alius post illum Magistratus major. Est rursus Magister militum. Est Præfectus. Est sublimior illis Magistratus, dignitas Consulatus. Et omnes quidem sunt Magistratus, sed non ejusdem omnes dignitatis. Porro major omnibus est dignitas Apostolatus. Audistis quot seculares Magistratus enumeraverimus. Et quo pacto alii quidem majores, alii verum sint minores. Et quo pacto Consulatus Magistratus, quasi culmen & caput, præ reliquis cunctis emineat. Videamus spirituales etiam Magistratus. Spirituales est Magistratus Prophetiæ, Magistratus est alter Evangelistæ, est Pastoris, est Doctoris, est Donorum, est Curatorum, est Interpretatio linguarum. Hæc autem nomina quidem sunt donorum, res autem Magistratum ac Potestatum. Prophetæ Magistratus est. Apud nos is, qui Demones ejicit, est Magistratus. Apud nos Pastor & Doctor est spiritualis Magistratus. Verum his omnibus major est Apostolicus Magistratus. Unde verò id constat? Quod omnes istos præcedat Apostolus. Et quemadmodum inter sensibiles Magistratus Consul, sic inter spirituales Apostolus gaudet Prærogativa honoris. Probat hoc ex priori ad Corinthios epistola: *Posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos.* Et pergit: *Vides fastigium dignitatis? Vides Apostolum sedere sublimem, nec ullum præcedere ipsum, aut ipso esse sublimiorem?*

Etiam infra scribit: *Cum audis, Primum Apostolos, disce reliquarum gratiarum copiam omnem, tamquam in capite, in Apostolatu residere. Numquid nudum esse nomen Apostolorum antea censebatis? Ecce quanta profunditas sensuum sit hoc nomine comprehensa, novissis. Meritò igitur spirituales Consulatus appellaremus Apostolatum. Apostoli enim sunt à Deo designati Magistratus. Magistratus, quibus non gentes & urbes variè tribuuntur, sed quorum omnium fidei simul totus terrarum orbis committitur. Addit Apostolatum tantò esse Consulatu eminentiorem, quantum seculares Magistratus ludentibus pueris antecellunt. Affirmat duo. Primum, quòd Apostolatus sit primus inter omnia Charismata, inter omnes Ecclesiæ Magistratus ac Potestates. Secundò, quòd Apostolatus includat omnia ista Charismata, omnem Magistratum, omnem Potestatem. Hinc adjungit: *Neque verò tantum Principatus cæterarum dignitatum est Apostolatus, sed etiam radix ac fundamentum. Et quemadmodum caput in sublimiori loco suum non modo Principatus est corporis atque Dominatus, sed etiam radix; sic & Apostolatus non modo tanquam Principatus ac Dominatus præ cæteris donis eminet, sed omnium quoque radices comprehendens apud se retinet. Ac Prophetæ quidem esse non potest Apostolus & Prophetæ, sed Apostolus est omnino etiam Prophetæ, & gratias habet curatorum, & genera linguarum,**

& interpretationes sermonum. Quod ipsum compendio tradit in trigesima secunda homilia super priorem epistolam ad Corinthios: *Apostoli omnia dona in se habent.*

Et in undecima super secundam epistolam homilia dat rationem, hæc Apostoli verba, *Pro Christo legationem fungimur*, exponens: *Horum verborum hic est sensus. Pater filium misit, qui ipse nomine exhortaretur, atque ad humanum genus legationis munus susciperet. Sed quoniam ille necatus abscessit, nos legationi illi successimus, atque & illius & Patris nomine vos exhortamur. Tanto nimirum apud eum in pretio est humanum genus, ut Filium dederit, idque cum eum mactatum iri haberet exploratum. Et vestra causa nos Apostolos creaverit. Quod igitur ait, Pro Christo legatione fungimur, idem est ac si diceret, Vice Christi. Nos enim ipse muneri successimus. Quod si hoc magnificentius aliquando dictum tibi videtur, audi quæ sequuntur, ex quibus Apostolos perspicuum illud facit, quod non Christo dumtaxat, sed Patri quoque vicariam navent operam. Nam ob id etiam adiunxit: Tamquam Deo per nos exhortante. Non enim per Filium dumtaxat suum, sed & per nos quoque, qui ipse muneri Vicarii successimus, exhortatur. Hoc dictum, Apostoli succedunt Christo Domino, est reverè magnificentius. Excedit modum. Etenim Christus Dominus est Sacerdos & Pontifex in æternum, ideoque nullum habet successorem. Hinc Sanctus Joannes suum verbum moderatur, & subjungit: *Vicarii successerunt.* Successerunt in Vicariam potestatem & magistratum super omnem orbem terrarum. Hinc planè conveniebat, ut haberent omnia Charismata. Hinc idem Joannes in undecima super epistolam ad Ephesios homilia scribit: *Apostoli habebant omnia.* Utique Charismata.*

Aliam Apostolatus dignitatem & conditionem Sanctus Joannes exponit in commentario super primum caput epistolæ ad Galatas. Apostolus huic epistolæ dat insuetum exordium: *Paulus Apostolus, non ab hominibus, neque per homines, sed per JESUM Christum, & Deum Patrem.* Sanctus Joannes dat exordii causam: *Qui ex Judæis crederant, partim occupati persuasione Judaismi, partim inanis gloriæ stitit temulentii, dum sibi Doctorum cupiunt parare dignitatem atque auctoritatem, ad Galatas profecti docuerunt illis opus esse circumcissione, nec tolerandum esse Paulum, qui harum rerum tolleret observantiam. Nam Petrus, & Jacobus, ac Joannes hæc, ut agebant, non prohibebant, cum inter Apostolos essent primæ dignitatis, & cum Christo fuissent conversati. Ac reverè non prohibebant. Rationes, ob quas Petrus & quidam alii Apostoli judaica Sacramenta permiserint, exponit, ac pergit: *Impositores quidam non explicantes causas, ob quas tum hic, tum illi Judæis morem gererent, arte fallabant simpliciores, hujusmodi sermonibus; Non est ferendus Paulus. Nam hic heri & nudius tertius exortus est; At Petrus, & qui cum illo sunt, sunt primi Apostolorum. Tum hic quidem discipulus fuit Apostolorum, illi vero JESU Christo. Præterea hic solus est, illi mul-**

ti, & Ecclesiæ columnæ. Istorum Impositorum calumniæ Sanctus Joannes amplè exponit, atque proficitur: *Hæc & his similia dicitantes, hinc Pauli deprimentes auctoritatem, illinc aliorum Apostolorum gloriam attollentes, non ut illos laudibus ornarent, sed ut Galatas seducerent, persuaserant ut legi adharerent. Proinde congruenter Paulus ad hunc modum est exorsus. Quoniam enim ipse doctrinam elevabant, dicentes illam ab hominibus profectam, cum Petri esset à JESU Christo, in ipso statim ingressu refellit hoc, dicens se Apostolum esse non ab hominibus, neque per homines. Nam baptizavit quidem illum Anania, at non ille liberavit eum ab errore, nec ad fidem adduxit, sed ipse cælitus Christus, emissa ad eum admiranda illa voce, per quam hunc quoque piscatus est. Nam Petrum quidem ac fratrem ejus, ac Joannem cum fratre suo, ambulans juxta mare vocaverat; Paulum vero vocavit, cum jam ascendisset in cælum. Et quemadmodum illi non habebant opus iterata vocatione, sed protinus relictiis reliquis & cæteris omnibus, secuti sunt eum; ita & hic à prima statim vocatione ad summum ascendit fastigium, simul ac baptizatus est, irreconciliabili bello cum Judæis suscepto. Præfati impostores asseriebant ad verum Apostolatum exquiri duo: Immediatam à Christo Domino vocationem, & familiarem cum ipso habitationem, ex qua essent oculati & auriti testes omnis ejus prædicationis ac operationis, & præsertim resurrectionis à mortuis. Clamabant hæc procul abesse à Sancto Paulo, ideoque ipsum non esse verum Dei Apostolum, sed communem dumtaxat discipulum Apostolorum. Et ille omnino admittit utramque partem Antecedentis: Et adjungit neutram sibi deesse. Affirmat se, licet non in terris, tamen ante Dei Patris thronum in cælis esse à Christo Domino creatum Apostolum, & illic omnia ejus Acta & Prædicata audivisse, vidisse, ac didicisse. Hanc auditionem & visionem esse quavis terrestri multo sublimiorem & certiore. Porrò Sancti Pauli ad Apostolatum vocatio non est facta apud Damascum per terribilem Christi Domini vocem, sed contigit apud Antiochiam, dum Spiritus Sanctus Saulum & Barnabam sibi iussit congregari. Tunc fuit inchoata: Completa autem fuit, dum raptus in tertium cælum Paulus audivit arcana verba. Quod non nisi tunc completa fuerit, lucet ex ipso Sancto Barnaba, quem in secundo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus affirmat fuisse non Apostolum, sed solummodo Apostolicum: *Unum è septuaginta & Pauli Auditorem.* Loquitur ex Ecclesiæ sensu. Nempè illi sola per Spiritum Sanctum segregatio, non cælestis in Apostolum promotio adfuit, ideoque non habuit plenam Apostoli dignitatem.*

His omnibus consonant etiam alii Patres. Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus in Commentario Sancti Matthæi: *Resurrectionis testimonium est proprium Apostolorum.* Quia nempè Apostolus debet fuisse Christo Domino familiaris, adeo ut ipsum etiam à mortuis excitatum viderit, ideoque

que & omnium possit esse testis. Hinc ad Judæos dixit Sanctus Petrus de Christo Domino: *Quem Deus suscitavit à mortuis, cujus nos testes sumus.* Et iterum: *Qui manducavimus & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis.* Ita firmat se esse oculatum Resurrectionis testem. Et in lapsu Judæorum ordinatur alium Apostolum dixit ad collegas: *Oportet testem Resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.* Ex istis viris, qui nobiscum congregati sunt omni tempore, quo intravit & exivit inter nos Dominus JESUS. De quibus & Sanctus Apostolus Joannes scribit in prima epistola: *Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perpeximus, & manus nostræ contrectaverunt.* Et sui Apostolatus legitimam auctoritatem probaturus Sanctus Paulus scripsit etiam ad Corinthios: *Novissimè omnium tamquam abortivo visus est & mihi.* Et iterum: *Non sum Apostolus? Nonne Christum JESUM Dominum nostrum vidi? Quod ex ista refuscitati Domini visione rectè evincat suum Apostolatum, affirmat Sanctus Augustinus in libro de opere Monachorum. Etiam Theodoretus in istius loci commentario. Hilarius Romanæ Ecclesiæ Diaconus exponit omnia primitivæ Ecclesiæ Charismata, & adjungit de Apostolatu: *Primus gradus omnia subjecta habet.* Et in quarto Stromatum libro scribit Sanctus Clemens Alexandrinus: *Invenio perfectum multis modis accipi, prout is est, qui in unaquaque virtute se rectè gerit. Perfectus itaque & consummatur aliquis. Et ut pius ac religiosus, & ut tolerans, & ut continentis, & ut operarius, & ut Martyr, & ut cognitio præditus. In omnibus autem simul perfectus nescio: an ullus sit, qui sit adhuc homo, nisi solum is, qui propter nos induit hominem.* A virtutibus pergit ad Charismata, & concludit: *Unusquisque habet proprium donum à Deo, hic quidem sic, ille verè sic: Apostoli autem fuerunt pleni in omnibus. Invenis itaque si volueris, ex eorum rebis: gestis & scriptis eorum cognitionem, vitam, prædicationem, justitiam, castitatem, prophetiam.* Affirmat illos in utroque donorum genere fuisse perfectos. Utique juxta mensuram hujus vitæ. Hinc ergo & noster Septimius affirmat Apostolos fuisse duodecim præcipuos, Dominico lateri ab ipso Domino adlectos, destinatos nationibus Magistros. Edicit omnes tres Apostolatus qualitates. Nempè quod sit præcipuus gradus; quod sit lateralis cum Domino familiaritas; quod sit totius mundi magisterium, ideoque & omnigena potestas.*

Possunt quædam opponi. Etenim in prima ad Corinthios epistola Sanctus Paulus scribit suscitatum à mortuis Dominum apparuisse primò undecim, exinde plusquam quingentis fratribus simul, hinc Jacobo, actum Apostolis omnibus: *Quos non solos præcipuos duodecim, sed omnino omnes Evangelii Prædicatores fuisse affirmat in adductis Commentariis Sanctus Hieronymus.* Et adjungit: *Silas quoque & Judas ab Apostolis sunt Apostoli nominati.* Epaphroditum item Philippensium Episcopum Sanctus Paulus appellat Apostolum, & ejus sub omni tunc cælo colle-

gas laudata ad Corinthios epistola appellat Apostolos Ecclesiarum. Et in quarto Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus Sanctum Clementem Romanorum Antistitem appellat Clementem Apostolum. Ad primum in istis suis commentariis respondet laudatus Hieronymus: *Quod exceptis duodecim quidam vocentur Apostoli, illud in causa est, omnes qui Dominum viderant, & eum postea prædicabant, fuisse Apostolos appellatos.* Distinguit quatuor genera Apostolorum. Primum immediatè à Deo aut ejus Filio JESU Christo; secundum à Deo quidem, sed per hominem, uti Josue per Moysen; tertium ab homine, & non à Deo, uti Episcopi hominum studio & favore promoti; quartum à semetipso mittitur, utpotè Pseudo-Apostoli, cum Pseudo-Propheetis dicentes, Hæc dicit Dominus, & Dominus non misit eos. In solo primo genere affirmat reperiri veram Apostolatus præcipuitatem. Et adjungit de secundo: *Paulatim tempore procedente, & alii ab his, quos Dominus elegerat, ordinati sunt Apostoli, utique Episcopi Ecclesiarum.* Consonat in primæ ad Timotheum epistolæ commentario Theodoretus: *Eisdem olim vocabantur Presbyteros & Episcopos; eos autem, qui nunc vocantur Episcopi, Apostolos nominabant. Procedente autem tempore, Apostolatus nomen relinquunt eis, qui verò erant Apostoli; Episcopos autem appellationem imposuerunt eis, qui olim appellabantur Apostoli.* Appellabantur Apostoli, quod verorum Apostolorum essent Vicarii successores. Attamen per Ecclesiarum Apostolos alii intelligunt Ecclesiarum Legatos.

Destinatos nationibus Magistros.

Doctor noster scribit etiam in libro Scorpiaco: *Quisnam medullas Scripturarum melius nosset, quam ipsa Christi schola, quos & sibi discipulos Dominus adoptavit, omnia utique edocendos; & nobis Magistros ordinavit, omnia utique docturos?* Et in libro de pudicitia ait Apostolos non disciplinæ solius officia, sed & potestatem fuisse sortitos, nec solo ministerio præfuisse, sed & imperio; Romanum autem Pontificem sola disciplina & ministerio præfidere, quod non Apostolus sit, sed dumtaxat Apostolicus. Quæ doctrina omnino est verissima, licet per hominem tunc Montanistam pessimè adducta illic & applicata. Nam & in quarto adversus Marcionem libro scribit Marcum & Lucam, non Magistros, sed Discipulos fuisse, quod dumtaxat essent Apostolici, non Apostoli. Quod ipsum de Sancto Barnaba supra audivimus à Sancto Clemente Alexandrino. Ipsi in litteris ad Fabiolam Sanctus Hieronymus asserit fuisse Præceptores secundi ordinis. Malè igitur Marcus Antonius de Dominis garrit Apostolos solo ministerio præfuisse. In tertio adversus Celsum libro insigniter scribit Origenes: *Deus per JESUM voluit salutarem doctrinam hominibus institueri, firmatam*

Cap. 12.

Cap. 21.

Cap. 2.

Fol. 410.

Fol. 516.

In Apollis, tamquam fundamento edificandi Christianismi.

Iniungendas in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum,

Sacrofanctum Christiani Baptismatis lavacrum appellare tinctionem est nostro Doctore admodum familiare. Etenim in primo adversus Marcionem libro scribit: *Non putem impudentiorem, quam qui in aliena aqua alii Deo tingitur.* Et in libro adversus Praxeam. *Dominus mandavit, ut tingerent in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum non in unum. Et nec semel, sed ter ad singula nomina in personas singulas tingimur.* Et in hoc ipso nostro libro: *Tingit & ipse Diabolus quosdam. Expositionem delictorum de lavacro repromittit.* Et in libro de Baptismo: *Ipse Dominus tinctus est, unde & suggeritur, cum adversantes Domino tingi noluerint, eos qui Dominum sequebantur, tinctos fuisse.* Neque mireris hoc. Etenim Latina Apostoli translatio, cujus exemplari Doctor fuit usus, habebat istud vocabulum. Lucet ex libro de Resurrectione carnis, in quo adducit hunc locum epistolæ ad Romanos: *An ignoratis, quod quicumque in Christo JESUM tincti sumus, in mortem eius tincti sumus.* Eadem phrasi utitur in litteris ad Jubajanum, ac in litteris ad Pompejum Episcopum Sanctus Cyprianus. Ac in litteris ad Sanctum Cyprianum Sanctus Firmilianus Archi-Episcopus Cæsarensis. Etiam in tertio Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus. Etiam quidam alii Patres. Attamen in Pelagianæ factionis Goliath Julianum Episcopum, quod voce, *Perfuso*, uteretur, scripsit Sanctus Augustinus: *Non frustra crederis noluisse dicere, Quod renascitur, sed, Quod perfunditur, ut quoniam Diabolum & Deum quasi partes inter se fecisse, per nostrum sensum demonstrare cupiebas, partem Dei faceres verbi vilitate viliorum.* Porro in eadem dicere, *Quod renascitur, potuisti, Quod regeneratur, potuisti postremo, Quod baptizatur.* Hoc enim verbum ex Græco Latina consuetudo sic habet, ut non soleat alibi, nisi in Sacramento Regenerationis intelligi. Nihil horum dicere voluisti, sed elegisti verbum, quo fieret contemptibile, quod dicebas. Christianum Baptisma, uti eminentissimos fructus, ita & habet eminentissimos titulos. Proinde infimum studio eligere non caret suspitione doli ac injuriæ. Quod etiam verum esse possit circa vocem, *Tinctio*. At dico, *Studio*. Quia locum hic habet Regula: *Facta vident homines, intentio iudicat omnes.*

Apostoli.

De voce; *Apostolus*, in Apostolicæ ad Galatas epistolæ commentariis rectè scribit Sanctus Hieronymus: *Apostolus, hoc est, Missus, He-*

bræorum propriè vocabulum est, quod Silas quoque sonat, cui à mittendo Missi nomen impostum est. Ajunt Hebræi inter ipsos quoque Prophetas & sanctos viros esse quosdam, qui & Prophetæ & Apostoli sunt, alios verò, qui tantum Prophetæ. Prophetas simul & Apostolos affirmat fuisse Moysen, Isaiam, ac Joannem Baptistam. Et hinc iterum lucet Apostolatam esse Prophetia majorem, utpotè qui ipsam includat, & varia superaddat. Apostolatus est dignitas adeo eminens, ut ipse etiam Dominus JESUS Christus appelletur nostræ confessionis Apostolus. Et hinc in suis, ubi ipsum ita inscripsit, ad Hebræos epistolæ exordio Sanctus Paulus non præsumpsit sese, quod in aliis semper fecit, Apostolum inscribere. Hanc istius Apostolici facti rationem laudant gravissimi Patres: Valentinus, Adumetini Monasterii Præfectus, Sanctum Augustinum supremo Ecclesiæ titulo honorare cupiens, meritò scripsit: *Sancta Trinitas Apostolatam tuam conserget.* Est titulus nimium eminens. Nam & Romanus Pontifex non Apostolatam, sed dumtaxat Apostolicum permittit se titulari.

Assumpto per sortem duodecimo Matthia, &c.

Tertulliani verba, quibus dixerat duodecim præcipuos fuisse à Domino electos ad totius mundi Magistratum, videbantur ex prædicatoris Judæ lapsu vacillare. Hinc doctor addit idem locum fuisse suffectum Matthiam, fuisse verum cunctis istius dignitatis qualitatibus plenissime munitum Apostolum, ideoque laudatum duodenarium non esse truncatum. Matthiam fuisse verum Apostolum ex Sancti Lucæ verbis insigniter demonstrat in tertia super Apostolicos Actus homilia Sanctus Joannes Chrysostrus. Sancti Lucæ verba sunt: *Oportet ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intravit & exiit inter nos Dominus JESUS, incipiens à Baptismate Joannis, usque in diem, qua assumptus est à nobis, testem Resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.* Et Sanctus Joannes commentatur: *Vide, ut illos voluit esse spectatores.* Hoc est, auritos, & oculatos testes omnium Dominicanarum actionum & passionum. Significat illos habitasse cum eo, non simpliciter ut Discipulos adfuisse. Nimirum jam tum ab initio multi sequebantur eum. Sanctus Joannes affirmat Christo Domino statim à prædicationis exordio plures fuisse discipulos, verum paucos domesticos, familiares, & commensales. Et hos fuisse ejus Apostolos. Et eligendo in Judæ locum Apostolo debuisse adesse easdem qualitates. Et istud ipsum palam affirmat Sanctus Lucas. Verum cur addit: *In omni tempore, quo intravit & exiit inter nos Dominus JESUS?* Sanctus Joannes respondet: *Pulchre. Etenim quæ prius fuerant facta, nemo noverat edoctus, sed spiritu dicitur Dominus tunc in vulgo vixerat, ideoque Apostolo.*

stolorum nemo, nisi fortè ejus fratres Jacobus & Judas, poterat esse ipsorum oculatus testis. Sanctus Joannes etiam quærit, cur Sanctus Lucas dicat, *Fieri testem Resurrectionis?* Cur solius Resurrectionis exquirat testimonium? Cur in eligendo Apostolo exquirat solas qualitates ad dandum publicum & oculatum testimonium soli Resurrectioni? Et elegantè respondet: *Siquidem illi magis erat habenda fides, qui poterat dicere, Qui edebat, qui bibebat, qui crucifixus est, idem resurrexit.* Itaque non oportebat esse testem neque priorum temporum, neque prodigiorum quæ postea sunt gesta. Nam quod quærebatur, erat Resurrectio. Siquidem ista erant manifesta, & in confessis, hæc autem clam facta est, & hisce solis erat manifesta. Neque dicunt, Angeli retulerunt nobis, sed vidimus nos. Undè liquet istud? Ex miraculis quæ facimus. Ob id potissimum id temporis digni erant, quibus crederetur. Dominica passio, crux, & mors non egebant testimoniis, sed sola Resurrectio.

Quod Apostoli esse debuerint non qualescumque discipuli, sed Domini contubernales, domestici, atque commensales, tradit Sanctus Joannes etiam in sexta homilia super epistolam ad Philippenses, scribens de Juda traditore: *Judam Dominus obscurum & ignotum hominem vocavit, unum ex duodecim fecit, doctrinam impartivit, innumerabilia bona promisit, miracula facienda potestatem dedit. Mensæ, itinerum, consuetudinis, contubernii, rerum omnium, eque ac ceteri, participans erat.* Inter innumerabilia promissa bona etiam erant donanda post Resurrectionem Charismata. Quod hæc omnia ad Apostolatam sint necessaria, atque ita illum faciant omni humana Majestate superiore, docet ac demonstrat in litteris ad Timotheum Lectorem etiam Sanctus

Idorus Pelusites: *Apostoli, cum mortale corpus quovis luto imbecillius haberent, atque exagitarentur & vexarentur, mortuos excitabant, paralyticos solutos artus adstringebant, ægros sanitati reddebant, Demones profugabant, futura prædicebant, Spiritus Sancti præsentiam hominibus conciliabant. Quidnam est quod cum his opibus possit comparari? Quid his præstantius & excellentius? Equidem ipse, si quis totius terræ imperia, hoc est, Assyriorum, Persarum, Macedonum, & Romanorum collegerit, atque sermonis vi & facultate unum ex omnibus effecerit, ipsumque cum his divitiis comparaverit, eum ut stultum ac stolidum puerum, qui rerum naturam internoscere nequeat, condemnarim. Quod si quæ his majora sunt, animo perpendas, majores divitias perspicias. Domini omnium rerum contubernales, & mensæ consortes existerunt, Divini colloqui honore affecti, ac doctrina nature captum superante ornati atque instructi sunt. Ad filiorum adoptionem & Dei amicitiam pervenerunt. Etenim velut Præfecti quidam erant circa Regem, ac velut stellæ unæ cum justitiæ Sole cursum obeuntes, atque non eburneas quasdam tabellas, quæ humanum aliquid premium & honorem parviurunt, verum ejusmodi potentiam atque auctoritatem, quam ne terreni quidem Reges habent, accipientes. Dicit Apосто-*

los habere se ad Christum Dominum, quomodo Prætoriorum Præfecti se tunc habebant ad Romanum Imperatorem. Et horum potestas erat tanta, ut ipsorum sententia essent inappellabiles. Fuisse Magistratum cui deerat sola purpura, rectè scripsit Eunapius. Notanda sunt verba: *Eburneas quasdam tabellas.* Hæc erant insignia istorum Præfectorum. Idorus rectè affirmat Apostolorum potestatem non dumtaxat istis quatuor Præfectis, sed omnibus in unum conflatis quatuor totius mundi Monarchiis esse ampliozem & augustiozem. Etenim Apostolica potestas nullam diocesim, nullum Tractum, nullum limitem habuit, sed est expansa per omnem mundum. Istam dignitatem atque auctoritatem perspicimus Simon Magus; tentavit emere. Sanctorum Apostolorum in cælesti Christi Regno gloriam fore ineffabilem adjungit Idorus, & demonstrat: *Porrò si quis de futuris diffidat, à presentibus sumat argumentum. Nam qui & terræ & maris imperium obrinet, ad Piscatoris sepulchrum, exosculandorum ossum causa, se confert.* Quod noverent Lutherani & Calvinistæ, sceleratorum Eunomii ac Vigilantii in spernendis sanctorum reliquiis Sectatores. Porrò Sanctus Matthias erat è Domini domesticis & commensalibus. Hinc ipsum Spiritus Sanctus elegit in Judæ locum, atque ita ipsum ornavit Divina vocatione, & fecit plenum Apostolum. Hæc omnia erudito compendio hic tradit Septimius, atque ita Gnosticis in faciem refricat Apostolicam, quam Catholica Ecclesia retinet, prædicationis dignitatem.

Circa Sancti Matthiæ electionem Sanctus Joannes Chrysostrus rectè notat Sancti Petri Apostoli, adeoque & Romanæ Ecclesiæ privilegium. Sancti Lucæ in Actis verba, *Exurgens Petrus in medio fratrum dixit*, commentatur: *Quam Petrus est facundus? Quam agnoscit creditum à Christo regem? Quam in hoc choro Princeps est? Et unicus primus omnium incipit loqui.* Hæc fuit prima Apostolorum Synodus. Et in ipsa Synodus Petrus habuit motæ quæstionis relationem seu propositionem, cum Prærogativa suffragii. Quod utrumque jus ex avito more competere Sedi Apostolicæ dixit ad Chalcedonensem Synodum Sanctus Magni Leonis Legatus Paschasinus, Lilybeti in Sicilia Episcopus, & ad quintum Concilium Papa Vigilius. Et istud utrumque omnino laudat, atque ejus primam originem aperit Sanctus Joannes. Et addit duas quæstiones. *Cur Petrus non solus postulavit à Christo, ut ipsi daret aliquem substituentem in locum Judæ? Deinde, Cur non potius per seipos perficiunt electionem? Jam Petrus erat seipso factus melior. Hoc ad priorem quæstionem responsum esto. Hoc est, Petrus omnem priorem de semetipso præsumptionem deposuerat, ideoque nihil tale attentavit. Etiam infra scribit Sanctus Joannes: *Quid? An non licebat ipsi eligere? Licebat. Et quidem maxime. Verum id non fecit, ne cui videretur gratificari. Quamquam alioquin necdum erat particeps Spiritus. Spiritus enim Charismata non fuerunt data ante diem Pentecostes. Sanctus Joannes affirmat Sancti Petri auctoritatem**

lib. 2. cap. 5.

Cap. 1.

Hom. 3.

tem fuisse tantam, ut non dumtaxat solus potuerit à Christo Domino postulare substituendi potestatem, sed ipsum officio habuerit. Ex Primatu Apostolico. Et pergit ad secundam questionem: Aterius verò questionis, quamobrem non simpliciter, aut vulgari more, sed ex revelatione postularerit supplere ministerium, duas adferemus causas. Unam quidem, quòd aliis rebus essent occupati; alteram, quòd hoc esset certissimum argumentum, Christum adhuc illis adesse. Quemadmodum enim cum præsens esset, elegerat, ita & absens elegerat. Quòd nempe Apostoli electio non possit per homines, sed fieri debeat immediate à Domino Deo. Et hinc Apostoli ac Discipuli elegerunt duos, ipsos præsentarunt Christo Domino, & hic ex ipsis elegit Matthiam. Ita ille est promotus in verum Apostolum.

Consecuti promissam vim Spiritus Sancti ad virtutes & eloquium.

Doctor pergit duodecim Apostolorum dignitatem atque auctoritatem demonstrare. Affirmat ipsos non dumtaxat à vivente nobiscum, sed etiam à resuscitato ex mortuis, atque ad Patris dexteram exaltato Christo Domino fuisse electos, instructos, datos & missos toti mundo Magistratos, atque munitos necessariis & congruis tanto muneri virtutibus. Idque juxta mortalis adhuc Domini Promissum & Promissam Spiritus Sancti vim ad virtutes & eloquium. Erudito compendio comprehendit omnia Charismata, quibus in Pentecoste donatis Divina Majestas per Apostolos jussit perhiberi solemne ac generale omni hominum generi testimonium Dominicæ Resurrectionis. Ad istud testimonium duo præfertim fuerunt necessaria: Potestas faciendi quorumvis miraculorum virtutes, & eloquium, seu donum omnium sub cælo linguarum. Et quidem de prædicante Christo Domino scribit in libris contra Gentes Arnobius: Cum unam emitteret vocem, ab diversis populis, & dissona oratione loquentibus, familiaribus verborum sonis, & suo cuique utens existimabatur eloquio. Hebraica lingua loquens Dominus fuit ab omnibus Gentibus intellectus. Et hinc etiam de Sanctis Apostolis quærit Sanctus Gregorius Nazianzenus: An omnium Gentium linguis loquerentur, an verò ipsos materna lingua loquentes cunctæ gentes intelligerent? Sanctus Lucas habet in Actis: Audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Et laudatus Gregorius commentatur: Verum hic paululum conspice, atque ambige quo modo distinguenda sit oratio. Textus enim nonnullam ambiguitatem habet, interpunctione dirimendam. Utrumnam audiebant sua quisque dialecto, ita ut, verbi gratia, vox quidem una emitteretur, multæ autem audirentur, scilicet pulsato & perspirente aere, pluribusque vocibus, ut magis perspicue dicam, ex una voce efflatis; an potius in hoc verbo, Audiebant, punctum

Orat. 44.

Cap. 2.

stauendum sit, atque hæc verba, Loquentes suis linguis, cum his que sequuntur jungenda sint, ut sic legatur, Loquentes linguis, propriis scilicet audientium, hoc est, externorum. Qui etiam sensus mihi magis arridet. Nam illo quidem modo eorum potius, qui audiebant, quam qui verba faciebant, hoc miraculum fuerit. At hoc sensu eorum, qui loquebantur, qui etiam temulentia insimulabantur, haud dubie quia ipsi per Spiritus operationem novi aliquid miraculi circa voces designabant. Et certe si Apostoli alienis linguis non fuerint locuti omnis fundamenti vacua fuit Judæorum calumnia: Quia musto pleni sunt isti. Et in prima ad Corinthios epistola scribit Sanctus Paulus: Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquar & Angelorum, respiciunt Charisma eloquii. Plura sacrarum litterarum testimonia evincunt istam sententiam. Et ipsam tradunt Sanctus Irenæus, Sanctus Hieronymus, Sanctus Augustinus, Sanctus Joannes Chrysostomus, ac alii passim Patres. Nec soli Apostoli habuerunt istud Charisma, sed & ipsum in alios fideles traduxerunt.

Cap. 14. & 13.

Istam Sancti Gregorii Nazianzeni sententiam laudatus Chrysostomus insigniter demonstrat ex memorata ad Corinthios epistola. Hæc sunt verba Sancti Pauli: Et idem qui loquitur lingua, orat ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid est ergo, Orabo spiritu, orabo & mente; Psallam spiritu, psallam & mente? Et Sanctus Joannes commentatur: Pete ergo, ut non solum habeas Donum linguæ, sed etiam interpretationis. Ut sis omnibus utilis, nec Donum in te solo includas. Nam si orem, inquit, lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Vidisti, quemadmodum paulatim extollens orationem ostendit, quod qui est hujusmodi, non solum est aliis inutilis, sed etiam sibi ipsi. Siquidem mens ejus est sine fructu. Nam si quis loquatur solum Persarum lingua, aut aliqua alia aliena, nesciat autem quæ dicit, certe etiam sibi ipsi jam erit Barbarus, non aliis solum, propterea quod nesciat vim vocis. Erant enim antiquitus multi, qui orationis donum habebant cum lingua, & orabant quidem, & lingua loquebatur, aut Persarum, aut Romanorum voce orans, mens autem nesciebat quod dicebatur. Ecce multi tunc fideles alienam linguam, qua ex spiritu loquebantur atque orabant, ipsimet non intelligebant: Quomodo igitur semper fuissent intellecti ab omnibus aliis? Proinde in verbis Apostolicis, Spiritus meus orat, per spiritum non intelligitur rationalis animæ inferior pars, sed Divinum Charisma. Hæc illius vocis significatio & acceptio sunt frequentissimæ apud Apostolorum litteras. Loquor cum Sancto Joanne Chrysostomo, qui pergit: Spiritus, hoc est, Donum datum movens linguam. Et idem dicebat: Orabo spiritu, orabo & mente; Psallam spiritu, psallam & mente. Hoc est, Expedit nos non tantum orate vocibus, sed & suam orationem intelligere. Expedit orare in illa lingua, quam intelligas. Expedit, non semper

per oportet: Etenim istos orantes Sanctus Paulus nequaquam improbat. Et fiebat ex Divino Charismate. Et hinc lucet Sanctimonialia, licet verba non intelligant, rectè in lingua Latina psallere. Lucet istum psallendi modum non esse novum apud Ecclesias. Esse non dumtaxat Apostolicum, sed & fundari in Divino Charismate.

Etiam hæc Apostoli verba rectè urget Sanctus Joannes: Caterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dicit, Amen, super tuam benedictionem? Quoniam quæ dicas, nescit. Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non edificatur. Apostolus lucidè affirmat quosdam tunc publicè in Ecclesia orasse in aliena lingua, & ab adstantibus idiotis seu laicis non fuisse intellectos. Et tamen hos ad istam orationem apposuisse comprobativum signaculum, Amen. Ex quo Lutherani & Calvinistæ discant non esse necessarium, ut solemnes Ecclesiæ preces fiant in populari lingua, aut à populo intelligantur. Oppositus mos est Divinum Donum ac Institutum. Ad rem præsentem faciunt etiam hæc Apostoli verba: Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes linguis loquantur, inveniuntur idiotæ aut infideles, nonne dicent quod insanitis? Si nempe omnes loquantur diversa lingua. Est ergo clarum, quod linguarum Charisma fuerit non varium variorum ex eodem idiomate auditus ac intellectus, sed diversorum idiomatum notitia ac elocutio. Hinc de Sancto Paulo & Barnaba, in Lycaonia prædicantibus, scribit ad Hebræos Sanctus Hieronymus: In Lycaonia cum audissent Paulum & Barnabam loqui linguis suis, Deos in homines esse conversos credebant. Loquitur ex quatuordecimo capite Apostolicorum Actuum. Textus est bene attendendus.

Ep. 150. qu. 9.

Cap. 30.

Cap. 10.

Cap. 2.

Cap. 3.

Cap. 15.

de Claudio Augusto scribit Svetonius Tranquillus: Claudius splendidum virum, Græcæque Provincie Principem, verum Latini sermonis ignarum, non modo albo Judicum erasis, sed etiam in peregrinitatem redegit. Istud Claudii judicium nimie duritiæ arguit Svetonius: Quòd nempe tunc alienæ linguæ imperitia esset generalissima, ideoque vitio, longè magis crimini non posset verti. Etiam Imperatoris Juliani variam scientiam laudat Ammianus Marcellinus, atque adjungit: Super his aderat Latine quoque differendi sufficiens sermo. Non elegans, sed sufficiens. Et hoc apud Orientem nato ac educato Principi dueitur magnæ laudi. Esse trilinguem erat apud antiquos laus incomparabilis. Et hinc Rufinum Presbyterum Sanctus Hieronymus, sarcasmi causa, inducit Thrazonizantem in hæc verba: Ego Philosophus, Rhetor, Grammaticus, Dialecticus, Hebræus, Græcus, Latinus, Trilinguis. Quin & de Romanorum Censore ac Principe Catone, quòd usque ad senium ignoraverit, & tunc discere non erubuerit Græcam linguam, testatur in litteris ad Demetriadem idem Hieronymus. Et hinc Mithridatem Ponti Regem, quòd duarum & viginti gentium ore loqueretur, meritò admiratur & prædicat in illustrium virorum catalogo Aurelius Victor.

Cap. 16.

Lib. 16. cap. 6.

Lib. 3. cap. 3.

Cap. 76.

Et ista linguarum imperitia etiam Christianis permanit temporibus. Non dumtaxat in nobilibus secularibus, sed etiam in magnis Monachis. Etenim de sanctissimo, licet illustrium Natalium viro, omnium Monachorum Patre Antonio, quòd solam Ægyptiacam norit, Græcam verò linguam penitus ignoraverit, ex irrefragabili testimonio affirmat in Lausiaca historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Sancti Macedonii, illustris apud Antiochiam Monachi, & quorundam Palatinorum colloquia exponit in religiosa historia Theodoretus, atque adjungit: Hæc ille Syriaca lingua proferebat, quæ illi per interpretem Græcè reddita audientes obstupuerunt. Macedonius solam Syriacam, Palatinus verò tantum solam linguam Græcam. Et de Magno apud Syros Presbytero ac Archi-Mandrita Barsuma, quem ad confessum & suffragium admisit Episcopus Latrocinium, habent Acta Synodalia: Barsumas Presbyter & Archi-Mandrita per interpretem Eusebium Monachum dixit. Utique suum judicium pro hæresiarcha Eutyche. Nempè quòd Græcè penitus nesciret. Et de dato per eundem in Sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum damnatorio suffragio habent eadem Acta: Barsumas, Presbyter & Archi-Mandrita, interpretante cum Eusebio Monacho, dixit. Illius modi de ipso testimonium habes etiam in quarta actione Chalcedonenis Synodi. Et libellus, quem secundæ Syriæ Monachi adversus Severum Antiochiæ Pseudo-Patriarcham exhibuerunt suis Episcopis, post multarum Archi-Mandritarum Græcas subscriptiones habet: Sunt autem in lingua Syriaca multæ & infinitæ Monachorum subscriptiones. Quòd omnis illa turba aliam linguam ignoraret. Ita habes in Synodo Constantinopolitana sup Patriarcha Menna. Nec mireris

Cap. 26.

Cap. 13.

Act. 5.

ris hoc. Etenim quod summus Syrorum Doctor Sanctus Ephrem linguam Græcam dudum ignoraverit, & ejus à Deo infusam peritiam miraculose per magni Basilii præces subito acceperit, testatur in hujus vita Sanctus Amphilochius. Quod miraculum suis Annalibus inseruit etiam Siebertus Gemblacensis. Quod Sanctus Sabbas in sua Laura habuerit plures Armenios Monachos, aliud idioma nescientes, habemus in ejus vita.

Etiam in Clericis ac Episcopis dudum mansit hæc ignorantia. Plures solum noverant linguam maternam. De Saïsio Abrahamo, Carrensi in Mesopotamia Episcopo, quod Græcam linguam nec intellexerit, scribit in religiosa historia Theodoretus. Et de Uranio, ibidem Episcopo Himerorum, habent Acta Ephesini Latrocinii: Uranius Episcopus Provinciae Osyboenæ, interpretante se Eulogio Presbytero Edessena civitatis, dixit. Et Edesseni Clerici, qui suum Episcopum Ibam accusaverant, post suum in lingua Græca lectum libellum dixerunt ad Synodum Berytensem: Rogamus nobis licentiam existere, ut hæc eadem Syra lingua dicantur sanctissimo Episcopo Uranio. Quod nempe hic Græcam linguam nec intellexerit. Est & alius de eadem causa libellus, cui omnis istius Ecclesiae Clerus subscripsit, & plures suæ subscriptioni adjunxerunt: Subscriptio Syra. Nempe quod Græcè nescirent. Et sententia, quam in Severum Antiochiæ Pseudo-Patriarcham dedit Constantinopolitana Mennæ Patriarchæ Synodus, adjunxerunt Acta Synodalia: Habet & duas subscriptiones Syrorum. Habet & aliam subscriptionem Syriacam, id est, Syriæ litteris scriptam. Quod nempe isti Episcopi Græca nec scirent scribere. Et in sexta Synodo Constantiniana, Apameensis in secunda Syria Presbyter, dixit: Quod mihi dedit Deus de fide, scribam Syriacè, & interpretetur Græcè. Quod nempe Græcum sermonem nec loqui posset, nec scribere. Etiam venerabilis Thomas, Tyriorum Metropolitana, quod Græcum agrè loqueretur, in octavo consilio locutus est per Interpretem. Et Calosirius, Arsenoitidis in Ægypto Episcopus, apud Ephesinum Latrocinium usus est Interprete Elia suo Diacono, per ipsum semper locutus. Habemus plura istiusmodi exempla. Et hinc non mireris Lycaones, dum Paulum & Barnabam audierunt Lycaonicè loquentes, obstupuisse, & alta voce exclamasse: Dii similes facti hominibus descendunt ad nos. Similis stupor invasit omnem Hierosolymam, dum Apostolos audivit non tribus aut viginti, sed loquentes linguis omnium gentium.

Circa Apostolis datum linguarum Charisma rem notabilem scribit in litteris ad Hedibiam Sanctus Hieronymus: Apostoli prædicaturi multis gentibus, acceperunt genera linguarum, ut jam tunc cognosceretur, qui Apostolorum quibus gentibus deberent nuntiare. Denique Apostolus Paulus, qui de Hierusalem usque ad Illyricum prædicavit, & inde per Romam ad Hispaniam ire se sinat, gratias agit Deo, quod cunctis Apostolis magis linguis loqua-

tur. Qui enim multis gentibus annuntiaturus erat, multarum linguarum acceperat gratiam. Quod ipsum in suis Annalibus scribit Michael Glycas: Quindecim linguarum dona in Pentecoste acceperunt Apostoli, quemadmodum Chrysostomus inquit, ad usum illorum, qui presentes erant. Quid enim opus fuisset lingua Persica vel alia, non presentibus eis qui uterentur? Et fuerunt omnino linguæ quindecim, propterea ut hinc intelligeretur sacrosanctæ Trinitatis efficacia, cum Ministris duodecim conjuncta. Videre tunc erat Petrum, qui Galilæus esset, Romana lingua utentem, quam nunquam antea discendo percepisset. Itidemque singulos reliquorum peculiari quadam lingua loquentes. Hoc enim Spiritus Sanctus singulari quadam consilio sic administravit, ne qua inter Apostolos esset ea de re discordia, quod scilicet unicuique abeundum esset. Ideoque singulis sua in lingua data est quadam quasi norma & regula. Verbi gratia: Romana uteris lingua, Romano igitur abito. Persicè loqueris, ad Persas proficiscitor. Hanc igitur in certa lingua regulam acceperunt. Rursus verò, quia Romam profecturus per nationes multas iter faciendum erat, idcirco linguas alias, tamquam opitulatrices prioris, accipiebant, cum illam primam ordinationis quasi loco haberent. Videmus enim singulos Apostolos etiam diversis usos fuisse linguis, ut quibus variæ nationes essent peragrandæ. Licet hoc de Pauli verbis colligas. Ago Deo meo gratias, quod magis, quam vestrum quisquam, linguas teneo peregrinas. Quæ omnia an vera sint atque authentica, est magna quaestio. Eorum sanè nemo alius meminit. Et istud Sancti Pauli verbum non ad alios Apostolos dirigitur, sed ad solos Corinthios, & ipsi vicinas gentes.

Aliud quid magis paradoxum scribit in hæreseon catalogo Sanctus Philastrius Episcopus Braxiensis, linguarum confusione exponens ad turrim Babylonicam: Habentes Angelicam gratiam, id est, multarum linguarum scientiam, non agnoscebant datorem tantæ sapientiæ Dominum, contraque eum conantes progredi, perdididerunt gratiam, quam sine ullo labore Divinitus habebant concessam. Et quod sine studio ante donatum fuerat à Domino naturaliter omnibus, ut Dei imagini, postea per studium atque doctrinam, oblivione immissa à Domino, vix discere prævalebant, non omnes, nec multas, sed vix paucas linguas, ita ut tres quis aut quatuor valeret ediscere, atque eisdem vix eloqui. Tamen omnium scientiam linguarum, quam ante duo millia annorum & septingentos annos offendentes amiserant homines, sub Apostolis rursus post Ascensionem suam Dominus per Spiritum Sanctum sine quodam labore credentibus conferebat. Angelicæ enim virtutis est linguas scire omnium hominum. Per fidem autem Christi sine labore linguarum omnium credentibus ministratur scientia. Quod usque ad Babylonicam turrim fuerit hodierna linguarum diversitas, & ipsam omnem cuncti homines naturaliter noverint, est devium ac paradoxum. Eleganter in homilia de veteris testamenti obscuritate scribit Sanctus Joannes Chrysostomus: Opera pretium est, ut omnia vobis dicantur. Quale est, unam fuisse quondam omnium hominum linguam,

quam, atque in multas esse postea divisam. Ad quod usque tempus una fuerit: Et quando in multas divisam. Et nunc illa deleta fuerit, atque alia introducta, an verò manente illa, reliquæ sint introductæ. Quare confusa fuerit, & qua de causa. Deinde quantum ex hisce multis linguis verus testamentum fuerit conscriptum: Utrum illa antiquiori ac seniori, an verò illis, quæ postea sunt inventæ. Et addit de hac postrema quaestione: Ejus gratia de his omnibus sermonem institui. Singulas has quaestiones istic Sanctus Joannes non solvit, sed solummodo promittit solvere: Et ipsum solutio, quam apud Sancti Augustini de Dei civitate libros videre potes, non est presentis nostri Propositi. Interim constanter affirmat toti primitivorum hominum generi fuisse unam linguam. Quod ipsum constantissimè affirmat Sanctus Augustinus. Et jure merito. Etenim sacer textus lucidè affirmat fuisse istis hominibus labium unum ac sermonem eundem. Et quidem Eutyrius Patriarcha Alexandrinus in suis Annalibus prætendit primitivam istam linguam fuisse Græcam. Etiam alii contendunt pro lingua suæ gentis. Communis Ecclesiae sensus asserit fuisse Hebraicam.

Quaestio est, An linguarum Charisma apud primitivam Ecclesiam fuerit effectus Christiani Baptismatis, an Christianæ Confirmationis? Quidam constanter volunt fuisse Confirmationis effectum. Et suam assertionem firmant ex Apostolicis Actis: Cum audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini JESU. Tunc imponebant manus super illos: Et accipiebant Spiritum Sanctum. Utique ejus Charismata. Samaritani à Philippo Diacono, qui manus in Christianam Confirmationem non potuerat imponere, fuerant baptizati, & necdum acceperant Charismata. Et ipsa per confirmatricem Apostolorum manum acceperunt. Quidam existimant istam tunc fuisse generalem regulam. Et favent varia sanctorum Patrum testimonia. Etiam quædam Sancti Augustini.

Respondéo tamen Charismata passim tunc fuisse ipsis Christiani Baptismatis effectum. Etenim de baptizato per laudatum Philippum Diaconem Regio Eunucho scribit in suis Homiliis Sanctus Augustinus: Impleto Baptismatis mysterio & Sacramento, ne hominum putaretur donum Spiritus Sancti, non expectatum est ut venirent Apostoli, sed continuo venit Spiritus Sanctus. Et certè quod in baptizatos Samaritanos Spiritus Sanctus non venisset, omnes fuerunt admirati. Etiam ipsi Apostoli. Hinc de ipsis dicit Sanctus Lucas: Cum audissent. Nempe de singulari facti specie fuit ad ipsos à Philippo Diacono facta relatio: Et ipsi non qualemcumque Episcopum, nec unicum Apostolum, sed duos totius Collegii Primates legaverunt, omnem rei feriem inquisitores. Degaverunt, quia ad rem maximi ponderis, Christi Lupi Opera Tom. IX.

suum ipsorum Coryphæum. Quod nempe rem singularem admirarentur. Alioquin suffecerat legare quemcumque Episcopum.

Verum quæ fuit singularis facti ratio? In laudata homilia Sanctus Augustinus remissionem peccatorum, aliaque divinæ in nos clementiæ beneficia affirmat donari quandoque per fratrum ministerium, quandoque per ipsum sine medio instrumento Dominum Deum. Demonstrat exemplis, atque prosequitur: Meritò volens Deus hoc ostendere, & huic veritati attestari, cum quidam in Samaria evangelizati essent, & baptizati à Philippo Evangelista, uno de septem Diaconis primitivus electis, non acceperunt Spiritum Sanctum & baptizati erant. Nuntiatum est Discipulis, qui erant Hierosolymis, & venerunt ad Samariam, ut illi, qui baptizati erant, per impositionem manus eorum acciperent Spiritum Sanctum. Venerunt, & imposuerunt eis manus: Acceperunt Spiritum Sanctum. Videtur asserere, quod istius Charismatis collatio neutri Sacramento fuerit firmiter affixa, sed modo per hoc data, modo per istud. Et quod Dominus Deus quandoque etiam per semetipsum sine Sacramento dederit. Et certè sic dedit Cornelio Centurioni, & ejus collegis. Interim usque ad baptizatos Samaritanos videntur Charismata semper fuisse data in Baptismate: Illi videntur primi, qui expectare debuerunt Apostolicam manum, & Sacramentum Christianæ Confirmationis: Et hinc Philippus novam facti speciem retulit Apostolis: Et hi ad rei indaginem legaverunt ipsam suam Principem, unaque dilectum Domini Joannem, singulariter conscium omnium celestium Secretorum. Insueti Divini operis causa possit fuisse inter alios Samaritanos baptizatos Simon Magus, quem Divina justitia voluit, & privare ista gratia, & per Apostolos solemniter castigare: Exemplo demonstrare, quid sit pollutam animam obrepere in Baptisma. Est conjectura. Quis enim novit Domini sensum? Quis fuit ejus Consiliarius? Etiam non omnes, seu in Baptismo seu in Confirmatione, accipiebant omnia Charismata, sed quidam hæc, quidam ista. Alii unum, alii plura. Lucidè hoc in priori ad Corinthios epistola docet Sanctus Paulus: Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus divinus singulis prout vult.

Porrò eloquii Charisma non dumtaxat ad Evangelicæ prædicationis executionem fuit donatum, sed insuper ad alios fines. Ipsos compendio exponit in undecimo de Domini verbis Sermone Sanctus Augustinus: Propter hanc totius humani generis in Christo Domino unitatem ac Societatem illi, in quos primitivus venit Spiritus S. linguis omnium gentium sunt locuti. Quia per linguas consociatio est societas humani generis, sic oportebat per linguas omnium gentium significari istam societatem filiorum Dei & membrorum Christi futuram ip omnibus gentibus: Ut quemadmodum tunc ille apparebat accepisse Spiritum Sanctum, qui loquebatur linguis omnium gentium, ita se nunc ille agnoscat accepisse Spiritum Sanctum, qui tenetur vinculo pacis Ecclesiae, quæ diffunditur in omnibus gentibus.

R Lau.

Cap. 17.

Act. 5.

Act. 10.

Act. 1.

Act. 14.

Ep. 150. qu. 9.

Parte 3. fol. 226.

Cap. 56. fol. 57.

Cap. 18.

Hom. 23. cap. 10. & 11.

Tom. 3. fol. 244.

Cap. 14.

Cap. 17.

Laudat tres istius Doni fines . Primus est in his verbis: *Ille apparebat accepisse Spiritum Sanctum*. Illud Donum erat Sacramentum, simul & res Sacramenti . Per Baptismum sic nobis dabatur ut significaret nobis etiam esse datam remissionem omnium peccatorum, & Spiritum Sanctum in nobis habitare . Ut ediceret nos non informiter, sed fructuose baptizatos. Hinc fit & dolose baptizato Simoni Christus Dominus ipsum dare noluit, ac forsitan propter ipsum nec reliquis Samaritis. Secundus finis est in his verbis: *Quia per linguas consociatio est societas humani generis*. Etenim linguarum divisio est humani generis tantum supplicium, tantaque fraternæ unionis dilaceratio, ut homo esse malit cum suo cane, quam cum homine alienæ linguæ. Ita in libris de Dei civitate advertit Sanctus Augustinus. Est justum superbiæ & adversus Divinam Majestatem rebellionis supplicium. At verò Christiana lex est plena humilitas, & omnium gentium ad Divinæ Majestatis obedientiam reditus: Hinc fecit omnes homines non quidem unica lingua, sed loqui linguis omnibus, atque ita omnes ab omnibus intelligi. Exstinxit & sanavit vulnus inflicti humanæ societati. Et istud per ejusdem ac unius linguæ redditionem sanari noluit. Tertius finis est, quem habent hæc Augustini verba: *Oportebat per linguas omnium gentium significari societatem filiorum Dei futuram in omnibus gentibus*.

Hunc finem Sanctus Augustinus exponit largius in libris contra Petilianum, Constantinensem Donatistarum Episcopum: *Cum nosti & commemoras Spiritum Sanctum ita venisse, ut illi, quos tunc impleverat, linguis omnibus loquerentur, quid sibi volebat illud signum atque prodigium? Cur modò ita datur Spiritus Sanctus, ut nemo, cui datur, linguis omnibus loqui possit, nisi quia omnes gentes credituras, ac sic in omnibus gentibus futurum Evangelium, illud tunc miraculum portendebat? Quod & in Psalmo tantò antè prædictum est: Non sunt loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. Hoc propter eos dictum est, qui Spiritu Sancto accepto erant linguis omnium locuturi. Sed quia id ipsum in omnibus gentibus & linguis futurum Evangelium, & Corpus Christi per totum orbem terrarum omnibus linguis personaturum significabat; secutus ait: In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Hinc fit, ut Ecclesia vera neminem lateat. Et in libris adversus Donatistarum Grammaticum Cresconium: Spiritus Sanctus veniens in Apostolos tale signum primitiis dedit, ut qui eum acceperant, linguis omnium gentium loquerentur. Quia portendebat Ecclesiam per omnes gentes futuram, nec quemquam accepturum Spiritum Sanctum, nisi qui ejus unitati copularetur. Quod ipsum Sanctus Augustinus tradit, & variè amplificat in innumeris locis. Istud Charisma sic erat res Sacramenti, ut simul esset Sacramentum non dumtaxat respectu Initiatii, sed respectu totius humani generis: Totius Ecclesiæ Sacramentum Propheticum. Promittebat Ecclesiam suo tempore locuturam omnium*

Lib. 2. cap. 32. *memoras Spiritum Sanctum ita venisse, ut illi, quos tunc impleverat, linguis omnibus loquerentur, quid sibi volebat illud signum atque prodigium? Cur modò ita datur Spiritus Sanctus, ut nemo, cui datur, linguis omnibus loqui possit, nisi quia omnes gentes credituras, ac sic in omnibus gentibus futurum Evangelium, illud tunc miraculum portendebat? Quod & in Psalmo tantò antè prædictum est: Non sunt loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. Hoc propter eos dictum est, qui Spiritu Sancto accepto erant linguis omnium locuturi. Sed quia id ipsum in omnibus gentibus & linguis futurum Evangelium, & Corpus Christi per totum orbem terrarum omnibus linguis personaturum significabat; secutus ait: In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Hinc fit, ut Ecclesia vera neminem lateat. Et in libris adversus Donatistarum Grammaticum Cresconium: Spiritus Sanctus veniens in Apostolos tale signum primitiis dedit, ut qui eum acceperant, linguis omnium gentium loquerentur. Quia portendebat Ecclesiam per omnes gentes futuram, nec quemquam accepturum Spiritum Sanctum, nisi qui ejus unitati copularetur. Quod ipsum Sanctus Augustinus tradit, & variè amplificat in innumeris locis. Istud Charisma sic erat res Sacramenti, ut simul esset Sacramentum non dumtaxat respectu Initiatii, sed respectu totius humani generis: Totius Ecclesiæ Sacramentum Propheticum. Promittebat Ecclesiam suo tempore locuturam omnium*

Lib. 2. cap. 14. *num: Spiritus Sanctus veniens in Apostolos tale signum primitiis dedit, ut qui eum acceperant, linguis omnium gentium loquerentur. Quia portendebat Ecclesiam per omnes gentes futuram, nec quemquam accepturum Spiritum Sanctum, nisi qui ejus unitati copularetur. Quod ipsum Sanctus Augustinus tradit, & variè amplificat in innumeris locis. Istud Charisma sic erat res Sacramenti, ut simul esset Sacramentum non dumtaxat respectu Initiatii, sed respectu totius humani generis: Totius Ecclesiæ Sacramentum Propheticum. Promittebat Ecclesiam suo tempore locuturam omnium*

gentium linguis, seu diffundendam per omnes sub cælo gentes. Et ita factum est. Et hinc istud Charisma, solemnè promittentium Sacramentorum more, debuit post expectum suæ promissionis officium, & præstitum ejus effectum evacuari & cessare. Non unico istu, sed pedetentim cessavit in Ecclesiis. Etenim de semetipso scribit Sanctus Irenæus: *Multos audivimus fratres in Ecclesia, prophetica habentes Charismata, & per Spiritum univèrsis linguis loquentes, & absconsa hominum in manifestum producentes ad utilitatem, & mysteria Dei, quos & Spiritales Apostolos vocat*. An verbum, *Audivimus*, rei præsentis, an verò factæ dumtaxat relationis auritum testimonium importet, non ausim affirmare. Quidquid sit, edicit istud Charisma aut tunc, aut saltem proximè adhuc fuisse in Ecclesiis. Hinc inde.

Notandæ sunt voces: *Univèrsis linguis loquentes*. Qua phrasi etiam Sanctus Augustinus assidue utitur, Evertunt opinionem Sancti Hieronymi & Michaelis Glycæ, qui contendunt universarum linguarum peritiam nec ipsis fuisse datam Apostolis. Quòd Apostoli non per linguarum Charisma, sed per directam à Spiritu Sancto fortitionem acceperint suæ prædicationis Provincias, est communis Ecclesiæ sensus. Et sanè aliquarum dumtaxat linguarum peritiam non quadrat jam laudatis finibus istius Charismatis. Notanda sunt & hæc Augustini verba: *Hinc fit, ut Ecclesia vera neminem lateat*. Ad omnium Ecclesiarum valvas deberent aureis litteris scribi ad perstringendos oculos Lutheranorum & Calvinistarum, garrigentium veram Ecclesiam esse invisibilem. Notent hi & alia ejusdem Patris frequentissima verba affirmantia non esse veram Ecclesiam, nisi quæ loquitur linguis omnium gentium. Hæc gratia est longissimè remota à Synagoga Lutheri & Calvinii.

Primò per Judæam contestata fide per Jesum Christum, &c.

Doctor confirmat assertionem Sancti Apollonii, de quo in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsareensis: *Apollonius ait se traditione accepisse, Servatorem dedisse Mandatum Apostolis, ne ad duodecim annos Hierosolymis discederent*. Apollonium laudat in illustrium virorum catalogo Sanctus Hieronymus: *Apollonius, Romanæ urbis Senator, sub Commodo Principe à Servo Severo proditus, quòd Christianus esset, imperato ut rationem fidei suæ redderet, insigne volumen composuit, quod in Senatu legit, & nihilominus sententia Senatus pro Christo capite truncatus est, vetere apud eos obtinente lege, absque negatione non dimitti Christianos, qui semel ad eorum judicium pertracti essent*. Proinde & nobilissimus fuit iste Apollonius, & adeò eruditus, ut omnem Romanum Senatam circa Christianæ Religionis innocentiam convinceret, & fecerit obmutescere. Et ipsam suo sanguine sigillavit. Ejus alia adversum Montanistas Scri-

Scripta laudat memoratus Eusebius. Per Hierusalem, utpotè Metropolim, Sanctus Apollonius intelligit omnem Judæam, & vicinas ab advenis Judæis incultas Provincias. Etenim intra istos duodecim annos Sanctus Petrus Antiochenam, ut Cardinalis Episcopus, fundavit Galatiam, Cappadociam, Asiam, & Bithyniam dispersos Judæos docuit, & ipsis Episcopos consecravit. Et postrema ejus epistolæ verba, *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone*, quidam accipiunt de Babylone Assyriorum. Existimant Sanctum Petrum etiam istic scripserit priorem suam epistolam. Quæ sententia in opere de Sacerdotii ac Imperii concordia placet etiam Domino Petro de Marca Metropolitæ Parisiensi. Verum est suspecta opinio. Ejus primus Author videtur fuisse Marcellinus Patavinus, qui pro Ludovico IV. Imperatore adversus Joannem XXII. Pontificem, imò & adversus Apostolicam Sedem turbidissimè insanians, ex istis laudatæ epistolæ verbis garrivit Sanctum Petrum nunquam fuisse Romæ, ideoque Romanos Antistites non esse ejus in Episcopatu successores. Nugacissimum fabulam elapso sæculo refoebuit, & in seductas simpliciorum hominum animas evomuit Joannes Calvinus. Est fabula adeò frivola, ut hodierni Calvinistæ de ipsa erubescant. Et jure merito. Etenim Sanctum Petrum sedisse Romæ Episcopum, & istic sub Nerone Principe fuisse crucifixum, omnes Patres Græci & Latini uno ore testantur & clamant. Eorum plures insuper affirmant laudatam epistolam esse Romæ scriptam, & per Babylonem intelligi aliam Urbem. Vide Dominum Nicolaum Cardinalem Cusanum in postremo capite secundi libri de Catholica Concordantia.

Lib. 6. c. 1.

Istis duodecim annis attestatur etiam constantissima omnium Ecclesiarum traditio, quæ affirmat Sanctum Petrum quadragesimo quarto aut quinto Christi Domini anno abiisse Antiochia Romam, & hoc illi fuisse Romani Episcopatus exordium. Usque tunc per omnem Judæam & vicinas Provincias fundavit Ecclesias, consecravit Episcopos, cum aliis Apostolis celebravit Concilia, & Evangelico Dogmati fixit altissimas radices. Apud Iudæorum Mercatorem Sanctus Papa Anacletus scribit: *Hierosolymitarum primus Archi-Episcopus beatus Jacobus, qui Justus dicebatur, & secundum carnem Domini nuncupatus est frater, à Petro, Jacobo, & Joanne Apostolis est ordinatus, Successoribus videlicet dantibus formam eorum, ut non minus quam à tribus Episcopis, reliquisque omnibus assensum præstantibus, ullatenus Episcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur*. Errores varii. Etenim Sanctus Jacobus nullo pacto fuit Hierosolymæ Archi-Episcopus. Quòd enim Hierosolymæ Ecclesia ex Apostolico Instituto non sit nisi Cæsarensis Metropolitios suffraganea Parochia, Joanni illius Episcopo reficit in faciem Sanctus Hieronymus, & omnibus Eruditis est exploratum. Primus Cyrillus cum Cæsarensi Acacio Luseo cœpisset de Me-

Ep. 2.

Ep. 61.

Christi Lupi Opera T. IX.

ropolitico jure digladiari. Deindè falsum est, quòd Sanctus Jacobus fuerit à Sancto Petro & duobus collegis consecratus in Episcopum. Etenim ille, utpotè Apostolus, cum aliis collegis fuit ab ipso Christo Domino in ultima cœna in Presbyterum, in Resurrectionis die consecratus in Episcopum. Quòd Hierosolymitana Cathedra fuerit ipsi etiam à Domino immediate assignata, variis in locis affirmat Sanctus Joannes Chrysofomus. Et an Sanctus Petrus ac alii Apostoli numquam soli consecraverint Episcopos, est multa quæstio. Author iste, quem claram esse non esse Anacletum, manifestè loquitur ex quarto Canone Nicæno. Et uti Sanctus Jacobus Hierosolymitanam, ita Sanctus Petrus accepit Antiochenam Ecclesiam, ejus primus Episcopus & Patriarcha. Et ista tempora respicit in primo de Apostolorum Principibus sermone Sanctus Leo magnus: *Beatissime Petre, jam populos, qui ex circumfusione crederant, erudieras. Jam Antiochenam Ecclesiam, ubi primum Christiani nominis dignitas est orta, fundaveras. Jam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, atque Bithyniam legibus Evangelicæ prædicationis impleveras*. Uti- que antequam veniret Romam. In omnibus istis gentibus consecravit Episcopos, ac fundavit Ecclesias. Quòd ipsum fecerunt & alii Apostoli. Istorum Episcoporum unus fuit Cornelius Centurio, de quo Romanum Martyrologium: *Cornelium Centurionem beatus Apostolus Petrus baptizavit, & apud Cæsaream Palestinæ Episcopali honore sublimavit*.

Febr. 2.

Ad istum Martyrologii locum scribit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius: *Quod spectat ad Sedem Cæsarensis, ea occasione, quod ex conversione Cornelii, Deo monente, illic primum apertum est ostium fidei gentibus, meruit singulari Prærogativa exaltari, ut non Hierosolymitana, sed ipsa fieret Metropolis Palestinæ*. Ratio non subsistit. Etenim Hierosolymis erat passus & à mortuis resuscitatus ipse Dominus: Illic expleverat omne Sacrosanctum nostræ salutis Sacramentum. Et illic ex ipsius mandato Cathedram infedebat Sanctus Jacobus Apostolus. Et ipsa erat totius Judaicæ gentis Metropolis. Hæc omnia apertum gentibus ex Cornelii Baptismo fidei ostium longè præcellabant. Proinde in signendis Episcopaliū Sedium dignitatibus nec Sanctus Petrus, nec alii Apostoli ad similia Divina beneficia attenderunt. Attenderunt ad Romani Imperii notitiam seu laterculum, & civitatum in ipso dignitatem. Etenim Divina Majestas prædestinavit ac præparavit Romanæ Reipublicæ formam, ut esset materia, exemplar, ac fundamentum Ecclesiasticæ Hierarchiæ. At verò totius Syriæ, seu Orientalis regionis caput erat Antiochia, Palestinæ autem Metropolis erat Cæsareæ, Sedes Romani Præfidis. Hinc in ista Patriarchalem, in hæc Metropolitanam Sedem fixit Sanctus Petrus. Hierosolymæ Ecclesia easdem ob causas non fuit nisi Parochia. Hæc sunt alterius loci.

Ex ipsis inderim discimus varia. Primò, cur post Sancti Stephani martyrium factam à Judæis

persecutionem referens Sanctus Lucas dicat: *Fa-
Ha est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia,
quae erat Hierosolymis. Et omnes dispersi sunt per
regiones Judae & Samariae, praeter Apostolos.*
Quod nempe Apostoli intra duodecim annos non
possent Judaeam deserere. Et istius Dominici
mandati rationem edixerunt ad Antiochenos in
Cap. 17. Pifidia Judaeus Sancti Paulus & Barnabas: *Vobis
oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam
repulisti illud, & indignos vos judicasti vitae eter-
nae, ecce convertimur ad gentes.* Dominicae Incarn-
ationis ac Passionis Sacramentum erat principa-
liter Judaeis promissum a Domino Deo, ideoque
ipsis primò per Apostolos praedicandum. Et qui-
dem primò Judaeis in Judaea habitantibus. Hanc
praedicationem Christus Dominus iussit continua-
ri per duodecim annos. Certè per tot annos re-
pulsã praedicatione potuit iustissime converti ad gen-
tes. Attamen nec his elapsis annis isti contuma-
ces fuerunt derelicti. Etenim Sanctus Jacobus
apud Hierosolymam permansit ipsorum Cardina-
lis Episcopus. Et omnis sub caelo Circumcisio
fuit Sancto Petro Apostolo singulariter commen-
data. Et ad gentes profecti Paulus & Barnabas
primùm passim verbum Judaeis impenderunt. Se-
cundò discimus, cum Sanctus Paulus non nisi
quadragesimo quarto Domini anno fuerit raptus
in caelum, atque illic Apostolatus plenitudinem
acceperit. Cur item non nisi quadragesimo sexto
anno coepit proficisci ad gentes. Quod nempe
primi duodecim anni solis Judaeis in Judaea debe-
rentur. Tertiò discimus apocryphum sub Sancti
Clementis nomine Itinerarium, quod aserit pri-
mum Evangelii apud Romanos, & quidem in-
tra istos duodecim annos, praedicatorum fuisse
Sanctum Barnabam, omninò deviare. Etenim
Sanctus Barnabas non nisi in Sancti Pauli societa-
te coepit istud officium. Et antè Joannis Marci
quaestiones non fuit ab illo divisus. Quarto disci-
mus, quod Sancti Jacobi Apostoli apud Hispa-
nos praedicatione non careat scrupulis. Hic enim
Quadragesimo quarto anno ante lapsos istos duo-
decim fuit gladio percussus ab Herode Rege, ideo-
que videtur Judaeam non fuisse egressus.

Dehinc in orbem profecti, &c.

Cap. 16. Doctor alludit ad Sancti Evangelistae Marci
verba de Apostolis: *Illi autem profecti praedicave-
runt ubique, Domino cooperante, ac sermonem con-
firmante sequentibus signis.* Quod per omnia suae
praedicationis loca fundaverint Ecclesias, ac E-
piscopos aut consecraverint, aut consecrandos
iusserint, est omnibus notum. Et quidem de so-
lo Sancto Petro scribit ad Decentium Eugubi-
num Episcopum Sanctus Innocentius primus
Pontifex: *Manifestum est, in omnem Italiam, Gal-
lias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insu-
lasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi
eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus
Successores, constituerint Sacerdotes.* Quae verba

durè concutiunt Sancti Jacobi apud Hispanos
praedicationem. Porro de consecratis per Apo-
stolos Episcopis insigniter scribit Sanctus Ire-
naeus: *Apostoli valde perfectos & irreprensibiles in
omnibus eos volebant esse, quos & Successores relin-
quebant, suum ipsorum locum ministerii tradentes,
quibus emendatè agentibus feret summa utilitas, la-
psum autem summa calamitas.* Et quod ex firmo
fundamento loquatur, docent Sancti Pauli epi-
stolae ad Timotheum ac Titum.

Notandae sunt voces: *Per singulas civitates.*
Hoc est, in illis locis, quae in Romani Imperii
notitia seu laterculo habebant jus & dignitatem
civitatis. Edicunt, quod Apostoli in erigenda
Ecclesiastica Hierarchia sint secuti formam Ro-
manae Monarchiae. Et hinc in vicis, Castellis,
vel oppidis Episcopales Cathedras erigi vetant
plurimi Canones. Et perperam erectas variae Sy-
nodi ac Romani Pontifices deiecerunt. Has ab
ipsis Apostolis fundatas ac erectas Ecclesias Septi-
mius affirmat esse Apostolicas. Apostolicas non
Cathedras, sed Ecclesias. Etenim Apostolica
Cathedra & Apostolica Ecclesia sunt species &
genus: Plurimum differunt. Nulla Cathedra
est Apostolica, nisi quam infedit & fundavit
Sanctus Petrus Apostolus. Sunt tres. Romana,
Alexandrina, & Antiochena. Et hinc adversus
Anatolium Constantinopolitanum Episcopum,
qui suae Cathedrae fundatorem ac primum in se-
forem clamabat esse Sanctum Andream Aposto-
lum, ideoque ipsam per vigesimum octavum
Chalcedonensem Canonem machinabatur facere
Patriarchalem, rescripsit magnus Papa Leo: *Re-
giam civitatem Anatolius Apostolicam non potest fa-
cere Sedem.* Eodem modo Hierosolymitanam,
Ephesinam, Mediolanensem, ac Aquilejensem
Cathedras, licet ipsas Sanctus Jacobus, Sanctus
Joannes, Sanctus Barnabas, ac Sanctus Marcus
fundaverint atque infederint, pro Apostolicis
Sedibus numquam cognovit Ecclesia. Idem San-
ctus Marcus Alexandrinam fecit, Aquilejensem
Cathedram non fecit Apostolicam: Quod hanc
proprio, istam vicario Sancti Petri nomine fun-
daverit atque infederit.

Lucidè hæc tradit in litteris ad Eulogium Ale-
xandriae Patriarcham Sanctus Gregorius Magnus:
*Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen Prin-
cipatu sola Apostolorum Principis Sedes in autoritate
convalluit, quae in tribus locis unius est. Ipse enim
sublimavit Sedem, in qua etiam quiescere, & præ-
sentem vitam finire dignatus est. Ipse decoravit Se-
dem, in qua Evangelistam discipulum misit. Ipse
firmavit Sedem, in qua septem annis, quamvis di-
scessurus, sedem. Cum ergo unius atque una sit Sedes,
cui ex autoritate Divina tres nunc Episcopi præse-
dent, quidquid ego de vobis boni audio, hoc mihi
imputo. Si quid boni de me creditis, hoc vestris me-
ritis imputate. Quia in illo unum sumus, qui dixit:
Ut omnes unum sint.* Et in alia ad eundem Eulo-
gium epistola: *Est aliquid quod nos erga Alexan-
drinam Ecclesiam quadam peculiaritate consringit,
& in ejus amore promiores existere specialia quodam-
modò lege compellit. Nam sicut omnibus liquet, quod
beatus*

beatus Evangelista Marcus a Sancto Petro Apostolo
magistro suo Alexandriam sic transmissus, sic bujus
nos Magistri & Discipuli unitate consringimur, ut
& ego Sedi discipuli videar praesidere propter magi-
strum, & vos Sedi magistri propter discipulum. Et
ad Sanctum Anastasium Antiochiae Patriarcham
scribit: *Memento quia Apostolicam Sedem regis.* Hoc
ipsum in prima sua Synodo tradit Sanctus Papa
Gelafius: *Est ergo prima Petri Apostoli Sedes, Ro-
mana Ecclesia. Secunda autem Sedes apud Alexan-
driam beati Petri nomine a Marco ejus discipulo ac
Evangelista consecrata est. Tertia verò Sedes apud
Antiochiam ejusdem beatissimi Petri Apostoli nomine
habetur honorabilis, eò quòd illic, antequam Ro-
mam veniret, habitavit.* Omnes tres istas Sedes
affirmat esse Sancti Petri. Et Alexandrinam esse
Apostolicam non ex Sancti Marci, sed ex San-
cti Petri nomine. Et in libello, quem Anastasi-
us II. Pontificis apud Imperatorem Anastasium
Legatis Constantinopoli exhibuerunt Dioscorus
Presbyter, & Cheraemon Lector, Alexandrinae
Ecclesiae in Regia civitate Apocrisarii, præsan-
tur Romanam & Alexandrinam Ecclesias non
tantum in dogmate, sed etiam in ritibus semper
fuisse concordēs, & adjungunt causam: *Quippe
cum ab uno fuerit in utrisque factum fidei fundamen-
tum, Petrum memoramus beatum Apostolum, cujus
per omnia Sanctus Marcus Evangelista existit imita-
tor. Ita ut si quando contigerit in rebus ambiguis
quædam Episcoporum Concilia celebrari, sanctissi-
mus is, qui Romanam praesideret Ecclesiae, reveren-
dissimum Alexandrinae civitatis Archi-Episcopum de-
ligeret, ut sui curam loci susciperet.* Affirmat San-
cti Petri in Sancto Marco vices non fuisse perso-
nales aut temporales, sed esse perpetuas, ipsis
adfixas Sedibus, ideoque in posteris etiamnum
perseverare, ac semper perseveraturas. Et ex
ipsis factum esse, ut Sanctus Papa Caelestinus
Sanctum Alexandriae Patriarcham Cyrillum jus-
serit Ephesinae Synodo ex suo nomine praesidere.
Hanc de Apostolicis Sedibus doctrinam tradunt
in litteris ad Imperatorem Michaelē, ac in Re-
scripto ad Bulgarorum Consulē etiam Sanctus
Nicolaus I. in litteris adversum Michaelē Ceru-
larii Attentata Sanctus Leo IX. in animae Gem-
mae Honorii Augustodunensis, in opere de Sa-
cramentis Hugo Victorinus, ac eruditius adver-
sum Graecorum schisma Tractatus, repertus Con-
stantinopoli in Conventu Praedicatorum.
Quaedam possint objici. Primò illa, quae suadeant
Apostolicam Sedem non esse triplicem, sed
unicam Romanam. Etenim in secunda ad suos
in Graecia amicos de Romanae Ecclesiae Primatu
epistola scripsit Barlaamus Gyracensis in Pelopon-
neso Episcopus: *Et in Canonibus & in legibus nul-
lius Ecclesiae Sedes Apostolica nominatur, nisi tantum
Romanæ.* Et hæc ejus assertio non caret funda-
mento. Etenim ad universam Chalcedonensem
Synodum dixit etiam Imperator Martinus: *San-
ctus Leo Papa urbis Romæ, qui sedem Apostolicam
gubernat.* Hunc titulum privativè adscribit Ro-
manæ Cathedrae. Et ad Maximum Antiochiae
Patriarcham scripsit laudatus Leo: *Dignum est te
Christi. Lupt Opera T. IX.*

Apostolica Sedes in hac sollicitudine consortem. Et Ep. 62.
in libro de pudicitia noster Septimius Romanum cap. 3.
Pontificem appellat Apostolicum. Etiam privati-
vè, ad distinctionem ab omnibus aliis Episcopis. Cap. 13.
Quod nempe ejus solius Cathedra sit Apostolica.
Respondeo etiam de Alexandrina & Antiochena,
quin sint Apostolicæ, non esse dubitandum.
Nam Antiochena Synodus, in qua Antiochia
Patriarcha Domnus suam Sedem dixit Thronum Act. 10.
Apostolicum, fuit lecta & probata in plena Syno-
do Chalcedonensi. Plurima sunt & pro hoc &
pro Alexandrino Throno authentica testimonia.
Quare ad quosdam Donatistarum Episcopos de
Romana Ecclesia rectè scripsit Sanctus Augusti-
nus: *In qua semper Apostolica Cathedra viguit Ep. 162.
Principatus.* Affirmat Apostolicæ Cathedrae di-
gnitatem non privativè apud Romam esse, sed
dumtaxat principaliter. Et jure merito. Etenim
Alexandrinam per Vicarium dumtaxat discipu-
lum erexit Sanctus Petrus, & de Antiochena
Cathedra ad ejus Antistitem Sanctum Alexan-
dram scripsit Sanctus Papa Innocentius: *Antio-
chena Ecclesia super Dioecsim, non super aliquam Ep. 18.
Provinciam est constituta. Est non solummodò cap. 1.
Metropolitana, sed etiam Patriarchalis. Undè
advertimus non tam pro civitatis magnificentia hoc
eidem attributum, quam quòd prima primi Apostoli
Sedes esse monstratur, quæ urbis Romæ Sedi non ce-
deret, nisi quòd illa in transitu meruit, ista susce-
ptum apud se, consummatumque gaudet. Dicit va-
ria. Primò, quod Antiochena Cathedra non
ob civitatis magnificentiam, sed ob Sancti Petri
Episcopalem infessionem sit Apostolica. Secun-
dò, quod Romana Sedes ob eandem causam ha-
beat eandem dignitatem. Tertiò, quod Sanctus
Petrus Antiochiae federit Episcopus dumtaxat in
transitu, Romæ autem firmus usque ad mortem.
Quartò, quod hac de causa Roma habeat Apo-
stolicæ Sedis Principatum. Quia nempe Romæ
Sanctus Petrus non per discipulum, neque in
transitu sedit, sed per semetipsum usque ad mor-
tem. Barlaami Gyracensis Episcopi autoritas
est modici ponderis. Et trahi possit ad sensum
Sancti Augustini.*

Deindè objici possunt varia, quae suadeant
Apostolicas Sedes esse longè plures. Etenim in
hoc ipso libro scribit noster Tertullianus: *Percur-
re Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adduc Cath-
edrae Apostolorum suis locis praesidentur.* Et in li-
bris de Doctrina Christiana Sanctus Augustinus
affirmat istas Ecclesias esse omnium præcipuas, Lib. 2.
quæ Apostolicas Sedes habere meruerunt. Per Apo-
stolicas Sedes omnino intelligit Apostolorum Sedes, adeoque sentit non solius Petri, sed cujus-
cumque Apostoli Episcopalem infessionem face-
re Sedem Apostolicam. Idem videtur sensus
Tertulliani. Et ad Sanctum Vitricium Rothoma-
gensem Episcopum, secundæ Lugdunensis Me-
tropolitam, scripsit Sanctus Paulinus Nolæ An-
tistes: *Gratia te Apostolica Sedis evectum quasi super
candelabrum sublime constituit.* Per Apostolicam
Sedem palam intelligit Episcopalem Rothoma-
gensem, atque ita omnem Episcopalem Cathedram
R 3 affir.

affirmat esse Apostolicam. Et certè Episcopi sunt Successores Apostolorum. Utrique in Cathedra Hinc Sancta etiam Abbatis Radegundis suæ ad Turonensis Synodi Antistites epistolæ dedit hanc epigraphen: *Domini Sanctis, & Apostolica Sede dignissimis*. Existat epistola apud Sanctum Gregorium Turonensem. Existat ibidem & alia, qua varii Galliarum Episcopi scribunt ad varios collegas sub eadem epigrapha. Radegundis omnibus Episcopis attribuit etiam *Apostolatam*. Et quidem ex successione hereditarium. Eundem titulum Sancto Augustino inscripsit Valentinus, Præfectus Aduemetini Monasterii. Et Pappolus Carnutensis Antistes quartæ Parisiensis Synodi Episcopis dedit hunc titulum: *Apostolica dignitate colendis*. Et secunda Valentina Synodus sibi ipsi adscribit *Apostolicam auctoritatem*. Et apud Marculphi Monachi formulas frequens est epigrapha: *Domino sancto, & Apostolica Sede colendo*. Et intelligitur Episcopus. Et Francorum Rex Clodovæus scripsit ad Synodum Aurelianensem: *Orate pro me, Domini sancti, & Apostolica Sede Papæ dignissimi*. Et ad Sanctum Lupum Tricassinum Episcopum scripsit Sidonius Apollinaris Episcopus Arvernensis: *In Apostolica Sede novem jam decurrisse quinquennia*. Et apud laudatum Gregorium Turonensem Heraclius Presbyter de sua Burdigalensi Cathedra dicit ad Haribertum Regem: *Salve Rex gloriose. Sedes Apostolica Eminentie tue salutem mittit*. Et de Nicæna Synodo scribit Hermias Zozomenus: *Huic concilio interfuerunt ex Episcopis, qui Apostolicas Sedes tenebant, Macarius Hierosolymorum, Eustatius Antiochiæ, Alexander Alexandriae, Julius Romanus*. Hierosolymam affirmat esse Sedem Apostolicam. Etiam infra scribit Cyrillus Hierosolymæ Episcopum Acazio Cæsareensi noluisse parere, & addit causam: *Velut Sedis jam Apostolicæ Antistes*. Et in Ephesino Concilio Juvenalis Hierosolymæ Episcopus prædicat *Thronum Apostolicum sanctæ Dei Ecclesiæ Hierosolymorum*. Et quamvis ejus istic adversus Antiochenam Ecclesiam prætensiones excusserit Romana Ecclesia, probavit tamen hunc titulum. Etenim in octava Synodo existat Theodosii Hierosolymitani Patriarchæ ad Sanctum Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum epistola, in qua ille suam Cathedram appellat *Thronum Apostolicum*. Et Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius adjunxit hoc marginale Scholion: *Propter Sanctum Jacobum Apostolum dicitur, Et Apostolica Legatio istam epistolam permittit Actis inferi, adeoque & probavit*. Et in sexti Concilii decima octava actione memorantur omnes quinque Patriarchæ, & secundo loco ponitur *Sedes sanctissima, Catholica, & Apostolica magna Ecclesiæ Constantinopolitanae*, Et in Magni Basilii vita Sanctus Amphilochius, probatissimus Iconiense Episcopus, laudat Sanctum Ieronium Nazianzenum, atque adjungit: *Qui annis circiter duodecim Apostolicæ Sedis, utique Constantinopolitanæ, gubernacula tenuit*. Et Turpinus Rhemensis Archi-Episcopus, licet tres dumtaxat Apostolicas Sedes ponat, ponit tamen alias:

Ponit Romanam, Ephesinam, & Compostellanam. Quod infessæ fuerint à tribus Apostolis: Petro, Joanne, Jacobo. Etiam Constantiensis Cypriorum Metropolitanæ Ecclesiæ dudum pro Autocephaleia certavit adversus Antiochenam Ecclesiam: Et post inventum apud se Sancti Barnabæ corpus dixit se non minus, quam Antiochenam, esse Apostolicam, atque ita omne jugum excussit. Et in antiquo Romano Ordine epistola, qua Metropolitanus Con- Provincialis Episcopos ad alicujus Electi consecrationem invitavit, habet hanc epigraphen: *Dilectissimis fratribus Metropolitanis sanctæ Sedis Apostolicæ illius Ecclesiæ*. Affirmat omnem Metropolitanam Sedem esse Apostolicam.

Respondeo nostram de Apostolicarum Sedium natura & numero assertionem esse certam, ac factis expositam. Præcipua difficultas est de Cathedra Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Insignem pro nobis locum habet in libris adversus Petilianum, Constantianensem Donatistarum Episcopum, Sanctus Augustinus. Maledicus Petilianus dixerat Romanam Cathedram esse Cathedram pestilentiarum, & Augustinus respondit: *Cathedra quid tibi fecit Romanæ Ecclesiæ, in qua Petrus sedet, vel Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in qua Jacobus sedet? Quare appellas Cathedram pestilentie, Cathedram Apostolicam? Non Hierosolymitanam, sed solam Romanam appellat Apostolicam*. Et hinc Anastasius Bibliothecarius suo marginali scholio adjecit: *Dicit*. Non admittit Sedem illam esse Apostolicam, sed notavit sic dici à Patriarcha Theodosio. Et adjecit ejus fundamentum. Etiam Apostolica octavæ Synodi Legatio non probavit, sed dissimulavit titulum, ducens de rebus potius, quam de vocibus disputandum. Iste titulus est Cyrilli commentum, excogitatum ad excutendum jugum Cæsarensis Ecclesiæ. Quod ipsum postmodò assumpsit Constantiensis Ecclesia adversus Antiochenam. Admodum male. Etenim Sanctus Barnabas non fuit Apostolus, sed ex septuaginta Discipulis. Etiam an idem Barnabas Mediolani, & an Sanctus Andreas Byzantii, & an Sanctus Joannes Ephesi, & an Sanctus Jacobus Compostellæ federint Cardinales Episcopi, sunt scabrosæ quæstiones. Quidquid sit, eorum infessio non fecit Sedem Apostolicam. Et certum est Sanctum Jacobum, si in Hispania prædicaverit, non fuisse Episcopum Compostellæ. Rem hanc exposui in Scholiis ad Synodos Sancti Leonis noni, Gallicana Ecclesiæ, quæ omnem Episcopalem Cathedram olim appellavit Apostolicam, habuit phrasim singularem, consueta latiore. Circa rem non dissensit ab aliis Ecclesiis. Antiquus Romanorum Ordo, prout nunc existat, habet plura Gallicana additamenta: Et horum unum est ista phrasim. Objecta Tertulliani & Sancti Augustini testimonia sapiunt Gallicanam phrasim. Vocem accipiunt latius.

Redeamus ad Apostolicam Ecclesiam. Hanc dignitatem confert facta per quemcumque Apostolum fundatio, nullius infessio requiritur. Hinc noster Doctor dicit in sequenti etiam capi-

te: *Ecclesiæ, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis predicando, tam viva voce, quam per epistola postea*. Et iterum: *Ecclesiæ Apostolicæ, matricibus, & originalibus*. Et in trigésimo secundo capite scribit Ecclesiæ Apostolicas esse illas, quarum primus Episcopus alicquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveravit, habuerit autorem & Antecessorem. Et tales Ecclesiæ affirmat esse Romanam, cui Petrus Clementem, & Smyrnensem, cui Sanctus Joannes Polycarpum ordinavit Episcopum. Et cæteras, quæ ab Apostolis in Episcopatu constitutos Apostolicos seminis traduces habent. Has omnes & solas asseverat Apostolicas per suam originem, reliquas postero tempore dumtaxat deputari Apostolicas propter consanguinitatem doctrine. Et in trigésimo sexto capite scribit: *Percurrere Ecclesiæ Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc Cathedre Apostolorum suis locis presidentur, apud quas ipsæ authenticæ litteræ eorum recitantur*. Et hujusmodi Ecclesiæ affirmat esse Corinthi, Philippis, Ephesi, & Romæ. Et in quarto contra Marcionem libro distinguit Ecclesiæ Apostolicas, & alias quæ illis societate Sacramenti confederantur. Istas priores dicit esse Corinthi, in Galatia, Philippis, Thessalonica, Ephesi, Romæ, ac in septem Asiæ civitatibus, quas Sanctus Joannes Apostolus laudat in Apocalypsi. Ubi constantissimè contra Marcionem affirmat Apocalypsim esse certissimum opus Sancti Joannis. Noranda sunt verba: *Quarum primus Episcopus alicquem ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveravit, habuerit autorem & Antecessorem*. Affirmant primam Apostolicæ Ecclesiæ Episcopum non debuisse esse consecratum ab aliquo Apostolo, sed sufficere consecrationem ab aliquo Apostolico, seu Apostoli Discipulo. Respicit Cretense Ecclesiæ, quorum primos Episcopos Sanctus Paulus iussit consecrari per Titum. Et alias similes. Erant Apostolicæ, quod eas ipse Apostolus docuisset. Et Tertullianus addit: *Qui tamen cum Apostolis perseveravit*. Fortè respicit Glaucom & Theododan, quos Sancti Pauli ac Sancti Petri discipulos ac Interpretes Valentinus ac Basilides dicunt ad se defecisse. Hi & quicumque alii similes per apostasiam exceperunt rectæ prædicationis lineam, & Apostolicæ doctrine consanguinitatem excusserunt, ideoque nequierunt facere Apostolicas Ecclesiæ. Has Ecclesiæ Doctor eleganter appellat *Originales & Matrices*.

Eodem modo loquitur Sanctus Augustinus. Etenim in libris de doctrina Christiana scribit maximæ autoritatis Ecclesiæ esse illas, quæ Apostolicas Sedes habere, & epistolâ accipere meruerunt. Has posteriores, licet non Sedes, affirmat tamen esse Apostolicas Ecclesiæ. Et in libris de Baptismo contra Donatistas scribit: *Quare non communicatis Ecclesiis, quibus epistolâ Apostolicas missas tenentis & legitis, & secundum ipsas vos vivere dicitis? Et in libris contra Petilianum: Non communicas omnibus gentibus, & Ecclesiis Apostolice labore fundatis*. Et in libris contra Cresconium: *Ego in Ecclesia sum, cujus membra sunt omnes illæ*

Ecclesiæ, quas ex laboribus Apostolorum natas atque firmatas simul in litteris Canonice legimus. Et in libro post Collationem: *Expressa sunt nomina locorum, manifestata sunt nomina civitatum, in quibus Ecclesiæ Christi Apostolice labore fundata est. Quæ loca & civitates etiam epistolâ ab Apostolis accipere meruerunt*. Affirmat plura. Primò, quod omnes Apostolice labore nate aut firmate Ecclesiæ sint Apostolicæ. Quo circa necesse non est, ut sint isto labore nate, sed satis est quod sint firmate. Et certè Colossensem Ecclesiam, quam Sanctus Paulus numquam vidit, sed dumtaxat firmavit per epistolam, omnes Patres laudant esse Apostolicam. Et Romana, antequam Paulus ibi prædicasset, ob solam ipsi scriptam epistolam merebatur dici Apostolica. Attamen jam talis erat ex prædicatione Sancti Petri. Sanctus Augustinus secundo dicit istarum Ecclesiarum circa Christianum Dogma esse summam auctoritatem. Tertio, ipsas esse radices Catholicæ communionis: Et omnem, qui ipsis non communicat, esse hæreticum aut schismaticum. Esse originales atque matrices. Et ista Sancti Augustini testimonia adversum Schismaticos trium Chalcedonensium Capitulorum defensores frequenter adduxit primus Papa Pelagius. Eodem modo Tertullianus hoc in loco scribit istam primam ab Apostolis fundatam Ecclesiam esse matricem & originem, ex qua cæteræ omnes fidei radicem & doctrinæ semina debeant, ut & ipsæ sint Apostolicæ, haurire & mutare, semper mutantur, ac semper mutantur.

Porro quantum opus fuerit prima Ecclesiarum apud gentiles civitates fundatio, in tertio libro adversus Celsum demonstrat Origenes. Affirmat idololatriæ auctores Dæmonas primis Evangelii exordiis pertinacissimè obtulisse, ac pergit: *At Deus, qui JESUM miserat, frustratus Dæmonum insidias effectus, ut per universum orbem ad convertendos & corrigendos homines prævaleret ejus Evangelium, & ubique instituerentur Ecclesiæ cum ratione vivendi contraria superstitionum, intemperantiarum, & injustorum congregationibus. Tales enim mores passim cernuntur in civitatibus. Ceterum Ecclesiæ Dei pereruditæ, collatæ ad vulgares hominum cœtus, planè sunt mundi lumina. Quis enim non fateatur deteriorem Ecclesiæ nostræ partem collatam cum vulgaribus concionibus esse longè præstantiorem? Nam Ecclesiæ Dei, quæ Athenis est, verbi gratia, mansueta est & quæta: Quippè quæ uni Deo se approbare cupiat, Atheniensis autem populi concio sensitiosa, nec ullo modo conferenda est cum ejus urbis Ecclesiæ Dei. Idem dicendum de Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, & concione populi Corinthiorum, quam ipsi etiam sua lingua vocant Ecclesiam. Similiter de Ecclesiæ Dei, quæ est Alexandriae, & concione Alexandrinorum populi. Quæ si quis candidus & peritatis studiosus examinet, res mira videbitur, conatum hoc aliquem atque etiam effectus, ut per civitates intra eadem moenia cohabitarent Ecclesiæ Dei cum profanis populis suas conciones celebrantibus. Sic etiam Senatum Ecclesiasticum si componas ad Senatus singularum civitatum, invenies quosdam Senatores Ecclesiæ.*

Ecclesiasticos dignos ubiis gentium administrare Divinitus constitutam Rempubliam, Senatores vero istos, qui passim reperiuntur, nihil in moribus habere eximium præ plebeis hominibus. Eodem modo Magistratus Ecclesiastici cum urbanis Magistratibus conferendi: Ut intelligas Magistratus Ecclesie, etiam qui inter collegas paulò frigidius versantur in officio, tamen in morum & virtutum ratione vulgariibus Senatoribus atque Magistratibus præcellere. Quæ cum ita se habeant, quid absurdi fuerit in JESU, cujus tam efficacem videmus potentiam, Divinitatem suspicere? Affirmat tantum opus omni vilium piscatorum industria fuisse sublimius, ac manifestè esse Divinum. Ex ipso probat ejus authorem JESUM fuisse Deum vivum & verum. Est firmissimum argumentum.

Et quotidie mutuantur, ut Ecclesie fiant.

Licet duodecim Apostoli, & alii cum ipsis Dominicis Discipuli per omnem orbem prædicaverint, & fundaverint Ecclesias, tamen suis posteris reliquerunt multam adhuc seminandi & plantandi materiam. Novæ adhuc in dies fundantur, & usque ad sæculi finem fundabuntur Ecclesie. Et hæc, ut Ecclesie sint, debent, ex Apostolicis accipere traducem fidei & doctrinæ. De novis sui Dogmatis traducem aliunde accipientibus Ecclesiis rectè dixit in quarto contra Marcionem libro Septimius: *Faciunt favos ves-*

Cap. 5. *pæ faciunt, Ecclesias & Marcionite.* Etiam Lutherani & Calvinistæ. Et omnes hæretici. Egregiè hæc Doctõr firmat inferiùs in præsentì libro: *Ad*

Cap. 32. *hanc formam provocabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis vel Apostolicis authorem suum proferant, ut multò posteriores, quæ denique quotidie instituantur, tamen in eadem fide conspirantes, non minùs Apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ.* Distinguit triplices Ecclesias. Prima classis sunt Ecclesie fundatæ ab ipsis Apostolis. Secunda sunt Ecclesie fundatæ ab Apostolicis. Quid porrò & qui sint Apostolici, exponit in quarto adversus Marcionem libro, scribens

Cap. 2. *Matthæum & Joannem fuisse Apostolos & Magistratos, Lucam autem & Marcum fuisse dumtaxat Apostolicos ac Discipulos. Tertia classis sunt posterius fundatæ & fundandæ Ecclesie. Et has omnes dicit esse unam Ecclesiam: Itaque tot ac tantæ Ecclesie, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Omnes sunt una, quia omnes ex una. Ex primitiva Apostolica. Addit omnes esse non dumtaxat unam, sed unam primam ac Apostolicam. Verùm aliter & aliter. Etenim ita prima est originalis, matrix, per se Apostolica; aliæ sunt Ecclesie traduces, & Apostolicæ non ob primam originem, sed pro consanguinitate doctrinæ. Quia nempe earum Dogma & disciplina de Apostolorum traditione censentur. Ut potè accepta ex aliqua Ecclesiarum, quæ ab Apostolis*

Cap. 21. *in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habeant. Ex his principiis Constantinopolita-*

na Synodus profitetur in suo Symbolo omnem Catholicam Ecclesiam esse unam & Apostolicam.

Hoc igitur in capite Tertullianus definit superiori capite propositam quæstionem: *A quo, & per quos, & quando, & quibus sit tradita disciplina, qua sunt Christiani?* Dominicum verbum, *Quærite & invenietis*, Gnostici intelligebant de Evangelici Dogmatis veritate. Hinc erat quæstio: Ubi, apud quos, seu in qua Ecclesia esset ista veritas quærenda? Et Septimius responderet ipsam quærendam in Ecclesia, quæ sit una & Apostolica. In aliqua Ecclesiarum, quæ sit Apostolica aut ex ipsa sua origine, aut ex consanguinitate doctrinæ. Et dat suæ definitionis firmissimum fundamentum. Quia nempe istæ Ecclesie sunt fundatæ, ac eruditæ per duodecim Apostolos, quos faciendi Christiani disciplinam docuit ipse Dominus, quos ad istum finem singulariter elegit, quos assumpsit in suum arcanum & familiare disciplinæ contubernium, quos voce sua instructos etiam Spiritu Sancto implevit, & magnis ac multis ejus Charismatibus ornavit, & quos ita munitos misit nationibus Magistratos, justos docere omnia, quæcumque illis mandaverat. Est firmissima definitio. Etenim in istis Ecclesiis non possumus non invenire veritatem, quam Apostoli acceperant à Christo, Christus autem à Deo. Hanc regulam Septimius etiam tradit & firmat in libris adversus Marcionem: *Constitutus*

Lib. 4. Cap. 2. *imprimis Evangelicum instrumentum Apostolorum auctores habere, quibus hoc munus Evangelii promulgandi ab ipso Domino sit impostum. Si & Apostolicos, non tamen solos, sed cum Apostolis, & post Apostolos. Quoniam predicatio Discipulorum suspensa fieri posset de gloriæ studio, si non assistat illi auctoritas Magistrorum. Imò Christi, qui Magistrus Apostolos fecit. Agit non de prædicatione, sed de conscriptione Evangelii. Verùm utriusque ministerii est eadem ratio. Hinc adjungit de prædicaturo Sancto Paulo: *Paulus propterea Hierosolymam ascendit ad cognoscendos Apostolos & consultandos, ne forte in vacuum cucurrisset, id est, ne non secundum illos credidisset, & non secundum illos evangelizaret. Denique ut cum auctoribus consultis, & convenit de regula fidei, dexteras miscuere, & exinde officia prædicandi distinxerunt, ut illi in Judæos, Paulus in Judæos & in Nationes. Novas Ecclesias fundaturus Paulus voluit ab Apostolici Collegii columnis fidei traducem & doctrinæ semina accipere, atque ita veras fundare Ecclesias. Accepta ab Anania Damasci Episcopo semina ipsi non suffecerunt: Quod ille non à Christo Domino, sed dumtaxat ab Apostolis accepisset, ideoque non Magister esset, sed discipulus. Voluit ipsos fontes accedere. Hinc Tertullianus pergit: *In summa si constet id verius quod prius, id prius quod & ab initio, id ab initio quod ab Apostolis, pariter utique constabit id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit sanctissimum.***

Dum

mensuris mensurabitur mensura

Dum est illis communicatio pacis.

Restabat quæstio, Quænam Ecclesie essent Apostolicæ? Etenim uti hodie Lutherani & Calvinistæ, ita olim Marcionistæ & alii Gnostici semetipsos esse Apostolicos Doctores, suas Ecclesias jactabant Apostolicas. Hæc cæca superbia & superba cæcitas sunt communes omnibus Hæreticis. Hinc Doctõr figit certas Notas, ex quibus Apostolica Ecclesia certò eitra erroris periculum cognoscatur. Et prima Nota est *communicatio pacis*. Hanc communicationem exponit in sequenti capite: *Communicamus cum Ecclesiis Apostolicis, quod nulla doctrina diversa. Hoc est testimonium veritatis.* Et in trigesimo secundo capite: *Ita omnes hereses ad utramque formam à nostris Ecclesiis provocatæ, probent se quaquam poterunt Apostolicas. Sed adeò nec sunt, nec probare possunt quod sint. Nec recipiuntur in pacem & communicationem ab Ecclesiis quovis modo Apostolicis. Scilicet ob diversitatem Sacramenti, nullo modo Apostolicæ. Utique neque per propriam ac proximam ab Apostolis originem, neque per doctrinæ consanguinitatem. Ex quo intelligis & voces: *Quovis modo Apostolicas.* Hanc Notam suprâ laudavit Augustinus, evincens Donatistas esse schismaticos atque hæreticos; quòd Apostolicis non communicarent Ecclesiis. Eodem argumento utitur in litteris ad Honoratum Donatistarum Episcopum. Cunctas ab Apostolis laudatas, adeoque & fundatas Ecclesias memorat, & adjungit: *Quibus omnibus Ecclesiis nos hodiè communicare manifestum est, sicut manifestum est vos istis Ecclesiis non communicare.* Hoc argumentum est ipsi frequentissimum.*

Ep. 161.

Et ipsum laudat ac firmat in litteris ad Thucisæ Episcopos Pelagius primus: *Beatissimus Augustinus, Dominice sententiæ memor, fundamentum Ecclesie in Apostolicis Sedibus collocavit. In schismate esse dicit, quicumque se à Presulis eandem Sedium auctoritate vel communionem suspendit. Nec aliam manifestat esse Ecclesiam, nisi quæ in Pontificalibus Apostolicarum Sedium est solidata radicibus.* Et in litteris ad illustres viros Viatores & Pancratium: *Sicut beatus Augustinus ait, omnis Catholicus securus eam partem detestatur, cui Ecclesiam universalem, Apostolicis Sedibus roboratam, non communicare cognoscit.* Singulariter laudat hoc Augustini testimonium: *Qui adversus auctoritatem illarum Ecclesiarum, quæ Apostolicas Sedes & epistolas accipere meruerunt, temerè credit, immanissimi schismatis crimen à se propulsare non poterit.* Et in litteris ad Eliam Aquilejæ Episcopum Pelagius II. *Beatus Augustinus in his ait Dei Ecclesiam esse constitutam, qui Sedibus Apostolicis per successionem Presulum præsidere noscuntur.* Hæc Sancti Augustini ac primi Pelagii testimonia laudat in libro de Ecclesiastici & Politici regimini comparatione Sanctus Agobardus Lugdunensis Episcopus, & nos non parùm adjuvat.

Nostrum textum, *Pontificibus Apostolicarum Sedium solidata radicibus*, insigniter corrigit. Legit: *Pontificalibus.* Et istud argumentum tantum fecerunt etiam Donatistæ, ut ipsum urgeni Sancto Augustino Fortunius, Tuburicensis apud illos Antistes, protulerit quoddam volumen, ubi volebat ostendere Sardicenses Concilium ad Episcopos Afros, qui erant communionis Donati, dedisse litteras. Protulit sceleratas Philippopolitani Canticuli litteras, quibus Eusebiana Arianorum factio studuit sibi adungere Africanam Donati partem, vulpem per caudam alligare vulpi, atque ita Dominicum agrum devastare. Fortunius istud sceleratum Conventiculum exposuit venum pro Synodo Sardicensi. An dolo, an incitiâ, non possum affirmare. Existimo factum ex incitiâ. Nam & Catholici Afrorum Episcopi nesciebant istas Synodos, ideoque ipsorum Primores Augustinus atque Alipius in evertendo isto Fortunii conatu non parùm cespitarunt. Etiam adversum suos Armenios in secunda Invectiva declamat Patriarcha Isaac: *Quantò magis prophanti, ac odio prosequendi sunt, qui à sanctis ac Apostolicis Thronis pariter desecerunt? Et iterum: Alieni sunt à sanctis quatuor Apostolicis Thronis.* Apostolici Throni sunt Christianæ communionis radices & fundamenta. Porrò Tertullianus & Sanctus Augustinus non solas Apostolicas Sedes laudant, sed omnes Apostolicas Ecclesias. Itas tamen præsertim laudat Pelagius, Isaac, ac etiam Agobardus. Quòd nempe istarum Sedium Ecclesie sint singulariter Apostolicæ. Hinc in præsentì libro scribit & noster Doctõr: *Percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc Cathedre Apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ athenicæ litteræ eorum recitantur.* Primo loco ponit Ecclesias, quæ habuerunt Cathedras Apostolicas. Quod ipsum in libris de Doctrina Christiana facit Sanctus Augustinus.

Ep. 163.

Cap. 36.

Lib. 2. cap. 8.

Cap. 36.

Ep. 57.

Ecclesia singularissimè Apostolica est Ecclesia Romana. Non tantum Apostolicæ Sedis, sed & Apostolicæ Ecclesie Principatus semper in ea viguit. Rationem dat in præsentì libro noster Septimius: *Ista quàm felix Ecclesia? Cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt.* Utique ipsi Apostolorum principes, ac ipse etiam dilectus Domino discipulus Joannes, Romæ missus in ferventis olei dolium. Hinc quævis Ecclesia, ut per doctrinæ consanguinitatem sit Apostolica, debet illi singulariter communicare. Est Catholicæ communionis prima radix, primum fundamentum. Eam esse totius Romani orbis caput affirmat in litteris ad Imperatorem Gratianum Aquilejensis Synodus, & adjungit: *Indè in omnes venerandæ communionis iurici dimanant.* Hinc rogat non permitti, ut per Urbicani schisma detur. Et apud Antiochenam, in tres Episcopos ac tres factiones laceratam, Ecclesiam degens Sanctus Hieronymus scripsit ad Sanctum Damascum Pontificem: *Ego nullum patrum, nisi Christum sequens, Beatitudinis suæ videt, Cathedra Petri, communionis confector: Super illam Petram scio edificatam Ecclesiam? Quovisque extra hanc domum*

Romum Agnum comederit, prophanus est. Si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit. Nulli istorum trium Antiochenium Episcoporum communicare voluit, quod usque sciret, cui illorum communicaret Romana Ecclesia. Hinc pergit in sequenti epistola: In tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat. Ego autem clamito: Si quis Cathedrae Petri jungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi haerere se dicunt. Possem credere, si hoc unus assereret. Nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Romanam Ecclesiam esse tutissimum communionis portum scribit etiam in litteris ad sacram Virginem Principiam. Et in secundo ad Parmenianum, Donatistarum Principem, libro Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus enumerat omnes Romanos Pontifices usque ad tunc sedentem Siricium, & adjungit: Siricus noster est socius, cum quo nobis totus orbis commercio Formatarum in una communionis societate concordat. Et in septimo libro: Numquid poteris approbare mendacium esse Cathedram Petri, ubi est nostra societas? Et Donatistas frequenter in isto opere arguit, quod Sanctorum Apostolorum in Romana urbe memoris non communicarent, id est, quod Sanctorum Apostolorum Basilicas introire non permitterentur, atque adeo essent extra Romanam Ecclesiam communionem proscripti haeretici. Omnem enim haeticum atque schismaticum Antiquitas adeo exclusit ab istis Basilicis, ut nemo Advena in illas admitteretur, nisi prius facta solemnii professione Romanae Fidei. Adversus Petilianum Donatistarum Episcopum etiam Sanctus Augustinus laudat Hierosolymitanam ac praertim Romanam Ecclesiam, & pergit: Quibus nos in Catholica unitate connectimur, & a quibus vos nefario furore separastis. Ex Romana communionem se Catholicum, ex Romana separatione probat Petilianum esse haeticum. Et haec est causa, cur maledicus Petilianus blateravit Romanam Cathedram esse Cathedram pestilentiae. Quod praesentem veram Ecclesiam Notam everteret. Verum fabula sibi ipsi non cohaerit. Quod enim scelerata factio sciret sine Romana communionem non posse esse veram Ecclesiam, ordinavit suis paucis in urbe Afris congregantibus singularem Episcopum, atque ita seductis a se populis persuadere tentavit Romanam Ecclesiam sibi omnino communicare. Verum quod apud Apostolorum memorias, imò nec in urbanis compitis apparere nec posset nec auderet, ideoque in nescio qua suburbana rupe tenebrionem ageret istud spectrum Episcopi, eum Romanus populus per sarcasum appellavit Episcopum Rupitanum, seu Montensem. Quod etiam Antiochiae non solummodo Paulinus, sed insuper Meletius ac Vitalis Romanam communionem jactarent, jam audisti à Sancto Hieronymo. Et de Arianis, quod ea de causa Liberium Pontificem per exilii arumnas coegerint ad sibi communicandum, testatur in litteris ad suos Monachos, ac demonstrat Sanctus Athanasius. Ea-

Lib. 3.
cap. 51.

dem de causa in ejus locum intruserunt Felicem. Etenim semper apud omnes sub caelo Ecclesias viguit haec regula: *Qui Romana Ecclesia non communicat, non est Catholicus.* Eam suo Dictatui rectè inseruit Gregorius septimus. Et ipsam illic pluribus illustravi. Et quae adversus istum Felicem scripsi, confirmat antiqua & authentica, licet ejus ignoretur Author, Sancti Athanasii vita: *Felix quidam, ab haeticis in Liberii locum electus, Divina statim ultione poenas dedit, nunc quidem oculis miserabiliter privatus, nunc autem pestilenti morbo longo tempore corruptus, & insigniter malus male periens, ita Divina vindicta contumeliosus sequente. Consonat & alia ejusdem Athanasii vita apud Simeonem Metaphrasten: Liberius Romae Episcopus exilium subiit. Haeticorum furor ipsius loco Felicem quendam constituit Ecclesiae Romanorum Episcopum, quem Divinitus immissa poena abripuit. Etenim nunc quidem visu spoliatus confitebatur Divinam vindictam haud dubiè se habere, nunc verò pestilenti morbo diu consumptus perit. Sermo autem Christi celebrior fiebat, Sancto Liberio pro fide patiente.*

Reperenda sunt Sancti Optati verba: *Siricus noster est socius, cum quo nobis totus orbis commercio Formatarum in una communionis societate concordat.* Affirmat Formatas Episcoporum litteras fuisse testatam ac Symbolum Catholicae communionis. Easdem litteras, suam cum Fortunio Tuburiscensi Donatistarum Episcopo disputationem memorans laudat Sanctus Augustinus: *Quaerebam, utrum epistolas communicatorias, quas Formatas dicimus, posset quò vellem dare, & affirmabam, quòd manifestum erat omnibus, hoc modo facillimè illam terminari posse quaestionem: Parabam autem, ut si consentiret, ad illas Ecclesias à nobis litteras mitterentur, quas in Apostolicis auctoritatibus pariter legeremus jam illo tempore fuisse fundatas. Nempè Augustinus Fortunii litteris faciendum norat ab omnibus sub caelo Catholicis Ecclesiis, quod Arianorum Episcoporum litteris faciendum ab Africanis Episcopis mandavit Sanctus Athanasius: *Ne recipiatis illorum litteras, sed oblatas dirumpite, eorumque Tabellarios, ut impios & scelerum administratos, ejicite.* Et adjungit: *Quòd si Georgius, in Alexandrinam Cathedram per Arianos intrusus Antistes, Formulam pacificatoriam scribat, ne illam recipiatis. Metu enim Praesidis & Georgii violentia ad has litteras perseverandas sunt compulsi.* Agit de Alexandrinis fidelibus nautis & mercatoribus trajicientibus in Africam. Et dicit varia. Primò, quod aliae essent simplices seu familiares epistolae, aliae formatae, seu formula pacificatoria. Secundò, quòd his posterioribus etiam nautae & mercatores indigerent, neque sine ipsis proficisci possent de Diocesi, Provincia, aut civitate in Diocesim, Provinciam, aut civitatem. De iisdem litteris statuit prima Arelatenis Synodus: *De Praesidibus, qui fideles ad Praesidatum prosiliunt, placuit ut cum promoti fuerint, litteras accipiant Ecclesiasticas communicatorias.* Electi Provinciarum Praefecti cum solemnii ipsius Augusti Principis testimonio, & om-*

Cap. 7.

& omnibus notissima Apparitura proficiscbantur in suam Diocesim aut Provinciam, publicam illic auctoritatem exercituri, ipsisque etiam Episcopis futuri venerabiles ac terribiles: Et tamen haec magna Synodus etiam ipsos proficisci noluit sine istiusmodi formolis. Nec magnus poterat, nec parvus, nec dives, nec pauper, nec Clericus, nec Laicus, nec ipsi item Episcopi. Quisquis sine ipsis adventabat in alienam Ecclesiam, non admittebatur nisi in peregrinam communionem. Sanctus Athanasius dicit tertio, quòd tales litterae accipi non possent ab Episcopo haeretico. Quarto, quòd fideles Alexandriae mercatores & nautae ad ipsas ab Ariano ac intruso Georgio accipiendas fuissent vi compulsi per Augustalem Praefectum, ideoque ipsis esset indulgendum. Quintò mandat, ut istas formulas nullus in Africa Episcopus revereat aut admittat.

Has communicatorias seu formatas Episcoporum litteras laudat in suis Synodalibus epistolis etiam Sardicenses Concilium: Earum apud Patres & Synodos est frequentissima mentio. Appellabatur formula, seu formata epistola, quòd certa constarent forma, quam soli orthodoxi Episcopi dignoscerent. Et quidem omnes sub caelo Episcopi. Hinc Sanctus Augustinus Fortunio Donatista obtulit, ut ambo in Orientem ad Apostolicas Ecclesias scriberent, atque ita experirentur, utriusque istae formulae, adeoque & communionis probaretur & admitteretur. Hinc item intelliges quartam epistolam Sancti Cypriani. Sancti Fabiani Pontificis per gloriosum martyrium defuncti mortem Romana Ecclesia ex more recitit Africanam per Clementium Subdiaconum. Ei dedit duplices litteras: Dicit martyrii relatrice, & alias communicatorias. Et de his apud Carthaginensem Ecclesiam natus est aliquis scrupulus. Hinc Cyprianus scripsit ad majorem Clerum Romanam Ecclesiam: *Legi etiam alias litteras, in quibus nec qui scripserint, nec ad quos scriptum sit, significanter expressum est. Et quoniam me in iisdem litteris & scriptura, & sensus, & carthae ipsa quoque moverunt, ne quid ex vero vel subtrahendum sit, vel immutatum, eandem ad vos epistolam authenticam remis, ut recognoscatis, an ipsa sit, quam Clementis Hypodiacono perferendam dedisti. Perquam enim grave est, si epistola Clericæ veritas mendacio aliquo ex fraude corrupta est. Hoc igitur ut scire possimus, & scriptura, & subscriptio an vestra sit, recognoscite.* Ex hac epistola discimus, quòd communicatoriae epistolae formula constiteret in epigraphe, subscriptione, scriptura, sensu, cartha, illorum omnium certo modo, & pluribus aliis. Et dum quid minimum deesset, epistola erat suspecta. Hinc etiam Romanam ac alias Occidentales Ecclesias, ut in istis litteris discutiendis, atque ita evitandis Arianorum subreptionibus essent attentae, monuit Magnus Basilius. Ita ipse testatur in litteris ad Sanctum Meletium Patriarcham Antiochenum. Istam formulam ex integro elucidare non spectat ad praesentem locum. Interim nota, quòd communicatorias litteras Sanctus Cyprianus appella-

Ep. 59.

rit Clericas. Est titulus insuetus. Ejus nemo alius meminit. Existimo datum, quòd ista Clementii Subdiaconi Formata epistola non juxta morem ab Episcopo esset data, sed à Clero viduatae Ecclesiae.

Antiqua Christianitas habuit plures Ecclesiasticarum litterarum species: Litteras Tractorias, Tractorias Synodales, Tractorias Stipendiales, Enthronificas, Festivales, Encyclicas, Synodicas, Pacificas, & alias. Cunctas suo loco conabor exponere. Ad nostrum praesens Propositum facit undecimus Canon Chalcedonensis: *Omnes pauperes & indigentes auxilio, cum proficiscuntur, sub probatione Epistolis vel Ecclesiasticis pacificis tantummodo commendari decrevimus, & non commendatis litteris, propterea quòd commendatis litteris honoratoribus tantummodo personis praestari conveniat.* Similem distinctionem habere videtur Antiochena Synodus: *Nemo peregrinus sine pacificis suscipiatur epistolis. Presbyteri, qui sunt in agris, Canonicas epistolas dare non possunt. Ad solos vicinos Episcopos litteras destinabunt. Quibus scilicet à suo Ordinario postulent suo peregrinatio Parochiano Canonicas litteras. Quibusdum videtur non esse distinctio, nisi solius nominis: Octavus Canon litteras, quas Septimius appellat pacificas, & omnibus peregrinantibus affirmat necessarias, videtur appellare Canonicas, & ipsarum impartitionem solis Episcopis reservare. Etiam respectu rusticorum. Quidquid sit, Chalcedonensem distinctionem quibusdam etiam videtur laudare in libris contra Petilianum Constantinensem Donatistarum Episcopum Sanctus Augustinus: *Factum est, ut ad nonnullos, etiam Primates Donatistarum, litteras daremus, non quidem Communicatorias, quibus se jam in praeteritum indignos à Catholica Ecclesia dissentiendo fecerunt, nec tamen contumeliosas, sed pacificas, ut nobiscum quaestione discussa corrigi velent.* Etiam ad Emeritum Caesareensem ejusdem factionis Episcopum scripsit: *Ego viro, quem excepto schismate bonum, & liberaliter instructum audio, pacificantes litteras scripsi.* Per pacificas seu pacificantes litteras intelligit litteras familiares: Praesertim illas, quae Donatistas invitabant & hortabantur ad pacificam collationem, atque ita ad schismatis extinctionem pacem. Verum neque haec distinctio est Chalcedonensis. Haec etenim Synodus non pacificam & communicatoriam formulam laudat, sed pacificam & commendatitiam. Etiam ipsius sensus est longe alius. Ipsum exponit Sanctus Gregorius Nazianzenus, in tertia oratione scribens de Imperatore ac nostro apostata Juliano: *Julianus etiam Diversoria & hospitales domos aedificare instituebat, simulque humanitatem & benignitatem in pauperes adungere tum in aliis rebus, tum in commendatis epistolis suam, quibus eos, qui inopia premuntur, ex gente ad gentem transmittimus, quae videlicet ille in nostris rebus fuerat praesertim admiratus. Alia igitur honoratis, alia pauperibus dabatur formula, seu forma communicatoriae epistolae. Utraque erat communicatoria. Verum una honorata per-**

Cap. 7.

Lib. 1.
cap. 1.

Ep. 164.

personæ qualitates prædicabat, ideoque dicebatur commendatitia; alia personam ad fraternam subsidia simpliciter commendabat, ideoque dicebatur dumtaxat pacifica. Hanc hinc inde lapsam, aut ubique non vigentem distinctionem Chalcedonensis Synodus reparavit, aut extendit.

Et hinc ejus mentem in sua Canonum epitome Constantinus Armenopolus non est affectus per hoc Scholion. *Pacificæ litteræ sunt, quæ ab Episcopis conceduntur Clericis, qui propter egestatem proficisci in aliam urbem volunt, atque in ejus Clerum recipi. Vel etiam quæ Episcopis ab Archiepiscopis conceduntur, cum ad Imperatorem, usu se exigente, proficiscuntur. Commendatitiæ verò sunt, quæ pœnæ alicui subiectis dantur ad eorum purgationem, & per quas alteri Episcopo commendantur ad communionem.* Etiam ad duodecimum vulgare Apostolicum Canonem scribit: *Commendatitiæ litteræ sunt, quæ ab Episcopo Clericis dantur aliam in urbem proficiscenibus, & quæ commendant eos illius loci Episcopo, velut omnino culpa carentes.* Eadem ferè docet in suis ad laudatum Chalcedonensem, & ad Oëtavum Antiochenum Canonem Scholius Theodorus Balsamon. Loquuntur ex sui temporis disciplina, oculos suos non levant ad primitivæ Ecclesiæ sæcula, ideoque infeliciter labuntur. Primò, quod dicant pacificas litteras fuisse datas Clericis, atque etiam Episcopis. Secundò, quod dicant commendatitiis fuisse datas criminosis, aut certè suspectis Clericis, ad purgationem. Tertio, quod sibi ipsi non cohæreant. Etenim dicunt etiam commendatitiis fuisse datas Clericis. Loquuntur ad sui temporis disciplinam, in quo formatæ Episcoporum litteræ dudum deserant peregrinantibus Laicis esse necessariæ. Proinde pacificæ litteræ olim erant simplices litteræ, consuetæ dari solis pauperibus.

Porro omnem hæreticam communionem devitare & abominari est antiquissima veræ Religionis regula, ex qua statim post patratum à Cain fratricidium filii Dei se separarunt à filiis hominum. Per ejus prævaricationem quidam filii Dei degenerarunt in hominem filios, corruerunt omnem terram, atque ita generalem Cataclysmum à Divina justitia extorserunt. Ex eadem regula Judæi non poterant cougi Samaritanis, atque ita Samaritana mulier dixit ad Christum Dominum: *Quomodo tu, Judæus cum sis, bibere à me possis, quæ sum mulier Samaritana?* Eandem regulam Dominus fixit omnibus nobis Christianis, mandans vitari illos, qui ad nos veniunt in vestimentis ovium, & intrinsecus sunt lupi rapaces. Hi sunt hæretici. Et ad Titum scripsit Sanctus Paulus: *Hæreticum hominem post secundam correptionem devota.* Similia adversum quosdam hæreticos mandata scripsit Timotheo. Et cum quovis extra Catholicam communionem positio nec cibum esse fumendum scripsit ad Corinthios. Et ad electam Dominam Sanctus Joannes Apostolus: *Qui hanc doctrinam non adfert, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis.* Ejus excommunicatio-

nem, uti à leproso aut scabioso lepram aut scabiem, contrahit. Ex quo lucet istam excommunicationis propaginem esse Canonem Apostolicum. Et de Sancto Joanne Apostolo, ac ejus discipulo, propriis ipsius manibus in Smyrnesem Episcopum consecrato, Sancto Polycarpo scribit Sanctus Irenæus: *Sunt qui audierunt Polycarpum dicentem, quoniam Joannes Domini discipulus in Epheso lavari, cum vidisset intus Cerinthum, exierit de balneo non lotus, dicens quod timeat ne balneo concidat, cum intus esset Cerinthus inimicus veritatis. Et ipse autem Polycarpus Marcioni sibi aliquando occurrenti, & dicenti, Cognosce nos, respondit: Cognosco te primogenitum satanæ. Tantum Apostoli, & horum discipuli habuerunt timorem, ne verbo tenui communicarent alicui eorum, qui adulteraverunt veritatem.* Sanctus Joannes editum à se Canonem servavit, & firmavit exemplo. Eundem Irenæus confirmat ex adducto testimonio Sancti Pauli ad Titum. Quas omnia scribunt etiam Eusebius Cæsariensis, ac Sanctus Epiphanius. Et Lucifer Calaritanus Episcopus elegantem de vitanda hæreticorum communionem librum scripsit, in quo istum Canonem demonstrat esse insuper Evangelicum, imò & perpetuam Synagogæ disciplinam, ac ex ipsa esse à Christo Domino traductam in Ecclesiam. Et quod sub Constantii ac Valentis, nec non & aliorum hæreticorum Principum Imperio orthodoxi fideles maluerint exilium, imò & mortem sustinere, quàm hæreticis communicare Episcopis, docent plurima exempla. Istam communionem inter gravissima crimina Patres semper censuerunt.

Appellatio fraternitatis.

Hæc erat secunda olim Nota veræ, & ob doctrinæ consanguinitatem veraciter Apostolicæ Ecclesiæ. Hæc, inquam, erat veraciter Apostolica Ecclesia, in qua vigeat per Christum Dominum instituta fraternitatis appellatio. Hanc enim Ecclesiæ Notam ipse Dominus omnino instituit: *Omnes vos fratres estis.* Est antiqua etiam Synagogæ Nota, quam Dominus traduxit in Ecclesiam. Et ipsam in suis epistolis prædicarunt & commendarunt omnes Apostoli. Primitivi Fideles fuerunt ejus adeò solemniter tenaces, ut & gentiles ipsam noverit. Hinc ex omnium ipsorum nomine dicit apud Minutium Felicem Oëtavium gentilis: *Eruenda prorsus hæc & execranda consensio. Occultis se Notis & insignibus noscunt; & amant mutuo penè antequam noverint. Passim etiam inter eos quædam libidinum religio miscetur, ac se promiscuè appellant fratres & sorores, ut etiam non insolens suprum intercessionis sacri nominis fiat incestum. Ita eorum vana & demens superstitio sceleribus gloriatur.* Existimabat fraternitatem nostram in vago & promiscuo concubitu; admirandam, quæ cuncti cunctos noverat ac diligebamus, notitiam fundari in ali-

quo

quo corporali stigmatè. Fraternitatis inter extraneas personas appellatio erat apud gentiles suspecta & probrosa: Familiaris inter invicem flagitiosa. Hinc apud Senecam Poetam flagitiosa Phœdra, studens pellicem, dixit ad privignum Hippolytum: *Matris superbum est nomen, & nimium potens, nostros humilius nomen affectus decet, me vel sororem Hippolyte, vel famulam voca.* Et Martialis scribit: *Quare desine me vocare fratrem, ne te Carmenton vocem sororem.* Gentiles credebant Christianorum fraternitatem fundari in tali commercio.

Sceleratos ac nobis semper offensos Judæos fuisse primos horrendæ calumniæ auctores, testatur in libris contra Celsum Origenes: *Celsus videtur mihi fecisse idem, quod Judæi, Christianæ doctrinæ initio, sparso rumore, quod ejus Sectæ homines mactati pueri vescerentur carnibus & quod quoties eis libet operam dare occultis libidibus, extincto lumine consupret quam quisque primam nactus fuerit. Quæ falsa & iniqua opinio dudum valde multos à Religione nostra alienos tenuit, persuasos quod tales sint Christiani. Et ad hoc temporis nonnullos fallit, qui ea de causa Christianos ita aversantur, ut ne simplex colloquium cum homine Christiano habeat velint.* Et infra in eodem libro: *Celsus mihi videtur facere sicut quidam nomini Christiano insensissimi, qui apud ignorantes qualis sit Christiana Religio, re ipsa expertos se asseverant, quod hoc genus vescatur infanzulorum carnibus, & promiscuè sine pudore contrahet ejusdem Sectæ feminas.* Affirmat esse mendaciam conficta à prophanis in odium Christianorum. Utrique à perfidis Judæis. Calumniæ fomenta addiderunt Carpocrates ac ejus filius Epiphanes, nec non & alii quidam Gnostici, de quibus in tertio Stromatum libro scribit Sanctus Clemens Alexandrinus: *Hos dicunt, & aliquos alios similibus malorum emulatores, ad cenam convenientes, neque enim Agapem dixerim eorum congressionem, viros simul & mulieres, postquam excitante Venere satietate exsatiati fuerint, lumine amoto, quod eorum hanc fornicatoriam justitiam pudore afficiebat, eversa lucerna coire quomodo velint, & cum quibus velint, meditato autem in ejusmodi Agape communionem, interdum jam à quibus velint mulieribus, exigere Carpocratae legis obedientiam. Hoc nefandum & pluriquam infernale dogma notat in sua epistola Sanctus Judas Apostolus: *Subintroferunt quidam homines, qui olim præscripti sunt in hoc judicium, impij, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam.* Istud Dogma Gentiles credebant omnibus Christianis commune, in ipso fundari ipsorum fraternitatem, ideoque esse detestabilem. Ad Christianam Religionem apud ipsos ita infamandam Diabolus istas sceleratas Sectas intrusit in Ecclesiam. Et elegantissimas contra calumniam pro nostra innocentia apologias scripserunt varii Patres. Et Oëtavio respondit Cæcilius Christianus: *Nos non notaculo corporis, ut putatis, sed innocentie ac modestie signo facile dignosimus. Sic mutud, quod doletis, amore diligimus. Quoniam odisse non novimus. Sic nos, quod invidetis, fratres voca-**

Christ. Lupi Opera T. IX.

mus, ut unius Dei parentis homines, ut consortes fidei, & spei cohæredes. Et in libro ad Scapulam scribit Tertullianus: *Nec aliunde sumus noscibiles, quàm de emendatione virtutum.* Affirmant nostram fraternitatem non in aliquo stigmatè, aut quovis flagitioso commercio fundari, sed in novis natalibus ex aqua & Spiritu Sancto, ex eodem Deo Patre ac eadem matre Ecclesia. Et primitivi Christiani omnino vixerunt ut fratres. Quod ipsum in secundo Stromatum libro affirmat Sanctus Clemens Alexandrinus. Affirmat inter Christianos tunc fuisse illam amicitiam, de qua & pagani Philosophi dixerunt: *Amicus alter ego.* Et adjungit: *Etiam fratres appellamus eos, qui sunt eodem verbo regenerati.*

Insigniter hæc in libro Apologetico elucidat noster Septimius: *Vide, inquit Pagani, ut Christiani se invicem diligant. Ipsi enim invicem oderunt. Et ut pro altero mori sint parati. Ipsi enim ad occidendum alterum paratiores erunt. Sed & quod fratrum appellatione carerent, non aliàs opinor, infamant, quàm quòd apud ipsos omne sanguinis nomen de affectatione simulatum est. Fratres autem etiam vestri sumus jure naturæ, matris unius. Et si vos parum homines, quia mali fratres. At quantò dignius fratres & dicuntur & habentur, qui unum Patrem Deum agnoverunt, qui unum Spiritum biberunt sanctitatis, qui de uno utero ignorantie ejusdem ad unam lucem expaverunt veritatis? Sed eo fortasse minus legitimi existimamur, quia nulla de nostra fraternitate tragœdia exclamat, vel quia ex substantia familiari fratres sumus, quæ pœnæ vos ferè dirimit fraternitatem. Itaque qui animo antmaque miscemur, nihil de rei communicatione dubitamus. Omnia indiscreta sunt apud nos, præter uxores. In isto solo consortium solvimus, in quo solo ceteri hominum consortium exercent, qui non amicorum solummodò matrimonia usurpant, sed & sua amicis patientissimè subministrant.* Affirmat plura. Primò, quod Christiani non tantummodò inter se invicem, sed etiam cum gentilibus, & cunctis generatim hominibus sint fratres: Quia nempe omnes sumus ex eodem Creatore Deo, & ex eadem natura. Etenim Dominus Deus ex creato Adamo formavit Evam, & ex his Protoplastis omnes nos producit, atque ita omnes sumus ex eodem sanguine, ex iisdem parentibus. Secundò dicit, quod Christiani inter se sint singulari ratione fratres. Nempè ob novos natales ex eadem aqua & eodem Spiritu Sancto, eodem Deo Patre, eadem matre Ecclesia, ac eodem semine ejusdem Evangelicæ doctrinæ. Tertio dicit, quod omnes invicem fraternè diligamus. Et hoc lucere præsertim ex duobus. Primò, quod invicem adeò diligamus, ut quivis pro quovis sit paratus mori. Secundò, quod omnes facultates habeamus communes. Et addit hæc omnia apud gentiles esse contraria. Nempè apud nos plena charitas, apud illos dominatur plena cupiditas. Et hinc lucet nos, solo propemodum nomine Christianos, horrendum in modum defecisse ab avita disciplina, & non dumtaxat ad Pharisæica, sed etiam ad gentilia vitia degenerasse. Nam &

in

in nobis quidam sunt paratioris occidere, quam mori pro invicem; & familiaris substantia fraternitatem frequenter dirimit; & fratricidia possint nobis exhibere tragœdias.

Quæ omnia tradit & Sanctus Augustinus. In secunda super trigésimum secundum Psalmum concione laudat verbum Prophetæ: *His qui dicunt vobis, Non estis fratres nostri, dicite, Fratres nostri estis.* Et commentatur: *Circumspicite de quibus hoc dicere potuerit. Numquid de Paganis? Non. Neque enim dicimus fratres nostros, secundum Scripturas & Ecclesiasticum loquendi morem. Numquid de Judæis, qui in Christum non crediderunt? Legite Apostolum, & videte, quia fratres quando dicit Apostolus sine aliquo additamento, non quis intelligere nisi Christianos: Diversis Apostoli testimoniis hoc firmat, atque prosequitur: Isti ergo, qui dicunt, Non estis fratres nostri, Paganos nos dicunt. Ideo enim & rebaptizare nos volunt, dicentes nos non habere quod dant. Unde consequens est error ipsorum, ut negent nos fratres suos esse. Sed quare nobis dixit Propheeta, Vos dicite illis, Fratres nostri estis, nisi quia nos in eis agnoscimus, quod non repetimus? Illi ergo non agnoscendo Baptismum nostrum, negant nos esse fratres. Agit in Donatistas. Et affirmat duo apud utramque partem fuisse in confesso: Primum, quod Pagani ac Judæi essent & non essent Christianorum fratres. Quod ex creationis gratia essent, non essent ex gratia redemptionis. Ob defectum Baptismi. Illi enim nobiscum non sunt regenerati ex eadem aqua & eodem Spiritu, ex Deo Patre & Ecclesia Matre. Quare secundum Donatistas nobiscum fastebantur istam fraternitatem fundari in Baptismo. Hinc nata est quæstio, an hæretici sint fratres Catholicorum? Et Catholici affirmabant, Donatistæ autem pertinaciter inficiabantur. Nam & ipsorum Episcopi cum nostris in collatione Carthaginensi nec sedere voluerunt, urgentes verbum Prophetæ: *Cum impiis non sedebam.* Nampe nos illorum admittebamur ac venerabamur, illi nostrum Baptisma blasphemabant ac exsufflabant: Dicebant nos adhuc Paganos, ideoque non suos fratres.*

Hoc ipsum Augustinus repetit in libro post Collationem: *Fratres, si tamen non irascimini, quia fratres vocamus. Illi enim, cum hoc à nobis audirent, injuriam sibi fieri, apud Acta dixerunt. Adductum Prophetæ testimonium denuo laudat, ex ipso firmat nos hæreticos esse fratres, & dat causam: *Utrique Sacramenta Christi portant, non immerito dicimur fratres.* Et in secundo adversus Gaudentium, Thamugadensem Donatistarum Episcopum, libro scribit: *Eja frater Gaudenti. An foris ad hoc irasceris, quod fratrem voco? Hoc enim nomen à nobis etiam in nostra collatione respuitis.* Quod ipsum repetit ad Emeritum Cæsareensem Donatistarum Episcopum, in sermone habito ad ejus plebem. Et in laudatâ Carthaginensi Collatione, apud cujus Acta nec nobiscum sedere, nec fratres à nobis appellari voluerunt Donatistæ, dixit idem Augustinus: *Cæcilianus non est pater meus. Si bonus est, frater est bonus; si**

Lib. 3, cap. 23, et

malus est, frater est malus. Tamen propter Sacramenta frater est, sive bonus, sive malus. Proinde legitimum Baptisma habentes hæretici atque schismatici sunt nostri fratres, verum spurii, aut apostatæ. Apud hæreses aut schismata baptizati sunt spurii. Etenim nati sunt ex meretricibus, quæ sacrum fontem ac ejus Sacrosanctum Lavacrum, legitimum Dei Patris semen, furati sunt, & ex ipso spurios filios genuerunt. Catholicæ Matris, apud quam baptizati fuerunt, desertores sunt filii rebelles, fugitivi, atque apostatæ.

Sanctus Joannes Chrysostronus advertit fraternitatis appellationem esse non dumtaxat Apostolorum, sed & ipsius Domini Institutum. Hanc appellationem Christo Domino adeo placuisse, ut seipsum appellaverit nostrum fratrem, & à nobis appellandum jufferit. Etenim cum esset omnium Dominus, frater noster factus est, & à mortuis suscitatus dixit: *Nuntiate fratribus meis.* Et ad Hebræos Apostolus ex ejus instinctu atque jussu scripsit: *Per omnia debuit fratribus assemilari.* Hæc Sanctus Joannes tradit in sermone, quo exponit quædam verba prioris epistolæ ad Corinthios. Præsertim hæc, *Nolo vos ignorare, fratres.* Et pergit: *Apostolus Discipulos fratres vocavit, non à dignitate, sed à charitate hoc eos appellans nomine. Sciebat enim, & planè sciebat nihil charitati conferendum: Et summum dignitatis genus esse charitatem.* Et post quædam: *Paulus non solum Corinthiorum divites, litteratos, illustres, & nobiles; sed etiam privatos & famulos, & omnes indiscriminatim hac appellatione honoravit. In Christo enim JESU neque servus, neque liber, neque barbarus, neque Scytha, neque sapiens, neque insipiens, sed omnis secularis dignitatis inæqualitas sublata est.* Primitiva Christianitas erat Monastica disciplinæ similis, apud quam pauper & dives, illustris & rusticus non sunt aliud, quam frater Petrus aut frater Paulus. Et certè Monastica disciplina non est aliud, quam primæva ad paucos contracta, & apud ipsos instaurata Christianitas.

Eandem primævam appellationem Sanctus Joannes laudat in decima homilia super epistolam ad Philipenses, & ad verba, *Fratres mei gaudete,* scribit: *Apostolus Galatas vocat filios, hos autem fratres. Nam quotiescumque quidem vel corrigere aliquid vult, vel vehementem amoris affectum ostendere, filios vocat, at cum plus honoris eis, quibuscumque verba facit, habendum est, fratres. In octava super epistolam ad Romanos homilia laudatur omnem fraternitatis affectum atque effectum defecisse apud nos, & demonstrat duobus argumentis. Primum est, quod cum eundem saltem edentes latrones pacem inter se habeant, nos fideles, qui eundem Sanctum Panem ex eadem sancta mensa fratrenè edimus, simis undè quaque pleni litibus & bellis. Aliud argumentum est in his verbis: *A nobis ipsi invicem caventes inter nos timemus, & ad aures unusquisque proximo verba facimus. Ac si alium accedentem viderimus, silemus; eoque sermone medio omnia contrahimus. Quod quidem nequaquam confidendum est, sed**

Tom. 15, Scim. 10

hominum sibi admodum caventium. Provenire id affirmat ac lamentatur ex grassantibus inter Christianos mendaciis & dolis. Quocirca etiam affirmat inter primitivos fideles fuisse tantam fraternitatem, ut nulli essent doli, nullæ fraudes, nullæ lites, nulla mendacia, ideoque & nulla Secreta, sed plena ubique pax atque confidentia. Quisque pro altero erat mori paratus: Et prater uxores omnia erant omnibus communia. Et hinc in prioribus ad Corinthios litteris Apostolus scribit: *Sed vos injuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus.* Affirmat omnem fraudem ac injuriam esse Christianis generaliter vitatam: sed illam, quæ in fratres fit, esse intolerabilem. Quod nempe fraternitatem evertat. Eadem Sanctus Joannes lamentatur in superius laudato sermone, atque adjungit: *Hoc nunc nos primum imitemur. Etiam si valde nobis inferiores sint aliqui, ipsos ministerii nominibus appellemus: Non solum liberos, sed & servos; non solum divites, sed & pauperes.* Et post quædam: *Hæc omnia, Divina & Apostolica de fraternitatis appellatione mandata atque exempla, cum audimus, omnem arrogantiam, & fastum, & sultitiam ex anima nostra expellamus, studioque multo id rectè faciamus, familiaribus & honorem habentibus nominibus fratres appellantes. Quod licet tenue opus videatur, attamen magnorum bonorum causa est. Sicut & multas sæpenumero lites & contentiones fecit dissuere.*

Eruditus vir Fronto Duxæus dedit hoc marginale Scholion: *Fratris nomen usurpandum. Censet quod Sanctus Joannes fraternitatis appellationem doleat apud nos extinctam, & jubet resuscitandam. Primum est verum, secundum deviat. Etenim Sanctus Joannes vult, ut dives pauperem, & nobilis ignobilem, licet non amplius appellet fratrem, saltem impartiat honesto titulo, qui vel ex ejus ministerio sit desumptus, vel saltem exhibeat honorem ac familiaritatem. Hanc rem fatetur esse levem, addit tamen esse causam plurium bonorum. Et ex ejus omissione frequenter lites & contentiones emerisse. Etenim Modestum, Augusti Valentis Præfectum, qui magnum Basilium, omisso Episcopi titulo, simpliciter appellaverat Basilium, graviter arguit Sanctus Gregorius Nazianzenus. Et Theophilum Alexandriæ Patriarcham, quod in libelli, quo Sanctum Joannem Chrysostronum ad suam in hortis Ruffiniani Synodum citarat, epigraphe solum illius nomen sine Episcopi titulo posuisset, in dialogo cum Theodoro Romano Diacono graviter arguit Palladius Episcopus Hælenopolitanus. Et in Joannem Hierosolymæ Episcopum, à quo fuerat sine Presbyteri titulo simpliciter appellatus Hieronymus, declamat Sanctus Hieronymus: *Quis me degradavit? Et Liberatus Byzacii Primas cum sua Synodo ad Bonifacium Carthaginensem Episcopum, totius Africanæ Dioceseos Primate, retulit plures causas, & adjunxit: Ut in proemio epistolarum aliquid bonificentie addatur. Et Bonifacius rescripsit: De proemio mutando illa nos posse facere profitemur, quæ à vobis intimata sunt.* Bonifacius videtur istis*

Cap. 6.

Orat. 20.

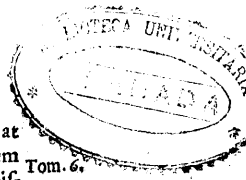
Ep. 61.

Christ. Lupi Opera T. IX.

Episcopos suos titulos non adscripsisse. Existat Synodus in Spicilegio Lucæ Dacherii. Ibidem existat regula Sancti Crodogangi Menensis Episcopi, suo Clero præcipiens, ut quisque etiam in familiari colloquio, dum suum Constatrem nominat, ejus nomini addit gradum & titulum. Et ex his iterum patet, quod nos à primitiva Ecclesiæ disciplina plurimum defecerimus. Fraternitatis appellatio & executio videntur post extinctas gentilium à magno Constantino persecutiones defecisse. Etenim tunc Christiani populi multiplicatio cœpit non magnificare lætitiâ; Romanæ Reipublicæ Primores noluerunt pauperculam plebem appellare fratres. Quod suo adhuc tempore vigerit ista pietas, palam testatur Laurentius Firmianus.

Restat quæstio, Quomodo Tertullianus affirmet fraternitatis appellationem esse Notam Apostolicæ Ecclesiæ? Ratio dubitandi est: Quia etiam hæretici & schismatici sunt nostri fratres, ideoque ista appellatio est illis & nobis communis. Respondeo notanda esse sequentia Septimii verba: *Quæ jura non alta ratio regit, quàm ejusdem Sacramenti una traditio.* Distinguit duplicem fraternitatem: Aliam quæ solam appellationem, aliam quæ habeat etiam istius appellationis jura. Et in Carthaginensi collatione dixit ad Donatistas Sanctus Augustinus: *Quoties quibusdam nobiscum in una Ecclesia, nec in iisdem Sacramentis constitutis dicimus, Frater. Sodomitis etiam dixit Loth, Fratres. Utique ad leniendam illorum animositatem, non ad cognitam fraternitatem, & quasi unius hereditatis consortium. Itaque fraternitas est varia: Per naturam, per ejusdem civitatis inhabitationem, per societatem & nativitatem ex iisdem Sacramentis, per societatem in Ecclesia, per societatem in justitia & jure ad æternam hereditatem. Quod Francorum Reges ob Regni societatem consueverint sese mutuo appellare fratres, lucet ex formulis Marculphi. Quin & Choroer Perfarum Rex Imperatorem Justinianum eadem de causa vocabat fratrem. Ita habes in fragmentis Menandri Protectoris. Eiusdem qualicumque professionis aut artis homines etiamnum hodie scribunt se fratres. Hinc etiam Episcopos Romanus Pontifex fratres, quosvis alios appellat filios. Hæretici ergo & schismatici propter eisdem ex aqua & Spiritu Sancto natales sunt nostri fratres, verum sola appellatione, non jure. Sunt fratres domo pulsi aut fugitivi, atque exheredati: Uti Ismael fuit frater Isaac. Undè & illis non communicamus per Formatas litteras, neque cum illis conteseramus hospitalitatem. Et sic ista fraternitas non est Nota Apostolicæ & Catholicæ Ecclesiæ.*

Laudata Carthaginensis collatio movet nobis & aliam quæstionem. Etenim illic Petilianus Constantinenis Donatistarum Episcopus dixit ad Sanctum Augustinum: *Tu quis es? Filius es Cæciliani, an non?* Et post variam velitationem Sanctus Augustinus respondit: *Cæcilianus non est pater meus. Et iterum: Ecce dico, quoties voluerint, dico, Cæcilianus non est pater meus. Quia*

Tom. 6.

Lib. 1. c. 15-16.

Lib. 3. c.

Cap. 9.

Cap. 227.

Cap. 232.

audio Dominum dicentem: Nec vobis patrem dicitis in terra, unus est enim pater vester. Dico Cæcilianum fratrem. Bonum fratrem, si bonus; malum fratrem, si malus. Quoniam propter communia Sacramenta frater meus est. Et Montanus Zamenis Donatistarum Episcopus reposuit: Et quid est quod dicit Apostolus Paulus, Si decem millia Pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres? Per Christum enim ego vos generavi. Per Evangelium. Et certè Apostolus etiam ad Galatas scripsit: Filii quos iterum parturio. Quin & Timotheum ac Titum, licet Episcopos, in datis ad ipsos litteris inscripsit filios. Quòd suos discipulos quandoque filios, quandoque consueverit appellare fratres, supra audivimus à Sancto Joanne Chryostomo. Et quòd non dumtaxat singulares Episcopi, sed ipsæ etiam generales Synodi Romanæ Pontificem consueverint patrem inticulare, est omnibus exploratum. Et hinc Gregorius quartus Gallicanis Episcopis, quòd ipsum dumtaxat fratrem appellassent, non sine causa fuit indignatus. Nihilominus Montano Sanctus Augustinus rectè respondit: Ubi se patrem dixit Apostolus, ne ipsius paternitatis velut basim humanam infirmitatem crederemus, addidit, Per Evangelium ego vos genui. Semen ergo & vena seminis mei de Evangelio ducitur. Honorificentia causa patres appellamus eos, qui nos vel tempore, vel meritis præcesserunt. Aliud est, cum querimus ad fidem quem habeamus patrem, ad salutem æternam quem habeamus patrem, ad retinendam Ecclesiam & percipiendam Dei Promissa quem habemus patrem. Nam illud honoris est, ut quotidie semibus dicamus, Pater. Tollantur ergo ista, distinguamus vocabula, quæ hominibus propter honorem debentur, & vocabulum quod propter salutem requirimus. Pro æterna salute, pater Apostoli dixerim, imò jubente Apostolo dixerim, non pater meus Apostolus est ad salutem æternam, qui mihi dicit, Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Et multis testimoniis hæc confirmat. Proinde uti fraternitas, ita & paternitas est varia. Variæ paternitatis sunt varia fundamenta.

Contestatio hospitalitatis.

Primitiva fidelium hospitalitas fuit inter jura & fructus fraternitatis. Ipsi enim omnia, præter uxores, erant communia, ideoque fraterno jure hospitalitatem & exhibebant & accipiebant. Non erat gratia, sed jus. Hinc Septimius addit: Quæ jura. Erat lex Apostolica, de qua Sanctus Paulus ad Hebræos: Hospitalitatem nolite oblivisci. Et ad Romanos: Hospitalitatem sectantes. Et de eligenda in Presbyteram vidua scribit ad Timotheum: Si hospitio recepit. Et Sanctus Petrus: Hospitales sine murmuratione. Et Sanctus Joannes inter damnati à se Episcopi Diotrephidis crimina ponit: Neque ipse suscipit fratres, & eos qui suscipiunt, prohibet, & de Ecclesia ejicit. Noster Septimius scripsit etiam ad suam uxorem: Si pere-

grè frater adventat, quod in aliena domo hospitium? Ineundum disparis cultus conjugium ex isto capite dissuadet. Et in præfatione ad secundum librum commentariorum super epistolam ad Galatas scribit Sanctus Hieronymus: Macedones in charitate laudantur ab Apostolo, & in hospitalitate, ac susceptione fratrum. Et probat ex priori Sancti Pauli ad Thessalonicenses epistola: De charitate fraternitatis non necesse habemus scribere vobis. Ipsi enim vos à Deo didicistis, ut diligatis invicem. Et enim facitis illud in omnes fratres in universa Macedonia. Omnis in Macedonia fidelis domuserat, quod suo tempore ab Episcopi domo exquirivit laudatus Hieronymus, omnium commune hospitium. Et nota epistolæ verba: Charitate fraternitatis. Edicunt hanc hospitalitatem fuisse inter fraternitatis jura. Hinc & in epistola ad Hebræos supra laudatis vocibus præmisit: Charitas fraternitatis maneat in vobis. Verùm cur dixit: Maneat in vobis? Et Nolite oblivisci? Quare simpliciter dixit, Estote hospitales? Rationem dat Sanctus Primasius Episcopus Uticensis: Fuerunt illi satis hospitalitati dedit, antequam exspoliati essent propriis facultatibus; sed postquam denudati sunt ex maxima parte propria substantia, erant iterum nimium tenaces. Quapropter Apostolus hortatur eos, ut secundum possibilitatis modum hospitalitatis officium adimplerent. Hanc universalem primitivæ Ecclesiæ hospitalitatem laudat in Panario etiam Sanctus Epiphanius. Eandem describit impius Lucianus, dicens de ficto suo peregrinante Christiano: Suscepta peregrinatione egreditur vagaturus, satis sibi viatici in Christianis repositum esse existimans, à quibus, quaquaversum incedebat, stipatus agebat in omni rerum abundantia. Sceleratus dialogus est integer legendus. Miscet falsa veris. Interim primitivam fidelium in fideles hospites liberalitatem abundè demonstrat. Christianam Religionem per ipsam crevisse plurimum, queritur in litteris ad Arfacium, gentilium in Galatia Pontificem, Apostata Imperator Julianus.

Vox, Contestatio, edicit peregrinantibus olim Christianis fuisse aliquam tesseram, ex qua agnoscerent sese mutuo, & hospitio exciperent. Et apud Minutium Felicem gentilis Octavius existimabat esse aliquod secretum in corpore signaculum. Et suspicio possit fundamentum aut fomentum sumpsisse ex sceleratis Gnosticis, de quibus Sanctus Epiphanius: Varia apud Gnosticos est disciplina nefaria voluptatis. Primum, quòd communes inter se feminas habeant. Et si quis ejusdem Sectæ peregrinus advenit, signum quoddam viri à feminis, femina à viris accipiunt. Hoc autem est hujusmodi. Cum salutandi & complendi causa manum porrigunt, eam infra palmam contrectando ac defricando leniter titillant, eoque signo ejusdem Religionis hospitem esse demonstrant. Inde postquam se mutuo agnoverint, ad convivium accinguntur. Quod ipsum, tamen pauperes, sint, ingenti epularum apparatu, vinoque & carnibus instructissimum præbent. Finito convivio, cum serietate venas distenderint, ad libidinem proritantur.

Tunc

Tunc vir ab uxore discens sic eam alloquitur: Surge, & fratri charitatem exhibe. Sic ad concubitum venit. Quòd Carpocrates ac ejus filius Epiphanius induxerit uxorum communitatem, atque ita omne Christianum nomen scèdissimè infamaverint, testatur in tertio Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus. De isdem, aut certè de ipsorum discipulis addit Sanctus Irenæus: Alii ex ipsis signant, cauteriantes suos discipulos in posterioribus partibus exstantiæ dextere auris. Et in Panario Sanctus Epiphanius: Carpoeratiiani solent, quos ad suam Sectam fraudulenter pelleverint, iis cadenti ferro, vel novacula, vel acu Notam quandam ad unam auriculam imprimere. Hinc igitur Gentiles crediderunt omnibus Christianis esse istiusmodi arcanum in corpore signaculum. Etenim Gnosticorum facinora passim adscribebant omnibus Christianis.

Apud Minutium Felicem Cæcilium rectè dixit, quòd primitivi Christiani sese mutuo ex modestia ac innocentia dignoscerent: Habebant tamen & aliam hospitalitatis & communionis tesseram duplicem. Primam laudat Hermias Zozomenus, scribens de Apostata Imperatore Juliano: Julianus dicitur imitatus esse formulas litterarum Episcopatum; quibus solebant se inter ipsos facere certiores de peregrinis, quòd proficiscerentur, & undè venissent, ut tanquam notè & amici propter signi testimonium exciperentur hospitio, & diligenter curarentur. Quòd ipsum supra audivimus à Sancto Gregorio Nazianzeno. Prima ergò tessera erat formata Antistitis epistola, superius exposita circa Canonem Chalcedonensem. Qualis forma, sigillum, seu character istam epistolam redderet formatam, est multa questio. Et Gentiles poterant in ipsam obrepere: Hinc quidam existimant ipsam suis temporibus fuisse variam. Verùm quis erat variationis author? Erat per omnem sub cælo Ecclesiam eadem formula: Quis eam poterat variatam subito per omnem mundum traducere?

Alteram tesseram laudat in suis ad electam Dominam litteris Sanctus Joannes Apostolus: Si quis hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum. Per doctrinam existimo intelligi Apostolicum Symbolum, quod in epistola ad Hebræos etiam Sanctus Paulus appellat Baptismatam doctrinam. Romæ olim omnis peregrinus, antequam admitteretur ad SS. Apostolorum Basilicam, cogebatur facere quod in octava Synodo laudarunt gloriosissimi Judices: Mos est in Romana Ecclesia ad omni homine hospite libellum fidei exigendi, & ita permitti hunc in sanctum Petrium intrare. Et adjunctibus de Photii Pseudo-Patriarchæ Constantinopolitani ad Sanctum Papam Nicolaum Legatis, Fecerunt isti secundum hanc formam? Apostolica Legatio reposuit: Ita fecerunt. Quòd etiam Pyrrhus Constantinopolitanus Patriarcha istam formam servare fuerit compulsus, testatur in suo dialogo Sanctus Abbas & Martyr Maximus: Eundem morem laudat Sanctus Opratus Milevitanus Episcopus, Donatistas interrogans, an ipsorum Rupitani Romæ Episcopus sanctorum Apostolorum memoriam communicaret? Hoc est, an ingrederetur ipsorum Basilicam? Quòd nempe circa Romanæ fidei professionem sciret non admittendum. Eundem morem in litteris ad Sanctum Meletium Patriarcham Antiochenum laudare videtur Magnus Basilius: Afferere videtur istum morem viguisse apud omnes Occidentales Ecclesias. Et omninò viguit. Lucet ex Sancto Augustino, qui in libro de Pastoribus scribit ad Donatistas: Ovis Dei gregem suum querit. Puta ovem de Oriente venisse in Africam, querit gregem suum; incurrit in te; in Basilicam tuam intrare vult. Commoveris ignora facie. Vel tu vel Minister tuus, stans vel sedens ad ostium interogat ovem quærentem gregem suum, imò gregem Dei. Cum grege suo intrare vult, ubi eum esse putat. Queris, Paganus es, an Christianus? Respondet: Christianus. Queris, ne forte Cathecumenus sit, & irruat sacramentis? Respondet: Fidelis. Queris, Cujus communionis sit? Respondet: Catholicus Christianus. Fidelem Catholicum reprobas? Qui sunt quos intus tenes? Vides morem non dumtaxat apud Catholicos, sed etiam apud Donatistas in Africa fuisse constantissimum. Eodem modo primitivi Fideles tractabant peregrinos Advenas. Eos in suam domum & hospitium non admittebant, nisi facta fidei professione, nisi recitato Apostolico Symbolo. Hinc Sanctus Joannes Apostolus mandat eum, qui istam non adfert doctrinam, nec sub testum esse admittendum. Et ex ista regula Sanctus Stephanus Pontifex fecit, si tamen fecerit, Legatis Sancti Cypriani, quòd scribit Sanctus Firmilianus Cæsarensis in Cappadocia Archiepiscopus: Legatos Episcopos patienter satis & leniter Stephanus suscepit, ut eos nec ad sermonem salutem colloqui communis admitteret, adhuc insuper, dilectionis & charitatis memor, præciperet fraternitati universæ, ne quis eos in domum suam reciperet, ut venientibus non solum pax & communitas, sed & testum & hospitium negaretur. Ipsum arguit, quod cum damnato per Sanctum Joannem Apostolum Episcopo Diotrefe nec susciperet fratres, & suscipientes prohiberet, imò & ejiceret de Ecclesia. Verùm Stephanus, si istud fecerit, credidit se facere in hæreticos aut schismaticos. Istiusmodi enim peregrini taliter tractabantur. Quare regula & pietas Sancti Pachomii, qui etiam hæreticos admisit ad hospitium, & à sola orationum communione exclusit, fuit singularis & admiranda.

Queris, Quò fundamento dicam istam fidei professionem fuisse recitationem Symboli? Respondeo meæ assertionis fundamentum præberi à Sancto Cyrillo Hierosolymæ Episcopo in præfatione suarum Catecheson, ubi scribit de Symbolo: Habere hanc doctrinam tanquam viaticum, omni tempore vitæ decet. Etiam Sanctus Augustinus & alii Patres Apostolicum Symbolum passim appellant viaticum fidelium. Sed illos non de temporali corporis, sed de spiritali animæ viatico agere. Attamen ad istud etiam alludunt, ac ex ipso desumunt metaphoram. Videntur man-

dare, ut Symbolum serviat animæ, sicut olim serviverat & corpori: Ut nobis sit tessera, ex qua nostras hic peregrinantes animas agnoscat Divina Majestas, ipsas pascat, ac tandem suscipiat in hospitium sui sempiterni regni. Et quis non videat Sanctum Cyrillum omnino alludere ad laudatum testimonium Sancti Joannis Apostoli? Professio fidei quid est nisi recitatio Symboli? Et isto tempore nullum fuit Symbolum, nisi Apostolicum. Et certè ipsum erat hospitalis tessera officio aptissimum. Etenim scribi non poterat sed dumtaxat teneri memoria. Erat unum ex nostris Arcanis, quod nec Catechumenis revelari poterat. Et hinc non tradebatur, nisi Competentibus. Et non nisi paucis diebus ante Baptismum. Hinc ipsum soli Fideles novebant, ideoque non erat, nisi fortè per nostros Apostatas, locus aut rima obreptioni. Et hinc Cæcilius Christianus pagano Octavio dixit, quod omnes sub cælo fideles sese mutuò *ex innocentia & modestia signo facile dignoscerent*. Non dixit, *Ex innocentia & modestia*, sed *Ex innocentia & modestia signo*. Quod omnino est nostrum Symbolum. Verum Cæcilius noluit mysterium enunciare. Existimo huic recitationi accessisse & Episcopi Formatam: Ambo simul fuisse plenam fraternæ hospitalitatis tesseram. Et ista charitas mansit usque ad Magni Constantini tempora. Ecclesia tunc super numerum crescere cepit, atque ita adimpleri Prophetia: *Multiplicasti gentem, non magnificasti letitiam*. Hospitalitas tunc contrahi cepit ad solos Episcopos, Clericos, ac Monachos. Et tandem etiam apud illorum quosdam defecit. Et hinc per pios fideles fundari cœperunt varia hospitalia. Etiam fidei professio seu Symboli recitatio tunc ad cujusvis Catholicæ domus egressum fieri desit, & fuit contrasta ad ingressum solarum Basilicarum. Quod hæc professio ex ista descenderit ac remanserit, non est dubitandum.

Et ista primitiva fidelium charitas, licet admiranda, non caret antiquis Paganorum exemplis. Etenim de Germanorum moribus scribit Cornelius Tacitus: *Convictibus & hospitibus non alia id gens effusus indulget. Quemcumque mortaliū arcere tectis nefas habetur. Pro fortuna quisquis apparatis epulis excipit. Cum defecerit, qui modò hospes fuerat, monstrator hospitii & comes proximam domum non invitati adeunt. Nec interest. Pari humanitate excipiuntur. Notum ignotumque quantum ad jus hospitii nemo discernit*. Quod ipsum in libris de Bello Gallico tradit & ampliat Julius Cæsar. Antiquam Francorum, quos constat fuisse Germanos, hospitalitatem laudat in libris de Dei gubernatione etiam Sanctus Salvanus Prefbyter Massiliensis: *Franci mendaces, sed hospitalis*. Et in Sclavorum Chronico scribit Presbyter Hemboldus: *Experimento didici, quod ante fama vulgante cognovi, quia nulla gens Sclavis honestior hospitalitatis gratia. In colligendis enim hospitibus omnes quasi ex sententia alacres sunt, ut nec hospitium quemquam postulare necesse sit. Quidquid enim agricultura, piscationibus seu venatione con-*

*quirunt, totum in largitatis opus conferunt, eo fortiore quemque, quo profusorem jactantes, cujus ostentationis affectatio multos eorum ad furta & latrocinia propellit. Quæ utique vitiorum genera apud eos venialia sunt. Excusantur enim hospitalitatis palliatione. Sclavorum enim legibus accedens, quod nocte furatus fueris, crassina hospitibus dispersis. Si quis verò, quod rarissimum est, peregrinum hospitio removisse deprehensus fuerit, hujus domum vel facultates incendio consumere licitum est, atque in id omnium vota pariter conspirant: Illum inglorium, illum vilem, & ab omnibus exhibendum ducentes, qui hospitii panem negare non timuisset. Addit etiam de Sturmariis, Holfatis, & Thetmarzis: *Christianum nomen tenent. Propter Barbarorum viciniam furtis & latrocinii operam dare consueverunt. Hospitalitatis gratiam sectantur. Nam furari & largiri apud Holfatos obligatio est. Sunt similia etiam aliarum gentium exempla. Nam & Macedones fuisse hospitalissimos, audivimus supra à Sancto Paulo.**

Hospitalitas erat olim virtus humano generi pernecessaria. Etenim apud multas olim gentes non erant stabula, sed meritoria hospitia. Hæc Romanæ leges in nono Pandectarum libro appellant stabula. Hinc & Sanctam Helenam, Magni Constantini matrem, Sanctus Ambrosius appellat Scabulariam: Quod nempe esset filia Cauponis Drepanensis. Caupones & stabularios fuisse in viis publicis, ac istic passim scorta non defuisse, affirmat in dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus. Sanctus Lucas in Evangelio vocat Diverforia, affirmans Deiparæ parturientem ac ejus conjugi Josepho non fuisse locum in Diverforio, ideoque ipsam in jumentorum stabulo peperisse. Appellantur & Tabernæ meritoria. Quod olim in omni Syria non fuerit, palam lucet ex plurimis facti Textus testimoniis, quæ eruditè adducit & exponit Nicolaus Serarius in commentario ad sextum caput Tobia. Ant tamen istud universale fuerit, quidam dubitant ex libro Josue, ubi quorundam antiqua translatio Rahab, quam noster textus meretricem, dicit Tabernariam seu Cauponariam. Quia nempe fuit non scortum, sed filia meritoria Tabernæ. Est longa quæstio. Existimo Tabernas istas tunc non fuisse, ideoque gratuitam hospitalitatem fuisse apud omnes in pretio. Quod Judæorum Rex Hircanus primum hospitale erexerit, testatur in Judaicarum Antiquitatum libris Josephus Judæus. Nempè tunc ista virtus apud plurimos defecerat. Eadem de causa quædam olim familia, immò & civitates, inter se miscuerunt hospitalitatis jura; Et quoniam singuli singulos dignoscere non poterant, instituerunt hospitalitatis tesseras. Exemplum est ille Pœnus, qui Calydonem Advenam, & suum hospitem quærens dixit: *Deum hospitalem tesseram mecum fero, verum ego hic hospitium habeo*. Et ignotus civis ignoto peregrino reposuit: *Si ita est, tesseram conferre si vis hospitalem, escam attuli*. Et conspecta tessera dicit: *Est pars, probo. Nam habeo domum*. Et hanc con-

tesserationem primitivi Christiani fuerunt imitati. Res admiranda. Nec enim inter duas familias, civitates, aut Provincias, sed inter omnes sub cælo gentes fuit ista contesseratio. Quo tempore cœperunt meritoria Tabernæ, est nodosa quæstio. Multiplicari cœperunt ad exortum Romani Imperii, Pulchrè scribit Sanctus Irenæus: *Mundus pacem habet per Romanos, sine timore in viis ambulamus & navigamus, quocumque voluerimus*. Quod ipsum scribunt Magnus Athanasius, Sanctus Hieronymus, ac Theodoretus. Nempè Romanum Imperium ex plurimis regnis fecit regnum unum, omnem mundum fecit ultrò citroque pervium, atque ita omnes publicas vias implevit meritoriis Tabernis.

Lib. 4 cap. 49.

Lib. 2 cap. 29.

Porro nostra hospitalitatis contesseratio pedentim defecit. Etenim quod sub Juliani Imperio adhuc permanserit, supra audivimus à Sancto Gregorio Nazianzeno, & Hermia Zozomeno. Quin & sub Martiani Imperio perstitisse evincit laudatus Canon Chalcedonensis. Verum illi omnes loquuntur de solis pauperibus. Quod in Francia etiam sub Magna Carolo & Ludovico Pio vigerit ista pietas, discis ex Jonæ Aurelianensis Episcopi libris de Laicali institutione. Nempè Franci sunt natura hospitales. Aliæ gentes dudum antea cœperunt peregrinos pauperes negligere. Rationem dat in vigesima prima super epistolam ad Romanos Homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Ne scrutaris curiosè pauperum vitam atque negotia. Nam extreme illud insolentia est, pro uno pane totam miseri hominis vitam curiose inquirere. Nam etiam si homicida, si latro, aut aliud hujusmodi fuerit, cur non videtur tibi vel pane vel modico argento dignus? Post multiplicatam sub Constantino Ecclesiam cœperunt quidam pauperes sine negotiis ex otio vagari, & crimina admittere: Hinc divites cœperunt cunctos negligere. Eos tamen non neglexit mater Ecclesia. Etenim illis varia ubique hospitalia erexit, & ipsos numeravit inter participantes de quarta parte omnium suorum proventuum.*

Que jura non alia ratio regit, &c.

Hæc verba docent primitivam hospitalitatem non fuisse gratiæ, sed obligationis atque justitiæ. Erat mutua societas atque fraternitas. Por-

rò vox, *Sacramentum*, hic accipitur pro toto Christiano dogmate. Ita & infra Doctor dicit hæreticorum Parafynagogas nullo modo esse Apostolicas Ecclesias ob diversitatem Sacramenti. Et alibi laudat *Sacramentum disciplinae & conversationis, Sacramentum fidei, Sacramentum salutis, Sacramentum sanctificationis, Sacramentum Christianæ religionis*. Est phrasis desumpta ex Apostolo, qui in suis, præsertim ad Ephesios, litteris Christianam Religionem aliquoties appellat *Sacramentum*. Doctor affirmat hæc tria jura esse lucidos characteres veræ Ecclesiæ: Omnes Ecclesias, quæ ipsa exercent cum Apostolicis Ecclesiis, per doctrinæ consanguinitatem esse patenter Apostolicas, ideoque in ipsis, & non alibi esse quærendam Evangelii veritatem.

Cap. 32.

Omne hoc Septimii argumentum insigniter elucidat in Carthaginensi Collatione Sanctus Augustinus, Petiliano Constantinensi Donatistarum Episcopo respondens: *Quæris à me, unde communitio mea sumat exordium. Dominus ipse Christus asserit exordium communionis meæ, dicens: Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertio die, & prædicari in nomine ejus penitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem. Cœpit ista prædicatio ab Jerusalem. Inde se ab illustrissimo exordio diffudit, diffundens Ecclesiam, quam tenemus. Primò per vicina, deinde per longinqua, etiam in Africam venit. In hanc oculos aperuimus, hanc in Divinis eloquiis & testimoniis, sicut ipsum Christum Dominum & Redemptorem nostrum, comperimus. Ab illo Deo Patre, ab hac Matre Ecclesia nullius me hominis crimina, nullius calumniæ separabunt. Dicit plura. Primò, quod Catholicam communionem, seu faciendi Christiani disciplinam Christus Dominus à Deo Patre acceperit. Secundò, quod eam Apostolis tradiderit. Tertio, quod Apostoli eandem cœperint in Jerusalem prædicare, ac ipsi dederint illustrissimum exordium. Utique plurimis in die Pentecostes ornatum ac roboratum miraculis. Quarto, quod eandem doctrinam etiam per gentes diffuderint. Quintò, quod eorum discipuli eandem traduxerint in remotissimas etiam Regiones. Etiam in Africam: Sextò, quod omnes hæc Ecclesiæ sint Apostolicæ. Utique per doctrinæ consanguinitatem. Septimò, quod ab hac Ecclesia ex nullis rationibus possimus dimoveri. Quod in ipsa & ab ipsa debeamus quærere Evangelii veritatem.*

Lib. 3 cap. 230.

CAPUT XXI.

*Non alia recipienda est fidei doctrina, quam
quæ ab Apostolis tradita.*

Hinc igitur dirigimus præscriptionem, si Dominus Jesus Christus Apostolos misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos Prædicatores, quam quos Christus instituit; quia nec alius Patrem novit nisi Filius, & cui Filius revelavit; nec aliis videtur revelasse Filius quam Apostolis, quos misit ad prædicandum, utique quod illis revelavit. Quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, & hic præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viva, quod ajunt voce, quam per epistolas postea. Si hæc ita sint, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus, fidei conspiret, veritati deputandam, sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit: Omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum; & Christi & Dei. Superest ergò uti demonstremus, an hæc nostra doctrina, cujus regulam supra edidimus, de Apostolorum traditione censeatur, & ex hoc ipso, an cæteræ de mendacio veniant. Communicamus cum Ecclesiis Apostolicis, quod nulla doctrina diversa. Hoc est testimonium veritatis.

S C H O L I O N.

*Quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli
à Christo, Christus à Deo
accepit.*

EX adducta in præcedenti capite præscriptione seu argumento Tertullianus educit ac firmat hanc regulam: Omnis Catholica Ecclesia credit & docet quod accepit ab Ecclesiis Apostolicis, Ecclesiæ Apostolicæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus accepit à Deo. Eandem regulam laudat in libris adversus Marcionem, & in libro de Velandis Virginibus. Eadem frequenter utitur Sanctus Irenæus, ac alii Patres. Est regula firmissima. Quis enim non videat
doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ

piat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei? Hinc Septimius rectè concludit: Superest ergò, ut demonstremus, an hæc nostra doctrina, cujus regulam supra edidimus, de Apostolorum traditione censeatur, & ex hoc ipso an cæteræ de mendacio veniant. Non tantum Valentinianorum aut Marcionistarum doctrina, sed etiam Lutheranorum & Calvinistarum. Generatim omnium hæreticorum. Est generalissima ac firmissima præscriptio. At verò nos communicamus cum Ecclesiis Apostolicis, quod nulla doctrina diversa. Eisdem & nos hodiè communicamus, nulli autem Lutherani aut Calvinistæ. Omnium Apostolicarum Ecclesiarum Principem Romanam hi-cum Donatistarum maledicentissimo Periciliano blaterant esse Cathedram pestilentie. Ista maledicentia est devix atque hæreticæ rebellionis evidens character, nostra communicatio est testimonium veritatis.

CAPUT XXII.

*Apostoli plenè de omnibus à Christo
instructi.*

Sed quoniam tam expedita probatio est, ut si statim proferatur, nihil jam sit retractandum, ac si prolata non sit à nobis, locum interim demus diversæ parti, si quid putant ad infirmendam hanc præscriptionem movere se posse. Solent dicere, Non omnia Apostolos scisse, eadem agitati dementia qua rursus convertunt: Omnia quidem Apostolos scisse, sed non omnia omnibus tradidisse; in utroque Christum reprehensioni subjicientes, qui aut minùs instructos, aut parùm simplices Apostolos miserit. Quis igitur integræ mentis credere potest aliquid eos ignorasse, quos Magistros Dominus dedit, individuos habens in comitatu, in discipulatu, in convictu; quibus obscura quæque seorsim differebat, illis dicens datum esse cognoscere arcana, quæ populo intelligere non liceret? Latuit aliquid Petrum, ædificandæ Ecclesiæ Petram dictum, claves regni cælorum consecutum, & solvendi, & alligandi in cælis & in terris potestatem? Latuit & Joannem aliquid, dilectissimum Domino, pectori ejus incubantem, cui soli Dominus Judam traditorem præmonstravit, quem loco suo Filium Mariæ demandavit? Quid eos ignorasse voluit, quibus etiam gloriam suam exhibuit, & Moysen & Heliam, & insuper de cælo Patris vocem? Non quasi cæteros reprobans, sed quoniam in tribus testibus stabit omne verbum. Ignoraverunt itaque & illi, quibus post Resurrectionem quoque itinerare omnes Scripturas edisserere dignatus est. Dixerat planè aliquando: *Multa habeo adhuc vobis loqui, sed non potestis modo ea sustinere.* Tamen adjiciens: *Cum venerit ille Spiritus veritatis, ipse vos deducet in omnem veritatem:* Ostendit illos nihil ignorasse, quos omnem veritatem consecuturos per Spiritum veritatis repromiserat. Et utique implevit Repromissum, probantibus Actis Apostolorum descensum Spiritus Sancti. Quam Scripturam qui non recipiunt, nec Spiritus Sancti esse possunt, qui necdum Spiritum possint cognoscere discentibus missum; sed nec Ecclesiam defendere, qui quando, & quibus incunabulis institutum est hoc corpus, probare non habent. Tanti est enim illos non habere probationes eorum quæ defendunt, ne pariter admittantur traductiones eorum quæ mentiuntur.

S C H O L I O N

Sed quoniam tam expedita probatio est, &c.

Est lucidissime expedita probatio. Et singulorum partium demonstratio est in promptu. Et hoc excludit omnem retractionem, omnem exceptionem. Hinc ut Gnosticorum exceptionibus locum faciat Septimius, istas non dumtaxat demonstrare differt, sed insuper jam proposita prescriptioni cedit, atque ita illis facultatem permittit omnia sua aut inficitia aut nequitia dubia proponendi. Et recte. Etenim post excusos & revictos omnes eorum inquietissimorum hominum motus prescriptio erit longe lucidior ac firmior.

Solent dicere, Non omnia Apostolos scisse, &c.

Hæc est prima Gnosticorum adversus additam prescriptionem & Apostolicam Catholicæ Ecclesiæ prædicationem exceptio. Et adversus ipsam Septimius scribit etiam in libro Scorpiaco: Quis nunc medullas Scripturarum melius noscet, quam ipsa Christi schola? Quos & sibi discipulos Dominus adoptavit, omnia utique docendos, & nobis Magistros ordinavit, omnia utique docturos. Et in exhortatorio ad castitatem libro: Spiritum quidem Dei etiam fideles habent, sed non omnes fideles, Apostoli. Cum ergo, qui se fidelem dixerat, adjectis postea Spiritum se Dei habere, quod nemo dubitaret etiam de fidele, idcirco id dixit, ut sibi Apostoli fastigium redderet. Proprie enim Apostoli Spiritum Sanctum habent, qui plene habent in operibus Prophetia & efficacie virtutum, documentisque linguarum, non ex parte, quod & ceteri. Eandem calumniam adducit ac insigniter refutat Sanctus Irenæus: Non per alios dispositionem salutis nostræ cognovimus quam per eos, per quos Evangelium pervenit ad nos, quod quidem tunc præconiaverunt, postea vero per Dei voluntatem nobis in Scripturis tradiderunt, fundamentum & columnam fidei nostræ futurum. Nec enim fas est dicere, quoniam antè prædicaverint, quam perfectam haberent agnitionem, sicut quidem audent dicere gloriantes emendatores se esse Apostolorum. Et in alio loco: Perfectos semetipsos vocant, quasi nemo possit ex æquari magnitudini agnitionis ipsorum, quasi si Paulum aut Petrum dicas, vel alterum quemdam Apostolum, sed plus omnibus se cognovisse, & magnitudinem agnitionis illius, quæ est inenarrabilis virtutis, solos ebibisse. Eiusdem superbiæ meminit in tertio Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus: Dicunt se solos Deum nosse. Et infra: Dicunt gloriosi istius iactatores se magis, quam alii, Evan-

Cap. 12.

Cap. 4.

Lib. 3.

cap. 1.

Fol. 439.

Fol. 446.

gelium intellexisse. Quod ipso etiam Demiurgo seu Deo Creatore sese sapientiores iactarint, ac etiam ipsum arguerint ignorantia, testatur variis in locis laudatus Irenæus. Et adjungit: Eos Lib. 3. autem, qui dicunt solum Paulum veritatem cognovisse, cui per revelationem manifestum est mysterium, ipse Paulus convincat. Affirmat Gnosticorum quosdam erubuisse de tanta superbia ac impudentia, ideoque fuisse confessos, quod Sanctus Paulus cognovisset Christianæ Religionis Sacramentum, ac proinde se esse ejus discipulos. Reliquos Apostolos contempserunt. Fabulosas & blasphemias calumnias Irenæus nervosè evertit. Septimius rectè hic adjungit: Christum reprobationi subjiciunt, qui minus instructos Apostolos miserit. Et rectè pergit: Quis igitur integræ mentis credere poterit aliquid eos ignorasse, quos Magistros Dominus dedit, individuos habens in comitatu, in discipulatu, in convictu? Affirmat Apostolos fuisse, ac debuisse esse non qualecumque Christi Domini discipulos, sed domesticos, individuos, continentiales & commensales. Rationem dat in epistola ad Severum Sanctus Paulinus Nolæ Episcopus: Apostoli, quia in orbem terrarum mittendi forent ad omnium gentium informationem, non auribus tantum, sed & oculis prædicandam fidem capere debebant, ut quod firmiter didicissent, constantius edocerent. Hæc sunt superius demonstrata plurimis testimoniis. Notanda sunt etiam sequentia Septimii verba: Quibus obscura quæ seorsim diserebat, illis dicens datum esse cognoscere Arcana, quæ populo intelligere non liceret. Quod ex Arcanis cum JESU colloquiis multa singularia didicerint Apostoli, etiam Origenes scribit in primo libro adversus Celsum. Hic item articulus est supra illustratus.

Omnia quidem Apostolos scisse, sed non omnia omnibus tradidisse.

Hæc fuit alia Gnosticorum exceptio. Eandem largiùs exponit ac refutat Sanctus Irenæus: Gnostici dicunt se non solum Presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, sinceram invenisse veritatem, Apostolos autem admiscuisse ea, quæ sunt Legalia, Salvatoris verbis. Et non solum Apostolos, sed etiam ipsum Dominum modò quidem à Demiurgo, modò autem à Meditate, interdum autem à Summitate fecisse sermones, se vero indubitatè & incontaminatè & sincerè absconditum scire mysterium. Quod quidem impudentissimè est blasphemare suum Factorem. Garriverunt non solum Apostolos, sed & ipsum Christum Dominum falsà per dispensatoriam simulationem prædicasse. Irenæus pergit: Si recondita mysteria scissent Apostoli, quæ seorsim & latenter à reliquis perfectis docebant, &c. Gnostici garriverunt Apostolos fuisse locutos sapientiam inter perfectos: His solis secretò tradidisse authenticam Evangelii veritatem. Et se horum perfectorum esse successores. Rursùm Irenæus:

Ep. 11.

Fol. 15.

Lib. 3.

cap. 2.

Cap. 3.

Cap. 5. nus: Vanissimi Sophistæ dicunt, quoniam Apostolum hypocrisis fecerunt doctrinam secundum audientium capacitatem, & responsiones secundum interrogantium suspiciones, cæcis cæca confabulantes secundum cæcitatem ipsorum, languentibus autem secundum languores ipsorum, & errantibus secundum errorem ipsorum, & putantibus Demiurgum esse solum Deum, hunc annuntiasse. His vero, qui innotabilem Patrem faciunt, per parabolas & enigmata inenarrabile fecisse mysterium, ut non quemadmodum habet ipsa veritas, sed & in hypocrisis & quemadmodum capiebat, unusquisque, Dominum & Apostolos edidisse magisterium. Et iterum: Impudentes, quidam eorum dicunt, apud Judæos præconantes Apostoli non poterant alterum eis Deum annuntiare præter eum, qui creditus fuerat ab ipsis. Et rursùm: Testificatio Lucæ vera, & doctrina Apostolorum manifesta est, & firma, & nihil subtrahens, neque alia quidem in abscondito, alia vero in manifesto docentium. Hoc enim fidorum & pravè seducendum, & Hypocritarum est molimen, quemadmodum faciunt, hi, qui à Valentiano sunt. Valentiniiani enim ex mente ad suos, contra mentem loquebantur ad Ecclesiæ populum. Sceleratissimas fabulas Sanctus Irenæus amplissimè refutat. Et rectè. Nostro etiam Tertulliano rectè placuit hoc adversus cunctas blasphemias compendium: Eadem agitari dementia. Reverà fuit helleboro curanda dementia. Quis enim integræ mentis credere poterit mendaces discipulos fuisse à Christo Domino missos nationibus? Christum reprobationi subjiciunt, qui parum simplices Apostolos miserit. Garrive quod & ipse Dominus per simulationem docuerit, est nefanda blasphemia.

Cap. 12.

Cap. 15.

Fol. 75.

Fol. 76.

& lucidas Ecclesiæ columnas sceleratissimis calumniis incrustarunt. Eadem de causa Basilidæ Glauciam, Petri interpretem, Valentinus Theodadem, Pauli familiarem, sibi dixit aut finxit fuisse Magistrum, ut per ipsos ostentare & circumferre possent Apostolicæ doctrinæ confanguinitatem. Has omnes nugas Sanctus Clemens dejecit paucis verbis: Fuit una omnium Apostolorum, sicut doctrina, ita etiam traditio: Sanctus Joannes Chrysofostomus in homiliis ad populum Antiochenum insigniter hæc elucidat: Cum Patrum dico, non hunc solum intelligo, sed & Petrum, & Jacobum, & Joannem, atque omnem ipsorum chorum. Quemadmodum enim in lyra, cum diversæ sint chordæ, unus tamen concertus est; sic etiam in Apostolorum choro, quamvis sint diversæ personæ, una tamen doctrina est. Quandoquidem & unus artifex est Spiritus Sanctus, qui ipsorum animas movet. Et firmat ex priori ad Corinthios epistola: Sive igitur illi, sive ego, sic prædicamus. Et hinc Sanctus Irenæus rectè affirmat omnem sub cælo ex diversissimis gentibus Ecclesiam esse quasi unam domum atque familiam, ideoque uno ore & una lingua ubique loqui. Quia nempe Apostoli eandem ejusdem dogmatis linguam ubique gentium tradiderunt.

Hom. 42.

Cap. 15.

Petrum ædificandæ Ecclesiæ Petram dictum, &c.

Doctor præsertim agit in eos, qui garriebant solum Paulum Apostolum scivisse Evangelii omnia, & recta prædicasse. Et dicit esse demens ac paradoxum, ut Sanctum Petrum aliquid latuerit: Et dat duas causas. Primò, quod super ipsum, uti supra firmissimam Evangelicæ scientiæ Petram, esset à Christo Domino ædificata omnis Ecclesia. Deindè, quod ipse à Christo Domino accepisset plenam & in terris & in cælis solvendi ac ligandi potestatem, adeoque debuerit esse plenus omni Pontificali scientia. De fundata supra Sanctum Petrum Ecclesia Sanctus Augustinus in primo Retractionum libro affirmat olim fuisse duas sententias: Dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in illo, tanquam in Petra, fundata sit Ecclesia. Qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus Beatissimi Ambrosii, ubi de gallo gallinaceo ait: Hoc, ipsa Petra Ecclesiæ, canente, culpam diluit. Quod scio me postea sepius sic exposuisse, quod à Domino dictum est, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, ut super hanc Petram ædificabo Ecclesiam figuraret, quæ super hanc Petram ædificatur, & accepit claves regni cælorum. Non enim dictum est illi, Tu es Petra, sed Tu es Petrus. Petra autem erat Christus, quidni confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia constituitur, dictus est Petrus. Harum autem sententiarum quæ sit probabilior, eligit Lector. Prior supra ipsam Petri personam, posterior

Cap. 21.

terior sententia affirmat Ecclesiam esse à Christo fundaram supra ejus confessionem, seu supra rem ab ipso confessam, id est, supra ipsum Christum
 Tract. 124. Dominum. Ita lucidè se exponit in Tractu super S. Joannis Evangelium. Et in decimo super ejusdem primam epistolam Tractu scribit: *Quid est, Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam? Super hanc fidem. Super id quod dictum est, Tu es Christus filius Dei vivi. Per Petri fidem & confessionem affirmat intelligi rem creditam & confessam. At verò in libris de Baptismo contra Donatistas probat & firmat hoc Sancti Cypriani verbum:*

Lib. 2. *Petrum Dominus primus elegit, & super ipsum edi-*
 cap. 1. *ficavit Ecclesiam suam.* Quod ipsum in sermone de Sanctis in secunda enarratione trigesimi Psalmi scribit, ac in aliis locis. In libro de unitate Ecclesie Petram illam super quam Dominus fundavit Ecclesiam, affirmat esse omnem communionem Electorum Justorum. Quia nempe hi sunt Dominici corporis ossa, adeoque & ipsius totius firmamenta ac fundamenta. Ita quibusdam videtur. Est locus obscurus. Potius affirmat solos electos esse fundatam in Petra Ecclesiam. In ipso Christo Domino, unio & vero nostro fundamento. Quia nempe reprobi non supra istam Petram, sed supra hujus mundi arenam edificati sunt: Quia non sunt firmi ac stabiles in isto edificio lapides, sed adjecticia palea, fenum, aut ligna. Notanda sunt Sancti Augustini verba in litteris ad Generosum Donatistam:

Ep. 165. *Petro totius Ecclesie figuram gerenti Dominus ait, Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Et statim subjungit: Petro successit Linus, Lino Cle-*
 mens. Enumerat omnem Romanorum Pontificum successionem, Quia nempe etiam illi gerunt personam totius Ecclesie, in hac etiam gestatione succedunt Petro, atque ita etiam supra ipsos est fundata Ecclesia. Quod habeant totius Ecclesie Primatum. Proinde Ecclesie supra Petrum edificatio fuit erectio ac impartitio Romani Primatus. Disertè hoc in Anniversario sue consecrationis sermone tradit Magnus Leo: *Soliditas illa, quam de Petra Christo Petrus etiam Petra factus accepit, in suos quoque se transfundit heredes.*

Utrumque istum Sancti Augustini sensum probat & firmat Sanctus Joannes Chrysostomus. Posteriores tradit in sermone de Pentecoste, Dominica verba, *Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam*, commentans: *Super hanc Petram, non dixit Super Petrum. Non unum super hominem, sed super fidem edificavit Ecclesiam suam. Quid autem erat fides? Tu es Christus filius Dei vivi. Quid est super Petram? Super confessionem, super sermones pietatis. Quod ipsum tradit & in aliis locis. Eandem Petri confessionem laudat in litteris ad Serenum Sanctus Isidorus Pelusiotes, atque adjungit: *Eam inspiratus Petrus tanquam basis ac fundamentum**

Lib. 2. *jecit, super quo Dominus Ecclesiam suam extruxit.*
 Ep. 235. *Ex quibus locis Marcus Antonius de Dominis, seductus Spalatenum Archi-Episcopus, speravit Romanæ Ecclesie Primatum subvertere. At vana spe. Etenim in sermone de Sancti Petri nega-*

tione idem Sanctus Joannes Chrysostomus inducit Petrum hæc loquentem ad Dominum: *Nonne ego te omnium primus agnovi & exclamaui, Tu es Christus filius Dei vivi? Quamobrem & meo testimonio commendato beagum me predicasti, & Petram Ecclesie nuncupasti, dicens, Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam? Egone igitur te negabo Princeps Apostolorum, Columna Ecclesie? Quod ipsum tradit & in aliis locis. Nec est sibi ipsi contrarius. Eum in Sancti Matthæi commentariis conciliat Sanctus Hilarius: *Dignum placet præmium Petri confessio consecuta est, quia Dei Filium in homine vidisset. O in nuncupatione novi nominis felix Ecclesie fundamentum, dignaque edificatione illius Petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolveret.* Affirmat Petro novum Petre nomen & dignitatem esse ex merito data, ideoque Ecclesiam non supra istum hominem, sed supra ipsum Divinitus inspiratam confessione munitum fuisse fundatam. Et sic uterque, & Latinis & Græcis Patribus usitatus, loquendi modus coheret sibi ipsi, ac est verus. Etiam sententia asserens Petram, supra quam est edificata Ecclesia, esse Christum Dominum, his omnino coheret. Nam & Christus Dominus, & Apostolus Petrus sunt Petra & fundamentum Ecclesie.*

Verum diverso modo. Diversitatem insigniter exponit in anniversario sue consecrationis sermone Magnus Leo, inducens Dominum hæc Petro loquentem: *Cum ego sim inviolabilis Petra, ego lapis angularis, ego fundamentum, tamen tu quoque Petra es, quia mea virtute solidaris, ut quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia.* Est omnibus Patribus communissima doctrina. Eandem disertè tradit noster Septimius in libro de pudicitia. Et in variis locis Sanctus Cyprianus. Et quod S. Joannes Chrysostomus S. Petri Primatum docuerit, lucet vel ex solo ejus sermone de Petro & Paulo, ubi solum Petrum appellat *Coryphæum*. Argumentum hoc illustrat eruditus author Tractatus scripti contra Græcorum schisma, ac reperti apud Constantinopolim in conventu Patrum Prædicatorum: *Fidei Tractatores, ubicumque de Petro mentionem aliquam fecerint, Coryphæum Apostolorum, id est, caput, vel verticem, vel apicem nominaverunt. Quam Prærogativam nominis nunquam alibi legi. Quamquam Germanus Nicænus Archi-Episcopus, iste scilicet qui nuper defunctus est, in quibusdam suis litteris, quas contra Latinorum fidem nuper transmisit, etiam Paulum Apostolum nominavit Apostolorum Coryphæum. Quia autem quidam Græcorum Episcopus, nunquam talem abusionem se audivisse testatus est: Unde & derisit hominem.* Etiam in suis Divinis officiis solum Petrum Græci omnes Apostolorum Coryphæum seu Principem, Paulum appellant cæteris plus laborantem. Et Philippus Romanæ Ecclesie Presbyter, ac Sancti Cælestini Pontificis Legatus, dixit ad plenum Ephesinum Concilium: *Nulli dubium est, immò seculis omnibus notum est, quod Sanctus ac Beatissimus Petrus, Apostolorum Princeps & caput, fideique columna & Ca-*

tho-

tholica Ecclesie fundamentum, à Domino nostro JESU Christo, Servatore humani generis ac Redemptore, claves regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est qui ad hoc usque tempus, & semper in suis Successoribus vivit, & judicium exercet. Quam professionem leges etiam in aliis generalibus apud Orientem Synodis. Verum hic non de Petri Primatu agimus, sed dumtaxat de plena ejus scientia. Et hanc Septimius rectè ac firmè probat ex fundata super ipsum Ecclesia. Quod verò Dominus cælestis regni claves, ac ligandi atque solvendi potestatem non Petro per Ecclesiam, sed Ecclesie per Petrum dederit, ample demonstravi in Scholiis ad Dictatum Sancti Gregorii Septimi.

Latuit & Joannem
 aliquid, &c.

Doctor rectè affirmat etiam Sancto Joanni Apostolo nihil Evangelicæ veritatis defuisse. Etenim ipsum in litteris ad Constantinopolitanæ Ecclesie Clerum & populum universa Ephesina Synodus ob eminentem scientiam appellavit Joannem Theologum. Est illi antiquissimus titulus. Ipsum laudant ac ei adscribunt in duodecima Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, in homilia de Pseudo-Prophetis ac falsis Doctoribus Sanctus Joannes Chrysostomus, in litteris ad Cratonem Monachum, ac in litteris ad Cassianum Diaconum Sanctus Isidorus Pelusiotes, in Sancti Gregorii Nazianzeni vita Gregorius Presbyter, ac alii Patres. Laudatus Chrysostomus propriam de Sancto Joanne homiliam scripsit, eamque inscripsit sermonem de Sancto Joanne Theologo. Et ita orditur: *Joannes in Asia urbe Epheso, Joannes Asia decus, vel potius orbis terrarum columna, Joannes dilectus Christi discipulus, Dei verbi tuba, Ephesorum gloria, extremorum orbis finium Præco, Theologie cithara, Theologus merito appellatur.* Verba, *Extremorum orbis finium Præco*, insinuant Sancto Joannem apud Parthos prædicasse. Nam ad ipsos scripta est ejus prima epistola. Chrysostomus amplissimè demonstrat ejus Theologiam fuisse eminentissimam, ideoque ipsum esse dignum tanto titulo. In laudata de Pseudo-Prophetis homilia addit ac demonstrat omnes Apostolos fuisse summos Theologos, ita tamen ut Sanctus Joannes ex singularibus causis gerat istud elogium. Et in laudata ad Cassianum Diaconum epistola Sanctus Isidorus loquitur cum summa emphasi: *Theologus ille, ac Deo carus Joannes, verè tonitruus filius, Deloqua lingua, nam à Spiritu Sancto movebatur, Divini Verbi hypostasium, aternitatem, & regnum prædicavit. Ac per id, quod sæpius dixit, Erat, illud, Ex non extantibus, eliminavit: Omnem Arianam blasphemiam. Theologi titulus est tanti ponderis, ut Sanctum Gregorium Nazianzenum, qui inter omnes Ecclesie Patres unus illum meruit post Sanctum Joannem, meritò in*
 Chris. Lupi Opera T. IX.

de extollat laudatus Presbyter Gregorius. Ejus radicem edicit in divino Officio Mater Ecclesia: *Iste est Joannes, qui supra pectus Domini in cæna recubuit. Beatus Apostolus, cui revelata sunt Secreta cælestia. Fluente Evangelii de ipso sacro Domini pectoris fonte potavit.* Desumpta hæc sunt ex variis Ecclesie Patribus. Quod Ephesi fuerit antiqua Basilica Sancto Joanni Theologo dedicata, ac ipsam Imperator Justinianus restauraverit, testatur in libris de ejus ædificiis Procopius Lib. 5. Cæsarensis. cap. 1.

Quem loco suo filium Mariae
 demandavit.

Hoc Domini factum laudat in Panario etiam Sanctus Epiphanius, & ex ipso adversus Cerinthum & Carpocratem concludit Jacobum, Joseph, Judam, ac Simonem non fuisse Deiparæ ex Josepho filios: *Abstine ut id unquam dicamus. Alioquin cum in Cruce penderet, non Sancto Joanni, qui & ipse virginitatem servavit, matrem commendaret suam, cum ita locutus est, Ecce Mater tua. Et illam alloquens, Ecce filius tuus. Hanc enim vel cognatis suis committere oportuit, vel Josephi liberis, si quos ex ipsa sustulerat.* Addit istos quatuor fuisse Josephi ex priori uxore filios, ideoque Deiparam fuisse ipsum novercam. Hoc ipsum docet & in alio istius operis libro, & profertur: *Verum cur non Petro potius, vel Andrea, vel Mattheo, vel Bartholomæo commendat? Nimirum Joanni propter virginitatem hoc tribuit. Ecce, inquit, Mater tua. Quamquam si corpus consideres, Joannis Mater non erat, sed eam ipsam virginitatis esse Principem significare voluit, quoniam ab illa vita processit. Adhæc Joannem, licet alienus, & minime propinquus esset, verbis illis affectus est, ut Matrem honorandam esse monstraret. Pergit Evangelium: Ex illa die accepit illam discipulus in se. Atqui si & virum haberet, & domum, & liberos, ad sua potius, quæ ad alienum se conferret. Ex isto Domini facto Epiphanius affirmat tria. Primò, quod Deipara ex Josepho nullos accepit filios. Secundo, quod Josephus Dominicæ Passionis tempore fuerit defunctus. Alioquin Deipara mansisset apud ipsum, nec opus fuisset eam Discipulo demandari. Affirmat ac demonstrat fuisse defunctum ante inchoatum Domini prædicationem. Tertiò affirmat Joannem super omnes Apostolos ac Domini cognatos fuisse dilectum à Domino. Et hoc ob perpetuam virginitatem.*

Aliud censuit in litteris ad Sanctum Anysum Thessalonicensem Metropolitanam, ac alios Illyricianæ Diocesis Antistites Siricius Pontifex. Perpetuam Deiparæ virginitatem demonstrat adversus hæresiarum Helvidium, ac prosequitur: *Et ubi est illud, quod scriptum est: dicente Domino ad Matrem de Joanne Evangelista, Mulier ecce filius tuus? Et rursus ad Joannem, Ecce Mater tua. Quid sibi vult, quod cum in Cruce Dominus*
 T postus

postius peccatum mundi tolleret, pronuntiavit etiam de integritate materna? Aut quid aliud dicitur, nisi ut claudat sua ora perfidia; obmutescat, ne Domini Matrem audeat aliquo temerare convitio? Testis est ergo idem arbiter, idem materni pudoris assertor, quod desponsata fuerit viro tantummodo Joseph, nulla tamen conjugalis coitus consuetudine zbori jura cognoverit. Neque enim eam suscepturam ex Joseph filios à viri consortio separare voluisset. Sed si hoc parum est, addidit testimonium Evangelista, dicens quod suscepit eam Discipulus in suam. Numquid ergo divortium fecit? Numquid à viro abduxit atque abstulit? Ergo qui hoc legit in Evangelio, quomodo quasi naufragus titubat & fluctuat? Hoc ergo testimonium filii est de matris integritate, hæc Mariæ loquaces integri pudoris hereditas, hic totius finis consummationis. Antiquus ac eruditus apud Sanctum Cyprianum de cardinalibus Christi operibus Author in sermone de Domini Passione exponit: *Considero te in Cruce de matre sollicitum, cui volenti loqui tecum cum evangelizares, negaveras retro actis diebus colloquium, & prætuleras matri auditores verbi, pauperes Spiritu, dicens eos tibi esse pro matre & fratribus, qui voluntati Patris obtemperant. Nunc materno moveris affectu, & thalamum humanitatis tuæ Cubiculario dilecto commendans, & provides scdulo Benedictæ inter mulieres Apostolicam clientelam, & obsequium virginis virginis discipulo tradis, ut jam non Joseph tanti mysterii oneretur Præpositura, sed Joannes. Quia jam exigebat ratio, ut conjugii removeretur opinio, nec ultra Pater Christi estimaretur, qui eatenus vicem Patris & conjugis tenuerat. Habebat Joseph in hac Christi dispositione rationabilem contradictionem, cum alteri commendaretur Maria, si se cognovisset carnalem maritum, sed quia in Spiritu actum erat conjunctionis illius mysterium, passus est Joseph æquanimitè sibi eum in hoc servitio præponi, quem digniorem se judicabat, & idèd maxime, quia Magistri electio id negotium ordinabat.*

Consonat in quinta super Sancti Matthæi Evangelium homilia Sanctus Joannes Chrysostramus. Perpetuam, ac à Sancto Josepho penitus intactam Deiparæ virginitatem insigniter prædicat, atque adjungit: *Si enim Joseph cognovisset eam, & loco habuisset uxoris, quomodo illam Dominus quasi absque solatio, & neminem penitus habentem discipulo commendare curasset, jubens ei, ut ipsam reciperet in sua? Et venerabilis Arnoldus Carnutenfis, Abbas Monasterii in bona Valle, in Tractatu de Deiparæ laudibus scribit: Ecce bone JESU coram te est Mater tua. Cur modò non dicit: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Modò matrem non abjicit, nec ignoras, sed commendas Discipulo, & vicariam imponis sollicitudinem illi, quem præcipuè diligit. Supererat Joseph, ad quem usque ad illud tempus præcipua obsequii spectaverat ratio, & cui ad hoc ipsum fuerat desponsata: Et modò, quasi hoc ministerio censeatur indignus, Joannes assumitur. Hunc intellectum circumstantia sermonis videtur exigere. Verùm secretiori ratione virginitas virginitati commendatur, ut hoc testimonio jugulentur Bonosus hereticus & propheta*

Helvidius, qui in ore factido ausus sunt garrere, quod de utero virginali alius præter Christum partus effusus est, & post Salvatorem natum Joseph eam licentia maritali contigerit. Ipse Christus de Cruce maternæ virginitatis est arbiter, idem & assertor. Suscepit eam Joannes in suam, non abnuente Joseph, nec aliquam calumniam referentem. Suscepit eam in suam, non quasi maritus, sed loco filii affecta, & custos, & testis, & conscius. Erant quidem ambo in ministerio Mariæ, Joseph, cedente tempore & causa, Joanne præposito.

Omnes quatuor constanter affirmat Sanctum Josephum Dominicæ passionis tempore adhuc fuisse superstitem, & ob tres rationes in materna tutela à Domino prætermisum. Primò, quòd Deiparæ Virginis fuisset dumtaxat sponsus, non maritus. Deindè, quòd ad ejus nuptias nec pervenisset unquam, nec esset perventurus. Tertio, quòd Dominus tunc omni mundo demonstrare vellet se ejus non esse filium. Notanda sunt Sircii Pontificis verba: *Neque eam suscepturam ex Joseph filios, &c.* Affirmant, quòd Helvidius garriverit Josephum non nisi post Domini Passionem ex Deipara genuisse. Et in isto errore Pontifex fundat omnem suam epistolam. Utraque istorum Patrum sententia habet suas anchoras. Attamen Sancti Epiphanius sententia videtur verior ac firmior. Et ipsam in Sancti Matthæi commentariis tuetur etiam Sanctus Hilarius. Quorundam de Mariæ ac Josephi concubitu sceleratam, quam quidam in Domini ab Evangelio memoratis fratribus fundabant, opinionem refutat, atque adjungit: *Qui Domini fratres si Mariæ filii fuissent, & non potius Joseph ex priore conjugio suscepti, numquam in tempore Passionis Joanni Apostolo transcripta esset in matrem, Domino ad utrumque dicente, Mulier ecce filius tuus, Ecce Mater tua, nisi quod ad desolatæ solatium charitatem filii discipulo relinquebat. Certè Sanctus Josephus, si Domino supervivisset, à sacræ Virginis tutela non fuerat excludendus. Qui adolescentulam custodiverat & curaverat, poterat etiam grandævam citra suspensionem custodire. Quòd Sanctus Josephus ante inchoatam à Domino prædicationem obierit, ideoque suam sanctissimam Matrem moriens Dominus Joanni delegavit, demonstrat in sermone de Dominicæ Resurrectione etiam Joannes Archi-Episcopus Theffalonicensis. Sermonem in utraque lingua nuper vulgavit Franciscus Combesis. Quidquid interrim sit, etiam ex hac Deiparæ matris per Dominum delata curatela constat Sanctum Joannem fuisse ab ipso singularissimè dilectum, adeoque & omni Theologica scientia illustratum. Sancti Patres eum appellant Aquilam inter Evangelistas.*

Quid

Quid eos ignorasse voluit, &c.

Petro & Joanni Doctor adjungit & Sanctum Jacobum, hujus germanum. Et omnibus tribus nihil Theologicæ scientiæ defuisse probat ex monstrato illis transfigurationis mysterio. Quòd illis tunc magna fuerint patefacta Arcana, est constans sensus omnium Patrum. Videatur Origenes in secundo libro contra Celsum. Quidam Græcorum Patres censent illis fuisse ostensam ipsam Divinam essentiam. Et ipsorum sensum non penetrantes quidam schismatici ipsorum Doctorum effulgentem è Christi Domini corpore fulgorem existimant esse ipsam increatam Divinæ Majestatis lucem, adeoque & visam oculis corporeis. Gregorii Palamæ Theffalonicensis Archi-Episcopi de hac re nugis amplè exponunt Joannes Cantacuzenus, Georgius Francez, ac Leo Allarius. Et quidem tres istos Apostolos singulariter præ aliis frequenter commendat Evangelium. Et hinc ad decimum septimum Sancti Matthæi caput scribit Beatus Hieronymus: *Quare Petrus, & Jacobus, & Joannes in quibusdam Evangeliorum locis separentur à cæteris, aut quid privilegii habeant extra alios Apostolos, crebrò diximus. Omnino agit de Jacobo fratre Joannis. Quod idem Jacobus, adinstar sui fratris, perpetuè virgo permanserit, adeoque sacræ scientiæ fuerit capax, disertè affirmat Sanctus Epiphanius.*

Heres. 58. cap. 5.

Ignoraverunt itaque & illi, quibus post Resurrectionem, &c.

Doctor respicit duos discipulos, qui ipsa Dominicæ Resurrectionis die iverunt Emmauntem. His enim Dominus Scripturas in itinere exposuit. Et Cleophæ socius à quibusdam creditur fuisse ipse Sanctus Lucas. Expressè id affirmat in sua ad ejus Evangelium præfatione Theophylactus. Et videtur loqui ex communi traditione Orientalis Ecclesiæ. Quidquid sit, loquitur ex Sancti Dorothei Tyrionum Episcopi de septuaginta Domini discipulis Synopsi: *Cleophas, qui & Simon, confobrinus Domini fuit. Hic cum unà cum Luca proficisceretur, Dominum post Resurrectionem ex mortuis vidit, & cum illo locutus est, quemadmodum in Evangelio scribitur, tandem alter Hierosolymorum Episcopus factus est.* Res tamen non caret scrupulo. Etenim in Panario scribit Sanctus Epiphanius: *Lucas fuit unus è septuaginta duobus discipulis, quos Christi ille sermo dispartat, quem deinde Paulus Apostolus revocavit: Sermo de sacrosancta Eucharistia. Si primum Paulus Lucam revocaverit, certum est hunc fuisse Cleophæ socium, & Dominum illi non appa-*

Heres. 51. cap. 11.

ruisse. Et confirmat in Hebraicis quæstionibus Sanctus Hieronymus: *Plerique tradunt Lucam Evangelistam, ut Profetiarum Hebraicas litteras ignorasse. Et in commentario super sextum Sancti Isaia caput scribit: Veteres Ecclesiæ Tractatores tradunt Lucam Evangelistam Medicinæ artis fuisse scientissimum, & magis Græcas litteras scripsisse, quàm Hebræas. Undè & sermo ejus, tam in Evangelio, quàm in Actibus Apostolorum, comptior est, & sæcularem redolet eloquentiam. Magisque testimonis Græcis utitur, quàm Hebræis. Et in vigesimo octavi capitis Commentario: Lucas magis Græcæ lingue habuit scientiam. Hinc dicit omnes Apostolos, dum sua Scripta antiqui instrumenti testimonis firmant, semper ex Hebraica veritate, solum Lucam citasse ex septuaginta interpretibus. Et hinc lucet Lucam nec in die Pentecostes accepisse linguarum donum, ideoque nec fuisse cum discipulis. Quin immò nec per revocantis Pauli impositas manus fuisse impartitum isto charismate. Etiam in illustrium virorum Catalogo scribit laudatus Hieronymus: *Lucas Evangelium, sicut audiverat, scripsit; Acta verò Apostolorum, sicut viderat ipse, composuit. Et istud ipsum de semet ipse Lucas profitetur: Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio viderunt. Visum est & mihi affecto omnia. Palam fateretur se ab initio non vidisse, ideoque nec fuisse cum Domino. Proindè quod Sancti Cleophæ socius non fuerit, existimo non dubitandum. Et hinc in quarto contra Marcionem libro Septimius nosset affirmat illum fuisse non Apostolum, sed dumtaxat Apostolicum, id est, Apostolorum discipulum. In secundo adversus Celsum libro Origenes constanter affirmat Cleophæ socium fuisse Simonem. Et addit ambos fuisse Domino familiares. Etenim Cleophas fuit Sancti Josephi frater, Domini per affinitatem patruus, adeoque & familiaris. Ejus filius fuit Simon, secundus post Jacobum Apostolum Hierosolymæ Episcopus, atque ita hic possit fuisse ejus in via socius. Etiam hic, utpotè confobrinus, fuit Domino familiaris. Et hinc Dorothei textus videtur mendosus. Videtur legendum: *Cleophas, cui filius Simon.* Et ita suadent etiam finalia verba: *Aliter Hierosolymorum Episcopus factus est.* Utique Simon. Quidquid sit, iste Simon non fuit Simon Petrus, nec alius Apostolus. Lucet ex Sancto Luca: *Invenunt congregatos undecim.* Et hinc oritur quæstio. Quomodo Septimius ex facta illis per Dominum sacrarum Litterarum interpretatione confirmet plenam doctrinam omnium duodecim Apostolorum? Respondeo esse argumentum à minori ad majus. Deindè, Septimius possit esse memoria lapsus. Dum hæc scribebat, possit respexisse verba Sancti Lucæ: *Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas.* Possit utrumque ejusdem capitis testimonium miscuisse. Quidquid sit, hic Evangelistæ locus magis faciebat ad ejus rem.**

Fol. 39r.

Fol. 98. & 102. Fol. 103.

Cap. 24.

Dixerat planè aliquando, &c.

Ostendit illos nihil ignorasse, &c.

Quod Apostoli non scivissent omnia, Gnostici probant ex Dominicis apud Sanctum Joannem ad Apostolos verbis: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.* Et Septimius respondet Dominum ista ante suam Resurrectionem & Spiritus Sancti donationem fuisse locutum, adeoque admitti Apostolos tunc plura ignorasse. Et rectè. Etenim apud Sanctum Athanasium etiam antiquas ac eruditus quæstio- num ad Antiochum Author scribit: *Ausm confirmare, neque ipsos beatos Christi Discipulos de eius Deitate perfectam notitiam habuisse, priusquam Spiritus Sanctus in Pentecoste illis superveniret.* Quod antea Patrem Filio majorem crediderint, adeoque cum Ario per simplicitatem senserint, Tract. 14. demonstrat Sanctus Augustinus in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelio. Quin & ipsum à resuscitato Domino interrogatio, *Si in* Act. 1. *tempore hoc resititit Regnum Israel, prodidit multum carnalem errorem.* Verum quæ sunt ista multa, quæ tunc Apostoli necdum ferre poterant, ideoque Dominus distulit aperire? Quomodo ista ejus verba coherent cum antecedenti- bus: *Omnia, quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis?* Sanctus Augustinus in laudatis Tractatibus affirmat esse difficilem quæstionem, & enodat variis modis. Eam in libris contra Celsum insignitè enodat Origenes: *Querimus, quæ nam sint illa multa, quæ JESUS habebat dicenda Discipulis, sed ea ferre tunc non poterant? Equidem dixerim, fortassis ut Judæis & educatis in Mo- saicæ Legis littera Apostolis habebat quidem dicendum, quæ sit vera lex, quarumvè cælestium rerum umbris & signis constet cultus Judæicus, quorumvè futurorum bonorum umbras contineat Lex de cibis & potibus, de Festis, Noviluniis, Sabbathis. Hujusmodi multa erant, quæ habebat eis dicere, sed videns perdifficile esse ex animo evellere penè con- nata, & usque ad grandem ætatem coalita Dogmata, adeoque pro Divinis habita, ut amovere illa videretur impium, atque excellenti secundum JESUM, id est, secundum veritatem cognitione, esse stercora & detrimenta arguere, atque id ipsum auditoribus persuadere, distulit hanc doctrinam in tempus opportunius post Passionem ac Resurrectionem suam. Etenim reverà intempestivum erat adhibere eis remedium, cujus necdum capaces erant, quodque poterat receptæ JESU existimationi officere, quod esset Christus illè Dei viventis filius. Multæ sunt legis spirituales interpretationes & declarationes, nec ullo modo eas portare potuissent Discipuli eo tempore, ut nati & educati inter Judæos.* Itaque omnia, quæ à Patre circa humani generis redemptionem audiverat, Dominus Discipulis nota fecit ante Pas- sionem, verum non omnes omnium exequendo- rum modos. Hæc sunt alterius loci.

Utique post suam Passionem, post acceptum Spiritum Sanctum. Et hinc oritur quæstio, An omnium istorum multorum plenam notitiam Apostoli in Pentecoste acceperint? Etenim de tunc accepto Sancto Spiritu agit Septimius. Af- firmare videtur in trigesima octava Super Sancti Joannis Evangelium homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Apostoli, accepta semel Spiritus gratia, repente omnia & noverunt & potuerunt, quæ & scire & posse eos oportebat.* Origenes in lau- datis contra Celsum libris constanter docet con- trarium: *Justa promissionem JESU venit Spiritus veritatis in Petrum, dicens ad eum de quadrupedi- bus & reptilibus terræ, volatilibusque cæli, Surge Petre, macta, & manduca; Et venit in eum etiam tum superstitione laborantem.* At enim etiam post auditam Divinam vocem: Nequaquam Domine, quia numquam comedi quidquam commu- ne & immundum. *Ac tunc demum doctus est de ci- bis veris & spiritualibus veram doctrinam, auditis illis verbis: Quod Deus purificavit, tu cave com- mune dixeris.* Et post illam visionem Spiritus veri- tatis, deducens Petrum in omnem veritatem, multa ei dicebat, quæ non valuerat portare, tantisper dum in carne versaretur cum JESU. Affirmat quod usque ad istum temporis articulum Sanctus Petrus, adeoque & alii Apostoli, ignoraverint duo. Primò, quod legalia Sacramenta non essent amplius necessaria. Deindè, quod Gentiles pos- sent immediatè admitti ad Evangelii gratiam, neque prius deberent fieri profelyti. Quod utrum- que est omninò verum. Etenim prior quæstio in- decisa manit usque ad Apostolicam Synodum. Tunc Spiritus Sanctus omnes Apostolos, præser- tim Petrum ac alios ad Circumcisionem missos, plenè induxit in hanc veritatem. Et hinc Sanctus Joannes Chrysostomus, asserens Apostolos in die Pentecostes fuisse edoctos omnia, rectè ad- jungit: *Quæ & scire & posse eos oportebat.* Per duodecim primos annos Apostoli prædicare de- buerunt intra solam Judæam, aut certè solis Ju- dæis, ideoque gentium vocatio, & ipsi necessa- ria Legalium cessatio non fuit tunc scitu neces- saria.

Quæ de plena Apostolorum scientia diximus, intelligi debent de Theologica Divinarum rerum, non de signorum aut humanarum disputa- tionum scientia. Quod enim non tantummodò Sanctus Petrus, aut Sanctus Joannes, aut alii ex nauis vel piscatoribus Apostoli, sed etiam ipse Sanctus Paulus fuerint sermone & omni ista ostentatione imperiti, supra est amplè demon- stratum. Permanserunt imperiti. Etiam post plenè acceptum Spiritum Sanctum. Et istud ipsum in libris adversus Celsum variè confirmat Origenes. Affirmat Apostolos sola Dominica, quam nulla Græcicæ sapientiæ Dialectica ratio suffulciebat, doctrinam contentos novasse ubique omnia,

omnia, ideoque ne temerè viderentur attentare, patrasse virtutum miracula. Et eidem Celso, Dominicæ doctrinæ disseminatores fuisse nequis- simos Publicanos aut nautas improperti, horum quædam concedit, quædam moderatur, atque prosequitur: *Ergò ad hæc respondeo eos, qui prudenter & candidè possint res Apostolorum examina- re, facile perspicere, quod Divina virtute Christianam religionem docuerint, tamoque successu homi- nes Dei verbo subjecerint. Non enim eloquentia & differendi ratio, artesque Græcorum Dialecticæ aut Rhetoricæ pollebant in eis ad subigendos Auditorum animos. Mihi sanè videtur, si aliquos opinione vul- gis sapientes, idòicosque sapere & loqui ad multitu- dinis gratiam elegisset JESUS, quorum in docendo uteretur opera, non evasurum fuisse justam suspicio- nem, quasi more Philosophorum novam aliquam Se- dam suo nomine vellet instituire, neque Promissum de Divinitate doctrinæ representatum esset, quasi sermo Dei & prædicatio ejus esset in persuasionem locutionis, & elegantis ac eruditæ structura dictio- num, & fides ad morem illius quam de suis dog- matibus habent Philosophi sæculi, esset in sapientia hominum, non in virtute Dei. Nunc verò quis videns piscatores atque publicanos, ac ne ptima quidem litterarum scientes, confidenter non solum Judæos alloqui de fide in JESUM, sed & inter reliquias gentes eandem efficaciter prædicare, non quæreret unde nati sint tantam persuadendi vim? Non enim erat vulgaris. Hanc admirandam & in- credibilem in imperitis hominibus doctrinam atque virtutem multis illustrat. Et demon- strat locum habuisse in ipsis etiam Evangelii- stis.*

Tanti enim est illos non habere, &c.

Ad hunc locum scribit eruditus Aurelianen- sium Antistes Gabriel Albaspinaus: *Hæc Tertul- liani verba tam involuta sunt, ut eorum senten- tiam interpretes expiscari non sint. At igitur multa ab hæreticis doceri ac defendi, quæ tamen veræ fidei consentanea sint, ad ea tamen stabilienda Scri- pturæ autoritate & præsidio eos uti nolle, ne sci- licet ex eisdem Scripturæ locis aut libellis eorum men- dacia convellantur, & in lucem exponantur. Ita fieri ut libellum, quò Acta Apostolorum continen- tur, maximo cum incommodo recusent. Illud enim, Tanti, hoc istic significat. Quia ex hoc uno origo Ecclesiæ & formatio, quam fatentur, demonstrari potest. Per translationes enim cave depravationes*

intelligas cum Rhenano. Sed traductio apud Tertul- lianum est illustratio, demonstratio, detectio. Nam apud eundem traducere est in lucem exponere, aperire, detegere. Ad Scapulam: Demones quotidie traducimus. Traducta veritas: In lucem expos- ta. De fuga in persecutione: Deum nolo traduci, quod sum confessus id esse, quod nolo traduci. Hoc libro. Nam & sic facilius traducuntur. Et pluribus possem, si res majorem lucem desideraret. Consonat Nicolaus Rigaltius, ad extrema Do- ctoris verba, Ne pariter admittantur translationes eorum, quæ mentiuntur, scribens: *Hoc est, ne pariter admittere cogantur, quod mendacia sua tra- ducat in vulgus.*

Et quidem quod traducere ac traductio apud Tertullianum sint idem quod detegere ac detectio, est longè certissimum. Ita enim de variis ejusdem Propheticae aut Evangelicæ Scripturæ sensibus ille scribit in libro de pudicitia: *Errorum omnem traducta, id est, revelata seu detecta, diversitas evomet.* Et in secundo contra Marcio- nem libro affirmat Marcionitas esse sepias, & adjungit: *Ut translationem, id est, detectionem, sui sentiant, tenebras hinc blasphemias intervo- munt.* More sepiarum. Et in quarto libro scri- bit: *Erubescunt de Magistro traducto.* Hoc est, detecto & confuso. Ita & in libro de jejuniiis detecto Regium filium Jonatham qui agreste mel virga gustaverat, fuisse de delicto traductum. Hæc phrasis est Doctori admodum frequens. Porro Apostolicorum Actuum liber docet nos varia. Primò, adventum Spiritus Sancti, & per ipsum donata Ecclesiæ Charismata. Deinde, Catho- licæ Ecclesiæ exordium, & varium progressum. Iste liber est Christianæ Religionis grande firmam- mentum. Et hoc omninò noverant etiam Mar- cionitæ. Attamen eorum nugæ etiam parentissi- mè detegit & damnat. Hinc ipsorum aliqui, ne istas suorum mendaciorum translationes cogeren- tur admittere, maluerunt aliquas eorum, quæ nobiscum defendunt, probationes non habere, atque ita omnem istud librum exufflare. Istas translationes evadere erat illis tanti, ut contenti fuerint aliquarum probationum sustinere jacu- ram. Rationes, ex quibus Marcion abiecit istum librum, edicit Doctor in quinto adversus ipsum libro: *Cur respiciat Apostolorum Acta, jam ap- paret. Ut Deum scilicet non aliam prædicantiam quam Creatorem, nec Christum alterius quam Crea- toris, quando nec promissio Spiritus Sancti aliunde probetur exhibitæ, quam de instrumento Actorum. Primum ac secundum libri caput sunt integrè legenda.*

CAPUT XXIII.

Quomodo Petrus à Paulo reprehensus.

Proponunt ergo ad fugillandam ignorantiam aliquam Apostolorum, quòd Petrus, & qui cum eo, reprehensi sint à Paulo. Adeò, inquit, aliquid eis defuit. Ut ex hoc etiam illud struant, potuisse postea pleniorē scientiam supervenire, qualis obvenerit Paulo reprehendenti Antecessores. Possumus & hic Acta Apostolorum repudiantibus dicere: Prius est ut ostendatis quis iste Paulus, & quid ante Apostolum, & quomodo Apostolus: Quatenus & alias ad quæstiones plurimum eo utuntur. Neque enim si ipse se Apostolum de persecutore profiteretur, sufficit unicuique examinatè credenti; quando nec Dominus ipse de se testimonium dixerit. Sed credant sine Scripturis, ut credant adversus Scripturas: Tamen doceant ex eo quod allegant Petrum à Paulo reprehensum, aliam Evangelii formam à Paulo superductam, citrà eam quam præmiserat Petrus & cæteri. Quin demutatus in Prædicatorem de persecutore, deducitur ad fratres à fratribus, ut unus ex fratribus, & ad illos ab illis qui ab Apostolis fidem induerant. Dehinc, sicut enarrat, ascendit Hierosolymam cognoscendi Petri causa, ex officio & jure scilicet ejusdem fidei & prædicationis. Nam & illi non essent mirati, de persecutore factum Prædicatorem, si aliquid contrarium prædicaret: Nec Dominum prætereà magnificassent, quia adversarius ejus Paulus obvenerat. Itaque & dexteram ei dederunt, signum concordiae & convenientiæ. Et inter se distributionem officii ordinarunt, non separationem Evangelii: Nec ut aliud alter, sed ut aliis alter prædicaret; Petrus in Circumcisionem, Paulus in Nationes. Cæterum si reprehensus est Petrus, quod cum convixisset Ethnicis, postea se à convictu eorum separabat personarum respectu: Utrique conversationis fuit vitium; non prædicationis. Non enim ex hoc alius Deus, quàm Creator; & alius Christus, quàm ex Maria; & alia spes, quàm resurrectionis, annuntiabatur.

S C H O L I O N.

Quod Petrus, & qui cum eo, reprehensi sunt à Paulo, &c.

EX his lucet quod in superiori capite Doctor egerit in istos dumtaxat Gnosticos, qui

garriabant solum Apostolum Paulum plenè novissè faciendi Christiani disciplinam, ideoque ejus solius litteras & dogmata sibi placere. Hi ergo ad fugillandam cæterorum Apostolorum ignorantiam adduxerunt omnium Coryphæum Petrum fuisse circa dogma & prædicationem à Paulo reprehensum atque correctum. Hinc inferebant Petro ac ejus apud Antiochiam collegis defuisse aliquid, adeoque pleniorē postea scientiam

tiam potuisse supervenire. Et ex Pauli correctione omninò supervenisse. Eodem argumento utitur in libris de Republica Ecclesiastica Marcus Antonius de Dominis. Affirmat Petrum errasse in dogmate. Et urget Sancti Pauli verba in epistola ad Galatas: *Non rectè ambulabant ad veritatem Evangelii.* Et concludit: *Quomodò ergò tota Ecclesia super uno Petro dicenda est nisi, qui adeò labilis est, ut in ipso limine offendat?* Ab ista Pauli reprehensione existimat everti omnem Petri Primatum. Loquitur ex Joanne Calvino, scribente super caput secundum epistolæ: *Ista reprehensio signum est æqualitatis. Fator quidem, Summos ab Infimis jure reprehendi. Itaque non sequitur eos, qui quempiam reprehendunt, prout esse pares. Nam libertas hæc minoribus erga majores permittitur à Deo. Sed qualitas reprehensionis hic notanda est. Neque enim simpliciter Paulus reprehendebat Petrum ut Christianus Christianum, sed id faciebat ex officio, ut loquuntur, hoc est, pro jure Apostolica personæ, quam sustinebat. Atque hic altero fulmine prosternitur Romanus Papatus. Præsertim verò coarguitur illa impudentia, quòd Romanus Antichristus immunem se jactat à reddenda ratione, & quod universo Ecclesiæ judicio se eximit. Hic unus homo non temerè, non illicitè audacia, sed pro concessa sibi à Deo potestate Petrum coram tota Ecclesia castigat. Et Petrus obedienter correctioni se submittit. Immodò tota disputatio duorum istorum capitum nihil aliud fuit, quam aperta everso Tyrannici illius Primatus, quem Jure Divino fundatum garrunt Romanenses.*

Est antiqua calumnia scelerati Porphyrii, de qua in præfatione commentariorum super epistolam apud Galatas Sanctus Hieronymus: *Bataneotes & sceleratus Porphyrius in primo operis sui adversum nos libro Petrum à Paulo objecit esse reprehensum, quod non recto pede incederet ad evangelizandum, volens & illi maculam erroris inungere, & hinc procacitatis & in commune fidei dogmatis accusare mendacium. Dum inter se Ecclesiarum Principes disceptent. Etiam de grassantibus apud Galatas Pseudo-Apostolis addit Sanctus Hieronymus: Afferebant Petrum quoque & Jacobum, & totius Judææ Ecclesias Evangelium Christi cum lege miscuisse. Ipsum etiam Paulum aliud in Judæa facere, aliud nationibus prædicare, & frustra eos in Crucifixum credere, si id negligendum putarent, quod Apostolorum Principes observarent. Qui Evangelium & legem miscenda primus hæreticè sanxit, fuit impius Cerinthus, ideoque & ejus discipuli Galatas conturbarunt. Horum de Sancto Petro & aliis apud Circumcisionem Apostolis calumniam Gnostici resumpserunt ut veram, atque ita garriverunt errasse Petrum, & à Paulo fuisse correctum atque correctum. Et hos magistros dilexit Marcus Antonius de Dominis.*

Interim ista Apostolica reprehensionis species non caret scrupulis. Hinc de ipsa scribit in commentario secundi ad Galatas capitis laudatus Hieronymus: *Sunt qui Cepham, cui Paulus in faciem resistisse se scribit, non putent Apostolum Petrum, sed alium de septuaginta Discipulis isto voca-*

*bulo nuncupatum. Et dicunt nequaquam Petrum à convictu gentium se potuisse subtrahere, qui & Centurionem Cornelium baptizavit. Maximè cum Lucas Scriptor Historiæ, nullam hujus dissensionis faciat mentionem, nec dicat unquam Petrum Antiochiæ fuisse cum Paulo. Et locum dari Porphyrio blasphemanti, si aut Petrus errasse, aut Paulus procaciter Apostolorum Principem confutasse credatur. Eandem sententiam refert in singulari de his Principum Apostolorum Actis homilia Sanctus Joannes Chrysostomus. Ita opinandi fundamentum dicit fuisse Sancti Pauli verba: Ita ut & Barnabas diceretur ab eis in illam simulationem. Ea illi commentabantur: Quod dixit Apostolus, Ita ut & Barnabas, indicat fuisse multò mirabilis illud, quàm Petrum abductum fuisse. Sic enim locutus est, ut majorem illum censere videatur: Non modò Petrus, inquit, sed & Barnabas. Atqui Barnabas Petro illo major non erat. Et quidem Petrum Barnaba majorem, itemque hujus simulationem fuisse illius simulatione fœdiorē admittit Sanctus Joannes, additque hæc duo quàm optimè cohærere. Et dat causam: Quod Barnabas non cum Petro in Circumcisionem, sed cum Paulo esset ordinatus in gentes, ideoque longè plus quàm Petrus obligaretur è gentibus fidei non scandalizare, nec dare fomenta, ex quibus crederent Legalia esse sibi necessaria. Nervosè demonstrat istum Cepham seu Petrum fuisse Petrum Apostolum. Primus istius vanæ opinionis Auctor videtur fuisse in synopsis de septuaginta duobus Domini Discipulis Sanctus Dorotheus: *Cephas. Hunc Apostolus Paulus Antiochiæ redarguit. Eiusdem cognominis cum Petro. Episcopus Cana factus est.* Est opus parvi ponderis, & suspectum de suppositione.*

Et ad Gnosticorum ac Marci Antonii argumentum optimè respondet Septimius: *Ceterum si reprehensus est Petrus, quod cum convixisset Ethnicis, postea se à convictu eorum separabat personarum respectu, utique conversationis fuit vitium, non prædicationis. Et in primo adversus Marcionem libro scribit: Marcionitæ & ipsum Petrum, cæterosque, columnas Apostolatus, à Paulo reprehensos opponunt, quod non recto pede incederent ad Evangelii veritatem. Ab illo certè Paulo, qui adhuc in gratia rudis, trepidans denique ne in vacuum cucurrisset aut curreret, tunc primum cum Antecessoribus Apostolis conferebat. Igitur si ferventer, ut adhuc neophytus, adversus Judæismum aliquid in conversatione reprehendendum existimavit, passivum scilicet convictum, postmodum & ipse usu omnibus omnia futurus, ut omnes lucrifaceret, Judæis quasi Judæus, & eis qui sub lege, tanquam qui sub lege. Denuò confirmat Petri lapsum non prædicationis fuisse, sed solius conversationis vitium, scilicet passivum convictum. Addit & quædam alia. Primò, quòd Paulus tunc adhuc fuerit in gratia rudis. Secundo, quòd trepidarit, an sua prædicatione in vacuum non cucurrisset aut curreret. Tertiò, quòd ferventer, ut neophytus, Petrum reprehenderit. Quarto, quòd postmodò Petri factum probaverit, ac fuerit imitatus. Certè*

tè probat & firmat scelerati Porphyrii calumniam, qui Paulum arguit procaecitatis. Quin & Paulum erroris arguit, utpotè qui postmodò meliora edoctus eadem cum Petro fecerit. Nimius pro recta Petri prædicatione zelus abripuit Septimum. Et ex ipso Sanctus Hieronymus mutatus est ea omnia, per quæ censuit Pauli reprehensionem fuisse dispensatoriam simulationem.

Istud Apostolorum factum memorat in epistola Brad Quintum Mauritanie Episcopum etiam Sanctus Cyprianus: *Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & super quem edificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de Circumcisione disputaret, postmodum sibi vindicavit aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, ut diceret se Primum tenere, & obtemperari à novellis & posteris sibi potius oportere. Nec desepit Paulum, quod Ecclesie prius persecutor fuisset, sed consilium veritatis admisit, & rationi legitima, quam Paulus vendicabat, facile concessit, documentum scilicet nobis & concordie & patientie tribuens, ut non pertinaciter nostra amemus, sed quæ aliquando à fratribus & collegis nostris utiliter ac sapienter suggeruntur, si sint vera & legitima, ipsa potius nostra ducamus.* Sanctus Papa Stephanus Sancti Cypriani de dato extra Ecclesiam Baptismo sententiam proscripsit ac damnavit, & suo Decreto jussit per omnia parendum. Dixit se Episcoporum Episcopum, Primum totius Ecclesie, ideoque sine damnationis periculo à nemine spernendum. Hoc Papale Imperium Sanctus Cyprianus improbavit, ac durè notavit. Et ipsi opposuit humilitatem Sancti Petri, qui corripienti & recta docenti Paulo paruit & credidit, ipsumque voluit à Stephano imitandum. Etiam à se recta & legitima, à Stephano devia & falsa doceri credidit, ideoque & talia tradita fuisse à Sancto Petro. Petrum circa Dogma errasse. In Sancti Cypriani Synodo dixit etiam Zozimus Tharassie Episcopus: *Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti.*

Et hunc Sancti Cypriani sensum probat & firmat in libris de Baptismo contra Donatistas Sanctus Augustinus. Adductum Sancti Cypriani locum suo libro plenè inserit, & commentatur:

Lib. 2. cap. 1. *Commemorat Cyprianus, quod etiam nos in Scripturis sanctis didicimus, Apostolum Petrum, in quo Primatus Apostolorum tam excellenti gratia præeminet, aliter quàm veritas postulabat, de Circumcisione agere solitum, à posteriori Apostolo Paulo esse correctum. Si ergo potuit Petrus non rectè in aliquo ingredi ad veritatem Evangelii, ita ut gentes cogeret judicare, si potuit Petrus contra veritatis regulam, quam postea Ecclesia tenuit, cogere gentes judicare, cur non potuit Cyprianus contra regulam veritatis, quam postea tota Ecclesia tenuit, cogere hæreticos vel schismaticos devotè baptizari? Disertè ac lucidè asseverat, uti Cyprianum, ita & Petrum à prædicationis regula deviasse. Cyprianum circa Baptismum, Petrum circa Circumcisionem. Quod Cyprianus hæreticos & schismaticos ad novum Baptisma, Petrus gentes cogebat ad circumcisonem. Hinc subjungit: Si quisquam nunc cogat*

circumcidi aliquem more Judæo, & sic baptizari, multò amplius detestatur hoc genus humanum, quàm si cogatur rebaptizari. Quapropter cum Petrus illud faciens à Paulo posteriore corrigitur, quàm facilius & fortius, quod per universæ Ecclesie Statuta firmatum est, vel unius Episcopi auctoritati, vel unius Provincia Concilio est præferendum? Quod ipsum repetit in pluribus locis istius operis.

Respondeo Sanctum Cyprianum suo errori fundamenta fuisse venatum undequaque, atque ita circa hanc Apostolorum questionem fuisse patenter circumscriptum. De circumcisonis aut ullius legalis Sacramenti necessitate nulla unquam fuit inter ipsos quæstio, sed sola Sancti Petri circa Legalem victum ex advenarum Judæorum metu simulata conversatio Sancto Paulo non placuit, & fuit meritò reprehensa. Et circumscripti Cypriani vestigia Sanctus Augustinus sequitur, ac ex ipsis elicit magnam veritatem. Ex ipsis demonstrat Sancti Cypriani circa Baptisma lapsum non favere Donatistis, uti similis Sancti Petri circa Circumcisionis necessitate lapsus non favit hæreticis Nazaræis. An censuerit Sanctum Petrum isto in puncto fuisse lapsum, ex eo loco non plenè constat. Videtur adductum à Cypriano exemplum nec probasse, nec discussisse, sed ex ipso, qualecumque esset, Donatistas dumtaxat revocasse. Ita præsertim insinuat ejus Responsium ad Synodale suffragium Zozimi Episcopi Tharassensis. Verùm in Commentariis epistolæ ad Galatas lucidè docet cum Sancto Cypriano, atque ita verius est, quod & ipse censuerit Petrum in dogmate errasse. Quidquid sit, in septimo laudati operis libro inigniter exulsiat nugas Joannis Calvinii, & Marci Antonii de Dominis. Ut Donatistarum ex Sancti Cypriani, ita Nazaræorum hæresim affirmat natam ex Sancti Petri errore & lapsu, atque adjungit: *Sicut ergò Nazaræi, Petrus in Primatu Apostolorum martyrii gloria coronato, in sua perveritate præcisè ab Ecclesia remanserunt; ita Donatistæ, Cypriano per abundantiam charitatis in sortem Sanctorum passionis charitate suscepto, seipso agnoscunt exules veritatis.* Palàm affirmat Petri, licet fuisset prædicationis, lapsum ejus Primatu non obfuisse. Quod ipsum lucidè confirmat in Commentariis epistolæ ad Galatas. Quia nempe Dogmatica infallibilitas non est Sancti Petri aut Successorum personæ data à Christo Domino, sed Romanæ Cathedræ. Ita dictavit Sanctus Gregorius septimus. Et dictatus veritatem Synodalia Scholia amplè demonstrarunt. Interim Petrus circa Dogma non fuit lapsus. Ejus lapsus fuit solius conversationis. Et quod Nazaræorum hæresis ex ejus lapsu non traxerit originem, est facilè demonstratu. Etiam inter ejus in Romano Episcopatu Successores nemo unquam est lapsus in hæresim. Sanctus Cyprianus ac Sanctus Augustinus hac in re non sunt sequendi.

Lib. 3. cap. 7.

Possimus & hic Acta Apostolorum repudiansibus dicere, &c.

Doctor affirmat Apostolicorum Actuum librum ab illis Gnosticis, qui solum Paulum blaterabant sincera prædicasse, imprudentissimè exsufflari. Etenim Sancti Pauli Apostolatus nullum habet alienum Canonicum testimonium, nisi ab isto libro. Ex quo lucet secundum Sancti Petri epistolam, quæ istum Apostolatum laudat, non fuisse Septimio Canonicam. Eodem tendunt hæc verba: *Prius est uti ostendatis, quis iste Paulus, &c.* Affirmat Pauli conversionem, aliaque Divinæ gratiæ in ipsum singularia beneficia non nisi ex isto libro posse probari. Et dat rationem: *Neque enim si ipse Apostolus de persecutore proficetur, sufficit unicuique examinàtè credenti, quando nec Dominus ipse de se testimonium dixerit.* Affirmat admirabilem Pauli conversionem ac Apostolatum firmari non posse ex folis ipsius literis. Etenim his reponi possit, quod Domino se Dei Filium prædicanti reposuerunt Judæorum Principes: *Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum.* Et ipse Dominus dixit: *Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me.* Utique & Deus Pater, & ab ipso missus Joannes Baptista, & omnis Lex atque Propheta. Hinc Septimius concludit etiam Sancto Paulo fuisse necessarium testimonium à libro Actorum. Quæ conclusio an sit firma, est multæ quæstionis. Notanda sunt verba: *Examinatè credenti.* Affirmat fidei, ut temeraria non sit, esse necessaria sua motiva, & eorundem legitimum examen. Præsentem scopum respiciunt & hæc verba: *Sed credant sine Scripturis, ut credant adversus Scripturas.* Affirmat isti Gnosticorum classi in Actorum librum fuisse odium adeò hostile, ut Sancti Pauli Apostolatum ac in ipso eminentiam maluerint sine Scripturis, adeoque & non examinatè credere, quàm istum librum admittere. Et addunt odii causam: *Ut possint contra Scripturas credere.* Ut Sancti Pauli cum aliis Apostolis, præsertim cum Sancto Petro, in doctrina unitatem, quam iste liber manifestissimè demonstrat, possent sine redargutionis periculo impugnare. Videantur duo priora capita quinti libri contra Marcionem.

Joan. 8. Cap. 5.

Tamen doceant ex eo, quod allegant, &c.

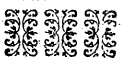
Doctor affirmat Gnosticos ex repudiato Apostolicorum Actuum libro non pertingere ad finem

suae blasphemie, garrantis aliter Petrum, aliter docuisse Paulum. Et amplè demonstrat ex ipsa ad Galatas epistola, unico blasphemantium fundamento, Demonstrat esse pravum intellectum, ideoque caducum fundamentum, & concludit: *Inter se distributionem officii ordinarunt, non separationem Evangelii. Nec ut aliud alter, sed ut aliis alter prædicaret: Petrus in Circumcisionem, Paulus in nationes.* Istam officii distributionem in commentario epistolæ ad Galatas insignitè exponit Hilarus Romanæ Ecclesie Diaconus. Sancti Pauli verba, *Cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium præputi, sicut Petro Circumcisionis, qui enim operatus est Petro in Apostolatum Circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes,* commentatur: *Petrum solum nominat Paulus, & sibi comparat, quia Primatus ipse acceperat ad fundandam Ecclesiam, se quoque pari modo electum ut Primatum habeat in fundandis gentium Ecclesiis, ita tamen, ut & Petrus gentibus prædicaret, si causa fuisset, & Paulus Judæis. Nam uterque invenitur utrumque fecisse. Sed tamen plena auctoritas Petro in Judæis prædicatione data dignoscitur, & Pauli perfecta auctoritas in prædicatione gentium invenitur. Undè & magistrum gentium se vocat in fide & veritate. Unusquisque enim pro viribus suis dispensationem sortitus est. Difficilius enim fuit eos, qui longè à Deo erant, ad fidem suam attrahere & suadere, quàm proximos. Quod Judæi præ gentibus fuerint Domino Deo viciniore, adeoque ad Evangelicam veritatem converti faciliores, multis demonstrat in quarto sui operis libro Sanctus Irenæus, & concludit: *Quapropter plus laborabat, qui in gentes Apostolatum acceperat, quàm qui in Circumcisione præconabatur filium Dei.* Ita intelligit Sancti Pauli ad Corinthios verba: *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi.* Et hoc respicit præfatus Hilarus: *Unusquisque pro viribus suis dispensationem sortitus est.* Apostolicæ prædicationis vires affirmat in Paulo fuisse majores, quàm in Petro. Quæ interpretatio indiget maturo examine. Quidquid sit, Apostolus rectè subjungit: *Sive ego, sive illi, sic prædicamus.* Evertit præsentem Gnosticorum blasphemiam.*

Cap. 41.

Epist. 1. cap. 15.

Pergit Apostolus in epistola ad Galatas: *Cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, Jacobus & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ esse, dexteræ dederunt mihi & Barnabæ societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in Circumcisionem.* Et memoratus Hilarus: *Ab Apostolis, qui clariores inter ceteros erant, quos & firmitatis causa columnas appellat, quique cum Domino semper in Secretis fuerant, gloriam ejus digni in monte conspiceret, ab his probatum dicit donum quod accepit à Deo, ut dignus esset habere Primatum in prædicatione Gentium, sicut & habebat Petrus in prædicatione Circumcisionis. Et sicut dat Petro socios viros egregios inter Apostolos, ita & sibi jungit Barnabam, qui Divino judicio ei adjunctus est, gratiam tamen Primatus sibi soli vendicat concessam à Deo, sicut & soli Petro concessa est inter Apostolos. Supremum Petri Primatum non evertit Hilarus. Lucet ex ejus sequantibus de Petri in simulationem*

Poss.

nem lapsu in verbis: *Quis eorum, utique cæterorum Apostolorum, auferet Petro primo Apostolo, cui claves Regni Cælorum Dominus dedit, resistere, nisi alius talis qui, fiducia electionis sue sciens se non impari, constanter improbareret, quod ille sine consilio fecerat?* Etiam affirmat ac demonstrat Petri lapsu fuisse solius conversationis, non prædicationis. Porro Petri Primatus apud omnes fuit semper adeo lucidus, ut antiquus gentilium Scriptor Phlegon Petrum cum Christo confuderit. Utique causa Primatus. Ita in secundo contra Celsum libro testatur Origenes.

Non enim ex hoc alius Deus, &c.

Hi sunt tres palmæ cum Marcionitis & reliquis Gnosticis controversiæ articuli: De Deo Creatore, de ejus Filio JESU-CHRISTO, ac de carnis resurrectione. Et Septimius dicit duo. Primò, quòd Sanctus Petrus non circa prædicationem sit lapsus, sed dumtaxat circa conversationem. Secundò, quòd ejus hic, licet circa prædicationem fuisset, lapsus non patrocinetur Gnosticis. Nec enim circa istorum trium articulo- rum aliquem fuit, sed dumtaxat circa necessitam Legalem. Affirmat omnes Apostolos circa istos tres articulos firmissimè & palàm concordasse. Lucidiùs & ampliùs hæc scribit in quarto libro adversus Marcionem: *Porrò si reprehensus est Petrus, & Joannes, & Jacobus, qui existimantur columnæ, manifesta causa est. Personarum enim respectu videbantur variare convicium. Et tamen cum ipse Paulus omnibus omnia fieret, ut omnes lucraretur, potuit & Petro hoc in consilio fuisse aliquid aliter agendi, quam doceret. Proinde si & Pseudo-Apostoli irrepsissent, horum quoque qualitas edita est, Circumcisionem vindicantem, & Judæos Falsos. Aded non de prædicatione, sed de con-*

versatione à Paulo denotabantur, æquè denotatur, si quid de Deo Creatore aut ejus Christo errassent. Igitur distinguenda erunt singula. Si Apostolos prævaricationis & simulationis suspectos Marcion haberi queritur usque ad Evangelii depravationem, Christum jam accusat, accusando quos Christus elegit. Si verò Apostoli quidem integrum Evangelium contulerunt, de sola convicium inæqualitate reprehensi, Pseudo-Apostoli autem veritatem eorum interpolaverint, & inde sunt nostra Digesta, quod erit germanum illud Apostolicum instrumentum, quod adulteros passum est?

Palmaris, quem utroque in loco Septimius impugnat, Marcionis error est paucis exponendus. Omnia quatuor præter suum, quod Sanctus Luca dicebat, Evangelia garriabat ille vitiosa & falsata. Quæstio erat de falsationis auctore. Et ajebat ille ipsos esse varios. Nempè non dumtaxat notatos frequenter à Sancto Paulo Pseudo-Apostolos, sed & ipsos Evangelistas. Etenim etiam supremos Apostolorum Principes ac Ecclesiæ columnas, Petrum, Joannem, ac Jacobum ajebat fuisse reprehensibiles ac à Paulo reprehensos, ideoque etiam Marcum & Mattheum potuisse deviare. Et Septimius purgat præsertim tres Primates Apostolos. Affirmat eos integrum Evangelium contulisse, & de sola victus inæqualitate fuisse reprehensos, ideoque ipsorum lapsum, si tamen lapsum, fuisse solius conversationis. Omnes de Deo Creatore & Domino JESU Christo convenisse, & per omnia idem prædicasse. Hinc ab ista circa legales cibos disceptatione nugaces Marcionis fabulas nihil adjuvari. Et quidem Septimius contra manifestum Apostolicæ ad Galatas epistolæ contextum affirmat cum Petro lapsos fuisse etiam Joannem & Jacobum. Videtur Marcionitica calumniæ vestigia insecutus, ideoque hunc errorem retulisse dumtaxat, non probasse. Aut certè fuit memoria lapsus.

C A P U T XXIV.

Reprehendebant Apostoli quæ & ipsi ex causa committebant.

Non mihi tam benè est, immò non mihi tam malè est, ut Apostolos committam. Sed quoniam perversissimi isti illam reprehensionem ad hoc obtundunt, ut suspectam faciant doctrinam superiorem, respondebo quasi pro Petro: Ipsum Paulum dixisse factum se esse omnibus omnia, Judæis Judæum, non Judæis non Judæum, ut omnes lucrifaceret. Aded pro temporibus & personis

personis & causis quædam reprehendebant, in quæ & ipsi æquè pro temporibus & personis & causis committebant: Quemadmodum si & Petrus reprehenderet Paulum: quod prohibens circumcissionem, circumciderit ipse Timotheum. Viderint qui de Apostolis judicant. Benè quòd Petrus Paulo & in martyrio adæquatur. Sed etsi in tertium usque cælum ereptus Paulus, & in Paradisum delatus audiit quædam illic, non possunt videri fuisse, quæ illum in aliam doctrinam instructiorem præstarent; cum ita fuerit conditio eorum, ut nulli hominum proderentur. Quod si ad alicujus conscientiam manavit nesciò quid illud, & hoc se aliqua hæresis sequi affirmat; aut Paulus Secreti proditi reus est, aut & alius postea in Paradisum ereptus debet ostendi, cui permillum sit eloqui, quæ Paulo mutire non licuit.

S C H O L I O N.

Non mihi tam benè est, &c.

Doctor jam datam de Petri lapsu doctrinam retractat. Querit, An Petrus fuerit reverà lapsus, adeoque & reprehensibilis? An à Sancto Paulo fuerit seriò reprehensus? An isti Apostolorum Primates reverà & seriò inter se disceptaverint? Et ante omnia edicit causam, ex qua Marcionitæ ac alii Gnostici istam disceptationem avidissimè apprehenderint, ac pertinacissimè sustinuerint. Nempè ut suspectam facerent doctrinam superiorem. Ad quæ verba scribit eruditus Gabriel Albalpinius: *Plevique cum interpretibus existimant hisce verbis, Doctrinam superiorem, ea intelligi debere, quæ Apostoli ante Pauli adventum prædicarant. Verùm si animadvertent ejusmodi hæreticos non solum Petri, verùm etiam Pauli, cæterorumque Apostolorum doctrinam suspectam habuisse, concederent mihi hæc de omni ea doctrina accipi debere, qua dicebant pleniora postea supervenire posse.* Respondeo tamen Interpretes recta sentire. Etenim Tertullianus agit adversus Marcionem, & alios ejusdem classis Gnosticos, qui admitterebant solas Sancti Pauli litteras. Qui Paulum cum aliis Apostolis committebant. Qui non solum Petrum, sed etiam Joannem ac Jacobum dicebant à Paulo reprehensos & correptos, ideoque hos post illius adventum cœpisse aliter prædicare. Et se fundabant in epistola ad Galatas.

Respondebo quasi pro Petro, &c.

Cap. 3. Eundem in sensum Doctor scribit in quarto libro adversus Marcionem: *Et tamen cum ipse Paulus omnibus omnia fieret, ut omnes lucraretur, potuit & Petro hoc in consilio fuisse aliquid aliter agendi, quam doceret.* Exponit in septimo Stromata-

fol. 730. tum libro Sanctus Clemens Alexandrinus: *Is qui est cognitio præditus, quidquid habet in mente, id etiam fert in lingua apud eos qui digni sunt audire, ex assensione & certa scientia simul dicens & vivens. Vera enim simul sentit & dicit, nisi quando locum medicine, ut Medicus ad egrotantes, ad eorum, qui laborant, salutem mentietur, aut saltem dicit, ut ajunt Sophistæ. Ecce enim Timotheum præclarus circumcidit Apostolus, cum vociferaretur & scriberet Circumcisionem manufactam nihil prodesse, sed ne repente à lege avellens, ad eam quæ est ex fide cordis circumcissionem adhibere reluctantes eos qui audiebant Hebræos, à Synagoga sese cogeret dirabere, se Judæis accomodans factus est Judæus ut omnes lucrifaceret. Gentilium Sophistarum sensum exponit apud Origenem Celsus Philo- phus: Pro medicamento interdum permittitur usus imposturæ ac mendacii. Et adjungit: Sic & cum inimicis agendum ad effugendum periculum. Istam regulam probat Sanctus Clemens, affirmatque ipsa usum fuisse etiam Sanctum Paulum in Circumcissione Timothei. Affirmat omnia legalia Sacramenta fuisse ab ipso reprobata, quandoque tamen contra mentem accepta aut data ad carnalibus Judæis impartiendum quandam fraternæ compassionis medicinam. Eandem doctrinam ad Sanctum Petrum à quovis vitio plenè purgandum hic probat & assumit Septimius. Affirmat ipsum fuisse adeo alienum à prædicationis vitio, ut nec in conversationem impegerit. Affirmat Marcionem & alios Gnosticos circa istam Principum Apostolorum disceptationem adeo falli. Affirmat Petrum in isto facto nec fuisse reprehensibilem: Ut potè qui nihil fecerit, quòd non fecit etiam Paulus. Præsertim in Circumcissione Timothei. Affirmat utriusque factum fuisse dispensatorium ac simulatorium: Medicinale mendacium. Lucidè semetipsum exponit in libro de Monogamia: *Paulus quædam adversus formam regulæ suæ pro conditione temporum gessit, circumcidens Timotheum propter superinductos falsos fratres, & rastos quosdam inducens in templum propter observationem Judæorum. Ille qui Galatas, in lege volentes agere, castigat. Sed ita res exigebant, ut omni-**

omnibus omnia feret, quod omnes lucrifaceret. Affirmat Paulum egisse contra suam regulam, id est, contra suam mentem simulasse.

Et hinc surrexit alia quaestio: Qua ratione Paulus Petrum corripuit? Et in primo adversus Marcionem libro Tertullianus respondit: Nam & ipsum Petrum, ceterosque, columnas Apostolatus, à Paulo reprehensos opponunt, quod non recto pede incederent ad Evangelii veritatem. Ab illo certe Paulo, qui adhuc in gratia rudis, trepidans denique ne in vacuum cucurrisset aut curreret, tunc primum cum Antecessoribus Apostolis conferebat. Igitur si ferventer, ut adhuc Neophytus, adversus Judaismum aliquid in conversatione reprehendendum existimavit, passivum scilicet convictum, postmodum & ipse usu omnibus omnia futurus, ut omnes lucraretur, Judæis quasi Judæus, & eis qui sub lege tamquam sub lego: Tu illam solius conversationis, placitura postea accusatori suo, reprehensionem suspectam vis haberi etiam de prædicationis erga Deum prævaricatione. Affirmat Paulum tunc in Apostolatus officio fuisse adhuc neophytum & rudem, adeoque postmodò meliora sapuisse & docuisse. Quæ responsio palam exorbitat, & est non toleranda. Dum studet fimum fugere, incurrit in flammam. Notanda sunt verba: Ceterosque à Paulo reprehensos opponunt. Edicunt quod Gnostici non solum afferent Petrum cum Barnaba, sed etiam Jacobum & Joannem apud Antiochiam deliquisse. Est manifestus error. Et ipsum, ut Gnostici argumenti lineam insequeretur, Septimius transire potius permisit, quam probavit. Ita omnino videtur. Notanda sunt & hæc verba: Etiam de prædicationis erga Deum prævaricatione. Affirmant quod ex isto Petri lapsu Gnostici intulerint ipsum etiam circa Deum Creatorem ac ejus Christum potuisse labi ac esse lapsum. Et hanc præsertim calumniam evertit Septimius.

Eandem sententiam sequitur in Commentario epistolæ ad Galatas Sanctus Hieronymus: Ex eo quod Petrus, antequam quidam de Hierosolymis Antiochiam venirent, edebat cum gentibus, ostenditur non eum oblitum fuisse Præcepti, nullum hominem communem & immundum dicere. Sed quia propter eos, qui adhuc legem observandam putabant, paulatim se à convictu subtraxerat gentium, hi qui Antiochiæ crediderunt ex gentibus, nec fuerant circumcisi, compellebantur ad legis onera transcendere, non intelligentes dispensationem Petri, qua Judæos salvari cuperet, sed putantes ita se Evangelii habere rationem. Cum itaque vidisset Apostolus Paulus periclitari gratiam Christi, nova bellator vetus usus est arte pugnandi: Ut dispensationem Petri, qua Judæos salvari cupiebat, nova ipse contradictionis dispensatione corrigeret, & resisteret ei in faciem, non arguens Propositum, sed quasi in publico contradicens, ut ex eo quod Paulus eum arguens resistebat, hi qui crediderant ex gentibus servarentur. Quod si putat aliquis verè Paulum Petro Apostolo resistisse, & pro veritate Evangelii intrepidè fecisse injuriam Prædecessori, non ei stabit illud, quod & ipse Paulus Judæis factus est, ut Judæos lucrifaceret;

& ejusdem simulationis tenebitur reus, quando caput torondit in Cenchris, & factio calvito oblationem obrulit in Hierusalem, & Timotheum circumcidit, & nudipedalia exercuit, quæ utique manifestissime sunt de cæremoniis Judæorum. Si itaque & ipse fecit aliqua, quæ contraria essent Evangelii libertati, ne scandalizaret Judæos, qua auctoritate, qua fronte audet hoc in Petro reprehendere qui Circumcisionis Apostolus erat, quod ipse Apostolus Gentium arguitur commississe? Sed resistit secundum faciem publicam Petro & cæteris, ut hypocrisis observande Legis, quæ nocebat eis qui ex gentibus crediderant, correptionis hypocrisis emendaretur, & uterque populus salvus fieret: Dum & qui Circumcisionem laudant, Petrum sequuntur; & qui circumcidi nolunt, Pauli prædicant libertatem, Utile verò simulationem, & assumendam in tempore, Jebu Regis Israel nos doceat exemplum, qui cum non potuisset interficere Sacerdotes Baal, nisi se finxisset velle colere idolum. Et David, quando mutavit faciem suam coram Abimelech, & dimisit eum, & abiit. Nec mirum, quamvis justos homines, tamen aliqua simulare pro tempore ob suam & aliorum salutem, cum & ipse Dominus noster non habens peccatum, nec carnem peccati, simulationem peccatricis carnis assumpsit, ut condemnans in carne peccatum, nos in se faceret justitiam Dei.

A Domino præceptum fraternæ correptionis ordinem exponit, & prosequitur: Et quomodo cum etiam de minimis fratribus hoc faciendum, istum servandum ordinem, Dominus jussit, Paulus est ausus Apostolorum maximum in publica facie tam procaciter, tam constanter arguere, nisi & Petro sic placuisset argui, & Paulus non ei faceret injuriam. Aliquoties cum adolescentulum Romæ controversias declamarem, & ad vera certamina fidei me libris exercerem, currebam ad Tribunalia Judicum, & disertissimos Oratorum tanta inter se videbam acerbitate contendere, ut omnis sæpè negotiis in proprias contumelias vertenterent, & joculari se invicem dente morderent. Si hoc illi faciunt, ut apud reos nullam suspicionem prævaricationis incurrant, & fallunt populum circumstantem, quid putamus tantas Ecclesie columnas, Petrum & Paulum, tanta vasa sapientiæ, inter dissidentes Judæos atque gentiles facere debuisse? Nisi ut eorum simulata contentio fieret pax credentium, & Ecclesie fides sancto inter eos jurgio concordaret? Sancti Pauli de Sancto Petro verbum, Quia reprehensibilis erat, ferit Sancti Hieronymi oculos: Et certè evertit ista omnia. Hinc ille pergit. Intellegamus non tam Paulo eum fuisse reprehensibilem, quam his fratribus, cum quibus antea edens, se ab eis postea separabat. In literis ad Sanctum Augustinum scribit se hæc docere ex Origene, Didymo Alexandrino, Apollinario Laodicensi, Alexandro vetere hæretico, Eusebio Emiseno, Theodoro Heracleote, ac Sancto Joanne Chrysofomo. Addere potuerat etiam Sanctum Clementem Alexandrinum.

Certè Sanctus Augustinus hanc doctrinam merito improbovit. Est enim infecta variis erroribus. Primus est, quod Sanctus Paulus non solum.

Immodò constanter, sed etiam procaciter Sanctum Petrum reprehenderit. Est scelerati Porphyrii calumnia, non dumtaxat per Origenem damnata, sed & per ipsum Sanctum Hieronymum. Secundus error est, quod Jehu idololatricam simulando non peccaverit. Et quod istiufmodi simulatio ex causis liceat. Id nulla ex causa licere est supra demonstratum. Tertius error est, quod Christus Dominus habuerit simulationem carnis peccati. Habuit enim ejus similitudinem, nullatenus simulationem. Omnes infirmitates ac poenaltates, ob quas ejus sanctissima Caro fuit peccatricis carnis similitudo, fuerunt veræ, nulla simulata. Quartus error est, quod dicat utrumque Apostolum & verbo & exemplo egisse hypocritam, ideoque fuisse mendacem. Quintus est, quod dicat Sanctum Paulum etiam in suis Canonicis litteris dispensatorie mentiri. Dicit enim Paulus Petrum fuisse & veraciter reprehensibilem, & à se veraciter reprehensum. Sanctus Hieronymus censet utrumque falsum. Sextus error est, quod dicat Apostolorum Principes in Evangelico ministerio egisse histrionico more, & cum forensibus Rabulis circumstantem populum, imò & ipsos suos clientes per ficta litigia decessisse, & ita se purgasse à suspitione collusionis aut prævaricationis.

Istorum omnium Scriptorum, ex quibus se docere affirmat beatus Hieronymus, Sensa dictere est effectus longum. Audire tamen juvat Sensa Sancti Joannis Chrysofomi. De hac Apostolorum disceptatione scripsit ille singularem sermonem; in ipso exponit quid Sanctus Paulus intellegat per gentilitate vivere, ac pergit: Cum igitur Petrus ita viveret, descenderunt quidam à Jacobo Judæi, hoc est, ex Hierosolyma, qui quod in Metropoli semper versati essent, neque quemquam viderant ita viventem, adhuc anticipatam illam Judaicam opinionem retinebant, multasque ex observationibus illis secum trahabant. Hos cum vidisset Petrus, qui à Jacobo & Hierosolyma descenderant, qui adhuc infirmi erant, timeretque ne scandalum passi resisterent à fide, mutatus est rursùm, & omnia gentilis vita ratione ad priorem rediit condensationem, & ciborum observationes custodivit. Illum ergo Judæi cum vidissent, qui Antiochiæ versabantur, id agentem, neque ejus mentem perspectam haberent, qua id agebat, abducti sunt & ipsi, & propter magistrum judaizare cogebantur. Atque hoc est quod Paulus reprehendit. Nec soli ex Antiochena plebe Judæi, sed & ipsorum Doctor Barnabas fuit Petri exemplo in istam simulationem circumscriptus. Ita illi omnes Antiochenos ex gentibus fideles cogebant judaizare. Hæc est germana facti species. An ante Apostolicam de Legalibus Synodum contigerit, Sanctus Augustinus dubitat. Certum est ante contigisse. Nam post illam non soli Antiocheni, sed etiam Hierosolymitani Judæi plenè norant & gentilem & Judaicam vitam esse etiam sibi indifferentem, ideoque ad hos non scandalizandos Petrus non debuisset è gentili vita ad Judaicam simulationem transire.

Laudatus Joannes affirmat esse difficile facti speciem, & circa ipsam esse duas sententias. Pri-

Christi Lupi Opera T. IX.

ma affirmat reprehensum Cepham non fuisse Sanctum Petrum, sed nescio quem è septuaginta discipulis. Eam per adducta à nobis superius verba refutat, affirmat fuisse ipsum Apostolorum Principem, atque prosequitur: Rectè Petrum reprehendebat Paulus, quod ultra modum condescensione uteretur. Nam qua ratione ipse, cum esset Hierosolymis, condescendebat Judæis, eadem quoque illum oportuit, cum Antiochiam venisset, non ad Judæos respicere, sed ad eos qui crederent ex gentibus. Ut enim cum omnes erant Judæi, etiam Paulus judaizare coactus est, ita cum plures erant ex gentibus, nec ullam civitatem condescensionis necessitatem adferebat, non oportebat propter paucos Judæos scandalo esse tot gentibus. Huc usque bene. Etenim & gentilis & Judaica vita erant tunc licitæ ac indifferentes fidelibus Judæis, & ipsi etiam Apostoli ex rationibus poterant uti utraque, & ob rationes fuerunt usi. Verùm apud Antiochiam Sanctus Petrus suo isto subito ab ista ad hanc transitu dedit scandalosum fundamentum, ex quo adstantes ex gentibus fideles crederent istam libertatem non advenisse per Christum Dominum, sed perseverare aviram Legalium servandorum, adeoque & suscipiendi Profelytismi necessitatem. Ita Petrus non verbo suadebat, sed exemplo, atque ita cogebat gentes judaizare. Et hinc fuit verè & graviter reprehensibilis, meritoque à Sancto Paulo reprehensus. Istud ejus peccatum omnino fuisse mortiferum scribit Sanctus Augustinus in libro de agone Christiano.

At hoc Sancto Joanni Chrysofomo non placuit. Vult nec Petrum simulando, nec reprehendendo Paulum deliquisse. Hinc pergit: Id potissimum querimus, quo pacto & hunc & illum reprehensione liberemus. Quoniam igitur pacto id fiet? Si qua mente unus increpaverit, & alter fuerit increpatus, discamus, & sententiam illam expricemus. Affirmat ac multis demonstrat utrumque intellixisse alterum, & simulasse. Ait Petrum fuisse spontè incutatum, ut haberet campum ac fiduciam etiam Judæos increpandi. Audi exemplum: Hoc etiam fit in contradictibus secularibus. Nam si quando nonnulli civilium Tribunalium reliqua debebant, ac deinde illi, qui exacturi sunt, non audeant, sed erubescant vehementius illos urgere, ut majorem caprent occasionem ac facultatem illis vehementius instandi, à commilitonibus spoliari se curant, & convitiis affici, atque aliis innumeris vexari malis in conspectu illorum, ut dum ista fiunt, nequaquam ex se aut sua spontè, sed imposta à cæteris contumelia apud alios ipsi obnoxios excusationis ansam suppeditat. Est exemplum à forensium Declamatorum exemplo, quo usus fuit Sanctus Hieronymus, non ab simile. Disertè Joannes scribit & Petri passivam & activam Pauli reprehensionem fuisse dispensatoriam ac simulatam. In primo super decimum Sancti Hieronymi caput sermone affirmat istam controversiam & pugnam, quæ esse videbatur, fuisse quavis pace utiliore. Quod ipsum tradit in commentariis epistolæ ad Galatas. Eandem sententiam hic sequitur Septimius, atque ita adversum Mar-

cionitas concludit Petrum nec in conversationem deliquisse. Attamen cum formidine, Hinc adjungit; *Viderint qui de Apostolis judicant.* Etenim subditus nequit Principem aut ejus factum judicare. Et pergit Septimius; *Benè quod Petrus Paulo & in martyrio adæquatur,* Hinc concludit ipsum nec in prædicatione fuisse Paulo inferiori.

Merito loquitur cum formidine. Quod enim nec Petri lapsus, nec Pauli reprehensio fuerint dispensatorie simulationes, adversus Sanctum Hieronymum constanter & frequenter demonstrat Sanctus Augustinus. Demonstrat Petrum ex Hierosolymitanorum Judæorum, qui Legationem cessationem ac Evangelicam libertatem necdum plenè callebant, metu ac reverentia, non dispensatorie, sed prævaricatorie simulasse, fuisse reverà lapsum ac reprehensibilem, ideoque & veraciter ac merito fuisse à Paulo reprehensum. Demonstrat idem sensitse ac docuisse etiam Sanctum Cyprianum. Plures à Sancto Hieronymo duras sustinuit Invektivas, verum tandem vicit patientia. Etenim de hac quæstione Augustinus scribit ad nobilem virum Oceanum: *Sed quid hinc diutius? Cum de hac quæstione inter nos ego & venerabilis frater Hieronymus satis litteris egerimus, & in hoc opere recentissimo, quod sub nomine Critobuli adversus Pelagium modò edidit, eandem de re ista gesta, dictisque Apostolicis sententiam tenuit, quam Beatissimi Cypriani etiam nos secuti sumus.* Tandem Hieronymus, quam ab Augustino humillimè ac instantissimè suam indignissimè tulerat, palinodiam spontè cantavit. Et hinc communem utriusque tanti Doctoris sententiam exinde amplexa est, & constanter tenet omnis Latina Ecclesia. Eandem non dumtaxat sequitur, sed insuper priorem Sancti Hieronymi ac Sancti Joannis Chryostomi sententiam acriter reprehendit in commentario epistolæ ad Galatas etiam Joannes Calvinus. Hoc in puncto ausus non fuit Romanum judicium reprehendere.

Sed etsi in tertium usque cælum, &c.

Hoc est aliud quorundam Gnosticorum, qui

solius Pauli garriebant sibi probari dogmata, pro sua secreta doctrina argumentum. Garriebant secreta verba, quæ Paulus in raptu ac Paradiso audiverat, esse sua Dogmata, & ipsa per arcana Pauli discipulos ad se solos devenisse. Nam quòd Valentinus jactavit Theodadem, Sancti Pauli familiarem, fuisse sibi Magistrum, testatur in septimo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus. Et istud ipsum, aut quid simile respiciunt hæc Septimii verba: *Quod si ad alicujus conscientiam manavit, nescio quid illud, & hoc se aliqua hæresis sequi affirmat.* Respiciunt Sancti Pauli revelationem seu Apocalypsim, de qua in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium beatus Augustinus: *Inter ipsos Spirituales sunt alii aliis capaciores atque meliores, ita ut quidam illorum ad ea pervenerit, quæ non licet homini loqui. Qua occasione vani quidam Apocalypsim Pauli, quam sana non recipit Ecclesia, nescio quibus fabulis plenam, stultissima præsumptione finxerunt, dicentes hanc esse, undè dixerat raptum se fuisse in tertium cælum, & illic audivisse ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui. Vicumque illorum tolerabilis esset audacia, si se audisse dixisset, quæ adhuc non licet homini loqui. Cum verò dixerit, Quæ non licet homini loqui, isti qui sunt, qui hæc audeant impudenter & infelicitè loqui? Exponit Tertulliani verba: Aut Paulus Secreti proditi reus est, aut & alius postea in Paradisum raptus debet ostendi, cui permittum sit eloqui, quæ Paulo mutire non licuit.* Eundem in sensum scribit in commentario posterioris ad Corinthios epistolæ Theophylactus: *Paulus verba arcana aut ineffabilia audivit, quæ humana tantum spirantibus, & nihil spiritale habentibus, non licet eloqui. Hinc liquidò apparet Apocalypsim Pauli dictam, falsò illi adscriptam esse. Quomodo enim aliàs illa ineffabilia fuerint. Eadem habet Ecumenius. Istam Apocalypsim esse hæreticum figmentum scribit & Theodoros Balsamon in Responsis ad Marcum Patriarcham Alexandrinum. Sanctus Augustinus existimat Sancto Paulo illic exhibitam fuisse ipsam Divinam essentiam. Quidquid sit, non hausit istic diversam ab Evangelio doctrinam.*

CAPUT XXXV.

Non alia doctrina Apostolorum in secretò, quàm in publico.

Sed, ut diximus, eadem dementia est, cum contentur quidem nihil Apostolos ignorasse, nec diversa inter se prædicasse; non tamen omnia volunt illos omnibus revelasse: Quædam enim palàm, & universis; quædam secretò, & paucis demandasse: Quia & hoc verbo usus est Paulus ad Timotheum: *O Timothee, Depositem custodi.* Et rursùm: *Bonum Depositem serva.* Quod hoc Depositem est tam tacitum, ut alteri doctrinæ deputetur? An illius denuntiationis, de qua ait: *Hanc denuntiationem commendo apud te, fili Timothee.* Item illius Præcepti, de quo ait: *Denuntiatio tibi ante Deum, qui vivificat omnia, & JESUM Christum, qui testatus est sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut custodias Præceptum.* Quod autem Præceptum, & quæ denuntiatio? Ex suprâ & infrâ scriptis intelligetur, non nescio quid substendi hoc Dicto de remotiore doctrina, sed potiùs inculcari de non admittenda alia præter eam, quam audierat ab ipso. Et puto palàm: *Coràm multis, inquit, testibus.* Quos multos testes, si nolunt Ecclesiam intelligi, nihil interest, quando nihil tacitum fuerit, quòd sub multis testibus proferebatur. Sed nec quia voluit illum hæc fidelibus hominibus demandare, quòd idonei sint & alios docere, id quoque in argumentum occulti alicujus Evangelii interpretandum est. Nam cum dicit, *Hæc*, de eis dicit, de quibus in præfenti scribebat. De occultis autem, ut de absentibus apud conscientiam, non *Hæc*, sed *Illa* dixisset.

SCHOLION.

Eadem dementia est, &c.

Hæc est tertia Gnosticorum classis. Fatebatur cunctos Apostolos novisse plenam faciendi Christiani disciplinam, nec diversa inter se prædicasse, addebat verò ipsos omnibus non revelasse omnia. Quædam palàm & universis, quædam secretò & paucis demandasse. Et hoc firmabat ex Deposito, quod Timotheo discipulo Sanctus Paulus commendavit. Ipsum volebat esse suum clandestinum & sceleratum Dogma. Et Septimius insigniter evertit omnem fabulam. Demonstrat per Depositem non remotiorem doctrinam aut clandestinum Evangelium fuisse intellecta à Sancto Paulo, sed traditum Catholicæ ac publicæ prædicationis Dogma. Et ipsum esse justum adversus omnem contrariam Sectam retineri integrum, & firmè, ac fidè custodiri. Ut fides humana consuevit in humanis Depositis. Eandem Gnosticorum fabulam refert ac revincit Sanctus Irenæus: *Doctrina Apostolorum manifestæ est & firma, & nihil subtrahens, neque alia quiddam in abscondito, alia verò in manifesto dicentium.* Hoc enim fidolorum est, & prævè seducentium, & hypocritarum molimen, quemadmodum faciunt hi qui à Valentino sunt. Istam in Apostolos calumniam amplissimè refutat. Et istam arcanæ prædicationis imposturam esse alienissimam à veris Doctoribus, solisque hæreticis propriam, rectè adjungit idem Irenæus. Ea enim usus fuisse etiam Ari-

nos,

nos, Pelagianos, Nestorianos, aliosque passim hæreticos est in comperto.

Depositum custodi.

Hocce Depositum Apostolus non solum Timotheo, sed cunctis Episcopis atque Doctoribus mandat firmè ac fidè custodiendum. Quodnam hoc Depositum? Respondet Theodoretus: *Existimo Apostolum appellare Depositum, gratiam Spiritus Sancti, quam accepit Timotheus per Ordinationem.* At certum est responsum esse deviam. Etenim illa gratia non adversatur plenè, nec adæquatè repugnat prophanis vocum novitatibus. Rectè Primasius Episcopus Uticensis: *Fidè per me prædicatæ Depositum custodi.* Cur verò Evangelicum ac Apostolicum Dogma appelleretur Depositum, eleganter edicit Sanctus Vincentius Lerinensis: *Quid est Depositum? Id est, quod tibi creditum est, non quod à te inventum. Quod accepisti, non quod excogitasti. Rem non ingenii, sed doctrinæ. Non usurpationis privatæ, sed publicæ*

traditionis. Rem ad te perductam, non à te prolatam, in qua non auctor debes esse, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens. Verbum, *Custodi*, exponit æquè eleganter: *Custodi propter fures, propter inimicos, ne dormientibus hominibus superseminent zizania super illud tritici bonum semen, quod seminaverat Filius hominis in agro suo.* Hoc Depositum est ipsum JESU Christi Evangelium, quod Paulus à Christo, Christus accepit à Deo. Quod idem Paulus tradidit Timotheo, Timotheus suis successoribus, illi Patribus nostris, Patres nostri nobis. Quod nos tradimus nostris filiis, & illi sunt tradituri suis posteris usque ad sæculi consummationem. Ipsum per adulterinas claves involare tentarunt Gnostici, ac omnes semper hæretici, ipsum alterare per prophanas vocum novitates, ita nobis eas odientibus ereptum sibi appropriare, ac tandem exclusis legitimis custodibus semetipsos constituere Duces & Principes Christiani populi. Hoc prævidens Apostolus Timotheo & omnibus ejus in Episcopatu Collegis ac Successoribus præcepit, ut istud Depositum contra istos Latrones firmè & fidè custodirent.

C A P U T X X V I.

Nihil ab Apostolis celatum, licet prudenter dispensatum.

Porrò consequens erat, ut cui demandabat Evangelii administrationem, non passim, nec inconsideratè administrandum adjiceret, secundum Dominicam vocem; ne margaritam porcis, & Sanctum canibus jactaret. Dominus palam edixit, sine ulla significatione alicujus tecti Sacramenti. Ipse præceperat, si quid in tenebris & in abscondito audissent, in luce & in tectis prædicarent. Ipse per similitudinem præfiguraverat, ne unamnam, id est, unum verbum ejus, sine fructu in abdito reservarent. Ipse docebat lucernam non sub modium abstrudi solere, sed in candelabrum constitui, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Hæc Apostoli aut neglexerunt, aut minimè intellexerunt, si non adimpleverunt, abscondentes aliquid de lumine, id est, de Dei verbo, & Christi Sacramento. Neminem, quod scio, verebantur, non Judæorum vim, non Ethnicorum: Quò magis utique in Ecclesia liberè prædicabant, qui in Synagogis & in locis publicis non tacebant. Immodè neque Judæos convertere, neque Ethnicos inducere potuissent, nisi quod credi ab eis volebant, ordine exponerent. Multò magis jam credentibus Ecclesiis nihil subtraxissent, quòd aliis paucis seorsum

suum demandarent. Quamquam etiam quædam inter domesticos, ut ita dixerim, differebant, non tamen ea fuisse credendum est, quæ aliam Regulam fidei superducerent, diversam & contrariam illi, quam Catholicè in medium proferebant: Ut alium Deum in Ecclesia dicerent, alium in hospitio; aliam Christi substantiam designarent in aperto, aliam in secreto; aliam spem resurrectionis apud omnes annuntiarent, aliam apud paucos. Cùm ipsi obsecrarent in epistolis suis, ut idipsum & unum loquerentur omnes, & non essent schismata & dissensiones in Ecclesia, quia sive Paulus, sive alii, eadem prædicarent. Alioquin meminerant: *Sit sermo vester, Est, est; Non, non.* Quod amplius, hoc à malo est. Ne scilicet Evangelium in diversitate tractarent.

S C H O L I O N.

Porro consequens erat, &c.

Quod per Depositum Apostolus intellexerit solemnem & Catholicam Evangelii doctrinam, pergit asseverare Septimius, & adjungit aliam causam, ex qua ipsum idem Apostolus omnibus Episcopis ac Doctoribus jussit fidè custodiendum. Quia nempe non fuit passim aut inconsideratè administrandum. In ejus administratione servandam jussit Dominicam regulam, quæ vetat Sanctum dari canibus, & nostras margaritas spargi ante porcos. Ut ea cautè ab istiusmodi injuriis custodiatur. Dominicum præceptum insigniter exponit in primo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus. Affirmat omnem Christiani Dogmatis Scriptorem ac prædicatorem debere esse similem Isaie Prophetæ, cujus Prædicaturi linguam igneo calculo purgavit Angelus, addit auditori aures eodem modo purgandas ac prosequitur: *Hæc mihi erant impedimento, quo minùs scriberem, & nunc ad hoc vereor antè porcos jacere margaritas, ne eas conculcent pedibus, & conversi nos frangant. Est enim difficile de vero lumine verè puros & perspicuos declarare sermones suillis & indoctis auditoribus. His enim vix possunt apud vulgus ulla magis ridicula audiri: Rursus autem apud ingeniosos magis admirabilia, & Deum magis inspirantia. Laudat Domini verbum, Quod in aurem auditis, prædicare super tecta, & pergit: Arcanas traditiones verè cognitionis, quæ excelsum & excellenter explicantur, Dominus jubet nos in aurem suscipere. Et sicut in aurem audimus, ita etiam tradere, quibus oportet non autem omnibus omnia passim tradere, quæ Apostoli in parabolis dicta erant, præcipiens. Et in Sancti Matthæi commentariis scribit Sanctus Hilarius Pictaviensis: Præceptis & Promissis Dei nihil pretiosius sanctiusque est, quæ sanctificatis nobis immortalitatis thesaurum largiuntur. Horum igitur*

Sacramenta atque virtutes neque in gentes offerre, neque cum hæreticis conferre permittuntur. Canes enim de oblatrandi adversus Deum rabie gentes sunt nuncupatæ. Porcorum verò hæreticis est nomen. Quia quamvis ungulae bifide sint, acceptam tamen Dei cognitionem non ruminando disponunt. Alexandria Magni Athanasii expurgatrix Synodus per canes etiam gentiles, per porcos autem intelligit non hæreticos, sed Carechumenos. In vigesima tertia super Sancti Joannis Evangelium homilia Sanctus Joannes Chrysostomus querit, quomodo hæc duo Dominica Mandata, Nolite Sanctum dare canibus, & ne mittatis margaritas vestras ante porcos, & Quod in aure auditis, prædicare super tecta, sibi mutuo cohæreant? Et respondet: Sed ne hoc quidem Mandatum adversatur priori, nec indifferenter omnibus prædicari jussit, sed bis, quos doceri oportet, præcepit cum fiducia prædicari. Quem sensum probat ac sequitur etiam Sanctus Hilarius. Pergit Chrysostomus: Canes autem Dominus hic significat homines in impietate viventes immedicabili, & spem conversionis in melius omnino non habentes. Porcos verò in luto effrenis luxuriæ jugiter commorantes, quos sanè omnes hujusmodi doctrina judicavit indignos. Per canes & porcos Sanctus Joannes intelligit quosvis carnales & animales homines, de quibus & Sanctus Paulus: Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. Stultitia enim est illi. Et Joannes pergit: Alibi quoque Apostolus corruptionem vitæ dixit causam, quominus recipiantur perfectiora dogmata. Propter quod jubet, ne hujusmodi hominibus fores pandamus. Fiunt quippe magis, postquam secreta didicerint, feroces. His enim qui benigno atque prudenti sermone animo, honestissima apparerent, cum fuerint revelata; imprudenter verò ac imperiti ea ignorata magis reverentur. Quia verò discere illa naturali ratione non possunt, saltem præ ignorantia reverentur. Neque enim porcos aliquando novit cujus pretii sit margarita. Et hoc quia nescit, ideo nec videat, quæ non novit. Nihil enim hinc offertur amplius his qui sunt hujusmodi, nisi nova cumulator. Si quidem ab illis & sancta semerantur, nescientibus utique cujus illa sint meriti, &

apostolus desperatus, insulseque: contraque nos potius armanur. Hinc enim Dominus suo Præcepto adiunxit: *Ne forte conculcet eas pedibus suis, & conuersi dirumpant uos.* Sanctus Joannes interpretatur: *Modestiam enim simulant, ut Secreta condiscant; cum uero didicerint, repente alii ex aliis effecti irident, insultant, atque illudunt, quasi quadam se arte decepti.* Elucidat hæc pluribus, & addit per canes & porcos intelligi præsertim gentiles atque hæreticos. Eadem elegantissime tradit in primo libro de compunctione cordis. Et addit hoc Præceptum esse rigidissimam obligationis. Videnda est etiam decima septima super Matthæum homilia operis imperfecti. Ejus Author per porcos intelligit homines, licet fideles, immerfos luxuriæ. Et hæc omnia sunt communis Patrum doctrina. Et ipsam præfiguravit lex, sanciens animalia, quæ aut non ruminant, aut unguulam non dividunt, esse immunda. Præfiguravit significatis per ista vitis obnoxios homines esse incapaces Diuini Secretorum.

Proinde Dominus isto suo Præcepto firmavit nobis legem Secreti, de quo Sanctus Augustinus ac alii Latini Patres frequenter dicunt: *Norunt fideles.* Et Joannes Chrysostomus & alii Græci: *Norunt Initiati.* Qui istam legem ad solam sacrosanctam Eucharistiam aut alia Sacramenta extendunt, graviter deviant. Extenditur enim etiam ad arcaniora Christianæ fidei Dogmata. Ita disertè affirmat, ac insigniter demonstrat laudata homilia imperfecti operis. Et consonat in epistola ad Romanos Sanctus Paulus: *Desidero videre vos, ut aliquid impartiar uobis gratiæ spiritualis.* Palàm agit non de Sacramentorum, sed de Arcanis Dogmatum. Errantem Sanctus Clemens Alexandrinus in quinto Stromatum libro commentatur: *Non poterant aperitè literis scribi ejusmodi dona.* Nempe ne canibus aut porcis, si forsitan ab illis caperentur literæ & ista prodirentur. Ex eadem lege idem Apostolus scripsit ad Corinthios: *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Etenim idem Clemens commentatur: *Propheticam & uerè antiquam occultationem confirmavit, à qua profuxerunt quæ apud Græcos fuere pulchra.* Rectè dicit istam occultationem, seu occultandi legem esse Prophetica & uerè antiquam. Etenim loquitur cum eodem Apostolo, qui Dominicæ Incarnationis & humanæ Redemptionis Dogma frequenter appellat superioribus sæculis absconditum, & nonnisi nuper mundo manifestatum mysterium. Quia nempe illud ante Dominum in Carne aduentum Divina Majestas occultavit legalibus Sacramentis; & solis Patriarchis, Prophetis, ac paucis hinc indè Spiritualibus patefecit. Rectè item Clemens dicit: *A qua profuxerunt quæ apud Græcos fuere pulchra.* Quia nempe mysticum & allegoricum docendi genus etiam viguit apud Pythagoricos, Platonicos, aliosque meliores gentiliū Philosophos: Et hi illud, uti & alia plura, ex nostris sacris Literis fuere furati. Ita laudatus Clemens amplè ac variè demonstrat. Hinc & ejus Stromatum libri Evangelica Dogmata nonnisi hinc indè inspersa conti-

nent. Et dat sui Propositi rationem: *Ut à quolibet eorum, qui mysteriis non sunt initiati, sanctæ traditionis non facile possint inueniri.*

Clementi, magno Alexandrinæ Scholæ Doctori, consentit in Cathedra successor Origenes. Etenim Celso Philosopho, nostris non tantum Conuentus; sed & doctrinam esse clancularia impropèranti, respondit: *Coarguendum & hoc quoque, quando per totum orbem notior est Christianorum prædicatio, quàm Placita Philosophorum.* Quis enim JESUM è Virgine natum & crucifixum ignorat? Quis Resurrectionem ejus multis creditam, & denuntiationem judicii, reddidit pro dignitate pœnas peccatoribus, & justis præmia? Quin & Resurrectionis futuræ mysterium vulgatum est, tanetsi rideatur ab infidelibus. Quæ cum ita se habeant, per absurdum est doctrinam hanc vocare clanculariam. Quod uerò quedam insunt, quæ non communicantur quibusuis, id non solum Christianæ doctrine est proprium, uerum etiam Philosophiæ. Nam & illi exteriorem & penitentiorem doctrinam habebant. Et alii Pythagoram audiebant, contenti ipsius auctoritate. Alii secretè discabant rationes non euulgandas in prophanos, nondumque purgatos. Etiam in tertio libro affirmat quædam nostra Dogmata nonnisi sanctis ac puris esse communicanda, atque prosequitur: *Cicumque est anima jam diu nullius mali sibi conscia, præsertim ex quo accessit ad seruiendum Deo, is audiat etiam hos sermones, quos JESUS privatim locutus est germanis suis Discipulis.* Addit in eodem libro: *Christiani, quantum possunt, præexaminant animos audire se cupientium, ac primò privatim eruditos, priusquam in cœtum admittantur, ubi uidentur eò profecisse, ut honestæ uitæ sint cupidi, tum demum introducunt, distinctis ordinibus, altero recens admissorum, necdum affectuorum lustrationis Symbolum, altero eorum, qui quantum in se est demonstrarunt sibi propositum esse nihil aliud, nisi cum Christianis uelle & sentire.* Agit de admissione ad Catechumenatum. Olim eramus undequaque obnoxii Frumentariis & proditoribus. Quorumdam curiositas, erat tanta, ut nos exploraturi Catechumenatum mendaciter flagitarent. Hinc uti nunc ad Cœnobiorum, ita tunc ad Christianitatis Novitiatum intromittendi discutiebatur rigidè, ac probabantur. Etiam illic seruebatur Apostolicus Canon: *Nemini citò manus imposueris.* Et illis ex nostro Dogmate nihil, nisi uulgò notum, credebatur. Erant item varii Catechumenorum ordines & gradus. Et cuique gradui nonnisi proportionata credebantur Dogmata. Erant enim & gradus Dogmatum. Quam disciplinam laudat etiam Author Apostolicarum Constitutionum.

Quòd istam disciplinam etiam Sanctus Paulus custodierit, Origenes insigniter demonstrat ex epistola ad Corinthios, ubi de futura resuscitati corporis gloria ille scribit: *Qualis cœlestis, tales & cœlestes.* Audi Origenem: *Apostolus celat arcana quedam, captum simplicium excedentia, nec convenientia rudibus, qui ad fidem etiamnum insistantur.* Et post quandam sui arcani compendii expositionem Apostolus subdidit: *Ecce Mysterium*

lib. 1. fol. 7.

Fol. 148.

Fol. 141.

lib. 5. fol. 243.

rum uobis dico. Et denuò Origenes: *Apostolus mox quasi arcano scriptis ad posteros prodrato, haud secus ac decur eum, qui posteris, quæ sibi innotuerunt descripta relinquere, subdit, Ecce mysterium uobis dico. Quod dici solet de rebus secretioribus, nec cuiuis è uulgo communicandis. Nam, ut in obia legitur, Sacramentum Regis abscondere bonum est, cæterum opera Dei magnificè dispensata ad utilitatem hominum, ueraciter ad ipsius gloriam reuelare bonum est.* Proinde per ista uerba, Ecce mysterium uobis dico, Apostolus quasi se retinuit, ne arcana ultra limites enuntiaret. Et hinc uides Tobiaz librum apud Origenem fuisse Canonicum. Eidem Secreti regulæ subjacere nostræ animæ incarnationem, seu modum quo anima in corpus à Domino Deo mittitur, scribit Origenes ibidem in quinto libro.

Et in sexto libro insignia sunt hæc ejus uerba: *Ezechiel accipit caput libri scriptum à fronte & à tergo in quo inerat Lamentum, & Canticum, & Væ. Et iussus librum deuorat. Ne cum scribat ac uiget intignis. De Joanne quoque scribitur quidam simile eum uidisse & fecisse. Sic & Paulus auaruit uerba ineffabilia, quæ non licet proloqui apud homines. Et his omnibus major JESUS legitur Discipulis privatim locutus uerbum Dei, præsertim in secessibus. Sed quid eis dixerit, non legitur. Non enim uidebantur talia uulgò scribenda uel prædicanda. Quod si licet uerum de tantis uiris dicere, atio melius Platone hos uidisse per gratiam Diuinam sibi concessam, tum quid scribendum aut quomodo, quid non scribendum nec euulgandum, tum quid prædicandum, quid non. Hinc scribendorum & non scribendorum differentiam docens nos Joannes ait se audisse tonitrua septem, Arcana quedam indicantia, uerantiaque ne referrentur in literas. Etenim facer Apocalypsis Textus disertè addit: *Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere.* Ex his Origenes rectè concludit ac demonstrat Secreti legem esse Diuinam ac antiquissimam: Seruatam à Prophetis, Christo Domino, ac ejus Apostolis. Docet audita à Sancto Paulo in Paradiso uerba fuisse non ad omnes ineffabilia, sed ad solos incapaces ac indignos.*

Eadem disciplina permansit etiam post datam Ecclesiis ab Imperatore Constantino pacem. Etenim apud Magnum Athanasium exstat eruditus inter Orthodoxum & Anomæum dialogus, & Anomæus in ipsius exordio rogat: *Al Chrestianus es? Quid est Christianismus?* Et Orthodoxus ad primum respondet affirmatiuè, atque adiungit de secundo: *Dicere quidem necesse fuit, quòd sim seruus Christi, dicere uerò quid sit Christianismus, tutum non fuerit, nisi cognouero quisnam ille sit, qui hoc percunctatur, ne forte comperiar canibus res sanctas, & porcis margaritas projicere. Etenim si quid ex me quæras, & fueris ex fidelium numero, qui mysteriis innotantur, promptè id quod ego sum, tibi dixerò: quid sit autem fidelem esse, non dixerò, ne sit forte Judæus, qui me interrogat. Istorum dialogorum auctorem esse, qui septimo seculo uixit, Sanctum Abbatem ac Martyrem Maximum, est suprà ostensum. Et an ejus tem-*

Fol. 250.

Fol. 279.

Cap. 10.

pore uiguerit hæc disciplina, est valdè ambiguum. Existimo illum loqui iuxta Anomæi seu Eunomiani sæculi disciplinam. Eandem formam secutus est Scripor, qui Laodicensem Sancti Athanasii cum hæresiarca Ario disputatio nem finxit. Etenim & Athanasio & Ario, de Dei Verbi natura ac origine coram Probo Præfeto, quòd homo gentilis esset, disputare recusantibus ille respondit: *Hoc est uicique, quod totis uiribus cognoscere cupio, quid sit rectum & ueridicum Dogma, in quo me oporteat occultis mysteriis Sacramenta percipere. Neque enim modò mihi profunda mysteriorum Arcana patefieri desidero, sed illa nuda flagito demonstrari, que in uestra fide extrinsecus habentur & publicè prædicantur, id est, quod unus ac idem uerus Deus sit uisibilium ac inuisibilium conditor rerum. Et quia hæc uos uno ore profiteri non nescio, quæ causa existerit, ut in tam uarias diuidamini Sectas. Quæ sunt uera, & quæ sunt falsa, intelligi omnino non possint, priusquam uestro certamine, digno patientiæ moderamine habito; quid sit congruum, diligentius cognoscamus. Ex his uides etiam Diuini Verbi naturam ac originem fuisse unum illorum, quæ Dominica lex ueritatè canibus & porcis aperiri. Et istam legem etiam Ariani tunc religiosè obseruabant.*

Eandem disciplinam constantissime prædicauit ac tenuit Sanctus Gregorius Nazianzenus. Etenim in magni Athanasii encomio arguit Seleuciensem Synodum, quòd mysticas quæstiones spectante uulgo tractasset. Uti que quæstiones de Diuini Verbi origine ac natura. Et in prima Theologica oratione scribit: *Cur Dei generationem & creationem, & Deum ex nihilo ortum, cur sectiones, & diuisiones, & resolutiones ille audit, qui seruo atque offenso animo hujusmodi sermones expendit? Agit de gentili nostras disputationes audiente. Et Catholicos & Arianos arguit, quòd de Dei Verbi natura ac origine coram gentilibus disceptarint. Istud ipsum culpat in carmine de sua uita. Lamentatur à gentilibus magis philosophica, quàm à nobis Diuina estimari Dogmata. Et adiungit suæ lamentationis causam: *Gentiles isti, qui non iisdem sacris initiati sunt, cruorem potius suum, quàm sermones quosdam impartirent.* Istam nostram loquacitatem demonstrat esse obnoxiam gravissimis incommodis. Et in Oratione in Sanctum Baptisma scribit: *Habes quæ de mysterio foras exportare, atque ad uulgi aures afferre licet. Cætera intus, Trinitate iuuant, aditices: Quæ etiam ipsam apud teipsum occulta & clausa habebis.* Palàm laudat Apostolicum Symbolum: Et affirmat quosdam ejus articulos posse, quosdam non posse uulgò propalari. Et in prima aduersus Imperatorem Julianum inuestiua scribit: *Apud nos quoque abditi quidam & abstrusi sermones sunt. Nempe metaphoræ & allegoriæ, quibus Diuinam Essentiam, quedam attributa, & mystica opera involuimus & occultamus. Ita exponit Elias Cretensis. Et luceat ex sequentibus Gregorii uerbis: *Uerum quamnam duplicis eorum sensus est ratio, & quæ uis, ac facultas?***

Quòd inter istos arcanos sermones fuerit etiam Apo-

Orat. 23.

Orat. 33.

Orat. 40.

Orat. 3.

Apo-

Apostolicum, & quodvis aliud Ecclesie Symbolum, disertè tradit in suarum Catecheson præfatione Sanctus item Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, dicens ad Competentes: *Cum Catechesis recitatur, si Catechumenus ex te quaesierit, Quid dicebant Doctores, nihil dicas externo. Mysteria enim tibi, & spem futuri sæculi tradidimus. Custodi hoc mysterium Retributori, & numquam audi aliqueum dicentem: Quid obest si ego didicero? Etiam egroti vinum quandoque possulant: Quod si intemperivè illis detur, pbvensim conciliat. Et duo nascuntur mala. Nam & eger interit, & Medicus malè audit. Sic & Catechumenus, si audiat mysteria à fidei, pbvensim patitur. Nescit enim quid audierit, & tamen arguit rem ignotam, ac Distra irridet; fidelis verò tamquam proditor condemnatur. Jam ergò tu in fimbis nostris constitutus cave ne quid effutias; non quod digna narratione non sint ea, quæ ibi dicuntur, sed quod indignus est ille audire, cui referres. Fueras & tu aliquando Catechumenus, neque proposita mysteria tibi enarrabantur. Quando autem sublimitatem eorum, quæ nunc traduntur, experientia didiceras, tunc plenè intelliges Catechumenos non esse dignos, qui ea audiant. Loquitur ad eos, qui nomina dederant; hoc est, ad Competentes. Proinde per Catecheses intelligit Symbolum cum ejus tunc fieri consuetis expositionibus. Erant hæc solemnissimæ. Etenim quinque earum libros scripsit Sanctus Augustinus. Et plures sermones. Quod fecerunt & alii Patres. Et omnes suis Competentibus semper rigidissimè venterunt, ne Catechumenis, eorum passim curiosissimis, hæc mysteria ullatenus enuntiarent. Eadem de causa Symbolum Competentibus non scripto, sed viva dumtaxat vocetradebatur. Ne videlicet charta forsitan veniret ad gentiles aut Catechumenos. Nam & hæc de causa verbalem Christianæ Confirmationis formulam Sanctus Papa Innocentius non fuit ausus inferere suis litteris ad Decentium Episcopum Eugubinum.*

Sanctus Cyrillus pergit etiam in sexta Catechesi: *Evangelium audiri ab omnibus expeditur. At Evangelii gloria solis Christi germanis tribuitur. Dominus in parabolis loquebatur eis quidem qui poterant audire. Discipulis verò privatim parabolis & similitudines exponere. Glorie fulgor est eorum, qui jam illustrati sunt, excæcatio infidelium. Hæc mysteria & Sacramenta nunc Ecclesia patefacit ei, qui ex Catechumenis excedit. Nec moris est gentilibus exponere. Non enim gentili cuiquam de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto arcana mysteria declaramus. Neque palam apud Catechumenos de mysticis verba facimus, sed multa sæpè loquimur occultè, ut fideles qui rem tenent, intelligant, & qui non tenent, ne ledantur. Inter Arcana, quæ gentilibus Catechumenis non poterant tradi, & Competentibus tradi incipiebant, affirmat esse etiam Sanctissimæ Trinitatis mysterium. Item Sacramentum Dominicæ Incarnationis. Hinc laudatæ suæ præfationi subiungit hanc protestationem: *Catecheses istas illuminatorum accedentibus quidem ad Baptisma, & qui hoc Lavacrum habent jam fi-**

delibus, legendas exhibeas; Catechumenis verò, & aliis qui non sunt Christiani, ne dederis. Alioquin redditurus es Domino rationem. Hæc Catecheses aliud non sunt quàm expositio Symboli, seu Fidei nostræ in Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum, ac in Dei Filii economica mysteria. Et tamen legi non poterant à Christianis aut Catechumenis, sed à solis Competentibus aut Fidelibus. Sanctus Cyrillus fuit unus è Constantinopolitanæ Synodi Patribus, ideoque cum ejus septimo Canone loquitur, ac distinguit tres Novitiorum nostrorum classes: Christianos, Catechumenos, Competentes. Cunctis usque ad competentiam Catechumenis tradebantur sola naturalis cognitio Dei, & sola moralia documenta. Proximè antè Competentiam in ipsis celebrabatur Sacramentum aptentionis, de cujus fonte dicit Evangelista: *Dominus Discipulis aperuit sensum, ut intelligerent Scripturas.* Catechumenis aures ad Symbolum & omnem humanæ Redemptionis mysterium intelligendum isto Sacramento aperiabantur.

Insigniter hæc apud Photii Bibliothecam elucidat Sanctus Eulogius Patriarcha Alexandrinus: *Earum quæ in Ecclesia sunt à verbi ministris traditæ doctrinæ, quædam Dogmata sunt, quædam præconia & differentia. Dogmata cum occultatione & sapientia declarantur, & obscuritati de industria sæpè involvuntur, ne prophanis sint Sancta exposita, & margaritæ porcis obiciantur. Præconia sine ulla obscuritate dicuntur, & ea præsertim quæ de Præceptorum ac Divinæ reverentiæ observatione tractant. Sunt præterea Dogmata quædam obscuriora, quæ omnino, ut ita dixerim, tacentur; solis verò illis mysticè traduntur, qui fideles habent spiritualem sapientiam per verbum vivum.* Quæ omnia docuit Magnus Basilus, Sanctus Gregorius Nissenus, Apostolicarum Constitutionum Author, vulgaris Dionysius Areopagita, Sanctus Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus, & alii Græcorum Patres. Præsertim Sanctus Joannes Chrysostomus. In quadragesima super primam ad Corinthios epistolam homilia inter ista Secreta ponit Symbolum. Et videtur loqui de Constantinopolitano. Hoc enim suis Competentibus tunc passim tradebat Orientalis Ecclesia. Et de Cherubim ac Seraphim, aliisque Sanctorum Angelorum ordinibus & hierarchiis concionaturus præfatur: *Nemo prophanus adest, nemo piacularis, immundus nemo, & hac auditione indignus.* Et dat causam: *Mysticè nobis suscipiendæ sunt narrationes.* Desumpsit hanc formam ex Origenis sexto libro contra Celsum. In vigesima quarta homilia super Apostolorum Actus affirmat Divinam Providentiam esse Sacra Scripturæ abyssum, ac ejus expositioni etiam præfatur: *Donec pollicearis mihi quod illumineris, quod illuminatus rectè vivas, non licet mihi talia involgare.* Septima super laudatam ad Corinthios epistolam homilia eidem legi subijcit mysterium Dominicæ Incarnationis. Vigesima septima super Genesim homilia videtur idem sentire de oratione Dominica. Et certè etiam hæc tradebatur solis Competentibus. Et qui-

quidem post traditum Symbolum. Et dici non poterat, nisi à Regeneratis ac justificatis. Quidquid sit sextadecima super Genesim homilia affirmat primum Diabolica in humanum genus invadit Delictum fuisse verba: *Cur præcepit vobis Deus, ne comederetis ex omni ligno Paradisi? Et primum Evæ Delictum fuisse Responsum: De fructu lignorum, quæ sunt in Paradiso, vescimur; de fructu verò ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & tangere illud, ne forte moriamur.* Circumscripta mulier curioso Diabolo enuntiavit omne Divini Mandati mysterium. Hoc ejus delictum Sanctus Joannes graviter & merito exaggerat. Adeo antiqua est ista Secreti lex. Est in Paradiso data, renovata in Patriarchis ac Prophetis, ac per ipsum Christum Dominum introducta in Ecclesiis.

Quod ipsum constanter docuerunt Latini Patres. In libro de Synodis Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus necesse habuit adducere Nicænum Symbolum. Attamen non præsumpsit nisi præmissa apologia: *Et ipsam quidem tunc religiosè conscriptam fidem, nunc quoque huic sermone nostro non irreligiosè inseremus.* A lectoribus postulat inferendi veniam, & ob necessitatem sperat se non acturum irreligiosè, seu contra Evangelicum Canonem. Et in Sancti Matthæi Commentariis scribit: *Ergò & incorporationem Verbi Dei, & Passionis mysterium, & virtutem Resurrectionis non promiscuè tractare nos convenit, neque imperitè injuriosè proferre, ne ignorantiam nostram, si perfectè scientiæ desit instructio, proterant canes & porci, atque conculcent, & infirmitatem Passionis in Deo irrideant, conversique in nos contradictionum aculeis imperitiam nostram fidemque dirumpant.* Sub isto Evangelico Secreti Præcepto affirmat contineri hæc præsertim mysteria. Ea enim & Apostolus dixit gentilibus videri stultitiam. Quod rerum spiritualium Sacramenta publicari non valuerint, etiam docet in primæ ad Thessalonicenses epistolæ commentario Hilarus Diaconus: *Et per ipsa intelligit Divinam Essentiam, Attributa, ac sanctissimam Trinitatem. In primo de adulterinis conjugii libro Sanctus Augustinus quorundam, existimantium isto Domini Præcepto indignos arceri ab Ecclesie Sacramentis, sententiam refert, & licet non plenè improbat, adjungit: Cum hoc diceret Dominus, credendum est significare voluisse, quod lucem intelligentiæ spiritualis immunda corda non portant. Et si portanda Doctor ingesserit, quæ non rectè accipiunt, quia non capiunt, vel reprehensionis morsibus lacerant, vel contemnendo conculcant.* Affirmat Apostolum hæc regula non dumtaxat adversum gentiles & Catechumenos, sed etiam ad fideles fuisse usum, & probat ex ejus ad Corinthios verbo: *Lac vobis potum dedit, non escam.* Quod solidam sublimis veritatis escam illi nondum possent ferre. Est enim cibus Grandium. Addit Augustinus ipsum Dominum ex eadem regula dixisse ad electos Discipulos: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.* Quod ipsum docet in noni

Psalmi commentario, in libro de utilitate credendi, ac in aliis locis.

Ergò per canes & porcos Dominus intellexit præsertim gentiles & Catechumenos. Intellexit etiam adhuc carnales aut animales fideles. Porro post datam Ecclesiis à Magno Constantino pacem ac libertatem publicis Divini verbi per Episcoporum aut Presbyterorum conciones expositionibus non soli fideles & Competentes sed quisvis Catechumeni aderant. Quin etiam Judæi atque Pagani. Ita Majores nostri ad omne imperium Domino Deo ac ejus Evangelio subjugandum crediderunt expedire. Attamen Secreti lex permansit integra. Hinc nostri Doctores in publicis istis concionibus sola ad Christianæ legis ac Divinæ Reverentiæ observationem spectantia moralia Præcepta, necnon & clara ac vulgò nota Christianæ fidei Dogmata passim tradebant sine involucre. Ad quemvis alicujus Sacramenti aut arcanioris articuli intercursum adhibebant verborum vela, & adjugebant: *Norunt fideles. Norunt initiati.* Ita nostri Arcanis fartatecta erat sua reverentia, & non intelligentibus accensa curiositas multos ad Ecclesiam invitabat, immò & compellebat. Ita in oratione ad morosos Baptisti dilatores Sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus exclamavit ad senes Catechumenos: *Me tui pudeat, quod cum consueveris, adhuc ejiceris cum Catechumenis, tamquam insipientes puellus, qui Arcana flere non potest, cum dicendum est mysterium.* Unire populo mystico, & arcanos discere sermones. Quæ adhortandi forma omnibus tunc Doctoribus fuit familiaris. Et quidem ipsam non invenies in habitis ante Constantini tempora concionibus. Nec item hanc parcemiam: *Norunt fideles.* Reperies quidem in Patrum libris, ac non in dictis ad populum sermonibus: Quod tunc solis fideles adessent. Dominicam igitur hujus Secreti legem laudat in præfati loco Septimius, & Evangelicum Dogma affirmat ejus causa appellatum fuisse Depositum. Quod nempe, tamquam nostræ fidei commissus thesaurus, non possit passim monstrari & vulgari. Quia spoliari desiderat, quæ thesaurum publicè portat in via.

Dominus palam edixit, &c.

Doctor affirmat eum ipsum Christum Dominum nostrum, qui porcis margaritas, & canibus Sanctum projecit vetuit, palam & sine ulla alicujus recti Sacramenti significatione edixisse & mandasse Apostolis, ut omnia & singula ubique gentium plenè prædicarent. Et hoc utrumque ejus Mandatum esse pariter Divinum, ideoque pariter observandum. Et adjungit hoc posterius Edictum esse fundatum in mystica ac parabolica ejus prædicatione. Et probat triplici testimonio. Hunc esse præfati loci sensum evincunt mutata tempora in verbis: *Edixit, Præceperat, Præfiguraverat, Docebat.* Verba, *Palam edixit,* videntur respicere Mandatum: *Docete omnes gentes,* docen-

Cap. 26.
27.

Tom. 3.
fol. 380.

docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis. Hocce Edictum Doctor affirmat fuisse datum non dumtaxat post Resurrectionem, sed & frequenter antea. Dum scilicet Dominus praeceperat audita in tenebris praedicari in luce & è tectis, dum veterat mnam in fudario abscondi: Dum prohibuerat lucernam poni sub modio. Hæc omnia Mandata affirmat ab Apostolis fuisse benè intellecta, & non neglecta, sed adimpleta plenissimè, ideoque ipsos nullibi mutila prædicasse. Utrumque jam dictum Domini Mandatum fuisse ab ipsis expletum: Utiq; suis temporibus, locis, ac personis. Et quòd hæc Domini Præcepta cum Secreti lege quàm optimè concordent, suprà ostenderunt Sanctus Clemens Alexandrinus, Sanctus Hilarius Pictaviensis, & Sanctus Joannes Chrysofomus. Videatur & beatus Hieronymus in commentario Sancti Matthæi.

Neminem, quod scio, verebantur, &c.

Pravæ prædicationis fontes sunt tres: Ignorantia, dolosa malitia, & humanus timor. Duos primos non fuisse in Apostolis demonstravit Doctor, ideoque nunc pergit ad tertium. Porro prima Christianæ Religionis exordia habuerunt duos terribiles Adversarios: Hebræorum Rempubicam, & Imperium Romanorum. Quod neutrum timuerint, ideoque ex neutrius metu mutila prædicaverint Apostoli, affirmat Septimius: Quod non tantum in Ecclesiis seu Ecclesiasticis fidelium conventibus, sed etiam in infidelium & contradicentium Judæorum Synagogis, ac aliis gentilium publicis locis liberissimo ore ac animo prædicaverint omnem veritatem. Quis enim novis Dogmatibus terribilior locus, quàm Areopagus Atheniensium? Quod enim istic Anytus & Melitus Socratem de prædicatis novis Dæmoniis accusaverint, & quod ipsum, licet proprium civem, iste Senatus ea de causa ad bibendam mortiferam cicutam damnaverit,

testatur in quarto contra Celsum libro Origenes. Fol. 108. Et quanta libertate istic Sanctus Paulus prædicaverit, refert Sanctus Lucas in Actis. Hinc intellege, cur quidam Athenienses illum dixerint novorum Dæmoniorum annuntiatorem, atque ita accusatum duxerint ad Areopagum. Quia nempe censebant esse novum Socratem, ideoque & pari cicuta dignum. Quod pari constantia alii etiam Apostoli ubique docuerint, & Evangelium suo tandem sanguine sigillaverint, est omnibus notum. Hinc & notum est, quod neque fundandis, neque jam fundatis Ecclesiis aliquid Evangelici dogmatis potuerint subtrahere, & paucis seorsim demandare. Neque apud gentes, neque apud Judæos.

Quamquam est quædam inter domesticos, &c.

Per Apostolorum domesticos Doctor intelligit ipsorum in fundandis ac visitandis Ecclesiis adjuutores & focios. Quales Sancto Paulo Lucas & Barnabas, Sancto Petro fuerant Marcus & Glaucias. Et alii aliis. Et quòd his illi singularia & arcana tradiderint, non est dubitandum. His omnibus dixerunt, *Depositum custodi.* Attamen absit, ut illis aliam fidei regulam, seu aliud Symbolum superdlexerint. Capitales, cum Marcionitis ac aliis Gnosticis controversi, in Symbolo Articuli sunt tres: De Deo rerum omnium Creatore, de Domino nostro ac ejus filio JESU Christo, ac de Resurrectione Carnis. Doctor affirmat quod omnes Apostoli circa hæc tria semper & ubique idem docuerint. In Ecclesia, in hospitio, in aperto, in secreto, apud omnes, apud paucos, in prædicationibus, in epistolis, ac aliis scriptis. Et istud ipsum fundatis à se Ecclesiis, & illic à se consecratis Episcopis rigidissimè injunxerunt: *Ne scilicet Evangelium in diversitate tractarent.* Omnes in diversitate tractaturos profcripserunt ad hæreses & schismata. Jusserunt ab omnibus *Catholicè* doceri.

CAPUT XXVII.

Ejusdem fidei Ecclesiæ ab Apostolo correptæ ac laudatæ.

SI ergò incredibile est, vel ignorasse Apostolos plenitudinem prædicationis, vel non omnem ordinem Regulæ omnibus edidisse, videamus ne fortè Apostoli quidem simpliciter & plenè, Ecclesiæ autem suo vitio aliter acceperint quàm Apostoli proferebant. Omnia ista scrupulositatis incitamenta invenias prætendi ab hæreticis. Tenent correptas ab Apostolo Ecclesias: *Quæ insensati Galatæ, quis vos fascinavit? Et, Tam bene currebatis, quis vos impedit? Ipsumque principium: Miror quod sic tam citò transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam ad aliud Evangelium. Item, ad Corinthios scriptum, quòd essent adhuc carnales, qui lacte adhuc educarentur, nondum idonei ad pabulum; qui putarent se scire aliquid, quando nondum scirent quemadmodum scire oporteret. Cum correptas Ecclesias opponunt, credant emendatas. Sed & illas recognoscant, de quarum fide & scientia & conversatione Apostolus gaudet, & Deo gratias agit: Quæ tamen hodiè cum illis correptis unius institutionis jura miscent.*

SCHOLION.

Ecclesiæ autem suo vitio aliter acceperunt, &c.

QUòd Apostoli germanam faciendi Christiani disciplinam ignoraverint, aut ipsam ex nequitia vel humano metu mutilam prædicaverint, est adeò foeda calumnia, ut plures etiam Gnostici de ipsa erubuerint. Hinc quod illi istam disciplinam plenè & scivissent & prædicassent, sunt professi, attamen ad firmandam suam Sectam addiderunt, quòd Ecclesiæ ipsos non intellexissent, ideoque suo vitio acceperint aliter, quàm illi prouulissent. Quòd Gnosticorum quidam ita senserint, affirmant sequentia verba: *Omnia ista scrupulositatis incitamenta invenias prætendi ab hæreticis.* Et suam scrupulositatem probabant ex Galatis & Corinthiis, quorum

Dogmata Sanctus Paulus corripuit, ideoque censuit illa devia, & se ab istis pravè intellectum. At Septimius reponit: *Cum correptas Ecclesias opponunt, credant emendatas.* Hinc concludit ex istarum Ecclesiarum lapsu nullum secretis Gnosticorum Dogmatibus præberi fundamentum aut fomentum. Et profecto istæ Ecclesiæ Apostolicam prædicationem non malè intellexerant, sed ab ipsa benè intellecta fuerant deturbatæ per Pseudo-Apostolos & seductæ. Apertissimè lucet ex Apostolicis ad ipsos litteris. Et quod per Sanctum Paulum correctæ ac reductæ fuerint, insigniter ostendit Septimius: *Sed & illas recognoscant, de quarum fide, & scientia, & conversatione Apostolus gaudet, & gratias agit, quæ tamen hodiè cum illis correptis unius institutionis jura miscent.* Nempe *communicationem pacis, appellationem fraternitatis, & conteserationem hospitalitatis. Quæ jura non alia ratio regit, quàm ejusdem Sacramenti una traditio.* Hinc lucet istas Ecclesias fuisse correctas ac reductas.

CAPUT XXVIII.

Quod apud multos unum est, non est erratum, sed traditum.

AGe nunc omnes erraverint, deceptus sit & Apostolus de testimonio reddendo quibusdam. Nullam respexerit Spiritus Sanctus, uti eam in veritatem deduceret, ad hoc missus à Christo, ad hoc postulatus de Patre, ut esset Doctor veritatis. Neglexerit officium Dei villicus, Christi vicarius, sinens Ecclesias aliter intelligere, aliter credere, quam quod ipse per Apostolos prædicabat. Ecquid verisimile est, ut tot ac tantæ in unam fidem erraverint? Nullus inter multos eventus unus est exitus. Variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterum quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum. Audeat ergo aliquis dicere illos errasse qui tradiderunt.

SCHOLIION.

Age nunc, omnes erraverint, &c.

DOctor affirmat hanc Gnosticorum de Ecclesiis calumniam sibi ipsi non cohære, incidere in turpissimas ineptias, esse belluam quæ semetipsam devoret. Incidit in sequentes ineptias. Prima est, quod omnes per Apostolos fundatæ Ecclesiæ erraverint. Etenim si soli Gnostici recta doceant, clarum est omnes Catholicas Ecclesias errasse. Secunda ineptia est, quod ita etiam Sanctus Paulus erraverit in reddendo quibusdam Ecclesiis testimonio: Nempè de quarum fide & scientia, & conversatione gaudet, & Deo gratias agit. Ita illi etiam Paulum, quem solum garriebant irrefragabilem, profitebantur deviasse. Tertia ineptia est, quod Spiritus S. nullam Ecclesiam respexerit, ut eam in veritatem deduceret, atque ita etiam ille neglexerit suum officium. Etenim officium, cui eum Christus Dominus à Deo Patre rogavit, & ad quod ipsum in Pentecoste suis Discipulis misit, erat Ecclesias deducere in omnem veritatem. Erat Dei villicus, exaltati ad Patris dexteram Christi in docendo vicarius. Nec dumtaxat officium suum sic ille neglexit, sed est insuper prævaricatus. Etenim Ecclesias aliter intelligere & credere permisit, quam ipsemet per Apostolos prædicaret. Officium, quo jussus erat esse veritatis Doctor, est prævaricatus. Hæc sunt splendida Dogmata Gnosticorum.

Ecquid verisimile est, ut tot ac tantæ in unam fidem erraverint, &c.

Doctor demonstrat calumniam sibi ipsi non cohære, sed vorari à semetipsa. Eò quòd garricrem manifestè falsam, immò & impossibilem. Garricrem enim omnes sub cælo Ecclesias Apostolicam prædicationem malè intellexisse, atque ideo errasse. Septimius affirmat id esse impossibile. Eò quòd omnes sub cælo in quibuscumque gentibus Ecclesiæ constanter teneant ac semper teneant eandem fidem, ideoque impossibile sit istam uniformem fidem esse errorem. Et dat impossibilitatis causam: Nullus inter multos eventus unus est exitus. Variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterum quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum. Hinc concludit Gnosticorum calumniam sibi ipsi non quadrare. Et adjungit: Audeat ergo aliquis dicere illos errasse qui tradiderunt. Hoc est, eundem in errorem cecidisse & convenisse non possunt omnes sub cælo Ecclesiæ, nisi illum eundem Apostoli ubique prædicaverint, atque ita erraverint & ipsi: Quod ista Gnosticorum classis erubescit dicere.

Cunctæ per orbem gentes habent diversos mores, linguas, vestes, leges: Et quævis suarum, licet ineptissimarum, legum est tenacissima. Quare non malè dixit Pindarus legem esse Regem omnium: Regem cujusque gentis. Nam & Reges

ges debent secundum leges vivere & regere. Quid ineptius & barbarius, quam defunctos parentes devorare? Et tamen istiusmodi legem habentes Indi, quos Callatias appellant, à Dario Persarum Rege rogati, quantum mereri vellent, ut defunctos parentes, Græcorum more, deinceps rogo cremarent, fuerunt attoniti, & Regem rogarunt, ut dignaretur bona verba canere. Ita habes apud Herodotum. Quòd gentes olim perire, quam in alienos mores aut leges transire maluerint, doceri possit multis exemplis. Et hinc quòd omnes sub cælo gentes recesserint à suis Dogmatibus & legibus, & unicum Christi Domini Dogma, unicam Evangelii legem admiserint, est incomprehensibile miraculum, palàm Divinum opus. Ipsum insigniter exponit ac prædicat Sanctus Irenæus. Hanc prædicationem cum acceperit, & hanc fidem Ecclesia, & quidem in universum mundum disseminata, diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans, & similiter credit eis, videlicet quasi unam animam habens, & unum cor, & consonanter hæc prædicat, & docet, & tradit, quasi unum possidens os. Nam est in mundo loquelæ dissimiles sunt, sed tamen virtus traditionis una & eadem est. Et neque hæc quæ in Germania sunt fundatæ Ecclesiæ, aliter credunt, aut aliter tradunt. Neque hæc quæ in Hibernis sunt, neque hæc quæ in Celtis, neque hæc quæ in Oriente, neque hæc quæ in Ægypto, neque hæc quæ in Lybia, neque hæc quæ in medio mundi sunt constitutæ. Sed sicut Sol, creatura Dei, in universo mundo unus & idem est; sic & lumen, prædicatio veritatis, ubique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire. Et neque qui valdè prævalent in sermone, ex iis qui præsumunt Ecclesiis, alia quam hæc sunt, dicit. Nemo enim super Magistrum est. Neque infirmus in dicendo deminorabit traditionem. Cum enim una & eadem fides sit, neque is, qui multum de ea potest dicere, ampliat, neque is qui minus, deminorat. Hanc unitatem affirmat esse irrefragabilem ac evidentem characterem Divinæ veritatis.

Ex eadem regula affirmat omnem in Dogmate diversitatem esse manifestum erroris indicium. Etenim adversus Gnosticos, ex superius laudati Secreti sceleratissimo abusu garrientes se loqui sapientiam inter perfectos, scribit in tertio libro: Et hanc sapientiam unusquisque eorum esse dicit, quam à semetipso adinvenit, fictionem videlicet, ut dignè secundum eos sit veritas, aliquando quidem in Valentino, aliquando autem in Marcione, aliquando in Cerintho, deinde in Basilide, qui autem & in illo, qui contra disputat, qui nihil salutare loqui potuit. Unusquisque enim ipsorum omni modo per-versus semetipsum regulam veritatis depravans, prædicare non confunditur. Etenim veritas est una semper & eadem, ideoque nequit in variis esse varia. Hoc ipsum Irenæus nervosè demonstrat in quinto libro, atque concludit: Et Ecclesiæ quidem prædicatio vera & firma est, apud quam una eadem salutaris via in universo mundo ostenditur. Hinc præscribit apud Gnosticos, qui

bus sunt tot Dogmatum adversa Placita, quòd hominum capita, non esse veritatem.

Eadem præscriptione adversum Arianos utitur in libro de Nicænæ fidei Decretis Sanctus Athanasius: Est ibi, ut Patres tradiderunt, verè discipline & Magisterii argumentum, ubi eadem constituentur, nec ab invicem, nec à Majoribus dissentiant. Qui igitur hoc animo non sunt, mali potius, quam veri Præceptores appellari debent. Certè Ethnicis, cum nec eadem profiteantur, sed inter se discrepent, veram disciplinam non habent. Sancti contra sunt sincerè veritatis præcones, eò quod inter se sententiis conveniunt, & nullo dissidio laborant. Eadem præscriptione adversum eosdem hæreticos utuntur Sanctus Basilius, Sanctus Gregorius Nazianzenus, & alii passim Patres. Etenim Ariani, non minùs quam Gnostici, statim fuerunt lacerati in plurima frustra, omnia sibi invicem contraria, & sese mutuò mordentia. Fuisse Divinæ Providentiæ, quæ mendacium toti mundo ita patefacere voluit, opus affirmant laudati Patres. Ab eadem providentia Donatistas fuisse ad eundem finem laceratos in Primianistas, Maximianistas, Rogatistas, Claudianistas, Urbanistas, & alia id genus monstra, frequenter affirmat Sanctus Augustinus. Idem evenit Apollinistas, Pelagianis, Nestorianis, Eutychianistis, & cunctis passim aliis. Et istud ipsum hodiè videmus in Lutheranis, ac præsertim in Calvinistis. Ipsos ut ad unicæ matris gremium redeant, ita hortatur Divina Clementia.

Est præscriptio adeò manifesta; ut eadem gentiles, qui cunctos cum Catholicis hæreticos censebant esse unicum Christiani dogmatis corpus, sint adversum nos usi. Ita testatur in septimo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus: Gentiles primum hoc adversum nos adducunt, dicentes non oportere credere propter dissensionem hæreson. Retardatur enim ac differtur veritas, dum alii alia constituunt dogmata. Etiam in alio ejusdem libri loco scribit: Cum unus sit Deus, & unus sit Dominus, propterea id etiam quod est summè venerabile, & ex eo quòd sit solum claudatur, uti quòd sit imitatio principii quod est unum. In unius ergò naturæ sortem cooptatur Ecclesia, quæ est una, quam conantur hæreses in multas discindere. Addit Ecclesiam esse unam propter unitatem unius fidei, quæ est ex propriis testamentis, vel potius ex testamento, quod est unum diversis temporibus. Et in libro Anchorato scribit Sanctus Epiphanius: Nostra professio jam tum à Lege, Prophetis, Evangelis, Apostolis, ac Apostolicis temporibus ad hæc nostra in Ecclesia Catholica incorrupta servatur, quæque per invidiam ac turbas adversis unam ac veram fidem concitatas singulis quibusque temporibus, variarum hæreson infestatione iactata, ac multis incommodis earum importunitatem consiliata; illa, inquam, ipsa fides; spes, ac salus nostra in sua veritate persistit, cum ex adverso hæreses identidem sua se labe contaminent, & ab Ecclesiæ societate separentur. Est opus manifestè Divinum.

Lib. 1. cap. 3.

Cap. 2.

Cap. 20.

Fol. 753.

Fol. 765.

Cap. 83.

vinum, ideoque firmissima præscriptio. Eandem in nos frequenter apud Origenem detorsit Celsus Philosophus. Eadem hodie in nos, quod diversas & adversas Doctorum Scholasticorum sententias permittamus, utuntur Lutherani & Calvinistæ. At aliud est circa funda-

mentale & necessarium dogma, aliud circa questionem dissentire. In his unusquisque, dummodo istam fundamentalem ac immutabilem non lædat regulam, potest in suo sensu abundare. Circa regulam est una fides, quia unus illius author Deus.

C A P U T XXIX.

Error veritate semper est posterior.

Quoquo modo sit erratum, tam diu utique regnavit error, quamdiu hæreses non erant. Aliquos Marcionitas & Valentianianos liberanda veritas expectabat: Interea perperam evangelizabatur, perperam credebatur. Tot millia millium perperam tincta, tot opera fidei perperam administrata; tot virtutes, tot Charismata perperam operata; tot Sacerdotia, tot ministeria perperam functa: Tot denique martyria perperam coronata. Aut si non perperam, nec in vacuum, quale est, ut ante res Dei current, quam cuius Dei notum esset? Antè Christiani, quam Christus inventus? Antè hæresis, quam vera doctrina? Sed enim in omnibus veritas imaginem antecedit; post rem similitudo succedit. Cæterum fatis ineptum, ut prior doctrina hæresis habeatur; vel quoniam ipsa est quæ futuras hæreses cavendas prænuuntiabat. Ad ejus doctrinæ Ecclesiam scriptum est, immò ipsa doctrina ad Ecclesiam scribit: *Et si Angelus de cælo aliter evangelizaret citra quam nos, anathema sit.*

SCHOLION.

Quoquo modo sit erratum, &c.

Sensus est hic, permittamus primitivam sub Apostolis Ecclesiam errasse. Demus hoc Gnosticis. Errasse ex quavis tandem causa: Sive ex Apostolorum ignorantia aut nequitia, sive ex Ecclesiarum devio intellectu. Si ita sit, tandiu utique regnavit error, quamdiu hæreses non erant. Doctor affirmat rem hanc esse paradoxam, quòd Divina Clementia primitivas sub omni cælo Ecclesias generatim deviare permiserit, ac ipsis non miserit verum doctorem & correctorem. Aliquos Marcionitas aut Valentianianos liberanda veritas expectabat. Est dignissimus sarcasmus in istos fabulones, censentes se è cælo lapsos ad veritatem,

quam Apostoli noluerant aut non potuerant prædicare, ex ipsorum erroribus & quasi captivitate vindicandam ac liberandam. Eodem sarcasmo Doctor utitur in primo adversus Marcionem libro: *Ajunt Marcionem non tam novasse regulam, quam retrò adulteratam recurasse.* O *Christe patientissime Domine, qui tot annis interversionem prædicationis tuæ sustinisti, donec scilicet tibi Marcion subveniret.* Adversus similem Novatianensium de suo Novatiano præsumptionem scribit ad Symphorianum Sanctus Pacianus Barchinonensis Episcopus: *Ergo à Christo usque ad Decem, sub quo Novatianus est Ecclesia egressus, Principatum nullus intelligens. Novatiano vindice Justitia liberatur: Authore corrigitur, quidquid erravit.*

Notanda sunt Tertulliani verba: *Retrò adulteratam recurasse. Interversionem prædicationis tuæ.* Videntur asserere, quòd Marcion non pri-

primitivam Apostolorum prædicationem aut Ecclesiarum fidem improbaverit, sed dumtaxat dixerit postmodò adulteratam ac interversam, ideoque oportuisse recurari. Quidquid de Marcione sit, ita de se censuit Novatianus. Suum de Lapsis non danda Pace dogma dixit Apostolicum, semper viguisse in Ecclesiis, prius à Cornelio Papa adulteratum, ideoque se fuisse adstrictum ad istud recurandum. Garrivit deviasse omnem Ecclesiam, ideoque & à se fuisse reductam. Eadem sentit Hæresiarcha Artemon, de quo scribit in Ecclesiastica historia Eusebius

Lib. 5. Cæsarensis: *Ajunt isti omnes nostros Majores, & omnes Apostolos, ea quæ ipsi jam affirmant, non modò à Domino accepisse, verum etiam alios eadem docuisse, & veram prædicationis rationem usque ad Victoris tempora, qui decimus tertius à Petro fuit Romæ Episcopus, integrè servatam illam quidem, sed à Zephyrino illius Successore penitus corruptam fuisse ac depravatam.* Idem docuerunt Donatistæ. Dixerunt omnem Ecclesiam esse factam meretricem, & obscuram seu eclipsatam Lunam, ideoque Dominum dixisse, quòd ad sæculi finem fides vix esset invenienda. Quòd invenienda esset apud solos Donatistas. Istud ipsum garrivit ad Montanum delapsus noster Septimius. Quin & lapsus Lucifer, magnus ille Doctor atque Episcopus, garrivit Ecclesiam esse contractam ad solam Mastrucam Sardorum. Ita ad suum è Dei familia exitum fucandum garriverunt, & garrire debuerunt atque debebunt omnes semper hæretici. Ita Joannes Wicleffus garrivit auricularem confessionem & Eucharisticam transelementationem esse errores inductos ab

Cap. 2. Innocentio tertio. Testatur hoc Thomas Waldensis in præfatione ad libros de Sacramentis. Calumniam de Sacramentali confessione resumpsit in tertio Institutionum libro Joannes Calvinus.

Cap. 4. n. 7. At verò in quarto libro de sacrosancto Eucharistiæ Sacramento dogmatizans, scribit Magnum Gregorium fuisse postremum Romanæ Ecclesiæ Episcopum: Ut potè qui postremus rectè dogmatizaverit. Alii statim post Chalcedonense Concilium, alii non nisi ad septimi Gregorii tempora volunt Ecclesiam & rectè Christi dogmata cecidisse. Non ita pridem vidimus physicas conclusiones, garrientes veram corporeæ creaturæ noticiam latuisse usque ad felices natales Renati Carthesii. In omnes hujusmodi nugivendas doctrinas declamari possit cum nostro Septimio: O *Christe patientissime Domine, qui veritatem latere tolerasti, donec tibi Wicleffus, Lutherus, aut Calvinus subveniret. Semetipos evertunt. Etenim adversus talia garrientem Armenianum ac alios Donatistas rectè scripsit Sanctus Augustinus: Quid se ipsi jactant, quòd habeant aliquam Ecclesiam, si jam illis temporibus esse desistit? Dicant undè natus est Majorinus aut Donatus, ut per eos nascerentur Armenianus atque Primitivus.* Eo argumento frequentissimè utitur, & rogat de Donato: E quo pelago emerit, è qua terra ebullit, è quo cælo est delapsus? Etenim si tota Ecclesia perierit,

perit & tota, sine qua nullum Sacramentum operari potest, Sanctorum Communio, atque ita omnes isti Ecclesiæ reparatores ex sacro Christi Domini fonte prodire non possunt, sed debent ex humo aut mari germinasse, aut esse lapsi de cælis.

Interea perperam evangelizabatur, perperam credebatur, &c.

Doctor propositionem, quam gratis transire permiserat, jam revocat. Affirmat esse impossibile, ut ab Apostolicæ prædicationis exordio usque ad exortas hæreses fuerit erratum. Et dat causam: Quia est impossibile, ut tanto tempore fuerit perperam evangelizatum aut creditum. Et hoc etiam probat per varia media. Primum est: *Tot millia millium perperam tincta.* Quia nempè, si tunc non fuerit recta fides, nec vera fuit Ecclesia, adeoque nec Sanctorum communio: Et sic Baptismatis Sacramento desuit necessarium adjutorium, proindeque nemo per ipsum potuit in Dei Filium regenerari. Omnes fuerunt perperam ac in vacuum baptizati. Doctor confirmat jam laudatam doctrinam Sancti Augustini, abundè expositam in Scholiis ad Dictatum Sancti Gregorii septimi. Doctor loquitur ex priori ad Corinthios epistola: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & noviverim mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Ea, omnia perperam facio, & in vacuum. Nec enim fructus est bonus, qui de radice charitatis non surgit. Quævis istam radicem non habentia bona opera sunt folia sine fructu. At verò si usque ad exortas hæreses in Ecclesiis non fuerit recta fides, non possit fuisse charitas: Atque ita tot millium millia fuerunt perperam tincta, tot Charismata perperam administrata, tot Sacerdotia, tot ministeria perperam functa, tot denique martyria perperam coronata. At verò quis non videat hoc esse absurdissimum ac monstruosissimum? Quare hinc Septimius rectè concludit toto isto tempore non esse in cunctis sub cælo Ecclesiis malè evangelizatum aut creditum.*

Lib. 3. cap. 2. *quòd habeant aliquam Ecclesiam, si jam illis temporibus esse desistit? Dicant undè natus est Majorinus aut Donatus, ut per eos nascerentur Armenianus atque Primitivus.* Eo argumento frequentissimè utitur, & rogat de Donato: E quo pelago emerit, è qua terra ebullit, è quo cælo est delapsus? Etenim si tota Ecclesia perierit, *Christi Lupi Opera T. IX.*

Aut se non perperam, ac in vacuum, &c.

Ista assertio erat adeo absurda atque monstruosa, ut de ipsa etiam Marcionitæ ac alii Gnostici erubescerent, ideoque admitterent isto medio tempore fuisse & rectè creditum & evangelizatum. Hinc Tertullianus vertit vela in ipsos, demonstrat hoc juxta ipsorum confessionem esse impossibile, ideoque eos debere aut suo scelerato dogmati valedicere, aut istas monstruosissimas fabulas admittere. Etenim quale est, ut ante res Dei currerent, quam cuius Dei notum esset? Antè Christiani, quam Christus. Primarium ac penitens necessarium rectæ prædicationis ac fidei fundamentum est notitia veri Dei, & veri Christi. Ante aut citra hanc notitiam esse non possit vera religio, vera prædicatione, vera fides, verus Christianus. At verò juxta Marcionitas & alios Gnosticos nequaquam cæli & terræ Conditor, sed nescio quis alius invisibilis, innominabilis, ac otiosus Pater est verus Deus: Item non veram è Virginis substantia assumptam carnem indutus Dei Creatoris Filius, sed nescio quod aliud ab invisibili Patre missum imaginarium spectrum est verus Christus. Et hæc omnia ignorabantur usque ad Basilidem, Valentinum, Cerdonem, aut Marcionem: Nullus ista aut prædicaverat, aut intellexerat. De hac Marcionitica fabula Doctor insigniter scribit in tertio adversus ipsam libro: *Satis præjudicatum est Christum non alterius Dei intelligendum, quam Creatoris, cum determinatum est alium Deum non credendum præter Creatorem, quem adeo Christus prædicaverit, & deinceps Apostoli non alterius Christum annuntiaverint, quam ejus Dei, quem Christus prædicavit, id est, Creatoris, ut nulla mentio alterius Dei, atque ita nec alterius Christi agitata sit ante scandalum Marcionis. Facillimè hoc probatur Apostolicarum & hæreticarum Ecclesiarum recensu.* Ergo ante istorum nebulonum fabulosas blasphemias nemo fuerat verus Christianus. Ergo usque tunc omnia Sacramenta, bona opera, Charismata, Sacerdotia, Martyria perperam & in vacuum cucurrerunt. Ergo ista fedissima fax debet aut suas fabulas abjicere, aut has monstruositates admittere.

Antè hæresis, quam vera doctrina.

Hoc est aliud argumentum, ex quo Doctor demonstrat non esse possibile, ut isto primitivo tempore sit ubique perperam creditum aut prædicatum. Quia nempe hæresis nequit veram doctrinam antecedere. Et Doctor adducit duas hujus rei rationes. Prima est: *Quia in omnibus veritas imaginem antecedit, post rem similitudo succe-*

dit. Deinde vera doctrina futuræ hæreses cavendas prænuntiat, ac prænuntiare debet, ideoque debet & præcedere. Hunc locum respicit, ac insigniter elucidat Tertullianus in primo libro adversus Marcionem: *Marcion Deum, quem invenerat, extincto lumine suæ fidei amisit. Non negabunt Discipuli ejus primam illius fidem nobiscum fuisse, ipsius litteris testibus: Ut hinc jam destinari possit hæreticus, qui deserto quod prius fuerat, id postea sibi elegerit quod retrò non erat. In tantum enim hæresis deputabitur quod postea inducitur, in quantum veritas habebitur quod retrò & à primordio traditum est. Sed alius libellus hunc gradum sustinebit adversus hæreticos, etiam sine retractatu doctrinarum revincendos, quod hoc fiat de præscriptione novitatis.* Et in secundo libro: *Illic prænuntianda est regule interversio, ubi posteritas invenitur.* Et in quinto libro: *Soleo in præscriptione adversus hæreses omnes de testimonio temporum compendium figere, priorem vindicantem regulam nostram omni hæretica posteritate.* Et præscriptionis firmitatem demonstrat ex Apostolo. Eadem præscriptione utitur adversus hæresiarcham Hermogenem: *Solemus hæreticis, compendii gratia, de posteritate præscribere. In quantum enim veritatis regula prior, quæ etiam futuras hæreses prænuntiavit, in tantum posteriores quoque doctrinæ hæreses præjudicabuntur, quia sunt quæ futuræ veritatis antiquiore regula prænuntiabantur.* Hermogenis autem doctrina tam novella est. Denique ad hodiernum homo in sæculo. Et in libro adversus Praxeam laudat Apostolicum Symbolum, ac pergit: *Hanc regulam ab initio Evangelii decurrerit, etiam ante priores quosque hæreticos, nedum ante Praxeam hæreticum, probabit tam ipsa posteritas omnium hæreticorum, quam ipsa novellitas Praxeæ hæretici. Quo per æquè adversus universas hæreses jam hinc præjudicatum sit, id esse verum quodcumque primum, id esse adulterum, quodcumque posterius.* Addit esse firmissimam præscriptionem. Eadem utitur in septimo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus. Demonstrat Basilidem, Valentinum, ac Marcionem fuisse posteriores Apostolis, affirmat ipsos non relaxato Evangelicæ traditionis velo, sed per falsam ac averfam clavem referato, immò exciso ostio, aut perfocto Ecclesiæ muro irrupisse in Magistrum ac Principatum, atque prosequitur: *Quæ cum ita se habeant, clarum est ex antiquissima & verissima Ecclesia has recentiores, & quæ his sunt adhuc inferiores, tempore fuisse innovatas adulterinæ notæ hæreses. Ex iis quæ dicta sunt, manifestum esse existimo unam esse veram Ecclesiam, quæ verè est antiqua, in cujus catalogum referuntur ii, qui sunt justi secundum Propositum. Et statim incipit: Et substantia ergò, & cogitatione, & principio, & excellentia solam esse dicimus antiquam & Catholicam Ecclesiam. Consonat Sanctus Irenæus: *Agnitio vera est Apostolorum doctrina, & antiquus Ecclesiæ status in universo mundo, & character corporis Christi, secundum successiones Episcoporum, quibus illi eam, quæ in unoquoque loco est, Ecclesiam tradiderunt, quæ pervenit usque ad nos, cuius**

Fol. 764

Lib. 4. cap. 63

flosdita

stodita sine fisione Scripturarum translatione plenissima, neque additamentum neque ablationem recipiens, & lectio sine falsatione, & secundum Scripturas expositio diligens ac legitima. Notat Cerinthum, Valentinum, & Marcionem, qui sacras litteras abjecerunt, falsarunt, aut sunt pravè interpretati. De iisdem scribit & in alio loco: *Omnes hæretici valde posteriores sunt, quam Episcopi, quibus Apostoli tradiderunt Ecclesias. Et hoc in tertio libro cum omni diligentia manifestavimus.*

Her. 75. cap. 6.

Ex eadem præscriptione Sanctus Epiphanius laudat Apostolicas Constitutiones, & pergit adversus hæresiarcham Æcium: *Jam verò utri tandem illorum peritiores sunt? An errore deceptus homuncio, qui nunc tandem emerit, & adhuc hodiè superstes est? An qui ante nos testes existerunt, & eandem traditionem in Ecclesia tenuerunt, quam & ipsi à parentibus suis acceperant, & ipsorum patres à Majoribus suis didicerant, quemadmodum Ecclesia, quam à Patribus suis accepit, rectam & sinceram fidem cum traditionibus ad hunc diem observat? Laudat avitam regulam: Ecclesia credit*

quod accepit ab Episcopis, Episcopi ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo. Quod etiam hæresiarcha Æcius eadem præscriptione adversum nos uti, atque ideo nos Chronitas seu temporarios appellare præsumpserit, testantur idem Epiphanius, ac in secundo dialogo Sanctus Abbas Maximus. Norat enim veritatem esse æternam, ideoque omne temporarium seu posterius esse falsum. Hoc retorquet in ipsum Epiphanius, ac prosequitur: Etenim sacrosancta Dei fides de Religio cum ab initio atque ab ultima vetustate existit, licet non obsolescat aut inveteretur unquam, tum perpetuò stat, solidissimo fundamento nixa, cujus Dominus extra omne tempus est constitutus. Quocirca neque ipsa tempori subjacet, sed cum Angelis versatur assidue, sanctosque per singulas generationes exornat. Tu verò temporarius multò magis appellandus es, qui & in errorem abductus es, & fastu ac arrogantia disensus, & gregis tui peccatis passim per dumis ac spinis constitit pascua propulisti. Nemo enim eadem tecum ex veteribus sensistis. Temporarios scriptis tuis lacestent, temporarius apperecens ipse.

Her. 76.

cap. 1.

C A P U T XXX.

Heretici post fidem intrusi.

Ubi tunc Marcion, Ponticus nauclerus, Stoicæ studiosus? Ubi Valentinus, Platonicæ Sectator? Nam constat illos nequè adeo olim fuisse, Antonini ferè Principatu, & in Catholicæ primò doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem, sub Episcopatu Eleutheri benedicti, donec ob inquietam semper eorum curiositatem, qua fratres quoque vitiabant, semel & iterum ejecti, Marcion quidem cum ducentis tertitiis, quæ Ecclesiæ intulerat, novissimè in perpetuum discidium relegati, venenâ doctrinarum suarum disseminaverunt. Postmodum idem Marcion poenitentiam confessus, cum conditioni sibi datæ occurrit, ita Pacem recepturus, si ceteros quos perditioni erudisset, Ecclesiæ restitueret, morte præventus est. Oportebat enim hæreses esse. Nec tamen ideo bonum hæreses, quia eas esse oportebat. Quasi non & malum oportuerit esse. Nam & Dominum tradi oportebat, sed vix traditori: Ne quis etiam hinc hæreses defendat. Si & Apellis stemma retractandum est, tam non vetus & ipse, quam Marcion institutor & præformator ejus: Sed lapsus in foeminam, desertor continentiae Marcionensis, ab oculis sanctissimi Magistri Alexandriam secessit. Inde post annos regressus non melior, nisi tantum quia jam non Marcionites, in alteram foeminam impexit; illam Virginem Philumenem, quam supra edidimus, postea

Christ. Lapi Opera T. IX.

X 3

verò

verò immane Prostibulum & ipsam, cujus energemate circumventus, quas ab ea didicit Phaneroeis scripsit. Adhuc in sæculo supersunt, qui meminerint eorum, etiam proprii Discipuli & Successores ipsorum, ne se posteriores negare possint. Quamquam & de operibus suis, ut dixit Dominus, revincuntur. Si enim Marcion novum Testamentum à veteri separavit, posterior est eo quod separavit, quia separare non posset, nisi quod unitum fuit. Unitum ergò antè quàm separaretur, postea separatum, posteriorem ostendit separatorem. Item Valentinus, aliter exponens, & sine dubio emendans, hoc nomine quicquid emendat, ut mendosum retrò, antè fuisse demonstrat. Hos ut insigniores & frequentiores adulteros veritatis nominamus. Cæterum & Nigidius nescio quis, & Hermogenes, & multi alii qui adhuc ambulant pervertentes vias Dei, ostendant mihi ex qua auctoritate prodierunt. Si alium Deum prædicant, quomodo ejus Dei rebus & litteris & nominibus utuntur, adversus quem prædicant? Si eundem, quomodo aliter? Proben se novos Apostolos esse: Dicant Christum iterum descendisse, iterum ipsum docuisse, iterum crucifixum, iterum mortuum, iterum resuscitatum. Sic enim Apostolos solet facere, dare illis præterea virtutem, eadem signa edendi, quæ & ipse. Volo igitur & virtutes eorum proferri: Nisi quod agnoscio maximam virtutem eorum, qua Apostolos in perversum æmulantur. Illi enim de mortuis vivos faciebant, isti de vivis mortuos faciunt.

SCHOLIION.

Ubi nunc Marcion, Ponticus
naucleus?

Cap. 1. Marcionem fuisse Ponticum, affirmat Septimius etiam in primo adversus illum libro, ac istam Regionem describit fœdis coloribus: Pontus qui dicitur Euxinus, natura negatur, nomine illuditur. Cæterum hospitalem Pontum nec de situ æstimes. Ita ab humanioribus nostris fretis, quasi quodam barbaricæ suæ pudore, secessit. Gentes ferocissimæ inhabitant: Si tamen habitatur in plausis. Sedes incerta, vita cruda, libido promiscua, & plurimum nuda, etiam cum abscondunt, suspensio de jugo pharetris indicibus, ne temerè quis intercedat. Ita nec armis suis erubescunt. Parentum cadavera cum pecudibus caesa convivio convorant. Qui non ita decesserint, ut escatiles fuerint, male dicta mors est. Nec feminae sexu mitigantur secundum pudorem. Ubra excludunt, pensum securibus faciunt: Malunt militare, quàm nubere. Duritia de cælo quoque. Dies nunquam patens. Sol nunquam libens. Unus aer nebula est. Totus annus biberum. Omne quod flaverit, Aquilo est. Liqueores ignibus redeunt. Annes glacie negantur. Montes

pruina exaggerantur. Omnia torpent, omnia rigent. Nihil illic nisi feritas calet. Illa scilicet quæ fabulas scenis dedit de sacrificiis Taurorum, amoribus Colchorum, & crucibus Caucaforum. Sed nihil tam barbarum ac triste apud Pontum, quàm quod illic Marcion natus est, Scytha retrior, Hamaxobio instabilior, Messageta inhumanior, Amazona audacior, nubilo obscurior, hyeme frigidior, gelu fragilior, istra fallacior, Caucafo abruptior.

Marcionem fuisse Ponticum testantur etiam in secunda Apologia Sanctus Martyr Justinus, in Fol. 70. primo adversum hæreses libro Sanctus Irenæus, cap. 20. in tertio Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus, in primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus, ac in Panario Sanctus Epiphanius, qui & adjungit: Marcion fuit genere Ponticus ex ea parte quæ Helenopontus dicitur, oppido Sinope, quemadmodum frequenter de eo fama percrebuit. Hæc est illa civitas, de qua ad Sanctum Seleucum Amasenum Episcopum, Helenoponti Metropolitanam, in Ephestino Latrocino dixit per contumeliam Dioscorus Patriarcha Alexandrinus: Non erat Amasæ Episcopus, non erat Amasæ; Sinopis erat. Erat dura contumelia. Ipsam exposui in Scholiis ad Synodum Chalcedonensem. Quod in Helenoponti Provincia, quam à Ponto Polemoniaco divisit Magnus Constantinus, fuerit Sinopensis civitas, lucet

lucet ex laudati Seleuci Synodalibus ad Imperatorem Leonem litteris, exstantibus post laudatam Synodum Chalcedonensem. Genuit & aliud monstrum: Diogenem Cynicum. Quod Pontus fuerit duri ac frigidæ aeris Provincia, lucet ex variis locis Sancti Basilii, Sancti Gregorii Nysseni, ac Sancti Joannis Chrysostomi. Fuit vastissima dicecesis, ideoque & variæ aeris. Ex Marcionis odio Tertullianus omnium climatum vitia conglomerat, & imitatur Ovidium Nasonem in libris de Ponto.

Cap. 6. Marcionem fuisse nauclerum scribit Septimius etiam in tertio contra ipsum libro: Scilicet nauclevo illi non quidem Rhodia Lex, sed Pontica cave-
rat. Rhodus fuit nauticæ artis peritissima, ideoque & habuit optimas illius directrices leges.
Cap. 1. Et in quinto libro scribit Septimius: Pontice nauclevo, si nunquam furtivas merces, &c. Et apud Ecclesiasticam Eusebii Cæsarensis historiam Sanctus & antiquus Ecclesiæ Scriptor Rhodon: Ipse nauta Marcion duo principia introducit.

Lib. 5. Et frater Georgius Cappucinus Ambianensis: Tam verè nauclerus, quàm Ponticus. Aliter scribit Beatus Rhenanus: Est jocus in gentem. Nam Marcion Episcopi filius fuit. Ut tamen possibile sit Majores ejus naucleros existisse. Marcionem fuisse Episcopi, & quidem sanctissimi viri degenerem filium, testantur etiam præsentis libri appendix, ac Sanctus Epiphanius. Utique Episcopi Sinopensis. Hæc enim omnino fuit Episcopalis, magna, & opulenta civitas. Sanctus Optatus Milevitanus Antistes affirmat & ipsum Marcionem fuisse Episcopum. At solus ita loquitur, ideoque videtur memoria lapsus. Sunt tamen qui existimant Marcionem sub patre Amasenum Episcopo, ac totius Provinciæ Metropolitana fuisse Sinopensem Episcopum, & ab illius Synodali, qua degradatus fuerat, sententia Romam appellasse. Fandant se in referendis infra ex Sancto Epiphanio. Est conjectura sine anchoris. Quidquid sit, illum fuisse ardentis ingenii, à natura dotatum insigniter, ac insuper egregiè doctum testatur in Oeæ Prophetæ Commentariis Sanctus Hieronymus. Fuisse Stoicæ Philosophiæ Sæctorem, est supra demonstratum. Quod tamen ingratis & indocte hauserit quædam dogmata etiam ex Platone, testatur in tertio Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus.

Ubi Valentinus, Platonice Sæctor.

Cap. 4. Lucidius de Valentinus loquitur Doctor in libro contra Valentinianos: Speraverat Episcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat, & eloquio, sed alium ex martyrii Prærogativa loci potitum indignatus, de Ecclesia aurbentica regulæ abrupit, ut solent animi pro Prioratu exctri præsumptione ultionis accendi, ad expugnandam conversus veritatem; & zuzusdam veteris opinionis semen natum, Colabasso vitam delineavit. In libro de carne Christi Apellem scribit Marcionis discipulum

ac desertorem, Valentinum autem fuisse ejus condiscipulum & condesertorem. Quod non de Marcionis magistri, sed de Marcionitici dogmatis condiscipulatu & condesertione debet intelligi. Fuisse virum doctissimum testatur in Oeæ Prophetæ commentariis Sanctus Hieronymus, ideoque de ejus Secta pergit in laudato contra Valentinianos libro Septimius: Valentiniani, frequentissimum planè collegium inter hæreticos. Eodem in libro de anima vocat Examez Valentinum. Ipsum esse Gnosticorum primum, & ab ipso enatam delirorum Peponum vastam multitudinem scribit Sanctus Irenæus. Ejus patriam esse incertam affirmat Sanctus Epiphanius, ex fundamentis tamen arbitratur fuisse Phœbonitem Ægypti maritimum, ac Alexandriæ institutum Græcorum litteris. Tempore apostasiæ habitasse in Cypro testatur Sanctus Philastrius. Quare & desideratus ab ipso Episcopatus videtur ibidem fuisse.

Constat illos neque adeò olim fuisse, &c.

Quod Marcion sub Antonini primi Imperio fuerit, affirmat Doctor etiam in primo adversus ipsum libro: Anno quinto decimo Tiberii Christus JESUS de cælo manare dignatus est, Spiritus salutaris. Marcionis salusem, qui ita voluit, quoto quidem anno Antonini majoris de Ponto suo exbalaverit aura carnicularis, non curavi investigare. De quo tamen constat, Antoninianus hæreticus est, sub Pio impius. A Tiberio autem usque ad Antoninum anni ferè centum & quindecim, & dimidium annis cum dimidio mensis. Tantundem temporis ponunt inter Christum & Marcionem. Etiam aliis in locis affirmat Marcionem esse hæreticum Antoninianum, id est, Antoniniani Imperii. Et in quarto Ecclesiasticæ historiæ libro Eusebius Cæsareensis laudat Pii, Aniceti, ac Eleutherii Pontificatum, addit eisdem annis Romæ floruisse Sanctum Justinum Philosophum, ac de ipso sequitur: Justinus in libro, quem contra Marcionem scripsit, memorat eo ipso tempore, quo ipsum librum contexuit, vitam Marcioni suppeditasse. Hæc sunt istius libri verba: Marcion quidem Ponticus, qui adhuc superstes est, illos qui ejus obsequuntur sententiæ, docet alium quemdam nominare Deum majorem, quàm mundi Opificem. Quem librum laudat, ac quædam ejus verba adducit etiam Sanctus Irenæus. Eadem ferè illius verba habet Sanctus Justinus in sua Apologia scripta ad Antoninum Pium Imperatorem: Marcion Ponticus hereticus etiam discipulos suos docet. Et affirmat tunc cucurrisse à Christo Domino nato annum centesimum quinquagesimum. Erat Antoniniani Imperii anas undecimus. Ista Apologia, licet passim dicatur secunda, est tamen prima. Quæ enim vulgò prima dicitur, scripta est ad Antonini Successores, Marcum Aurelium, ac Lucium Verum, & omnem Senatam, anno ejusdem

dem sæculi sexagesimo quarto. Porrò undecimus Antoninianus erat Sancto Telephoro Pontifici novus, atque ita Marcion tunc palàm delirabat ac prædicabat. Telephorus sedit annis duodecim, & illi per quatuor annos successit Sanctus Hyginus. Atque de isto tempore scribit Sanctus Irenæus: *Cerdon, qui ante Marcionem fuit sub Hygino, qui fuit octavus Episcopus, sæpè in Ecclesiam veniens, & exomologesim faciens, sic consummavit, modò quidem latenter docens, modò verò exomologesim faciens, modò verò ab aliquibus traductus in his quæ docebat malè, & absentis à religionum hominum conventu. Marcion autem illi succedens invaluit sub Aniceto, decimum locum Episcopatus tenente. Tunc invaluit in Sectæ Magistrum ac Præsidentem, antea sub Telephoro corruptus ac seductus, itemque corrupens ac seducens. Addit Irenæus Sanctum Polycarpum, Smyrnensem Episcopum, ac Sancti Joannis Apostoli discipulum, sub Aniceti Patatu venisse Romam, & multos Marcionitas convertisse, atque profecit: Polycarpus Marcioni aliquando occurrenti sibi, & dicenti, Cognosce nos, respondit, Cognosce te Primumgenitum Satanae. Eadem de re ad Pompeium Sabratensem Episcopum scribit Sanctus Cyprianus: Marcion de Ponto emerfit, cujus Magister Cerdon sub Hygino tunc Episcopo, qui in urbe nonus fuit, Romam venit, quem Marcion secutus, additis ad crimen augmentis, impudentius ceteris, & abreptus in Deum Patrem Creatorem blasphemare instituit, & hæreticum furorem sacrilegis armis contra Ecclesiam rebellantem sceleratius & gravidius armavit. Videtur Cerdon agendæ aut simulandæ poenitentia causa Romam venisse. Et ante ipsum videtur istuc fuisse Marcio, palàm insanians ac blasphemans. Quarè verba, *Quem Marcion secutus*, non de Romani itineris, sed de scelerati dogmatis sequela oportet intelligi. Proindè Marcio non Romæ, sed alibi fuit à Cerdone corruptus. Antequam Cerdon Romam accederet. Etiam antequam accederet Marcion. Quarè hic videtur non poenitentiam acturus, sed seducturus Romam venisse. Consonat in septimo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus: *Domini quæ fuit in adventu doctrina, eum cepisset ab Augusto, medio tempore Tiberii consummatur. Apostolorum autem ejus doctrina usque ad Pauli ministerium, Neronis tempore consummatur. Inferius autem circa tempora Adriani Imperatoris fuerunt qui hæresis excogitaverunt, & pervenerunt usque ad ætatem Antonini natu majoris. Sicut Basilides, etiamsi Glauciam sibi adscribat Magistrum, ut ipse gloriantur, qui fuit Petri Interpret. Similiter autem Valentinum dicunt audivisse Theodotum. Is autem fuit Pauli familiaris. Marcion enim, cum natus esset eadem, quæ ipsi, etate, versabatur ut senex cum junioribus. Post quem Simon Petrum audiit paululum prædicantem. Dicit varia. Primò, quòd Sanctorum Petri ac Pauli prædicatio finem acceperit sub Imperio Neronis. Addit Sanctus Irenæus: *Ephesti Ecclesia à Paulo fundata est. Joanne autem permansit apud eos usque ad Trajanæ tempora. Quod ipsum in virorum***

illustrium catalogo scribit Sanctus Hieronymus, addens defunctum anno sexagesimo octavo post Domini Passionem, qui fuit ab ejus nativitate centesimus secundus. Sanctus Clemens secundò dicit, quòd Basilides, Valentinus, ac Marcion fuerint coævi, & omnes coeperint sub Imperio Adriani. Quæstio est, Quid coeperint? An vitam, an hæreticam prædicationem? Respondeo quòd hæreticam prædicationem. Etenim Basilidem sub Adriani Imperio prædicasse, disertè scribit Sanctus Hieronymus in encomio illustri viri Agrippæ Castoris. Verùm adjungens ipsum sub eodem Imperio defunctum Alexandriæ, deviat à Sancto Clemente, palàm asserente ipsum pertigisse usque ad Antonini majoris Imperium, adeoque videtur errasse. Etenim circa res Alexandrinæ potius videtur deferendum Clementi, quàm Sancto Hieronymo. At verò omnes jam adducti Patres constanter asserunt Marcionem esse hæreticum Antoniniani temporis. Quòd ipsum scribunt de Valentino. Quarè Sanctus Clemens, asserens omnes istos tres Hæresiarchas fuisse coetaneos, est cum falis grano accipiens: Quòd nempe sibi murò convixerint. Proindè Basilides est defunctus sub Antonini Imperio, Valentinus ac Marcion ipsum etiam exceperunt. Etenim præfenti in capite Septimius constanter affirmat ipsos pervenisse usque ad Pontificatum Eleutheri, adeoque & usque ad Imperium Commodi. Quarè Sanctus Clemens scribens omnes tres sub Adriano coepisse, & usque ad Antoninum pervenisse, non de singulis, sed de omnibus copulativè loquitur. Quòd nempe unus post alium coeperint intra istud tempus delirare.

Sanctus Clemens tertio dicit Marcionem fuisse versatum ut senem cum junioribus. Non cum Basilide ac Valentino, quibus fuit coetaneus, sed cum suis discipulis. Affirmat ipsum fuisse longævum. Ita mihi videtur. Contextus enim est admodum obscurus. Difficultatem præsertim habent hæc Clementis verba: *Post quem*, utique Marcionem, *Simon Petrum audiit paululum prædicantem*. Videtur asserere Marcionem fuisse Simone Mago seniore. Quòd si verum sit, ille non tantum cum suis sequacibus, sed etiam cum suo Basilide ac Valentino versatus est ut senex cum junioribus. Eadem de causa possit ipsum Sanctus Polycarpus appellasse Primumgenitum Satanae. Quòd nempe esset primus ac Primas omnium hæreticorum. Respondeo hæc nullo modo subsistere. Etenim certissimum est primum in novo Testamento hæreticum fuisse Simonem Magum, & ex ipso, uti fungos è terra, ebullisse omnem faciem Gnosticorum. Ita scribit Sanctus Irenæus. Proindè Sancti Clementis translatio, *Post quem*, corrigenda videtur, & dicendum, *Juxta quem*. Græcus enim textus unius litteræ mutatione fert istam correctionem: Porrò Simon Magus, licet longè prior, rectè dicitur Sanctum Petrum audivisse juxta Marcionem, quia illum ea ipsa scelerata mente audiit, qua Marcion crederet & docuit. Etenim quòd Simon Magus coepe-

ceperit primus blasphemare Deum Creatorem, & mundum garrere creatum ab Angelis; quòd item omnis duplicis Divinitatis scelerata fabula hinc duxerit exordium, disertè affirmat Sanctus Irenæus. Quòd hanc Cerdon à Simone acceperit, ac ipsam Marcioni tradiderit, affirmat in alio loco. Istud ipsum confirmat Eusebius Cæsarensis. In scripta ad Imperatorem Antoninum apologia etiam Sanctus Martyr Justinus affirmat scabiam à Simone in Menandrum, à Menandro manasse in Marcionem. Utique per medium Cerdonem. Quæ omnia testatur etiam Sanctus Epiphanius. Addit Simonem istum esse fontem omnium sceleratissimorum Gnosticorum. Hinc igitur Sanctus Clemens dicit, Quòd Simon Petrum audiverit juxta Marcionem. Quare Sanctus Epiphanius, dicens Marcionem non nisi post Sancti Hygini mortem, seu ex ejus morte vacantem Sedem, ivisse ex Ponto Romam, manifestè labitur. Etenim quòd sub Thelephoro palàm insaniverit, ideoque & Romæ fuerit, suprà audivimus à Sancto Justino.

Apud Ecclesiam Romanensem sub Episcopatu Eleutheri Benedicti.

Benedictus erat apud primitivos Christianos eminens titulus. Eum Septimius Romano Pontifici adscribit etiam in libro de Pudicitia: *Bonus Pastor, & Benedictus Papa concionaris*. Et librum ad Martyres incipit: *Benedicti Martyres*: Et in libro de Baptismo scribit ad recentissimos, ideoque & purissimos, è sacro fonte ascendentes Neophytos: *Benedicti quos gratia Dei expectat*. Et in libro de fœminarum cultu dicit ad fideles mulieres: *Securæ estote Benedictæ. Credite Benedictæ. Ergò Benedictæ*. Etiam Romanæ Ecclesiæ Clerus scripsit ad Clerum Ecclesiæ Carthaginensis: *Didicimus Benedictum Papam Cyprianum*. Et Lucianus Martyr ad Martyrem Celerinum: *Benedictus Martyr Paulus*. Et Sanctus Paulinus Nolæ Episcopus de Paschasio Rothomagensis Ecclesiæ Diacono scripsit ad ejus Episcopum Sanctum Victricium: *Benedictus Diaconus frater noster Paschasius*. Titulus videtur desumptus ex salutatione Angelica: *Benedicta tu inter mulieres*. Et ex salutatione sanctæ Elisabethæ: *Benedicta tu inter mulieres, & Benedictus fructus ventris tui*. Quod quid sit, fuit olim titulus eminentissimus.

Quòd Valentinus fuerit primum Catholicus, & ob Episcopatus repulsam sit factus Apostata hæreticus, Tertullianus testatur etiam in libro contra Valentinianos. Idem scribit Sanctus Philastrius: *Valentinus imprimis fuit in Ecclesia, elatior autem factus postmodum errore non parvo deceptus est, degenisque in Cypri Provincia cepit hoc definire. Utique suos errores. Quòd Romæ Christianam fidem acceperit, unicus testatur noster Septimius. Scribit verò Sanctus Irenæus: *Valentinus venit Romam sub Hygino, succrevit verò sub Pie,**

*& propagavit tempus usque ad Anicetum. An gentilis, an catechumenus, an fidelis, an hæreticus Romam venerit, non exprimitur. Videtur venisse hæreticus. Utique ex Cypro. Videtur enim venisse talis, qualis postmodò increvit. Et quòd sit Antoninianus hæreticus, testatur in primo hæreticarum fabularum libro etiam Theodoretus: *Valentinus hæresim condidit tempore Antonini primi*. Septimius affirmat illum non dumtaxat usque ad Anicetum, sed etiam usque ad Eleutherum Pontificem mansisse Romæ, & tunc necdum fuisse mortuum, sed perpetuo percussum anathemate. Videtur asserere, quòd Marcion ante ipsum obierit. Et videtur quòd post mortem Sancti Eleutheri.*

Interim etiam Marcionem fuisse Catholicæ Ecclesiæ apostatam Septimius constanter affirmat in primo adversus ipsum libro: *Non negabunt discipuli Marcionis primam illi fidem nobiscum fuisse, ipsius litteris testibus*. Et in quarto libro: *Evangelium Lucæ, quòd est secundum nos, adò antiquus Marcione est, ut & ipse illi Marcion aliquando crediderit, cum & pecuniam in primo calore fidei Catholicæ Ecclesiæ contulit, projectam mox cum ipso, postquam in hæresim suam à nostra veritate descivit. Quid nunc si negaverint Marcionitæ primam apud nos fidem Marcionis adversus epistolam quoque ipsius? Quid si nec epistolam agnoverint? Certè antitheses non modò fatentur Marcionis, sed & præferunt. Ex his mihi præfatio sufficit. Notanda sunt verba: *In primo calore fidei*. Palàm edicunt primam Marcionis fidem fuisse Romæ acceptam. Etenim agunt de ducentis sestertiis, quæ Marcion intulerat Ecclesiæ Romanensium. Affirmant ea in primo fidei calore fuisse illata. Notanda sunt & verba: *Projectam mox cum ipso*. Affirmat Marcionem cum Romana fide non rediisse in Pontum, sed in ipsa alma urbe fuisse deceptum à Cerdone, apostatasse ad ipsum, & cum suis sestertiis ejectum.*

Verùm longè aliter scribit Sanctus Epiphanius: *Marcion initio vitæ, scilicet castitatem præ se ferens, Monachorum Instituta professus est, Parente natu Catholicæ communionis Episcopo. Postea cum virginem quamdam adamasset; ac fraudibus pellerisset, abs spe vitæ cælestis illam juxta ac semetipsum dejecit. Ob hunc igitur incestum Ecclesia ab ipso seque, pulsus est, viro cum primis religioso, & amore veritatis flagrantissimo, & in hac Episcopalis muneris administratione præstanti. Cum enim Marcion diu ac multum supplicasset, ac poenitentiam postulasset, hanc à Patre precibus nullis obtinuit. Vehementem quidem ex ea re dolorem optimus senex & Episcopus ceperat, quòd non solum ille excidisset, sed & ignominiam sibi ac dedecus imposuisset. Ergò ubi se nullis artibus blandiri posse quòd cuperet animadvertit, popularium suorum probra ac ludibria non sustinens, clam ab oppido secessit, & Romam post Hygini Papæ obitum se contulit, qui à Petro ac Paulo Apostolis nonus Ecclesiæ præfuerat. Eò statim ac Marcion pervenit, ad Seniores adiens, quæ ab Apostolorum discipulis docti adhuc supererant, ut ab eis in communionem admittereetur, frustra petit. Quamobrem exist-*

exstimulatus invalida, quod non principem illic locum, ac ne Ecclesie quidem aditum impetrasset, ad impostis Cerdonis haeresim confugere in animum induxit. Exponit Marcionis cum Romanæ Ecclesie Presbyteris ac Doctoribus hæreticas disputationes, atque adjungit hanc ejus intercessionem: *Cur me recipere noluitis? Responderunt illi: Nobis injussu Venerandi Patris tui facere illud non licet, una siquidem fides est, & animorum una consensio. Neque contra spectatissimum Collegam Patrem tuum moliri quidpiam possumus. At ille veheementius exandescens, ac superbia & invidia percitus, schisma constituit, ac privatam haeresim architectatus est. Et adjecit: Ecclesiam vestram ego dissociabo, & in ipsam schisma sempiternum immittam. Quod ille revera nec mediocre quidem injecit. Non ita tamen ut Ecclesiam, sed ut se potius ac suos discinderet. Ita & Martinus Lutherus minatus est Papatum evertere. Ac suo sepulchro inscribi iussit hoc Epitaphium: *Pestis eram vivens, moriens tua mors ero Papa.* Et ipsum quidem Papatum, uti & Marcion, læsit; at dumtaxat semetipsum ac suos evertit. Hic est spiritus omnium hæreticorum. Et quidem in hac summi momenti re Epiphanius ac Tertullianus sibi mutuo adversantur gravissimè, nec scio cui sit adhaerendum.*

Duo Epiphaniæ Asserta sunt discutienda. Primum est, An Marcion fuerit Monachus? Et possit fuisse. Attamen Anachoreta, non Cœnobita. Quod enim Sanctus Antonius Cœnobita primus induxerit, est constans traditio omnium Patrum. Quod ille Anachorem sit a nescio quo Seniori addidicerit, testatur in ejus vita Magnus Athanasius; & adjungit: *Antonius, cum ad Sehem illum pristinum redisset, simul in deserto ut essent rogavit. Ille autem & propter etatem recusavit, & propter rei novitatem, è vestigio in montem se prorupit.* Cœnobitica vita erat tunc adeo incognita, ut nec duo Monachi possent cohabitare. Et quod primi illius in Ponto authores fuerint Magnus Basiliius, & Eustatius Sebastensis in Armenia Episcopus, est omnibus notum. Istud de semetipso testatur Basiliius in litteris ad dictum Eustatium: *Proinde Marcion, si Monachus fuerit, fuit Anachoreta. Quidam censent illum ex Monacho factum Episcopum Sinopensem, tunc fuisse carne lapsum, & à Patris Amaseni Metropolitæ judicio provocasse ad Romanam Ecclesiam.* Et huic opinioni favent adducta verba Sancti Epiphani: *Quod non principem illic locum impetrasset.* Id est, Episcopalem communionem & locum.

Alterum discussione dignum Sancti Epiphaniæ Assertum est, quod carne lapsus Marcion à Patre Episcopo communionem impetrare non potuerit, immò nec poenitentiam. Nempè Canon, qui omni, præsertim sacrilegæ mœchiæ Sacramentalis Reconciliationis communionem & Pacem negabat, tunc vigeat apud omnem Ecclesiam. Relaxatus primum fuit per Sanctum Pontificem Zephyrinum. Et hinc noster Septimius accepit ipsam sui lapsus. Verum qua ratione, & qua fronte lapsus Marcion communionem à Patre pe-

tiit, quam ex Ecclesie disciplina noverat impossibile? Forfan quod Episcopi filius de Patris miseratione consideret. Quibusdam enim in casibus fuit miserationi ac dispensationi locus. Ex ista interim disciplina dixerunt ad Marcionem Romani Presbyteri ac Doctores: *Una fides est, & una animorum consensio.* Hoc est, una per omnem Ecclesiam viget disciplina. Hinc item de Marcionis erroribus scribit Sanctus Epiphanius: *Baptismo non semel, sed tertio apud Marcionitas initiatur. Quod fieri Marcion idcirco concessit, quod à discipulis suis, quibus fuerat cognitus, ob delictum illud ac virginis stuprum esset ludibrio habitus.* Nam cum virginem in Patria constuprasset, & ingentis flagitii convictus auferisset, alterum sibi circumforaneus iste Baptismum adscribit, licere pronuntians ter omnino aquis elui, ac Baptismo ad peccatorum condonationem expiari. *Ut si quis post usurpatum priorem peccaret, ad secundum cum poenitentia confugeret. Similiter ad tertium, si post secundum etiam se delictis obstrinxerit. Quod ad infamiam suæ remedium excogitavit, quo se rursus post factum purgatum, & inter innocentes numerandum esse persuaderet.* Mœchiam, quam per sacras claves tunc reconciliari volebat, Ecclesia purgabat Baptismo: Hinc Marcion garrere cepit Baptismum posse tertio iterari. Quò nempè quis non semel, sed bis posset liberè fornicari. Rigida illa in Mœchos disciplina tunc & apud Pontificem & apud Romanam Ecclesiam erat in tanta observantia ac reverentia, ut ipsam tangere non præsumens Marcion, maluerit Rebaptismum inducere, ac Divinam legem violare. Eandem disciplinam tunc viguisse in Asiatica Ecclesia, testatur Sanctus Irenæus. Refert cujusdam istic Diaconi uxorem à Gnosticorum sceleratissimo Marco Agyptio fuisse seductam in stupra, & abductam, ac de tandem conversa & poenitente subjungit: *Omne tempus in exomologesi consummavit.* Quod ipse fecisse ait & alias, non tantum Asiaticas, sed etiam Rhodanenses mulieres, atque ita affirmat istam disciplinam viguisse etiam in Gallis. Quod etiam in Africa vigerit, lucidissimè docet nostri Tertulliani lapsus, ac post hunc scriptus liber de pudicitia. Quin & ipsam quædam Africanæ Ecclesie constanter retinuerunt etiam post Decretum Sancti Zephyrini. Lucet ex Sancti Cypriani epistola ad Antonianum Episcopum, & ex Sancti Augustini litteris ad Vincentium Cartennensem in Mauritania Episcopum ad Rogatistam. Etiam Donatistæ istam disciplinam pertinaciter retinuerunt. Quod item apud Hispanos vigerit, demonstrant Canones Eliberini. Ex iisdem lucet, quod in certas mœchiæ species vigerit usque ad Nicænum Concilium. Et usque ad Pontificis Siricii Decretum omnis sub cœlo Ecclesia eandem legem servavit in relapsos mœchos. Nicæna enim clementia fuit in solos lapsos. Et quidem Pontica Ecclesia fuit hic rigidissima. Etenim primitivum rigorem non dumtaxat post Zephyrini Decretum, sed & post Nicænum Canonem diu retinuit. Lucet ex Sancto Amphilochio in vita Sancti Basilii, ac ex Ecclesiastica hi-

Hæc. 42. cap. 38.

Lib. 1. cap. 9.

Ep. 48.

Cap. 16.

Lib. 5. cap. 11.

storia Socratis. Scio illos loqui de sola Cæsarensi Ecclesia, Metropoli Ponticæ Diocæsi. Verum quis credat illam solam fuisse rigidam? Quis credat nullas filias fuisse ipsam imitatas? Ex his vides causam, ob quam nec Pater Episcopus, nec Romana Ecclesia voluerit mœchum Marcionem recipere ad Pacem Sacramentalis Reconciliationis. Et ita corruunt omnia, quæ adversus Divinam Romanæ Cathedræ in aliarum Ecclesiarum Poenitentes potestatem scripsit Joannes Launojus. Plura dixi in Scholesi ad Dictatum Sancti Gregorii septimi. Et quidem circa Marcionem consonant Sancto Epiphanio presentis libri appendix: *Post Cerdonem discipulus ipsius emerit Marcion quidam nomine, Ponticus genere, Episcopi filius, propter stuprum cujusdam virginis ab Ecclesia communicatione ejectus.* Et planè existimo rem ita se habere.

Etiam quæ de illatis à Marcione in Romanam Ecclesiam festertis narrat Septimius, video non subsistere. Etenim quod olim fideles, dum Clero inscriberentur, omnes suas facultates aut ipsarum partem inferrent suæ titulari Ecclesie, possit authenticè demonstrari. Erat consuetudo potius, quam lex. Verum quod quis in Baptismate istud fecerit, nullo possit exemplo firmari. At verò Septimius affirmat Marcionem non Clero inscriptum, sed dumtaxat credidisse, seu fuisse baptizatum apud Romanensem Ecclesiam: Atque ita tunc ille nulla festertia possit intulisse. Interim quia hoc constanter, & quidem in duobus locis, affirmat Septimius, hæreo & cespito, & quod certus dicam non habeo. Interim de toties iterato Marcionis lapsu ac relapsu Sanctus Irenæus nullam facit mentionem. At verò scribit de ejus Magistro Cerdone: *Cerdon, qui ante Marcionem, & hic sub Hygino, sæpè in Ecclesiam veniens, & exomologesi faciens, sic consummavit, modo quidem latenter docens, modo verò exomologesi faciens, modo verò ab aliquibus traductus in his quæ docebat malè, & absentus est à religiosorum hominum conventu.* Etiam de Valentini lapsu ac relapsu nec verbum facit. Quid si igitur Septimius solius Cerdonis opera transcribat in Marcionem ac Valentinum? Judicent Peritiores. Quidquid sit, notanda sunt ejus verba: *Marcion quidem cum ducentis festertis, &c.* Edicunt antiquam Ecclesie consuetudinem, quæ ejecto ob crimen Clerico reddebat illatum paræmionium. Eam postmodò Imperator Justinianus mutavit, fanciens ejectorum aut Apostatarum Clericorum aut Monachorum bona manere Ecclesiis ac Monasteriis.

Lib. 3. cap. 4.

Ad ista festertia commentatur Jacobus Pamelius: *Ad antiquum Christianorum morem pertinet, qui non se tantum, sed sua simul offerebant Ecclesie, in communi fratrum sodalitate viventes.* Respondeo morem istum, qui in sola Hierosolymitana ac Alexandrina Ecclesia vixit ad paucos annos, numquam fuisse servatum in Romana Ecclesia. Nullo id possit testimonio probari. Et hinc quidam alii censent Ecclesiam, cui Marcion sua festertia contulit, fuisse Sinopensem. Contulisse,

dum fuit adscriptus in ejus Clerum. Et degradato ac ejecto fuisse restituta. Verum & iste commentarius non subsistit. Septimius enim disertè scribit hæc facta fuisse apud Ecclesiam Romanensem. *Ducenta festertia, inquit Beatus Rhenanus, faciunt quinque millia coronatorum.* Quod ipsum ex Budæo demonstrat Jacobus Pamelius. Et adjungit adversum nostri temporis hæreticos: *Gnostici calumniatores hic mihi respondeant, qui mentiri non erubescunt Ecclesias illas primitivas, nostrarum matrices, adeo vixisse pauperes, immò tam tenues, indigas, & mendicæ existisse, ut ostiatim penè compellerentur queritare cibos. Hic vides auri pondo multa donata Ecclesie, atque reddita non cunctanter, sed mox atque reposita in qui donaverat.* Per Gnosticos calumniatores intelligit Lutheranos & Calvinistas. Et rectè. Habent enim plura Dogmata ab antiquis Gnosticis. Et cum Arnaldo Brixienfi Ecclesiasticas possessiones, quas in se diligunt, in nobis pessimè oderunt. Attamen antiqua Ecclesiarum opulentia demonstrari possit multis testimoniis, palamque lucet ex centum millibus festertiis, quæ ex una Carthagenensi Ecclesia ad fideles Numidas è barbarorum captivitate liberandos misit Sanctus Cyprianus.

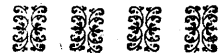
Ep. 60.

In epistola ad Ctesiphontem Sanctus Hieronymus affirmat cunctis hæresibus, & cunctis ipsarum authoribus fuisse adstrictos mulieres, & demonstrando adjicit quidpiam singulare de Marcione: *Simon Magus haeresim condidit, Heleneæ metricis adjutus auxilio. Nicolaus Antiochenus, omnium immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos. Marcion Romam præmisit mulierem, quæ decipiendos animos sibi præpararet. Apelles Philumenam suarum comitem habuit doctrinarum.* Hæc nec Tertulliano consonant, nec Sancto Epiphanio. Etenim si Marcion Romam præmiserit suarum fabularum obstetricem mulierem, nec fidelis, nec Catechumenus, nec poenitens eò venit, sed prava doctus malè, & absentus est à religiosorum hominum conventu. Etiam de Valentini lapsu ac relapsu nec verbum facit. Quid si igitur Septimius solius Cerdonis opera transcribat in Marcionem ac Valentinum? Judicent Peritiores. Quidquid sit, notanda sunt ejus verba: *Marcion quidem cum ducentis festertiis, &c.* Edicunt antiquam Ecclesie consuetudinem, quæ ejecto ob crimen Clerico reddebat illatum paræmionium. Eam postmodò Imperator Justinianus mutavit, fanciens ejectorum aut Apostatarum Clericorum aut Monachorum bona manere Ecclesiis ac Monasteriis.

Cap. 2.

Lib. 1.

cap. 24.

Sub Episcopatu Eleutheri Benedicti.

Hunc textum eodem modo legit beatus Rhenanus. At vero Jacobus Pamelius sic legit: Donec sub Episcopatu Eleutheri Benedicti, &c. Existimat aliter verificari non posse hæc superius laudata nostri Doctoris verba: Marcion Antoninianus hæreticus est, sub Pio impius. Et rectè existimat. Etenim quod Marcio sub Antonino Pio insanire cœperit, est res certissima, superius abundè demonstrata. At verò Eleutherus Romanam Cathedralam ascendit decimo septimo anno post mortem Antonini. Proinde Septimius, nisi textum hoc modo formaveris, sibi palàm contradicit. Igitur affirmat & Marcionem & Valentinum ob inquietam semper curiositatem, ac frequentes lapsus & relapsus fuisse à Sancto Eleuthero novissimè relegatos in perpetuum discidium. Quid porrò sit perpetuum discidium, & quomodo à simplici damnatione aut excommunicatione differat, exponit Sanctus Synesius, Ptolomæidis in Pentapolitana Provincia Episcopus, in litteris ad nescio quem Cyrillum: Vade ad matrem Ecclesiam, à qua minimè abscissus, sed ad tempus separatus es, quod pro criminum merito definitivi solet. Perpetuum discidium est abscissio seu separatio illa, quam Apostolus anathema, Constantinopolitani Concilii ad Imperatorem Theodosium Relatio extremam execrationem ac detestationem, Sardicensis Synodus, ac alii plures Canonæ & Patres appellatam separationem, non solum à communicatione Ecclesiastica, sed etiam à Christiano nomine, ac omni sorte & commercio Christianitatis. Hinc pertinaces improbos, qui excommunicatione non corriguntur, Ecclesia consuevit anathematizare. Ita de Ecclesiasticarum possessionum direptoribus dixit secunda Turonensis Synodus: Non solum excommunicatus, sed etiam anathematizatus moriatur, & cœlesti gladio feriatur. Hæc dicit esse extrema Ecclesiæ arma, & maledictionem quæ super Judam venit. Erat maledictio, quæ hominem Diabolo projectum omni Christianæ benedictionis Sacramento exautorabat, & in Ecclesiæ gremium statuebat deinceps non admittere. Hinc dicitur relegatio in perpetuum discidium.

Doctrinarum suarum venena disseminaverunt.

Marcionis disseminationem audi à Sancto Epiphonio: Hæresis etiam nunc est Romæ & in Italia, in Aegypto, Palestina, Arabia, Syria, Cypri item, atque Thebaide. Quin & in Perside, & aliis locis reperitur. Suo etiamnum tempore fuisse in Syria, ac præsertim in sua Diœcesi grassatam, frequenter testatur Theodoretus, in Euphratesia

Provincia Episcopus Cyrensis. Ejus Diœcesis erat modica, & tamen scribit ad Nomentum Consulem: Vicos octo Marcionis hæresi corruptos unâ cum vicinis locis ad veritatem perduxit volentes. Etiam affirmat in sua diœcesi fuisse plurimos Valentinianos. Audi causam: Omnibus omnes patent civitates non Arrii modò ac Eunomii sectatoribus, sed etiam Manichæis, Marcionitis, Valentinis ac Montani morbo laborantibus, atque aded gentilibus & Judæis. Nempe regnabat tunc Theodosius secundus, Princeps nullius ponderis. Et suum contra Valentinianos librum sic inchoat Septimius: Valentiniani, frequentissimum planè collegium inter hæreticos, quia plurimum ex apostatis veritatis. Etenim uti fuci ad fucum, ita apostatæ ad apostatam solent adglomerari. Similia exordia etiam fuerunt apostatis Martino Luthero ac Joanni Calvino. Et Sanctus Irenæus scribit: Valentinii scholam esse Lernæam Hydram, Feram multiplicem capitibus.

Postmodum idem Marcion penitentiam confessus, &c.

Hæc potiùs in Cerdonem, quàm in Marcionem quadrare videntur. Certè non coherent cum Assertis Sancti Epiphanii. Quidquid sit, hinc discimus tria. Primò, quòd non hæresis, sed sola Idololatria olim fuerit inter crimina, quibus Sacramentalis Pacis seu Reconciliationis Viaticum negabatur in exitu. Et natos & lapsos hæreticos post expleta pœnitentiæ tempora ad Pacem semper admisit Ecclesia. Verùm ad solam laicæ communionis Pacem. Secundò discimus, quòd etiam relapsos hæreticos Ecclesia semper admisit. Quarè secundam pœnitentiam ac Pacem excludens Canon videtur esse Nicæna Synodo posterior: Esse interpretatio ac moderatio decimi terti Nicæni Canonis, qui cunctis lapsis iussit in exitu per Pacis Viaticum subveniri. Discimus tertio, quòd Hæresiarcha olim nequiverit, ac etiamnum hodiè nequeat sperare Pacem, nisi & suos seductos secum reducerit. Ita de Trophymo in Idololatriam lapsò, ac per Sanctum Cornelium Papam ad laicam Pacem admisso Episcopo, scribit ad Antonianum Episcopum Sanctus Cyprianus: Sicut Antecessores nostri sæpè fecerunt, colligendis fratribus nostris, charissimus frater noster Cornelius necessitati succubuit. Et quoniam cum Trophymo pars maxima plebis abscesserat, redeunte nunc ad Ecclesiam Trophymo, & satisfaciende, & pœnitentiæ deprecationis errorem pristinum consistente, & fraternitatem, quam nuper abstraxerat, cum plena humilitate & satisfactione revocante, audita sunt ejus preces, & in Ecclesiam Domini non tam Trophymus, quàm maximus fratrum numerus, qui cum Trophymo fuerat, admissus est. Eandem regulam Ecclesia semper servavit in Hæresiarchis, & schismatum auctoribus. Immò & in cunctis hæreseon aut schismatum Hierarchis atque Doctoribus. Hinc ad Anti-

Ep. 43.

Ep. 52.

Si & Apellis stemma retractandum est, &c.

Anti-Papam, qui plurimos ab Ecclesia secum abstraxerat, Novatianum hortando scribit Sanctus Dionysius Patriarcha Alexandrinus: Jam ergò si vel suadendo, vel quasi vi compellendo fratres ad Ecclesiæ concordiam redire efficias, culpæ magnitudinem correctionis modus facillè superabit. Similiter Maximum Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, & alios quosdam Confessores, dictum Anti-Papam sequentes, in communionem & gradum admisit Sanctus Pontifex Cornelius, quod plerique fratres, qui se eis adjunxerant, unà redirent, & reliqui omnes redituri sperarentur. Ita habemus in istius Pontificis litteris, extantibus in Regesto Sancti Cypriani. Istiusmodi seductores ad suos seductos reducidos adhibere obligantur extremum conatum, & tunc semetipsos possunt solari ex laudati Dionysii ad memoratum Anti-Papam consequentibus verbis: Quod si illi, fideles per te perverfi, aded contumaces, & animo obstinatos fuerint, ut nihil omnino te posse apud illos existimes, tu tamen tuam ipsius animam servato. Exstat hæc epistola in sexto libro Eusebii Cæsareensis. Et ista omnia fundantur in naturalis juris regula: Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, cum restitui potest. Etenim fideles secum seducens hæreticus, aut quivis alius criminosus, est veri plagii reus, Domino Deo abstulit suam possessionem, adeoque obstrictus est restitutioni. Et omnem hanc regulam, uti necessariam & communem, laudat Sanctus Augustinus in epistola ad Vincentium Cartennensem Episcopum Rogatistarum. Hinc ipsam Romanam Ecclesia servavit & in Marcione, seu Cerdone. Et ille, dum conditioni sibi datæ occurrit, fuit morte præventus. Et hinc de ipso dici possit, quod de seipso dixit moriens ac pœnitens Hæresiarcha Berengarius: Hodie apparebit mihi Dominus meus JESUS Christus, propter pœnitentiam, spero, ad gloriam. Propter alios, utique ab ipso perverfos, ut timco, ad pœnam. Defunctus enim fuit in festo Dominicæ Apparitionis, seu Epiphaniæ. Habes ista apud Guilielmum Bibliothecarium Monasterii Malmesberienfis. Et quidem an Marcion, ut etiam Cerdon istiusmodi pœnitentiam egerit, ac datæ conditioni studuerit occurrere, est valdè incertum. Unicus hoc scribit Septimius. Reliqui Patres supponunt in hæretica pertinacia defunctum descendisse ad Inferos. Quidquid sit, istud etiam Septimius supponit de Valentino. Porrò per Pacem intelligit sacramentalem Reconciliationem. Hæc enim est vera nostra cum Deo pax. Quia sola peccata separant inter Deum & hominem. Est vocabulum etiam Sancto Cypriano, ac aliis antiquis Patribus frequentissimum.

Christi Lupi Opera T. IX.

Cap. 25.

Cap. 1.

Cap. 5.

Fol. 267.

Lib. 5. Cap. 13.

Ep. 73.

Hæ. 43. Cap. 1.

De Marcionis factione scribit in primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus: Hic quoque cæterus multas in partes divisus est. Sic enim cunctis, quod quisque velit esse suo Symmitta major ac doctior, hæresibus semper evenit atque eveniet. Et primum Marcionis apostatam Septimius dicit fuisse Apellem. Quod ipsum scribit in libro de Carne Christi: Apelles discipulus, & postea desertor Marcionis. Et in alio ejusdem libri loco: Quidam Discipulus Marcionis Pontici, supra Magistrum sapere compulsi, concedunt Christo carnis veritatem, sine præjudicio tamen renuende natiuitatis. Habuerit, inquit, carnem, dum omnino non natam: Pervenimus igitur de calcaria in carbonariam, à Marcione ad Apellem, qui posteaquam à disciplina Marcionis in mulierem carne lapsus, de hinc in virginem Philumenam spiritu everfus est, solidum Christi corpus, sed sine natiuitate, suscepit ab eodem prædicare. Et Angelo quidem illi Philumenes eadem voce Apostolus responderet, qua illum ipsum tunc præcinebat: Etiam si Angelus de cælis aliter evangelizaverit vobis, quàm nos evangelizavimus, anathema sit. Et in tertio adversus Marcionem libro: Nam & Philumene illa persuasit Apelli, cæterisque desertoribus Marcionis, ex fide quidem Christum circumtulisse carnem, nullius tamen natiuitatis, utpotè de elementis eam mutatum. Apellem fuisse Marcionis familiarem, & novæ cujusdam hæresis auctorem, in quinto contra Celsum libro testatur etiam Origenes. Marcionis factionem fuisse in plura frustra laceratam affirmat in Ecclesiastica Eusebii Cæsareensis historia etiam Sanctus & antiquus Scriptor Rhodon, & adjungit: Ex eodem grege unus Apelles, vitæ Instituto & provelte ætatis ratione valdè severus & gravis. Nec obstat in famosa ad Sanctum Cyprianum epistola Sanctus Firmilianus Cæsarensis Episcopus, dicens Apellem Marcioni consentire. Etenim mox adjungit: Multa alia nova & graviora fidei ac veritati inimica addidit. Et hinc in epistola ad Subajanum Episcopum laudatus Cyprianus, Apelleianus hæreticos ponens ante Marcionitas, est abusus ordine temporum. De eodem Apelle scribit in Panario Sanctus Epiphanius: Lucianum proximè sequitur Apelles. Non ille sanctus, & ab Apostolo commendatus, sed diversus ab eo quidam, à quo Apelleiani sunt cognominati. Hic Luciani condiscipulus, & Marcionis auditor fuit. Quemadmodum sæpè fit ut spinosifruites multi ex una radice luxuriantes pullulent. Quamquam ille diversa ab aliis quamplurima stavit. Nam & adversus Magistrum suum, & adversus ipsam veritatem armasse videtur: Quo in errore versantium hominum privatim sibi ipse scholam quæreret. Hunc Lucianum noster Septimius appellat Lucanum. Ejus errorem supra exposuit. Consonat Sanctus Philastrius: Fuit Apelles

les Luciani discipulus, Marcioni similia in quibusdam predicans. Qui interrogatus à quibusdam, quoniam modo de fide putaret, respondit: Non mihi opus est discere à Marcione, ut duo Principia asseram coeterna. Ego enim unum Principium esse prædico. Afferit Apellem non proximè Marcionis, sed Luciani fuisse discipulum. Et adjungit: Hæc sub Apostolis fuerunt hæreses per ordinem. In quibus duobus est memoria lapsus.

Desertor continentie Marcionensis.

Cap. 29. Marcionensem continentiam describit Doctor in primo adversus Marcionem libro: Apud Marcionem non tingitur caro, nisi virgo, nisi vidua, nisi caelebs, nisi divortio Baptismum mercata, quasi non etiam spadonibus ex nuptiis nata. Sine dubio ex damnatione conjugii institutio ista constabit. Errorem multies refutat, & concludit: Non erit immanior duritia Pharaonis, nascentium encscarix. Nam ille animas admittit, Marcion non dat. Ille aufert de vita, hic non admittit ad vitam. Nihil apud ambos de homicidio differt. Sub utroque homo interficitur: Sub altero jem editus, sub altero edendus.

Cap. 31. Et in quarto libro: Nuptias non conjungit Marcion, conjunctas non admittit. Neminem tingit, nisi celibem aut spadonem: Morti aut repudio Baptistissima reservat. Conjugatos divertere ac dirimere recufantes, uti in crimine pertinaces, non baptizabat nisi in articulo mortis. Pergit Doctor in eodem libro: Quomodo tu nuptias dirimis, nec conjungens marem & feminam, nec alibi conjugatos ad Sacramentum Baptismatis & Eucharistiae admittens, nisi inter se conjuraverint adversus fructum nuptiarum? Hoc est, nisi conjuraverint imitari flagitiosum Onan, frustrare naturam. Hinc Septimius merito dixit Marcionis dogma esse æquale immanitati Pharaonis. Quod flagitiosissimum facinus etiam dogmatizarunt Manichæi ac Priscillianistæ. Hac sceleratissima continentia Marcion suum lapsum purgare studuit & fucare. Et interim scortari permittit usque ad tertium Baptistima. Sceleratæ continentie radicem exponit in quarto Stromatarum libro Sanctus Clemens Alex-

Cap. 34. Fol. 131. xdrinus: Marcionitæ dicunt malam esse naturam ex mala materia, & à justo factam opifice & Creatore. Qua quidem ratione nolentes implere mundum, qui factus est à Creatore, volunt abstinere à nuptiis, resistentes suo Creatori, & contendentes ad Bonum qui vocavit, sed non ad Deum, qui, ut dicunt, Deus est alio modo. Undè cum nihil hic velint relinquere proprium, non sunt ex electione & Instituto continentes, sed propter odium conceptum adversus eum, qui creavit, nolentes ipsi uti, quæ ab ipso sunt creata. Sed & hi quidem, qui propter impium, quod cum Deo gerunt, bellum immoti sunt ab eis cogitationibus, quæ sunt secundum naturam, Dei longanimitatem contententes & benignitatem, & si voluit uxorem ducere, cibus tamen utuntur creati. & aërem respirant Creatoris, ut qui & ejus sint opes, & in eis, quæ sunt ejus, permanent.

& novam quamdam ac alienam, ut ajunt, annuntiant cognitionem, etiamsi hoc nomine mundi Dominum deberent agere gratias, quod hic acceperint Evangelium. Tanto in Dominum Deum Creatorem ac ejus creaturas odio insanierunt Marcionitæ, ut in primo hæreticarum fabularum libro scribat Theodoretus: Novi ex Marcionitis Presbyterum quendam, qui manè cum surgeret, sputi excremento faciem suam lavabat, causamque rogatus respondit se nolle opus habere Creatore, nec aquam, quæ ex ejus operibus est, usurpare. Et cum dicerent qui aderant: Quomodo igitur comedis, quomodo bibis, & vestiris, & dormis, & solita mysteria percipis? Respondens necessitate adactum id se facere dixit, quod nec vivere aliter posset, nec mysteria celebrare. Confessusque est amens, vel invidius, nihil habere illum, quem Bonum vocant, sed omnibus bonis frui ex operibus Creatoris. Hæresis facit homines adeò solemniter insanite. Marcionitas esse in Divinam Majestatem pugnantes Titanas rectè scribit in memorato libro laudatus Clemens. Et demonstrat errorem ex Heraclito, Empedocle, aliisque id genus Gentilium Philosophis esse desumptum. Marcionensis continentie meminit etiam Sanctus Epiphanius: Caterum virginitas à Marcione prædicatur. Virginitas impudicissima, de qua ad Timotheum scripsit Sanctus Paulus: Attendentes Spiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorum, prohibentium nubere. Ex quo videt hunc locum à Lutheranis & Calvinistis pessimè assumi adversus nostrorum Clericorum & Monachorum spontaneè professam continentiam. Ad illos in quinto contra Marcionem libro elegantè dicit ex Apostoli ac totius Ecclesiæ persona Septimius: Destructores Dei nuptiarum, non Scelatores castitatis retundo. Hanc sceleratam continentiam prævaricatus Apelles est lapsus in feminam, atque ita ex Magistri metu ac reverentia fugit Alexandriam. Consonat hujus libri appendix: Apelles discipulus Marcionis, posteaquam in carnem suam lapsus est, à Marcione segregatus est. Ut ob similem lapsum Marcion à Patre & à Patria fugit, ita Apelles à Marcionis facie & dogmate. Istam Marcionis continentiam docuerunt ac exegerunt etiam Julius Cassianus, Tatianus, Manichæus, ac Priscillianus.

Nisi tantum quia jam non Marcionites.

Articulos, in quibus Marcionem deseruit & correxit Apelles, adducit præsentis libri appendix: Apelles introducit unum Deum in superioribus partibus. Hunc Potestates multas, Angelosque fecisse. Propterea & aliam Virtutem quam dicit, Dominum dicit, sed Angelum ponit. Ab hoc vult videri mundum institutum ad imitationem mundi superioris, cui mundo permisit peccata, quia non illum tam perfectè fecisset, quàm ille superior mundus institutus fuisset: Legem & Prophetas repudiavit. Christum neque in phantasmate dicit fuisse, sicut

sicut Marcion, neque in substantia veri corporis, ut Evangelium docet, sed eò quod è superioribus partibus descenderet, ipso descensu, sideriam sibi carnem & aëriam contexuisse. Hunc in Resurrectione singulis quibusque elementis, quæ in descensu suo mutuata fuissent, in adscensu reddidisse: Et sic dispersis quibuscumque sui corporis partibus, in celo Spiritum Sanctum reddidisse. Hic carnis Resurrectionem negat. Solo utitur & Apostolo, sed Marcionis, id est, non toto. Animarum solarum dicit salutem.

Proinde primus articulus, in quo Marcionem correxit, fuit unum primum Principium. Duo Marcionis contraria Principia Apelles refutavit. Ejus Sensa exponit in laudato Eusebii loco Sanctus Rhodon: Apelles unum Principium fatetur quidem, sed Prophetias nostras ex Spiritu contrario, & sibi repugnante editas constanter asseverat. Et infra: Opinio de Deo, quæ est omninò certissima ac aperitissima, ab Apelle ad eum modum statuitur. Ait unum esse Principium, sicut & nostra uetur doctrina. Et iterum: Cum ego dicebam ad illum, Dic nobis queso Apelles, unde ista tibi suppetat demonstratio, aut qui possit unum affirmare Principium? Respondit illi, Prophetias se inter ipsas refellere, & propterea nihil omninò verè prædixisse. Nam discerepant, inquit, inter se, commentitiæ sunt, & sibi ipsis repugnant. Verùm quo pacto unum sit Principium, se ignorare fatebatur, & ita dicere solum sua ipsius animi inductione commotum. Deinde cum ego jurejurando ab eo extorquerem, ut verum diceret, sanctè deseravit se verum dicere: Nempe se omninò nescire, qua ratione unus esset Deus ingenitus, illud tamen ita esse se credere. Ego subridens illum levitatis ideò arguebam, quod cum se Doctorem fateretur, nesciret tamen doctrinam à se propositam ratione defendere. Inter fundamenta, ex quibus Marcion fabulatus est duo Principia, fuit Novi & Antiqui Testamenti credita ab ipso contrarietas: Evangelica ac Apostolica Dogmata censuit legalibus ac Prophetis contrariari, ideoque illa ex alio Deo promanasse. Hinc Apellem, qui Prophetias dicens Evangelio adverfari unum Principium doceret, Sanctus Rhodon credidit sibi ipsi refragari. Et merito. Attamen istam Marcionensis doctrinæ portionem Apelles adeò pertinaciter retinuit, ut scribat Eusebius Cæsarensis: Iste Apelles insinuat probra contra libros legis Moisaicæ impiè effutit, & multis libris Doctrinas & sacras illas leges maledicè insectatus est, atque adeo ad eas non tantum coarguendas, sed penitus evertendas multum operæ ac laboris contulit. Quod Judæorum litteras pro fabulis habuerit, scribit Origenes in quinto libro contra Celsum. Quare ipsas sceleratius blasphemavit quàm Marcion.

Lib. 5. Cap. 13.

Fol. 267.

Ejus fabulosum errorem clariùs exponit Sanctus Epiphanius: Apelles & cuncta ejus factio ita sentit. Non esse Principia tria neque duo, ut Luciano & Marcioni videtur, sed unum esse summum Deum, anunque Principium, ac Virtutem unam, nominis expertem. Qui quidem Deus unus, unumque Principium, nullam eorum quæ in hoc mundo geruntur curam suscipit. Caterum idem ille Sanctus & bonus Deus, qui à principio Deus est ac bonus; Christi. Lupi Opera Tom. IX.

alium produxit Deum. Ab hoc universa condita sunt: Cælum videlicet ac terra, cæteraque quæ in hoc mundo cernimus. Sed hic minimè bonus evasit, ejusque opera omnia non bene facta, ac pro mala illius mente sunt ab illo fabricata. Et in hæreticorum catalogo Sanctus Augustinus: Apelles duos quidem introducit Deos, unum bonum, alterum malum, non tamen in duobus diversis atque inter se adversis esse Principiis, sed unum esse Principium Deum scilicet bonum, & ab illo factum alterum. Quod cum malignus esset, inventus est in sua malignitate mundum fecisse. Et Sanctus Philastrius: Apelles à quibusdam interrogatus, quoniam modo de fide sentiret, respondit, Non mihi opus est discere à Marcione, ut duo Principia asseram coeterna. Ego enim unum principium esse prædico, quem Deum cognosco. Qui Deus fecit Angelos. Fecit etiam alteram Virtutem, quem Deum scio esse secundum, qui & Virtus Dei est, qui fecit illum. Hic autem Deus, qui fecit mundum, non est bonus, ut ille qui fecit illum. Subiectus est autem Deo illi, à quo & factus est iste, qui & nutui, & jussioni, & Præceptis pareat illius in omnibus. Cujus Ariani nunc consortes sunt atque fautores, sic prædicantes atque sentientes. Marcion ergo non dumtaxat duos Deos, sed etiam duo ingenita Principia docuit; Apelles autem duos Deos, at unum Principium. Docuit Deum infectum, & Deum factum. Et in hoc convenit cum Arianis. Cum his etiam docuit per Deum factum esse facta alia omnia. At ipse eum malum, Ariani dixerunt bonum. Et hinc cum Marcione istud unicum ingenitum Principium garrivit esse Epicuri Deum, ut potè qui licet quædam creatur, nullius tamen curam gerat, sed otiosus permittat omnia fortuitò volvi ac revolvi, sursum deorsum. Et hinc Sancto Rhodoni roganti fundamenta, ex quibus istiusmodi Deum assereret, Apelles nullum valuit adducere. Et huc respicit in illustrium virorum catalogo Sanctus Hieronymus: Rhodon refert Apellem, senem hæreticum, à se quondam fuisse conventum & risu habitum, eò quod Deum, quem coleret, ignorare se diceret. Et hinc ejusdem Rhodonis hæc verba: Apelles ait unum esse Principium, sicut & nostra uetur doctrina, debent cum grano salis intelligi. Iste enim Deus est incurius & inefficax, ideoque & ipsum Sanctus Irenæus dicit esse Deum Epicuri. In ipsum quadrat omnia, quæ in Mahometis Deum statui jussit Imperator Emmanuël Comnenus. Est non verus Catholica Ecclesia Deus, sed figmentum ac idolum Apellis.

Errorem hunc in Origenis Apologia insignitè exponit Eusebius Cæsarensis: Apelles, licet non omnibus modis Dei esse legem & Prophetas denegaret, tamen & ipse hæreticus designatur, quoniam Deum, qui hunc mundum condidit, ad gloriam alterius ingeniti & boni Dei eum construxisse pronuntiat, illum autem ingenitum Deum in consummatione sæculi misisse JESUM Christum ad emendationem mundi, rogatum ab eo Deo, qui eum fecerat, ut mitteret filium suum ad mundi correctionem. Hic enim, juxta Apellem, Deus in mundi creatione, & quidem per malignitatem, erraverat, & bonis mala miscuerat, ideoque obstrictus fuit à bono ac ingeni-

ingenito Deo correctorem flagitare ac impetrare. Eundem errorem respicit ac elucidat in præfatione Commentariorum super epistolam ad Philemonem Sanctus Hieronymus: *Quod si non putant eorum esse parva, quorum & magna sunt, alterum mihi Conditorum, iuxta Valentinum, Marcionem, & Apellem, formicæ, vermium, culicum, locustarum, alterum cæli, terræ, maris, & Angelorum, debent introducere.* Affirmat ab omnibus tribus illis Hæresiaribus asseri, quod Creator Deus in diversorum creatione sit usus ministerio diversarum Potestatum seu Angelorum. Solus Valentinus videtur istud asseruisse.

Alter articulus, in quo Marcionem Apelles correxerat, fuit Dominica caro. Hanc enim Marcion phantasticam ac imaginariam, ideoque nec natam nec passam, Apelles asseruit veram, at tamen non ex utero & sanguinibus benedictæ Virginis, sed sumptam ex elementis, ideoque nec natam. Hujus dogmatis testimonia jam audivimus à Septimio. Et consonat Sanctus Epiphanius, adducitque hæc ipsa Apellis verba: *Cum Deus de cælo delapsus esset in terram, corpus sibi ex quatuor elementis affinxit.* Et Sanctus Philastrius: *Apelles dicit Christum in carne apparuisse, non tamen sicut Valentinus, de cælo carnem descendisse. At etiam post passionem non carnem surrexisse, sed de quatuor elementis, quæ de mundo acciperat, ea in terram demississe, ipsum in cælum sine carne ascendisse asserit.* Proinde fatetur illum in carne passum fuisse ac mortuum. Et hic est tertius articulus, in quo recessit à Marcione. Eadem sententia Sanctus Augustinus: *Apellem dicunt quidam etiam de Christo tam falsa sensisse, ut diceret eum, non quidem carnem duxisse de cælo, sed ex elementis mundi accepisse, quæ mundo reddidit, cum sine carne resurgens in cælum ascendit.* Et Theodoretus: *Apelles Christo corpus attribuit, non humanum, sed de mundi substantia.* Quoad cætera ille permansit Marcionites. Et hinc manifestum errorem continent hæc Sancti Isidori Hispalensis Episcopi

in octavo originum libro verba: *Apelles dixit Christum non Deum veritate, sed hominem in phantasia apparuisse.* Pluries in isto capite tantus Doctor est lapsus. Istum Apellis errorem memorat & Sanctus Hieronymus in litteris ad Pammachium: *Marcion, Apelles, Valentinus, & carnis & corporis resurrectionem penitus negant, & salutem tantum animæ tribuunt.* Ajunt nos frustra dicere ad exemplum Domini resurrexuros, cum ipse quoque Dominus in phantasmate resurrexerit, & non solum resurrectione ejus, sed & ipsa Nativitas putative visa sit magis, quam fuerit. Attamen Apelles admisit veram carnem.

Sed in alteram fœminam impiegit &c.

Alter hujus libri locus, qui Philumenæ meminit, est hic: *Providerat jam tunc Spiritus Sanctus futurum in Virgine quadam Philumene Angelum seductionis, transfigurantem se in Angelum lucis, cujus signis & præstigiis Apelles inducitur novam hæresim induxit.* Eiusdem meminit in libro de anima: *Apelles, non pius, sed hæreticus, ante corpora constituens animas viriles ac muliebres, sicut à Philumene didicit, utique carnem, ut posteriorem, ab anima facit sexum accipere.* Ecce aliud quod Marcion videtur non habuisse, Apellis dogma. Et in tertio adversus Marcionem libro: *Nam & Philumene illa magis persuasit Apelli, cæterisque desertoribus Marcionis, ex fide quidem Christum circumtulisse carnem, nullus tamen nativitatis, utpotè de elementis eam mutuatum.* Hinc vides quod Philumene non solum Apellem, sed & alios discipulos Marcioni abstulerit. Et apud Eusebium Cæsareensem scribit Sanctus Rhodon: *Apelles argutè & subtili sententiæ virginis, nomine Philumene, Demonio quodam agitata, obsecutus est.* Et præsentis libri appendix habet: *Apelles prætereà habet privatas, sed extraordinarias lectiones suas, quas appellat Phæneroses Philumenes cujusdam puellæ, quam quasi Propheetissimam sequitur. Habet prætereà suos libros, quos inscripsit syllogismorum, in quibus probare vult, quod omnia, quæcumque Moyses de Deo scripserit, vera non sunt, sed falsa.* Itas ergo Philumenæ Prophetias Apelles rededit in scriptum. Et hunc librum memorat Theodoretus: *Apelles librum à se compositum Philumenæ Propheetiam appellavit.* Proprios Apellis libros, quibus omne antiquum Dei instrumentum studuit evertere, supra audivimus ab Eusebio Cæsareensi. Et hosce libros videtur Sanctus Rhodon refutasse. Quod ille & proprium Evangelium habuerit, affirmat Sanctus Hieronymus in præfatione Commentariorum super Sanctum Matthæum. Uti Priscilla ac Maximilla Montanum, ica Philumene per falsas Angelorum apparitiones ac revelationes seduxit Apellem. Cujus postmodò sit facta prostibulum, ignoro. Videatur omnibus se exposuisse. Hoc enim importat vox, *Prostibulum.* Porro ab ipsa non solum Apellem, sed alios insuper Marcionitas fuisse circumscriptos ac seductos, diserte testatur in hæreticorum catalogo Sanctus Augustinus: *Severus Marcionis discipulus, Philumenam quamdam puellam dicebat inspiratam Divinitus ad prænuntianda futura, ad quam somnia atque æstus animi sui referens, Divinationibus, seu præstigiis ejus secretim erat solitus præmoneri, eodem phantasmate eidem Philumenæ pueri habitu se demonstrante, qui puer apparet Christum se aliquando, aliquando assereret esse Paulum. A quo phantasmate seisciscitans, ea solet responderi, quæ se audientibus diceret. Nonnulla quoque illam miracula operari.*

Cap. 36

Lib. 5. Cap. 13.

Epist. 61. Cap. 3.

vari solitam, inter quæ illud præcipuum, quod in angustissimi oris ampullam vitream panem grandem immitteres, eumque extremis digitulis levare solet illæsum, eoque solo, quasi Divinitus sibi dato cibo, fuisse contenta. Quibusdam tamen Sanctus Augustinus videtur fuisse memoria lapsus, & Apellis nugæ in Severum transcripsisse.

Adhuc in sæculo supersunt, &c.

Doctor edicit causam, ob quam hæc omnia dixerit de Valentino, Marcione, atque Apelle. Nempè ut verificaret sua prioris capitis verba: *In omnibus veritas imaginem antecedit, post rem similitudo succedit. Ineptum est ut prior doctrina hæresis habeatur.* Demonstrat Valentinum & Marcionem, solemnium hæreticorum vetustissimos, olim fuisse Catholicos, ipsos ab Ecclesia apostatasse, immò ob crimina veritate ejectos: Hinc concludit Apostolicam veritatem esse ipsi anteriori, atque ita eos esse palam hæreticos. Idem concludit de Apelle. Quod nempè hic non ex Ecclesia, sed de Marcionis Synagoga exiverit, adeoque ejus hæresis sit recentior, ac longè manifestior. Basilides & Valentino & Marcione est multò antiquior: Et ipsum etiam fuisse nostrum apostatam, diserte scribit in quarto Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus. Hinc mirum est, quod Septimius etiam ipsum non expresserit. Dicit Valentinum, Marcionem, ac Apellem esse adeò recentes, ut ipsorum discipuli adhuc vivant: Hinc evincit ipsos esse novatores hæreticos. Eodem modo scribit contra Hermogenem: *Hermogenis doctrina tam novella est, ad bodiærum homo in sæculo.* Et infra in præsentis capite: *Nigidius, & Hermogenes, & multi alii adhuc ambulant.* Etiam Praxeam appellat hæreticum besternum. Marcion ab Eleuthero Pontifice in perpetuum ab Ecclesia discidium cum Valentino relegatus fuit, & sub ejus proximis Successoribus Victore & Zephirino floruit, ac Romæ vixit Septimius, atque adeò non dumtaxat Apelli, sed etiam Marcioni ac Valentino omnino convixit. Et Apellem fuisse senem, jam audivimus à Sancto Rhodone. Videtur Romæ, ubi Marcion & Valentinus videntur mortui, apostatasse, ac inde fugisse Alexandriam. Hinc ipsum non vidit Septimius.

Eodem argumento utitur in septimo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus. Demonstrat Basilidem, Valentinum, ac Marcionem esse Apostolicis temporibus posteriores, & concludit: *Quæ cum ita se habeant, clarum est ex antiquissima & verissima Ecclesia, has recentiores, & quæ his sunt adhuc inferiores, tempore fuisse innovatas adulterinæ: nota hæreses.* Ex his manifestum esse existimo unam esse veram Ecclesiam, eam quæ verè est antiqua, in cujus catalogum referuntur ii, qui sunt justi secundum Propositum. Et Sanctus Irenæus scribit de cunctis generatim Gnosticis: *Omnes hæreses hæc valde posteriores sunt, quam Episcopi, qui Christi Lupi Opera T. IX.*

Lib. 5. Cap. 20.

bus Apostoli tradiderunt Ecclesias. Et in famosa ad Sanctum Cyprianum epistola Sanctus Firmilianus Cæsarensis Episcopus: *Ipsas hæreses damnabiles ac execrandas constat postea existisse.* Utique post tempora Apostolorum. Cum & Marcion Cerodis discipulus invenitur serò post Apostolos, & post longa ab eis tempora, sacrilegam adversus Deum traditionem induxisse. Apelles quoque blasphemiam ejus consentiens, multa alia nova & graviora fides & veritati inimica tradiderit. Sed & Valentinus & Basilides tempus manifestum est, quod & ipsi post Apostolos, & post longam ætatem adversus Ecclesiam Dei sceleratis mendaciis suis rebellaverint. Cæteros quoque hæreticos constat pravos suas Sectas, & inventiones perverfas, prout quisque errore ductus est, postea induxisse. Quos omnes manifestum est à semetipsis damnatos esse, & ante diem iudicis inexcusabilem sententiam adversus semetipsos dixisse. Quia nempè alterarunt regulam, quam ipsi in Ecclesia à suis Episcopis, Episcopi ab Apostolis, Apostoli à Christo acceperant, Christum à Deo. Quia ex ista indivisibili ac immutabili veritate semita exorbitaverant. Eadem præscriptione adversus Cerinthum & Ebionem utitur Sanctus Johannes Apostolus: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Et Sanctus Paulus, ad Timotheum scribens de Hymenæo ac Philetæ: *Circa fidem naufragaverunt.* Et iterum: *A veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam.* Ex eadem præscriptione damnat quasvis vocum novitates. Eas damnat, quod sint veritate posteriores.

Epist. 10. Cap. 20.

Epist. 1. Cap. 1.

Quamquam & de suis operibus, &c.

Marcionem ac Valentinum fuisse novos homines, ac Novatores hæreticos, Doctor affirmat, lucere non dumtaxat ex temporum computo, sed ex ipsorum etiam sceleratis facioribus, quibus prima Evangelici dogmatis fundamenta attentarunt transferre ac demutare. Et hanc præscriptionem affirmat esse non solummodò authenticam, sed & Dominicam. Et enim de ovinas lanas indutis lupis, id est, novi testamenti Pseudo-Prophetis seu hæreticis Dominus dixit: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Audi verò Marcionis facinus: *Si enim Marcion novum testamentum à veteri separavit, posterior est eod quod separavit, quia separare non posset, nisi quod unum fuit. Unum ergo autequam separaretur, postea separatum, posteriorem ostendit separationem.* Hocce argumentum Doctor noster insigniter illustrat in quarto libro contra Marcionem: *Si Evangelium, quod Luca refertur, ipsum est quod Marcion per antitheses suas arguit ut interpolatum à protectoribus Judæismi, utique non potuisset arguere, nisi quod invenerat. Nemo post futura: reprehendit, quæ ignorat futura: Emendatæ culpam non antecedit. Emendator sanè Evangelii, à Tiberianis usque que ad Antoniniana tempora eversi, Marcion solus & pri-*

Cap. 4.

Et primus advenit, expectatus diu à Christo penitente jam quod Apostolos præmississe properasset sine præsidio Marcionis. Nisi quod humane temeritatis, non Divinæ auctoritatis negotium est hæresis, quæ se semper emendat Evangelia, dum vitiat. Etiam si Angelus Marcion, citius anathema dicendus, quam Evangelizator, quia aliter evangelizavit. Itaque dum emendat, utrumque confirmat: Et nostrum antevius, id emendans quod invenit; Et id posterius, quod de nostri emendatione constitutus, suum & novum fecit. In summa, si constat id verius quod prius, id prius quod ab initio, ab initio quod ab Apostolis, pariter quoque constat id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit sacrosanctum. Quod Marcion antiquum testamentum blasphemare, damnare, & malo Principio adscribere primus præsumpsit, vario testimonio est supra demonstratum. Samaritani quidem, Saducei, Nazaræi, ac alii quidam Judæorum Hæretici, quosdam veteris instrumenti libros ante Marcionem abjecerunt, ipsorum tamen nullus ipsos adscripsit pravo Principio. Duplicis Divinitatis fabula est scelus Marcionis, aut certè Cerdonis.

Sceleris radicem exponit in Philocalia Origenes: Hæretici legentes, Exarsit ignis in ira mea; Ego sum Deus æmulator, reddens peccata patrum in filios, in tertiam & quartam generationem; Pœnitet me unxisse Saul in Regem; Ego Dominus faciens pacem, & creans mala; Non est malum in civitate, quod non fecit Dominus; Descenderunt mala à Domino in portas Hierusalem; Spiritus malus à Deo suffocabat Saul: & infinita propemodum his similia, Fidem omnem abrogare, ut Divinis Scripturis, ausi non sunt, sed credentes eas esse Creatoris ejus, quem Judæi colunt, quasi mancus nec bonus esset ille Conditor, arbitrati sunt advenisse Servatorem, qui perfectiorem Deum annuntiaret, quem dicunt non esse opifissem. Divinæ Majestatis in veteri instrumento relata promissa ac opera censuerunt esse dura, prava, à suprema pietate aliena, ideoque cum ejus auctore & litteris damnarunt & abjecerunt. Antiquum, licet carnale, sanctum tamen ac bonum, Dei Optimi Maximi instrumentum, quoniam non intellexerunt, contempserunt. Censuerunt esse Dei instrumentum, ideoque & ipsi crediderunt; verum blaterarunt esse pravi Dei, ideoque & à novo boni Dei instrumento separarunt. Et hinc liquet Apellem pejùs quam Marcionem in istas sanctissimas litteras excessisse. Audi & Valentini facinus: Valentinus aliter exponens, & sine dubio emendans, hoc nomine quid emendat ut mendosum retrò, antevius fuisse demonstrat. Utriusque instrumenti litteram admisit, at Sēsa invasit. Sēsa, quæ Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus accepit à Deo. Hæc Valentinus deseruit, depravit, detorsit in suas blasphemias, atque ita fuit unus illorum, de quibus Apostolus: A veritate auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.

Nigidius nescio quis, &c.

Nigidii errores refert ac refutat in libris contra genes etiam Arnobius. Verum ille non Marcionites aut alius Christianorum hæreticus fuit, sed gentilis Philosophus, ideoque quis & qualis fuerit hic Nigidius, ego etiam ignoro. Hic Hermogenes est longè alius ab illo, de quo ad Timotheum Apostolus: Aversi sunt à me Phygellus & Hermogenes. Et in libro contra istum Hermogenem Septimius: Nec ipse Apostolicus Hermogenes in regula perseveravit. Affirmat etiam hunc potestiorum Hermogenem fuisse nostrum apostatam. De ejus hæresi scribit in hæreticorum catalogo Sanctus Augustinus: Sabellianos quidam Praxeas à Praxea vocant. Et Hermogeniani ab Hermogene vocari potuerunt. Qui Praxeas & Hermogenes, eadem sentientes, in Africa fuisse dicuntur. At certum est Hermogenem & Praxeas docuisse alia & alia. Et Praxeas videtur fuisse Asiaticus. Hermogenis errorem non malè describit in originum libris Sanctus Isidorus Hispalensis: Hermogeniani ab Hermogene quodam vocantur, qui materiam non natam introducens, Deo non nato jam comparavit, matremque elementorum & Deam asseruit. Quos Apostolus improbat elementis servientes. Materiam esse alterum Deum aut Deam non dixit Hermogenes, sed istud ex ejus assertis necessariò consequi demonstravit in edito contra ipsum libro Septimius, ideoque & hoc loco ipsum numerat inter duplicis Divinitatis fabulones. Notanda sunt verba: Si alium Deum prædicant, quomodo ejus Dei rebus & litteris, & nominibus utuntur, adversus quem prædicant? Si eundem, quomodo aliter? Edicunt quatuor. Primò, quod Nigidius ac Hermogenes fuerint congenerones, ac eadem blateraverint. Secundò, quod unum Deum fuerint professi. Tertiò, quod eorum Secta habuerit principia, ex quibus duplex Divinitas necessariò sequebatur. Quarto, quod utriusque testamenti instrumentum admiserint. Doctor affirmat ipsos adhuc vivere & ambulare, adeoque ipsorum novum dogma esse manifestam hæresim. Aliqua ejus portio est superius exposita. Omnes ejus articulos Doctor exponit in edito contra ipsum libro.

Probent se novos Apostolos, &c.

Ad hanc præscriptionem eludendam Manichæus famofam sui fundamenti epistolam inchoavit hoc modo: Manichæus Apostolus JESU Christi, providentia Dei Patris. Quò novi dogmatistæ, adeoque & Hæresiarchæ nomen evaderet, edixit se novum Apostolum. Et ut mendacium adderet, garrivit se hypostaticè assumptum in personam Spiritus Sancti. Eandem assumptionem jaçitavit Hæresiarcha Montanus.

Jaçitavit se novum Prophetam, adeoque & novum Apostolum. Et adversus Manichæi stultissimam vanitatem scripsit in libro adversus fundamenti epistolam Sanctus Augustinus: Non credo istum esse Apostolum JESU Christi. Exigit sibi probari istum Apostolum, & amplè demonstrat non posse probari. Septimius per præsentia verba possit taxare Montanum, aut quosvis id generis alios fabulones. Quidquid sit, eodem argumento utitur adversus Marcionem in libro de carne Christi: Tot originalia instrumenta Christi delere Marcion ausus est. Ex qua, oro te, auctoritate? Si Prophetæ es, prænuntia aliquid; si Apostolus, prædica publice; si Apostolicus, cum Apostolis senti; si tantum Christianus es, crede quod traditum est; si nihil istorum es, meritò dixerim, morere. Nam & mortuus est, qui non est Christianus, non credendo quod creditum Christianos facit. Affirmat ipsum esse nostrum apostatam, ideoque nullatenus Apostolum. Etiam de Novatiano ad ejus Sectatorem Symphorianum, dicentem assidue, Novatianus hoc docuit & præcepit, scribit Sanctus Pacianus Episcopus Barchinonensis: At quando frater, quibusve temporibus? post Decii Principatum, id est, post trecentos propè annos Dominicæ Passionis. Quid ergo tunc Prophetas secutus est, ut Cataphryges, an Philumenem aliquam, ut Apelles, an ipse tantum auctoritatis accepit? Et adversus sceleratam Mahometi prædicationem habet in Ismaeliticarum fabularum confutatione Venerabilis Euthymius Monachus Zigibenus: Cum ex Saracenis querimus, qui fiat, ut cum ipsi ex Præcepto Mahometi nihil sine testimonio neque facere, neque admittere, neque probare soleant, nullum testimonium ab eodem exegerint, quod Deus ipsum ut Prophetam elegerit, quodque ipse Divinitus banc doctrinam accepit? Pudore ipsi conticescunt. Et nos iterum contra: O absurdissimos vos, mulieres, servos, pecunias, possessiones, canes, vilissimum animal, sine testibus non possidetis, solam verò fidem & Scripturam ad id sine testibus tenetis? Quisquis enim novorum dogmatum Apostolum sese vendit, nisi missionem probaverit authenticè, seductor habendus est, populi circumscriptor, fur & latro. Nam & isto, uti potentissimo argumento adversus novam Domini nostri JESU Christi prædicationem firmè armatos sese crediderunt perfidi Judæi: Perfidi, quod authenticis testimoniis superabundanter convicti ad fidem non emollirentur. Etiam Saraceni videbant argumentum concludere, ideoque ad probandam Seductoris sui missionem finxerunt Evangelicam atfectionem, hæc Domini nostri JESU Christi verba: Ego sum Dei Apostolus ante vos, implens ea quæ ante me in lege prædicta fuerunt, & annuntio vobis Apostolum venturum post me, cui nomen, Mahomet. Uti Dominum JESUM à Lege & Prophetis, ita suum Seductorem à Domino JESU dixerunt prænuntiatum & promissum. Respondet verò laudatus Euthymius: Ubiquam hoc Christus prædixit, aut in qua Scriptura? Aut igitur demonstrantur hæc de Mahometo prædictionem in aliqua parte Divinitus inspirata

rum Scripturarum perscriptam esse, aut liquidò sciant hoc etiam esse mendacium, quemadmodum alia ipsius dogmata. Eodem jure nos neque Martinum Lutherum, neque Joannem Calvinum credimus esse novos Dei gratia Evangelistas. Volumus authentica documenta Divinæ missionis. Quousque hæc non videmus, habemus eos pro fariibus & latronibus.

Notanda sunt verba: Dicant Christum iterum descendisse, &c. Edicunt nullos umquam à Domino Deo creatos aut creandos esse novos Apostolos, ideoque omnes novi Apostolatus jaçitatores esse manifestos hæreticos. Etenim Apostoli sunt Christi Mediatoris contubernales & commensales, cunctorum ab ipso gestorum oculatissimi testes, Legati ac Ministri, ideoque ut creentur novi, ante omnia opus est novo Christo: Nempe ut creentur novi Apostoli ad nova dogmata. Nostri enim Mediatoris dogmata sunt æterna ac immobilia, ideoque per veros ejus Apostolos, nequeunt alia & alia prædicari. Quinimodò nec ad orthodoxa dogmata Dominus Deus soles quempiam per semetipsum mittere. Uti nullum novum animal, nullam novam plantam, nullam novam creaturam passim per semetipsum, sed omnia per datam in mundi exordio virtutem efficit, ita nullum passim prædicatorem mittit, nisi per Apostolorum Successores Episcopos, Hos voluit esse perpetuos traduces Apostolici Ministerii. Immediatè à Deo missionis exempla sunt longè rarissima. Ego duo dumtaxat novi Nempè Sancti Equitii in Valeria Provincia Abbatum, & Venerabilis Geruini Centulensis ad Sanctum Richarium Abbatis missionem, quarum primam in primo Dialogorum libro Sanctus Papa Gregorius, posteriorem laudat in istius Cœlestii Chronico Monachus Ariulphus. Hæc laetius expositi in Scholiis ad Acta Sancti Leonis noni. Utramque missionem Divina Clementia honoravit miraculis, atque ita esse à se demonstravit. Super primum caput epistolæ ad Galatas scribit Sanctus Hieronymus: Quatuor sunt genera Apostolorum. Unum, quod neque ab hominibus est, neque per hominem, sed per JESUM Christum & Deum Patrem. Aliud quod à Deo quidem est, sed per hominem. Tertium, quod ab homine, non à Deo. Quartum, quod neque à Deo, neque per hominem, neque ab homine, sed à semetipso. De primo genere potest esse Isaias, ceterique Prophetæ, & ipse Apostolus Paulus, qui neque ab hominibus, neque per hominem, sed à Deo Patre & Christo missus est. De secundo JESUS filius Navæ, qui à Deo quidem est Apostolus constitutus, sed per hominem Moysen. Tertium genus est, cum hominum favore & studio aliquis ordinatur; ut nunc videmus plurimos non Dei judicio, sed redemptio favore vulgi in Sacerdotum surrogari. Quartum est Pseudo-Prophetarum & Pseudo-Apostolorum. Hoc est hæreticorum omnium præsertim hæresiarcharum. Eos in Evangelio Dominus appellavit fures & latrones. Et hoc, quia venerunt utique à semetipsis.

*Volo igitur & virtutes eorum
proferri.*

Ad Montanum delapsus noster Septimius tria famosa Delicta, quæ etiam in vitæ exitu non laxabat, sed Deo reservabat primitiva disciplina, censuit per Ecclesiam remitti non posse, ideoque Zephyrinum Pontificem, qui mœchiam cœpit remittere novatorem esse Evangelici dogmatis atque prævaricatorem. Hinc ipsum in libro de pudicitia aggreditur eodem argumento: *Exhibe mihi, Apostolice, Prophetica exempla, utique authentica miracula, & agnoscam Divinitatem, & vindica tibi Delictorum ejusmodi remittendorum potestatem.* In sequenti capite factum Domini, qui Judæis remittendorum peccatorum potestatem non ad hominem, sed ad solum Deum spectare murmurantibus, reposuit: *Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, Surge & ambula? Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait Paralytico: Surge tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Hoc, inquam, Domini factum mirè extollit Septimius, & prosequitur: *Si Dominus tantum de potestatis suæ probatione curavit, ut traderet cogitatus, & ita imperaret sanitatem, ne non crederetur posse Delicta dimittere, non licet mihi eandem potestatem in aliquo sine probationibus credere.* Etiam Ecclesiasticarum, quas tunc criminosis carceres ambientibus non dabant, sed ab Episcopis dandas supplicabant carcerati Confessores, indulgentiarum hostis & impugnator devenit Septimius, ideoque istiusmodi, quam garriabat novam, potestatem in nemine voluit posse credi, nisi ad authenticas per miracula probationes. Eodem argumento, quod sanè est firmum, hic impugnat Gnosticos & Marcionitas. Eodem utitur Sanctus Irenæus. Et in laudatis ad memoratum Symphorianum litteris Sanctus Pacianus: *An Novatianus tantum auctoritatis accepit? Linguis locutus est? Prophetavit? Suscitare mortuos potuit? Horum enim aliquid habere debuerat, ut Evangelium novi Juris induceret.* Hinc & Sancto Equitio Romana Ecclesia non credidit, nisi ob patrata miracula. Et tamen ille orthodoxa prædicabat.

Nisi quod agnosco maximam virtutem eorum, &c.

Argumenti hujus robor noverunt etiam omnes hæretici, ideoque patratorum miraculorum fuerunt semper cupidissimi. Hanc cupiditatem notat iustè & noster Doctor dicens de omnibus generatim hæreticis: *Adjicient multa de auctoritate cujusque Doctoris hæretici, illos maximè doctrinæ suæ fidem confirmasse, mortuos suscitasse, de-*

biles reformasse, futura significasse, ut merito Apostoli crederentur. Hæc est enim Spiritus Sancti virtus, quam ipsorum Princeps Simon Magus tentavit pecunia ab Apostolis emere. Ex ejus consequenda desperatione ad Magiam conversus est, & qui vera per Deum patrare non valuit, cœpit miraculorum fucos à Diabolo nundinari, & cæcis gentilium populis vendum exponere. Qua pessima arte hæreditariè sedatos fuisse plebsque Gnosticos testatur Sanctus Irenæus, atque adjungit: *Non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis faciunt hominibus quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones.* Nec enim cæcis possunt donare visum, neque surdis auditum, neque omnes Dæmones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur, si tamen & hoc faciunt; neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel alia quadam corporis parte vexatos. Tantum absunt ab eo, ut mortuum excitent, quem admodum Dominus & Apostoli. Patrare miracula frequenter tentavit hæreticorum superbia, sed semper consecuta est istud ipsum, quod in sexta Synodo delirus Monothelita Polychronius. Ex hinc adversum Lutheranos rectè scripsit alicubi Erasmus, quod usque huc nec mortuum canem potuerint suscitare. Nempè & ipsi ambierunt istam gratiam.

Illi enim de mortuis vivos faciebant, &c.

Urgere Doctor atque ridere pergit in hæreticis vanam cupiditatem patratorum miraculorum. Ejus tempore forsitan Gnostici istud ipsum, quod Lazaro per Christum Dominum suscitato inferre Judæi cogitaverant, de quopiam per Ecclesiæ preces suscitato adimpleverant. Nam & Arianos miraculis per Sanctum Ambrosium patris indignatos, istud adimplese scribit in ejus vita Sanctus Presbyter Paulinus. Aut certè illud evenerat, quod & in Hispania & in Africa per Arianos Episcopos evenisse scribit in Francorum historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Hominem visu sanum, dum in ipso cæcitate simulante volunt edere restitute visus fucum, sed diderunt perpetuò cæcum: Ita nescio quem pauperem, dum pecuniæ & à Sancto Jacobo Nisibeno Episcopo extorquendæ libidine simulat sese mortuum, mortuum permansisse scribit in Monastica historia Theodoretus. Quod ipsum & aliis à Sancto Epiphano ac Sancto Gregorio Thaumaturgo evenisse testantur in ipsorum vita Joannes Monachus, & Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Dignum tali mendacio supplicium. Simile miraculum fuisse editum à Joanne Calvino, graves Scriptores testantur. Porò miraculorum gratiam pro natis necessitatibus semper habuit Ecclesia, verum nullus veraciter justus umquam ambivit. Sanctum Fulgentium Ruspensem Episcopum, quod istam gratiam sibi non conferri supplicaverit Domino Deo, laudat in

in ejus vita Ferandus Diaconus Carthaginensis. Et de Sancto Gregorio Turonensium Episcopo scribit authentica ejus vita: *Multa in salute languentium operabatur, quæ tamen sub obtentu Sanctorum, quorum Reliquias perinde ferebat, à suis meritis excludere nitabatur.* Et Sanctum Wolbodum Leodientem Episcopum, in Sancti ibidem Laurentii Monasterio sepultum, quod frequentibus miraculis populum undequaque ad se evocaret, atque ita inquietaret Monachos, cessare

justum fuisse ab Abbate, & cessasse, scribit in Leodientium Episcoporum historia Canonicus ejusdem Ecclesiæ Anselmus. Idem eandem ob causam Sancto Spinulo fuisse à Sancto Hydulpho Abbate Senoniensi interdictum affirmat in ejusdem Cœnobii Chronico Monachus Richerius. Plura sunt istiusmodi exempla. Miracula enim suis patratoribus quandoque obfuisse affirmat in suis super Sancti Matthæi Evangelium homiliis, ac demonstrat Sanctus Joannes Chrysofomus.

Cap. 25. 26.

Lib. 2. cap. 16.

Cap. 70.

Lib. 1. cap. 13.

CAPUT XXXI.

Parabola seminis in hæreticos exposita.

Sed ab excessu revertar ad principalitatem veritatis, & posteritatem mendacii disputandam, ex illius quoque parabolæ patrocinio; quæ bonum semen frumenti à Domino seminatum in primore constituit, avenarum autem sterilis sceni adulterium ab inimico Diabolo postea superducit. Propriè enim doctrinarum distinctionem figurat, quia & alibi verbum Dei seminis similitudo est. Ita ex ipso ordine manifestatur, id esse Dominicum & verum, quod sit prius traditum: Id autem extraneum & falsum, quod sit posterius immisum. Ea sententia manebit adversus posteriores quasque hæreses, quibus nulla constantia de conscientia competit ad defendendam sibi veritatem.

SCHOLIION.

Sed ab excessu revertar, &c.

Per excessum Doctor intelligit digressionem, qua demonstravit Valentinum, Marcionem, Apellem, Nigidium, ac Hermogenem esse Apostolicis temporibus posteriores, nostros apostatas, adeoque & manifestos hæreticos. Nunc redit ad veritatis principalitatem, & mendacii posteritatem disputandam, id est, ab invicem distinguendas: Ad demonstrandum, quod veritas sit semper principalis & prima, adeoque omne posterum ac novum sit mendacium ac hæresis. Ad demonstrandum hanc fundamentalem præscriptionem. Et ipsam esse Dominicam ac Evangelicam demonstrat ex Dominica apud Sanctum Matthæum parabola: *Simile factum est Regnum cælorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & superseminavit zizania in medio*

Cap. 13.

triticis: Et abiit. Cum autem crevisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & Zizania: Zizania Septimius rectè commentatur: *Avenarum sterilis sceni adulterium.* Etenim bono tritico seminatum agum inimicus homo consuevit istiusmodi lolio superfeminare. Et suam parabolam ipse Dominus est interpretatus: *Qui seminat bonum semen, est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum verò semen, hi sunt filii Regni. Zizania autem sunt filii nequam. Inimicus autem qui seminavit ea, est Diabolus.* Et filii regni & filii nequam non feminantur: neque à Domino, neque à Diabolo. Ille Evangelicam feminavit veritatem, hic superfeminavit varia errorum mendacia, ex quibus & electi & reprobi filii sunt nati hucusque, & usque ad sæculi finem nascuntur. Ita & bonum semen & zizania Sancti Patres constanter & semper intellexerunt. Ergo uti nemo Dominus proprium, sed solus inimicus alienum agrum, & non triticum tritico, sed semper lolia superfeminat; ita quoque per Hæretichas agit Diabolus in hunc Divinæ Majestatis mundum, adeoque quidquid in Christiano

iano dogmate est novum, est semper superfeminatum, proindeque & falsum. Hanc præscriptionem in primo sui Commonitorii li-

bro amplissimè deducit Vincentius Lerinensis.

C A P U T XXXII.

Heretici nec originem habent ab Apostolis, nec traditionem.

Cæterum si quæ audent interferere se ætati Apostolicæ, ut ideò videantur ab Apostolis traditæ, quia sub Apostolis fuerunt, possumus dicere: Edant ergò origines Ecclesiarum suarum; evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit Auctorem & Antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt. Sicut Smyrnæorum Ecclesia Polycarpum ab Joanne consecratum refert. Sicut Romanorum, Clementem à Petro ordinatum itidem. Perindè utique & cæteræ exhibent quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habeant. Confringant tale aliquid heretici. Quid enim illis post blasphemiam illicitum est? Sed etsi confinxerint, nihil promovebunt. Ipsa enim doctrina eorum cum Apostolica comparata, ex diversitate & contrarietate sua pronuntiabit, neque Apostoli alicujus auctoris esse, neque Apostolici: Quia sicut Apostoli non diversa inter se docuissent, ita Apostolici non contraria Apostolis edidissent. Nisi illi qui ab Apostolis disciverunt, & aliter prædicaverunt. Ad hanc itaque formam provocabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis, vel Apostolicis auctorem suum proferant, ut multò posteriores, quæ denique quotidie instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minùs Apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ. Ita omnes hæreses ad utramque formam à nostris Ecclesiis provocatæ, probent se quaqua putant Apostolicas. Sed adeò nec sunt, nec probare possunt, quod non sunt. Nec recipiuntur in pacem & communicationem ab Ecclesiis quoquo modo Apostolicis: Scilicet ob diversitatem Sacramenti nullo modo Apostolicæ.

S C H O L I O N.

Ante omnia videndum est, an Apostolica tempora fuerunt fœdata per hæreses? Et Sanctus Philastrius constanter affirmat. Hinc ti-

tulo, *Catalogus eorum qui post Christi Passionem hæreses arguuntur*; imponit Simoni Magum, Menandrum, Saturninum, Basilidem, Nicolaum Antiochenum, Judæ traditoris Sectatores, Carpocratem, Cerinthum, Ebionem, Valentinum, Ptolomæum, Secundum, Heracleonem,

nem, Marcum, Bassianum, Cerdonem, Marcionem, Lucanum, atque Apellem, & concludit: *Sub Apostolis itaque fuerunt hæreses per ordinem. Et subjungit: Catalogus hæreses, quæ sub Apostolis existerunt. Eiusdem sententiæ fuit Sanctus Papa Stephanus. Etenim constanter edixit quosvis hæreticos ab Apostolis numquam per novum Baptisma, sed dumtaxat per poenitentiam manum fuisse admissos in Ecclesiam, ideoque hanc Romanæ Ecclesiæ consuetudinem esse omnino Apostolicam. Edictum lucidè supposuit hæreticos fuisse sub Apostolis. Et ipsum notant hæc Sancti Cypriani verba in litteris ad Jubajanum Episcopum: Nec quisquam dicat, Quod accepimus ab Apostolis, hoc sequimur. Et in epistola ad Pompejum Sabratensem Episcopum idem Cyprianus reposuit: Talia de hæreticis scripserunt, cum nondum hæreticæ pestes acriores prorupissent, nondum quoque Marcion de Ponto emerisset, cujus Magister Cerdon sub Hygino tunc Episcopo Romam venit. Fatetur sub Apostolis fuisse hæreses, sed non acriores. Et nominatim necdum fuisse Cerdonem aut Marcionem. At verò in famosa ad Sanctum Cyprianum epistola Sanctus Firmilianus Cæsarensis Episcopus respondit longè aliter: Et quidem quantum ad id pertinet quod Stephanus dixit, quasi Apostoli eos, qui ab hæresi veniunt, baptizari prohibuerint, & custodiendum posteris tradiderint, plenissimè vos respondistis, neminem tam stultum esse qui hoc credat Apostolos tradidisse, quando etiam ipsas hæreses constat execrabiles ac detestandas postea existisse. Affirmat nullos sub Apostolis fuisse hæreticos, ideoque istiusmodi Canonem ab ipsis non emanasse. Videtur omnino loqui de cunctis generatim hæreticis. Etenim Marcionis, Cerdonis, ac Apellis exponit exordia, atque prosequitur: Sed & Valentini & Basilidis tempus manifestum est, quod & ipsi post Apostolos, & post longam etatem adversus Ecclesiam Dei sceleratis mendaciis suis rebellaverint. Cæteros quoque hæreticos constat pravos suas Sectas & inventiones perversas, prout quisque errore ductus est, postea induxisse. Eiusdem sententiæ apud Eusebium Cæsarensis videtur fuisse Sanctus & antiquus Ecclesiæ Scriptor Hegepsippus. Sancti Jacobi Apostoli ac Hierosolymitani Episcopi Martyrium exponit, atque adjungit: Et quoniam Ecclesia necdum erat falsa perversæ hereticorum doctrinæ inanitate corrupta, idcirco virgo appellata fuit. At Thebulis, propterea quod petri Episcopatus repulsam tulerat, eam erroris labe ex occulto inspicere est conatus. Eusebius in Chronico, ac in illustrium virorum Catalogo Sanctus Hieronymus istud Martyrium adscribunt septimo Neroniani Imperii anno, qui fuit Christi Domini sexagesimus tertius. Quare usque tunc nullus videtur in Ecclesia fuisse hæreticus. Et in septimo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus disertè scribit hæreses non nisi ad Adriani Imperium cœpisse. Post mortem omnium Apostolorum. Eiusdem sententiæ videtur fuisse Sanctus Augustinus. Etenim hæc circa Dominicam Zizaniorum parabola verba, Cum*

dormirent homines, venit inimicus homo, & supereminavit zizania, in Evangelicis Sancti Matthæi quæstionibus commentatur: Cum dormitionem mortis accepissent Apostoli, venit diabolus, & supereminavit eos, quos malos filios Dominus interpretatur. Hi sunt hæretici.

Respondeo tamen Apostolicis temporibus omnino fuisse suos hæreticos. Et quidem plures. Est res certa ac evidens. Etenim Simonem Magum quis inficietur fuisse hæreticum? Fuit Trojanus equus omnium hæreticorum. Ex ipso omnes Gnosticos, uti è terra fungos, ebullisse testatur Sanctus Irenæus. Et hæreticum hominem semel aut bis corripendum, ac tunc devitandum & detestandum mandat Sanctus Paulus in epistola ad Titum. Et qui Galatarum turbarent Ecclesiam, quis dicat non fuisse hæreticos? Etiam Hymenæum, Alexandrum, Philetum, Phygellum, ac Hermogenem idem Apostolus notat de hæresi. Plura ex ipso dicendi occasionem accipiemus infra à Septimio. Et laudatus Hegepsippus affirmat Thebulem emeruisse ad septimum Neronis annum, aliquot annis ante martyrium Principum Apostolorum. Et quod Sanctus Joannes suum Evangelium ac primam epistolam scripserit adversus Cerinthi ac Ebionis errores, affirmat in virorum illustrium Catalogo Sanctus Hieronymus, ac lucidè demonstrat Sanctus Irenæus. Quod adversus Cerinthi hæresim Apostolica de Legalibus Synodus convenerit, disertè scribit Sanctus Epiphanius. Et de omnibus Catholicis epistolis scribit in libro de Fide ac operibus Sanctus Augustinus: *Quoniam hæc opinio, quæ hominem per solam sine bonis operibus fidem justificari ac salvari garrit, tunc fuerat exorta, Apostolicæ Epistolæ, Petri, Joannis, Jacobi, Judæ, contra eam maximè dirigunt intentionem, ut vehementer adstruant fidem operibus nihil prodesse. At verò illa fuit Simonis Magi ac ejus discipulorum scelerata hæresis, per ipsos traducta ad Basilidem & Valentinum. Alias Gnosticorum hæreticas blasphemias ac fabulas etiam invadunt istæ epistolæ. Qui sine plena istarum fabularum noticia ipsas intelligere sperat, plurimum decipitur. Hinc quosdam, etiam eruditos, interpretes videmus circa ipsarum litteram infelicitè hallucinari.*

Et hæc omnia oppositis Patrum testimoniis quam optimè cohærent. Ista conciliat in alio Eusebii loco laudatus Hegepsippus. Sancti Jacobi Apostoli Martyrium denuò refert, ac pergit: *Ad illa usque tempora, quandoquidem si qui erant qui salubrem & sinceram salutis prædicationis regulam depravare & corrumpere studebant, in obscuris tenebrarum latebris delituerint, Ecclesiæ integra & incorrupta permanserat. Cæterum postquam sacer Apostolorum chorus varium vitæ exitum, & diversa mortis genera peritulerat, & præterierat illorum ætas, quibus à Christo donatum erat, ut auribus Divinam ipsius sapientiam coram acciperent, tunc certè falsa & veteratoria impij erroris conspiratio exordium cepit, idque illorum fraude & astutia, qui doctrinam à veritate penitus alienam disse-*

Epist. 73.

Epist. 73.

Lib. 4 cap. 21.

Eol. 764.

Qu. 11.

Cap. 14.

Lib. 3 cap. 26.

minare laborarent, & qui, cum nemini Apostolorum amplius vita suppeteret, deinceps nudo jam capite, ut ajunt, sincero veritatis sermone falsam & commentitiam doctrinam ex adverso opponere pro viribus niterentur. Fatetur Apostolicis temporibus non defuisse hæreses, verum adjungit ipsas fuisse clandestinas, & quasi latuisse. Ita Sanctus Cyprianus supra dixit acriores hæresion pestes tunc necdum prorupisse. Et istud dumtaxat ipsum voluisse possit Sanctus Firmilianus, scribens execrabiles ac detestandas hæreses tunc necdum fuisse. Ista elogia videntur hæresim non explanare, sed determinare & contrahere. Et certè de Simoniana, quæ palmaris fuit sub Apostolis, hæresis scribit in primo contra Celsum libro Origenes: *Simon Samaritanus Magus, per magiam suam quosdam decipere conatus, effectu non caruit ad tempus, nunc autem in toto orbe opinor vix triginta Simonianos reperiri. Ac fortasse ne tot quidem. Sunt enim in Palestina pauci admodum, in reliquo terrarum orbe nusquam nomen ejus est in ea opinione, in qua ipse haberi voluit. Nam apud quos nominatur, eis de Apostolorum Actis innouit. Et in sexto libro. Nunc nusquam gentium existant Simoniani, quamvis Simon, quò plures sibi pararet discipulos, sustulerit à sua doctrina mortis periculum, quod Christiani docebantur contemnere, dicens indifferentem rem esse Idolatriam. Imò nec ulla persecutio contra Simonianos umquam exorta est. Sciebat enim malus Dæmon, doctrinæ JESU insidiator, rebus suis nihil periculi immittere à Simonis discipulis. Addit & vivo Simoni fuisse paucos sequaces. Eadem est ratio aliarum tunc hæresion. Post ablatos nobis Apostolos cœperunt illæ cristas erigere.*

Fol. 44.

Fol. 282.

Si quæ audent se interfereere ætati Apostolicæ, &c.

Laudatam in superioribus capitibus præscriptionem quidam hæretici viderunt irrefragabilem, ideoque studuerunt eludere. Dixerunt sua Dogmata non esse nova, fuisse prædicata sub Apostolis, ideoque & suas Ecclesias esse Apostolicas, ac germanè Christianas. Et Doctor respondet: *Edant ergò origines Ecclesiarum suarum, ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentium, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit Authorem & Antecessorem.* Apostolicæ ætati hæreticos transire permittit, constanter addit nullam illis esse Apostolicæ foundationis Ecclesiam. Etenim hujusmodi Ecclesia debet primum suum Episcopum accepisse vel ab aliquo Apostolo, vel ab aliquo Apostolico viro, id est, Apostoli alicujus discipulo ac Legato. Et adjungit: *Qui tamen cum Apostolis perseveraverit.* Forfan respicit Glauciam aut Theodadem, quos Sancti Petri & Sancti Pauli discipulos Basilides & Valentinus jactabant suos fuisse Magistros. Id est, nostros

apostas. Quod an verum sit, ignoramus. Interim possit esse verum. Et tunc istiusmodi apostatæ erexerunt Ecclesias, uti vespræ faciunt favos. De illis enim dixit Sanctus Joannes Apostolus: *Proderunt ex nobis, sed non erant ex nobis.*

Notanda sunt verba: *Evolvant ordinem Episcoporum suorum, &c.* Affirmant ad Apostolicæ foundationis Ecclesiam non sufficere qualemcumque Episcoporum successionem, sed requiri talem, cujus primus Author seu Antecessor fuerit ab aliquo Apostolo vel Apostolico consecratus. Etenim debet esse rectus & firmus ordo, qui per non interpolatam lineam ascendat ad Apostolos, per Apostolos ad Christum, per Christum ad Deum. Quod argumentum est Sanctis Ecclesiæ Patribus frequentissimum. Sanctus Irenæus affirmat ac demonstrat Evangelicam doctrinam fuisse & verbo & scripto traditam toti mundo per Apostolos ac ipsorum discipulos, atque profertur: *Traditionem itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest perspicere omnibus qui vera volunt audire, & habemus adnumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & Successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt nec agnoverunt, quale ab his Gnosticis deliratur.* Affirmat omnes Primates Ecclesias habere Episcoporum successionem & ordinem, qui ab aliquo per Apostolos instituto ducat exordium: *Omnes ubique idem docere, & docuisse semper, & hunc esse irrefragabilem characterem veritatis.* A genere descendit ad speciem. Adducit Romanæ Ecclesiæ successionem usque ad tunc sedentem Eleutherum, demonstrat inceptam à Petro & Paulo Apostolis, addit hanc esse plenissimam veritatis ostensionem, & asseverat similem aliarum Ecclesiarum successionem posse produci. Et in quarto libro scribit: *Quapropter eis, qui in Ecclesia sunt, Presbyteris obaudire oportet. His qui successionem habent ab Apostolis, qui cum Episcopatus successione Charisma veritatis certum secundum Placitum Patris acceperunt. Reliquos verò qui absunt à principali successione, & quocumque loco colliguntur, suspectos, vel quasi hæreticos, & male sententiæ, vel quasi scindentes & elatos, & sibi placentes, aut rursus ut hypocritas, quæstus gratia & vanæ gloriæ hoc operantes. Hoc est, sunt Hæresis, Schisma, aut Para-Synagoga. Et in sequenti ejusdem libri capite: *Ubi Charismata Domini posita sunt, ibi discere oportet veritatem, apud quos est ea, quæ ab Apostolis est Ecclesiæ successio.* Ad Apostolicæ foundationis Ecclesiam lucidè affirmat non quamvis successionem sufficere, sed opus esse illa, quæ per rectam lineam sit usque ad Apostolos, & ab Apostolis acceperit originem, seu primum infestorem. Tali, quam meritò principalem vocat, successione carentes conventus affirmat à Christo deviare.*

In secundo adversus Parmenianum libro etiam Sanctus Optatus affirmat primum Romanæ Ecclesiæ Episcopum fuisse Sanctum Petrum Apostolum, ejus omnes usque ad tunc sedentem Siricium Successores enumerat, & pergit ad Donatistas:

Lib. 3. cap. 12. & 3.

Cap. 44.

tistas: Vestra Cathedra vos originem reddite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare. Sed & habere vos in urbe Roma partem aliquam dicitis. Ramus est vestri erroris, protentus de mendacio, non de radice veritatis. Palmaris semper quæstio fuit de successione Romanæ Ecclesiæ. Et Donatistæ tunc Romæ habebant Montensem seu Rupitanum Episcopum Claudianum, qui post Lucianum, Macrobius, Encolpium, ac Bonifacium Ballitanum successerat Victori Garbienti, primo istuc paucis Afris ex Africa misso atque intruso Anti-Papali Spectro. Hinc Optatus pergit: *Victor erat ibi filius sine Patre, tyro sine Principe, discipulus sine Magistro, sequens sine Antecedente, inquilinus sine domo, hospes sine hospitio, Pastor sine grege, Episcopus sine populo.* Affirmat istam successionem esse nullius ponderis, eò quòd non ascendat in Sanctum Petrum, sed finiatur in Victore, nuper intruso ex latere. Et in primo libro scribit etiam de successione Carthaginensis Cathedralis: *Vide te adhuc ignorare schisma apud Carthaginem à vestris Principibus factum. Quære harum originem rerum, & invenies hanc te in vos dixisse sententiam, cum schismaticis hæreticos sociasti. Non enim Cæcilianus exivit à Majorino, Avo tuo, sed Majorinus à Cæciliano. Nec Cæcilianus recessit à Cathedra Petri vel Cypriani, sed Majorinus, cujus tu Cathedram sedes, quæ ante ipsum Majorinum originem non habebat. Primus Donatistici schismatis Antistes fuit Majorinus, cui post Donatum Magnum successit Parmenianus, atque ita ille fuit hujus Avus. Hinc Optatus concludit istam factionem non esse veram Ecclesiam, quoniam ejus successio finiatur in Majorino, & usque ad Apostolos aut Apostolicos non ascendat. Affirmat & Victorem & Majorinum fuisse intrusos ex latere, ideoque nec ad Apostolicam foundationem spectare, nec consanguinitatem.*

Cap. 9.

Ep. 165.

Cap. 1.

Consonat in Dialogo contra Luciferianos Sanctus Hieronymus, ita concludens: *Brevem tibi, apertamque animi mei sententiam proferam. In illa Ecclesia esse permanendum, quæ ab Apostolis fundata usque ad diem hanc durat.* Et in litteris ad nobilem Virum Generosum Sanctus Augustinus enumerat omnes usque ad tunc sedentem Anastasium Romanos Pontifices. Affirmat ipsorum seriem cepisse à Sancto Petro Apostolo, atque profertur: *In hoc ordine successions nullus Donatista Episcopus invenitur. Sed ex transverso ex Africa ordinatum miserunt, qui paucis præsidens Afris in urbe Roma Montensem vel Rupitarum vocabulum propagavit.* Affirmat non Rupitanum Donatistarum, sed antiquum Catholicorum in Romana urbe conventum esse veram Apostolicæ foundationis Ecclesiam; quoniam hæc ad Sanctum usque Petrum ascendit pleno & recto ordine, illa autem finitur in intruso per latus Victore Garbienti. Isto argumento Sanctus Augustinus frequenter utitur adversum quovis hæreticos. Et in libro de Sanctissima Trinitate ad Felicem Notarium scribit Sanctus Fulgentius: *Illam fidem crede sincerissimæ menti tuæ nos velle notescere, per Christ. Lupi Opera Tom. IX.*

quàm justificati sunt Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres coronati, quam hætenis per totum orbem sancta tenet Ecclesia. Quæ usque nunc per successionem seriem in Cathedra Petri Apostoli Romæ vel Antiochiæ, in Cathedra Marci Evangelistæ in Alexandria, in Cathedra Joannis Evangelistæ Ephesi, in Cathedra Jacobi Hierosolymæ, ab ipsarum Episcopis prædicatur. Coge ergò Arianos, Donatistas, Nestorianos, Eutychianos, Manichæos, & reliquas hæresion pestes hisce communicare Ecclesiis, quibus Apostoli præfederunt, non consentiunt, quia per pravitatem fidei ab Ecclesiæ unitate divisi, in parte esse voluerunt. Hic aut istic illi habent Episcopos, verum ex tempore aut latere lapsos aut intrusos, quorum originem & dogma nequeunt usque ad Apostolos deducere. Hinc istam deductionem habentibus istarum civitatum Ecclesiis communicare non permittuntur, atque ita demonstrant se penitus alienos ab Apostolica foundatione & vera consanguinitate. Est firma præscriptio adversum omnes hæreses. Frequens etiam apud alios Ecclesiæ Patres.

Notanda sunt Tertulliani verba: *Habuerit Auctorem & Antecessorem.* Videntur asserere, quòd Septimius ad Apostolicæ foundationis Ecclesiam requirit ejus primum Episcopum fuisse Apostolum aut Apostolicum, vel certè ab Apostolo aut Apostolico datum & consecratum. Antecessor Infestorem, Auctor importare videtur Consecratorem aut Institutorem. Et hinc oritur quæstio, An non soli Apostolici, sed etiam Apostoli fuerint Cardinales singularium Ecclesiarum Episcopi? Et quidem Sanctum Petrum, ac Sanctum Jacobum Justum fuisse, est certum ac omnibus notum. Quæstio est de aliis. Et in litteris ad Desiderium Cassinensis Monasterii Abbatem, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, respondet Sanctus Petrus Damiani: *Cum omnes Apostoli, distributi terrarum regionibus, proprias obtineant Cathedras, Paulus, dum nullam specialiter teneat, videtur aliquatenus communiter omnibus præsidere.* Affirmat omnes præter Sanctum Paulum Apostolos fuisse Episcopos singularium Ecclesiæ. Et certè de Sancto Joanne Apostolo dixit in Dialogo cum Theodoro Romanorum Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus: *In loco Joannis, cui Timotheus successit, abominatio desolationis stat. Nempe intrusus ac sceleratus Episcopus. Affirmat Sanctum Joannem fuisse Ephesinum Antistitem, & illi Timotheum successisse. Et in Photii Bibliotheca habet Sancti Timothei martyrium: Refert historia Timotheum fuisse primum Ephesi Episcopum. Addit martyrio affectum sub Domitiani imperio, & adjungit: *Cum Nerva in Imperium successit, Divus Joannes ab exilio liber venit Ephesum undè prius à Domitiano relegatus fuerat. Et Ephesina præfuit Sedi. Et per se cum septem Episcopis Ephesorum Diocesim rexit.* Affirmat non Timotheum Joanni, sed Joannem successisse Timotheo. Consonat in libro de Sancta Trinitate ad Felicem Notarium Beatus Fulgentius: *Cathedra Petri Apostoli Romæ vel Antiochiæ, Cathedra Mar-**

Lib. 2. Epist. 16.

Lib. 254.

Cap. 1.

et Evangelista in Alexandria, Cathedra Joannis Evangelista Ephefi, Cathedra Jacobi Hierosolyma. Etiam in Illustrium virorum catalogo Sanctus Hieronymus scribit: Interfecto Domitiano, & Actis ejus ab nimiam crudelitatem à Senatu rescissis, Joannes sub Nerva Principe rediit Ephesum, ibique usque ad Trajanum Principem perseverans, totas Asiae fundavit, rexitque Ecclesias. Et confectus senio, sexagesimo octavo post Domini passionem anno mortuus, juxta eandem urbem sepultus est. Quod ab exilio reductus Ephesum redierit, ac ibi usque ad vitæ finem permanserit, est constans Patrum sententia, sigillata ab Ephesino Concilio. Hinc omnes Asiae fundavit ac rexit Ecclesias: Quod nempe Ephesi fœderit ut Metropoli, & Exarchus univêrsæ Diœceseos.

At longè aliud scribit sub Sancti Clementis Romani nomine Auctor Apostolicarum constitutionum, Sanctum Joannem inducens hoc modo loquentem: *Timotheus Ephefi Episcopus à Paulo ordinatus, cui successit Joannes, à me Joanne ordinatus.* Affirmat quod ab exilio Ephesum reductus Evangelista non semetipsum imposuerit Ecclesiæ, sed alium Joannem. Etenim tunc Ephesi simul habitasse duos Joannes, ibidemque defunctos esse ac sepultos, est omnibus notum. Auctor iste affirmat Sanctum Evangelistam adeo fuisse remotum ab Ephesiorum Cathedra, ut nec ejus primum Episcopum ordinaverit, utpotè ordinatum à Sancto Paulo.

Et hoc confirmat Romanum Martyrologium: *Sanctus Timotheus discipulus Beati Pauli Apostoli, qui ab eodem Ephefi ordinatus Episcopus.* Et in Ecclesiastica historia Eusebii: *Timotheus Ecclesiæ quæ est Ephefi, primus Episcopatum obtinuisse traditur.* Ei autem non hunc vel istum Joannem, sed Onesimum successisse scribit in litteris ad Ephesios Martyr Ignatius. Et consonat Romanum Martyrologium. *Onesimus, quem Sanctus Paulus post Sanctum Timotheum ordinavit Ephesiorum Episcopum.* Attamen Apostolicarum Constitutionum Auctor affirmat illum fuisse Episcopum Berrhæensem in Macedonia. Et istis consonat

Lib. 7. Sanctus Irenæus: *Sed & quæ est Ephefi Ecclesia, à Paulo quidem fundata, Joanne autem permanente apud eos usque ad Trajani tempora, testis est veteris Apostolorum traditionis.* Et in præfatione fuorum Commentariorum super epistolam ad Ephesios scribit Theodoretus: *Quidam dixerunt Divinum Joannem Evangelistam salutarem prædicationem Ephefi primùm tradidisse, quidam verò alios hoc fecisse dixerunt, Divinissimum autem Paulum, cum Ephefos nondum vidisset, hanc ad eos scripsisse epistolam. Sed Apostolicarum Actuum historia neutrum horum nos docet.* Ex Actorum libro lucidè demonstrat primum Ephesiorum Prædicatorem, & Ecclesiæ apud ipsos fundatorem fuisse Sanctum Paulum. Hinc idem Paulus eisdem Ecclesiæ dedit duos primos Episcopos, suos Discipulos. Et quoad vixit, gessit ejus curam. Et in hæc ipsi defuncto successit Sanctus Joannes. Hoc student Beati Irenæi verba: *Joanne autem permanente, &c.* Quo tempore Sanctus

Joannes eò venerit, est operosa quæstio. Quid quid sit, indè à Domitiano Imperatore proscriptus ac deportatus est in Insulam Pathmon. Et hinc reductus rediit Ephesum, & tunc non Ephesinam, sed alias fundavit Asiae Ecclesias. Nempè antea & à Sancto Paulo & à se fundatis adjecit alias. Et omnes rexit. Nullius tamen Episcopus. Nam credere illum Timotheo successisse est alienum à dignitate Apostolatus. Et tempora non concordant. Et nim ante Sanctum Paulum, ideoque dudum ante Joannis exilium mortuus est per Martyrium Timotheus, & usque ad Trajani tempora, adeoque & usque ad Joannis mortem pervenit Onesimus, atque ita Joannes numquam potest ibi fuisse Episcopus. An Sanctus Andreas fuerit, uti Patriarchæ Constantinopolitani jactant, primus Byzantinorum Antistes, suo loco disquiremus. Verius est nullum, præter Petrum & Jacobum, Apostolum fuisse Cardinalem Episcopum singularis Ecclesiæ.

Hoc modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt, &c.

Est phrasîs Tertullianica. Nam & in primo adversus Marcionem libro habes: *Ecclesiæ census Apostolici.* Et in libro Apologetico scribit: *Census istius disciplinæ, utique Christianæ, à Tiberio est.* Et in alio ejusdem libri capite: *Hunc edidimus & Sectæ & nominis censum cum suo Authore.* Nempè à temporibus Tiberianis. Eodem in libro dicit primum inter cunctos Gentilium Deos esse Saturnum, & adjungit: *Ab illo census totius Divinitatis.* Utique fabulosæ. Censûs itaque est ipsi idem quod exordium. Proindè Apostolici census Ecclesiæ est Ecclesiæ initiata & fundata per ipsos Apostolos. Antiquo Romanorum more infantium ætas non à nativitatîs, sed à census die ducebat exordium. Hinc & Ecclesiarum ac aliarum rerum exordia Tertullianus appellat ipsarum censum. Notanda sunt ab ipso adducta exempla Ecclesiæ Smyrnenis & Romanæ. Notandum, quòd Romanæ Ecclesiæ pro primo Episcopo non Sanctum Petrum assignet, sed Sanctum Clementem. Ex quo loco quidam Sectarii garrunt Petrum non fuisse Romanorum Episcopum. At sine omni penitus fundamento. Veritas infra demonstrabitur. Studio id fecit Septimius. Studio laudat solas secundî ordinis Apostolicas Ecclesias, quæ non Insefforem habuerunt aliquem Apostolum aut Apostolicum, sed dumtaxat Authorem, seu primi Episcopi Consecratorem. Hinc enim subdit: *Perinadè utique & cetera exhibent, quæ ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traductes habeant.* Affirmat cunctas Gnosticatorum, Marcionitarum, & quarumvis hereticorum Synagogas adeo distare à dignitate & censu Apostolicæ Ecclesiæ, ut earum nulla habuerit Episcopum ab aliquo Apostolo vel Apostolico consecratum.

Cap. 11
Cap. 7
Cap. 11

Sicut

Sicut Smyrnenorum Ecclesiæ Polycarpum.

Sanctum Polycarpum fuisse Smyrnenis Ecclesiæ ab Apostolis consecratum Episcopum, affirmat ejus discipulus, ideoque testis irrefragabilis Sanctus Irenæus: *Et Polycarpus autem non solum ab Apostolis edoctus, & conversatus cum multis ex eis qui Dominum nostrum viderunt, sed etiam ab Apostolis in Asia, in ea quæ est Smyrnis Ecclesiæ consecratus Episcopus, quem & nos vidimus in prima ætate. Multum enim perseveraverat, & valde senex gloriosissimè ac nobilissimè martyrium faciens exivit de hac vita.* Fuisse consecratum à Sancto Joanne Apostolo, testatur in illustrium virorum catalogo Sanctus Hieronymus: *Polycarpus Joannis Apostoli discipulus, & ab eo Smyrnenis Episcopus ordinatus, totius Asiae Princeps fuit. Quippè qui nonnullos Apostolorum, & eorum qui viderant Dominum, Magistros habuerit & viderit.* Quæ verba suo Martyrologio inferuit Romana Ecclesiæ. Septimius videtur affirmare ipsum fuisse primum Smyrnensem Episcopum. At longè aliud scribit

Lib. 3. cap. 3.

Author Apostolicarum Constitutionum: *Aristion primus Smyrnenis Episcopus. Hujus post mortem Successor fuit Strateas, Loidis filius. Cui successit tertius Episcopus, alter Aristion.* Primum Aristionem laudat in Ecclesiastica historia Cæsarensis Eusebii Sanctus atque antiquus Ecclesiæ Scriptor

Lib. 7. cap. 47.

Papias: *Aristion & Joannes Presbyter in numero Discipulorum Domini habebantur.* Eundem in suis Sanctorum tabulis habet Romana Ecclesiæ: *Salamina in Cypro, Sancti Aristionis, qui, ut Papias refertur, fuit unus de septuaginta duobus Christi Discipulis.* Videtur non translatus Salaminam, sed istic mortuus, adeoque ejus fuisse Episcopum. Eum istic habitasse affirmant Acta Sancti Barnabæ. At verò Græcorum ab Henrico Canisio vulgatum Menologium habet ad tertium diem Septembris: *Natalis Sancti Aristionis, Episcopi Alexandria, qui igne probatus migravit in caelum.* Videtur non subsistere. Etenim nec Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, nec Euty chius Patriarcha Alexandrinus, nec antiquum, quod Abrahamus Ekellensis vulgavit, Orientale Chronicon in Alexandrinorum Episcoporum catalogo habent ullum Aristionem. Quid quid sit, certum est Apostolicarum Constitutionum Authorem labi. Nam juxta illum Sanctus Polycarpus non posset fuisse, nisi quartus Smyrnenis Episcopus.

Lib. 3. cap. 33.

Aliud sentit in septuaginta Discipulorum catalogo Sanctus Dorotheus Metropoli Tyrionum: *Apelles, cujus mentionem Apostolus ad Romanos facit, Episcopus Smyrnenæ ante Sanctum Polycarpum factus est.* Et consonat Romanum Martyrologium: *Smyrnenæ, Sanctorum Apellis & Lucii, ex primis Christi Discipulis.* Lucium Laodicensem, Apellem verò fuisse Smyrnensem Episcopum, constanter affirmat Græcorum Menologium. *Christi Lupi Opera T. IX.*

Ap. tit. 22.

Quare existimo hoc esse verum. Sanctus Paulus fundatæ se Smyrnenis Ecclesiæ Apellem imposuit Episcopum, ei autem defuncto Sanctus Joannes, post Pauli martyrium nactus Asiaticæ Ecclesiæ administrationem, Successorem dedit Sanctum Polycarpum. Et istud omnino fecit ante Romanam in ferventis olei dolio confessionem, ac deportationem in Insulam Pathmon. Etenim hæc ejus in Apocalypsi verba ad Smyrnenæ Angelum seu Episcopum *Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam. Sed dives es. Et blasphemaris ab his, qui se dicunt Judæos esse, & non sunt, sed sunt Synagoga Satanae. Nihil horum timeas, quæ passurus es. Ecce missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini. Et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Hæc, inquam, verba omnino diriguntur ad Sanctum Polycarpum. Quòd enim & ipse, & cuncta ejus Ecclesiæ horrendas persecutiones sustinuerit à Paganis Romanorum Magistratibus, & quod ad ipsas scelerati Judæi sint impetuossimè cooperati, apud Eusebium Cæsareensem docet Smyrnenis Ecclesiæ epistola ad Ecclesiam Philomilii. Hæc mihi videntur firma. Quare Sancti Polycarpi per Pionium, quem aliqui existimant antiquum Martyrem, scripta Acta, affirmantia ipsum Sancto Buculo successisse, probare non possum ob varia. Primò, quòd dicant Polycarpum non à Sancto Joanne Apostolo fuisse consecratum Episcopum, sed à Provincialibus Collegis. Secundò, quòd dicant Sanctum Polycarpum fuisse Archi-Præfullem. Istud enim vocabulum apud Ecclesiasticas res est multò recentius, & Smyrnenis Ecclesiæ nonnisi posterioribus sæculis est evecta in Metro-polim. Et istius Sancti Bucoli nulla meminerunt antiqua Martyrologia, nulla alia vetusta Ecclesiæ monumenta. Quare certum puto ista Acta esse commenta alicujus recentioris Græculi. Hæc sunt alterius loci.

Lib. 4. cap. 15.

Clementem à Petro ordinatum.

Sancto Petro in Romanum Episcopatum immediate non Sanctum Clementem, sed Sanctum Linum successisse, est indubitatum. Etenim Sanctus Irenæus ponit hunc Romanorum Pontificum ordinem: Petrus, Linus, Anacletus, Clemens, Evaristus, Alexander, Sixtus, Thelephorus, Hyginus. Sixtus affirmat esse sextum. Utique post Petrum. Eodem modo in sequenti capite affirmat Hyginum fuisse octavum. At verò in primo sui operis libro eundem Hyginum scribit fuisse nonum Pontificem. Quia nempe tunc comprehendit Petrum, atque ita lucidè affirmat ipsum fuisse Romanum Episcopum. Eadem ratione utitur in litteris ad Pompejum Sabatrensem Episcopum Sanctus Cyprianus, scribens Hyginum fuisse nonum Pontificem. Etiam Eusebius Cæsarensis affirmat Petro Linum, Lino Anacletum, Anacleto successisse Clementem. Epist. 74.

Lib. 3. cap. 3.

Cap. 28.

Ita scribit & in tertio Ecclesiasticæ historiæ libro, & in Chronico. Istud ipsum scribit Sanctus Epiphanius. At quem nos Anacleum, ipse appellat Cletum. Quod ipsum in suo Martyrologio facit Sanctus Ado Archi-Episcopus Viennensis. Etenim Sancti Cleti festivitatem non mensi Aprilis adscribit, sed duodecimo diei mensis Julii. Quo tempore Latina Ecclesia semper coluit Anacleum. Hinc Epiphanius Hyginum etiam dixit fuisse nonum Pontificem. Et ipsum repetit in variis locis. Nempè Petrum quoque comprehendit, atque ita omnino numerat inter Romanos Episcopos. Eandem successionem habet in suo Chronico Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus.

Hoc ipsum affirmat Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus. Verum cum aliqua discordantia. Etenim præmittit Sanctum Alexandrinum. Deinde dicit non Clementem Anacleo, sed Anacleum successisse Clementi. Quod ipsum habet in litteris ad nobilem virum Generosum Sanctus Augustinus. Discordantiæ hujus rationem dat in illustri virore catalogo Sanctus Hieronymus: *Clemens quartus post Petrum Romæ Episcopus. Siquidem secundus Linus fuit, & tertius Cletus. Tamen plerique Latinorum secundum post Petrum Apostolum putent fuisse Clementem*. Omnino notat Sanctum Optatum & Sanctum Augustinum. Hi ex simili lapsu ponunt Pium post Anicetum. Et Sanctus Hieronymus cum Sancto Epiphanio Anacleum appellat Cletum. Item Sanctum Petrum discretè numerat inter Romanos Episcopos. Hinc enim Clementem affirmat esse quartum.

At verò liber Pontificalis distinguit Cletum ab Anacleo, & Clementem ponit inter ipsos medium. Quod ipsum facit in suo Martyrologio Ufuardus, etiam Sanctus Ado Viennensis Episcopus. Sed quem nos Cletum, ille appellat Anacleum. Etenim hujus festum Sancti Marcellini festo adjungit, & Sancti Cleti festivitatem ponit die duodecima Julii. Etiam dum Pium Aniceto præponimus, & Alexandrum connumeramus, Anicetus venit undecimus, Victor autem est decimus quartus. Attamen alii antiqui Scriptores, & Latini & Græci, istam distinctionem ignorant. Lucet ex jam adductis testimoniis. Nam & hinc Sanctus Hieronymus in illustrium virore Catalogo Anicetum affirmat decimum, & Victorem fuisse Pontificem decimum tertium. Et hinc lucet, quod etiam ipse Pium postposuerit Aniceto. Quod item cum Sancto Optato prætermiserit Alexandrum. Consonat, aliqua tamen cum differentia, auctor Carminum contra Marcionem: *Ex quibus electum magnum, plebique probatum hac cathedra, Petrus qua sederat ipse Beatum maxima Roma Linum primum considere jussit. Post quem Cletus & ipse gregem suscepit ovilis. Hujus Anacleus Successor sorte locatus. Quem sequitur Clemens*. Et Cletum & Anacleum ponit ante Clementem. Horum carminum auctor, licet Tertullianus non sit, est tamen antiquus, ideoque antiquissima est ista distinctio. Etiam Romanorum Rituales libri, istam distinctionem

laudantes, sunt antiqui. Dominus Cardinalis Baronijs censet Sancti Optati textum esse mendosum. Verum cur Sanctus Optatus non possit esse memoria lapsus? Ex simili mendo aut lapsu Sanctus Hieronymus in libro contra Luciferianos affirmat Sanctum Stephanum fuisse Pontificem vigesimum sextum. Est enim dumtaxat vigesimus tertius. Quidquid sit, non Cletum, sed solum Anacleum agnovit etiam antiquum Romanæ Ecclesiæ Martyrologium. Ejus festum cum Sancti Marcellini festo conjungit ad diem vigesimam sextam Aprilis. Favere videtur Wandalberti Martyrologium. Nam ad eandem diem ponit solius Cleti festum, nullius meminit Anacleti. Nempè cum Sancto Hieronymo Anacleum appellat Cletum. Palam favet antiquum Chronicon Pisciariensis Monasterii. Hoc enim habuit corpus Sancti Clementis, & hujus antiquissima theca habebat aureis litteris inscriptum: *Hic jacet Sanctus Clemens, Petri discipulus, & à Petro Papa secundus, qui jussu Trajani Imperatoris, anchora ad ejus collum ligata, fuit in pelago mersus*. Cum Sancto Optato ac Augustino ista inscriptio affirmat Clementem successisse Lino, adeoque nullum agnoscit Cletum.

Quæstio est, Unde sit nata harum sententiarum in tanta re varietas? Respondet antiquum Chronicon Episcoporum Metensium. Distinguit Cletum ac Anacleum, primum suæ Ecclesiæ Episcopum Sanctum Clementem affirmat fuisse Sancti Clementis Romani Pontificis consobrinum, atque adjungit: *At venit Metim Beatus Clemens quinto Claudii anno, sedit in Episcopatu viginti quinque annis & mensibus quatuor. Hoc est, sub Claudio novem, & sub Nerone quatuordecim. Obiit tempore Vespasiani post passionem Beati Petri, & mortem Neronis, Beato Clemente ipsius fratre Romano fidelibus post Petrum Apostolum presidente. Hanc ideo supputationem annotavi, quia nisi tempora Pontificatus Lini atque Cleti sub spatio Præsulatus Beati Petri comprehenderis, non sibi consonè responderent anni Pontificum Romanorum annis Imperatorum. Pro certo enim scitur, quia Beatus Apostolus non baptizandis, sed convertendis Ministerii officium magis impendebat, sicut liber Actus Apostolorum testatur, quod post adventum Sancti Spiritus in Cornelium & suos, jussit eos baptizari, & hoc propter schisma vitandum, ne baptizati ab Apostolo digniore se ceteris putarent. Quocirca & Paulus Corinthiis in prima epistola scribit: Gratias Deo, quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum & Cajum, ne forte dicatis, quod in nomine Pauli baptizati estis. Nam qui ab Apostolis ordinabantur Presbyteri, ceteri præeiebant ut Episcopi*.

Loquitur ex Sancto Epiphanio: *Roma primi omnium Petrus & Paulus fuerunt Apostoli pariter atque Episcopi. Inde Linus. Tum Cletus. Post hunc Clemens, Petri & Pauli temporum æqualis, de quo Paulus meminit ad Romanos scribens. Neque verò miretur aliquis, quod ante ipsum in Pontificiam dignitatem alii Apostolis successerint, cum Petri ac Pauli esset æqualis. Eisdem enim ille temporibus*

vixit. Utrum illis adhuc superstitibus, impositis manibus à Petro Episcopus consecratus, eaque detrectata Provincia ab omni administratione vacaverit. Ita enim in quadam scriptis epistola: *Recedo, exeo, insitet populus Dei. Nonnullis videlicet hoc modo consulens. Nam in quibusdam commentariis ita scriptum reperimus. An potius secundum Apostolos ab Episcopo Cletio sit constitutus, liquidum non constat. Quamquam vel hac quidem ratione poterant viventibus adhuc Apostolis, Petro scilicet ac Paulo, alii surrogari, quod eidem illi, predicandi Evangelii gratia, in alias urbes ac regiones professionem susciperent; carere autem Episcopo Roma non possit. Siquidem Paulus in Hispaniam pervenit. Petrus vero Pontum ac Bithyniam sæpenumero peragravit. Ac sanè fieri potuit, ut primum Clemente constituto, eum is defugeret, si tamen ita contigit, quod ego opinando potius, quam asserendo dixerim, postea Lino & Cletio mortuis, qui duodecim annorum spatio singulatim Episcopatum obtinuerunt post Apostolorum Petri ac Pauli necem, que in annum Neronis duodecimum incurrit, tum demum Pontificatum capessere sit compulsus. Sed utrumque res sese habuerit, Romanorum Pontificum ista est successio: Petrus & Paulus, Linus & Cletus, Clemens, Evaristus, Alexander, Xistus, Telephorus, Evaristus, Hyginus, Pius, Anicetus. Ponit bis Evaristum. An sit Librarii alicujus vitium, an memoriæ in Epiphanio lapsus, ignoro. Primum videtur verius. Etenim jam supra dixit Hyginum fuisse nonum Pontificem.*

Affirmat varia. Primum, quod primus Romanorum Episcopus fuerit Sanctus Petrus. Quod ipsi soli adscribat Cardinalem urbis Episcopatum, suo loco demonstrabitur. Secundò dicit Petro successisse Linum, Lino Cletum. Et ipsorum quemque sedisse duodecim annis. Tertio dicit Clementem fuisse utroque seniore: Ut potè ætate parem Apostolis. Et ita omnino est. Illum enim in epistola ad Philippenses Sanctus Paulus numerat inter fidos suos ac firmos Co-operatores. Quare fuit amborum Apostolorum communis filius ac discipulus. Quarto Epiphanius dicit Sanctum Clementem fuisse à Sancto Petro consecratum in successionem Romani Episcopatus. Quintò dicit ipsum Lino & Cletio adhuc viventibus fuisse ordinatum. Verum cum dubio. Affirmat esse duas sententias, quarum altera asserat Clementem non nisi post Cleti mortem, aut certè non nisi à moriente Cletio fuisse electum & constitutum. Priorem sententiam hic constanter sequitur noster Septimius. Et sanè ejus testimonium est maximi ponderis. Istud ipsum habent Auctor Apostolicarum constitutionum, Auctor epistolæ de Gestis Sancti Petri Apostoli, quæ passim fertur Sancti Clementis ad Sanctum Jacobum Apostolum, & in præfatione ad Recognitionum libros Presbyter Ruffinus. Sextò Epiphanius affirmat Clementem in Romano Episcopatu non fuisse positum, nisi post viginti quatuor annos ab Apostolorum martyrio. Tot enim annis sedisse affirmat Linum & Cletum. Illum Sanctus Hieronymus scribit obiisse *Christi Lupi Opera T. IX.*

tertio anno Trajani, centesimo secundo Christi Domini. Quod si verum sit, Clemens vixit ultra centum annos.

Et hinc nascuntur quædam quæstiones. Prima est, An Linus & Cletus fuerint consecrati à Sancto Petro? Respondeo esse incertum. Etenim Apostolicarum Constitutionum Auctor inter Episcopos ab ipsis Apostolis consecratos numerat Linum Claudii filium, Ecclesiæ Romanorum Episcopum primum, à Paulo ordinatum, post mortem verò Lini Clementem, quem Petrus secundum ordinavit. Eodem modo affirmat factum in Antiochena Ecclesia: Evodium à Petro, Ignatium fuisse ordinatum à Paulo. Et ad hæc scribit in suis Annalibus Dominus Cardinalis Cæsar Baronijs: *Legimus apud Clementis Constitutiones, quibus interdum usi sunt viri sanctissimi, nec non eruditissimi, Ecclesiæ Antiochena à Petro Evodium, Ignatium verò à Paulo esse creatos Episcopos. Nec sanè unum post alium, ut de ceteris ibi dicitur, sed simul. Quod tunc quidem factum ibi videtur, cum dissensio illa inter fideles qui ex Circumcisione, & eos qui ex gentibus ad fidem venerant, esset concitata. Quocirca quamdiu illa perduravit, illud remedium fuisse adhibendum, ut uterque sederet, alterque coram præesset eis, qui ex gentibus ad Ecclesiam venissent. Verum eo tandem sublato distinctionis pariete, sub uno eodemque Pastore utraque collecta Ecclesia, non amplius duobus, sed uno tantum fuit opus Episcoporum. Quod an subsistat, ignoro. Etenim Evodius Judæorum, Ignatius debuisset fuisse gentium Episcopos, adeoque & gentilis. At verò fuisse Judæum, est constans traditio Ecclesiæ Orientalis. Ipsam exponit in marginali ad octavam Synodum Scholio Anastasius Bibliothecarius: *Tradunt Græci, quod parvulus, quem Dominus advocatum statuit in medio, dicens, Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut hic parvulus, &c. Iste Ignatius fuit. Et dicitur hunc Desiderum nuncupari. Quod nec Apostoli ausi fuerint, cum ad Ecclesiæ Præsulatum promoveretur, amplius manus imponere, nimirum quem ore Dei laudatum, & ipsius tactu sanctificatum cognoverint. Proinde ista traditio affirmat ipsum fuisse Judæum, & non consecratum à Sancto Paulo, ideoque Constitutionum Apostolicarum Auctori penitus adversatur. Plurà istic errat iste Auctor: Hinc est parum curandus. Nam dicit Clementem non nisi post Lini mortem fuisse consecratum, quod à nullo admittitur. Et forsitan ex ipso suum dubium hausit Sanctus Epiphanius. Sanctum Linum fuisse primum Vespontionensem Episcopum constanter affirmat ista Ecclesia. Et addit non à Sancto Paulo, sed bismissum & consecratum à Sancto Petro. Et certè quòd in omni Gallia nullus præter Sanctum Petrum, aut ab ipso missos & consecratos Episcopos, instituerit Ecclesias, Innocentius primus Pontifex in litteris ad Decentium Eugubianum Antistitem affirmat esse manifestum. Quare certum est Linum fuisse consecratum à Sancto Petro. An ad Cardinalem Vespontionensem, an autem ad Vicariam Romanæ Ecclesiæ Præfecturam fuerit primò consecratus, est penitus incertum.**

Ecclesiasticorum Archivorum, quæ Imperator Diocletianus exussit, inopia compellit nos ita cespitare.

Secunda quæstio est, Quare Sanctus Petrus sibi in Romana urbe superordinaverit duos Episcopos? Respondet Sanctus Epiphanius: *Hac ratio- ne potuerint viventibus adhuc Apostolis, Petro scilicet ac Paulo Episcopi alii surrogari, quod eidem illi, prædicandi Evangelii gratia, in alias urbes ac regiones professionem susciperent, carere autem Episcopo Roma non posset. Siquidem Paulus in Hispaniam pervenit, Petrus vero Pontum ac Bithyniam septenum peragravit.* Videtur insinuare, quod alium Petrus constituerit, alium Paulus. Similem rationem adducit Chronicon Metensis Ecclesie. Attamen non tam Sancti Petri absentiam allegat, quam Apostolici muneris dignitatem, de qua Sanctus Paulus in priori epistola ad Corinthios: *Non me misit Dominus baptizare, sed evangelizare.* Affirmat Linum & Cletum fuisse Sancti Petri in Pontificalis Ordinis Ministerio adjuutores atque vicarios. Et certè quod Sanctus Petrus non post, sed ante fundatam Romanam Ecclesiam Ponto, Bithyniæ, Galatiæ, Asiæ, & Cappadociæ prædicaverit, constanter affirmat Sanctus Leo in primo sermone de Sanctis Apostolis Petro ac Paulo. Sanctus Petrus videtur nunquam Roma decessisse, nisi ad famosum Claudii Imperatoris in omnes Judæos Edictum. Et tunc existimo scriptam fuisse Sancti Pauli ad Romanos epistolam: Et Petri tunc absentiam esse causam, cur illum Paulus non jubeat salutari. Quod Sanctus Paulus in hac epistola laudet Clementem, labitur Epiphanius. Ipsum non laudat, nisi in epistola ad Philippenses. Est lapsus memoriæ. Eandem pro Lini & Cleti vicarij Episcopatu rationem adducit in præfatione ad Recognitionum libros Presbyter Ruffinus: *Quidam requirunt, Quomodo cum Linus & Cletus in urbe Roma ante Clementem fuerint Episcopi, ipse Clemens ad Jacobum scribens sibi dicat à Petro docendi Cathedram traditam? Cujus rei hanc accepimus rationem, quod Linus & Cletus fuerint quidem ante Clementem Episcopi in urbe Roma, sed superstiti Petro, ut illi Episcopatus curam gererent, ipse vero Apostolatus impleverit officium. Sicut invenitur etiam apud Cæsaream fecisse, ubi cum ipse esset præsens, Zachæum tamen à se ordinatum habebat Episcopum. Et hoc modo utrumque verum videtur, ut & illi ante Clementem numerentur Episcopi, & Clemens tamen post obitum Petri suscepit docendi Sedem.* Affirmat Linum & Cletum viventis Petri fuisse dumtaxat vicarios. Clementem autem defuncto successisse. Quod ipsum vult Chronicon Metensis Ecclesie. At certum est utrumque deviare. Ruffinus insuper deviat Zachæum Cæsareensem Episcopum fuisse Sancti Petri Vicarium. Est Zachæus Publicanus, à Christo Domino conversus. Et ipsum fuisse primum Cæsareæ in Palestina Episcopum affirmat etiam Auctor Apostolicarum Constitutionum. Verùm Sanctus Petrus istic non fuit Episcopus, adeoque nec Zachæus fuit ejus Vicarius. Etiam

Lib. 7.
cap. 47.

Clemens nequit tertio Trajani anno esse defunctus, si Sancto Petro immediatè successerit. Et enim sic debuisset sedisse Pontifex ad annos triginta tres, atque ita Sancti Petri catalogum insigniter excessisse. Interim Apostolicum Lini & Cleti Vicariatum probat etiam liber Pontificalis: *Clemens ex Præcepto beati Petri suscepit Ecclesie Pontificatum gubernandum. Idè Linus & Cletus ante eum conscribuntur, quia ab ipso Principe Apostolorum ad Ministerium Sacerdotale exhibendum sunt Episcopi ordinati.* Eundem Vicariatum probat in Chronico Onuphrius Panuinus.

Quæstio tertia est, Quando Linus & Cletus, quando Clemens sint à Sancto Petro consecrati in Episcopos? Laudatus Onuphrius in Chronico scribit ad Christi Domini annum quinquagesimum sextum: *Petrus Ecclesiam Romanam, duobus adjutoribus, Lino & Cleto ordinatis, constituit.* Et ad sequentem annum: *Sanctus Linus Herculanus filius, Volaterranus, Hetruscus, primus Episcopus Romanus à Petro pridie Idus Junii ordinatus, sedit Romæ, absente ut plurimum Petro, annos undecim, menses tres, dies duodecim.* Et ad annum sexagesimum octavum: *Sanctus Linus Episcopus nono Kalendas Octobris interfectus.* Eodem anno, quo Petrus & Paulus. Et adjungit: *Sanctus Clemens, Faustini filius, Romanus Presbyter, primus post Petrum Apostolum Christi Vicarius, ab eo vivente designatus, sedit Romæ annis novem, menses quatuor, dies viginti sex.* Et ad annum septuagesimum septimum: *Nono Kalendas Octobris Sanctus Clemens Papa in exilio obiit. Non vacavit Sedes. Sanctus Cletus, Emiliani filius, Romanus, quartus in ordine Episcoporum Romanorum addito Lino, secundus vero post Petrum Apostolum Christianorum Pontifex, sedit annos sex, menses quinque, dies tres.*

Dicit varia. Primò, quod Linus & Cletus fuerint Petro Apostolo Vicarii. Secundò, quod sint ordinati dudum ante Clementem. Tertiò, quod moriens Petrus eos noluerit sibi succedere, sed proximum Successorem designaverit Clementem. Quartò, quod Clemens successerit, non Linus. Quintò, quod Linus post Petrum, eodem tamen anno, sit Martyrio defunctus. Sextò, quod Clemens non ad tertium Trajani annum pervenerit, sed dumtaxat ad septimum Vespasiani. Septimò, quod Cletus tunc successerit. Octavò, quod Cleto successerit Anacle- tus. Graviter displicet, quod dicat Linum non successisse Petro, adeoque nunquam fuisse Cardinalem urbis Episcopum. Etenim repugnat Sancto Irenæo, Sancto Cypriano, Sancto Optato, Sancto Hieronymo, Sancto Augustino, ac aliis suprâ adductis Patribus, Latinis & Græcis. Etiam Theodoro, qui laudatum in secunda ad Timotheum epistola Linum affirmat fuisse Romanorum Episcopum, proximum Petri Successorem: *Ferunt Linum Magno Petro successisse, & Romanorum Ecclesie post illum tenuisse Sedem.*

Etiam displicet, quod Onuphrius, Cletum ab Anacleto distinguens, dicat non Clementem Cleto, sed hunc illi successisse. Nam & liber Pon-

Pontificalis, quem ille sequitur, repugnat. Et quotquot dicunt Clementi Anacleto successisse, hunc non distinguunt à Cleto. Item displicet, quod contra Sancti Hieronymi gravissimam auctoritatem ex semetipso sine teste dicat Clementem ex hac vita abiisse ad septimum annum Vespasiani. Reliqua ejus Dicta possint esse vera, sed carent fulcris authenticorum testimoniorum. Si mihi fiat conjecturandi facultas, dicam Linum & Cletum ad Domini quinquagesimum primum, Claudii Imperatoris nonum, Petri Pontificis septimum annum fuisse consecratos, dum dictus Princeps omnes Judæos proscripsit ex Italia. Tunc Petrus, ne novella Urbis Ecclesia maneret sine Episcopo, duos consecravit Vicarios. Et quod Judæos non posset, consecravit gentiles. Creavit duos: Unum in principali urbe, alterum in regione trans Tiberim. Istic enim, quod esset Judæorum domicilium, erant plures Christiani. Si Linus unquam fuerit Vespasianus Episcopus, videtur tunc Romam revocatus à Petro, ac ejus in locum missus nescio quis alius. Etenim istius Ecclesie Archiva affirmant suum secundum Episcopum Maximinum esse sibi missum à Sancto Pontifice Cajo. Is forsitan fuerit omnium primus.

Restat antiqua, per quosdam apud Sanctum Epiphanium mota dubitatio, cur Petrus senio- rem Clementem junioribus Lino & Cleto postposuerit? Cur Clemens Petro immediatè non successerit? Et Epiphanius responderet: *Utrum illis, utique Lino & Cleto, adhuc superstitibus, Clemens impostis manibus à Petro sit consecratus Episcopus, eaque detrectata Provincia ab omni administratione vacaverit. Ita enim in quadam Epistola scripsit: Exeo, recedo, instet populus Dei. Nonnulli videlicet hoc modo consulens. Nam in quibusdam commentariis ita scriptum reperimus. Affirmat varia. Primò, quod Linus & Cletus fuerint consecrati ante Clementem, utique ad jam expositum Vicariatum. Et videtur asserere illos ad Petri simul ac Pauli Vicariatum consecratos, adeoque unum ab hoc, alterum consecratum ab isto. Rei veritas latet. Si propter Claudii Edictum fuerint consecrati, ambo fuerunt consecrati à Petro. Tunc enim Paulus necdum fuerat Romæ. Secundò Epiphanius dicit Clementem fuisse à Petro consecratum istis adhuc viventibus. Quod nempè consecraretur ad successionem. Et Clemens conditionem admisit. Et post Sancti Petri Martyrium Romanus populus ipsum instanter petiit, & voluit inthronizatum. Verùm ille refutavit, & dixit: *Exeo, re-**

cedo, instet populus Dei. Et hoc, quibusdam consulens. Videtur populus fuisse divisus: Alii Linum postulasse, alii Clementem. Et Clemens Lino cessit, imò & Cleto: Nec ante ipsos defunctos voluit poni in Cathedram. Attamen de harum firmitate Epiphanius titubat, nec præsumit quid certum asserere. Quomodo igitur nos asseramus? Quidquid sit, certum est Clementem fuisse consecratum à Petro. Et quidem in successionem. Disertè id assererat noster Septimius, cujus auctoritas non possit facilè refutari.

Ad hanc itaque formam provocabuntur, &c.

Doctor affirmat Ecclesiam ex duplici capite dici ac esse Apostolicam. Ex fundatione, & accepto per aliquem Apostolum aut Apostolicum primo Episcopo; ac ex consanguinitate doctrinæ. Prima radix est dignissima, at non omnium Ecclesiarum. Paucæ enim Ecclesie ab ipsis Apostolis aut ipsorum immediatis discipulis acceperunt primum Episcopum. Et hanc dignitatem ambierunt, & sibi assignere tentarunt antiqui hæretici, verùm casto eventu. Nam Glaucias & Theodades, si Basilidem & Valentinum docuerint, desceverant tunc ab Apostolis, & ad vocum novitates declinaverant. Altera radix est universalis. Competit etiam istis Ecclesiis, quæ Apostolis sunt multò posteriores, & quæ instituuntur quotidie, & usque ad sæculi finem instituentur. Sine ista doctrinæ consanguinitate, nulla Ecclesia possit esse Apostolica. Et ipsam laudat Constantinopolitanum Symbolum, dum omnem sub cælo Ecclesiam profiteretur esse ac esse debere Apostolicam. Septimius affirmat utramque radicem deesse Valentinianis, Marcionitis, & cunctis generatim hæreticis, ideoque ipsorum Ecclesias nullatenus esse Apostolicas. Quod ista consanguinitate careant: Probat ex hoc characterè: *Nec recipiuntur in pacem & communicationem ab Ecclesiis quoquo modo, aut per fundationem, aut per solam doctrinæ consanguinitatem, Apostolicis.* Cum illis non habent communicationem pacis, appellationem fraternitatis, & consecrationem hospitalitatis, scilicet ob diversitatem Sacramenti, Christiani Dogmatis, nullo modo Apostolicè. Neque per fundationem, neque per doctrinæ consanguinitatem. Quæ omnia locum habent etiam in Lutheranis & Calvinistis.

CAPUT XXXIII.

Posteriores Hereses ab Apostolis
demonstratae sunt, &
praedamnatae.

ADhibeo super hanc ipsarum doctrinarum recognitionem, quae tunc sub Apostolis fuerunt, ab iisdem Apostolis & demonstratae & egeratae. Nam & sic facilius traducuntur: Dum aut jam tunc fuisse deprehenduntur, aut ex illis quae jam tum fuerunt, semina sumpserunt. Paulus in prima ad Corinthios notat negatores & dubitatores resurrectionis. Haec opinio propriae Saducæorum. Partem ejus usurpat Marcion, & Apelles, & Valentinus, & si qui alii resurrectionem carnis infringunt. Et ad Galatas scribens invehitur in observatores & defensores circumcisionis & legis: Hebionis haeresis est. Timotheum instruens, nuptiarum quoque interdicitores suggillat: Ita instituunt Marcion & Apelles ejus secutores. Aequè tangit eos, qui dicerent factam jam resurrectionem: Id de se Valentiniani asseverant. Sed cum genealogias indeterminatas nominat, Valentinus agnoscitur: Apud quem Aeon ille, nescio qui novi & non unius nominis, generat e sua charitate Sensum & Veritatem. Et hi aequè procreant duos, Sermonem & Vitam. Dehinc & isti generant Hominem & Ecclesiam. Estque haec prima octoas Aeonum: Exinde decem alii, & duodecim reliqui Aeonum miris nominibus oriuntur, in meram fabulam triginta Aeonum. Idem Apostolus, cum improbat elementis servientes, aliquid Hermogenis ostendit, qui materiam non natam introducens, Deo non nato eam comparat, & ita matrem elementorum Deum faciens, potest ei servire quam Deo comparat. Joannes verò in Apocalypsi Idolothytæ edentes & supra committentes jubetur castigare. Sunt & nunc alii Nicolaitæ, Cajana haeresis dicitur. At in epistola eos maximè Antichristos vocat, qui Christum negarent in carne venisse, & qui non putarent *JESUM* esse filium Dei. Illud Marcion, hoc Hebion vindicavit. Simonianæ autem magiæ disciplina Angelis serviens, utique & ipsa inter Idololatrias deputabatur, & à Petro Apostolo in ipso Simone damnabatur.

SCHOLION.

Adhibeo super hanc ipsarum doctrinarum
recognitionem, &c.

PALmaris cum variis Gnosticis, ac praesertim Marcionitis, quaestio erat de secunda radice Ecclesiae Apostolicae, de doctrinae consanguinitate. De haereticarum Artemone ac ejus Sectatoribus scribit apud Ecclesiasticam Eusebii Caesariensis Historiam nescio quis antiquus Ecclesiae Pater: *Ajunt isti cunctos Majores nostros, & ipsos Apostolos, ea quae ipsi jam affirmant, non modo à Domino accepisse, verum etiam alios eadem docuisse & veram praedicationis rationem usque ad Victoris, qui decimus tertius à Petro fuit Romae Episcopus, tempora integre servatam quidem, sed à Zephyrino illius Successore penitus fuisse corruptam ac depravatam.* Eadem garriverunt Marcionitæ, Valentiniani, Apellitæ, ac alii. Eadem hodiè garrunt Wicleffitæ, Luterani, & Calvinistæ. Joannes Wicleffus primi millenarii probavit Ecclesiam, tunc corruptam dixit, ideoque à se reformatam. Joannes Calvinus alicubi dicit Magnum Gregorium fuisse ultimum orthodoxi Dogmatis Pontificem. Alii Ecclesiam degenerasse volunt statim post Chalcedonense Concilium. Est ac esse debet cantilena omnium haereticorum. Ex isto principio garrunt sese, nequaquam nos esse Apostolicam Ecclesiam. Et ad istam cantilenam obtundendam Doctor affirmat memoratorum Haereticarum palmaria dogmata, aut certè ipsorum semina pullulasse sub Apostolis, illis fuisse nota, ab eis non probata, sed demonstrata, damnata, ac egerata, ideoque istorum Ecclesias ne quidem ex doctrinae consanguinitate esse Apostolicas. Eadem praescriptione nos hodiè utimur adversum Lutheranos & Calvinistas.

Paulus in prima ad Corinthios notat
negatores & dubitatores
Resurrectionis.

Haec est prima haeresis, quam Doctos affirmat fuisse Apostolorum temporibus, ab illis notatam & damnatam. Ipsam exponit Sanctus Epiphanius: *Cerinthus homo solidus, ac solidorum magister, nihil est verius dicere passum quidem & crucifixum esse Christum, nondum tamen à mortuis suscitatum, ac tum demum, cum mortui resurgent omnes, excitandum.* Ibidem Paulus eos, qui mortuos resurrecturos dissident, redarguit. De Cerintho oppositum scribit Sanctus Irenaeus: *Cerinthus subiecit JESUM non ex Virgine natum, fuisse autem Joseph & Mariae filium, similiter ut reliqui om-*

nes homines, & post Baptisum in eum descendisse Christum, in sine autem revolasse iterum Christum de JESU, & JESUM passum esse, & resurrexisse, Christum autem impassibilem perseverasse, existentem spiritalem. Et huic videtur magis credendum. Quidquid interim sit de Cerintho, certè Apostolica ad Corinthios de Dominica Resurrectione disputatio palam innuit quod quidam de nostra futura Resurrectione cessitaverint, imò ipsam abnegaverint. At qui fuerint, non edicit Epiphanius.

Haec opinio propriae Saducæorum.

Apud Judaeos Sanctus Epiphanius affirmat fuisse septem haereses. Et in sui Panarii praefatione ipsas enumerat: Scribae, Pharisei, Saducæi, Hemero-Baptistæ, Essæi, Nazaræi, atque Herodiani. Eosdem numerat in litteris ad Zachariam majoris Armeniae Primatem Joannes Metropolitanus Nicænus. Pro Essæis ponit Assianos. Est mendum. Pergit Epiphanius de Saducæis: *Saducæis ab exactissima justitia nomen est. Qui à Samaritanorum gente à Sacerdote quodam Sadoc ortum habent. Mortuorum resurrectionem damnant. Angelum & spiritum funditus negant. Cetera Judaeorum similes.* Et in alio istius libri loco scribit: *Septem Sectas apud Judaeos ante Christi Domini adventum in Judaea atque Hierosolymis exstiterunt. Horum primi fuerunt Saducæi, à Dositheo propagati. Qui nimirum Saducos se à justitia nominant. Sed ex nimia justitiam significat. Sed & Sadoc quidam ex antiquis Sacerdotibus appellatus est. Verum isti à Magistræ doctrina desceverunt. Etenim mortuorum Resurrectionem susceperunt, in quo cum Samaritanis conveniunt. Sed Angelos, contra quam Samaritanis repudiant. Et Spiritum Sanctum ignorant, quem nec accipere meruerunt.* Et ad hanc scribit Dionysius Petavius: *Epiphanius per multa istis falsa, minimeque coherencia disputat, quae nos invisissimi sanè, pro eo ac sanctissimi viri pietatem eruditionemque veneramus, sed necessariò tamen erueret, ac ne fraudi cuiquam sint, castigare debuimus.* Hegesippus porò apud Eusebium Judaeorum Sectas percensens, Samaritanos inter illas retulit. Sunt autem istae: Essæi, Galilaei, Hemero-Baptistæ, Masbothæi, Saducæi, Pharisei. Apostolicarum Constitutionum Author numerat Saducæos, Phariseos, Masbothæos, Hemero-Baptistas. Sanctus Philastrius adducit longè plures.

Aliud in Sancti Matthæi commentario scribit Sanctus Hieronymus: *Due haereses erant in Judæis. Una Phariseorum, altera Saducæorum.* Exponit Phariseorum errores, ac pergit: *Saducæi, qui interpretantur justi, & ipsi vindicabant sibi quod non erant. Prioribus & corporis & animæ resurrectionem credentibus, consentientibusque Angelos & spiritum, sequentes omnia denegabant. Iste sunt due domus, de quibus Isaias manifestius docet, quod offensurae sint in lapidem scandali.* Fuisse & alias Sectas non negat Hieronymus, sed istas dumtaxat

Lib. 5.
cap. 27.

Hier. 14.
cap. 1.

Lib. 4.
cap. 21.

Lib. 6.
cap. 6.

Cap. 22.

Hier. 28.
cap. 6.

Hier. 28.

Lib. 1.
cap. 25.

taxat duas censet heterodoxas atque hæreticas. Et istud videtur esse omnino verum. Pergit eodem in loco de Saducæis: *Saducæi nec Angelum, nec spiritum, nec resurrectionem corporum confitentur, animarum quoque interitum prædicant.* Et in libro contra Luciferianos: *Taceo de Judaismi hæreticis, qui ante Christi adventum legem traditam dissiparunt. Quod Dositheus, Samaritanorum Princeps, Prophetas repudiavit. Quod Saducæi, ex illius radice nascentes, etiam resurrectionem carnis negaverunt. Quod Pharisei, à Judæis divisi propter quasdam observationes superfluas, nomen quoque à dissidio susceperunt. Quod Herodiani Herodem Regem susceperunt pro Christo.* Videtur quatuor hæreses asserere. Verum Samaritani, licet Judæam incoluerint, non fuere Judæi, nec spectarunt ad ipsorum Synagogam aut Rempublicam. Et de Herodianis idem Hieronymus scribit in Sancti Matthæi Commentario: *Quidam Latinarum ridiculè Herodianos putant, qui Herodem Christum esse credebant. Quod nusquam omnino legimus. Herodianos affirmat fuisse Herodis milites, aut sanè istos Judæos, qui Romanis & Herodi Tributa solvebant, ideoque à Phariseis per sarcasum insigniebantur isto elogio. Proinde non agnoscit nisi duas hæreses. Laudata Sancti Hieronymi verba adducit, & ab ipsis exordium summi præsentis libri nostri appendix. Et hinc lucet ipsam non esse Tertulliani, sed nescio cuius hominis Sancto Hieronymo junioris. Nec enim Sanctus Hieronymus consuevit integras furari periodos, & ipsarum non laudare Authorem. Et istius appendix nemo antiquus meminit.*

De Dositheo scribit in primo contra Celsum libro Origenes: *Post JESU quoque tempora Dositheus Samarita conatus est persuadere suis civibus se esse Christum illum à Moyse præannuntiatum, & visus esse invenisse discipulos.* Ejus dogmata exponit in sexto libro. Etiam in Philocalia, necnon in vigesimo septimo Tractatu super Evangelium Sancti Matthæi. Verum Saducæorum Authorem Dositheus, etiam ipse Samarita, est longè antiquior. Esse Christo Domino antiquiorem, jam affirmavit Sanctus Hieronymus. Eundem Sanctus Epiphanius affirmat fuisse non authorem Sectæ, sed dumtaxat propagatorem. Sectæ authorem Sadoc videtur affirmare fuisse justum, ideoque non ab ipso inductam hæresim, sed religionem ejus Sectam fuisse à Dositheo depravatam, ac seductam in errores. Utique in errores Samaritanos, negantes omnem creatum spiritum, ideoque & affirmantes plenum totius hominis interitum citra spem resurrectionis. Scelerati dogmatis fontem edicit Sanctus Epiphanius: *Samaritani à Judæis ea re primum differunt, quòd eis Prophetarum Scripta secundum Moysen minime sunt tradita, sed quinque dumtaxat volumina, quæ per Moysen Israelitarum generi data sunt, cum ex Egypto discessissent. Quibus in libris, quedam mortuorum resurrectionis vestigia sunt adpersa, ita tamen ut nequaquam perspicuè prædicentur.* Hinc Samaritani in priori suo gentili circa corporum & animarum interitum abnegatione pertinaces per-

manferunt. Ipsam Dositheus possit traduxisse in Saducæos. Alii tamen istum Sadoc censent fuisse ex affectis & congerronibus scelerati Manassis, qui per focerum suum Sanaballat à Magno Alexandro impetravit schismaticum templum in Monte Garizim, & schismaticum illius Pontificatum.

Notanda sunt Sancti Epiphani de Saducæis verba: *Spiritum Sanctum ignorant.* Videntur asserere, quòd non cunctos creatos spiritus, sed Creatorem dumtaxat Spiritum Sanctum ignoraverint. Et hunc sensum firmare videntur hæc ejusdem Epiphani verba de Moysis Pentateucho: *Ad hæc de unico Dei filio injecta mentio est. Hæret. 9. Itemque Spiritus Sancti. Tamest clariss in his Dei singularitas adstruatur.* Et ita quidam eruditi hodiè Scriptores existimant. Verum illis præferendus est Sanctus Hieronymus, cujus jam audivimus testimonia. Et ipsa confirmat Josephus Judæus, quem noster Septimius in apologetico libro appellat: *Judaicarum antiquitatum vernaculum vindicem.* Et qui harum Sectarum fuit oculus convictor & inspector. Scribit in decimo octavo Antiquitatum libro: *Saducæorum opinio cum corpore simul exstinguit & animas.* Quòd nempe eas credat corporeas. Alia ipsorum pessima dogmata exponit in secundo libro de bello Judæico. Constantèr affirmat fuisse dumtaxat tres Judæorum hæreses: Saducæos, Phariseos, ac Essenos. Nec ideo nobis contrariatur. Per hæresim intelligit quamcumque singularem vitæ formam. Et Essenos de nullo errore notat, sed commendat à magnis virtutibus. Sunt iidem cum laudatis à Sancto Jeremia Propheta Rechabitis. Erant Judæorum Religiosi seu Philosophi. Eisdem laudat Philo Judæus. Et horum plures fuisse tunc sanctissimos Christianos affirmat in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsarensis. Porro de Saducæis dicit & Sanctus Lucas in Actis: *Saducæi dicunt non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum.* Penitus nullum. Ita etiam intelligit in Sancti Matthæi commentario Sanctus Hieronymus. Horum omnium plena disquisitioni fieri non possit paucis verbis. Interim vide eruditum Nicolai Serarii opusculum de tribus Judæorum hæresibus, ac ejus Auctuarium adversus Josephum Scaligerum ac Joannem Drosium. An Sanctus Paulus in priori ad Corinthios epistola nostram resurrectionem defendat adversum Saducæos, est quæstio. Certè non videtur. Eam defendit adversum natus è Simone Mago hæreses: Etenim ille Samaritanus sentiebat cum Samaritanis. Attamen post assumptum Christiani nominis fucum videtur non totius hominis, sed solius corporis resurrectionem abnegasse. Certè ita senserunt, si unum Lucanum demas, quotquot Errores ex ipso prodierunt. Hos inter omnino sunt Marcion, Apelles, ac Valentinus. Et hinc de rectè scribit Septimius.

Ebionis hæresis est.

Hæreseos, quæ postmodò turbavit & Galatas, exordia edicit Sanctus Lucas in Actis: *Et quidam descendentes de Judæa, docebant fratres, Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari. Facta ergò seditione non minima Paulo & Barnabæ adversus illos, statuerunt ut descenderent Paulus & Barnabas, & quidam alii ex aliis ad Apostolos & Presbyteros in Jerusalem, super hac questione.* Utraque pars accessit Apostolos, præsertim Sanctum Petrum, qui tunc à Claudii Imperatoris Edicto ejectione ex Italia redierat Hierosolymam. Accessit omnem questionem relatura. Et hinc vides Canonem, qui omnes de fide quæstiones mandat referri Romam, ideoque & reservat Sedi Apostolicæ, esse veraciter Apostolicum. Sanctus Lucas pergit: *Surrexerunt autem quidam de hæresi Phariseorum, qui credebant, dicentes, Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem Moysi.* Sanctus Epiphanius affirmat erroris auctorem & principem fuisse, non Ebionem, sed Cerinthum. Enumerat ejus facinora. Primò, quòd Sanctum Petrum Apostolum, Cæsaræa à Cornelli Centurionis Baptismo redeuntem, procaciter invaserit: *Quare introisti ad viros preputium habentes, & manducasti cum illis?* Secundò, quòd Sanctum Paulum sit conatus circumscribere ad circumcidendum Titum. Tertio, quòd in Hierosolymitano Judæorum tumultu adversus eundem Paulum exclamaverit: *Insuper & gentiles ipduxit in templum.* Quarto, quòd propter & adversus ejus hæresim fuerit coacta Apostolorum de Legalium necessitate Synodus, & quod in ipsum dirigantur hæc Synodali litterarum verba: *Quoniam audivimus, quia quidam ex nobis exeuntes turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus. Hæc verba edicunt Cerinthum nec Episcopum fuisse, nec Doctorem, sed ivisse à semetipso, & à semetipso prædicasse. Et Epiphanius adjungit: *Quòd quidem à Cerintho factum est, antequam suum in Asia dogma prædicaret, & se in exitu sui gurgitem profundius immitteret.**

Quòd enim præsertim in Asia prædicaverit suos sceleratos errores, affirmat etiam Sanctus Irenæus. Proinde per Apostolicam Synodum damnatus atque confusus, ex Judæa fugit in Asiam, & istic cœpit palam ac feraliter delirare. Haud dubiè etiam excurrerit in Galatiam, atque ita ibidem turbaverit Sancti Pauli discipulos. Hunc enim præcipuè oderat. Et ipse possit esse ratio, cur in sua ad Galatas epistola idem Paulus scribat se jam olim non potuisse circumscribi ad Titum circumcisionem. Quòd Ebion fuerit Cerinthi dumtaxat discipulus, ideoque nec primus author hujus erroris, palam affirmat Sanctus Irenæus. Erroris fundamentum exponit in Philocalia Origenes: *Servator prædicat, Non sum misus, nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel.*

*Non hæc accipimus ut mentis inopes Ebionet, qui ab inopia consili nomen suum ducunt, Ebion enim pauper Hebræis appellatur, ut existimemus corporeorum Israelitarum causa potissimum Christum advenisse. Cerinthus ac Ebion gariverunt Christum Dominum advenisse pro solis carnalibus Judæis, ideoque neminem gentilem, nisi per Profelyti & circumcisionis viam, esse capace[m] Evangelii. Et hunc errorem respicit ac damnat in prima sua epistola Sanctus Joannes Apostolus: *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi.* Quòd ipsum in epistola ad Romanos amplè docet Sanctus Paulus. Et possit etiam hunc errorem respicisse: Forsitan & Romæ natum ex Cerintho.*

Nuptiarum quoque interdictores suggillat.

Simoni Mago in pestilentia Cathedram successit Menander: hunc audiverunt Basilides Alexandrinus ac Saturninus Antiochenus, & de hoc posteriori scribit in primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Saturninus nuptias primus omnium appellavit Diaboli doctrinam. Juberet autem & ab animalibus abstinere. Consonat Sanctus Irenæus: *Nubere autem & generare à Satbana dicunt esse. Agit de Saturnini Sectatoribus, ac pergit: *Multum autem ex his qui sunt ab eo, & ab animalibus abstinere, per fide[m] hujusmodi continentiam seducentes multos. Affirmat Gnosticos fuisse superbissimos, omnes voluisse esse Magistros, nullum sustinuisse alteri cedere, ideoque ipsis fuisse tot factionum monstruosissima frustra, quot erant hominum capita, atque prosequitur: *Ut exempli gratia dicamus à Saturnino & Marcione, qui vocantur Continentes, abstinere à nuptiis annuntiarunt, frustrantes antiquam plasmationem Dei, & obliquè accusantes eum, qui & masculum & feminam ad generationem hominum fecit. Et eorum, quæ dicuntur apud nos animalia, abstinere induxerunt, ingrati existentes ei, qui omnia fecit, Deo. Agit in Sancti Justini Martyris discipulum apostaticum Tatianum, qui sui Sectatores appellavit Encratitas & Continentes, & palam affirmat primum istius erroris fontem fuisse Saturninum. Consonat Sanctus Epiphanius: *Uxores ducere, & liberos gignere, à Satbana esse circulator Saturninus pronuntiat. Quamobrem plerique ex eorum disciplina animalis omnibus abstinere, & affectato illo sanctioris vitæ genere nonnullos in suum errorem pellicunt.* Saturninus docuit unum supremum Principium: at quod creaverit solos Angelos. Corporum mundum garrivit productum à septem Angelis: & quidem præter supremi Patris conscientiam. Ideo illos defecisse & errasse. Et ipsorum Primatem esse Deum Judæorum. Hinc ejus opera, nuptias præsertim & animalia, duxit spernenda & damnanda. Porro de Saturnini condiscipulo Basilide scribit in Agrippæ Castoris, Ecclesiastici Scriptoris ac illustri viri, elogio****

Sanctus Hieronymus: *Mortuus est Basilides, à quo Gnostici, in Alexandria temporibus Adriani. At verò Adrianus centesimo vigesimo Christi Domini anno accepit Imperium, atque ita prior Sancti Pauli ad Timotheum epistola, quinquagesimo septimo ejusdem Domini anno scripta, nequit invadere Saturninum. Saturninus tunc non potest floruisse & docuisse. Est noster apostata, ideoque delirasse non possit, nisi circa mediam sui ætatem. Proinde notanda sunt Sancti Pauli verba: Spiritus manifestè dicit. Utique spiritus, quem laudat etiam in prima ad Thessalonicenses epistola: Spiritum nolite extinguere. Prophetas nolite spernere. Omnia probate. Quod bonum est tenete. Et in secunda epistola: Non citò moveamini, neque terreamini. Neque per sermonem, neque per spiritum, neque per epistolam tamquam per nos missam. Et in epistola ad Romanos: Spiritus adjuvat infirmitatem nostram. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus. Quia secundum Deum postulat pro Sanctis. Et in prima ad Corinthios epistola: Nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema JESU. Et Sanctus Joannes Apostolus in prima epistola: Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint. Omnis spiritus qui confitetur JESUM Christum in carne venisse ex Deo est; Et omnis spiritus, qui solvit JESUM, ex Deo non est. Et hic est Anti-Christus. In Evangelio: Spiritus nondum erat datus, quia JESUS nondum erat glorificatus. Et in novi Testamenti litteris frequenter memoratur atque laudatur iste spiritus. Non est Spiritus Sanctus, sed aut ejus donum, aut istius doni fucus & affectatio. Est primitivæ Ecclesiæ Charisma, quod in laudata ad Corinthios epistola Sanctus Paulus appellat Spiritus Sancti manifestationem ad utilitatem. Est gratia gratis data. Nempè donum linguarum, Interpretatio sermonum, prophetia, sermo scientiæ, sermo sapientiæ, & alia id genus. Erat & donum seu charisma orationis. Quid nobis in hoc sæculo conducatur, ideoque à Domino Deo postulandum sit, ignoramus. Ignoravit & ipse Paulus. Hinc dum colaphizantem Sathanam oravit sibi auferri non fuit exauditus. In primitivæ Ecclesiæ Synaxibus istud donum quandoque uni, quandoque pluribus infundebatur. Et de ipso dicit Apostolus: Spiritus adjuvat infirmitatem nostram. Infirmitatem totius Ecclesiastici conventus. Postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Secundum Deum postulat pro Sanctis. Et quidam hoc aut istud donum sibi adesse mentiebantur. Et propter hos quidam omne charisma habebant suspectum, immò & spernebant. Hinc & S. Paulus & S. Joannes iusserunt Spiritum non extinguere, sed probare, & bonum retineri. Et ad hoc juvabat aliud charisma: Donum discretionis Spirituum. Et istud non habentibus Apostoli fixerunt alias discernendi regulas. Laudatus ad Timotheum locus laudat charisma prophetiæ. Ob grassantes ex tunc hæreses spiritum & cespitantem Timothei animum sola-*

tur, erigit, roborat. Affirmat hæc esse malorum dumtaxat exordia. Exorturas adeò fœdas hæreses, quæ etiã Domini Dei opera damnent, ipsos etiam ab illo datos cibos, ac ab ipso institutas & benedictas nuptias. Quod ipsum facit in secunda ad eundem discipulum epistola, addens novissimorum dierum tempora fore ex hinc periculosa. Istud ipsum inculcavit Tito. In Mileti-na apud Ephesum Synodo etiam cunctis Asiæ Episcopis. Affererat eis esse opus magnis animis, qui valeant istiusmodi bella gerere, arguere contradicentes, confundere, & superare. Istiusmodi vires exquisivit in omni Episcopo. Et adjungit: Spiritus manifestè dicit. Hoc est, authenticum & certum prophetiæ charisma. Et iterum: Hoc autem scio. Proinde tunc non natas damnat hæreses, sed nascituras. Et ipsarum primus author, qui forsitan tunc fuerit natus, fuit Saturninus. Et ipsum secuti sunt Marcion & Apelles. Horum dogmata superius exposui.

Qui dicerent jam factam resurrectionem, &c.

Hoc garriverunt Hymenæus & Philetus, de quibus Apostolus in secunda ad Timotheum epistola: A veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam. Exponit in istius loci commentario Theodoretus: Successiones, quæ per liberorum procreationem fiunt, infelices resurrectionem appellaverunt. Aliter Sanctus Primasius: Resurrectionem ponunt in filiis, sive in anima, cum à vitis resurgit. Nostram justificationem dixerunt esse nostram resurrectionem. Hoc postremum Hymenæus & Philetus videntur omnino sensisse. Et justificatio est omnino resurrectio. Ita ipsam appellant non solummodo Prophetæ & Apostoli, sed & ipse in Evangelio Dominus. Verum est prima, non secunda resurrectio. Hujus negatio fuit istorum hæresis. Quare Sanctus Joannes Apostolus, quæcumque in sua Apocalypsi scribit de duplici resurrectione, videtur in ipsos scribere. Etenim non sine causa utriusque resurrectionis discrimen adeò instanter inculcat. Et ista omnino fuit etiam sententia Valentianorum, de quibus in libro de resurrectione noster Septimius: Nacti quidam solemnissimam eloqui Prophetici formam, allegorici & figurati plerumque, non tamen semper, resurrectionem quoque mortuorum, manifestè annuntiatam, in imaginariam significationem detorqueant, asseverantes ipsam etiam mortem spiritualiter intelligendam. Non enim hanc esse in vero, quæ sit in medio, discidium carnis atque animæ, sed ignorantiam Dei, per quam homo mortuus. Deo, non minus in errore jacuerit, quam in sepulchro. Itaque & resurrectionem eam vindicandam, qua quis habita veritate redanimatus & revivificatus Deo, ignorantia morte discussa, velut de sepulchro veteris hominis eruperit. Quia & Dominus Scribas ac Phariseos sepulchris dealbatis adæquaverit. Exinde ergo resurrectionem fide consecuturam

Cap. 1.

Cap. 19.

eum Dominò esse, cum eum in Baptismate induerint. Hoc denique ingenio etiam in colloquiis sæpè Nostros decipere consueverunt, quasi & ipsi resurrectionem carnis admittant. Væ, inquit, qui non in hac carne resurrexerit. Ne statim illos percutiant, si resurrectionem statim abnuverint. Tacitè autem secundum conscientiam suam hoc sentiunt: Væ qui non, dum in hac carne est, cognoverit Arcana hæretica. Hoc est apud illos resurrectio. Sed & plerique ab excessu animæ resurrectionem vindicantes, de sepulchro exire, de seculo evadere interpretantur: Quia & sæculum mortuorum sit habitaculum, id est, ignorantium Deum. Vel etiam de ipso corpore: Quia & corpus vice sepulchri conclusam animam in seculari vitæ morte detinet. Valentiani igitur omnes, ac plures item Gnostici, nostram resurrectionem dixerunt esse nostram justificationem, seu adaptionem Divinæ cognitionis. Hæc enim apud ipsos fuit nostra justificatio. Hinc omnes dixerunt resurrectionem aut esse jam factam, aut certè in hac vita fieri. Nempè in Baptismo, aut in vitæ exitu. Hoc enim in exitu censuerunt animam intrare in Pleroma, adeoque in plenam Dei notitiam. Quod ista scelerata factio fuerit Cadmæa fraternitas, est jam sæpius dictum.

Menander fuit immediatus Simonis Magi discipulus, adeoque omnino docuit & blateravit sub Apostolis. Etiam dixit resurrectionem jam esse factam. Alio modo. Hunc exponit Sanctus Irenæus: Simonis Successor fuit Menander, Samaritanus genere, qui & ipse ad summum Magi pervenit. Dixit resurrectionem per id, quod est in eum Baptisma, accipere ejus discipulos, & ultra non posse mori, sed perseverare non senescentes, & immortales. Exponit in Ecclesiastica historia Eusebius: Menander docuit eos, qui suo Baptismo dignati essent, perpetuam in hac vita immortalitatem adepturos, & non amplius subituros mortem, sed eodem in loco in æternum commorantes, nulli senio ac nulli interiectioni aliquando obnoxios fore. Et in libro de anima noster Septimius: Hæretici Menandri Samaritani furor conspuatur, dicentis mortem ad suos non modo non pertinere, verum nec pervenire. In hoc scilicet se à suprema & arcana Potestate Legatum, ut immortales & incorruptibiles, & statim resurrectionis compotes fiant, qui Baptisma ejus induerint. Mirificos hinc inde fontes & alias aquas enumerat, atque pergit: Quod hoc Menandri balneum? Magicum credo. Sed cur tam infrequens, tam occultum, quo paucissimi lavant? Suspectam enim faciam tantam raritatem securissimè atque tutissimè Sacramenti, apud quod nec pro Deo ipso mori lex est, cum contra omnes nunc nationes ascendant ad montem Domini, & in eodem Dei Jacob, morte per martyrium quoque flagitantes, quam de Christo etiam suo exegit. Hominem rectè arguit, quod Martyria exufflaret. Hæc enim non cadunt in immortales. Eundem rectè notat, quod contra palmarem Evangelii scopum paucissimos admitteret ad suam Sectam. Et certè quis firmæ mentis credidisset istiusmodi fabulas? Nugivendum hominem variè ridet, & concludit: Ubi sunt illi, quos Menander ipse perfudit? Apostoli Christi. Lupi Opera T. IX

perennes veniant, adstant: Videat illos meus Themas, audiat, contredet, atque credat. Existimo Hymenæi & Phileti de folius animæ per justificationem resurrectionem fabulam displicuisse Menandro, ideoque istam aliam justificationem confictam. Forsitan & Christi Domini, qui in extremo dumtaxat die resurrectionem corporis spondit, promissiones voluerit excedere.

Cum genealogias indeterminatas nominat, &c.

Locus Apostoli est in prima ad Timotheum epistola: Neque incederent fabulis, & genealogiis indeterminatis, quæ quæstiones magis præstant quam edificationem. Et iterum: Ineptas & aniles fabulas devota. Nescio quis frædus legis ac Prophetarum Adversarius per istas genealogias ac fabulas intellexit Legales ac Propheticas litteras, atque ita garrivit ipsas ab Apostolo damnari. Verum in ipsis licet genealogiæ contineantur, ablit ut sint fabulæ. Et istas genealogias Apostoli ac Evangelistæ omnino commendant uti Christiano dogmati perneccessarias. Et meritò. Hinc Sanctus Augustinus in secundo contra istum Adversarium libro Apostolum longè aliter exponit. Adversarius nescit Judæos præter Scripturas legitimas & Propheticas habere quasdam traditiones suas, quas non scriptas habent, sed memoriter tenent, & alter in alterum loquendo transfundit, quam Deuterofim vocant. Ubi etiam dicere audent & credere Deum primo homini duas creasse mulieres, ex quibus texant genealogias, verè, sicut ait Apostolus, Infinitas, parientes instructuissimas quæstiones. Istiusmodi liber fuit per Sanctum Epiphanium memorata parva Genesis, habens nomina filiorum & filiarum Adæ, & ipsorum matrimoniorum. Plura figmentà. Apostoli locum aliter ac eleganter exponit in suæ Ecclesiæ Annalibus Eutychius Patriarcha Alexandrinus. Herodem cui Augustus Imperator Regium Diadema imposuerat, noluerunt Judæi in se regnare. Ille verò tyrannidem in ipsos exercens, multos eorum morte affecit. Dirutis etiam propugnaculo ac templo, libros Judæorum, quos ipsi restituerat Esdras, de Tribuum genealogiis, ipsorumque prosapia, ablatis omnes combussit, ne quis ex ipsis, cuiusnam esset Tribus, aut quo patre satus, dignosceret. Omnia etiam Sacerdotii instrumenta ablata vendidit, vestesque Sacerdotum annulo signavit. Fecit id, ut ex ista Tribuum confusione nemo posset ostendere se esse ex tribu Juda, atque ita aspirare ad Regnum. Nec item ad summum Pontificatum. Hinc inter Judæos natus est magnum Genealogiæ studium, inutile, & obnoxium multis ac inextricabilibus quæstionibus. Hoc exufflat & circumscribit Apostolus. Quare noster Septimius, dum hoc ejus testimonium ad Valentiananas Æonum seu seculorum generationes extendit, est ipso patenter abusus: Ista generationes blasphemias ac fabulosas, ample exponunt Septimius

Cap. 1.

Cap. 4.

Cap. 1.

Har. 39.

cap. 6.

muis in libro contra Valentianus, Sanctus Irenæus, Sanctus Epiphanius, ac Theodoretus.

Cum improbat elementis ser- vientes, &c.

Philosophiam, quam in epistola ad Coloffenses Sanctus Paulus Apostolus appellat secundum elementa hujus mundi, ideoque damnat & fugiendam jubet, Sanctus Clemens Alexandrinus in sexto Stromatum libro censet esse omnem, licet purgatissimam gentilem seu humanam Philosophiam: Nam Paulus quoque in epistolis non videtur reprebendere Philosophiam, sed eum qui est particeps alienigenis cognitionis, non vult amplius recurrere ad Græcam Philosophiam, eam allegoricè vocans mundi elementa, ut quæ elementa quodammodo doceat, & sit veluti disciplina præcedens veritati. Gentilem Philosophiam affirmat esse Christianæ sapientiæ elementa ad eum modum, quo istud de legalibus etiam Sacramentis Sanctus Paulus scripsit ad Hebræos. Humanam Philosophiam affirmat esse à Domino Deo datum gentilibus testamentum, addit ipsi per Epicurum ac alios istiusmodi Errones, uti Evangelio per hæreticos, esse superfeminata zizania, & prosequitur: Quamobrem singularis hæc Philosophia quodammodo tradit elementa ejus, quæ verè perfecta est, scientiæ, quæ versatur circa ea, quæ percipiuntur intelligentia, & his adhuc magis spiritalia, quæ oculis non vidit, & auris non audit, & in cor hominis non ascenderunt. Et iterum: Apostolus dicens, Secundum elementa hujus mundi, & non secundum Christum, tradit doctrinam quidem Græcam esse instar elementorum, Christi autem doctrinam esse perfectam, sicut jam prius significavimus. Ex Philosopho Clemens venit ad Christum. Et Philosophia ad istam perfectionem fuit ipsi adjumentum. Hinc ejus Advocatus semper egit, & adversus quosdam præjudicia constanter defendit. Nempe Philosophiam puram à paganis fabulis. Et rectè fecit. Attamen ab Apostolicæ ad Coloffenses epistolæ littera declinavit. Ejus verum sensum supra exposuit. Et per ipsum Apostolus omnino prædamnavit etiam Hermogenem, qui materiam non natam introducens, Deo non nato eam comparat, & ita matrem elementorum Deum faciens, potest ei servire, quam Deo comparat. Hæc Septimii verba, parumper tamen immutata, Sanctus Isidorus Hispalensis transtulit in suos libros originum.

In Apocalypsi.

Verbum, Apocalypsis, id est revelationis, inquit in Apostolicæ ad Galatas epistolæ proœmio Sanctus Hieronymus, propriè Scripturarum est, & a

nullo Sapientum sæculi apud Græcos usurpatum. Uadè mihi videntur, quemadmodum in aliis verbis, quæ de Hebræo in Græcum septuaginta Interpretes transtulerunt, ita & in hoc magnoperè esse conatos, ut proprietate peregrini sermonis exprimerent, novæ rebus verba fingentes, cum quid rectum & verum, ablato desurper operimento, ostenditur, & profertur in lucem. Vocem ergo istam à laudatis Interpretibus Sanctus Joannes Apostolus accepit. Porro Apocalypsis librum à quibusdam fuisse tamquam non Joannis aut ullius Apostoli vel Apostolici, sed carnalis hæretici Cerinthi opus, damnatum testatur in Ecclesiastica Eusebii Cæsarensis historia Sanctus Dionysius Patriarcha Alexandrinus. Etenim Apocalypsis laudat feliciter à justis in mundi fine agendos mille annos, quos certum est non esse Apostolicum dogma, sed fabulam Cerinthianam. Eiusdem opinionis meminit Sanctus Philastrius, addens esse hæresim proscriptam ab Ecclesia. Esse librum apocryphum, palàm asserit in sermone de sua Episcopali consecratione Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Extraneum à canone, & secundo dumtaxat loco habendum affirmat in quarta Catechesi, aut potius in adducto istic Ecclesiæ suæ Canone, Sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymorum. Et legitimarum Scripturarum, quem versu jambico scripsit ad Seleucum Sanctus Amphilochius Iconiensis Episcopus, Canon affirmat Joannis Apocalypsim admitti à quibusdam, sed à longè pluribus dici adulterinam. Et adjungit: Hic est verissimus datarum Divinitus Scripturarum Canon. Idem sentiunt Canon Sancti Gregorii Nazianzeni, Synodus Laodicensis, & Apostolicæ Constitutiones sub nomine Romani Clementis. Quin & Canon, quem ab Apostolis statutum affirmat Sanctus Philastrius Episcopus Brixientis. Verum longè aliter laudatus Patriarcha Dionysius: Ego librum istum nullo modo audeo abrogare, præsertim cum aded multi fratres eum tam magnè estimant, sed hanc mecum de ipso opinionem conctio, longè abstrusorem esse in illo materiam, quam mens mea facillè consequi queat, & singulis propè sententiis sensum quemdam mysterii involutum, & valdè admirabilem delitescere planè existimo. Et quamquam eum ipse non intelligo, suspicor tamen intellectum quemdam reconditiorem verbis ipsis inclusum, atque istas res non propria ratione metior ac pondero, sed fidei potius tribuo, & altiores ac diviniore profectò arbitror, quam quos ipse ullo pacto valeam cogitatione comprehendere. Atque eas non improbo, quas non intelligo, sed idèd potius admittor, quod mentis acie lustrare non queo. Tanti Doctoris & Patriarchæ humilitatem imitari ad minimum debuerat Martinus Lutherus, & authenticum librum non ita facillè extra Canonem proferbere. Ipsum non Joannis Apostoli esse existimat laudatus Patriarcha, sed Joannis Presbyteri, quem è septuaginta discipulis unum Ephesi simulcum Apostolo habitasse, ibidemque esse defunctum ac sepultum testatur antiquus Papias. Persuadetur à tribus rationibus. Primò, quod Apo-

Fol. 645.

Fol. 648.

Lib. 8. cap. 5.

autim

Lib. 3. cap. 18. & 33.

Cap. 1. 7. 9.

Cap. 12. Cap. 17. Cap. 19. Cap. 89. Cap. 5.

calypsis & Sancti Joannis Evangelium sint diversiflyli, qui est quasi distinctiva Scriptoris facies. Secundò, quod Apocalypsis auctor suum nomen frequenter laudet. Est res aliena à Sancto Joanne, qui istud nec in sua epistolæ titulo posuit. Tertio, quod iste proprii nominis memorator nullibi se dicat Apostolum, haud dubiè dicitur, nisi veritas obstiteret. Eiusdem opinionis fuit Eusebius Cæsarensis, ajens Canonicam istius libri auctoritatem esse controversam apud Ecclesias, & utrique contradi- tionis parti esse potentes patronos. Negantem partem fortiter postmodum adjuvit Apollinarius Hæresiarcha, mille carnalis vitæ felices annos ex libro isto confirmans. Hinc enim Cyrillus Hierosolymitanus, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Amphilochius, ac alii Apollinari- sticæ impietatis adversarii Patres in illum fuerunt duriores. Quod Sancti Gregorii Magni tempo- ribus necdum fuerit firmatus in Canone, liquet ex decimo septimo capitulo quartæ Synodi To- letanæ: Apocalypsim librum multorum Conciliorum auctoritas & Synodica Sanctorum Præsulum Roma- norum Decreta Joannis Evangelistæ esse præscribunt, & inter Divinos libros recipiendum constituerunt. Et quia plurimi sunt, qui ejus auctoritatem non recipiunt, eumque in Ecclesia Dei prædicare contem- nunt, si quis eum deinceps aut non receperit, aut à Pascha usque ad Pentecosten Missarum tempore in Ecclesia non prædicaverit, excommunicationis sen- tentiam habebit. Eum Canon Synodus non inter- ferit, sed Romanæ Ecclesiæ, & variarum Syn- odorum, à quibus jam pridem fuerat insertus, judicium vult apud omnes esse deinceps sacrosan- ctum. Ipsum in suo Canone semper habuit Ro- mana Ecclesia. Et ejus judicium fuit nixum firmissimis ancho- ris. Etenim hoc in loco Septimius noster palàm asserit librum esse Canonicum, & Sancti Joannis Evangelistæ opus, non minùs quàm primam epi- stolam de cuius auctore & autoritate nullus umquam in Ecclesia dubitavit. Quod ipsum infra repetit, item in libro de fuga in persecutione, libro Scorpiaco adversùm Gnosticos, libro ad- versùm Praxeam, libro de pudicitia, & in libro de anima, addens scriptum in Insula Pathmo, quo post Divinam ex igneo oleo liberationem fuit à Domitiano Imperatore deportatus. Et in quartò adversùm Marcionem libro: Esti Apocalypsim Marcion respuit, ordo tamen Episcoporum ad originem recensus in Joannem stabit auctorem. Eam dicit admitti ab omnibus Apostolicis Ecclesiis, immò ab universis, quæ illis de societate Sacramen- ti confederantur. Et in tertio ejusdem operis li- bro Marcionem graviter arguit, quòd Sanctum Joannem Apostolum, & speciatim hunc ejus li- brum non agnosceret. Doctoris nostri auctori- tatem sequitur & extollit in virorum illustrium ca- talogo, ac alibi frequenter Sanctus Hierony- mus, & ex Eusebio Cæsarensi adjungit: Quam, Apocalypsim, interpretantur, Justinus Martyr, & Irenæus. Uterque Commentarius latet aut pe- riit. Nisi forte per Irenæi commentarium intel- Chris. Lupi Opera T. IX.

ligamus ejus quintum contra hæreses librum, in quo varia Apocalypsis capita elucidantur. Et Sancti Melitoni, doctissimi & vetustissimi Sar- dentium Episcopi, librum de Apocalypsi Joan- nis, utique apologeticum, contra illius de Ce- rinthiana carnalitate calumniatores, laudat in Ecclesiastica historia præfatus Eusebius, & ad- jungit de magno & antiquo Scriptore Apollonio: Utitur testimonio ex Apocalypsi Joannis desumptis. Apud eundem loquitur Origenes de Joanne Apo- stolo: Scripsit Apocalypsim. Olim variæ Ecclesiæ habuerunt varium sacra- rum Litterarum Canonem. Præcipui & antiquis- simi fuerunt Canon Ecclesiæ Romanæ, laudatus per Innocentium primum Pontificem in litteris ad Sanctum Exuperium Episcopum Tholosa- num, & per Romanam Sancti Gelasii primi Syn- odum; Canon Ecclesiæ Africanæ, productus per tertiam Carthaginensem Synodum, & ab Ecclesia Romana probatus; Ecclesiæ Ægyptia- cæ Canon productus à Sancto Athanasio in trige- sima nona epistola festivi; Canon Aquilejensis Ecclesiæ, productus à Rufino Presbytero in ex- positione Symboli Apostolici. Hi omnes palàm affirmant Apocalypsim esse Sancti Joannis, & Divinæ auctoritatis. Eiusdem libri auctoritate, uti Canonica, frequenter utuntur etiam Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus, ac Sanctus Prosper. Sanctus Ambrosius ac Sanctus Primasius Uticensis Episcopus ipsum amplis commentariis illustrarunt. Quæ omnia firmanur & aliis authenticis testi- moniis. Testimonio Sancti Irenæi: Plenissimè per Joannis Apocalypsim manifestantur, qui sint, nullam differentiam esse docentes in mœchando, & Idolohytum edere. Quapropter dixit & de iis Ser- mo: Sed hoc habes, quod odisti opera Nicolaitarum, quæ & ego odi. Laudat ipsum hic à Septi- mio laudatum locum. Eundem librum laudat in quarto suo libro, & adjungit: Joannes Discipu- lus Domini vidit in Apocalypsi. Et in quinto libro istud ipsum repetit, atque adjungit: Neque enim ante multum temporis visum est, sed penè sub nostro sæculo, ad suam Domitiani Imperii. Et in sexto Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandri- nus: Dicit Joannes in Apocalypsi. Eiusdem testi- moniis frequentissimè utitur Sanctus Cyprianus. Etiam Sanctus Athanasius. Et insuper in sacra- rum Litterarum Synopsi scribit: Est præterea & Apocalypsis Joannis Theologi, à Priscis sanctis, & Spiritu Dei impletis Patribus, velut quæ illius sit, accepta & approbata. Eiusdem libri finis disertè affirmat ipsam esse Sancti Joannis Evangelistæ. Et scriptam in Pathmo. Ex quo lucet ipsam sem- per fuisse in Canone Ægyptiacæ Dioceseos. Athanasius enim secutus est vestigia Alexandrini Clementis, Sancti Patriarchæ Dionysii, atque Origenis, Apocalypsim laudantis etiam in Phi- localia, ac in aliis locis. Et in sexto libro de adoratione in spiritu & veritate Sanctus ejusdem Diocesis Patriarcha Cyrillus scribit: Joannes il- le sapiens Apocalypsis libellum conscripsit, qui Pa- trum judicio comprobatus est. Et in novi Testa-

Lib. 5. cap. 17. Lib. 6. cap. 19.

Lib. 1. cap. 27.

Cap. 50.

Cap. 30.

Fol. 667.

Cap. 1. 2. Fol. 128.

menti historia scribit Sanctus Sulpitius Severus: Domitianus persecutus est Christianos. Quo tempore Apostolum atque Evangelistam in Patrum Insulam relegavit: Ubi ille arcanis sibi mysteriis revelatis, librum sacre Apocalypsis, qui quidem à plerisque aut fuit aut impiè non recipitur, conscriptum edidit. Ex quo lucet Gallicanam Ecclesiam de ejus auctoritate numquam dubitasse. Sunt & alia testimonia. Et ex ipsis Romana Ecclesia dixit anathema cunctis librum istum non recipientibus. Et hoc nuper confirmavit Synodus Tridentina.

Nicolaitæ.

De horum hæreticorum Authore scribit in tertio hæreticarum fabularum libro Theodoretus: Nicolaitarum hæresis non solum ex amentia, verum etiam ex intemperantia est confecta. De hac Clemens aperitijs docuit. Narrat autem Nicolaum fuisse unum ex septem Diaconis, quos Apostolorum Chorus elegit ad viduarum ministerium. Et cum formosam haberet uxorem, accusatum apud Apostolos fuisse, quasi zelotypia morbo laboraret. Illum autem, dum opinionem hanc amovere conatur, in medium adduxisse uxorem, & permisisse ut frueretur ea qui vellet; Non hoc lege aliqua decernentem, sed ut Accusatorum calumniam redargueret. Inde nonnulli, id quod ab illo prædicta de causa gestum fuerat, pessimè accipientes, communes habere uxores sanxerunt. At Nicolaum Clemens refert temperantia insignem fuisse, liberoque supernaturalem castitatem docuisse, ac filium cælibem, filias permansisse Virgines. Ex quibus liquidò convincuntur falsò sibi de hujus appellatione nomen arrogare, qui supradictam intemperantiam exercent. Contra hos scripsit prædictus Clemens, & Irenæus, & Origenes, & Hippolytus Episcopus ac Martyr.

Theodoretus laudat Clementem Alexandrinum, qui Nicolaum Diaconum constanter expurgat. In secundo Stromatum libro ille exponit impudentem Gnosticorum libidinem, atque adjungit: Tales sunt etiam, qui dicunt se sequi Nicolaum, adducentes ejus viri aliquid litterarum monumentis mandatum, sed ab eis detortum, nempe oportere carne uti. Sed ille quidem vir præclarus significabat oportere voluptates arceri & cupiditates, & hac exercitatione maridas & flaccidas reddere carnis appetitiones ac insulas. Qui autem instar hircorum sunt effusi in voluptatem, veluti corpus contumelia afficientes, suavi fruuntur delectatione, nescientes quod id quidem, cum sit natura fluxum, sentum, squallidum, & pannosum redditur; ipsorum autem infossa est anima in cæno virti, ut qui Deo cretum ipsius voluptatis, non autem viri Apostolici sequantur. Et in tertio libro: Cum de dicto Nicolaio loqueremur, illud prætermisimus. Cum formosam, inquit, haberet uxorem, & post Servatoris Assumptionem ei fuisse ab Apostolis exprobrata Zelotypia, in medium adducta muliere, permisit eam vellet eam habere. Ajunt enim hanc actionem illi

voci consentaneam, quæ dicit quod carne uti oportet. Ejusque factum & dictum absolutè ac inconsideratè sequentes, qui ejus hæresim perscquuntur, impudenter ac effuse fornicantur. Ego autem audio Nicolaum quidem nulla unquam alia, quam ea, quæ ei nupserat, uxore usum esse, & ex illius liberis filias quidem congenuisse virgines, filium autem permansisse incorruptum. Quæ cum ita se habeant, vitii erat depulso atque expurgatio, in medium Apostolorum circumactio uxoris, cujus dicebatur laborare Zelotypia. Et continentia à voluptatibus, quæ magno studio paratur, docebat illud, Uti carne, hoc est, exercere carnem. Ipsam domare, & ita facere instrumentum justitiæ. Eandem rem probat in hæreticorum catalogo S. Augustinus: Nicolaitæ à Nicolao nominati sunt, uno, ut perhibetur, ex illis septem quos Apostoli Diaconos ordinaverunt. Iste cum de zelo pulcherrimè conjugis culparetur, velut purgandi se causa permisisse fertur, ut qui vellet ea uteretur. Quod ejus factum in Sectam turpissimam versum est, qua placet usus indifferens fæminarum. Hi nec ab eis, quæ idolis immolantur, cibos suos separant, & alios ritus gentilium superstitionum non averfantur. Eis ex Sancto Philastrio adsignat & alios errores, quos constat variorum Gnosticorum fuisse, non Nicolaitarum.

At longè aliud scribit in litteris ad Sabinianum Diaconum, sceleratum Sanctimonialis raptorem, Sanctus Hieronymus: De quondam Ordinis tui hominibus Nicolaus Antiochenus immunditiarum omnium & Nicolaitarum hæresis auctor existisse refertur. Et in libro contra Luciferianos: Nicolaus, qui unus de septem Diaconis fuit, die noctuque nuptias faciens, obscænos & audiu quoque erubescendos coitus somniavit. Et in litteris ad Ctesiphontem: Nicolaus Antiochenus, omnium immunditiarum repertor, choros duxit fæmineos. Ipsum fuisse falsum Prophetam Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus disertè affirmat in Commentario Sancti Matthæi. Ipsum ab Apostolica doctrina apostatasse ad hæresim scribit etiam Sanctus Philastrius, Eum fuisse Antiochenum ac gentilem affirmat Sanctus Epiphanius, ac prosequitur: Nicolaus sese ad Judæorum Sectam aggregavit. Postea Christianum dogma complexus, ad discipulos adjunctus, atque inter primarios est annumeratus. Inde in eorum ordinem relatus est, qui ad viduarum Præfecturam sunt electi: Verùm postea se Diabolus in eum insinuavit, ejusque mentem veterum illorum erroribus imbuit, ut majus etiam ipsi, quam eisdem ipsis vulnus infligeret. Nam cum uxorem haberet elegantis formæ mulierem, ab ea sibi aliquandiu temperavit, ut eos imitaretur, quos Deo penitus addictos cerneret. Sed intemperantiam suam perpetuò coercere non potuit. Quippe canis instar ad vomitum redire cupiens, & malos quosdam colores ac excusationes prætexens ad libidinis suæ patrociniū excogitavit, quæ sibi magis ex usu esse viderentur. Qua spe cum excidisset, tum demum sine ulla tergiversatione consuetudinem cum uxore habere instituit. Verùm suæ sibi ignavia conscius, ac deprehendi veritus, jactare illud ausus est: Nisi quis singulis diebus

bus luxuria vacet, sempiternam salutem nemo potest consequi. Ita ab excusatione una in alteram lapsus est. Cum enim conjugem suam præstanti esse forma videret, humilemque sese præstare, Zelotypia commotus ac de libidine sua cætorum mores interpretatus, primùm uxorem suam est contumeliosè aggressus, eique certa crimina per calumniam objecit. Demùm verò non solum ad usitatum inter homines ac naturalem usum corporum est prolapsus, verum etiam in plenum istud contra Deum contumeliæ Dogma, in probitatis damnium, ac omni pravitate conciliatorium errorem irrupit. In licentiam omnis libidinis. Addit multas ac varias Gnosticorum flagitiosissimas classes ex ipso processisse.

Plura sunt in utramque hujus quæstionis partem antiqua Patrum testimonia. Certè Spiritus Sanctus, qui in sua Apocalypsi Nicolaitarum nomen assumit & damnat, videtur damnare & ipsum Nicolaum. In septimo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus affirmat alias ab Authore, alias à loco, alias à dogmatis qualitate, alias hæreses ab aliquo insigni facinore nomen habere. Nicolaitarum hæresis palàm est primæ classis. Proindè Nicolaus videtur omninò fuisse hæreticus. Nulla istiusmodi hæresis ducit originem & nomen ab immaculato auctore. Donatistæ, licèt S. Cypriani errorem habuerint pro suo fundamento, numquam ausi sunt se inscribere Cyprianistas. Quomodò igitur Spiritus Sanctus à casto Nicolao titularè impurissimos Nicolaitas? Et consonat magnus testis, Sanctus Irenæus:

Nicolaitæ Magistrum habent Nicolaum, unum ex septem, qui primi ad Diaconium ab Apostolis ordinati sunt, qui indiscretè vixerunt. Affirmat Nicolaum illis fuisse, non occasionem, sed Magistrum. Et præsentis nostri libri appendix habet: *Alter hæreticus Nicolaus emerfit. Hic de septem Diaconis, qui in Actis Apostolorum allekti sunt, fuit. Hic dicit tenebras in concupiscentia luminis, & quidem fæda & obscæna fuisse. Ex hac permixtione pudor est dicere quæ fæda & immunda sint.* An primus error sit à Nicolao, est quæstio. Quidquid sit, Sanctus Irenæus ejus factionem affirmat esse *vulso-nem Gnosticorum.* Ego hic aliud nescio, quàm involutum articulum non evolvere, sed cum Cæsarionensis Eusebii historia sub dubio relinquere.

Cajana hæresis dicitur.

Cajanos esse Carpocratis, adeoque & Simonis Magi progeniem, patres autem & avos Valentianorum, affirmat Sanctus Irenæus. Cain, Esau, Sodomitas, Core, Dathan, Abiron, Judam traditorem, aliosque sceleratos venerantur ut suos fratres & auctores, Deum Creatorem blasphemant, & habent sceleratissima ac fabulosissima dogmata; & Judæ Evangelium. Quæ omnia vidè apud Sanctos Irenæum, Philastrium, Epiphaniū, Augustinum, Theodoretum, ac in præsentis libri appendice. Eiusdem Hæresis Christi. Lupi Opera T. IX.

meminit Septimius in exordio libro de Baptismo: Atque idèd nuper conversata istic quædam de Cajana hæresi vipera venenatissima, doctrina sua plerisque rapuit, imprimis Baptismum destruens, planè secundum naturam. Nam & dixerat, & aspides, ipsique reguli serpentes arida & iniquosa sectantur. Hunc librum scripsit adversus istam hæresim. Pergit: Ita Quintilla nonstrossissima, cui nec integrè quidem docendi jus erat, optimè norat pisciculos necare, de aqua auferens. Vox, Integrè, non nominaliter est accipienda, sed adverbialiter, Sensus est: Quintilla nec integrè & rectè, seu nec integra & recta docere poterat, quantò minùs hæreticè seu hæretica. Et hinc vides duos alios Cajanorum errores. Primò, Baptisma auferabant. Deindè, fæminas permittebant docere. Nec mireris istud. Erat facinus commune pluribus Gnosticis. Quod ipsorum aliqui omnia Sacramenta projecerint, & nos per solam agnitionem seu fidem dixerint redimi ac justificari, affirmat Sanctus Irenæus. Etiam plures permiserunt docere mulieres. Lucet ex procacissima Marcellina Carpocratis. Et quòd Marcus Ægyptius fæminas

Lib. 1. jufferit prophetare, scribit Sanctus Irenæus. Porro ista Quintilla non est Montani socia. Neque enim Montanus Baptisma profecrisit. Est nesciò quæ alia turbatrix Cajana. Et ex his intelliges Sancti Hieronymi ad Oceanum litteras, quæ demonstare student quempiam ex uno ante, & alio post Baptismum conjugio non fieri irregularem. Famosa olim fuit ista quæstio. Et quidem Romana Ecclesia constantissimè censuit, & semper docuit partem affirmativam. At verò Sanctus Hieronymus ex pleno pectore favit negantiam, ideoque & scripsit: *Consurgit mihi Cajana hæresis, atque olim emortua vipera contritum caput levat, quæ non ex parte, ut ante consueverat, sed totum Christi subruit Sacramentum.* Dicit enim esse aliqua peccata, quæ Christus non possit purgare sanguine sua, & tam profundas scelerum pristinorum inherere corporibus cicatrices, ut illius medicina atrenuari non queant. Per peccata cicatricem intelligit gentilis matrimonii vinculum, & ex ipso postea natam irregularitatem: Et qui hæc per Baptismum censebant non auferri, accusat de Cajana hæresi. Memento loqui liberi oris Hieronymum. Certè istam ejus sententiam meritò notavit Rufinus, & ille non scivit se purgare. Rectè enim, scribit Sanctus Papa Innocentius: *Baptismo sola peccata solvuntur, non acceptorum uxorum numerus aboleatur.* Hæc Hieronymi verba, Quæ non ex parte, ut antè consueverat, sed totum Christi subruit Sacramentum, fateor à me non intelligi. Dicendum potius fuerat: Quæ non totum, sed ex parte, subruit Christi Sacramentum. Enim Cajana hæresis ipsum totum subruere studuit, ista Romanæ Ecclesiæ sententia non potuit nisi ex parte frustrare. Eiusdem hæresis meminit idem Hieronymus in libro contra Vigilantium: *Scribit adversus hæresim tuam, quæ olim erupit contra Ecclesiam, Tertullianus vir eruditissimus insignè volumen, quod Scorpium vocat rectissimè nomine, quia arcuato vulnere in Ecclesiæ corpus venena diffundit. Quæ olim ap-*

Cap. 1.

Lib. 1. cap. 9.

Epist. 83. cap. 1.

Cap. 2.

pellabatur Cajana hæresis. Et multo tempore dormiens vel sepulta nunc à Dormitatio est suscitata. Sancto Hieronymo, quod nos doceat Tertulliani Scorpiacum esse scriptum contra Cajanos, summas debemus gratias. Exiandè contra discimus, quod Cajani, plurium Gnosticorum more, spreverint Martyria. Porro Vigilantius spernebat Sanctorum Martyrum reliquias, & negabat venerandas. Hinc Sanctus Hieronymus affirmat ab ipso reduci Cajanam hæresim. Non est penitus firma consequentia.

Cajanam hæresim Septimius rectè affirmat esse Nicolaiticam, seu sectari palmares errores Nicolaitarum. Hi sunt Idolothyta edere, & stupra committere. De Cajanorum stupris scribit Sanctus Irenæus: *Cajani dicunt aliter non salvari homines, nisi per omnia eant quemadmodum & Carpo crates dixit, & in unoquoque peccatorum & turpium operationum Angelum assistere, & operantem accidere audaciam, & immunditiam inferre, id quod inest ei operationi Angeli nomine dicere: O tu Angele ab. a. te. or. opere tuo fatua illa Potestas, perficio tuam operationem. Et hoc esse scientiam perfectam, sine tremore in tales abire operationes, quas ne nominare quidem fas erat.* Est locus corruptus. Ipsum elucidat Sanctus Epiphanius: *Quilibet Cajanorum nefaria quædam perpetrans & se execrandis in libidinibus ac omni flagitiorum genere volutans, singulorum Angelorum nomina, tam verorum quam ab ipsis confictorum, invocans, unicuique detestandum aliquid facinus ac peccatum, velut precipuum, attribuit, ac qualemcunque suum scelus certi cuiuspiam ad Angeli nomen accommodat. Cum enim ejusmodi aliquid committunt, hunc in modum prefari solent: O Angele N. tuum opus exerceo. O Potestas N. actione tua fungor. Atque illud ipsum est, quod ab illis dicitur absoluta cognitio. Addit ipsos descendere à Nicolaitis. Quæ omnia testantur etiam Sanctus Augustinus ac Theodoretus. Quid apud Carpocratem sic Per omnia ire, exponit laudatus Irenæus: *Carpocrates ac ejus Sectatores tanta insavia effrenati sunt, ut & omnia, quæcumque sunt irreligiosa & impia potestatem habere operandi se dicant. Sola enim humana opinione negotia bona & mala dicunt. Et utique secundum transmigrationem in corpora oportere in omni vita, & in omni actu fieri animas. Si non preoccupans quis in uno adventu omnia agit simul ac pariter. Quæ non tantum dicere & audire non est fas nobis, sed ne quidem in mentis conceptionem venire. Impudenter blaterant omnem hominem debere explere omnem libidinem, omnem libidinis speciem. Eum qui morte præventus ista non possit, dixerunt à Deo cogi ad transmigrandum in aliud corpus, immò & in alia successivè corpora, donec omnia expleret. Cur flagitia executuri invocaverint Angelos, edicit in tertio Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus: *Sunt qui etiam publicam Venerem pronuntiant mysticam communionem. Exponit sceleratissimum dogma, & prosequitur: Omnium hominum infelicitissimi carnis & coitus conjunctionem esse pronuntiant sacram communionem, & eam existimant delectare ad regnum Dei.* Affirmat ista tradi à Nico-**

laitis. Ab ipsis devenit ad Cajanos. Et omnino adversum istos scribit Sanctus Judas Apostolus: *Subintrojerunt quidam homines impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam.* Blasphemè blaterantes luxuriam esse commercium ex opere operato collativum Divinæ gratiæ. Quod etiam idolothyta liberrimè ederent, & dicerent ista non curari à Domino Deo, disertè affirmat laudatus Irenæus, & Septimius in libro Scorpiaco. Fuit facinus commune omnibus passim Gnosticis. Etenim qui aliter martyria evasissent? Hæc evitandi studium & dogma non possit ab ista Secta separari. Etenim in flagitiorum cæno volutatus homo nihil magis timet & odit, quàm mortem. Quis fuerit Cajanorum author, ignoratur. Præfens Septimii locus evincit ipsos non fuisse temporibus Apostolicis.

Illud Marcion, hoc Ebion.

Quod Sanctus Joannes Apostolus suum Evangelium, adeoque & primam epistolam, adversus Cerinthum, aliosque hæreticos, & maxime contra Ebionitarum tunc dogma consurgens, scripserit, testatur Sanctus Hieronymus in catalogo virorum illustrium. Et insigniter demonstrat Sanctus Irenæus. Ab eodem audi Cerinthi hæresim: *Cerintus non à primo Deo factum esse mundum docuit, sed à virtute quadam valdè separata, & distante ab ea Principitate, quæ est super universa, & ignorante eum, qui est super omnia Deum.* JESUM autem subjecit non ex Virgine natum, fuisse autem eum Joseph & Mariæ filium, similiter ut reliqui omnes homines. Et plus potuisse justitia, & prudentia, & sapientia præ omnibus. Et post Baptisma in eum descendisse Christum ab ea Principitate, quæ est super omnia, figura columbæ. Et tunc annuisse incognitum Patrem, & virtutes perfecisse, in fine autem revolasse iterum Christum de JESU, & JESUM passum esse, & resurrexisse, Christum autem impassibilem perseverasse, existentem spiritalem. Eadem ferè docuit Ebion. Exceptis duobus. Primò, mundum confessus est esse opus Domini Dei. Deindè priorem de Domini & Josephi natalibus blasphemiam correxit, & professus est ipsum, purum tamen hominem, è Virgine natum. Et hinc nobis est duplex Ebionitarum factio: Alia priorem, alia posteriorem probavit Magistri sententiam. Adversum hos igitur errores scripsit Sanctus Joannes: *In principio, utique mundi Creatore, erat Verbum, & Verbum erat apud Deum & Deus erat Verbum. Omnia per ipsum facta sunt. Et mundus per ipsum factus est. Et mundus eum non cognovit. Et Verbum caro factum est. Deum nemo vidit unquam. Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. Omnis spiritus, qui confitetur JESUM Christum in carne venisse, ex Deo est. Omnis spiritus, qui solvit JESUM, ex Deo non est. Et hic est Anti-Christus.* Eandem hæresim notat in prima sua epistola Sanctus Petrus: *Christo igitur in carne passus.*

lib. 3. o. 8. 11. lib. 5. cap. 18. lib. 1. cap. 25. lib. 3. o. 8. 11. lib. 5. cap. 18. lib. 1. cap. 25. lib. 3. o. 8. 11. lib. 5. cap. 18. lib. 1. cap. 25. lib. 3. o. 8. 11. lib. 5. cap. 18. lib. 1. cap. 25.

Lib. 1. cap. 35.

Hæres. 38. cap. 2.

lib. 1. cap. 24.

fol. 436.

Affirmat Christum à JESU patiente non avolasse, sed in ipso semper permansisse, atque ita esse & passum. Et hinc Theodoretus in libris contra Eurychianos, has propositiones, *Christus est passus, Deus est passus, distinguens, & primam veram, secundam asserens falsam, deviauit.*

Quæstio est, An Sanctus Joannes in suo Evangelio aut epistola impugnet etiam phantasticæ apparitionis assertores, præcursores & magistros Marcionis? An Septimius istud rectè affirmet? Respondeo rectè affirmare. Etenim de Simone

Lib. 1. cap. 20. *Mago scribit Sanctus Irenæus: Simon à multis quasi Deus glorificatus est. Et docuit semetipsum esse, qui inter Judæos quidem quasi filius apparuerit, in Samaria autem, quasi Pater descenderit, in reliquis vero gentibus quasi Spiritus Sanctus adventaverit. Angelos à sua Helena, ab istis dixit creatur corporeum mundum, atque ita Irenæus pergit: Cum malè moderarentur Angeli mundum, quoniam unusquisque eorum concupisceret principatum, Simon dicebat se ad emendationem venisse verum, & descendisse transfiguratum, & assimilatum Virtutibus, & Potestatibus, & Angelis, ut & in hominibus homo appareret ipse, cum non esset homo, & passum autem in Judæa putatum, cum non esset passus. Quæ omnia scribunt etiam Sanctum Philastrius, Sanctus Epiphanius, Sanctus Augustinus, ac Theodoretus. Etiam Martyr Justinus. Et Irenæus rectè addit: *Ex Simone universæ hæreses subsisterunt. Et infra: Omnes qui quoquo modo adulterant veritatem, & præconium Ecclesie ledunt, Simonis discipuli & successores sunt. Quamvis non consueantur nomen Magistri sui, ad seductionem reliquorum, attamen illius sententiam docent. Et rursus. Ex Simonianis multitudo Gnosticorum exsurrexit, & velut à terra fungi, manifestati sunt. Et singulariter de Marcionis Magistro Cerdone: Cerdon ab istis qui sunt erga Simonem, occasionem**

accepit. Nempè licet Simonem non crediderit esse Christum Dominum, hunc tamen cum Simone dixit apparuisse hominem, cum non esset homo, & passum putativè, cum passus non esset. Hinc idem est fons Marcionis & Valentini.

Simonianæ magiæ disciplina, &c.

Quod omnes passim Gnostici fuerint Magi, imò & magiam in dogma assumpserint, infra demonstrabitur. Septimius dicit hic duo. Primò, quod ista disciplina ac ejus opera Angelis, utique Demonibus, serviant, atque ita sint Idololatria. Etenim Dæmones à Magis volunt coli & adorari. Secundò dicit hæc omnia ab ipso Sancto Petro Apostolo fuisse in Simone Mago damnata. Et hinc oritur quæstio, Quomodo Simon Magus poterit servire Angelis? Rationem dubitandi facit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius. Audiamus ipsum à compendio Domini Henrici Spondani, Episcopi Apamiensis: *Mirati sumus ejusmodi errorem tribui Simoni Mago, cum quæ de Angelis ipse dixit, longè ab his discrepent. Tantum abest ut Angelorum cultum ipse introduxerit, ut contra assereret se in mundum descendisse, ut Angelos malè moderantes terrarum orbem corripere. Respondeo Simonem, licet Angelorum cultum non docuerit, tamen Angelos coluisse. Aliter non fuisset Magus. Etiam Anti-Christus semetipsum venditavit Deum, & tamen colet Dæmones. Quia erit Magus. Etiam poterit istum cultum docere. Quia nempe istiusmodi scelerati errores sibimetipsis nec solent, nec possunt coherere.*

Anno 60. num. 7.

C A P U T XXXIV.

Quoquo tempore hæreses fuerint, eandem subeunt damnationis sententiam.

Hæc sunt, ut arbitror, genera doctrinarum adulterinarum, quæ sub Apostolis fuisse, ab ipsis Apostolis discimus: Et tamen nullam invenimus institutionem, inter tot diversitates perveritatum, quæ de Deo Creatore universorum controversiam moverit. Nemo alterum Deum ausus est suspicari. Facilius de Filio quàm de Patre hæsitabatur, donec Marcion præter Creatorem alium Deum solius bonitatis induceret: Apelles creatorem Ange-

Angelum nescio quem gloriosum superioris Dei, faceret Deum legis & Israelis, illum igneum affirmans; Valentinus Æonas suos spargeret; & unius Æonis vitium in originem deduceret Dei Creatoris. His solis, & his primis revelata est veritas Divinitatis: Majorem scilicet dignationem, & plenior gratiam à Diabolo consecutus; qui Deum sic quoque voluerit æmulari, ut de doctrinis venenorum, quod Dominus negavit, ipse faceret discipulos super magistrum. Eligant igitur sibi tempora universæ hæreses, quæ quando fuerint, dum non interfit quæ quando, dum de veritate non sint. Uti que quæ ab Apostolis nominatæ non fuerunt, sub Apostolis fuisse non possunt. Si enim fuissent, nominarentur & ipsæ, ut & ipsæ coercendæ. Quæ verò sub Apostolis fuerunt, in sua nominatione damnantur. Sive ergo eadem nunc sunt aliquanto expolitiores, quæ sub Apostolis rudes, habent suam exinde damnationem, sive aliæ quidem fuerunt, aliæ autem postea abortæ, quiddam ex illis usurpaverunt, habendo cum eis consortium prædicationis, habeant necesse est etiam consortium damnationis, præcedente illo sine supradicto posteritatis, quo etsi nihil de damnationis participarent, de ætate sola præjudicarentur: Tantò magis adulteræ, quòntò nec ab Apostolis nominatæ. Undè firmius constat has esse, quæ adhuc tunc nuntiabantur futuræ.

S C H O L I O N.

Nemo alterum Deum, &c.

Doctor pergit asserere, quòd Marcionis & quorumvis aliorum hæreticorum doctrina sit Apostolis tempore ac dogmate posterior, ideoque adversus omnem illam valeat hæc præscriptio: *Quod novum, falsum.* Quod ut firmet, asseverat omnes Apostolici temporis hæreses esse à se enumeratas, & ab ipsarum nulla fuisse tradita capitalia dogmata Marcionis, Apellis, aut Valentini. Horum namque errores Septimii tempore præsertim grassabantur. Hinc de ipsis subjungit: *Uti que quæ ab Apostolis nominatæ non fuerunt, sub Apostolis fuisse non possunt. Si enim fuissent, nominarentur & ipsæ, ut & ipsæ coercendæ. Quæ verò sub Apostolis fuerunt, in sua nominatione damnantur. Sive ergo eadem nunc sunt aliquanto expolitiores, quæ sub Apostolis rudes, habent suam inde damnationem; sive aliæ quidem fuerunt, aliæ autem postea abortæ: quiddam ex illis usurpaverunt, habendo cum eis consortium prædicationis, habeant necesse est etiam consortium damnationis; præcedente illo sine supradicto posteritatis, quo etsi nihil de damnationis participarent, de ætate sola præjudicarentur, tantò magis adulteræ, quòntò nec ab Apostolis nominatæ.* Affirmat prædictarum hæresion aut penitus nihil, aut certè non nisi informia rudimenta fuisse sub Apostolis, & ideoque hinc manifestè concludi eas vel ab ipsis

Apostolis fuisse damnatas, vel esse ipsis omnino posteriores. Et sic plenè ac firmè contra ipsas esse præscriptum. Et adjungit posteritatis præscriptionem esse Apostolica damnatione firmior. Audi causam: *Undè firmius constat has esse, quæ adhuc tunc nuntiabantur futuræ. Quia fuerunt ab Apostolis damnatæ, antequam nactæ: Quia posteritatis præscriptio includit Apostolicam damnationem, adeoque est ipsa sola firmior.*

Hanc præscriptionem laudat, ac adversum omnes hæreses firmam esse scribit etiam in libro Apologetico: *Expediè præscribimus adulteris nostris illam esse regulam veritatis, quæ veniat à Christo, transmissa per comites ipsius, quibus aliquantò posteriores diversi isti commentatores probantur.* Laudat duas præscriptiones. Primò hanc: *Ea est vera fides, quam nos à nostris Majoribus accepimus, illi à suis, hi ab Apostolis, Apostolis à Christo, Christus à Deo.* Deinde hanc: *Quidquid ab ista prædicatione est diversum, posterius, aut novum, est falsum.* Et hanc posteriorem addit valere non dumtaxat adversum quosvis nostros hæreticos, sed etiam adversum Gentilium Philosophos. Etenim sicut in novo Testamento usque ad Christum Dogmum, ita in antiquo tempore nostrum dogma & disciplinam usque ad Adamum, & per ipsum ad Deum deducimus hoc modo: *Ea est vera fides, quam Jybsæ per continuum successionis traducem acceperunt à Prophetis, Prophetæ à Patriarchis, Patriarchæ ab Adamo, post lapsum reparatus Adamus accepit à Deo.* Et quia pri-

mus, cujus Scripta exsint, hujus mundi Scriptor est Propheta Moyses, Septimius hic in ipso sistit, & præscriptionem format hoc modo: *Vera Philosophia est, quam Judæi à Prophetis acceperunt, Prophetæ à Moysè, Moyses à Deo.* Demonstrat omnes Gentilium Philosophos esse Moysè posteriores, ex ipso hausisse sua dogmata, per gentilis mentis cæcitatem non intellexisse, ideoque & depravasse. Hinc concludit ipsorum Philosophiam, quia posteriorem, esse vario errore leprosam.

Quo argumento utitur in Admonitione ad Gentes, ac in Stromatum libris etiam Sanctus Clemens Alexandrinus. Et post laudatam sacrarum Litterarum ab Esdra factam restitutionem, ac factam à septuaginta Interpretibus Græcam translationem, ex antiquo & authentico Judæorum Scriptore Aristobulo adducit hæc verba: *Secutus est autem nostras quoque leges Plato, & satis aperitè ostendit se eorum, quæ in eis dicuntur, fuisse admodum studiosum. Ante Demetrium autem Phalereum, qui ex Ptolomæi Ægyptiorum Regis jussu septuaginta translationem insigniter adjuvit, priusquam rerum potirentur Alexander & Persæ, versa fuerant & quæ ab Hebræis nostris gesta fuerant in exitu de Ægypto, & quæcumque eis insignia & facta erant & apparuerant, & regionis per vim questu possessio, & omnium quæ late sunt legum descriptio adeo ut clarum sit antedictum Philosophum multa ex eis sumpsisse. Fuit enim multa doctrina præditus. Sicut etiam Pythagoras multa ex nostris transtulit in suorum Dogmatum traditionem. Numenius autem Philosophus Pythagoreus aperitè scribit: Quid enim est Plato, nisi Moyses qui loquitur Atticè? Pythagoras, Plato, aliique gentiles Philosophi Græcè dumtaxat noverant, atque ita quidam affirmabant ipsos ex lecto Moysè non hausisse. Et Aristobulus respondit sacrarum Litterarum à septuaginta Interpretibus factam translationem non esse primam, fuisse illa aliam priorem, factam ante Græcorum & Persarum Monarchiam: adeoque & factam ante Babylonicam Judaici populi captivitatem. Omnem tunc Pentateuchum fuisse translatum, & ex ista translatione Græcorum Philosophos hausisse. Est res notanda. Et suo loco uberius elucidanda.*

Porro Marcionitica hæresis primum ac palmarè caput est duplicis Divinitatis fabula. Hanc Septimius affirmat esse adeo remotam ab Apostolicis temporibus, ut tunc ipsam nemo vel suspicatus fuerit. Affirmat sceleratæ ac fabulosæ blasphemix, quæ supra Dominum Creatorem fingit alium solius bonitatis Deum, primum authorem fuisse Marcionem. Quod an verum sit, est quæstio. Etenim Georgius Cedrenus scribit Simonem Magum cum Sancto Petro Apostolo aliquoties disputasse de unius Dei Imperio, & palmarè Simonis assertionem fuisse hanc: *Hebræorum libri affirmant plures Deos. Et Deus, quem prædicat, non est supremus, neque omnipotens.* Quod ipsum scribit Michael Glycas. Scribunt ex Apostolicis vulgaris Romani Clementis Constitutionibus, quæ inter disputationis articulos di-

ferentè affirmant fuisse & hinc: *De uno Deo. Et adjungunt de Simonis discipulis: Erat bis omnibus unum atque idem Propositum impietatis, Deum omnipotentem blasphemis afficere, sentire ignorantum esse, & non esse patrem Christi, neque mundi effectorem, immò neque esse effabilem, neque pronuntiablem, ac esse non natum.* Quæ omnia sunt fundamenta, ex quibus nata est fabula duplicis Divinitatis. Idem Clemens adjungit hunc articulum: *Ad omnem religionem sine ullo discrimine descedere licere.* Hoc est, asserere quod hæreses non sint malæ. Quod sceleratum ac stultum Dogma Sanctus Philastrius ac Sanctus Augustinus adscriperunt. Rhetorio. Quòd sit Gnostico-rum, est supra demonstratum. Ex hoc Clementis loco licet primum ejus fontem fuisse Simonem. Et ipsum hodiè resorbent Calvinistæ, garrientes unumquemque posse in sua quavis fide salvari. Et de Marcionis Magistro Cerdone scribit Sanctus Irenæus: *Cerdon ab iis, qui sunt erga Simonem, occasione accepit.* Et de cunctis generatim Gnosticis: *A Simonianis falsi nominis scientia accepit initia.* Et in Simonis Dogmate ponit hosce articulos: *Prophetas à mundi fabricatoribus Angelis inspiratos dixisse Prophetias. Non esse naturaliter operationes justas, sed ex accidenti, quemadmodum posuerunt qui mundum fecerunt Angeli per hujusmodi Præcepta in servitutem deducentes.* Eiusdem Simonis de istis Creatoribus Angelis sensum exponit in primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Simon Helenam ajebat esse primam mentis suæ comprehensionem, matremque omnium appellabat, ac per illam se & Angelos & Archangelos fecisse, ab Angelis autem fabricatum esse mundum. Angelos postea, cum ei inviderent, ipsam apud se detinuisse. Nolebant enim dici ejus opus.* Quod ipsum scribunt Sanctus Philastrius ac Sanctus Epiphanius. Proinde Simon istos creatores Angelos, licet Deos dixerit, atamen dixit creatos, ideoque docuit unicum supremum Principium. Duo garrere Principia primus cepit Cerdon, ideoque noster Septimius asserit nullum ante Marcionem fuisse ista vel suspicatum. Marcionem potius, quàm Cerdonem memorat, quòd Marcion sceleratam fabulam summo impetu promovet, ideoque meruerit ipsi donare nomen. Ita & Donatistæ non à primo suo capite Majorino, sed à factionis zelosissimo promotore Donato nomen acceperunt. Atamen Cerdoni Simon dedit fundamenta. Mali in Angelica atque humana creaturæ radicem & originem Simon nequit intelligere. Et quòd ista à supremo Deo non sint, est omnibus naturaliter insitum. Constat hunc esse summum bonum, ideoque nihil mali posse ab ipso procedere. Ea Simon refudit in Angelos: Hos dixit mundi Creatores, errasse in opere, atque ita mala produxisse. Verùm tunc restabat quæstio, undè à bono Deo creati Angeli accepissent malitiam? Hinc Cerdon maluit dicere duo Principia: Aliud malum, aliud bonum, seu *Deum solius bonitatis.*

*Facilius de Filio, quam de Patre
basitabatur.*

Simon Magus, Menander, Carpocrates, Cerinthus, Ebion, & quotquot olim Dominum JESUM garriverunt esse purum hominem, negaverunt sanctissimam Trinitatis mysterium, adeoque circa Filium præsertim erraverunt. Hinc Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus affirmat Ebionem fuisse Patri-Passianum. Quod nempe talis esse debuerat, si veram Incarnationem admisisset. Hinc etiam Paulus Samoſatenſis negavit sanctæ Trinitatis mysterium. Fuit plenus Sabellianus: Et Sabellianismo addidit Ebionismum, abnegans Divinam Incarnationem. Et quia Sabellius hanc duxit admittendam, non potuit non esse Patri-Passianus. Porro omnes Apostolicorum temporum Hæresiarchæ fuerunt aut Samaritæ aut Judæi, quibus non placuit sanctissimam Trinitatis mysterium. Licet ipsum & lex & Propheta constanter prædicaverint, animalis tamen plebs passim non intellexit. Præsertim posteriorum Judæorum cæcitas. Hinc enim Dei Filium blasphemare credidit, ac egit in cruce. Hinc item Sanctus Athanasius in oratione de salutari Domini adventu scribit Sabellium à Judaicis principiis fuisse circumscriptum atque seductum. Hic error erat Judæis avicus: At verò circa Divinæ essentiae unitatem nemo unquam Judæus erravit, nisi fortè lapsus in gentilem Idolatriam. Hinc Septimius rectè dixit Apostolicorum temporum hæreses facilius errasse circa Deum Filium.

*Apelles creatorem Angelum nescio
quem, &c.*

Doctor videtur asserere, quòd primus Apelles cœperit mundi Creationem Angelis adscribere. Quòd iste error non fuerit temporibus Apostolicis. Si istud asserat, est memoria lapsus. Quòd enim Simon Magus istud asseruerit, jam audivimus à teste irrefragabili, Sancto Ireneo. Qui addit istud ipsum fuisse Dogma Cerinthi. Et adversus istud ipsum scripsisse S. Joannem Apostolum: *Omnia per ipsum facta sunt. Et sine ipso factum est nihil, quòd factum est.* Hoc est, nihil eorum quæ sunt facta. Quòd enim iste Evangelii locus debeat sic legi ac interpungi, & quòd alia interpunctio sit Arianorum commentum, in singulari homilia insigniter demonstrat Sanctus Joannes Chrysoſtomus. Adversus eundem hæreticum Sanctus Joannes dicit: *Et mundus per ipsum factus est.* Inculcat non solos Angelos, sed etiam hunc inferiorem & visibilem mundum esse immediatum Divini Verbi opus. Quòd Sanctus Joannes suum Evangelium adversus Cerinthum & Ebionem scripserit, aliquoties jam audivimus

à Sancto Hieronymo. Et antiquus Synodicus, ab Henrico Justello editus, libellus habet: *Post Apostolorum Synodum Simon Magus exsurrexit & Cerinthus, quos Apostolorum refutarunt Principes. Simonem Petrus, Cerinthum Joannes. Etiam Saturninus dixit unum esse Patrem prorsus incognitum, & hunc Angelos creasse, & alias potestates, septem autem ex horum numero mundum condidisse. Judæorum Deum dixit unum ex Angelis fuisse.* Ita in primo hæreticarum fabularum libro scribit Theodoretus. Proinde circa hunc articulum Apelles Magistrum suum Marcionem deseruit, & transit ad Simonem, Saturninum, & Cerinthum. Non fuit primus Author istius erroris. Ejus dogma est supra expositum. Etiam dogma & Æones Valentini.

*His solis & his primis revelata est
veritas, &c.*

Est Sarcasmus in istorum Fabulorum intolerabilem superbiam. Est supra elucidatus. Notat & aliam istorum superbiam, qua quisque volebat esse factionis Princeps, & supra Magistrum sapere. Eandem notat in sua epistola Sanctus Jacobus Apostolus: *Nolite plures Magistri fieri, fratres mei.* Eandem superbiam in omnibus Gnosticis frequenter notat Sanctus Irenæus. Porro Dominus dixit in Evangelio: *Non est discipulus super Magistrum.* Hinc istam superioritatem, licet aliqui quandoque ex Dei dono consequantur, nemo tamen possit ambire. Sed ista humilitas non placuit Gnosticis. Hinc majorem dignationem & plenior gratiam, quam à Domino Deo & Catholica veritate non poterant consequi, per venenorum doctrinas à Diabolo ambierunt. Et Diabolus, ut etiam hoc in articulo Dominum Deum æmularetur, seu ipsi per rebellionem adverteretur, istum altiorem præ Magistris gradum ipsis promisit. Et persuasit, quòd ipsis etiam Apostolis, quin & ipso Creatore Deo, essent sapientiores.

Aliquantò expolitiores.

In exordio esse rudem ac patentibus erroribus plenam est omni passim hæresi familiare. Nam & Doctor noster scribit de hæresi Valentiniana: *Tantum se huic hæresi suadere permittitur, quantum lupæ femina formam quotidie supparare solenne est.* Eam per Colobarsum, Ptolomæum, Heracleonem, Secundum, Marcum, & Theotimum fuisse variè correctam, mitigatam, compertam & fucatam affirmat, adeo ut nullus purus putus Valentinianus, nisi unicus Axionicus apud Antiochiam, tunc superesset. Arianam hæresim adeo correxit Eusebiana factio, ut Ætium Diaconum, quòd purum putum Arianismum resuscitasset, etiam degradaverit. Ab ista cor-

correctione magnum sibi nomen acquirerunt Marſathonius & Theophronius. Massiliensis Ecclesie Clerici, dum Pelagianam nequitiam exposcunt & fucant, à retentis quibusdam reliquiis facti sunt Semi-Pelagiani. Istud ipsum beneficium à suis Sæcatoribus receperunt hæresis Nestoriana, Eutychniana, Iconoclastica, Hussitica, tandemque Lutherana & Calviniana. Hinc inter Euty-

chianistas tot fuerunt frustra, ut inter illa fuerint etiam Acephali: Quòd nempe istius correctionis Author ignoraretur. Multa item dogmata, quæ certum est fuisse tradita à Martino Lutero ac Joanne Calvino, Lutherani & Calvinistæ hodie detestantur. Verùm in variis adhuc articulis primæ prædicationis retinent confortium, adeoque & damnationis.

C A P U T XXXV.

*Nihil habent hæretici quo fidem pulsent
aut provocent.*

HIS definitionibus provocatæ à nobis & revictæ hæreses omnes, sive quæ posteræ, sive quæ cœtanæ Apostolorum, dummodò diversæ, sive generaliter, sive specialiter notatæ ab eis, dummodo prædamnatæ, audeant respondere & ipsæ aliquas ejusmodi præscriptiones adversus nostram disciplinam. Si enim negant veritatem ejus, debent probare illam quoque hæresim esse, eadem forma revictam, qua ipsæ revincuntur, & ostendere simul ubi nam quærenda sit veritas, quam apud illas non esse jam constat. Posterior nostra res non est: Immo omnibus prior est. Hoc erit testimonium veritatis, ubique occupantis Principatum. Quòd ab Apostolis utique non damnatur, imò defenditur. Hoc erit indicium proprietatis. Quam enim non damnant, qui extraneam quamque damnaverunt, suam ostendunt ideoque & defendunt.

S C H O L I O N.

HOC caput est repetitio plurium anteriorum. Affirmat quasdam suo tempore grassantes hæreses esse Apostolico tempore ac prædicatione posteriores, quasdam cœvas illis, omnes verò damnatas ab Apostolis, ac certè prædamnatas. Quasdam generaliter, quasdam etiam specialiter. Et omnes ab ista prædicatione esse diversas, adeoque & adversas. Hinc de ipsarum falsitate ac pravitate non posse ambigi, esse manifestum: & prædamnatas esse pejori loco, quam damnatas: Quia nempe prædamnatio non solam damnationem includit, sed insuper præscriptionem posteritatis. Secundo Doctor affirmat has præscriptiones non militare adversus prædicationem Catholicæ Ecclesie: Etenim posterior nostra res non est, imò omnibus prior est. Hoc est testimonium veritatis, ubique occupantis Principatum.

Deinde, nostram doctrinam nusquam damnant, imò defendunt. Hoc est indicium proprietatis. Est lucidum testimonium, quòd ista fuerit propria Apostolorum doctrina: *Quam enim non damnant, qui extraneam quamque damnaverunt, suam ostendunt, ideoque & defendunt.* Hinc Doctor, concludit nostram doctrinam non esse errorem aut hæresim, sed authenticam Evangelii veritatem. *Si enim negant veritatem ejus, debent probare illam quoque hæresim esse, eadem forma revictam, qua ipsæ revincuntur, & ostendere simul, ubi nam sit veritas, quam apud illas non esse jam constat.* Sceleratus Christianæ fidei hostis Porphyrius in libro de regressu animæ lamentatur *nequid reciperam unam quamdam Sæcram, quæ univèrsalem animam continet liberandam, vel à Philosophia verissima aliqua, vel à Judæorum moribus ac disciplina, aut introductione Ebaldæorum, aut alia qualibet via, nondumque in suam vitam eandem viam litterarum cognitione perlata.* Ita habes

habes apud Sanctum Augustinum in libris de Dei Civitate. Et Augustinus responderet: *Quenam ista est universalis via, nisi quæ non sua cuique genti propria, sed universis gentibus, quæ communis esset, Divinitus impartita est?* Demonstrat ipsam reperiri non posse in hac vel ista Philosophica Secta vel gente, sed in sola sacrosancta JESU Christi Ecclesia, à lapsu humani generis

exordio plantata per Dominum Deum, & non ita pridem per omnes gentes usque ad mundi fines propagata, prædicata, clarificata. Eodem argumento hic utitur Septimius adversum hæreticos. Affirmat veram faciendi Christiani disciplinam non in hac aut ista hæresi esse quaerendam, sed in sola Catholica Ecclesia.

C A P U T XXXVI.

Percurruntur Ecclesie Apostolicæ, sistitur in Romana omnium felicissima.

Age jam qui voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuæ, percurrere Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsententur, apud quas ipsæ authenticæ litteræ eorum recitantur, sonantes vocem, & repræsentantes faciem uniuscujusque. Proxima est tibi Achaia? Habes Corinthum. Si non longè es à Macedonia, habes Philippos, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque authoritas præsto est. Ista quàm felix Ecclesia! Cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt. Ubi Petrus passioni Dominicæ adæquatur. Ubi Paulus Joannis exitu coronatur. Ubi Apostolus Joannes, posteaquam in oleum igneum demersus, nihil passus est, in insulam relegatur. Videamus quid didicerit, quid docuerit, quid cum Africanis quoque Ecclesiis contesserit. Unum Deum novit, Creatorem universitatis, & Christum JESUM ex Virgine Maria filium Dei Creatoris, & carnis resurrectionem. Legem & Prophetas cum Evangelicis & Apostolicis litteris miscet, & indè potat fidem: Eam aqua signat, Sancto Spiritu vestit, Eucharistia pascit, Martyrium exhortatur, & ita adversus hanc institutionem neminem recipit. Hæc est institutio, non dico jam quæ futuras hæreses prænuntiabat, sed de qua hæreses prodierunt. Sed non fuerunt ex illa, ex quo factæ sunt adversus illam. Etiam de olivæ nucleo, mitis, & opimæ, & necessariæ asper oleaster oritur. Etiam de papavere ficus gratissimæ & suavissimæ ventosa & vana caprificus exurgit. Ita hæreses de nostro fructificaverunt, non nostræ: Degeneres veritatis grano, & mendaciorum silvestres.

S C H O L I O N.

Age jam qui voles, &c.

Quod Catholicæ Ecclesiæ doctrina sit veraciter Apostolica, Septimius pergit proprius ostendere: Ex eo quod ista doctrina semper fuerit ac etiamnum constantissimè permaneat in omnibus Ecclesiis, quarum Cathedras Apostoli infederunt ut Cardinales Episcopi, aut certè quas viva voce vel per litteras fundarunt aut docuerunt. Affirmat id probari ex authenticis ipsorum litteris, quæ apud istas Ecclesias quotidie recitantur, atque ita & ipsorum vocem adhuc sonent, & faciem repræsentent. Hæc enim est virtus authenticarum litterarum per ipsas etiam absentes aut mortui & loquimur & videmur. Voces, Authenticæ litteræ, notant Marcionitas ac alios istius temporis hæreticos, apud quos spurix dumtaxat aut laeceræ Apostolorum litteræ reperiebantur. Porro verbum, *Repræsentare*, hoc loco non importat simplicem significationem, sed præsentis exhibitionem. Et hanc ejus acceptionem, licet & ista apud illum reperitur, esse Tertulliano familiarem, est demonstratum in Scholiis ad Synodos Sancti Gregorii septimi. Et Septimius exprimit Ecclesiam Corinthiam, Philippensem, Thessalonicensem, Ephesinam, atque Romanam. Quod eas omnes Sanctus Paulus docuisset, cujus apud cunctos istius sæculi hæreticos erat singularis authoritas. Etenim quidam solas ejus recipiebant litteras. Rogat & monet quemque hæreticum, ut adeat sibi viciniorem harum Ecclesiarum, atque ita istis credat propriis oculis & auribus. Similem locum habet in quarto libro adversus Marcionem: *Videamus quod lac à Paulo Corinthii hauserint, ad quam regulam Galatæ sint recorredi, quid legant Philippenes, Thessalonicenses, Ephesii, quid etiam Romani de proximo sonent, quibus Evangelium & Petrus & Paulus sanguine quoque suo signatum reliquerunt. Habemus & Joannis alumnas Ecclesias.*

Undè nobis quoque authoritas præsto est.

Vox, *Authoritas*, hic significat originem, uti & supra in hoc eodem libro: *Ostendant hæretici ex qua authoritate prodierint.* Et de animæ testimonio liber animæ originem appellat *animæ authoritatem*. Et quartus contra Marcionem liber habet: *Authoritatem Ecclesiarum.* Est phrasid Doctori familiaris. Affirmat Africanam Ecclesiam non fuisse fundatam ab Apostolis, sed esse ipsius posteriorem, ex propagine Romanæ Ecclesiæ: Hinc subdit: *Ista quàm felix Ecclesia!* Eam mirificè prædicat. Quò nempe demonstrat Africanam.

nam Ecclesiam fundatis per ipsos Apostolos Ecclesiis esse in nullo inferiorem. Huc respiciunt & hæc verba: *Videamus quid didicerit, quid docuerit, quid cum Africanis quoque Ecclesiis contesserit.* Dum nempe ipsas fundavit. Quod ipsum confitetur ac proficitur in libro de unitate Ecclesiæ Sanctus Augustinus: *Nonnullæ etiam barbaræ nationes post Africanam crediderunt. Undè certum fit Africanam in ordine credendi non esse novissimam.* Palàm supponit ipsam post Apostolica tempora credidisse. Quod ipsum facit in Carthaginensi Collationis Breviculo: *Ecclesia Catholica per totum mundum diffunditur, incipiens ab Hierusalem, unde in propinqua & longinqua, crescendo etiam in Africanam venit.* Et in ipsa collatione Petiliano Cirtensi Donatistarum Episcopo quaerenti, *Undè hæc cepisti*, idem Augustinus respondit: *Cepisti hæc prædicatio ab Hierusalem. Indè se illustrissimæ exordio diffudit, diffundens Ecclesiam, quam tenemus. Primò per viciniam, deinde per longinqua, etiam in Africanam venit.*

Primus, quem novimus, Carthaginensis Ecclesiæ Episcopus est Rebaptismi author Agrippinus. Hinc aliqui putant ipsum fuisse primum totius Africae Episcopum, adeoque istam Ecclesiam ab ipso aut sub ipso fundatam. Et favere videtur in litteris ad Jubajanum Episcopum Sanctus Cyprianus: *Multi jam anni sunt, & longa ætas, ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Episcopi plurimi hoc statuerunt. Et in litteris ad Numidiam Synodum: Sententiam non novam promimus, sed jam pridem ab Antecessoribus nostris statutam.* Quæ verba laudat in libris de Baptismo contra Donatistas Sanctus Augustinus, & probat. Et in libro de unico Baptismo contra Petilianum Constantinensium Donatistarum Episcopum proficitur Sancto Cypriano fuisse septuaginta Præcessores, & ipsorum primum ponit Agrippinum. Respondeo tamen ipsum longè alter loqui in istis de Baptismo libris: *Cyprianus pro rebaptizandi consuetudine non nisi in Africa factum paucis ante se annis Agrippini Concilium reperit.* Etenim Tertullianus putatur fuisse Agrippini Presbyter, ac ipsum ex incondito hæreson odio in istum errorem circumscriptisse. Et ille paucis annis antecessit Cyprianum. Etiam in alio istius operis loco scribit Sanctus Augustinus: *Quid ergò? Ante Agrippinum nunquid non erat Ecclesia? Utiq; Africana.* Palàm affirmat Africanam Ecclesiam ante Agrippinum non dumtaxat fuisse fundatam, sed insuper numerosam atque antiquam. Et certè Agrippinus in sua de viâ Synodo habuit sibi assidentes septuaginta Episcopos: Quot esse non potuerit in novella ac neophyta Ecclesia. Et istos Sanctus Augustinus intelligit per Sancti Cypriani Antecessores. Ipsam tempore antecesserunt, non in Carthaginensi Cathedra. Est res manifesta: Præteritavitam Africanæ Ecclesiæ circa hæreticorum Baptismi consuetudinem Agrippinus invenit, atque ita istis inveniit Ecclesiam, quæ fundavit. Nota Augustini verba: *Non nisi in Africa sola factum Agrippini Concilium.* Erroris convincunt Sanctum

Firmilianum, Cæsareensem in Cappadocia Archi-Episcopum, qui in famosa ad Sanctum Cyprianum epistola scripsit hæreticorum baptisma fuisse semper à Pontica Ecclesia exufflatum ac iteratum. Ita istic traditum ab Apostolis Agrippinum fuisse primum istius audaciæ fontem rectè affirmat Vincentius Lerinensis. Quod ipsum in decimo pro tribus capitulis libro videtur asserere Facundus Episcopus Hermianensis. Proinde **Cap. 3.** Africana Ecclesia, licet non fundata per Apostolos, est tamen antiquissima. Ejus fundatorem ignoramus. Quod tamen fundata sit, & primum Episcopum acceperit à Romana Ecclesia, in literis ad Decentium Eugubinum Episcopum affirmat etiam S. Papa Innocentius primus: *Manifestum est in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Petrus Apostolus aut ejus Successores constituerunt Sacerdotes.* Et hinc lucet Africanam Ecclesiam ex Apostolico Canone spectare ad Patriarchatum Romanum.

Ista quàm felix Ecclesia!

Per Romanæ Ecclesiæ felicitatem Doctor omnino intelligit ejus supremum ac universalem Primatum. Hinc & in libro de pudicitia, licet ad Montanum delapsus, fatetur ac proficitur ejus Episcopum esse Episcopum Episcoporum. Hunc titulum esse illi famosum ac familiarem. Quod Asia ac Phrygia suas de Dogmate quæstiones ad ipsum rulerint, ac ipse in istas Ecclesias plenam exercuerit potestatem, demonstrat in libro adversus Praxeam. Quod ipsis inferret pacis, adeoque & discidium seu excommunicationis litteras, & ipsas per sua dogmatica definitionum Decreta compelleret ab hoc aut isto dogmate concessare. Et istum Primatum hic fundat in meritis ac Episcopali Cathedra Sancti Petri Apostoli. Quod ipsum facit Sanctus Irenæus: *Maxima, & antiquissima, & omnibus cognita, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundata est & constituta Ecclesia. Ad banc enim propter potentiorum Principatatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles.* Adjungit ipsam esse in dogmate infallibilem, custodemque ac judicem omnium dogmaticarum controversiarum. Adèo firmis atque antiquis testimoniorum anchoris fulcitur Romanæ Ecclesiæ Primatus atque infallibilitas. Et ista authentica testimonia confundunt atque evertunt Eunuchum Photium, Michaellem Cerularium, & cunctos ipsorum Sectatores, garrientes istius Ecclesiæ Primatum non in Sancti Petri meritis ac dignitate, sed in civitatis apud Romanum Imperium Prærogativa fuisse fundatum à Christo Domino ac Apostolis, ideoque ipsum jam pridem transiisse Roma Constantiopolim. Fabulosas nugas suo loco discussimus.

Apostoli cum sanguine suo profuderunt.

Per Apostolos Doctor intelligit solos Apostolorum Principes Petrum ac Paulum. Sanctus enim Joannes licet Romæ perhibuerit Christo Domino insigne testimonium, tamen non profudit sanguinem. Etiam videtur istic non doctus. Eo adductus videtur fuisse statim coniectus in carcerem, è carcere in serventis olei dolium, è dolio in exitium. Porro quod Petrus ac Paulus Romæ docuerint, ac ibidem Neronis Imperatoris judicio Martyrium subierint, est longè certissimum, ac ea de re scribit Michael Glycas: *Impurissimus Princeps Nero, cum annos plus minus decem & septem natus esset, primus persequi Christianos cepit, & duos summos viros interfecit, ut nonnulli quidem Historici volunt, uno ac eodem die, verum diversis annis, ut Eusebius autem memoria prodidit, & anno eodem, & eadem die. Quin etiam Tertullianus, vir apud Latinos illustris, & Cæsar scriptor Ecclesiasticus, & Dionysius Corinthiorum Episcopus, simul & eodem tempore Petrum atque Paulum testimonio suo doctrinam Christianam obfignasse scribunt, anno videlicet Imperii Neronis decimo tertio. Notat Georgium Cedrenum, cujus Annales affirmant Sanctum Petrum ad secundum Neronis annum, proximè ante primum Sancti Pauli adventum & captivitatem fuisse occisum. Est error intolerabilis. Ob varia. Glycas pro sua verissima sententia rectè adducit Tertullianum. Hic enim etiam in libro Scorpiaco scribit: *Vitas Cæsarem legimus: Orientem fidem Romæ primus Nero cruciavit. Tunc Petrus ab altero cingitur, cum adstringitur. Tunc Paulus civitatis Romanæ consequitur navitatem, cum illic Martyrii generositate renascitur.* Alludit ad Sancti Pauli datum Tribuno Responsum: *Ego autem & natus sum.* Etiam in libro apologetico scribit Septimius: *Discipuli Romæ per Neronis sævitiâ sanguinem Christianum seminaverunt.* Quia nempè sanguis Martyrum est semen Christianorum. Et in quarto adversus Marcionem libro: *Romanis Evangelium & Petrus & Paulus sanguine quoque suo signatum reliquerunt.**

Michael Glycas pro sua verissima opinione rectè adducit etiam Eusebium Cæsareensem. Hic enim scribit in Chronico: *Primus Nero super omnia scelera sua etiam persecutionem inter Christianos fecit, in qua Petrus & Paulus gloriosè Romæ occubuerunt.* Et in Ecclesiastica Historia post expositam Neronis in nos persecutionem pergit: *Iste infensissimus Dei hostis ad Apostolos etiam trucidandos incitabatur. Paulum proinde, Romæ eo regnante, securi percussum, & Petrum etiam suffragium cruci, historiarum monumentis proditum est. Quin etiam insignis ac testata Petri & Pauli inscriptio, quæ in cæmeteriis Romæ ad hoc usque tempus manet, hujus rei gestæ fidem facit. Laudat Sanctorum Apostolorum epitaphia. Hic ritus est apud Chri-*

Christianos adeo vetustus. Eadem omnia confirmat ex illustri Scriptore Cajo, qui sub Zephyrini Pontificatu destruxit Montani hæresim: *Ego Apostolorum trophæa perspicue possum ostendere. Nam si libet in Vaticanum proficisci, aut in viam, quæ Ostiensis dicitur, te conferre, trophæa eorum, qui Romanam Ecclesiam suo sermone & virtute stabilierunt, invenies.* Ex hoc stabilimento probat Romanam Ecclesiam esse in dogmate infallibilem, ideoque ab omnibus Christianis cum plena obedientia audiendam. Hocce dogma est adeo antiquum. Et hoc est à Michael Glyca laudatum Caji testimonium. Eundem Cajum in virorum illustrium catalogo laudat Sanctus Hieronymus. Eusebius adducit etiam à Glyca laudatum testimonium Sancti Dionysii Episcopi Corinthiorum in epistola ad Romanam Ecclesiam: *Petrum & Paulum, qui Romanos & Corinthios primi in Ecclesiam Christi inseruerunt, prudenti quadam admonitione impulsus in unum locum conclusistis. Nam ambo, cum & nostram Corinthi, & vestram Romæ Ecclesiam fundassent, & ejusdem doctrine præceptis tum nostros, tum vestros animo imbuissent, eodem tempore pariter martyrium subierunt. Nempè eodem die ac eodem anno.*

Consonat in sua fuge Apologia Sanctus Athanasius: *Petrus & Paulus Apostolus, cum audissent oportere se Romæ martyrium subire, non abiecerunt eam profecionem, sed potius cum gaudio adierunt.* Proinde Petrus ex Christi Domini jussu illic fixit & suam Cathedram. Et in virorum illustrium catalogo Sanctus Hieronymus: *Paulus decimo quarto Neronis anno, eodem die, quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatus est, sepultusque in via Ostiensi, anno post passionem Domini trigésimo septimo. Et in sermonibus de diversis Sanctus Augustinus: Concordem vitam Petrus & Paulus audiverunt, socium sanguinem ambo fuderunt, celestem coronam ambo sumpserunt. Diem bodiernum ambo consecraverunt. Voces, Socium sanguinem, palam laudant etiam eundem annum. Et in Chronico Sanctus Isidorus Hispanensis Episcopus exponit Neronis persecutionem, atque adjungit: *Simon Magus medio die, dum ad Patrem volare promittit in cælum, à Demonibus, à quibus in aere ferebatur, adiurante Petro per Deum, Paulo verò orante, dimissus crepuit. Ob cujus necem Petrus à Nerone crucifigitur, Paulus gladio ceditur. Et Paulus Orofius: Nero primus Romæ Christianos supplicis & mortibus affecit, & per omnes Provincias pari persecutione excruciarum imperavit, ipsumque nomen exstirpare conatus, beatissimos Christi Apostolos, Petrum cruce, Paulum gladio occidit. Eodem anno. Hinc sequitur: *Max acervatim miseram civitatem obortæ undique clades oppressere. Nam subsequente autumno tanta urbi pestilentia incubuit, ut triginta millia funerum in rationem Libitinæ viderent. Neronis persecutionem eleganti compendio describit etiam Sanctus Sulpitius Severus, ac pergit: *Tum Paulus ac Petrus capitis damnati, quorum unum cervix gladio resecta, Petrus in cruce sublatus est. Et Sancti Gelasii Pontificis, prima Synodus: *Beatissimus Paulus, non diverso, sicut be-*****

retici garriunt, sed uno tempore, uno eodemque die, gloriosa morte, cum Petro in urbe Roma, sub Cæsare Nerone agonizans, coronatus est, & pariter sanctam Romanam Ecclesiam Christo Domino consecraverunt, talemque omnibus urbibus in universo mundo sua præsentia atque venerando triumpho prætulērunt. In ipsorum meritis tanta Synodus fundat Primatum Romanæ Ecclesiæ. Et memoratam à Michael Glyca opinionem affirmat esse fabulosum ac profanum garricum hæreticorum. Ab his circumscriptus istam hauserit Georgius Cedrenus.

Istud ipsum lucidissimè affirmat Sanctus Joannes Chryostomus. In encomiastica Sanctorum Petri ac Pauli oratione describit ipsorum martyrium, & concludit: *Obdormerunt in magna urbe Roma veteri, vigesimo nono die mensis Junii, sub iniquissimo Imperatore Nerone, è medio sublatis, & ad omnium Dominum atque Magistrum, plurimis rebus præclarissimè gestis, profecti. Et in encomio duodecim Apostolorum: *Christus, qui dixit Petro, Oportet eum pati, etiam de Paulo dixit. Quàm multa oporteret eum pro nomine ipsius pati, ut ille quidem cruci affixus, hic verò truncatus capite, una fide propagata, unoque etiam cursu terminato, veri testes Resurrectionis essent, qui passus ac sepultus est, & resurrexit. Et in homilia de secundo Domini adventu: *Nero Petrum ac Paulum supplicio affecit. Et in encomio Sancti Martyris Ignatii laudat Romanæ urbis fidem, atque adjungit: *Idè Petrus ac Paulus, & Ignatius post illos ibi fuerunt immolati, ut civitatem illam idolorum cruoribus pollutam, proprio sanguine abluerent. Et in trigésima secunda super Apostolicam ad Romanos epistolam homilia describit Romanæ civitatis magnificentiam & augusta ornamenta, atque prosequitur: *Sed reliquis istis omnibus, ob id illam beatam deprædico, quod erga illos Paulus, dum viveret, adeo fuit benevolus, adeo illos amavit, coram dissevit, & postremò vitam apud eos finivit. Undè & civitas hinc facta est insignis plus quàm à reliquis omnibus. Et quemadmodum corpus magnum ac validum, duos habet oculos illustres, Sanctorum videlicet illorum corpora. Non ita cælum splendescit, quando radios suos Sol ex sese dimittit, quemadmodum Romanorum urbs duas illas lampades ubique terrarum effundens. Hinc rapitur Paulus, hinc Petrus. Considerate & horrete, quale spectaculum visura sit Roma, Paulum videlicet repente ex theca illa cum Petro revergentem in occursum Domini fursum ferri. Quod Petrus Romæ etiam prædicaverit, disertè scribit in secunda homilia. Affirmat utrumque Apostolum Romæ esse passum ac sepultum, reverenter istic servari ipsorum cineres, & servandos usque ad supremum Domini adventum. Quod ipsum frequenter asserit Sanctus Augustinus, scribens Romæ videri quotidianum miraculum. Quotidiè Imperatorem adorantem ad tumulum Piscatoris. Est reverà grande Dominicæ Crucis miraculum. Porro per Piscatorem intelligitur Sanctus Petrus. Etenim Sanctus Paulus fuit Pello, non Piscator.*****

Har. 17. Eadem scribit Sanctus Epiphanius: Petri ac Pauli mors in duodecimum Neronis annum incurrit. CAP. 6. Communis tamen sententia affirmat incurrisse in annum decimumtertium. Quidam concordari censent, si Epiphanius de plenius, alios intelligas de annis non plenius. Nam & hinc quidam affirmant Neronem regnasse annis quatuordecim, alii solis tredecim. Optimè Sanctus Theophilus Patriarcha Antiochenus in tertio libro ad Autolycom: Nero imperavit annis tredecim, mensibus sex, diebus viginti octo. Et Paulus Orosius: Nero mansit in Principatu annis non plenius quatuordecim. Perperam in libro contra Iudæos Septimius noster Neroni adscribit annos dumtaxat novem. Dominus Cardinalis Cæsar Baronius Apostolorum mortem in sexagesimum nonum, Onuphrius Panvinus in sexagesimum octavum, Dionysius Petavius in Scholiis ad Sanctum Epiphanius censet incidisse in Christi Domini annum sexagesimum septimum. At vero Sanctus Hieronymus in illustrium virorum catalogo affirmat istud gloriosum Martyrium contigisse anno Neronis quartodecimo, trigesimo quinto post Domini Passionem, qui ab illo nato fuit sexagesimus nonus. Quod ipsum in Chronico scribit Eusebius, addens fuisse Neronis annum decimum quartum. Utiq; inchoatum. Porro in Principum Apostolorum encomio scribit Sanctus Joannes Chryostomus: Paulus perfecto sexaginta octo annorum vitæ cursu, quem pro pietate institutum tenuerat, quievit. Erat igitur uno anno junior Christo Domino. Et hinc errorem continent hæc Sancti Hieronymi in laudato catalogo verba: Paulus de oppido Judææ Giscalis fuit, quo à Romanis captus, cum Parentibus suis Tharsum Ciliciæ commigravit. Etenim isto tempore plenissima fuit pax per Judæam ac omne Romanum Imperium, nulla civitatum expugnatio. Et certum est Paulum fuisse Tharsensem. Et istud in Apostolicæ ad Philemonem epistolæ Commentario agnovit ipse Hieronymus: Ajunt Parentes Apostoli Pauli de Giscali fuisse regione Judææ, & ipsos, cum tota Provincia Romana vastaretur manu, & dispergerentur in orbem Judæi, in Tharsum Ciliciæ urbem fuisse translatos, Parentum conditionem adolescentulum Paulum secutum. Affirmat istam traditionem esse fabulam. Et rectè.

Ad præfata sua verba addit Sanctus Joannes Chryostomus: Sit mihi inflar coronæ gladius ille, qui triginta & quinque viros, summa ad servandum charitate, Domino mancipavit. In originali textu nullum est substantivum. Hinc subintelligi non debent viri. Quis enim ille sensus? Subintelligi debent anni, expressi ad voces, Sexaginta octo. Proinde necdum elapso post Dominicam Passionem anno Sanctus Paulus fuit conversus, suæ ætatis anno trigesimo tertio. Dominus est passus in Aprili, Stephanus in proximo Decembri lapidatus, Paulus conversus in proximo Januario. Hæc suo loco sunt largius exponenda. Quod autem Petrus & Paulus sint simul Romæ passi, disertè proficitur in litteris ad San-

ctum ac Magnum Leonem Pontificem Theodoretus, Cyrensis in Euphratesia Provincia Episcopus, ac suo tempore lumen totius Orientalis Dioceseos. Romanam Ecclesiam & urbem laudat & extollit à multis, atque prosequitur: Habet præterea communium Patrum & Magistrorum veritatis, Petri ac Pauli sepulchra, fidei lumen illuminantia. Quorum beatissimum ac Divinum Par in Oriente quidem exortum est, & radios quaquaversum diffudit, sed in Occidente vitæ occasum ultro subiit, atque inde nunc orbem universum colustrat. Hi Sedem vestram nobilissimam reddiderunt. Hic honorum vestrorum est apex. Proficitur in Principum Apostolorum meritis fundari Romanum Primatum. Hodierni Græculi agnoscant se à suorum Patrum vestigiis penitus deviare. Utrumque Apostolum Romæ docuisse, esse passum, atque sepulchrum, affirmat etiam Magnus Leo, & plurimi alii Patres. Quod Petrus in Tiberi baptizaverit, noster Septimius scribit etiam in libro de Baptismo. Ad omnia Patrum testimonia conglobanda esset opus grandi volumine.

Plurima interim adducit in secundo Catholice Concordantiæ libro Nicolaus Cardinalis Cusanus, atque adjungit: Licet quidam Marcellus Paduanus, quem post omnem collationem vidi, quodam loco secundæ partis, dicere videatur, per Canonem Bibliæ non posse probari Petrum Romanum Episcopum, immò & Romæ fuisse. Marcellus Paduanus est à capitibus factionis, quæ Ludovici quati Imperatoris quæstiones contra Joannem vigesimum secundum Pontificem defendens, omni impetu studuit Apostolicæ Sedis auctoritatem circumscribere, atque hunc in finem etiam tentavit subvertere Romanum Episcopatum Sancti Petri Apostoli. Negare non præsumpsit. A fideli populo timuit spura, ac lapides. Garrivit, immò dumtaxat multastavit istum Episcopatum, ac etiam Romanam Petri prædicationem non posse probari ex sacris Litteris. Nempè hæc primæ Apostolicæ epistolæ verba, Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone, non de Romana urbe, sed de Assyriorum Babylone voluit intelligenda.

Joannes Calvinus fuit audacior. Laudatis Apostoli verbis dat hunc commentarium: Multi ex veteribus per Babylonem putarunt Romam ænigmaticè notari. Hoc commentum Papiæ liberter arripiunt, ut videatur Petrus Romanæ Ecclesiæ præfuisse. Neque deterret eos nominis infamia, modò Sedis Apostolicæ titulum prætexere ipsi liceat. Nec Christum magnopere curant, modò Petrus ipsi relinquatur. Quin etiam modò retineant Cathedralæ Petri nomen, suam Romam in profundis inferis collocare non recusabunt. Atqui vetus illud commentum nihil habet coloris. Nec video cur Eusebio & aliis placuerit, nisi quia illo errore jam occupati erant, Petrum Romæ fuisse. Adde quod secum ipsi pugnant. Marcum octavo Neronis anno Alexandriæ mortuum esse tradunt; Petrum verò sex annis postea fingunt Romæ à Nerone fuisse occisum. Si Alexandrinam Ecclesiam Marcus, ut volunt, constituit,

aut, atque illic Episcopatu functus est, nunquam potuit Romæ esse cum Petro. Nam quod Eusebius & Hieronymus Romanam Petri sessionem in viginti quinque annos extendunt, id facile refellitur ex primo & secundo ad Galatas capit. Cum itaque Marcum tunc secum Petrus comitem habuerit, cum scripsit hanc epistolam, Babylone fuisse probabilis est. Atque id quoque ejus vocationi fuit consentaneum. Scimus enim peculiariter datum fuisse Apostolum Judæis. Quare eas præcipuè regiones lastrabat, in quibus major erat gentis suæ frequentia. Respondeo maledicum Hæresiarum variè ac miserè halucinari. Quod enim Petrus Romæ fuerit atque docuerit, est abundè demonstratum. Cui placet credere? Tot ac tantis Latinæ ac Græcæ Ecclesiæ Patribus, an hesternis Hæresiarum? Adducatur vel unius Patris testimonium. Homo de suo loquitur, ideoque mendacium. Exhibendum potius, quàm impugandum. Quod Sanctus Petrus fuerit Cardinalis ac proprius Romanorum Episcopus, est æquè clarum. Etenim Sanctus Irenæus, Eusebius Cæsareensis, Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus, Sanctus Epiphanius, ac Sanctus Augustinus adducunt Romanorum Episcoporum successionem & catalogum: Et omnes primo loco ponunt Sanctum Petrum. Etiam Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in suo Chronico. Quod ipsum non dumtaxat fatentur, sed & profitentur omnes hodiè Græci Schismatici. Etiam schismatici auctores Eunuchus Photius, ac Michael Cerularius. Suas de Constantinopolitanæ Ecclesiæ Primatu nugas non in Apostolice apud Romanos Episcopatum negatione fundarunt, sed in translatione Imperii. Ariana item Eusebianorum factio, prima Romani Primatus impugnatrice, in Synodali bus ac secleratis Philippopolitani Conventiculi, ac aliis item litteris professæ est Petrum fuisse Doctorem ac Episcopum Romanorum. Etiam Sanctus Firmilianus Cæsareensis in Cappadocia Episcopus, ac totius Ponticæ Dioceseos Exarchus, in suis deviiis ac iracundis litteris ad Sanctum Cyprianum. Consonat in illustri Virorum catalogo Sanctus Hieronymus: Simon Petrus, Princeps Apostolorum, post Episcopatum Antiochenis Ecclesiæ Romam pergit, ibique viginti quinque annis Cathedralam Sacerdotalem tenuit usque ad ultimum annum Neronis, id est, decimum quartum, à quo & affixus cruci, martyrio coronatus est. Et in secundo adversus Sanctum Hieronymum libro Presbyter Rufinus: Petrus Romanæ Ecclesiæ per viginti quatuor annos præfuit. Et Sanctus Augustinus etiam in secundo adversus Petilianum libro scribit: Cathedra tibi quid fecit Romanæ Ecclesiæ, in qua Petrus sedet, & in qua hodiè Anastasius sedet? Et ad Imperatorem Theodotium secundum scripsit Collega Valentinianus tertius: Debemus dignitatem propriæ venerationis beato Apostolo Petro intemeratam & in nostris temporibus conservare, quatenus beatissimus Romanæ civitatis Episcopus, cui Principatum Sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide & Sacerdotibus judicare. Et Galla Placidia Augusta ad Augustam Pulcheriam: Apostolica Sedes, in qua primus Apostolorum beatus Petrus Sacerdotii Principatum tenuit. Exstant epistolæ in prima parte Concilii Chalcedonensis. Et ad præfatum Theodoretum laudatæ Synodi Præses Magnus Papa Leo rescripsit de sua Romana Cathedra: Sedes beati Petri. Et ejus Secretarius Sanctus Prosper in carmine de Ingratis: Sedes Romana Petri. Eandem phrasim habet Innocentius primus in litteris ad Sanctum Alexandrum Patriarcham Antiochenum. Et Magnus Gregorius, quem Calvinus proficitur legitimum ac authenticum Pontificem, eadem locutionis specie utitur in litteris ad suum Diaconum ac Apocrifarium Sabinianum. Eandem Magnus Leo repetit in primo sermone de Apostolorum Principibus. Et in exclamatorio ad Imperatorem Constantinum quartum sermone universæ sexta Synodus affirmat sibi prædesse, ac secum definitivè Sanctum Petrum Apostolum, eò quod ipsi præderit ejus in Cathedra Successor Sanctus Agatho. Et in sua ad Nicolaum primum appellatione Sanctus Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus proficitur omnes Romæ veteris Pontifices esse Sancti Petri in Episcopatu Successores. Et hunc libellum probavit, ac suis Actis inseruit octava Synodus. Quod istud ipsum professa fuerit, ideoque de Romana Ecclesia, sciens illi omnia concessa à Domino, nihil fuerit ausa constituere Nicæna Synodus, testatur in litteris ad Thessaliam Episcopos Sanctus Bonifacius primus. Exstat epistola in Romana Bonifacii secundi Synodo, vulgata per Dominum Lucam Holstenium. Et in litteris ad Zenonem Imperatorem Sanctus Felix secundus constanter affirmat Romanam Ecclesiam esse Sancti Petri Sedem, ac se esse ejus Vicarium, id est, Successorem. Est phrasim Patrum frequens & antiqua. Et in Tractatu adversus Timotheum Ælurum, ac Petrum Mogum, Eutyrianos ac secleratos Alexandrinæ Sedis invasores, scribit Sanctus Papa Gelasius: Cum omnes Apostoli æqualiter spiritali luce fulgerent, unum tamen Principem esse ex illis voluit Christus, eumque dispensatione mirabili in Dominam gentium Romam direxit, ut in præcipua urbe vel prima primum & præcipuum dirigeret Petrum. Ibi sicut doctrinæ virtute sublimis emicuit, ita sanguinis gloriosa effusione decoratus, æterno præspicio conquiescit, præstans Sedi, quam ipse benedixit, ut à portis Inferi numquam pro Domini promissione vincatur, omniumque sit fluctuantium tutissimus portus. Affirmat Sanctum Petrum ivisse Romam ex mandato Christi Domini, istuc docuisse, sedisse Episcopum, ac esse definitivum. Et Romanam Cathedralam ex ejus successione & meritis esse primam totius Ecclesiæ, & Catholicæ fidei tutissimum portum, hoc est, infallibilem judicem atque custodem. Hunc Tractatum & istam epistolam unâ cum Theodosiani Codicis appendice vulgavit eruditus vir Jacobus Sirmundus. Quid optis multis? Nonne omnis sub cælo Christianitas uno ore proficitur Romæ esse non dumtaxat Apostolicam Ecclesiam,

Ep. 28. Ep. 63. Ep. 18. Cap. 1. Lib. 7. Ep. 1. Cap. 1. Act. 18. Act. 3. Ep. 2. Ep. 4. Ep. 8. Ep. 25. Ep. 25. B b 3

fiam, sed etiam Apostolicam Sedem? Et quidem in litteris ad quosdam Donatistas S. Augustinus affirmat istuc semper viguisse Apostolicæ Sedis Principatum. Et rectè. Quia nempe istuc in Episcopali Sede non quicumque sedit Apostolus, sed omnium Apostolorum Princeps Petrus. Præteritè non possim magna Sancti Cypriani testimonia. In litteris ad Sanctum Cornelium Papam scribit Romæ esse Petri Cathedralam & Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est. Et in libro de unitate Ecclesiæ: Hoc erant cæteri Apostoli, quod fuit & Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia & Cathedrala una monstretur. Et Ecclesiæ & Cathedralæ unitatem esse Divinum institutum demonstrat insigniter, atque concludit: Qui Ecclesiæ renittitur & resistit, qui Cathedralam Petri, supra quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit. Et in variis epistolis affirmat Ecclesiam esse à Christo Domino fundatam supra Sanctum Petrum Apostolum, quia nempe hic fuit primus Episcopus Romanorum. Ex laudato de Ecclesiæ unitate libro Sanctus Papa Gelasius desumpsit sua jam laudata verba adversus Timotheum Ælurum ac Petrum Mogum. Ad manum sunt & plurima alia testimonia. Hæc sufficiunt, ut quisque videat Joannem Calvinum sine teste loqui ex proprio cerebro.

Ejusdem farinae sunt hæc ejus verba: Atqui verus illud commentum nihil habet coloris. Nec video, cur Eusebio & aliis placuerit, nisi quia illo errore jam occupati erant, Petrum Romæ fuisse. Etiam hæc: Neque deterret eos nominis infamia, modo Sedis Apostolicæ titulum prætexere ipsis liceat. Nec Christum magnopere curant, modo Petrus ipsis relinquatur. Maledicus homo agit in Commentarium, quo veteres Ecclesiæ Patres censent per Babylonem in prima Sancti Petri epistola intelligi urbem Romanam. Affirmat commentarium nullo colore fulciri, ac per ipsum infamari Romanam Ecclesiam. Et quidam existimant homini esse fundamentum in Presbytero Ruffino, declamantè in Sanctum Hieronymum: Hieronymus de urbe Roma, Deo favente, capite Christianorum, ea dicit, quæ dicebantur tunc cum gentiles in ea populi, & persecutores Principes morabantur. Censent à Ruffino culpam istum, qui etiam Sancto Hieronymo placuit, commentarium. At manifestum est istos labi. Manifestum est istum commentarium probari istuc etiam à Ruffino. Hic enim dicit duo. Primò, quod gentilium persecutionum tempore sacri nostri Scriptores acerba dixerint de civitate Romana. Lucet ex Apocalypsi Sancti Joannis. Et inter hæc est etiam titulus Babylonis. Secundò Ruffinus dicit, quòd Sanctus Hieronymus talia etiam nunc Christianis temporibus in aliam urbem, immò & in Sanctam ejus Ecclesiam effutiret. Revera enim à Sircio Pontifice & quibusdam ejus Clericis offensus Hieronymus est prolapsus in nimiam dicendi licentiam. Unde & ad hanc Ruffini Invektivam, hæc alia vocalissimus, plenè tacuit. Solùm

igitur Hieronymum culpavit, sacros autem novi Testamenti Scriptores omninò comprobavit Rufinus, atque ita comprobavit & istum Commentarium. Prædamnavit & Calvinistas, qui longè pejora, & quidem sine fundamento, evomunt in Romanam Ecclesiam. Qui eam, quod de pagana civitate ac pagano ejus Imperio dixit divina Apocalypsis, blaterant esse meretricem magnam; Et cum maledico Donatistarum Episcopo Petiliano eructant ipsam esse Cathedralam pestilentiam. Porro Cæsarensis Eusebii verba sunt hæc: Constat Petrum Marci mentionem facere in priori epistola, quam Romæ texuisse dicitur. Quam quidem epistolam ibi perscriptam ostendit, dum civitatem illam verbi translatione appellat Babylonem. Consonat in vitorum illustrium catalogo Sanctus Hieronymus: Meminit Marci Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis figuratè Romam intelligens. Quod ipsum insinuat in epistola ad Marcellam. Eundem commentarium probant venerabilis Beda, Ecumenius, & alii plures. Nam & sacra Apocalypsis Romanam urbem onerat eodem elogio. Nempè ob illic liberrimè grassantem omnis idololatriæ & plurimorum vitiorum confusionem. Ita aserit in primo sermone de Apostolorum Principibus Sanctus Leo Magnus. Aliam insuper rationem adducit in Catholica Concordantia Nicolaus Cardinalis Cusanus. Et adjungit primum istius commentarii impugnatorem fuisse Marsilium Paduanum. Quo evinceret Romanum Sancti Petri Episcopatum, aut etiam prædicationem non posse ostendi ex sacris Litteris. Ex ejus igitur fonte eundem cum augmento spiritum bibit Joannes Calvinus. Porro Eusebius non definit, sed affirmat ita dici. Etenim an istam epistolam Sanctus Petrus Romæ scripserit, licet omninò ita appareat, omnes fatemur non esse penitus certum. Hac de re scribit in sexto libro de Sacerdotii ac Imperii concordia Dominus Petrus de Marca Archi-Episcopus Parisiensis: Petrus ex Judæa abiit Alexandriam, quæ Egypti Metropolis erat, & in qua habitabant Judæi secunda dispersionis, institutoque illic Episcopo Marco Evangelista, Antiochiam profectus est, atque hinc Babylonem, ubi debebat hereditarius Patriarcha Judæorum primæ dispersionis. Ea in urbe constitutus scripsit epistolam primam canonicam, uti patet ex subscriptione, quæ habet: Salutem vos Ecclesia, quæ est in Babylone. Tametsi veteres existimaverint Dicum Petrum vocabulo Babylonis significasse urbem Romam, probabilis est Scaligeri conjectura, qui ex ipsa Babylone scriptam à Petro putat hanc epistolam ad Judæos dispersos, qui habitabant in Provinciis, quarum Synagoga pendebat à Patriarcha Babylonis. Certè Scaliger non est hujus opinionis author, sed Marsilius Paduanus. Per Calvinum venit ad Scaligerum. Et habet valdè parum probabilitatis. Etenim adducta Domini Archi-Episcopi verba non carent temerariis assertionibus. Quidquid sit, licet ista epistola non fuerit scripta Romæ, hinc non evincitur Petrum Romæ non prædicasse, aut non sedisse Episcopum. Etenim pro nostro Asserto adducta Patrum testimonia sunt

Lib. 1. cap. 14.

sunt adeò densa & constantia, ut æquè similiter quis possit de Romanæ urbis existentia, quàm de Romano Sancti Petri Episcopatu dubitare. Interim Calvinus pergit: Adde quod secum ipsi pugnant. Marcum octavo Neronis anno Alexandria mortuum esse tradunt, Petrum verò sex annis postea fingunt Romæ à Nerone fuisse occisum. Si Alexandrinam Ecclesiam Marcus, ut voluit, constituit, diuque illic Episcopatu functus est, numquam potuit Romæ esse cum Petro. Nam quod Eusebius & Hieronymus Romanam Petri sessionem in viginti quinque annos extendunt, id facile refellitur ex primo & secundo ad Galatas capite. Cum itaque Marcus tunc secum Petrus comitem habuerit, cum scripsit hanc epistolam, Babylone fuisse probabilis est. Respondeo nos non fingere, qui ex densissima authenticorum testimoniorum nube loquimur, sed Calvinum manifestò imponere, qui sine teste loquitur ex proprio cerebro. Certè Timotheus Ephesinus ac alii Orientales Episcopi Romam accesserunt ad Sanctum Paulum: Cur igitur Marcus Alexandria Antistes nequeat eò accessisse ad Sanctum Petrum? Ipsos ibi simul, & quidem tempore scriptæ istius epistolæ, fuisse affirmat Eusebius ex Romano Clemente, ac Sancto Papia, antiquo Hierapoliis apud Phrygas Episcopo. Cur possit Marcus Romam minùs accessisse, quam Babylonem. Etiam Apostolica ad Galatas epistola non favet Calvinis figmentis. Etenim hæc nihil dicit, nisi quòd Petrus circa nonum Imperatoris Claudii, Christi Domini quinquagesimum primum, ac sui Romani Episcopatus septimum annum fuerit Antiochiæ ac Hierosolymis, Apostolicam istuc Synodum celebraverit, & alia egerit id genus. Quæ non evertunt Romanum Episcopatum. Etenim nono sui Imperii anno Claudius omnes Judæos proscriptis ex Italia, atque ita Petrus rediit in Judæam. Quòd tunc item in Pontum, Galatiam, Asiam, Bithyniam, & Cappadociam iverit, affirmat Sanctus Epiphanius: Petrus Pontum ac Bithyniam septennum peragravit. An etiam tunc Babylonem iverit, ac inde suam primam epistolam scripserit, non est impossibile, sed antiqui Ecclesiæ Patres suo irrefragabili testimonio adversantur. Affirmant Petrum, antequam Romam accederet, erecturus Episcopalem Cathedralam, istis prædicasse Provinciis, & Romam adductum mox eisdem in fide per epistolam confirmasse. Ita affirmat in Ecclesiastica historia Eusebius: Petrus, ut videtur, Judæis qui in Pontu, Galatia, Bithynia, Cappadocia, ac Asia dispersi vixerunt, verbum Dei prædicavit. Affirmat prædicasse ante accessum ad urbem. Et in vitorum illustrium catalogo Sanctus Hieronymus: Simon Petrus post Episcopatum Antiochenis Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum, qui de Circumcisione crediderant in Pontu, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudii anno, ad expugnandum Simonem Magum, Romam pergit. Et in primo de Apostolorum Principibus sermonem Magnus Papa Leo declamat ad Sanctum Petrum: Jam populos qui ex Circumcisione crediderunt, erudieras. Jam Antiochenam Ecclesiam fundaveras. Jam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, atque Bithyniam legibus Evangelicæ prædicationis impleveras. Utique ante accessum ad urbem. Et ad hanc delatus mox scripsit priores suas litteras, atque ita ipsam appellavit Babylonem. Quidquid sit, ex urbe ac Italia proscriptus, in Judæa se gessit ut Romanum Episcopum. Diferret hoc profitetur in litteris ad Magnum Leonem Theodoretus: Si Paulus, Præco veritatis, tuba Spiritus Sancti, ad Magnum Petrum se contulit, ut iis qui Antiochiæ de legali conversatione ambigebant, explicationem ab illo referret, multò magis nos humiles & pusilli ad Apostolicam Sedem vestram accurrimus, ut Ecclesiarum ulceribus remedium à vobis accipiamus. Cerinthus per suas de legalium necessitate nugas tunc turbabat Ecclesiam. Et præsertim Sancti Pauli apud Gentes prædicationem. Quare hic Evangelicam, quæ fidei questiones sancit Christianitatis Principi reservari, & sine ipso vetat definiri, regulam observans, Judæam accessit, & Petro omnia retulit, ejus oraculum accepturus & secururus. Non uti simplicem Collegam accessit, sed uti Caput & Principem. Et si tunc fuisset Petrus Romæ, eò Paulus omninò accessisset. Erat gravis quæstio. Hinc Apostolicam Synodum coegit Petrus, ipsi præfedit, habuit Relationis autoritatem, & Prærogativam suffragii. Quæ omnia in generalibus Ecclesiæ Synodis habet etiam Romanorum Episcopus. Quia nempe succedit in jura Sancti Petri. Et in isto Sancti Pauli factò Theodoretus rectè affirmat fundari Romanas omnium Ecclesiarum Relationes. Has esse Canonem Apostolicum. Immo est & Evangelicus. Ex hoc enim Paulus fuit operatus. Ecce Calvinus ubique contunditur. Et hinc de hac ejus vanitate omnes jam passim Calvinistæ erubescunt. Ipsam tamen non ita pridem in Notis ad Sancti Sulpitii Severi Chronicon resumpsit homo Calvinista Georgius Hornius: Si Petrus numquam Romæ fuit, quomodo ibi crucifixus? Nam Babylone videtur Martyrium passus, ubi vixit. Ideò Clemens in epistola ad Corinthios, cum dixisset Paulum sub Romanis Principibus passum, postea subjungit Petrum esse passum martyrium, nullius loci mentione facta. Quia locus passionis ejus tunc ignorabatur. Nam Babylon erat sub externo Dominio. Exponit Eutychie Patriarchæ Alexandrini, Petri passionem transcribentis in Neroniani Imperii exordia, opinionem & errorem, atque concludit: Ex quibus patet incertis veterum traditiones tum de loco, tum de tempore passionis Petri fuisse, & tandem plerisque in receptorem opinionem consensisse, crucifixum Romæ, cum quod certè assererent, non haberent. Respondeo hominem variè labi. Quis enim antiquus Ecclesiæ Scriptor affirmat Petrum Babylone vixisse, aut esse defunctum? Penitus nemo. Homo ex suo cerebro fabulatur. Etiam Romani Clementis litteras pravè interpretatur. Quòd enim hæc affirmet utrumque Apostolum eodem in loco, eodemque anno & die passum, supra nobis dixit Michael Glycas. Et

Ep. 113.

Hæ. 27. cap. 6.

Lib. 3. cap. 1.

Ser. 77. cap. 5.

Et haud dubiè locutus est ex communi sensu Orientalis Ecclesiae. Audiamus Clementis verba: Propter emulationem & invidiam, qui fideles & iustissimae Ecclesiae columnae erant, ad mortem usque acerbam persecutionem passi sunt. Nobis ante oculos ponamus Sanctos Apostolos. Propter emulationem iniquam Petrus non unum aut alterum, sed plures labores sustulit, atque ita Martyrium passus in debitum gloriae locum ascendit. Paulus propter emulationem in vincula sepius coniectus, ad Occidentis terminos veniens, & sub Imperatoribus Martyrium subiens, sic è mundo migravit. Nullum jota, nullus apex affirmat Petrum passum Babylone. Quin uterque Apostolus sit Romae passus, ante Marfilium Patavinum nemo umquam dubitavit. Sed neque de tempore. Quis enim est Eutychius Patriarcha Alexandrinus? Loquitur ex Georgio Cedreno. Et cur hunc non adduxit Georgius Hornius? Esse haëticum figmentum edixit Romana Synodus Sancti Gelasii. Concludo verbis Sancti Maximi Taurinensis Episcopi: Non sine causa factum putamus, quòd una die, uno in loco, unius tyranni Petrus & Paulus tolerare sententiam. Una die passi sunt, ut ad Christum pariter perventent. Uno in loco, ne alteri Roma desset. Sub uno persecutore, ut aequalis crudelitas utrumque confringeret. Dies ergò pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute. Uti Prophetam extra Hierusalem, ita Apostolorum Principes non decuit pati extra Romam.

Petrus passioni Dominicæ adæquatur.

Quod benigna Domini Dei in humanum genus providentia Sanctum Petrum Apostolum non dumtaxat miserit Romam, sed quasi manu deduxerit, affirmat Eusebius Cæsareensis; ad supprimendum Simonem Magum, anno secundo Imperatoris Claudii. Et tunc ibidem fixit Episcopalem Cathedram. Et ibidem prædicavit etiam sub Neronis Imperio. De ejus martyrio pergit Eusebius: Petrus ad extremum, cum Romæ versaretur, capite deorsum statuto, sic enim perpessus erat, cruci suffixus est. Et in virorum illustrium catalogo Sanctus Hieronymus: Petrus cruci affixus, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus elevatis, asserens se indignum, quod sic crucifigeretur ut Dominus suus. Fuisse crucifixum testatur in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium etiam Sanctus Augustinus, & in Sermonibus de tempore. Sanctus item Asterius, Amasenus Episcopus, Helenoponti Metropolitana, in Principum Apostolorum encomio affirmat Petrum à Nerone damnatum ad crucem, & prosequitur: Petrus tanquam humilis ac sapiens, vel in ipso certaminis tempore ac lucta cum mortis pavore, perspectum habens quid Dominum inter ac servum interesset, unum quid beneficii deo ab hostibus rogavit; ne scilicet eadem cum Domino figura affigerent ligno, sed verso ad terram capite

crucifigerent. Haud quippe par esse, ut vel in morte aequales servi & Domini partes essent. Dixit, ac voti compos effectus est, crucifigens medio ad eum abiit, qui crucifixus resurrexit. Et in eorumdem Principum encomio Sanctus Joannes Chrysoströmus: Gaudeas Petre, qui ligno crucis fructus es, & ad magistrum similitudinem recta quidem figura, sicut Dominus noster crucifigi voluisti, sed magis inverso capite, veluti è terra in cælum iter parans. O clavos illos beatos, qui membra illa sanctissima pertransierunt.

De Sancti Petri passione scribit in sermone de Basilicis non tradendis etiam Sanctus Ambrosius: Petrus visio Simone, cum Præcepta Dei populo seminaret, doceret castimoniam, excitavit animos gentiliū, quibus eum querentibus, Christiane anime deprecate sunt, ut paulisper cederet. Et quamvis esset cupidus passionis, tamen contemplatione populi precantis inflexus est. Rogabatur enim, ut ad instituendum & confirmandum populum se reservaret. Quid multa? Nocte muro egredi cepit, & videns sibi in porta Christum occurrere, urbemque ingredi, ait: Domine quò vadis? Respondit Christus: Venio Romam iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem Divinum pertinere Responsum. Christus enim non poterat iterum crucifigi. Intellexit ergò Petrus, quod iterum Christus crucifigendus esset in servulo. Itaque spontè remeavit, interrogantibus Christianis responsum reddidit, statimque correptus per crucem suam honorificavit Dominum JESUM. Et hæc Ambrosii verba suo Decreto inferuit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Eadem non nihil mutata, suis adversus Elipandum Archi Episcopum Toletanum libris indiderunt Etherius & Beatus. Quod Nero plures Christianos in crucem egerit, testatur in Ecclesiastica Historia Sanctus Sulpitius Severus. Hinc egit & Sanctum Petrum, utpotè caput omnium Christianorum.

Paulus Joannis exitu coronatur.

Exitu Joannis Baptistæ. Feritur gladio. Quidam tamen volunt securi percussum. E prima sua captivitate Sanctus Paulus de Epaphrodito Philippenium Episcopo, qui ipsum Romæ visitaverat, nummaria fidelium subsidia attulerat; ac ibi usque ad mortem fuerat infirmatus, scribit ad Philippenes: Quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam, ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium. Quidam hæc intelligunt de ejus infirmitate. At longè aliud censet Sanctus Joannes Chrysoströmus: Verisimile est Epaphroditum, cum Romam pervenisset, Paulum in magno & gravi periculo reperisse, ut qui adire illum vellet, ipsi quòque minime tutò id possent facere, sed suo periculo accederent. Quod evenire maximè consuevit magna commota tempestate, atque ubi Regum ira majorem in modum effervescit. Etenim cum quis, quod in Regis offensionem incurrerit, in carcerem detrudatur, arctèque custodiè traditur, tunc vel ipsi famuli

famuli aditu prohibentur. Quod quidem Paulus tunc accidisse verisimile est; Epaphroditum verò, magno atque excessivo animo virum, contempnissè pericula, ut Paulum adiret, ei ministraret, atque omnia, quæ opus erant, faceret. Quare Sanctus Lucas, affirmans Sancto Paulo fuisse in prima captivitate permissum manere sibi cum custodiente se milite, intelligendus est de primo primæ captivitatis biennio, quo ille mansit in suo Conducto, & suscipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum, prædicans regnum Dei, & docens quæ sunt de Domino JESU Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.

Quòd post lapsum biennium fuerit in firma ac dura custodia, demonstrat secunda ejus ad Timotheum epistola: In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt. Non illis impetetur. Dominus autem mihi adstitit, & confortavit me, ut per me predicatio impleatur; & audiant omnes gentes. Et liberatus sum de ore Leonis. Per Leonem omnino intelligit Imperatorem Neronem. Ex quo lucet hunc in Paulum leonina ferocia irruisse, atque tam terribili, ut omnes sibi metuentes, etiam fidelissimi, Apostolum desererent. Nempè mancipatum firmæ custodiæ. Et tunc Epaphroditus videtur ipsum intrepidus accessisse. Voces, in prima mea defensione, evincunt Paulum sæpius tunc stetit ac perorasse ad Neronis Tribunal. Nec quis existimet posteriores ad Timotheum litteras esse scriptas ex secunda captivitate, ideoque & hæc omnia ad ipsam referat. Eas enim esse scriptas è primis vinculis, est longè certissimum, & possit lucidè demonstrari.

De prima Sancti Pauli captivitate scribit in virorum illustrium catalogo S. Hieronymus: Paulus post Passionem Domini vigesimo quinto anno, id est, secundo Neronis, eo tempore quo Festus Procurator Judææ successit Felici, Romam vinculis mitritur, & biennium in libera manens custodia, ad versum Judæos quotidie disputavit. Et adjungit de Sancto Luca, ac per ipsum scripto libro Apostolicorum Actuum: Ejus historia usque ad biennium Romæ commorantis Pauli pervenit, id est, usque ad quartum Neronis annum. Pauli captivitas fuit tunc adeo libera, ut non solis Judæis, nec dumtaxat in Trans-Tiberina Regione, aut hac vel ista gentiliū Romanorum domo, sed & in ipso Neronis palatio prædicaverit, plurimisque deduxerit ad Christum Dominum. Hinc enim scribit ad Philippenes: Salutant vos qui mecum sunt, fratres, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt. Et iterum: Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii, ita ut vincula mea manifestata ferebant in Christo in omni Prætorio, & in cæteris omnibus, ut plures è fratribus in Domino, confidentes in vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui. Hæc verba altissime clamant Apostolum toto primo biennio fuisse omni urbi non dumtaxat notum, sed & gratum. Et summo fructu prædicasse. Verum ista libertas non erat, dum scripta fuit hæc epistola. Lu-

cet ex sequentibus ejus verbis: Quidam autem in contentione Christum annuntiant non sicerè, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Exponit Sanctus Joannes Chrysoströmus: Existimantes mihi ita majus periculum creari, dolorem dolore cumulant. O crudelitatem! O Diabolicum imperium! Vinculum cernebant, conjectumque in carcerem, & adhuc invadebant, augere ipsius calamitates, ac vehementiori ira reddere obnoxium cupiebant. Uti que iræ Augusti Neronis. Et ex his discimus duo. Primò, quòd Sancti Pauli prima captivitas duraverit ultra biennium, ultra quartum Neronis annum. Nec advenatur Sanctus Lucas. Etenim solummodò affirmat ejus liberam captivitatem non fuisse ulteriorem. Et ultra hanc non extendit suum librum. Forsitan ex metu cruciati Principis. Est enim periculosum scribere in illum, aut de illo, qui potest proscribere. Hinc & Sanctus Paulus in secunda ad Thessalonicenses epistola, dum notare debuit Romanum Imperium, est locutus per Æigma. Secundò discimus Apostolicam ad Philippenes epistolam non esse scriptam tertio aut quarto Neronis anno, sed esse posteriorem. Est enim scripta è carcere, & circumscripta captivitate. Hæc quòque annis perduraverit, non possum affirmare.

Quæstio est, Qua occasione Nero Sanctum Paulum ex libero Conducto conjecerit in strictum carcerem? Rationem edicit in tertia super secundam epistolam ad Timotheum homilia Sanctus Joannes Chrysoströmus. Apostolus ibi scribit: Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpè me refrigeravit, & catenam meam non erubuit, sed cum Romam venisset, sollicitè me quaesivit, & invenit. Et Sanctus Joannes commentatur: Certè ea res erat plena periculis. Paulus enim insensum tunc habebat Neronem, quòd quemdam ex familiaribus ejus fidei ac Religioni junxisset. Itum familiarem edicit in quadragesima sexta homilia super Actus Apostolorum: Paulus dicitur salutasse Neronis Pocillatorem, & Concubinam. Quanta putatis contra illum propter hoc dicta esse? Sed non justè. Nam si quidem ob lasciviam salutasset, vel ob mala opera, meritò; si autem ob rectam vitam, quare? Paulus, dum in libero degebat Conducto, penetravit ipsum Palatium, ipsosque ad intimos Palatinos: Etiam ad Principis Concubinam. Et hinc apud æmulos fuit vocatus in suspicionem. Et in homilia de Evangelii profectu idem Chrysoströmus scribit de epistola ad Philippenes: Sciendum est, in quo statu tunc res Pauli essent, cum hæc scriberet. Quomodo igitur tunc agebat? In carcere erat, in catenis, & gravibus periculis. Firmat hoc ex ista epistola, laudat ejus verba de Evangelii profectu usque ad ipsum Prætorium, ac pergit: Nero enim cum in vincula conjecerat. Quippè quemadmodum prædo aliquis domum cunctis dormientibus ingressus, ut auferat omnia, si quem viderit accendere candelam, illum mox interimit, ut lumen extinguat, ut auferat & rapere alia absque metu possit; ita & Nero tunc latronem & furem quemdam agebat, dormientibus omnibus, profundoque somno gravatis, omnium bona dir-

diripiēbat, nuptias invadebat, domos subvertebat, quilibetque malitiae genus intermittebat. Proinde mox ut beatorum Paulum vidit accendere in mundo candēlam, & adferre sermonem doctrinae, quo sua reprehēdebatur iniquitas, ut omnia facere licenter posset, curavit extinguere praedicationem, & interfici Magistrum. Itaque vinculum sanctum illum coniecit in carcerem. Et tunc haec scripsit Paulus, Utique epistolam ad Philippenses. Haec omnia fortissimè suadent istam Pocillatoris & Concubinae conversionem contigisse in prima Sancti Pauli captivitate, & fuisse ejus causam. Porro ista Neronis Concubina possit fuisse Poppaea Sabina, illi dilecta praeter ceteris, & famosa apud Cornelium Tacitum, alioque antiquos Romanorum rerum Scriptores. Fuisse piam ac in Judaeos propensam foeminam scribit in Antiquitatum libris, ac in libro de sua vita Josephus Judaeus. Et appellat Neronis uxorem. Pocillator possit fuisse Sanctus Torpes, de quo in mense Majo Romanum Martyrologium: Sanctus Torpes Martyr, qui magnus in officio Neronis primum fuit, unusque ex his, de quibus Paulus Apostolus ab urbe Roma ad Philippenses scribit: Salutant vos omnes Sancti, maxime autem qui de Caesaris domo sunt. Sed postea pro fide Christi, jubente Satellico, alapis cedunt, verberibus durissimè afficitur, ac bestis de vorandis traditur, sed minime laeditur. Tandem Martyrium suum decollatione complevit. Plura de ipso habet Sanctus Ado Episcopus Viennensis. Addit ex vita ejus constantia conversum fuisse etiam Evelijum Neronis Consiliarium.

Verum idem Sanctus Joannes Chrysoctomus videtur aliud scribere in decima homilia super secundam epistolam ad Timotheum: Quam Sanctus Paulus dicit primam defensionem? Neroni jam adfiterat, & illesus effugerat? Ubi verò Pincernam ejus instituit, ac fidei Sacramentis instruxit, tunc jam ipsum capite truncavit. Affirmat hanc conversionem esse factam in secunda Apostoli captivitate, & ipsam fuisse causam capitalis in ipsum supplicii. Istud ipsum docet in primo libro adversum vituperatores vitae Monasticae: Neronem prorsus ex fama novissis. Etenim vir impudicitia & omni scelere fuit insignis. Primus ac solus in tanti Imperii culmine novos quosdam lasciviae ac turpitudinis modos excogitavit, exquisivit, invenit. Hic itaque Paulo Beatissimo ejusmodi ac prorsus siquillima crimina objiciens bis, quae vos modo sanctis Viris objicitis. Pellicem enim ejus, quam ille deperibat, atque in deliciis habebat, cum induxisset si dei ac Religionis Sacramenta suscipere, persuaserat unà incestum illum, ac impurum congressum declinare. Haec, inquam, ille crimina obiectans, corruptoremque nequam, flagitiosum atque nebulonem, & his similia, quae vos modo perstreptis, Paulum vocitans, primum quidem coniecit in vincula, cum verò ut puellae ejusmodi monita atque consilia dare desineret, illi persuadere non posset, tandem necavit. Omnino videtur fuisse Poppaea Sabina. Nam & hanc Nero calcibus occidit. Forsitan quòd Christiana ejus libidinem averfaretur. Consonat in Principum Apostolorum encomio Sanctus Aste-

rius, Amasenus Episcopus, Hefeno-Pontii Metropolitae, scribens de Sancti Pauli apud Romanos praedicatione: Paulus erat varius honorum Doctor, puram Dei ac sinceram scientiam declarans, moralis virtutis accuratas regulas sciens, choreas ac ebrietatem, omnemque luxuriam ac turpem voluptatem, cui maxime cum plebs universa, tum is qui rerum potiebatur, erant dediti, ab humana prorsus consuetudine depellens. Affirmat flagitiosum Principem fuisse his gravissimè offensum, ac prosequitur: Nero id unum curabat ac sollicitus agebat, ut pietatis & castitatis Doctorem ex urbe exscinderet. At verò Herodis emulatur animam, Apostolos in carcerem tradit, uti ille Joannem. Habensque alterius, instar Herodiadis, impudicam ac Veneri mancipatam voluntatem, Petri ac Pauli quarentem caput, Martyrio ambos coronavit, alterum quidem affigens ligno, Pauli verò cervicem abscondens. Affirmat non solum Paulum, sed etiam Petrum ob castimoniam praedicationem fuisse à Nerone occisum. Et in Commentario secundae ad Timotheum epistolae Theophylactus: Primam defensionem qualem dicit Paulus? Sistebatur primum Neroni, & effugit mortem, adeo ut ab eo tempore praedicaret verbum. Postquam verò Pincernam ejus in fide instruxisset, insania exastuans Nero, obruncavit eum. Haec omnia testimonia suadent istam conversionem fuisse causam secundae captivitatis & capitalis supplicii.

Respondeo tamen haec non evincere. Existimo Pincernae & Concubinae conversionem contigisse in prima captivitate. Etenim aut tunc facta est, aut certe epistola ad Philippenses, ac aliae plures in vinculis scriptae, sunt scriptae in secunda captivitate. Hoc autem est devium à vero. Etenim constat secundam ad Timotheum epistolam esse omnium postremam. Item constat ipsam processisse è prima captivitate. Ita evincunt verba: Liberatus sum de ore Leonis. Ex secundis enim vinculis Paulus non fuit liberatus. Idem lucet ex verbis: Trophimum reliqui infirmum Miletii. Est mendum. Legendum est: Melitae. Etenim Paulus agit de suo itinere ex Palaestina Romam, in quo per Saocum Lucam accuratissimè descripto non transit nec accessit Miletum. Hinc enim discesserat Hierosolymam, & istic Synodaliter congregatis Asiae Episcopis dixerat: Ecce ego scio, quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes. Et Trophimus istic non mansit infirmus, sed sanus cum Paulo perrexit Hierosolymam. Hic est enim Trophimus Asiaticus, de quo perdidit apud Hierosolymam Judaei clamant adversus Paulum: Insuper & gentiles induxit in templum. Porro Paulus, dum Hierosolyma est Romam ductus, venit per Melitam: Et tunc Trophimus ibi mansit infirmus. Et hinc lucet istam epistolam esse scriptam statim à primo in urbem adventu. Ad secundum adventum Trophimus non fuit infirmus. Etenim Paulus, dum à Nerone dimissus ivit in Galliam atque Hispaniam, illum duxit secum, & Arelantensis Ecclesia affirmat ipsum sibi à Paulo fuisse consecratum in primum Episcopum. Proinde Paulus, dum Romanam

Romam venit, ut quis è Judaica plebe fuit contemptus, & cum custode milite permixtus agere in suo Conducto. Egit per biennium. Ac interim convertit plurimos, in ipso etiam Palatio, ac in his Pincernam Principis & Concubinam. Hinc offensus Nero Paulum vocavit in crimen, coniecit in vincula, audivit pro Tribunali, & pro Christiana Religione perorantem dimisit. Pseudo-Linus affirmat istum Pincernam fuisse insuper Neronis deliciofum, nomine Patroclum. Et esse affectum Martyrio. At ipsius nullum meminit Martyrologium. Est grande indicium falsitatis.

Restat quaestio, Quomodo Paulum Nero tam facile dimiserit? Respondet in Ecclesiastica Historia Eusebius Caesareensis: Verisimile est Neronem in principio Imperii sui mitius ac mansuetius affectum, Pauli defensionem pro Religione Christiana allatam benignius & facilius admisisse. Consonat in virorum illustrium catalogo Sanctus Hieronymus: Sciendum in prima Pauli satisfactione, necdum Neronis Imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrat Historia, Paulum à Nerone dimissum, ut Evangelium Christi in Occidentis quoque partibus praedicaret, sicut ipse scribit in secunda epistola ad Timotheum. Palam affirmat hanc epistolam esse scriptam è primis vinculis. Et notanda sunt epistolae verba: Ego enim jam delibor, & tempus resolutionis meae instat. Edicunt Paulum tunc non fuisse in libero Conducto, sed in tantis angustiis, ut crederet se tunc consummandum. Etiam haec verba: In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt. Utique ex crudelis Principis metu, & audiant omnes gentes. Et liberatus sum de ore Leonis. Et liberabit me Dominus ab omni opere malo. Et salvum faciet in Regnum suum caeleste. Ex his lucet Paulum etiam tunc fuisse captivum intra Leonis unguis, fuisse saepius auditum, saepius perorasse & satisfecisse pro Christiana Religione, ac tandem fuisse absolutum atque dimissum. Quia nempe Dominus ipsi in perorando adfuit, & confortavit: Ut ejus praedicatione impleteretur apud omnes gentes. Nec dubitandum, quin ipsi Seneca, utpotè familiarissimus, plurimum fa-verit apud Principem, atque adjuverit. Et quod Nero non nisi post urbis incendium inceperit debacchari in Christianos, disertè affirmant Paulus Orosius, ac Sulpitius Severus. Loquuntur ex Cornelio Tacito. Hujus enim verba adducit Sulpitius. At verò istud incendium contigit Christi Domini sexagesimo sexto, decimo Neronis anno, triennio ante Apostolorum martyrium. Proinde absolutus Paulus abiit in Galliam atque Hispaniam, ac tandem Romam rediit, & tunc ut Christianorum Princeps est de novo apprehensus, coniecit in carcerem, & tandem gladio percussus. Alii ob urbis incendium, alii ob Simonem Magum, alii apprehensum dicunt ob Principis Pincernam & Concubinam. Ego existimo omnes tres causas concurrisse.

Pincerna & Concubina, conversi in prima captivitate, tunc redierunt in Neronis memoriam, atque ita ille expeitit etiam ipsorum vindictam. Sic intelligo, paratus doceri meliora, Sanctum Joannem Chrysoctomum, Sanctum Asteium, ac Theophylactum. Porro Petrus, quia Christianorum caput, est in cruce actus; Paulus, quia civis Romanus, fuit gladio percussus.

In Principum istorum encomio Sanctus Joannes Chrysoctomus exclamat ad Sanctum Paulum: Cujusmodi ensis illud guttur, Dominicum instrumentum, caelo suspiciendum ac terrae tremendum, pervasit? Quis locus tuum Paule sanguinem excepit? Qui laevis deus apparuit in ejus veste, qui te percussit. Quis barbaricum illius animum reddens melle dulciorem, ut ipse unà cum sociis ad fidem traderetur, ita affecit. Quaedam Acta affirmant utrumque Apostolum post mortem apparuisse Neroni, & ejus barbaram ferociam terribiliter compescuisse. De Sancto Marco scribit in illustrium virorum catalogo Sanctus Hieronymus: Marcus mortuus est octavo Neronis anno, & sepultus Alexandria: Fuisse martyrio affectum, disertè affirmat Romanum Martyrologium. Affirmat ex Romana Sancti Gelasii Synodo: Marcus à Petro Apostolo in Aegyptum directus, verbum veritatis praedicaavit, & gloriosum consumnavit Martyrium. Attamen de Martyrio quidam dubitant. Eò quòd Nero non nisi decimo Imperii anno post urbis incendium coeperit in Christianos insanire. Et quod feralia Edicta ante ipsum non fuerint missa in Provincias, clarè affirmant Paulus Orosius ac Sulpitius Severus. Rem elucidat Sancti Adonis Martyrologium, affirmans Marcum à furente Alexandriae populo fuisse invasum & trucidatum. Itaque varii populi tunc egerunt in Christianos. Et Alexandriae populus fuit natura turbulentissimus.

Apostolus Joannes, postquam in oleum ignem, &c.

Hujus rei meminit etiam Eusebius Caesareensis in Chronico: Secundus post Neronem Domitianus Christianos persequitur, & sub eo Apostolus Joannes in Pathmum Insulam relegatus Apocalypsim vidit, quam interpretatur Irenaeus. Quod ipsum habet in Ecclesiastica Historia. Suo item in Chronico Sanctus Isidorus Archi-Episcopus Hispanensis: Et in istius Apostoli encomio habet Sanctus Joannes Chrysoctomus: Joannes à Domitiano Romano Imperatore pulsus in exilium, in Insulam, quam appellant Pathmon, venit propter verbum Dei & praedicationem pietatis. Ac Propbetiam conscribit, quam ostendit illi Deus, & revelationem arcanorum ac terribilium mysteriorum, ac deinde tres sanctas suas epistolas. Postea verò quam ab exilio reversus est, pervenit Epbesum, ibique commorans Evangelium conscripsit, cum esset annorum centum. Et usque ad totos centum viginti annos vitam propagavit: Habemus hinc notanda varia. Primo,

Primo, quod prima Sancti Joannis Scriptura sit Apocalypsis scripta in Pathmo. Deinde, quod omnes tres epistolae sint ejus legitimum factus. Tertio, quod sint scriptae post Apocalypsim. Quarto, quod ultimum ejus opus sit sacrosanctum Evangelium. Quinto, quod ipsum scripserit anno suae vitae centesimo. Sexto, quod Domitiani Actis ob nimiam crudelitatem à Senatu rescissis, Joannes redierit Ephesum. Ex quo colligitur, ipsum Epheso fuisse à Domitiano evocatum Romam. Septimo discimus, quod epistolae in Pathmo, Evangelium Ephesi scripserit. Octavo, quod sit ibidem defunctus. Nonò, quod vitam protraxerit ad centum viginti annos. De quo tamen aliqui dubitant.

Hujus Apostolici exilii Septimius meminit etiam in libro de fuga in persecutione, dicens quosdam Apostolos de vinculis vel Insulis, quibus ob confessionem, non ob fugam Divini nominis continebantur, ad Ecclesias scripsisse. Sub voce, *Vinculis*, Sanctum Paulum, sub voce autem, *Insulis* palam intelligit Sanctum Joannem. Hic namque solus ob Domitiani Nominis confessionem fuit deportatus in Insulam. Praesentem Septimii locum laudat in primo contra Jovinianum libro Sanctus Hieronymus: *Joannes fuit & Apostolus, & Evangelista, & Propbeta. Propbeta: Vidit enim in Pathmos Insula, in qua fuerat à Domitiano Principe ob Domini Martyrium relegatus, Apocalypsim, infinita futurorum mysteria continens. Refert autem Tertullianus, quod Romae missus in ferventis olei dolium purior & vegetior exierit, quam intraverat. Et in commentario super Sancti Matthaei Evangelium: Si legamus Ecclesiasticas Historias, in quibus fertur, quod & Joannes propter Martyrium sit missus in ferventis olei dolium, & inde ad suscipiendam coronam Christi Athleta processerit, statimque relegatus in Pathmos Insulam sit, videbimus martyrio animum non defuisse, & Joannem bibisse calicem confessionis, quem & tres pueri in camino ignis biberunt, licet Persecutor non fuderit sanguinem. Afirmat ipsum esse verum martyrem. Proinde primus istius Martyrii testis est nosse Septimius. Et summas debemus gratias. Addit Hieronymus in illustrum virotum Catalogo: Quarto decimo Imperii anno secundam, post Nervam persecutionem movente Domitiano, Joannes in Pathmos Insulam relegatus scripsit Apocalypsim, quam interpretantur Justinus Martyr, & Irenaeus. Interfecto autem Domitiano, & Actis ejus ob nimiam crudelitatem à Senatu rescissis, sub Nerva Principe rediit Ephesum, ibique usque ad Trajanum Principem perseverans, totas Aetate fundavit, rexitque Ecclesias. Et senio confectus, sexagesimo octavo post Passionem Domini anno mortuus, juxta eandem urbem sepultus est. Decimus quartus Domitiani annus est Christi Domini nonagesimus septimus: Igitur tunc Joannes est passus fervens oleum, ac deportatus. Sexagesimus octavus post ejus passionem est annus ab ejus nativitate centesimus primus, secundus Trajani Imperatoris. Et Sanctus Joannes passim existimatur fuisse aetatis centum duorum, non centum viginti. Proinde*

Cap. 9.

Cap. 14.

Cap. 17.

Cap. 18.

Cap. 19.

Cap. 20.

Cap. 21.

de Christo Domino fuit uno anno senior. Illud omnino esse mortuum, constanter Septimius affirmat in libro de anima. Adversam quorundam Graecorum praesertim Patrum opinionem affirmat ortam à Menandro, qui exinde suam de baptizatorum immortalitate fabulam studuit stabilire. Asiatica Polycratis Synodus, testis irrefragabilis constanter affirmat ipsum, utique in oleo, fuisse Martyrem, ac Ephesi defunctum. Ejus sepulchrum suo adhuc aetate existit apud Ephesum, in virorum illustrium catalogo ascriptum Sanctus Hieronymus. An Romae praedicaverit, est incertum. Videtur istic dumtaxat esse passus. Et ex hac passione Romanam Ecclesiam ac ejus Dogmata merito extollit, & firmasseverat Septimius. Etenim pro his omnino passus est Sanctus Joannes.

Quid cum Africanis quoque Ecclesiis contesserit, &c.

Voce, *Contesserare*, etiam supra usus est Doctor: *Contesseratio hospitalitatis*. Exponit in quarto adversus Marcionem libro, dicens de universis sub caelo Ecclesiis: *De societate Sacramenti confederantur*. Porro tessera est societatis Symbolum, ideoque Ecclesias contesserare, seu de ejusdem Sacramenti societate in eandem tesseram confederari, est unum ac idem istiusmodi signum sibi ultrò citroque figere, ac fixum retinere. Verbum, *Contesserarit*, non à voce, *Joannes*, *Petrus*, aut *Paulus*, regitur, sed à voce: *Ista quam felix Romana Ecclesia*. Doctor affirmat Africanam Ecclesiam esse omnino orthodoxam, ac germanissimè Apostolicam, eò quod semper cum Romana quoad omnem Catholicam communionem contesseraverit, ac ab ipsa acceperit contesserandi originem. Quod ista tessera sit Apostolicum Symbolum, est suo loco abundè demonstratum. Et ipsum etiam hoc loco intelligit Septimius. Hinc subdit: *Unum Deum novit, Creatorem universitatis; & Christum JESUM ex Virgine Maria, filium Dei Creatoris; & carnis Resurrectionem*. Laudat tres fundamentales, cum Marcionistis ac aliis Gnosticis controversos, Apostolici Symboli articulos. Et pergit: *Legem & Prophetas cum Evangelicis & Apostolicis libenter miscet*. Haec dicuntur praesertim in Marcionitas ac alios duplicis Divinitatis fabulones, damnantes Mosaicam Legem ac Prophetas, & ipsorum Authorem Deum impudenter blasphemantes. Haec Doctor adjungit Christianae tesseræ Quod sint ejus fons ac fundamentum. Etenim Symbolum est compendium totius Divini instrumenti.

Cap. 5.

Cap. 6.

Cap. 7.

Inde potat fidem, &c.

Doctor laudat in Baptismo fieri consuetam Apostolici Symboli traditionem ac redditionem, de qua scribit etiam in libro de Spectaculis: *Aquam ingressi Christianam fidem in legis suae verba profiteuntur*. Ex Symbolo Ecclesia fidem potat, id est, propinat hauriendam à Catechumenis. Est phrasis fundata in Evangelio: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*. Porro quod ista fides per sacrosanctam aquam signetur, Doctor affirmat etiam in libro de Poenitentia: *Lavacrum illud obsecratio est fidei*. Et in libro de Baptismo: *Addita est ampliatio Sacramento, obsecratio Baptismi, vestimentum quodammodo fidei, quae retrò erat nuda*. Et iterum in eodem libro: *Fides obsecrata in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto*. Hoc est, obsecrata per Baptismum, datum in trium personarum nomine. Et in libro de Spectaculis: *Principalis auctoritas ipsius Signaculi nostri*. Eadem phrasi utitur in Ecclesiastica historia Eusebius Caesareensis, dicens de Basilide Catechumeno: *Fratres ei Sigillum in Domino impetrarunt*. Et in suarum Catechesion praefatione Sanctus Cyrillus Hierosolymae Episcopus: *Baptisma est Signaculum sanctum*. Et in oratione adversus Sabellii Gregales Sanctus Athanasius: *Habes summam fidei in Baptismate, & tribus Signaculis sanctis, per quae in salutem regeneratus es*. Tria Sancta Signacula appellat tres Divinas Hypostases. Et in tertio adversus Eunomium libro Magnus Basilius: *Baptismus est Signaculum fidei*. Et in libro de Spiritu Sancto: *Baptisma consignat pactum nostrum*. Plurima sunt similia Sanctorum Patrum testimonia. Nequaquam Circumcisioni, quam etiam fidei Signaculum appellavit Apostolus, Baptisma comparant, & evertunt virtutem operati operis. Absit. *Monstruosissima Quintilla, quae hominem in aquas demissum, & inter pauca verba tinctum, munditorem resurgere ridebat*, est istud commentum. Ex ejus Cajana heresi prodierunt Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus.

Cap. 4.

Joan. 7.

Cap. 6.

Cap. 13.

Cap. 4.

Lib. 6.

cap. 4.

Cap. 12.

Lib. de Bapt. c. 1.

Luc. 24.

Sancto Spiritu vestit.

Baptismum esse fidei vestimentum, abundè liquet ex jam adductis Septimii testimoniis. Etenim obsecrare est etiam vestire. Hic Doctor addit: *Vestit Spiritu Sancto*. Agit de Christianae, cui phrasis ista propria, Confirmationis Sacramento. Propriam ei fecit resuscitatus à mortuis virtute ex alio. Uti Christum Dominum per Baptisma, ita per Confirmationem propriè induimus Spiritum Sanctum, & ejus septem Dona, quae sunt complementum Christianitatis. Hoc porro Sacramentum Septimius laudat etiam infra in hoc ipso libro, dicens de Diabolo in sacrilegum. *Christi Lupi Opera T. IX.*

gis Mithrae Idoli Sacris nostra mysteria emulante: *Signat illic in fronte milites suos*. Et in libro de Resurrectione carnis: *Caro abluitur, ut anima emaculetur; caro ungitur, ut anima consecratur*; Cap. 8. *caro signatur, ut & anima muniatur; caro manus impositione obumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur*. Et in primo libro adversus Marcionem: *Creator aqua suos abluit, oleo suos ungit*. Et in tertio libro: *Signaculum frontium*. Et in libro de Baptismo: *Egressi de Lavacro perungimur benedicta unctio. Carnaliter currit unctio, sed spiritualiter proficit: Quomodo & ipsius Baptismi carnalis actus, quod in aquam mergimur, spiritualis effectus, quod delictis liberamur*. Et in sequenti capite: *Dehinc manus imponitur: per benedictionem advocans, & invitans Spiritum Sanctum. Tunc ille Sanctissimus Spiritus super emundata & benedicta corpora libens à Patre descendit*. Videtur frontis unctioem & manus impositionem in duo Sacramenta dividere. Olim enim utroque, & quidem propriis precibus vestito, ritu utebatur & Orientalis & Occidentalis Ecclesia. Et hinc quidam utrumque existimant esse parziale Sacramentum. At solam unctioem esse essentialem, & manus impositionem jam pridem à Graecis omissam, in doctissimis ad ipsorum Euchologium Scholiis demonstrat Jacobus Goar. Plurima sunt & sanctorum Patrum & sacrorum Canonum pro hoc Sacramento testimonia, perpetuo utriusque Ecclesiae usu roborata. Utraque oleo commiscet balsamum in essentialem materiam. Graeca in ornamentum addit plures odoriferas species, studiose arte compositas, quas tibi ostendet laudatum Euchologium. Plura dixi in Scholiis ad octavam Synodum.

Cap. 40.

Cap. 8.

Cap. 14.

Cap. 22.

Cap. 7.

Cap. 7.

Eucharistia pascat.

Tria dumtaxat Ecclesiae Sacramenta Doctor adducit, non quod plura non agnoscat, sed quod agat de traditione ac redditione Apostolici Symboli, atque de fide Neophytorum, quibus tria simul Sacramenta, Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam, antiqua semper Ecclesia impartivit. Eadem de causa inferiùs in hoc libro, & in libro de carnis Resurrectione conjungit eadem tria Sacramenta. Omnes passim Patres, antiquissimi Canones, antiquaque Ecclesiarum Euchologia & Ritualia ritui attestantur. Porro Eucharistiae veritatem Doctor predicat etiam in libro de Pudicitia: *Opinitate Dominici Corporis vescitur, Eucharistia scilicet*. Etenim in simplici signo nulla est opimitas. Et in libro de Anima: *Dominus vinum in sui sanguinis memoriam consecravit*. Fieri enim Dominus jussit in sui commemorationem. Et in secundo ad uxorem libro dissuadet gentile conjugium, quod gentilis maritus sumendam à fidei uxore Eucharistiam, *Et si comederit panem, non illum credat esse qui dicitur*. A nobis enim creditur & dicitur verum Domini corpus. Hujus esse signum gentis. *C c* *lis*

Cap. 9.

Cap. 17.

Cap. 5.

lis maritus sit facile crediturus. Et in libro de
 Cap. 6. Oratione: *Domini Corpus in pane censetur. Hoc est Corpus meum.* Et in libro de Spectaculis:
 Cap. 25. *Anen, in sanctum protuleris.* In ipsam superfluentialem sanctitatem, de qua & ad sacram Virginitatem dixit Gabriel Archangelus: *Quod ex te nascetur Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et infra
 Cap. 29. Doctor pergit in eodem libro: *Vis & sanguinis aliquid? Habes Christi.* Agit in sanguinolenta gentilium spectacula, affirmatque etiam nobis talia, at diversa plurimum, non deesse. Et in libro de Resurrectione carnis: *Caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.* Et in primo adversus Marcionem libro:
 Cap. 14. *Deus in pane corpus suum representat.*
 Sunt tamen & quedam loca, quæ Calvinistis videantur favere. Primus est in tertio adversus
 Cap. 19. Marcionem libro: *Deus panem Corpus suum appellat, ut hinc jam eum intelligas Corporis sui figuram pani dedisse.* Alter est in quarto ejusdem operis libro: *Dominus acceptum panem Corpus suum fecit, Hoc est Corpus meum, dicendo, id est, figura Corporis mei.* Tertius locus est in adducto libro de carnis Resurrectione: *Quia durum & intolerabilem Capharnaïtæ existimaverunt sermonem ejus, quasi verè Carnem suam illis edendam determinasset, ut in Spiritu disponderet statum salutis, præmisi; Spiritus est qui vivificat. Atque ita subjungit: Caro nihil prodest. Ad vivificandum scilicet.* Respondeo duo priora loca pro nobis exponi ab ipso, licet invito, Joanne Calvino, profitentem vocem, *Figura*, non cadere in vocem, *Corpus*, sed in vocem, *Panis*. Et quis neget consecrati panis species esse figuram Dominici Corporis, in ipsis per consecrationem representati, seu præsentis facti? Quod autem Domini Corpus in pane representari apud Septimum sit idem quod substantialiter præfens fieri, lucet ex simili in libro de Sententia phrasi de Domini Discipulis: *Cælestes ignes representari volebant: Id est, præsentem exhiberi.* Ita Septimius frequentissime loquitur. Ejus tamen de Eucharistia sensum Calvinus nullo modo attigit. Produendus est integer Doctoris contextus: *Deus panem Corpus suum appellat, ut & hinc jam eum intelligas Corporis sui figuram pani dedisse, cuius retrò Corpus in panem Prophetes figuravit, ipso Domino hoc Sacramentum postea interpretaturo.* Affirmat assumendum à Deo Verbo Corpus fuisse frequenter à Prophetis figuratum in panem, id est, figurata phrasi significatum per vocem, *Panis*. Nominatum à Sancto Jeremia: *Mittamus lignum in panem ejus.* Hoc est, Crucem in Corpus ejus. Doctor addit Sacramentum hoc à Domino, *antiquitatum illuminatore*, fuisse suo tempore interpretandum atque adimplendum, ac in sæculorum sine omnino interpretatum atque adimpletum, dum nempe *panem Corpus sibi finxit, & in Corpus suum consecravit, atque ita in pane exsecutus est, quam Prophetæ promiserant, sui corporis figuram.* Prophetarum enim figura, seu figurata locutio aliud non promisit, quam Corpus ejus in pane futurum, seu panem

in ejus Corpus in consecratione iri conversum. Et quia factum alienum nemo possit promittere, ex laudata panis figura explodit Marcioniticam duplicis Divinitatis fabulam, affirmans eum qui per Prophetas ipsam promisit, & per JESUM Christum adimplevit, non posse non esse Deum unum ac eundem. Capharnaïtarum errorem, ac illi innixum Doctoris nostri locum, in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium abundè exponit Sanctus Augustinus. Expofui & ego in Scholiis ad hæresim Berengarii.

Martyrium exhortatur.

Laudat Doctor Apostolicam regulam, ex qua in litteris ad Siciliæ Episcopos Sanctus Leo Pontifex mandat electos ad Baptisma Catechumenos esse exorcismis scrutandos, jejuniis sanctificandos, & frequentibus prædicationibus imbuendos. Harum prædicationum nobilis pars lucet ex subsecuta Electi professione seu pacto, de quo in oratione de Christi Domini Baptismo Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus: *Pactum in traditione mysterii cum Deo fecit, cum omnem panem, cruciatum, & voluptatem pro illius dilectione se neglecturum esse promisit.* Et in epistola ad Heliodorum Monachum Sanctus Hieronymus: *Recordare tyrannini tui, quo Christo in Baptismate conspuitus, in Sacramenti verba jurasti, pro nomine ipsius non te patri paritutum esse, non matri.* Utique, prout rectè exponebat Heliodorus, in martyrio Baptizandi non tantum Diabolo, omnibusque ejus operibus ac pompis renuntiabant, sed & cum Deo inibant sanctæ vitæ pacta: Et de subeundo martyrio pactum singulare. Pagani temporis ratio ita jubeat. Et ejus pacti causa gentiles nos appellabant *Expediunt morti genus.* Ita Doctor testatur in libro de Spectaculis. Ista pacta sancti Patres admodum, & jure merito, exaggerant. Eorum causa omne fidelis peccatum habet specialem malitiam. Eorum item, uti & præcedentium prædicationum, causa Doctor dicit, quod Ecclesia in suæ regulæ traditione exhortetur ad martyrium. Hocce additamento notare voluit Gnosticos, martyrii ofores. Ostendit martyrium, de quo omnes ex Apostolico Canone pacificimur cum Deo in Baptismate, à vero Christiano non posse refutari.

Hæc est institutio, &c.

Per institutionem Doctor intelligit jam à se laudatam faciendi Christiani disciplinam, constatam ex Apostolici Symboli traditione, & aliis jam laudatis ritibus. Affirmat hanc esse adeo antiquam, ut non dumtaxat hæreses prædixerit, sed etiam omnes ex ipsa sint ortæ & natæ. Utique per pravum intellectum ac degenerationem. Proderunt ex illa, sed non fuerunt ex ipsa. Quia

Quia factæ sunt adversus ipsam. Sunt ex ipsa ortæ, quomodo ex mitis, opimæ, ac necessariæ olivæ nucleæ asper oleaster, & uti ex gratissimæ ac suavissimæ ficus semine oritur ac exurgit vana & ventosa caprificus. Ficus semen Doctor appellat papaver ob formæ similitudinem. Laudatam institutionem comparat rebus admodum modicis: Quod nempe Apostolici Symboli, verbi brevis ac breviantis, constet pauculis articulis, & pauculis ritibus. De Christiana lege re-

ctè scribit contra Celsum Origenes: *Quid compendiosius excogitari queat ad subveniendum multitudini, quam quod JESUS gentibus tradidit? Verum in modico papavere licitata latent infinita mysteria, innumeræ quæstiones, quibus exhaustiendi nullus sufficit homo, immò nec genus humanum. Omnes ex ipso sugunt ac eliciunt: Catholici cibum & potum vitæ æternæ; hæretici venenata mendacia ac degenerationem.*

Lib. 1.
Fol. 9.

CAPUT XXXVII.

Heretici tamquam à Scripturis alieni, sine Scripturis sunt revincendi.

SI hæc ita se habent, ut veritas nobis adjudicetur, quicumque in ea Regula incedimus, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit, constat ratio Propofiti nostri, desinentis non esse admittendos hæreticos ad incedam de Scripturis provocationem, quos sine Scripturis probamus ad Scripturas non pertinere. Si enim hæretici sunt, Christiani esse non possunt, non à Christo habendo quod de sua electione sectati hæreticorum nomine admittunt. Ita non Christiani, nullum jus capiunt Christianarum Litterarum: Ad quos meritò dicendum est, *Qui estis? Quando, & unde venistis? Quid in meo agitis, non mei? Quo denique, Marcion, jure Silvam meam cædis? Qua licentia, Valentine, fontes meos transvertis? Qua potestate, Apelles, limites meos commoves? Quid hic cæteri ad voluntatem vestram feminatis & pascitis? Mea est possessio, olim possideo, prior possideo, habeo origines firmas ab ipsis Auctoribus, quorum fuit res. Ego sum hæres Apostolorum: Sicut caverunt testamento suo, sicut fidei commiserunt, sicut adjuraverunt, ita teneo. Vos certè exhæredaverunt semper & abdicaverunt, ut extraneos, ut inimicos. Unde autem extranei & inimici Apostolis hæretici, nisi ex diversitate doctrinæ, quam unusquisque de suo arbitrio adversus Apostolos aut protulit, aut recepit?*

S C H O L I O N.

Si hæc ita se habent, &c.

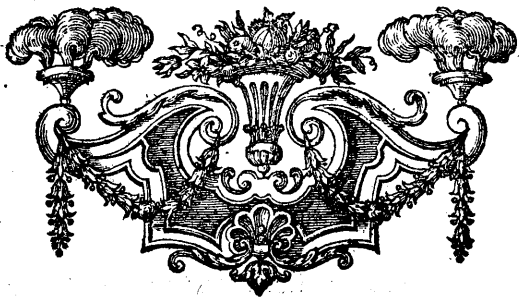
Cap. 15.
16.

Doctor supra docuit hæc duo: *Hæretici ad disputationem non sunt admittendi. Correctionem in hæreticos Apostolus mandat, non disputationem.* Ad has assertiones probandas adduxit varia, per quæ demonstravit solam Catholicam Ecclesiam incedere in ea regula, quam Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli acceperunt à Christo, Christus à Deo. Hæc est peremptoria adversum omnes hæreses præscriptio. Et ipsam stare pro Catholica Ecclesia Doctor abundè ac lucidè evicit. Hinc modò redit ad laudatas assertiones, atque concludit: *Constat ratio Propositi nostri, deficientis non esse admittendos hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem, quos sine Scripturis probamus ad Scripturas non pertinere.* Et quomodò id etiam sine Scripturis probetur, audi: *Si enim hæretici sint, Christiani esse non possunt, non à Christo habendo quod de sua electione sectati hæreticorum nomine admittunt.* Quia nempe quisquis non vivit in ista regula, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus accepit à Deo: Quisquis, inquam, in ista non vivit regula, ipsa re, licet omnis Scriptura taceret, demonstratur non esse verus Christianus. Hinc sequitur & alia conclusio: *Ita non Christiani nullum jus capiunt Christianarum Litterarum, ad quos meritiò dicendam est, Qui estis? Quando & undè venistis? Quid in meo agitis non mei? Etenim sacra Litteræ sunt Divinæ Majestatis ad suos filios*

atque hæredes epistola, pactum, testamentum, atque ita in illo non scripti, & per ipsum exheredati hæretici nullum habent jus ex ipso aut de ipso disputandi.

Quo Marcion jure silvam meam cædis?

Dominicam Divinarum Scripturarum Silvam Marcion verè dicitur cædere, utpotè qui omne antiquum instrumentum, trium Evangelistarum Scripta, omnes Catholicas, ac quædam Paulinas epistolas è Canonis fundo extirpare sit conatus, Sancti Lucæ, quod unicum admittit, Evangelium truncet variè ac decurtet, atque ita istam Silvam cædat uti nequissimus sine fronte grassator. Hinc & in sequenti capite dicitur de ipso: *Ad materiam suam cædem Scripturarum confecit.* Laudatas Scripturas omnes uti Canonicas admisit, verùm in alieno sensu detorsit Valentinus: Hinc dicitur Divinos verbi fontes in extraneos pessimarum fabularum & blasphemiarum canales dumtaxat detorsisse. Eleganter hæc exponit sequens caput: *Alius manu Scripturas, alius sensus expositione intervertit. Neque enim si Valentinus integrè instrumento uti videtur, non callidior ingenio, quàm Marcion, manus intulit veritati. Marcion enim exertè & palàm machæra, non stilo usus est; quoniam ad materiam suam cædem Scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit: Quoniam non ad materiam Scripturas, sed materiam ad Scripturas excogitavit. Et tamen plus abstulit, & plus adjecit, auferens proprietates singulorum quoque verborum, & adjiciens dispositiones non comparentium rerum.*

C A P U T XXXVIII.

Scripturæ necessariò ab Hæreticis, non verò à nobis interpolatæ.

Illic igitur Scripturarum & expositionum adulteratio deputanda est, ubi diversitas doctrinæ invenitur. Quibus fuit Propositum aliter docendi, eos necessitas coegit aliter disponendi instrumenta doctrinæ. Aliàs enim non potuissent aliter docere, nisi aliter haberent per quæ docerent. Sicut illis non potuisset succedere corruptela doctrinæ sine corruptela instrumentorum ejus; ita & nobis integritas doctrinæ non competisset sine integritate eorum, per quæ doctrina tractatur. Etenim quid contrarium nobis in nostris? Quid de proprio intulimus, ut aliquid contrarium ei, quod esset in Scripturis deprehensum, detractione vel adjectione, vel transmutatione remediaremus? Quod sumus, hoc sunt Scripturæ ab initio suo: Ex illis sumus, antequam aliter fuit, antequam à vobis interpolarentur. Cum autem omnis interpolatio posterior credenda sit, veniens utique ex causa æmulationis, quæ neque prior, neque domestica unquam est ejus quod æmulatur, tam incredibile est Sipienti cuique, ut nos adulterum stylum intulisse videamur Scripturis, qui sumus à principio & primi, quàm illos non intulisse qui sunt & posterì & adversi. Alius manu Scripturas, alius sensus expositione intervertit. Neque enim si Valentinus integrè instrumento uti videtur, non callidior ingenio quàm Marcion manus intulit veritati. Marcion enim exertè & palàm machæra, non stilo usus est: Quoniam ad materiam suam cædem Scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit: Quoniam non ad materiam Scripturas, sed materiam ad Scripturas excogitavit. Et tamen plus abstulit, & plus adjecit, auferens proprietates singulorum quoque verborum, & adjiciens dispositiones non comparentium rerum.

SCHOLIION.

*Allic Scripturarum & expositionum
adulteratio deputan-
da, &c.*

SACRÆ Scripturæ, seu per interpolationem, seu per pravam ac novam expositionem, adulterium esse manifestum signum, ac necessarium omnis Hæresis effectum, nervosè & lucidè Doctòr ostendit. Nonnè enim non solum in hocce, sed etiam in istud sese præcipitare ad nova sua Dogmata fucanda compulsus fuit Martinus Lutherus? Et quidem sceleratus Marcion isti suæ audaciæ factam à Judaismi protectoribus interpolationem prætexuit, at verò ille multò sceleratior, novæ lectionis seu translationis causam rogatus, reposuit ex impudentissimo Hæresiarchæ spiritu: Doctòr Martinus Lutherus vult sic habere, & dicit Papiam & asinum esse rem unam. Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas. Erat enim novus Wittembergenis Evangelista, ideoque Divinas utriusque testamenti litteras poterat novo suo Pseudo-Evangeliò adaptare. Quo pessimo privilegio usus insigniter est etiam Genevensium Pseudo-Apostolus, Joannes Calvinus. Deo laus, nos Papiam ista facinorosa arte non indigemus. Etenim retinuimus germanam Apostolicæ doctrinæ consanguinitatem, nihil usque huc admittimus illi aut Canonice ejus Litteris adversum, quod adjectione, detractio, transmutatione aut nova interpretatione curaremus. Unicam illam novimus interpretationem, quam Patres nostri acceperunt ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo.

*Cum omnis interpolatio posterior
credenda sit, &c.*

Scripturas nequaquam à nobis, sed à Marcione fuisse interpolatas probat Doctòr ex hujus posteritate, de qua elegantissimè scribit etiam in

Cap. 4. quarto adversus istum libro: *Humane temeritatis,*
& 5.

non Divinæ auctoritatis negotium est hæresis, quæ se semper emendat Evangelia, dum vitiat. Itaque dum emendat Marcion, utrumque confirmat: Et nostrum antiquius, id emendans quod invenit; & id posterius, quod de nostri emendatione constituit, suum & novum fecit. In summa, si constat id verius quod prius, id prius quod est ab initio, ab initio quod ab Apostolis, pariter utique constabit id esse ab Apostolis traditum; quod apud Ecclesias fuerit sacrosanctum. Videamus quod lac à Paulo Corinthiis hauserint, ad quam regulam Galatæ sint recorredti, quid legant Philippenses, Thessalonenses, Ephepsi: Quid etiam Romani de proximo sonent. Habemus & Joannis alumnas Ecclesias. Dico itaque apud illas, non solum jam Apostolicas, sed apud universas, quæ illis de Sacramenti societate confederantur, id Evangelium Lucæ ab initio editionis suæ stare, quod cum maximè tuemur. Marcionis verò plerisque nec notum est. Nullis autem notum, ut non ab eo, damnatum. Habet planè & illud Ecclesias, sed suas: Tam posteras, quam adulteras. Quarum si censum requiras, facilis Apostolicum reperias, quam Apostolicum, Marcione scilicet conditore, vel aliquo de Marcionis examine. Faciunt favos & vesperæ, faciunt Ecclesias & Marcionitæ. Quæ omnia plenissimè quadrant etiam dogmatibus Lutheri & Calvini, & interpolatis per ipsos Scripturis. Etiam sunt Ecclesiæ apud eorum Symmistas, uti sunt favi apud vespas.

*Marcion exerte & palam machæra
usus est.*

Machæra est grandis gladius, stilius est modicum, dolosis & occultis, ideoque pejoribus vulneribus insidendis aptatum ferramentum. Marcion ipsam litteram & textum, Valentinus solum sacrarum litterarum legitimum sensum invastit: Hinc ille machæra, hic stilo dicitur usus. Rectè de isto additur: *Plus abstulit, & plus adjecit.* Singulorum enim penè verborum proprietates seu legitimum sensum abstulit, & ipsis subintravit dispositiones rerum non comparantium, id est, nugæ & fabulas in Divinam Majestatem horrendissimè blasphemias. Quod facinus illatis in sacrum Textum violentis manibus nequaquam est minus.

CAPUT XXXIX.

*Tanta Scripturæ interpolandæ
facilitas, quanta &
fecunditas.*

HÆc sunt ingenia de Spiritualibus Nequitia; cum quibus luctatio est nobis, fratres, meritò contemplanda; fidei necessaria, ut Electi manifestentur, ut Reprobi detegantur. Et ideo habent vim, & in excogitandis instruendisque erroribus felicitatem non adeò mirandam, quasi difficilem & inexplicabilem, cum de secularibus quoque Scripturis exemplum sit ejusmodi facilitatis. Vides hodiè ex Virgilio fabulam in totum aliam componi, materia secundum versus, versibus secundum materiam concinnatis. Denique Hofidius Geta Medæam tragœdiam ex Virgilio plenissime exfluxit. Meus quidam propinquus ex eodem Poeta inter cætera stili sui otia Pinacem Cebetis explicuit. Homero-Centones etiam vocari solent, qui de carminibus Homeri propria opera more centenario ex multis hinc inde compositis in unum farciunt corpus. Et utique fecundior Divina litteratura ad facultatem cujusque materiæ. Nec periclitòr dicere ipsas quoque Scripturas sic esse ex Dei voluntate dispositas, ut hæreticis materiam subministrarent, cum legam oportere hæreses esse, quæ sine Scripturis esse non possunt.

SCHOLIION.

*Hæc sunt ingenia de Spiritualibus
Nequitia, &c.*

QUOD hæreses & schismata sint Diaboli artificia, quòd militanti Ecclesiæ ad Electos manifestandos ac detegendos Reprobos sint utilia, & certo modo necessaria, & quòd ab isto pessimo Magistro habeant vim ad sacras Litteras pravè interpretandas, atque ita ex ipsis varios errores excogitandos ac instruendos, est abundè demonstratum in superioribus. E nostra plebe quidam simplices istam nequissimam vafritiem censebant esse difficilem, inexplicabilem, ideoque & admirandam felicitatem, atque ita in sua fide cespitabant. Hos firmat noster Doctòr, & istam nequitiam esse facilem, ideoque & admiratione indignam demonstrat ex Homæris ac Virgilianis Centonibus, de quibus & Sanctus Irenæus, agens de Valentinianis: Di-

ctones & nomina dispersim in sacris Litteris postea colligentes transferunt ex eo, quod est secundum naturam, in id quod est contra propriæ acceptionis naturam, similia facientes iis, qui controversas sibi met ipsis quaslibet proponunt, post deinde conantur & Homericis versibus meditari eas, ita ut idiotæ putent ex illa temporali declamata controversia Homerum versus fecisse. Et multi abducuntur per compositam consequentiam versuum, ne fortè hæc sic Homerus fecerit. Ait ab ipsis tractari sacras Litteras, quomodo si quis Regis imaginem bonam, fabricatam diligenter ex gemmis à sapiente artifice, solvens subiacentem hominis figuram, transferat gemmas illas, & reformans faciat ex eis formam canis vel vulpeculæ, & hanc malè dispositam, debinc confirmet, & dicat esse Regis illam imaginem bonam, quam sapiens artifex fabricavit, ostendens gemmas, quæ benè quidem à primo artifice in Regis imaginem compositæ erant, malè verò à posteriore in canis formam translatae sunt, & per gemmarum phantasmam decipiat idiotas, qui comprehensionem Regalis formæ non habeant, & suadet quoniam hæc turpis vulpeculæ figura, illa est bona Regis imago. Eodem modò illi

illi varias locis suis avulsas, & in unam erroris sui ollam confusas Divini Verbi sententias transformant in sordidissimas fabulas suæ blasphemiae, & clamant cum Martino Lutero: *Verbum Domini manet in æternum*. Laudata de Homericis Centonibus verba operi suo inseruit, atque illustravit Sanctus Epiphanius. Ex ista pessima arte enasci plerasque hæreses testatur Sanctus Joannes Chrysostomus in prima homilia de verbis Sancti Jeremias Prophetæ. Quod ipsum repetit in septima decima homilia tomi quinti.

Tom. 3.

Hofidius Geta.

Jacobus Pamelius legit, *Ovidius*. Et quidam existimant quod rectè. Etenim Ovidii Medæam laudat etiam in libro de Oratoribus seu Cornelius Tacitus, seu Fabius Quintilianus. Nec sine causa Septimius addidit cognomen, *Geta*. Ita nos docet Ovidium hunc esse diversum ab Ovidio Nasone. At verò alii censent legendum, *Hofidius*. Et hunc censent esse Romanum Consulem, Collegam Vafellii. Et certè ad præsentis sæculi annum tertium Neapoli in Campania fuit inventum ac erutum Senatus-Consultum, factum sub Imperatore Claudio, C. N. Hofidio Geta, L. Vafellio Consulibus, adversum eos qui negotiandi causa emissent quod ædificium, ut diruendo plus acquirerent, quàm quanti emissent, & eruentissimo genere negotiationis immanissimam pacem faciem inducerent ruinis domuum, villarumque. Ita describo ex Nicolao Rigaltio. Et hic adjungit de ista tragedia: *Ea tragedia existat penes clarissimum Salmasium, undè aliquot versus edidi à P. Scriverio in Collectaneis veterum Tragicorum.*

Meus quidam propinquus.

Cebetis Doctor meminit etiam in libro de Anima, scribens de Christiana Religione: *In isto tenebrosiore carcere sæculi inter suos Cebetis & suos Phædones, si quid de Anima examinandum est, ad Dei regulas dirigit.* Agit de Socrate Philosopho, qui ab Atheniensibus damnatus ad mortem, in carcere disputavit de immortalitate animæ. Disputavit cum Discipulis suis, Phædone Heliensi, ac Cebete Thebano. Eos Laertius numerat inter nobiliores Philosophos. Quis fuerit ille nostri Septimii, insignis haud dubiè Poeta, propinquus, ignoratur. Porrò Cebetis Pinacem seu fabulam exponit Svidas: *Cebes Thebanus Philosophus, Socratis discipulus. Dialogi ejus existant tres: Hæbdome, id est, septima. Phrynichus, Fabula, quæ est eorum, quæ apud inferos sunt, narratio.* Etiam nuper confrater noster, Reverendus P. Petrus Vinkelius ex versibus Virgilianis elegantissimè concinnavit vitam Sancti Thomæ de Villanova, Eleemosynarii & Archi-Episcopi Valentini.

Et utique fecundior Divina Litteratura.

Sacras Litteras esse sensu suprâ Homeri aut Virgillii versus longè fecundiores, rectè affirmat Septimius. Ipsas esse thesaurum, in quarum vel brevè dictione variam sententiarum vim, & immensas divitias invenire licet, scribit in tertia super Genesim homilia Sanctus Joannes Chrysostomus. Affirmat esse fontem largis & perennibus fluentis scaturientem. Addit in homilia sextadecima: *Etiã in parva dictione sensuum gravitas, & immensæ inveniuntur divitiæ. Talis enim natura hujus thesauri, ut abundare faciat eos, qui se inveniunt, & numquam deficit. Fontis enim hujus scaturigo est Spiritus Sanctus.* In homilia vigesima prima etiam in nominum, quæ in Genesi fit enumeratione, multas, latentesque sententiarum divitias pollicetur ostendere, quòd neque syllaba vel apiculus sit in sacris Litteris, in cujus profundo non sit grandis quispiam thesaurus. Quod ipsum repetit, & ad quasvis historias extendit in homilia vigesima quarta. Et in secunda super sextum Sancti Isaiæ caput homilia graviter arguit illos, qui posteaquam sacras Litteras in manus sumpserint, deinde repererint vel annorum numerum positum, vel nominum recensionem, illicò prætercurrunt, & incusantibus respondent: *Nomina tantum sunt, neque quidquam habent utilitatis.* Affirmat nec esse litteram aut apicem, in quo non lateant magnæ opes. Ipsas à nobis numquam exhauriri posse scribit in laudata tertia super Genesim homilia, atque adjungit: *Nec mireris si nobis hoc accidat. Etiam qui ante nos fuere pro viribus suis aquas inde hausserunt. Similiter & qui post nos futuri sunt, idem attentabunt. Neque sic totum evacuare poterunt, sed magis interim auferunt flumina, & crescunt.* Hanc dicit esse spiritualium thesaurorum & fontium naturam, ut eò magis scaturiant, & accrescat spiritualis gratia, quò quis magis inde haurire studet. Hinc & ad Judæos Dominus dixit: *Scrutamini Scripturas.* Intuemini ejus in profundo venas, uti solet in auri & argenti fodinis. *Scrutamini,* inquit in homilia de quibusdam Abrahami verbis idem Doctor, *non corrumpite. Scrutamini, non simpliciter legentes, sed altitudinem sensuum pervestigantes. Scrutamini, non calumniâmini, fidem adhibentes, non autem contradicentes. Scrutamini sine curiositate.* Sacras namque Litteras esse adinstar manna, quod aliis dulcissimum erat, aliis pariebat nauseam, scribit in libris de Lotharii Regis divortio Hinchmarus Metropolitæ Rhemensis. A sacrarum Litterarum pravis Interpretibus vinum verti in venenum affirmat in epistola adversus suum nepotem Hinchmarum, Episcopum Laudunensem. Bonum Evangelicæ, seu verbo seu scripto factæ, prædicationis odorem ipse Apostolus scribit esse aliis in vitam, aliis in mortem. Nam etiam panis est accipitri venenum.

Lib. 1.
Qu. 6.

Cap. 38.

CA.

CAPUT XL.

Diabolus Divina æmulatus est mysteria.

SEd quæritur, à quo intellectus intervertatur eorum, quæ ad hæreses faciant? A Diabolo scilicet, cujus sunt partes intervertendi veritatem, qui ipsas quoque res Sacramentorum Divinorum, in Idolorum mysteriis æmulatur. Tingit & ipse quosdam: Utique credentes & fideles suos. Expiationem de Lavacro promittit. Et si adhuc initiat Mithræ, signat illic in frontibus milites suos. Celebrat & panis oblationem. Et imaginem resurrectionis inducit. Et sub gladio redimit corona. Quid? Quod & summum Pontificem in unis nuptiis statuit? Habet & virgines, habet & Continentes. Cæterùm si Numæ Pompilii superstitiones revolvamus, si Sacerdotalia officia, insignia & privilegia, si sacrificalia ministeria, & instrumenta & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum & votorum curiositates consideremus, nonne manifestè Diabolus morositatem illam Judaicæ legis imitatus est? Qui ergò ipsas res, de quibus Sacramenta Christi administrantur, tam æmulanter affectavit exprimere in negotiis Idololatriæ, utique & idem & eodem ingenio gestiit, & potuit instrumenta quoque Divinarum rerum & Sanctorum Christianorum, sensum de sensibus, verba de verbis, parabolas de parabolis, profanæ & æmulæ fidei attemperare. Et ideò neque à Diabolo immissa esse Spiritualia Nequitia, ex quibus etiam hæreses veniunt, dubitare quis debet, neque ab Idololatria distare hæreses, quum & auctoris & operis ejusdem sint, cujus & Idololatria. Deum aut fingunt alium adversus Creatorem: Aut si unicum Creatorem consistunt, aliter eum differunt quàm in vero est. Itaque omne mendacium, quod de Deo dicunt, quodammodo genus est Idololatriæ.

S C H O L I O N.

A Diabolo scilicet, &c.

HÆreticam sacrarum Litterarum, seu quoad textum, seu quoad sensum, interpolandarum nequitiam esse Diaboli, Divina semper æmulantis, & conantis subvertere, proprium opus, ostendit Doctor ex simili ejus versutia circa Divina non-Moyfis tantummodo, sed & JESU Christi Sacramenta, de quibus scribit in libro Apologetico: *Orpheus Piræa, Musæus*

Cap. 21.

Asbeus, Melampus Argis, Trophonius Boeotia, Initiationibus homines obligaverunt. Et in libro de Baptismo, postquam nostra Sacramenta esse solo effectu magnifica, actu autem simplicia, sine apparatu, sine pompa, sine sumptu dixisset, prosequitur: *Mentior, si non è contrario Idolorum Solemnia vel Arcana de suggestu & apparatu, deque sumptu fidem & auctoritatem sibi extruunt.* Ita Diabolus sua Divinis ostentavit digniora. Eis fuisse varias hominum consecrationes, quas à nobis irrideri ferebat indignissimè, immò quas & nostris & Judaicis esse multò antiquiores clamabat homo gentilis Longinianus, scribit etiam in litteris ad Deo gratias Presbyterum Sanctus

Cap. 21.

Cap. 2.

Santus

atus Augustinus. Et in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium: *Fingunt Spiritus mali umbras quasdam honoris sibi in ipsis, ut sic decipiant eos, qui sequuntur Christum.* Sacrilegis suis Sacris nostra, quibus soli Deo vivo & vero servire & initiari licet, Christianitatis Divina mysteria admiscunt, ut & ipsi Dei habeantur, & tamquam tales a deceptis populis adorentur. Quod etiam Numa Pompilius sua Sacra, omnium Romanorum prima, à Mosaicis mysteriis fuerit mutatus, scribunt Antiqui Doctores.

Tingit & ipse quosdam, &c.

Diabolicum hunc atque Idololatricum Baptismum Doctor latius exponit in libro de Baptismo: *Nationes extraneae ab omni intellectu spirituum Potestatum, eadem aquarum efficacia Idolis suis submittantur. Sed viduis, nullam Divinae assistentiae virtutem habentibus, aquis sibi mentiantur. Nam & Sacris quibusdam per Lavaerum imitantur Idolis alicujus aut Mithrae. Ipsos etiam Deos suos lavationibus offerunt. Ceterum villas, domos, totasque urbes adspersine circumlate aquae expiant passim. Certè ludis Apollinaribus & Eleusiniis tinguntur, idque se in Regenerationem & impunitatem perjuriorum suorum agere praesumunt. Item penes veteres quisquis homicidio se infecerat, purgatrice se aqua expiabat. Studium Diaboli cognoscimus res Dei emulantis, cum & ipse Baptismum in suis exercet. Consonat in secunda Apologia gloriosus Martyr Justinus: Hoc Christianae Regenerationis Lavaerum Daemones cum à Propheeta praedictum cognovissent, persecerunt etiam ut se adspargerent, ut qui in templa ipsorum intrarent, & ad eos accessuri essent, libamenta & sacrificia pergerent.* Et in libris adversus Parmenianum, Carthaginensem Donatistarum Episcopum, locum Ecclesiastici, *Qui baptizatur à mortuo, quid proficit lavatio ejus*, exponit Sanctus Augustinus: *Ut interim differam diligentiores istorum verborum inquisitionem, tutissimè accipio Paganorum Baptismata esse denotata, qui homines & à justitia, & ab ista vita mortuos colunt, in quorum nomine baptizantur.* Et in libris contra Petilianum, Constantinensem ejusdem factionis Episcopum: *Baptizantur à mortuis, qui baptizantur in Idolorum templis. Istic enim nec homo baptizans vivit, nec Deus, in cujus nomine baptizatur.* Et adjungit: *Non enim & ipsi à Sacerdotibus suis se accipere arbitrantur sanctificationem quam putant, sed à Diis.* Et in libris adversus Cresconium, ejusdem Sectae Grammaticum: *Et ipsi non in nomine Sacerdotum suorum, sed Deorum, de quibus vana opinantur, se sanctificari putant.* Ita Diabolus studuit plenè emulari Dominum Deum, in cuius Baptismate nequaquam minister sanctificat, sed solus ille, de quo dictum est: *Hic est qui baptizat.* Et isto in dogmate Sanctus Augustinus affirmat Paganos fuisse Donatistis saniores.

Expiationem de Lavaero promittit.

Quod Pagani Baptisma suum in peccatricis animae Regenerationem, suorumque perjuriorum, homicidiorum, & aliorum criminum expiationem darent atque acciperent, jam audivimus à Doctore nostro, & à Sancto Augustino, qui addit in quinto popularium sermonum fragmento: *Sacra omnia, quae celebrantur à Paganis, valere dicunt ad purgationem animarum suarum.* Apud eundem Augustinum Longinianus dixit & summum & mediatores Deos non solis piis, justis, puris & castis sermonibus atque operibus conciliari, sed opus insuper esse, ut Sacrorum Praeceptis & expiationibus purgetur anima, & à vitiis decoquatur. Ita nos ad justitiam requiri dicimus & cordis conversionem, & regenerans Sacramentum, adeo ut alterum sine altero parum sit, sed utrumque perficiat aeternitatis haereditatem. Et unicum fundamentum, ex quo Porphyrius & Platonicus omnes Theurgicis & magicis sacrilegiis sese miserimè macularunt, fuit vana spes animae per ipsa purgandae. Hinc item impius Zozimus, ubi Constantini Magni in filium Crispum & Faustam uxorem facinora exaggerasset, subjungit: *Horum ipse sibi conscius, & praeterea contempta Sacramentorum religionis, ad Flamines accedens, admissorum lustrationes poscebat. Illi responderunt non esse traditum lustrationis modum, qui tam fœda piacula posset eluere.* Adjungit & mentitur illum ex hac desperatione fuisse verum ad Christianorum Episcopos, atque ita ab illis in omnium peccatorum remissionem fuisse baptizatum. Paganam enim invidiam adversus Baptisma nostrum, quasi quod nimium facilem faceret omnis criminis impunitatem, atque ita sese maculandi & praecipitandi ansam & fomenta praerberet, graviter & clamorè, sed calumniosè, & perperam obgannivisse, posset demonstrari authenticis Patrum testimoniis. Ipsum Diabolus non tantum emulari studuit, sed & infamare.

Mithra.

Quis & qualis Paganorum Deus fuerit Mithra, edicit in litteris ad Valentinianum secundum Imperatorem Sanctus Ambrosius: *Quem Caelstem Afri, Mithram Persae, plerique Venerem colunt, pro diversitate nominis, non pro Numinis varietate.* Et Gracchum urbis Praefectum, Letae matronae propinquum, qui Mithrae specum & portentosa simulachra Romae everterat atque exusserat, laudat Sanctus Hieronymus. Exponit in Scholiis Marianus Victorius Episcopus Reatinus: *Mithram Persae, Solem vocant, macabantque ei bovem, cornibus è specu educunt. Simulachrum ejus leonis habebat faciem cum tiara, cornuarumque*

que bubula utraque comprimebat manum. Loquitur ex Lucatino Placidio in Papinii Stati Poetae commentariis: *Persae in Spelaeo Solem colunt, & hic Sol proprio nomine vocatur Mithra. Est autem ipse Sol vultu leonis, cum tiara, Persico habitu, & utriusque manibus cornua tauri comprimens.* Facies Solis significat eum inter Deos, uti Leo est inter belluas, esse Regem. Taurus significat Lunam, de qua idem Lucatius: *Simulachrum Mithrae fingitur reluctantis tauri cornua retentare, quo significatur Lunam ab eo lumen accipere, cum coeperit ab ejus radiis segregari.* Et hic intellige Septimum in primo adversus Marcionem libro: *Aridae & ardentis naturae Sacramenta Leonis Mithrae philosophantur.* Hoc est, Deo Mithrae afficta Leonis facies est gentile Sacramentum, quo is significetur esse aridae & ardentis naturae. Est enim Sol, quem in libro de Mercurio & Philologiae nuptiis Marcianus Capella ab aliis Serapim, ab aliis Osirim, ab aliis Titana, ab aliis Apollinem, ab aliis Atym, ab aliis Ammonem intulari ait, atque concludit: *Sic vario cunctis te nomine convocat orbis.* Deas omnes ad Lunam, omnes Deos ad Solem referri ostendit etiam Aurelius Macrobius in libris Saturnalium. Hic est ille Deus Astorum Pileatus, de quo in septimo super Sancti Joannis Evangelium Tractatu Sanctus Augustinus: *Illi ipsi qui seducunt per ligaturas, per praecantationes, per machinamenta inimici, miscent praecantationibus suis nomen Christi, quia non possunt seducere Christianos, utique ad Christi nomen abnegandum. Ut dent venenum, addunt mellis aliquantum, ut per id quod dulce est, lateat quod amarum est, & bibatur ad perniciem.* Usque adeo ut ego noverim aliquo tempore illius Pileati Sacerdotem solere dicere: *Et ille Pileatus Christianus est. Ut quid hoc, fratres, nisi quia aliter non possunt seduci Christiani?* Quo plenè videtur Christianus, idem ille Pileatus in suis Sacris iussit baptizari, confirmari & ungi frontem, celebrari oblationem panis ac vini, & martyria coronari. Sanctus Augustinus istic addit & aliam ejus nequitiam: *Magnum est spectare per totum orbem terrarum visum Leonem, utique Diabolum, sanguine Agni. Nescio quid simile imitatur est quidam spiritus, ut sanguine suum simulachrum omni velleret, quia noverat pretioso sanguine quandoque redimendum genus humanum.* Porro è Caelestis istius apud Afros Pileati Baptismo videtur fluxisse Baptisma Caecicolarum, damnatum à Sancto Augustino in litteris ad quosdam Donatistarum Episcopos, & à quibusdam fidelium Imperatorum legibus, exstantibus in Codice Justiniani. In laudatis litteris Caecicolarum Major videtur esse idem, qui Sacerdos Pileati. A capitis apud Afros ornamento fuit dictus Pileatus. Apud Persas fuit dictus etiam Balthazar. Et hinc Daniele propheta, cui nomen istud ob vaticinii merita imposuerat Rex Nabuchodonosor, non fuisse, licet & ipse auream statuam adorare nollet, cum aliis tribus pueris missum in fornacem affirmat in habitu de illis sermone Sanctus Joannes Chrysostronus. Et adjungit:

Providit id Deus, ne propter Dei Balthazaris nomen repressa vis ignis conseretur.

Signat illic in frontibus.

Confirmatricem unctionem esse nobis in fronte conferendam tradit Doctor etiam in tertio adversus Marcionem libro, istud Sacramentum appellans *Signaculum frontium.* Quod ipsum in litteris ad Herentianum Sanctus Ambrosius, in litteris ad Decentium Eugubinum Episcopum Sanctus Pontifex Innocentius primus, in libris adversus Faustum Manichaeum Sanctus Augustinus, in variis epistolis Sanctus Gregorius Magnus, in epistola ad Germaniae Episcopos Magnus Pontifex Leo, ac varia tradunt Synodi Latinorum. Graeci enim insuper oculos, nares, aures, & pectus unguunt, ac semper unxerunt. Ita liquet ex septimo Canone Constantinopolitano, ex sancto, qui isti Synodo adfuit, Cyrillo Hierosolymae Episcopo, & apud Jacobum Goar ex Euchologiis Graecorum. Ex quibus discet etiam manus ac pedes in quibusdam Ecclesiis fuisse unctos. De qua varietate nec Phorius, nec Michael Cerularius, nec Nicetas Pectoratus, nec ullus alius Schismaticus, nec item ipsa Florentina Synodus movit ullam quaestionem. Utraque semper Ecclesia agnovit solum frontis unctionem esse Sacramento essentialem. Dices hoc ex laudato Cyrillo, qui cum in tertia singulari istius Sacramenti unctiones exposuisset, in quarta Mythagoga Catechesi seipsum recapitulat in haec verba: *Impinguavit tuum caput in fronte per signaculum Dei, quod habes ut exprimat in te sigillum sanctificationis Dei.* Laudat solum frontis signaculum: *Quod nempe istud solum censeat principale atque essentiale.* An reliquae unctiones apud Graecos sint substantiales, an verò dumtaxat caeremoniales, est alibi examinanda quaestio. Quare errant qui Graecorum Confirmationem existimant fieri in toto corpore. Omnino illi habent talem unctionem, sed Baptismo praeviam, purè caeremonialem, quam etiam à Diacono fieri permittunt Apostolicæ, quas Romano Clementi passim adscribimus, Constitutiones. Hæc est illa unctio, ex qua quidam Latini Graecorum Baptisma, quasi quod olei causa nequiret carnem tangere, malè vocaverunt in dubium.

Milites suos.

Quod Christianae Confirmationis Sacramentum nos in Christi milites propriè consecret, Doctor affirmat etiam in libro ad Martyres: *Vocati sumus ad militiam Dei vivit jam tunc, cum in Sacramento in-*

Epist. 21.
Epist. 49.
Qu. 2. 3.
Tract. 7.

Cap. 1.

Lib. 2.
cap. 10.

Lib. 1.
cap. 9.

Lib. 2.
cap. 25.

Cap. 13.

Lib. 2.

Epist. 163.

Epist. 11.

Epist. 7.

Cap. 22.

Lib. 12.
cap. 30.

Cap. 3.

Dei

Dei vivi militiam atque agonem, & adjungit: *Epistates vester JESUS Christus vos Spiritu unxit. Et sic in milites & agonistas consecravit. Istud ipsum tradit etiam in litteris ad Bonifacium Comitem Sanctus Augustinus, distinguens duplex Christi signaculum, aliud quod ejus ovem faciat, aliud quod ejus militem. In sermone de causa Emeriti Donatistæ, Cafarensis in Mauritania Episcopi, adducit & laudat etiam tertium signaculum, quod faciat Christi Domini Comitem. Primum est Baptismatis, alterum Confirmationis, tertium est Sacramentum Sacerdotalis Ordinationis. Hinc item in trigesimo tertio super Sancti Joannis Evangelium Tractatu scribit nos per sacram Christi unctionem fieri luctatores contra Diabolum. Est unctio Christianæ Confirmationis. Ungi nos quasi athletas ad luctum. Etiam affirmat etiam Sanctus Ambrosius in opere de Sacramentis.*

Epist. 50.

Lib. 1. cap. 2.

Celebrat & Panis oblationem.

Hoc ipsum in secunda pro Christianis Apologia asserit Sanctus Martyr Justinus: *Apostoli in Commentariis à se scriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt sibi præcepisse JESUM. Eum enim Pane accepto, cum gratias egisset, dixisse. Hoc facite in meam commemorationem, Hoc est Corpus meum. Et poculo similiter accepto, cum gratias egisset, dixisse. Hic est Sanguis meus: Ac solis ipsi ea tradidisse. Quod quidem etiam in Mithræ mysteriis atque initiis fieri docuerunt per imitationem prævi demonis. Quod namque Panis & poculum aquæ in sacrificiis ejus, qui initiatur, ponatur, verbis quibusdam additis, aut certè scitis, aut cognoscere potestis. Solius aquæ poculum. Hinc & Septimius nullam facit vini mentionem. Ecce exordia nostrorum Aquariorum. Et quidem ex Septimii verbis lucidè vides panis ac vini oblationem esse nobis verum sacrificium, de quo & scripsit librum de oratione, sacrificiis voce assidue usurpans. Et adversus Gentiles, calumniantes nos esse Atheos, & impios in Romanum Imperium, utpotè qui pro Imperatorum salute nollemus sacrificare, scribit in libro ad Scapulam, Afficere Proconsulem: *Sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro & ipsius. Sed quomodo præcepit Deus, pura præce.* Alia pro nostro sacrificio loca habes in libro de cultu fœminarum, libro de corona militis, & in secundo libro ad uxorem. Porro suos seductos per tria ista Sacramenta initiari iussit Diabolus Mithra, quod per eadem etiam Christiani initiarentur. Videri voluit & ipse facere Christianos. Addit Svidas: *Mithram Persæ Solem esse censent, multasque illi victimas immolant. Neque illi quisquam initiari potest, nisi per quosdam suppliciorum gradus se sanctum, & à malis immunem esse probaverit. Suppliciorum gradus memorat etiam in prima adversus Imperatorem Julianum oratione Sanctus Gregorius Nazianzenus: *Collis cruciatus quoque Mi-***

Cap. 2.

Cap. 11.

Cap. 3.

Cap. 8.

thræ Sacris adhibitos. Et in oratione in sancta lumina: Mithræ justum supplicium. Exponit vultus Sancti Gregorii Scholias Nicetas: Mithram nonnulli Solem esse dicunt. Huic festa peragebantur, & præsertim apud Chaldaeos. Illi autem, qui hujus Sacris imbuedi erant, per duodecim suppliciorum genera ducebantur: Nempè per famem, per ignem, per frigus, per verbera, aliosque hujus generis cruciatus. Justam autem hujusmodi poenam vocat Theologus, quod bis supplicii meriti afficerentur, qui talibus rebus fidem haberent, ut mercedem erroris ab eis ipsis, quorum cultui se addixissent, acciperent, dum ab illis ita excruciantur. Quomodo nos nostros Catechumenos, ita & Mithra suos per varia poenitentiae opera ad fuscipiendat tria initiationis Sacramenta purgabat ac præparabat. Ambiebat videri plenè Christianus.

Omnem hanc Diabolicam æmulationem Sanctus Martyr Justinus in dialogo cum Tryphone Judæo affirmat mutuam ex Isajæ Prophetæ de futuro Domini populo verbis: *Iste in excelsis habitabit, munimenta Saxorum sublimitas ejus, panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt. Regem in decore suo videbunt oculi ejus, cernent terram de longè. Æmulationem esse antiquissimam ostendit in commentario de Nympharum antro Porphyrius: *Primus Zoroastes apud Persas, ut narrat Eubalus, speluncam natura factam in Persiæ montibus consecravit in honorem rerum omnium Auctoris, & parentis Mithræ, ut per speluncam significaret mundum à Mithra conditum. Mithræ Sacra fuisse in tenebroso antro peracta dixit supra etiam Sanctus Hieronymus. Istud ipsum statim audiemus ex Septimii nostri libro de corona militis. Ac item affirmat Julius Firmicus in libro de erroribus profanarum Religionum: *Sacra Mithræ in speluncis abditis tradunt, ut semper obscuro tenebrarum squallore demersi, gratiam splendidi ac sereni luminis non videant. Rationem aliam adducit laudatus Justinus: *Qui solis, id est, Mithræ Sacra & mysteria tradunt, eum ex petra natum esse confirmant, & speluncam vocant locum, in quo occultari eos, qui ei credunt, asserunt. Primam ex Danielis, Dominum esse lapidem de monte sine manibus excisum prædicantis, alteram fabulam asserit acceptam ex æmulatione Isajæ Prophetæ in jam adductis verbis: *Munimenta Saxorum sublimitas ejus. Mithræ de pane & vino sacrificium dicit desumptum ex hisce verbis: *Panis ei datus est, aquæ ejus fideles. Addit in hac etiam Prophetia omninò fieri mentionem de pane, quem nobis Christus Dominus noster consuevit tradidit, ut recordaremur corpus eum esse factum, eorum causa qui in ipsum credunt. Et de poculo, quod recolendi sanguinis sui causa consuevit gratias agentibus tradidit. Hæc verba, Regem in decore suo videbunt oculi ejus, nobis resurrectionem carnis spondent, & ex ipsis eandem Mithra etiam suis fidelibus spondit. Res mira. Nam resurrectionem hanc nulla unquam gentilis Secta credidit, adeo ut Atheniensis Schola, omnium penitus Sæcularum inquisitrix & faulrix, ejus prædicatorem Apostolum Paulum celsuerit novorum Dæmoniarum******

rum annuntiatorem, & eum duxerit ad tribunal Areopagi. Quà verò imagine seu ritu eam in suis Sacris Mithra repræsentaverit, hucusque non inveni.

Sub gladio redimit corona.

Hunc locum exponit Doctor in libro de Corona militis: *Erubescite, commilitones, Christi, non jam ab ipso judicandi, sed ab aliquo Mithræ milite, qui cum initiatur in spelæo, in castris verè tenebrarum, coronam interposito gladio sibi oblatam, quasi mimum martyrii, debinc capiti suo accommodatam, monetur obviam manu è capite pellere, & in humerum, si fortè, transferre, dicens Mithram esse coronam suam. Atque exindè numquam coronatur, idque in signum habet ad probationem sui, scubi tentatus fuerit de Sacramento: Statimque creditur Mithræ miles, si deiecerit coronam, si eam in Deo suo esse dixerit. Agnoscamus ingenia Diaboli, idcirco quedam de Divinis affectantis, ut nos de suorum fide confundat & judicet. Affirmat Mithram tria ex Divinis litteris esse æmulatum. Primò, martyrii mimum, de quo hic Septimius: *Sub gladio redimit corona. Deindè, quod fideles suos vetet coronari. Tertio, quod uti nos dicimus Deum vivum ac verum, ita illi Mithram dicant esse omnium suorum operum coronam atque mercedem. Hinc infert coronas esse Christianis à Domino Deo reverà interdictas. Hæc est alia quæstio.**

Cap. 15.

Summum Pontificem in unius nominis Statuit.

Hoc ipsum tradit Doctor in libro de Monogamia: *Idolis certè & monogamia apparet. Pontifex Maximus & Flaminiæ nubunt semel. Cereris Sacerdotes, viventibus etiam vitis & consentientibus, amica separatione viduantur. Uti apud nos conjux in sacrum Ordinem consecratus. Et in libro ad castitatem exhortatorio: *Certè Flaminiæ non nisi univira est, quæ & Flaminiæ lex est. Nam cum ipsi Pontifici maximo iterare matrimonium non licet, utique monogamie gloria est; cum autem Dei Sacramenta Satanas afficiat, provocatio est nostra, immò suffuso, si pigri sumus ad continentiam Deo exhibendam, quam Diabolo quidam præstant. Et in libris ad uxorem: *Sacerdotium viduitatis & calibaticum est apud nationes, pro Diaboli æmulatione. Regem seculi, Pontificem maximum rursum nubere nefas est. Quæ omnia scribit etiam Sanctus Hieronymus in litteris ad Angeruchiam viduam, & in primo libro adversus Jovinianum. Cur Pontifex maximus dicatur Rex seculi, edicit apud Cornelium Tacitum Servus Maligninensis, Flamen Dialis: *Privatis olim simulatibus effectum, ut à Pontificibus maximis Diales ire in Provincias prohiberentur, nunc Deum mun-****

Lib. 1. cap. 7.

Lib. 3. cap. 17.

*re summum Pontificem etiam summum hominum esse non æmulationi, non odio, aut privatis affectibus obnoxium. Agit non de statu & dignitate officii, sed de sola tunc viventis Pontificis persona. Ipsum tamen etiam dignitate fuisse inter homines Romanos summum, lucet ex Comite Lozimo: *In Collegiis Sacerdotum Romæ Pontifices primas tenebant, quos, si vox isthæc Græcam in linguam transferatur, Gephyreos à Pontibus dicere liceat. Hanc autem appellationem hujusmodi quadam causa nacti sunt. Cum necdum homines cultum, qui per imagines exhibetur, intelligerent, primum in Thessalia imagines Deum factæ sunt. Cumque nê delubra forent, effigies Divinas in Penei fluminis ponte statuebant, inditæ illis vocabulo, qui Deum præfati Sacris essent, ut à prima simulacrorum se de Gephyræi, quasi si Pontanos dicas, nuncuparentur. Hoc à Græcis accepto, Romani eos, qui Sacerdotum in Collegiis apud ipsos locum Principem obtinerent, Pontifices appellarunt, simulque sanxerunt, ut eorum in numero Reges etiam propter dignitatis excellentiam conferrentur. Primus quidem Numa Pompilius hunc honorem adeptus est, omnesque deinceps qui Reges appellati sunt, ac post illos Octavianus ipse, qui post eum Romano in Imperio successerunt. Simul enim atque summum Imperium quisque accipiebat, amicus ei Sacerdotalis à Pontificibus offerebatur, & continuò Pontificis maximi titulum usurpabat. Ac ceteri quidem Principes universi libentissimis animis hunc honorem acceperunt, & hoc usi titulo videntur, adeoque Constantinus etiam, positus Imperio, licet à recta in sacris rebus via deflexisset, & Fidem Christianorum amplexus esset: Itemque post illum reliqui Ordines secuti, & Valentinianus atque Valens. Cum ergò Pontifices ex more talem habitum Gratiano obtulissent, aversatus est id quod petebatur, ratus non esse fas illiusmodi habitu Christianum uti. Summus Pontifex nec Senatui, nec Augusto Principi, nec ulli hominum suberat, ideoque ipsum, præsertim post tanti apicis cum Augusta dignitate factam ab Octaviano Imperatore consolidationem, merito licuit appellare Regem seculi.**

Et hinc æterna laude dignus est gloriosus Martyr ac miles Theodoros, gentilibus tyrannis summum sibi, dummodò Christianam Religionem egeret, Pontificatum spondentibus respiciens apud Sanctum Gregorium Episcopum Nyssenum: *Perniciosa promittendi sœnem factum. Caput & summum malorum mihi promittitis. Et qui piè & rectè vivere statuit, præstat in domo Domini abjectum esse, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Me etiam Imperatorum miseret, quod cum per se satis magna inter homines dignitate ob Regium Imperium sint præditi, Pontificis appellationem sibi sumperint, & lugubri atque obscura purpura hujus indignitatis nomine induantur ad imitationem infelicium Pontificum, in dignitate splendida atque illustri triste & inamœnum gestantes indumentum. Nonnunquam autem impuro Altari appropinquantes, pro Imperatoribus coqui sunt, aves occidentes, & miserorum peccorum viscera rimantes ac perscrutantes, & spurcitiæ sanguinis, tamquam*

Lib. 4.

Lib. 4.

macellarii quidam lani carnium venditores, vestem facientes. Hinc item intellige hæc Sancti Cypriani ad Antonianum Episcopum verba de Imperatore Decio, in Sanctum Cornelium recens electum Pontificem scribente: *Multò patientiùs & tolerabiliùs audivit levari adversus se æmulum Principem, quàm constitui Romæ æmulum Sacerdotem.*

Cap. 1. Romanum Christianorum Episcopum fuisse etiam tunc passim inticulatum Pontificem maximum, lucet ex Septimii nostri libro de pudicitia. Augustum titulum à Christianis deinceps non usurpari edixerat Decius, ideoque & post Sancti Fabiani mortem urbi nullum de cætero creari Episcopum. At mandatum sprevit urbica Christianitas, elegitque & consecravit Cornelium. Hinc tanta Principis rabies, qua hunc uti Edictis suis rebellem quæsitit gladio ferendum, crucifigendum, igne cremandum, aut alio supplicio laniandum. Patientiùs tulit à Gallo & Volusiano Imperio, quàm à Cornelio invadi titulum summum Pontificatus. Quòd nempe hic esset Imperio major. Et hinc subdit de Cornelio Cyprianus: *Tyrannum, armis & bello postmodum à Gallo & Volusiano victum, prior Sacerdotio suo vicit.* Etenim eo invito permansit summus Pontifex. Ex quo vides Romanum Episcopatum semper fuisse summum, majorem Romano Imperio, Pontificatum totius Christianitatis.

Æterna laude ob titulum istum abjectum dignus est etiam Imperator Gratianus. Quis enim germanè Christianus velit vel solo titulo esse summus Pontifex Dæmoniorum? Et hinc Gratianus successit Theodosius gentile Pontificum collegium penitus exstinxit, & ejus possessiones transcripsit in suum fiscum. Quibus de rebus videantur Eruditus Onuphrius Panvinus in libris de Romana civitate, & Jacobus Gutheries in opere de Sacerdotio gentili. Porrò Flaminica fuit vel femina Flamen, vel certè Flaminis uxor, quæ uti apud nos Christianos majoris Clerici uxor, quoad monogamiam fuit ad patrem cum suo marito legem adstricta. Nequit vidua assumi, aut post viri mortem ad alias nuptias transire. Adeo accuratè Dæmon est nostra æmulatus. Et quidem quòd Magnus Constantinus, aliique usque ad Gratianum Christiani Imperatores istum & titulum & habitum gesserint, Zozimo attestantur antiquæ atque authenticæ inscriptiones. Quasdam & in suis Annalibus & in suis ad Romanum Martyrologium Notis adducit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius. Istarum aliquæ eundem titulum inscribunt ipsi etiam Gratiano. Quin & Ausonius Gallus in oratione, qua isti Principi pro delata Consulatus dignitate agit gratias, ipsum appellat atque laudat Pontificem maximum. Et iste Consulatus contigit quarto anno Gratiani. Nempe licet Christianissimus Princeps paganum titulum refutasset ac refutaret, plures tamen, & gentiles & Christiani, non desierunt illum deferre. Hinc Zozimus addit: *Cùm Sacerdotibus stola reddita fuisset, ajunt quibus dignitate Princeps inter eos erat, dixisse;*

Si Princeps non vult appellari Pontifex, admodum brevi Pontifex maximus fiet. Erat amarissimus sarcasmus, hoc sensu: Si Gratianus nolit esse Pontifex maximus, Maximus brevi assumet tyrannidem, invadet Imperium, atque ipse admitret Pontificatum. Et priora omnino evenerunt. Ex quo non vanè colligitur ista tyrannis, & optima Principis cædes à gentilibus fuisse concepta & procurata. An Maximus istum gentilem titulum admiserit, non possum affirmare. Hæc interim est causa, ex qua Gratiani Successor ac vindex Theodosius exstinxit omne Pontificale Collegium, ac ejus bona in Fiscum transcripsit. Abstulit gentilibus ansam deinceps talia in Principem machinandi.

Et ista forsitan est ratio, ex qua Arianorum Eusebiana factio Imperatorem Constantium per indignissimam adulationem appellavit Episcopum Episcoporum. Quòd ita appellaverit, ac ipse se appellari permiserit, dixerit affirmat in litteris ad suos Monachos Sanctus Athanasius: *Quis videns Constantium in decernendo Principem se facere Episcoporum, & præsidere judicis Ecclesiasticis, non meritò dicat illam esse eam ipsam abominationem desolationis, quæ à Daniele prædicta est?* Et in libro, qui pro Dei Filio moriendum docet, scribit Lucifer Episcopus Calaritanus: *Constanti, crebrò sunt acclamantes Ariani tui dogmatis Episcopi, Episcopum te esse Episcoporum.* Scelerata factio in suo Philippo-Politano conventiculo Sancti Petri Apostoli privilegia horrendè laceraverat, abjecerat Romanæ Cathedræ Primum, Catholicæ Ecclesiæ Monarchiam in trium Patriarcharum Aristocratiam demutare tentarat, ac insuper noverat Christianitatis unitatem stare non posse sine unitate capitæ: Hinc istud caput garrivè esse Augustum Principem, & in ipso Patriarchas omnes atque Ecclesias uniri. Garrivit Christiano Principi esse istud ipsum jus in Christianitatem, quod gentili Principi semper detulerat Romana gentilitas: Summum sacrarum rerum Pontificatum. Et ambitiosus Constantius ista credidit. Hinc Magnus Athanasius dixit illum esse abominationem desolationis. Eusebiani schismatis sordes refoverat factio Acaciana, ideoque & ex eodem spiritu acerrimus ipius Fautor Augustus Anastasius resumpsit gentilem titulum, & in litteris ad Romanum Senatam se inscripsit Pontificem. Exstant litteræ in Regesto Hormisdæ Pontificis. Jubere ille Princeps volebat omnibus, per nullum sibi juberi, ideoque videretur se erexisse in novum Idolum. Quidquid sit, è Christianis Imperatoribus ille solus resumpsit sacrilegum titulum. Porrò an Constantinus ac ejus Successores, idololatricum titulum, ac præsertim idololatricam stolam admittendo & usurpando, non peccaverint graviter in Christianam professionem, est non modica quæstio. Est res non imitanda. Et ipsam Gratianum quàm optime excussit.

Post. epist. stolam

Habet

Habet & Virgines, &c.

Hocce gentilium Continentes Doctor exponit in libro ad castitatem exhortatorio: *Novimus & continentibus civitatis, & quidem Tauri illius Egyptii Antistes. Fœminas verò Cereri Africanæ: Cui etiam spontè abdicato matrimonio adnescunt, aversantes exindè contactum masculorum, usque ad oscula filiorum. Invenit scilicet Diabolus post luxuriam etiam castitatem perditricem, quò magis reus sit Christianus, qui castitatem recusaverit conservatricem.*

Cap. 13. Et in libro de Monogamia: *Etiàm bovis illius Egyptii Antistes de continentia infirmitatem Christianorum judicabunt.* Eadem repetit in primo ad uxorem libro, & adjungit de Africanis Cereris Sacerdotibus: *Durante usu perseverant in tali viduitatis disciplina, quæ pietatis etiam sanctæ solæritate, utique filiorum oscula, excludit.* Notandæ sunt voces, *Durante usu:* Ostendunt illam continentiam non fuisse perpetuam, sed ad sola dignitatis aut ministrationis tempora restrictam. Etenim quòd perpetua castitas sit solis Christianis proprium Divinæ gratiæ beneficium, ipsumque cunctis gentilibus fuisse supremæ admirationi, est supra demonstratum ex Sancto præsertim Joanne Chryostomo.

Etiàm paganarum Virginum Doctor meminit in eodem loco libri exhortatorii ad castitatem: *Continentiam Dtabolo quidam præstant, nunc virginitate, nunc viduitate perpetua. Novimus virgines Vestæ, & Junonis apud Achajæ oppidum, & Apollinis apud Ephesos, & Minervæ quibusdam locis.* Et in libro de Monogamia: *Sunt & quæ de tota continentia judicent virgines Vestæ, & Junonis Achajæ, & Dianæ Scythicæ, & Apollinis Pythi: Erubescere caro, quæ Christum induisti.* Alludit ad Domini verbum: *Viri Ninivite surgent in judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam.* Adverte esse verba transversa ad Montanum Tertulliani. Homo Montanista garrivè gentiles esse nobis castiores. Eadem pluribus repetit in primo ad uxorem libro, atque adjungit: *Hec Diabolus suis præcipit, & auditur. Provocat nimirum Dei servos continentia suorum, quasi ex æquo. O continentiam gebenna Sacerdotem! Nam invenit quomodo homines etiam boni sectationibus perderet, & nihil apud eum refert, alios luxuria, alios continentia occidere.* Vestales suas etiam vario & eximio honore impartiverunt Romani. Ipsarum invasio fuit habita inter summa crimina Imperatorum Heliogabali ac Neronis. Quòd ipsarum lapsus punire neglexerint, notantur etiam Titus ac Vespasianus.

Christ. Lupi Opera Tom. IX.

Numa Pompilii Superstitiones revolvamus, &c.

Numa Pompilii Regis & institutorum ab ipso Sactorum meminit Doctor etiam in libro Apologetico: *Homo fuit Pompilius Numa, qui Romanos operosissimis superstitionibus oneravit.* Et infra prodit ac ridet numerosissimos Romanorum suo tempore Deos, atque adjungit: *Nam etsi à Numæ concepta est curiositas superstitiosa, nondum tamen aut simulacris aut templis res Divina apud Romanos constabat. Frugi religio, & pauperes ritus, & nulla capitolia certantia cælo, sed temeraria de cespite altaria, & vasa aduc Samia, & nidor exillis, & Deus ipse nusquam. Nondum enim tunc ingenia Græcorum atque Thuscorum fingendis simulacris urbem inundaverant.* Quod ipsum ampliat atque elucida in secundo libro ad Nationes. Et in primo Stromatum libro scribit Sanctus Clemens Alexandrinus: *Numa Rex Romanorum erat quidam Pythagoræus, ex his autem quæ à Mose tradita sunt, adjutus, prohibuit Romanis, ne hominè aut animalè similem facerent Dei imaginem. Cùm itaque centum & septuaginta primis annis templa edificarent, nullam imaginem, nec effigiem nec depictam fecerunt. Oculè enim eis indicaverat Numa, quòd id quod est optimum, non alia ratione, quàm sola mente, ulli licet attingere.* Et Imperatori Juliano Apostatæ, qui Numam Regem à singulari sapientia ac probitate laudabat, in sexto adversus illum libro respondit Sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus: *Quando Julianus ait, ut Numa prohibitis singularis fuit ac sanctitatis eximia, quæ & plurimas de rebus sacris leges tulit, tempestivè exquiramus, quæ ratio cultus ac religionis illa fuerit. Scripsit igitur de illo Dionysius Halicarnassæus, qui Romanorum historiam accuratè composuit, delubra ac templa extruxisse, nullo in eis credè simulacro. Nam cùm Pythagoræ Philosophiam præcipuè commendaret, ac ejus in Placitis prorsus esset, Deum formæ omnis ac figuræ expertem putavit. Spiritualibus autem victimis illum placari, non materialibus affirmabat. Quare Fidei templa extruxit, qua sola, quantum hominè fas est, Numen contemplamur. Et cives, cùm per Fidem jurarent, ejus religione teneri voluit. Quòd Fidei, ac insuper Pacis templa extruxerit, affirmat etiam Alexandrinus Clemens in quinto libro laudati operis. Non quòd Fidem ac Pacem censeret esse Deos aut Deas, sed quod per alteram ad Deum tendere, per alteram non oporteat inter proximos coram Domino Deo conversari. Quare non sufficit Sancti Isidori Hispalensis Episcopi Chronicon: *Numa Pompilius primus apud Romanos Pontifex & Virgines Vestales instituit, falsorumque Deorum numerositate civitatem implevit.* Quòd numerosissimis superstitionibus oneraverit populum, jam audivimus à nostro Doctore. Verùm non oneravit numerositate falsorum Deorum, longè minus Idolorum. Etenim pleraque ista à nostro*

Cap. 21.

Cap. 25.

Cap. 17.

Fol. 204.

Fol. 193.

Fol. 548.

Moyse mutatus est, cujus lex, licet multis legibus fuerit morosa, unum tamen Deum colendum rigidissime præcepit. Et sine imaginibus. Nec ista in Numa admireris; etenim etiam Imperator Adrianus, Christiani nominis persecutor crudelissimus, sibi in nostris Basilicis adeo complacuit, ut ad ipsarum imitationem suis Diis extruxerit templa sine simulacris. Et quod ipsa, per Senatum clausa ac deserta referare ac reparare, atque in usum ducere voluerit, sed non potuerit Imperator Alexander, testatur in ejus vita Ælius Lampridius. Ita Diabolus semper & ubique stupuit Divinam Majestatem ac ejus sacra Instituta æmulari. Et sic esse sicut Deus. Ista originalis superbia in ipso nunquam moritur, nunquam morietur. De profanis Numæ Sacris meminim item in libris de Dei civitate Sanctus Augustinus, demonstrans et ipsum & ejus uxorem fuisse hydromanticos, ubi videntur mortui Divinare. Est Dæmoniaca communicio & ars, damnata etiam a gentilibus ante Domini in carne adventum, ideoque & libros, in quibus superstitionum suarum Auctores & causas expresserat, ipse Numa in terra desedit & abscondit. Eos postmodum cujusdam Terentii bubulcus aratro eruit, detulit ad Senatum, Senatus uti rem patienter Dæmoniicam per Prætozem jussit incendi. Cœcum Senatum, qui libros damnavit, & contenta in ipsis sacrilegia retinuit, merito ridet laudatus Augustinus. Numa igitur Divina & Dæmoniaca commisit. Ita iolet Diabolus humanum genus circumducere.

Sanctorum Christianorum.

Vox, Sanctus, est antiquus Christianorum titulus, quo in epistola ad Ephesios utitur & Sanctus Paulus: *Omnibus Sanctis qui sunt Ephesi, & fidelibus in Christo JESU*, Sanctos hic à fidelibus distinguit Sanctus Primasius, rectius vero Sanctus Hieronymus confundit. Nam qui in Christo JESU fidelis est, acceptam in Baptismo fidem & inita sanctæ vitæ pacta custodit integre, ideoque non potest non esse Sanctus. Omnis Christianus, licet non vitæ actu, tamen Sacramento & debito est talis, ideoque nos, qui Secreta cordis non possumus rimari, titulum istum omnibus communiter impartimur. Eundem titulum Apostolus impartitur Philippenibus. Quare addat, in Christo JESU, exponit in prima super istam epistolam homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Quoniam verisimile erat Judæos etiam seipos Sanctos nominare ex primo illo Oraculo, ubi dicitur sunt populus Sanctus & peculiaris, propterea Apostolus addit: Sanctis in Christo JESU. Hi enim soli Sancti; illi vero reliquo jam tempore profani.* Titulus præsertim debetur, ac semper delatus fuit Episcopis, Clericis, & Monachis. Illis enim inest singularis consecratio, & singularis obligatio ad Sanctam vitam. Quas ob causas omnis Christianitas suos Episcopos

olim appellavit sanctissimos. Ab aliquot sæculis Latina Ecclesia titulum desertit foli Romano Pontifici. Mos videtur originem ducere à Sancto Gregorio septimo, qui etiam Papæ titulum foli Pontifici reservavit. Græci antiquum morem ferè retinent. Episcopos omnes, præsertim Metropolitanas, etiamnum appellant Sanctos, immò Sanctissimos. Attamen solos Patriarchas inscribunt *plenè Sanctissimos*.

Quæ titulorum cura ac distinctio non dumtaxat apud Romanum Imperium, sed etiam apud Ecclesias est antiquissima. Etenim in decimi tertij Psalmi Commentario Sanctus Joannes Chrysostomus Nabuchodonosoris Regis, & per ipsum Diaboli verba, *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo*, commentatur: *Diabolus voluit Deo esse æqualis. Sustulit, Deus, & posuit, Altissimus, erubescens eum nominare, quem negaverat. Itætiã facit quilibet hæreticus, vehementissimus in tempore persecutionis, loquens cum Pontifice. Nec enim vocat Pontificem, nec Archiepiscopum, nec Religiosissimum, nec Sanctum. Sed quid? Reverentia tua, Sapientia tua, Prudentia tua, Justitia tua; Et nomina illi adducit communiã, ejus negans auctoritatem. Dicere etiam recusat: Tua Sanctitas, Tua Religiositas. Quia nempe in Catholico Antistite non vult profiteri Sanctimoniam, aut veram Religionem. Quare septimus Gregorius, aut quivis alius Pontifex, qui cœpit Ecclesiasticis titulis modum ac distinctionis limites figere, non caruit antiquo fundamento.*

Et isti hæretici videntur juxta sua principia non malè egisse. Etenim Sanctus Augustinus Catholicos Episcopos & Clericos, quibus scribit, passim appellat *Sanctos, Sanctissimos, aut Beatissimos*, non ita verò hæreticos: *Ipsos solummodo appellat Dilectissimos ac Prædicandos.* Et ad nobilem atque Catholicum virum Dulcimum, qui ad Gaudentium Thamugadensem Donatistarum Episcopum scripserat, *Religionem Tuam Scripta percipi*, scripsit: *Non discutiam, quomodo dixeris, Religionis Tuæ, homini quem potius irreligiosum putas. Reddidisti quippè honorificentiam, sicut reddendam existimasti, quia ille te honorificentius tractavit in litteris, quas ad te dedit; quam Catholicus hæreticæ debuit; putans tuam mentem sua tali sermocinatione sanabilem.* Et Sanctus Augustinus habuit in sua opinione Collegas. Etenim de Sancto Cyrillo Hierosolymæ Episcopo scribit in historia Ecclesiastica Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius: *Hujus Cyrilli fertur epistola ad Imperatorem Constantium, in qua Pissimum eum vocabat. Undè quidam ei, quasi Ariano derogant, dicentes, hunc etiam Homousii vocem racuisse in institutionibus, quas exposuit ad profectum imperitarum plebium, ad Baptisma propter vivificæ Crucis miracula accedentium. Falluntur autem atque delinquunt. Oportebat enim Imperatorem, ex simplicitate, & non ex affectu, versutia Ariatorum in hæresim surreptum, & à Paganismo necdum perfectè conversum, Pissimum dispensatoriè dicere. Quod ipsum plenè scribit*

San.

Sanctus Martyr Theophanes, addens istos Cyrillo adversantes Episcopos *judicio peccasse*. Ambo affirmant Pissimi, adeoque & Religiosissimi atque Sanctissimi titulum etiam hæretico & Laico posse ex causis dispensatoriè adscribi. Et nobilis Dulcimum factum Sanctus Augustinus, licet improbaverit, non damnavit, sed purgavit atque excusavit.

Et quidem Sanctus Theophanes atque Cardinalis Anastasius agunt de Romanorum Imperatore, quem licet hæreticum, immò licet paganum Christianitatis persecutorem, nostri optimi Majores semper appellarunt Pissimum atque Sanctissimum. Etenim ad Æmilianum, Augustalem Ægypti Præfectum, de pagano Imperatoribus Valeriano & Gallieno dixit Sanctus Dionysius Patriarcha Alexandrinus: *Nos unum Deum, qui Valeriano & Gallieno, viris Sanctissimis, Imperium largitus est, & colimus & veneramus.* Ita habes in Ecclesiastica historia Eusebii Cæsarensis. Et ad Imperatorem Constantium, Catechumenum atque hæreticum, rescripsit universa Ariminensis Synodus: *Tuæ Clementiæ litteras accepimus, Imperator Sanctissime. Eundem titulum plures sancti Episcopi dederunt hæretico Imperatori Anastasio. Et de Imperatore Michael Palologo ac Josepho primo Patriarcha Constantinopolitano scribit Georgius Pachymeres: Cùm per id tempus brevi morturus, ut putabatur, Josephus testes ultimæ voluntatis tabulas vitæ consiciendas censisset, in iis ex more mentionem Imperatoris faciens, ipsi benè precando, nomini ejus vocabulum, Sanctus, non adjunxit, nomini tamen passim Imperatores honorari consueverunt, ex quo sacri*

Unctione olei sunt inaugurati. Eas tabulas ad se delatas Imperator legens, miratus in eis omissionem novam, scripsit ad Patriarcham, ea de re conquerens. Scripsit etiam ad Præfectum Urbis, jubens ferè inquirere, quo id errore, quove consilio ita factum esset. Vide, inquiens, quorùm Josephus me in ordinem redegerit, & Imperii nostri Majestatem imminuerit negato titulo Sancti: An quod me peculiariter illo indignum putet? Imperator Michael istam tituli prætermisionem censuit esse suam degradationem. Et vario ac gravi sensu id demonstravit. Nempè orthodoxus Princeps inveteratum Orientalis Ecclesiæ schisma existinærat, & in Lugdunensi Synodo factam unionem constantissime defendebat, ideoque rogavit: An quod me peculiariter illo indignum putet? Suspiciabatur Josephum perdurare in schismate, ideoque se ab illo censerit indignum isto titulo. Verùm quidam Monachi, pertinacissimi semper Sæctatores istius schismatis, testamentarias Patriarchæ tabulas corruperant, atque omnino censuerant Imperatorem isto titulo indignum. Verùm ipsos Patriarcha corripuit, & jussit tabulas redintegrari.

Ex quo vides istos Monachos idem sensisse cum Sancti Cyrilli Hierosolymitani Adversariis. At longè aliud sensit Basileensis etiam Synodus. Etenim Josephum secundum Patriarcham Constantinopolitanum, *Christi Lupi Opera T. IX.*

Constantinopolitanum, tunc apertè adhuc schismaticum, per suos Legatos appellarunt suam Patriarchalem Sanctitatem. Ita habes apud Sylvestrum Sguropulum in historia Florentini Concilii. Et istorum Legatorum unus fuit summus, Joannes Raguzinus, ex sacro Prædicatorum Ordine Basileensis Episcopus, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ postmodo Cardinalis. Francorum olim Episcopi septimam Synodum arguerunt de multis, & inter Articulos fuit etiam hic: *Quod epistola, quam illi, septimæ Synodi Patres, Sancti Simeonis Stylitæ dicunt, missa ad Justinianum Imperatorem, multum distet à Divinis Scripturis, sive sanctorum Patrum documentis, in eo quod ait præfato Imperatori, Pro quibus commemorantes referimus Divinis vestris auribus.* Et Adrianus primus Pontifex respondit: *Sanctus Ambrosius, ad Gratianum Imperatorem scribens librum Orthodoxæ Fidei, numquid peccavit, quia dixit ei, Sancte Imperator? Et quid extra dixit iste, scribens ad Christianissimum Justinianum Imperatorem pro zelâ fidei suæ, Divinis auribus exprimens? Et ideo Divinis auribus, quia per eas Divinos sermones audit, & fideliter atque orthodoxè eos observat, rectè Divinas aures, videlicet auditum Divinum habere monstratur.* Defunctum Imperatorem Justinianum, quem hæreticum descendisse ad inferna constat, affirmat Evagrius Epiphaniensis, tantus Pontifex appellat Christianissimum, & adjungit etiam legitime potuisse appellari Sanctum. Imitatus est suum Antecessorem Sanctum Agathonem, qui in suis ad Constantium quartum litteris Justinianum longè altiùs extulit. Et istas litteras probavit, ac suis Actis inseruit sexta Synodus. Adrianus tituli fundamentum posuit in auribus, quibus Princeps Divinos sermones audit atque custodit. Existimo quòd intelligat: *Custodire debet.* Georgius Pachymeres tituli fundamentum retulit in Imperatoriam unctionem, seu consecrationem. Verùm hæc est isto titulo longè recentior. Et Constantius, dum ipsum Ariminensis Synodus inscripsit Sanctissimum, erat adhuc Catechumenus. Et Valerianus ac Gallienus erant Gentiles. Existimo titulum à Patribus fuisse fundatum in debito ac sanctitate Imperialis officii. Uti Romanus Pontifex & quivis Episcopus, ita & Romanorum Imperator debet, alio tamen & alio modo, esse Sanctissimus.

Apud confederatas Belgarum Provincias, non minùs quàm apud Catholicos, damnantur clandestina matrimonia. Quoniam verò illi nec Episcopos nec Presbyteros hæreticæ, hæc celebrari oportet coram laico atque hæretico Magistratu, Etiam à Catholicis. Omnes profiteri coguntur se contrahere coram ista Sancta Communitate. Aut sub simili forma. Hinc nuper mota fuit, & multis agitata quæstio, An Catholicis istam professionem possint facere, atque ita contrahere? Ex dictis vides pro utraque contradictionis parte stare & Doctores antiquos, & rationes, Ego cum Sancto Martyre Theophane ac Anastasio Bibliothecario existimo, posse dispensatoriè fieri. Nec enim

enim solus Hierosolymæ Antistes Cyrillus, sed etiam omnis Ariminensis Synodus, & quidem ante lapsam, Sanctissimi titulum dederunt hæretico Constantio. Et Alexandrinus Dionysius qui eundem titulum etiam paganis Imperatoribus adscripsit, est inter præcipuos Ecclesiæ Antistites atque Doctores. Tantos viros censeo nos posse imitari in ipsorum jam dato sensu.

Neque ab Idololatria distare hæreses, &c.

Omni Duplicis divinitatis fabulam esse propriissimam, internam, externa longè pejorem, Idololatriam tradit Doctor etiam in libro Scorpiaco: *Præscribitur mihi, ne quem alium Deum dicam*: Lib. 4. *ne vel dicendo non minus lingua quàm manu Deum fingam, ne quem alium adorem, aut quoquo modo venerer præter unicum illum, qui ita mandat.* Et in libro adversus Praxeam: *Sicut nationes manibus, ita hæretici verbis Idola fabricantur, id est, alium Deum, & alium Christum.* Et in libro de Resurrectione carnis: *Discede ab Ethnicis hæretice, & si unum estis omnes, qui Deum fingitis.* Utique alium Deum à mundi Creatore. Quod ipsum frequenter docet S. Irenæus. In primo libro affirmat Divinam veritatem esse à Marco Ægyptio demutatam in Idolum, & adjungit quemdam Ecclesiæ Seniore, seu Episcopum, in ipsum fuisse olim invecum: *Idolorum fabricator Marce.* In secundo libro scribit de eundis generatim Gnosticis, quod verum Deum blasphemant, ac sibi fingant alium. In tertio libro scribit, quod sibi fingant *Epicuri Deum*, qui neque sibi, neque aliis quid præstet, sed sit nullius providentiæ. Ibidem scribit Platonem, qui eundem Deum dixit esse justum & bonum, fuisse Marcionitis multò religiosiorem. Quod Valentiniani sibi fingant *Epicuri Deum*, etiam in suo adversum illos libro affirmat noster Septimius. De iisdem fabulosis scribit in Philocalia Origenes: *Illis spectra sua mens confinxit.* Hoc est, monstrosa Idola. Istud ipsum contra Manichæos frequenter, præsertim in libris adversus Faustum, asserit Sanctus Augustinus. Affirmat illos, utpotè qui omnino plures Deas colant, esse veros Idololatrias, & quidem paganis, qui licet non Deum verum, veras tamen ejus creaturas colunt, longè peiores: *Quod ea colant quæ omnino non sunt, sed fallacium fabularum vanitate finguntur.* Affirmat non referre, quod Fabulones isti non habeant gentilia altaria, simulacra, victimas, aut thura: *Quasi verò enim non satius sit vel lapidi, qui quoquo modo est, aram construere, & victimam offerre, quàm id quod omnino non est, in deliramento phantasmatis adorare.* De qua pessima Idololatria semetipsum etiam accusat, & gravissimè pœnitet in libris Confessionum. Eandem affirmat grassari apud Priscillianitas. Item de Antropo-Morphitis ac Ariani scribit in litteris

ad nobilem virum Consentium, & affirmat omnem carnalis de Deo cogitationis compositionem & vanum signum esse in cordibus nostris, nobilissimo utique altari, fixum Idolum. Quod ejus assertum Consentius uti fortissimum, id est, verissimum laudavit. Ariani fuerunt Tri-Teitæ: Quis ergo neget veros fuisse Idololatrias. *Quid est enim, inquit in libro contra Fastidiosum Ariani sermonem Sanctus Fulgentius, Deum majorem & Deum minorem in singulis Personis dicere, nisi diversi generis Idola, non in parietibus, sed quod deterius est, in cordibus collocare? Quin & omnem generatim de Deo errorem esse plenam Idololatriam confirmat Sanctus Augustinus in quæstionibus super librum Judicum, hæc Josue verba ad populum, Auferte Deos alienos de medio vestri, docens non de gentium simulacris intelligenda, sed de cogitationibus à Deo alienis. Quisquis enim talem cogitat Deum, qualis non est Deus, alienum utique Deum & falsum in cogitatione portat.* Et hinc lucet etiam Martinum Lutherum & Joannem Calvinum, qui blasphemant Deum esse peccati authorem, plenos esse Idololatrias, pessimeque Idololatriæ doctores. Eorum Deus est Philistinorum Dagon, contra quem in sermonibus per Parisienses Theologos adjectis declamat idem Augustinus: *Si vis esse templum veritatis, frange Idolum falsitatis.* Omnem omnino hæresim, quod humanæ sapientiæ ac eloqui pigmentis coloretur, esse aurea & argentea simulacra asserit Sanctus Prosper in commentario Psalmorum. Et ex his principiis Imperator Emmanuel Comnenus justit in Mahometis Deum jaci anathema. Hoc est in Mahometicæ mentis Idolum.

Lutherani & Calvinistæ se purgare non possunt, eò quòd unum ac trinum Dominum Deum profiteantur, & aliam non fabulentur Divinitatem. Etenim eadem omnia professus ac protestatus fuit Pictor Hermogenes, & tamen adversus illum scripsit Septimius: *Christum Dominum non aliter videtur aliter cognoscere, alium tamen facit quem aliter cognoscit. Imò totum quod est Deus aufert, nolens illum ex nibilo omnia fecisse.* Dominum Deum esse non Creatorem, sed dumtaxat Factorem seu Eductorem dixit Hermogenes: Hinc in illius mente Dominum Deum destrui, & alium fingi Septimius asseruit. Longè magis istud asseritur de illis, qui Dominum Deum blasphemant esse Auctorem peccati. Quin & ipsum lucidè asseruit. Etenim Hermogenis lapsus duxit ortum ex quæstione, Unde malum? Hoc quia in Dominum Deum horrebat referre, retulit in materiam, ex qua ille debet producere. Hinc Septimius: *Pluribus & indignioribus destructionibus Deum objiciunt.* Affirmat Divinam Majestatem magis destrui ab illis, qui ipsam dicunt compulsam ad mala producenda ex materia, quàm ab illis qui tradunt ipsam ex arbitrio illa creasse. Affirmat in amborum mente veram Divinitatem destrui, & falsam fabricari. Erudicus ac insignis est hiejus de æterna materia sarcasmus:

Cap. 23. *Materia non planè est sine causa. Nam etsi mundus non est factus ex illa, sed hæresis facta est, & quidem hoc impudentior, quod non ex materia facta est hæresis, sed materiam ipsam potius hæresis fecit. Eadem arte hæresis in humanis mentibus facit spiritalia Idola.*

C A P U T X L I.

Quàm vana & irregularis Hæreticorum disciplina!

Non omittam ipsius etiam conversationis hæreticæ descriptionem, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana sit; sine gravitate, sine auctoritate, sine disciplina; ut fidei suæ congruens. In primis quis catechumenus, quis fidelis, incertum est: Pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant. Etiam Ethnici si supervenerint. Sanctum canibus, & porcis margaritas, licet non veras, jactabunt. Simplicitatem volunt esse prostrationem disciplinæ, cujus penes nos curam, lenocinium vocant. Pacem quoque passim cum omnibus miscent. Nihil interest illis, licet diversa tractantibus, dum ad unius veritatis expugnationem conspirent. Omnes tument, omnes scientiam pollicentur. Antè sunt perfecti catechumeni, quàm edocti. Ipsæ mulieres hæreticæ quàm procaces! Quæ audeant docere, contendere, exorcismos agere, curationes repromittere, forsitan & tingere. Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconstantes. Nunc Neophytos conlocant, nunc sæculo obstrictos, nunc apostatas nostros, ut gloria eos obligent, quia veritate non possunt. Nusquam facilius proficitur, quàm in castris rebellium, ubi ipsum illic esse, promereri est. Itaque alius hodiè Episcopus, cras alius. Hodiè Diaconus, qui cras Lector. Hodiè Presbyter, qui cras Laicus. Nam & Laicis Sacerdotalia munera injungunt.

S C H O L I O N.

Sine Auctoritate.

EX Romano jure desumpta est hæc vox, ejusque vim discas ex hisce Cornelii Taciti verbis in libris Annalium: *Magno adsensu celebrata Patii Thraçæ sententia, non tamen Senatus-Consultum fieri potuit, ab ineuntibus Consulibus ea de re relatum. Mox auctore Principe sanxerunt.* Et in alio ejusdem operis libro: *Confidius Equus, & Cælius Cursor, Equites Romani, auctore Principe & Decreto Senatus puniti.* Eodem sensu ait

Pompejum Consulem *Legum suarum & auctorem fuisse & subversorem.* Et de seipso Consule dixit in Oratione pro Cornelio Balbo Marcus Tullius: *Harum ego sententiarum princeps & auctor fui.* Romani Consules, adeoque & Augusti postea Principes, duplicem in Senatu habuerunt potestatem: Jus relationis, & primi jus suffragii, cui nullus sine firmis fundamentis refragari poterat, ideoque ipsum Septimius noster in libro Apologetico appellat *Suffragii Prærogativam.* Nihil à Senatu decidi poterat, nisi ab ipsis relatum seu propositum, & primò esset principali ipsorum suffragio probatum. Et quæ ita decidebantur, fiebant ipsis auctoribus, seu ex ipsorum auctoritate. Ita suam Vincentio Galliarum Præfecto

Lib. 12. tit. 15. No scriptam legem Arcadius & Honorius vocant suam *Autoritatem*. Exstat lex in Codice Theodosiano. Qua phrasi & alie leges utuntur. Ita in Ecclesiastica historia scribit Sanctus Sulpitius Severus: *Nicæna Synodus auctore Hæro confecta est. In suis Notis Georgius Hornius voce ista suam dumtaxat & consilium importari autumat, aliudque hic præ cæteris Episcopis non egisse Hosium, nisi quod Constantinum Augustum ad indicendam Synodum permoverit. Synodalem Romanæ Ecclesiæ Præsidentiam homo Calvinianus ita nitiur exsufflare. Verum & Relationem & Suffragii Prærogativam voces istæ important, atque ita lucidos characteres Præsidentie. Ita ad Sanctum Leonem Pontificem scripsit de Chalcedonensi Synodo Imperator Marcianus: Per celebrandam Synodum te auctore. Et ad Dioscorum Alexandria Patriarcham de secundo Ephesino Concilio Imperator Theodosius: *Autoritatem & Præmum, id est, Præsidentiam, Tuæ præbemus Beatitudini.* Eandem auctoritatem in sua Synodo, Diocesi, Provincia, ac Parochia habet omnis Patriarcha, Primas, Metropolitæ, Episcopus: Nihil istic sanciri potest, nisi quod ipsi sua & Relatione, & Suffragii Prærogativa probaverint. Ita Dei Ecclesia est vera castrorum acies ordinata. Verum apud hæreticos quilibet est Magister, unusquisque Spiritus lumen & Apocalypsim habet, nullus pro altero captivum intellectum. Hinc Doctor noster rectè dicit ipsos esse sine auctoritate. Neque mirum. Quales enim Episcopos passim habeant hæretici, in litteris ad suos Monachos edicit Sanctus Athanasius: *Omnes apud illos sordibus sciant, & eorum Catascopi, hoc est, Exploratores, cum minimè sint Episcopi, longè magisiosissimi sunt. Quod si quis apud eos Episcopus esse velit, non illi occiditur, Oportet Episcopum esse irreprehensibilem; sed hoc illi dicitur, Sentias contra Christum, nec de moribus tuis sis anxius.* Et ad Italiam ac Galliam Episcopos scribit de iisdem Arianis Sanctus Basilius: *Eversæ sunt probatæ doctrinæ; confusa & soluta pietatis vincula, dominandi libido eorum, qui non timent Dominum, Præfecturas invasit. Qui in graviores blasphemias relapsus est, in populi Episcopatum præ aliis eligitur. Perit gravitas Pontificum, Canonum observatio exacta pessumit, multa peccandi libertas patet. Hos dicit esse hæreseon fructus. In epistola ad Evalemos addit hunc esse consuetum lusum Arianorum. Quæ omnia longè majori licentia sunt grassata apud Gnosticos. Ejusmodi Antificibus quæ possit esse auctoritas, quæ reverentia, quæ Suffragii aut Judicii Prærogativa? Hinc sicut illi Deo, ita & ipsis rebellat seductus & corruptus populus, figitque sibi hanc Donatistarum regulam: *Quod volumus sanctum est.***

Epist. 66.

Sine disciplina.

Disciplinam à fide Doctor etiam distinguit in libro de Monogamia, dicens fidem esse principalem regulam, & priorem disciplinam. Distinguit fidei regulam & ordinem disciplinæ. Arguit nos orthodoxos, quod noviter à Montani Paracletio institutam Monogamiam disciplinam exprobramus in hæresim. Affirmat Paracletum illum, qui totum Apostolicum Symbolum, fidei regulam, plenè admittat & suis imponat, non posse esse hæreticum, aut Evangelicæ veritati contrarium, quoniam ista contrarietas non ex novitate disciplinæ; sed ex solo prædicationis adulterio fit dignoscenda & judicanda. Ante quis de Deo hæreticus sit necesse est, & tunc de Instituto. Et Dominus, ubi fidei regulam plenè tradidisset Apostolis, adjunxit: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Ista multa Septimius vult esse disciplinam. Disciplina igitur est, non fidei & dogmatum, sed morum ac rituum regula. Quod ipsum amplè tradit in exordio libri de velandis Virginibus. Istic demonstrat fidei regulam esse æternam, immobitem, ac irreformabilem, disciplinam autem posse moveri, ac pro tempore variari. Hic dicit ipsam apud hæreticos semper esse corruptam atque neglectam, istudque esse lucidum signum etiam corrupti dogmatis. Et rectè. Etenim justus ex fide vivit, ideoque ubi est recta fides, non potest non esse studium & cura bonorum morum.

Cap. 1.

Cap. 2.

Quis Catechumenus, &c.

Doctor agit in Marcionitas, de quibus Sanctus Epiphanius: *Mysteria, Catechumenis cernentibus, apud Marcionem celebrantur.* Et rursum: *Nihil est apud illos, nisi ludibrio & risu dignissimum, cum vel mysteriis ipsis, adstantibus Catechumenis, operari non dubitent.* Et in Apostolicæ ad Galatas epistolæ Commentariis Sanctus Hieronymus, hæc verba, *Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis*, exponens scribit: *Marcion hunc locum ita interpretatus est, ut putaret fideles & Catechumenos simul orare debere, & Magistrum in oratione communicare discipulis, illo vel maximè elatus quod sequatur, In omnibus bonis. Cum utique si de oratione sermo fuisset, non debuerat ei præcipi qui catechizatur, sed ei qui catechizat, id est, non discipulo, sed magistro. Mandat ergo Catechumenis Apostolus, ut quomodo à Magistris suis spiritalia accipiunt pabula, ita ipsis impartiantur corporalia. Porro antiquam orandi regulam exponit Auctor Apostolicarum Constitutionum: *Fidelis ne quidem in domo precetur cum Catechumenis.**

Heret. 4.

cap. 3.

Cap. 5.

Lib. 2.

cap. 14.

Non

Part. 1. cap. 89.

F. 142.

Non enim æquum est ut baptizatus cum non baptizato pariter inquinetur. Etiam in Decreto suo Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus adducit hunc Canonem: *Catechumeni manducare non debent cum baptizatis, neque eis osculum dare.* Uti in regulatis Cænobiiis Novitii cum Professis, ita in benè formatis Ecclesiis Catechumeni cum baptizatis non possunt esse familiares, quasi par cum pari. Antiquæ Ecclesiæ habuerunt distincta loca, in quibus Fideles à Catechumenis oportebat discerni tempore orationis & concionis.

Hanc disciplinam laudat ac insigniter exponit Origenes in tertio libro contra Celsum. Celsus garriverat nostros Episcopos esse nullius ponderis, utpote qui Philosophos ac alios Eraditos vitarent, & vulgarem ambirent plebeculam, atque ibi se ostentarent Doctores. Origenes respondit plebem etiam à Philosophis non negligi, & profequitur: *Quod si Philosophi culpandi non sunt, dum hæc faciunt, videamus an non Christiani longè meliùs plebejam multitudinem ad honestatem provocent? Nam illi propalam apud vulgus hominum discentes, non sunt curiosi in discernendis auditoribus, sed promiscuè qui vult, adstat & auscultat. Christiani vero, quantum possunt, præexaminant animos audire se cupientium, & primò privatim instructos, priusquam in cæcum recipiantur, ubi videntur eò processisse, ut honestæ vitæ sint cupidi, tunc demum introducunt, distinctis ordinibus, altero recens admissorum, nequid affectuorum lustrationis Symbolam, altero eorum, qui quantum in se est, demonstrant sibi propositum esse, nihil aliud nisi cum Christianis vellet & sentire, inter quos nonnulli Præpositi sunt, qui in vitam, & mores eorum, qui admittuntur, inquirant, ut non concessa facientes Candidatos Religionis ardeant à suis Conventibus, cæteros horum dissimiles excipiant ex animo, & quotidianis accessibus faciant meliorem.* Affirmat non solummodo fideles fuisse distinctos à Catechumenis, sed etiam horum fuisse varios gradus: Et singulis in Ecclesiæ Conventu existisse suam classem & locum. Septimius Gnosticos, ac præsertim Marcionitas arguit, quod has classes non discernere, sed omnia gentili more æquarent atque confunderent.

Quæstio est, An hæc disciplina sit Apostolica? Rationem dubitandi facit in vigesima nona super primam ad Corinthios epistolam homilia Sanctus Joannes Chrysostomus, ad Apostoli verba, *Nemo potest dicere, Dominus JESUS, nisi in Spiritu Sancto*, scribens: *Quid ergo dixerimus de Catechumenis? Nam si nemo potest dicere Dominum JESUM, nisi in Spiritu Sancto, quid de illis dixerimus nominantibus quidem ejus nomen, privatis autem Spiritu? Sed de his nunc non agitur. Non enim erant tunc Catechumeni. Sed de fidelibus, aut infidelibus.* Et certè Sanctus Petrus Cornelium Centurionem, Sanctus Philippus Diaconus Regium Eunuachum, & alii Apostoli alios ad nulla coegerunt Catechumenatus tempora, sed credentes statim baptizarunt. Sanctus Petrus in Pentecostes die aliquot millia subito baptizavit. Respondet Catechumenatum omninò esse Institutum Apostolicum. Lucet ex Apostolica ad Galatas epistola: *Communicet is, qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis.* Etiam ad Corinthios scribit idem Apostolus: *Ego plantavi, utique per Catechismum, Apollo rigavit, per Baptisma.* Etenim Paulus istic nonnisi paucissimos baptizavit. Et de Christo Domino, cæcum natum illuminante, scribit in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium Sanctus Augustinus: *Dominus quando cæcum in seipso quodammodo baptizavit, tunc illuminavit, quando inunxit, fortasse Catechumenum fecit.* Catechumenatus tempora Dominus non instituit, sed istius postmodò per Apostolos faciendæ institutionis fixit fundamentum ac exemplum. Apostoli habuerunt plenam totius sacri Ministerii auctoritatem: Hinc quandoque subito baptizarunt, quandoque post instructionis intervallum. Proinde Catechumenatus est omninò ab ipsis. Attamen initialem ipsorum formam Successores Patres variè ornavunt atque firmarunt. Ad Corinthios scripsit Sanctus Paulus: *Cætera, cum venero, disponam.* Quæ ipse aut ejus Collegæ non poterunt ex causis disponere, Successores disposuerunt, ex ipsorum instructionibus. Ita tradit in libro de Spiritu Sancto Magnus Basilius.

Cap. 6.

Tract. 44.

Tom. 6.

Quanta cura & quanto rigore istam disciplinam observaverit antiqua Christianitas, docet secundus Sancti Joannis Chrysostomi sermo super Genesim. Lupum & Agnum, quos simul in novo Testamento accubitos promisit per Isaiam Prophetam Dominus, affirmat esse divitem ac pauperem, atque profequitur: *Attende diligenter. Adstitit plerumque dives & pauper in Ecclesia, Comprebendite horum Mysterium. Expellatur dives, ut minimè initiatus Mysterium. Permanet autem intra caelestia tabernacula, adstatque pauper. Neque tamen indignatur dives, quippe qui novit se à Divinis Mysteriis alienum. Quin etiam, à Divinum beneficium, non modò æqualitas honoris est in Ecclesia, quæ à Deo est gratia, sed & cum utroque substitit, plerumque pauper pietate divitem antecellit. Sed neque quidquam diviti consulerunt ad pietatem opes, neque paupertas fidelis fraudis fuit, sed eum cum fiducia coram sancto statuit Altari. Hæc autem de Catechumenis à me dicuntur, non de quibusvis opulenti. Adverte quæso animum, ac vide, quo pacto dominus excedat ex Ecclesia, & servus fidelis sacris assideat Altaribus: Egredietur domina, & maneat ancilla. Non enim accipit hominis faciem Deus. Non est in Ecclesia servus & liber. Adeo tunc Ecclesia inter istos gradus discernat.*

Fideles.

Aliud Catechumenos, aliud esse Fideles, clamant omnes Patres & antiqui Canones. Et utriusque ordinis sunt variae classes & gradus. Catechumenorum alii sunt Christiani, alii Audientes, Substrati, Precantes, Electi, Scrutati, Competentes. Omnis fidelis debet esse baptizatus,

tus, ideoque fidelium alii sunt subditi, alii perfecti, alii integri, alii læsi aut lapsi, alii pœnitentes diverforum graduum. Hic solum genus inquirimus. Nomen & titulum *Fidelis* esse eminentem scribit in homiliis ad populum Antiochenum Sanctus Joannes Chrysoſtomus, ac per-
 Hom. 21. *git: Magnæ hujus donationis nomina inquiramus. Sicut enim dum ignoratur dignitatis magnitudo, segnitores facit eos qui honorantur; ita si noscatur, gratias reddit, & magis studiosos efficit. Alioquin & turpe esset ac ridiculum, tanto potentes apud Deum honore, nec scire quid ipsius tandem nomina significare velint. Fidelis dicitur à fide. Et hinc quidam existimant omnem, qui Christiana fide credit in Deum, esse ac appellari fidelem.*

Et favere illis videntur plura Sancti Augustini testimonia. Etenim in primo de peccatorum meritis ac remissionibus libro affirmat baptizatos infantes esse fideles, atque adjungit: *Quod à*
 Cap. 25. *crendendo utique nomen est, quamvis & hoc non ipsi, sed alii pro eis inter Sacramenta responderint.* Et in quartodecimo sermone de verbis Apostoli:
 Cap. 13. *Consuetudine Ecclesie antiqua, Canonica, fundatissima parvuli baptizati fideles vocantur. Et sic de his querimus: Ille infans Christianus est? Et respondetur: Christianus. An fidelis, an Catechumenus? Fidelis. Utrique à fide. Fides à credendo. Inter credentes igitur baptizatos parvulos numerabis.* Et in prima concione super trigesimo secundum Psalmum: *Habemus fidelem Deum. Distinguiamus fidelem Deum à fidei homine. Fidelis homo est credens promittenti Deo; fidelis Deus est exhibens quod promissit homini.*

Respondeo tamen neminem à sola, licet per remissionem peccatorum formata ac viva, fide appellari fidelem. Etenim istiusmodi fidem possunt habere Catechumeni, & tamen etiam tunc non sunt fideles. Istius igitur magni tituli radicem ac virtutem exponit in adducta homilia laudatus Joannes Chrysoſtomus: *Fidelis propterea vocaris, quoniam & credis Deo, & ab eo creditam ipse justitiam habes, sanctitatem, munditiam animæ, in filium adoptionem, Regnum cœlorum. Et hæc tibi commendavit. Tu vicissim ipsi alia credidisti & commendasti: Eleemosynam, preces, modestiam, & omnem aliam virtutem.* Et in prima homilia super epistolam ad Colossenses: *Undenam vocaris fidelis? Num quod per mortem Christi fuisse sanctificatus? Num quod credis in Christum? Undenam factus & frater? Non enim in opere, neque in sermone, neque in recta actione apparuisti fidelis. Undenam sunt tibi tam multa credita mysteria? Quis te fecit fidelem? Quis Dei filium? Qui te fecit fide dignum, is quoque fuit causa ut tibi crederetur. Fideles enim vocamur, non solum propterea quod credamus, sed etiam propterea quod nobis à Deo credita sint mysteria, que ne Angeli quidem ante nos meruerunt.* Et in tertia super secundam epistolam ad Timotheum homilia Apostoli verba, *Hæc commenda fidelibus hominibus, commentatur: Fidelibus. Quibus? Qui prædicationis non produant gratiam.* Proinde laudatus Hieronymus fundatur in mutua inter Deum ac

hominem fide ac fiducia. In fide, qua nos Deo ac in Deum credimus; ac in fide, qua nobis Dominus Deus fidei; credit, & commendat sua dona atque mysteria. Mysterium justificationis, regenerationis, plurimum Sacramentorum, ac præsertim sacrosanctæ Eucharistiæ. Etenim nos homines habemus etiam nostros fideles: Non qui nobis credunt, sed quibus nos fidimus atque credimus nostra Arcana.

Hoc ipsum in suis Catechesibus docet Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus. Etenim in illarum præfatione scribit ad Electos è Competentibus: *Antea Catechumenus eras, nunc verò fidelis vocaberis.* Utrique dum fueris baptizatus, & confirmatus, & sacrosanctam Eucharistiam perceperis. Et in quinta Catechesi Divinæ majestatis Attributa affirmat esse bonitatem, justitiam, omnipotentiam, ac fidelitatem, & profequitur ad Catechumenos: *Cogita ergo in quantum proveharis dignitatem, cum Divine futurus eris particeps appellationis.* Post suscepta tria ista Sacramenta appellandus & ipse fidelis, adeoque futurus particeps Divini Attributi. Et infra pergit: *Si fidelis esse videris, nondum tamen fidei perfectionem habes, opus est ut & tu cum Apostolis dicas, Domine adauge nobis fidem.* Quempiam in Christiana dogmatum fide imperfectum affirmari posse esse plenè fidelem: Quia nempe non ex hac sola fide fideles dicimur. Et in tertia Mystagogica Catechesi Sanctum Chrisma ac ejus Unctionem mirè extollit. Non illam quæ antè, sed quæ datur post Baptisma: *Vobis postquam ex aquis sacri Lavacri ascendistis, datum est Chrisma.* Laudat Unctionem, non quæ à Græcis in toto hominis corpore, sed quæ fit in fronte, oculis, naribus, pectore, aliisque nobilioribus partibus. Hæc lucidè est ipsum Sacramentum Christianæ Confirmationis. Et Cyrillus pergit: *Hujus Sancti Chrismatismis dono accepto, meritiò appellamini Christiani, veram efficientes appellationem in ipsa Regeneratione: Ante enim quam hæc gratia vobis donata esset, non eratis propriè digni eo nomine, sed pergentes eoque progressi estis, ut efficiamini Christiani.* Affirmat nos per sacrosanctum Christianæ Confirmationis Sacramentum fieri Christianos, at necdum fideles: Hoc donum nobis non fieri, nisi per sacrosanctam Eucharistiam. Huc respicit etiam Eliberinus Canon: *Si quis Diaconus, regens plebem sine Episcopo vel*
 Can. 77. *Presbytero, aliquos baptizaverit, Episcopus eos per benedictionem perficere debebit. Quod si ante de sæculo recesserit, sub fide, qua quis credidit, poterit esse justus. Non Christianus aut fidelis, sed justus. Proinde per Baptismum justus, per Confirmationem Christianus, per susceptam Eucharistiam constituimur fideles.* Etenim ut quis JESU Christi fidelis sit, non satis est quod in ipsum credat, sed insuper opus est, ut & JESUS se credat illi. Ut illi credat suum inter Sancta & Arcana præcipuum, sacrosanctam Eucharistiam.

Verùm his obesse videtur septimus Canon Constantinopolitani Concilii, cui Sanctus Cyrillus

illus interfuit: *Quicumque ex Eunomianis recte fidei adscribi volunt, ut Græcos admittimus, & primo quidem die ipsos Christianos facimus, secundo Catechumenos, deinde tertio exorcizamur, sive adjuramus ipsos, & tandem baptizamur.* Distinguit varias Catechumenorum classes, & in prima ac omnium infima ponit Christianos. Accidentis enim ad Christum Dominum gentilis fronti statim sacrosanctæ Crucis signum imprimimus, & sic creamus Christianum. Ita semper egit & Orientalis & Occidentalis Ecclesia. Quomodo igitur Cyrillus affirmat nos Christianos non esse, nisi per Christianam Confirmationem? Quomodo affirmat istum esse sensum totius Ecclesie? Quidam existimant Cyrillum postmodò cantasse horum palinodiam. Etenim de ejus Catechesibus scribit in virorum illustrium catalogo Sanctus Hieronymus: *Cyrillus Catecheses in adolescentia composuit.* Et in Ecclesiastica Historia Cardinalis Anastasius Romanæ Ecclesie Bibliothecarius: *Quidam Cyrillo quasi Ariano, derogant, dicentes hunc etiam Homousi vocem tacuisse in institutionibus, quas composuit ad profectum imperitarum plebium ad Baptisma accedentium.* Et per Jacobum Greterum publicatorem Alexander Monachus in libro de sacrosanctæ Crucis inventione: *Etiannum decem & octo Cyrilli Catecheses servantur legitime conscriptæ, in quibus sacrum explicans Symbolum, Consubstantialitatem mentionem omisit, Principium in se, nisi id fecisset insidias paratas videns. Mansit tamen cum Sanctis Patribus Ecclesiam voce non scriptis defendens.* Ipsum purgat, quod ob Imperatoris Constantii metum, uti & Magnus Basilus fecit sub Imperatore Valente, sit usus dispensatorio silentio. Eodem modo ipsum purgat laudatus Anastasius. Isto ipso modo ipse Cyrillus se purgavit apud Constantinopolitanam Synodum, atque ita istic sedit ut Canonicus Episcopus, & in Synodali ad Sanctum Damasum Pontificem relatione fuit amplè commendatus. Aliqui consent quod ibidem suam priorem de Christiani titulo doctrinam corripuit. At sine fundamento. Nec enim hoc in puncto erravit. Etenim Christiani titulus habet duplex fundamentum, ac ipse itidem est duplex. Alius est primum Christianitatis exordium, & datur per signum Crucis; alius est longè eminentior, & datur per sacrosanctum JESU Christi Charisma, per sacrosanctum Sacramentum Christianæ Confirmationis.

Idem docet in quæstionibus super Deuteronomii librum Theodoretus Cyri Episcopus: *Nos appellamus fideles eos, qui sunt Divinorum mysteriorum participes.* Quibus Christus Dominus illa fidei, non timens illa profanari aut enuntiare. Consonat Bulgarorum Episcopus in Commentario super epistolam ad Colossenses: *Undè sancti facti estis? Nonne per baptismum in mortem Christi? Undè fideles? Nonne quia in Christum creditis? Nonne quia tanta sunt vobis à Christo credita mysteria? Fideles enim non idèd tantum vocamur, quia credimus, sed quia mysteria nobis à Deo credita sunt, quæ ne Angeli quidem norant.* Est ista mutuatus ex Sancto Joanne Chrysoſtomo. Et hinc intelli-

ges extremam ac insignem Guilielmi Comitis Sarresberienensis pœnitentiam, de qua Matthæus Parisiensis: *Guilielmus fecit Episcopum civitatis ad se venire, ut ea quæ Christiani sunt, in Confessione & Viatico susciperet.* Inrante autem Episcopo thalamum, in quo jacebat Comes, nudus omninò præter femoralia, contra eum corpus Domini ferentem ex lecto profluens, asperrimumque laqueum circa collum connectens, cum jugi lachrymarum-effusione se prostravit in pavimentum, se summi Regis esse proditorum contestans, nec de loco moveri voluit, nisi facta confessione, & vitifici Sacramenti percepta communionem, ut se sui servum ostenderet Creatoris. Revertè ac eruditè se professus est summi Regis proditorem. Quisquis enim Christianæ justificationis, aut aliorum, quæ ipsi Dominus Deus credidit, mysteriorum Depositum excutit aut profanat, est plenus proditor Divinæ Majestatis.

Et hanc doctrinam lucidè tradit etiam Sanctus Augustinus. De Christo Domino scribit in Evangelio Sanctus Joannes: *Cum JESUS esset*
 Cap. 2. *Hierosolymis in Pascha, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa quæ faciebat. Ipse autem JESUS non credebatur semetipsum illis. Eò quod ipse nosset omnes.* Et Sanctus Augustinus commentatur in Tractatibus super istud Evangelium: *Quid sibi hoc vult? Illi credebant in nomine ejus, & ipse JESUS non credebatur semetipsum illis. An fortè non crediderunt ei, & fingebant se credidisse, & propterea JESUS non credebatur semetipsum eis? Sed non diceret Evangelista, Multi crediderunt in nomine ejus, nisi verum illis testimonium perhiberet. Magna ergò res, & tantæ res. Credunt homines in Christum, & Christus non se credit hominibus. Tales sunt omnes Catechumeni. Ipsi jam credunt in nomine Christi, sed JESUS non se credit eis. Intentat & intelligat charitas vestra. Si dixerimus Catechumenus, Credis in Christum, respondet, Credo. Et signat se cruce Christi. Portat in fronte, & non erubescit de cruce Domini sui. Ecce credit in nomine ejus. Interrogemus eum: Manducas carnem Filii hominis, & bibis sanguinem Filii hominis? Nescit quid dicas. Quia JESUS non se credit ei. Et in sequenti Tractatu: *Ecce jam illi credebant in JESUM, & JESUS non se credebatur eis. Quare? Quia nondum erant renati ex aqua & spiritu. Inadè hortati sumus, & hortamur, fratres, nostros Catechumenos. Si enim interroges eos, jam crediderunt in JESUM. Sed quia nondum carnem ejus, & sanguinem accipiunt, nondum se illis credit JESUS. Quid faciant, ut se illis credat JESUS? Resuscitentur ex aqua & spiritu.* Et in quadragesimo quarto Tractatu: *Audistis grande mysterium. Interroga hominem, Christianus es? Respondet tibi, Non sum. Si Judæus es aut paganus? Si autem dixerit, Non sum, adhuc quæris ab eo, Fidelis, an Catechumenus? Si responderit tibi, Catechumenus, inunctus est, nondum lotus. Sed undè inunctus? Quære, & respondeat. Quære ab illo, in quem credit? Eo ipso quo Catechumenus est, dicit: In Christum. Ecce modò loquitur Fidelibus & Catechumenis. Sanctus Augustinus constanter affirmat ad Fidelis titulum exquiri non dumtaxat hominis fidelem.**

dem in Christum, sed insuper fidem qua Christus Dominus illi credat sua Arcana, præsertim sacrosanctam Eucharistiam.

Quare ad istum titulum Baptismus est plenè necessarius. Lucidè hoc cum aliis Patribus jam affirmavit Sanctus Augustinus. Et in undecimo Tractatu rursus ait: *Illis se credit JESUS, qui morti fuerint denudè*. Hos enim omnes JESUS signat, & consecrat in suos, quibus sua communicet & fidat. Et hinc ante sacræ aquæ ingressum profitemur illi varia, abrenuntiamus ejus hostibus, denuntiamus ipsi perpetuum bellum, præstamus plenum militaris fidei Sacramentum. Et hinc oritur quæstio, An ergo omnes baptizati sint fideles? Etiam apostata, hæretici, schismatici, lapsi, pœnitentes? Respondeo omnes baptizatos esse Sacramentum, debito, & consecratione fideles, sed quosdam esse prævaricatores ac proditores, quosdam ab arcanorum communione suspensos. Et tales sunt pœnitentes quarti gradus, quos dicimus Consistentes. Recepti sunt in Dei gratiam, & omnia ejus Sacramenta vident, verum à supremi Sancti perceptione sunt adhuc absenti atque suspensi. Proinde soli Perfecti, seu cum oblatione Communicantes sunt plenè ac integrè fideles.

Hæc in eruditis ad Græcorum Euchologion Notis insigniter illustrat Jacobus Goar: *Fideles olim vocandi non censentur; quicumque fidem Christianam Baptismo & Chrismate accepto profiterentur, sed qui duobus illis Sacramentis inaugurati, etiam sacra Eucharistia donarentur, & à communione convictus, precum, sacrificii, & Sacramentorum in Pœnitentium numerum allekti non ejicerentur. Uno verbo, qui morum & probitatis vitæ tali specimine fulgerent, ut fidos probassent, quibus Hiero Theleæ seu Hiero Theleæ, aliis etiam de visu ignotæ, committi possent. Hi perfectè & integrè fideles, qui fidem profiterentur, & fidelitatem observantia & morum Christianorum nulla peccati transgressione condemnassent. Huc etiam respicit in insigni adversum morosos Baptismi dilatorum Oratione Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus: Me tui pudet, quod cum consenueris, adhuc ejiciaris cum Catechumenis, tanquam insipientis puellus, & qui Arcana non potest celare, cum dicendum sit mysterium. Unire populo mystico, & arcanos disse sermone. Eloquerè nobiscum illa, quæ sex alas habentia Seraphim cum perfectis Christianis dicunt Hymnos canentia. Catechunos affirmat esse puellos, quibus credi, & qui celare non possint arcana mysteria: Illa mysteria, quæ Seraphim cantant cum perfectis Christianis. Utique sacrosanctum Missæ sacrificium, in quo cum Sanctis Angelis perfecti Christiani decantant sacrosanctum Tris-Agion. Gregorius affirmat Catechumenos, licet in JESUM credant, adhuc esse ex illis, quibus se non credit JESUS. Necdum esse ex ejus fidelibus. Et ad hanc fidelitatem exquirat duo. Primò ut JESUS tibi sua Arcana credat. Deindè ut tu illa noveris celare ac fideliter custodire. Gregorius item distinguit duplicem Christiani titulum. Affirmat quosdam esse, quosdam non esse perfectè Christianos.*

Pariter adeunt.

Quid per hoc verbum intelligat, Doctor exponit in libro de velandis Virginibus: *Audent nudo capite ad Deum adire. Verbum, Adire, est vox, qua Romani solemnem ad publicos Ecclesiæ aut Reipublicæ conventus accessum passim significant. Ita in sua ad Posthucianum, Orientis Prætorio Præfectum, lege sancit de variis hæreticis Imperator Theodosius: Neque publicis, neque privatis additionibus intra urbem atque agrorum & villarum loca, aut colligendarum congregationum, aut constituendarum Ecclesiarum copiam præsumant. Exstat lex in sexto decimo libro Theodosiani Tit. 9. Codicis. Et in lege ad Palladium Præfectum scribunt Honorius ac Theodosius: Si publicam judiciorum additionem amittiarum impediatur affectio. Pro solemnè ad sacras ædes accessu vocem istam & pa. cap. 1. Uti Sanctus Augustinus scripsit librum de moribus Manichæorum, atque ex istorum pravitare infert pravitatem dogmatis, ita istud ipsum de sui temporis hæreticis hic facit Tertullianus. Et est firmum argumentum. Etenim vera fides & recta disciplina sunt penitus connexa, ideoque sese mutuò ponunt ac tollunt. Proindè præsens Doctoris locus palam evincit, quòd isto tempore Catechumeni, longè magis gentiles aut Judæi, ad audiendum Dei in Ecclesia verbum cum fidelibus non admitterentur. Istius admissionis nullum est vestigium. Plurima persuadent non fuisse. Et ista disciplina videtur adhuc viguisse tempore Sancti Athanasii, vel cujusvis alterius Patris, qui scripsit famolam Synopsim sacrarum Litterarum. Etenim post enumerationem antiqui Testamenti Canonem subjungit: *Præter istos sunt adhuc alii ejusdem veteris instrumenti libri non Canonici, qui Catechumenis tantum legantur. Et tales esse dicit Sapientiam Salomonis, Librum Ecclesiastici, Esther, Judith, ac Tobie. Istius Scriptoris Ecclesia primæ classis libris solis fidelibus, at verò laudatos libros locabat in secunda classe, censebat optimos, ideoque uti ad altiora præparatorios legebat solis Catechumenis. Proindè uti fideles & Catechumenos non ad communes libros admittebat, ita neque ad commune, quod Episcopus exponebat, in Ecclesia verbum.**

Quidquid sit, data per Constantinum Ecclesiæ pax alium induxit morem. Lucet ex Synodo Laodicensi: *Quod oportet post sermonem Episcoporum peragi orationem Catechumenorum. Agit de secunda, quos Substratos appellamus, Catechumenorum classe. Mandat eis non nisi post sermonem Episcopi impendi suas orationes ac manus impositiones, atque ita supponit ipsos dicto sermone adfuisse. Longè aliter statuit de hæreticis: Quòd non oporteat hæreticis concedere, ut in domum Dei ingrediantur, si in heresi permaneant. Pertinaces ergo hæreticos nec ad publicum Dei verbum admittebat. Istud enim fiebat in Ecclesia.*

Pariter

Pariter audiunt.

In opere de antiquo sacrarum Concionum ritu Franciscus Bernardinus Ferrarius laudat præsentem Tertulliani locum, ac prosequitur: *Tertullianus cum affirmat in Ecclesia ipso concionum tempore fecerni vix posse & internosci fideles à Catechumenis, demonstrat utique ad ipsas conciones audiendas Catechumenis æquè ac fidelibus aditum paruisse. Nulla discernit Ecclesiæ tempora, ac ex præsentis Doctoris loco censet & Fideles & Catechumenos semper adfuisse simul ac audivisse. Est Erudito viro horrendus lapsus. Etenim Septimius non laudat hic Catholicæ Matris disciplinam, sed damnat hæreticæ conversationis levitatem, inconstantiam, variam prævaricationem. Et inter ista ponit, quòd eorum fideles & Catechumeni simul adeant, simul audiant, simul orent. Uti Sanctus Augustinus scripsit librum de moribus Manichæorum, atque ex istorum pravitare infert pravitatem dogmatis, ita istud ipsum de sui temporis hæreticis hic facit Tertullianus. Et est firmum argumentum. Etenim vera fides & recta disciplina sunt penitus connexa, ideoque sese mutuò ponunt ac tollunt. Proindè præsens Doctoris locus palam evincit, quòd isto tempore Catechumeni, longè magis gentiles aut Judæi, ad audiendum Dei in Ecclesia verbum cum fidelibus non admitterentur. Istius admissionis nullum est vestigium. Plurima persuadent non fuisse. Et ista disciplina videtur adhuc viguisse tempore Sancti Athanasii, vel cujusvis alterius Patris, qui scripsit famolam Synopsim sacrarum Litterarum. Etenim post enumerationem antiqui Testamenti Canonem subjungit: *Præter istos sunt adhuc alii ejusdem veteris instrumenti libri non Canonici, qui Catechumenis tantum legantur. Et tales esse dicit Sapientiam Salomonis, Librum Ecclesiastici, Esther, Judith, ac Tobie. Istius Scriptoris Ecclesia primæ classis libris solis fidelibus, at verò laudatos libros locabat in secunda classe, censebat optimos, ideoque uti ad altiora præparatorios legebat solis Catechumenis. Proindè uti fideles & Catechumenos non ad communes libros admittebat, ita neque ad commune, quod Episcopus exponebat, in Ecclesia verbum.**

Quidquid sit, data per Constantinum Ecclesiæ pax alium induxit morem. Lucet ex Synodo Laodicensi: *Quod oportet post sermonem Episcoporum peragi orationem Catechumenorum. Agit de secunda, quos Substratos appellamus, Catechumenorum classe. Mandat eis non nisi post sermonem Episcopi impendi suas orationes ac manus impositiones, atque ita supponit ipsos dicto sermone adfuisse. Longè aliter statuit de hæreticis: Quòd non oporteat hæreticis concedere, ut in domum Dei ingrediantur, si in heresi permaneant. Pertinaces ergo hæreticos nec ad publicum Dei verbum admittebat. Istud enim fiebat in Ecclesia.*

fia. Hinc longè minùs admittebantur Judæi aut gentiles. Hæreticos tamen non dudum post fuisse generaliter admissos, lucet ex Responsis Catholicis Timothei Patriarchæ Alexandrini. Arianos & alios quosvis, licet agere pœnitentiam & hæresim vitare non profiteantur, mandat à sola oblatione & oratione expelli cum Catechumenis, ideoque ipsos admitti ad Episcopi concionem. Loquitur de Constantinopolitana, & omni Thracum Ecclesia. Eundem morem viguisse apud Antiochenos liquet ex Sancto Joanne Chrysostomo. Catechumenos adfuisse palam est ex ejus sermone in Domini Præcurssore; ex secunda ejus homilia de incomprehensibili Dei natura lucet adfuisse hæreticos Anomæos. At verò in prima super Apostolicis Actus homilia declamat ad gentilem: *Quod si adhuc ambigis, an Christus sit Deus, stato foris, ne Divinos Sermones audias, neve te ipsum inter Catechumenos numeraveris. Manifestè affirmat gentiles non fuisse admissos.*

Eadem forma tunc viguit in Italia. Lucet ex Sancti Ambrosii epistola ad forem ejus Marcellinam: *Post lectiones atque Tractatum dimissis Catechumenis, Symbolum aliquibus Competentibus in Baptisterii tradebam Basilica. Lucidè affirmat non solos Competentes, sed omnes omnino Catechumenos Episcopali Tractatu, seu publico ad populum verbo adfuisse. Etiam pro Gallicana Ecclesia statuit prima Arauciana Synodus: *Evangelia deinceps placuit Catechumenis legi apud omnes nostrarum provinciarum Ecclesias. Eò igitur usque quædam Galliarum Ecclesiæ statim post lectum Apostolum expulerant Catechumenos, adeoque nec admiserant ad Episcopi concionem. Quin & diu post hanc Synodum scripsit in opere de Divinis officiis Amalarius Fortunatus: *Consuetudo nostra tenet, ut Catechumenos repellamus antè Evangelium. Nempè laudatum Canonem necdum admiserat Ecclesia, aut omnis fortè Trevirensis Provincia, in qua Amalarius creditur docuisse. At verò Africana Ecclesia in quarta Carthageniensi Synodo fuit longè liberalior: *Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire Verbum Dei, sive gentilem, sive hæreticum; sive Judeum, usque ad Missam Catechumenorum. Eò igitur usque soli Catechumeni admittebantur. Hæc Synodus admisit etiam hæreticos, Judæos, atque Gentiles.****

Canonis author videtur fuisse Sanctus Augustinus. Etenim in ejus vita scribit Sanctus Possidius: *Libros Augustini sive Tractatus, mirabili Dei gratia procedentes, instructos omni rationis copia atque auctoritate Sacrarum Scripturarum, ipsi quoque Hæretici concurrentes cum Catholicis ingenti ardore audiebant. Concurrebant etiam Manichæi. Concurrebant clandestinè & per obprobrium. Etenim Canon, qui nullos, nisi Catholicam Regulam professos ante portam, admittebat ad ingressum Basilicæ, est suprà demonstratus viguisse in Africa. Etiam apud Donatistas. Ob istiusmodi clancularium nescio cuius, quem corrigendum elegerat Divina gratia, Ma-*

E e ni-

nichæi ingressum Spiritus Sanctus concionantem Augustinum distraxit ac deduxit à concepta prævium studium materia, & fecit ex tempore contra Manichæos declamare. Fuit adeo extemporalis Rhetorica, ut eam ipse Augustinus fuerit in semetipso admiratus. Rei seriem exponit laudatus Possidius. Hujusmodi eventus, ac ipsorum fructus videtur Augustinus considerasse altius, atque ita Africanam Synodum induxisse, ut deinceps quicumque hæretici, imò etiam Judæi atque pagani, ad conciones submitterentur. Et certè ista ejus diversio venit sub exordium Episcopatus, ante Episcopatum Possidii, adeoque & ante laudatum Canonem. Et ipsum tandem, nempe ad sexti sæculi annum vigesimum sextum, probavit, & admittit etiam Hispania. Etenim statuit in Valentina Synodo: *Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, sive gentilem, sive hereticum, sive Judæum, usque ad Missam Catechumenorum*. Est ipsissimus Canon Carthaginensis. Proinde usque ad illa tempora Hispani admittebant solos Catechumenos. Eorum etiam Episcopi nullum, nisi qui Symbolum profiteretur ad portas, permittebant ingredi. Ista liberalitas diverso paulatim tempore fuit per omnem ferè Ecclesiam comprobata. Eruditus ac antiquus Scriptor, quem passim dicimus Sanctum Dionysium Areopagitam, in sua Ecclesiastica Hierarchia, non solos Energenos ac Pœnitentes, sed etiam Catechumenos admittit ad Divinam Psalmodym ac librorum Divinorum auditionem. Est firmum argumentum, quod quarto sæculo scripserit, post datam Ecclesiæ à Constantino pacem.

Dum gentiles adhuc Romani Principes odissent ac persequerentur Ecclesiam, quivis Paganus, Hæreticus, Judæus erat noster proditor & Frumentarius, ideoque ipsis nec istam suæ Synaxeos partem tunc Ecclesia credebatur. Dolosus item & fictus Catechumenos quandoque experta fuit, ideoque & illos excludebat. Data per Constantinum pax ac plena libertas nullos deinceps timuit delatores, ideoque quovis, primum Catechumenos, postmodò etiam Judæos ac Gentiles, Christo Domino lucrari satagens, ad Evangelii cantati & expositi audientiam admittit. Tunc in Episcoporum sermonibus, antea inaudita, ad quævis fidei nostræ mysteria audiri cœpit hæc famosissima vox: *Norunt fideles*. Antea enim Episcopis tractantibus soli fideles aderant, ideoque ista nostrorum Arcanorum custode formula non erat opus. Marcionitas igitur, quod ad suas conciones etiam Catechumenos, imò & gentiles admitterent, merito Septimius accusat.

Porrò licet data per Constantinum pax Catechumenos ad publicum in Ecclesia verbum admittit, non tamen admittit ad simul cum fidelibus audiendum. Lucet ex secunda Sancti Joannis Chrysostomi super secundam ad Corinthios epistolam homilia, ubi dicit de perfectiori etiam Catechumenorum classe: *Extra vestibula Regia Stant, longèque à sacris cancellis*. Et homilia de

filiò prodigo inducit hunc sic loquentem ad Patrem: *Sine me cum Catechumenis intra Ecclesiæ fores consistere, ut contemplans quæ in ea perficiuntur mysteria, eorum sensum rursus participis fieri concupiscam*. Per mysteria palàm intelligit non Eucharistiæ celebrationem, sed manus impositiones & orationes varias, super certi gradus Catechumenos post publicum Sacerdotis verbum fieri consuetas. Et in laudata super Apostolorum Actus homilia dicit ad Gentilem: *Quod si adhuc ambigis, num Christus sit Deus, Stato foris, ne Divinos sermones audias, neve te ipsum inter Catechumenos numeraveris*. Non inter fideles, sed inter Catechumenos. Quod nempe hi haberent locum longè inferiorem. Et in homilia adversum eos qui Pascha jejulant: *Si sit Catechumenus is, qui gravium peccatorum morbo laborat, à vestibulo templi arceatur; sin fidelis mysteriis initiatus, à sacra mensa repellatur*. Catechumeni igitur erant intra Ecclesiam, verum in vestibulo, quod hodiè à Græcis vocatur Ferula seu Narthex: Fideles in media nave. Istic audiebant.

Hæc omnia confirmantur ex variis apud antiquas Ecclesias Catechumenis, seu Auditoriis. Octava Synodus in magna Sanctæ Sophiæ Constantinopolitana Ecclesia affirmat ad dexteram partem fuisse Catechumenia, & propè ipsa Episcopos consedisse. Eadem laudat antiquus de eisdem per Justinianum Imperatorem erectæ Ecclesiæ fabrica Author: *Cum opifices ad secundam usque Catechumenia perducto opere, superioribus columnis, ac fornicibus erectis, circumposita fabricæ testa imposuissent*. Quomodo quis è ventilantibus, id est, ad Missarum solemniam ministrantibus Diaconis oculum fixerit in feminam, refert in Sancti Basilii vita Sanctus Amphilochius, & adjungit: *Basilii præcepit suspendi vela ad Catechumenia, injungens mulieribus, ut si qua deprehensa esset, quamvis Sacra peragerentur, extra vela despiceret, de Ecclesia pelleretur, & extra communionem feret*. Quid simile refertur etiam in vita Sancti Joannis Chrysostomi. Porrò Anastasius Romanorum Bibliothecarius octavæ Synodo dedit hoc marginale Scholion: *Catechumenia dicuntur loca, in quibus Catechumeni instruantur*. Et in libro de Sacramentis Simeon Archi-Episcopus Thessalonicensis scribit: *Nartheces dicuntur templorum principia, & Catechumenia, Catechumenorum nempe domicilia, quæ & propterea exco-gitata sunt, ut & hi auditu, visuque solo Divinorum participes fierent, & labris linguaque fidem profiterentur, devotionisque verba modularentur, non tamen communicant precibus, sed ab eis extorres sunt, utpotè ab eis semoti*. Catechumenia videntur fuisse ipse Narthex.

Respondeo Catechumenia, seu Auditoria fuisse duplicia: Alia fidelium, alia Catechumenorum. Etenim fœminæ, quas cum Sancti Basilii Diaconis oculo luisse è Catechumenis scribit Sanctus Amphilochius, erant omnino fideles. Hinc eis communionis privationem minabatur Basilii. Et quomodo ventilantes Diaconi ex altari cum existentibus in Ferula mulieribus po-

tuisset oculo ludere? Clericorum chorus, & populi navis, & ipsorum interjacentes portæ istum lusum palàm impediabant. Quare illa Auditoria erant altari vicina loca, in quibus fideles fœminæ Divinorum tempore sequestrabantur. Erant laterales & altæ Basilicarum concamerationes, quales & apud nos hinc inde videmus. Hinc ex illis despici à fœminis Basilii interdixit. Et de ejusmodi concamerationibus lucidè loquitur etiam Author libri de nova fabrica Sanctæ Sophiæ. Loqui videtur & octava Synodus. Quis enim credat ipsam celebratam in Narthece, vilissima ac infima parte templi? Et à dextris & à sinistris, & sursùm ac deorsùm erant fidelium Auditoria: Se in dextris eorum partibus fuisse celebratam ista Synodus affirmat. Simeon Thessalonicensis manifestè loquitur de Narthece. Hinc interim vides in Catholica Ecclesia Catechumenos cum fidelibus numquam audivisse.

Pariter orant.

Non de quavis, sed de illa, cujus gratia integrum librum scripsit, oratione loquitur hic Septimius, de incruento Christianorum sacrificio, cujus auditionem antiqui Canones passim nuncupant communionem in precibus. De hac sola locutus supra est adversum Marcionitas etiam Sanctus Epiphanius. Isti orationi Catechumenos non potuisse adesse, docent antiquissimæ omnes & Latinorum & Græcorum Liturgiæ, quæ ipsam nonnisi post emissos Catechumenos ac Pœnitentes, & post obferatas Basilicæ portas permittunt inchoari. Portas debere priùs claudi tradunt etiam Apostolicarum Constitutionum Author, & in homiliis supra Sancti Matthei Evangelium Sanctus Joannes Chrysostomus: *Mysteria idè clausis januis celebramus, & eos, qui nondum initiati sunt, adesse prohibemus, non quia aliquam mysteriorum infirmitatem deprehendimus, sed quia ad participationem eorum illi, quos arcemus, adhuc infirmi sunt*. Et in homilia de filio prodigo scribit de Diaconis sacrificio ministrantibus: *In Ecclesia discurrunt, clamantque, Ne quis ex Catechumenis, ne quis eorum qui non edunt, nullus ex Exploratoribus, ne quis eorum qui non possunt intueri vitulum qui comedunt, neve quis eorum qui spectare non possunt celestem sanguinem qui effunditur in remissionem peccatorum, ne quis indignus hostia vivente, ne quis non initiatus, ne quis eorum qui non possunt impolluti labiis tremenda mysteria attingere, in Ecclesia maneat, aut mysteria per dolosam subreptionem acceptet*. Bis fiebat istud Diaconale examen ac proclamatio: Ante consecrandorum introductionem, & ante jam consecrandorum donorum distributionem. Fiebat præsertim ob curiosos, imò & malevolos nostrorum Secretorum exploratores, quos non raro per dolum aut vim manere tentasse, ac etiam manifestè in Ecclesia, quin & tremenda Sacra-

Christ. Lupi Opera T. IX.

menta participasse, docent multa exempla. Adversum illos statuunt Apostolicæ constitutiones: *Si aliquis non baptizatus seipsum celaverit, & mysteria participet, judicium æternum manducabit, quod cum alienis à Christi fide esset, quæ fas non erat ad supplicium participavit. Si quis autem per ignorantiam, est ille quidem citò elementis Christianæ religionis instituendus, ac baptizandus, ne exeat contemptor*. Quod ipsum in suis Canonis Responsois statuit Timotheus Patriarcha Alexandrinus. Cap. 1.

Et hinc Eusebianos, de everso Altari & sacro calice fracto accusantes, & per Catechumenorum testimonia istud probantes, rectè revicit Sanctus Athanasius, ajens oblationem proponi non potuisse cum intus Catechumeni versarentur, quibus intus adhuc agentibus tempus oblationis necdum esse potuit. Quam exceptionem, ut patenter peremptoriam, laudat etiam Sanctus Julius Pontifex in litteris ad Factionem Eusebianam. Consecranda enim dona nec primam, à qua propriè exordium sacrificii, in Prothesi benedictionem accipere, seu verbaliter offerri, immò nec ex Scevophylacio seu Sacrificia produci poterant, nisi post ejectos Catechumenos, Pœnitentes, aliosque omnes, à quibus Eucharistia, ac ejus tremenda consecratio videri non poterant. Ex eodem principio Sanctus Ambrosius laudat fratrem suum Satyrum, in Mediterraneo mari naufragum, quod collo suo in Orario suspenfam Eucharistiam Catechumenus intueri non præsumpisset. Quòd eam Catechumenus deportaret in itinere, fuit res dispensatoria. Interim quam deportabat, intueri non poterat. Adèò rigidè tunc observabatur ista reverentia. Hunc igitur Canonem sperni, & quidem intra Ecclesiam ac in ipso sacrificio, à Marcionitis Septimius indignatur.

Eandem disciplinam laudat in quadam epistola Magnus Basilii: *Meministi Ecclesiasticarum concionum, cum sis inter fideles per Dei gratiam numeratus, quod nimirum pro eis intercedimus ad Deum, qui peregrè sunt constituti, quique inter militares copias recenserentur, proque eis etiam qui liberè profiterentur nomen Domini, & pro eis qui fructus manifestè ostendunt Spirituales*. Pro his omnibus preces in sancta Dei Ecclesia fundimus. Faciunt ista Græci circa consecrationem. Lucet ex ipsius Basilii Liturgia. Hinc ille ista omnia dicit nota fidelibus: *Quòd nempe Catechumeni ab illis arcerentur, adeoque & ipsa penitus ignorarent*. Consonat in oratione ad eos qui Baptisma differunt, germanus Basilii frater, Sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus: *Me tui pudet, quod cum consueveris, adhuc ejiciaris cum Catechumenis, tamquam insipiens puellus, & qui Arcana non potest celare, cum dicendum sit mysterium*. Et ad Honoratum Catechumenum scripsit Sanctus Augustinus: *Gratias agimus Domino Deo nostro, quod est magnum Sacramentum in Sacrificio novi Testamenti, quod ubi, & quando, & quomodo offeratur, cum fueris baptizatus, invenies*. Laudat sacri Canonis præfationem, & affirmat ipsum Catechumenis esse peni-

E e 2 tús

ius ignotum. Et in octogesimo Psalmi commen-
tario demonstrat per mare rubrum, in quo sub-
mersi Aegyptii, significari Baptisma nostrum,
atque prosequitur: *Cum transferis rubrum mare,*
cum fueris baptizatus, percepturus es mysteria,
quae non noveras. Quia & ipse Joseph, cum exiret
de terra Aegypti, linguam, quam non noverat,
audivit. Audis linguam quam non noveras, quam
modò audiant & recognoscunt, restantes & scientes
qui norunt. Audis ubi debeas habere cor. Quod
modò cum dicerem, multi intellexerunt, & acclama-
verunt, reliqui muti steterunt, quia nondum lin-
guam, quam non noverant, audierunt. Accelerent
ergò, transiant, & discant. Denuò laudat sacri
Canonis Praefationem: Sursùm corda. Affirmat
istas voces esse Fidelibus notissimas atque gratif-
simas, Catechumenis autem esse linguam igno-
tam. Quòd nempe ipsi ante Praefationem ejice-
rentur. Vox, Nondum, videtur superfluere.
Item Joseph, non dum exivit, sed quando in-
travit Aegyptum, audivit ignotam linguam.
Quidquid sit de istis, hinc iterum vides Catechu-
menos Episcopali concioni adfuisse. Et in ser-
monibus de verbis Domini idem Augustinus de-
clamat: Cum sanctum Evangelium legeretur, Do-
minus JESUS Christus exhortatus est promissione
vite aeternae ad manducandam carnem suam, & bi-
bendum sanguinem suum. Qui audistis haec, nec-
dum intellexistis. Qui enim baptizati & fideles estis,
quid dixerit nobis. Qui autem inter vos adhuc Cate-
chumeni vel Audientes vocantur, poterunt esse,
cum legeretur, Audientes, numquid & intelligen-
tes? Affirmat illos, licet appellentur Audientes,
ad istiusmodi verba esse fidos. Et adjungit:
Mensa Christi est illa in medio posita. Quae eadem
repetit in secundo Sermonem de verbis Apostoli.
Et ex istis aliqua discimus. Primò, quòd Afri-
cana Ecclesia Catechumenos admiserit ad Epi-
scopi verbum, adeoque & ad Evangelium. Eti-
am ad Evangelium de sacrosancta Eucharistia.
Secundò, quòd Africanæ Basilicæ altare situatum
habuerint in sui medio. Tertiò, quòd etiam
Catechumeni ipsum adfuerint. Quartò, quòd
post Episcopi verbum fuerint ejeti. Lucidè hoc
Augustinus scribit in sermone de tempore: Ecce
post sermonem fit Missa Catechumenis. Manebunt
Fideles, venietur ad locum orationis. Scitis quòd
accessuri sumus, quid priùs Deo dicturi? Dimitte
nobis debita nostra. Per orationem intelligit con-
secrationem. Et post ipsam affirmat dici Oratio-
nem-Dominicam ante Communionem. Missam,
id est, dimissionem Catechumenorum laudat et-
iam quarta Carthaginensis Synodus. Laodicen-
sis item Synodus statim post Episcopi verbum
mandat fieri Catechumenorum orationes, &
tunc statim dimitti. Ex quo lucet, quòd Orien-
talis Ecclesia ante Nicænam Synodum cøperit
Catechumenos ad Episcopi verbum admittere.
Statim post datam Ecclesiis pacem.
Et hinc lucet labi venerabilem Hugonem de
Sancto Victore, qui in speculo de Ecclesiæ my-
steriis laudat sacri Canonis praefationem, & illi
subiunctum Tris-Agion, atque prosequitur:

Serm. 46. cap. 4.

Cap. 1.

Serm. 137. cap. 8.

Cap. 84.

Post hæc Sacerdos Secretum incipit. Hoc à quibus-
dam Missa vocatur. Quia in primitiva Ecclesia Ca-
techumeni solebant interesse celebrationi Missæ usque ad
consecrationem. Et tunc clamabat Diaconus: Cate-
chumeni exeant foras: Et quia tunc mittebantur
foras, hoc mysterium Missa vocabatur. Errorem
revincunt plura adhuc Sancti Joannis Chrystosto-
mi Testimonia. In trigesima sexta super primam
ad Corinthios epistolam homilia profanos in Ec-
clesia fabulones durè arguit, affirmat illam ad in-
star cœlestis palatii esse venerandam, & adjun-
git: Quod si non credis, respice ad hanc Mensam,
recordare propter quam causam, & quamobrem hic
stet. Cogita quis sit qui hic procedat. Venerare &
obstupescere etiam ante tempus. Etenim si quis solum
viderit Regis solium, animo adsurgit, expectans
Regis exitum. Et tu ergò ante illud tempus super-
dum venerare, & obstupescere, & adsurgere, an-
quam videas expansas vestes, stragulas, & tape-
tes, & procedentem chorum Angelorum. In istum
ipsum ascende. At hæc ignorant qui mysteriis non
sunt initiati. Laudat magnum Sacrificiî Introi-
tum, qui nostro respondet Offeritorium, & fit sta-
tim post cantatum Evangelium, Nam & olim,
antequam cantaretur Symbolum, apud nos Of-
fertorium tunc fiebat. Et Sanctus Joannes dicit
ista omnia ignorari à Catechumenis: Quòd nem-
pè hi statim post cantatum & à Sacerdote exposi-
tum Evangelium dimitterentur. Notanda sunt
verba: Venerare & obstupescere ante tempus. San-
ctificata in Prothesi dona, dum per magnum in-
troitum deferuntur ad sacram mensam, Græci
adeò venerantur, ut in Florentina Synodo Lati-
ni ipsos de excessu in Latriam habuerint suspi-
ctos. At illi plenè satisfecerunt. Laudata Chry-
stostomi verba demonstrant istam rituales pieta-
tem esse apud illos antiquissimam. Omnino enim
hanc suo populo commendat Sanctus Joannes:
Ex ejus verbis item vides, quod Græcorum Ca-
techumeni nec altare videant. Donec illi dimit-
tantur, est clausum, & cortinis obductum.
Aliud semper factum est in Latina Ecclesia. Ita
suprà audivimus à Sancto Augustino.
Etiã in nona super epistolam ad Colossenses
homilia laudatus Joannes scribit: Quis sit hymnus
Supernorum, sciant fideles. Quod supernè dicunt
Cberubin. Quod dicebant Angeli: Gloria in excelsis
Deo. Ista omnia Græci dicunt intra aut circa Sa-
crificiî Canonem: Hinc Sanctus Joannes dicit
ipsa sciri à solis fidelibus. Eundem Canonem
laudat in sexta homilia super primam epistolam
ad Timotheum, & denuò adjungit esse notum
solis fidelibus. Proinde tunc Catechumeni fue-
runt dimissi statim post Episcopi sermonem. Et
istud ipsum lucet ex Diaconali, quam Hugo de
Sancto Victore laudat, adversum Catechumenos
proclamatione. Hæc bis fiebat: Statim post Sa-
cerdotis sermonem, & ante Communionem.
Hæc omnia tradit in sua Ecclesiastica Hierarchia
etiam antiquus ac eruditus Auctor, quem pas-
sim appellamus Sanctum Dionysium Areopagita. Cap. 7.
tam: Sacrarum Scripturarum lectione finita, sacro
ambitu arcentur Catechumeni, & cum eis Energu-
meni

Cap. 7.

Cap. 6.

Cap. 7.

Cap. 4.

Cap. 5.

Cap. 1.

Cap. 3.

meni ac Pœnitentes. His ejetis addit statim clau-
di portas per Diaconos. Et prosequitur: Cate-
chumenos, & Energumenos, & eos qui pœnitentia
dicuntur, sacrosanctæ Hierarchie mos patitur qui-
dem audire sacram Psalmodiam, Divinamque sa-
crarum Scripturarum recitationem, verum ad ea
quæ sequuntur sacrificia, spiritualiaque spectacula,
nequaquam eos convocat, sed perfectos Catechum-
enos esse remotissimos, ideoque expelli primos.
Adjungit ab illis non solummodo Sacrificium,
sed etiam ipsam Eucharistiam non posse videri.
Omnes tres istos ordines esse perfectè purgandos,
Ut ad illuminantem illustrissimorum Sacrificiorum con-
templationem & communionem traducantur. Et ite-
rum: Præcipuis Sacris illis Divinis, quæ sub sa-
crofanctis signis latitant, interdicuntur, & ab eo-
rumdem adspectu & communionem meritò arcentur.
Quod intelligi debet de tribus dumtaxat prioribus
Pœnitentium classibus. Quod enim Consisten-
tes ipsi etiam Sacrificio, licet offerre & sumere
vetarentur, adessent, est omnibus notum.
Catechumeni, licet ab ista principali nostra
oratione arcentur principaliter, arcentur etiam
ab aliis. Omnia nostra Divina officia sunt spes-
cies orationis. Idem ille laudatus Scriptor affirmat
Catechumenos, imò Energumenos item ac
Pœnitentes, arceri etiam à spectanda consecra-
tione Christmatis. Quoad mortuorum exequias
addit ipsos differre. Ista videri posse ab Ener-
gumenis ac Pœnitentibus, non autem à Cate-
chumenis. Hos arceri mandat ab omni publica
oratione. Ita in sexta super primam epistolam ad
Timotheum homilia scribit etiam Sanctus Joan-
nes Chrystostomus: Noverunt fideles, quomodo
diebus singulis manè & vespere orationes fundantur
ad Dominum. Dicit solos ista nosse fideles. In
praefatione suorum commentariorum super Sancti
Joannis Evangelium laudat Baptismales Renun-
tiationes, ac etiam de ipsis dicit: Noverunt fide-
les. Quod ipsum facit in prima homilia super
epistolam ad Ephesios. Istud ipsum repetit in
octogesima quarta super istud Evangelium ho-
milia, ubi laudat sacros Ecclesiæ fontes, sacrum
Baptisterium. In octava decima super secundam
ad Corinthios epistolam homilia laudat sacros
Clericalis consecrationis ritus, & iterum adjun-
git: Norunt qui sunt mysteriis initiati. Loquitur
cum Laodicensi Synodo: Non oportet ordinatio-
nes fieri in presentia eorum qui audiunt. Synodus
omnino loquitur de consecratione, non de ele-
ctione. Etiam Theodoretus in vigesimo secundi
Psalmi commentario laudat Eucharistiam, sacras
est Christmate unctiones, & alia Sacramenta, at-
que adjungit: Manifesta sunt hæc illi, qui sunt my-
steriis initiati. In libro de unico Baptismo scribit
Sanctus item Augustinus: Quis coram profanis
quemquam baptizat? Et tamen baptizari Christia-
nos nullus profanus ignorat. Qui audit in publico,
quodsi credit, percipiat in secreto. Et in libro de
cagaclymo declarat ad Competentes: Ecce ven-
turi estis ad fontem aque. Non dicitis in cordibus
vestris: Hoc est totum quod pro magno desiderabatur?
Christi. Lupi Opera T. IX.

Nempe Baptisterium etiam Competentes intrare
non poterant, nunquam viderant, ideoque de-
bebant adversus periculum scandali ex spectanda
loci humilitate communiri. Baptisterium enim
est adpectu humanum balneum. Et prima Arau-
sicana Synodus statuit: Ad Baptisterium Catechu-
meni nunquam admittendi. Istam avitam Ecclesiæ
regulam Synodus innovat & firmat contra nescio
quos prævaricatores. Eandem à Donatistis fuisse
transversam quidam censent ex Sancti Augustini
verbis in adducto libro de unico Baptismo: Do-
natistæ verecundantur hoc in aperto dicere, quod uti-
nam in aperto timeant facere. Agit de iteratione
Baptismi. At certum est Donatistas hoc in pun-
cto nihil innovasse. Etenim eorum Constanti-
nenfis, contra quem ista scribit Augustinus,
Episcopus Petilianus Augustinum arguit, quod
de Baptismo libros conscriberet, & adjunxit
causam: Quod ventilatur in publico res secreta.
Proinde apertum, in quo ipsos baptizasse Augu-
stinus scribit, erat congregatio omnium ac so-
lorum fidelium. Eodem modo intellige factum
Petri Cnaphæi, Pseudo-Patriarchæ Antiocheni,
de quo passim Græci Scriptoris: Petrus instituit
sacrum unguentum in Ecclesia coram omni populo con-
secrari. Et istam Baptismi ac Baptisterii occul-
tationem viguisse etiam in Italia, infra audie-
mus à Sancto Ambrosio. Viguit etiam in Orien-
tali Ecclesia. Etenim Petrum Apameensem Epi-
scopum, secundæ Syriæ Metropolitanam, quod
mulierem Catechumenam introduxisset in Bap-
testerium, graviter in Constantinopolitana Men-
næ Patriarchæ Synodo accusavit ejusdem Eccle-
sia Presbyter Antoninus. Antea item accusave-
rant ejusdem Diocesis Archi-Mandritæ in libello
exhibito Episcopis Provincialibus, ac rursùm le-
cto in laudata Synodo.
Istius occultationis radicem & scopum Sanctus
Augustinus exponit in Tractatibus super Sancti
Joannis Evangelium. Quidam fideles propter
Domini verbum, Adhuc multa habeo vobis dicere,
sed non potestis portare modò, non audebant legere
sacras Litteras. Ad hos ille declamat: Omnia
quæ post Ascensionem Domini Canonica veritate at-
que autoritate conscripta sunt, quis fidelis, vel et-
iam Catechumenus, antequam Spiritum Sanctum ba-
pizatus accipiat, non æquo animo legit atque audit,
etiamsi nondum, sicut oportet, intelligat? Quomo-
do ergò aliquid eorum, quæ post Ascensionem Do-
mini scripta sunt, non possunt ferre discipuli, etiam
nondum sibi misso Spiritu Sancto, cum omnia nunc
ferant Catechumeni nondum accepto Spiritu Sancto?
Quia est non eis fidelium Sacramenta produunt,
non ideo fit quòd ea ferre non possint, sed ut ab eis
tandò ardentius concupiscantur: quòd eis honora-
bilius occultantur. Et in sermone de Domini ver-
bis declamat ad Catechumenos. Tu Catechumenus
diceris Audiens, & surdus es. Aures enim corporis
patentes habes, quia verba quæ dicta sunt audis,
sed aures cordis adhuc clausas habes, quia quod di-
ctum est non intelligis. Ecce Pascha est, da nomen
ad Baptismum. Si non te excitat festivitas, ducat
ipsa curiositas, ut scias quid dictum sit: Qui mat-
ri ducat

Cap. 19.

Cap. 2.

Act. 5.

Tract. 96.

Serm. 46. cap. 1.

ducit meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo. Gentilis circa nostram Eucharistiam præsertim curiositas est omnibus notissima. De ipsa scribit noster Septimius in primo libro ad Nationes: *Domesticorum curiositas furata*

Cap. 7. *est per rimulas & cavernas*. Hinc addit: *Conversatio nostra notior facta est*. Et in secundo ad uxorem libro laudat Divinum mandatum de Margaritis ante porcos non projiciendum, & commentatur: *Margaritæ vestræ sunt etiam quoti-*

Cap. 5. *diana conversationis insignia*. *Quantò curaveris ea occultare, tantò suspectiora feceris, & magis captanda gentili curiositati*. Particula, etiam, insinuat istam curiositatem præsertim fuisse circa sacrosanctam Eucharistiam. Hinc subjungit: *Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gustet?*

Cap. 6. *Et si sciverit panem non illum credit esse qui dicitur*. Gentilis maritus omnia fidelis uxoris speculabatur. Hinc Septimius istiusmodi conjugium dissuadet ex pectore. Eiusdem curiositatis testimonia habemus apud alios veteris Ecclesiæ Patres. Antiqui gentiles credebant nostram Eucharistiam esse Thyestæas epulas: Hinc curiositas. Eadem tamen mansit post expunctam calumniam. Lucet ex curiositate Imperatoris Numeriani. Hi non capiebant, quomodo Christus Dominus à nobis immolaretur & manducaretur sine effusione sanguinis. Et quidem Christus existens in cælo. Eadem, at pia per fidem, curiositas detinebat Catechumenos, & ad ipsam inflammandam, atque ita desiderandum & accelerandum Baptisma fiebat ista occultatio. Porro Sanctus Augustinus in adductis locis non affirmat cunctos Catechumenos esse capaces videndi mysterii. Multis in locis affirmat oppositum. Et est res manifesta. Eius igitur sensus est, quod etiam capacibus Catechumenis rectè fiat occultatio. Proinde fiebat ob duas causas. Propter Catechumenorum incapacitatem, & ad accendendam ipsorum curiositatem. Et hæc multo & gravi ritu explebatur in nocte Paschali statim post Baptisma. Baptizati induti albis, & Sancto Confirmationis Sacramento muniti, ducebantur solemner ad altare, & sumenda Eucharistia ipsis singulari ritu demonstrabatur. Ita habes apud Sanctum Augustinum in sermone de diversis, apud Sanctum Ambrosium in libris de Sacramentis, & apud alios. Tunc item Episcopus passim habebat solemnem sacrosanctæ Eucharistiæ panegyrim. Etenim Neophytis nihil ostendi poterat, nisi species panis & vini. Hinc ne infirma fides cespitaret, mysterii sublimitatem Episcopus ex pectore exponebat.

Etiã Ethnicis, si super-venerint.

Hinc lucet Gnosticis ac Marcionitis superfuisse aliquid modicum Christianæ disciplinæ. Etenim licet cum Catechumenis adirent, tamen non adibant cum Ethnicis. Eos interim orationi super-venientes admisserunt. Quod meritò damnat Sep-

timius. Est enim prævaricatio, quam vel dispensatorie patrare adeò horruit Sanctus Babylas Patriarcha Antiochenus, ut potius elegerit amicum Imperatorem Numerianum offendere & ejus gladio trucidari. Hac de re scribit in gloriosi Martyris Encomio Sanctus Joannes Chryostomus: *Quo pacto Babylas huic nostræ Ecclesiæ præfessus fuerit, & in mediis procillis, tempestatibus, ac fluctibus sacram hanc navem servaverit, quantamque fiduciam, cum Imperatorem alloqueretur, præ se eulerit, & quo pacto pro ovibus animam suam posuerit, & beatam illam cædem subierit, hæc & alia hujusmodi relinquitur commemoranda senioribus Doctoribus. Res enim antiquiores præclare vobis à sentibus possunt narrari. In ejusdem Martyris vita affirmat esse notam Tragœdiam. Utinam nobis ipsam plenè enarrasset. Refert illius aliqua: Babylas per hos dies Christi Ecclesiam à Spiritu Sancti gratia sibi concreditam cum haberet, Eliam atque hujus æmulum Joannem, non dico præterit, ne invidendo admodum verbo utar, sed usque adeò est affectus, ut ne tantillum quidem illorum generosorum pectorum libertati concesserit. Neque enim paucarum civitatum Tetrarcham, neque gentis unius Regem, sed cum qui Imperio suo plurimam orbis partem contineret, tum ab Imperii amplitudine, tum armorum ferocitate terribilem, quasi vile quoddam ac nullius pretii mancipium, sic à Dei templo exegit, tanta adeò cum constantia atque animi presentia, cum quantà Pastor scabiosam ovem ab ovili excludit. Imperator Numerianus, pagana nostri incruenti, in quo hominis filium sine sanguinis effusione & humanarum carniarum voratione audiebat sacrificari & manducari, mysterii curiositate ductus, spectare voluit, & dispensatorie admitti intra Ecclesiam. Et qui à Sancto Babyla impetrare non potuit, violentus irrupit, & voluit spectare. Erat nobis amicus, ideoque censuit se non exturbandum. Verùm Babylas erat Episcopus: Hoc est, perfectus ac imperterritus Christianus. Hinc ejecit Augustum Principem ut vile mancipium: Et Episcopalem libertatem suo sanguine obsignavit. Docuit Apostolicum Canonem, qui nos cum Ethnicis orare, & ipsos ad nostrum Sacrificium spectandum admitti vetat, etiam in supervenientibus esse religiose observandum. Rem hanc eleganti compendio complexus est in sua Ecclesiastica historia Cardinalis Anastasius, Bibliothecarius Romanæ Ecclesiæ: Numerianus, cum venisset Antiochiam, voluit intrare in Ecclesiam, & explorare Christianorum mysteria. At verò Sanctus Babylas prohibuit eum dicens; Non licet tibi videre Divina Christianorum mysteria, cum sis pollutus Idolis Sacrificiis. Qui indignatus occidit eum. Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit Nicephorus Calixtus. Quod item gentiles Anglorum Reges voluerint nostro Sacrificio adesse, scribit in suæ gentis historia Venerabilis Beda. Et addit violenter spectasse. Etiã Theophili Patriarchæ Alexandrini factionem, quod ad se ejiciendum gentiles milites induxissent in secretiora Ecclesiæ adyta, atque ita sacrosancta nostra mysteria ab illis conspici permisisse, apud*

apud Sanctum Innocentium Pontificem gravissimè accusavit Sanctus Joannes Chryostomus. Et in litteris ad Africanos Episcopos Magnus Athanasius pari modo accusat Eusebianam Arianorum factionem, quòd suum Satellitem ac Pseudo-Episcopum Georgium intronizassent per Judæos ac gentiles, atque ita hi viderent sanctam mensam, ac intrassent Baptistrium. Nostrorum Arcanorum nihil poterat videri ab infidelibus. Et hodierna disciplina mandat, ut superveniens etiam Excommunicatus ejiciatur, aut si non possit ob illius potentiam, inchoatum Sacrificium abrum-patur.

Et hujus disciplinæ posteriores etiam Græci fuerunt semper observantissimi. Etenim de Imperatore Leone sapiente, qui Saracenorum Legatos exceptit honorificentissimè, adjungit Leo Grammaticus: *Imperator magnam Ecclesiam sumptuoso decoravit ornatu, omniaque pretiosa vasa Agavenis ostendit, quod indignum Imperatoriæ, & Christianæ institutionis existit, sacra Dei vasa à Gentilibus conspici*. Istud ipsum narrat Georgius fol. 605. Cedrenus, & adjungit: *Id quidem statum Christiano indignum fuit, peregrinis hominibus, eisque à vera Religione alienis, ea ostendere, quæ ne à piis quidem, & integræ vitæ hominibus temerè visuntur*. Duodecimo Christi Domini sæculo etiam Clitziuslan Turcorum Sultanus venit Constantinopolim, ab Imperatore Emmanuele Comneno fuit superbissime exceptus, & Joannes Cinnamus adjungit: *Imperator rerum prosperarum magnitudine elatus, triumphum instruebat apparatussum, quo Clitziuslan ab arce summa usque ad inclytum Divinæ Sapientiæ templum in pompa traderet. Sed non est exsecutus propositum. Lucas enim Ecclesiæ tunc Antistes huic actui resistere: Non decere iniquis inter religionis instrumenta & sacra ornamenta impium hominem transire. Et accedens horrendus terræ-motus Patriarchæ dicta confirmavit. Quod ipsum amplè refert Nicetas Choniates. Etiam Azatinus Græcorum Sultanus sub Michaelis Palæologi Imperio venit Constantinopolim, & Patriarcha Arsenius fuit ipsi adeò familiaris, ut se reddiderit calumniis obnoxium. Etenim quidam Clerici adversus illum Imperatori porrexerunt accusatorium libellum, in quo erant hi articuli: *Quòd Arsenius nimium se propensum & familiarem Sultano præbuisse, adeò ut ipsi & comitibus permisit sepius lavari in balneo Ecclesiæ, ubi sunt signa venerandæ Crucis marmoribus insculpta, cum isti essent Agaveni, & Christi mysteriorum expertes. Præterea quod ipse Sultanus cum suis Satrapis, per matutinum splendidam & magnam Dominicam, Patriarchæ Litaniis celebranti adfuisse, & simul Litaniis recitasset*. Ita refert Georgius Pachymeres, addens Arsenium ea de causa fuisse degradatum. Quòd ipsum scribit Nicephorus Gregoras. Ex quibus vides paganos non solum à Missæ Sacrificio, sed etiam à quavis in Ecclesia oratione, immò & à quovis Basilicæ ingressu esse excludendos.*

Quæstio est de ingressu & lavatione in Ecclesiæ balneo. Etenim hunc ingressum illis non posse permitti sustinebant Arsenii accusatores, ve-

rum ipse intercessit: *Ad Sultani comites quod attineret, lotos eos Ecclesiæ Balneo se nescire, neque id jussisse. Cæterum si allegata ratio valeret, excludendos eos cunctis pariter urbis Balneis, non minus quàm illo quod ad Ecclesiam pertineret. Cum alia quoque ihermæ, præterquam quod signis crucis insculptæ sint, sacris etiam imaginibus ornentur. Si autem id non obstat, quò minus istis, quantumvis veræ religionis expertibus, usus permittatur aliorum lavacrorum, quid est quod repellatur ab Ecclesiæ Balneo? Scio Arsenii degradationem fuisse latrocinalem: Etenim Sultanus ille profitebatur se Christianum. Interim ipse etiam Arsenius profitebatur ista alia omnia, de quibus accusabatur, in paganis non licuisse. Otto de Sancto Blasio & Godefridus Colonix ad Sanctum Pantaleonem Monachus Fredericum primum Imperatorem laudant, quòd Gentiles Regis Babylonii Legatos, Domino suo illius filiam in uxorem, & Christianitatem postulantem, medio anno honorificè detinuerit, circumduxerit per Imperii civitates, permiseritque nostra mysteria conspici ab illis atque notari. Omnino pessimè. Argui & cohiberi debuerat ab Episcopis, quos istud silentium demonstrat fuisse imperitos Christianæ disciplinæ. Fredericus amplè excessit delictum Sancti Regis Ezechie, qui Babylonii etiam Regis Legatis ostendit sua omnia. Propheta Isajas fuit istis Episcopis religiosior & constantior. Et hinc vides istum Canonem esse antiquissimum, è Synagoga venisse ad Ecclesiam. Hinc item Marcionitas & alios Gnosticos, quod Gentiles etiam ad tremendam Sacrificii orationem, licet non inducerent, tamen supervenientes tolerarent, Septimius rectissimè arguit.*

Sanctum canibus, & porcis mar-garitas, &c.

Quod vocem, Sanctum, pro Eucharistiæ, ipsam veram ac substantialem sanctitatem continentis, Sacramento antiqui Patres acceperint, lucet ex Doctoris nostri libro de Spectaculis: *Quale est ex ore, nostro Amen in Sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddere?* Eodem sensu in Cap. 25. sermone de Lapsis scribit Sanctus Cyrianus: *Quædam arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentavit aperire*. Etiam in libris adversus Celsum ita loquitur Origenes. Et in litteris ad Innocentium Pontificem Sanctus Joannes Chryostomus. Appellari reperias & Sancta Sanctorum. Eadem ratione antiqui Patres & Canones admirabile istud Sacramentum intulant Bonum, Perfectum, Perfectionem. Hoc tamen loco Doctor noster vocem istam non pro sola Eucharistia accipit, sed pro omnibus illis, ad quorum non sumptionem, sed aditionem atque auditionem Catechumenos ac Gentiles una cum suis Initiatis Marcionitæ admittent. Hoc est, pro cunctis nostris celandis Arcanis. Quod verò etiam pro ipsis Sacramentis, sacrosancta præfer-

tim Eucharistia, accipiat, dubitari non possit. Et lucet ex verbis sequentibus: *Etiā Ethnicī, si supervenerint.* Etenim Ethnicos omnium nostrorum Sacramentorum, Eucharistiae praesertim, fuisse curiosissimos, ac ipsorum inspectionem frequenter tentasse, est supra demonstratum. Ac insuper lucet ex Actis Sancti Tharsitii Martyris, de quo Romanum Martyrologium: *Sanctum Tharsitium Acolythum Paganum cum invenissent, Corporis Christi Sacramenta portantem, caeperunt disquirere quid gereret. At ille indignum iudicans porcis proderet margaritas, tandem ab illis maciatus est fustibus & lapidibus, donec exhalaret Spiritum.* Et revoluto ejus corpore sacrilegi discussores nihil Sacramentorum Christi in manibus aut in vestibus reppererunt. Ecclesiae suae Canonem, qui ista mysteria à Gentilibus etiam videri vetat, Dominus Deus etiam miraculo comprobavit.

Curiositas invasit et ipsos Romanos Imperatores. Etenim Trajanus Augustus Plinio secundo, regenti Bithyniae Provinciam, injunxit ut Thyeistae Christianorum epulas inquireret, referretque veritatem. Inquisivit ille, ac rescire nihil potuit, nisi nostram Diis non sacrificandi pertinaciam, & quod manè ante lucem cuidam JESU Christo, homini Judaeo, sub Tiberio Augusto per Pontium Pilatum Judaeae Praesidem ad Judaeorum accusationes in crucem acto, quotidianas laudes caneremus, credentes ipsum vivere, immortalem Dei filium, unicumque cum Patre Deum. Et licet nostras Presbyteras aut Diaconissas, ex sexus fragilitate enuntiare faciles, quaestionibus applicuerit, de nostro tamen mystico pane & vino nihil valuit extorquere. Etiam Mammaea, Imperatoris Alexandri mater, femina astutissima, cum nostro celeberrimo Doctore Origene familiaritatem iniiit, utique animo scrutandi ac explorandi. Exploravit multa. Ejus namque filius Augustus Christum Dominum nostrum admisit in suum Lararium, voluit referre in Deos Romanos, nostros Canones accepit in leges, Evangelicam sententiam, *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, ubique locorum, inscripsit; ast quid de pane & vino ageremus, omnino ignoravit. Et primam, quam à Paganis Regibus apud Anglos passa est Sancti Augustini praedicatione, persecutionem fuisse ob denegatam illis sacrosanctae Eucharistiae inspectionem ac sumptionem testatur in Anglorum Historia Venerabilis Beda.

Laudato hic Evangelii testimonio Doctor utitur etiam in secundo libro ad uxorem. Utuntur passim & alii Patres, praesertim Sanctus Joannes Chrysostomus, asseverans esse rigidum Christi Domini Praeceptum, & in libris de cordis compunctione adjungens: *Nos laudis amore, & jactantiae vitio corrupti etiam huic Praecepto contraria gerimus, atque hominibus neque intellectum purum, neque sanam fidem gerentibus, insuper etiam maculis peccatorum innixis, sine ulla discretionem mysteriorum Secreta credimus, & priusquam mentis Propositorum à nobis, vel sensus capacitas explorata sit, Divinorum dogmatum veneranda eis Arcana commir-*

timus, & quibus prima rudimenta vixdum tradit oporteret, interna eis Adyta Divinae scientiae, Divinaeque sapientiae patefacimus. Propterea nonnulli, ubi immundis pedibus Sancta nostra calcaverunt, & pleno sordibus peccatore hauserunt purum Divinae scientiae poculum, non solum evomuerunt quod hauserant, sed & contradixerunt, & transversi sunt, & insurgentes in eos injuriis ac maledictis, atque accusationibus eos opprobriisque ruperunt. Agit in garrulos fideles, qui infidelibus amicis enuntiabant nostra mysteria, ac postmodò ab illis tamquam stultae praedicationis creduli exhibebantur. Eundem locum ita exponit in vigesima tertia super Sancti Matthaei Evangelium homilia, & adjungit de curiosis nostrorum mysteriorum paganis: *Modestiam simulant, ut Secreta condiscant. Cum verò didicerint, repente alii ex aliis effectibus irrident, insultant, atque illudunt quasi à se quadam arte deceptis.* In fideles, quorum loquacitas aut simplicitas ipsa prodebat necdum Initiatis, graviter insurgit, atque adjungit: *Nam & mysteria idèdè januis clausis celebramus, & eos qui nondum initiati sunt, adesse prohibemus, non quia infirmitatem aliquam mysteriorum deprehendimus, sed quia ad participationem eorum illi adhuc, quos arcemus, infirmi sunt.* Propter quod etiam ipse Dominus multa ad Judaeos in parabolis dissebat. Nostra mysteria ex laudato Evangelii verbo dicit esse similia margaritis, quae non idèdè quia viles sunt, calcantur porcorum pedibus, sed quia dominorum aut custodum incuria decidunt in istam vilitatem. Nostrum esse affirmat tantam ab illis injuriam propulsare. Quod ipsum repetit in homilia septuagesima secunda. Et in oratione adversum eos, qui Baptisma differunt, Sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus scribit Catechumenos esse pueros, qui Arcana nec capere possint, nec celare. Laudato Scripturae loco eundem in sensum utitur Synodus Alexandrina in Apologeticis pro Sancto Athanasio litteris ad omnes ubique Orthodoxos. Etiam alii passim Patres.

Ex quibus omnibus vides Secretum hoc esse non solummodò Canonem Apostolicum, sed insuper Evangelicum, atque naturalem. Et hinc in libro de Spiritu Sancto Magnus Basilius affirmat ipsum ab Apostolis esse traductum in Ecclesiam ex lege Moysis, *qui non omnia templi passus est, omnibus esse pervia, sed profanos extra sacros cancellos statuit.* Et quidem Sancta Sanctorum soli Pontifici, idque semel in anno, conspicienda permittit, *probiè sciens pro sua sapientia, res usu tritas & undecumque patibiles esse expositas contemptui; ceterum ei quod sepositum est, quodque rarum, hinc natura conjunctam esse summam admirationem ac studium.* In sexta decima super Genesim homilia Sanctus Joannes Chrysostomus rursùm praedicit Domini verbum de non projiciendis margaritis ante porcos, affirmat contentum in illis Mandatum obligasse etiam in Paradiso, fuisse violatum ab Eva, quae Divina sibi credita Praecepta Serpenti prodidit, atque ita ab ipso cum eisdem Praeceptis meruit conculcari. Et adjungit: *Tan-*

tum malum est absque delectu cuius & promiscuè Divina mysteria detegere. Audiant qui sine discrimine cum omnibus colloquantur. Neque enim Christus de sensibilibus porcis praecipit, sed homines porcinis moribus denotat, qui sicut Bruta illa in peccati luto involvuntur, docens nos ut personarum diversitatem dignoscamus, & vitae rationes inquiramus, quando aliquid Divinarum eloquiorum exponere fuerit opus, ne & illos & nosmetipsos ledamus. Istam legem pluribus commendat. Porro in Paradiso praeter unicum de ligno vetito Praeceptum omnis lex fuit naturalis.

Istius legis auctoritatem, vetustatem, ac rigidam observantiam praedicit in quinto Stromatum libro Sanctus etiam Clemens Alexandrinus. Adducit Apostoli ex litteris ad Ephesios verba de anterioribus generationibus abscondito, ac tunc noviter revelato JESU Christi mysterio, & commentatur: *Alia sunt mysteria, quae fuerunt absconsa usque ad Apostolos, & tradita sunt ab ipsis, ut à Domino acceperunt. Absconsa autem in veteri Testamento, quae nunc manifestata sunt Sanctis.* Antiqua Sacramenta, sub quibus istud sacrosanctum mysterium velabat Divina Majestas, celebrabant quidem multi, sed pauci intelligebant. Prophetarum cunctis non poterant revelare. Hinc & Moyles faciei suae lumen velo temperabat. Et in primo istius operis libro idem Clemens scribit de Christo Domino: *Dominus Divinis mysteriis, & sancta illa luce impartiri illos concessit, qui possent ea capere. Jam verò non revelavit multis ea quae non erant multorum, sed paucis, quibus sciebat convenire, qui & ea possent accipere, & ex illis informari.* Arcana autem, ut Deus, verbo creduntur, non scripto. Et infra laudat Domini verbum, *Quod in aure auditis, praedicate super terra, & commentatur: Dominus arcanas traditiones verae cognitioni, quae occultè & excellenter explicantur, jubet suscipere, & sicut in aeternum audimus, ita etiam tradere quibus oportet, non autem omnibus tradere, quae eis in parabolis tradita erant.* Addit eundem esse sensum hujus Domini Mandati: *Nolite margaritas vestras spargere ante porcos.* Et dat causam: *Est difficile de vero lumine verè puros & perspicuos declarare sermones suillis & indoctis auditoribus.* In quinto rursùm libro affirmat Dominum fuisse passim locurum in parabolis, & adjungit causam fuisse occultationem. Eodem in libro transit à Christo Domino ad ejus Apostolos. Laudat Sancti Pauli verbum in epistola ad Romanos: *Ut aliquid impartiar vobis gratiae spiritualis.* Et commentatur: *Non poterant aperitè litteris scribi ejusmodi dona.* Ibidem laudat aliud Apostoli verbum: *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Et denuò commentatur: *Apostolus Paulus Propheticam, & verè antiquam conservavit occultationem.* Adjungit hanc viguisse etiam apud antiquos Philosophos, praesertim apud Platonem, ex cujus epistola tractante de Deo, adducit haec verba: *Dicendum est tibi per Aenigmata, ut si tabula, vel in mari vel in terra, aliquid conigerit, qui legit non intelligat.* Praedicit istud Platonis Scriptum, & ad-

jungit praedicationis causam: *Deus enim universorum, qui omnem vocem, omnem cognitionem, & omnem superat notionem ac intelligentiam, nunquam mandari poterit litteris; cum sit in potestate sua ejusmodi, ut verbis non possit exprimi.* Et certè Platonis consilium probavit etiam Sanctus Papa Innocentius, dum Christianae Confirmationis verbum noluit credere litteris ad Decentium Episcopum Eugubinum. Eodem in libro Clemens demonstrat istam Secreti legem fuisse custoditam ob omnium etiam gentilium Philosophis. Ex hoc principio plura ipsorum Dogmata esse aenigmatica, et ideoque & obscura. Eidem legi affirmat inniti quinquennale Pythagorae silentium. Ac ex ipsa promanasse multa pulchra Philosophorum Dogmata. Censuit legem esse naturalem, ideoque notam ac veneratam istis etiam Philosophis.

Eadem in sexto contra Celsum libro tradit Origenes: *Prophetae altiora sapiebant per silentium, quam quae mandaverunt litteris. Nam Ezechiel accepit caput libri scriptum à fronte & à tergo, in quo enarrat lamentum, & canticum, & va. Et jussus librum devorat, ne eum scribat, & vulget indignis. De Joanne quoque scribitur simile quiddam eum vidisse & fecisse. Sic & Paulus audivit verba ineffabilia, quae non licet proloqui apud homines. Et major his omnibus JESUS legitur Discipulis privatim locutus verbum Dei, praesertim in secessibus, sed quid ibi dixerit, non legitur. Non enim videbant talia vulgò scribenda vel praedicanda.* Et in septimo libro pergit de omnibus Prophetis: *Certè Prophetarum, quidquid erat opus mox ab auditoribus intelligi, & quidquid ad corrigendos mores faciebat, absque ullis involucribus proposuerunt eis, ita ut Deus voluit, quidquid autem arcanum erat, & dispiciendum amplius, ut vulgari captu sublimius, id figuris obscurioribus convolverunt, aenigmatibus, allegoriis, paræmisi, ac parabolis, ut non ab ignavis inveniretur & segnibus, sed à virtutis ac veritatis studiosis persecutoribus, & inventum juxta Divinam doctrinam in usum proprium venteretur.* Et in quinto libro affirmat ac demonstrat, quòd Sanctus Paulus etiam in prima ad Corinthios epistola scripserit quaedam apertè, quaedam velaverit, idque propter Catechumenos. Adducit ejus de futura Resurrectione, & gloriosi corporis dotibus verba, & adjungit: *Apostolus mox quasi Arcano scriptis ad posteros prodito, haud secus ac decuit eum, qui posteris, quae sibi innotuissent, descripta relinqueret, subdit; Ecce mysterium vobis dico. Quod dici solet de rebus secretioribus, nec cuiusvis è vulgò communicandis. Nam ut in Tobia legitur, Arcana Regis celare bonum est, ceterum opera Dei magnificè dispensata ad utilitatem hominum, veraciter ad ipsius gloriam revelare, bonum est.* Affirmat istam Secreti legem & in antiquo & in novo viguisse Testamento, ac non tantum à Prophetis atque Apostolis, sed etiam ab ipso Christo Domino fuisse venerabiliter observatam. Moisaica lex Sacerdotalis unctionis unguentum jubet esse sacrosanctum, & omnem qui ipsius aliquid alienigenis dederit, mandat exterminari à populo.

August. 14.

F. 576.

F. 275.

F. 586.

F. 278.

F. 338.

F. 244.

Lib. 1. cap. 6.

Cap. 27. 29.

10. Sanctus Cyrillus Alexandrinus in nono libro de Adoratione in Spiritu & veritate affirmat esse istam ipsam Secreti legem, quam Christus Dominus nobis dedit, vetans Sanctum dari canibus, & margaritas projici porcis. Et dat causam: *Nam quæ recondita sunt, & Sanctis dumtaxat conveniunt, ea nulla ratione habita, eis qui sunt adhuc infideles, prodere est plenum periculi. Nec enim qui profani sunt adhuc, & immodica impuritate laborant, sed sancto Baptismate purgati sanctificantur.* Affirmat nostram legem fuisse in utroque Testamento. Quod ipsum affirmant cuncti passim Patres. Omittere non possum insigne Tertulliani testimonium in libro Apologetico: *Vel ex forma omnibus mysteriis silentii fides debetur. Samothra & Eleusinia reticentur: Quamvis magis talia, quæ prodita interim etiam humanam animadversionem provocabunt, dum Divina servatur? Hoc est, Christiana. Semper etiam pia initiationes arcent profanos, & arbitris cavent.* Hanc Secreti legem affirmat esse naturalem omnibus mysteriis debitam reverentiam, ab ipsis etiam gentilibus delatam suis Sacris sacrilegis. Quod ipsum pluribus demonstrat Sanctus Clemens Alexandrinus.

Et ex his lucet errare illos, qui censent istam reverentiam à primitivis Fidelibus fuisse impensam soli sacrosanctæ Eucharistiæ. Interim ipsa huic, utpotè arcanissimo mysteriorum mysterio, fuit semper impensa singulariter. Et ejus prævaricatio ab antiquis Ecclesiæ Patribus numeratur inter palmaria scelera Judæ Traditoris. Etenim in Magni Basilii Liturgia Sacerdos precatur ad Christum Dominum: *Cæna tuæ mysticæ hodiè, Fili Dei, assume me participem. Nec enim tuis inimicis dicam mysterium. Non dabo tibi osculum, sicut Judas, sed ut latro tibi confiteor.* Exponit in prima adversum suæ gentis errores Invektiva Isaac Armeniorum Catholicus: *Christus cum Discipulis in Cæna panem, uti Joannes ille Theologus docet, daret, Judas quoque accepto pane egressus, panis adminiculo prodidit.* Bulgarorum Antistes Theophylactus notat Christum Dominum ad sacri panis potestatem simpliciter dixisse: *Accipite & comedite; at verò ad sacrosancti Calicis donum addidisse distributivum signum: Bibite ex hoc omnes.* Et edicit causam: *Sunt qui dicunt propter Judam hoc esse dictum. Judas enim panem accepit, & non comedit, sed occultavit, ut monstraret Judæis, quod JESUS panem vocasset suum corpus.* Quo firmaret Judæorum perfidiam, garrientium Dominum JESUM non esse Redemptorem humani generis, sed paradoxum Seductorem. Laudatus Patriarcha Isaac istud Judæ facinus probavit ex Sancti Joannis Evangelio: *Post acceptam buccellam introiit in eum Satanas. Cum ergo accepisset buccellam, exiit continuo. Ante acceptum, immo & ante consecratum Calicem. Et acceptam, quæ omnino Eucharistica fuit, buccellam non sumpsit, sed blasphemè demonstravit Judæis, atque ita non solummodò enuntiavit mysterium, sed ipsos insuper in sua perfidia reddidit contumacissimos.* Hinc Dominus ad alios undecim dixit de facto Calice: *Bibite ex eo omnes. Nolite ip-*

sum, Judam imitati, abscondere hic, & postmodò prodere, sed omnes reverenter bibite. Ita insuper demonstravit clandestina Judæ cum Judæis facinora non esse sibi ignota. Ex hoc fonte Judæi contra sacrosanctam Eucharistiam imbiberunt singulare odium. Ipsam incœperunt de Thyestæis infamare epulis: Et multos gentilibus persuaserunt. Ipsos esse primos blasphemæ ac facinorosæ calumniæ auctores disertè affirmat in sexto contra Celsum libro Origenes: *Judæi, Christianæ doctrinæ exordio, sparserunt rumores, quod ejus Sectæ homines mactati pueri carnibus vescerentur.* Ex eodem odio etiamnunc hodiè sacrosanctam Eucharistiam ubique venantur, & comprehensam afficiunt istis ipsis tormentis, quibus eorum Parentes visibile Christi Domini corpus inhonorarunt ac trucidarunt.

Istius Secreti ac reverentiæ lex debetur, ac semper impensa fuit omnibus novi Testamenti Sacramentis. Uti extraneis nequierunt illa demonstrari, ita nec enuntiari. Nequidem Baptismus. Hinc Sanctum Augustinum, quod libros de Baptismo scripsisset, atque ita secretum Christianitatis mysterium enuntiasset, culpavit Constantinensis Donatistarum Episcopus Petilianus: *Quod ventilasset in publico rem Secretam.* Et in libro de unico Baptismo Sanctus Augustinus, aliud respondere non scivit, quàm nostrum Baptisma, licèt coràm profanis dari non possit, à nullo tamen profano jam ignorari, ideoque se non esse reum enuntiati mysterii. Et certè etiam sub paganis Imperatoribus Baptisma erat cunctis adeò notum, ut gentiles Mimi ipsum in theatris ad populi risum, quem Divina gratia quandoque in serâ vertit, exhiberent. Et adversum Imperatoris Juliani Apostatæ calumnias in septimo libro Sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus scribit Baptisma esse Divinum ac sanctum mysterium, atque adjungit: *Ne ergò ad profanorum aures Arcana deferens offendam Christum dicentem. Ne detis Sancta canibus, neque projiciatis margaritas vestras ante porcos, relinquam ea quæ sunt altioris intelligentiæ.*

Etiam de Christianæ Confirmationis forma ad Decentium Eugubinum Episcopum, qui ipsam sibi transcribi supplicaverat, rescripsit Sanctus Pontifex Innocentius primus: *Verba dicere non possum, ne magis prodere videar, quàm ad consultationem respondere.* Timuit ne forsan litteræ devenirent in manus & oculos extraneorum. Adjungit etiam de Extremæ Unctionis forma: *Reliqua quæ scribis non erat, cum adfueris, interrogati poterimus edicere.* Nec miremur ista de novi Testamenti Sacramentis. Etenim etiam de Judaica Circumcisione scribit in quinto contra Celsum libro Origenes: *Verum ista curiositatis quamdam speciem præ se ferentia, nec satis apta vulgi auribus, hæcenus sum ausus prodere.* Se de excessu purgat apud fidelem Lectorem. Sacri Christi matris consecrationem nec fidelis olim Græcorum populus adspicere poterat: Quod ipsam publicè primus fecerit, & faciendam sanxerit Petrus Fullo Patriarcha Antiochenus, testatur in Colle-

Cap. 27.

lectaneis Theodorus Lector. De ejusdem Sacramenti ab Orientalibus olim Patribus usitata forma obscuram hodiè & intricatam habemus questionem, in qua hærent & ipsi Græci: Quod nempe, uti in libro de Spiritu Sancto scribit Magnus Basilius, & Apostoli & Patres omnium penitus Sacramentorum formas & ritus voluerint esse sacrosanctos, ideoque sola voce sine scripto tradiderint. Quorumdam traditionem partim ex longo schismate esse apud istas Ecclesias passam lapæ memoriæ tenebras, ideoque nunc questionibus subjacere, affirmat in opusculo de Eucharistica consecrationis forma Venerabilis Bessarion, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, ac Metropolitæ Nicænus. Et de omnibus suis, in quibus non de sola Eucharistia, sed de cunctis penitus Sacramentis tractat, Catechibus præfatur Sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus ad Lectorem: *Catecheses istas Illuminatorum accedentibus quidem ad Baptismum, & his qui hoc Lavacrum habent jam fidelibus, legendas exhibeat, Catechumenis verò, & aliis qui non sunt Christiani, ne dederis. Alioquin redditurus es Domino rationem.* De omnibus item Sacramentis scribit in sexta Catechesi: *Hæc mysteria & Sacramenta nunc patefacit Ecclesia ei, qui ex Catechumenis excedit, nec moris est gentilibus exponere. Neque palam apud Catechumenos de mysteriis verba facimus, sed multa sæpè loquimur occultè, ut fideles, qui rem tenent, intelligant; & qui non tenent, ne lædantur.* Affirmat hæc fundari in facto Domini, qui turbis loquebatur in parabolis; Discipulis privatim parabolæ ac similitudines exponebat. Et ad jam jam baptizandos Elefines perorat ad Sanctum Fontem in libro de Initiandis Sanctus Ambrosius: *Nunc de mysteriis dicere tempus admonet, atque ipsam Sacramentorum rationem edere, quam si ante Baptismum putassemus insinuandam nondum Initiatis, prodidisse potius, quàm edidisse estimaremur.* Hinc ait institutum ab Ecclesia, ut Adaperitionis, quam in furdo & muto Dominus fecit, mysterium celebraretur prius in Catechumenis, atque ita ad capiendâ nostrâ mysteria pararentur. Laudatum librum concludit in hunc modum: *Signatum debet apud te manere mysterium, ne divulgetur, quibus non convenit, ne garrula loquacitate dispergatur in perfidos. Bona debet esse fidei tuæ custodia, ut intemperata silentii integritas perseveret.* Istud mandat de omnibus generatim Sacramentis, singulariter tamen de sacrosanctâ Eucharistia. Et hinc nos non à percepta in Baptismo virtute Theologica, sed à data Eucharistia, & promissa circa illam custodiendam fidem nos dici fideles, est supra demonstratum.

Cap. 1. Quod antiqui Patres Arcana quorumvis nostrorum Sacramentorum mysteria omni studio celaverint etiam in suis libris, testatur item Ecclesiastica Hierarchia vulgaris Dionysii Areopagitzæ. Lib. 7. Et profitetur à se servari eandem regulam. Ipsam fol. 766. à se servatam fuisse in suis Stromatum libris, testatur & Sanctus Clemens Alexandrinus.

In laudata sexta Catechesi adjungit Sanctus Cy-

rilus: *Gentili cuiquam de Patre & Filio & Spiritu Sancto arcana mysteria non declaramus.* Et in quinta Catechesi declamat ad Competentes: *In paucis Symboli versibus universam fidei doctrinam comprehendimus, non in chartas inscribendo, sed in corde memoriâ insculpendo, & in meditatione custodiendo, necubi Catechumenus, quæ vobis tradita sunt, exaudiat.* Affirmat Symbolum tradi solis Competentibus, & quidem non in charta, sed sola viva voce, ne forsan cujuspiam charta ad quempiam Catechumenum, quibus prodi omnino non poterat, casu aliquo perveniret. Ad eisdem Competentes præfatur in sui operis exordio: *Cum Catechesis recitatur, si Catechumenus ex te quaerit, Quid dicebant Doctores, nihil dicas extraneo. Mysteria enim tibi & spem futuri sæculi tradidimus. Custodi hoc mysterium Retributori, nec unquam dicentem aliquem audi, Quid obest, si & ego didicero? Etiam ægroti vinum quandoque postulant, quod intempestivè si illis detur, phrenesim conciliat, & duo hinc nascuntur mala: Nam & æger interit, & medicus malè audit. Sic & Catechumenus, si audiat mysteria à fidei, phrenesim patitur: Nescit enim quid audierit, & tamen arguit rem ignotam, distaque irridet. Fidelis verò tamquam proditor condemnatur.* Et hinc Nicænum Symbolum historiæ suæ inserere, licèt vellet, non præsumpsit Hermias Zozomenus, & adjungit rationem: *Cùm pii viri, & amici, & istiusmodi rerum periti Lib. 1. me docerent res tales à Sacerdotibus solum & Episcopis debere dici atque audiri, eorum sanè approbavi consilium. Nam verisimile est nonnullos, qui non sunt initiati mysteriis, hunc librum perlecturos.*

Ex eodem fundamento istud ipsum Symbolum suo de Synodis libro inserere ex causis compulsus Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus præfatur: *Et ipsam quidem tum religiosè conscriptam fidem nunc quoque huic sermone nostro non irreligiosè inseremus.* Et in suis ad Sancti Matthei Evangelium Commentariis Sanctum & Margaritas, quæ porcis & canibus projicere sumus vetiti, affirmat esse Christi Domini, gentilibus ac hæreticis non aperienda, Sacramenta, & adjungit: *Ergò & incorporationem Verbi Dei, & passionis mysterium, & virtutem Resurrectionis non promiscuè tractare nos convenit, neque imperitè incuriosèque proferre, ne ignorantiam nostram, si perfectæ scientiæ destituerit instructio, proterant hi, atque conculcent, & infirmitatem passionis in Deo irrideant, & in firmatam passionis in Deo irrideant, & in firmatam in nos, contradictionum aculeis imperitiam nostram fidemque disrumpant.* Nescio quem in Gallia Episcopum, qui contumacibus Arianis nostram fidem exposuerat, arguit etiam Sanctus Avitus Metropolitæ Viennensis: *Instruxistis armis vestris Adversarios, prodidistis imperfectis Secreta nostra, cantastis canticum in terra aliena.* Ejus imprudentiam variè damnat.

Item Imperatorem Constantium, qui coràm se adhuc Catechumeno justit de Dei Verbo in palatio disputari, gravissimè arguunt Ecclesiæ Patres. Seleuciensem quoque Synodum, & omnem Eusebianam factionem, quod coràm promiscuo, etiam Gentili, vulgò de Sanctissimâ Tri-

Lib. 1.

Epi. cap. 19.

Can. 6.

Ep. 26.

Orat. 21.

Trinitate disceptarint, durè culpat Sanctus Gregorius Nazianzenus. Sanctus Ambrosius culpat Valentinianum secundum Imperatorem, quod adhuc Catechumenus, & fidei Sacramenta neficiens, vellet coràm se idem mysterium ab Orthodoxis & Arianis Episcopis examinari. Nostrarum item cum Donatistis quæstionum iudicem non posse esse paganum, quoniam non possit nosse Christiana Secreta, affirmat Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Etiam Eutyriano-rum nobiscum quæstiones publicè ventilari ve-tuit rigidissimè Martinus Augustus, quod Judæis & paganis ex hujusmodi certamine divul-gentur veneranda mysteria. Exstat Edictum post Synodum Chalcedonensem. Exponit Facundus Hermianensis Episcopus: *Disputamus incessanter atque inconditè de fidei Christianæ Dogmatibus, & quæ reverenter pureque tractanda sunt, cœlestia pas-sim mysteria ventilamus. Inane jam eis nomen reli-gium est, quo sunt nuncupata mysteria. Nam inter otiosas fabulas & vulgares habentur necessaria & paucis committenda fidei quæstiones.* Nomen, My-sterium, exponit Svidas: *Dicta sunt Mysteria, eò quòd auditores os claudunt, neque cuiquam illa exun-tiant.* Loquitur ex Sancto Joanne Chrysofomo in homiliis ad populum Antiochenum: *Ubi sunt Mysteria, multum silentium est.* Etiam apud Pho-tii Bibliothecam Sanctus Eulogius Patriarcha Alexandrinus distinguit inter Christianitatis dog-mata ac præconia, atque adjungit: *Dogmata cum occultatione & sapientia declarantur, & obscu-rati sæpe de industria involvantur, ne profanis sint Sancta exposita, & Margaritæ porcis objiciantur; præconia sine ulla obscuritate dicuntur, præ-ferunt illa quæ de Præceptorum & Divinæ reveren-tiæ observatione tractant.* Etiam in locis suprâ adductis Sanctus Cyrillus ac Sanctus Ambrosius distinguunt dogmaticas & morales doctrinas, & has solas permittunt Catechumenis sine occultatione declarari. Et in homilia de Sanctis Sera-phim beatus Joannes Chrysofomus non de Di-vina Majestate, sed de Angelica dumtaxat natu-ræ concionaturus edixit: *Nemo profanus adsit, nemo piacularis, immundus nemo, nemo hac auditi-õne adsit indignus. Mysteria quippe nobis suscipien-dæ sunt narrationes.* Et Anomæo hæretico inter-roganti, *Quid est Christianismus,* in Dialogo de Sancta Trinitate respondet Sanctus Abbas & Martyr Maximus: *Dicere quid sit Christianismus, tutum non fuerit, nisi cognovero quisnam ille sit qui hoc percunctatur, ne forte comperiar res sanctas canibus, & porcis Margaritæ projicere. Quid sit fide-lem esse non dixerò, ne forte sit Judæus, qui me interrogas.* Et hinc olim Gentiles, Dominum Deum nostrum esse unum ac Trinum, ejusque unam personam ex Virgine natam, ac à Judæis crucifixam, nec non & alia Divinæ Incarnatio-nis atque Eucharistiæ Mysteria à suis Frumenta-riis audientes, & non valentes inter se combina-re, finxerunt fœdum illud, à Tertulliano in li-bro Apologetico expositum, monstrum cum hac inscriptione: *Deus Christianorum.* Ex eodem fundamento apud Minutium Felicem Cæcilius

putavit à nobis Asini caput, id est, paradoxa, & non nisi ab Asini cerebro credi digna, dogma-ta adorari. Hæc scandala proveniebant ex indi-creta revelatione, aut pravo auditu nostrorum Dogmatum.

Et hinc lucet omninò deviare hæc Isaaci Ca-sauboni, Ecclesiasticos Domini Cardinalis Cæ-saris Baronii Annales exercitantis, verba: *Non recenseo inter silenda Mysteria Doctrinam de Sanctissi-ma Trinitate, de Incarnatione JESU Christi, & similia capita Evangelicæ prædicationis, sine quo-rum notitia Christianus nemo esse potest.* Quòd enim omnia hæc etiam occultaverit olim Ecclesia, est abundè ostensum. Verùm apud solos gentiles, Judæos, & adversantes hæreticos. Catechume-nis enim suo tempore omnia tradebantur: At pe-detentim, & per gradus. Plura istis, quam his Mater provida occultabat. Rectè verò addit Casaubonus. *Non adèd res in Sacramentis significatas & efficaciam illorum sicut vetus Ecclesia, ac Symbola ipsa, & ritus celebrandi & rituum causas.* Insigni-ter id patet ex secundo Theodoretii Dialogo. Eranista enim roganti, *Quidnam esset Eucharis-tia, Orthodoxus reposuit: Apertè dicendum non est, verisimile est enim adesse aliquos Mysteriis non initiatos.* Et urgenti, *Respondeatur ænigmaticè,* respondit: *Cibum ex talibus seminibus.* Et per-genti quærere de sacrosancto Calice reddidit: *Commune & hoc nomen est, poculi speciem significans.* Sunt vera ænigmata. Nec aliud Theodoretus edixit de Sacramenti elementis. At verò ipsorum significata, contenta, transelementationem edi-xit lucidissimè: *Post sanctificationem appello Cor-pus Christi, & Sanguinem Christi.* Discriminis radicem aperit in libro de Baptismo noster Ter-tullianus: *Nihil adèd est, quòd tam obduret mentes hominum, quam simplicitas Divinorum operum, quæ in actu videtur, & magnificentia quæ in effectu re-promittitur. Ut hic quoque quoniam tanta simplicitate, sine pompa, sine apparatu novo aliquo denique sine sumptu homo in aqua demissus, & inter pauca verba tinctus, non multò nihilò mundior resurgit, eò incredibile existimetur consecutio æternitatis.* A vilibus elementis donari Divinos adèd ac æternos effectus videbatur infidelibus vanum, risu di-gnum, impossibile. Judicabant de aqua Baptis-mi, alioque omni Eucharistico præsertim, Sacramentali elemento, quod olim de Jordanis aqua censuerat Naaman Syrus. Hinc illa singu-lariter ipsis Majores nostri occultaverunt. In se-primò adversùs Imperatorem Julianum Aposta-tam libro insigniter hæc exponit Sanctus Cyrillus Alexandrinus.

Porrò hæreticos tractamus ad morem Peniten-tium ac Fidelium Energumenorum. Cum ipsis de nostris, quæ noverunt, Arcanis sermocina-mur ac disputamus, verùm ipsos ad nostra Sacra non admittimus. Nequidem ad videndam Eucharistiam. Primum insigniter patet ex secundo Theodoretii Dialogo, ubi cum Eranista, Euty-chiano hæretico, de Eucharistia disputaturus Orthodoxus præfatur: *Apertè dicendum non est. Verisimile est enim adesse aliquos Mysteriis non initia-tos.*

ras, lucidiùs aperit in libro de Baptismo, asser-tans Baptisma illis non datum à Christo Domi-no, adeoque ab ipsis attentatum esse irritum & nullum. Audiamus ejus verba: *Hæretici nullum Cap. 15. habent consortium nostræ disciplinae, quos extraneos utique testatur ipsa ademptio communicationis. Non debeo in illis agnoscere, quod mihi est præceptum, quia non idem Deus est nobis & illis, nec unus Chris-tus, id est, idem, ideoque nec Baptismus unus, quia non idem, quem cum vitè non habeant, sine dubio non habent. Nec capit numerari quod non ha-bent. Ita nec possunt accipere quod non habent.* Lo-quitur de solis duplicis Divinitatis Fabulonibus. Quòd tamen istud ipsum de omnium penitèntis hæ-reticorum Baptismate censet, lucet ex libro de Pudicitia: *Apud nos ut Ethnicis par, immò & su-per Ethnicum hæreticus etiam per Baptisma veritat-is utroque homine purgatus admittitur. Manifestè loquitur de omni institutione decepto, id est, de cunctis in hæresi natis ac Baptizatis. Græcum ejus, quod in libro de Baptismo laudat, de hac materia opus quis non doleat periisse? Plura nos docuisset. Quòd Africana cum Romana, per quam plantata & ædificata, Ecclesia in Aposto-lico Symbolo & cuncto Christiano Dogmate sem-per contesseraverit, suprâ professus est noster iste Septimius: Proinde & datum ab hæreticis Baptis-ma esse ratum & validum semper credidit ac docuit. Utique usque ad tempora Agrippini Car-thaginensis Archi-Episcopi, à quo cœpisse mutari avitam fidem & consuetudinem, exsufflari & iterari Baptisma istud, frequenter testatur ipse & in Cathedra & in errore Successor San-ctus Cyprianus. Quo Christi Domini sæculo, aut quo anno federit Agrippinus, ignoratur. Sanctus Cyprianus successit Donato: An hiæ Agrippino proximè successerit, nescimus. Cer-tè non videtur. Etenim in litteris ad Jubajanum Episcopum memoratus Cyprianus scribit inter se & Agrippinum ac ejus infelicem Synodum in-tercessisse annos multos & longam ætatem. Quòd ipsum repetit in litteris Synodalibus ad Janua-rium Primatem Numidiæ. Gratias Cypriano, qui nobis Agrippinum & Donatum edixit: Alios ejus Antecessores profundè ignoramus. Septi-mium nostrum quidam existimant fuisse Agrip-pini Presbyterum, qui nimio in hæreticos zelo primus cogitare cœperit de exsufflando ipsorum Baptismo, errorem Episcopo suo persuaserit, atque ita per ejus Primatiale autoritatem cir-cumscripterit primò quidem Proconsularem Pro-vinciam ac Numidiã, tandemque, operante Sancto Cypriano, universam Diocesim Africa-nam. Hanc censet esse causam, ex qua in viro-rum illustrium catalogo scribit Sanctus Hierony-mus: *Tertullianus cum usque ad mediam ætatem Presbyter Ecclesiæ permansisset, invidia postea & contumeliis Clericorum Romanæ Ecclesiæ ad Montè-ni dogma delapsus est.* Existimant ipsum ob hæc de Baptismo erroneam novitatem fuisse à Roma-næ Ecclesiæ Clericis, antiquorum dogmatum semper tenacissimis, exagitatum: & durius tra-ctatum. Conjectura non caret fundamento. Ve-*

Proc. 17. *Procuretor, dixit: Olim quando perventum erat ad Missam Catechumenorum, jubebantur exire Cate-chumeni, & Energumeni, & Penitentes. Ita bo-didè expellendi sunt hæretici, quando devenum est ad consecrationem Corporis Christi.* Et in suæ Pro-vinciæ Synodo statuit Reginaldus de Beaulne Ar-chi-Episcopus Bituricensis: *Hæreticis Ecclesiarum aditus nisi causa audiendæ prædicationis non conceda-tur.* Et in sua Synodo Alexander Canigianus Archi-Episcopus Aquentis: *In Baptismo Sacerdos præsentem adesse non patiat, neque Judæum, ne-que hæreticum, neque denique alium quemquam à fide Christiana aversum.* Quod ipsum eisdem ver-bis in sua Synodo confirmavit Ludovicus de Ver-vius Archi-Episcopus Narbonensis. Et in suæ Pro-vinciæ Synodo Franciscus de Goyosa, San-ctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Archi-Epi-scopus Tholosanus. *A Baptismi solemnè admini-stratione procul arceantur hæretici, nec eis quavis occasione vel minimum interesse permittatur.* Ex qui-bus vides istum avitum Canonem etiamnum hodiè omninò vivere ac obligare. Quare qui hære-ticos non solummodo permittunt adesse Divinis officiis, sed etiam ad ipsa spectanda invitant, horrendè prævaricantur. Res hodiè nobis no-tanda.

Licet non veras.

Cur Doctor noster celebrata ab hæreticis Sacri-ficia ac Sacramenta dicat esse margaritas non ve-ras. Lupi Opera T. IX.

rùm ego sine lucidis testimoniis nihil de tanta re velim definire.

Quæstio tamen est, An Valentiniani, Marcionitæ, & alii, de quibus hic præsertim Septimius loquitur, duplicis Divinitatis Fabulones habuerint veras Christi margaritas, verum Christi Baptismum, adeoque & reliqua Sacramenta? Partem affirmativam tueri in libris de Baptismo adversum Donatistas videtur Sanctus Augustinus: *Si Evangelicis verbis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Marcion Baptismum consecravit, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides, sub iisdem verbis aliud opinantis, non esset integra, sed fabulosè falsitatis inquinata.*

Lib. 3. Quod ipsum dicit de Valentino. Loquitur ex cap. 15. Jubajano, nescio cujus in Africa civitatis Episcopo, qui in suis ad suum Primatem Sanctum Cyprianum litteris Baptisma hæreticorum volens esse ratum, etiam Marcionis fecerat mentionem,

Ep. 73. *ut nec ab ipso venientes diceret baptizari oportere, quod jam in nomine JESU Christi Baptizati esse videntur.* Et ad Hilarum Romanæ Ecclesiæ

Cap. 7. apud Luciferi schisma Apostatam Diaconum ait in Dialogo adversum Luciferianos Sanctus Hieronymus: *Diaconus eras, à Hilaro, & à Manichæis, quos constat fuisse duplicis Divinitatis Fabulones, Baptizatos recipiebant.* Utique ex more & Canone Romanæ Ecclesiæ, cui tunc orthodoxus Hilarus ministrabat.

Partem negativam suadet Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus, Parmeniano Carthaginensium Donatistarum Archi-Episcopo, nos quasi omnium hæreticorum, adeoque & Marcionitarum ac Valentinianorum Sacramenta ratificantes rident, respondens disertè & concedens apud Marcionem & Valentinum non esse Sacramenta: *Esse illis aquam mendacem, id est, Baptisma irritum ac nullum. Quod ipsum de Manichæis, licet in Sanctæ Trinitatis nomine baptizantibus, tradit in tertia adversum Arianos oratione Sanctus Athanasius.* Quod nempe sub istis verbis non Catholicam veritatem, sed suum intelligant errorem. Et in suis ad Sanctum Amphilochem canonicis Responsis scribit Sanctus Basilius Escratitarum, Saccophororum, & Apotactitarum, trium personarum nomen omnino invocantium, Baptisma esse penitus nullum, & perperam recipi à Romana Ecclesia, quod isti sint germen & furculus Marcionis. Marcionitas, Valentinianos, Basilidianos, Carpocratianos, Simonianos, Manichæos, & omnes generatim duplicis Divinitatis Gnosticos Fabulones esse rebaptizandos constanter docent Timotheus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Presbyter, ac in litteris ad Naucracionem Sanctus Theodotus Abbas in Studii Monasterio. Et Canon septimus Constantinopolitanus per eos, qui sunt de regione Galatiæ, omnino intelligit jam dictos Fabulones. Et mandat rebaptizari.

Cap. 7. Et hæc pars est omnino vera atque sequenda. Rationem dat in Apostolicæ ad Ephesios epistolæ commentariis, hæc verba, *Unum Baptisma, exponens Sanctus Hieronymus: Contra Valenti-*

num facit, qui duo Baptismata esse contendit. Exponit Sanctus Irenæus, affirmans à Marco Agyptio, & reliquis passim Valentinianis aliud in peccatorum remissionem, aliud in hominis redemptionem Baptisma distingui ex Domini apud Sanctum Lucam verbo: *Baptismo habeo baptizari.* Sanctus Irenæus, adeoque & isti Fabulones legebant: *Aliud Baptisma habeo Baptizari.* Istorum quidam spernebant elementum aquæ, folius Balsami Unctione initiabant: Quin & aliqui proscribebant omne visibile elementum, garrientes à sola interna fide dari nobis perfectam redemptionem. Alii solis nescio quibus sine elemento profanis verbis suos sequaces faciebant. Qui baptizabant, utebantur hac forma: *In nomine ignoti Patris omnium, in veritate Matris omnium, & in nomine descendenti JESU ad unitionem, & redemptionem, & communionem virtutum.* Adjungebant & Hebraicæ vocabula, per quæ suis Initiatis essent stupori ac terrori. Sanctus Irenæus loqui videtur de foliis Valentinianis, attamen etiam Marcionitas ita baptizasse testatur in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsariensis. Etiam in primo hæreticarum fabularum libro Theodoretus ex ista per Marcum

Lib. 4. cap. 10. Cap. 9. *Ægyptium inducitur forma affirmat pullulasse plures hæreses, Ascodrutas, Archonticos, Colobarfios, Barbeliotas, seu Borboritas, & alias id genus pestes, quas in Galatarum præsertim Provinciis fuisse grassatas jam dixi ex septimo Canone Constantinopolitano. Quod ipsum affirmat in Apostolicæ ad Galatas epistolæ præfatione Sanctus Hieronymus, ac ejus magister in tertia oratione de pace Sanctus Gregorius Nazianzenus. Per Ascodrutas omne corporeum elementum, tamquam animæ spirituali redimendæ ineptum, fuisse à Sacramentis proscriptum, adeoque ipsos hoc in puncto notari à Sancto Irenæo, testatur laudatus Theodoretus. Addit & Archonticos, verum ex alio principio, fuisse ejusdem impietatis. Adjungit & de Menandro: *Menander dixit salvari eos, qui in ipsum baptizantur.* Quod ipsum tradit Sanctus Irenæus. De quibus omnibus videndus etiam est Sanctus Epiphanius. Quare ista omnia fabulosa, uti Dogmata, ita & Baptismata, Ecclesia merito damnavit, & censuit exsufflanda. Nec ipsa unquam admisit Romana Ecclesia.*

Neque his adversatur Sanctus Augustinus. Etenim Marcionis Baptisma nequaquam absolute probat, sed omne dumtaxat in sacrosancto trium personarum nomine datum licet à Marcione detur, affirmat esse probandum. Istam sacrosanctam invocationis formulam à pravo ministri sensu existimat non vitari. An verò Marcion ipsa fuerit usus, nec definit, nec duxit exquirendum. Eadem est mens Jubajani Episcopi, haud dubiè loquentis ex antiqua traditione Romanæ Ecclesiæ, qua cum Africana etiam in hoc puncto usque ad Agrippini tempora semper contesserat. A qua contestratione non discedi suadet Primati suo Cypriano. Alia est ratio Sancti Optati. Hic enim non solus Marcionis ac Valentini, sed etiam Montani

Pra-

Praxeæ, & Sabellii Baptisma exsufflat. Distinguit inter schismaticos ac hæreticos, & apud hos generatim asseverat nulla esse Sacramenta. Quod ipsum docuit in libro quarto & quinto. Et hinc Gabriel Albapineus, doctissimus Aurelianensis Ecclesiæ Episcopus dat ipsi hoc Scholion: *Ego ex hoc & aliis multis locis quantum conficio, Optatus non existimabat hæreticos posse baptizari. Quidquid sit, magnum inter hæreticos & schismaticos ponit discrimen.* Quoad hæreticos videtur Sanctorum Cypriani ac Firmiliani errorem probasse.

Idem docent vulgares Apostolorum Canones, Auctor Apostolicarum Constitutionum, & in Canonicis ad Sanctum Amphilochem litteris Magnus Basilius, cujus sensum utcumque exposui in scholio septimi Canonis Constantinopolitano. Pezuzianorum seu Montanistarum, non in etrium Divinarum personarum, sed in Patris, filii, Montani, & Priscillæ nomine abluentium, Baptisma rectè addit à nemine probandum. An tamen Sanctum Dionysium Alexandrinum, qui istud probavit, rectè culpet, ignoro. Erenim Dionysii Successor Magnus Athanasius in tertia adversum Arianos oratione palàm ac disertè affirmat Cata-Phryges in trium Divinarum personarum nomine baptizasse. Istud ipsum affirmat de Arianis, Paulianis, ac Manichæis. Discedit tamen à Dionysii sententia: Omnium istorum, quod Evangelicorum, quibus utuntur, verborum Evangelicum sensum non teneant, reprobandum Baptisma. Montanistæ igitur, solemniter hæreticorum more, distracti fuerunt in diversas atque adversas classes, Dogmata, ac Baptismata.

Nam Septimium nostrum, etiam post admiffam Montani Sectam, quis dubitet legitimo semper verbo baptizasse? Eadem est ratio Paulianistarum. Illegitimo quippe verbo ipsos fuisse usos testatur in libro de hæresibus Sanctus Augustinus, & in litteris ad Rufum Thefalonicensem Archi-Episcopum Sanctus Pontifex Innocentius primus. Quidam manifestè nullum, quidam ambiguum habebant Sacramentum: Hinc ipsum generatim damnavit Nicæna Synodus. An omnium omnino hæreticorum, an solummodo illorum, qui circa sanctissimam Trinitatem errant, ideoque Evangelica verba solo ore & lingua, non corde & veritate in Sacramento recitant, Baptisma duxerit cassandum Sanctus Athanasius, possit queri & agitari. Videtur idem sensisse de cunctis. Exprimit enim Montanistas, quos de Divina substantia constat rectum credidisse. Quidquid sit, S. Optati & Magni Basili sententiam videtur plenè secutus in Catecheson præfatione Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Unus Dominus, una fides, unum Baptisma.* Nam soli hæretici rebaptizantur. Siquidem prius illud non erat Baptisma. Hanc enim sententiam usque ad primam, à qua primùm plenè decisa, Synodum Constantinopolitanam mansisse ac ambulasse probabilem, abundè in ejusdem Synodi scholiis est demonstratum. Porro Sanctus Cyrillus, qui istas Catecheses composuit, Lupi Opera Tom. IX.

scripsit juvenis, huic Synodo senex Episcopus adfuit, atque ita propriam sententiam ibi recantavit atque damnavit. Hinc item Jacobus Pamelius, Septimii nostri Græcum de Baptismo librum dicens suppressum à Synodo Nicæna, sine fundamento divinat. Hoc autem in loco Septimius agit præsertim adversum solos Gnosticos: Ipsorum Sacramenta rectè asseruit esse non veras margaritas.

Simplicitatem volunt esse prostrationem disciplinae, &c.

Voces, *Prostratio disciplinae*, edicunt mysteriorum nostrorum coram Catechumenis aut aliis, extraneis enuntiationem fuisse apud Patres nostros summum crimen. Eorum porro Secretum non solum Marcionitæ culparunt lenocinii, sed etiam gentiles, ex quorum nomine apud Minutium Felicem Cæcilii post epulas Thyestæas, promiscuum incestum, & aliaque nobis impacta crimina dicit: *Multa præterea consilio. Nam & hæc nimis multa sunt, quæ aut omnia, aut omnium pleraque vera declarat ipsius præce religionis obscuritas. Cur etenim occultare & abscondere, quidquid illud colunt, magnopere nituntur, cum honesta semper publico gaudeant, scelera secreta sint? Omne illud, de quo nunquam palàm loqui liceat, affirmat semper esse puniendum atque pudendum. Et apud Origenem gentilis Celsus doctrinam Christianam per ludibrium continuo appellat Dogma clandestinum. Quod ipsam à Juliano Augusto fuisse improperatum, lucet ex Sancto Gregorio Nazianzeno, hæc respondente: *Sunt etiam apud nos quidam Sermones per occultationem prolati, nolo differi. Istud silentium affirmat & nobis & gentilibus esse commune, additque ipsum non ex semetipso, sed ex rerum occultarum dignitate vel ineptia esse judicandum, probandum, aut improbandum. Quia & noster Septimius scribit in libro adversum Valentinianos: *Nihil magis curant, quam occultare quod prædicant. Si tamen prædicant qui occultant. Custodia officium, conscientia officium est. Confusio prædicatur, dum religio asseveratur. Nam & Eleusinia, hæresis & ipsa Attica superstitionis, quod tacent, pudor est. Et idcirco aditum prius creuciant, diutius inittant, linguam consignant, cum Epoptas ante quinque annos instituunt, ut opinionem suspendio cognitionis ædificent, atque ita tantam Majestatem exhibere videantur, quantum præstruxerunt cupiditate.* Hocce Valentinianorum coram suis Catechumenis silentium gravissimè culpat.**

Abfit tamen ut culpet nostrorum mysteriorum silentium, seu Secretum. Valentiniani Catechumenatum non juxta Apostolicum Canonem ad biennium, sed ad totos quinque annos extendebant. Catechumenis celabant non sola Sacramentorum mysteria, sed omne suum sceleratam dogma, mendaciis ipsum incrassantes, orthodoxè loquentes, protestantes sese Orthodoxos nobiscum, eademque sentientes, & querientes

F f 2 sibi

sibi à nobis non communicari. Ita testatur Sanctus Irenæus. Solis quinqueennio probatis Episcopis sua Senſa credebant ac enuntiabant. Obscenissimis Eleuſinæ Dianæ, quæ erant genitilis membri impudicum simulacrum, mysteriis Senſa familia: Immo longè ſœdiora blaſphemiarum ac fabularum portenta. Et hæc omnia meritò damnat Tertullianus. Adjungo tamen atque fateor noſtri Secreti legem omninò fuiſſe lenocinium: Utique ad inflammandum videndorum noſtrorum myſteriorum in Catechumenis deſiderium, quo duras pœnitentiæ ad Baptiſmum Paraturas prompti ac læti obirent, & ad ſacroſanctum Fontem tanquam ſitibundi cervi anhelarent. *Eſt Catechumenus*, inquit ſuper Sancti Joannis Evangelium Beatus Auguſtinus, *ſidelium Sacramenta non produunt, non idèd fit quod ea omnes & ſinguli ferre non poſſunt, ſed ut ab eis tantò ardentius concupiſcantur, quantò honorabiliùs occultantur.* Et in Traſtatibus ſuper Pſalmos: *Si quid non intelligant Catechumeni, auferant inſcitiam, feſtinent ad notitiam.*

Pacem cum omnibus miſcent.

De averſanda hæreticorum communione Apoſtolicum Canonem habemus in ſecunda Sancti Joannis epiſtola: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus maligenis.* Etiam ob hospitalitatem, quàm ſummoperè laudant omnes Apoſtoli, & cujus defectum in Diotrephæ Epifcopo ipſe damnavit rigidiffimè, noluit advenis & peregrinis hæreticis communicari. Hinc item cum Cerintho hæretico nec lavari in eodem balneo auſus, dixit ad Collegas: *Fugiamus ocyùs, ne balneum, in quo eſt Cerinthus veritati Adverſarius, extemplo corruat.* Ita teſtantur Sanctus Irenæus, Hieronymus, ac Epiphanius. Ejuſdem Apoſtoli diſcipulus Sanctus Polycarpus, Smyrnenſis Epifcopus, Aſiaticarum Eccleſiarum ad Apoſtolicam Sedem Legatus obvium & ſalutantem Marcionem nec reſalutare voluit, ſed repoſuit: *Cognoſco primogenitum Diaboli.* Idem docuit Apoſtulus Paulus, Timotheo mandans hæreticum bis corripere, & tunc devitari. Et hinc in errantis Cypriani Legatos Epifcopos fecit Sanctus Stephanus Papa quod ſcribit Firmilianus Cæſareenſis in Cappadocia Epifcopus: *Legatos Epifcopos Stephanus patienter ſatis & leniter ſuſcepit, ut eos nec ad ſermonem ſaltem colloqui communis admitteret. Adhuc inſuper dilectionis & cbaritatis memor præciperet Fraternitati univerſæ, ne quis eos in domum ſuam reciperet, ut venientibus non ſolum pax & communio, ſed & reſectum & hoſpitiū negaretur.* Cum hæreticis nihil poſſe nobis eſſe communionis ſcribit in dialogo cum Tryphone Judæo etiam Martyr Juſtinus. Et Heraclam Alexandriæ Patriarcham, quòd non ſolum hæreticos, ſed & omnes illis familiariter communicantes eſſe

ex Eccleſia, apud Eufeſium Cæſareenſem in Eccleſiaſtica hiſtoria laudat ejus Succeſſor Sanctus Dionyſius. Et fideles unà cum Montaniſtis incarceratos Confeſſores laudans Sanctus Apollinaris Hierapolitanus in Phrygia Epifcopus ſcribit apud eundem Eufeſium: *Cum illis communicare ad extremum uſque ſpiritum proſuſ recuſarunt.* Et Pauli Samofatenſis degradationem referens Antiochena Synodus, Dionyſium Pontificem rogat, ne deinceps *Communione litteras* ipſi ſcribat, vel ab ipſo accipiat, & adjungit: *Paulus ad Artemonem, ejuſdem cum illo hæreſis Sectatorem, litteras ſcribat, & ſi qui Artemonis partibus favent, cum eo communicent.* Dicit, *Communione litteras*: Quod *communicatio* & familiares epiſtolæ differant plurimùm, & iſtæ ſolæ veterantur ſcribi ad hæreticos, affirmat in libris contra Petilianum, & in litteris ad quosdam Donatiſtarum Epifcopos Sanctus Auguſtinus. Cum Caſtolicis aliter, aliter cum hæreticis & per ſermonem, & per litteras eſſe tractandum affirmat in litteris ad Euphemium Patriarcham Conſtantinopolitanum etiam Sanctus Papa Gelafius, & addit cauſam: *Quia ipſe Dominus alio modo verba faciebat à ſua prædicatione discretis, alio diſcipulis regni cœleſtis Secreta pandebat. Conſequenter quoque Apoſtoli non ita à ſuo Collegio ſeparatis, quemadmodum fidei domeſticiſ loquebantur.* Eccleſiam ſemper fuiſſe ſuæ ab omni hæreſi diſcendendæ Communione obſervantiſſimam ſcribit in litteris ad Dardaniæ Epifcopos. Quin & familiares litteræ non niſi ad inſtrumentum & corrigendum, aut alia ejuſmodi de cauſa poſſint ſcribi. Et hinc de Sancto Antonio ſcribit in ejus vita Magnus Athanaſius: *Antonius neque cum Meletianis quidquam habuit commercii, neque cum Manichæis, aliſve hæreticis amicè conſultit unquam, niſi monituruſ, ut mutato animo pietati ſeſe dederent. Exiſtimabat enim & aſſeverabat amicitiam horum & conſuetudinem eſſe animi pernitiem atque interitum.* Accedentes Arianos à ſuo monte projiciebat, ipſorum ſermones aſſerens *Serpentum veneno deterioros.* Quæ omnia moriens ſuis diſcipulis inſtanter commendavit. Et de Sancto Hilario Pictavienſi Epifcopo, adhuc laico, ſcribit in ejus vita Presbyter Fortunatus: *Quod inter mortales adhuc valdè videtur difficile, tam cautum eſſe quemquam, qui ſe à Judæis vel hæreticis cibo ſuſpendit, adeò vir ſanctiſſimus hoſtes Catholicæ Religionis abhorruit, ut non dicam convivium, ſed neque ſalutatio fuerit prætereunti communis.*

De Lucio Samofatenſium Ariano Epifcopo & fidelibus ibidem pueris rem inſignem memorat in Eccleſiaſtica hiſtoria Theodoretus: *Pueri in foro pilam mutuo contorſerunt, quo quidem luſu ſe admodum oblectabant. Fortè fortuna, dum illac tranſibat Lucius, pila è manibus pueri cujuſdam elapſa per aſni ejus pedes provolvebatur. Pueri autem vociferari. Quippè pilam ſcelere pollutam extimarunt. Quin & igne accenſo ipſam torſerunt per flammam, & ſic eam purgari conſueverunt.* Didicerant à ſuis Parentibus, qui Sanctum Joannem Apoſtolum imitati, cum Lucii Anteceſſore Euno-

nomo nec lavari ſuſtinerant in eodem balneo. *Aquam in qua ille laverat, hæreticæ nequitie contagio infectam rati, in cloacam emiſerant, aliamque ſibi imperaverant inſundi.* Habemus plura iſtiusmodi exempla. Quin & de Imperatore Valente, auxilium adverſus barbaros ſui Imperii in vaſores Gothos poſtulante à fratre ſuo Valentiniano Auguſto, ſcribit idem Theodoretus: *Reſcripſit Valentinianus neſas eſſe, homini bellum gerenti cum Deo opem ferre, cujus temeritas meritò coercenda eſſet.* Valentinianus enim orthodoxus, Valens erat Arianus. Quod exemplum utinam Chriſtiani Reges ex animo æmulentur. Quòd antiqui fideles mori & trucidari, quàm hæreticis in quavi etiam civili materia communicare maluerint, docent exempla plurima, præſertim Ariana tempora ſub Auguſto Conſtantio. Plurimi exinde Martyres proceſſerunt.

Longè minùs in quavis Divina re licet iſta Communio. Hinc ſtatuit vulgari Canon Apoſtolicus: *Si quis Judæorum vel hæreticorum Synagogam ingreſſus ſit ad orandum, deponatur & ſegregetur.* Et Canon Laodicenſis cum illis orari, ipſorum celebrari feſta, accedi Martyres, aut orationis vel ſanitati gratia vetat intrari ipſorum Cœmeteria aut Eccleſias: Prævaricantes ſuſpendit à Communione. Etiam in privata domo cum ipſis orari interdicit Conſtitutiones Apoſtolicæ apud Clementem Romanum. Et quarta Carthaginenſis Synodus ſanxit: *Cum hæreticis nec orandum, nec pſallendum.* Quem Canonem laudat in ſermone ad-populum Cæſareenſem Sanctus Auguſtinus, dicens ad Emeritum Donatiſtarum iſtius Epifcopum: *Fratrem me accipe, ut ſimul oremus. Non tecum oro.* Et rogatus, *An debet Clericus præſentibus Arianis, vel aliis hæreticis, orare, & an eum lædit, quando facit orationem, ſeu oblationem,* reſpondit Timotheus Patriarcha Alexandrinus: *In Divina oblatione Diaconus ante ſalutationem loquitur, Qui non communicatis, ambulate. Non debent ergò intreſſe, niſi proſtrepant ſe pœnitentiam aduros, & hæreſim vitaturos.* Tunc tamquam Pœnitentes aut Catechumenos admittit ad Ferulam aut Narthecem, pertinacibus nullum in Eccleſia permittit locum. Ita rectè exponit Theodorus Balaſamon. Quomodo Regiæ urbis Baſilicæ Demophilo Arianorum Epifcopo eripuere, & Sancto Gregorio Nazianzeno Imperator Theodoſius tradiderit, reſert Hermias Zozomenus, & adjungit: *Poſtquam Eccleſiam Demophilus reliquiſſet, ingreſſus Imperator preces fudit.* Nempè antea illic orare noluere. Et matrem ſuam Nonnam, quod hæreticorum Baſilicæ tranſiens nec ſalutaret, prædicat præſatus Gregorius. Et de Saturnino Arelatenſi, ac aliis cum ipſo in Arium propendentibus Epifcopis ſcribit in libro contra Imperatorem Conſtantium Sanctus Hilarius Pictavienſis: *Nec interim criminis loco duxi, quemquam aut cum his colloqui, aut ſuſpenſa licet communionis ſocietate, orationis domum adire, aut paci optanda ſperare, dum erroris indulgentiam ab Anti-Chriſto ad Chriſtum recurrentium per pœnitentiam Lupi Opera T. IX.*

tiam præpararem. Affirmat ſe ipſorum quidem non communicariſſe perſonis, ipſorum tamen adhuc intraſſe Eccleſias. Quod necdum eſſent manifeſtè Ariani. Et ad populum Mediolanenſem, recuſantem orare extra Baſilicæ, ideoque ipſas cum Auxentio ſuo Ariano Epifcopo intrantem, hæc ſcripſit: *Cavete Anti-Chriſtum, malè vos parietum amor cepit, malè Eccleſiam Dei in teſtis edificiiſque veneramini, malè ſub his nomen pacis ingeſſeritis.* Ut cum Prophetis ac Martyribus montes, ſylvas, lacus, carceres, voragineſ oraturi adeant, hortatur & mandat. Ita enim in Oriente feſſicè tunc paſſim fideles, demonſtrari poſſit exemplis ac teſtimoniis. Etiam ob Petrum Fullonem, Eutychniſtam intruſum in Sedem Antiochenam, fideles plurimos relictis ſuis ſediſibus ceſſiſſe, ac fugiſſe, teſtatur Felix tertius Pontifex in litteris ad Bithyniæ Eccleſiam & Conſtantinopolitanam. Metuebant illi cogi ad intrandam cum Petro Eccleſiam, ac ad ipſi in orationibus communicandum.

De noſtris vice verſa Eccleſiis ſtatuit laudata Synodus Laodicens: *Quod non oportet Hæreticis concedere, ut in domum Dei ingrediantur, ſi in hæreſi permanent.* Ipſos nec ad Narthecem aut Ferulam admittendos, ſupra nobis juxta Theodori Balaſmonis Commentarium dixit Timotheus Patriarcha Alexandrinus. Qui tamen mos non fuit univerſalis. Et Sanctum Britannionem Schyrtarum in Thracia Epifcopum, quòd Imperatore Valente Ariano Eccleſiam ſuam intrante fugerit cum omni ſuo populo ad aliam Baſilicam, laudat Hermias Zozomenus. Quoniam Principem expellere non poterat, ipſe cum populo exivit. Cur eundem Imperatorem Magnus Baſilius etiam ad ſpectandum ſuum Sacrificium admiferit, ſuo loco exponetur. Quòd item Levigildi, Arianorum Gothorum in Hiſpania Regis, Legatos Gallicani Epifcopi coegerint priùs ad Catholicæ fidei profeſſionem, quàm permitterent Eccleſiæ ingreſſum, habemus in Francorum hiſtoria apud Sanctum Gregorium Epifcopum Turonenſem. Eſt antiquiſſimus omnium Eccleſiarum mos abundè demonſtratus in aliis locis. Romana Eccleſia hæreticorum communionem ſemper fuit adeò averſata, ut nec ad Epifcopi ſui videndam faciem admitteret hæreticos, licèt Epifcopos ac Patriarchas. Quem morem eſſe etiam antiquiſſimum, lucet ex illis, quæ in errantes Cypriani Legatos acta fuiſſe à Sancto Stephano Pontifice, ſuprà audivimus à Sancto Firmiliano. Et hinc firmè colligitur paganis, Judæis, atque hæreticis, dum ad Epifcopale verbum, adeoque & ad Narthecem fuerunt poſtmodò admiſſi, fuiſſe ſuis propriis & ſingularis locus, in quo ſinguli debuerunt collectim ſtare, & finito verbo poſſe collectim expelli. A cunctis in ingreſſu ignotis exigebatur ſymboli redditio: Et juxta hujus redditionis ſucceſſum quiſque intra Eccleſiam locabatur.

Romanæ Eccleſiæ pro Catholicæ communionis integritate conſtantia inſigniter ſplenduit in ſchifmate Acaciano. Nequaquam hæreticus erat,

sed Petro Mogo Alexandrinæ, & Petro Fulloni Antiochenæ Ecclesiæ Eutychnianis Patriarchis dumtaxat communicaverat Acacius Episcopus Constantinopolitanus, ideoque ortas inter ipsum ac Felicem tertium Pontificem lites & apertum schisma compositurus Anastasius Augustus, unicum à Sancto Gelasio Pontifice postulavit gratiam, ut Acacii jam defuncti, viri quoad cætera optimè de Ecclesiis meriti, nomen in sacris perseveraret tabulis, & ad Sacrificium recitaretur. Verùm Gelasius reposuit: *Sicut in unaquaque hæresi cum pravitate Audore damnato, successores ejus & complices, atque hujusmodi sectatores polluta communione permixtos Catholica vitare debet integritas, ita cum Eutyche Diodorus simulque Timotheus Elurus & Petrus Alexandrinus, ejusque communicator Acacius, nec non etiam Antiochenus Petrus, cum suis sunt omnino participibus abdicandi.* Non solum ipsos hæreticos, sed & ipsorum omnes communicatores affirmat esse maculatos & scabiosos: Contagiosam esse hanc scabiem usque in infinitum, ideoque ipsorum nulli posse à Catholicis sine ejusdem scabiei incurfu communicari. Et quia jam pridem defunctus, ideoque à penitentia medicina exclusus erat Acacius, addit nullum esse remedium, quàm ut ejus contagiosum nomen ex omnibus Ecclesiarum tabulis radatur. Romanam Ecclesiam asserit esse totius Catholicæ communionis radicem, fundamentum, & centrum, ideoque uti à recta fide indeclinabilem, ita & in sua communione immaculatam ac immaculabilem. Et ita per omnia oportere. Maculata enim Romana Ecclesia omnem sibi communicantem macularet Christianitatem, atque ita orthodoxæ communionis sanctorum demeret in monstrum scabiei confusionis. Et hinc de Anastasio secundo Pontifice scribit liber Pontificalis: *Multi Clerici & Presbyteri se à communione Anastasi erexerunt, eò quòd communicasset sine consilio Episcoporum vel Presbyterorum, vel Cleri cunctæ catholicæ Ecclesiæ, Diacono Thessalonicensi nomine Photino, qui communis erat Acacio. Et quia occultè voluit revocare Acacium, & non potuit.* Aliud est Romanus Episcopus, aliud Romana Ecclesia, aliud ejus Apostolica Cathedra. Antiquissima apud Patres est ista distinctio. Ne ergò maculatus Anastasius Romanam etiam Ecclesiam aut Cathedram macularet, ab ejus se communione Cardinales Episcopi ac Presbyteri, & omnes Clerici sejunxerunt: Ex eodem principio Hormisdas Pontifex Joanni Nicopolitano Episcopo, novæ Epiri Metropolitæ, per Dorotheum Thessalonicensem Acacianæ factionis Archi-Episcopum ad ipsi communicandum exacto per poenas gravissimas, ideoque istius communionis licentiam postulanti, respondit: *Nostri quoque communicatio contagium sustineret.* Ejusmodi facultatem sine suæ & personæ & Ecclesiæ contagio affirmat non posse indulgeri, ideoque moriendum potius, quàm Dorotheo communicandum.

Et hinc etiam Apostolicum Canonem contemni passim à Gnosticis, Valentianis præsertim,

ideoque apud ipsos non communionem esse Ecclesiasticam, sed gentilem confusionem Septimius noster rectè affirmat. Quòd enim Valentianianum damnarent martyria, fidem suam occultarent, immò & negarent liberrimè, ubique communicare se fingerent, & cum ipsis etiam gentilibus essent gentiles, insuper testatur Sanctus Irenæus. Eandem nequitiam amplexus fuit Priscilianus, & ad ipsam tutò exercendam assumpsit hanc regulam: *Jura, perjury, Secretum prodere noli.* Et Faustinus ac Marcellinus, Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, in suis ad Imperatorem Theodosium precibus scribunt de lapsis in Ariminensi Synodo Episcopis: *Cum adversus se libros vel epistolas singuli quique conscribant, tamen sibi omnes vel ex directo, vel ex obliqua consecratione communicant.* Ipsorum alios Origenistas, alios Antropomorphitas, alios Apollinaristas, alios asseverant esse Arianos, ac prosequuntur: *Inani studio Philosophorum solis disputationibus litigantes, non ut Christiani ex devotione Sacramenti, alter alterum velut impium devotantes, ut jam sicut in scholis ingenii videatur inter eos esse certamen, non autem sacra defensione veræ Religionis, quandoquidem inter se Sacramenta non separant, cum impiis sententiis ab invicem separantur. Hoc autem idè faciunt, quia eorum quidam humane gloriæ, quidam avaritiæ student, & in idè est quòd sibi invicem sub impia dissimulatione concludant, ut nec possessores perdant Ecclesiæ, nec honores.* Ab ipsis Ecclesiam in Academiam, & sub scabiei pacis nomine Catholicam communionem lamentantur demerari in scabiosam confusionem, ideoque sibi potius in ipsos placere bellum. Scio Faustinum ac Marcellinum fuisse calumniosos & schismaticos Luciferi Calaritani Episcopi Sectatores: Adde tamen quasdam ipsorum querimonias omnino fuisse veras. Quidquid de ipsorum Scripto sit, istud ipsum facinus factionis Eusebianæ ac omnibus Arianis adscribit in litteris ad Patrophilum Schytopolitanum in Palæstina Episcopum, ac in epistola ad Evastenos Magni Basilii: *Unus illorum scopus est ubique quæ sua sunt querere, & pro amico habere, si quis desiderii ipsorum cooperetur, hostem verò ducant, si quis ipsorum desiderii resistat.* Patenter hæc, quasi totus mundus oculis careat, ab illis agi pessimè indignatur. Etiam de Iberis scribit ad septimum Ancyranum Concilii Canonem Theodorus Balsamon: *Nihil referre dicunt, an cum Orthodoxis, an cum hæreticis commedatur.* Et de nescio quo imperito Monacho queritur in Prato spiritali Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus: *Ubi cumque eum esse contigisset, indiscretè communicabat.* Quo ipsum hodiè omnino factitant Lutherani etiam & Calvinistæ. Quis enim nesciat ab illis, ut hæreticorum nomen & poenas evadant, & Missas nostras audiri diebus festivis, ac in Paschate sumi & Eucharistiam: Et quis nesciat istud esse consilium & dogma Calvinii? Quòd profanam istam confusionem horrendè ac frequenter castigare etiam in præfati sæculo consueverit Divina Justitia, demonstrari possit exemplis multis & certis. Quædam habes apud me-

memoratos Faustinum ac Marcellinum.

Est tamen locus dispensationi ac epicheje Etenim in Regionibus, ubi est hæreticorum aut schismaticorum cum Catholicis numerosa ac inevitabilis permixtio, quis nullam etiam in Divinis quibusdam indulgeat communionem? Moriendum potius est, quàm ullum ab ipsis accipiendum Sacramentum. Nam & Baptisma ab ipsis suscipi non nisi in extrema necessitate permittit antiqua Ecclesiæ disciplina. Attamen sanxit quarta Carthaginensis Synodus: *Clericus hæreticorum & schismaticorum tam convivia, quam sodalitates evitet æqualiter.* Ob nimiam Donatistarum multitudinem solis id Clericis, non laicis interdicit. Et hinc de iisdem Donatistis queritur in libris adversus Cresconium Sanctus Augustinus: *Contingat alicui vestrum orare in navi nobiscum, jam pollutus, jam Traditor appellatur.* Carthaginensem, qui cum hæreticis orare vetat & psallere, Canonem vult ad solas Ecclesias & loca libera, non ad naves extendi, aut similes necessitates. Ex simili causa Sanctus Basilius apud Ecclesiasticam Theodoretii historiam creditur Valentem Augustum, hominem Arianum, etiam intra sacra vela, immò & ad altaris oblationem admisisse. Fuisse illi, qua Sanctus Paulus Timotheum circumcidit, similem dispensationem affirmat in sua historia Georgius Pachymeres. Istiusmodi dispensationem extorquere per tormenta ac persecutiones studuit etiam Imperator Constantius terribiliter edicens: *Jubeo esse pacem in toto Imperio.* Utique communionis pacem inter Arianos & Orthodoxos. Ast fuisse frustratam, & Orthodoxos potius pati quælibet, immò & occidi maluisse demonstrat & comprobatur in singulari contra istam communionem libro Lucifer Episcopus Calaritanus. Quare S. Basilii factum est admirandum potius, quàm imitandum. Undè quod in quibusdam Germaniæ locis Lutherani Canonici cum Catholicis simul psallant in eodem Choro, & quòd in eadem Ecclesia aliud altare hi, aliud isti habeant, nullo modo est probandum. Interim in quibusdam etiam Orientalibus Basilicis dicuntur & schismatici Græci & Orthodoxi Latini habere suum altare, immò & in eodem successivè celebrare. Rectè tamen laudatus Basilius in brevioribus regulis permittit salutari hæreticos, & vetat cum ipsis manducari. Quin & ita affirmat sanciri ab Apostolis, atque ab ipso Domino. Verùm quomodo Sanctum Joannem Apostolum illis vel Ave dici tantem sibi conciliet, non video. Et omnes Apostolos cum Sancto Joanne sensisse atque egisse, disertè affirmat Sanctus Irenæus. Interim ita servandum in sua Diocesi Basilius nullibi sanxit. Suum de Apostolico Canone sensum dumtaxat edixit. Plerosque enim Ponticos tunc cum Arianis etiam comedisse, videtur non duditandum. Ut non à cunctis illis, licet pertinacibus, sed à solis belli istius authoribus sumus averi penitus ac alieni, suadet in litteris ad Sanctum Eusebium, in Euphratesia Provincia Episcopum Samosatensem. Quin suos firmiores fideles, ut cum Anomæis familiares essent, atque ipsos ita reducerent, suavit Sanctus Joannes Chryso-

mus. Et in epistola, qua Cruce-signatos cum Excommunicatis Venetis permittit eadem navi ad terram sanctam vehi, addit Innocentius tertius: *Est cautum in jure, quòd si quispiam per terram hæreticorum transierit, necessaria emere atque recipere poterit ab eisdem.* Exstat epistola in ejus vita, publicata per Franciscum Bosquetum. De qua vide & jus novissimum Francisci Zypæi.

Dum ad unius veritatis expugnationem, &c.

Ita de Meletianis ac Arianis, invicem semper inimicissimis, scribit in prima adversus hos oratione Sanctus Athanasius: *Cum antea inter se contentiosi essent, nunc Herodes & Pontius Pilatus in blasphemias adversus Christum constituunt.* Quomodo ad reparandum Arium & subvertendum Athanasium Eusebius Nicomedienensis Episcopus, Arianorum Signifer, cum Meletianis Pacta & conjurationes iniverit, in secunda sua Apologia laudatus Athanasius exponit. Conjunctio fuit tanta, ut de Georgio Alexandriæ Pleurodo-Episcopo scribat Sanctus Epiphanius: *Arianorum pariter ac Meletianorum fuit Episcopus.* Verùm colligatio non fuit firma. Quod enim ambo isti hæretici suo tempore separatos agerent conventus, in quarto hæreticarum fabularum libro affirmat Theodoretus. Quod item Eusebianæ factionis Philippopolitanum conventiculum tentaverit sibi adversus Orthodoxam fidem unire Donatistas, docet Synodalis eorum epistola, & in libris adversus Cresconium confirmat Sanctus Augustinus. Et ad Comitem Bonifacium scribit de Donatistis: *Nonnulli ex Donatistis volentes sibi Gothos conciliare, quando eos vident aliquid posse, dicunt hoc se credere quòd illi credunt.* Et de Ursicino Romanæ Cathedræ schismatico invatore scribit ad Imperatorem Gratianum Sanctus Ambrosius: *Ursicinus plerumque cum Arianis copulatus atque conjunctus erat eo tempore, quo turbare Mediolanensem Ecclesiam cœtu detestabili moliebatur, nunc ante Synagoga fores, nunc in Arianorum domibus miscens occulta consilia, & sua eis jungens.* Etiam Julianum ac alios Pelagianorum degradatos Episcopos ad causam suam reparandam iniisse cum Hæresiarcha Nestorio Pacta, amboque simul à Theodosio Augusto extorisse Ephesinam Synodum, lucet ex Actis Synodalibus, nec non ex illis exstantibus epistolis Sancti Pontificis Cælestini. Etiam hodiè Lutherani & Calvinistæ dissident hostilissimè; verùm ubi contra Papistas quid tentandum est, statim fiunt fraternè amici. Præfatus Septimii locus docet istum esse antiquissimum ac perpetuum spiritum quorumlibet Hæreticorum.

Omnes tument.

- Agit Doctor in Gnosticos, quorum omnium matrem fuisse sui complacentiam & vanæ gloriæ cupiditatem testatur Sanctus Irenæus. Luciferiana, ex qua Simon Magus credi Deus voluit, superbia grassata est in omnibus ejus discipulis, atque ita quisque voluit esse omnium maximus, & non solum supra Apostolos, sed & supra ipsum Christum Dominum emineret. Eandem superbiam Septimius notat in Marcione. Sic & Montanus ambit esse Deus, ideoque finxit Spiritum Sanctum in se incarnatum. Quam insaniam postmodò sibi adscripsit etiam Manichæus. Hinc nullius Canonice Scripturæ fuit illis sacrosancta auctoritas: Singulas aut raserunt, aut caraxerunt. Nec mireris id in istis fabulosis. Etiam licet necdum lapsus, sed dumtaxat labens in hæresim, Vincencius Victor principalem Christi Domini, solis Baptizatis cœlestis regnum promittentis, sententiam resutare fuit ausus, & adversus illum censere. In homiliis super Sancti Joannis Evangelio rectè scribit Sanctus Joannes Chrysoctomus: *Prava doctrina nihil aliud est quam inanis gloriæ filia*. Hinc natam dicit hæresim Arianam. Et in homiliis de incomprehensibili Dei natura scribit de Anomæa Arianorum factio: *Arborem banc plantavit rationum intemperata scrutatio, rigavit solida superbia, ambitiosa cupiditas auxit*. Etiam Apollinariæ fuisse intolerabilis arrogantia notat Sanctus Basilius. Arrogantiam, qua omnem Romanam, etiam Augustam, Potestatem sprevit Donatistarum Princeps Donatus Carthagenensis Episcopus, exaggerat in libris adversus eum Successorem Parmenianum Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus, ac pergit: *Donatus extulit cor suum, ut nulum hominem sibi comparandum arbitraretur, & de tumore mentis suæ altior sibi visus est. Quia quidquid est supra homines, jam quasi Deus est. Et cum Episcopi debeant Deo famulari, tantum sibi de Episcopis exegit, ut cum non minori metu omnes venerarentur, quam Deum. Hoc est, quod sibi Deus visus est. Et cum per solum Deum soleant homines juvare, passus est per se jurari, tanquam per Deum*. Edicit & alios ejus Thrazonicos tumores. Et de Juliano Pelagianorum Goliath, ab iteratis Romanæ Ecclesiæ Judiciis non cessante ad generale Synodum provocare, scribit ad Sanctum Pontificem Bonifacium Sanctus Augustinus: *Istorum superbia banc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum, quoniam pervertere nequeunt, saltem commovere conantur*. Affirmat Pelagianos esse similes Maximianistis, qui & ipsi, non minus quam Primianistæ, postularent solemnem collationem, non quod sperarent victoriæ gloriam, sed famam & nomen de certamine ambirent. Notissima est istius Juliani superbia, & major quam ut paucis verbis exponatur.

tur. Ea est omnium hæreticorum mater & nutritrix, adeò ut de paucis & vilibus Scytharum Monachis, Eutychemem dumtaxat olentibus, scripserit ad Possessorem Africa Episcopum Pontifex Hormisdæ: *Eò usque tumoris elati sunt, ut ad arbitrium suum utriusque orbis putent inclinandum esse judicium, nec in numero fidelium deputantes Sequaces traditionis antiquæ, si suæ viderint cedere nolle sententiæ*.

Ex eodem spiritu scripsit in Romani Pontificis xenio Martinus Lutherus: *Nos non sumus Papæ, sed Papa noster est. Nostrium est non judicari ab illo, sed illum judicare*. Papatum cum omnibus Episcopatibus, Altaribus, & Sacramentis gloriatum à se jam triumphari, atque adjungit: *Dogmata mea stabunt, & Papa cadet, inivit omnibus portis Inferorum, & Potestatibus aeris, terræ, ac maris. Ipsi me provocaverunt ad bellum, bellum igitur habebunt: Pacem oblatam contempserunt, pacem igitur non habebunt. Deus videat, uter primò seclusus defecerit, Papa, an Lutherus*. Et in libro adversus Papæ ac Episcoporum statum Ecclesiasticum: *His certiores vos facio me de cætero vobis non amplius eum honorem esse exhibiturum, ut me submittam vobis, vel etiam ulli Angelo de cælo, ad judicandam vel examinandam doctrinam meam. Nam stultæ humilitati jam tertio satisfactum est VVormaciæ, & tamen nihil prodest. Sed volo averti, & iusta doctrinam Sancti Petri, doctrinæ meæ rationem & fundamentum ostendere coram universo mundo, eamque habere injudicatam à quolibet, etiam à cunctis Angelis. Cum enim de ea certus sim, volo per eam & vester & Angelorum quoque judex esse, ut quisquis doctrinam meam non acceptaverit, salvari non possit: Dei enim est, non mea. Ejus Scripta scitent istiusmodi non tantum in Papam & Episcopos, sed etiam in Imperatorem, Regesque & Principes omnes Thrazonismis*.

Omnes scientiam pollicentur.

Etiam hæc Doctor scribit in Gnosticos, quorum ipsum nomen pollicetur scientiam, & quorum aliqui sese non solummodo Apostolis, sed & ipso Domino jactarent doctiores. Nec tantum de nato ex ipsis verme Manichæo, sed de omnibus generatim hæreticis scribit in libro de credendi utilitate Sanctus Augustinus: *Christianam veritatem profitentur omnes hæretici, sed ita ut eis, quos illectant, rationem se de obscurissimis rebus polliceantur reddituros, eoque Catholicam maximè eminentur, quod illis, qui ad eam veniunt, precipitur ut credant, se autem non jugum credendi imponere, sed docendi fontem aperire gloriantur. Ita suos Sectatores ex stultis infanos, ac ex lethargicis faciunt phreneticos. Et famosa ista pollicitatione etiam se fuisse circumscriptum profiteretur ibidem Augustinus. Ita hanc vocem, Nobis primum revelatum est, à Nobis inceptit fides Christianorum, fuisse Montanistis familiarem, ac postmodò resumptam ab Arianis, scribit in epistola de Seleu-*

Seleucensi ac Ariminenfi Synodis Sanctus Athanasius. Et de Anomææ factionis authore Actio scribit apud Theodoretum Constantinopolitana Synodus: *Temeraria audacia elatus Actius affirmat Deum sibi revelasse, quæ usque ab Apostolorum temporibus occultaverat. Nec illic stetit infania: Divinæ Majestatis essentiam blateravit à se non dumtaxat videri intuitivè, sed insuper plenè comprehendi. Et apud Sanctum Pacianum Barchinonensem Episcopum blaterat homo Novatianensis Symphorianus: Per orbem totum nullus natus est, qui me convincat, & persuadere possit contra quam credam. Et venerabilis Acacius Melitinenfis Episcopus, secundæ Armeniæ Metropolitæ, ad Ephesinam Synodum dixit de Hæresiarcho Nestorio: *Quòd doctrina admodum peregrina utatur Nestorius, vel hoc argumento clarè demonstrat, quòd fidei dogma jam demùm opera sua illustratum esse affirmare audeat. Omnes enim hæretici non qualemcumque, sed novam semper pollicentur scientiam, atque ita semetipsos præscribunt. Et quoniam omnis falsi nominis scientia inflat, hinc omnes præsertim tument. Quem tumorem fuisse & in Martino Lutero dominatum, ostendit Joannes Cochleus: Lutherus jactabat, & multi cum eo, Germanis in eam usque diem nunquam germanè & sincerè prædicatum fuisse Evangelium, se autem verum proferre Evangelium, quod multis annis sub scamo latuisset. Blaterabat usque ad sua tempora universum Christianum nomen fuisse in errore versatum. Hinc se scribebat Ecclesiasten Dei gratia. Quivis alius Doctor erat illi asinus, porcus, Sophista, ventris animal, telluris inutile pondus. Qui spiritus omnino vigit etiam in Calvino*.*

Ante sunt perfecti Catechumeni.

Hic locus demonstrat etiam tunc fuisse varios gradus & classes Catechumenorum. Quod ipsum lucet ex quartodecimo Canone Nicæno: *De Catechumenis lapsis placuit sanctæ & magnæ Synodo, ut ii tribus annis Audientes tantum sint, postea orent cum Catechumenis. Alios dicit esse Orantes, alios tantummodo Audientes: Et Orantem lapsum rejicit ad Audientes. Consonat quintus Canon Neo-Cæsarænsis: Catechumenus, si in Dominicum ingrediens in ordine Catechumenorum steterit, is autem peccat, si genu quidem flectens, audiat non amplius peccans, si autem Audiens peccet, expellatur. Alios Genu flectentes, seu Substratos, alios dicit esse tantummodo Audientes: Substratum peccantem ad Audientes, Audientem lapsum proscribit extra Dominicum seu Ecclesiam. Supponit utrumque ingredi Dominicum, & illic stare in suo ordine aut classe. Domini trecentesimo decimo sexto, Imperator Constantiniano anno undecimo habita hæc Synodus Catechumenos ad publicum Dei verbum admittit intra Ecclesiam, immò supponit jam pridem admitti consuevisse, atque ita antiqua, Catechumenos cum*

fidelibus orare vetans, disciplina erat ex tunc mutata. Mutata forsan fuit in gratiam Constantini, quem frequenter audivisse in Ecclesia, stetit semper, & nunquam voluisse sedere, affirmat in ejus vita Eusebius Cæsarensis. Affirmat & semper fuisse Catechumenum, nec nisi in exitu baptizatum. Solos tunc Catechumenos, necdum autem hæreticos aut gentiles fuisse admissos ad publicum in Ecclesia verbum, lucidè laudatus etiam Canon edicit. Lapsum enim Audientem proscribit ex Ecclesia. Quam disciplinam, istumque unà Canonem laudat Sanctus Joannes Chrysoctomus in homilia adversum eos qui Pascha jejulant: *Si sit Catechumenus is, qui gravium peccatorum morbo laborat, à vestibulo templi arceatur. Loquitur de Audiente. Palàm ex Neo-Cæsarænsi Canone. Eisdem gradus laudat & Apostolicæ Constitutionis Romani Clementis. Catechumenum doceri mandant Divinæ substantiæ Unitatem ac Trinitatem, omnemque ejus in creando ac gubernando mundo providentiam, & adjungunt: Qui verò manus admovet Catechumeno, &c. Fundendam super ipso orationem exponit, ac pergit: *Post hanc actionem gratiarum doceat Catechumenum de Incarnatione Domini, de Passione ejus, de Resurrectione ex mortuis, & de Ascensione. Per istam manus impositionem sanxit Catechumenum transmitti ab Audientibus ad Orantes, sive Substratos, & tunc altiora Christianitatis mysteria esse ipsis pendenda*. Septimus Canon Constantinopolitanus, & ex ipso nonagesimus quintus Trullanus adducunt & alios Catechumenorum gradus. Invalidum Baptisma habentes hæreticos statuunt tanquam gentiles admittendos in Ecclesiam, atque adjungunt: *Primo die eos Christianos facimus, secundo Catechumenos, deinde tertio die adjuramus eos, sive exorcizamus, ter simul in factem eorum & aures insufflando. Et sic eos catechizamus, sive initiamus, & curamus, ut longo tempore versentur in Ecclesia, & audiant Scripturas, & tunc eos baptizamus. Distinguunt Christianos, Catechumenos, ac Initiatos. Et per hos aliqui intelligi volunt Competentes, utique jam proximos Baptismi Candidatos. At certum est Initiatos à Competentibus distingui etiam per præsentem Canones. Etenim Competentia in Palmarum Dominica prius dabatur, adeoque non post ipsam, sed dumtaxat post Initiationem Catechumenus longo tempore versabatur in Ecclesia Scripturas audiens. Substratos comprehendunt sub Catechumenis. Quod enim etiam ipsos habuerit omnis olim Orientalis Ecclesia, abunde lucet ex adductis Neo-Cæsarænsi ac Nicæno Canonibus. Et pluribus statim ostenditur. Proinde sunt quinque Catechumenorum classes: Christiani, Audientes, Substrati, Initiati, Competentes. Notata velim hæc verba Constantinopolitani Canonis: *Ut longo tempore versentur in Ecclesia. Dicitis hæreticis dant ingrediendæ Ecclesiæ, & audiendi verbi facultatem, atque ita lucet ipsos, dum non essent nostri Catechumeni, ad ista tunc necdum fuisse admissos*.**

Quidam volunt etiam Electos esse Catechumenos, atque ita esse sex gradus. Electos enim laudat in litteris ad Himerium Tarraconensem Archi-Episcopum Siricius Pontifex, mandans nullum ad Baptisma eligi, nisi qui ante quadraginta vel amplius dies nomen dederint, & exorcismis, quotidianisque orationibus, atque jejuniis fuerint expiati. Eisdem laudat in litteris ad Siciliae Episcopos Magnus Papa Leo. Et in Sabbathi sancti officio dicit ad ipsos Antiquus Ordo Romanus: *Orate Electi*. Eorundem meminerunt Alcuinus Flaccus, & passim alii Baptismalium rituum expositores. Respondeo inter Catechumenos fuisse duplices Electos. Etenim laudatus Ordo habet & hunc titulum: *Incipit ordo vel denuntiatio Scrutinii ad Electos, quod tertia hebdomada in Quadragesima, secunda feria initiatur*. Erat & duplex examen. Aliud quo Substrati, aliud quo Competentes de expletis sui gradus functionibus discutebantur. Post primum ad Initiationem, post secundum Cleri suffragio eligebantur ad Baptismum. Proinde Electio nequaquam erat gradus, sed de gradu ad gradum transmissio. Nec dubitandum est, quin ad quamvis transmissio- nem intervenerit.

Quod primus gradus dederit Christiani titulum, locum habuit non tantummodo apud Græcos, sed etiam apud Latinos. Lucet ex Synodo Eliberina: *Gentiles, si in infirmitate desideraverint sibi manus imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte vita honesta, placuit eis manum imponi, & fieri Christianos*. Hoc est donari primo gradu Christianitatis. Et in Sancti Martini vita scribit de Tetradio viro Proconsulari Sulpitius Severus: *Spondet se, si de puero Daemon fuisset exactus, fore Christianum*. Et statim infra: *Catechumenus factus est*. Utrique primi gradus. Et in secundo Dialogo Sulpitius pergit de aliis Galliae gentilibus: *Cuncti catervatim ad genua beati Martini ruerunt, & reverenter adorantes, ut eos faceret Christianos*. Nec cunctatus, in medio ut erat campo, cunctos imposta universis manu Catechumenos fecit. Et hinc primum Catechumenatus gradum postulantium gentilium hæc olim fuit consuetudo ad Episcopum aut Presbyterum vox: *Domine, Christianus fieri*. Et de hujus gradus per impostam manum donatione pergit denuo in laudata vita Sulpitius: *Nemo ferè ex immani illa gentilium multitudine fuit, qui non impositione manus desiderata, in Dominum JESUM crediderit*. Et prima Synodus Arelatenfis habet: *De his, qui in infirmitate credere volunt, placuit eis debere manum imponi*. Non Baptismum statim, sed manum donatricem primæ Christianitatis. Confirmat & innovat Canonem Eliberinum. Istud ipsum confirmat Sanctus Augustinus in libro de peccatorum meritis ac remissionibus: *Et Catechumenos secundum quandam modum suum per signum Christi & orationem manus impositionis purificari*. Et de semetipso adhuc puellum scribit in primo libro confessionum: *Signabar jam signo Crucis Christi, & condiebar ejus sale, jam inde ab*

Cap. 2. *Epist. 4. cap. 56.*

Cap. 10. *Lib. 2. cap. 26.*

Cap. 11. *Epist. 4. cap. 56.*

illum statim à prima infantia curaverat Christianum creari. Et de Sancto Hilario Pictaviensi Episcopo, proficiscente ad Synodum Seleucien- sem, scribit Fortunatus Presbyter: *Florentia puella gentilis, ad pedes Hilarii accurrens, non cessavit petere, nisi signum Crucis ab ipso sibi fieri, atque ita ipsa fieri Christiana fideliter impetrasset*. Quæ res & phrasîs in antiquis Sanctorum Actis sunt frequentissimæ. Ea igitur, quæ Christianum creabat, non erat simplex, sed cum Crucis signo impositio manus, unaque professio fidei in Dominum JESUM Christum. Et hinc de quocumque Catechumeno dicit in undecimo super Sancti Joannis Evangelium Tractatu laudatus Augustinus: *Si dixerimus Catechumeno, Credis in Christum, respondet, Credo. Et signat se Cruce Christi. Portat in fronte, & non erubescit de Cruce Domini sui*. Creatio igitur Catechumeni habuit ritus varios: Impositionem manuum, impressionem Crucis in fronte, professionem fidei in JESUM Christum, & instructionem de formanda deinceps Cruce per ipsum Catechumenum. Hæc omnia sunt inchoatæ Christianitatis veri characteres, ideoque ipsorum susceptio faciebat Christianum. Ordo Baptismi secundum usum Æthiopum eleganter ipsos vocat *Parvos ac Novitios Christianos*. Eo sensu, quo primæ tonsuræ Clericum Græci appellant *Parvum Papam*. Completa enim Christianitas non nisi à Baptismo tribuitur, ideoque hæc præsens est novitia dumtaxat & parva. Et ita varia, in speciem adversa, sanctorum Patrum loca conciliabitis.

De Audientium gradu scribit ad suum Clerum exul Sanctus Cyprianus: *Optatum inter Lectores Doctorem Audientium constituimus*. Erant illi quibus jam per Crucis signum & generale fidei professionem creatis Christianis olim dabatur Doctor privatum instructurus de Divina substantia ac providentia. Et quos posterior disciplina admisit ad publicum in Ecclesia verbum. Ipsorum creando- rum ritum exponit in Græcorum Euchologio ritus reconciliandi Manichæi: *Mox ipse hæreticus anathematizans se Christianus, id est, reputatur ut Christianus nondum baptizatus, quales solent esse Christianorum pueri adhuc baptizandi*. *Sequenti autem die Catechumenus adnumeratur*. *Excutum enim illum, & pedibus nudatum inducit, & intra templi fores ad Orientem statuit Sacerdos, & ter in faciem & pectus ejus exsufflans, imponensque ejus capiti manum, dicit hanc orationem*. Edicit orationem, atque prosequitur: *Iterum Sacerdos illum inducit in templum, & in faciem & in aures ejus exsufflat, atque exorcismorum orationes subjungit, & rursus Cruce signatum dimittit*. *Atque deinceps ut Catechumenus seu instructus in Ecclesia morandi & Scripturas audiendi jus obtinet*. Quem ritum videtur in libris de Symbolo ad Catechumenos laudare & Sanctus Augustinus. Inter ipsorum Sacramenta numerat & humilitatem, id est, nuditatem pedum. Consonat in commentario ad quintum Neo-Cæsareensem Canonem Theodorus Balsamon: *Duo sunt ordines Catechumenorum. Hi enim nuper accesserunt, & ut imperfectiores post Scripturarum & Di-*

Ep. 14.

vinorum Evangeliorum auditionem statim exeunt. Illi verò jam pridem accesserunt, & perfectiores facti sunt. Unde & Orationem, quæ fit super Catechumenos, expectant, & genuflectunt. Quando autem pronuntiatum fuerit, Catechumeni procedite, tunc & ipsi exeunt. Alios esse audientes, alios dicit Orantes, Substratos, seu Genuflectentes: Et illos audire Evangelium ac publicum de ipso verbum, & tunc dimitti. Uti duplices hos Catechumenos, ita duplicem distinguit ipsorum Mis- sam seu ejectionem. Ille Manichæi reconciliandi Ordo quàm sit antiquus, ignoro. Non est antiquissimus. Ostendit suo tempore gentiles, ac duplicis Divinitatis fabulones hæreticos necdum fuisse admissos ad publicum Dei verbum. Istius enim auditionis jus nequidem Christianis tribuit, sed solis Audientibus. Nempe hæc in re mos Ecclesiarum fuit semper varius.

Audientium classem rectè in duas dividit Theodorus Balsamon. Idipsum lucidè faciunt Canones Nicænus ac Neo-Cæsarensis. Et idipsum supponit Constantinopolitanus. Et hinc Orantes seu Substrati dicuntur secundus Audientium seu Catechumenorum gradus: Quod nempe Christiani necdum sint Audientes. Et hinc in Scholio ad quartum decimum Nicænum Canonem Christophorus Justellus Orantes malè existimat esse Competentes. Quo in lapsu hæret etiam Cardinalis Cæsaris Baronii hæreticus Exercitator Isaac Casaubonus: *Primo se habent Catechumeni, deinde Competentes, postremo Fideles & Christiani*. Quin & in opere de Clericorum institutione Rabanus Maurus secundum Catechumenorum gradum scribit esse Competentes. Orantes ergo seu Substratos laudat in secunda super secundam ad Corinthios epistolam homilia Sanctus Johannes Chryostomus, affirmans solemnes ab Ecclesia preces non solum pro fidelibus fieri in quotidiano Sacrificio, sed etiam pro Catechumenis, & istud lucere ex Diaconi ad Fideles solemnî voce: *Pro Catechumenis intendè oremus*. Affirmat & Sacerdotem pro illis orare, & ipsos etiam illo præeunte orare aliqua. Solemne Sacerdotis orationem adducit, exponit insigniter atque adjungit: *Post hæc omnia jam eos surgere Sacerdos jubet*. *Nam cum prius eos humi prostratos tenuisset, postquam ea petierunt quæ petierant, ac fiducia perfusi sunt, jam eos sermo erigit, ac deinceps ipsos quoque precationem ad Deum amplecti jubet*. *Siquidem quædam nos dicimus, quædam rursus ipsi committimus, petitionis nempe januas ipsi aperientes, non secus videlicet ac pueros primum ipsi docemus, post autem ipsos quoque loqui jubemus*. Quoniam igitur & ipsi aliqua orarent, & aliqua super ipsos Prostratos à Sacerdote orarentur, antiqui Canones & Patres ipsos appellaverunt Prostratos, Genuflectentes, atque Orantes. Pergit laudatus Chryostomus: *Demum eos capita inclinare jubemus, hoc videlicet argumento preces exauditas esse statuentes, quod Deus eos benedicat*. *Neque enim homo est qui benedicat, sed per illius manum & linguam Regi ipsi capita eorum offerimus*. Erat itaque non simplex, sed solemnî oratio cum imposita Sacerdo-

tali manu. Postulabat ipsis à Domino Deo aperiri cordium aures, infillari veritatis verbum; justitiæ Evangelium detegi, atque ita ipsos ad futura mysteria ac ipsum tandem Christianæ Regenerationis donum per Divinam miserationem aptari. Quas preces frequenter laudat, præsertim in Scriptis adversus Pelagianos, etiam Sanctus Augustinus.

Quod Initiati fuerint distincta classis, lucet ex ipsorum ad hanc electione & transmissione. Ecclesiastica enim electio non potest non esse ab inferiori gradu ad superiorem transmissio. *Feria quarta quartæ in Quadragesima septimana, inquit in libris de Divinis Officiis Abbas Rupertus, Sacramenta quæ novæ Ecclesiæ propria sunt, inchoantur, quibus sacrosancta Redemptoris nostri Passio, venerabili ritu sanctæ Ecclesiæ, in filiis adoptionis sanctam novitatem Spiritus operando figuratur*. Et infra: *Quarta ergo feria novæ Ecclesiæ celebrantur initia, quæ appellantur Scrutinia*. *Scrutinia verò dicuntur à scrutando, videlicet quia perscrutandum erat in his qui accedebant, ne qua radix amaritudinis subesset, velut fuit in Simone Mago*. Prostratorum preces non erant nisi preces: Verum post mediam Quadragesimam incipiebant addi jejunia, faccus, cilicium, nudi pedes, variaque & dura pœnitentiæ opera, necnon exorcismi, infufflationes, & varia Catechumenorum Sacramenta, quibus suorum Novitiorum voluntatem, an verè ex Deo esset, scrutabatur Mater Ecclesia, atque examinabat. Examen hoc laudat Doctor noster etiam in libro de Baptismo: *Ingressuror Baptismum orationibus crebris, jejuniis, geniculationibus, & pervigiliis orare oportet, & cum confessione omnium retrò delictorum*. Et in litteris ad Himerium Tarraconensem Archi-Episcopum Siricius Pontifex mandat ad Baptisma admitti illos solos Catechumenos, qui ante quadraginta vel amplius dies nomen dederint, & exorcismis, quotidianisque orationibus atque jejuniis fuerint expiati. Et quarta Synodus Carthaginensis statuit: *Baptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini & carnis, ac manus impositione crebra examinati, Baptismum percipiant*. Et in libro de Fide & Operibus Sanctus Augustinus: *Usque adè dissimulamus, ut non intueamur oculis nostris, qui per annos singulos ad Lavacrum Regenerationis accurrunt, quales sint ipsi diebus, quibus catechizantur, scrutantur? Eos affirmat in continuis durissimæ pœnitentiæ operibus esse ferventissimos*. Hinc Alipium, nobilem Juvenem, cunctis Scrutiniorum diebus per glaciam Mediolanensis Regionis solum ambulasse ausu insolito nudipedem, scribit in libris confessionum. Firmam suam pro Christo Domino mentem istis actibus tunc quisque satagebat profiteri. Pergit Augustinus in secundo libro de Symbolo ad Catechumenos: *Nondum quidem adhuc per sacrum Baptismum renati estis, sed per Crucis signum in utero sanctæ Matris Ecclesiæ jam concepti estis*. *Agit itaque hæc mater congruis alimentis prius pascere quos portat, ut post partum læteretur se sales suscepisse, quos spiritaliter nutriat*. *Quid est, Dilectissimi, quod in vobis cele-*

Lib. 4.

cap. 18.

Cap. 19.

Cap. 80.

Cap. 5.

Cap. 1.

celebratum est: Quid est quod hac nocte circa vos actum est, quod prateritis noctibus actum non est? Ut produceremini in conspectum totius Ecclesie, ibique cervice humiliata, qua male antea fuerat exaltata, in humilitate pedum, cilicio subtrato, in vobis celebraretur examen, atque ex vobis exstirparetur Diabolus superbus, dum super vos invocatus est humilis Altissimus Christus. Describit Scrutinium ac exorcismum Sabbathi sancti, durissimum inter omnia septem. Quod per impressum Crucis signum creemur primi gradus Catechumeni, seu nondum renati, sed dumtaxat concepti ac parvi Christiani, affirmat lucidissime. Affirmat Scrutinia esse nostrum in materno Ecclesie utero alimentum, quo pedentim nutrimur, augeamur, organizamur, ac tandem formamur in magnos Christianos. Scrutinia sunt materni in nos influxus perfectiora ac vivaciora exordia. Hinc Patres ipsa appellant Christianitatis Initia, & ipsa percipientes vocant Initiatos. Hinc lucet & ratio, cur Clinici olim fuerint irregulares. Quod nempe ipsorum de Christo Domino mens laudatis Scrutiniis non fuisset plenè examinata, adeoque nec satis probata.

Competentium gradum, omnibus notissimum, exponit in opere de Ecclesiasticis officiis Sanctus Idorus Archiepiscopus Hispanensis: *Competentes sunt qui jam post doctrinam fidei, post continentiam vite, ad gratiam Christi percipiendam festinant, ideoque appellantur Competentes, id est, gratiam Christi petentes. Nam Catechumeni tantum audiunt, necdum petunt. Sunt enim quasi hospites & vicini fidelium: De foris audiunt mysteria, audiunt gratiam, sed adhuc non appellantur fideles. Competentes autem jam petunt, jam accipiunt, jam catechizantur, id est, instruuntur instructione fidei & Sacramentorum. Eis salutare Symbolum traditur, quasi Communicatorium fidei. Hoc est, quasi character Christiane confederationis. Omnia nostrorum Sacramentorum non tantum significata seu effectus, sed insuper elementa, ac illis per Ecclesiam apposita facrorum rituum vestimenta istis exponuntur, de quibus hucusque fuerat eis dictum: *Norunt fideles*. Consonat in libro de fide & operibus Sanctus Augustinus: *Quod sit per omne tempus, quod in Ecclesia salubriter constitutum est, ut ad nomen Christi accedentes, Catechumenorum nomen accipiant, hoc fit multo diligentius, & instantius his diebus, quibus Competentes vocantur, cum ad percipiendum Baptismum sua nomina jam dederunt*. Et in sermone ad Competentes: *Competentes isti quare hoc nomine vocentur primum agnoscant. Competentes dicuntur simul petentes, quomodo confidentes nihil est aliud quam simul sedentes. Quare voculam Simul Sanctus Idorus debuerat addidisse. Et in epistola ad Sanctum Fulgentium Ruspensem Episcopum de Aethiopia Baptismo scribit Ferrandus Carthaginensis Ecclesie Archidiaconus: Aethiops Sacramentis Ecclesiasticis imbuendus traditur ad Ecclesiam. Fit ex more Catechumenus: Post aliquantum nihilominus temporis, propinquante solemnitate Paschali, inter Competentes offertur, scribitur, traditur. Univer-**

Lib. 2. cap. 21.
Serm. 116 de diver.

sa quoque Religionis Catholica veneranda mysteria cognoscens atque percipiens, celebrato solemniter Scrutinio, per exorcismum contra Diabolum vindicatur, cui se renunciare constanter, sicut hic consuetudo poscebat, auditurus Symbolum profiteretur. Ipsa interim sancti Symboli verba in conspectu fidelis populi clara voce pronuncians, piam regulam Dominice orationis accepit, simulque jam & quid crederet, & quid oraret intelligens, futuro Baptismati parabatur.

Ex his verbis habemus varia. Primo, quod Initiatus ad Competentium gradum non sine solemnitate transiret, sed per futurum sui Baptismi Patrinum solemniter offerretur Episcopo, ac traderetur. Secundo, quod hoc fieret circa Pascha, nempe Sabbatho ante Dominicam Palmarum. Ipsa enim Dominica tradebatur Competentibus Symbolum ac exponebatur. Hinc vix ullus est antiquus Ecclesie scriptor Episcopus, cujus ad istam Dominicam non exstet sermo de tali materia. Tertio habemus, quod transitus hic fieret celebrato solemniter scrutinio. Hinc enim supra nobis dixit & Sanctus Augustinus, quod omnia Catechumenorum exercitia instantius ac diligentius fierent in Competentes. Quarto habemus, quod illis primo Symbolum, ac postmodò oratio Dominica traderetur, adeoque quod utrumque Catechumenis eò usque celaretur. Et huc respicit in secunda super secundam ad Corinthios epistolam homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Catechumeni nondum lege sanctam, atque à Christo inventam precationem habent, nondum liberius orandi potestatem nacti sunt, sed aliorum, qui mysteriis initiati sunt ope indigent. Et statim infra: Cordium aures oclusæ & obturatae adhuc sunt; neque enim arcana mysteria audierunt, sed procul ac eminus stant. Atque etiam si audiant, non tamen quid dicatur intelligunt. Affirmat Dominicam Orationem ab ipsis ignorari, nec illius quidquam esse ab eis auditum nisi sub consueto velamine: *Norunt fideles*. Ex eodem fundamento Symbolum ante, Dominica oratio non nisi post Baptismum ab illis reddebatur. Quia nempe fides Regenerationem præcedit, hujus autem præfatio, *Pater noster*, dici non potest nisi à filiis, seu jam regeneratis ac justificatis. Ultimum Scrutinium fiebat Sabbatho sancto, & tunc statim celebrabatur electio ad Baptismum. Quod tempus, quos ritus, quem ordinem habuerint singuli gradus, est operosa quaestio. Ego ipsos esse quinquè debeo hic dumtaxat ostendere. Ita enim abundè ostendo ipsos pessimè à Marcionitis ac aliis hæreticis fuisse neglectos ac confusos, ideoque nostri Doctoris de istis querelam esse justissimam.*

Sanctus Ado Viennensis Episcopus in libello de sanctorum Apostolorum ac aliorum Domini Discipulorum festivitatis scribit: *Sancti Processus & Martinianus, cum essent Magistrum Mello-Principi, & viderent mirabilia, quæ faciebat per Beatos Apostolos, suos Petrum & Paulum Dominus JESUS Christus, &c.* Ipsorum conversionem exponit, & adjungit factos tandem esse Mello-Christianos. Quaestio est, Quid sit Mello-Christi-

anus? Respondeo hæc restè exponi ab Heriberto Rosveydo in Notis ad dictum libellum: *Mello-Princeps est, qui proximus est Principatui, qui proximè futurus Princeps. Ita vocatur Græcum & cum Græcis & cum Latinis vocibus componitur. Græca compositio notior, quàm ut exemplis sit opus. Latina rarior. Apud Jurisconsultos habes Mello-Proximos. Id est, qui proximi sunt ad gradum Proximus, seu qui futuri sunt Proximi Scriniarum. Sed quis hic Princeps, cui Proximus est Mello-Princeps? Turbat hic varia Codicum lectio. Si legas; Qui erant Magistriani Mello-Principis, vel Mello-Principis, videtur insinuari, quod Processus & Martinianus mox futuro Principi alicui inservierint. Sed nullus Neronis Imperio proximus fuit ad Principatum. Quippè cui nec proles fuit, nec ullus alius adoptatus. Veriorem lectionem hanc quorundam manuscriptorum judico: Qui erant Magistriani Mello-Principes. Inter Magistrianos, seu Agentes in rebus quidam erant Principes. Hinc qui proximi erant huic Principatui, dicebantur Mello-Principes. Tales erant Processus & Martinianus. Igitur Mello-Christiani sunt plenè Christianitati proximi Competentes ac Electi.*

Ipsæ mulieres hæreticæ, &c.

Agit Doctor in Ponticas præsertim Marcionitarum mulieres, de quibus scribit & in primo libro adversus Marcionem: *Nec fæmine sexu mitigantur secundum pudorem, ubera excludunt, pensum securibus faciunt, malunt militare quàm nubere. Et Sanctus Epiphanius: Marcion mulierculis baptizandi potestatem facit. Isto quasi beneficio feroces ac virilium functionum ambitionas mulieres sibi obligavit. Pontica quoque erat Pythonissa illa, de qua ad Sanctum Cyprianum scripsit Sanctus Firmilianus Cæsareensis in Cappadocia Episcopus Exarchus Ponticæ Dioceseos: *Inter cætera, quibus plurimos deceperat, hoc etiam frequenter ausa est, ut invocatione non contemptibili sanctificare se panem, & Eucharistiam facere simularet, & sacrificium Domino sine Sacramento solite precationis offerret. Baptizavit quoque multos, usitata & legitima verba interrogationis usurpans, ut nil discrepare ab Ecclesiastica regula videretur. Et de Marco Gnostico scribit Sanctus Irenæus: Marcus mulieribus dans calices mixtos, ipsas jubet gratias agere se præsentem. Et de Peupuzianis hæreticis scribit laudatus Epiphanius: *Apud Peupuzianos mulieres sunt Episcopi & Presbyteri, & ad cæteros gradus adleguntur, nullum ut sexus discrimen servetur. Nam in Christo JESU neque mas est, neque fæmina. Et in alio loco: *Ferunt mulierculas quasdam in Arabia, quæ à Thracia profectæ erant, novum dogma commentas fuisse, adeo ut in Deiparæ Virginis nomen & honorem Collyriden sive tortam panis sacrificantes offerant, & conventus habeant in sanctissime Virginis nomen, modum omnem prætergressos, nefariam rem & cum Dei contumelia conjunctam aggredi, hoc est, in illius nomen per Christ. Lupi Opera T. IX.****

Cap. 1.
Hæref. 42. Cap. 4.
Lib. 1. cap. 9.
Hæf. 49. cap. 2.
Hæf. 78. cap. 23.

mulieres Sacrificia facere. Errones istos vocat Collyridianos, qui Mariæ Sacrificium offerunt. Nec dumtaxat hanc Dei contumeliam, sed & istam mulierum audaciam refutat insigniter ostendens sacrificandi potestatem nec Evæ à Domino Deo, nec matri Virgini à Christo Domino, nec ulli unquam feminae Divinitus permittam. Et in libro de velandis virginibus Septimius noster scribit: *Non permittitur mulieri in Ecclesia loqui, sed nec docere, nec tingere, nec offerre, nec ullius virilis muneris, nedum Sacerdotalis officii sortem sibi vindicare. Affirmat isto Canone ligari & sacras Virgines, ideoque & meritò quaeritur ipsum à quibusdam hæreticis violari. Ex eodem dudum post sexta Parisiensis Synodus, Isaac Lingonensis Episcopus, ac alii Patres solemnem Eucharistia distributionem, aut ad infirmos delationem mulieribus rigidissime interdixerunt.*

Audeant docere.

Hanc procacitatem in nescio qua Cajanæ hæresis Sectatrice Quintilla Doctor damnat in libro de Baptismo: *Quintilla monstruosissima, cui nec integrè quidem docendi jus erat. Et in alio ejusdem libri capite: *Petulantia mulierum, quæ usurpavit docere. Et statim infra: *Quod si quæ Paulo perperam adscripta sunt, ad licentiam mulierum docendi defendunt, sciant in Asia Presbyterum, qui eam Scripturam construxit, quasi titulo Pauli de suo cumulans convictum atque confessum, id se amore Pauli fecisse, loco decessisse. Hic est ille liber, de quo in illustrium virorum catalogo Sanctus Hieronymus: *Periodos Pauli & Theolæ, ac totam baptizati Leonis fabulam inter apocryphas Scripturas computamus. Ex isto igitur libro monstruosa Quintilla sibi arrogabat jus docendi. Etiam memorata per Sanctum Firmilianum Pythonissa audacissime docebat. Et adversus Pelagium Hæresiarum scripsit Sanctus Hieronymus: *Tu tantæ es liberalitatis, ut favorem tibi apud Amazonas tuas concilies, ut in alio loco scripseris scientiam legis etiam feminas debere habere, cum Apostolus doceat esse tacendum mulieribus in Ecclesia, & si quid ignorent, domi viros suos debere consulere. Et de Beguinis ad Viennensem Synodum dixit Clemens quintus Pontifex: *Earum aliquæ, quasi perductæ in mentis insaniam, de summa Trinitate ac Divina essentia disputant & prædicant, & circa fidei articulos & Ecclesiastica Sacramenta opiniones Catholice fidei contrarias introducunt, & multos super his decipientes simplices, eos in errores diversos inducunt. Et de translato per Martinum Lutherum in linguam Germanicam novo Testamento, & exinde nata Lutheranarum mulierum procacitate scribit Joannes Cochleus: *Mirum in modum multiplicabatur per calcographos novum Testamentum Lutheri, ut etiam futores & mulieres, & quilibet Idiotæ, qui Theutonicas litteras utcumque didicerant, novum illud Testamentum tanquam fontem omnis veritatis, avidissime legerent, quicumque Lutherani erant, illudque sæpè legenda*******

Cap. 9.
Cap. 1.
Cap. 17.
Lib. 1. cap. 9.
Anno 1522.

memoria commendarent, in sinu secum portantes co-
dicem. Ex quo tantam sibi intra paucos menses do-
ctrinam arrogabant, ut non solum cum laicis partem
Catholicae, verum etiam cum Sacerdotibus & Mona-
nachis, atque adeo etiam cum Magistris & Sacrae
Theologiae Doctoribus disputare de fide & Evange-
lio non erubescerent. Quinimodo repertae sunt mu-
lierculae, quae propositis thematibus ac editis libellis
Theutonicis ausu fuerant ultrò provocare, & quidem
procacissimè insultantes, ignorantiamque imprope-
rantes, & contemptui habentis viros, non modò
laicos atque privatos, verum etiam quoslibet Docto-
res, Licentiatos totius facultatis Theologiae ac totas
etiam Universitates. Quod de Argula nobili quadam
muliere compertum habetur. Eoque audaciae, ab-
jectio muliebri pudore, processerunt mulieres Lutheri-
scae, ut etiam jus officiumque publicè in Ecclesia do-
cendi sibi usurparent. Nec deerant eis defensores
viri Lutherici, qui dicerent Paulum eatenus probi-
uisse docendi munus mulieribus, quatenus adsint vi-
ri, qui docere sciant ac valeant. Et Lutherus ipse
longè antea docuerat mulieres quoque Christianorum
verè Sacerdotes esse, atque adeo quidquid è Baptis-
mo reperit, esse verè Papam, Episcopum, Sacer-
dotem.

Adversus hanc procacitatem concludit in libro
de Baptismo noster Septimius: Quam fidei prox-
imum videretur, ut Paulus docendi daret feminam po-
testatem, qui nec discere quidem constanter mulieri
permisit? Taceant, inquit, & domi maritos suos
consulant. Viros & mulieres loco in Ecclesiis
separabat antiqua disciplina, ac de ipsa in sua-
rum catecheseon præfatione scribit Sanctus Cy-
rillus Episcopus Hierosolymitanus: Adfidentes
viri librum aliquem utilem habeant, & alius quidem
legat, alius verò audiat. Eiusmodi lectionem in-
terdicat mulieribus: Virgo oret vel legat, ita ut
labia quidem loquantur, vox autem ad alienas au-
res non perveniat. Quod ipsum adversus Priscil-
lianitarum mulieres statuit Synodus Caesar-Au-
gustana. Et hinc Imperatoris Licinii legem,
quæ feminas non à Sacerdotibus in Ecclesia, sed
ab aliis feminis doceri sanxit in privatis domi-
bus, fuisse irritam ab omnibus & exsufflatam,
affirmat in Magni Constantini vita Eusebius Cæ-
sarensis. Ita & Trullana Synodus proscriptit
abusum, de quo in suis ad ejus septuagesimum
Canonem Scholiis Theodorus Balsamon: Mulie-
res quaedam eo tempore Divinas Scripturas legere
præ se ferentes, concionari sæpè aggrediebantur,
& ad interrogationes ac responsiones se comparare,
quod quidem Patribus nequaquam mulieribus conve-
nire visum est, & idèd prohibitum. Privatim au-
tem prudentiores interrogare de aliquibus anime con-
ducibilibus, vanum ac ineptum non est. Quod pru-
dentiores mulieres, viduæ præsertim, docere
privatim possint suam familiam, frequenter tra-
dit Sanctus Joannes Chryostomus. Gentiles
feminae fidem & Christianitatem, & varia quan-
doque de ipsis dubia, non proximè ab Episcopo
solebant postulare, sed ab Ecclesiasticis viduis,
similium rerum mediatricibus ac directricibus.
Et tamen etiam his, ne de ullo dogmate, nisi

de Dei unitate adversus Idololatriam respon-
deant, ac omnia alia remittant ad Ecclesiam Præ-
positos, mandant Apostolica constitutiones.
Et dant causam: Quod Dominus solos Apostolos,
nullam autem feminam, ne suam quidem matrem,
miserit ad prædicandum. Ex qua regula nescio
quam in Francia Prædicatricem fuisse ex Syno-
dali mandato publicè flagellis coercitam & casti-
gatam, testantur Annales Francorum Fulden-
ses. Ex eadem Beguinæ damnavit Clemens
quintus, Jesuitissas extinxit Urbanus octavus.

Contendere.

Ita de seductis per Arium Hæresiarcham mu-
lieribus scribit ad Sanctum Alexandrum Constans-
tinopolitanum Episcopum Sanctus Alexander Pa-
triarcha Alexandrinus: Seditiones in nos quotidie
conciare, graves ciere persecutiones, & interdum
lites per muliercularum impurarum sermones, quas
ipsi in fraudem impulerunt, intendere, nonnun-
quam religionem Christianam, suas tenellas Juven-
culas per singulas plateas turpiter circumducendo,
gravissimis contumeliis officere Ariani non dubitarunt.
Alludit ad blasphemias cantilenas, quas in Dei
Verbi contumeliam Arius composuerat, & per
sua Parochiæ puellas curabat in comitis decan-
tari. Et de eodem post Imperatoris Constantini
mortem invalescente vitio scribit Socrates: De
opinionem illa in ipsa Regia Cubicularii Regii cum mu-
lierculis digladiantur, in singulis urbis familiis lit-
igiosa differendi est pugna. Affirmat exindè fuisse
concessum omne Orientis Imperium, & adjun-
git causam: Nam cuique causam tumultus sciscitan-
ti ansa statim discipandi oblata est, & quisque non
modò de ea rogare, verum etiam pugnantiter differere
voluit. Ita contentionis procella tranquillius verum
status labefactatus est penitus atque eversus. Cun-
ctas hæreticas mulieres in contendendi ac dispu-
tandi audacia superarunt Pelagianæ, ideoque ip-
sas Sanctus Hieronymus rectè & meritò appella-
vit Amazonas. Nullam unquam sine cooperatri-
ce mulierum audacia fuisse in Ecclesia hæresim,
idem Doctor demonstrat in litteris ad Ctesiphonem:
Simon Magus hæresim condidit Helene mere-
trix adjutus auxilio. Nicolaus Antiochenus, om-
nium immunditiarum operator, choros duxit femi-
neas. Marcion Romam præmisit mulierem, quæ de-
cipiendos sibi animos prepararet. Apelles Philu-
menem suarum comitem habuit doctrinarum. Mon-
tanus immundi spiritus prædicator, multas Ecclē-
sias per Priscam & Maximillam, nobiles & opulen-
tas feminas, primùm auro corruptis, deinde hæresim
polluit. Dimittam vetera, ad vicina transcen-
dam. Arius ut orbem deciperet, sororem Principis
ante decepit. Donatus per Africam, ut infelices
quosque fetentibus pollueret aquis, Lucillæ opibus
adjutus est. In Hispania Agape Elpidium, mulier
virum, cæcum cæca, duxit in fossam, successorum-
que sibi Priscillianum habuit. Etiam in Paradiso
Eva marito Adæ prædicavit ac persuasit Hæresim
Pela-

Pelagianam. Hinc prædicandi munus est meritò
interdictum mulieribus.

Exorcismos agere.

Quod etiam Judæi ex sua gentis more Exorci-
stas habuerint, & hi per Divini nominis invo-
cationem ejecerint Dæmonia, affirmat in San-
cti Mathæi commentariis Beatus Hieronymus.
Invocationes istas seu adjurationum formulas
fuisse à Salomone Rege compositas asserit in libro
de Divinis Officiis Alcuinus Flaccus. Quidquid
de illo, de istis Exorcistis scribit in Apostolo-
rum Actis Sanctus Lucas: Tentaverunt quidam de
circumventibus Judæis Exorcistis invocare super eos,
qui habebant spiritus malos, nomen Domini JESU,
dicentes, Adjuro vos per JESUM, quem Paulus
prædicat. Erant autem cujusdam Scævæ Judæi
Principis Sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant.
Respondens autem Spiritus nequam dixit eis: JE-
SUM novi, & Paulum scio, vos autem qui estis?
Et insiliens homo in eos, in quo erat Dæmonium pes-
simum, & dominatus amborum, invaluit contra
eos, ita ut audi, & vulnerati effugerent de domo
illa. Ita quemdam famulum Heliopolitanum,
dum Exorcistam Monachum jocose simulat, cum
similiter Dæmoniacos ludentibus puellis fuisse in-
vasum à vicino Dæmone, narrat in Monastica
historia Theodoretus. De Judæorum interim
exorcismi rem admirabilem refert Sanctus Ire-
næus: Divini nominis invocationem tremis universa
creatura, & Principatus, & Potentia, & omnis
subiecta virtus. Et propter hoc Judæi usque nunc
hac ipsa advocazione Dæmones effugant, quando
omnia timeant invocationem ejus, qui fecit omnia.
Consonat in Dialogo adversus Tryphonem in
Judaismo pertinacem Sanctus Martyr Justinus:
Si Dæmonia adjuretis, per omnia nomina vestrorum
Regum, Prophetarum, Patriarcharum, atque Ju-
storum; nullum non erit contumax. At si quis ve-
strum adjuret ea per Deum Abraham, Isaac, &
Jacob, fortasse obsequentur. Uruntur tamen vestri
Exorcistæ arte hac, sicut & gentes, adhibendo suf-
ficius & alligamenta. Disertè affirmat à perfidis
etiam Judæis olim fuisse ejecta Dæmonia, & gra-
tiam durasse, usque dum illi avitam pietatem ad-
jectis Paganorum Idololatriæ ritibus macularint.
Deficientem gratiam sic adjuvare sperarunt, at
totam perdidērunt. Et jacturam hanc suo tem-
pore fuisse recentem, abundè Justinus insinuat.
Divinum nomen, adinstar nostrorum Sacramen-
torum, operati operis virtutem quodammodo
habet: Hinc etiam ab impiis invocatum, licet
non flata lege, quandoque tamen admirandos
operatur effectus. Omnipotentiam suam ac bo-
nitatem apud omne hominum genus manifestat
ac effundit.
De Christianis Exorcistis habent Romani Cle-
mentis Apostolica Constitutiones: Exorcista non
fit ordinatione. Certare enim pro premio Exorcistæ,
liberæ voluntatis est, ac Dei gratia per Christum &
Christi. Lupi Opera T. IX.

adventum Spiritus Sancti. Exorcistæ munus vult
esse, non Ecclesiasticum Ordinem, sed gratis
datam gratiam, qualis est gratia sanctorum aut
aliorum miraculorum. Consonat in homiliis su-
per primam ad Corinthios epistolam Sanctus Jo-
annes Chryostomus. Consuetæ enim in Baptis-
mo donari Charismata laudat, atque adjungit:
Quoniam Apostoli hoc quoque primum signum accepe-
rant, fideles quique hoc accipiebant, nempe lingua-
rum. Et non hoc solum, sed etiam multa alia.
Nam & mortuos multum excitabant, & Dæmones ex-
pellebant, & plura alia faciebant miracula. Quin
etiam multa alia habebant Charismata: Alii paucio-
ra, alii plura. Lucidè dicit non in Ordinatione,
sed statim, licet non cunctis, in Baptismo do-
natam virtutem hanc, adeoque ipsam non Cleri-
calem fuisse gradum, sed gratiam gratis datam.
Quod ipsum manifestè tradit in libro Apologeti-
co noster Doctor: Edatur hic aliquis sub Tribuna-
libus vestris, quem Dæmone agi constat, jussus à
quolibet Christiano loqui Spiritus ille, tam se Dæmo-
nem constituit de vero, quam alibi Deum de falso.
Ejusmodi Dæmonum adjurationes atque ejectiones
affirmat esse quotidianas, eò quòd omnis il-
la mendax & ficta Paganorum Divinitas subit-
non tantummodo nostris Clericis, sed quibuslibet
Christianis. Illud ipsum affirmat in libro ad
Scapulam Africæ Proconsulem, ac exemplis de-
monstrat: Quanti honesti viri, de vulgaribus
enim non dicimus, aut à Dæmonibus aut valetudinibus
remediati sunt. Ipse enim Severus Imperator,
Pater regnantis tunc Antonini Caracallæ, Chri-
stianorum memor fuit. Nam & Proculus Christianus,
qui Torpacion cognominabatur, Evodiæ
Procuratorem, qui cum per oleum aliquando curave-
rat, requisivit, & in Palatio suo habuit usque ad
ejus mortem. Proculus ille erat omninò laicus.
Etenim Clericum esse laicæ mulieris Procurato-
rem, nullo modo permittebat disciplina istius
temporis. Et in libro de Corona militis Doctor
affirmat Christianum non posse fieri militem, &
adjungit causam: Excubabit pro tempore, quibus
renunciavit? Et quos interdum Exorcismis fugavit,
noctibus defensabit? Nequaquam ad solos Cleri-
cos, sed manifestè concionatur ad omnes Chri-
stianos. Eisdem alloquitur in libro ad Castita-
tem exhortatorio: Si Dæmonem adjurat, confide
sibi. Plura habet istiusmodi loca. Quin igitur
omnis tunc Christianus exorcismos ageret, non
est dubitandum.

Duravit hæc forma usque ad Synodum Laodi-
censem: Quod hi, qui non sunt ab Episcopis ordi-
nati, tam in Ecclesiis quam in domibus exorciza-
re non possint. Exponit Theodorus Balsamon:
Quidam aggrediebantur adjurare, hoc est, catechi-
zare infideles, qui hoc per Episcopalem manuum
impositionem non acceperant, & cum accusarentur,
contendebant se hoc in Ecclesia non fecisse, sed in
quadam domo, & idèd se in nullum delictum incidisse,
& nulli penæ obnoxios conservari, æquum cen-
sebant. Dicunt ergò Patres, quod etiam adjurare
est Ecclesiasticum Ministerium, nec oportet quempiam
hoc aggredi, nisi ab Episcopo fuerit promotus. In-
G g 2 tel-

Lib. 1. cap. 46

Lib. II cap. 4

Cap. 1.

Lib. 2. cap. 5

Hom. 29

Cap. 2.

Cap. 11.

Can. 26.

tellexit Canonem non de Energumenorum, sed de Catechumenorum Exorcismis atque Scrutiniis. Hos enim non per quemvis Clericum, longè minus per laicum, sed per solos Sacerdotes agi solemniter in Ecclesia, sanxit Apostolica traditio, ideoque nulla veri species suadet tantæ disciplinae prævaricationem tunc fuisse grassatam in Orientali Ecclesia. Linguarum donum fuisse temporalem locutura quandoque omnibus linguis Ecclesiæ promissivam Prophetiam, ideoque ad hujus adimpletionem illud cessasse, & istam cessationem omninò convenisse, frequenter docet Sanctus Augustinus. Non in uno apud omnes gentes temporis puncto, sed pedetentim cessavit ista gratia. Sic & alia Charismata. Eodem modo postquam avita in adjurandis Dæmoniiis gratia cœpit vacillare, Exorcismos componere, & ad ipsos ex totius Christianitatis seu Sanctorum Communionis persona dicendos consecrare, aut deputare Exorcistas Clericos cœpit Ecclesia: Et quod dudum per infallibilem potestatem dedit, jam per fallibiles preces à Divina Clementia supplicare. Latina consecravit, Græca Ecclesia dumtaxat deputavit Exorcistas: Utraque istud opus laicis rigidè interdixit. Quod eos Africana Ecclesia ad imponendas Energumenis manus consecravit, lucet ex quarta Synodo Carthaginensi.

Cap. 7. Græci nullum habent, nec unquam habuerunt minorem Ordinem, nisi solum Lectorum: Hinc apud ipsos manum istam soli semper imposuerunt Sacerdotes. Laudati enim Laodiceni Canonis verba, *Qui non sunt ab Episcopis ordinati*, in

Cap. 6. Græco sermone nequaquam consecrationem important, sed solum deputationem. Eandem formam dudum fuisse servatam in Romana Ecclesia, demonstrat epistola Innocentii primi Pontificis ad Decentium Episcopum Eugubinum.

Dominus Nicolaus Aletensis Episcopus non ita pridem edidit Scholia in Ritualem Romanæ Ecclesiæ librum, quæ Clemens nonus durè damnavit. Omnia exemplaria proscripsit ad ignes. Inter proscriptionis causas possit fuisse & hic articulos: *Expediret, ut Energumenorum Exorcismi deinceps non fierent per Presbyteros, sed per minores Clericos exorcistas. Quia dum per Presbyteros sunt, nimis honor impenditur Diabolo.* Est articulus erroneus, ridiculus, contrarius antiquis moribus omnium sub cœlo Ecclesiarum. Etenim meam de Orientali Ecclesia assertionem confirmat in eruditissimis istius Ecclesiæ Euchologium scholiis Græcorum rituum peritissimus Jacobus Goar: *Exorcista apud Græcos ex antiqua traditione sunt soli Sacerdotes.* Et infra: *Ordinatus apud Græcos Lector sacris altaris foribus adstat, legendo Evangelio Cereum præfert, Scripturam sacram legit, atque Energumenis ex Pontificis commissione, quæ nunc tantum Sacerdotibus demandatur, manus possit imponere.* Non imponit, sed possit imponere. Et adjungit istum esse sensum Canonis Laodicensis. Et laudatum primi Innocentii Decretum volo verbatim adducere: *De his*

Fol. 239. baptizatis, qui postea à Dæmonio corripiuntur, quæsoit dilectio tua, si à Presbytero vel Diacono

Epist. 1. cap. 6.

possint aut debeant consignari? Quod hoc nisi Episcopus præcipere non licet. Nam ei manus imponenda omninò non est, nisi Episcopus auctoritatem dederit id efficiendi. Ut autem fiat, Episcopi est imperare, ut manus ei vel à Presbytero, vel à cæteris Clericis imponatur. Nam quomodo id fieri sine magno labore poterit, ut longè constitutus Energumenus ad Episcopum deducatur, cum sit talis casus ei in itinere acciderit, perferri ad Episcopum, nec referri ad sua facile possit? Energumenos exorcizare erat tunc à minoribus Clericis adeo alienum, ut plures Itolorum Episcopi censuerint privativè spectare ad sese solos. Et sine singulari Episcopi mandato non poterat fieri. Nequidem à Presbytero. Et in primo officiorum libro scribit Sanctus Ambrosius: *Alius Clericus distinguenda lectioni aptior, alius Psalmo gravior, alius exorcizandis, qui malo laborant Spiritu, sollicitior, alius Sacrario opportunior habetur. Hæc omnia spectet Sacerdos, & quot cuique congruerit, id officii deputet.* Loquitur de pleno universi Cleri corpore, ideoque & de Presbyteris. Et quod etiam Sanctus Bernardus ac Sanctus Norbertus, summi Gallicanæ Ecclesiæ Presbyteri, Energumenos exorcizaverint, est omnibus exploratum. Sub Innocentii tertii Pontificatu quædam propè Genuam civitas fuit plena Energumenis, ob enormes blasphemias in Deiparam Virginem. Quod ipsos quidam è Cisterciensi ordine Abbas exorcizaverit atque purgaverit, testatur Rogerus Hovedensis. Habemus plurima istiusmodi exempla.

Quin imò primitivæ Ecclesiæ Episcopi istam potestatem non solummodo delegabant suis Presbyteris, sed & ipsi exercebant. Hoc demonstrat antiqua & Latina & Græca Ecclesiæ Liturgia. Etenim post solemnem sermonem Episcopus solemnes orationes ac manus impositiones dabat super Energumenos, Pœnitentes, & Catechumenos. Et primæ non erant aliud quam exorcismi. Et omninò fiebant per ipsum Episcopum. Et de Sancto Anthimo Nicomediensi Archiepiscopo, quod singularem exorcizandi virtutem habuerit, atque ita offenso Imperatori Diocletiano ansam movendæ nobis crudelissimæ persecutionis dederit, testantur Nicephorus Callixtus & alii Græcorum Scriptores. Et de Tetradio, viro Proconsulari & adhuc gentili, quod Sanctum Martinum ad suum Energumenum famulum exorcizandum permoverit, scribit in istius vita Sanctus Sulpitius Severus, atque adjungit: *Martinus imposita manu puero, immundum ab eo Spiritum ejecit. Quo viso Tetradius in Dominum JESUM credidit, statimque post Catechumenus factus, nec multò post baptizatus est, semperque Martinum salutis suæ auctorem miro coluit affectu.* Sulpitius addit Martinum roganti istud officium Tetradio fuisse reluctatum, tandemque compulsum consentisse. Non quod istum exorcismum, sed quod Gentilis domus ingressum judicaret Episcopo non convenire. Hinc adjungit à spontaneo Martino alios plures fuisse exorcizatos ac liberatos. Notanda sunt hæc Sancti Martini ad Dæmonem verba & Acta: *Sed sum*

Cap. 46

Fol. 78

Lib. 7. cap. 6

Cap. 16

Cap. 17

18.

cum dentibus Diabolus fremeret, hiantequ ore morsum minaretur, digitos ei Martinus in os intulit. Si habes, inquit, aliquid potestatis, hoc devora. Tum verò, ac sic candens ferrum faucibus accepisset, longè eductis dentibus digitos beati viri vitabat attingere. Istud fuit Sancti Martini charisma, ideoque ab hodiernis Exorcistis non imitandum. Et de Sancto Ambrosio, Florentinam civitatem visitante, scribit in ejus vita Sanctus Paulinus Presbyter: *Cum in domo clarissimi quondam viri Decentis maneret, filius ipsius Panfophius nomine, admodum parvulus, cum Spiritu immundo laboraret, frequenti oratione & impositione manus ipsius Sacerdotis sanatus est.* Et infra: *Multos etiam diebus illis, Ambrosio imponebat manus ac imperante, à Spiritibus immundis vidimus esse purgatos.* Etiam Sanctum Agericum, Virtunensem Episcopum, quod Energumenum exorcizavit, & sacro oleo unxerit, & tamen malignum Spiritum non potuerit ejicere, scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Nec ista decreta & facta sunt ad honorandum Diabolum, sed ad magis terrendum. Quis enim ambigat Presbyterum, ac præsertim Episcopum, magis timeri à Diabolo, quam simplicem Clericum? Quare Nicolaus Aletensis Episcopus est hic palam hallucinatus. Porro primitivæ Ecclesiæ charismata cessare cœperunt dudum ante Laodicenam Synodum. Hinc aliqui censent etiam exorcizandi munus dudum antea fuisse per Episcopos reservatum solis Clericis. At reservationem fuisse generalem, ideoque quosdam Laicos censuisse restrictam ad Basilicas, atque ita antiquorum more extra ipsas perseverasse. Et adversus hanc opinionem emanasse Laodicenam Canonem. Res incerta caret fidis testimoniis.

Lib. 1. cap. 44.

Et hinc quaeritur, Ex quo fundamento noster Doctor Hæreticorum foeminas, exorcizare auas, arguat procacitatis? Quod enim omnibus, aut sanè plurimis fidelibus ex consueta tunc Baptismi gratia competebar, videtur licuisse & foeminis. Et postea etiam mulieres videntur istud ipsum tunc omninò egisse. Respondeo locum esse difficilem, de quo audire mallet, quam dicere. Respondeo igitur primitiva illa & temporalia Baptismatis Charismata solis viris, non mulieribus fuisse donata. Cunctarum enim vulgarissimum fuit linguarum donum, cujus nulla utilitas fuit mulieribus, quas Apostolica lex docere vetabat in Ecclesia, immò & loqui. Et omnium omninò istarum gratiarum finis fuit sola proximorum utilitas atque doctrina. Et ipsis etiam Hebræorum Ecclesiasticis viduis nihil legitur permissum ab Apostolis, nisi solum ministerium mensarum. Quin & ipsa Deipara Virgo nec linguis locuta legitur, nec ullum patrasse miraculum. Nam in Pentecostes die soli Apostoli & ipsorum Collegæ in prædicatione linguis loquebantur. Et de suo tempore scribit Sanctus Irenæus: *Multos audivimus fratres in Ecclesia, prophetica habentes Charismata, & per Spiritum universis linguis loquentes.* Dicit fratres, non forores. Hinc ergo hæreticas mulieres, quod exorcizavit.

Lib. 5. cap. 6

cismos agerent, & sanitates reprimmitterent, id est, suo sexui non donata Charismata invaderent, arguit etiam noster Septimius.

Forstian & singere.

Quòd nulla hæretica mulier eo usque fuerit ausa palam baptizare, Doctor affirmat etiam in libro de Baptismo. Ordinarius Baptismi Ministerium docet esse solum Episcopum, Presbyterum, ac Diaconum, & in extrema nihilominus necessitate posse, immò & debere baptizare quemvis fidelem, atque adjungit: *Petulantia autem mulierum, quæ usurpavit docere, utique non etiam tingendi jus sibi pariet, nisi si quæ nova bestia eveniat similis pristinae, ut quemadmodum illa Baptismum auferebat, ita aliqua per se eum conferat. Quod si quæ Paulo perperam adscripta sunt, ad licentiam mulierum docendi, tingendique defendunt, &c.* Affirmat in extrema etiam necessitate non posse baptizare mulierem, & ex apocrypho de Pauli Apostoli ac Sanctæ Theclæ Actis libro perperam id à quibusdam adstrui: Rem esse adeo claram, ut nulla hucusque hæresis istud somniaverit. Cajanæ enim hæreseos Sectatrix Quintilla, licet docere præsumeret, Baptisma tamen auferre maluit, quam ejus ministerium sibi præferere, cernens illud esse longè facilius. Et favet quarta Synodus Carthaginensis: *Mulier baptizare non præsumat.* Utique in extrema necessitate. Quosdam baptizare supponunt, & gravissimè interdicunt etiam Apostolicæ Constitutiones. Videntur tamen agere de Baptismate ex officio. Quidquid sit, in Sententiarum Summa scribit Hugo de Sancto Victore: *De his, qui à mulieribus baptizantur, quaeritur, Utrum rebaptizari debeant? Quidam dicunt quòd rebaptizandi sunt, pro ista auctoritate ex Concilio Carthaginensi.* Quæ opinio quibusdam placuisse videtur tempore Sancti Ildori Archiepiscopi Hispanensis. Verum hanc quaestionem decidit in fidei Decreto Synodus Florentina: *In causa necessitatis non solum Sacerdos vel Diaconus, sed etiam Laicus, & Mulier, immò etiam Paganus & Hæreticus baptizare potest.* Quod ipsum dudum antea statuerat sub Alexandri tertii Pontificatu celebrata Hibernorum Synodus Castellensis. Exstat hæc apud Rogerum Hovedensem.

Verum quaestio ex his nascitur, Quomodo de Marcionitarum foeminis, quas baptizasse affirmat Sanctus Epiphanius, Septimius noster dubitet? Etenim credi non possit Marcionitarum rerum fuisse imperitus. Respondent aliqui fuisse non plenè peritum. Nam & ignoravit Marcionem fuisse Episcopi filium, non Romæ, sed in Pontica Regione baptizatum. Et plura illorum, quæ in primo adversus Marcionem libro declamat contra istius Regionis solum & cœlum, sunt manifestè falsa. Ego crediderim distinguenda

tempora: Marcionis Amazones primùm clanculè, postmodò palàm baptizasse. Nam & illa, per Sanctum Firmilianum memorata Pontica Pythoussa, palàm baptizabat. Hinc igitur de pro-cacitate ista, quam constanter affirmat Sanctus Epiphanius, Septimius dubitavit. Et hinc etiam lucet Apostolicas, quas passim Romano Clementi adscribimus, Constitutiones esse Septimio posteriores. Earum enim tempore mulieres non solummodo palàm, sed insuper variis in locis videntur baptizasse.

Ordinationes eorum temerariae.

Hæreticam conversationem esse sine gravitate, autoritate, ac disciplina Doctor suprâ dixit. Hinc addit tales esse ipsorum etiam Ordinationes. Sine gravitate temerarias, leves sine autoritate, inconstantes sine disciplina. Temeraria Ordinatio, quam esse intolerabile crimen affirmat in prima ad Antiochenum populum homilia Sanctus Joannes Chrysothomus, est illa, de qua ad Timotheum scripsit Apostolus: *Nemini citò manus imposueris, ne communices peccatis alienis. Est sine competenti examini legitimi fundamentò facta Ordinatio.* Nec enim de solis Sacerdotibus, sed etiam de ordinandis Diaconis dixit

Lib. 3. cap. 30. Apostolus: *Probetur primùm.* Hinc istam probationem esse Apostolicum Canonem, in libris contra Petilianum rectè scripsit Sanctus Augustinus. Tantò illum rigore semper exsecuta fuit Ecclesia, ut ipsum in promovendis etiam Romanæ Reipublicæ Magistratibus servandum sanxerit gentilis Imperator Alexander. Adeò illum novèrat & venerabatur. Ita habes apud Ælium Lampridium. Quomodo illum hæretici omnes passim fuerint prævaricati, lucet ex Arianis, à quibus vixdum natis tres in Syria Episcopos fuisse necio qualiter ordinatos, in litteris ad Sanctum Alexandrum Constantinopolitanum Episcopum questus fuit Sanctus Alexander Patriarcha Alexandrinus. Et hac de causa omnes sine legitimo examine promotos Presbyteros damnavit ac deiecit Synodus Nicæna. Quod homines impiè educatos, & rei Christianæ penitus imperitos, Ariani & ipsorum fratres Meletiani passim ad solas militum preces eveherent in Episcopales Cathedras, in litteris ad suos Monachos gravissimè queritur Sanctus Athanasius. Et de Valente ipsorum Murfienfi Episcopo, quòd in Gothica militari veste vagaretur per Romanum Imperium, & ipsius etiam Italix florentissimas civitates fœdaret illicitis Ordinationibus, atque ita sibi similes crearet Episcopos, habes in Aquilejensis Synodi Relatione ad Imperatorem Gratianum. Quòd temeraria Ordinatio esset Arianorum consuetudo, atque ita ipsi tantum Ecclesiæ Sacramentum contumelia afficerent, ac suis Congerronibus in impietatis præmium darent, frequens lamentatur Sanctus Basilius. Quod etiam Apollinarius ordinaret clancularios Emisarios, & ad schisma facien-

dum, & privata Concilia cogenda ablegeret per orthodoxas Ecclesias, idem Basilius affirmat in litteris ad exules Ægypti Confessores. Quòd ipsum de Bonoso Episcopo, Photiniana impietatis promotore, ad Macedonia Episcopos scribit Innocentius primus. Et in Ephetini Concilii schismate Joannes Patriarcha Antiochenus & Sanctus Cyrillus Alexandrinus accusaverunt invicem, quòd suis Sædatoribus Episcopatus quasi spolia dividerent. Et quidem ante Nicænam Synodum non soli hæretici, sed & quidam Catholici temerè ordinarunt. Hinc enim inter horrendissimæ, quam Imperator Diocletianus in nos movit, persecutionis causas Eusebius Cæsareensis numerat & hanc: *Quòd Episcopi temerè, & contra leges nonnullis manus imponerent.* Neque enim sola indigni spontanea, sed etiam digni temeraria promotio est grande crimen. Quia nempe illius periculo te per hanc exponis. Et hinc omnes istiusmodi Ordinationes laudata Synodus exsufflavit. Eodem ergò vitio per nostri Septimii tempora laborabant Marcionitæ, Gnostici, ac alii hæretici.

Leves.

Leves Ordinationes Doctor appellat, quæ sunt sine legitima autoritate. Quod ipsum in litteris ad suos Monachos affirmat Sanctus Basilius, quosdam Arianorum Episcopos arguens, quod alienas invaderent Ecclesias, & sua ipsorum autoritate illic Presbyteros & Diaconos consecrarent. Clericum non nisi per proprii Episcopi, Episcopum non nisi per proprii Metropolitæ, vel etiam Patriarchæ manum aut consensum consecrari facit Apostolicus Canon, istumque consensum Ecclesiastica disciplina passim appellat autoritatem. Ita de perperam ordinante Metropolita statuit Taurinensis Synodus: *Autoritatem in Ordinationibus minimè habeat.* Et in litteris ad Sanctum Alexandrum Patriarcham Antiochenum Sanctus Papa Innocentius primus: *Metropolitanos auctoritate ordinans singulari.* Et de Constantio, Mediolanensium Electo, consecrando scribit ad Joannem suum Subdiaconum Sanctus Gregorius Magnus: *Cum nostræ auctoritatis Præcepto facias consecrari.* Et hæc est potens illa Metropolitæ sententia seu Gnome, sine qua quod nullus possit esse Episcopus, manifestum esse dicit sextus Canon Nicænus. Insuper requiritur Comprovincialium Collegarum assistentia, Cleri electio, populi assensus, legitima ætas, competens tempus, debitus locus, alique ritus, de quibus ad Rusticum primæ Narbonensis Provinciæ Metropolitam Sanctus Leo Magnus: *Nulla ratio finit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à Provincialibus Episcopis cum Metropolitani judicio consecrati.* Et in litteris ad Episcopos Provinciæ Viennensis: *Non passim, sed die legitimo Ordinatio celebratur.* Nec

Inconstantes.

Uti datum ab hæreticis Baptisma, ita & impressum ab ipsis Ordinem esse penitus nullum, ac exsufflandum, docuit omnino noster Septimius, ideoque videri possit hic dixisse illorum Ordinationes esse inconstantes. Verùm aliò respexit. Eorum Ordinationes vult etiam apud ipsos sui authores non constare, sed exsufflari ad libitum, & has non minus quam istos, esse vertumnas. Etenim de diversis ac invicem capitaliter adversis Arianorum factionibus scribit ad Evafenos Sanctus Basilius: *Dicant, quomodo Hæretici fuerint illi, quorum depositionis sententiam non agnoverunt, & quomodo jam Orthodoxi sint, qui & ab illis ad Episcopatus evecti sunt, & eandem sententiam cum Majoribus suis tuerentur. Si enim Orthodoxus est Evippius, quomodo non Laicus est Eustatius, qui ab Evippio est Episcopatu depositus? Si verò Hæreticus est Evippius, quomodo ab Eustatio in communionem receptus est is, qui per manum Evippii ordinatus est? Sed hi sunt istorum ludi, quibus Ecclesiæ Dei pro suo ipsorum commodo illudunt.* Et in litteris ad Patrophilum Episcopum Schytopopolitanum: *Qui quingentorum Episcoporum contra se promulgatè Decreto non obediunt, nec ab Ecclesiarum administratione amoveri sustulerunt, cum tot consentientium Episcoporum sententia ab officio essent depositi, propterea quod illi, ut ajebant, Spiritus Sancti non essent participes, nec per Dei gratiam gubernarent Ecclesias, sed per humanam potentiam ex inanis gloriæ desiderio Ecclesiarum gubernationem rapuissent, hi nunc eos, qui ab illis ordinati sunt, pro Episcopis agnoscunt. Quos meo roges nomine velim, aut universos mortales contemnant, quasi nec oculos habeant, nec aures, nec cor sensu præditum, ut eorum quæ gerantur incoherentiam considerare queant. Versatur talis in cordibus ipsorum cogitatio: Quomodo duo possunt esse Episcopi, unus qui ab Evippio depositus est Episcopatu, alter qui ab illo est ordinatus? Agit in ipsorum Seleuciensem, Constantinopolitanam, ac alias coævæ Synodos, in quibus sese ultrò citroque damnarunt, mutuas damnationes spreverunt, atqui ita unum ac eundem hominem in uno Episcopum, in alio actu non nisi Laicum agnoverunt. Eustatii Sebastensis in prima Armenia Metropolitæ majorem audaciam exponit idem Basilius in litteris ad Theodotum Episcopum: *Cui non horrorem incuteret Eustatius, qui etiam manus quibusdam denuò imponere præsumpsit, quod nemo unquam ex Hæreticis fecisse videtur.* Suos similes non tantummodo degradare, sed & ipsorum Consecrationes exsufflare & iterare præsumpsit, atqui ita ipsarum, uti executionem, ita & substantiam facere vertumnam. Sanctus Basilius merito loquitur dubitanter: *Quod nemo unquam ex hæreticis fecisse videtur. Ut enim cum Donatistis omnes, quos etiam reordinasse constat, rebaptizantes omittam, illud fecisse etiam Georgiæm, Alexandriæ Patriarcham Arianum,**

Nec sibi constare status sui noviter firmitatem, qui non die Sabbathi vesperè, quod lucebat in primam Sabbathi, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus. Hujus ergò seu autoritatis, seu solemnitatis iusto pondere carentes Ordinationes Tertullianus appellat leves, infirmas, & ab omni executione proscribendas.

Et hæreticorum Ordinationes passim fuisse ejusmodi, possit demonstrari innumeris exemplis. Etenim Novatianum, primi in Romana Cathedra schismatis Authorem, à tribus extraneis, imperitis, ac ebriis Episcopis fuisse hora diei decima donatum *imaginaria ac vana quadam manus impositione, in Eusebii Cæsareensis Ecclesiastica historia scribit ad Fabium Antiochiæ Patriarcham Sanctus Papa Cornelius.* Et Fortunatum, suæ Sedis Invasorem ac Novatianensis schismatis fautorem in Africa, à quinque extraneis, & ob hæretic vel Lapsum jam dudum damnatis Episcopis fuisse intrusum & ordinatum, ad laudatum Cornelium scribit Sanctus Cyprianus. Per omnem Ægypti Dioccesim ex Apostolica consuetudine nullum ordinare poterat Episcopos, nisi solus Patriarcha Alexandrinus. Eo ipso istic gaudebat jure, quo Romanus Pontifex in Ecclesiis suburbicariis. Hanc verò autoritatem adeò prævaricatus fuit Meletius Lycopolitanus Episcopus, ut illi reparandæ fuerit necessarius sextus Canon Nicænus. Et de Ursicino Anti-Papa scribit Socrates: *Non in Ecclesia creatus est, sed in loco aperto Basilicæ, quæ Siconia dicitur.* Etiam Maximum Cynicum in Cathedram Constantinopolitanam fuisse clandestinè & furtivè intrusum ab Episcopis Ægyptiis, est omnibus notum. Ab Ægypti Erone, ac imaginario Episcopo, utopetè Presbyter se Episcopum mentiretur, Collutho ordinatos fuisse plures Presbyteros ac alios Clericos, in litteris post Tyriam Synodum exstantibus affirmant Clerici Mareotici, ac plena Synodus Alexandrina. Ordinationes istas exsufflarat Hosius Cordubensis Episcopus, Sancti Sylvestri Pontificis per Ægyptum Legatus; Ichyram tamen, ex istis imaginariis Presbyteris unum, Eusebiana factio creavit Episcopum. Quot simul Canones Georgii Cappadocis in Alexandrinam Cathedram intrusio fuerit prævaricata, videre possis in litteris Sancti Papæ Julii ad Synodum Antiochenam. Quod Timotheus Ælurus se nec à Clero nec à populo electum, à duobus extraneis ac damnatis Episcopis consecrari fecerit, ac semetipsum in Alexandriæ Ecclesiæ Thronum intruserit, testantur plures Synodales litteræ ad Leonem Augustum, exstantes post Synodum Chalcedonensem. Gennadius Massiliensis affirmat fuisse consecratum ab unico. Illius item Successorem Petrum Mogum fuisse ab unico cum varia aliorum Canonum prævaricatione consecratum affirmat in litteris ad Simplicium Pontificem Acacius Episcopus Constantinopolitanus. Sanctus Basilius rectè scripsit Canonum prævaricationem esse lusum Hæreticorum.

Lib. 6. cap. 35.

Epist. 55.

Lib. 4. cap. 24.

Ep. 21. cap. 5.

Ep. 67.

Ep. 18. cap. 1.

Lib. 2. Indict. 11. Ep. 30.

Cap. 4.

Epist. 72.

Epist. 82.

Epist. 196.

Arianum, testantur in precibus Imperatori Theodosio exhibitis Faustinus ac Marcellinus Presbyteri Luciferiani. Theodorum Oxyrinchi in Ægypto Catholicum Episcopum affirmant ab ipso fuisse seductum, sub ipso factum laicum, ac deinde ordinatum. Eum assidue ac lepidè appellant *Bis Episcopum*. Et de Cyrillo, Ecclesiæ Hierosolymitanæ Presbytero, scribit in appendice ad Eusebii Chronicon Sanctus Hieronymus:

Ann. 349. *Cyrillus cum à Maximo, Catholico Hierosolyma Episcopo, fuisset Presbyter ordinatus, & post mortem ejus ita ei ab Acacio Episcopo Cesaræensi, & cæteris Episcopis Arianis Episcopatus promitteretur, si Ordinationem Maximi repudiasset, Diaconus in Ecclesia ministravit. Ob quam impietatem Sacerdotii mercede pensatus Heraclium, quem moriens Maximus in suum locum substituerat, varia fraude sollicitatus, de Episcopo in Presbyterum regradavit. Hic est Cyrillus qui postmodo meliora sapuit, per Constantinopolitanam Synodum meruit confirmari in isto Episcopatu, ac post mortem inscribi in sacras sanctorum tabulas. Istiusmodi ludos habuerunt & Gnostici, Marcionitæ, ac alii veteres hæretici, ideoque ipsorum Ordinationibus tantam inconstantiam adscribit Septimius, ut eadem Cathedra novum dietim haberet Episcopum, hodiè Diaconus cras esset Lector, & hodiè Presbyter cras fieret Laicus.*

Neophytos conlocant.

Apostolicum Canonem, qui Neophytum vetat in Episcopum eligi aut Presbyterum, quantæ reverentia honoraverit prima Christianitas, docet. Pontius Carthaginensis Diaconus, scribens de suo Episcopo Sancto Cypriano: *Ille fuit primus, & puto solus exemplo, plus fide posse quam tempore promoveri. Non solo populi favore, sed etiam Dei judicio affirmat electum, & tamen adjungit: Quidam illi resisterunt. Quod nempe violando Apostolico Canonem nollent hanc januam referare. Undè & Florentii Pupiani, quinque Presbyterorum, ac Pseudo-Episcopi Fortunati posterior in ejus Episcopatum maledicentia atque conspiratio habuerunt idem fundamentum. Asseruerunt ipsum esse intrusum contra Apostolicam disciplinam, ideoque ejiciendum. Et hinc istius disciplinæ contemptum Septimius merito numerat inter excessus & ludos Hæreticorum. Ita ab Eusebianis ac Meletianis plures non solummodò Neophytos, sed etiam necessarii fidei articulis necdum imbutos Catechumenos fuisse per aurum evectos ad Episcopatum, in litteris ad suos monachos gravissimè queritur Sanctus Athanasius, addens horum authorem Constantium Augustum esse non dumtaxat Apostolicæ regulæ prævaricatorem, sed insuper præcurso-rem Anti-Christi. Et adversus hanc temeritatem prodit secundus Canon Nicænus. Etiam de Laicis è Palatio aut foro ad Episcopatum evectus questus est Athanasius; atque in istos lauda-*

tus Canon nihil statuit: Apostolicum de fidei Neophytis Canonem dumtaxat firmavit. Etenim Sanctum Philogonium Patriarcham Antiochenum, magnum laudatæ Synodi lumen, ac in ipsa sanctissimè defunctum, fuisse etiam è foro & conjugio electum, testatur in ejus encomio Sanctus Joannes Chrysostomus. Quod ipsum de Sancto Fabiano Papa affirmat liber Pontificalis. Ea est secunda Neophytorum species, in quam prima sanxit Synodus Sardicensis. Porrò vocem, *Conlocant*, intelliges ex libro ad castitatem exhortatorio: *Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per Ordinis consensum sanctificatus*. Episcopum in sacro tribunali habebat Thronum excelsum & ornatum, eique omnes Presbyteri adsidebant: Septimius ergò arguit sui temporis Hæreticos, quod ad hunc consensum elevarent Neophytos, ideoque ipsos non in quoscumque Clericos, sed etiam in Presbyteros ac Episcopos exaltarent.

Sæculo obstrictos.

Per sæculo obstrictos Doctor intelligit Curiales, de quibus in Novella ad Basilium Prætorio Præfectum lege Imperator Leo: *Curiales servos esse Republicæ, ac viscera civitatum, nullus Lib. 4. Codicis Theodosianitici. ignorat, quorum cætã antiquitas rectè appellavit minorem Senatam. Eos functionibus publicis occupari & obligari scribit aliquoties Innocentius primus Pontifex. Quantas ex ipsorum Ordinatione vexationes sustinuerit etiam à Christianis Imperatoribus Ecclesia, audi à Sancto Ambrosio in litteris ad Augustum Theodosium: Quomodo excusabo apud Episcopos, qui nunc quia per triginta & innumeris annos Presbyteri quidam gradu sancti, vel ministri Ecclesiæ retrahuntur à munere sacro, & Curie deputantur, graviter gemunt. Nam cum is, qui vobis militat, certò militiæ tempore serventur, quantum magis etiam eos considerare debetis, qui Deo militant? Quomodo hoc excusabo apud Episcopos, qui queruntur de Clericis, & impressione gravi vestri scribunt Ecclesiæ? Et in litteris ad Imperatorem Valentinianum secundum: Si privilegium Epist. 11. querat Sacerdos, ut onus curiale declinet, patria atque avita, & omnium facultatum possessione cedendum est. Quomodo hanc gentiles, si haberent, ingravarent querelam? Quod Sacerdos serias ministerii sui emat totius patrimonii damno, & privatus universæ commoditatis dispendio usum publici mercetur obsequii, præatendens communis salutis excubias, domesticæ se inopiæ mercede soletur. Quia ministerium non vendidit, sed gratiam comparavit. Nemo poterat fieri Clericus, nisi antea liberatus à Curia, & hæc neminem liberabat nisi qui omnia sua bona ipsi cederet, è quibus crearetur novus Curialis. Aliter ordinatus, etiam post triginta, quibus quarumvis rerum completer præscriptio, annos retrahebatur ex Ecclesia ad Curiam, ac etiam Presbyteralis consecratio quasi exufflabatur. Has Ecclesiæ injurias tandem per Christianos Principes*

pes auferri supplicat Ambrosius, aut Clericatu saltem concedi privilegium armatæ militiæ, quæ certis gestis annis à Curia liberabat. Verùm non obtinuit, nisi levem moderationem. Plurimi enim posteriores Canones constanter adhuc vetant, ne quis Curialis ordinetur. Ecclesia dudum ex Magni Constantini lege ordinavit solos pauperes, quibus ad Curie servitium deerat idonea facultas. Et hunc omnino scopum dicta lex respexit. Avitam Ecclesiæ morem confirmavit. Porrò Hæretici, uti Divinæ Majestati, ita & suo in terris Principi passim rebellant: Hinc quod Curiales ordinarent, atque ita ipsorum gentiles civitates, ac ipsos Romanos Principes offenderent graviter, & in omnes Christianos incitarent, hic merito queritur Septimius. Quod enim civitates invitissimè perderent suos Curiales, & ferventissimè repeterent, apud omnes istius juris aut servitutis peritos est manifestum. De publicis ipsorum functionibus hæc in litteris ad Sanctum Vitricium Rothomagensis Episcopum adjungit laudatus Papa Innocentius: *Constat eos in ipsis munis etiam voluptates exhibere, quas à Diabolo inventas esse non dubium est, & ludorum vel munerum apparatus vel præesse, vel interesse. Quod ipsum repetit in litteris ad Episcopos Synodi Toletanæ. Multæ igitur Idololatriæ periculo expositi erant Curiales sub Paganis Imperatoribus, ideoque etiam hac de causa non erant facile ordinandi. Et huc possit Septimius principaliter respexisse.*

Apostatas nostros.

Avitam Ecclesiæ de hac re disciplinam edicit Can. 51. Synodus Eliberina: *Ex omni hæresi qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad Clerum promovendus, vel si sint in præteritum ordinati, sine dubio deponentur. Non solummodò Lapsos seu Apostatas, sed etiam in hæresi natos, immò & in ipsa consecratos vetat Clericos fieri, aut manere. Posteriorem partem mitigare cœpit Nicæna Synodus, Novatianensium Episcopos & Clericos prohibens recipi in suum gradum. Quæ gratia fuit postmodo extenta ad Ordinatos in quavis hæresi, immò & ad Lapsos in quavis hæresim Clericos ac etiam Episcopos, dummodo non essent hæresiarchæ, aut novæ Sectæ Primate. Hos dudum nonnisi ad laicam communionem admisit Ecclesia. Altera laudatæ disciplinæ pars Sancti Augustini tempore adeò adhuc vigeat, ut nec illos, qui statim post infantiam à Donatistis venerant ad matrem Ecclesiam, ordinari ad summam Cleri inopiam in Africa suppleendam dispensatoriè permisit Papa Siricius. Quam gratiam similibus Arianorum filiis postulantibus ob similem in eadem Diocesi causam Justiniano Imperatori negavit etiam Pontifex Agapetus. De prima autem parte scribit in libro de unico Baptismo Sanctus Augustinus: *Nec illud sine distinctione Cap. 12. præterimus, ut humiliorum agant præteritiam, qui**

jam fideles Ecclesiam Catholicam deseruerunt, quam qui in illam nunquam fuerunt. Nec ad Clericatum admittuntur, si ab hæreticis rebaptizati sint, si prius suscepti ad illos redierint, si apud illos Clerici vel laici fuerint. Et adjungit hanc regulam servari ubique, nisi forsitan apud negligentes Ecclesias. Ex harum numero erant quædam Macedonum Ecclesiæ, quas graviter proinde arguit Innocentius primus, addens regulam istam esse veterem, utpotè traductam ab Apostolis, vel certè viris Apostolicis. Apostatas istos non solum apostasiæ, sed & causæ solemnissimæ, sine qua recipi non poterant, pœnitentiæ dicit irregulares. Recipi enim non poterant sine impositione pœnitentiæ manus, quæ semper fecit irregularem. Etiam quartæ Toletanæ Synodi tempore viguit plenè hæc disciplina. Tertulliani sæculo erat vigentissima, ideoque ex ejus prævaricatione adversum hæreticos validè præscribit. Ita & adversum Arianos præscribit in litteris ad suos Monachos Sanctus Athanasius: *Etiam hinc eorum hæresim cognoscere, vel potius convincere possis, quod quisquis ipse charus est, & ejusdem impietatis socius, etiam si alii delictis, infinitisque sceleribus obnoxius sit, etiam si adversus se habeat argumenta scelerum suorum, & demonstrationes evidentissimas, probus tamen apud eos, & in pretio habetur, quinimodò statim Imperatoris amicus efficitur, commendabilis scilicet sua impietate. Hujusmodi profugos à nobis aut damnatos affirmat ab ipsis creari Episcopos, ac violenter intrudi in exulantium Catholicorum Antistitum principales etiam Cathedras, ac ex ipsis esse Stephanum ac Leontium Antiochenos, Georgium Laodicensem, Theodosium Tripolitanum, Eudoxium Germanicensem, ac Eustadium Sebastenum. Georgius ille, Alexandrinæ Ecclesiæ olim Presbyter, fuerat à Sancto Alexandro Patriarcha degradatus, ideoque ad Arium apostataverat. Et quis nesciat Ichyræ, rusticæ Mareotæ, pro apostasiæ & fictæ in Sanctum Athanasium calumniæ præmio fuisse datum Episcopatum? Ejusmodi plurimos exaltarunt, de quibus ad omnes sub cælo Ecclesias scripsit Synodus Sardicensis: *Depositos olim & ejectos ob hæresim Arianam non solum receperunt Eusebiani, sed & ad majores gradus evexerunt, ex Diaconis Presbyteros, ex Presbyteris Episcopos facientes, non in alium usum, quam ut impietatem disseminarent, latiusque diffunderent, & piam fidem corrumpere. Et de Anytio nescio cujus civitatis Arianus Episcopo, & Editio Parnasseno scribit ad Sanctum Gregorium Nazianzenum Magnus Basilii: *Hi fratrem meum Gregorium ex Nysa abe-* Ep. 10. *gerunt, & ejus loco virum introduxerunt, immò potius mancipium triobolare. Et Doaris oppido hominem pestilentem, orphanorum famulum, qui à propriis Dominis aufugerat, per assentationem impie muliercula, quæ prius ad animi sui libidinem Georgio abusa est, nunc autem hunc habet, Successorem illius miserunt, miserandum Episcopatum nomen contumelia afficientes. Quis autem res Nicopolitarum miseri Phortani dignis suspiriis queat prosequi? Qui prius veritatis quoddam patrocini-um repræ-***

representabat, tandem verò & fidem & seipsum rursus prodidit, proditoris autem mercedem, nempe ignominie nomen adeptus. Nam ad Episcopatus fastigium est per ipsos euectus. Et in litteris Ep. 63. ad Occidentales Episcopos: *Dominandi libido eorum, qui non timent Dominum, Præfecturas invasi, & ex propatulo Præfectura est proposita in præmium impietatis. Qui in graviores blasphemiam relapsus est, in populi Episcopatum præ aliis eligitur.* Quæ omnia repetit etiam in libro de Spiritu Sancto. Quod etiam Donatistæ apostatas nostros oblati aut donatis honoribus ad se invitaverint, aut apud se firmaverint, adductis exemplis demonstrat Sanctus Augustinus. Omnis enim Hæresiarcha semper est noster exaltatus, ideoque fratres suos non possit non exaltare. Et uti istos ad inchoandum, ita hos ad sequendum devium Dogma passim seducit amor Primatus. Unde etiam Martinus Lutherus & Joannes Calvinus nostros è Clericis & Monachis apostatas, utpotè blasphemis ac omni facinori aptiores, ad quinti sui Evangelii ebuccinationem præsertim exaltarunt.

Laicis Sacerdotalia injungunt.

Præscribit adversum nescio quos Errones, quibuscum postea ad Montanum delapsus scribit in libro ad Castitatem exhortatorio: *Vani erimus, si putaverimus, quod Sacerdotibus non liceat, laicis licere, nonne & laici Sacerdotes sumus? Scriptum est: Regnum quoque nos, & Sacerdotes Deo & Patri suo fecit: Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesie auctoritas, & honor per Ordinis confessionem sanctificatus. Adè ubi Ecclesiastici Ordinis non est confessus, & offers, & tingit, & Sacerdos es tibi solus. Sed ubi tres, Ecclesia est, licet laici. Unusquisque enim sua fide vivit. Nec est personarum acceptio apud Deum: Quoniam non audientes legis justificantur à Deo, sed factores. Igitur si habes jus Sacerdotis in temetipso, ubi necesse est, habeas oportet disciplinam Sacerdotis, ubi necesse sit habere jus Sacerdotis.* Apostolico Canone, qui mandat Episcopum ac Diaconum esse unius uxoris virum, affirmat non hosce solos, sed omnes adstringi fideles, atque ita secundas nuptias esse omnibus æqualiter interdicitas. Etiam ad alias omnes, quas in Episcopo requirit Apostolus, virtutes cunctum æqualiter adstringi Christianum censet in libro de Monogamia. Omnibus enim Christianis, licet non exercitio, tamen vult esse jus Sacerdotii, eò quod Christus Dominus omnes nos fecerit & Reges & Sacerdotes, & Cleri à plebe discrimen sit dumtaxat per Ecclesie auctoritatem, & Ordinis in Ecclesia confessionem. Episcopos & omnem Clerum docet non esse aliud quam illos, quibus ad scandalum & confusionem vitandam quævis Ecclesia demandavit Sacrificii & omnis alterius sacri Ministerii functionem, & hujus causa honoratiorem in Ecclesia confessionem. Et hinc fidelem omnem, dum

solus in deserto aut inter Infideles degit, sibi ipsi esse Sacerdotem, posseque tingere, immò & sacrificare. Addit tres sufficere ad Ecclesiam, ideoque illic omnes non posse ministrare, sed unum ad id esse deligendum. De Doctore nostro scribit in hæreticorum catalogo Sanctus Augustinus: *Tertullianus transiens ad Cataphryges, quos ante destruxerat, cepit etiam secundas nuptias damnare, & postmodum etiam ab ipsis divisus sua conventicula propagavit.* Et hinc cunctos errores istos an ipse sibi finxerit, an verò à Montanistis hauserit, non plenè constat. Sanctus Epiphanius, Sanctus Philastrius, Sanctus Hieronymus, ac Sanctus Augustinus affirmant quidem à Montanistis etiam feminas fuisse donatas Sacerdotio, verùm quòd omnem Christianum asseruerint Sacerdotem, huc usque non legi. Quidquid sit, omninò fuerunt tunc nescio qui tales Errones. Et ipsos fecutus est etiam Pseudo-Monachus Zachæus, de quo in Catholica fidei expositione Sanctus Epiphanius: *Zachæus nuper in montana regione ab Hierosolyma mortuus est, qui cum nemine unquam precandi communionem conjungi se passus est. Immo verò ex eodem Instituto Divina mysteria, cum laicus esset, attingere ac Sacrificia celebrare nefario ac temerario ausu est aggressus.* Et istiusmodi alios commemorat. Cujus farinae videntur fuisse etiam Messaliani seu Enthusiastæ. Quòd enim sacros Ordines, licet susciperent, contemnerent tamen, & sine ipsis Sacerdotalia exercerent, testantur laudatus Epiphanius, Sanctus Joannes Chrysostomus, Theodoretus, ac præsertim Sanctus Joannes Damascenus. Et ab hisce Magistris Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus didicerunt omne Ecclesiasticæ Ordinationis Sacramentum blasphemare, & Christiani Sacerdotii jus non solum omnibus viris, sed & feminis adscribere. Quod semper abhorruit etiam Montanista Tertullianus. Et hæc forsan fuit una ex causis, ob quas suum ab illis Altare & Conventiculum separavit.

Verùm his obesse videtur historia illa, quam in Prato spiritali refert Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus. Laicus quidam Monachus Eucharisticas benedictiones, seu in Eucharistiam consecrandos panes de Monasterio ad Ecclesiam deferens, *sanctæ oblationis verba super ipsis quasi versus aliquos in via decantavit.* At ecce postmodò illæ consecrati non potuerunt per Presbyterum, consultaque Divina Clementia per Angelum respondit: *Quoniam frater ille, qui oblationes attulit, verba sanctæ oblationis in via dixit, sanctificatæ jam ac perfectæ sunt.* Pergit Sanctus Sophronius: *Ex tunc statuit Monachorum Senior, ut nullus deinceps addisceret sanctæ oblationis verba, nisi qui ordinatus ad hoc esset, neque passim ea quisquam diceret quocumque tempore absque loco consecrato.* Et in animæ gemma scribit Honorius Augustodunensis: *Fertur, dum Canon primitus quotidie publicè recitaretur, quod ab omnibus per usum sciretur, & cum eum Pastor in agro super panem & vinum dicerent, repente carnem & sanguinem ante se invenirent, atque indè Divinitus*

tas percussit interirent. Undè Synodali Decreto sub anathemate est præceptum, ut Canon deinceps diceretur secretò, atque ita mystica illa verba à populo non audirentur. Quod ipsum in libro de Divinis Officiis refert Albinus Flaccus, addens sacrosancta illa verba, dum Canon olim alta voce diceretur, passim per vicos & plateas fuisse decantata à populis, atque ita non parùm viluisse. Refert & Innocentius tertius in tertio libro de Sacrificio Missæ, & in Ecclesie speculo Hugo Victorinus, adjungens in opere de Sacramentis: *Quidam existimant verba illa, quæ ad faciendam Eucharistiam instituta sunt, à quacumque persona, sive in quocumque loco, & quacumque intentione super panem & vinum prolata, effectum consecrationis & sanctificationis habere.* Etiam de nescio quibus sui sæculi Doctoribus scribit ad Londonem Presbyterum Sanctus Ivo Episcopus Carnutenis: *Dicunt quascumque personas, etiam sacrum Ordinem non habentes, verba Dominica profertentes, Sacramenta Altaris, & cætera Ecclesiastica Sacramenta posse conficere, & subriter accipientibus ministrare.* Ergò quod quisvis fidelis, licet non exercitio & functione, jure tamen & radicali consecratione, cui quævis sacra munia possunt injungi, sit Sacerdos, videtur esse anti-

qua Catholicorum Doctorum sententia, adeoque hinc adversum hæreticos non posse præscribi.

Respondeo Doctores istos ab Hugone Victorino imperitos, à Sancto Ivone appellari simplicibus, immò forsan & duplices, & qui nesciant de quibus negent vel affirmant. Videntur fuisse Petri Brussii, & totius Sacramentariæ hæreseos Præcursores. Undè & Sacerdotii Sacramentum contra illos laudatus Ivo insigniter & acriter confirmat. Factam ad rusticorum verba consecrationem, non verborum virtuti, sed Divino temeritatem vindicanti miraculo assignant Alcuinus, Honorius Augustodunensis, Victorinus Hugo, ac Pontifex Innocentius. Et omnes addunt: *Fertur, aut, Dicitur.* Quòd non sit res authentica. Sancti Sophronii relatio videtur authentica. Sed & ipse affirmat illam esse extraordinariam. Et hinc lucet etiam à Græca olim Ecclesia sacrosanctam Eucharistiam non per nescio quas preces, laudatas hodiè à Photiani schismatis Sectaribus, sed per solemnia Christi Domini verba fuisse consecratam. Cur autem, & quando eadem verba & omnem Missæ Canonem, quæ alè dudum dixit, secretò dicere cœperit Latina Ecclesia, non est hujus loci.

C A P U T X L I I.

Studium est hæreticis sua variare, nostra subvertere.

DE verbi autem administratione quid dicam; cum hodiè sit negotium illis, non ethnicos convertendi, sed nostros evertendi? Hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam; non si jacentibus elevationem operentur: Quoniam & ipsum opus eorum non de suo proprio ædificio venit, sed de veritatis destructione nostra suffodiunt, ut sua ædificent. Adime illis legem Moyfi & Prophetas, & Creatorem Deum; accusationem eloqui non habent. Ita fit ut ruinas facilius operentur stantium ædificiorum, quam exstructionem jacentium ruinarum. Ad hæc solummodo opera humiles, & blandi, & submissi agunt. Cæterùm, nec suis Præsidibus reverentiam moverunt. Et hoc est, quod schismata apud hæreticos ferè non sunt: Quia cum sint, non parent. Schisma est unitas ipsis. Mentior si non etiam à regulis suis variant inter se, dum unusquisque proinde suo arbitrio modulatur quæ accepit, quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille qui tradidit. Agnoscit naturam suam, & originis suæ morem, profectus rei. Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcioni, de suo arbitrio fidem innovare. Denique penitus inspectæ hæreses omnes in multis cum Authoribus suis dissentientes deprehenduntur. Plerique nec Ecclesias habent, sine matre, sine sede, orbi fide, extorres quasi Abii, latè vagantur.

S C H O L I O N.

De verbi autem administratione quid dicam, &c.

CHRISTIANA disciplina duas habet palmares partes: Sacramenti administrationem & Verbi. Priorem non esse apud hæreticos, præsertim Gnosticos ac Marcionitas, demonstravit caput proximum, præsens demonstrat etiam non esse posteriorem. Et quidem Manichæam, quæ est omnino Gnostica, fidem non ad faciendos è gentilibus Christianos, sed dumtaxat esse apud ipsos seducendos, insigniter demonstrat in toto tertio decimo adversus Faustum libro Sanctus Augustinus. Legem enim & Prophetas, ac ipsorum etiam Authorem Deum illa blasphemata, ideoque producit fabulosum, & omni teste orbem Christum: Quem qua via possis gentilibus persuadere? Hinc omne istius verbi ministerium esse debet ad Christianos: Non faciendos, aut formandos, sed deducendos. Etiam Donatistarum Episcopis & Clericis esse unicum, non convertendi aut plantandi, sed pervertendi ac evelendi studium, ostendit multis S. Optatus Milevitanus Episcopus, atque prosequitur: *Sed concedatur vobis, qui erroris huius magisterium possidetis. Jam & de vestris silere quis possit? De illis scilicet, quos aut factione, aut subtilitate, ut vestros faceratis, seducere potuistis. Non solum masculi, sed etiam feminae ex ovibus subito factæ sunt vulpes, ex fidelibus perfidi, ex patientibus rabidi, ex pacificis litigantes, ex simplicibus seductores, ex verecundis impudentes, ferores ex mitibus, ex innocentibus malitiæ artifices. Post quod ad vos delapsi sunt aut delapsæ, dolent alios ibi esse, ubi sunt nati. Bene stantes in lapsus suos invitant. Si seiverent se gloriam consecutos, felicitate sua tacite fruerentur. Nunc autem perdidit, transitus suos consolari cupientes, cæteros ut similiter labantur invitant. Et residentes in sinu matris Ecclesiæ, quasi pigros & tardos accusant. His enim verbis loqui non erubescunt: Cai, Sei, Caja, Seja, quamdiu te tenes? Hoc est dicere, jam meum debes sequi errorem, jam debes deserere veritatem. Quem ipsum impetum videmus in nostris ad Lutheranos, ac præsertim ad Calvinistas apostatis. Pruriunt ad disputandum, & nostris idiotis sunt importunissimi crabrones. Quis umquam hæreticus ad barbaras gentes ivit Apostolus? Quis novam erexit apud Infideles Ecclesiam, aut Episcopalem Cathedralam? Quis novas extruxit Basilicas? Huiusmodi rarissimas habet orbis terrarum. Unica istorum venatio est nostras invadere, ex ipsis fugare nostros Episcopos, atque ita plebem captivare & seducere. Totius orbis ad Christum Dominum concursus, ac præsertim clausa idolorum templa, ad superfeminandos in tritici istius medio hæreticos impulerunt Diaboli invidiam. Hinc illi in solum istud triticum, non in mundi zizaniâ possint ac debeant laborare.*

Quam vanus in Divini verbi administratione fuerit etiam Paulus Samosatensis, apud Eusebium Cæsareensem edicit Antiochenæ Synodi Relatio ad Sanctum Papam Dionysium: *Qui, Lib. 7. cum eum audirent concionantem, non laudibus ex-tollerent, non ut in theatris fieri solet, se agitationibus, quod illi applaudebant, in orbem versarent, non more gladiatorum & muliercularum, quos apud se habebat, inconcinne ei acclamarent, & quasi irpuditis gestirent, sed in domo Dei, ut par est, modestè ac moderatè auscultarent, eos graviter Paulus increpabat, & verbis contumeliosis excipiebat. Adjungit eadem Relatio: In verbi Dei Interpretes, qui à vita excessissent, dum in hominum frequentia palam prædicarent, perulenter & importunè debacchatus fuit, & non tamquam Episcopus, sed tamquam Sophista ac præstigiator de seipso magnifica verba jactavit. Et in prima sua ad Constantinopolitanum populum concione Hæresiarcha Nestorius hæc blateravit ad Imperatorem Theodosium: Mibi, ò Imperator, terram hæreticis tu purgatam tribue, & ego tibi cælum retribuam. Tu mihi in profugandis hæreticis subveni, & ego tibi subveniam in profugandis Persis. Quæ verba levitatis, iracundiæ, & vanæ gloriæ fuisse notata à Prudentibus, rectè advertit Socrates. Et de Nestorii Satellite Dorotheo, Marianopolitano Episcopo, secundæ Moesiæ Metropolitæ, ad Cælestinum Pontificem scripsit Sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus: Erat Episcopus quidam, Dorotheus nomine, Constantinopoli, eadem quæ Nestorius sapiens ac sentiens, vir quæsius causa adulationi impensè deditus, linguaque ad temeritatem usque promptus. Hic, dum Sacra peragerentur, Reverendissimo Nestorio in Cathedra Constantinopolitana Ecclesiæ residente, surrexit, & magna ac elata voce inclamare ausus est: Si quis Mariam Deiparam dixerit, anathema sit. Exstat epistola hæc in prima parte Ephesini Concilii. Dorotheus Judæos ac gentiles firmavit in ipsorum perfidia de Christo Domino, & totam Christianitatem damnavit anathemate, atque omnem Regiam civitatem invitavit ad lapsum. Hæresis est agnitæ veritatis non ædificatio, sed contumax destructio, & pessimus in mentis cæcitate lapsus. Omnium prima Pelagiana in ipso orta est celo. Hinc sicut lapsus est Lucifer, & tertiam stellarum partem secum traxit in terram, & in paradysum digressus etiam illic suum, *Eritis sicut Dii*, impudenter prædicavit, stantemque Proto-Plastos dejecit; ita & ejus Sectatores neminem jacentem erigere, sed stantes præcipitare dumtaxat ambiunt, & isto Diabolico opere insuper gloriantur.*

Nostra suffodiunt.

Suffodiunt criminando & calumniando. Et enim Marcionitæ blaterabant Mosaicam legem, ejusque Prædicatores Prophetas adversari novæ Evangelicæ Legi, ac ejus Prædicatores Apostolos, ideoque utriusque non posse esse unum ac eundem Authorem, sed palam esse duos, alium

Humiles & blandi.

alium malum Deum, alium bonum. Hocce suo palmari principio multos è carnali nostra plebe, altam in antiqua lege ac ejus Sacramentis Divinam providentiam non penetrantes, seduxerunt. De laudata lege rectè scribit in libro de utilitate credendi Sanctus Augustinus: *Quia sunt ibi quædam, quæ subfendant animos ignaros & negligentes sui, quæ maxima turba est, populariter accusari possunt, defendi autem populariter propter mysteria, quæ bis continentur, non à multis admodum possunt. Fœdissimi Manichæi etiam de Antropomorphitica hæresi accusabant Ecclesiam, ideoque per Sancti Ambrosii conciones meliora edoctus Sanctus Augustinus scribit in libris Confessionum: Gaudens erubui, non me tot annos adversus Catholicam Fidem, sed contra carnalium cogitationum fragmenta latrasse. Eò quippè temerarius & impius fueram, quod ea quæ debebam querendo discere, accusando dixeram. Ita Ariani de Sabellio, Sabelliani de Ario, Apollinaristæ ac Eutychiani de Nestorio, Nestoriani de Apollinario aut Eutychee, Donatistæ de Traditorum communione, Pelagiani de erroribus Prædestinationis, Iconoclastæ de Idololatria, Lutherani & Calvinistæ de multis superstitionibus ac prævaricationibus, alii hæretici de aliis nos criminantur & infamant. De omnibus hæreticis rectè pronuntiavit Facundus Hermianensis Episcopus: De reprehensione Majorum ignominiosam gloriam captant. Imitantur suum principem Diabolum, qui suum, *Eritis sicut Dii*, Proto-Plastos persuasurus, exordium duxit à Divina Majestatis criminatione, mentiens scientiæ lignum esse ipsis à Deo interdictum per invidiam. Ab hoc Magistro didicerunt omnes hæretici nostra recta dogmata suffodere, feu criminari.*

Adime illis legem.

Ubi dolet corpus statim manum, ubi anima dolet, homo linguam statim apponit. Porrò hæresis est pessimum animæ ulcus. Hinc Sabellianus ad Divinæ Essentiæ unitatem, Arianus ad Divini Verbi consubstantialitatem, Apollinarista atque Eutychianus ad duarum in Christo Domino naturarum unionem, Nestorianus ad ejusdem Domini personam, Monothelita ad ejus voluntates & operationes, Pelagianus ad Divinam gratiam ac liberum arbitrium, Iconoclasta linguam statim apponit ad sacras Imagines. Etiam hic imitantur suum principem Diabolum, cujus prima ad Evam verba erant: *Eritis sicut Dii*. Ille enim hoc ulcere laborabat. Marcionitarum & quorumdam Gnosticorum ulcus erat circa legem Moysei, Prophetas, ac Deum Creatorem: Ea sola in omni suo sermone noverant & pruriabant accusare. Horum stabilitio erat destructio totius Marcionis. Porrò omnis accusatio non ad erigendum instituitur, sed ad dejiciendum. Hinc stantia fidelium animarum ædificia dejicere dumtaxat poterant fabulosi isti criminatores, nequam erigere jacentes animas Paganorum.

Christ. Lupi Opera Tom. IX.

Omnem hæreticum esse linguam dolosam ac iniqua labia affirmat in quinto sermone de Decembris jejuniis Sanctus Papa Leo, atque adjungit: *Humiliter irrepunt, blandè capiunt, molli-ter ligant, latenter occidunt. Veniunt enim, sicut Salvator prædicat, sub vestitu ovium, intus autem sunt lupi rapaces, quia non possunt veras & simplices oves fallere, nisi Christi nomine regerent rabiem bestialem. In iis autem omnibus operatur, qui cum sit veræ illuminationis inimicus, in lucis se Angelum transfiguratur. Hujus arte Baslides, hujus Marcion callet ingenio, hoc duce agitur Sabellius, hoc præcipitatur rector Phoebus, hujus potestati famulatur Arius, hujus Spiritui servit Eunomius. De primis Gnosticorum Authoribus omnino scripsit ad Timotheum Apostolus: Penetrant domos, & ca- pitivas ducunt mulierculas oneratas peccatis. Et ista arte insigniter valuisse Marcum Ægyptium, amplè demonstrat Sanctus Irenæus. Quod ipsum cap. 9. singulariter calluisse Pelagianos testatur frequenter Sanctus Augustinus. Et de Ariani ad occidentales Episcopos scribit Magnus Basilius: *Deducunt peregrè quosvis progredientes, invosunt infirmos, solantur mæstos, adjuvant laborantes & pressos, omnis generis opem adferunt, mysteriorum communionem administrant. Ea dicit esse retinacula, quibus seductas ac simplices plebes illi sibi adstringant.**

Nec suis Præsidibus reverentiam norerunt.

Quanta fuerit antiquorum fidelium erga suos Episcopos ac alios Præpositos reverentia, lucet ex hoc Apostolico Canone: *Obedite Præpositis vestris, & subjacere eis.* Hinc de Abgaro Edestenorum Rege, & adventante ad ipsum Sancto Thaddæo Apostolo scribit in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsareensis: *Abgarus Thaddæum simplex adoravit. Addit quid Divinum apparuisse in facie Apostoli, atque ita tantam illi præstitam reverentiam fuisse potiùs Dei opus, quàm Regis. Et de S. Polycarpo Episcopo suo, per Afix Proconsulem damnato ad ignes, ideoque sese vestimentis & calcibus exuente, ad omnes sub cælo Ecclesias scribit Ecclesia Smyrnenis: Polycarpus id antea aliquando facere non consueverat, propterea quod singuli fideles magno studio inter se contenderent, quis primum ei in isto munere deserviens, corpus illius posset contrectare. Exstat epistola apud præfatum Eusebium. Quod Imperator Constantinus non solos Episcopos, sed Monachos honoraverit omni officio, idem Scriptor testatur in ejus vita. Quod & ipse & ejus filii Sancto præsertim Antonio tamquam Patri scriberent plenas omni reverentia epistolæ, ejusque Responda exoptarent, affirmat in hujus vita Sanctus Athanasius. Addit Balacium, militiæ Magistrum, quod ejusdem Antonii litteras*

H h ras

ras ac preces inhonorasset, fuisse percussum à Domino Deo, ac miserum interiisse. Quod Imperator Constantius Sacerdotes osculo exciperet, ac ipsorum benedictioni caput submitteret, laudat in suo adversus illum libro Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis. Et in oratione ad Hermelium Cynicum scribit Imperator Apostata Julianus: *Genus est quoddam hominum, quos infelices Galilæi Renuntiatores vulgò nominant. Horum plerique, postquam exiguis sese bonis abdicaverint, admodum multa, vel omnia potius undique corrādunt, adeò ut ingenti aliorum honore stipati atque effecto celebrentur. Renuntiatores erant nostri Monachi, qui passim in Episcopos electi ita mutabant sortem, atque ideò pessimus Princeps ipsis invidebat. Pergit Julianus in epistola ad nescio quem gentilium Pontificem: Rationi etiam valdè consentaneum est, ut & Sacerdotes honorentur, tamquam Deorum ministri. Quare non minus ipsis, imò amplius, quam civilibus Magistratibus, æquum est honoris adhiberi. Hæc est illa epistola, quæ Christianos ritus inducit in Deorum fana, adeoque & Sacerdotum nostrorum honorem vult etiam in suos impendi. Et de Anastasio Presbytero scribit in Sancti Basilii vita Sanctus Amphilochius: Presbyter visitanti Basilio Episcopo suo, obviam factus, honorabiles viri pedes est osculatus. Quod Christianus populus quorumvis Episcoporum pedes osculari olim consueverit, paribus offendi in scholis ad Dictarum Sancti Gregorii septimi.*

Et reverentia fundata est in Actis Sanctorum Apostolorum. Etenim de Cornelio Centurione, veniente ad Sanctum Petrum Apostolum, scribit in Actis Sanctus Lucas: *Procidens ad pedes ejus adoravit. Ad quæ verba Sanctus Joannes Chrysostomus: Hoc faciens humilitatem suam ostendit, & altus docuit. Hinc alibi docet Episcopos honorandos plusquam Reges ipsorum manibus figendum osculum, genibus inclinandum caput, dandum ubique primum locum. Et quosdam quod solos sanguine nobiles honorarent Episcopos, gravissimè increpat. Episcopalem Dignitatem affirmat omni mundi apice superiorem. Et hinc in Carthaginensi Collatione, quod Donatistarum Episcopi federe nollent, etiam Comes & Cognitor Marcellinus noluit federe. Et Sancto Augustino, in Comitem Pascentium disputaturo, primum locum deculit Cognitor Laurentius. In eundem Augustinum disputare compulsus Felix Manichæus ita excepit: Non tantùm ego possum contra tuam Virtutem, quia mira est virtus gradus Episcopalis. Et ipse Augustinus scribit ad Proculianum Donatistarum Episcopum Hipponensem: Honorant nos vestri, honorant vos nostri. Per coronam nostram adjurant nos vestri, per coronam vestram adjurant vos nostri. Capita submitunt qui nos salutant. Quod non tantummodò Comes Masezil, sed & ipse Magnus Imperator Theodosius se ad Sancti Ambrosii pedes prosternere soleret, affirmat in hujus vita Sanctus Presbyter Paulinus. Et ita oportere, dum Auxentium abjici ac alium eligi iussit Episcopum, apud Ecclesiæ Mediolanensis Clerum professus fuit Imperator Valentinianus. Exstat professio in Ecclesiastica Historia Theodoret, Avitz in Clerum reveren-*

tia testimonia ac exempla sunt sine numero. Et hinc Gnosticos, quod Præpositis suis, uti nullam auctoritatem, ita & nullam reverentiam novissent, meritò damnat Tertullianus. Loquitur ex secunda Sancti Petri epistola: *Dominationem contemnunt. Quod ipsum scribit Sanctus Judas Apostolus. Et omninò loquuntur de primis Principibus Gnosticorum. Ita de Felicissimi Diaconi & quinque Presbyterorum sibi rebeli factione scribit ad Sanctum Pontificem Cornelium Sanctus Cyprianus: Neque enim aliunde hæreses oborta sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitur. Negata Præposito obedientia passim in Para-Synagogam, hinc in schisma, tandemque in hæresim, id est, Divinæ majestatis rebellionem ebullit: Qui autem Deo rebellat, quomodo possit homines obedienter revereri? Hinc istos rebelles, licet extrema comminenter, ab Episcopis non timendos addit Cyprianus, atque concludit: Adum est de Episcopatus vigore, & de Ecclesiæ gubernandæ sublimi ac Divina potestate, nec Christiani ultra aut durare aut esse jam possumus, si ad hoc ventum est, ut perditiorum minas atque infidias pertimescamus. Eversa enim obedientia inducit Acephaliam. Insigniter id olim patuit in Francorum monarchia. Quod enim sub posterioribus Merovingii generis Regibus amiserimus omnem ferè Christianam vitam, præsertim effecerunt per ipsos invasa Ecclesiarum bona, atque ita eversa Episcoporum obedientia. Quare huic reparandæ Sanctus Bonifacius, Gregorii secundi Pontificis ad nos Legatus, variè sub Pippino Rege ac ejus filio Carolo Magno Synodi, Episcopi plures in suis Capitularibus, & nominatim Sanctus Agobardus Lugdunensis edito ad Bernardum Viennensem insigni libello operosè laboraverunt. Quod ipsum omni ferè sæculo factum fuisse apud alias gentes possit lucidè demonstrari. Nam & apud Italos viguit malum. Quod ipsum correxerit Imperator Fredericus primus, affirmat Radevicus Presbyter Frisingensis. De Episcopis præsertim, ne laicis Principibus suam dignitatem submitterent, Ecclesia semper cavet.*

Nostr Septimius arguit solos Gnosticos. Plures hæreses isto vitio non laborarunt. Etenim de Paulo Samosateno, in mediis Gentilium persecutionibus Antiocheno Patriarcha, ad Sanctum Dionysium Pontificem scripsit Synodus Antiochena: *Insolenter Paulus se extulit, & secularium honorum gradus sibi assumpsit, seque arroganter in eisdem gessit, & Ducenarius potius quàm Episcopus nuncupari voluit, & per forum volitavit, modò epistolas legendo, modò quid illis Responsi daretur præscribendo, magna Satellitum turba, partim ipsum antecedentium, partim subsequentium stipatus, superbo gradu palàm incescit, adeò ut propter intolerandum ejus fastidium, & nimiam animi elationem, fides nostra gravem invidiam notam, odiùque per magnum subierit. Exstat epistola apud Eusebium Casareensem. Ejusdem Pauli in celebrandis etiam Synodis factum ac pompam, variumque in Clero ac fideli populo Dominatum exponit ista Syno-*

Synodus, & prosequitur: *Sedem & thronum sibi sublimem paravit, eumque non ut Christi discipulum decet, sed ut mundi Principes solent, secretum ac separatim instituit, nomine suo appellavit, in eo sedens femur manu percussit, ipsumque aliquando calcibus pulsavit. Varios Ducenarios habuit Romana Respublica, & de quapiam ipsorum specie scribit in Imperatoris Claudii vita Svetonius: Ducenarii Procuratores, quibus etiam Claudius ornatum Consularem indulisit. Et hanc speciem Paulus videtur assumpsisse. Quod & Donatistarum Episcopi non solum à suo, sed etiam à nostro populo haberentur in reverentia, supra audivimus à Sancto Augustino. Quod illi item summa cum pompa ad nobiscum disputandum intraverint Carthaginem, habes in Breviculo Collationis. Neque mireris. Etenim Donato magno nihil fuit sub cælo superbius. Quod omnes non solummodo Episcopos, sed & sublimissimas Romani Imperii Potestates sperneret; quod appellari vellet non Donatus Episcopus, sed Donatus Carthaginis; quod per nomen suum jurari permitteret, aliaque id genus affirmat de ipso, atque demonstrat Sanctus Optatus Milevitanus. Quod etiam Novatianensium Episcopi in religiosa specie procederent, ideoque apud populum essent in summa reverentia, testatur Sanctus Gregorius Nazianzenus. Porrò Lutheranz & Calvinianæ factionis Præfeti sunt passim homines plebei, viles, etiam apud suos nullius reverentiæ: Nullus inter ipsos nobilis, immò vix ullus ingenuus. Vel infimus nobilis isto quinti Evangelii ministerio existimat nobilitatem suam polui & perdi. Hinc illi se agnoscant non politico alicujus hæresis esse filios, sed Gnosticorum.*

Schismata apud hæreticos ferè non sunt, &c.

Doctor loquitur præsertim de Marcionitis, Valentinianis, & aliis Gnosticis. Non negat apud illos esse schismata, sed affirmat non apparere. Omnis ista sæx fuit plena schismatibus, lacerata in innumera frusta. Hinc Doctor scribit in libro de Anima: *Examen Valentini. Et in libro de Carne Christi: Penes quemdam de natione Valentini legi. Nempè multò alia dogmata, quàm apud ipsum Valentinum. Et in libro contra Valentinianos: Valentiniani, frequentissimum planè collegium inter hæreticos. Quia plurimum ex apostatis veritatis. Et infra: Novimus optimè originem quoque ipsorum, & scimus cur Valentinianos appellamus, licèt non esse videantur. Abscesserunt enim à Conditore, sed minime origo deletur. Et si fortè mutatur, restatio est ipsa mutatio. Valentinus Colobarso viam delineavit. Eam postmodò Ptolomeus instauravit, nominibus & numeris Deorum distinctis in personales substantias, sed extra Deum determinatas, quas Valentinus in ipsa Summa Divinitatis, ut sensus, & affectus, & motus incluserat. Deduxit & Heracleon undè tramesis quosdam, & Secundus, & magus Marcus. Multum circa imaginis legis Theopneustus operatus est. Ita nusquam jam Christi Lupi Opera T. IX.*

Valentinus, sed tamen Valentiniani, qui per Valentinum. Solus ad bodiernum Antiochiæ Axionicus memoriam Valentini integra custodia regularum ejus consolatur. Valentini ac Ptolomæi dogma exponit inferiùs, & adjungit: *Hoc est mulum de asino pingere, & Ptolomeum describere de Valentino. Etiam Ptolomæi Emendatores memorat, & dicit causam: Exstiterunt de schola ipsius, discipuli supra Magistrum. Et in alio capite pergit: Accipe alia ingenia Curruca Enniani, insignis apud eos magistri, qui & Pontificali sua auctoritate in hunc modum censuit. Curruca fuit nescio quis impolitus Mimologus, de quo Juvenalis: Tu tibi nunc Curruca places, setumque labellis extorques. Ejus ridiculam personam primus induxit Ennius. Hinc nescio quem stolidum & superbum Valentinianæ factionis Doctorem Septimium per sarcasum appellat Curruca Enniani. Ita & in secundo adversus Rufinum libro scripsit, frequens Tertulliani imitator, Sanctus Hieronymus: Didymi interpretare Scholion, in quo ille casto labore conatur aliorum laborem defendere, quòd Origenes benè quidem dixerit, sed non simplices homines, Curruca Enniani, nec illius sapientiam, nec tuam, qui interpretatus es, intelligere possumus. Septimii voces, Auctoritate Pontificali, videtur innuere, quòd Valentiniana factio sibi vixerit proprium Romanum Episcopum, spectrum summi Pontificis. Ita enim frequenter finxerunt antiqui hæretici, atque ita Romanæ Ecclesiæ Primatum insigniter confirmarunt. Suum contra Valentinianos librum Septimius tandem concludit: *Talia mysteria superfructificant apud illos ex materni seminis redundantia. Atque ita inolecentes doctrinæ Valentinianorum, in silvas jam exoleverunt Gnosticorum. Quæ omnia istius factionis schismata ac frusta adducunt, & ipsorum fabulas exponunt Sanctus Irenæus ac Sanctus Clemens Alexandrinus. Nec major unitas fuit inter Marcionitas. Etenim Marcion à Cerdone, à Marcione defecerunt Lucanus & Appelles, & alii plures. Et cuncti se in suprema capita erexerunt. Nec mireris. Etenim omnes descendunt ex Simone Mago: Omnes ex ipso, dum quisque supra magistrum vult tumere ac sapere, velut è terra fungi eruperunt. Licèt Cadmæi fratres essent, ac sese mutuo id canes & angues odissent ac morderent, omnes tamen erant unicum Valentini aut Marcionis examen: Amicum collegium adversus veritatem. Erant schismata, sed vix apparebant. Quia nempè suis Præsidibus nullam noverant reverentiam, Hinc & nullam in damandis Dogmatum questionibus potestatem. Licèt Enniani Curruca Pontificali auctoritate ediceret, spernebant alii, & se censebant sapientiores. Quod ipsum malum fuisse etiam in Sabellianis, Arianis, Apollinariis, & aliis cunctis hæreticis, possit facillè demonstrari. Hinc inter Eutyichianistas fuerunt & Acephali. Eadem forma hodiè etiam viget apud Lutheranos & Calvinistas. Etenim Puritani, Independentes, Arminiani, Gummariis, Memnonistæ, & alia id generis plurima Calvinii frusta, licèt invicem pejàs, quàm diversi generis seræ, sese oderint, solo Romanæ Eccle-**

fiæ communi odio sunt optimi fratres, & intimi amici. Uti olim Pilatus & Herodes. Istud veritatis odium est ipsis veritas.

Et istorum schismatum Septimius dat insignem causam: *Agnoscit naturam suam, & originem suam profectus rei.* Hoc est, juxta eandem regulam ac morem res crescit ac proficit, juxta quem nata est atque cœpit. Porro omnis hæresis nascitur ex superbia, qua Basilides, Valentinus, Marcion, ac alii omnes Hæresiarachæ se censuerunt doctiores omni Ecclesia, ac ipsis etiam Apostolis, atque ita non sunt veriti lace- rare illam, & se ab ipsa separare. Hinc uti Valentinus & Marcionis, ita Valentinianis ac Marcionitis eodem jure licet de suo arbitrio fidem innovare. Eodem jure non dumtaxat Lutherus & Calvinus usi sunt, sed plures etiam Lutherani & Calvinistæ. Marcionis schismata enumerat in primo hæreticarum fabularum libro Theodor- etus: *Apelles, Potitus, Blastus, Syneros, Prepon, & Pitbon diversis doctrinis præfuerunt. Omnes autem occasionem acceperunt ex blasphemis Marcionis.* Vide & Sanctum Epiphanium ac Sanctum Philastrium.

Plerique nec Ecclesias habent.

Hunc locum Septimius elucidat in quarto libro contra Marcionem. Apostolicarum Ecclesiarum dignitatem, ac ipsarum unanime de quatuor unius Evangelii libris judicium exponit, ac prosequitur de Marcionis Evangelio: *Habet planè & illud Ecclesias, sed suas, tam posteras, quam adulteras. Quarum si sensum requiras, facilius apostaticum invenias, quam Apostolicum: Marcione scilicet conditore, vel aliquo de Marcionis examine. Faciunt favos & vespe, faciunt Ecclesias & Marcionitæ.* Palàm affirmat quòd Marcionitæ habuerint Ecclesias. Uti que Episcopales. Quia sine Episcopo non possit esse Ecclesia: Etenim Martyr Ignatius ac Sanctus Cyprianus rectè affirmant Ecclesiam esse adunatum Episcopo populum. An integras illi civitates, & soli istic Ecclesiam habuerint, nec affirmare possim, nec inficiari. Fidelem quarumdam civitatum populum haud dubiè lacerarunt, & ex aliquo ejus frusto conflarunt sibi Ecclesiam. Ita enim fecerunt Novatianenses, Donatistæ, Ariani, Apollinaristæ, Nestoriani, Eutychiani, ac aliæ omnes majores hæreses. Ita haud dubiè, quem Episcopatus cupiditas abruptit à nobis, fecit & Valentinus. Erant non Apostolicæ, sed apostaticæ Ecclesiæ. Quia ipsarum census, seu origo referri non poterat, nisi in nostrum Apostatam Marcionem aut Valentinum. Hæc posterioritas præscribebat ipsas non esse Christianas. Et erant admodum paucae. Hinc de cunctis istis Erronibus, ac indisciplinata ipsorum conversatione hic dicit Tertullianus: *Plerique nec Ecclesias habent.* Agit de ipsorum præsertim Episcopis & Clericis. Et affirmat ipsos contra Apostolicum Canonem esse ordinaros sine Ecclesiastico titulo.

Etenim Presbyteros, Episcopos, ac omnem

Clerum nonnisi ad Civitates & loca, id est, nonnisi ad certam Ecclesiam, & certum in ipsa ministerium consecrari omninò mandat Apostolicus Canon, laudatus præsertim in epistola ad Titum. Hunc adeò venerata est omnis semper Antiquitas, ut procacissima Canonum prævaricatrix Eusebiana factio, volens Isehyram, Sancti Athanasii protervum calumniatorem, hominem ineptum & rusticum, saltem in pictura creare Episcopum, creaverit ad sui pagi titulum, mandans illic Ecclesiam ædificari. Pagus ille erat minimus in Mareote, carebat Ecclesia, ejus plebs frequentabat vicini pagi Ecclesiam, nec unquam postea accepit Ecclesiam, ideoque Ordinatio ista erat sine titulo. Attamen prodire non præsumpsit sine tituli furo. Habes hæc in secunda Apologia laudati Athanasii. Hinc de Canonis istius prævaricatione Doctor noster merito notat sui temporis hæreticos, & exindè præscribit ipsos non esse veros Christianos. Hinc etiam Sanctum Hieronymum Joannes Hierosolymæ Episcopus, & Sanctum Paulinum arguit Siricius Pontifex: Quòd hic à Lampio Barchinonenfî Antifiste, ille à Paulino Antiochiæ Patriarcha esset absolutè in Presbyterum consecratus. Uterque istos sanctissimos viros est durè persecutus. Et malum postmodò in tantum invaluit, ut ipsi obviare, & omnem absolutam Ordinationem proscribere compulsa fuerit Synodus Chalcedonenfis. Et hæc non de solis majoribus Ordinibus statuit, sed palàm etiam de minoribus. Quosdam suo tempore aliud censentes merito reprehendit Theodorus Balsamon. Et Romana Ecclesia, licet istos Canones dudum non probaverit, istius tamen Apostolicæ regulæ quoad minores etiam Ordines fuit semper tenacissima. Ita lucet ex antiquo Ordine Romano. Non ita tamen reliquus Occidens. Hunc enim nimia absolute ordinatorum Clericorum numerositate fuisse pollutum queritur in secundo de Divinis officiis libro Sanctus Isidorus Episcopus Hispalensis. Et malum videtur semper increvisse. Etenim in Hibernia non solos Clericos, sed etiam Episcopos fuisse absolute ordinaros affirmat & corrigit Sanctus Anselmus in litteris ad ipsorum Regem Muriadarchum. Etiam Carolus Magnus, Merovingiorum Regum ignavia lapsam Christianitatem reparans, laudati Chalcedonenfis Canonis usum innovavit in suis Capitularibus, ac istud ipsum fieri jussit per Synodum Francofordensem. Quod ipsum fecerunt Meldensis Synodus, ac Regia Ticinensis. Apud Hispanos item Valentina Synodus, & quarta Toletana.

Easdem Ordinationes videtur damnasse ac proscriptisse Urbanus secundus. Etenim Gratianus suo Decreto inferuit hunc illius Canonem: *Sancti Patrum Statutis consona sanctitate decernimus, ut sine titulo facta Ordinatio irrita habeatur, Et in qua Ecclesia quilibet titulus est, in ea perpetuò perseveret.* Et affirmat edictum in Synodo Placentina. Verùm illustrissimus Dominus Lucas Holstenius à Vaticana Bibliotheca vulgavit omnes istius Synodi Canones, & iste ibi non reperitur. Biniana Synodorum collectio posteriorè dumtaxat partem adducit aliis verbis: *Omnes*

Can. 13. *omnis Clericus ad eum titulum, ad quem primum ordinatus est, semper ordinetur.* Et adscribit Synodo Claromontanæ. Verùm prioris partis nemo alius meminit. Et Gregorius septimus, cuius Synodalia vestigia sequi studuit secundus Urbanus, nullum istiusmodi edidit Canonem, ideoque videtur etiam Urbanus non edidisse. Etiam in novissima ac amplissima Synodorum collectione Philippus Labbæus & Gabriel Costartius nullam istius Canonis habuerunt rationem. Interim ille possit esse ab Urbano, & ejus stylum ac zelum manifestè redolet. Quidquid sit, certum est istas Ordinationes & septimo Gregorio & secundo Urbano displicuisse. Videntur tamen tunc non fuisse grassatæ. Etenim Alexandrum Leodiensem Episcopum, qui sub Innocentio secundo vixit, quòd sine Canonica seu Præbenda, id est, sine Ecclesiastico titulo ordinasset nescio quem Theodoricum, arguit Magnum Belgii Chronicon, atque adjungit: *Quod nunquam prius in more habuerat, vel in illa, vel in alia civitate Ecclesia.* Eodem tempore floruit etiam Robertus Cardinalis Pullus, in septima suæ Theologiae parte scribens: *Patet quòd absque titulo ordinari non licet.* Quòd quidam sub ficto titulo irrepererent, queritur & damnat, atque ita affirmat absolutas Ordinationes tunc necdum fuisse. Interim ipsas ex integro eradicare nunquam potuit Ecclesia.

Et hinc oritur quæstio, Quis Romanorum Pontificum primus ipsas probaverit, aut potius permisit? Respondeo primum hujusmodi Decretum esse à Londinensi Synodo, celebrata per Joannem Cardinalem de Crema, Honorii secundi Pontificis per Angliam Legato: *Nullus in Presbyterum, nullus in Diaconum, nisi ad certam titulum ordinetur.* Solos Presbyteros ac Diaconos vetat, subdiaconos ac alios inferiores Clericos permittit absolute ordinari. Nempe malum tunc adeò invaluerat, ut ista Synodus desperaret se valere in plenam ejus correctionem. Verùm in sola Anglia. De Gallia enim atque Germania aliud jam audivimus à Magno Belgarum Chronico, & à Cardinale Pullo. Quare non nisi sub istius Innocentii Papatu cœpit malum invalescere. Haud dubiè per occasionem schismatis, in quo Cardinalis Petrus Leonis, Anacleti secundi nomine & larvam indutus, libertinis Clericis ac Laicis permisit omnia, atque ita multum Ecclesiasticæ disciplinæ aurum est versum in scoriam, vinum in aquam. Hic enim est confusus fructus schismatum. Et hinc Albertus ac Theodoinus, Alexandri tertii per Normandiam Cardinales Legati, debuerunt edere hunc longè mitiorem ac solutiorem Canonem in Abrincensi Synodo: *Sacerdotes non ordinentur sine certo titulo. Soli Sacerdotes. Arctiorem disciplina reponere, quia fructum & executionem non speravit, non tentavit ipsa magna Lateranensis Synodus Alexandri tertii: Episcopus, si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vita percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tandem ei necessaria subministret, donec in aliqua Ecclesia et convenientia stipendia ministerii Clericali assignet, nisi talis Ordinatus de sua vel paterna hereditate subsidium vita possit habere.* *Christ. Luzi Oper. Tom. IX.*

Etiam Presbyterorum absolutas Ordinationes permittit. Episcopum solummodò adstringit ad onus alimentandi, dum Ordinatus nequidem habuerit patrimonium. Quare permittit ordinari ad titulum patrimonii. Et quòd Gallicani Episcopi tunc passim ita ordinarerent, lucidè affirmat in litteris ad Urbanum tertium Stephanus Episcopus Tornacensis. Quare moris hujus exordium aliqui perperam adscribunt Innocentio tertio.

Ep. 12.

Laudatus itaque Lateranensis Canon statuit varia. Primo ut deinceps nullus in Presbyterum aut Diaconum ordinetur sine Ecclesiastico aut patrimoniali titulo. Secundo permittit ordinari sine quovis titulo, & tunc alimentandi onus devolvit in Ordinatorem. Et istud onus, donec Ordinatus vel beneficium vel patrimonium fuerit adeptus, sancit transire ad Successores. Tertio, non solummodò ordinandis, sed etiam jam ordinatis Presbyteris atque Diaconis facit istum favorem. Etiam Ordinatis per defunctos presentium tunc Episcoporum Antecessores. Ita in laudata epistola affirmat laudatus Stephanus, unus ex istius Canonis conditoribus. Quarto permittit inferiores Clericos sine quovis titulo ordinari. Quare errore continet hæc glossa: *Idem intellige de Subdiacono.* Rectius, qui sub laudato Alexandro Pontifice vixit, in opere de Sacramentis scripsit Hugo de Sancto Victore: *Quod sine certo*

Parte 2. Lib. 3. cap. 22.

titulo Presbyter aut Diaconus ordinari non debeat, dicere quid referat? Cum etiam, si perfectionem Ecclesiasticæ discipline sequeremur, aliter in Clerum adsumendus non esset. Implicitè queritur Chalcedonensem Canonem ab Alexandro non fuisse restitutum. Hubertus tamen Cantuariensis Archiepiscopus Lateranensem Canonem in sua Londinensi Synodo, existente apud Rogerum Hovedensem, extendit ad Subdiaconos, atque ita servatum voluit per omnem Ecclesiam Anglicanam. Ecclesiasticæ disciplinæ perfectionem ampliari studuit Urbanus tertius. Istum enim Canonem extendit ad omnem Clericum, etiam primæ dumtaxat tonsuræ. Imò deinceps nullum sine Canonico titulo voluit vel tonsurari. Hinc ad ipsum scripsit laudatus Stephanus: *Impossibile nobis est nomina vel numerum eorum, quos infra Diaconatum ordinavimus, memoriter tenere. Nec minus impossibile est omnibus eis vel conferre beneficia, vel necessaria providere. Satius erit nobis amodo non celebrare Ordines, quam hæc importabilia suscipere onera. Quod si forte cessare nos contigerit, quantum periculum futuris temporibus vel personis imminet, nemo dubitat vel ignorat. In Gallicanis enim partibus ad hoc tantum plerique litteras addiscunt, sive parvuli, sive adulti, ut in Ecclesia Dei gradatim per Ordines promoti Deo serviant & ministrent. Quod si Ordinatores defecerint, deficient Ordinandi: Et cessabunt mysteria, si ministeria cessare contigerit.* Et se & collegas suos ad servandum Lateranensem Canonem profuerunt paratos & studiosos; verùm ut deinceps nemo ad minores etiam Ordines sine titulo aut alimentis adsumatur, affirmat esse impossibile. Nihilominus videtur Pontifex in suo Decreto perstitisse. Hinc enim ut absolute ordinato Subdiacono competens beneficium conferatur, Episcopo Zamor-

rensi postea mandavit Innocentius tertius. Et ad-
 ducta per ipsum ratio locum habet in quovis Cle-
 rico, ideoque omnino videtur se fundare in lau-
 dato Decreto Urbani. Hinc item nata est illa
 Mauriti Pictaviensis Episcopi techna, adversus
 quam laudatus Innocentius. *Audivimus quod an-
 no praterito, antequam Ordines celebrares, per Of-
 ficialem tuam à ducentis fere Clericis ordinandis,
 in elusionem constitutionis Apostolicæ, qua Ordinatis
 sine titulo per Ordinatos, vel Representatores,
 aut Successores eorum volumus provideri, fecisti exi-
 gi & recipi juramenta, quod nullam à te provisio-
 nem exigent ratione Ordinationis illius. In quo
 cum non habueris iudicium nec iustitiam, sed juri &
 Sedi Apostolicæ injuriam feceris manifestam, trans-
 gressioni Canonum adaperiens aditum, & nitens cla-
 dere viam provisioni pauperum Clericorum, quam
 eis per Constitutionem nostram misericorditer curavi-
 mus aperire.* Hæc ejus constitutio est laudatum
 Rescriptum ad Episcopum Zamorrensem. Etiam
 in hoc ad Mauritium Rescripto loquitur gene-
 raliter de omni Clerico, atque ita in utroque
 Urbani tertii Decretum omnino videtur confir-
 mare.

Verum abusus pedetentim adeo revixit, ut in-
 ter centum adversus Clerum non toleranda grava-
 mina, quæ à Conventu Nurembergenfi ad Adria-
 num sextum retulit, & porrigi instituit natio
 Germanica, quadragesimus septimus articulus affir-
 met ab Episcopis passim sine & beneficii & patri-
 monii titulo ordinari homines ineptissimos, qui
 postea ex scandalosis fordibus & pravis artibus co-
 gantur cum Christianæ Religionis dedecore victi-
 sare. Et inter antiquæ disciplinæ articulos, quos
 è sacra Tridentina Synodo restitui petiit Carolus
 nonus Galliarum Rex, hic fuit tertius: *Nullus Pres-
 byter ordinetur, cui non continuò secundum Conci-
 lium Chalcedonense detur unà cum Ordine beneficium,
 aut ministerium aliquod Ecclesiasticum. Sic enim fi-
 ebant Ordinationes à priscis illis Patribus, qui titulos
 Presbyterales, multo postea inventos, non
 agnoverunt.* Postulavit pro solis Presbyteris:
 Quod plenam totius Chalcedonensis Canonis re-
 parationem videret depravatis novissimorum sæ-
 culorum moribus impossibilem. Laudata tamen
 Synodus est ulterius progressa. Nullum sine
 competenti beneficio aut patrimonio permisit ordi-
 nari, adjuvens omnes ad patrimonii titulum
 ordinatos adscribi ministerio certæ Ecclesiæ, &
 nullum ordinari permittens, nisi quos Episcopus
 ad tale ministerium necessarios, aut certe utiles
 iudicaret.

Sine Matre.

Exponit hoc in secundo de Ecclesiasticis officiis
 libro Sanctus Isidorus Episcopus Hispalensis: *Duo
 sunt genera Clericorum. Unum Ecclesiasticorum sub
 regimine Episcopali degentium, aliud acephalorum,
 id est, sine capite, quem sequantur ignorantium.*
 Absolutè ordinatos Clericos, quod neque ullam
 Ecclesiam in matrem, neque ullum Episcopum
 habeant in patrem, rectè appellavit acephalos.

Et Regia Ticinensis Synodus: *Nulla ratione Cle-
 rici aut Sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius
 Episcopi disciplina & providentia gubernantur. Ta-
 les enim acephalos, id est, sine capite, prisca Ecclesiæ
 consuetudo nuncupavit.* Catholica Ecclesia, uti
 per Baptisma generat omnes fideles, etiam hære-
 ticos, ita per sacrosanctum Ordinationis Sacra-
 mentum creat omnes Episcopos & Clericos, et-
 iam acephalos seu absolutè ordinatos. Etiam
 hæreticos. Hinc enim Patriarchæ aut Metro-
 politæ Episcopum consecraturæ assitens Episcopus,
 Clericos consecraturæ Episcopo acclamat Archi-
 Diaconus: *Venerabilis Pater postulat sancta mater
 Ecclesia, ut hos Elestos consecretis.* Sine hoc ma-
 ternò totius sanctæ & Catholicæ communionis in-
 fluxu nullus possit regenerari in Christianum,
 nullus in Clericum promoveri. Nec apud hære-
 ticos. Verùm magna ista mater illic per alienum
 uterum generat, creat per alienas manus. Ad il-
 lum modum, quo Sara ex ancillæ utero generavit
 Ismaelem. Et hinc quæstio est, Quomodo hic di-
 cat Septimius absolutè ordinatos Clericos esse sine
 matre? Respondeo hosce Clericos esse projectis &
 expositis filiis similes, qui habent matrem, & non
 habent. Habent quoad generationem, non habent
 quoad alimentationis lac, & maternum ministere-
 rium. Quævis Catholica Ecclesia habet sibi mini-
 strantium Clericorum tabulam, ipsam appellat
 Matriculam, & ipsi inscriptos regit atque alit ut fi-
 lios. Alit & in spiritu & in corpore. Olim per men-
 suras divisiones ac sportulas, nunc per beneficia
 aut alium modum. Istic non scriptos nec regit,
 nec illis suos titulos aut ministeria dividit. Hinc
 Septimius non omnes, sed dumtaxat plerosque
 hæreticorum Episcopos & Clericos dixit esse sine
 matre. Quia nempe ad certum titulum consecra-
 ti illam habent. Aut ancillam ac repudiatam,
 non liberam. Creationis seu consecrationis ma-
 ter est aliqua singularis Ecclesia.

Sine Sede.

Hanc Sedem exponit ipse Septimius in libro ad
 Castitatem exhortatorio: *Differentiam inter ordi-
 nem & plebem constituunt Ecclesiæ auctoritas, & ho-
 nor per Ordinis confessionem sanctificatus.* Ille confes-
 sus seu ista Sedes olim erat tantæ dignitatis, ut
 de quibusdam intrusis Presbyteris scribat Sanctus
 Irenæus: *Principalis confessionis honore elati sunt.*
 Eandem dignitatem in suis litteris laudat Martyr
 Ignatius. Et Sanctus Cyprianus de Aurelio &
 Celerino, quos Lectores consecravit, scripsit ad
 suum Clerum: *Presbyteri honorem nos illis des-
 gnasse jam sciatis, ut sessuri nobiscum.* Et de Nu-
 midico à se in Presbyterum consecrato: *Numidicus
 Presbyter adscribitur Presbyterorum Carthagi-
 nensium numero, & nobiscum sedeat in Clero.* Et
 in litteris ad Sanctum Papam Cornelium laudat
 Presbyteros cum ipso confidentes. Et in alia ad eun-
 dem epistola scribit: *Florentissimo illic Clero tecum
 præsentem.* Et iterum in eadem epistola: *Cleri nostri
 Sacrum, venerandumque confessionem.* Et in litteris
 ad

Can. 55. ad Clerum Furnensis Ecclesiæ: *Com. Presbyteri
 nostri, qui nobis adsidebant.* Et quarta Carthagi-
 nensis Synodus habet: *Episcopus in Ecclesia, &
 in confesso Presbyterorum sublimior sedeat, intra do-
 mum verò Collegam se Presbyterorum esse cognoscat.*
 Et de quibusdam in persecutione lapsis Presby-
 teris sanxit Ancyrana Synodus: *Visum est eos ho-
 norem Sedis tenere.* Et de Magno Basilio, suo
 nuper sodali, jam in Episcopum promotò, scri-
 bit in ejus encomio Sanctus Gregorius Nazianze-
 nus: *Postè cum ad eum venissem, atque Cathe-
 dræ honorem, insigniorisque inter Presbyteros ho-
 noris locum recussissem, &c.* Et in habita ad Con-
 stantinopolitanam Synodum oratione exclamat:
*Vale Cathedra, invidiosum hoc ac periculosum fasti-
 gium. Pontificum Concilium, Sacerdotum non minus
 majestate, quam etate ornatorum, & quicumque
 tandem alii circa Sacrosanctam Mensam Deo ministras-
 tate ad appropinquantem Deum appropinquatis.*
 Laudat non solum Presbyterorum, sed & Epi-
 scoporum cum Constantinopolitano Antistite con-
 fessum ad sacram Mensam. Quem ipsum fuisse et-
 iam S. Joanni Chrysostomo, ac Hæresiarchæ Nesto-
 rio, habemus in Dialogo Palladii Helenopolitani
 Episcopi, ac in Actis Concilii Ephesini. Quod nempe
 ex isto tempore Constantinopolitanus Episco-
 pus inciperet agere Patriarcham. Confessum istum
 idem Gregorius eleganter describit in carmine de
 Constantinopolitana S. Anastasiæ Basilica: *Sede
 alta, aut alta considere mentis videbar. Nam neque per
 somnum mente superbus eram. Presbyterique graves
 sellis utrimque sedebant demissis: Ætas læta, Du-
 cesque gregis. Vestibus in niveis adstabat turba mi-
 nistrans: Splendorem referens ordinis Angelici.* Hi
 erant Diaconi in Albis, & Stolis referentibus alas
 Sanctorum Angelorum. Hunc confessus Ordi-
 nem esse antiquum Syhagogæ morem, & per
 Apostolos inductum in Ecclesias, affirmat in pri-
 ma ad Corinthios epistola commentariis Hilarus

Cap. 14. Romanæ Ecclesiæ Diaconus: *Hæc traditio Syna-
 gogæ est, quam nos vult sectari Apostolus, quia Chri-
 stianis quidem scribit, sed factis ex gentibus, & non
 ex Judæis, ut sedentes dispuerent Seniores dignitate
 in Cathedris, sequentes in subsellis, novissimi in
 pavimento super mattas.* Et hæc est Cathedra seu
 Sedes, qua plerosque hæreticos carere affirmat
 Septimius. Nempe omnes absolutè ordinatos.
 Agit de solis Episcopis ac Presbyteris. His enim
 solis antiqua disciplina dedit in solempni Ecclesiæ
 conventu Cathedram, Sedem, aut jus confes-
 sus. Diaconi, utpotè ministri, stabant parati
 ad ministerium.

Porro quod absolutè ordinatus Episcopus aut
 Presbyter nullam in Ecclesiastica Apparitura Se-
 dem, Cathedram, aut confidendi jus habeat,
 res ipsa clamat. Est manifestum. Hinc de fe-
 metipso per Paulinum Antiochiæ Patriarcham
 absolutè in Presbyterum consecrato scribit ad Jo-
 annem Hierosolymæ Episcopum Sanctus Hiero-
 nymus: *Extra cellulas nostras locum Ecclesiæ non
 habemus.* Nullam in publica Ecclesia Sedem.
 Et ad Theophilum Alexandriæ Patriarcham:
Unus è populo sum. Plura de hac re dixi in novissi-
 mo opusculo de Regularium Ecclesiarum jure,
 demonstrans Sanctum Hieronymum non fuisse

Rectorem Parochiæ Bertheemiticæ. De cunctis
 istiusmodi Clericis scribit in opere de Divinis of-
 ficiis Sanctus Isidorus Archi-Episcopus Hispalen-
 sis: *Hos neque inter laicos secularium officiorum su-
 dia, neque inter Clericos religio detentat Divina.*
Habent signum Religionis, non Religionis officium.
Hippo centauris similes: Neque equi, neque homines.
Mixtum genus, prolesque biformis. Et de ita ordi-
 natis Monachis habet quarta Toletana Synodus:
Nec inter Clericos, nec inter Monachos habentur.
 Absolutè ordinatus solum Clerici Sacramentum
 & characterem habet, non officium. Et ideo
 nec honoratam in Ecclesia Sedem.

Hæc tamen sunt cum moderamine accipienda.
 Etenim usque ad Chalcedonensem Synodum,
 quæ Monachos ad sui Monasterii titulum ordina-
 ri permisit, absoluta Ordinatio fuit duplex, lar-
 ga & stricta. Damnata & permissa. Etenim
 statim à primo Cœnobiticæ per Sanctum Anto-
 nium inductæ vitæ exordio Orientalis præsertim
 Ecclesiæ cœpit ad Monasterii titulum ac ministere-
 rium consecrare non solummodo Presbyteros,
 sed & Episcopos. Pluribus hoc demonstravi in
 opusculis de Jure Regularium Ecclesiarum. Et
 istas consecrationes, licet nullus tunc Canon,
 tamen consuetudo & ordinatum Episcoporum
 consensus comprobavit. Et hinc ipsas istorum tem-
 porum Patres ac alii Scriptores passim appellant
 absolutas. Quia nempe ordinatos non adfringe-
 bant ad publicum fidelis populi ministerium. Ita
 S. Hieronymum, ejus fratrem Paulinianum, S. Epi-
 phanium, S. Hilarionem, aliosque id genus Hiero-
 Monachos etiamnum hodiè ponimus in isto gra-
 du. Hinc Sanctus Hieronymus dixit sibi in Ec-
 clesia non esse Sedem, nisi intra sua Monasteria:
 Et in publicis Ecclesiis se ceteri & stare inter
 populam. Et rectè dixit sibi esse locum in suis
 cellulis seu Monasteriis. Etenim plurium Mo-
 nasteriorum gerebat Præfecturam, atque ita in
 singulorum Tribunali ac Presbyterio non sede-
 bat solummodo, sed & præsedebat. Et ex hoc
 principio de ejus fratre, à se in Presbyterum con-
 secrato, Pauliniano scribit ad Joannem Hieroso-
 lymæ Episcopum Sanctus Epiphanius: *Primum
 Diaconum ordinavimus, compellentes ut ministraret.*
*Vix compulimus eum & persuadere potuimus. Et
 cum ministraret in sanctis Sacrificiis, rursùm eum
 ordinavimus Presbyterum. Et impulimus ut sederet
 in ordine Presbyterii. Postè scripsimus ad sanctos
 Presbyteros Monasterii, & ceteros fratres. Et in-
 crepavimus, quare non scripsissent super eo, cum
 ante annum multos eorum queri audissem, cur non
 haberent, qui sibi Domini Sacramenta conficerent,
 & illum omnes suo poscerent testimonio, & grandem
 utilitatem in commune Monasterii testarentur.* Ex
 his vides in istius Monasterii Ecclesia fuisse Pres-
 byterium ac Tribunal, atque in ipso ejus Pres-
 byteros confedisse. Istic habuisse Sedem & Ca-
 thedram. Et hoc ad grandem utilitatem. Quæ
 omnia considerans Chalcedonensis Synodus proba-
 vit morem, & Monasterii titulum jussit deinceps
 ad sacros Ordines esse authenticum. Et tunc
 Hiero-Monachi desiderunt ceteri inter absolutè
 Ordinat. Fateor adductæ Sancti Isidori Hispa-
 lensis ac quartæ Toletanæ Synodi verba sonare
 aliud.

aliud. Quia nempe loquuntur de alia facti specie. Loquuntur de Monachis neque ad Ecclesiam, neque ad Monasterii officium consecratis. De consecratis ad valedicendum Monasterio, & nulli deseruendum Ecclesiam, Ad libertine vagandum. Gnostico more.

Monachos ad sui Monasterii titulum ordinati nequaquam induxit, sed solummodo firmavit, & ad omnem Ecclesiam extendit Chalcedonenſis Synodus. Et istos Ordinatos tanti fecerunt magis & antiqui Episcopi, ut ipsos solemniter in publicam Ecclesiam Apparituram Sede honoraverint. Ita fecit Flavianus Patriarcha Antiochiæ. Testem adduco religiosam Theodoretii historiam, quæ de Anachoreta Macedonio, per Flavianum consecratum in Presbyterum, hæc scribit: *Expleto hebdomadæ circulo, cum redisset dies Dominicus, Macedonium rursus evocat magnus Flavianus, rogatque ut celebrati cum ipsis interfet. Tum ille ad eos, qui venerant, ait: An vobis non sufficiunt quæ jam acta sunt, sed iterum me vultis Presbyterum creare? Et respondentibus illis fieri non posse, ut bis fiat eadem manuum impositio, non acquiecit, nec profectus est, donec illum tempus & familiares hoc sepius edocuerint.* Macedonius tunc erat, ac semper mansit Anachoreta, ideoque nec ad Cœnobii titulum fuit ordinatus: Et tamen ipsum adeo honoravit tantus Episcopus. Ipsum invitavit ad solemnem Sedem in ipsa Patriarchali Ecclesia. Ejus sanctitati istud deserebat. Quæ omnia largius paro exponere in Scholis ad Canones Chalcedonenſes Præindè hæreticorum Ordinariorum, quam sine Sede fuisse hic scribit Septimius, erat omni modo absoluta. Ad nullum titulum. Vaga & acephala. Creatrix hippo-centaurorum.

Ex iisdem principiis de Clericis ad patrimonii titulum ordinandis statuit sacrosancta Tridentina Synodus: *Cum nullus debeat ordinari, qui iudicio sui Episcopi non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis, sancta Synodus, vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonenſis inbærendo, statuit ut nullus imposterum ordinetur, qui illi Ecclesiam, aut pio loco, pro cuius necessitate aut utilitate adsumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus, quod si locum inconsulto Episcopo deseruerit, ei Sacrorum exercitium interdicitur.* Chalcedonenſem Canonem juxta Caroli noni Francorum Regis preces plenè restituere non voluit, sed ad patrimonii titulum Ordinationes permisit sacra Synodus, attamen & ab istis ordinatis iussit laudatum Canonem custodiri. Omnes hujusmodi ordinatos iussit adscribi ad certam Ecclesiam, illic deservire gratis, atque ita non esse sine Ecclesia, sine Matre, sine Sede. Non esse partim laicos, partim Clericos, id est monstra biformia, ac hippo-centauros.

Extorres late vagantur.

Hanc vagandi libidinem esse omnibus absolute ordinatis Clericis communem novit & laudata Tridentina Synodus. Hinc enim etiam ad patrimonii-titulum ordinatos Clericos, ne incertis se-

dibus vagarentur, adscribi iussit certæ Ecclesiam, & hujus desertores suspendi ab omni Divino ministerio. Ab iisdem passim diligi peregrinationes, contemni Canones, & errores spargi, affirmat Can. 18. item Synodus Regia-Ticinensis, ideoque ipsis interdicit omne ministerium. Loquitur enim præsertim adversus Godeſchalcum Monachum Orbacenſem, quem à Risbolder Rhemenſium Chor-Episcopo constat absolute ordinatum. De iisdem habet quarta Toletana Synodus: *Per diversa loca vagi feruntur.* Et Sanctus Isidorus: *Solutos atque oberrantes sola vaga vita complectitur.* Etiam Petronianus, quem vagum & semper Errorem communi privari per Ravennium Arelatenſem Archi-Episcopum mandavit Magnus Papa Leo, erat absolute ordinatus. Hinc enim se mentiebatur Diaconum Romanæ Ecclesiam. Et Lepinensis sub Pippino Francorum Rege Synodus statuit: *Omnes undecumque venientes Episcopi ignoti vel Presbyteri ante probationem Synodalem in Ecclesiasticum ministerium non admittantur.* Quod ipsum repetiit Suesſionenſis sub eodem Rege Synodus. Addidit Vermerienſis: *Ut ab Episcopis ambulantiſ per Parochias Ordinatio Presbyterorum non fiat; si autem boni sunt illi Presbyteri, iterum consecrentur.* Quod ipsum confirmavit & Veronenſis Synodus, adducens causam, quod isti vagantes Episcopi nec Parochias habeant, nec sciamus Ordinationes eorum qualiter sint. Quæntem ipſorum desertorem mandat excommunicari. Exponit secunda Synodus Cabilonenſis: *Sunt in quibusdam locis Scoti, qui se dicunt Episcopos esse, & multos negligentes, absque licentia Dominorum suorum seu Magistrorum, Presbyteros & Diaconos ordinant. Quorum Ordinationem, quia plerumque in Simoniacam incidit hæresim, & multis erroribus subjacet, modis omnibus irritam fieri debere, omnes uno consensu decrevimus.* Antiquam & heroclitam, Scotis ac Hibernis à Sancto Columbano Hyentis Monasterii Fundatore datam, Hierarchiam describit in libris de ejus vita Adamanus Scotus: *Hyense Monasterium, in quo ipse requiescit corpore, inter omnia Principatum tenet. Habere autem solet ipsa Insula Rectorem semper Abbatem Presbyterum, cuius juri & omnis Provincia, & ipsi etiam Episcopi, ordine inſtituto, debeant esse subiecti, juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus, sed Presbyter existit & Monachus.* Et in edita nuper per Abrahamum Webelocum Chronologia Saxonica Venerabilis Beda: *Præesse debet semper in hac Insula Abbas, non autem Episcopus, cui porro omnes Scottorum Episcopi subiecti debent, quoniam Columbanus Abbas fuit, non Episcopus.* Illic non ad certas Sedes ac Dioceses, sed ad solum sub Abbate honorem & obedientiam consecrabantur Episcopi, quos ille prædicaturos mittebat pro arbitrio etiam ad externas gentes. Porro novissimi Francorum Merovingii Reges labi apud nos permisere omnem Ecclesiasticam disciplinam & Christianitatem, atque ita tunc plures istius generis Episcopi incruent nostras Regiones: *Quidam ad prædicandum, quidam ad vagandum & implendos loculos.* Hiberni propter priores goriatur Christianitatem apud nos fuisse reparatam à suis Majoribus, pæ-

sterio-

steriores compescere & ad ipsum fontem relegare Monasterium laudatæ Synodi fuit conata. Verum plenè non obtinuerunt. Quod enim heroclitata ista Episcoporum consecratio adhuc duraret tempore Sancti Anselmi, est supra ostensum. Et quod nec ipse obtinuerit nisi medelam, lucet ex Richardi, qui Sancto Martyri Thomæ proximus successit in Cantuariensem Cathedram, litteris ad suos Suffraganeos: *Diu est quod Angelus Satana transfigurare se novit in Angelum lucis, & in vestimentis ovium, atque sub adumbrata simplicitate deservit ab antiquo lupina rapacitas. Sed & diebus istis quidam Pseudo-Episcopi Hibernienſes, aut Scotice lingue simulates barbariem, cum à nullo impostitienis manus acceperint, Episcopalia populis administrant. Teste quidem Apostolo: Nemo sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron; illi verò non per osium, sed alunde intrantes Ecclesiam Christi commaculant, & ut vituperetur ministerium nostrum, præsumptione sacrilega administrant Episcopalis eminentiæ Sacramenta. Cum enim gratiam sacræ Undionis nunquam acceperint, celebrant Ordines, Ecclesias dedicant, Altaria consecrant, benedicunt Abbates, & sic vestium & vestitum miserè mendicantes, Sacramenta nostræ Redemptionis convertunt in questum.* Ex talium administratione in Ecclesia Anglicana multiplex occasio scandalorum jam emerſit. Exstat epistola apud Petrum Bleſenſem. Istorum Ordinationem affirmat dubiam atque incertam, & adversam sacris Canonibus: *Quod nempe absolute, nescio quibus ritibus, sine Canonica electione consecrati, essent sine Ecclesia & Sede, atque ita vagari & turpiter mendicare cogentur.*

Quod in Sacramentorum administratione & cunctis Divinis officiis singulæ passim gentes, immo & ejusdem gentis quædam Ecclesiam diversos olim ritus habuerint, affirmat in libro de Divinis Officiis Walafridus Strabo. Et possit demonstrari multis exemplis. Cameracensis Ecclesia à facta Regnorum per Ludovicum Pium in filios divisione semper respexit Lotharingam ac Germanicum Imperium, atque ita ejus Episcopus Metropolitæ suo Rhemenſi, spectanti ad Galliarum Regnum, non semper ex æquo paruit, nec ab illo semper fuit consecratus. Porro illius electus Gerardus, sciens ob fortis divisionem infringi non posse jus Metropoliticum, nequidem Romæ ab ipso Pontifice, sed à suo Metropolita consecrari voluit. Aliud non potuit persuaderi. Hinc de Henrico tertio Imperatore scribit in laudatæ Ecclesiam Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Imperator altioris consilii illum advertens, libenter acquievit, dataque reditus licentia, largitus est ei librum, consecrationes Clericorum & Ordinationem Episcopi continentem, ut per hunc videlicet consecratus haud fortasse indisciplinatis moribus Carlesum irregulariter ordinaretur.* Tantum tunc inter Francorum & Germanorum Ordinationes erat rituum discrimen. Per Carlesens enim intelliguntur Franci regnantes in Gallia. Longè magis distabant ritus Britonum ac Hibernorum. Quod enim Nobilium filios in vino, rusticorum proles in lacte baptizaverint; & Henricus secundus Anglorum Rex istos excessus corrigi tandem

jusserit, testantur authentici Scriptores. Rectè igitur laudatas Francorum Synodos imitatus Richardus data per istos Episcopos Sacramenta censuit dubia, iussitque iterari. Adversum eosdem statuisse videtur Francofordienſis Synodus: *Ut non absolute ordinentur.*

Absolute Clericorum Ordinationes, & taliter Ordinatorum vagationes olim fuisse frequentissimas queritur, & corrigi postulat etiam in litteris ad Sanctum Cyrillum, suum Alexandriæ Patriarcham, Sanctus Synesius Ptolomaidis Episcopus, Pentapolitanæ Provincie Metropolitæ. Alexander è Cyrenensi cive & Monacho Basilopolitanus in Bithynia Episcopus, quod Sancto Joanni Chrysoſtomo per Synodum ad Quercum damnato communicare constanter perrexiſſet, & quod ab ipso contra Nicomediensis Metropolitæ jura fuisset consecratus, ejectus fuit cum aliis laudati Joannis Fautoribus, atque ita rediit in patriam Provinciam, sedemque fixit Ptolomaide, civitate Metropolitana. Et quoniam Provincia hæc suberat Alexandrino Patriarchatui, ex Theophili, qui damandi Joannis fuerat author, Patriarchæ metu fuit ille neglectus, ne peregrina quidem communione honoratus. Tandem verò super Joannis memoria coit Ecclesiarum pax, & jam à triennio cojerat, & tamen Alexander permansit Ptolomaide, ne vel cogitans de sibi commissa Ecclesia. Hinc an, & qualiter cogendus ad reditum, & quomodo interrim tractandus esset, hæsit, ac ad suum Patriarcham retulit Synesius, atque hac occasione addidit de Clericis vacantibus: *Vagantur quidam apud nos vacantibus. Patieris enim me paululum barbè loquentem, ut visitata apud Rempublicam quædam nonnullorum nequitiam expressis declarem. Hi certam quidem nullam Sedem habere volunt, qui quam habebant antea reliquerunt, non ulla calamitate pulsi, sed spontè locum mutantes. Honoribus porro fruuntur, ed vagantes ubi majus est compendium. Mibi verò, Reverendissime Pater, ita videtur oportere eis, ut suas Ecclesias relinquunt, omni Ecclesia interdici, & priusquam illuc redeunt se recepserint, neminem ad Altare eos admittere, neque ad primas Sedes invitare, sed inter gregarios in plebeis subsellis relinquere, cum Ecclesiam adibunt. Nam citius ad sua loca revertentur, si honoris sui facturam metuant, quem capere ubi vis malunt, quam ibi, ubi convenit: Malint autem illic saltem, quam nusquam omnino percipere.* Hæc litteræ passim putantur scriptæ ad Theophilum, Sancti Cyrilli avunculum, ac in Alexandrino Throno proximum Præcessorem. Verum Ecclesiarum, quam laudant, à triennio facta super Sancti Joannis memoria pax aliud evincit. Theophilus enim non nisi in mortis lecto admisit Joannis memoriam, ipsamque denuò Cyrillus abiecit, ideoque hæc Synesii litteræ debent esse ad ipsum, & quidem post initam pacem. Laudant item hæc de re scriptas ad Atticum Episcopum Constantinopolitanum litteras, quas constat non Theophili esse, sed Cyrilli. Laudant non qualemcumque, sed plenam Ecclesiarum pacem, quæ omnes ob Sancti Joannis communionem fugatos Episcopos redire permisit; etiam dubiæ Ordinationis Alex-

can-

zandrum. Hæc autem pax est Theophili morte multo postior.

Verum quid sunt Episcopi aut Clerici vacantivi? In suis ad Synesium Schollis Dionysius Petavius affirmat fuisse absolute ordinatos, quales fuerunt Hyenses Hiberni. Etenim vocem, *Vacantivus*, licet semi-barbaram, ac se in ejus sensu loqui. Ea utitur Ælius Lampridius in vita Alexandri Augusti; *Nec quemquam passus est Alexander esse in Palatinis, nisi necessarios homines. Jurejurando denique constrinxit, ne quem adscriptitum, id est, vacantivum haberet.* Et in Balistæ vita Pollio: *Quod ejus consilio nullum adscriptitum, id est, vacantem, & Tribunal nullum stipitorem haberet, qui non verè pugnaret.* In lege ad Paulinum Officiorum Magistrum, existente in sexto libro Theodosiani Codicis, statuunt Imperatores Theodosius secundus ac Valentinianus tertius, ut Agentes in rebus, qui actu serviant ac stipendia percipiant, sint deinceps in certo numero, *vacantes autem præeuntium gradus obsequendi ordine mercantur.* In legibus ad Constantium & Longianum, sacrarum largitionum Comitæ, Imperatores Arcadius & Honorius distinguunt Palatinos ordinarios & supernumerarios, *ex quibus in decedentium locum subrogentur.* Hi omnino sunt, quos Lampridius appellat *Vacantivos*. Supernumerarios etiam Castrenses, qui loca vacantia occupent suo tempore, memorant Honorius & Theodosius Augusti in lege ad Scholasticum Comitem Sacri Palatii. Eisdem in lege ad Seileum Prætorio Italæ Præfectum Honorius *Nullius corporis societate conjunctos*, in lege ad Altimum Romanæ Urbis Præfectum Valentinianus secundus inscribit *Otiosos*. Etiam *Adrecentes* reperias dici, ac ex ejusmodi præsertim militibus & Curialibus fieri deficientis militiæ & Curia supplementa. Quocirca Vacantivus etiam Clericus aliud non est, quam Clericus dumtaxat adscriptitius, supernumerarius, adreces, otiosus, absolute ordinatus, qui obsequii aut ætatis merito in alicujus titulati locum ac stipendium succederet, atque ita fieret deficientis Hierarchiæ supplementum. Absolute enim ordinatus Clericus, quoniam nec Præfecturam nec officium habet, non spectat ad Hierarchiam.

Sed quæstionem faciunt hæc Sancti Synesii verba: *Suas Ecclesias reliquerunt.* Et hæc: *Honoris sui iacturam metuunt.* Utique honoris, quo primas in Ecclesia Sedes habent, seu confessum in Sacro Tribunali. Hi ergo non erant sine Ecclesia, Matre, ac Sede, ideoque nec absolute ordinati. Respondeo ipsos fuisse similes hodiernis Clericis patrimonialibus, quos non nisi ad certum certæ Ecclesiæ, quod gratis exequantur, ministerium ordinari permittit, & sub suspensionis reatu vagari prohibuit sacrosancta Tridentina Synodus. Hanc ipsissimam disciplinam laudat Synesius, supplicatque per Patriarcham Cyrillum mitti in executionem. Viguit illa usque ad Synodum Chalcedonensem. Per hanc, quod vacantivus istis esset nimia, & quasi insuperabilis vagandi licentia, fuit abolita, extincti omnes vacantivi Clerici, sancitumque ne quis sine

firmitate ac reali titulo deinceps ordinaretur. Sancitum fuit de solis Clericis. Vacantivos enim Episcopos Ecclesia numquam, aut longè rarissimos consecravit, ideoque reformator Canon non fuit necessarius. Ex quo videt avitam disciplinam, quam Chalcedonensis Synodus correxit, fuisse restitutam à Tridentina Synodo: Aut potius, quod Chalcedonensis correctio corruptis novissimorum temporum moribus videretur nimium ardua, permittam. An ipsam habuerit etiam Tertulliani sæculum ignoro. Quidquid sit, ille Gnosticorum Clericorum Clericos rectè arguit, quod nec Ecclesiam haberent nec Sedem, utique laudatam hic à Synesio, quæ palam est Sedes Sacri Tribunalis. Ipsos arguit, quod neque istam laxiorem servarent disciplinam.

Porrò dicta vagandi libido possedit etiam aliorum hæreticorum Episcopos & Clericos. Etiam absolute non ordinatos. Ita ad Sanctum Cyprianum Sanctus Papa Cornelius scripsit, *nescio quem hæreticum Evaristum de Episcopo jam nec laicum remansisse, Cathedra & plebis extorem, & de Ecclesia Christi exulem, per alias longè Provincias oberrare, & ipsum veritatis ac fidei naufragum factum, circa quosdam sui similes paria naufragia committare.* Addiderat & similem Ecclesiæ suæ Diaconum Nicostratum fugisse in Africam, ac de ipso rescripsit Cyprianus: *Et nunc Ecclesie desertor ac profugus, quasi mutasse sit hominem mutare regionem.* Etiam Sancti Cypriani hæreticus Diaconus Novatus per omnem Africam atque Italiam vagatus est, ipsam Romanam turbavit Ecclesiam, & primus Novatiani schisma in ipsa conflagavit. Etiam ob errores à Demetrio Episcopo damnatus Origenes, profectus est in Palæstinam, & quaeversum venenum seminavit. Et adversum similes Arii & Arianorum Episcoporum & Clericorum gyros producit sextus Canon Nicænus. Et de Valente, Mursiensis in Illyrico civitatis Episcopo & Proditore, quod in Gothico militari habitu vagaretur, & ipis etiam Italæ Ecclesiis præsumeret novos intrudere Episcopos in litteris ad Imperatorem Gratianum quæritur Synodus Aquilejensis. Et ad Nicetam Aquilejensem Episcopum scribit de Pelagianorum Clericis Magnus Papa Leo: *Relictis Ecclesiis, in quibus Clericatum aut acceperant aut receperant, instabilitate sua per diversa circumferuntur, amantes semper errare, & nunquam in Apostolico fundamento permanere.* Imitabantur Principes suos, Pelagium, Celestium, Julianum, Marcellum, Florum, Orientium, quos toto Romano orbe fuisse vagatos docent varia Romanorum Pontificum ac Imperatorum Rescripta, Actaque Synodi Ephesinæ. Post insistentem damnationem præsertim vagantur istiusmodi homines. Damnatio enim habet Divinæ in Cain sententiæ virtutem & characterem, atque ita percussos à se Episcopos & Clericos cautèratiæ conscientia tremore percellit, proscrit à Dei facie, & compellit ad toto orbe vagandum. Et hinc Imperator Gratianus suam, qua degradatum Episcopum à sola ablata Cathedra relegavit ad centum millia passuum, & alibi ubivis permittit quietè vivere, legem noluit favere hæreticis.

Avi.

Avitam exilii, & in quodpiam Romani Imperii extremum antrum deportationis penam voluit esse firmam ac inconcussam. Etiam de hæreticis scripsit ad Timotheum Apostolus. *Ex his sunt qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas, oneratas peccatis.* Hoc vitium quam maximè possedit Gnosticos, quos ad lubricarum mulierum non solummodo carnem, sed etiam crumenam captivandam scimus fuisse salacissimos. Hæc enim libido Marcum Ægyptium vagari adegit usque in Galliam Lugdunensem. Quare præsertim adversum illos noster Septimius hoc in loco loquitur.

Eandem vagandi licentiam in suis etiam Episcopis quandoque passa est Mater Ecclesia, ac semper damnavit. Etenim in sermone de Lapsis scribit S. Cyprianus: *Episcopi plurimi, quos & hortamento oportet ceteris esse & exemplo, Divina pro-*

curatione contempta, procuratores rerum secularium fieri, devotissima Cathedra, Plebe deserta, per alienas Provincias oberrantes, negotiationis questuosas mundinas aucupari. Affirmat hoc esse unum è peccatis, quibus Divina vindicta & generalem pestilentiam immiserat, & captivitatem à Barbaris, & ab Imperatore Decio crudelissimam persecutionem. Et hinc omnem istam in Episcopis & Clericis licentiam rigidissimè circumcidunt & damnant Canones Apostolici, Antiocheni, & Sardicenses. Ipsos obligant ad constantem residentiam. Quin & Baccharii, viri eruditi & Sancti, peregrinationem, licet Dei amore factam ad exemplum Abrahæ, apud Romanum Pontificem fuisse accusatam, & indignis se apologia, testatur in virorum illustrium catalogo Gennadius Massiliensis.

C A P U T XLIII.

Notata hæreticorum cum curiosis omnibus commercia.

Notata sunt etiam commercia hæreticorum cum Magis quam pluribus, cum Circulatoribus, cum Astrologis, cum Philosophis, curiositati scilicet deditis. *Quærite & invenietis*, ubique meminerunt. Adeò & de genere conversationis qualitas fidei æstimari potest. Doctrinæ judex disciplina est. Negant Deum timendum. Itaque libera sunt illis omnia & soluta. Ubi autem Deus non timetur, nisi ubi non est? Ubi Deus non est, nec veritas ulla est: Ubi veritas nulla est, meritò & talis disciplina est. At ubi Deus, ibi metus in Deum, ibi gravitas honesta, & diligentia attonita, & cura sollicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promotio emerita, & subjectio religiosa, & apparitio devota, & processio modesta, & Ecclesia unita, & Dei omnia.

S C H O L I O N.

Commercia hæreticorum cum Magis.

Doctor plura dicit in libro de Anima: *Ecce hodiè Simonis hæreticos tanta præsumptio aris extollit, ut etiam Prophetarum animas ab Inferis movere se spondeat, & credo quia mendacio possunt.* Per Simonis hæreticos intelligit omnes cujuscumque factionis Gnosticos: Quod omnes è Simonis disciplina processerint, tanquam fungi ex eadem corruptæ arboris radice. Et quidem Simon post sibi insistentem à Sancto Petro Apostolo damnationem fuit tantus egeratæ Magiæ resumptor, ut Helenam Tyriam meretricem ad ejus complementum è prostibulo emerit isto ipso pretio, quo

emere voluerat Spiritum Sanctum. Etiam de ejus discipulo Carprocrate scribit Septimius: *Carprocrates pariter Magus, pariter Fornicarius.* Et in primo contra Marcionem libro scribit de Marcionitis: *Nam & Mathematici plurimum Marcionitæ.* Confonat Sanctus Irenæus. Simonis Magiam ac dogmata amplè exponit, atque prosequitur de omni ipsius turpissima progenie: *Igitur horum mystici Sacerdotes libidinosè quidem vivunt, Magias autem perficiunt, quemadmodum potest unusquisque ipsorum. Amatoria quoque & Agogima, & qui dicuntur Paredri, & Oniropompi, & quæcumque sunt alia pæverga, apud eos studiosè exercentur.* Et in alio libro: *Super hæc arguuntur qui sunt à Simone & Carprocrate, & si qui alii virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis hominibus facientes ea quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & un-*

versa

reſa fraude plus ledentes, quam utilitatem præſtantes his, qui credunt eis in eo quod ſeducant. Nec enim cæcis poſſunt donare viſum, neque ſurdis auditum, neque omnes Dæmones effugare, præter eos qui ab ipſis immituntur: Si tamen & hoc faciunt. Neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel alia quadam parte corporis vexatos, quemadmodum ſepè evenit fieri ſecundum corporalem infirmitatem, vel earum que à foris accidunt infirmitatum bonas valetudines reſtaurare. Tantùm abſunt ab eo ut mortuum excitent, quemadmodum Dominus excitavit, & Apoſtoli per orationem. Et in ſequenti capite pergit de iſdem Erronibus: Dicentes autem ſe ex eadem circulatione cum JESU habere animas, & ſimiles ei eſſe, aliquando autem & meliores, ad opera produci que ille ad utilitatem hominum & firmitatem fecit, nihil tale nec ſimile neque ſecundùm aliquid in comparationem quod venire poſſit, perficere inveniuntur. Sed eſt aliquid faciunt per Magiam quemadmodum diximus operari, fraudulentè ſeducere nituntur inſenſatos, fructum quidem & utilitatem nullam præſtantes, in quos virtutes perficere ſe dicunt; adducentes autem pueros inveſtes, & oculos deludentes, & phanasmata oſtendentes ſtatim ceſſantia, & nequidem ſtillicidio temporis per ſeverantia, non JESU Domino noſtro, ſed Simoni Mago ſimiles oſtenduntur. Aſſerebant dari animas diverſæ ſubſtantie: Et ſuas eſſe iſta materia, ex qua fuit & Domini anima. Hinc ſibi eſſe eandem, immò majorem virtutem miraculorum. Ita pravas artes ſtuderunt operire. Etiam Ophitarum dogma exponit in ſexto contra Celſum libro Origenes, & adjungit: An Oſtentatores laticium rerum polliceantur aliquas artes Magicas, & hæc ſit Summa eorum ſapientie, nos nihil ſuper hoc habemus compertum. Numquam enim horum quicquam ſpectavimus. Et pergit in ſeptimo libro: Ophiani, aut qui ſunt horum alii ſimiles ſpectra commendant, homines Magi & impoſtores. Et de Carpocratis foeda fæce Sanctus Epiphanius: Hujus deteſtandæ diſciplinæ alumni horribilium ac teterrimorum facinorum varia genera moluntur. Nam & maleficæ artes exercent, & ad machinanda quælibet, veneficia & cantiones excogitant, velut ad philtra & amoris illecebras. Immo etiam familiares ſibi Dæmones quoſdam alliciunt, ut multiplicibus iis præſtigiis ſummam ſibi, ut ajunt, in omnia poteſtatem vindicent, ac quod cuique liberit, & quodcumque agere in animum induxerit, idipſum audeat ſuſcipere. Hoc autem eo conſilio faciunt, quod certè ſibi perſuadeant per tot & tam diverſa facinora mundi fabricatoribus Angelis, omnibusque que in mundo ſunt proſtratis atque contemptis, illorum ſe non mundi fabularum potius artiſicum poteſtatem tranſgredi, quo cœleſtem libertatem obtineant, & ſuſcipere atque evolare poſſint. Magica Gnoſticorum hæreticorum nequitia eſt omnibus nota. Sceleratos homines eò ſeducit malus intellectus Dominici mandati: Quærite, & invenietis. Per ſcleratam, & apud omne hominum genus damnatiſſimam artem tentarunt eminere ſupra ipſum Chriſtum Dominum. Et ipſius immaculatam Religionem fecerunt apud gentiles horrendum fetere; ad iſtud immiſſi à Diabo-

Fol. 300.
Fol. 318.

De genere converſationis qualitas fidei æſtimari poteſt.

Uti in libro de velandis Virginibus, ita & hic Septimius diſtinguit fidei regulam à diſciplina ſeu à morum regulis, quas Græca voce paſſim appellamus Canones. Quod ipſum affirmat, ac ex Nicæna Synodo demonſtrat in libro de Arimienſi ac Seleuciensi Synodis Sanctus Athanaſius. Laudata enim Synodus ſub alia Decretum fidei, ſub alia forma concepit Canonem Paſchalis feſtivitatis. De hoc dixit: Viſum eſt. Hoc eſt, ita nos ſtatuiſſimus & fancimus. De illo dixit: Ita credit Eccleſia Catholica. Uti que tanquam à Deo traditum. Non fidei dumtaxat ſymbolum, ſed & alia Decreta; quæ Canones appellant, iſtic fuiſſe edita, affirmat etiam Socrates. Et in litteris ad Sanctum Exuperium Tholoſæ Episcopum Sanctus Innocentius primus Pontifex ſcribit Canones eſſe vitæ & morum probabilium diſciplinam, quibus Chriſtianorum vita in ſua cuiuſque profeſſione debeat contineri. Et in Chalcedonenſi Synodo dixit Dioſcorus Patriarcha Alexandrinus: Aliud eſt deſinitio, aliud regula. Quòd deſinitio de fide ſit, regula ſeu diſciplina de moribus. Et in litteris ad Hiſtriæ Episcopos Pelagius ſecundus: Omnes novimus, quod in Synodis numquam Canones, niſi peractis definitionibus fidei, niſi perfectis Synodalibus Geſtis habeantur, ut ſervato ordine, cum priùs Synodus ad fidem corda edificet, tunc per regulas Canonum mores Eccleſiæ & actus componat.

Porrò Canones eſſe aut Apoſtolica, aut certè Apoſtolicorum Patrum Conſtituta, addit in laudata epiſtola Innocentius Pontifex, ac probat ex ſecunda Apoſtoli ad Theſſalonicenſes epiſtola: State ac tenete traditiones noſtras, quas tradidi vobis, ſive per verbum, ſive per epiſtolam. Vox, Noſtras, & vox, Tradidi, vario ſuo numero edicunt traditiones ſeu ſanctiones iſtas fuiſſe Apoſtolicæ Collegii, & Paulum ipſarum fuiſſe dumtaxat Præconem ac Executorem. Eas in litteris, per quas Dioſcori Patriarchæ degradationem Alexandrino Clero ac Imperatori Martiano retulit, Chalcedonenſis Synodus appellat Canones Divinos. Eodem modo in libellis, quos Anagapeto Pontifici adverſus Anthymum Trapezuntis Episcopum obtulerunt Conſtantinopoli, loquuntur ſecundæ Syriæ Monachi, & cuncti Episcopi Orientales. Nicænos Canones eſſe Spiritus Sancti Conſtituta affirmat in variis litteris Sanctus Leo Magnus. Et ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Episcopum, ſuum in Illyrico Vicarium, ſcribit cunctos generatim Patrum Canones eſſe Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos. Quod ipſum affirmat ſeptima Synodus, ideoque etiam appellat Divinos. Eos octava Synodus vocat ſecunda Dei eloquia, & Mandatum Domini lucidum, illuminans oculos. Et adjungit cauſam: Luci veraciter aſſimilatæ ſunt Divinorum Canonum hortationes & deborationes, ſecundum quod diſcernitur meliùs à pejori, & expediens atque proficuum

Cap. 1.
Act. 1.
Cap. 17.
Cap. 2.
Ep. 53. & 54.
Ep. 84. cap. 2.
Can. 1.
Can. 1.

ficuum ab eo quod non expedire, ſed obſeſ dignoſcitur. Addit Anaſtaſii Bibliothecarii marginale Scholion: Secunda eloquia Patrum dicit, quia Divina ſunt prima.

Et hinc ad Africæ, Galliæ, atque Hiſpaniæ Episcopos rectè ſcripſit Papa Zoſimus: Cum adverſus Statuta Patrum venit, non tantùm illorum prudentiæ atque ſententiæ, qui in ævum vitæ ſanxerunt, ſed ipſi quodammodo fidei & Catholicæ diſciplinæ, irrogatur injuria. Quid enim tam ſanctum atque venerabile eſt, quàm penitus non exorbitare ab itinere Majorum, quorum Canonica Inſtituta veluti quedam fundamenta ſunt ferendis fidei jacta ponderibus. Et ad Orientales Episcopos Symmachus Pontifex: Quando Paternarum regularum deſpiciuntur inventa, nec eorum que bene inſtituta ſunt firmitas vindicatur, hujusmodi impietates neceſſe eſt rationabilis Conſtituti, ubi omnis ſanctiſſimæ forma corrumpitur, Chriſtus impetit. Laxato Canonum fundamento ſuperpoſitum fidei pondus non poteſt non ruere. Laxatio enim iſta laxat & charitatem, per quam non ſolùm operatur fides, ſed quæ & fidem in nobis operatur. Et hinc protervi Canonum prævaricatores etiam de prava fide ſemper fuere ſuſpecti. Porrò apud Gnoſticos non hic aut ille Episcopos aut Clericus, ſed omnis ipſorum factio Apoſtolicos, hoc & proximo capite laudatos, Canones non tantùm prævaricata ſunt, ſed & exſufflavit, ac pro Patrum diſciplina induxit acephalam vivendi licentiam. Quod enim etiam Eccleſiaſtica jejunia, uti ad Deum legis ſpectantia, exſufflavent, ac inſigniter epularetur, affirmat Sanctus Epiphanius. Rectè igitur Septimius ex ipſorum converſatione præſcribit etiam fidem æſtimandam, & diſciplinam eſſe doctrinæ indicem. Vera enim Eccleſia, uti non circa fidem, ita nec circa mores poſſit à paterna, Apoſtolica præſertim, traditione deviare. Etiam Lutherani & Calviniſtæ Eccleſiaſtica jejunia, ſacros ritus, Sacramentorum cæremonias, immò & quadam Sacramenta exſufflant, rident, proſcribunt ad ſervitutem legis. Quia nempe ſunt filii Gnoſticorum.

Epist. 2. cap. 1.
Hæret. 26. cap. 5.

Negant Deum timendum.

Marcionitæ duplicem ſunt fabulati Deum, plenè bonum alterum, alterum plenè malum, ideoque iſtum diligendum tantummodò, hunc dumtaxat timendum. Hunc veteris, illum garriverunt eſſe Deum novi Teſtamenti. Quidquid timetur, credere malum. Novi Teſtamenti garriverunt adeò bonum, adeoque nullas ab ipſo irrogati pœnas, ut etiam Cain, Sodomitas, Pharaonem cum ſuis Ægyptiis, & quodvis alios à veteris Teſtamenti Deo damnatos impios blaterant ab iſto abſolutos & ſalvatos. Ita teſtatur Sanctus Irenæus, addens nos, quòd Deum timeamus, ab illis tamquam idiotas derideri. Verùm enim verò aliud eſt Deum eſſe malum, aliud eſſe juſtum. Nec ſolum malum aut ſupplicium, ſed & illum, qui hujus inſingendi legitimum

Lib. 1. cap. 29.

mam poteſtatem haber, legitime ac merito timemus. Quin & ſupplicium, dum juſtum eſt, non eſt malum. Impius enim nullibi eſt convenientiùs, quàm in pœnis. Et hinc nequaquam ſola bonitate, ſed inſuper juſtitia, etiam vindicativa, conſtare debet vera Divinitas. Qualis enim Rex, qualis Deus, qui impios non caſtiget? Quod ipſum inſiciari & ipſi non poterunt Gnoſtici, apud laudatum Irenæum aſſerentes Abel, Enoch, alioſque Patriarchas & Prophetas, ob adoratum Legis Deum ab Evangelii Deo eſſe damnatos. Iſti igitur Fabulones ſibi ſinxerunt ridiculum Divinitatis ſpectrum: Fœdum idolum. Quæ omnia validè & ſolidè noſter Septimius demonſtrat in primo ac ſecundo libro contra Marcionem. Ibidem frequenter dicit Marcionitarum Deum eſſe Deum Epicuri. Quod cap. 25. ipſum ſuprà dixit Sanctus Irenæus. Rationem dat in quinto Divinarum Inſtitutionum libro Laſtantius Firmianus: Epicuri Philoſophia nihil ad Deos pertinere cenſet, nec gratia eos tangi, nec ira moveri. Ob nulla facinora aut flagitia. Hinc non timendos.

Lib. 1. cap. 25.
Lib. 2. cap. 27.
Lib. 4. cap. 15.
Lib. 5. cap. 19.
Cap. 10.

At inquires Sodomitas, Pharaonem cum ſuis Ægyptiis, Deo rebelles in eremo Judæos, ac perditos in diluvio impios fuiſſe dumtaxat temporaliter caſtigatos, & ſervatos in vitam æternam docet etiam Robertus Cardinalis Pullus. Etiam in ſuis ad Nahum Prophetam Commentariis Sanctus Hieronymus. Ejuſdem ſententiæ fuiſſe Sanctum Auguſtinum affirmat in litteris ad Robertum Lincolnienſem Episcopum Theobaldus Stampenſis. De quo quidquid ſit, Auguſtinus in libris adverſus Parmeniam omnino ita docet de Anania & Sapphira, percuffis ab Apoſtolo Petro. Etiam de malè communicantibus, quos in prima ad Corinthios epiſtola notat Sanctus Paulus: Idcirco inter vos multi imbecilles, & dormiunt multi. Et addit: A Domino corripiamur, ut non cum hoc mundo damnemur. Item de Felice, Ruſpenſis Eccleſiæ ambitioſo Diacono, & Sancti Fulgentii Episcopi ſui peſſimo hoſte, ideoque intra annum Divinitus percuffo, ſcribit in laudati Antiftitis vita Ferrandus Diaconus Carthagenſis: Felix, & conſentiens ei Procurator deſiderunt pœnas temporalis audaciæ, quibus potens eſt Deus præparare in futuro gratiam cœleſtis indulgentiæ. An ergò tanti viri delirarunt cum Gnoſticis? Reſpondeo inter ipſos & Gnoſticos eſſe magnum chaos. Exponit illud præſatus Theobaldus: Auguſtinus dicit quod quidam ex Sodomitis ſalvati ſunt per bonam compunctionem & verum cordis gemitum. Gnoſtici cunctos ſine penitentia, Patres per finalem penitentiam dumtaxat aliquos, non à diverſo, ſed ab unico Deo vivo & vero affirmant ſalvatos. Quæ miſericors ſententia an vera ſit, nolim hic diſputare. Videatur Petrus Lombardus.

Part. 6. cap. 53.
Lib. 3. cap. 1.
Cap. 11.
Cap. 17.
Lib. 4. diſt. 15.

Libera ſunt illis omnia.

Rectè ad Anaſtaſium ſcribit Sanctus Auguſtinus: Ille eſt iniquiſſimus, quem nec pœna corporales deterrent ab immundis operibus ſordidæ voluptatibus.

Ep. 144.

Cap. 4. *Et in libro de spiritu ac littera: Ubi Sanctus non adjuvat Spiritus, inspirans pro concupiscentia mala concupiscentiam bonam, profecto lex, quam vit. bona, auget prohibendo desiderium malum, sicut aqua impetus, si in eam partem non cesset influere, vehementior fit obice opposito, cujus molem cum evertit, majori cumulo præcipitatus, violentius per prona provolvitur.* Hujus obicis solutio Marcionitas, ac præsertim Gnosticos, reddidit vario fascino & omni etiam contra naturam flagitii monstro longè sceleratissimos, atque insanos supra omnem hircum. Etenim Thyestæ in Eucharistia epulæ, & promiscua in nocturno Ecclesiæ conventu libido, de quibus novella Christi Domini Religio dudum fœtuit apud Romanum Imperium, omninò fuerunt Dogmata & Canones horum nebulonum. Bonum suum Deum blaterarunt delectari sola nostra sine operibus dilectione ac fide, nullo crimine offendi, aut moveri ad vindictam. Blasphemiarum radices sunt superius expositæ. Divini, licet dumtaxat servilis, timoris necessitatem ac variam utilitatem exposui in Dissertatione de Christiana Contritione.

Divinam Majestatem ira carere, ideoque nec timendam esse, est Epicuri & quorundam aliorum Gentilium Philosophorum dogma, ex quo ille profecit ad abnegandam omnem Divinam Providentiam. Et hinc Marcionis Deum antiqui Patres rectè dixerunt esse Deum Epicuri. Errorem insigni libro, quem de ira Dei inscripsit, refutavit Lactantius Firmianus, ac demonstravit ab ipso everti omne humanum genus. Audiamus pauca ejus verba: *Nisi cupiditates nostras Deus, qui falli non potest, coercuerit, sceleratè impieque vivemus. Spectari ergò actus nostros à Deo, non modò ad utilitatem communis vitæ attinet, sed etiam ad veritatem, quia religione justitiaque detracta, vel ad fultitiam pecudum amissa ratione degolvimur, vel ad bestiarum immanitatem: Imò verò amplius. Siquidem bestiarum sui generis animalibus parcunt. Quid erit homine truculentius, quid immitius, si dempto metu superiore vim legum aut fallere potuerit, aut contemnere? Timor igitur Dei solus est, qui custodit hominum inter se societatem, per quem vita ipsa sustinetur, munitur, gubernatur. Is autem timor auferitur, si fuerit homini persuasum, quod iræ sit expertus Deus, quem moveri, & indignari non modò, cum injusta sunt, communis utilitas, sed etiam ratio ipsa & veritas persuadet. Quod ipsum tradit etiam in aliis ejusdem libri locis.*

Nisi ubi non est.

Veram Divinitatem non sola bonitate, sed vindicativa etiam justitia constare, & duo hæc attributa nequaquam posse dividi in duos, sed in unicum Deum necessariò uniri, insigniter demonstrat Septimius in primo libro adversus Marcionem, ideoque & hic scribit apud cunctos variæ Divinitatis Fabulones non esse, hoc est, non credi, & coli verum Deum. Mendacium sibi fingunt & venerantur, omnem excedunt gen-

tilem Idololatram, ideoque apud ipsos nihil possit esse Christianæ veritatis, nihil legitimæ disciplinæ. Quod Marcionitæ & cuncti variæ Divinitatis Fabulones sibi idola fingant, sint pleni Idololatræ, ac verum Deum nec agnoscant nec colant, est supra abundè demonstratum. Volo quædam Septimii testimonia superaddere. In libro de carnis resurrectione adversus bonum Marcionis, qui nec judex nec Creator garriebatur, Deum scribit: *Ille nescio quis hæreticorum Deus, meritò non judex, non enim Deus. Meritò non Dominus, non enim Auctor. Nescio jam si Deus, qui nec Auctor, quod Deus; nec Dominus, quod Auctor.* Et in primo adversus Marcionem libro: *Deus si non unus est, non est. Quia dignum credimus non esse, quodcumque non ita fuerit, ut esse debeat.* Hinc concludit utrumque Marcionis Deum esse indignum Dei nomine. Et infra scribit: *Accedamus jam ad ipsam Dei personam, vel potius umbram & phantasma. Marcionis Deum affirmat esse confictum ab ipso phantasma, ideoque & hic dicit verum Deum non esse apud Marcionitas, atque ita non timeri.*

Gravitas honesta.

Sanctus Augustinus eruditum scripsit librum de moribus Catholicæ Ecclesiæ, alium de moribus Manichæorum. Hos profanos & omnis regulæ prævaricatores, istos demonstrat sanctos per omnia, & Recti custodes. Hinc concludit apud nos etiam rectam esse fidem, apud illos non esse. Est firma præscriptio. Eadem adversum gentiles utitur in quinto Divinarum institutionum libro Lactantius Firmianus, demonstrans gentilium spurcissimam, Christianorum vitam esse per omnia integram, atque concludens: *Cum igitur gentiles viderent se ac suos ea, quæ diximus, gerere, nostros autem nihil aliud operari, nisi æquum & bonum, poterant, si quid saperent, ex hoc intelligere, & illos qui bonum faciunt, pios esse, & se impios, qui nefanda committunt. Neque enim fieri potest, ut qui in omnibus vitæ suæ actibus non errant, in ipsa Summa errent, hoc est, in ipsa Religione, quæ verum omnium caput est. Impietas enim suscepta in eo, quod est summum, per cætera universa sequitur. Æquè fieri non potest, ut ipsi, qui errant in omni vita, non & in Religione fallantur. Quoniam pietas in summo regulam tenens tenorem suum servat & in cæteris. Ita fit ut in utraque parte de conditione rerum, quæ geruntur, qualis sit Summa ipsa noscatur. Et in sequenti capite ostendit gentilium Deos fuisse sceleratissimos homines, atque concludit: *Possuntne inter hæc justè esse homines, qui etiam si natura sint boni, ab ipsis tamen Diis erudiantur ad injustitiam? Ad placandum enim Deum, quem colas, iis rebus opus est, quibus illum gaudere ac delectari scias. Sic fit ut vitam colentium Deus pro qualitate nominis sui formet: Quoniam religiosissimus est cultus imitari. Per veram Dominus Deus, per falsam Religionem nos regit Diabolus, ideoque ut ille rectos, ita hic etiam nostros mores non potest**

test non facere pravos. Et hanc præscriptionem firmavit Constantinopolitana Synodus, inter veros Ecclesiæ characteres suo in Symbolo ponens & hunc: *Sanctam.* Non quoad singulorum vitam, sed quoad regulas morum.

Eadem præscriptione hic utitur noster Doctor. Catholicam conversationem, seu orthodoxam disciplinam à jam expositis Gnosticismis, ac aliorum Errorum moribus ostendit distare plurimum, utpotè quæ in omni nostro opere & motu exquirat non nimiam, sed honestam gravitatem, attonitam seu attentissimam cum timore ac tremore diligentiam & curam sollicitam, ne vel per ignorantiam labamur. Hæreticorum Ordinationes sine examine temerarias, nostras in Clerum adlectiones affirmat esse exploratas: *Ut potè quæ nec fierent, nec factæ firmarentur, nisi de personis per publicum examen atque Edictum exploratè probitatis. Ab hæreticis Neophytos, sæculo obstrictos, apostatas nostros; à nobis conlocari seu promoveri asseverat solos emeritos, de quibus scribit etiam in libro Apologetico: Præsertim probati quique Seniores, honorem ipsum non pretio, sed testimonio adepti. Hæreticorum vagam atque confusam, Catholicam communionem laudat esse delibèratam, seu magna cum deliberatione ab omni contagiosa persona discretam. Apud illos nullam Præsidibus reverentiam, apud nos esse subjectionem religiosam. Episcopum enim & omnem Clericum, tamquam Dei & Christi Domini Vicarios veneramus, ipsis profundius, quàm sæculi Regibus subjecti. Apud hæreticos plurima esse schismata, adeò ut schisma sit ipsi unitas; nobis esse asserit Ecclesiam unitam, & Dei omnia. Quisquis enim vel ab uno Divini ac Evangelici Dogmatis articulo deviarit, tamquam extraneus ab Ecclesia ejicitur.*

Apparitio devota.

Vox, Apparitio, est Romanæ Reipublicæ vocabulum, ac ipso in lege ad Ruffinum, Orientali Prætorio Præfectum, existente in Codice Theodosiano, utitur Magnus Imperator Theodosius: *In omnibus, qui militiæ nomen dederint, ratio est habenda meritorum, ut is potissimum priorem adipiscatur gradum qui meruerit de labore suffragium. Nec queratur, quis militavit primus, sed quis manserit in studio Apparitionis assiduus. Voces, Apparitor, Apparitio, Apparitura, frequentissimæ sunt in Jure Romano. Hinc ad Constantinopolitanam Sancti Flaviani Synodum dixit de Hæretiarum Eutyche Joannes Constantinopolitanæ Ecclesiæ Presbyter ac Defensor: *Occurrit Reverendus Presbyter, & Archi-Mandrita Eutyche cum magna multitudine militum, & Monachorum, & Præfectianorum Apparitorum subtilissimæ potestatis Præfectorum Prætorio. Præfectiani Apparitores, seu Præfectiana Apparitio erant Scipatores ac Satellites, sine quibus Prætorio Præfectus non prohibebat in publicum. Armati ipsum cingebant, apparebant illi, coram ministrabant in omni solemnitate, & item ipsum toti populo faciebant.**

Christ. Lupi Opera T. IX.

bant apparere seu eminere. Etiam Consules, Præfecti Consules, cuncti Provinciarum Rectores, & cæteri Romanæ Monarchiæ sublimes Potestates, ac ipse item Augustus Princeps habebant suam Apparituram. Hanc leges & Romani Scriptores passim appellant Domesticos aut Palatinos Protectores. Etiam dicebantur Officium, Officialis, Militia, Cohors, Cohortales. Domino enim suo ministrabant in omnibus, ac erant digesti in formam Cohortis. Huc respicit S. Joannes Evangelista: *Judas cum accepisset Cohortem.* Et S. Matthæus: *Milites Præsidis ad eum congregarunt universam Cohortem.* Hoc est, totam Præsidis Apparituram. Ad hanc enim ex officio spectabat à Stationariis, Curiosis, aut Frumentariis proditos latrones ac alios criminosos capere, custodire, deducere ad campum sceleratum. Et hinc ad ipsos dixit Dominus: *Tamquam ad Latronem existis.* Imperatorem Alexandrum, quod Tribuno quatuor, Duci sex, Legato dumtaxat decem Apparitores permiserit, laudat Ælius Lampridius. Verùm crevit factus. Etenim quod Africæ Præfectus trecentos nonaginta octo viros, Scriba decem, Scholasticos undecim; Orientis verò Comes sexcentas personas habuerit in Officium ac Apparitionem, lucet ex Codice Imperatoris Justiniani. Et hunc in sensum præsentis voce Doctor noster utitur etiam in libro Apologetico: *Aruspex mortuis apparet. Hoc est, coram ministrat. Et in libro de Monogamia: Idolis & viduitas & monogamia apparent. Hoc est, servire illis possunt & Satellitium præbere. In libro de Spectaculis Christianas aures & oculos cautè custodiendos monet, & adjungit causam: *Spiritus apparent, id est, tamquam Satellites deserviunt, oculi & aures, nec potest mundus præstari, seu custodiri, cujus Apparitores inquinantur. In secundo libro ad Nationes: Aliqua Dominatio præest, cui apparere videatur universa negotiatio mundialis. Id est, cui omnis creatura tamquam supremo Domino adsit ac ministrat. Et in libro adversus Præream Danielis Prophetæ locum sic legit: *Mille millia adstebant ei, mille centena millia apparebant ei. Nos legimus: Ministrabant ei. Et reverà totus Sanctorum Angelorum innumerabilis exercitus est domestica ac Palatina Divinæ Majestatis Apparitura. Etiam Christiana vita est & armata & officialis militia, statutus temporibus apparere debet coram Deo Optimo Maximo, si pare ipsam, ac variis modis ministrare. Ipsi Apparitio fit præsertim in Ecclesiastico conventu. Hanc Doctor noster hoc in loco laudat, asseverans esse devotam. Eandem laudat in libro Apologetico: *Coimus in cætum & congregationem, ut ad Deum, quasi manu facta, precationibus ambiamus orantes. Hac vis Deo grata est. Istius nostræ Apparitionis varias devotiones & functiones largiùs istic exponit. Et in secundo de Monachis Institutionibus libro Joannes Cassianus: *Cum solemnitates, quas illi Synaxes vocant, celebrantur conveniunt Ægyptii Monachi, tantum à cunctis silentium præbetur, ut cum in unum tam numerosa fratrum multitudo concurrat, præter illum, qui consurgens psalterium cantat in medio, nullus hominum penitus adesse videatur.* Eucharistica****

præsertim consecrationis, & collectæ per Sacerdotem orationis tempore negro tussit, oscitat, exspuit, gemit, suspirat. Hæc est antiqua totius Ecclesiæ devotio, quæ cum multis avitæ sanctimoniz aliis capitibus erat tunc contracta ad solos Monachos, apud quos nunc utinam perseveret. Divinorum in Ecclesia Officiorum tempore fabulas, risus, & omnem immodestiam durissimè insectantur omnes antiqui Patres, præsertim tamen Sanctus Joannes Chrysostomus. Videri possit Jonas Aurelianensis Episcopus in opusculis de Regia & laica institutione.

Processio modesta.

Christianos olim, præsertim fœminas, rarissimè ac modestissimè, sine superfluo vestium ornatu, processisse in publicum, docet vulgare tunc gentilis in nos dicacitatis adagium: *Ex quo facta est Christiana, pauperius incedit.* Hinc & ad Sanctam Agatham dixit Quindianus Sicilia Prætor: *Nonne te pudet nobili genere natam, humilem & servilem Christianorum vitam agere?* Hæc impropria ut Christianæ fœminæ discerent non curare, eruditissimum de ipsarum cultu librum scripsit Septimius, & istic habet de earumdem in publicum processu: *Vobis nulla causa procedendi non teretica. Aut imbecillis aliquis ex fratribus visitatur, aut Sacrificium offertur, aut Dei sermo administratur. Quidvis horum, gravitatis & sanctitatis negotium est, cui opus non sit habitu extraordinario, & composito, & soluto.* Etiam dum ex quovis humano officio paganas personas visitant, vult aliter non procedi. Eodem sensu vocem hanc usurpat in secundo ad uxorem libro: *Si procedendum eris.* Et iterum: *procedet de janua laetata.* Eandem in fœminarum processu disciplinam acerrimè urget in suo Pædagogo Sanctus Clemens Alexandrinus, addens etiam à gentilibus Lacedæmoniz aurum & floridas vestes fuisse permissas solis meretricibus. Quod fœminæ non tantum in compita & forum, sed etiam in Ecclesiâ pomposæ & ornate procederent, adeoque hanc quasi in fornicem & lupanar transmutarent, in homilia de non contemnendis Dei Ecclesiis gravissimè queritur & damnat Sanctus Joannes Chrysostomus. Avitam procedendi modestiam voluit ab illis saltem in Ecclesia servari. Eandem dum incondito zelo reparare molitur Eustatius Sebastenus in prima Armenia Archi-Episcopus, decidit in errores damnatos à Synodo Gangrensi. Erat enim Macedonianæ, cujus præsertim Episcopos & Clericos cum singulari modestia & humilitate proditiisse in publicum testatur Sanctus Gregorius Nazianzenus, hæreseos sectator & vertumnus, atque ita eandem virtutis speciem studuit in suæ factionis populum traducere. Verum non erat de semine illorum virorum, per quos est facta salus in Israel. Hanc interim procedendi modestiam aliqui volunt hic laudari à Septimio.

Verum non hanc, sed solam in Ecclesiastica apparitione fieri consuetam processionem lucidè

laudat. Ipsam in primo officiorum libro exponit Sanctus Ambrosius, asserens necio quem suspensum Clericum fuisse officio à se restitutum, cum hac tamen exceptione: *Ne unquam ipsum præiret.* Utique in solemnibus Ecclesiæ officio. Præsertim in Sacrificio. Et in litteris ad Dioscorum Alexandriæ Patriarcham scribit Magnus Papa Leo: *Possidonius Presbyter nostris processioibus atque ordinationibus frequenter interfuit, & toties ad nos missus, quid in omnibus Apostolicæ Sedis auctoritate teneremus, agnovit.* Affirmat Romanæ Ecclesiæ in Divinis officiis ritum non posse ignorari à Dioscoro, cujus Presbyter ac Legatus Possidonius frequenter cum Pontifice ad solemne Sacrificium & alia officia processisset. Et Acacium Constantinopolitanum Episcopum, multa Eutychnianistarum communcione pollutum, quod Vitalem ac Misenum, Legatos à se Episcopos, violenter coegisset secum procedere, damnavit Felix tertius. Etiam Sebastianum, suum Diaconum, quod cum Honorio Salonitano apud Dalmatas Archi-Episcopo, & per ipsum malè ordinatis Clericis processisset, atque ita ejus scabiosa communcione se ob venalitate mœdasset, Vigilus Pontifex degradavit. Diploma existat in quinta Synodo. Et cum Joanne Jejunatore, Constantinopolitano Episcopo, quod *universalis Episcopi* sibi arrogasset titulum, procedere suo Apocritario Diacono primùm Pelagius secundus, deinde Magnus Gregorius rigidissimè interdixerunt. Mandatum hoc pluribus epistolis iteravit Gregorius, & de istis scribit ad suum Diaconum ac Apocritarium Sabinianum: *Sicut tibi jam transactis epistolis scripsi, nunquam cum eo episcopo procedere præsumas.* Et in litteris ad ipsum Joannem, ac in litteris ad Eulogium Alexandrinum, ac Anastasium Patriarcham Antiochenum scribit de Antecessore suo Pelagio secundo: *Diaconum, qui juxta morem pro Responsis Ecclesiæ faciendis piissimorum Dominorum vestigiis adhibebat, cum Joanne Missarum solemnita celebrare prohibuit.* Et de Joannis uti in Cathedram, ita in superbum titulum Successore Cyriaco pergit ad Mauritium Augustum: *Cyriaci Responsales cum magno effectu suscepti. Quidquid debuit charitatis exhibui, meliusque eos, quam consuetudo prisca fuerat, honoravi, & mecum feci eos sacra Missarum solemnita celebrare. Quia sicut meus Diaconus ad exhibenda sancta mysteria illi non debet ministrare, qui elationis culpam aut commisit, aut ab aliis commissam non corrigit, ita Ministri illius in celebratione Missarum mihi adesse debuerunt, qui in superbia errorem non deciderunt.* Et Joanni Ravennæ Archi-Episcopo, inter Ecclesiæ suæ privilegia numerantibus, quod secum sui Presbyteri ac Diaconi semper Romæ in Domini Papæ obsequio procederent, & ipsum non auferrî supplicanti, respondit: *Ne credas, quod ego Ecclesiam tuam in aliquo gravari aut minui volo. Recordare in Romanarum Missarum solemnibus, ubi Ravennas Diaconus stabat, & require ubi hodie stat, & cognosces quia Ecclesiam Ravennatem honorare desidero.* Et Theophilus Iconiensis in Lycaonia, & Zacharias Tauromenensis in Sicilia Episcopus, homines Photiani, quos se in octava Synodo ostentarent Catholicos, ja-

Garuas

starunt se Romæ Nicolao Pontifici comministrasse & communicasse. Sacerdoti olim, Episcopo præsertim, Metropolita, aut Patriarchæ, solemniter celebranti, non unus tantum Diaconus & Subdiaconus cum unico assistente Presbytero & aliquot minoribus Clericis ministrabant, sed etiam omnes peregrini Episcopi, Presbyteri ac Diaconi, præsertim qui essent suorum Episcoporum aut Ecclesiarum Legati vel Apocritarii. Episcopus, Metropolita, Patriarcha advenam Episcopum, Metropolitam, Patriarcham invitabat ad offerendum suo loco & celebrandum: Patriarcha autem Metropolitas, Metropolita Episcopos dumtaxat ad sibi ministrandum in Sacrificio, & secum procedendum. Eundem honorem Episcopus deferebat peregrinis Clericis. Et quia Romæ omnium Patriarchalium ac aliarum majorum Ecclesiarum passim aderant Apocritarii aut Legati, procedebat & celebrabat passim Pontifex cum magno numero Episcoporum & Clericorum, & ipsorum quisque juxta Ecclesiæ aut gradus sui dignitatem habebat locum. Hinc Constantinopolitanæ ac Ravennatis Ecclesiæ Clericis locum quam antea digniorem fuisse à se attributum affirmat Sanctus Gregorius. Et hoc cum Papa ministerium erat integrè atque immaculatæ communcionis irrefragabile testimonium. Rectissimè appellatur processio. Ejus enim exordium seu introitus olim fuit, ac etiam nunc est solemnissima Pontificaliter ornati Episcopi cum omnibus ei ministrantibus de Basilicæ Secretario ad Altare processio, representans adorandum illius, qua Dominus noster JESUS Christus de secreto Dei Patris sinu per Incarnationem suam tamquam plurimo Sanctorum Angelorum ministerio stipatus Iponus processit in mundum, processionis mysterium. Græci semper habuerunt duplex Offertorium, & utrique addiderunt suam processionem. Ab hisce ritibus totum nostrum Sacrificium antiqua Christianitas appellavit processionem. Hanc laudat hic Septimius, affirmatque ex avita Patrum disciplina esse gravem atque modestam. Est enim nobilior pars, & quasi anima totius nostræ Ecclesiasticæ Apparituræ.

Et hinc intellige quod & quale crimen notet in sermone de Lapsis Sanctus Cyprianus: *In Sacerdotibus non Religio devota.* Decianam persecutionem affirmat fuisse Divinum peccantis Ecclesiæ flagellum, & peccatorum istorum unum fuisse, quod Sacerdotum & Clericorum in Ecclesiastica Apparitura processio non fuisset modesta facta & devota. Imitari oportet Magnum Basilium, qui laudatur tanta disciplina peregrisse Divina officia, ut ipsorum conspectu stupefactus ac terribus Imperator Valens, omnium Catholicorum Episcoporum crudelissimus propter Arij hæresim persecutor, hunc ferè solum non vexaverit, sed fuerit summè veneratus. Hinc & ministrantem sibi Diaconum, quod adstanti fœminæ fixisset oculum, degradavit idem Basilus. Et hunc ejus rigorem amplè laudat in ejus vita Sanctus Amphiloehus. Spiritus Sancti in Missæ Canonæ adventum, factamque ab ipso Eucharisticam consecrationem cognoscere ex aliquo visibili signo, Lupi Opera T. IX.

Sanctis olim Sacerdotibus, quos inter Basilus, fuit olim familiare. Istud Divinum beneficium interpolavit impudicus Diaconi oculus, ideoque degradatione fuit omnino dignus. Ab illis enim, qui ad formosas videndas facies advenant, Ecclesias verti in fornicem aut lupanar, & quemvis istiusmodi ad spectum esse istic lethale crimen, constanter affirmat Sanctus Joannes Chrysostomus. Et suum etiam Diaconum ob istud degradavit. Nescio quem Clericum, quod vagis in Ecclesia esset oculis, nunquam secum in hac Apparitura permisit procedere, ac fœdè postmodo apostatice testatur in primo Officiorum libro Sanctus Ambrosius. Martyrium, nescio cuius in Ægypto civitatis Episcopum, quod sub Divinis officiis colloquia permetteret populo; ac ipse misceret, de temeraria audacia ac Evangelii prævaricatione notat Sanctus Isidorus Pelusiotes. Ut enim adversus omnem vanum cogitatum obserato cordis officio oremus Patrem, rigidè mandat Evangelium. Quod ipsum vitium in Theophylacto Patriarcha Constantinopolitano culpatur Georgius Cedrenus. Wilderaldum Argentinensem Episcopum, quod in solemni Pontificali Missa cantaturus, *Pax vobiscum*, Henrico secundo Imperatori petulanter arrisisset, eodem die fuisse percussum à Divina Justitia, ac infeliciter extinctum, scribit in Sancti Heriberti Colonienfis Archi-Episcopi vita venerabilis Rupertus Abbas Tuitienfis. Regni sui Clerum, quod ad Divina officia, non quasi ad cœlestem Psalmodiam, sed quasi ad lulum conveniret, gravissimè arguit, ac rigidissimè reformavit Edgarus Rex Anglorum. Sanctissimum optimi Regis Edictum existat apud Alredum Abbatem Rievallensem. Rogerium Saresberiensem Episcopum, quod indevotè & præcipitanter celebraret Missam, atque ista arte ab Henrico primo Anglorum Rege meruisset Episcopatum, malè tantum perisse demonstrat Guilielmus Neubrigenfis. Etiam Bonifacium nonum Pontificem, quod submissa voce loqueretur cum Prælatibus, culpatur Theodoricus à Niem. Et inter articulos, ob quos Joannem vigesimum tertium deiecit Constantinensis Synodus, fuit & hic: *Quod Missam raro, currenter, sine devotione celebraret.* Existat Juliani Cardinalis Cæsarini doctissima pro continuando Basileensi Concilio ad Eugenium quartum Pontificem epistola, qua Germanici Cleri in Divinis etiam officiis immodestiam insigniter exponit, ac reformari exposulat, prædicens alioquin non dumtaxat confortandam Hussiticam hæresim, sed & novam, quæ Clerum furibunda ejiciat, Sectam fuscitandam. Nobilium enim Collegiorum Clerus, armis & calcibus sub ferica tunica indutus, frequentabat tunc Ecclesiam, habens cor à Deo adeo longinquum, ut ipsam nec labiis honoraret. Quam pessimam licentiam dicta Synodus rigidissimè proscripsit. Et quia Clerus nec hanc, nec laudatum auidit Cardinalem, Divina justitia Joanni Husso superponi permisit Martinum Lutherum, qui dictam prophetiam nimis adimplevit.

Ecclesia unita.

Nostre in Ecclesia Apparituræ disciplinam Septimius pergit commendare. Ab hæreticis, quos non solum cum Catechumenis suis, sed & cum aliis Sectariis ac ipsis etiam gentilibus orare in suis conventibus culpaverat, affirmat nos longissime remotos: Utpote qui solam admittamus Ecclesiam, solos Orthodoxos ac integros fideles. Quod insigniter patuit in Martyrio Sancti Babylæ Patriarchæ Antiocheni, ac ejus lucta adversus Imperatorem Numerianum: Septimius addit Ecclesiam istic non tantummodo esse solam, sed insuper, utique ad Deum Optimum Maximum exorandum, unitam. Hujus unionis vim exponit in libro apologetico: *Coinus ad Deum, quasi manu facta precatioibus ambiamus. Hac vis Deo grata est.* Et in sequenti ejusdem libri capite: *Nos, in publicis Imperii necessitatibus, jejuniis aridi, & omni continentia expressi, ab omni vitæ fruge dilati, in sacco & cinere voluntantes, invidiam cœlum tundimus, & misericordiam extorquemus.* Et in libro ad Scapulam Africæ Pro-Consulem: *Marcus Aurelius in Germanica expeditione Christianorum militum orationibus ad Deum factis, imbres in siti illa impetravit. Quando non geniculacionibus & jejunacionibus nostris etiam siccitates sunt depulsæ? Tunc & populus adclamans Deo Deorum, qui solus potens est, in Jovis nomine Deo nostro testimonium reddidit. Cæci enim gentiles invocatum à Christianis militibus Dominum opinati sunt esse suum Jovem. De qua cæca in Deum vivum & verum injuria queritur etiam in libro Apologetico. Romani exercitus extremam in Germania partem à siti & æstu, partim à barbaris necessitatem, & incertum Christianæ fulminatricis Legionis de hisce triumphum, latius referunt in Ecclesiastica historia Eusebius Casareensis, in secunda de quadraginta Martyribus oratione Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus, Paulus Orosius, in Marci Aurelii vita Julius Capitolinus, Ammianus Marcellinus, & in Dionis Epitome Joannes Xiphilinus. Nongenta septuaginta Germanorum millia Romanum, qui per quinque dies non biberat, circumcingebant exercitum, & hic cum Augusto Principe fremebat ex more in Christianos, uti Atheos, & causam tantæ calamitatis. Hinc illi Divinæ injuriæ zelo accenti segregarunt se ab exercitu corpore, & facta unitæ geniculacionis & orationis manu, Romanis pluviam & potum, igneam in barbaros cum fulminibus grandinam à Divina clementia extorserunt. Hinc palinodium cantavit Imperator Aurelius Antoninus, & solemnes de invisibili Christianorum Deo litteras scripsit ad Senatum, vetans ipsos accusari deinceps, aut ulla persecutione vexari. Exstant litteræ apud laudatum Eusebium, ipsaque in libro Apologetico laudat etiam Septimius. Ajunt id factum fuisse propè Carnutum à Legione gemina, quam Eusebius vocat Melitiam. Ipsam enim ex duabus mixtis fuisse constam affirmat præfatus Xiphili-*

nus. Postmodo ad perpetuam rei memoriam fuit appellata Legio fulminatrix. Verum ex ipsis fuisse suos quadraginta Martyres labitur Gregorius Nyssenus. Hi sunt longè juniores. Utpote passî sub Imperatore Licinio. Item legendum non est, *Carnutum*, sed *Carnuntum*. Hæc enim est civitas primæ Pannoniæ. Carnutum est in Gallia.

Communis ab unita Ecclesia orationis virtutem laudat etiam Sanctus Irenæus, asseverans suscitandorum mortuorum & aliorum miraculorum gratiam suo adhuc tempore perseverasse in Ecclesiis, ac ipsa fieri sæpissime propter aliquid necessarium, *Fraternitate universa per jejunium & supplicationem multam postulante.* Lib. 2. cap. 54. Ninivitarum jejunium & orationem laudat etiam in secunda super secundam ad Corinthios epistolam homilia Sanctus Joannes Chryostomus, & adjungit: *Persæpè Deus quasi pudore commovetur, dum multitudinem in precatioe concordem atque conspirantem cernit.* Vario id demonstrat exemplo. In quartadecima super epistolam ad Romanos ad hæc Apostoli verba, *Spiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus,* scribit: *Obscurum est hoc dictum, propterea quod multa ex iis miracula, quæ tunc ferent, fieri nunc deserint. Ea propter necesse nobis est verum illarum statum vos docere, atque ita demum aperitur erit sermo.* Inter primævas gratis datas gratias affirmat olim fuisse & spiritalè precandi Charisma, quo quis nosset quid Divina clementia se orari vellet ab Ecclesia, quid concedere, quid denegare. *Hic, inquit, obtinebat Prophetia donum, ille sapientia, ille sanitatum, ille potestatum, ille autem linguarum.* Porro una cum his omnibus erat & precum donum, quod & ipsum Spiritus dicebatur. *Quo qui præditus erat, pro plebe universa preces fundebat. Quandoquidem enim permulta cum ignoremus eorum quæ nobis conducunt, quæ nihil conducunt postulamur, accessit donum precum ad unum aliquem eorum qui tum viverent, qui quod communiter universitati Ecclesie conducebat, id tum ipse pro omnibus postulans sciret, tum alios doceret. Spiritum igitur Apostolus hic vocat tum tale donum, tum animam, quæ donum id susciperet, quæque apud eum intercederet ac gemeret. Qui enim hujusmodi gratia dignus est habitus, is magna cum animi compunctione stans, multis item cum gemitibus postulat quæ omnibus sunt usui. Cujus & nunc signum Diaconus est, pro populo preces ejus offerens. Per hocce unius donum quævis adunata Ecclesia communes suas postulationes certò obtinebat.*

Et hinc Collectam seu communem orationem dicturus Sacerdos præmittit: *Dominus vobiscum.* Et omnis populus respondet: *Et cum spiritu tuo.* Etiam de his dico: *Obscura sunt hæc, quia ipsorum radix & ratio nos deserere.* Laudata Spiritus Charismata iterum laudat in trigesima sexta super primam ad Corinthios epistolam homilia Sanctus Joannes Chryostomus, & pergit: *Sed nunc illorum donorum symbolum ac signa tantum tenemus. Nam nunc quoque duo aut tres dicimus, & vicissim, & alio tacente alius incipit. Sed hæc sunt tantum illorum signa & monumenta. Propterea quando inceperimus dicere, populus respondet, Et cum spiritu tuo, ostendens quod olim sic dicebant, non sicut*

moti sapientia, sed spiritu. Per verba, *Dominus vobiscum,* ut precum donum vel cunctis adstantibus, vel certè ipsorum quibusdam infundere dignaretur Divina benignitas, flagitabat Sacerdos, reponebatque populus id longè magis Sacerdoti, utpote qui per jam acceptum *haræ* Ordinationis Spiritum esset suis apud Deum Mediator ac Legatus, esse necessarium & convenire. Quod ipsum tradit idem Chryostomus in decima octava super secundam ad Corinthios epistolam homilia, & in prima super epistolam ad Colossenses, atque prosequitur in laudata trigesima sexta: *Ecclesia nunc est similis mulieri, quæ à veteri prosperitate excidit, & multis in locis sola tenet symbolum antiquæ felicitatis, & monium quidem solas ostendit thebas & arcus, divitiis autem est privata. Et nunc similis est Ecclesia.* Laudata Sacerdotis & populi solemnia verba erant laudati Charismatis per Apostolos instituta Symbolum. Ipsum apud nullam hæresim, apud nos verò in multis superesse Ecclesiis gloriatur in superius adducto loco Sanctus Irenæus: & ex ipso adversum omnes generatim hæreticos præscribit. Quod ipsum hoc loco agit Septimius. In libro de Ecclesiæ unitate agit & Sanctus Cyprianus: *Pacificos esse oportet Dei filios, corde mites, sermone simplices, affectione concordet, fideliter sibi unanimiter nexibus coherentes. Hæc unitas sub Apostolis olim fuit. Sic novus Creditum populus, Domini mandata custodiens, charitatem suam tenuit. Et idè efficacibus precibus orabant: Idè impetrare cum fiducia poterant, quodcumque de Domini misericordia postulabant. In nobis verò sic unitas dimiuta est, ut & largitas operationis infrastra. Hæreticis & Schismaticis ex Domini verbo, *Ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, in medio sum eorum,* paucitatem suam semper consolantibus, fatetur non multitudini, sed deprecantium unitati plurimum tribui à Divina clementia, & adjungit: *Non homines ab Ecclesia dividit, qui instituit & fecit Ecclesiam, sed exprobrans discordiam perfidis, & fidelibus pacem sua voce commendans, ostendit magis esse se cum duobus aut tribus unanimiter orantibus, quam cum dissidentibus plurimis, plusque impetrari posse concordæ paucorum prece, quam discordiosæ oratione multorum.* Affirmat hæreticos & schismaticos & cum Christo capite, & cum Catholico ejus corpore, immò & inter sese non esse unitam Ecclesiam, sed multæ divisionis confusionem, ideoque à duobus aut tribus orthodoxis, quam ab innumera ipsorum turba efficaciore orationem prodire. An Septimii tempore adhuc profuerit, & quo tempore cessarit precum Charisma, ignoro: Ipsum suo tempore cessasse palàm fatetur Sanctus Cyprianus, ac meritò deplorat Sanctus Joannes Chryostomus. Ejus tamen symbolum ad perpetuam vitæ gratiæ memoriam rectè etiamnum retinet Ecclesia. Et ipsi non sunt penitus vacua atque egena elementa. Quod posterioribus etiam temporibus*

Lib. 3. cap. 13. Apollonius ac Joannes Monachi, & alii quidam vigerint isto Charismate, docent Hermias Zozomenus, & in Lausica historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Hinc item vides varios nostri Sacrificii ritus esse Institutum Apostolicum.

Ex præsentibus Septimii verbis patet & ratio, cur communis & publica Ecclesiæ per Sacerdotem oratio passim appelletur *Collecta*. Antiquissima est ista nomenclatura. Etenim antiqua variarum Ecclesiarum, quæ Sanctos Martyres etiam in ipsis carceribus Dominicum & Collectam egisse testabantur, Acta & Scripta laudat in Carthagenensis Collationis Breviculo Sanctus Augustinus. Lib. 3. cap. 17. Ejus significatio apud varios est varia. In eruditiss ad Græcorum Euchologium Scholiis scribit Jacobus Goar: *Pro variis personis & rebus preces compositas, & in unum collectas, Græci Sy-naxes vocant, nos Collectas interpretamur.* Fol. 30. Quod ipsum in libro de Divinis officiis habet Alcuinus. Cap. 40. Flaccus. Et in libro de Ecclesiasticis observacionibus Guido Abbas Micrologus: *Sequitur oratio, quam Collectam dicunt. Èd quòd Sacerdos, qui legatione fungitur pro populo ad Dominum, omnium petitiones ea oratione colligit, atque concludat. Illæ tamen orationes specialiter Collectæ vocari videntur, quæ apud Romanos super Collectam populi sunt, dum colligitur ut procedat de una Ecclesia ad aliam, ad Stationem faciendam.* Missæ orationem distinguit à Collecta. Consonat in animæ gemma Honorius Augustodunensis: *Oratio ab orando dicitur, Collecta verò dicitur, quia sub ea populus in unum colligitur. Hæc est autem differentia inter orationem & Collectam, quòd hæc oratio vocatur, quòd ad Missam dicitur; hæc autem Collecta, quòd ad processionem in Statione super populum dicitur.* Quod ipsum in libris de sacrosancti Sacrificii ritibus probat Innocentius tertius. Hanc differentiam Hugo Victorinus negligit in opere de Ecclesiasticis Officiis: Sacrificii orationem & Collectam confundit, & sola priora Micrologi adducta verba. Et antiqua Missæ per nescio quem eruditum Anonymum expositio habet: *Hæc eadem nunc oratio, nunc Collecta dicitur. Oratio dicitur, quia bona orantur celestia venire populo; Collecta verò idèd nuncupatur, quia incipit se populus in unum colligere.* Et in Synodali sermone Petrus Blefensis: *Sacerdos orationem dirigit ad Patrem, quæ Collecta dicitur, quia tamquam Advocatus omnium orationes colligit, & desert ad Dominum.*

Authentica significatio haurienda est ex vetustiori fonte, Joanne Cassiano, in Monasticarum Institutionum libris describente antiquas Synaxes Ægyptiorum Cœnobitarum: *Cum is, qui orationem collecturus est, è terra surrexit, omnes pariter eriguntur, ita ut nullus, nec antequam inclinetur ille, genuflectere, nec cum è terra surrexerit, remorari præsumat, qui precem collegit, quam suam celebrasse credatur.* Et infra in eodem libro: *Vox Sacerdotis preces concludentis.* Et in decima octava Collatione: *Senex ut orationem colligeret, hortabatur.* In Missa aut alio quovis officio decantata per Sacerdotem oratio omnium præsentium orationes colligit & concludit ex avito Matris Ecclesiæ Instituto, atque ita rectè appellatur *Collecta*. Hinc ipsius decantatæ tempore neminem posse tussire, oscitare, spuerè, gemere, suspirare, & cunctos cum stante tunc Sacerdote debere ad ejus vocem attentos stare affirmat laudatus Cassianus. Quòd nempe ipsa sit una omnium oratio,

Lib. 1. cap. 94.

Lib. 2. cap. 27.

Lib. 2. cap. 16.

Lib. 2. cap. 7.

Cap. 10.

Cap. 11.

oratio, adeoque omnes obligentur ad ipsam cooperari. Hinc etiamnum ad ipsam omnis Clerus quandoque procurabit in genua, quandoque illat inclinatus aut erectus. Ubi precandi donum nos deseruit, adfidentem sibi Sanctum JESU Christi Spiritum non amisit Mater Ecclesia. Hinc illud ipsa utcumque supplevit: Singulis Dominicis & festiuitatibus dedit suas Missas & Orationes, hæc à toto populo dici & offerri per Sacerdotem voluit, ideoque appellari Collectas. Hinc item ipsas dicitur Sacerdos præfatur: *Dominus vobiscum*. Et populus respondet: *Et cum spiritu tuo*. Omnia sua vota in unam colligunt & concludunt precem ac personam, & avitum orandi Charisma sibi ultrò citòque apprecantur.

Privatas Missas, quidquid blaterent hodierni hæretici, semper celebravit Ecclesia. Hinc Micrologus, Honorius Augustodunensis, ac Innocentius tertius inter orationem & Collectam distinguunt, & solius publicæ Missæ orationes volunt esse Collectas. Nec sine fundamento. Privatis enim Missis non adest frequens Ecclesia, cujus orationes per Sacerdotem colligantur. Etiam ex fundamento Victorinus Hugo & Petrus Blesensis discrimen istud non probaverunt. E enim non præsentis solummodo, sed totius omnino Christiani populi vota ad cujuslibet Missæ aut alterius Sacerdotalis officii orationes jam dudum adligavit Mater Ecclesia, atque ita illæ etiam omnes sunt veraciter Collectæ. Ea est virtus communionis Sanctorum, de qua in libris de Baptismo Sanctus Augustinus: *Idem Spiritus* Lib. 8. *Sanctus peccata dimittit, qui datus est omnibus* Cap. 4. *Sanctis sibi charitate coherentibus, sive se noverint corporaliter, sive non noverint*. Ita & Mater Ecclesia omnium fidelium preces colligit & concludit. Uti apud sacram Apocalypsim Sancti Angeli plurima odoramenta in unam auream phialam, ita ministrans Sacerdos in suam vocem colligit orationes totius communionis Sanctorum. Istæ phialæ fuerunt harum vocum Sacramenta.

Attamen non est dubitandum, quin præsentis Ecclesie oratio sit longè potentior. Hinc enim de quæstionibus sibi à suo Episcopo & populo propositis scribit in sermonibus super Genesim Sanctus Joannes Chrysostronus: *Non viribus nostris confidentes, sed Antistitum precibus ac vestris omnia committentes, ad ineundum stadium nos accinximus. Tanta porrò vis est precum Ecclesie, ut licet magis muti, quam lapides essemus, penna quavis leviorum linguam nostram efficiant: Nam quemadmodum in media navis vela incidens Zephyrus sagitta velocius cymbam promovet, sic & in linguam dicentis incidens Ecclesie oratio vehementius, quam Zephyrus, sermonem promovet*. Et adversum eos, qui neglecto Ecclesie conventu se domi orare prætexebant, exclamat in homiliis ad populum Antiochenum: *Te homo decipit, & magno in errore versaris. Nam etsi domi quoque detur orandi facultas, tamen fieri non potest, ut domi tam bene ores, quam in Ecclesia, ubi tot Patres, ubi clamor felicitate excitus ad Deum immortalem, refertur. Non pariter exoras, cum solus absecras, atque tuis cum fratribus. Est enim in hoc plus aliquid: Videlicet concordia, conspiratio, co-*

pula amoris & charitatis, Sacerdotum preces. Præfunt enim eam ob rem Sacerdotes, ut populi orationes, quæ infirmiores per se sunt, validiores illas complexæ simul in cælum evehantur. Quod ipsum iidem ferè verbis repetit in homilia de oratione, atque adjungit: Propter eam Sacerdotes Præpositi sunt, ut multitudinis orationes, cum sint infirmiores, horum velut potentiorum precibus se conjungentes, pariter cum illis in cælum ascendant. Subjectæ, præsertim præsentis, multitudinis orationes Præpositi Sacerdotes colligunt, ex cunctis unam faciunt Collectam, ipsamque tamquam Legati & Mediatores Deo Omnipotenti referunt ac præsentant. Et hinc de quovis Sacerdote omnino verum est, quod de semetipso in Pontificem electo timuit, & ad quatuor Orientalis Ecclesie Patriarchas scripsit Magnus Gregorius: Quid Antistes ad Dominum, nisi pro delictis populi Lib. 1. intercessor eligitur? Qua itaque fiducia ad Deum pro Cap. 24. peccatis alienis intercessor venio, apud quem de propriis securus non sum? Si fortasse quispiam apud potentem virum, qui & sibi iratus, & mihi esset incognitus, intercessorem suum me fieri quæret, protinus responderem: Ad intercedendum venire nequeo, quia ejus notitiam ex sedula familiaritate non habeo. Si igitur rectè homo apud hominem, de quo minimè præsumpsissem, fieri intercessor erubescerem, quanta hoc audaciæ est, quod apud Deum pro populo locum intercessoris obtineo, cui familiarem me esse per vitæ meritum non agnosco? Qua in re & mihi aliud gravius formidandum. Quia sicut cuncti liquidò novimus, cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati ad deteriora animus provocatur. Et valdè pertimesco, ne commissæ mihi plebs fidelium reatus mei additamento depercat, cujus nunc usque delicta Dominus æquanimitè tolerabat.

Item hinc discordes aut inimicos inter se fideles ab Oblatione, atque etiam à Consistentia, seu arcanarum precum communionem exclusit antiqua disciplina. Quod nempe ipsorum animi esse non possent Ecclesia unita. Eodem ex fundamento vitam Cœnobicam esse anachoreticam meliorem docet in sermone de Dei & proximi amore Sanctus Basilius: *Quod ipsa etiam precatio, quæ comprecationibus caret, esse seipsa longè debilior deprehendatur*. Et de quopiam solemniter poenitente Mathematico declamat ad suum populum in sexti Psalmi Commentario Sanctus Augustinus: *Orate pro illo Christum. Prorsus hodiernam precem pro illo fundite. Scimus enim, & certi sumus, quia oratio vestra delet omnes ejus iniquitates. Dominus vobiscum*. In Flentium gradu olim constituti volutabantur in sacco & cinere ad Cleri & fidelis populi pedes, unanimem ipsorum orationem exoptulantes, qua & ab Episcopo, & à Deo optimo maximo reconciliatricis Pacis ac etiam germanæ contritionis donum consequerentur. Hanc orationem esse viduæ matris pro defuncto unico filio efficacissimas lachrymas docet in libris de Poenitentia Sanctus Ambrosius, & de ejus infallibili impetrandi virtute Augustinus vult non dubitari. Hinc addit: *Dominus vobiscum*. Avitum orandi ac impetrandi Charisma suo populo apprecatur. Et in tertio sermone de septimi mensis jejuniis scribit Magnus Leo: *Plurimum*

missima peccatorum obtineatur abolitio, quando totius Ecclesie una est oratio, & una confessio. Si enim duorum vel trium Sanctorum pio consensui omnia, quæ poposcerint, Dominus præstanda promittit, quid negabitur multorum millium plebi, unam obser-

vantiam pariter exequenti, & per unum spiritum concorditer supplicanti? Hanc omnem in sacris conventibus unitatem hic prædicat Septimius, affirmat Ecclesie necessariam, atque ita præscribit neutram apud hæreticos reperiri.

C A P U T XLIV.

Fidem nemo stuprabit, qui futuri meminertit judicii.

PRoinde hæc pressioris apud nos testimonia disciplinæ ad probationem veritatis accedunt: A qua devertere nemini expedit, qui meminertit futuri judicii, quo omnes nos necesse est apud Christi tribunal adstare, reddentes rationem, in primis ipsius fidei. Quid ergò dicent qui illam stupraverint adulterio hæretico, virginem traditam à Christo? Credo allegabunt, nihil unquam sibi ab illo, vel ab Apostolis ejus, de feris & perversis doctrinis futuris prænuntiatum, & de cavendis abominandisque præceptum. Agnoscant suam potius culpam quam illorum, qui nos tantò antè præstruxerunt: Adjicient præterea multa de auctoritate cujusque Doctoris hæretici, illos maxime doctrinæ suæ fidem confirmasse, mortuos suscitasse, debiles reformasse, futura significasse, uti meritò Apostoli crederentur. Quasi nec hoc scriptum sit, venturos multos, qui etiam virtutes maximas ederent, ad fallaciam muniendam corruptæ prædicationis. Itaque veniam merebuntur. Qui verò memores Dominicarum & Apostolicarum denuntiationum in fide integri steterint, credo de venia periclitabuntur, respondente Domino: Prænuntiaveram planè futuros fallaciæ Magistros in meo nomine, & Prophetarum, & Apostolorum etiam; & Discipulis meis eadem ad vos prædicare mandaveram; semel Evangelium, & ejusdem regulæ doctrinam Apostolis meis delegaveram: Sed quum vos non crederetis, libuit mihi postea aliquid inde mutare. Resurrectionem promiseram, etiam carnis; sed recogitavi ne implere non possem. Natum me ostenderam ex virgine; sed postea turpe mihi visum est. Patrem dixeram, qui solem & pluvias facit; sed alius me pater melior adoptavit. Prohibueram vos aurem accommodare hæreticis, sed erravi. Talia capit opinari eos qui exorbitant, & fidei veritatis periculum non cavent.

S C H O L I O N.

Pressioris disciplinæ, &c.

SAcrorum rituum & omnis Ecclesiasticæ disciplinæ pressioris observantiam apud Ecclesiam, neglectam apud hæreses & schismata vigere Doctor affirmat denuò, præscribens hunc esse firmum characterem amissæ Catholicæ veritatis. Omnem item posteriorem doctrinam repetit esse

perversam, utpotè vocum novitatem, quæ Apostolico dogmati non possit esse consanguinea. Etiam per Virginem illam, quam Dei æmulatione æmulatur, & uni viro Christo castam exhibere despondit Apostolus, rectè intelligit fidem Christianam. Uti corpore per Virginem & Spiritum Sanctum conceptus & natus est Dominus, ita per Matrem Spiritu Virginem & Deum Patrem concipitur atque renascitur omnis Christianus. Et hinc laudatam à Septimio fidem esse potius ipsam hujus Catholicæ Matris virginitatem tra-

tradit passim Sanctus Augustinus. In suis super Sancti Joannis Evangelium Tractatibus distinguit virginitatem mentis & corporis, corpore virgines asserit esse paucas in Ecclesia, atque proficitur: *Alia membra non in corpore, sed omnia in mente servant virginitatem. Quae est virginitas mentis? Integra fides, solida spes, sancta caritas.* In alio Tractatu laudat integram solummodo fidem, & adjungit: *Nullus vobis corrumpat hanc fidem, si vultis Sponsa servare castam virginitatem.* Et iterum: *Et heretici & Mathematici à serpente illo veniunt, volentes corrumpere virginitatem cordis Ecclesiae quam habet in integra fide.* Etiam aliis in locis videtur hanc virginitatem in sola fidei integritate collocare. Et certe sola perfidia videtur spiritus fornicatio, fidelium peccata videntur esse dumtaxat maculae & rugae. Et Eva, ad quam respicit Apostolus, ante datam Serpenti fidem non fuit seducta, nec cum ipso adulterata. Respondet tamen Augustinum istuc loqui non de quavis, sed de illa fide, qua Christus nobis ponitur fundamentum, quam clarum est non esse sine solida spe & sancta caritate. Et omne mortale peccatum quis ambigat esse nostri spiritus, licet non cum ipso serpente, tamen cum aliqua creatura fornicationem?

Mortuos suscitasse.

Miraculorum parationem, atque inde sui erroris auctoritatem venari est avita superbia omnium haereticorum. Etenim Spiritum Sanctum, quem ab Apostolis emere tentavit Simon Magus, fuit gratia miraculorum. Et hinc de cunctis generatim Gnosticis, qui ex ipso uti ex putrido cadavere vermes scaturierunt, scribit Sanctus Irenaeus: *Virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis facientes hominibus ea quae faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universa fraude plus laedentes, quam utilitatem praestantes his, qui credunt eis, in eo quod seducunt.* Et superius memorata ipsorum cum Circulatoribus & Magis familiaritas praesertim ambiit, licet non veritatem, saltem fucum miraculorum obtinere. Et in istos hic omnino scribit Septimius. Etiam adversus Ebionem scribit Sanctus Epiphanius: *Verum aegidum à monumento Lazarum accersere, aut alium quempiam mortuum excitare. Aut infectos lepra repurgare, caecis visum, nervorum resolutione laborantibus sanitatem, si potes, restituere. Sed ided non potes, quod infidelitate, carnisque vinculis, & legis imperfectis caeremoniis illigatus contraria illi omnia facis. Atque ut praestare maxime posses id, quod propter depravatam tuam fidem minime potes assequi, non instar Christi dico, sed neque Christi nomen ad edenda prodigia potes invocare, aut si tamen invocaveris, efficias quidquam.* Nempe Ebion ac Ebionitae omni studio gratiae hujus seu veritatem sui fucum ambiebant. Addit eadem vanitate tumuisse & Manetem: *Et quidem ad sanandum filium Regis Perfarum.* Verum hic inter illius manus excipit: *Spiravit, atque ita convicit omne praestigium.*

Et adversum Donatistas in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium declamat ad suam plebem Sanctus Augustinus: *Nemo vobis fabulas vendat, dicendo, Et Pontius fecit miraculum, & respondit ei Deus de caelo.* Et in libro de unitate Ecclesiae: *Nemo Donatista dicat ideo verum est nostrum dogma, quia illa & illa mirabilia fecit Donatus vel Pontius, vel quilibet alius, aut quia homines ad memorias Martyrum nostrorum orant & exaudiuntur, aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit vel tale visum dormiens somnavit.* Episcoporum istorum, qui partem suam Basilicas, & in ipsis Conventuum libertatem reddi impetrarunt ab Imperatore ac Apostata Juliano, Princeps erat Pontius, & hunc cum Donato Magno fuisse Thaumaturgum buccinabant Donatistae, ideoque suum dogma esse legitimum ac à Deo confirmatum. Etiam nescio quem ipsorum Presbyterum de sibi facta Angeli apparitione fuisse gloriatum, lucet ex Sancti Augustini litteris ad nobilem virum Generosum. Idem actum à Valente, Murbiensi Arianorum Episcopo, atque ita Imperatorem Constantium fuisse in ejus communione firmatum scribit in Ecclesiastica historia Sulpitius Severus. Quomodo Cyrola, Wandalarum in Africa sub Hunnerico Rege Arianus Episcopus, nescio quem pauperem, qui se caecum & ab ipso illuminandum fingeret, dolose subornaverit, multis refert in Francorum historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Verum fraus non ritatem fecit, caecus ille permanit caecus, usque dum nostris Episcopis supplex visum recuperaret. In foro item Constantinopolitano delirus senex Polychronius dum suam Monotheliticam haeresim per solemnem defuncti suscitationem confirmare tentavit, derisus ab omni populo, à sexta Synodo fuit horrendè & justè damnatus. Etiam à Joanne Calvino, dum è mortuo vivum facere tentat mendacio, è vivo factum esse mortuum testantur gravissimi Scriptores. Eandem, licet non vafritiem, tamen vanitatem notat in Luthelanis Erasmus, addens ab illis usque huc nec unum canem potuisse suscitari. Est justus Sarcaasmus. Quod tamen venerabilis Guido, Abbas Piscariensis, à suis rusticis occisum Trasmundi Comitum equum resuscitaverit, atque ita hunc ab istorum caede revocaverit, in ejusdem Cœnobii Chronico testatur Joannes Berardi.

Quaestio est, An mortuorum suscitandorum, & istiusmodi vera miracula patrandi gratia detur quandoque haereticis, aut aliis infidelibus? Partem affirmativam Doctor noster hic quasi supponit. Quin & de Apollonio Thyanenfi, homine gentili & sceleratissimo Mago, scribit in Aureliano Augusto Flavius Vopiscus: *Quid illo viro sanctius, venerabilis, antiquius, Diviniusque inter homines fuit? Ille mortuis reddidit vitam, ille multa ultra homines & fecit & dixit, quae qui vellet nosse, Graecos legat libros, qui de ejus vita sunt conscripti.* Quod illum, uti & Apulejum Madaurentem, ob patrata miracula gentiles Christo Domino pretulerint, testatur in litteris ad Sanctum Comitem Marcellinum beatus Augustinus. Et inter istos fuerunt Porphyrius, & Hierocles,

quorum Scripta memorat Lactantius Firmianus. Et de Imperatore Vespasiano, flagitiosissimo Sodomita, praeter spem ad Imperium elevato, scribit Svetonius Tranquillus: *Autoritas, & quasi majestas quadam, ut scilicet inopinato & novo adhuc Principi, deesset. Haec quoque accessit. E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro Tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudini, demonstratam à Serapide per quietem: Restitutum oculos, si inspisset; confirmatum crus, si dignaretur calce contingere. Cum vix fides esset rem ullo modo successuram, ideoque ne experiri quidem auderet, extremè hortantibus amicis, palam pro concione utrumque tentavit, nec eventus defuit. Quod ipsum in Historiarum libris confirmat Cornelius Tacitus, addens caecum istum fuisse Aegyptium, ideoque monitum à Serapide. Et de Imperatore Adriano, eorundem flagitiorum scditissimo servo, & per morbi impatientiam volente semetipsum occidere, scribit Aelius Spartianus: *Ea tempestate supervenit quaedam mulier, quae diceret somnio se monitam, ut insinuaret Adriano, ne se occideret, quod esset bene valiturus. Quod cum non fecisset, esse caecatam. Jussu tamen iterum, Adriano eadem diceret, atque genua ejus oscularetur, receptura visum, si fecisset. Quod insomnium cum impleisset, oculos recepit, cum aqua, quae in Fano erat, ex quo venerat, oculos abluisse. Venit & de Pannonia quidam natus caecus ad febrientem Adrianum, eumque contigit: Quo facto & ipse oculos recepit, & Adrianum febris reliquit.* Et de Mopso, Argonautarum Vate, defuncto circa Africam, ac ibidem sepulto, habet Ammianus Marcellinus: *Cespitè Punico lecti manes dolorum varietati medentur, plerumque sospitales.* Et Aristæum Battum, Cyrenensis in Libyca Pentapoli civitatis Conditorum ac Regem, ad Cyreni Patris preces per Apollinem fuisse à naturali balbutie liberatum affirmat Justinus. Etiam Aesculapii, Aristæi Proconnesii, Aristæi Clazomenii, Cleomedis Aftypalensis, aliorumque Gentilium miracula jactavit apud Origenem, & ex Pindaro ac Herodoto confirmavit Celsus Philosophus Epicureus, exinde concludens Dominum nostrum JESUM Christum in nullo fuisse istis majorem. Insuper alia videre possis apud Lactantium Firmianum in secundo libro Divinarum Institutionum. Idem affirmat inter Antichristi miracula fore mortuorum suscitationem. Et de istis generatim scribit in libro de unitate Ecclesiae Sanctus Augustinus: *Exaudiuntur multi, & multis modis, non solum Christiani Catholici, sed & Pagani, Judæi, & heretici, variis erroribus & superstitionibus dediti. Exaudiuntur autem vel à Spiritibus seductoribus, qui tamen nihil faciunt, nisi permittantur à Deo sublimiter atque ineffabiliter judicante quid cuique tribuendum sit, vel ab ipso Deo, vel ad poenam malitiae suae, vel ad solatium miseriae, vel ad monitionem querendae salutis aeternae. Ad ipsam verò salutem ac vitam aeternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum.* A gentilibus Scriptoribus jam memorata miracula videtur palam confirmare. In homiliis ad populum Antiochenum confirmare videtur etiam Sanctus Joannes Chryostomus: *Ethnici Daemoniorum**

arte morbos saepe curarunt, & egrotos sanitati restituerunt. Fugienda esse ejusmodi miracula demonstrat ex Deuteronomii Mandato, ac ipsum exponit: *Si Propheta quispiam surrexerit, & signum ediderit, vel mortuum excitaverit, vel mundaverit leprosum, vel debilem sanaverit, signoque edito te invitaverit ad impietatem, ne propter signum eventum obedias.* Admittit hæc omnia non semper phantasticè, sed quandoque etiam veritate fieri, atque adjungit: *Permiso ista à Deo fit ad tui explorationem, non quod Deus nesciat, sed ut discas istos etiam Demones missos facere, qui medentur.* Quae omnia repetit in sexta homilia adversum Judæos: *Si falsus Propheta possit mederi caeco, aut excitare mortuum, nec ista praestanti credideris. Quare? Ed quod Deus tentans te permisit, ut ille hoc possit. Non quod ille non nosset animum tuum, sed ut tibi probationis occasionem exhiberet, an verè diligeres Deum.* Lucidè supponit à Pseudo-Prophetis posse & illuminari caecos, & mortuos suscitari. Haereticorum in templis sanationes, expulsiões Daemoniorum, aliaque fieri miracula atque virtutes, supponit apud Sanctum Justinum Martyrem etiam Author Christianarum Questionum. Item de Pseudo-Prophetis in Dialogo cum Tryphone Judæo supponit ipse Justinus. Quomodo cuidam Judæo, qui pluries fide baptizatus etiam Paulum Constantinopolitanum Novatianensium Episcopum circum scribere tentabat, sacri Fontis aquam subtraxerit Divina Justitia, narrat Socrates, atque adjungit: *Hoc miraculum per Paulam fuit editum. Ecclesiam item fuisse ejus precibus liberatam scribit ab horrendo incendio, & concludit: Deus igitur ejus preces audivit.* Et de Eutychemo, Novatianensi itidem apud Bithynos Monacho, scribit Hermias Zozomenus: *Sanavit morbos, & facta mirabilia edidit.* Et de Ariano homine Eusebio Episcopo Emeseno: *Fertur Deus multa per ipsum edidisse miracula, uti Georgius Laodicensis testatur.* Plura sunt istius generis exempla.

Respondeo tamen nullum unquam à Paganis suscitatum mortuum, nullum veraciter caecum illuminatum, nullum germanum editum miraculum. Verissimè enim in libro Apologetico affirmat Doctor noster summa gentilium miracula esse phantasmata Castorum, aquam cribro gestatam, navem cingulo protractam, barbam tactu intrusam, caprarum & mensuram Divinationes, aliaque id genus, edita ut numina lapides crederentur, & Deus verus non quaereretur. Addit in eodem libro: *Pindarus Aesculapium canit avaritiæ merito, quia medicinam nocenter exercebat, fulmine judicatum.* Nicolaus Rigaltius rectè exponit: *Gentiles fabulantur Aesculapium adversus fata, hoc est, adversus voluntatem Jovis, mortuos quosdam, ingenti pretio captum, ad vitam revocasse.* Cuncta istiusmodi miracula Doctor provocat ad signenta. Etiam Magorum in Aegypto adversus Moysen miracula affirmat fuisse fucos Diabólicos. Alii tamen affirmant hæc fuisse veritate. Quidquid sit, Imperatoris Vespasiani miracula insigniter exponit in quarto Historiarum libro Cornelius Tacitus: *Per eos menses, quibus Vespasianus Alexandriae stans astitit statibus dies, & certa maris operie.*

Tract. 13

Tract. 8

Lib. 1. cap. 56

Her. 30. cap. 34

Her. 66. cap. 4

Tract. 13

Cap. 19

Ep. 166

Lib. 4. cap. 3

Act. 15

A. 1038

Cap. 24

Hom. 56

Qua. 5

Lib. 7. cap. 17

Lib. 12. cap. 14

Lib. 3. cap. 5

Cap. 22. 23

Cap. 14

Cap. 8

operiebatur, multa evenere miracula, quæ cælestis favor, & quedam in Vespasianum inclinatio Numinum offunderetur. Ex plebe Alexandrina quidam, oculorum tæbe notus, genua ejus advoluitur, remedium cæcitatæ exposcens gemitu, monitu Serapidis Dei, quem dedita superscriptionibus gens ante alios colit. Precabaturque Principem ut genas & oculorum orbes dignaretur respergere oris excremento. Alius manu ager, eodem Deo auctore, ut pede ac vestigio Cæsaris calcaretur, orabat. Vespasianus primò irridere, adspernari, atque illis instantibus, modò famam vanitatis metuere, modò obsecratione ipsorum & vocibus adulantium in spem induci. Postremò estimari à Medicis jubet, an talis cæcitas ac debilitas ope humana superabiles forent. Medici variè disserere. Hi non exesam vim luminis, & redituram si pel-lerentur obstantia; illi clafpos in pravum aditus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari. Id fortasse cordi Deis, & Divino ministerio Principem electum. Denique patris remediū gloriam penes Cæsarem, irriti ludibrium penes miseris fore. Igitur Vespasianus, cuncta fortunæ suæ patere ratus, nec quidquam ultra incredibile, læto ipse vultu, erecta quæ adstabat multitudine, iussa exequitur. Statim conversa ad usum manus, & cæco relaxit dies. Utrumque, qui interfuere, nunc quoque memorant, postquam nulum mendacio pretium. Palàm vides hæc sanitates Angelica arte non fuisse superiores. Florentia tunc Christianorum miracula Diabolus ista forsitan via tentavit obnubilare. Ad similia Imperatoris Adriani miracula addit Ælius Spartianus: *Quamvis Marius Maximus hæc per simulationem facta commemoret.* Et ad Apollonii Thyanenensis miracula scribit Sanctus Ildorus Pelusiotæ: *Quidam novis sermonibus homines deceperunt, Thyaneum Apollonium inducentes, qui multa plerisque in locis, tuæ habitationis causa, ut ajunt, effecerit. At nihil, quod ab ipso factum sit, ostendere possunt. Nam alioquin illi, qui nudos etiam ipsius sermones litteris mandarunt, totamque ipsius vitam accuratè conscripserunt, actiones eas, quæ vulgi sermonibus celebrantur, non omisissent. Habes autem Philostratum, qui ipsius vitam magna cura & diligentia in lucem edidit. Ex quo intellige, quàm perspicuam hujusmodi præstigiarum calumniam viri illius hostes, ut vero consentaneum est, concinnaverint.* Similem ejus apologiam habet Svidas. Quod ejus, uti viri eximie probi, imaginem in suo Larario habuerit & coluerit Alexander Severus, à Magis alienissimus Imperator, testatur Ælius Lampridius. Et uti insignem Philosophum laudat in Chronico Aurelius Cassiodorus. Vixit cum Apostolis, in prima Evangelii & nostrorum ubique miraculorum gloria. Hinc illa Adversarii nostri Gentiles per afficta Magi mendacia conati sunt offuscare.

Eadem est ratio hæreticorum. Hinc enim in Evangelio natus ille cæcus ad Judæos dixit, inauditum esse in mundo, ut quis Pseudo-Propheta sibi similem illuminaverit, ac inde conclusit Dominum nostrum JESUM Christum esse verum Prophetam. Quod ipsum & illi ipsi, qui eundem Dominum lapidare ut blasphemum voluerant à paucis diebus, ex Lazari resuscitatione concluderunt. Et nec Scribæ, nec Pharisei, nec

quis alius Doctor sciverunt aliud opponere. Et Sanctus Irenæus scribit: *Super hæc arguentur qui sunt à Simone Mago, & Carpocrate, & si qui alii virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis facientes hominibus ea quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universa fraude plus ledentes, quàm utilitatem præstantes his qui credunt eis, in eo quod seducunt. Nec enim cæcis possunt donare visum, nec surdis auditum, neque omnes Dæmones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur. Si tamen & hoc faciunt. Neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel alia quadam corporis parte vexatos, quemadmodum sæpè evenit fieri secundum corporalem infirmitatem, vel earum, quæ foris accidunt infirmitatum, bonas valetudines restaurare. Tantum absunt ab eo, ut mortuum excitent, quemadmodum Dominus excitavit, & Apostoli per orationem, & in fraternitate sæpissimè propter aliquod necessarium, ea quæ est in quoque loco Ecclesia universa postulante per jejuniū & postulationem multam, reversus est Spiritus mortui, & donatus est homo orationibus Sanctorum.* Miraculorum gratiam esse in sola Ecclesia ostendit multis, ideoque apud hæreticos reperiri sola Magi mendacia & fucos. Quæ ejus verba probavit, & suæ Historiæ inferunt Eusebius Episcopus Cæsarensis. Et supra Septimius noster edixit miraculorum virtutem esse proprium characterem Apostolatus. Et pergit in eosdem Gnosticos: *Volo igitur & virtutes eorum proferrî.* Affirmat ipsorum miracula esse mortuos è vivis, non è mortuis vivos. Et in libro de anima scribit: *Multa & adversus Apostolos Simon & Elymas Magi ediderunt miraculorum præstigia, sed plaga cæcitatæ de præstigiis non fuit. Quid novi emulatio veritatæ à spiritu immundo? Ecce hodiè, ejusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis movere se spondeant. Et credo quia mendacio possint.* Omnia ipsorum miracula amplè demonstrat esse mendacia, atque profequitur: *Sed estis quosdam revocavit in corpora Dei virtus, in documenta juris sui, non idèò communicabitur fidei & audaciæ Magorum.* Defunctorum excitationem affirmat esse Divini solius juris seu potestatis, ideoque non nisi per Christum Dominum, aut ejus Prophetas ac Apostolos posse fieri, aut impetrari. Et ad Montanum delapsus Apostolorum ac Prophetarum miracula laudat in libro de Pudicitia, & pergit in Sanctum Zephyrinum Pontificem: *Exhibe & nunc mihi, Apostolice, Propetice exempla, & quosdam Divinitatem, & vendicæ tibi remittendorum ejusmodi delictorum potestatem.* Laudatum Pontificem ob nuperam in mæchos clementiam existimabat, uti Christiani dogmatis prævaricatorem, excidisse vera Ecclesia, ideoque ab illo exigit miracula, certus ipsa ab hæretico non posse patrari. Quomodo Elias Propheta Sacerdotes Baal, ita nostri Episcopi, Clerici, aut Monachi variorum hæreticorum Episcopos, Clericos, aut monachos, necessitate cogente, provocarunt ad miraculum, & nullum unquam, nisi à sese editum, viderunt. Plurima sunt hujus generis exempla. E summis Latinæ Ecclesiæ Thaumaturgis fuit Sanctus Martinus Episcopus Turo-

Lib. 2. cap. 56.
Lib. 5. cap. 7.
Cap. 30. cap. 57.
Cap. 11.

Turonensis: At ecce ipsum, ubi Ithacianæ factioni communicavit ob humanum diem, fuisse suspensum ab ista gratia testatur in ejus vita Sanctus Sulpitius Severus. Quod nempe illa nec ad schismata derivetur. Sic apud Colchos & Iberos post rejectam Florentinæ Synodi unionem cessasse eandem testatur in opere eorum cum Latinis unione Clemens Galanus. Etiam miraculosam Paschalis luminis gratiam tunc cessasse in Hierosolymitana Ecclesia, est cunctis notum.

Verum quid ad præsentem Septimii locum? Ipsum enim in tertio libro adversus Marcionem Christi sui sine præviis Prophetarum prædicationibus repentinum adventum per sola virtutum documenta sufficenter probari volentem, acriter confirmat: *At ego nego solam hanc illi speciem ad testimonium competisse, quam & ipse postmodum exauhoravit. Si quidem edicens multos venturos, & signa facturos, & virtutes magnas edituros, aversionem etiam Electorum, nec idèò tamen admittendos, temerariam signorum & virtutum fidem ostendit ut etiam apud Pseudo-Prophetas facillimam.* Et scelerato Hierocli, qui Christi Domini miracula Apollonii Thyaniæ miraculis æquabat, ideoque illa non esse firmum prætextum à nobis in Christo Divinitatis argumentum blaterabat, respondet Lactantius Firmianus: *Disce igitur, si quid tibi cordis est, non solum idcirco à nobis Deum creditum Christum; quia mirabilia fecit, verum etiam quia videmus in eo facta esse omnia, quæ nobis annuntiata sunt vaticinio Prophetarum.* Pluribus demonstrat miracula esse magna & magni faciendæ, atamen non ipsa, sed utriusque Testamenti consensum, & Prophetarum adimpletionem esse palmare fidei nostræ firmamentum. Quod ipsum constanter tradit & alii Patres.

Respondeo hæc exponi insigniter à S. Augustino, scribente in Factum Manicheum: *Unde hoc existis? Unde confiditis? Scripturas tanta auctoritate firmatas, commendatasque respicistis, miracula non factis: Quæ si faceretis, etiam ipsa in vobis cavemus, præstruente nos Domino, & dicente, Exurgent Pseudo-Christi & Pseudo-Propheta, & facient signa & prodigia multa, ut fallant, si fieri potest, etiam Electos.* Sola miracula vult non esse plenum recti dogmatis testimonium. Hinc suadet scrupulosè non quærendum, quæ & qualia patrare possint hæretici, quod constet ipsos, qualiacumque aut quantacumque quavis virtute patrarent, cavendos esse ac detestandos. Etiam Celso, Christi Domini miracula uti magica, ideoque & inepta rectæ prædicationis testimonia calumnianti, Origenes respondit de ipsis, ut ad utilem hominum institutionem, & legitimam doctrinæ confirmationem sint efficacia, prius disquirendum, à quo rectè patrentur, ne alioquin damnemus omnia, vel omnia comprobemus. Lucidè supponit Divinam Majestatem Pseudo-Prophetis ad vera Miracula non cooperari. Etiam Sanctus Joannes Chrysofomus dumtaxat vult Hæreticorum, licet excitarent mortuos, prædicationibus non credendum. Per Hermiam Zozenum pro Eusebio Emiseno laudata Georgii Laodicensis fides est nullius ponderis. Hunc enim Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyterum fuisse non solummodo ob

Arii patrociniū, sed & ob alia crimina degradatum à Sancto suo Patriarcha Alexandro, & ob pertinacem dictæ hæreseos tutelam postmodò intrusum in Sedem Laodicensem, testatur Sanctus Athanasius. Socrates fuit homo Novatianensis: Hinc & ejus pro Paulo suæ Sectæ Episcopo testimonium est infirmum. Hæretici hanc virtutem non ambiunt, nisi ob turpem quæstum, popularem gloriam, aut erroris sui firmitatem, ad quæ Divinam bonitatem cooperari non posse supponit in adducto superius loco Sanctus Irenæus, & in quinta decima Collatione demonstrat Joannes Cassianus. Hinc & ab Anti-Christo, omnium hæreticorum Principe, non nisi Diabolica edenda miracula affirmat in libris de Dei civitate Sanctus Augustinus.

Quo igitur sensu idem Augustinus in libro de unitate Ecclesiæ affirmat non solum hæreticos, sed insuper Judæos & Paganos quandoque à Deo exaudiri etiam ad gratias curationum? Quin & post laudata, quæ apud nos sunt, frequentissima miracula adjungit: *Quæcumque talia in Catholica sunt, idèò sunt approbanda, quia in Catholica sunt, non idèò ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea sunt.* Videtur cum Tertulliano affirmare, quòd solæ jam valeant Canonice litteræ, & cuncta miracula sint à Christo Domino exautho-rata. Respondeo, aliud esse hæreticos à Domino Deo exaudiri ad faciendas, aliud ipsos exaudiri ad accipiendas gratias sanitatum. Solum postremum Augustinus asserit, & dat causam dicens id fieri, vel ad poenam malitiæ vel ad solatium miseriæ, vel ad monitionem salutis æternæ. Loquitur cum Tertulliano, qui & ipse in libro de Anima laudat ac enumerat Ecclesiæ miracula, atque adjungit: *Si & apud Ethnicos tale quid traditur, ubique Deus potestatis suæ signa proponit, suis in solatium, extraneis in testimonium.* Neuter miracula, sed dumtaxat vidua, seu à Christiana vita, ac præsertim à recto dogmate destituta miracula affirmat à Christo Domino exautho-rata. Alludunt ad vigesimum quartum S. Matthæi caput, ubi fallacia Anti-Christorum prodigia Christi Dominus monuit vitanda. Quæ omnia apud S. Justinum Martyrem tradit etiam Christianarum Quæstionum Author, insigniter ostendens istiusmodi miracula nullatenus esse confirmationem hæretici erroris.

Rem insignem in septimo historiæ libro refert Paulus Orosius. Affirmat Sanctum Petrum Apostolum sub Claudio Imperatoris exordio venisse Romam, ac isthic fundasse Ecclesiam, atque adjungit: *Accidit eodem tempore præsentis gratiæ Dei grande miraculum. Si quidem Furius Camillus Scribonianus, Dalmatiæ Legatus, bellum civile molitus, Legiones multas forrissimasque ad Sacramenti mutationem pellexerat. Itaque die dicto ut in unum undique ad novum Imperatorem conveniretur, neque Aquile ornari, neque convelli quoquo modo signa movere poterunt. Exercitus tanta & tam inusitata miraculi fide motus, & conversus in penitentiam, Scribonianum quinto statim die destitutum interfecit, seseque Sacramento prioris militiæ contulit. Tristius ac perniciosius urbi Romæ nihil unquam fuisse quàm bella civilia, satis notum est. Ita-*

Cap. 1.
Cap. 25.
Cap. 51.

que propter adventum Apostoli Petri, & tenera Christianorum germina, vixdum adhuc pauca ad sanctæ fidei professionem erumpentia, hanc exorientem tyrannidem & consurgens istud civile bellum neget quisquam Divinitus esse compressum, qui præteritis temporibus de compressione civilium bellorum simile probavit exemplum.

Etiam primam in nos ab Imperatore Nerone motam persecutionem, ac ejus mortem subsecuta bella civilia exponit idem Orosius, atque subiungit: *Luit Roma cædibus Principum, excitatisque civilibus bellis recentes Christianæ Religionis injurias, & signa Legionum illa, quæ sub adventu in urbem Petri Apostoli Divinitus coercita, convelli nullo modo ad excitandum civile bellum valuerant, quod per Scribonianum parabatur, Petro in Urbe interfecto, & Christianis pœnarum diversitate lanatis, toto se orbe solverunt.* Divina Benignitas Gentiles Romanos ob latentis in Urbe Petri merita honoravit, & custodivit amplissimo miraculo. Ita ob occulta aliorum Sanctorum merita possit egisse etiam in aliis apud Gentiles miraculis. Ista benignitas in omne humanum genus se semper effudit, quod quam maximè cœpit esse verum Christianis temporibus. Etenim clades & calamitates, quibus statim ab Adami lapsu humanum genus fuit semper obnoxium, ante ista tempora fuerunt longè acerbiores & plures, & laudatus Orosius edidit causam: *Quia adhuc per universum mundum nulla erat Ecclesia, quæ interventu fidelium precum meritis mundi pœnas, justumque judicium Dei, exorata ipsius clementia temperaret.* Et de statim præter morem extinctis, licet horrendis, post Neronis mortem civilibus bellis adjungit: *Jam enim erat Romæ, quamvis persecutione vexata, Ecclesia, quæ Judæi omnium Christo pro inimicis & persecutoribus supplicaret.* Hæ supplicationes possint etiam Gentilibus impetrasse miracula. Hujus impetrationis modum & ordinem & Gentiles & ipsi etiam impetratores fideles possint ignorasse. Divina in humanum genus providentia est longè secretissima.

Quasi nec hoc scriptum sit, venturos multos, &c.

Doctor pergit firmare, quòd qualicumque hæreticorum miracula sint nobis non attendenda, sed sola irrefragabilis, quæ omnis hujus libri fundamentum est, præscriptio: *Quidquid in Dogmate est posterius, est & falsum.* Quævis doctrinas seras affirmat esse perveras. Et omnem, qui neglecta hac præscriptione attenderit ad ista miracula, affirmat inexcusabilem, ac apud Divinam Justitiam indignum omni venia. Et adjungit causam: *Credo allegabunt, nihil unquam sibi ab illo vel ab Apostolis ejus de seris & perveris doctrinis futuris prænuntiatum, & de cavendis abominandisque præceptum.* Agnoscant suam potius culpam, quam illorum, qui nos tantò ante præstruxerunt. Doctor affirmat istam præscriptionem nobis esse non à solis Apostolis traditam, sed & ab ipso Domino: *Ejus adversum nascituram quovis tem-*

pore hæreses necessitatem esse prædictam, usum præceptum atque inculcatum. Hinc ab ejus neglectoribus non posse accusari Christum Dominum aut Apostolos, sed omnem culpam esse ipsorum. Etiam purgari non posse per qualicumque Hæresiarcharum miracula. Hæc verba, *Itaque veniam merebuntur,* sunt acerba in istorum miraculorum Sæctatores ironia. Eandem continent cuncta sequentia. Rodunt Marcionitas, & omnem Gnosticorum sæcem, qui impudoratè blaterabant non solummodo omnem usque ad suas blasphemias fabulas Ecclesiam credidisse perperam, sed & ipsum Christum Dominum devia per fallaciam aut imperitiam prædicasse. Blaterabant se & Christo Domino, & ipso etiam Demiurgo sapientiores. Ita est supra demonstratum.

Sed alius me Pater melior adoptavit.

Est durus, sed verus sarcasmus in Marcionitas, qui Christum Dominum cogunt, ut sibi ipsi in sua prædicatione contradixerit. Etenim ille palam prædicavit se Dei Creatoris Filium, veram sibi adscripsit carnem, ac in ipsa veram mortem, promisit veram carnis resurrectionem: Illi autem ipsum cogunt ad horum omnium palinodiam. Insuper ipsum cogunt ut istius melioris Dei sit non naturalis filius, sed dumtaxat adoptivus. Adoptionis naturam insigniter ex Sancto Augustino exponit Beatus Alcuinus Flaccus in primo libro contra Elipandum Archi-Episcopum Toletanum: *Beatus Augustinus in disputatione, quam habuit cum Feliciano quodam Ariane Sæctæ defensore, discrevit ita dicens; Filiorum alii sunt adoptivi, naturales alii. Hi quia geniti, ab initio semper filii, ac proprii sunt. Illi primò alieni, post filii: Cum per adoptionem in familiam videntur adscisci.* Affirmat adoptionem esse gratuitam Extranei assumptionem in digniore familiam ac filiationem. Hinc adoptandus debet renuntiare prioribus natalibus. Antiquum ejus ritum producit in opere de sacro bello Venerabilis Guibertus, Abbas Sanctæ Mariæ Centulensis, agens de Comitibus Balduini adoptione in filium & successorem Principis Edeffeni: *Adoptionis pro gentis consuetudine dicitur fuisse talis modus. Intra lineam interulam, quam nos vocamus camisiam, Princeps Balduinum nudum faciens intrare, sibi adstrinxit: Et hæc omnia osculo libato firmavit. Idem & mulier postmodum fecit. Sic ab utroque est in filium adoptatus.* Adoptandus ita profitebatur se pristino generi, ac ejus omnibus ex integro valedicere. Est antiquus mos Romani Imperii. Etenim Edessa usque tunc & Romana & Christiana manserat, numquam pervasa à Saracenis aut Turcis. Et hæc forsitan est rationum una, ob quas avita disciplina jussit Baptismales Renuntiationes in interula fieri, Baptisma suscipi à naturaliter nudo. Quòd nempe illic mutemur Parentes, ac ex servili & damnata Adami familia, ac filiatione adoptemur in Christi Domini ac Dei Patris liberam atque Divinam. Etenim plu-

plures ritus primitiva Ecclesia est mutuata à Romano Imperio. Quidquid sit, hoc item in loco Septimius insigniter proficitur adoptionem adversari Christo Domino, atque ita subvertit errorem Theodori Mopsuestensis, Hæresiarchæ Nestorii, Elipandi Toletani Episcopi, ac Felicis Urgelitani. Hispania quintam Synodum, ac præsertim istius Theodori damnationem admitte-

re numquam voluit: Hinc Synodus, quæ nobis est sexta, ipsi olim fuit quinta. Ea de causa quidam Sancti Toletanorum Antistites videntur sacrosanctis Missarum ritibus adoptionis dogma inseruisse. Videntur emulati fuisse Facundi Hermianensis Episcopi pro ista Theodori phrasi apologiam. Rei series suo loco exponetur.

C A P U T XLV.

Generalia expedita sunt, promissa specialia.

Sed nunc quidem generaliter actum est à nobis adversus hæreses somnes, certis, & justis, & necessariis præscriptionibus repellendas à conlatione Scripturarum. De reliquo, si Dei gratia annuerit, etiam specialiter quibusdam respondebimus. Hæc in fide veritatis legentibus pax & gratia Domini nostri *JESU* Christi in æternum.

S C H O L I O N.

Conlatione Scripturarum, &c.

EX his verbis lucet hujus aurei libelli scopum esse, ut ostendat hæreticos non esse admitte-ndos ad nobiscum è sacris litteris disputandum. Etenim à Matre Ecclesia, unica istius Divini Depositi custode atque authentica expositrice, exciderunt per apostasiam, à Deo devii errant, ideoque dumtaxat corripiendi sunt ad reditum, & ob non redeundi contumaciam condemnandi. Et hic quidem est hujus libelli finis. Ita notat & antiquissimus Codex Sancti Agobardi Archi-Episcopi Lugdunensis. Sequentia capita esse spuria, & sub Septimii nomine conficta, liquet ex variis. Primò, stylus nihil habet Tertulliani. Secundò, cum Sancto Epiphano faciunt Marcio-

nem Episcopi filium, & nescio cujus virginis stupratorem. Quæ nusquam dixit Septimius, ac videtur ignorasse. Tertio, istorum capitum Author suum exordium mutuatus est ex hisce Sancti Hieronymi verbis in libro contra Luciferianos: *Taceo de Judæismi hæreticis, qui ante adventum Christi Legem traditam dissiparunt. Quod Dositheus, Samaritanorum Princeps, Prophetas repudiavit. Quod Sadducei, ex illius radice nascentes, etiam Resurrectionem carnis negaverunt. Quod Pharisei, à Judæis divisi propter quasdam observationes superfluas, nomen quoque à dissidio susceperunt. Quod Herodiani Herodem Regem suscipere pro Christo. Ad eos venio hæreticos, qui Evangelium laniaverunt.* Plura habet manifestè desumpta ex eodem libro. Nempe Tertulliani stylum & dogmata in multis emulatus fuit Sanctus Hieronymus, ideoque jam dicta ejus omnia, quo scopo & spiritu nescio, iste Author transcripsit. Erudita hæc tamen sunt, & lectu digna.

FINIS TOMI NONI.

Ad majorem Dei, ac omnium Sanctorum gloriam.

INDEX RERUM, ET VERBORUM.

A

Abbatissæ Græcorum, Monialium suarum
Constitutiones voluerunt audire. Pag. 36. 1.
Abbatissæ quædam malè attentantes consecrationem
Virginum. *ibid.* 2. Causæ cur id attentaverint.
ibid.
Absolutio hæreticis semper concessa. 248. 2.
Absolutio Mœchiz olim denegata. 246. 2. Quibusdam
in casibus fuit miserationi, ac dispensationi locus.
ibid. Rigida illa erga Mœchos disciplina viguit in
Ecclesia Romana, Asiatica, Gallica, Africana, Hispana,
Pontica, &c. *ibid.*
Achazæ Ecclesiæ spectat ad Romanum Patriarchatum.
138. 1.
Acta Apostolorum non admittunt Marcionitæ.
217. 2. 221. 1.
Adamitum hæresis. 11. 2. Uxores communes sanciunt,
& publicam Venerem vocant *Mysticam communionem*.
ibid.
Adoptio quid? 382. 2.
Adrianus Imperator patravergine vera miracula?
378. 2. 379. 2.
Æones quid sint apud Valentinianos? 106. 1.
Utrâ habeant originem quærent Valentiniani.
115. 1.
Africana Ecclesiæ est antiquissima. 285. 2. Fuit
ante Agrippinum. *ibid.* Spectat ad Patriarchatum
Romanum. 286. 1.
Africæ familiare sacre Scripturæ litteram detorque-
re. 98. 1.
Agellius Primas Novatianensium nudis incessit
pedibus, unica, & vili tunica contentus. 65. 2.
Albigenses Scripturas truncant. 171. 2.
Aletensis Episcopi sententia, quod nimius honor
impendatur Diabolo, si per Presbyteros fiant
Exorcismi. 348. 1. Rejicitur ea doctrina tamquam
repugnans moribus omnium sub cælo Ecclesiarum.
ibid.
Alexandrina Sedes Apostolica Cathedra, quod
illam Sanctus Marcus Vicario Sancti Petri nomine
fundaverit. 192. 2.
Alexius Comnenus amplissima Doctoribus è publico
dedit stipendia. 46. 2.
Sanctus Ambrosius natus Treviris, adeoque Belgæ.
44. 1. Arianae Sanctimonialis in illum patrata
audacia. *ibid.* 2.
Anabaptistarum hypocrisis. 66. 2.
Anacleus, fueritne consecratus Episcopus Romanus
ante Sanctum Clementem? 264. 1.
Ananias, & Sapphira juxta Augustinum salvati.
369. 2.
Animales in Ecclesia, si priusquam spirituales
siant, ex hac vita rapiuntur, per Sacramenti
sanctitatem custodiantur. 56. 2.

Animam interire, qui dicant? 110. 2. & seq.
Arabes asserunt hominum animos unâ cum
corporibus mori & tempore resurrectionis vi-
tam denuò recuperaturos. *ibid.* Epicuri de
mortalitate animæ sententia. 111. 1.
Anti-Christi plurimi. 67. 1.
Anti-Christus non nisi diabolica edet miracula.
381. 1.
Anti-Christus principalis futurus est homo singu-
laris. 67. 2. Ejus duo characteres, blasphemum
dogma, & tyranni potestas. 75. 1.
Sanctus Antonius Cœnobita primus induxit.
246. 1. Solam Ægyptiacam linguam noverat.
187. 2.
Apelles, cujus mentionem facit Apostolus ad
Romanos, fuit Smyrnæ Episcopus ante Poly-
carpum. 263. 2.
Apelles primus Marcionis Apostata. 249. 1. Ejus
errores. 249. 2. De Deo igneo sententia. 113. 2.
In carnem lapsus à Marcione se separavit.
250. 2. Articuli in quibus Marcionem dese-
ruit. *ibid.* & seq. Inestatur libros veteris Testa-
menti. 251. 1. Agnoscit Deum, qui licet
quædam creavit, nullius tamen curam gerat.
ibid. 2. Admittit veram in Christo carnem,
sed sumptam ex elementis. *ibid.*
Apocalypsis liber, sitne Canonicus? 272. 2. &
seq. Quis ejus Author? *ibid.*
Apocrypha Scriptura, quæ vocetur? 175. 2. & seq.
Apollinaristarum superbia. 340. 1.
Sanctus Apollonius Scripserit nobilissimus fidem
suo sanguine sigillavit. 190. 2.
Apollonius Thyaneus patravergine vera miracu-
la? 378. 2.
Apophoretum quid? 42. 2. Missum in virginum
consecratione. *ibid.*
Apostatæ nostri statim apud hæreticos promoti.
353. 1. 2.
Apostolatus est Spiritus Sancti plenitudo. 181. 1.
Est spiritualis Magistratus, seu Consulatus.
181. 1. 2. Requirit immediatam à Christo Do-
mino vocationem, & familiarem cum ipso ha-
bitationem. 182. 2. & seq. 185. 1. 210. 2. Apo-
stolos M. Antonius de Dominis malè garric so-
lo ministerio præfedisit. 184. 1.
Apostolatus Prophetia major. 181. 2. 184. 2.
Apostoli an fuerint Cardinales singularium Ec-
clesiarum Episcopi? 261. 2. & seq. Verus est
solum Petrum, & Jacobum fuisse Cardinalem
Episcopum singularis Ecclesiæ. 262. 2.
Apostolica Cathedra, & Apostolica Ecclesiæ plu-
rimùm differunt. 192. 2.
Apostolica Sedes, Romana Ecclesiæ, omnium
radicatorum & radicem radix. 89. 1. Ab Ari-
anis circumscripta. 62. 1. A Pelagianis, à
Montanistis, & à Vitali Apollinarista. 63. 2.

Vide Sanctus Petrus.
Apostolicæ Ecclesiæ, quænam dicantur? 194. 2.
Apostoli duodecim annis à morte Christi per
Judæam & vicinas Provincias fundant Eccle-
sias. 190. 2. 192. 1.
Apostoli in erigenda Hierarchia sunt secuti for-
mam Romanæ Monarchiæ. 191. 2. 192. 2.
Apostoli non alia docuerunt secreto, quàm pub-
licè. 227. & seq. Proprium id hæreticis,
non Catholicis. 227. 2. Apostoli sine timore
prædicaverunt omnem veritatem. 234. 1.
Apostoli non per linguarum Charisma, sed per
directam à Spiritu Sancto fortitionem acceperunt
suæ prædicationis Provincias. 190. 2.
Apostoli omnium Gentium linguis locuti. 186. 2.
& seq. Charisma illud in alios fideles traduxerunt.
ibid. Plurium linguarum peritia olim
valde rara. 186. 1.
Apostoli plenè de omnibus à Christo instructi.
209. Ante Spiritus Sancti donationem com-
plura ignoraverunt. 215. 1. Patrem filio ma-
jorem crediderunt. *ibid.* Post acceptum Spiritum
Sanctum nihil ignorarunt eorum, quæ
scire, & posse eos oportebat. 216. 2. Huma-
narum disputationum imperiti, etiam accepto
Spiritu Sancto. *ibid.* Ratio cur ita factum sit.
217. 1.
Apostolorum Chorus diversis personis constat,
non doctrina. 211. 2.
Apostolorum quatuor genera. 255. 2.
Apostolum, qui se affirmat, missionem prober.
255. 1. ut novi creentur Apostoli, opus est
novo Christo. *ibid.*
Apparitio, Apparitor, Apparitura, quid signifi-
cent? 371. 1. 2.
Apulejus Madaurensis, an vera miracula patra-
verit? 378. 2.
Aquariorum exordium. 308. 1.
Aquilensis Ecclesiæ à Sancto Barnaba fundata.
143. 2.
Archi-Præful. Vox est primis Ecclesiæ temporibus
recentior. 263. 2.
Archontici hæretici Apocryphos quosdam libros
confinxerunt. 174. 1.
Ariani Apostolicam Sedem circumscribunt. 62. 1.
Liberium Pontificem sibi adungere studue-
runt. 89. 2.
Ariani inter se divisi, & Cadmæi fratres. 62. 1.
Ariani sub orthodoxis vocabibus dogmata sua tege-
re conantur. 62. 1. & seq. Falsant Scripturas
Divinas. 143. 2.
Arianorum æmulata fanitas. 66. 1. & seq.
Ariminensis Synodus per Ursacium & Valentem
ita circumscripta, ut ingemiscens postea ter-
rarum orbis fuerit miratus se Arianum. 63. 2.
Aristotelis Dialecticæ artifex fruendi, & de-
struendi, versipellis in sententiis, coacta in
conjecturis, dura in argumentis, operaria
contentionum, molesta etiam sibi ipsi, omnia
retroactans, ne quid omninò tractaverit. 101. 2.
Gnosticorum blasphemias adjuvat. 115. 2. Eam
Epiphanius *virus Aristotelis* appellat. 117. 1.
Aristotelis Philosophia Parisiis doceri prohibita.
116. 2. Varii Authores notati, quod ejus Dia-
lecticæ nimium tribuerent. *ibid.*
Christ. Lupi Opera T. IX.

Arius septingentas Virgines in hæresim solus se-
ducit. 29. 1.
Audientes. Gradus secundus Catechumenorum.
342. 2. Instruebantur de Divina substantia,
ac providentia. *ibid.* Admissi ad publicum in
Ecclesia verbum. *ibid.*
Augustini Dialecticæ Parisiis olim prælecta. 116. 2.
Expedit illam refumi in scholas. *ibid.*
Augustini singulare studium, ut illustres è Do-
nati parte personas ad Catholicam Ecclesiam
reduceret. 52. 1.
Augustini tempore & opera Africana Ecclesiæ
cœpit virorum & virginum Cœnobita, quæ
antè ignorabat, agnoscere. 41. 1.
Augustini tomus decimus indiget magna revisio-
ne, atque correctione. 143. 2.
Augustinus à Semipelagianis, & calumniosis Gal-
lis perperam accusatus. 16. 2. Item à Genna-
dio Massiliensi de resurrectione Abortivorum.
112. 1. Culpatur, sed malè, quod Baptismi
mysterium suis scriptis enuntiasset. 330. 2.
Augustinus censet disputationis cum hæreticis
nullum esse fructum. 178. 2.
Augustinus ex tempore contra Manichæos decla-
mat. 322. 1.
Augustinus titulo *Apostoli* condecoratus. 184. 2.
Est titulus nimium eminens. *ibid.*
Auctoritas. Ex Romano jure vox desumpta.
quid significet? 315. 1. Est suffragii Præro-
gativa. *ibid.*
Auctoritas. Tertulliano significat originem. 285. 1.

B

Babylas Imperatorem Numerianum à Dei
templo exegit, & Episcopalem libertatem
suo sanguine obsignavit. 326. 2. 374. 1.
Babylonis nomine, quid intellexerit Sanctus
Petrus? 190. 2. Petrus à Marca intellexit Ba-
bylonem Assyriorum. 191. 1. Opinio sus-
pecta est. *ibid.*
Baptismus acceptus sine noticia Symboli, valet
quidem, sed tamen est informis. 156. 1.
Quomodo Eunuchus Candacis Reginæ, &
aliquot Judæorum millia Symboli notitiam ac-
ceperint, priusquam baptizarentur. 157. 2.
158. 1.
Baptismus datus à muliere est validus. 349. 2.
Dissentit Tertullianus. 349. 1.
Baptismus extraneis olim non enuntiandus. 330. 1.
Augustinus culpatus, licet immerito, quod
Baptismum istis scriptis enuntiasset. *ibid.*
Baptismus, non semel, sed tertio apud Marcio-
nitas collatus. 246. 2.
Baptismus Paganorum ad imitationem Catho-
licorum. 306. 1. Valere dicunt ad purgatio-
nem animarum suarum. 306. 2.
Baptismus præparat, ac imbuat nos ad legitimum
interpretandæ Scripturæ donum. 123. 1.
Baptismus Tertulliano dicitur *Tinctio*. 184. 1. Ju-
lianus ab Augustino reprehensus, quod utere-
tur voce, *Perfuso*. *ibid.*
Baptizandi olim intrabant fontem naturaliter nu-
di. 24. 1. Apud Græcos ungebantur toto cor-
pore. *ibid.*

Baptizare non posse hæreticos existimasse videtur Optatus Milevitanus 335. 1. Item vulgares Apostolorum Canones, Auctor Apostolicarum Constitutionum, & Sanctus Basilius. *ibid.* Etiam Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus juvenis, sed revocat senex. 335. 2.

Baptizari quomodo debeant muti & surdi. 159. 1.

Baptizati singulare cum Deo pactum ineunt de subeundo martyrio. 298. 2.

Sanctus Barnabas fundavit Ecclesiam Mediolanensem. 139. 2.

Basilienfis Synodus non tantum Spiritu Sancto, sed etiam per humanam industriam acquisitione eruditionis dono fuit destituta. 166. 2. Bohemos, & Hussitas sub salvo conductu ad disputandum pessimè invitavit. *ibid.* Frustrà nictur factum suum per fabulas purgare. *ibid.*

Basilicæ novæ non erigendæ, nisi Episcopus locum designet, ac benedicat. 85. 2.

Basilides cum Martino Lutero negat liberum arbitrium. 81. 2.

Basilidianorum errores. *ibid.*

Sanctus Basilius de Baptismo dato ab hæreticis sensit cum Cypriano, & Firmiliano. 84. 2. Novatianenses censuit, non hæreticos, sed dumtaxat schismaticos. *ibid.*

Sanctus Basilius, & Eulalius Sebastensis, primi in Ponto Cœnobiorum auctores. 246. 1.

Sanctus Basilius sibi ministrantem Diaconum degradat, quod adstanti sceminae fixisset oculum. 373. 1.

Sanctus Basilius Valentem Augustum Arianum admittit intra sacra vela. 339. 1. Factum est admirandum potius, quàm imitandum. *ibid.*

Beguinae de Summa Trinitate, ac Divina essentia disputant & prædicant. 346. 1. Damnatæ à Clemente quinto. *ibid.* 2.

Benedictus. Titulus olim adeo eminens, ut Romanus Pontifex non haberet eminentiorem. 48. 1. Attributus Martyribus. *ibid.* Item fidelibus mulieribus. 245. 1.

Berengarius in festo Epiphaniæ defunctus. 249. 1. Sibi timet propter eos, quos ante seduxerat. *ibid.*

Sanctus Bernardus Gallicanæ Ecclesiæ Presbyter exorcizavit. 348. 2.

Bigamia successiva non damnatur ab Evangelio, & tamen ex ipsa non posse creari Episcopum ob defectum Sacramenti, seu sacræ significationis, docet Augustinus. 39. 2.

Bonifacii secundi epistola ad Eulalium Alexandriæ Patriarcham, est manifestè straminea. 86. 2.

C

Cajana hæresis. 277. 1. & seq.

Cajani Judam traditorem esse affinem suum jactitant. 173. 2. Conscriptum nomine Judæ Evangelium circumferunt. *ibid.*

Cain Patriarcha Gnosticorum. 100. 1.

Calvini errores de Sancti Petri Episcopatu. 288. 2. & seq. Sine teste loquitur ex proprio cerebro. 291. 1. Error de veritate Eucharistiæ. 298. 1. Calvini hypocrisis & Ecclesia reformata. 66. 2.

Calvinistæ Geusios se rectè appellant. 78. 2.

Canones, seu Regulæ morum distinguuntur à Regula fidei. 368. 2. Sunt vitæ, & morum probabilitum disciplina. *ibid.* In Synodis non conduntur, nisi peractis definitionibus fidei. *ibid.* Sunt Apostolica, aut certè Apostolicarum Patrum constituta. *ibid.* Sunt secunda Dei eloquia. 369. 1.

Canonum prævaricatio est lapsus hæreticorum. 351. 1.

Canonum Prævaricatores de prava fide suspecti. 369. 1.

Carnis Resurrectio olim postremus fidei articulus. 93. 1. Ecclesia Aquilejensis addidit. *Hujus carnis. ibid.*

Castitas Patriarcharum & Prophetarum V. T. non inferior castitate Sanctorum N. T. 31. 1.

Catechumenatus est institutum Apostolicum. 317. 1.

Catechumenatus Valentinianis extendebatur ad totos quinque annos. 336. 1.

Catechumenia, seu Auditoria olim fuerunt duplicia. 322. 2.

Catechumeni ad Ecclesiam, vel Baptisterium non admittendi. 320. 2. Ipsorum locus in Basilicæ vestibulo. *ibid.*

Catechumeni ad publicum Dei verbum admitti intra Ecclesiam. 341. 1. Foras id factum in gratiam Constantini. *ibid.*

Catechumeni arcebantur à spectanda consecratione Chriftatis. 325. 1. Item ab omni publica oratione, & Clericali Consecratione. *ibid.* Item à Baptisterio. *ibid.* 2.

Catechumeni frequentibus prædicationibus imbuendi, & ad Martyrium exhortandi. 298. 2.

Catechumeni non debent baptizatis esse familiares. 316. 2. & seq.

Catechumeni olim discutebantur rigide, ac præbabantur. 231. 1.

Catechumenis plurima occultabantur, ut tantò ardentius anhelarent ad Baptismum. 325. 2.

Catechumeni sacrificio Missæ non intererant. 323. 2. & seq.

Catechumeni tempore Tertulliani non admittentur ad audiendum Dei in Ecclesia verbum cum fidelibus. 321. 1. Admissi tamen fuerunt post datam per Constantinum Ecclesiis pacem. *ibid.* Non tamen in omnibus locis. *ibid.* Non audiverunt verbum Dei simul cum fidelibus. 322. 1.

Catechumenorum classes quinque: *Christiani, Audientes, Substrati, Initiati, Competentes.* 341. 2. qui *Electi* vocantur, non constituunt classem distinctam. 342. 1.

Catechumenorum gradus diversi. 317. 1. 2. & seq. 341. 1. & seq.

Cathedra Apostolica non est nisi, quam insedit, & fundavit Sanctus Petrus. 343. 1. Sunt tres, Romana, Alexandrina, & Antiochena. *ibid.* *Catholica.* Vox est hæreticis semper odiosa. 145. 2. 149. 2.

Census Tertulliano idem est, quod exordium. 262. 2.

Centones Homeriani, & Virgiliani. 303. 1.

Centones P. Petri Vinckelii ex versibus Virgilianis. 304. 1.

Cerdon

Cerdon agendæ aut simulandæ poenitentia causa Romam venit. 293. 2.

Cerdonis errores. 109. 2. & seq.

Cerintus negat Christum resurrexisse. 269. 1. nec fuit Episcopus, nec Doctor. 271. 1. Per Apostolicam Synodum damnatus. *ibid.* Ejus errores. 278. 2.

Chalcedonenses Canones multo tempore non fuerunt probati Romanæ Ecclesiæ, adeoque ligarunt solos Orientales. 38. 1.

Charitas an amitti possit? 16. 1. & seq.

Charitas etiã perfecta amitti potest duobus modis: Primò per ingressum Superbiæ. Secundò per violentiam fortioris concupiscentiæ. 17. 2.

Charitas perfecta, ac robusta, nulla vi separatur à Christo. *ibid.*

Chriftatis confessionem, nec fidelis olim Græcorum populus adspicere poterat. 330. 2. Ipsam publicè primus fecit Petrus Fullo Patriarcha Antiochenus. 325. 1.

Chriftatis confessionem spectare non poterant Catechumeni. *ibid.* Imò nec Energumeni, aut Poenitentes. *ibid.*

Chriftiani de fictis criminibus perperam accusati. 70. 2.

Chriftianis imputatum, si quod contigisset Insuperbia infortunium. 60. 2. Hinc paræmia: *Pluvia defecit, Tiberis exundavit, fames grassatur, causa sunt Chriftiani.* *ibid.*

Chriftiani titulus habet duplex fundamentum. 319. 1.

Chriftianus nemo major. 15. Quo sensu id dictum à Tertulliano. 54. 2.

Chriftianorum, præsertim sceminarum, in vestitu modestia. 372. 1.

Chriftianus & Fidelis quomodo differant? 54. 1. Chriftianus etiam dicitur ad Catechumenatum admittitur: Fidelis solus baptizatus. *ibid.* Nonnumquam tamen voces illæ confunduntur. *ibid.*

Chriftianus nemo, nisi qui in finem usque perseveraverit. 15. 54. 1. Quo sensu dictum à Tertulliano. 55. 1. Vox, *Chriftianus*, accipitur pro solo firmo ac æterno Chrifti corpore. 57. 1.

Chriftianus. Primus est gradus catechumenatus. 342. 1. Dabatur per manus impositionem cum signo Crucis. *ibid.* 2.

Chrifti descensus ad Inferos, cur in quibusdam Symbolis non exprimitur? 143. 1. Est articulus antiquissimus. *ibid.* 2. Ad finem pertinens. 144. 1. Romana tamen Ecclesia articulum illum olim non habuit. *ibid.* & seq.

Chrifti pueritiæ miracula sunt conficta, & mendacia. 173. 1. Item liber de illis conscriptus. *ibid.*

Chriftus non est Filius Dei adoptivus. 383. 1.

Chriftus quadam dicta in solas Discipulorum personas direxit, non in successores. 121. 2. Tamen discretione opus est. *ibid.*

Chriftus Hebraica lingua loquens ab omnibus Gentilibus intellectus. 186. 1.

S. Chrysofomi textus emendatus. 288. 2.

S. Chrysofomus Sancto Paulo quasi Secretarius. 80. 1.

S. Clemens an immediatè Petro successerit? 267. 1. Certum est fuisse consecratum à Petro. *ibid.*

Clerici Vacantivi, quinam sint? 366. 1.

Clericorum absolute ordinatorum vagationes reprehensæ. 364. 1. 2. & 365. 1. seq. Non pertinent ad Hierarchiam. 366. 1.

Clericus Procurator laicæ mulieris agere non sinebatur à disciplina antiqua. 347. 1. 2.

Cletus, an fuerit consecratus Romanus Episcopus ante S. Clementem? 264. 1. & seq.

Cœnobitica vita præstantior Anachoretica. 376. 2.

Cæsarea cur Palæstinæ instituta Metropolis? 191. 2.

Collecta est communis & publica Ecclesiæ per Sacerdotem oratio. 375. 2. Preces quas Græci Synaxes vocant, nos Collectas interpretamur. *ibid.* Authentica significatio vocis, *Collecta. ibid.*

Communio domestica in Gallicana Ecclesia adhuc vigens. 43. 1.

Communione Catholicæ undè petendum exordium? 207. 2.

Competentes Baptisterium intrare non poterant. 325. 1.

Competentes. Quintus gradus Catechumenatus. 344. 1. Cæremonia in eo servari solita. *ibid.* 2. Competentes vocati *Mello-Chriftiani*, & cur? 345. 1.

Confessio gradus ad Martyrium. 50. 2.

Confessor à Cypriano subindè pro Martyre accipitur. 51. 1.

Confessor & Martyr quomodo differant? 48. 1. & seq. Confessor dicitur, qui dumtaxat apprehensus & carceratus fuit: Martyr, qui per tormenta probatus. *ibid.* 2.

Confirmationis collationem, Latini etiam Episcopi, Presbyteris olim delegaverunt. 36. 1.

Confirmationis Sacramentum. 318. 2. Per hoc efficitur Chriftiani. *ibid.* & seq.

Confirmationis Sacramentum in fronte conferendum. 307. 2. Sola frontis unctio est essentialis. *ibid.* Græci oculos, nares, aures & pedes unguunt. *ibid.* Falluntur qui putant, unctio fieri in toto corpore. *ibid.* Per hoc Sacramentum consecramur milites Chrifti. *ibid.* 308. 1.

Consistentes aderant Sacrificio, sed offerre & sumere verabantur. 325. 1.

Constantii Imperatoris artes dolosæ, & blandimenta magis timenda, quàm persecutiones Tyrannorum. 69. 1. Fuit Arianorum Satelles. 70. 1.

Constantinus Catechumenus frequenter audivit in Ecclesia. 341. 1. Stetit semper, & nunquam voluit sedere. *ibid.* In exitu tantum baptizatus. *ibid.*

Constantinus Magnus in Nicæna Synodo Martyres singulariter veneratus, eorumque cicatrices osculatus. 48. 1.

Constantinus Magnus non solum Episcopos, sed Monachos honoravit omni officio. 358. 1.

Constantinus titulum, & habitum Pontificis maximi gentilis admittit. 309. 2. An rectè, est alia questio. 310. 2.

Constantius Imperator Arianorum Advocatus, Anti Chriftus dictus. 67. 1. Cur? *ibid.* 2. & 70. 1.

Constantius Imperator Principem se facit Episcoporum. 309. 2. Hinc à Sancto Athanasio dictus,

Etus, Abominatio desolationis. *ibid.*
 Contesseratio hospitalitatis Christianorum in quo
 ira fuerit? 205. 1. Quando defecerit? 207. 1.
 Contesserare quid significet? 296. 2.
 Corrīgendi etiam Imperatores. 67. 2. *Si nunc
 Deus aliquem Ambrosium suscitaret, etiam Theo-
 dofos non deesset.* 68. 1.
 Cūriales non sunt ordinandi. 353. 1.
 Cūriositas quænam culpanda? 120. 1. 2.
 Cūrruca Ennianus, quis fuerit? 359. 1. Cur hoc
 nomen attributum Valentiniano Dōctori? *ibid.*
 Cyprianus an Anti-Christus à Sancto Stephano
 vocatus? 67. 2. Affirmat Firmilianus, sed in
 dicendo liberior. *ibid.*
 Cyprianus contra Apostolicum Canonem è Neo-
 phyto promotus in Episcopum. 72. 1. 87. 2.
 Fuit primum similis promotionis exemplum.
ibid.
 Cyprianus Dei iudicio Neophytus in Episcopum
 electus. 352. 1.
 S. Cyprianus Optato Dōctorem contulit. 47. 2.
 Cyrilli Alexandrini cum Joanne Antiocheno di-
 scordia Ecclesiæ summè noxia. 69. 2.
 Cyrilli iniqua damnatio à Joanne Patriarcha An-
 tiocheno. 72. 1. Eam timet quousque per Ro-
 manæ Ecclesiæ Legatos absolvatur. *ibid.*

D

Daniel Propheta vocabatur etiam Balthazar.
 307. 1. Non fuit missus in fornacem cum
 aliis tribus pueris, ne propter Dei Balthazaris
 nomen repressa vis ignis censeretur. *ibid.*
 Dei unitas. 117. 2. 118. 1. 132. 2.
 Demetrias virgo consecrata ex eminentissima
 Anciorum familia. 44. 2.
 Depositum. Quid sit apud Apostolum? 228. 1.
 Non est gratia Spiritus Sancti data per ordina-
 tionem, sed Evangelicum, ac Apostolicum
 dogma. *ibid.* 2. Fideliter custodiendum est,
 neque passim, aut inconsideratè administran-
 dum. 229. 1.
 Deum bonum timeri posse negant Marcionitæ.
 369. 2.
 Deus Epicuri expers omnis iræ, & justitiæ. 370. 1.
 Deus est omnipotens, non solum quousque Pla-
 tonicus volunt, sed quousque Christiani cre-
 dunt. 70. 2.
 Deus igneus Apellis. 113. 2.
 Deus non sola bonitate constat, sed vindicativa
 etiam justitia. 370. 1.
 Deus tamquam justus, legitimè, ac meritò ti-
 metur. 369. 2.
 Deus undè? Stulta Valentinianorum quæstio.
 115. 1.
 Diabolus Divina æmulatur mysteria. 305. & seq.
 312. 1.
 Diabolus, quo sensu à Christo Domino ligatus.
 312. 2. Ante Domini in carne adventum non-
 dum suam condemnationem pro tertio nove-
 rat. *ibid.*
 Diaconæ quid sint? Non sunt Sancti-Monialium
 Abbatisse. 18. 1. Quandoque dicuntur reli-
 giosæ Diaconis viduæ. 18. 2.
 Diadema. Olim significabat omne sacrum mini-

sterium, etiam Episcopatum, ac Apostola-
 tum. 26. 1.
 Diaconi non poterant sedere in sacro Tribunali,
 sed dumtaxat in Diaconico. 28. 1.
 Diaconissa non debuit esse sexaginta annorum.
 26. 1.
 Diaconissa non poterat sedere in sacro Tribuna-
 li, sed dumtaxat inservire. *ibid.* 2.
 Diaconissarum ordinatio non est verum Sacra-
 mentum. 25. 1. Bogomili circa hoc erro-
 rem Montanistarum resumpserunt. *ibid.*
 Diaconissæ & Presbyteræ distinctæ. 18. 2. 25. 2.
 & seq.
 Diaconissæ non sunt per Laodicense Concilium
 abrogatæ. 26. 2. Semper potuerunt esse virgi-
 nes. 20. 1. Hinc toto cælo diversæ à sacris vi-
 duis. 21. 1. Quædam Ecclesiæ videntur ele-
 gisse solas virgines. *ibid.*
 Diaconorum audacia volentium sacrificare, &
 Sacramentalem Reconciliationem attentare.
 27. 2.
 Dialectica non est ars mala, sed virtus & do-
 num Dei. 117. 1. Non solus Paulus, sed &
 ipse Christus Dialectica usus. *ibid.* 2.
 Dialecticæ abusus fusè notatus. 115. 2. & seq.
 Quinam illa abusi *ibid.* Non habet vim ad-
 struendi, sed studium destruendi. 117. 1. Epi-
 phanio dicta: *Virus Aristotelis.* *ibid.*
 S. Dionysius Dōctor creatus à S. Clemente, dum
 in Gallias Apostolus mitteretur. 45. 1.
 Discipuli Domini plus quàm septuaginta. 181. 1.
 Discipulorum Domini tres ordines. *ibid.*
 Discordia inter Catholicos valdè nociva Catholi-
 cis. 69. 1.
 Dispositio Divina, Tertulliano est creatio hujus
 mundi. 104. 2.
 Dōctoratus apud Armenios præfertur Episcopa-
 tum. 46. 1. Est sublimissimus, ac verè Apo-
 stolicus gradus. *ibid.* 2. Proximus gradus Mar-
 tyrum. *ibid.* Non est leviter conferendus.
 47. 2.
 Dōctoratus fuit primitivæ Ecclesiæ Charisma.
 153. 1. Non fuit in Ecclesia perpetuum. *ibid.*
 Quomodo Ecclesiam deseruerit? *ibid.* 2. Fide-
 lium ambiguitates, & quæstiones referendæ
 ad pacificos, & probatos in Ecclesia Dōctores.
ibid.
 Dōctorem, & Pastorem confundit Paulus in epi-
 stola ad Ephesios. 45. 1. Distingunt tamen
 Acta Apostolorum. *ibid.* Paulus primò creatus
 Dōctor, indè Episcopus. *ibid.*
 Dōctores ab Episcopis distincti. *ibid.* Apud Græ-
 cos Monachi. 47. 1. Olim creati non pote-
 rant sine Cleri suffragio. *ibid.* 2. Dōctotis
 creationem sibi reservavit Julianus Imperator.
ibid. Volebat Christianos ab omni Dōctoratu,
 & publica litterarum professione excludere.
ibid. Alio fine eamdem legem approbat Theo-
 dosius Imperator. *ibid.*
 Dōctores proximè assumpti ad Patriarchatum
 Alexandrinum. 46. 1.
 Dōctores Simon Niger, Lucius Cyrenensis, &
 Manahen Herodis Regis collactaneus. 44. 2.
 Dōctoribus abundat schola Alexandria à Sancto
 Marco erecta. 45. 1.
 Do-

Dōctor œcumenicus apud Græcos. *ibid.* Quanta
 ejus autoritas. 46. 2. Sine ejus consilio quid-
 quam agi, ipis quoque Imperatoribus, nefas
 putabatur. 47. 1. Dōctotis œcumenici titulus
 undè exortus. *ibid.*
 Dōctorum in studiis generalibus promotiones
 antiquissimæ. 44. 2. Eliphas Themanites
 Rex & Dōctor. *ibid.*
 Dōctorum Theologorum autoritas longè am-
 plior, ex quo Regiæ nominationis violentia
 multis Ecclesiis intrusit Episcopos. 46. 1.
 Dōctorum Theologorum laureola. 47. 2.
 Donatistarum flagitia. 65. 1. Hypocritis. 65. 2.
 Donatistarum Moniales è rupibus se præcipitan-
 tes. 65. 1. 2. Donatistæ cum aliis Sacramen-
 tis exussillabant datam à Catholicis Episcopis
 virginum consecrationem. 33. 1. Mitrarum
 materiam immutant. *ibid.* Tertullianum, ur-
 potè primum authorem iterandi Baptismi sum-
 mo habent in pretio. 33. 2.
 Donatistæ jactant se esse Ecclesiam Martyrum.
 51. 2.
 Donati superbia. 340. 1. 359. 1. Nolebat
 vocari Donatus Episcopus, sed Donatus Cartha-
 ginis. *ibid.* Permittebat per nomen suum ju-
 rari. *ibid.*
 Donatistæ voluerunt vivere, ut latrones, & ho-
 norari ut Martyres. 70. 2. Deficientes à Sedi-
 bus Apostolicis schismatici. 88. 2. Sibi creant
 Episcopum, eumque Pontificem Romanum
 appellant. 89. 1. 198. 1.
 Dositheus Saduceorum author. 270. 1.
 Duodenarii numeri perfectio. 180. 2.

E

Ebionis hæresis. 271. 1.
 Ecclesia auxilium seculare certis casibus im-
 plorare potest. 87. 1.
 Ecclesia de solis ad Evangelicum dogma spectan-
 tibus quæstionibus est docta à Spiritu Sancto,
 adeoque & de ipsis solis potest definire. 122. 2.
 Ecclesia est plebs Sacerdoti adunata, & Pastori
 suo grex adhærens. 82. 1.
 Ecclesiarum antiqua opulentia. 247. 2. Cypria-
 nus ex sola Ecclesia Carthaginensi pro redi-
 mendis captivis misit centum millia sestertio-
 rum. *ibid.*
 Ecclesiarum apud Gentiles prima fundatio, fuit
 opus sublime, ac manifestè Divinum. 195. 2.
 Ecclesia sancta: Non quoad singulorum vitam,
 sed quoad regulas morum. 371. 1.
 Ecclesia vera neminem latet. 191. 1.
 Ecclesia una à Christo Domino super Petrum
 origine unitatis, & ratione fundata. 82. 2.
 Ecclesiæ Apostolicæ fundatio requirit Episcopo-
 rum successione, cujus primus author fue-
 rit ab aliquo Apostolo, vel Apostolico conse-
 cratus. 260. 2.
 Ecclesiæ Apostolicæ quænam dicantur? 195. 1.
 Ecclesiæ Apostolicæ quibus notis dignoscantur?
 197. 1. & seq. Nota prima est communicatio
 cum Ecclesiis Apostolicis. *ibid.* Nota secun-
 da, appellatio fraternitatis per Christum Do-

minum instituta. 200. 2. Sunt matricæ, &
 originales. 208. 1.
 Ecclesiæ Catholicæ mores honesti & graves.
 370. 2.
 Ecclesiæ omnes sub cælo non possunt errasse eam-
 dem fidem amplectendo. 237. 1.
 Ecclesiæ oratio unita. 374. 1. Ejus virtus. *ibid.* 2.
 Ad eam discordes, aut inimici inter se fideles
 non admittuntur. 376. 2. Est ad impetran-
 dum efficax. *ibid.*
 Ecclesiæ summa persecutio ab hæreticorum ne-
 quitia. 68. 1.
 Ecclesiæ unitas. 160. 1.
 Epaphroditus Paulum in vinculis intrepidè acce-
 dit. 293. 1.
 S. Ephrem linguæ Græcæ notitiam miraculosè
 per Sancti Basilii preces subito accipit. 188. 1.
 Episcopalis dignitas omni mundi apice superior.
 358. 1.
 Episcopa per Canones vocatur Episcopi vidua
 18. 2.
 Episcopi Apostolicarum Sedium, Christianæ
 unitatis, & communionis radices. 88. 2.
 Episcopi consecrandi capiti imponitur codex Di-
 vini verbi ex ritu, & instituto Apostolico.
 123. 1. Significat per Episcopalem consecra-
 tionem traduci legitimum ritæ interpretationis
 donum. *ibid.*
 Episcopi domus debet esse omnium commune
 hospitium. 204. 1.
 Episcopi omnes olim vocabantur Sanctissimi.
 312. 2.
 Episcopis dandus primus locus. 358. 1.
 Episcopis quantus olim honor delatus. 357. 2.
 & seq. Anastasius Presbyter osculatur pedes S.
 Basilii. 358. 1.
 Episcopus Ecclesiæ aptator, seu concinnator.
 83. 2.
 Episcopus eligendus debet esse Dōctor. 46. 1.
 Episcopus sponsum coagulus pacis Ecclesiasticæ.
 82. 2. Ecclesia Latina suis Episcopis in conse-
 crationis ritu semper dedit annulum. *ibid.*
 Episcopus unit omnia Ecclesiæ suæ membra:
 Deindè semetipsum per Catholicam commu-
 nionem unit omnibus aliis sub cælo Episco-
 pis. Denique per eamdem communionem,
 ac debitam Primatui obedientiam unit se Ro-
 mano Episcopo, à quo habet Episcopatus
 originem. 83. 1.
 Epitaphiorum usus apud Christianos antiquissi-
 mus. 287. 1.
 Erasmus contra Ecclesiasticam antiquitatem so-
 let deviare. 140. 2.
 Ethnici non sunt ad orationes nostras admitten-
 di. 326. 2. & seq. Neque ad conspicienda sa-
 cra vasa. *ibid.*
 Evangelium confictum à Valentinianis. 173. 1.
 Evangelium fuit Judæis primò prædicandum.
 192. 1.
 Eucharistiam olim Catechumeni, & Pœnitentes
 intueri non sinebantur. 323. 2. Eamdem col-
 lo suo in oratio appensam Saryrus frater San-
 cti Ambrosii intueri non præsumpsit. *ibid.*
 Eucharistiam singulari oratio cur prosequantur Ju-
 dæi?

dzi? 330. 2. Ænigmaticè de Eucharistia locutus Theodoretus. 323. 1.
 Eucharistiam solam non contingunt verba illa Antiquorum: *Norunt Fideles*, vel, *Norunt Initiat*. 230. 1.
 Eucharisticam consecrationem factam esse visibili signo Sancti Sacerdotes cognoscunt. 373. 2.
 Eucharistia per aliquot dies post consecrationem servanda; quotidie tunc fumenda ritus fuit olim apud plures Ecclesias concessus solis Episcopis, ac Presbyteris. 43. 1. Concessum etiam consecratae Virgini. *ibid.*
 Eucharistia predicatio Apostolos, aliosque scandalizavit. 56. 2. Eorum scandalum Eucharisticam veritatem insigniter confirmavit. 57. 1.
 Eucharistia veritas Catholica. 297. 2. & seq. Eutyches ex hæreticorum librorum lectione factus Hæresiarca. 78. 2.
 Eutyches senex imperitus, & delirus, dialectica versutia promovet sua deliria. 116. 1.
 Excommunicati injustè, post mortem miraculis coruscantes. 71. 2.
 Excommunicationis injustæ patiens tolerantia, summi præmii meritum. *ibid.* Sanctus Edmundus istam patientiam docuit esse verum martyrium. *ibid.*
 Excommunicationis timor compulsi Thalassium Cæsariensem Episcopum ad Sancti Flaviani damnationem. *ibid.*
 Excommunicatio simplex quomodo differat à perpetuo scindio? 248. 1.
 Exorcismi non fiunt à Sacerdotibus ad honorandum, sed ad terrendum Diabolum. 348. 2.
 Exorcistam Monachus simulans à vicino Dæmone invaditur. 347. 1.
 Exorcista non fit ordinatione. *ibid.* 2. Ejus munus fuit gratia gratis data, & Divinum Charisma. *ibid.* Olim omnis Christianus, etiam Laicus, fungi poterat munere Exorcistæ. *ibid.* Duravit hæc forma usque ad Synodum Laodicensem. *ibid.* Apud Græcos manum Energumenis soli semper imposuerunt Sacerdotes. *ibid.* Idem dudum fuit servatum in Romana Ecclesia. 348. 1.
 Exorcistæ apud Græcos sunt soli Sacerdotes. *ibid.*
 Error Aletensis Episcopi asserentis nimium honorem impendi Diabolo, si per Presbyteros fiant exorcismi. *ibid.* Episcopi olim per se officium Exorcistæ exercebant. 348. 2.
 Exorcistæ apud Judæos. 347. 1. Exorcizandi formula à Salomone compolita. *ibid.*
 Exorcistæ hodierni non debent digitos dentibus Energumenorum imponere. 348. 2. Sanctus Martinus ex Charismate id fecit. *ibid.*
 Exorcizandi Charisma videtur solis viris, non mulieribus donatum. 349. 1.
 Exortio. Titulus est non solum spontaneus, sed & prescriptus ob fidem exulibus competens. 51. 1.

F

Fidei arcana mysteria non sunt Infidelibus annuntianda; 328. 2. Est Canon non tantum

Apostolicus, verum etiam Evangelicus, & naturalis. *ibid.* & seq. Secreti lex viguit in veteri & novo Testamento. 330. 1. Non spectat ad solam Eucharistiam. *ibid.*
 Fidei articuli, quorum noticia est ad salutem necessaria, paucissimi, at verò Christianæ circa illos quæstiones plurimæ. 120. 2. 136. 1.
 Fidei Christianæ mysteria non sunt passim, & inconsideratè propalanda. 229. 1. & seq. Servanda hic Dominica regula, quæ vetat Sanctum dari canibus, & spargi margaritas ante porcos. *ibid.* Quid per canes, quid per porcos intelligatur. *ibid.* Secreti Lex quamdiu viguerit. *ibid.* & seq. Fusè. Fidei definitiones non debent denuò ex curiositate examinari. 71. 1. *Quisquis post veritatem reperit aliquid ulterius discutit, mendacium querit.* *ibid.*
 Fidei, & imperfectæ dilectionis radix manet in hereticis. 14. 2.
 Fidei doctrina non alia recipienda, quam quæ ab Apostolis tradita. 208.
 Fidei regula Tertulliano dicitur Symbolum Apostolicum. 136. 2.
 Fidei simplicitas commendata. 154. 1.
 Fidei verè nota est secundum Scripturas expositio legitima & diligens. 123. 1.
 Fidei unitas est opus Divinum, & veritatis argumentum. 237. 1. & seq.
 Fidei, ut temeraria non sit, necessaria sunt sua motiva, & eorum examen. 221. 1.
 Fidelis est titulus eminens, solis baptizatis conveniens. 318. 1. & seq. Per susceptam Eucharistiam constituimur fideles. *ibid.* 2. & seq. Hæretici, Schismatici, &c. an sint fideles? 320. 1.
 Fidelis & Christianus, quomodo apud antiquos differant. 54. 1. Solus baptizatus dicitur Fidelis; Christianus etiam qui ad catechumenatum admissus est. *ibid.* Nonnumquam tamen voces illæ confunduntur. *ibid.*
 Fidei qualibet Deum rectè coli, & hominem posse salvari tradunt Donatistæ. 81. 1. Item Calvinistæ. 132. 2.
 Fidem nemo stuprabit, qui futuri meminerit iudicii. 377.
 Fides ad salutem necessaria. 155. 1. Quorum articulorum debeat esse expressa. *ibid.* 2. & seq.
 Fides alia est Theologica, alia est gratis datum Charisma. 154. 1. & seq.
 Fides Bernardo triplex, mortua, ficta, probata. 16. 2. Fides ficta, vera quidem, sed non perseverans. *ibid.*
 Fides Christiana est virginitas mentis, intellecta per Virginem illam, quam Dei æmulatione æmulatur Apostolus, &c. 377. 1. 2.
 Fides quærenda, quam Christus instituit. 133. 1. 2.
 Fides Schismaticorum est dumtaxat humana credulitas. 93. 2. Fides sine bonis operibus non sufficit ad salutem. 159. 1. Quos hac in parte Antistites ac Magistros habuerint Lutherus, & Calvinus. *ibid.*
 Filii adoptivi, & naturalis distinctio. 382. 2.
 Firmilianus Cæsariensis Episcopus ad præcem Ec-

clesiasticam rediit, ac insigniter Sanctus evasit. 93. 2.
 Flammeum veli genus consecratae virginis contra sponsum petitores. 32. 2.
 Formatæ quid fuerint? 198. 2. Sine hujusmodi communicatoris litteris nemo admittebatur nisi ad peregrinam communionem. 199. 1. Earum formulam soli orthodoxi Episcopi dignoscebant. *ibid.* Julianus Apostata imitatus. 205. 1.
 Francisci Bernardini Ferrarii lapsus circa Tertulliani locum. 321. 1.
 Franci mendaces, sed hospitales. 206. 1.
 Fraternitas Christianorum est nota Ecclesiæ Apostolicæ. 200. 2. & seq. Fraternitatis inter extraneas personas nomen erat Gentilibus suspectum & probrosum. *ibid.* Existimant fraternitatem nostram sitam in vago, & promiscuo concubitu. *ibid.* Authores istius calumniam sunt Judæi, & Gnostici. *ibid.* Fraternitas Christiana in quo consistat. 201. 2. Judæi, & Pagani non pertinent ad illam fraternitatem. *ibid.* 2. Pertinent tamen hæretici baptizati. 202. 1.
 Fraternitas duplex: Et quæ sit nota Apostolicæ Ecclesiæ. 203. 2.
 Fraternitatis appellatio non est dumtaxat Apostolorum, sed ipsius Christi Domini institutum. 202. 2. Fuit quid simile Monasticæ disciplinæ. *ibid.* Quandonam deserit. 203. 1.

G

Genealogia, quid apud Apostolum? 273. 2.
 Gennadius Massiliensis Semi-Pelagianus immerito sugillat Augustinum. 112. 2. Laudat Tichonium Donatistam. *ibid.*
 Gentiles ad Evangelium, & Dei gratiam spectant. 121. 2.
 Gentiles non patrant vera miracula. 378. 2. & seq. Quandoque tamen exaudiuntur ad accipiendas, non faciendas gratias curationum. 381. 2.
 Gentilium conversio ad fidem an difficilior quam Judæorum. 221. 2.
 Georgii Cedreni error intolerabilis. 286. 2.
 Gnostici hæretici prænuntiati. 12. 2. Salacissimi. 367. 1. Jactant suam sententiam. 53. 1. Affirmant se non tantum præ Apostolis, sed supra ipsum Christum Dominum sapere. *ibid.* 131. 2. Ad circumveniendos fideles Christianum nomen sibi infiderunt. 60. 1. Accusati de Eucharistico incestu, epulis Thyestæis, ac promiscuo incestu. *ibid.* Eorum errores Christianis imputati. *ibid.*
 Gnostici Magiæ additi. 367. 1. 2. 368. 1. Castitatem perpetuam vovent. 65. 1. Item à carne, & vino abstinentiam. *ibid.* Schismatici, quod non communicent cum Ecclesia Romana. 89. 1. S. Scripturæ sinceritatem negant. 131. 2.
 Gnostici virtutem miraculorum jactant. 368. 1. Canonum prævaricatores. 369. 1. Ecclesiastica jejunia exsufflant. *ibid.*

Gnosticorum errores. 53. 2. 59. 2. 81. 1. 106. 1. 111. 1. Demiurgo seu Deo Creatore sapientiores se jactant. 210. 1. Dicunt Apostolos, & Christum falsa simulatoriè prædicasse. *ibid.* 2.
 Gnosticorum error in Divina substantia esse tenebras, & vacuum. 98. 2. Damnant matrimonia, ut opus mali Principii. 99. 1. Sunt stupidissimi pepones. 105. 2. Semper quærentes. 114. 2. Garrant Christum Dominum alia docuisse in aperto, alia in occulto. 175. 2. Habent tesseram unde se mutuo dignoscant. 204. 2.
 Fuerunt Magi. 279. 2.
 Gnosticorum hæresim debet nosse, qui vult Catholicas quatuor Apostolorum litteras intelligere. 98. 2.
 Gnosticorum Patriarcha Cain. 100. 1.
 Gnosticos inter & sanctos Patres, qui per finalem pœnitentiam aliquos gravissimos peccatores salvatos affirmant, differentia. 370. 1.
 Gnosticus quidam docet hæreses esse bonas. 80. 1.
 Godescalci Monachi de duplici prædestinatione sententia à Nicolao Pontifice approbata. 75. 1.
 Godescalcus miserabilis Monachus perperam accusatus. 16. 2.
 Gratia illa quam *insuperabilem*, atque *indeclinabilem* vocat Augustinus, aliud non est, quam perfecta Dei & Proximi charitas. 17. 2. Non omnis Christi gratia est insuperabilis ac indeclinabilis. *ibid.* Hic articulus, *Gratiæ interiori nunquam resistitur*, legitime circumscriptus est, quamvis per gratiam intelligatur efficacissima victrix gratia. *ibid.* Hic etiam articulus, *Deus non deserit nisi deseratur*, intelligendus de Divina, non tantum per habitualement, sed & per actualem gratiam desertione. *ibid.*
 Gratianus Imperator recusat titulum, & habitum Pontificis maximi Gentilis. 309. 2.
 Græcorum Imperatorum in Apparitura factus. 371. 1.
 Gregorius Nazianzenus ob eminentiam scientiæ meruit titulum Theologi. 213. 1.
 Guillelmi Comitis Saresberienfis insignis pœnitentia. 319. 2. Fatetur se Divinæ Majestatis Proditorem. *ibid.*
Gymnasia, vide *Schole publica*.

H

Hæreses, an fuerint ante linguarum divisionem. 52. 1.
 Hæreses à Philosophia subornatæ. 101. 1. Dæmonum commenta. 102. 1. Doctrinæ hominum. *ibid.* Quomodo ex Philosophia exortæ? 105. 1.
 Hæreses Augustinus solas inseruit hæresion catalogo, quæ sunt adverfæ Evangelio. 100. 2.
 Hæreses esse bonas docet quidam Gnosticus. 80. 1. Docent & alii. *ibid.* 2.
 Hæreses etiam Apostolorum temporibus eruperunt. 98. 2.
 Hæreses ex eo, quod Sacerdoti Dei non obtinere peretur. 208. 2. Item ex prava Scripturarum interpretatione. 303. 1. Item ex imprudentia, inscitia, & temeritate, gloriæ cupiditate, voluptatum libidine, aliorum æmulatione, seu

commotione quadam animi. 54. 1. A Diabolo porro omnis illa inflata est cæcitas. *ibid.*
 Hæreses prænuntiata. 11. 1. 12. 2. 57. 2. Permissæ ad excitandam desidiam nostram, & fidem nostram manifestandam. 13. 1.
 Hæreses, sicut & persecutiones, prodesse. 72. 1. 75. 1.
 Varia earum utilitas. 167. 2. & seq. Earum tantò debet esse minor miratio, quanto clarior prædictio. 57. 1. 2. Per magnos viros introductæ. 75. 2.
 Hæresiarum passim sublimes in Ecclesia montes. 58. 2. sub pellibus ovium lupi rapaces. *ibid.*
 Oderunt singulariter orthodoxos Episcopos. *ibid.*
 Hæresiarum pax non est speranda, nisi suos seductos secum reduxerit. 248. 2. Berengarius in morte sibi graviter timet propter eos, quos seduxerat. 249. 1.
 Hæresiarum sola conceditur laica communio. 353. 1.
 Hæresim simulare, an liceat ad detegendum venenam hæreticorum. 161. 1. Quædam de hac re exempla admiranda potiùs, quàm imitanda. *ibid.* 2.
 Hæresis ad hoc, ut fides habendo tentationem, habeat & probationem. 11. 1. Ad instar febris abominanda est, non miranda. 13. 2.
 Hæresis, & Schisma quomodo differant. 82. 1.
 92. 2. Hæresis est Schismate deterior. 79. 2.
 97. 1. Inter carnalia crimina deputatur. 97. Lepræ comparata. 105. 2.
 Hæresis nomine apud Apostolum in prima ad Corinthios Chrysoströmus intelligit discordiam. 80. 1. Ad dogmaticas hæreses extenditur ab aliis Patribus. *ibid.*
 Hæresis non permittitur à Deo, nisi ob demerita, & vindictam præcedentium delictorum. 77. 1.
 Hæresis quid sit? 95. 2. Significat electionem. 100. 2. Quandoque indifferentem significationem habet. *ibid.* Hinc Medicorum dictæ tres hæreses. *ibid.* Hæresis qualibet in exordio rudis & erroribus patens plena. 282. 2. Sollet postea expoliri. *ibid.*
 Hæresis veram doctrinam nequit antecedere. 240. 2. & seq. Indubiè regnavit à temporibus Apostolorum. 259. 2. Clandestine tamen. 260. 1.
 Hæresis vera in humanis mentibus facit spiritualia Idola. 314. 1. & seq. Ab Idololatria non distat. *ibid.* 370. 2.
 Hæretici ad disputationem de Scripturis non sunt admittendi. 162. 1. 164. 1. & seq. Excipe quando damnum aliquod ex nostra taciturnitate metuimus. 165. 1. Solus probus, eruditus, ac eloquens ad id muneris admittendus est. *ibid.* Expediatne coram Laico iudice id fieri? *ibid.*
 Quod Ecclesiæ sacrum Canonem non recipiant, ad disputandum ex Sacra Scriptura non sunt admittendi. 166. 1.
 Hæretici ad disputationem in Generalibus Synodis non sunt admittendi. 165. 2. Malè admittit Synodus Basileensis. 166. 1. Frustrà perhibetur se expurgare. *ibid.*
 Hæretici ad sacra Christianorum non admitti, ne-

quidem ad videndam Eucharistiam. 332. 2. Non debent hoc tempore permitti adesse Divinis officiis, multò minùs ad ipsa spectanda invitari. *ibid.*
 Hæretici Christiani nominis professione incautos fallunt. 59. 2. & seq. Ante Constantini tempora fuit hæc infelix astutia. *ibid.* Humiles, & blandi. 357. 2.
 Hæretici inter se divisi. 359. 2. Divisionis causa superbia. *ibid.*
 Hæretici nulla fecerunt cruenta Martyria ante Tertulliani tempora. 72. 1.
 Hæretici omnes, scientiam & sapientiam jactant. 53. 1. Sepulchris dealbatis similes. 64. 1. Nequam sensus suos abscondunt sub orthodoxis vocibus. 61. 1. & seq. Voces eadem in ore hæreticorum suspectæ, non item in ore Catholicorum. *ibid.*
 Hæretici Pseudo-Prophetae, & Anti-Christi. 67. 1. Præcipuè Doctores. *ibid.* 2. Non sunt principali Anti-Christus. *ibid.*
 Hæretici quamvis inter se discrepantes, sibi tamen invicem communicant. 338. 1. 2. Inter se conveniunt ad expugnationem veritatis. 339. 2. Omnes tument. *ibid.* Omnes scientiam pollicentur. 340. 2.
 Hæretici Symbolo Apostolico confutati. 152. 1.
 Hæretici vera non patrant miracula. 380. 1. Non faciunt ex mortuis vivos, sed ex vivis mortuos. *ibid.* Omnes tamen miraculorum patratiorem affectant. 256. 2. 282. 1. 379. 2. Exaudiuntur subinde non ad faciendas, sed ad accipiendas gratias curationum. 381. 2.
 Hæretici, utrum admittendi sint ad publicum Dei verbum audiendum? 321. 2. & seq.
 Hæretici utuntur verbis fidei more Medicorum pro commoditate, aliter sese ad affectionum rationem, & varietatem accommodantes. 62. 2. Coguntur, non tantum verba, sed etiam sensum verborum profiteri. *ibid.*
 Hæreticorum Clerici vagi. 366. 2.
 Hæreticorum cum curiosis omnibus commercia. 367. 1. & seq. Cum Magis. *ibid.* 2.
 Hæreticorum dogmata ad disputationem, aut Ecclesiasticum examen non sunt admittenda. 10.
 Hæreticorum librorum lectio semper interdicta. 78. 2. Varii per hujusmodi librorum lectionem seducti. *ibid.*
 Hæreticorum nequitia summa Ecclesiæ persecutione. 68. 1. Eorum blandimenta sunt ipsa persecutione Anti-christiana periculosa. 69. 1.
 Hæreticorum studium, non Gentiles convertere sed Christianos subvertere. 309. 1. Ad disputandum pruriunt. *ibid.*
 Hæreticorum vitanda societas, & communio. 200. 1. 336. 1. & seq. Orthodoxi fideles maluerunt exilium, imò mortem pati, quàm hæreticis communicare Episcopis. 200. 2. Nec hospitalitas ipsis exhibenda. 336. 1. Nec litteræ communicatoriæ ad ipsos mittendæ. *ibid.* Nec in civili materia cum ipsis communicandum. 336. 2. Longè minùs cum ipsis psallere, aut orare licitum. *ibid.*

Hære-

Hæreticos an liceat appellare *Sanctos*, *Sanctissimos*, aut *Beatissimos*? 312. 2.
 Hæreticos præter morem Sanctus Pachomius admittit ad hospitium. 205. 2.
 Hæreticum non facit docilis ignorantia. 96. 1. Nec quævis obstinatio. *ibid.* Requiritur contumacia, & duplicitas correptionis contemptus. *ibid.* 2.
 Hæreticus an sit, qui scripturam aliter intelligit, quàm sensus Sancti Spiritus flagitat. 96. 1.
 Hæreticus à semetipso dicitur esse damnatus. 100. 2.
 Hæreticus est quisquis adversus Apostolicam Romanæ Ecclesiæ Cathedram rebellat. 83. 2. Adversus tamen alias Cathedrales Ecclesias citra hæresim rebellatur. *ibid.*
 Hæreticus nemo vult audire, vel vocari. 87. 2. Hinc restè à Gregorio Nysseno Hæretici comparati meretricibus. *ibid.* Veritati pariter & mendacio bellum indicunt. *ibid.*
 Hæreticus non est, si quis adversus Primatiam, vel Patriarchalem, non autem Papalem Ecclesiæ Romanæ dignitatem rebellat. 84. 1.
 Hæreticus omnis stultus est. 10.
 Hæreticus, qui dubitat in fide. 135. 1.
 Henrici Vici Oosthovii Toparchæ sententia de articulo Symboli, *Descendit ad Inferos*. 144. 1. & seq.
 Heraclitus tenebrosus & obscurus. 114. 1. Flevit humani generis calamitates. *ibid.* Non vixit eodem tempore cum Democrito. *ibid.* Ejus Patria, & doctrina. *ibid.* 2. Moritur aqua intercute. *ibid.*
 Hermogenis errores. 112. 2. 253. 1. Fuit diversus ab eo, quem notat Apostolus. 112. 2. ad Hierarchiam non spectat Clericus absolutè & sine titulo ordinatus. 366. 1.
 S. Hieronymus à Paulino consecratus in Presbyterum. 90. 1. Romanum Episcopum interrogat, quem pro Antiocheni Episcopo debeat agnoscere. *ibid.* Accusatus à Joanne Hierosolymitano, quod sine titulo fuisset consecratus Presbyter. 360. 2.
 S. Hieronymus non fuit Rector Parochiæ Bethleemiticæ. 360. 2. Ordinatus est titulo Monasterii. *ibid.* Nullam in publica Ecclesia sedem habuit. *ibid.* In Monasteriis non sedebat modo, sed & præsidebat. *ibid.*
 Hierosolymitana Ecclesia ex Apostolico Instituto Cæsariensis Metropoleos suffraganea Parochia. 191. 1. 2. Non est Cathedra Apostolica. *ibid.*
 Honoris tituli cuique decenter sunt impertiendi. 203. 1. Exinde plurium bonorum causa. *ibid.* Hieronymus agrè fert Presbyteri titulum sibi non datum à Joanne Hierosolymitano. *ibid.*
 Hospitalis primus erexit Hircanus Rex Judæorum. 206. 2.
 Hospitalia participant de quarta parte provenientium Ecclesiæ. 207. 1.
 Hospitalitas Gentilium. 205. 2. Olim fuit necessaria. Et cur? 206. 2.
 Hospitalitas primorum Christianorum. 204. 1. *Christi Lupi Oper. Tom. IX.*

Non erat gratia, sed jus. *ibid.* 207. 1. Luciani Gentilis de ea testimonium. 204. 2. Per Hospitalitatem crevit Religio Christiana. *ibid.* Firmilianus Cæsarensis immerito queritur de inhospitalitate Sancti Stephani. 205. 2.
 Hospitalitas quando inter Christianos defecerit? 207. 1.
 Hospitalitatis tessera fuit Symbolum Apostolicum. 205. 2. Item Episcopi Formata. 206. 1. Hugo de Sancto Victore fallitur circa votum virginittatis à D. Virgine emissum. 28. 2. Item circa Catechumenorum ab Ecclesia dimissionem. 324. 1.
 Hymnus, *Gloria Patri & Filio*, &c. est omnino Apostolicum institutum. 105. 2.
 Hypocritis & simulata sanctitas variorum Hæreticorum. 65. 1. & seq.

I

S. Jacobi apud Hispanos prædicatio non caret scrupulis. 192. 1. 2.
 S. Jacobus non fuit Episcopus Compostellæ. 194. 2.
 S. Jacobus nullo pacto fuit Hierosolymæ Archiepiscopus. 191. 1. Non fuit à Sancto Petro, & duobus Collegis consecratus in Episcopum. *ibid.* A Christo Domino ipso resurrectionis die fuit consecratus in Episcopum. *ibid.*
 S. Jacobus sacræ Scripturæ peritus. 215. 1. Ad instar sui fratris perpetuum virgo permansit. *ibid.*
 Ideæ Platonicæ. 108. 1. Æones Valentino erant quid simile Ideis Platonicis. 106. 1. 108. 1.
 Jehu peccavit idololatriam simulando. 225. 1.
 Jesuiticæ extinctæ ab Urbano octavo. 346. 2.
 S. Ignatius fuit Judæus. 265. 2.
 Indulgentiarum hostis Tertullianus. 256. 1.
 Initiati. Quartus Catechumenatus gradus. 343. 2. præquirebat electionem. *ibid.*
 Interpretes, seu Scribæ, quibus usi sunt Petrus & Paulus, an habuerint Charisma Divinæ inspirationis? 131. 1.
 Joannis Antiocheni cum Cyrillo Alexandrino discordia Ecclesiæ summè noxia. 69. 2.
 S. Joannes Apostolus ob eminentem scientiam vocatus Theologus. 213. 1. Apud Parthos prædicavit. *ibid.* Ephesi Basilica ipsi dedicata. *ibid.* 2.
 S. Joannes Apostolus scribit Evangelium & Epistolam adversus Cerinthum. 141. 2. Apocalypsim scribit in Pathmo. 296. 1. Ejus Epistolæ scriptæ post Apocalypsim. *ibid.* Ultimè ejus opus fuit Evangelium. *ibid.* Epheso fuit à Domitiano Romam evocatus. *ibid.* Evangelium Ephesi scripsit, & ibidem defunctus. *ibid.* Quo Anno. *ibid.* 2. Falsum, quod non obierit. *ibid.* Christo Domino fuit non anno senior. *ibid.*
 S. Joannes, an fuerit Ephesinus Antistes? 262. 1. Præceteris Apostolis dilectus à Christo ob perpetuam Virginittatem. 213. 2. Tamquam filius Deiparæ Virgini à Christo commendatus. *ibid.*

L 1

tus.

- tus. *ibid.* & seq. Fuit verus Martyr. 295. 2. & seq. Primus testis istius Martyrii Tertullianus. 286. 2.
- S. Joannes Baptista, quam de Christo notitiam habuerit? 121. 1.
- Joannes Ephesi duo. 262. 1.
- Joannes Hierosolymitanus cum Origenistis ambiguit locutus. 63. 1.
- Joannes vigesimus tertius à Synodo Constantiensis culpatur, quod Missam raro, currenter, sine devotione celebraret. 373. 2.
- S. Joseph an Christo supervixerit? 213. 2. & seq.
- Irenæus successivè Bigamus à Theodoro consecratus Episcopus. 40. 2. Ecclesia Latina se opposuit, sed Theodoretus generosè se defendit ostendens se egisse ex vulgato more, ac sensu totius Orientis. *ibid.*
- S. Irenæus ex Græcia venit in Galliam. 141. 1. Fuit familiaris Sancto Polycarpo. *ibid.*
- Irregularē semper fecit pœnitentialis manus. 353. 2.
- Irregularitas ad sacrum ordinem, & virginalem consecrationem apud Græcos oritur ex quovis expleto lapsu carnis. 40. 2.
- Irregularitas contrahitur ex uno ante, & altero post Baptismum conjugio. 277. 2. Hieronymus aliter sensit. *ibid.* Item Græci. 337. 1.
- Judas proditor acceptam Eucharisticam buccellam non comedit, sed occultavit, ut monstraret Judæis. 330. 1. Egressus est ante consecratum calicem. *ibid.*
- Judæi contra S. Eucharisticam, cur imbiberint singulare odium? 330. 2.
- Judæorum hæreses. 269. 2. & seq.
- Judæorum traditiones. 273. 1.
- Judicii futuri memor fidem non stuprabit. 377.
- Juliani Pelagiani superbia. 340. 1. à Romanæ Ecclesiæ judicio appellat ad generalem Synodum. *ibid.*
- Julianus Apostata cunctis hæresibus libertatem fecit. 68. 1.
- Justificatio nostra est ineffabilissima Divini nostri status fabricatio. 54. 2. Est opus mortuorum resurrectione majus. *ibid.* Item creatione cœli, & terræ. *ibid.* Est quædam resurrectio. 272. 2.
- Justi temporales levi paleæ comparati. 55. 2. Etiam Episcopi, Doctores, Martyres, alique ad hæreses, aut schismata declinantes. 56. 1.
- Justitia Christiana potest per subsequens delictum amitti. 16. 1. Jovinianus primus in Ecclesia oppositum garrere cœpit. *ibid.*
- Justitia ex fide Christi omnibus bonis major. 54. 2.

L

- Lanfrancus cum Berengario dialecticè disputare coactus, protestatur se invitum in istas tricas descendere, ne videretur magis arte, quàm veritate, sanctorumque Patrum auctoritate confidere. 117. 1.
- Liberius Pontifex nequaquam Arianus, sed vir insigniter sanctus. 44. 1.

- Liberum arbitrium cum Martino Lutherò negat Basilides. 81. 2.
- Librorum hæreticorum lectio semper interdicta. 78. 1. Varii per eorum lectionem seducti. *ibid.* Non adversatur locus Apostoli: *Omnia probate*, &c. *ibid.* 2.
- Linguarum Charisma ad varios fines datum. 189. 2. & seq. Pedetentim cessavit in Ecclesiis. 190. 1.
- Linguarum Charisma datum Apostolis. 186. 2. & seq. Fuerint in primitiva Ecclesia effectus Baptismi, an Confirmationis? 188. 2. & seq.
- Linguarum diversarum peritia olim valde rara. 187. 1. & seq. Esse trilinguem erat apud Antiquos laus incomparabilis. *ibid.* Monachi linguarum imperiti. *ibid.* 2. Etiam Clerici, ac Episcopi. 188. 1.
- Linguarum divisio est humani generis grande supplicium. 189. 2.
- S. Linus immediate successit Sancto Petro in Romano Episcopatu. 263. 2. 265. 2. Ecclesiæ Vefontionensis affirmat ipsum fuisse primum suum Episcopum. *ibid.*
- Litterarum Ecclesiasticarum variaz species apud antiquam Christianitatem. 199. 2. Quid fuerint pacificæ litteræ. *ibid.* Circa eas lapsus Theodori Armenopuli, & Balsamonis. *ibid.*
- Lucanus Marcionis discipulus. 110. 2. Ejus de anima sententia. *ibid.*
- S. Lucas an fuerit Cleophæ socius, quando Dominus apparuit in Emmaus? 215. 1. Fuit artis medicæ scientissimus. *ibid.* 2. Magis litteras Græcas scivit, quàm Hebræas. *ibid.* Non fuit cum Discipulis in die Pentecostes, nec accepit donum linguarum. *ibid.*
- S. Lucas Evangelium, & Acta inscribit Theophilo Patriarchæ Antiocheno. 110. 2.
- S. Lucas non Apostolus fuit, sed dumtaxat Apostolicus. 181. 1. 183. 2.
- Lucifer Calaritanus Episcopus non fuit hæreticus sed dumtaxat Schismaticus. 85. 1.
- Lucifer à S. Ambrosio, notatur de hæresi. Ratio. 93. 2.
- Luciferi primum peccatum superbia. 99. 2. Non ambivit essentia Divinæ, sed liberi arbitrii Divinam similitudinem. 110. 1.
- Lutherani Gnosticorum filii, suæ factionis Præfatis honorem non deserunt. 341. 1.
- Lutherus Falsificator Scripturæ. 302. 1.
- Lutheri insolens superbia. 340. 1. 2. Et doctrinæ jactantia. 341. 1.

M

- Macedonianorum fucata Sanctimonia. 66. 2. 372. 1. Eam tamen dilexit Gregorius Nazianzenus. 66. 2.
- Malum undè, & quare? 214. 2.
- Manichæi Hypocritæ. 65. 1.
- Marcellina Sancti Ambrosii soror simul professa, consecrata, & vestium mutatione signata. 44. 1. Ejusdem virtutes, ac illustrissimi natalis. *ibid.*

Mar-

- Marcellini Pontificis lapsus est manifesta Donatistarum calumnia. 91. 1.
- Marcion Apostata à fide Catholica. 245. 2. Fuit Ponticus, Episcopi sanctissimi degener filius non tamen Episcopus. 242. 1. 2. Ejus in carmen lapsus. 246. 1. A Patre Episcopo communionem impetrare non potuit, neque ab Ecclesia Romana. *ibid.* 2.
- Marcion ardentis ingenii, an fuerit Naucerus? 242. 1. An Monachus? 246. 1. Minatur Ecclesiæ perdere. *ibid.* Affirmat Baptismum posse tertio iterari. *ibid.* 2. Obtulerint ducenta sextertia Ecclesiæ? 247. 1. Mulierem an Romam præmiserit, quæ decipiendos animos sibi præparet? *ibid.* 2.
- Marcion Cerdonis discipulus. 109. 2. Ejus errores. 110. 1. & seq. Fuit Stoicæ studiosus. *ibid.* Ejus scelerata flagitia. 253. 2. Agnoscebat tamen Divinam providentiam. 110. 1. Vixit sub Antonino primo. 243. 2. Quando sparserit hæresim? 244. 1. 2. Non fuit Simone Mago senior. *ibid.* Egerintne pœnitentiam? 248. 2. 249. 1. Conjugatis negat Baptismum. *ibid.* 2.
- Marcion ex novo Testamento non admittit nisi Sancti Lucæ Evangelium, & epistolas quasdam Sancti Pauli. 168. 1. Negat antiquum Testamentum. 166. 2. 168. 1.
- Marcionitæ an habuerint verum Christi Baptismum? 334. 1. Negligunt, & confundunt diversos gradus Catechumenorum. 345. 1.
- Marcionitæ blatebant adversus Mosaicam legem. 357. 1. Docent dari duo rerum Principia. *ibid.* Inter se divisi. 359. 2.
- Marcionitæ dolosè fingunt se Resurrectionem agnoscere, & ipsum penè Hieronymum fallunt. 61. 1.
- S. Marcus Petri nomine Alexandrinam fundavit Ecclesiam, & hinc Alexandrina Cathedra est Apostolica. 192. 2. Scholam Alexandrinam erexit, magnis semper abundantem Doctoribus. 45. 1. Coronatur Martyrio Alexandria. 295. 2.
- S. Marcus utrum Romam ad Sanctum Petrum accesserit? 291. 1. Evangelium à Petro narratum, composuit. 126. 2. Fundavit Aquilejensem Ecclesiam. 143. 2.
- Margaritæ quo sensu non mittenda ante porcos? 229. 2. & seq.
- S. Mariæ Virginis perpetua, & à Josepho intacta virginitas. 213. 2. & seq. Eidem oblatum à mulieribus sacrificium. 345. 2.
- S. Mariam vocari *Christiparam* noluit quinta Synodus propter Nestorium. 64. 1.
- Maria Virgo virginitatem suam Domino Deo vivit & consecravit, falliturque Hugo de S. Victore, asserens ipsam nonnisi post partum virginem vovisse. 28. 2.
- Maria V. ullum non legitur patrasse miraculum, nec linguis locuta. 349. 1.
- Martilius Paduanus docet ex Sacra Scriptura probari non posse Petrum fuisse Romanum Episcopum, immò nec Romæ fuisse. 288. 1. & *Christi Lupi Opera T. IX.*

- seq. per *Babylonem* intelligit non Romanam Urbem, sed Babylonem Assyriorum. 289. 1. 290. 2.
- S. Martinus communicans Ithacianæ factioni à miraculorum gratia suspenditur. 381. 1.
- Martyr & Confessor quomodo differant? 48. 2.
- Confessor dicitur, qui apprehensus, & carceratus fuit; Martyr, qui insuper per tormentata probatus. *ibid.* Non requiritur tamen Martyris vera mors, aut tormentorum permissio. 49. 1. Sufficit capitalis, licet postmodum remissa, sententia. *ibid.* Item perpetui exillii sententia, vel ad metalla damnatio. 49. 2.
- Martyres designati, quinam? 50. 1. 2.
- Martyres sunt, qui ab hæreticis incruentam persecutionem patiuntur. 71. 1. Tertullianus oppositum innuens de cruentis martyris intelligendus. *ibid.*
- Martyria cruenta non fuerunt ab hæreticis inflata tempore Tertulliani. 72. 1.
- Martyrii gloriam Christianis, quos persequitur invidet Constantius Imperator. 70. 2. Item Geizericus, Hunnericus, & alii. 71. 1.
- Martyrium Christi quomodo differat à Martyrio Christianorum. 74. 1.
- Martyrium non est extra Ecclesiam. 94. 1.
- Martyrum lapsus gravissimum semper in Ecclesia scandalum peperit. 51. 2.
- Martyrum summa in Ecclesia dignitas. 48. 1.
- Martyrum titulum Lugdunensis & Viennensis Ecclesiæ Confessores ex humilitate recusant. 48. 2. Soli Christo, & consummatis per mortem Confessoribus competere affirmant. *ibid.*
- Materiam Deo cœternam docent Hermogenes, Zeno, Cicero, Plato, &c. 112. 1. 2.
- Matrimoniorum & sponsaliorum benedictio laudabilis. 21. 2.
- Matrimonium disparis cultus dissuasum. 204. 1.
- Matrimonium unum ante Baptismum & aliud post Baptismum causat irregularitatem. 277. 2.
- S. Matthias veram obtinuit Apostolatus dignitatem. 184. 2.
- Medicorum tres hæreses. 100. 2.
- Mediolanensis Ecclesia fundata à Sancto Barnaba. 139. 2.
- Mello-Christiani dicuntur Competentes. 345. 1.
- Menander immediatus Simonis Magi discipulus. 273. 1. Ejus errores. *ibid.*
- Mendacium an aliquo casu licitum? 161. 1. Error Priscillianistarum dicentium: *Jura, per jura, Secretum prodere noli*. 160. 2. S. Eusebius Vercellensis à nota mendacii vindicatus. 161. 1. Simulationis exempla non imitanda. *ibid.* 2. Mendacium dispensatorium ac simulatorum nullo casu licitum. 223. 2. & seq. An eo usus sit Sanctus Petrus, & Paulus? *ibid.* Hieronymus de licita simulatoria dispensatione Palinodiam spontè cantavit. 226. 1.
- Miracula patrandi gratia non datur hæreticis, nec Infidelibus. 378. 2. & seq. Magi in Ægypto an ediderint vera miracula? 380. 1.
- Miracula sola non sunt plenè veri dogmatis testimonium. 381. 1. 382. 1.

Miraculorum gratis est in sola Ecclesia. 380. 2.
 Hæretici non faciunt vera miracula, neque ex mortuis vivos, sed mortuos ex vivis. 256. 2.
 380. 2.
 Miraculorum gratiam semper habuit Ecclesia, verum nullus veraciter justus eam ambivit. 256. 2.
 Miraculorum patratorum hæretici cupidissimi. 256. 1. 378. 1. Frustrà id attentarunt. 256. 1.
 Lutherani, Erasmo teste, ne mortuum quidem canem suscitare potuerunt. *ibid.* 2.
 Miriones quid sint? 16. 1.
 Missæ cum summo silentio, & veneratione assistendum. 371. 2. 373. 2. Secus facientes graviter puniunt. *ibid.*
 Missæ magnus introitus apud Græcos nostro correspondet Offertorio. 324. 2. *Gloria in Excelsis* dicunt intra, aut circa Missæ Canonem. *ibid.*
 Missæ Præfatio Catechumenis ignota. 323. 2.
 Dimissio Catechumenorum vocatur Missa. 324. 1.
 Missam rarè, currenter, sine devotione celebrasse arguitur Joannes vigesimus tertius. 373. 2.
 Missas privatas semper celebravit Ecclesia. 376. 1.
 Non solebat in illis dici Collecta, *ibid.* Cur jam laudabiliter dicatur? *ibid.* & seq.
 Missionem probare debet, qui se affirmat Apostolicum. 255. 1. Immediatè à Deo Missionis duo dumtaxat exempla. *ibid.* 2.
 Mitra apud Afros erat virginalis veli species. 32. 1. Ejus impositio erat Virginis consecratio. *ibid.* Imponebatur ab Episcopo. *ibid.* 2.
 Apud Afros erat aperta, hinc Tertulliani liber de velandis Virginibus. 33. 2.
 Mitra, qualis Deus Paganorum fuerit? 306. 2.
 Apud Persas dictus *Baltazar*. 307. 1. Mitre sacra. *ibid.* 2. In tenebroso antro peracta. 308. 1.
 Monachi apud Græcos Doctores. 47. 1.
 Monachis Philosophiæ nomen olim attributum. 103. 2.
 Monachos quomodo veneratus Constantinus Magnus. 358. 1.
 Monasterium. Vox Augustino ignota, dum in Italia Rethoricam docebat. 29. 2.
 Montanistæ sanctitatem simulant. 65. 1.
 Montanus in adulterio deprehensus. *ibid.* Sibi adscribit Divinam Sancti Spiritus Personam. 102. 2.
 Mortuorum suscitatio opus est Divinæ potestatis. 379. 2. 380. 2.
 Mulieres Arianae tumultuum causæ. 346. 2.
 Mulieres Lutheranae jus officiumque publicè in Ecclesia docendi sibi usurpant. 346. 1. Lutero mulieres sunt verè Sacerdotes Christianorum. *ibid.*
 Mulieres non possunt in Ecclesia è suggestu instruere. 22. 2. Nequidem id concessum propriæ Christi D. Matri. *ibid.* Mulieres Pelagianæ in contendendo, ac disputando audacissimæ. 346. 2.

Mulieribus non est permittum docere. *ibid.* Virgines tamen possunt privatim docere suam familiam. *ibid.*
 Mulieribus non est permittum offerre, nec ullius virilis muneris, nedum Sacerdotalis officii, sortem sibi vendicare. 345. 2.
 Mulierum audacia hæresibus semper cooperata. 347. 1.
 Mulierum hæreticarum ausus attentantium, non tantum tingere, verum etiam sacrificare, & reconciliare. 27. 2.

N

Neophytus Apostolico Canone vetatur in Episcopum eligi. 352. 1. Dei judicio factum ut Cyprianus Neophytus eligeretur. *ibid.*
 Nero à quibusdam creditus principalis Anti-Christus, ideoque non esse occisus, sed reservari in finem sæculi. 68. 1.
 Nero quot annis regnaverit? 288. 1. Plures Christianos in Crucem egit. 292. 2. Cur Sanctum Paulum ex libero Conducto conjecerit in carcerem? 293. 2. & seq. Ejus concubina per Paulum ad fidem conversa. *ibid.* Quæ illa fuerit? 294. 1. Quomodo Paulum tam facile dimiserit? 295. 1.
 Nero tantum post Urbis incendium incepit debacchari in Christianos. 295. 1. 2.
 Nestorii in prima sua concione insolentia. 356. 2.
 Nicolaitarum hæresis. 276. 1. & seq.
 Nicolaus Diaconus fueritne verè hæreticus? 175. 2. & seq.
 Nigidii errores. 254. 1.
 Nobiles Christiani sunt munimen, ac tutela Ecclesiæ. 99. 2.
 Nobiles personas ad fidem convertere studuerunt Sancti Patres. 52. 1.
 Nobilium personarum conversio plurimum prodest Ecclesiæ. 52. 2. E diverso earumdem lapsus summum adfert Ecclesiæ detrimentum. *ibid.*
 S. Norbertus Gallicanæ Ecclesiæ Presbyter exorcizavit. 348. 2.
 Novatianenses quidam coruscasse dicuntur miraculis. 65. 2.
 Sanctimoniarum affectatores se Catharos, seu mundos nuncupabant. 65. 1. Pœnitentiæ Sacramentum averfantur, & ablegant. *ibid.* 2.
 Novatianus in primo sui schismatis exordio nequaquam fuit hæreticus. 92. 2.
 Novatianus primus in Romana Cathedra Schismatis author. 350. 2. Ordinatus à tribus extraneis, imperitis, ac ebriis Episcopis. *ibid.*
 Numa Pompilius Romanos operosissimis superstitionibus oneravit. 311. 2. Non tamen oneravit numerositate falorum Deorum. 312. 1. Ipse & uxor Hydromantici. 271. 2.
 Nuptiarum interdictores. 271. 2.

366. 1.
 Ordinem datum ab hæretico Ministro esse nullum docuit Tertullianus. 351. 1.
 Ordines minores & tonsuram noluit Urbanus tertius sine titulo Canonico conferri. 361. 2.
 Stephanus Tornacensis se opponit. *ibid.* Videtur tamen Pontifex in Decreto perstitisse. 362. 1.
 Ordines sine titulo conferri, queritur Conventus Nurembergensis apud Adrianum VI. 358. 2.
 Origenistæ verborum ambiguitate fallunt incautos. 63. 1.

P

Papalis dignitas est Institutum Divinum. 84. 1.
 Non item Primatialis vel Patriarchalis Ecclesiæ Romanæ dignitas. *ibid.*
 Papæ titulum Gregorius VII. soli Romano Pontifici reservavit. 312. 2.
 Para-Synagoga seu illegitimus Conventus ejusdem fermè naturæ cum schismate. 84. 2. Disserunt tamen. 86. 1. Ad Para-Synagogam conditiones requisitæ. *ibid.* 2. Fuit olim frequens. *ibid.*
 Para-Synagoga simplex necdum est Schisma: Est tamen exordium schismatis. 88. 1.
 Pars vox est hæresim aut schisma significans. 16. 1. Hinc apud Augustinum: *Pars Donati*. *ibid.*
 Paternitas diversa. 204. 1.
 Pater noster, & Credo omnes Christiani scire debent. 156. 2. Est pessimus mos in quibusdam Galliæ Regionibus, ut Rustici non discant ista nisi Latinè. 157. 1.
 Pater noster dici non potest nisi à filiis seu jam Regeneratis ac justificatis. 344. 2. A Catechumenis non nisi post Baptismum reddebatur. *ibid.*
 Patriarchales quinque Throni Græcis passim dicuntur quinque sensus Catholici corporis. 89. 1.
 Patrini officium exercere non potest, qui *Pater noster* & *Credo* ignoraverit. 156. 2.
 Pauli Apocalypsis non recipitur ab Ecclesia. 226. 2.
 Pauli character inelegans. 126. 1.
 Pauli epistola ad Romanos quando scripta? 267. 1.
 Paulinus accusatus à Siricio Pontifice quod sine titulo esset consecratus Presbyter. 360. 2.
 Pauli Samosatani in Divini verbi administratione jactantia. 356. 2. Fastus & arrogantia. 358. 2.
 Paulus Apostolus fuit Pellio, non Piscator. 287. 2. Fuit Tharsensis. *ibid.*
 Paulus habuit veram Apostolatus dignitatem. 182. 2. Quandonam fuerit ejus ad Apostolatatum vocatio. *ibid.*
 Paulus in Hebraico sermone disertissimus. 126. 2. Græci sermonis modicè peritus. 125. 2. 126. 2. Ita de causa fuit usus peritis Interpretibus, præsertim S. Tito. *ibid.* Fuit Romani Juris non impericus. 10.
 Paulus in rapto suo, juxta Augustinum, vidit *Christi Lupi Opera T. IX.*

Divinam essentiam . 226. 2.
Paulus Martyrium subit percussus gladio . 292. 2.
 Quidam volunt securi percussum . *ibid.* Pauli
 virtutis duplex . *ibid.* & seq. Epistola po-
 sterior ad Timotheum scripta ex primis vin-
 culis . 293. 1. 294. 2. Epistola ad Philippen-
 ses posterior est tertio aut quarto Neronis an-
 no . 293. 2. Scripta est in prima captivitate .
 294. 2.
Paulus pocillatorem & concubinam Neronis ad
 fidem convertit . 293. 2. & seq. Quomodo
 tam facile à Nerone dimissus? 295. 1. Pau-
 lus à vinculis absolutus abiit in Galliam at-
 que Hispaniam, ac tandem Romam rediit,
 de novo apprehensus, ac tandem gladio percus-
 sus . *ibid.* 2.
Paulus primò creatus Doctor, inde Episcopus .
 45. 1.
Paulus qua in re resistit Petro? 221. 1. 222. 1.
 An dispensatoriè mentitus fuerit? 223. 1. &
 seq.
Paulus vir eruditissimus, rerum, non signorum
 scientia . 126. 2.
Paulus unde fuerit oriundus . 127. 1. Erat homo
 Gilix, coriarius, inops, &c. 128. 1.
Peccati Authorem Deum statuentes sunt pleni
 idololatræ . 314. 2.
Pelagiana hæresis prima omnium orta est in cœ-
 lo . 356. 2.
Pelagiani ob Dialecticæ peritiam inflati . 116. 1.
Pelagiani quarumvis in mente restrictionum peri-
 tissimi . 63. 2. Apostolicam Sedem circum-
 scribere conantur . *ibid.* Pelagiana hæresis na-
 ta in ipso cœlo . 66. 1.
Persecutionum fructus multiplex . 73. 1. & seq.
 sanguis Martyrum semen est Christianorum .
ibid. 2.
Persecutio sitne opus Dei, an Diaboli? à Deo
 prævisa tantum, an etiam prædestinata? 74. 2.
Petri à Marca de Babylone Assyriorum opinio
 suspecta . 191. 1.
Petri epistola secunda non fuit Tertulliano Ca-
 nonica . 221. 1.
S. Petri epistolæ styli adeò diversi, ut quidam
 censuerint ipsas non esse ejusdem Apostoli .
 126. 2.
Petri in urbe latentis merita Gentiles Romanos
 amplissimo custodiunt miraculo . 382. 1.
Petri Primatus adeò lucidus ut antiquus Gentili-
 um Scriptor Phlegon Petrum cum Christo
 confuderit . 222. 1.
Petri primatus autoritate Cypriani luculentè
 assertus . 82. 2. Item Gabriell's Albalpinæi .
 89. 2. Firmiliani . 90. 2.
Petro Primatus datur, ut una Christi Ecclesia, &
 Cathedra una monstraretur . 83. 1.
Petrus Antiochiæ sedit Episcopus dumtaxat in
 transitu. Romæ autem firmus usque ad mor-
 tem . 193. 2. Hac de causa Roma habet Apo-
 stolicæ Sedis Principatum . *ibid.*
Petrus Apostolorum Corypheus . 212. 2. Ejus au-
 thoritas transit in Successores . 212. 1. Chri-
 stus claves non dedit Petro per Ecclesiam, sed

Ecclesiæ per Petrum . 213. 1.
Petrus cur sibi in urbe superordinavit duos Epi-
 scopos? 265. 2. Quando Roma decesserit .
 266. 1.
Petrus & Paulus ob castimoniam prædicationem
 à Nerone occisi . 294. 2.
Petrus & Paulus Romæ docuerunt, & Marty-
 rium subierunt . 286. 2. & seq. Fusè . Eo-
 dem die & anno . *ibid.* Quoto Neronis anno .
 288. 1.
Petrus fuit Cardinalis & proprius Romanorum
 Episcopus . 289. 1. & seq. Calvini calumniæ
 confutatur . *ibid.*
Petrus fuit Romanus Episcopus . 263. 2. In om-
 ni Gallia nullus præter ipsum aut ab ipso mis-
 sos & consecratos Episcopos instituit Eccle-
 sias . 265. 2.
Petrus in prima Apostolorum Synodo primus om-
 nium incipit loqui cum Prærogativa suffragii .
 185. 2. Poterat solus eligere Successorem in
 Apostolatum Judæ . 186. 1.
Petrus plenus omni Pontificali scientia . 211. 2.
 Firmissima petra super quam ædificata est om-
 nis Ecclesia . *ibid.* Christus est etiam petra
 Ecclesiæ . 212. 1. Quo sensu uterque dicatur
 petra? *ibid.* 2. Vide Romanus Episcopus .
Petrus quomodo à Paulo reprehensus . 217. 2. &
 seq. Frustra inde impugnatur Petri Primatus .
 319. 1. & seq. Lapsus Petri fuit solius conver-
 sationis . 221. 2. Petrus dum in Judaicam si-
 mulationem lapsus est, erat in charitate per-
 fectus . 18. 1. Graviter tamen deliquisse affir-
 mat Augustinus . *ibid.*
Petrus Romæ cruci affixus & martyrio corona-
 tus . 292. 1.
Petrus sedit Romæ Episcopus, & isthic sub Ne-
 rone crucifixus . 191. 1. Quo anno Antio-
 chia Romam profectus . *ibid.*
Philippus Diaconus Reginæ Candacis Eunucho
 plenum Symbolum tradidit, priusquam bap-
 tizaretur . 157. 2.
Philosophia generatim sumpta est res sanctissi-
 ma . 103. 1. Quid sit? *ibid.* & seq. Quiverè
 est Philosophus Philotheus jure appellatur .
ibid. Philosophia Christiana non tantum offi-
 cia, sed & germanum ipsorum finem docet .
 102. 2.
Philosophia gentilis damnata . 103. 2. & seq.
 Temeraria interpret Divinæ naturæ . *ibid.* Ejus
 de mundo & anima errores . 104. 2.
Philosophiæ nomen ab antiquis Patribus Christi-
 anæ Religioni attribuitur . 103. 2. Item Mona-
 chis . *ibid.*
Philosophi quo sensu hæreticorum Patriarchæ?
 105. 1. Sæcularis Philosophia sitne sors hæ-
 reticum? *ibid.*
Philosophi subinde prospero errore veritatem æ-
 tingunt . 104. 2. Sacras Prophetarum litteras
 legerunt . *ibid.* 175. P.
Philumena quasi Prophetissa, Apeliem adloquitur
 Marcionitas circumscribit & seducit . 252. 2.
Physica gentilium non est damnanda, sed pur-
 ganda . 118. 2.
 Pho-

Photius quando fuerit factus schismaticus . 88. 1.
Platonica Philosophia à Sanctis Patribus com-
 mendata . 118. 2. Ante Evangelium fuit missa
 gentilibus tamquam ejus præcurforia præpara-
 tio . *ibid.*
Plato omnium hæreticorum condimentarius fa-
 ctus . 139. 2. Docet materiam Deo cœter-
 nam . 112. 2. Inconstans . *ibid.*
Pœnitentialis manus à Donato per violentiam
 Hierarchis imposita, Pastoralis dignitatis ho-
 norem in ipsis occidit . 59. 1.
Pœnitentialis manus semper fecit irregularem .
 353. 2.
Polycarpi Acta per Pionium scripta non proban-
 da . 263. 1. Videntur commenta Recentioris
 Græculi . *ibid.* 2.
Polycarpus Smyrnenfis Ecclesiæ Episcopus .
 263. 1. Consecratus à Sancto Joanne . *ibid.*
 An primus Smyrnenium Episcopus . *ibid.*
 Dnas persecutiones sustinuit à Paganis . *ibid.*
Pontifex maximus apud Gentiles . 309. 1. Cur
 vocetur Rex sæculi? Undè dicitur Pontifex?
ibid. Imperatores titulum illum & habitum as-
 sumunt . *ibid.* Gratianus recusat . *ibid.* &
 310. 1. Theodosius Collegium extinguit .
ibid.
 Vide Apostolica Sedes, Romanus Episcopus, Ro-
 mana Ecclesia .
Pontii Diaconi, qui Imperatores Philippos ad
 fidem convertit; laus in Romano Martyrolo-
 gio . 53. 1.
Poppæa Sabina potest fuisse Neronis concubina
 ad fidem conversa à Sancto Paulo . 294. 1.
Prædestinatianæ hæresis fabula de Augustino ejus-
 que discipulis perrexit diu mentiri . 16. 2. Lu-
 therus & Calvinus prædestinarianam hæresim
 in dogma assumere primi non erubuerunt .
 17. 1. Numquam fuit . 112. 1.
Prædestinatio duplex: Ad gratiæ dona, & pœ-
 næ mala . 75. 1. A Godescalco Monacho af-
 ferta, à Nicolao Pontifice approbata, & San-
 ctorum Fulgentii, & Augustini doctrinæ con-
 fona . *ibid.*
Prædesti Prætoriorum in Romano Imperio . 185. 2.
 Quanta eorum dignitas . *ibid.* Ipsorum sen-
 tentiæ erant inappellabiles . *ibid.*
Presbyter cum Episcopo & Presbyteris sedebat
 intecta in Sacro Tribunali: Diaconissa illic se-
 dere non poterat, sed dumtaxat interservire .
 26. 2.
Presbyterarum ordinatio non fuit Sacramentum .
 25. 2.
Presbyteras solas abrogavit Concilium Laodice-
 se . 26. 2. Canon non fuit ubique statim ad-
 missus . 27. 1.
Presbyteræ à Diaconissis distinctæ . 18. 2. 25. 2.
 26. 1. 2.
Presbyteræ cur abrogatæ . 27. 1. 2.
Presbyteræ fuerunt per Episcopum ordinatæ .
 25. 1.
Presbyteræ habuerunt vestem distinctam ab aliis,
 & quidem Abbatiali digniorem . 27. 1. Earum
 proindè status altior . *ibid.*

Presbyteræ quid sint? 18. 1. Non sunt Sancti-
 monialium Abbatissæ . *ibid.* Quandoque in-
 telliguntur relicte à Presbyteris viduæ . *ibid.* 2.
 Quandoque feminae quæ præerant Ecclesiis .
ibid.
Presbyteræ in publico populi confesso assidebant
 Episcopo ac majori Clero . 23. 1. Concinue-
 runt Episcopo . *ibid.* 3.
Presbyterorum Sedes in solemnibus Ecclesiæ con-
 ventu . 363. 1.
Præscriptio & exceptio an differant . 110.
Præscriptio multiplex . *ibid.*
Præscriptio num libri quibus titulus? *ibid.*
Præscriptio vox est diversæ significationis . 9.
Processio cum Episcopo solemnibus . 372. 1. So-
 lemniter celebranti, etiam peregrini Episcopi,
 Presbyteri ac Diaconi ministrabant . *ibid.*
Processio est solemnissima . Pontificaliter ornati
 Episcopi cum omnibus ei ministrantibus de
 Basilicæ Secretario ad altare processio . 373. 1.
 Debet esse devota . *ibid.*
Professor dicitur ex Cypriani sententia qui non
 interpellatus Martyrio se ingerit . 51. 1.

Q

Quadragesima Martyres non fuerunt ex Legi-
 one fulminatrice . 374. 2. Labitur in eo
 Gregorius Nyssenus . *ibid.*
Quintilla monstrosissima sibi assumit jus publicè
 docendi . 345. 2. Baptisma auferre maluit,
 quàm ejus ministerium sibi præsumere . 349. 2.
 Fuit Cajanæ hæresos sectatrix . *ibid.*

R

Reliquiæ Sanctorum colendæ . 185. 2.
Renatus Carthesius . 239. 1. Utrum verè
 corporæ creaturæ noticia laterit usque ad ejus
 felices natales . *ibid.*
Representare Tertulliano idem est, quod præfens
 exhibere . 298. 1.
Resurrectio carnis est Christianorum fiducia .
 111. 2. Simon primus negavit carnis Resurre-
 ctionem . 112. 1.
Resurrectionem carnis negant Philosophi omnes .
 111. 2.
Resurrectio nostra utrùm jam facta sit? 272. 2.
 & seq.
Romæ referendæ omnes de fide quæstiones ex
 Canone Apostolico . 271. 1.
Romana Ecclesia juxta litteras Synodi Aquilejen-
 sis est caput totius Romani orbis . 90. 2. Di-
 starum litterarum author Sanctus Ambrosius .
ibid.
Romana Ecclesia maculata omnem sibi commu-
 nicantem macularet Christianitatem . 338. 1.
Romana Ecclesia nullo penitus hæreticæ, aut
 schismaticæ communionis contagio maculata .
 90. 2.
Romana Ecclesia omnium radicum, & radicato-
 rum radix . 89. 1. Est omnium Apostolicarum
 Ecclesiarum Princeps . 208. 2. Ejus Primatum
 frustra

- frustrà subvertere nititur M. Antonius de Dominis. 212. 1.
- Romana Ecclesia** singularissimè dicitur Apostolica. 197. 2. Est Catholicæ communionis prima radix, & fundamentum. *ibid.* Qui Romanæ Ecclesiæ non communicat, non est Catholicus. 198. 1.
- Romana Ecclesia** suo Pontifici quandoque restitit. 91. 2.
- Romana Ecclesia**, utpotè purissima ab erroribus, nullum olim admisit Symboli additamentum. 138. 2.
- Romana Ecclesiæ** ad confirmandos Primates Episcoporum, autoritas antiqua. 72. 2.
- A Romana Ecclesiæ** iudicio Julianus Pelagianus appellat ad generalem Synodum. 340. 1.
- Romana Ecclesiæ** Primatus. 286. 1. Fundatur in meritis, ac Episcopali Cathedra Sancti Petri. *ibid.* Non autem in civitatis apud Romanum Imperium Prærogativa. 286. 2. Est principalior Potentialitas. 89. 1. Ariani, Dioscorus Alexandrinus, Sanctus Cyprianus, Firmilianus, &c. tetigerunt solam personam Pontificis, non Cathedram. *ibid.* 2.
- Romana Ecclesiæ** rebellis non est schismaticus, sed hæreticus. 132. 1.
- Romana Ecclesiæ** Symbolum est verè Apostolicum. 139. 1.
- Romani Episcopi** Primatus Cypriani autoritate luculentè assertus. 83. 1.
- Romano Pontificis** lapsus nihil præjudicaret Ecclesiæ. 91. 1.
- Romano Pontifici** certis casibus citra Schisma non communicatur. *ibid.* 2.
- Romanorum Pontificum** successio. 260. 2. 261. 1.
- Romanum Episcopum** sibi proprium finxisse videntur Valentiniiani. 359. 2.
- Romanus Episcopatus** major Romano Imperio. 310. 1.
- Romanus Episcopus**, & Romana Ecclesia diversa sunt. 338. 1. Ecclesia Romana à communione Anastasii secundi sejuncta. *ibid.*
- Romanus Episcopus** in generalibus Ecclesiæ Synodis habet Relationis autoritatem, & Prærogativam suffragii. 291. 2. 316. 1. A tempore Tertulliani dictus Pontifex maximus. 310. 1.
- Romanus Patriarchatus** extendit se ad Achajæ Ecclesiam. 138. 1. Item ad Africanam Ecclesiam. 286. 1.
- Romanus Pontifex** intulatur *Pater* à Synodis generalibus. 203. 2. Gregorius quartus indignatus Gallicanis Ecclesiis, quod ipsum dumtaxat Fratrem appellassent. 155. 1.
- Romanus Pontifex** non est Apostolus, sed Apostolicus. 183. 2. 184. 2.

S

- Sabbatius Novatianensis** Scripturarum truncator. 171. 2.
- Sacerdos**, an sit quilibet fidelis, etiam Laicus? 354. 1. Quædam in oppositum explicantur. 355. 1.

- Sacramenta** ab Hæreticis non sunt suscipienda. 338. 2.
- Sacramentorum** formas, & ritus sancti Patres sola voce, sine scripto tradiderunt. 330. 2.
- Sacramentum**. Accipitur pro toto Christiano dogmate à Tertulliano, & Paulo. 207. 1.
- Sacrificium** Missæ. 308. 1.
- Saducæorum** Hæresis. 269. 2. & seq.
- Samaritani** non fuerunt Judæi. 270. 1. Eorum errores. *ibid.*
- Sanctimoniales** rectè pfallunt in lingua Latina, licet verba non intelligant. 187. 1.
- Sanctissimus**. Ecclesia Latina titulum illum desertit soli Episcopo Romano. 312. 2. Olim Christianitas omnis suos Episcopos vocabat *Sanctissimos*. *ibid.* Græci antiquum morem ferè retinent. *ibid.*
- Sanctum**. A Sanctis Patribus frequenter usurpatur pro Eucharistia. 327. 2.
- Sanctus**. Est antiquus Christianorum titulus. 312. 1. Præsertim debetur, ac semper delatus fuit Episcopis, Clericis, & Monachis. *ibid.* 2. Possitne deseri Hæreticis, & Imperatoribus? *ibid.* 2. & seq.
- Sapientiæ** liber à quibusdam Ecclesiis non admittitur in regulam, cunctæ tamen habebant pro authentico. 175. 2. Rufinus affirmat esse Librum Ecclesiasticum, non canonicum. 176. 1.
- Saturnini** errores. 272. 1.
- Scandalum** ex hæresibus vanum & inconsideratum. 11. 1.
- Scandalum** ex quorundam lapsu improvidè desumptum. 15. Magnorum in Ecclesia virorum ad Hæresim lapsus, est infirmis animæ scandalum pessimum. 15.
- Scandalum**, quid sit? 16. 1.
- Schisma**, & Hæresis quomodò differant? 82. 1. 92. 2. & seq.
- Schisma**, & Para-Synagoga ejusdem fermè naturæ. 85. 1. Differunt tamen. 86. 2. Schisma supra Para-Synagogam addit secessionem à Romana, & universali Ecclesia. 88. 1. 2.
- Schisma** omne est detestabile facinus, licet sit sine Hæresi. 94. 1. Augustino est crimen in Spiritum Sanctum. *ibid.* Ejus causa, fratrum odium. *ibid.* Est crimen Idololatria gravius. *ibid.* 2. Item traditione sacrorum Codicum, aut vasorum. 95. 1.
- Schisma** requirit non quancumque adversus Episcopum rebellionem, sed altare contra altare. 85. 1. 2. Quod fiat sine legitima causa. *ibid.* & 86. 1.
- Schisma** subindè latiùs accipitur pro quavis discordia. 92. 1. Duplex Schisma. 93. 2.
- Schismatici** non retinent fidem per charitatem operantem. *ibid.* Eorum fides dumtaxat est humana credulitas. *ibid.*
- Schismaticus** non est, qui in dubio circa verè Pontificis personam hæsit. 91. 2.
- Scholæ Theologicæ** erectæ Alexandriæ à Sancto Marco, Romæ à Sancto Petro, vel ejus Successore, Constantinopoli à Constantino-Magno. 45. 1. Scho-

- Scholarum** publicarum vindices, non soli Pontifices, sed & cuncti Christiani Principes. *ibid.* 2.
- Scholarum** publicarum utilitas, & dignitas. 45. 1. Ex sola Origenis schola produsse dicuntur ultra quingentos Episcopos. *ibid.* Imperatores aliqui scholarum inimici, & destructores. *ibid.* Eadem mens Luthero. *ibid.* 2.
- Scriptura** Apocrypha, quid sit? 175. 1. & seq. Alia damnata, alia permissa Apocrypha. 176. 2.
- Scriptura** sacra adversus Christum Diabolus est usus. 163. 1.
- Scriptura** sacra Ecclesiæ regula, firmamentum, & columna. *ibid.* Ab Hæreticis allegari non potest. *ibid.* Ab eis tamquam arma furtiva auferri debet. *ibid.*
- Scriptura** sacra est authentica, propria, ac irrefragabilis Divinæ Majestatis vox. 123. 2. Ab Hæreticis accisa, & mutilata. 124. 1. Eam Valentiniiani ausi contemnere, & authenticum Dei verbum negare. *ibid.*
- Scriptura** sacra requirit certæ interpretationis gubernaculum. 122. Recta scripturæ interpretatio fuit primitivæ Ecclesiæ charisma. *ibid.* 1. 2.
- Scriptura** sacra sitne quoad sensum tantum, an etiam quoad omnia & singula verba dictata à Spiritu Sancto. 124. 1. & seq. Verius est quod omnia, & singula verba dictata sint à Spiritu Sancto. 129. 1. & seq. *Non est syllaba vel apiculus in sacris literis, in cujus profundo non sit grandis quidam thesaurus.* *ibid.* 2. Quæ in Scripturis pertinent ad annorum numerum & nomen recensionem, sunt quoad singula verba à Deo inspirata. 130. 1. Per illa *Deus loquitur.* *ibid.*
- Scripturæ** S. Authores tamquam Afina Balaam non sunt locuti. *ibid.* 2. Divina Majestas quandoque utitur imperita anima, ut claudicante tibia. *ibid.* An Interpretes Epistolarum Petri, & Pauli habuerint charisma Divinæ inspirationis. 131. 1.
- Scripturæ** sacræ fecunditas. 304. 2. Est adinstar Mannæ, quod aliis dulcissimum erat, aliis pariebat pauseam. *ibid.*
- Scripturæ** S. interpretatio qualis esse debeat. 122. & 123. 2. Lutherus non sine fundamento dixit: Scripturæ esse librum hæreticorum. 162. 2. Nempè, quod ex ipso hæretici omnes hauriant suum venenum. *ibid.*
- Scripturæ** S. libri Catechumenis tantum prælecti. 321. 1.
- Scripturæ** S. libros Apocryphos fingunt, vel admittunt hæretici. 172. 2. Catalogus hujusmodi librorum. 173. 2. & seq.
- Scripturæ** S. libros quosnam hæretici non admittant? 166. 2. & seq. Ejus vitiatio grande flagitium. 168. 2. & seq. Hæretici, qui Scripturas vitiarunt. 168. 1. & seq.
- Scripturæ** S. litteram detorquere Afris familiare. 98. 1.
- Scripturæ** S. syllabis Ecclesiastica sanctorum Patrum intelligentia jungenda. 162. 2.

- Scripturæ** S. stylus debuit esse omnibus communis, humilis, & obvius. 130. 2. Chrysostomi locus objectus explicatur. 131. 1.
- Scripturæ** S. textus passim est humilis, non vitiosus. *ibid.*
- Secula**. Tertullianus hanc vocem accipit in bonum. 100. 2.
- Sedes** Apostolica in Synodis habet jus proponendi motam quæstionem cum Prærogativa suffragii. 136. 2. Vide *Romana Ecclesia, Romanus Episcopus*.
- Sestertia** ducenta, an Marcion obulerit Ecclesiæ? 247. 1. Ducenta sestertia faciunt quinque millia Coronatorum. *ibid.*
- Simon Magus** primus in novo Testamento hæreticus. 244. 2. Fons Gnosticorum. 245. 1. Hæreticorum Trojanus equus. 259. 2. Paulus habuit sequaces. 260. 1.
- Simon Magus** primus negavit carnis resurrectionem. 112. 1.
- Simon Magus** quomodo serviverit Angelis? 279. 2. Ejeratæ Magiæ resumtor. 367. 1.
- Spiritus** erroris quid apud Apostolum? 102. 1.
- Spiritus** sæpè sumitur pro dono Spiritus Sancti, vel istius doni fuco. 290. 1.
- Stóricorum** de Divina Majestate opinio. 110. 1. 111. 1.
- Substrati**. Tertius Catechumenorum gradus. 343. 1.
- Symboli** Apostolici desertores hæretici. 95. 1.
- Symboli** Apostolici notitia ad salutem necessaria. 155. 1. & seq. Non est tamen absolute necessarium singulorum articulorum formulam memoriter discere. 158. 2. Quidam ex speciali Dei privilegio sine notitia Symboli salvati. *ibid.*
- Symbolo** Apostolico facta additamenta. 136. 1. 2. Non est apud omnes Ecclesias ex integro Apostolicum. 138. 2. An hæc verba: *Creatorem cæli & terræ*, sint ab Apostolis? *ibid.* & seq. An fuerint in Africano Symbolo? 140. 1.
- Carnis resurrectionis**, olim postremus Symboli articulus. 142. 1. Articulus de *vita æterna* postmodum adjectus. *ibid.* Quis additamentum illud fecerit? 141. 2. Articulus de descensu Christi ad Inferos olim prætermisus. 143. 2. & seq. Diverse circa Symbolum varietates. 144. 2. & seq. Unde? 149. 1.
- Symbolum** Apostolicum est verbum Dei traditum, non scriptum. 149. 1. Omnia, & singula Apostolici Symboli verba, jam pridem sunt sacrosancta, ac immobilia. *ibid.* 2.
- Symbolum** Apostolicum quomodo sit à Christo? 153. 1. Est totius sacri Textus compendium. *ibid.* 2. Ex eo hæreticos convincere perpetua est Ecclesiæ consuetudo. *ibid.*
- Symbolum** Apostolicum sola voce sine scripto tradi solitum. 331. 1. Zozomenus non audebat illud historice suæ inferere. *ibid.* 2.
- Symbolum** Apostolicum solitum vocari *Sacramentum*. 82. 1. Olim solis Competentibus tradebatur ante Baptismum. 206. 1. Etiam post Nicenam Synodum Competentibus trade-

re per-

re perrexit Ecclesia Latina. 95. 1.
 Symbolum Apostolicum Tertulliano dicitur fidei regula. 136. 1. & seq. Reverà ab Apostolis conditum est. 146. 2. & seq. An quifque Apostolus dixerit, & condiderit suum articulum. 150. 1. Quo Christi anno fit conditum. *ibid.* 2. Orientales Ecclesie olim usæ Symbolo Apostolico. 148. 1.
 Symbolum Constantinopolitanum suis Competentibus tempore Joan. Chrysostomi tradebat Orientalis Ecclesia. 232. 2.
 Symbolum Nicænum est verum Dei verbum. 82. 1.
 Symbolum Nicænum, & Constantinopolitanum habent radicem, ac vigorem ex Symbolo Apostolico. 152. 1.
 Synaxes Græcis, Collectæ Latinis dicuntur. 375. 2.

T

TAbernæ meritoria olim an fuerint? 206. 2.
 S. Tarstius Acolythus Corporis Christi Sacramenta portans, & Paganis ostendere nolens, fit Martyr. 328. 1.
 Tertulliani vanus de mutata sententia prætextus. 53. 2. Ejus lapsus in Ecclesia magna tentatio. *ibid.* Consequens ejus error *detraxit Scriptis probabilibus auctoritatem.* *ibid.* Calumniam nobis imponere didicit à Valentiniis. 61. 2. Expungit è Canone varios Scripturæ libros. 167. 2.
 Tertulliano adscripta Appendix libri præscriptionum non est ipsius. 270. 1. 383. 1. 2.
 Tertullianus cur dubitaverit de Marcionitarum sceminis, quas baptizasse affirmat S. Epiphanius? 349. 2.
 Tertullianus creditur fuisse Agrippini Presbyter, & primus de exsufflando hæreticorum Baptismo cogitasse. 33. 2. 333. 2.
 Tertullianus docet quemlibet fidelem, etiam Laicum esse Sacerdotem. 354. 1. Damnat secundas nuptias, & à quolibet fidei requirit easdem virtutes, quas ab Episcopo requirit Apostolus. *ibid.*
 Tertullianus Indulgentiarum hostis. 256. 1. Damnatas à se fabulas veneratur, & adoratur. 174. 2.
 Tertullianus Monachismum suo modo professus, dum suscepto Spadonatu transivit à Toga ad Pallium. 103. 2. 208. 1.
 Tertullianus non tantum eminens Theologus, sed & Romani Juris peritus. 9. Librum Præscriptionum scripsit Catholicis. 10. Librum de velandis Virginitibus scripsit post lapsum. 33. 1. Quid per Martyres intelligat. 50. 1.
 Theodorus Mopsuestiensis, Monachus. 103. 2.
 Theodosius Imperator ad Sancti Ambrosii pedes posternere se solebat. 358. 1.
 Themistius, licet Gentilis, tamen Catholicisamicus. 77. 2. Docet minorem esse in Ecclesiasticis opinionibus dissensionem, quam quæ existat apud Gentiles. *ibid.*

Theologo quæstiones inutiles vitandæ. 153. 1. 2.
 Theophilus Patriarcha Antiochenus antiquus & venerabilis. 110. 2. Ei Evangelium & Acta inscribit Sanctus Lucas. *ibid.*
 Timor Dei custodit hominum inter se societatem. 370. 1.
 Timoris servilis utilitas. *ibid.*
 Timotheus Ephesi Episcopus à Paulo ordinatus. 262. 1.
 Traditionem Apostolicam negant Gnostici. 132. 1.
 Traditiones Judæorum. 273. 1.
 Traditionis auctoritas. 120. 1. Plenum Evangelium constat verbo Dei scripto, & tradito. *ibid.*
 Traditionis Catholicæ apud Tertullianum regula aureis litteris scribi digna: *Tenendum est, quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus accepit à Deo.* 101. 1.
 Traditionis regula. 280. 2.
 Traductio. Idem est Tertulliano quod detectio. 217. 1. 2.
 Translatio septuaginta Interpretum non est prima translatio. 281. 1.
 Tridentina Synodus ob nationem Germanicam congregata. 77. 1. Eam, quamdiu non suscipiunt Germani, tamdiu miserissimi permanent & pessimi. *ibid.*
 Trinitas hominis apud Valentinum, scilicet materialis, animalis, & spiritualis. 106. 1. Ex Platone desumpta. 109. 1.
 Trinitas. Vox fuit Catholicis Scripturibus usitata ante Arianos motus. *ibid.* 2.
 Trinitatis mysterium non est coram extraneis evulgandum. 331. 2. & seq. Isaac Casauboni citra hoc error. 332. 1.
 Trophimus Asiaticus. 294. 2. Arelatensis Ecclesia affirmat ipsum sibi à Paulo fuisse consecratum in primum Episcopum. 295. 1.

V

Vacantibus Clericis quinam sint? 365. 2. Extincti per Synodum Chalcedonensem. 366. 2.
 Vagandi licentia in Clericis damnata. 364. 2. & seq. 367. 1.
 Valentiniani. 81. 2. 105. 2. & seq. Quid de Æonibus senserint? *ibid.* Luxuriam non tantum licitam putant, sed etiam Dei gratiam impetrare quasi ex opere operato. 107. 1. Æonum originem quærunt. 115. 1. De Euthymesi & Eithromate fabulas excogitant. *ibid.* Non tantum præ Apostolis, sed etiam præ Christo D. volunt sapere. 120. 1. Eorum fraudes. 160. 1. & seq. Scripturas intorquent. 172. 1.
 Valentiniani catechumenatum extendunt ad totos quinque annos. 336. 2. & seq. Inter se divisi. 359. 2.
 Valentiniani suos nequam sensus occultant sub orthodoxis vocibus. 61. 1. Nihil magis evant, quam occultare quod prædicant. *ibid.*
 Valentinianorum de resurrectione doctrina. 273. 1.
 Ne-

Nequitia. 338. 1.
 Valentini errores. 359. 1.
 Valentinus Episcopatum ambit. 243. 1. 245. 2.
 Valuit ingenio, & eloquio. *ibid.* Fuit vir doctissimus. 243. 2. Incerta ejus Patria. 108. 2. 245. 2.
 Valentinus è Simone Mago natus fungus. 107. 1. Amalrico, Beggadis, Begginis, & Calvino in errore prælit. *ibid.* 2. Platonice Sæctor. 108. 1. Ejus fabulæ ex Thalete. *ibid.* 2.
 Veritas fidei quærenda in una, & Apostolica Ecclesia. 196. 1.
 Veritas hæresi & mendacio prior. 240. 2. & seq. 257. 1.
 Veritas non est apud hæreticos quærenda. 134. 1. 136. 1. & seq. Nec apud eos, qui perpetuo dubitant. 159. 2.
 Veritas sine furo, & propter hoc pueris credita. 61. 1.
 Vestitus modestia Christianis, præsertim feminis merito commendata. 372. 1.
 Vespasianus Imperator utrum vera miracula patriverit? 379. 1. 380. 1.
 Vidua apud Græcos benedicitur, & in Abbatisfam eligitur. 40. 1.
 Viduarum cæcus duplex. 19. 1. 20. 1. 2.
 Viduarum sacrarum genus tertium. *ibid.* Ad vidualem castitatem profectendam non eligebantur ab Episcopo, sed sponte sua accedebant. *ibid.* Votum suum demonstrabant velo & nigra veste. *ibid.*
 Viduarum Sacrarum Magistratus varia requirebat. Primò debebat esse post consummatas nuptias vidua, non virgo: Secundò debebat non tantum genuisse, sed & filios bene educasse. Tertio debebat esse ornata cunctis per Apostolum requisitis virtutibus. Quarto emittere solemne votum perpetuæ castitatis. Quintò esse sexaginta annorum. 21. 1.
 Viduarum Sacrarum Præsidentium officia. Primò Matrimonia cum Clero conciliare, & maritandis junioribus providere. Secundò. Flentes ad publicam penitentiam suffragio suo admittere. Tertio. Docere imperitas, & rusticas mulieres, tempore quo baptizandæ sunt. Quarto. Solemnem cum Clero Psalmodiam agere. Quintò. Incarceratis Martyribus succurrere. Sextò. Baptizandis mulieribus assistere. *ibid.* 2. & seq.
 Viduarum Sacrarum Præsidentium varia dignitas. Primò non erant velatæ in Ecclesie conventu. Secundò, quòd in Ecclesia dignitate eminerent. Tertio, quòd in Sacro Tribunali cum Presbyteris sederent ac præsiderent. 28. 1.
 Viduæ nonnullæ, quæ ob inopiam Ecclesiasticis pecuniis alebantur. 18. 2.
 Viduæ sacræ in Ecclesie membrorum numerum relatæ. 19. 1. Noctu & interdiu psallunt. *ibid.* Ad exemplum Evangelicæ viduæ, quæ nec nocte, nec die discedebat à templo. *ibid.* Ad hujus sacri cætus regimen Apostoli instituerunt septem primos Diaconos. *ibid.*
 Viduitas sacra continebat non tantum professio-

nem continentia, sed etiam Ecclesiasticum officium, Magistratum, summi honoris fastigium, & in solemnibus Ecclesie conventu Præsidentiam. *ibid.* Ad eam requirebatur sexagesimus annus. *ibid.* Ad eam juxta Apostolum, sacros Canones, & SS. Patres admittebantur tam Diaconæ quam Presbyteræ. 18. 2. Juxta Tertullianum solæ Presbyteræ. *ibid.*
 P. Vinckelius ex versibus Virgilianis elegantissimè concinnavit vitam S. Thomæ de Villanova. 304. 1.
 Virginalis consecratio olim quibus temporibus faciendâ. 43. 2. Olim in Epiphania, vel in secunda feria Paschæ, aut in Apostolorum Natalitiis. *ibid.* Excipie casum gravis languoris. *ibid.* Juxta Romanorum Pontificale adjiciuntur omnes Dominicæ. *ibid.*
 Virginalis status dignitas. 28. 2. Inchoatus à S. Virgine Maria. *ibid.* & 31. 1. Ejus consecratio non conceditur Monialibus Ordinum Mendicantium. 41. 1. Est Ecclesiastica dignitas, quas cunctas professi mendicitatem debent contemnere. *ibid.*
 Virginalis status & consecrationis, etiam apud Græcos, incapacem reddit quivis expletus lapsus carnis. 40. 2.
 Virgines, etiam non consecratæ, tenentur ad susceptum Propositum virginalis. 34. 1. 41. 2.
 Virgines professæ, non omnes olim consecratæ, nec sacro velamine tectæ. 33. 2. 34. 1.
 Virgines sacræ, in solemnibus Ecclesie conventu Sedem non habebant. 33. 1.
 Virgines sacræ, licet nec sacrum Tribunal, neque Clericorum Sacrarum ascenderent, in publico tamen Ecclesie conventu singularem habuerunt & honoratorem locum. 44. 2. Erant vicinæ sacro Tribunali. *ibid.*
 Virgines sacræ olim consecratæ. 32. 1. & seq.
 Virginitas non est sacrum velamen imponendum. 38. 1.
 Virgini in laicali vita lapsæ non datur plena virginalis consecratio. 39. 1.
 Virginitas consecrandæ ætas. 37. 1. Episcopus poterat in ea dispensare. *ibid.*
 Virginitas Domino Deo per solemne votum consecrata. 29. 2. Non tantum in Cœnobiis, sed etiam in paterna, aut alia privata domo promissa. *ibid.*
 Virginitas duplex, mentis & corporis. 378. 1. mentis est integra fides, solida spes, sancta caritas. *ibid.*
 Virginitas Gentilium non fuit perpetua. 311. 1.
 Virginitas perpetua apud solos Christianos. 30. 2. 311. 1.
 Virginitatis encomia. 29. 2. & 31. 1. Angelicum vitæ genus, à Constantino Magno ac ejus matre Helena venerationi habitum. 30. 1.
 Virginitatis chori in quibusdam novellis Ecclesiis. 29. 1.
 Virginitatis consecratio non fuit novi Testamenti Sacramentum. 35. 1. Ejus Minister apud Latinos Episcopus. 36. 1. Etiam Presbyter certis casibus. *ibid.* A simplici Presbytero fit semper

per validè, non licitè.	36. 1.	zianzenum, sed etiam Sanctum Damasum Pontificem ac Romanam Ecclesiam circumscript.	63. 2.
Virginum consecratio novum adjicit vinculum.	34. 2.	Voces eadem in ore hæreticorum suspectæ, non in ore Catholicorum.	61. 1. 64. 1.
Virginum in Ecclesia Alexandrina tantus numerus, ut ipsarum septingentas unus Arius fuderit.	29. 1.		
Virginum niger habitus in honorem D. Virginis.	34. 2.		
Virginum professio in consecratione iterata.	<i>ibid.</i>		
Virginum professionem sine consecratione Canones vocant Sponsalia.	36. 1.		
Virginum professio sine consecratione Episcopi an matrimonium dirimeret?	34. 2.		
Virginum sacram vestem Orientalis Ecclesia appellat Angelicam habitum.	29. 2.		
Vitalis Apollinarista non solum Gregorium Na-			

W

S. **W**olbodus Leodiensis Episcopus in Sancti Laurentii Monasterio sepultus jussu Abbatissæ à miraculis patrandis cessat. 256. 2.

Z

Zeno Princeps Stoicorum docet materiam æternam. 112. 2. Quæ illius Patria? 113. 1. Zenones diversi. *ibid.*

F I N I S.